2 Cto 1-5

Caja
A-17

5-

87

Nl del Collegio de la Comp de Jesus de Granada

P.V.M. Omnia opera: diligenti caſtigatione exculta: aptiſſimiſq; ornata figuris: cōmentantibus Seruio: Donato: Probo: Domitio: Landino: Antonioq; Mancinello uiris clariſſimis. Additis inſuper in Seruium multis: quæ deerant: græciſq; dictióibus: & uerſibus q̄plurimis: qui paſſim corrupte legebantur: in priſtinum decorem reſtitutis.

Seruius Donatus Probus Domitius Landinus Mancinellus

Cum Gratia ꝛ Priuilegio.

Et convxit Michael

ℂ ANTONIVS MANCINELLVS VELITERNVS VRSO VRSINO HEROI CLARISSIMO Pontifici Thean. ac Gymnaſii almæ Vrbis Rectori.

VIrgilii poetarū ſummi & Bucolica & Georgica in Romano Gymnaſio cuius tu rector & princeps quam optimus Vrſe Heroum decus eo pacto ab hīc triēnio publice ꝓfitebar ut poſterioris quoq; imparciendum cenſerem: eoq; ſtudioſius & accuratius enitebar: quumq; tempus admonuit im/preſſoribus quicquid euigilaueram tradidi. Diceres autem None & Seruius iam pluribus annis Virgilii ſummus habetur interpres: & anno ab hinc ſecundo Landinus uir profecto eruditiſſimus: quid igi/tur tua eruditione opus? Cum etiam fieri non poſſit: aut non facile fiat: ut ea uerbis mutentur ac extrudantur: quæ impreſſa ſunt mentibus: & iamdiu retenta. Itaq; ſeruii potius alteruſue ſententiā omne pene quam tuam probauerint: ſicq; fruſtra quodammodo elaboraueris. Ea quidem omnia ita fore non dubito Præſul digniſ/ſime apud eos præſertim: qui ſæpe numero aliud quam recte ſenſerint: iniquo animo approbāt & extollunt: probandaq; arguunt & inuertunt. Nec ego eo conſilio commentarios edidi: ut homines eruditos redarguā: quanq̄ aliud alii uidetur. Sed uti Virgilii carmen & facilius & apertius habebatur. Eo enim ſtudio ea opera ui/gilia: diligentia: cura ſum uſus: tamen corrigendis textibus: tum illis interpretandis: ut mea cū præcedētibus conferentes: neceſſaria potius q̄ ſuperuacanea fuiſſe animaduertant. Amabunt inde: nā ea quæ facta ſunt cum labore: ut ille inquit: magis diligunt omnes. Et quoniam explodenda eorum ſunt uerba: qui nihil auctoritate doctorū corroborant: illius autē recipienda ſententia, qui nihil loquitur: niſi quod apud exquiſitiſſimos legi/tur auctores. Viſum eſt: cunctis omnibus & locis atq; ſententiis. Priſcorum teſtimonia reddere. Ibique maxi/me ubi aliorum interprætationibus: quod ſepe accidit: minime ſum aſſenſus: nō quidem ab re ut patebit. Præ teriiq; nihil fere neceſſario exponendum: quid ſi forte non uſque ritæ expoſitum fuerit: danda uenia eſt. Quis in tanto ingenio: tāta doctrina: tantaq; ſapientia præditus eſſe poteſt: ut nuſq̄ ceſpitet. Neq; enim eſt ulla diſci/plina: aut ars: quæ ſingulari conſumata ſit ingenio. Nec ullus omnia ſcire poteſt: & ubiq; diligentia ſatis uti. Hinc Plato Philoſophorum ſummus Architæ reſpondens ait: Quæ apud me ſunt commentaria: de quibus ſcripſiſti: nondū ſatis lucubrata ſunt: neq; unq̄ ſatis erunt: ea tamē miſi. Subitoꝝ me deniq; plurimoꝝ iudicia & doctoꝝ & cōtra quod longe peſſimū: haud dubito: Tua tamē: Obſeruator: Speculator: Explorator digniſſi/me id. n. epiſcopus interprætat: auctoritate: poteſtate: dignitateq; fretus aduētius meas lucubratiōes emitto. ti biq; dedico. Cui. n. potius? Tibi ſi quidē mea omnia debeo: tibi labores omnis & uitā ipſam: Quis namq; me numero paucoꝝ aſcripſit: Tua nempe ingens & maxima charitas. Tua quidē liberalitas & clementia ſumma: Tui magnitudo conſilii: Tui animi ſapientia. Vt aūt poſſint labores mei alibi quoq; opē ſufficere. uocū rerūq; indicē ſecundū literaꝝ ſeriē infronte appoſui: Edā poſt hæc in Iuuenalem in Odas: in carmē Epodon Horatii uenuſini: paratos iā cōmentarios. Vbi qd ſenſerim ultra alioꝝ ſentētias: qd addiderim: qdue elaborauerim pla ne uidebitur. Vale decus procerum & præſidium meum. Vale & ſalue. Rome tertio Idus Octobris. M.cccc.xc.

ℂ Ex quibus auctoribus.

M. Catone. Varrone. Columella. Plinio. Palladio. Theophraſto. Macrobio. Nonio Mar. Diomede. Feſto Pom/peio. Donato. Capro. Phoca. Priſciano. Acrone. Porphyrione. Aulo Gellio. Probo. Vegetio. Modeſtio. Vibio ſe/queſtri. Lactantio. Homero. Heſiodo. Theocrito. Horatio. Ouidio. Manilio. Propertio. Plauto. Lucano. Lucre/tio. Cicerone. Saluſtio. Euſebio. Apuleio. Tito. Liuio. Suetonio. Seneca. Lucio floro. Iuſtino. Herodoto. Diodo/ro. Laertio. Plutarcho. Alcinoo. Appiano. Cornelio Tacito. Strabōe. Quintiliāo. Solino. Dionyſio. Ptolomæo. Hyginio. Alexandro. Aphrodiſeo. Ariſtotele. Auguſtino. Cornelio celſo. Galeno. Serapione. Vitruuio. Ioanne uero Carmelitano in græcis dictionibus: Horum omnium ſuo loco teſtimonia patent.

ℂ ANTO. MANCINELLI. Veliterini Commentarius in Bucolica Maronis.

DIcendi genera & in carmine: & inſoluta oratione: probabilia ſunt tria. Huber: Gracile: Mediocre. Huberi dignitas atq; amplitudo eſt. Gracili uenuſtas & ſubtilitas. Mediocre in cōfinio eſt utriuſq; modi particeps. Vera autem & propria huiuſcemodi formarum exempla in latina lingua Marcus Varro eſſe dicit. Hubertatis Pacuuium. Gracilitatis Lucilium. Mediocritatis Terentium. Sed ea ip/ſa genera dicendi iam antiquitus tradita ab Homero ſunt tria tribus: Magnificum in Vlyxe & Huber eſt Sub tile in Menelao & cohibitū. Mixtū moderatūq; in Neſtore. De qbus omnibus Gelliū. lib. vii. legito: Euſe. uero apud Macrobiū lib. v. inquit Dicēdi genera eſſe quatuor: Copioſum in quo Cicero dominatur. Breue in quo Saluſtius regnat. Siccum quod frontoni aſcribitur. Pingue & floridum in quo Plini. ſecundus luxuriatur. Sed apud unum Maronem hæc quatuor genera reperies: uariis qdem locis: illa etiam tria. Nā gracili in Buco. uti/tur. Hubere in æneide. Mediocri in Georgicis. quod ſane latius Cōmentario ſuo narrabimus. Cæterum quia teſte Philoſopho lib. iiii. Meta. primū principium in aliqua ſcientia debet eſſe notiſſimū in ea. Ab ipſius tituli noīe auſpicemur. Bucolica: ut Diomedes inquit: dicuntur poemata carmine paſtorali compoſita. Bucolicon autem armentū boum. Bucoleo paſco boues. Bucolos uero bubulcus dr̄. Bubulcus autē qui bubus arat: ſiue q boues fundi aratrios paſcit: ut Paulus iureconſultus. ait Bucolicuſq; a noſtris armentarius appellat: ut ſcribit Donatus. Aegloga dici poteſt Aegō. i. capraꝝ Logos. i. ſermo. Theocritus quē Maro imitatus eſt: ut paſſim do/cebimus plures cōpoſuit æglogas. Maro decem. Bucolicū carmen. Diod. teſte uolumine. v. in ſicilia Daphnis Mercurii filius: & nymphæ: q ē educatus a nymphis boū ꝑ multa poſſidet armenta: a quoꝝ cura bucolos di/ctus ē: cū eſſet ingenio acri: ſtudiūq; plurimū gubernandis bobus īpēderet: adinuenit. Tradūt inſup illū in Dia næ grām uenādi ſtudio impēdiſſe opam: eāq; fiſtula: & cōtu bucolico apprime oblectaſſe: Bucolici ꝑterea uer ſus ſunt quotiēs in quarta regione Dactylus finiēs partem orōnis inuenit: ut Probus & Diome. ſcribunt. Illud

BIBLIOTECA UNIVERSITAT DE CANADA

unum adiiciam:ꝙ Virgilius ex affectu quem ad linguam græcam habebat:& declinationibus græcis delecta/
batur:ut etiam Macrobius Saturnalium quinto ait. Et omnia carmina ſua græcæ maluit inſcribere:quæ ſunt
Bucolica Georgica Aeneis. Fabius item Quintilianus uolumine duodecimo:ſic. Itaq; tanto ex ſermo græcus
latino iucundior ut noſtri poetæ quotiens dulce carmen eſſe uoluerint:illorum id nominibus exornet. Opus
ipſum triennio perfeciſſe legitur: Annos natus ut probus aſſerit.xxviii.

¶ Argumentum Tityri per Antonium Mancinellum.

T Ityræ tu patulæ.poſt Caſſii brutiq; necem Philippẽſi clade acceptam.M.Antonius in Aſiam.C.Cæ/
ſar Veteranis agros & urbes diſtributurus in italiam conceſſit:ut Liuius lib.cxxv. & Apianus lib.v.
bellorum ciuilium ſcribunt.Probus autem illis non conuenit:ſcribit enim agros diuiſos Veteranis
ab Auguſto poſt bellum Actiacum.Ergo tamen prioribus crediderim.Multi igitur & Cremonen
ſium & propinquorum propriis agris cultores expulſi ſunt.Quorum quidem ad Lucii Antonium.M.Anto/
nii fratrem plures auxilii gratia confugerunt.Virgilius tamen nam & ipſe agrum quum Mantua Cremonæ
uicina eſſet:eodem pacto amiſerat ab Aſinio Pollione Alpheno Varro & Cornelio Gallo:quibus in Buco.adu
latur.C.Cæſarii commendatus illũ recepit.Hinc gratias agens Augu.ꝙ recepiſſet agrum:fingit ac prima eclo/
ga Tityrum:per quem ipſum poetam nunc intelligimus:ſub fago magno cum ocio canere. Mœlibœumq; a
patria & propriis agris cum capellis ſuis fugientem:illud mirari.Cum ubiq; turbatio eſſet:& ſolus ipſe inden/
nis cantaret.Id totũ huiuſcæ eclogæ argumẽtũ.Relinquarũ:eiuſdemq; iterum argumẽta carminibus patent.

¶ Chriſtophori Lãdini Florẽtini in.P.Vir.interpretatiões ꝓhœmiũ ad Petrũ medicẽ magni Laurenti filium.

M Agnas immortaleſq; Petre medices priſcis illis uiris gratias habendas cenſeo:qui bonis artibus atq;
diſciplinis excogitatis atq; repertis uitam noſtram ita excoluerũt:ut recte commodeq; degere poſ/
ſemus:atq; intra naturæ humanæ terminos conſiſtentes in ferinos cultus moreſq; non laberemur.
Maiores tamen hac potius maximas illis habendas haud dubitauerim:quia ea inuenerũt: quibus
animi noſtri ueluti quibuſdam aliis ſuffulti:& humanam conditionem tranſcenderent: & his qui terrena ca/
ducaq; ſunt pro nihilo habitus ad diuinarum rerum cognitionem euolarent.Ex quibus quidẽ omnibus ego
poeticam primas ſibi uendicare modo equos ſortiatur iudices facile me conuicturum exiſtimo. Virum nos
huiuſcemodi diſputationi & conuenientiorem & qui illam non ſolum poſtulet:uerum potius efflagitet:locũ
addiximus.Interim autẽ cum eum nobis poetam interpretandum aſſumpſerimus:qui uel ex oĩbus terrarũ re
gionibus:quarũ habitarores hiſtoria cognoſcant:uel ex oĩbus ſæculis quorum memoria ad noſtre uſq; ad tẽ/
pora ſcriptorũ beneficio peruenerint:ſi nõ primus oĩno:primo modo tamẽ par pene æqualiſq; ſit opæ noſtræ
præciũ haud mediocre futurũ extimo:ſi paucis tamẽ nec pluribus q̃ neceſſitas exigat oſtẽdero ex omni q̃ innu
mera pene eſt ſcriptorũ copia illũ ꝑter cæteros & ad grauiter ornateq; loquendum:& ad bene beateq; uiuen/
dũ plurimũ nobis cõferre:Nã cũ & itelligentia qua oẽs diſciplinas ſtudio induſtria q̃ adhibita aſſeq poſſumus
& orone qua quæ didicerimus alio doceamus:homo a cæteris aĩalibus differat:nõne in utraq; re ita princeps
eſt.P.Maro:ut cũ ab eo diſceſſeris:uix niſi lõgo interuallo relicto ſecundũ repereat latini.Nãq; imortalis deus:
ſplendorem q̃ dignitatẽ orationi affert? Quid obſecro aut in maximis rebus ſublimius? aut in mediocribus
temperatius aut in humilioribus preſſius excogitari hoc poeta poteſt? Quis in ſingulis uerbis eius elegantiã?
Quis in oroni.ſtructura compoſitionem? Quis in luminibus uerborũ ac ſentẽtiarũ dignitatẽ maronis adeq̃/
bit? Quod uero iure oẽs ſtupeſcãt ita dicendi genus uariat:ut rebus:tꝑibus:ꝑſoniſq; inſeruiens modo abũdas
copioſiuſq; fluat:mõ breuis cõſciuſq; cuncta ꝑſtringat.Decet illũ non nũquã ſiccitas.Decet neſcio:quid pingue
floridũ ſæpe autẽ ſuauiſſimo quodã cõtemperamẽto ita huiuſcemodi in unũ oĩa cõfundit atq; commiſcet: ut
mirabili uoluptate audientiũ aures demulceat atq; delectet.Nã quis dicendi ornatus excellentior eſſe põt? q̃ is
in quo nec percipitata breuitas: nec infinita cõpia:nec ieiuna ſiccitas:nec poſtremo nimium luxurians læticia
appareat.Hoc quidem dicendi genus apud quem aliũ inuenias non facile repio. Ego certe apud neminem ad/
huc cognoſere potui? Si igit̃ tanq̃ magnũ uirũ & omni laude dignũ eũ admiramur qui horũ uno utatur egre
gie:ſi ueluti eloquẽtiæ deũ illũ ueneramur? qui hos oẽs ſed in diuerſis locis adimplet:qbus laudibus obſecro:
quibus tãtũ laudibus hũc ꝓſequemur? q unũ in locũ unam in rem hæc ſimul oĩa inaudita ſuauitate coniiciat.
Adde ad hæc ꝙ cum duo ſint dicendi genera:quorũ alterũ a qeto & nulla ꝑturbatiõe cõcitato aĩo mature gra
uiterq; proferat̃.Alterũ uero in quo qa nihil rõne:ſed oĩa ſumma perturbatione agunt̃:ardens inſenſum tor/
rẽſq; nominarũt:nõne utrunq; ita diſtribuit.P.Maro.ut ſeruato hoĩum ingenio ac natura unicuiq; ſuum attri
buat qď.n.grauius maturiuſq; Aeneia latinoq; & ſi duos horum ſimiles inducit? qd cõtra ardentius erectius
infenſius pyrrhoq;:Turno:drancem:ſed in patris ipſa Iunone troianis ſemper infenſa fingere potuit? Sed ut ad
ea membra in qua totum dictionis corpus diuidimus quãdoq; deueniã: ita proponunt atq; inuocant poetæ:
ut his ea oĩa quibus ꝓhœmiũ ꝑficitur ſummo artificio abſoluãt:quapp quo artificio:quo diuini ingenii con/
ſilio tantus uates & a magnitudine utilitatis ac nouitate rerũ attentũ:& ab erũnis inuicto aĩo perlatis & ab in
iuſtis crudeliſſimæ Iunonis odiis fauorẽ cõciliat? q̃ ꝑſpicue docilem aperte abſoluteq; re propoſita reddit. Iam
uero narrationibus ſuis nec dilucidius qcq̃.nec uere ſimilius iuenies.In ꝑtitionibus autem quid quominus cla
re atq; abſolutæ ſint deeſſe ꝑturbauimus.Nã ſimilitudines:amplificationes:exẽpla:digreſſiones: ſigna rerum
argumẽtationes:cæteraq; huiuſmodi:quæ qdã tũ ad ꝓbãdũ:tamẽ ad refutãdũ plurimũ ualẽt tã multa tã ualia
tã uehemẽtia ſunt:neq; copioſiora:neq; efficatiora:aliunde exẽpla ſumi poſſint.Prætereo eius epilogos:præte/
reo diuerſis in generibus uariis referta affectibus orationẽ.Neq; in eo ero occupatus: ut oſtendam q̃ uehemẽs
ad idignationẽ inſurgat:q̃ mitis e cuiuſius pectore miſericordiã eliciat. Hoc tamẽ ſilẽtio nõ ꝑtermittã:nam in
aliis imitãdis ſiue græci illi fuerint:ſiue latini tã diligẽtẽ rõnẽ adhibuit tanto cõſilio ut illa ſuis q̃drarent:cura
bit:ut nõ aliũde accepiſſe:ſed ipſe pepiſſe: ac a ſe ꝑta aliis mutuaſſe uideat̃.Heſiodũ.in Geor.græco etiã iudice

lōge ſupauit.Nā ī Theocrito ſi ide doricā illā locutiōis ,pprietatē.qđ græci ἀγροικε nūcupāt amoueas qđ & mo
rib9:& uerbis paſtoralib9 uehemēter q̄drat qđ p̄terea īuenies ī quo latius poetas ſiculo uīciputeť.Hoc tñ ī Vir.
admiror:qđ' in Theocrito & abſit deſidero:Nā paſtoriæ illius ruditatis ita naturā exprimit:ut ne Roſcius qdē
Buccolicā pſonā expreſſius agat q̄ ille ingenia moreſq̧ refert:qđ' qdē cū pſtiterit ac p oēs nūeros ita abſoluerit:
ut eī quē ſibi imitādū ,ppoſuerat:nuſq̄ cedat:tñ qđ' poetaꝝ ē eodē figmēto maiora q̄dā cōtegit:ut q̄uis a pſona
paſtorali nō diſcedat:tñ aliū ſenſū lōge excellētiorē ſub illo uulgari abſcōdit:ut opus duplici argumēto ornatū:
& illi q ī promptu ē īſeruiat:& illū q latet pficiat:Quā rē ſi q ſūt q uitio illi uertāt ii qd ,ppriū poetaꝝ ſit ignora
re cōuincētur.Et ,pfecto ad maxīa q̄q̧ ac diuīa natus hic poeta:ita ī humilioribus a prīa ætate ſe exercuit:ut iā
tum maiora illa:& mēte cōcepit:& ut res ferebāt aliqua ex parte:ita edere incepit:ut ītra Bucolicos tamē fines
honorate cōſtiterit.Verū maius certamē cū Home.reſtat:cui cū græcoꝝ ſcriptoꝝ īgens numerus huiuſcemo/
di pugna adhæreat:ac ptinacius īſtet uictoria difficillima reddiť.Verum cū laborioſum magis q̄ periculoſum
ſit collatis ſignis in aciē prodire nō faciet tamē Honorati Serui.opinio:ut in ea locum deſerā:q̄uis affirmet Ma
ronē longo īteruallo Home.ſecutū eſſe.Magiſq̧ me mouet & Afri domitii & Quintiliani auctoritas: qui illū
ita ſecūdum ponūt:ut pene illū primo æqualem reddant.Ad dices ii latini ſunt:& q auctoritate potius q̄ argu/
mentis pugnent.Nam cū quid ſentiant explicauerint:nō multū laborant quare ita ſenſerint rationibus confir/
mare.Itaq̧ longe pluris facio Macrobii iudiciū:q tū eloq̄ntia excellens ueꝝ facile dep̄hendere poteſt:tum qa a
græcoꝝ factiōe ē ſeuerius q̄ forte par ē iudiciū in eū exercet.Sed tamē uide qd ſentiat.Is.n.innumeris pene locis
ex utroq̧ poeta in mediū adductis decernit:Maronē noſtrū uariis in locis modo uinci ab Home.modo uicto/
rem ex eo prælio diſcedere.Itaq̧ quod ab hoīe aduerſæ factionis datur accipiendū puto:& cū nullā in partem
inclinata uictoria receptui apud illū canentæ gregiæ nobis cū actum putauimus.Nā qui modo uinciť mō uin
cit:hūc ego nō ſecūdū ſed parem iudicio.Veꝝ quid plura p̄ſertim cū de poetaꝝ ui nulli potius q̄ poetæ:& ei q/
dem egregio credendū oēs acrioris ingenii uiros iudicaturos non ambigam.Quid ergo aquinas Iuue. iudicet
eius e carmine facile ē cognoſcere.Ait.n.cōditor iliados cantabiť atq̧ Maronis Altiſoni dubiā facientia carmi/
na palmā:atq̧ hæc de Home.Nā Nicandrū Apolloniū:Piſandrū:Euphorionem:Euripidē:Pindaꝝ cæteroſq̧
multos ita imitatus eſt:ut nuſq̄ illis cædat:multis aūt in locis ſupet.Verū ut paucis tātū rē pficiā:ego Macrobi
ſentētiā uehemēter:quoniā uerīſſima ē:approbo:Nā tātus philoſophis:& Platōis ī quo ſūma eloq̄ntia ſummæ
ſapīæ cōiūcta ē optimus imitator.P.Vir.eloquētiā naturæ oīum reꝝ optime parēti ſimilē eē docet.Nā hic ter/
ram hic frugibus arboribuſq̧ lætā uidemus:ibi pratis floribuſq̧ oīa ridere.Aliā regionē fontibus irrigari.Aliā
oīno areſcere.Eſſe & loca q̄ in cāpos porrigant.Eſſe & alia q̄ in mōtes rupeſq̧ cōſurgant eoſdēq̧ alibi horren/
dis ſyluis ueſtri:alibi nudo ſaxo inhoreſcere.Sic.P.Vir.ſtilū ſuū ad oēs uitæ mores integrum traducit: ut nunc
breuis:nūc copioſus ſit:nūc ſiccū:nūc floridū ſeſe oſtēdat.Eſt p̄terea ubi leui fluat agmine:Eſt & cū ueluti p cō
fragoſa torrēs rapiduſq̧ p̄cipiteť.Atq̧ hæc in dicēdo.Quod āt ad bene beateq̧ uiuēdū ptinet qs nō uideat oīa
qbus uita humana recte inſtituať p̄cepta ab hoc poeta ueluti ex adorādis Philoſophiæ ſacearis ,p mi facile ac p/
cipi poſſe.Nā ut Cyri uitā Xenophō ita a primis incunabulis ,pducit:ut eius regis exēplo optimus princeps in
formari poſſit.Sic Maronis poema oē humanæ uitæ genus exprimit:ut nullus hoīum ordo nulla ætas: nul
lus ſexus:ſit nulla deniq̧ cōditio:q̄ ab eo ſue officia nō integre adhiſcat.Qua obſecro ille acrimonia quo uerbo/
rum fulmine:mœtū:ignauiā:luxuriā:incōtinentiā:īpietatē:pfidiā:ac oīa iniuſtitiæ genera reliquaq̧ uitia inſe
ctať:uexatq̧:qbus cōtra laudibus qbus p̄miis inuictā aī magnitudinem:& ,p patria:,p parentibus: ,p cognatis
amiciſq̧ cōſideratā piculorū ſuſceptionē:religionē in deum:pietatē in maiores charitatē ī omnes ,pſeqtur. Nā
cum hoc in primis ſibi ,ppoſuiſſet.P.Vir.ut generi humano q̄ plurimū ,pdeſſet:eo potiſſimum cōſilio in uno
ænea abſolutū oīno:atq̧ ex oī pte pfectū uirum finxit:atq̧ exp̄ſſit:ut oēs illū nobis tanq̄ unicū exemplar ad ui/
tā degendā ,pponeremus.Ac neſcio an melius multo apud hūc q̄ apud Philoſophos huiuſcemodi oīa aſſeq̄ris
illi.n.q̄ uitā beatā p̄ſtēt ſubtiliter docēt potius q̄ ad illa trahāt.Hic p̄ſtātium uiroꝝ p̄clariſſima geſta recēſendo:
nos qa oēs exēplo facile mouemur ac illos imitādos uehemēter inflāmat.Quapp q̄ illic auribus pcipimus hic
tāq̄ nitidiſſimo ī ſpeculo neſcio quo pacto nobis ītueri:& dū geruntť adeſſe uidemur.Quāobrē tāto nos hæc q̄
illa magis mouebunt:q̄to oculoꝝ q̄ aurium ſenſus acriores eē cognoſcimus:Nā qs unq̄ remp.melioribus legi/
bus tempauit:ī quo unq̄ duce aut audiſtis:aut legiſtis tātā īeſſe rei militaris diſciplinā:q̄ta ī uno ænea deſcribiť.
At dices nō oēs in rep.principes eē:aut exercitibus p̄poni poſſumus:lōgeq̧ plures priuati:q̄ cū ptāte uiuimus.
Quod qdē:ut uerū ē ita īgenue fatebor.Sed nōne & priuatis hoībus quo pacto ſecū:quo cum ſuis:quo cū ciui/
bus:quo cum pegrinis agēdum ſit:freq̄nter admonet.Sed uideo dum ſingulis inſiſtere cupio longius multo q̄
phœmii anguſtiæ patiunť ,pgredi:ac reꝝ copia:ita urgeri:ut dū nihil īdictū relinq̄re nitor:nihil ſatis ,p digni/
tate explicē.Veꝝ ut paucis infinita expediā:ita locum cōcludā:ut uniuerſam huius ſcriptori poeſim laudē eſſe
uirtutis:atq̧ oīa ad illā referri ſine dubitatiōe affirmē:Quæ uero ad ſummum bonum qđ' ī diuinis rebus cō
tēplādis cognoſcēdiſq̧ cōſiſtere ſcimus ptinet:quā oīno diuinæ.xii.ænei.libris mirifico figmēto intexuerit ſa/
tis ,p nr̄i īgenii uiribus ī eo libro expreſſimus:ī quo parēs tuus Laurētius hæc īueſtigās īduciť.Adde ad hæc q̄
multa q̄ natura ipſa penitus in obſcuro cōdidit atq̧ abſtruſit:ille ſingulis ſæpe uerſiculis: & breuiſſimis quod
poetaꝝ eſt:uerbis pſtringit:q̄ docte uentoꝝ uim ac naturā explicat:q̄ ſignate tū tēpeſtates : tū multoꝝ ſydeꝝ
ortus obituſq̧ exprimit:q̄ elegāter errores lunæ ſoliſq̧ labores refert.Quā uere unde pluuiæ.unde ſerenitates:
unde cœli aut clemētia aut inclemētia:ſit oſtēdit:De aīorū āt nr̄orū ui naturaq̧ deq̧ rerū principiis non ne ita
ſcrutať:ut oēs oīum Philoſophorū ſectas ac familias noſſe illū manifeſtum ſit.Adde ad hæc cognitionē hyſto/
riaꝝ.Adde q̄ diligētiſſimus antiq̄tatis:& nō modo nr̄arū reꝝ ſed & græcaꝝ:& oīum nationū inueſtigator ex/
titerit Prætereo ius ciuile.Omitto ius pōtificum priſcoꝝ.Pretermitto id quod augurū eſt q̄ qdem oīa ſi ab eo

ieiune:ſi aride:ſi iculte ſcripta eēnt:eēnt tamē pp eoꝝ uariū multiplicē ac maximū uſum oī ſtudio cognoſcen/
da.nūc āt tā icredibili uerboꝝ copia atq; elegātia iſignita.Tā admirabili ſniarū grauitate illuſtrata.Tot ſalibus
reſperſa.Tāta ſtili uarietate grauiter hac Iocūde cōpoſita:cū ſint:qs nō uel noctes itegras(ſi opus fuerit ad diur/
nas huius poetæ lectiōes addat cū ſūmæ utilitati ſūma ſit adiūcta uoluptas.Hoc ego & ſi oībus diligēter facun
dū cēſeā:neſcio tamē an tibi optime:& mihi cariſſime Petre præ cæteris p̄ſtādū ſit:ac apprime deceat:ueꝝ ēt ne
ceſſariū exiſtat.Neminē.n.latet quātā de te expectationē ob primos ad huiuſcemodi ſtudia igreſſus:& ingeniū
tuū ad oīa facilime aſſequēda ſingulare parēti tuo.Quātā agnatis atq; amicis.Quātā deniq; ciuibus oībus ex/
citaueris.Cui ſi tātū poetā recte tenueris:ita ꝓ cōperto te reſpōſuꝝ habeo:tu uel huius ſolius cognitio ſi ad re/
liq̄ q̄ p̄clara i te ſunt:itegra accedat iter p̄claros uiros oīno enumerādus ſis:ē iā diu Petre medices princeps in re/
pu.ura domus tua:q̄ nō fortūæ ſolū munere:ſed multo magis uirtute ipſa:ita primū ſibi locū i ciuitate uēdica
uit:ut ex cæteris oībus nulla ciuibus fuerit:niſi lōgo iteriecto iteruallo ſibi ſecūda.Incredibilis fuit i Coſmo ꝓ/
auo tuo:ſapīa:& ueluti i eo quē uariis fluxibus uariiſq; refluxibus fortūa diutius exercuerat:tā ſagax in oī tēpe
rādarū reꝝ genere prudētia appuit:tā prūptū:& cū res ita flagitauerat:q̄ ſi ex tēporaneū:neq; tamē ob id minus
graue cōſiliū:ut q̄cūq; ille diceret ea nō ab humano ore ꝑfecta:ſed a diuino oraculo decātata uiderent̄:Erat.n.
in eo uiro id p̄cipue qđ Vlyxi ueluti in rebus humanis oīum maximū Home.tribuit.Nā mores hoīum mul/
torum uidit:& urbes.Hoc igit̄ auctore & magnas res in repu.geſtas:& grauiſſima a ualidiſſimis hoſtibus illata
bella ꝓpulſata uidimus.Sola deniq; huius uiri ſapīa in ſubrū ualidū iperiū:q; uenetorū potētia iā pene uoraue
rat e mediis:ut ita loquar faucibus ereptū:& Franciſco Sphortiæ:q diutius nr̄is exercitibus iperitauerat porre/
ctū ē qđ qdē unicū eo tp̄e Italiæ remediū fuerat:ne uniuerſa i uenetoꝝ ditionē deueniret.Omitto Plurima alia
ac maxīa:q̄bus ille nō ſolū ꝑ uniuerſam etruriā ac totā Italiā celeber illuſtriſq;:& hactenus fuit:& in futurū erit.
ſed deinde igēs eius nomē gallias Hyſpanias:oēmq; germaniā:cūctaſq; britanici oceani iſulas repleuit.Succeſ/
ſit illi Petrus filius:cuius tu nomē refers:q & anteq̄ aduerſa ualitudīe ipediret̄ plurimis ac maximis de rebus le
gatiōibus functus populo florētino decus gloriāq; imortalē pepit.Ac deīde cū illi ꝑ ualitudinē i ſenatū uenire
nō liceret domi tamē ſedēs ac cū ſuis ciuibus ſingulis de rebus diſceptās rē nr̄am publicā: ita adminiſtrauit: ut
ſummā in eo prudētiā ſūmæ inocētiæ cōiūctā oēs cognoſcerē.Multæ elucebāt i eo uirtutes.Sed nō ē nr̄i iſtitu/
ti:ut familiæ tuæ hoc tp̄e laudes ꝓſequar.Nouiſſimæ āt ſucceſſit defuncto pr̄i Laurētius parēs tuus nōdū ple/
ne adoleſcēs:ſed quē natura acerrimo ingenio:ſtudiū uero a teneris unguiculis aſſiduū multis iā litteris orna/
uerat.Verum uix rem attigerat publicā:cū fortūa illū ex trāq̄lliſſimo portu in turbulētiſſimā tēpeſtatē pepulit:
ſed utraq; fortuna illū illuſtrē reddidit.Nā neq; in ſecūdis inſolētior factus oīa maxima ac grauiſſima tenera il/
la ætates ſeſe ferre poſſe indicauit.in diuerſis aūt q̄ uel fortiſſimoꝝ uiroꝝ aīos ſæpe defatigant:ac poſtremo cō/
tundūt minorem aīum nunq̄ geſſit.Nā horrēdis periculis inuicto robore obuiā eūdo amota oī penitus teme/
ritatis ſuſpitione grauiſſimas difficultates ſupauit.Exorta eſt ſubita:& a nemine expectata uolateranoꝝ defe/
ctio:eratq; apud oēs fere ciues penitus inſita mētibus opinio:illos & ſitu urbis:& muroꝝ ꝓpugnaculorūq; ro
bore expugnari:niſi diuturna obſidione nō poſſe.Acceſſit̄ igit̄ ſenatus:rogant̄ ſinguli ſentētiā.Quo qdem tp̄e
cēſebāt pene oēs illoꝝ obſtinatiſſimæ ꝑuicacitati ac inſolētiæ cedendū:illoſq; mō i finē redire uellēt:q̄buſcūq;
cōditiōibus recipiēdos potiuſq̄ armis cogēdos eſſe.At Laurētius q hoīum ex ea re inſolētiā cognoſceret:quiq;
illoꝝ mētes oīno alienas a florētino noīe intelligeret:iā.n.& a principibus nonnullis:& rebus publicis auxilia
ꝑ legationes iplorāt:& ſocietatē polliciti fuerāt.Qui deniq; aīaduerteret illos ipunitate:mō ea daret̄:pro uicto/
ria cōtra nos uſuros:neq; unq̄ ad ſanā mentē redituros:duxit & ad remp.maieſtatē tuēdā:& ad manifeſtiſſima
nouoꝝ p̄ Italiā tumultū ſententia anteaq̄ coaleſcerēt q̄primū extinguenda uehemēter ꝑtinere:ut illi & uiolati
fœderis:& proditæ fidei pœnas penderent:itaq;:ut eſt homo ingenio ꝑſpicaciſſimo:& ad omnia uel etiam mo
mentanea celeritate uerſatili:cunctaſq; utrinq; ſeſe rōnes efferrēt in unum adduxit:ac poſtremo:& rei difficul/
tatē:& periculoꝝ magnitudinē eſt maieſtatis publicæ iactura cōponēs:& qd niſi cōtrariet̄ dāni ignominiæq;:
qd rurſus ſi iret̄ diſcriminis ſubeundū eſſe:diu penſitas tandē in eā ſentētiā deuenit:ut uinceret in uiro magna/
nimo:& ad ſuæ reip.decus nato id qđ in oībus fortibus inſitū ſemper ac fixū eſt uinceret inquā amor patriæ.
cuius charitatē oīs ſapiēs cæteris rebus ſemꝑ p̄poſuit.Quapp cū in ſententiā ſuā ciues hactenus repugnātes tā/
dē traduxiſſet multa circūſpectiōe rē aggreſſus.Inuicto aīo proſecutus ac poſtremo cōtra q̄ multi putarēt aſſe/
cutus expugnata urbe populū q olim municipali iure fuerat in deditionē uenire coegit:atq; uectigalem popu/
lo florētino eē iuſſit:Neq; appebat unde turbulētior motus poſt hac exoriri poſſet cū paulopoſt ſubita:& p̄ter
omnium opinionē ex iprouiſo exorta ꝓcella te uniuerſamq; ſimul ciuitatē e tranq̄lliſſimo portu rurſus i me/
dios fluctus:ac cecos ſcopulos retraxit:ut nō paulopoſt timendū:ſed p̄ſens in euitabileq; naufragiū apperet.Da
bis ſuauiſſime Petre hoc in loco rogāti mihi ueniā:ſi barbaricā illā:& oīum ſceleratiſſimā:ac ſine exēplo cōiura
tionē ſilentio p̄terierim:qua in tēplo maximo inter ſacra ſolēniā:& Iulianus frater ſeuiſſime trucidatus:& ipſe
Laurentius iter ſtricto atq; undiq; eū petētes gladios iāiā caſurus ita elapſus eſt:ut nō humano ſed diuino auxi/
lio:& ſua animi p̄ſtantia:qua audaciſſimū quēq; terrere poterat de manu inimicorū ereptus uideat̄.Quāobrē
quū ſceleratiſſimi hoīes quod nefariæ mente cōceperant dolis.ꝑficere nequirent.Id armis ſtatim aggreſſi ſunt.
Quo quidem tp̄e qđ hoſtiū genera:q̄ idē potētes:q̄ crudeles:q̄ ualidi exercitus:q̄ in ꝓuiſi:q̄ inexpectati undiq;
nos inuaſere:q cū unius inocentiſſimi Iuuenis:& a quo nemo offenſum ſe ne dicam læſum iure q̄ri poſſet ſan/
guinē appetere p̄ſe ferrent:& illū ſimul:& libertatē noſtram ꝑdere ꝓperabant.Neq; ſolū humanis armis q̄bus
mortalium ambitio nōnunq̄ ſæuire cōſueuit.ſed diuinis ſi ea tamen diuina appellanda ſunt q̄ impie ac nefarie
aduerſus dei p̄cepta adhibent̄ contra nos pugnatū eſt.Nā eodem tp̄e & fines noſtri igni ferroq; uaſtabant̄: pe/
cora abigebantur:uirgines e matrum amplexu in hoſtilem libidinem rapiebantur:uiri miſerrime cedebātur

eodē inq̄ tpe hæc oīa impie nefariæ ac penitus barbarice tragiceqꝫ fiebāt:& Romæ proh ſcelus inauditū oīum
grauiſſimaꝝ nr̄æ religiōis aīaduerſionū genere ſæuiebať.Ac in eū uirꝝ eūqꝫ populū q uera religiōe nulli ſecū/
dus eſt:eas execratiōe effundebat:q̄ a bono pōtifice nō niſi extrema neceſſitate ipellēre in pfidos xp̄iani nois ho/
ſtes raro effundi cōſueuere.Interdictū ē ſacris:ī ea urbe in q̄ nuſq̄ alibi:neqꝫ plura:neqꝫ ſplēdidiora: neqꝫ cultio/
ra:tēpla erecta cernunť:nec maiori ſacroꝝ pōpa:nec freq̄ntiori populo res diuīa celebrať.In ea in quā urbe in q̄
quocūqꝫ te uertas:& magna:& freq̄ntia:& reꝝ oīum copia ornata ad diuinos honores pagēdos ædificia a me
dica familia ſuis uotis:ſuiſqꝫ ſumptibꝰ dedicata ſeſe offerāt.Oīpiū facinus & multis ætatibus inauditū.O du/
riſſima tpa:& ſæcula uere ferrea:ī qbus a xp̄iana rep.is exul factꝰ ſit:q ſemꝑ ſe nō uerbis ſolū ac moribꝰ:ſed oī re
rū gn̄e xp̄ianū exhibuit:multa prudēs ſciēſqꝫ p̄tereo :ne tātaꝝ calamitatū acerbiſſimū uulnus qđ iā pene coi/
uit nunc reficē.Cupio.n.multaꝝ reꝝ:quaꝝ recordatiōe ēt nūc horret aīus obliuiſci.Cupio crudeliſſimoꝝ tra/
gicā ſæuitiē:& barbaricā rabiē e mēoria delere.Cupio & id in primis:inteſtinaꝝ fraudulētoꝝ auctoꝝ inſidiaꝝ
nō recordari.Quod.n.eſſe cēſes Petre medices:q̄ nec ſceleꝝ magnitudine cōcitatus reticere: nec rurſus multis
cauſis coercitꝰ recēſere.ualeā.Nō tamē in tā horrēdis periculis cōſtitutus Laurētius:cū neqꝫ cui ſe ſatis tuto cre
deret:neqꝫ a quo caueret ſatis certo ſciret:ex excellētiæ ſuæ gradu neqꝫ unq̄ ceſſit:neqꝫ qcq̄ de aī inuicti magni/
tudie iminuit.Itaqꝫ cū ſapiētiſſimæ q̄ q̄qꝫ uia agēda eēnt q̄ rōne:aut hoc uitādū aut illi obuiā eūdū p̄uidiſſet q̄
aī magnitudine imortalis deus maxīa q̄qꝫ picula aggreſſus eſt q̄ nūq̄ in gloriæ uitæ cupidū ſeſe ōndit.Quā cō
tra & publicæ libertatis maieſtatiſqꝫ & ſuæ dignitatis oī tpe oī loco apud oē hoīum genus ſeſe accerrimū pro
pugnatorē exhibuit.Qđ.n.unq̄ diſcrimē in tā ſibi inimica fortuna adeo tremēdū accidit:qđ eū a cōſtāti in de/
coro ſeruādo ꝓpoſito alienaret.Qn̄ illi aut cōfidentia q̄ auctore in magnis ac hōeſtis rebꝰ plurimū firmitatis
ac roboris certa cū ſpe aīus ſibi cōparat illi defuit:qn̄ a pſeuerātia q̄ eſt in breue ſuſcepta ſtabilis ꝑpetuaqꝫ māſio
unq̄ deiectus ē:qn̄ deniqꝫ patiētia q̄ p̄clariſſima fortitudinis comite res arduas ac difficiles utilitatis hōeſtatiſqꝫ
cā diuturne equanimiterqꝫ pferimus illū deſeruit.Quapp ita uniuerſum hūc locū cōcludā huius uiri huiꝰ inq̄
uiri ſapīa atqꝫ aī excellētia nr̄æ reip.libertatē ex ſeuiſſimoꝝ hoſtiū faucibus ereptā nobiſqꝫ reſtitutā eē.Hoc au/
ctore ac duce maieſtatis publicæ dignitas:q̄ pene iā extincta eſſe nō ſolum in priſtinū gradum reuocata eſt:ſed
amplior multo atqꝫ illuſtrior reddita:Sed ut ad alia laborioſa illa qdem:ſed minus iniqua tandē tranſeat orō:
cuius obſecro uiri in ferrariē ſi imperio a ſeruitute liberādo maior promptiorqꝫ opa atqꝫ induſtria q̄ Laurētii
apparuit.Taceo multaqꝫ totius Italiæ firmiſſimo teſtimonio cōuincere facile poſſim.Sed nolo dum unū lau/
do in nōnulloꝝ q ēt magna laude digni ſunt odiū incurrere.Quo bello cōfecto fuit oīum opinio cū florētini
populi opes uehemēter attritas:& multoꝝ annoꝝ bellis ærariū exhauſtū uiderent ciues ipſos grauiſſimis aſ/
ſiduiſqꝫ uectigalibus diu defatigatos libēter quieturos.At Laurētius nihil ex uſu publico eſſe putans: qđ notā
aliquā iniureret feſſam ciuitatē grauiſſimis argumētis in eā ſentētiā attraxit:ut Sergianā urbē de genuenſibus
pēſo auro a nobis emptā:ac deīde ꝑ ipaꝝ īduciaꝝ tp̄s ab iiſdē ꝑ ſūmā fraudē ereptā iuſtiſſimis armis repetere/
mus:ſumpta eſt igiť expeditio ac robuſto ualidoqꝫ exercitu in hoſtilem agrū ꝓperatū.Verū cū a Petro ſanctē ſi
bus nr̄æ copiæ ne in ea q̄ noſtra eſſent uenirēt grauia impedimēta infererenť:in eos oīs belli moles cōuerſa eſt.
Erat autē oppidū non ſolū arce mœnibuſqꝫ munitiſſimū.Sed magna militū copia:magna armorum: magna
tormentoꝝ ui refertiſſimū:& oī miſſiliū genere inſtructū.Oppugnabať ſumma ducū prudētia ſummo mili/
tū robore ac audacia.Nihil intētatū:nihil in auſum relinquebať nec tn̄ antea in deditionē receptū oppidū eſt q̄
ipſe in caſtra ꝓfectus ſit:cuius qdē aduentu tāta undiqꝫ nr̄is acceſſit auctoritas:tātus hoſtibus metus ut ſtatim
ſe ſuaqꝫ oīa florētino populo dederē:ac Laurentii fidei cuncta cōmitterent:poſtulabat poſt hæc reipu. ratio ut
ſergianā obſideremus.Verū coegit populū florentinū ſubita inuaſio neapolitani regni:ut iuſtiſſimum bellum
aduerſus fidifragos hoſtes in aliud tēpus reiiceretur:& uictor exercitus ad defenſionē cōfederati regis traduce/
retur.Multa hic taceo:qbus ſolis uel immortalis gloria parētis tui ꝓpagari poſſit.Erat aūt maior ciuiū pars in
ea ſentētia:ut noſtroꝝ potiuſq̄ alioꝝ rō habereť.Grandia erant munera:& honorificētiſſima q̄ publicæ priua
timqꝫ offerebanť:ſi ocioſe rei euentū ſpectaremus:poterātqꝫ oībus bonis id approbantibus ſuſcipi.Veꝝ ille ni/
hil antiquius reip.eſſe debere:nihilqꝫ magis ad eū uirꝝ q multa uirtute excellens:& eſſe:& haberi uellet ꝑtinere
arbitratus q̄ fidē publice datā ſeruare id ne longior ſim p̄ſtitit qđ niſi p̄ſtitiſſet:ſed nō poſſum omnia q̄ ſentio.
Veꝝ ſine iactura ſilētio hæc p̄tereo:qm̄ neminem latere poſſunt.Sortitū eſt tandē bellū illud eū euentū in quē
uires oēs ſuas.Lau.intenderat nō ſolū fortuna:ſed multo magis ſapīa in ea re ſibi operā nauante.Ex qbus om/
nibus id inuidoꝝ etiā uiroꝝ iudicio aſſecutus eſt:ut in rebus maximis agēdis ac domi foriſqꝫ adminiſtrandis
uniuerſa Italia primas prudētiæ fortitudiniſqꝫ partes illi ſine cōtrouerſia cōcedat.Qđ iccirco mirabilius mul/
to uideť:qm̄ pauloante in eū locū infœliciſſimis caſibus deiectus abiectuſqꝫ fuerat:ut maior hominū pars for/
tunæ temeritatē ſecuta illū penitus negligerēt.Nihil dicā de recepta ſergiana:quæ expugnatio: & obſtinatione
roboreqꝫ hoſtiū:& loci natura:& numero ex oī genere tormentorū difficillima: ac diuturna uidereť ꝓfectus
eſt ipſe in caſtra:eiuſqꝫ p̄ſentia:& noſtris aditus:& hoſtibus ademptus animus eſt conſilio aūt tuo multa q̄ ad
obſidionem expugnationēqꝫ facerent:addita multa ēt immutata atqꝫ alio loco aliaqꝫ forma inſtituta. At quas
oēs:res addita tanti uiri auctoritate breui effectū eſt:ut illius fide ſeſe dedētes in poteſtatē noſtrā redirēt ſergia/
nenſes:ſed ut ip̄m tandē in urbē reducā:qd illo in ſententia dicēda ſapiētius:qd in diſputando acutius:qd in cō
ſultādo uelocius:qd in ciuitatis maieſtate cōſeruanda augēdaqꝫ attētius:uigilātius:tolerātius demū inuenies.
Multæ ut in hoīe ciuili ſunt in eo literæ:bonus eſt muſicus:bonus architectus:bonus agricola:Eloquentia ue/
ro ſiue extēporanea ſit:ſiue excogitata:& a natura copioſam accepit:& artificio atqꝫ exercitatione illam graui/
tate iucūditateqꝫ illuſtrem reddit.Veꝝ cū p̄ter illud perpetuū ac cōtinuatū genus dicendi alteꝝ quoqꝫ ſit quo
aut dicentem ita laceſſimus:ut & penitus cōfundatur:& quid cōtra reſpōdeat:aut facile inueniat:ut laceſſitꝰ ita

acute reſpondemus eum laceſſiſſe pœniteat. Ergo utrūq; Hoc ita Laurentio cōcedo: ut cum ab eo diſceſſerim quem illi ſecūdū adhibeam nō repetiā. Nā quanta uehemētia & amaritudine ſi ita neceſſitas cogat aduerſariū ueluti telis acerrimis cōfugit: aut quod magis ex ingenio ſuo eſt q̄ urbane q̄ ſalſe q̄ facete q̄ lapide illū eludit. Florentina autem lingua: ita eruditus: ita excultus eſt: ut ſi eius: aut elegos: aut lyricos lelegas cū oībus nr̄i ſæculi poetis facile āteponas: & ad priſcos illos proxime oīno accedere iudices. Sed dices quorſum hæc in prohœmii anguſtiis intrudis atq; īculcas. quæ uix longiori hiſtoria ſatis pro dignitate explicari poſſent: Nēpe ut intelligas uoluiſſe me non externis: ſed domeſticis exēplis hortari te: ut eadē uia qua parens tuus pergēs iiſdē uirtutibus ad eādē noīs gloriam peruenires præſertim cum ille iā exacta cura ac diligētia operam ſp̄ dederit: nequa ex iis rebus qbus bonas oēs artes facilius acquirimus tibi adeſſet. Plurima ſunt quæ in illo admirer: ſed illud præcæteris q̄ in liberis educandis indulgentioris qdē parentis nunq̄: optimi uero ac ſapientiſſimi ſp̄ ſumma ſedulitate officiū cōpleuerit: in re uero īformando: inſtituendo: atq; erudiendo qd unq̄ omiſit. Nam quis ipſe p ſe quottidie admoneret: pciperet: ac iuberet: tamē cū ſciret qtī eſſet: ne a pceptoris latere unq̄ diſcederes ex oī hominum doctorū copia Angelū politianū elegit uirū multa: ac uaria doctrina eruditū poetā uero egregiū: egregiumq; oratorē: ac deniq; totius antiquitatis diligētem pſcrutatorē: cui puerilē ætatē tuam: & optimis moribus fingēdā: & optimis artibus: ac diſciplinis excolendā traderet: Verū cum & parentis præceptoriſq; diligentiam acutiſſimū quoq; ingenium tuū & ardētiſſimū ſtudiū accederet pro miraculo oīno eſt q̄ breui: q̄ maxīe moribus atq; doctrina profeceris. Verum ut alia omittā uix tertiū ſupra decimū ætatis annū īpleueras: cū ita latine loq̄reris: ut florentinæ: ac ita pene græcæ: ut latine. Sed ne aſſentator potiuſq̄ adhortator uidear plurima ad pſens omittā. Id ſolū addā tui te pentis uerā eſſe imaginem: eccq; manifeſtiſſima in tua tenera ætate ſigna: qbus nobis ſpes certiſſima ſit. cū in adultos annos perueneris illū te p oēs gradus actuꝝ atq; expſſurū eē. ſed nos iā. P. V. iterpretationes ita proſeq̄mur: ut ſeorſum ſeruiāæ: a nr̄is in codice deſcribanť: cū uero ad æneidos uolumē deueneri mus ea quoq; q̄ Donati ſunt in breuiariū redacta: atq; p epithoma deſcripta ſuo nomīe iterſerēda curabimus.

P. V. MARONIS VITA PER AELIVM DONATVM CELEBREM GRAMMATICVM EDITA.

PVBLIVS Vergilius Maro parētibus modicis fuit: & pcipue pr̄ Marone: quē quidā opificē figulū plures magi cuiuſdā uiatoris initio mercenarium: mox ob induſtriā generū tradiderūt: quē cū agriculationi reiq; ruſticæ: & gregibus pfeciſſet ſocer: ſiluis coemundis & apibus curandis regulam auxit: natus eſt. CN. Pompeio magno: &. M. Licinio Craſſo primū Cōſs. Iduū Octobriū die ī pago: q Andes dicitur: q eſt a Mātua nō pcul. Pregnans mr̄ Maia cū ſomniaſſet enixā ſe laureū ramū: quē cōpactū terræ coaluiſſe & excreuiſſe ilico in ſpeciem maturæ arboris refertæ uariis pomis: & floribus cerneret: ſequēti luce cū marito rus ppinquū petēs ex itinere diuertit: atq; in ſubiecta foſſa partu leuata eſt. Ferunt īfantem ut fuit editus: nec euagiiſſe: & adeo miti uultu fuiſſe: ut aut dubiā ſpem proſperioris genituræ iam tū indicaret. Et acceſſit aliud pſagiū. Siquidē uirga populea more regionis in puerperiis eodē ſtatim loco depacta ita breui coaluit: ut multo ante ſatas populos adæquarit: q̄ arbor Virgilii ex eo dicta atq; cōſecrata eſt ſumma grauidarū & fœtarū religione ſuſcipientium: ibi & ſoluentium uota. Initia ætatis: ideſt uſq; ad ſeptimū annū Cremonæ egit & decimoſeptimo anno uirilem togam cœpit: illis conſulibus iterū quibus natus erat. Euenitq; ut eo ipſo die Lucretius poeta decederet: ſed Virgilius a Cremona Mediolanū: & inde paulopoſt Neapolim tranſiit: ubi cum litteris & græcis & latinis uehementiſſimam operam dediſſet: tandē omni cura omniq; ſtudio indulſit medicinæ & mathematicis. Quibus rebus cū ante alios eruditior: peritiorq; eſſet ſe in urbē contulit. Statimq; magiſtri ſtabuli equorū Auguſti amicitiā nactus: multos uarioſq; morbos incidentes equis curauit. At ille in mercedem ſingulis diebus panes Virgilio: ut uni ex ſtabulariis dari iuſſit. Interea a Crotoniatis pullus equi mire pulchritudinis Cæſari dono fuit miſſus: qui omnium iudicio ſpem portendebat uirtutis: & celeritatis immenſæ. Hunc cum aſpexiſſet Maro magiſtro ſtabuli dixit natum eſſe ex morboſa equa: & nec uiribus ualiturum nec celeritate. Idq; uerum fuiſſe inuentum: eſt quod cum magiſter ſtabuli Auguſto recitaſſet duplicari ipſi in mercedem panes iuſſit. Cum item ex Hiſpania Auguſto canes dono mitterentur: & parentes eorum dixit Virgilius & animum celeritatemque futuram: Quo cognito mandat iterum Virgilio panes duplicari. Dubitauit Auguſtus Octauii ne filius eſſet: an alterius: Idq; Maronem aperire poſſe arbitratus eſt: quia canum: & equi naturam: parēteſq; cognorat. Amotis igitur omnibus arbitris illum in penitiorem partem domus uocat: & ſolum rogat: an ſciat: quiſnam eſſet: & quam ad felicitandos homines facultatem haberet. Noui inquit Maro te Cæſar Auguſte & ferme æquam cum diis immortalibus poteſtatem habere: ut quemuis felicem facias: Eo animo ſum reſpondit Cæſar: ut ſi uerū pro rogatu dixeris: beatū te felicemq; reddam. Vtinam ait Maro interroganti tibi uere dicere queam. Tunc Auguſtus: Putāt alii me natum Octauio: quidam ſuſpicanť alio me genitum uiro. Maro ſubridens facile inquit ſi impune licenterq; quæ ſentio loqui iubes id dicam: affirmat Cæſar iureiurando nullum eius dictum ægre laturum: immo non niſi donatū ab eo diſceſſurū ac hæc oculos oculis Auguſti infigens Maro facilius ait in cæteris animalibus qualitates parentum mathematicis: & philoſophia cognoſci poſſunt in homine nequaquā poſſibile eſt: ſed de te coniecturam habeo ſimilem ueri: ut quid exercuerit pater tuus ſcire poſſim Attente expectabat. Auguſtus: quidnam diceret. At ille quantum ego rem intelligere poſſum: piſtoris filius es inquit Obſtupuerat Cæſar & ſtatim quo id pacto fieri potuerit: animo uoluebat. Interrumpens Virgilius: audi inquit quo pacto id conicio: Cum quædā enūciarim: prædixerimq; quæ ītelligi ſciriq; nō niſi ab eruditiſſimis: ſummiſq; uiris potuiſſent: Tu princeps orbis. Item & item panes in mercedem dari iuſſiſti: quod quidem aut piſtoris aut nati piſtore officium erat. Placuit Cæſari facetia. At deinceps inquit Cæſar: Non a piſtore: ſed a rege magnanimo dona feres: illumque plurimi fecit: & Pollioni commendauit. Corpore & ſtatura fuit grandi aquilino colore facie ru

ſticana : ualitudine uaria : Nam plærunque ab ſtomaco : & faucibus:ac dolore capitis laborabat:ſanguinem & ſæpius eiecit:cibi uiniq; minimi:Fama eſt eum libidinis pronioris in pueros fuiſſe.ſed boni ita eum pueros amaſſe putauerunt:ut Socrates Alcibiadem:& Plato ſuos pueros.Verū īter omnes maxime dilexit Cebetem: & Alexādrum:quē ſecūda Bucolicoꝝ ecgloga Alexim appellat Donatum ſibi ab Aſinio Pollione: utrūq; non ineruditum accepit.Nam Alexandrum Grāmaticum:Cebetem uero & poetā.Vulgatum eſt conſueuiſſe eum cum Plotia Hieria:ſed Aſconius Pedianus affirmat ipſum poſtea maioribus natu narrare ſolitum inuitatum quidem ſe a Varro ad cōmunionē mulieris:ſed ſe pertinaciſſime abſtinuiſſe.cætera ſane uita & ore & animo tā probum fuiſſe conſtat:ut Neapoli Parthenias appellaret̃ uulgo. Ac ſiquādo Romæ quo rariſſime commeabat uiſeretur:in publico ſectātes:demonſtranteſq; ſe:ſubterfugere ſolitū in proximū tectū.Bona autē cuiuſdā exulantis offerrente Auguſto non ſuſtinuit accipere poſſedit prope cēties ſeſtertiū ex liberalitatibus amicorū: habuitq; domū Romæ ī æſqliis iuxta hortos Mecœnatiāos:q̃q̃ ſeceſſu cāpaniæ:ſiciliæq; plurimum uteretur. Quæcūq; ab Auguſto peteret:repulſam nunq̃ habuit.Parentibus qđ annis aurū ad abūdantē alitū mittebat: quos iā grādis amiſit:ex quibus patrem oculis captum & duos fratres germanos Silonem impuberē: Flacū iā adultum:cuius exitum ſub nomine Daphnidis deflet. Inter cætera ſtudia ut ſupra diximus medicinæ quoq; ac maxime mathematicæ operam dedit.Egit & cauſam unam omnino nec amplius q̃ ſemel.Sermone tardiſſimū ac pene indocto ſimilem fuiſſe Meliſſus tradidit.Poeticam puer adhuc auſpicatus in Baliſtam ludi magiſtrum ob infamiam latrociniorum coopertum lapidibus diſtichon fecit:Monte ſub hoc lapidum tegit̃ Baliſta ſepultus.Nocte dieq; tuum carpe uiator iter.Deinde Moretū:Priapeiam:& Epigrammata:& Diras:& Culicem cum eſſet annorum.xv.cuius materia talis eſt.Paſtor fatigatus æſtu cum ſub arbore obdormiſſet:& ſerpens ad illum proreperet:e palude culex prouolauit:atq; inter duo tempora aculeum fixit paſtori.At ille continuo culicem contriuit:& uiſam ſerpetē interemit:ac ſepulcrum culici ſtatuit:& diſtichon fecit:Parue culex pecudum cuſtos tibi tale merēti Funeris officium uitæ pro munere reddit.Scripſit etiam de qua ambigitur Aetnam:& mox cum res Romanas inchoaſſet offenſus materia & nominum aſperitate ad Bucolica tranſit:maxime ut Aſinium Pollionem:Alphenum Varrum:& Cornelium Gallum celebraret:quia in diſtributione agrorum qui poſt philippenſem uictoriam ueteranis triumuirorum iuſſu trans padum diuidebātur: indemnem ſe præſtitiſſent.Deinde Georgica in honorem Mecœnatis edidit:cum ſibi uix dū noto opem tuliſſet ad uerſus Claudii ueterani milites:uel ut alii putant Arii Centurionis uiolentiā:a quo in altercatione litis agrariæ parum abfuit quin occideret̃.Nouiſſime autē Aeneidem aggreſſus eſt.Argumētum uarium & multiplex eſt: & quaſi amborū Homeri carminum inſtar.Præterea nominibus ac rebus græcis:latiniſq; commune:& in quo quod maxime ſtudebat Romanæ ſimul urbis & Auguſti origo contineretur.Cum Georgica ſcriberet tradit̃ quotidie meditatos mane plurimos uerſus dictitare ſolitum:ac per totum diem retractādo ad pauciſſimos redigere:nō abſurde carmē ſe urſæ more parere dicens:& lambendo demū effingere.Aeneida proſaica prius oratione formatā:digeſtamq; in.xii.libros particulatim componere inſtituit:ut quidam tradunt.Alii eius ſententiæ ſunt:ut menti habuerit quatuor &.xx.libros uſq; ad Auguſti tempora ſcripturum:atq; alia quædam percurſurum.Auguſti uero geſta diligentiſſime executurum:quippe qui dum ſcriberet:ne quid ineptū moliretur:quædam imperfecta reliquit.Alia leuiſſimis uerſibus ſcripſit:quos per iocū pro tigillis uel tibicinibus interponi a ſe dicebat ad ſuſtinendū opus:donec ſolidæ colūnæ aduenirēt.Bucolica triēnio Aſinii Pollionis ſuaſu perfecit.Hic trans padanam prouinciam regebat:cuius fauore cum ueteranis Auguſti militibus Cremonēſium & Mantuanorum agri diſtribuerentur:ſuos Virgilius nō amiſit.Facta enim diſtributione ſuos Claudio ſeu Arrio datos recuperauit.Hunc Pollionem maxime amauit Maro:& dilectus ab eo magna munera tulit. Quippe qui inuitatus ad cœnam captus pulchritudine & diligentia Alexandri Pollionis pueri eum dono accēpit.Huius Pollionis filium.C.Aſinium: Cornelium Gallum oratorem clarum & poetam nō mediocrem miro amore dilexit Virgilius.Is tranſtulit Euphorionē in latinum:& libris quatuor amores ſuos de Cytheride ſcripſit.Hic primo in amicitia Cæſaris Auguſti fuit:Poſtea in ſuſpitionem coniurationis contra illum ductus occiſus eſt.cuius Propertius meminit dicens:Gallus & in caſtris dum credita ſigna tuetur.Concidit ante Aquilæ ſigna cruēta ſuæ.Verū uſq; adeo hūc Gallū Virgilius amarat:ut quartus Georgicorū a medio uſq; ad finem eius laudē cōtineret:quē poſtea iubēte Auguſto ī Ariſtæi fabulā cōmutauit.Georgica ſeptēnio Neapoli:Aeneida partim ī Sicilia:partim ī Cāpania.xi.annis cōfecit.Bucolica eo ſucceſſu edidit:ut ī ſcæna quoq; ꝑ cātores crebra pronūciatiōe recitarētur.At cū Cicero quoſdā uerſus audiſſet:& ſtatim acri iudicio intellexiſſet nō cōmuni uena editos:iuſſit ab initio totā ecglogā recitari:quā cū accurate ꝑnotaſſet:in fine ait:Magnæ ſpes altera Romæ:q̃ſi ipſæ linguæ latinæ ſpes prima fuiſſet:& Maro futurus eſſet ſecūda:q̃ uerba poſtea Aeneidi ipſe īſeruit. Georgica reuerſo ab actiaca uictoria Auguſto atq; reficiēdarū uiriū cauſa Attellæ cōmorāti ꝑ cōtinuum quatriduum legit̃ ſuſcipiēte Mecœnate legēdi uicē:quoties interpellaretur ipſe uocis offenſione.Pronunciabat aūt maxima cum ſuauitate:& lenociniis miris:Seneca tradidit Iulium Mōtanū poetā ſolitū dicere inuolaturum ſe quædam Virgilio:ſi & uocē poſſet:& os:& hypocriſim.Eoſdem enim uerſus eo pronunciāte bene ſonare: ſine illo inareſcere quaſi mutos.Aeneidos uixdū cœptæ tāta extitit fama:ut Sextus Propertius nō dubitarit ſic prædicare:Cedite Romani ſcriptores:cedite Graii.Neſcio qđ maius naſcitur Iliade.Auguſtus uero cū iā forte.expeditione Cantabrica abeſſet:& ſupplicibus atq; minacibus per iocum litteris efflagitaret:ut ſibi de Aeneide: ut ipſius uerba ſunt:uel prima carminis hypographa:uel quodlibet colon mitteret: negauit ſe factuū Virgilius. Cui tamē multo poſt ꝑfecta demum materia treis omnino libros recitauit:ſecundum uidelicet: quartum: & ſextum.Sed hunc præcipue ob Octauiam:quæ cum recitationi intereſſet ad illos de filio ſuo uerſus:Tu Marcellus eris:defeciſſe fertur.atq; ægre refocillata dena ſeſtertia pro ſingulo uerſu Virgilio dari iuſſit. Recitauit & pluribus:ſed neq; frequenter & ferme illa de quibus ambigebat:quo magis iudicium hominū experiretur.

Erotem librarium & libertum eius exactæ iam ſenectutis tradunt referre ſolitum quondam in recitando eũ duos dimidiatos uerſus compleſſe ex tempore: Miſenum æolidem: adieciſſe: quo non præſtantior alter. Item huic: Aere ciere uiros: ſimili calore iactatum ſubiunxiſſe: Martemqꝫ accendere cantu: Statimqꝫ ſibi imperaſſe ut utrunqꝫ uolumini adſcriberet.

¶ Bucolica: Georgicaqꝫ emendauit. Anno uero. Lii. ut ultimam manum Aeneidi imponeret ſtatuit in Græciam & Aſiam ſecedere: trienniõqꝫ cõtinuo omnem operam limationi dare: ut in reliqua uita tantũ philoſophiæ uacaret. Sed cum aggreſſus iter Athenis occurriſſet Auguſto ab oriente Romã reuertenti: una cũ Cæſare redire ſtatuit. At cum Megara uicinum Athenis oppidũ uiſendi gratia peteret: Langorem nactus eſt: quem non intermiſſa nauigatio auxit. Ita ut grauior in dies tandem Brunduſiũ aduentarit: ubi diebus paucis obiit decimo calen. Octobris. CN. Plautio. Q. Lucretio cõſulibus: qui cũ grauari morbo ſeſe ſentiret: ſcrinia ſæpe & magna inſtantia petiuit crematurus Aeneida: quibus negatis teſtamento comburi iuſſit: ut rem inemendatã imperfectamqꝫ. Verũ Tucca & Varrus monuerunt id Auguſtum non permiſſurum. Tunc eidem Varro ac ſimul Tuccæ ſcripta ſub ea conditione legauit: ne quid ederent: qđ a ſe editum nõ eſſet: & uerſus etiam imperfectos: ſi qui erant relinquerent. Voluit etiam eius oſſa Neapolim transferri: ubi diu & ſuauiſſime uixerat: ac extrema ualitudine hoc ipſe ſibi epitaphium fecit diſtichon. Tranſlata igitur iuſſu Auguſti eius oſſa prout ſtatuerat Neapolim fuere: ſepultaqꝫ uia puteolana intra lapidẽ ſecundum: ſuoqꝫ ſepulcro id diſtichon: quod fecerat: inſcriptum eſt. Mantua me genuit: Calabri rapuere: tenet nunc Parthenope: cecini paſcua: rura: duces.

¶ Hæredes fecit ex dimidia parte Valerium Proculum fratem ex altero patre: ex quarta Auguſtum: ex duodecima Mecœnatem: ex reliqua. L. Varrum: & Plocium Tuccam: qui eius Aeneidem poſt obitum prout petiuerat iuſſu Cæſaris emendarunt: Nam nullius omnino ſententia crematu Aeneis digna uiſa fuit: de qua re Sulpicii carthaginienſis extant huiuſmodi uerſus. Iuſſerat hæc rapidis aboleri carmina flammis Virgilius: phrygium quæ cecinere ducem. Tucca uetat: Varruſqꝫ ſimul: tu maxime Cæſar Non ſinis: ſed latiæ conſulis hiſtoriæ. Infelix gemino cecidit prope Pergamos igni. Et pene eſt alio Troia cremata rogo. Extant & Auguſti de ipſa eadem re uerſus plures & clariſſimi: quorum initium ita eſt. Ergo ne ſupremis potuit uox improba uerbis Tam dirum mandare nefas? ergo ibit in ignes? Magnaqꝫ doctiloqui morietur muſa Maronis? Et paulo poſt. Sed legum ſeruanda fides. ſuprema uoluntas Quod mandat: fieriqꝫ iubet: parere neceſſe eſt. Frangatur potius legum ueneranda poteſtas: Quam tot congeſtos: noctesqꝫ: dieſqꝫ labores Hauſerit una dies. Et ea quæ ſequuntur. Nihil igitur auctore Auguſto Varrus edidit: quod & Maro præceperat: ſed ſummatim emendauit: ut qui uerſus etiam imperfectos: ſi qui erant: reliquerit. Hos multi mox ſupplere conati non perinde ualuerunt ob difficultatem: quod omnia fere apud eum hemiſtichia præter illud: Quem tibi iam Troia peperit: ſenſum uidentur habere perfectum. Niſius grammaticus audiſſe ſe a ſenioribus dicebat. Varrum duorum librorum ordinem commutaſſe: & qui tum ſecundus erat in tertiũ locum tranſtuliſſe: etiam primi libri correxiſſe principium his demptis uerſibus. Ille ego qui quondam gracili modulatus auena Carmen: & egreſſus ſiluis uicina coegi Vt q̃uis auido parerent arua colono: Gratum opus agricolis: at nunc horrentia Martis Arma uirumqꝫ cano. Nec Virgilius qui columen linguæ latinæ fuit caruit obtrectatoribus. In Bucolicis enim duas ecglogas: ſed inſulſiſſime Paro quidam deridet: & ſic deridendo incipit.

¶ Tityre ſi toga calda tibi eſt: quo tegmine fagi? Sequentis Dic mihi Damœta cuium pecus? an ne latinum? Non: uerum Aegonis: noſtri ſic rure loquuntur. Alius recitante eo ex Georgicis. Nudus ara: ſere nudus: ſubiecit: habebis frigora: febrem. Eſt & aduerſus Aeneida liber Carbilii pictoris titulo æneido maſtix. M. Vipranius eum a Mecœnate ſuppoſitum appellabat noue κακοζηλιας: repertoremqꝫ dicebat. neqꝫ tumidum: neqꝫ exilem: ſed communibus uerbis opus illud confeciſſe: Herẽnius uitia eius tantum contraxit: Perilius Fauſtinus furta. Sunt & Quinti Octauii Auiti uolumina: quibus annotantur quos & unde uerſus tranſtulerit. Aſconius Pedianus libro quem contra obtrectatores Virgilii ſcripſit: pauca admodum ei obiecta proponit: & potiſſimũ ꝙ non recte hiſtoriam contexuit: & ꝙ pleraqꝫ ab Homero ſumpſit: ſed hoc crimen ſic defendere aſſuetum ait. Cur non illi quoqꝫ eadem furta tentarent? Verum intellecturos facilius eſſe Herculi clauam: q̃ Homero uerſum ſurripere: & tamẽ deſtinaſſe ſe cedere: ut omnia ad ſatietatem maliuolorum decideret. Refert etiã Pedianus benignum: cultoremqꝫ omnium bonorum atqꝫ eruditorum fuiſſe: & uſqꝫ adeo inuidiæ expertem: ut ſi quid erudite dictum inſpiceret alterius: non minus gauderet: ac ſi ſuum fuiſſet: neminem uituperare: laudare bonos: ea humanitate eſſe: ut niſi peruerſus maxime quiſqꝫ illum non diligeret modo: ſed amaret: Nihil proprii habere uidebatur. Eius bibliotheca non minus aliis doctis patebat ac ſibi. Illudqꝫ Euripidis: antiquum ſæpe uſurpabat τα των φιλων κοινα: Communia amicorũ eſſe omnia. Quare coæuos omnes poetas ita adiunctos habuit: ut cum inter ſe plurimum inuidia arderent: illum una omnes colerent Varrus: Tucca: Horatius: Gallus: Propertius. Anſer uero quoniam Antonii partes ſecutus eſt illum non obſeruaſſe dicitur: Cornificius ob peruerſam naturam illum non tulit. Gloriæ uero adeo cõtemptor fuit: ut cum quidam uerſus quoſdam ſibi aſcriberent: eaqꝫ re docti haberentur: non modo ægre non ferebat: immo uoluptuoſum id ſibi erat: Cum enim diſtichon quod laudem: felicitatemqꝫ Auguſti continebat feciſſet: ualuiſqꝫ nõ nominato auctore infixiſſet: id erat huiuſmodi.

¶ Nocte pluit tota: redeunt ſpectacula mane.

¶ Diuiſum imperium cum Ioue Cæſar habet. Diu quæritans Auguſtus cuiuſnam hi uerſus eſſent: eorum auctorem non inueniebat. Bathyllus uero poeta quidam mediocris tacentibus aliis ſibi aſcripſit. Quamobrẽ donatus: honoratuſqꝫ a Cæſare fuit: quod æquo animo non ferens Virg. iiſdem ualuis affixit quater hoc prin-

cipium: Sic uos non uobis: Poſtulabat Auguſtus ut hi uerſus complerentur: qđ cū fruſtra aliqui conati eſſent: Virgilius præpoſito diſticho: ſic ſubiunxit. Hos ego uerſiculos feci: tulit alter honores. Sic uos non uobis nidificatis aues. Sic uos non uobis uellera fertis oues. Sic uos nō uobis mellificatis apes. Sic uos nō uobis fertis aratra boues. Quo cognito aliquādiu Bathyllus Romæ fabula fuit: Maro uero exaltatior. Cum is aliquando Enniū in manu haberet: rogareturq; quidnā faceret: Reſpondit ſe auꝝ colligere de ſtercore Ennii. Habet enim poeta ille egregias ſententias ſub uerbis non multum ornatis. Interroganti Auguſto quo pacto ciuitas feliciter gubernaretur. Si prudentiores inquit temonem tenuerint: & boni malis præponant. Itaq; optimi ſuos habeant honores: nulli tamen aliorum iniuſti quicquā fiat. At Mecœnas quid inquit Virgilii ſacietatem homini non affert? Omnium reꝝ reſpondit aut ſimilitudo: aut multitudo ſtomachum facit præter intelligere. Item interrogauit quo pacto quis altam: felicemq; eius fortunam ſeruare poteſt. Cui Maro. Si quātum honore ac diuitiis aliis præſtantior ſit: tanto liberalitate & iuſtitia alios ſuperare nitatur. Solitus erat dicere nullam uirtutem commodiorem homini eſſe patientia: ac nullam aſperam adeo eſſe fortunā: quam prudenter patiendo uir fortis non uincat: Quam ſententiā in quinto Aeneidos inſeruit. Nate dea quo fata trahunt: retrahuntq; ſequamur. Quicquid erit: ſuperanda omnis fortuna ferendo eſt. Cum quidā eius amicus Cornificii in eū maledicta: & inimicitias ſibi enarraret: Quam putas inquit eſſe huiuſce maliuolentiæ cauſam? Nā neq; unqua Cornificiū offendi: & eū amo. An inqt Heſiodi ſentētiæ nō meminiſti? ubi ait: καὶ κεραμεὺς κεραμεῖ κοτέει καὶ τέκτονι τέκτων καὶ πτωχὸς πτωχῷ φθονέει: καὶ ἀοιδὸς ἀοιδῷ. Architectum architecto inuidere: & poetā poetæ. De malis inquit græcus ille intellexit: Nam bōi eruditiores amāt. Sed magna cū mea laude & gloria uindictam in manu habeo: Maiore enim cura uirtuti intendam: atq; quo elegantior ego fiam: eo uehementius inuidia rumpetur. Erat Auguſto familiaris Filiſtus quidā orator: & poeſim mediocriter doctus: Cui multiplex: uariumq; ingenium erat: qui omnium omnia dicta reprehēdere conabatur: non ut uerum dignoſceret: quod Socrates facere conſueuit: ſed ut eruditior uideretur. hic Virgili. ubicunq; conuenire dabat: maledictis: ſalibuſq; uexabat. Quare ille ſæpe aut tacibundus diſcedebat: aut ſuffuſus pudore tacebat. Verum cum Auguſto audiente elinguem illum diceret: & cauſam etiam ſuam ſi linguam haberet: defendere nequiret: Tace inqt tabula. Nam hæc mea taciturnitas defenſorem cauſarum mearum Auguſtū fecit: & Mecœnatem: & ea tuba cum uolo loquor: quæ ubiq; & diutiſſime audietur: Tu loquacitate non modo aures hominum: ſed muros rumpis. Auguſtus uero Filiſtum graui uultu increpauit. Tunc Maro ſi tēpus Cæſar inqui tacendi hic ſciret: raro loqueretur. Tacēdum enim ſemper eſt: niſi cū taciturnitas tibi noceat: aut oratio aliis proſit. Nā qui contendit & contentionis finis utilis non eſt: ſtultis illum annumerandū ſapientes putant. Poſteaq̄ Auguſtus ſumma rerum omniū potitus eſt: uenit in mentē an cōduceret tyrannidē omittere: & omnē poteſtatē annuis cōſulibus: & ſenatui rempu. reddere: in qua re diuerſæ ſentētiæ cōſultos habuit Mecœnatē & Agrippam. Agrippa. n. utile ſibi fore etiam ſi honeſtū non eſſet relinquere tyrannidē longa oratione contendit: quod Mecœnas dehortari magnopere conabatur: quare Auguſti animus & hinc ferebatur & illinc. Erant enim diuerſæ ſententiæ uariis rationibus firmatæ. Rogauit igitur Maronem an conferat priuato homini ſe in ſua rep. tyrannum facere. Tum ille omnibus ferme inquit remp. occupantibus moleſta ipſa tyrānis fuit: & ciuibus: quia neceſſe erat propter odia ſubditoꝝ: aut eorum iniuſtitiam magna ſuſpitiōe: magnoq; timore uiuere. Sed ſi ciues iuſtum aliquem ſcirent: quem amarent plurimū: ciuitati id utile foret: ſi in eo uno omnis poteſtas eſſet. Quare ſi iuſtitiam: quod modo facis omnibus in futurum nulla hominum facta cōpoſitione diſtribues: dominari te & tibi conducet & orbi. Beniuolentiā. n. omniū ita habes: ut deū te & adorent: & credant: Eius ſententiā ſecutus Cæſar principatū tenuit. Audiuit a Silone pcepta Epicuri: cuius doctrinæ ſocium habuit Varrum. Quāuis diuerſorum philoſophorum opiniōes libris ſuis inſeruiſſe de animo maxime uideatur: Ipſe tamen fuit Academicus. Nam Platonis ſententias omnibus aliis prætulit. Nūc quoniam de auctore ſummatim diximus: de ipſo iam carmine dicēdum uidetur: quod bifariam tractari ſolet: hoc eſt & ante opus & in ipſo opere. Ante opus titulus: cauſa: intentio. Titulus in quo quæritur cuius ſit cauſa unde ortum ſit: & quare hoc potiſſimum ſibi ad ſcribendum poeta præſumpſerit Intentio: in qua cognoſcitur quid efficere conetur poeta. In ipſo opere ſane tria ſpectantur: Numerus: ordo: explanatio. Quamuis igitur multa ψευδογραφη: ideſt falſa inſcriptione ſub alieno nomine ſunt prolata: ut Thyeſtes tragœdia huius poetæ: quam Varrus edidit pro ſua: & alia huiuſcemodi: tamen Bucolica liquido Virgilii eſſe minime dubitandū eſt: præſertim cum ipſe poeta tanquam hoc metuens principio æneι. & in alio carmine ſuum eſſe teſtatus ſit: ſic dicēs: Ille ego qui quondam gracili modulatus auena: & reliqua. Et Carmina qui luſi paſtorum: audaxq; iuuenta Tityre te patulæ cecini ſub tegmine fagi. Bucolica autem & dici & recte appellari uel hoc ſolum indicium ſufficerit: quod hoc eodem nomine apud Theocritum cenſeatur. Verum ratio quoq; demōſtranda eſt. Tria ſunt paſtorum genera: quæ dignitatem in Bucolicis habent: quorum qui minimi ſunt αἰπόλοι dicuntur a græcis: iidem a nobis caprarii. Paulo honoratiores qui ποιμένες: ideſt opiliones dicunt. Honeſtiſſimi: & maximi βουκόλοι: quos bubulcos dicimus. Vnde igitur magis decuit paſtorali carmini nomen imponi: q̄ ab eo gradu q apud paſtores excellentiſſimus inuenit? Cauſa dupliciter inſpici ſolet. ab origine carminis: & a uoluntate ſcribētis. Originē autē Bucolici carminis alii ob aliā cauſam ferūt. Sunt. n. qui a lacedæmoniis paſtoribus Dianæ primū carmen hoc redditū dicant: cū eidem deæ ꝓpter bellū: quod toti græciæ illo tēpore Perſæ inferebāt exhiberi ꝑ uirgines de more ſacra nō poſſent. Alii ab Oreſte circa Siciliā uago id genus carminis Diāæ redditū loquunt per ipſum atq; paſtores: quo tēpore de Scythia cū Pylade fugerat ſurrepto numinis ſimulacro & celato in faſce lignoꝝ: Vnde Faſcelidē Dianam perhibent nuncupatā: apud cuius aras Oreſtes ꝑ ſacerdotē eiuſdē numinis Iphigeniā ſororem ſuā a paricidio fuerat expiatus: Alii Apollini Nomio paſtorali ſcilicet deo: qua tē-

peſtate Admeti boues pauerat: Alii Libero Nympharum ſcilicet & Satyrorum: & id genus numinum principi: quibus placet ruſticum carmen: Alii Mercurio Daphnidis patri paſtorum omnium principi: & apud Theocritum: & apud hunc ipſum poetam. Alii in honorem Panos ſcribi putãt peculariter paſtoralis dei. Item Sileni Siluani: atqꝫ faunorum. Quæ cum omnia dicantur: illud erit probatiſſimum Bucolicum carmen originem ducere a priſcis temporibus quibus uita paſtoralis exercita erat. Et ideo uelut aurei ſæculi ſpeciem in huiuſmodi perſonarum ſimplicitate cognoſci & merito Virgilium proceſſurum ad alia carmine non aliunde cœpiſſe: niſi ab ea uita: quæ prima in terris fuit. Nam poſtea rura culta: & ad poſtremum ꝓ cultis & feracibus terris bella ſuſcepta: quod uidetur Virgi. in ipſo ordine operum ſuoꝶ uoluiſſe monſtrare: cũ paſtores primo: deinde agricolas canit: & ad ultimũ bellatores. Reſtat ut ꝙ cauſa uoluntatem attulerit poetæ Bucolica potiſſimum ſcribendi conſideremus. Aut enim dulcedine carminis Theocriti: & admiratiõe eius illectus eſt: aut ordinem temporum eſt ſecutus erga uitam humanam: ut ſupra diximus. Aut tris modos elocutionum: quos χαραντηράς græci uocant ισχνον: q tenuis: αδρον: q ualidus μεσον: q moderatus intelligit. Credibile erat Virg. q in omni genere præualuerit Bucolica primũ: Georgica ſecundum: Aeneida tertium uoluiſſe conſcribere. Aut ideo potius primo Bucolica ſcripſit: ut in eiuſmodi carmine: quod & paulo liberius & magis ualidũ ꝙ cætera eſt: facultatem haberet captandæ Cæſaris indulgentiæ: repetendiqꝫ agri quem amiſerat. Ob hãc cauſam die tertio iduum Martiarum. C. Cæſare interfecto: cum Auguſtum Cæſarem pene puerum ueterani milites non abnuente ſenatu ſibi ducẽ conſtituiſſent: Exorto ciuili bello Cremonenſes cum cæteris eiuſdem ſtudii aduerſarios Auguſti Cæſaris adiuuerunt. Vnde factum eſt: ut cum uictor Auguſtus in eorum agros ueteranos deduci iuſſiſſet: non ſufficiente agro Cremonenſium: Mantuani quoqꝫ in quibus erat Virgilius maximam partem ſuorum finium perdiderint: eo ꝙ uicini Cremonenſibus fuerant: Sed Virgilius Auguſti familiaritate: ſuoqꝫ carmine fretus centuriori Ario obſiſtere auſus eſt. Ille ſtatim ut miles ad gladium manum admouit. Cumqꝫ ſe in fugam proripuiſſet poeta: non prius perſequendi finis fuit: ꝙ ſe in fluuium Virgilius conieciſſet. Sed poſtea Mecœnate & Pollione: & ipſo Auguſto fauentibus agros ſuos recepit. Intentio libri: quam σκοπον græci uocant imitatione Theocriti poetæ conſtituitur: qui ſiculus & ſyracuſanus fuit. Eſt intentio etiam in laudem Ceſaris: & principium cæterorum: per quos in ſedes ſuas redit omnia deduci. Vnde ut & delectationem & utilitatẽ finis contineret: ſecundum præcepta cuncta confecit. Quæri ſolet cur non plures ꝙ decem ecglogas conſcripſerit: quod nequaꝙ mirandum uidebitur ei qui cõſiderauerit ætatem ſcænarum paſtoralium: quæ ultra hunc numerum non poteſt proferri: præſertim cum ipſe poeta circunſpectior Theocrito: ut ipſa res indicat: uideatur metuere: ne illa ecgloga quæ Pollioni inſcribitur minus ruſtica uideatur: cum ipſam ſic præſtruat ipſe dicens. Sicelides muſæ paulo maiora canamus: & item ſimiliter in aliis duabus facit. Illud tenendum eſſe prædicimus in Bucolicis Virgilii neqꝫ nuſꝙ: neqꝫ ubiqꝫ aliquid figurate dici. hoc eſt per allegoriam. Vix enim propter laudem Cæſaris & amiſſos agros hæc Virgilio conceduntur: cum Theocritus: quem hic noſter toto ſtudio imitari conatur: ſimpliciter omnino conſcripſerit. Quod autem in ipſo carmine tractari ſolet: eſt numerus: ordo: explanatio. Numerus ecglogarum mãifeſtus eſt. Nam decem ſunt: ex quibus proprie Bucolicæ ſeptimo: eſſe creduntur. Nam tres ultime proprie Bucolicæ dici non debent: Pollio ſcilicet: Silenus: & Gallus. Prima igitur continet conqueſtionem publicam: & priuatam gratulationem de agro: & dicitur Tytirus. Secunda amorem pueri: & dicitur Alexis. Tertia certamẽ paſtorum: & dicitur Palæmon. Quarta genethliacum: & dicitur Pollio. Quinta epitaphium: & dicitur Daphnis. Sexta metamorphoſim: & dicitur Varrus: & Silenus. Septima pharmaceutria. Octaua amores diuerſorum ſexuum: & dicitur Damon. Nona cõtinet poetæ conqueſtionem de amiſſo agro: & dicitur Mœris. Decima deſiderium Galli: & dicitur Gallus. Quod ad ordinem ſpectat illud ſcire debemus in prima tantum & in ultima ecgloga poetam uoluiſſe ordinẽ ſeruare: quoniam in altera principium conſtituit: ut in Georgicis ait: Tityre te patulæ cecini ſub tegmine fagi. In altera oſtendit finem quippe qui dicat: Extremum hunc Arethuſa mihi concede laborem. Verum inter ipſas ecglogas paſtoralem: conſcriptumqꝫ ordinem nullum eſſe certiſſimum eſt. Sed ſunt q dicunt initium Bucolici carminis non Tityre eſſe: Sed Prima ſyracoſio dignata eſt ludere uerſu. Supereſt explanatio: ad quam anteꝙ ueniamus: illud dixerim tenue eſſe Bucolicum carmẽ & uſqꝫ adeo ab heroico charactere diſtare: ut uerſus quoqꝫ huius carminis ſuas quaſdam cæſuras habeant: & ſuis legibus diſtinguantur. Nam cum tribus probetur metrũ: cæſura: ſcanſione: modificatione: non erit Bucolicus uerſus: niſi in quo & pes primus partẽ orationis abſoluerit: & tertius trocheus fuerit: & cæſura: & quartus pes dactylus magis ꝙ ſpondæus partem orationis terminauerit. Quintus & ſextus pes ex integris dictionibus fuerit: quod Virgilius a Theocrito ſæpe ſeruatum uictus operis difficultate neglexit: in ſolo principio incertum induſtria an caſu has cæſuras ſeruauerit. Nam Tityre dactylus partem orationis abſoluit: tupatu: lerecu. tertium trocheum: ꝙuis de compoſita dictione cõcluſit. bans ſub: quartum ſpondeum pro dactylo: cum ſubiunxit: tegmine fagi. Terminatis partibus orationis integrum coma perfecit. Cuius rei diligentiã licet in Theocriti ferme omnibus uerſibus admirari. Qui uero ſupradicta acri iudicio: diligenterqꝫ cõſiderarit: facile intelliget quæ in Georgicis intentio: quiqꝫ finis fuerit: nec minus etiam in Aeneide. Poematis ſtili genera tria ſunt: aut enim actiuum uel imitatiuum: quod græci δραματικον appellant: In quo perſonæ loquentes introducuntur ſine poetæ interlocutione: ut ſunt tragœdiæ & comœdiæ: δραν. n. græce agere dicitur: quo genere ſcripta ẽ prima Tityre: & Quo te Mœri pedes. Aut enarratiuum: quod græci διηγηματικον appellant: in quo poeta ipſe loquitur ſine interpoſitione perſonæ: ut tres primi Georgicon libri. Item Lucretii carmina. Aut commune uel mixtum: quod græci μικτον appellant: Vbi & poeta ipſe loquitur: & introductæ perſonæ: ut ſunt.

Virgilii Aeneis FINIS.

ℭSERVII MAVRI HONORATI GRAMMATICI IN BVCOLICA MARONIS COMMEN/ TARIORVM LIBER.

BVCOLICA ut ferunt inde dicta ſunt a cuſtodia boum :ideſt απο τῶν βουκολων.Præcipua
enim ſunt animalia apud ruſticos boues.Huius autem carminis origo uaria eſt.Nam alii di/
cunt eo tempore quo Xerſes perſarum rex inuaſit græciam cum omnes intra muros laterent
nec poſſent more ſolito Dianæ ſacra perſolui:perueniſſe ad mõtes Laconas ruſticos : & in ius
honorem hymnos dixiſſe:unde natum carmen Bucolicum ætas poſterior elimauit. Alii di/
cunt Oreſtem cum Dianæ faſcelitidis ſimulacrum raptum ex ſcythia adueheret : ad ſiciliam
eſſe tempeſtate delatum:completo anno Dianæ feſtum celebraſſe hymnis collectis nautis ſuis:& aliquibus pa
ſtoribus conuocatis:& exinde permanſiſſe apud ruſticos conſuetudinem.Alii nõ Dianæ ſed Apollini Nomio
conſecratum carmen hoc uolunt:quo tempore Admeti regis pauit armenta. Alii ruſticis numinibus a pa/
ſtoribus dicatum hoc aſſerunt carmen:ut Pani:Faunis:ac ſatyris.& hic eſt huius carminis titulus.Qualitas au
tem hæc eſt:ſcilicet humilis character.Tres enim ſunt characteres:humilis:medius:grandiloquus: quos om/
nes in hoc inuenimus poeta.Nam in æneide grãdiloquum habet:in Georgicis mediũ:in Bucolicis humilem
pro qualitate negocioꝝ & perſonaꝝ.Nã perſonæ hic ruſticæ ſunt ſimplicitate gaudentes.ſ.a quibus nihil.altũ
debet requiri.Adhibentur autẽ hæc ad carmẽ Bucolicum.Carmẽ autẽ Bucolicũ debet quarto pede termina/
re partẽ orationis:qui pes ſi ſit dactylus:meliorẽ efficit uerſum:ut Nos patriæ fines & dulcia.Primus etiam pes
ſecundum Donatum dactylus eſſe debet:& terminare partem orationis:ut Tytire.Quam legem Theocritus
uehementer obſeruat:Virgilius non adeo.Ille enim in paucis uerſibus ab iſta ratione deuiauit:hic eam in pau/
cis ſecutus eſt.Terentianus cum de hoc metro doceret:Plurimus hoc pollet ſiculæ telluris alumnus.Noſter ra
rus eo paſtor Maro.Intentio poetæ hæc eſt ut immitetur Theocritum ſyracuſanum meliorem Moſco & cæ/
teris qui Bucolica ſcripſerunt.unde eſt:Prima ſyracoſio dignata eſt ludere uerſu Noſtra:neqꝫ.& aliquibus lo/
cis per allegoriam agit gratias Auguſto : uel aliis nobilibus : quorum fauore amiſſum agrum recepit : in qua
re tantum diſſentit a Theocrito:Ille enim ubiqꝫ ſimplex eſt:Hic neceſſitate compulſus aliquibus locis miſcet
figuras.quas perite plerunque etiam ex Theocriti uerſibus facit:quos ab illo dictos conſtat ſimpliciter:hoc au
tẽ fit poetica urbanitate:ſic Iuuenalis: Actoris aurunci ſpoliũ.Nã Virgilii uerſum de haſta dictũ figurate ad ſpe
culum tranſtulit.& cauſa ſcribendorum Bucolicorum hæc eſt.Cum poſt occiſum.iii.Idus Martias in ſenatu
Cæſarem: Auguſtus eius filius contra percuſores patris & Antonium ciuilia bella mouiſſet : uictoria potitus
Cremonenſium agros qui contra eum ſenſerant militibus ſuis dedit:qui cum non ſufficerent:etiam mantua/
norum iuſſit diſtribui:non propter culpam:ſed propter uicinitatem:unde eſt Mantua ue miſere nimium ui/
cina Cremonæ:Perdito ergo agro Vergilius Romam uenit:& potẽtium fauore meruit ut agrum ſuum ſolus
reciperet. Ad quem accipiendum profectus:ab Ario centurione:qui eum tenebat pene eſt interemptus:niſi ſe
præcipitaſſet in Mintium:unde eſt αλληγορικῶσ:Ipſe aries etiam nũc uellera ſiccat.Poſtea ab Auguſto miſ/
ſis triumuiris:& ipſi integer ager reditus eſt:& Mantuanis pro parte.hinc eſt ꝙ in prima ecloga legimus rece/
piſſe agrum:poſtea eum querelantem inuenimus:ut audieras & fama fuit:ſed carmina tantum noſtra ualent
Licyda tela inter martia:quantum Chaonias dicunt aquila ueniẽte columbas.nec numerus hic dubius eſt: nec
ordo librorum:Quippe cum unus ſit liber.De eclogis tantum multi dubitant.Quæ licet.x.ſint : incertum ta/
men eſt:quo ordine ſcriptæ ſint.Plerique duas certas uolunt ipſius teſtimonio ultimam:ut Extremum hunc:
& primam:ut in Georgicis Tityre te patule cecini ſub tegmine fagi.Alii primam illam uolunt: Prima ſyraco/
ſio dignata eſt ludere uerſu.ſed eſt ſciendum.vii.eclogas eſſe meras ruſticas : quas Theocritus.x.habet : Hic in
tribus a Bucolico carmine:ſed cum excuſatione diſceſſit:ut in genethliaco Salonini:& in Sileni Theologia:uel
ut ex inſertis altioribus rebus poſſet placere:uel quia tot uarietates implere non poterat:Poetæ uitam in ænei/
de diximus.Operis explanatio in ſequentibus comprobabitur:Sane ſciẽdum Vergili.xxviii.annorum ſcripſiſ/
ſe Bucolica:Vnde etiam ipſe in fine Georgi.Audaxque iuuenta Tityre te patulæ cecini ſub tegmine fagi.& di/
cit Donatus ꝙ etiam in poetæ memorauimus uita in ſcribẽdis carminibus naturalem ordinem ſecutum eſſe
Virgilium:Primo enim paſtoralis fuit in montibus uita:Poſt agriculturæ amor :Inde bellorum cura ſucceſ/
ſit.Notandum quoque Bucolica uel Georgica cum apud græcos in fine habeant accentum:apud nos in tertia
a fine habere. Nam ut in ultima ſit latinitas uetat : ut in penultima non ſit breuitatis efficit ratio. Etiam hoc
ſciendum & perſonas huius operis ex maiori parte nomina de rebus ruſticis habere conficta : ut Meliboeus
οτι μέλει αυ τωτων βοῶν:ideſt qui curam gerit boum:& Tityrus dicitur aries maior:Nam Laconum lin/
gua Tityrus dicitur aries maior:qui gregem anteire conſueuerit:ſicut etiam in comœdiis inuenimus. Nam
Pamphilus eſt totus amans:Glycerium quaſi dulcis mulier:Philomena amabilis.Perſonæ ſicut ſupra dixi ru
ſticæ ſunt:& ſimplicitate gaudentes:Vnde nihil in his urbanum :nihil declamatorium inuenitur:ſed ex re ru/
ſtica ſunt omnia negocia:comparationes & ſi qua ſunt alia.Hinc eſt ꝙ annos a fructibus computat:ut poſt ali
quot mea regna uidens mirabor ariſtas.hinc etiam illæ comparationes ſunt:Nam neqꝫ me tantum uenientis
ſibilus Auſtri:Nec percuſſa iuuant fluctu tam littora:nec quæ Saxoſas inter decurrunt flumina ualles.

FINIS.

¶PROBI VETVSTISSIMI GRAMMATICI IN BVCOLICA COMMENTARII.

PVBLIVS Virgilius maro natus idibus octobribus Craſſo & Pompeio cõſs.Matre Magia Polla: Patre Virgilio ruſtico: Vico andico: qui abeſt a Mantua millia paſſuum.iii. tenui facultate nutritus. Sed quum iam ſummis eloquentiæ doctoribus uacaret: in belli ciuilis tempora incidit: quod Auguſtus aduerſus Antonium geſſit primumq;.

Poſt mutinenſe bellum ueteranis.

¶POSTEA reſtitutus beneficio Alpheni Varri Aſinii Pollionis & Cornelii Galli: qbus in Bucolicis adulat'. Deinde per gratiam Mœcænatis in amicitiam Cæſaris ductus eſt: uixit pluribus. In ocio ſecutus: Epicuri ſectam.inſigni concordia & familiaritate uſus Quintilii: Tuccæ: & Varri. Scripſit Bucolica annos natus octo &.xx. Theocritũ ſecutus: Georgica Heſiodum & Varronem: Aeneida ingreſſus bello cantabrico: Hoc quoq; ingenti induſtria: ab Auguſto uſq; ad ſeſtertium centies honeſtatus eſt. Deceſſit in Calabria annum agens quinquageſimum primum: Hæredibus Auguſto & Mœcænate cum Proculo minore Fratre: quoius ſepulchro: quod eſt in uia puteolana hoc legitur Epigramma'

Mantua me genuit. Calabri rapuerem. tenet nunc. Parthenope. cecini paſcua: rura: duces.

¶AENEIS ſeruata eſt ab Auguſto quamuis ipſe teſtamento cauiſſet: ne quid eorum quæ non ædidiſſet: extaret: Quod Seruius Varrus hoc teſtatur Epigrammate'

Iuſſerat hæc rapidis aboleri carmina flammis Virgilius: uatum quẽ cecinere ducem.
Tucca uetat: Varruſq; ſimul: tu maxime cæſar Non finis.ſed latiæ conſulis hiſtoriæ.

¶BVCOLICORVM omnis origo triplex eſſe fertur primum a Lacedæmoniis. Nã quũ Xerxes græcias affectaret: & terribilis eſſet: relictis ciuitatibus omnis græciæ gens in deſerta loca refugerunt. Poſt quum apud Marathonẽ uictus receſſiſſet: lacedæmoniis reuerſis in Peloponneſum: religioſior fuit cura Dianæ Caryatidis colendæ. Nam forte ipſo die reuerterunt in patriã uictores: quo fieri ſacra eidem deæ cõpetebat. Sed quoniã præſentia uirginũ deeſſet: quæ ea celebrare cõſueuerãt: ne ſacrificium intermitteretur: paſtores ex uicinis agris cõtraxerunt: & per eos ſacra expedierunt adhibitis carminibus etiã ruſticis: Ritũ autẽ ſacrorũ Bucolicon appellarũt. Non quoniã ſolũ boum paſtores ibi fuerũt: ſed quoniã boues pecora præſtarent magnitudine. Hoc idem carmen Aſtrabicõ dictũ eſt a forma ſedilis qua aduecti fuerant. qui illa cantaturi erant. Sunt autem aſtraba uehicula dicta πάρα το μη στρεφέσθαι: quo titulo & Plautus fabulam inſcripſit: In qua mulieres in eiuſmodi uehiculis inductæ. Altera cauſa ad ſiculos pertinet. Ante Gelonis tyrannidẽ Syracuſis lue pecora interibãt: Quibus refouẽdis uotum fecerũt. eiuſq; uoti compotes templum Dianæ inſtituerunt: quam Lyacam uocauerunt: propter quod malis eſſent abſoluti: ad eius dedicationẽ plurimi paſtores confluxerunt cum utribus uino plenis: & panibus figuras ferarum uel pecorum referentibus: eiq; inſtituerunt ut qui conuenerant Laudes deæ decãtarẽt certato qui eas rectius proſequeretur: contenderẽt autem in ea forma ornati: ut cornua fronti adiuncta tænia obligarẽt cum utre: & reticulo: quo panificia haberent cum claua: eum qui uiciſſet: præmium haberet: quod is qui uictus erat: contuliſſet: permiſſumq; ut inde irent: & quibus cantauerant: eiſdem illis fauſta ominarentur: quod genus religionis hodie conuerſum eſt in queſtum: Idem ſunt enim: qui bucoliſtæ nominantur. Tertia opinio ad eoſdem Siculos pertinet: Sed ex alia ratione. Nam Oreſtes poſt paricidium furens reſponſo didicit qd' deponeret furorem ita demũ: Si recupata Sorore Iphigenia ablueretur fluuio: quod ſeptem fluminibus cõfunderetur: diu uexatus: quũ in taurica Iphigeniã reperiſſet: uenit ad fines Rheginorũ. Ibiq; inuento flumine elutus traiecit in Siciliã: & iuxta Syracuſas a ſomnio admonitus ſimulacrũ deæ: qd' ſecũ de Taurice aduexerat tẽplo poſito conſecrauit: quã appellauit Faſcelitim. Siueq; faſce lignorũ tectum de Taurice Simulacrũ extuliſſet. Eius deæ nomen breui adprobatum: propter quod plurima pecora muneri quiſq; cõferebat: Quæ quum incrementaſſent: non defuerunt qui gratuitam cuſtodiendis operam adhiberent contenti tanq̃ conſtitutã mercedẽ lactis uel caſei Huius autẽ fluminis: apud quod purgatus eſt. Oreſtes. Varro meminit humanarum.x. ſic: iuxta Rhegiũ fluuii ſunt cõtinui ſeptem latapadon: migodes: eugyon: ſtacteros: polme meleiſſa: argeades. In his a matris nece dicit' purgatus Oreſtes. Ibiq; diu fuiſſe enſem: & ab eo ædificatũ Apollinis templum quoius loco Rheginos quũ delphos proficiſcerentur re diuina facta Lauream decerpere ſolitos: quam ferrent ſecum. Item Cato in originibus tertio: Rhegini taurocini uocantur. de fluuio: qui præterfluit. Id oppidum arunci primo poſſederũt. Ide achæi troia domũ redeũtes in eorũ agro fluuii ſunt ſex ſeptimus fines Rheginorũ: atq; taurinũ diſpeſcẽs fluuiio nomẽ ẽ paccolico. Oreſten cũ Iphigenia atq; Pallade dicũt maternã necẽ expiatũ. ueniſſe: & nõ lõginqua memoria ẽ: quũ in arbore enſem uiderint: quẽ Oreſtes abiens reliquiſſe dicit'. faſcelitis autẽ Dianæ Lucilius quoq; in tertio ſatyrarum meminit ſic: Et ſæpe qd' ante optaſti: freta Meſſanæ & Rhegina uidebis Mœnia tũ liparas faſcelinæ tẽpla Dianæ. Carmẽ Bucolicũ legẽ habere uidet' uti uerſus eius quartus ꝑ partẽ orationis finiat: qd' Theocritus cuſtodiuit. Nã Virgilius in primo uerſu attẽdit: ſequẽtem protinus alia forma fecit. Bucolica Theocritus facilius uidetur feciſſe: quoniã grecus ſermo ſic uidetur diuiſus: ut Doris dialectos: quã ille ſcripſit: ruſtica habeat': opportunũ fuit ergo ei: q paſtores inſerebat: ea lingua diſputaſſe. Virgilio tanto factum opus maius: quãto una lingua loquẽs ſenſus ruſticos aptare elaborauit ſine reprehenſiõe ſermõis. ſunt quædã ꝓpria heroico carmini ſublimia: Sed Bucolico humilia: q̃ apte diuiſiſſe Virgilius notatus eſt. Nã quũ Aeneas Didoni gratias ageret: eiuſq; ſe quã diu natura eorũ ſtetiſſet: memoriã habiturũ cõfiteret': ſic ait: In freta dũ fluuii currẽt. dũ mõtibus umbræ luſtrabunt: conuexa Polus dũ ſidera paſcet. Sic & Tityrus: quũ beneficiis Auguſti gratias ageret: rerũ naturæ ꝑpetuitatẽ paſtori cõgruẽtibus ſenſibus tractauit. ſic: Ante leues ergo paſcent' in æthere Cerui: Et freta deſtituent nudos in littore piſces. In hoc etiã carmine quoſdã

uerſus poſuit:q poſſent heroico carmini aptari ut ſunt: Huc ades o formoſe puer: tibi lilia plēis. Ecce ferūt nymphæ calathis: tibi cādida Nais Pallētes uiolas: & ſūma papauera carpēs Narciſſum & florē iūget bene olētis anethi. Et quoniā ītelligebat ſublimius ſe dixiſſe: nouiſſimū uerſum adtenuauit: quo ruſtico ſenſui carmen aptius fecit. Virgi. aūt ut Bucolica ſcriberet: cām eiuſmodi habuit. Antonius Octauiā ſororē Auguſti uxorē habebat: Et ꝓuinciā ſortitus eſt Aegyptū: Vbi quom Cleopatrā adamaſſet & uxorē duxiſſet: repudio Octauiæ dato: & ſperaret de imperio Alexādriæ cōſtituēdo: hoſtis publicus appellatus eſt: quē ꝓſequutus Auguſtus: exercitū in orientē ducebat: cumqꝫ bello ſuperauit apud actiacū Apollinē. Italiæ ergo ciuitatibus diuerſas partes ſequentibus Cremonēſes & Mātuani neutri ſunt auxiliati: Sed hoc Auguſtus īdignatus ueteranis: quorū operā in bello habuerat: agros cremonēſiū diuidi iuſſit: & ſi nō ſuffeciſſent: Mātuanos adiungi. Vnde factū uti Virg. quoqꝫ agros amitteret: quos ſexagīta ueterani acciperēt: ſed īſinuatus Auguſto per Corneliū Gallū condiſcipulū ſuū promeruit: ut agros ſuos reciperet. Et eo facto concitauerat in ſe ueteranos: adeo ut a Milieno Torone primipilari pene ſit interfectus: niſi fugiſſet ut conteſtatur ipſe quum ait.

Quod niſi me quacunqꝫ nouas componere lites. Ante ſiniſtra caua monuiſſet ab ilice Cornix
Nec tuus hic Mœri. nec uiueret ipſe Menalcas.

¶ Gratias ergo agēs Auguſto: ꝙ recepiſſet agros: bucolica ſcripſit ſed nō eodē ordine edidit: quo ſcripſit. Eſt. n. ecloga q̄ ereptos ſibi agros q̄rit̄ ſic inchoās: Quo te Mœri pedes? an quo uia ducit? in urbē. Et ea poſita eſt in ultimo: & prius q̄ri fuit dānū: dein teſtari beneficiū. Ergo p̄poni illa ecloga debuerat. & ſic hæc ſubſtitui: qua gratias agit. Sed Virgilii cōſiliū hoc fuit: ne offenderet īperatorē: quoius ſæculo librū legēdū p̄bebat: maluit inſtare teſtimōio. Nā ipſa ecloga q̄ ē de Dāno refert. nec ī ultimo poſita ē: ne uel ſic īſigniter legeret̄. Plerūqꝫ. n. q̄ in medio ponunt̄: īter prima deliteſcūt Qua ꝓnūciatiōe q̄qꝫ ecloga legi debeat: ſic ordinabit̄: q̄m in ipſis q̄ cantāda putat: carminis facit mētionē. ſi nō putat huius omnino nominis nō meminit. iō q̄a ſecūda ecloga cantanda erat: ait ī prīcipio: O crudelis alexi nihil mea carmina curas. In tertia uſqꝫ quo cātāda nō fuit: p̄termiſit. at ubi cātādū erat ab Ioue prīcipiū muſæ: Iouis oīa plena Ille colit terras: Illi mea carmina curæ. Et in reliq̄s eclogis: hoc idē licet aīaduertere. Nam georgica quomō pronunciarentur ſtatim oſtendit: dicendo: Hinc canere incipiam. Item æneida: quoniā plaſmate legi uolebat: ait Arma uirūqꝫ cano. Tityri & Mœlibei ꝑſonas de Theocrito ſumpſit. Sed tamen ratio hæc nominū eſt hyrcus libyca lingua Tityrus appellat̄. Mœlibeus grecæ boū diligēs. Cōgruētia igit̄ paſtoribus noīa. Et totus liber ꝑ allegoriā ītelligit̄: facit. n. ſe eē Tityrū & Melibœū: Corneliū Gallū q admiret̄ ꝙ Virgi. ſolus agros retinuerit Nec mirandū ꝙ infra ſe ſenē dicit: quom certū ſit eū (ut. A. Pedianus dicit). xxviii. annos natū bucolica edidiſſe. Nā eadē licētia ſenē ſe dixit: quū ſit iuuenis q̄ paſtorē ſe fecit: quū ſit urbanus: Aut Tityrū nominat quū ſit Virgi. Oē carmē in tres characteres diuidit̄. Drāmaticon: in quo perſonæ tātūmodo loquunt̄. Exegematicon: in quo ſolus poeta. Mixtū ubi ꝓmiſcue & poeta & ꝑſona. Oīum ſpecierū eclogas in bucolicis poſuit. Drammaticon erit prima Tityre tu patulæ. Exegematicon Siceli des muſæ. Mixtum erit prima ſyracoſio dignata eſt ludere uerſu. F I N I S.

¶ IOANNES BAPTISTA EGNATIVS VENETVS: NOBILISSIMO ET OPTIMO IVVENI FEDERICO IACOBI FILIO PVRLILIARVM COMITI. S. P. D.

MVlti paucos ab hinc annos Iuuenis p̄ſtātiſſime litterariæ rei calamitatē miſerati: q̄ mācipes iſti librarii paſſim īuexerāt: in id omnē īduſtriā & ſtudiū collocarūt: ut rei omniū p̄neceſſariæ: & iā ꝓpe ꝯclamatæ opē q̄ maximā ferrēt: Nec hi: cōtēnēdā laudē: Quicūqꝫ ita uerſati ſunt: ut operā ſuā doctis hoībus ꝓbarint: aſſecuti. Quidā ad ſuperiorū diligētiā aliq̄d amplius addētes: eā characterū uenuſtatē: & uoluminū q̄ facillime quocūqꝫ circūferas: uſū excogitarūt: ut nulla felicitatis acceſſio maior ſperari poſſe uideret̄. Cæterū pleriqꝫ nō multo poſt expiētia (ut credere eſt) edocti: aīaduertebant deeſſe nō parū in his: quorū nouitas tātū paulo ante admiratiōis excitarat ſui: Cēſebātqꝫ ſi q̄d deeſſet adderet̄: fore ut cumulatiſſime omni hoīum uitæ: ꝙ ad hāc partē attineret: factū ſatis eēt: ut. n. ī pingēdi arte Monochromata ipſa a ſingulis coloribus dicta: poſt lumē & umbras coloꝝ differentia īuētas: nō admodū placere poterāt. Sic nuda illa uolumina & nullis illuſtrata cōmētariis poſt eorū operā ſemel ꝓbatā: haud ſane grata uideri. Verū illi cōſiliū ſecuti ſuū: q̄d alii deſiderarēt: haud ſane ſibi magnifaciēdū fortaſſe duxere: Præſertī cū iſta iā tota cōmētandi ratio: in multis nr̄a tēpeſtate: haud admodū uideat̄ ꝓbāda. Mea uero ſnīa: ut in aliis ab his nō multū diuerſa: ſic hac ī parte oīno diſſimilis: Neqꝫ. n. adeo ab oī enarratiōe abhorret aīus: ut q̄uis pleriqꝫ partī inepte: partī īerudite hāc ſtudiorū partē attigerīt: ſi q̄ tamē īduſtrie & bene ī his operā nauarint: uelī eos alienā culpā p̄ſtare: & cū alienū peccatū ſit: aliorū ſtultitiæ cauſa reos fieri: Et ut alios ī p̄ſentia omiſerim: q multa ſua cū laude ī īterp̄tādi hac tota rōne elaborarīt: Quis erit (q̄ſo) tā obduratæ frōtis: ut ſeruii Honorati grāmatici laudes aut ipē nō libēter p̄dicet: aut ab aliis p̄dicatas nō ſūma aī æq̄tate audiat? Cuius nō uulgaris eruditio: caſtigatiſſimæqꝫ lucubratiōes: adeo ſp ab oībus ꝓbatæ ſunt: ut nihil uel iniquorū iudicio aut acutius: aut p̄ſſius: aut deniqꝫ melius hoc ī genere legas. Nā & q ī illū caſtigatiōes quōdā edidere facile illi ꝓ ſua modeſtia & eruditiōe: nūc tēpori: nūc ſcriptoribꝰ: q̄ Seruio notā iuſtā malle: Cū igit̄ a Vergiliāi carminis maieſtate: ut Ioue Aratus: auſpicatiſſimū exordiū ſumere placuiſſet. atqꝫ ī eius carminis emēdatiōe ꝓ uirili elaboraſſem: haud quaq̄: tū ad cōmunē utilitatē: tū ad carminis ꝑſpicuitatē maiorē Seruii cōmētarios negligere ſtatui: Cuius iniq̄ſſima ſors miſeratiōe cuiꝰ digna uideri poterat. Mihi uero p̄ter miſerationē ſūmā tātū mœroris attulit: ut nihil unq̄ dolētius tulerī. Quippe quū mutilus: mācus: & lacer: uix aut ꝓ Seruio agnoſci: aut agnitus: ꝑcipi ſatis poſſet: Verū ī nulla eius opis p̄te grauius deſæuitū erat: q̄ ubi homericos uerſus ad cuius filū Maro p̄cipue carmē ſuū texuerat: citaſſet: Quare cū pene īfinita quæ deerāt addēda ex ſcriptis māu codicibꝰ cēſuiſſem: Sexcētos p̄terea & āplius cū Homeri tū alioꝝ ī poſſeſſio

nem legitimã uerſus uēdicãtes: Dimidiatũ Seruiũ atq; iō fœdũ: ītegrũ (ut opinor) & nitidũ fecimus: īterī tamē id tēpamētũ adhibuimus: ut q̄dã: qđ ad Geographiã attinet: immutare noluerī. In reliqs adeo elaboratũ a nobis ē: ut ſi tres aut ad ſũmũ q̄tuor demas locos: oīa tibi iã pſpicua & apta eē poſſint. His Probi cōmētariolus in Bucolica & Georgica: tametſi decurtatus: & ipſe nec ſatis ītegerr accedet: Cuius tibi lectio non parũ uoluptatis (ut ſpero) nouitate ſua: & utilitatis eruditiōe allatura ſit. Cæterũ de his melius q̄ legēt: illud q̄ in Maroniani carminis emēdatione ſecuti ſumus: Diligētē lectorē admonitũ pcipue uelim: Nos in eo emēdãdo multa ad uetuſtæ cōſuetudinis normã: Cuius Vergiliũ obſeruãtiſſimũ fuiſſe cōſtat: direxiſſe: ī pleriſq; antiqoribus potius auctoribus q̄ recētib⁹ grãmaticis adſtipulatos: In aliis ñ uſq; adeo ad uiuũ reſecuiſſe: ut aliqd uulgatæ cuidã cōſuetudini noluerī datũ: qn parce quoq; nec ſemp eadē ī eiſdē auſus ſum: ne ferulas licētiorũ grãmaticorũ tanq̄ crabronũ Aculeos irritarē: ut ſiqd uetuſtatis īerit: ad uetuſtiores puocatio ītegra ſit: ſiqd ruſus nouitatē redolebit: hoſce Criticos placatiores habeã. Hæc igit̃ tibi oīa: īmenſum ſane opus & īfinitas pene uigilias meæ erga patrē tuũ Clariſſimũ: & Optimũ uirũ bēiuolētiæ teſtes ſempiternos: neq; nō in te iuuenē nō nobiliſſimũ ſolũ oīum & familiæ uetuſtate: & a maioribus tuis rerũ geſtarũ amplitudine: ſed ſummæ Indolis & ſpectatiſſimæ probitatis: Hæc inq̄ tibi oīa & dico & nũcupo: Tũ ut qui ex uiua nr̃a uoce īduſtriã pbaſti pſens: Abſens quoq; eius aliquē fructũ capias: Tũ ut nos eo eē in te animo intelligas: ut nihil antiqus q̄ me uobis oībus horis: omni loco: omni tpe q̄ chariſſimũ eē: habeã. Ea eſt pterea poetæ huius lectio: quæ nō te ſolũ literarũ cupidiſſimũ: uerum etiam quemuis alium & delectare & iuuare plurimum poſſit: in qua ſi ut debes uerſabere: Non diffido quin ad ſummam familiæ tuæ Nobilitatem: Maximũ hoc quoq; literariũ Decus accedat. Quod & patris imitatione uel recenti epiſtolarum editione Celebris: & noſtra adhortatione facere debes: Cum præſertī hac ætate in quo aut tutius: aut honeſtius te exerceas quam in Litteris nihil habeas. Vale.

EGNATIVS AD LECTOREM.

NON licuit mihi lector optime in tãta rei difficultate tã ex actã diligētiã præſtare. ut quãdoq; offenſum nō ſit: ſed quicqd id ē: nō magni omnino (ut uidebis) momēti res erit. Tu q̄ſo id totũ boni cōſulas: nec ſi unus: alter ue næuus te offenderit: Cũ multo plura & iuuare & delectare poſſint: q̄ primũ reiicias: Quin id abs te petitũ etiã atq; etiã uelim: ut ſiquid a uulgata cōſuetudine abhorrēs īueneris: qđ interdũ eueniet: nihil niſi prius rē expenderis: immutes. Præſertim cũ modũ in his ſeruarim: Neq; enim ita a uetuſta cōſuetudine ſteti: ut ſemp id ſecutus ſim: guſtũ tantũ quendã pbere uolui: ut ſi pbares: haberes & tu qd in aliis eiuſdē notæ ſequerere. Scio quantũ hoc tēpore omnes conſuetudini datũ uelimus: quantũ recentior hæc ætas ſibi placeat: quantũ pleriq;: ſed meo iudicio imperite: Vetera hæc dãnent. Illud ego affirmare auſim (quocũq; ſtomacho hæc noſtratia ferant̃) Maronē omnes uetuſtatis illius umbras uſq; ad faſtidiũ quãdoq; cōſectatũ: Nec adduci poſſum: ut q̄ integros uerſus de poetaꝝ uetuſtioꝝ fontibus hauſerit: unde decoris multũ crediderit operibus ſuis accedere: ab eodē nō in uerbis: nō in tota ratiōe ſcribēdi ueteres æmulatos eſſe. Nã præterq̄ qđ religioſius carmen intermixta uetuſtate faceret: non parũ & ipſe Criticoꝝ ſui tēporis ferulas reformidare: quoꝝ cenſura iã ſibi tantũ uēdicabat licentiæ: ut pro libidine ſua poetaꝝ albo quoſdã adſcriberent: quoſdã uero penitus eraderēt. Accedit q̄ q̄ Enniana lectiōe plurimũ uteret̃: nō poſſet ex ea nō multũ cōtrahere: ut ex aſſiduo argēti uſu nũmularii colybo mãus decolorãt. Cæteꝝ hæc ſatis: illud unũ eſt qđ oēs præcipue: quicunq; hæc legēt: ſiqs tamē hæc quoq; ſiqs: admonitos uelim: ut ſi aliã ab hac impreſſionē cũ his omnibus interpræetibus legerint: ſciant illi pro certo nullam in illis induſtriam ineſſe noſtrã: hoc ãt ideo diximus: ut ab his impreſſionibus diligēter caueamus: q̄ paſſim ſub eruditiſſimoꝝ hominũ titulis emēdata circũferunt̃: addita quoq; eoꝝ epiſtola: quã uiri illi eruditi in codicibus a ſe primũ emēdatis appoſuiſſent. Vale.

¶ Hæc interī ſunt q̄ ut magis īſigniter errata uiſum eſt ſubnectere: ut ex his quã emendandi rationem tenere debeas agnoſcas. In primo Aeneidos commentario ubi a Landino uerſus græci de Achillis etymologia citantur: Corruptiſſimus locus eſt. tu igitur ſic emendabis.

εἰς φθιην χιλοιο κατιηιε παμπαν απαςος   τοὔνεκα μυρμιδονες μιν αχιλλεα φημιξαντο.

Adq; ad hãc normã alia q̄dã pui oīno momēti facile corriges ī græcis dictiōibus: ī qbus quãdoq; accētus deerit ſæpe ſupfluet: nōnũq̄ littera una ſubſultabit: q̄ facile legendo pcipias. In tertio ubi troiani Italiã attigere: cũ ad Mineruæ templum perueniſſent: uerſus ita legitur.

Vela legunt ſocii & portas ad littora torquent.   Tu emendato proras ad littora torquent:

Principium decimi libri ita fere legitur   Panditur interea domus omnipotentis olympi

Nos ī nr̃is Racemationibus æſtimatiōe q̄dã cēſuimus legēdũ oīpatētis: neq;. n. uideo qd ibi ſibi uelit epithetō Iouis. Tu uide ne ex emēdatiōe nr̃a oīpatētis quoq; legēdũ cenſeas. Alii aliter quēadmodũ ī uetuſtis q̄buſdã codicibus inueniri dicũt.   Pandit̃ interea domus omnipatentis olympia   Vt illud in ſexto.

Bis patriæ cecidere manus quin protinus omnia: Quãuis quidã omnē probēt: quaſi non legerint illud ſimile in Bucolico ludicro: Nec tantũ Rhodope miratur: & Iſmarus Orphea: cũ ſequens itidē carmē a uocali nō incipiat: ut fiat: qđ iſti aiunt: hypermeter. In Bucolicis q̄ ad Probi cōmentariolũ attinet ſecuti ſumus uetuſtatē illã quēadmodũ ex uetuſtiſſimo codice manu ſcripto Bobii quondã a Georgio Merula inuento adnotauimus. In Seruio illud de Oaxe ex ſcripto manu Seruio repoſuimus: quod miror a Politiano aut nō uiſum: aut omnino diſſimulatũ: ubi duos quoq; uerſus Attacini Varrōis: q̄ corruptiſſime legebant̃ ex Apollonii lectiōe reſtituius. In Georgicorum primo carmen ſic corrupte impreſſum eſt

Aut arguta lacus circumuolauit Irundo   Cum ſic legi debeat

Aut arguta lacus circumuolitauit hirundo: Tu reliqua ad hunc modum ſi qua inuenias facile corriges.

F I N I S.

TITYRE Tu patulæ recubás ſub tegmine fagi. Inducit̃ paſtor quidá iacés ſub arbore ſecurus & SER.
ocioſus dare operá cátilenæ. Alter uero q cũ gregibus ex ſuis pellit̃ finibus: q cũ Tityꝝ reſpexiſ⁄ Ioſep. Scaliger de
ſet: ita locutus eſt. & hoc loco Tityꝝ ſub pſona Virgilii debemus accipe: nõ tamé ubiq;: ſed tátũ Tityro, in auro. de
ubi exigit rõ. Quod át ſub fago dicit iacere: allegoria é honeſtiſſima: q̃ſi ſub arbore glãdifera: q̃ re rusti. p. 252.
fuit uictus cá. Antea. n. hoíes glãdibus ueſcebát: unde ét fagus dicta eſt απο του φαγειν: qd' eſt
comedere. & hoc uidet̃ dicere iaces ſub umbra fagi in agris tuis tuas retentás poſſeſſiões: qbus

aleris: ſicut ét glãdibus alebant̃ ante mortales. ¶ Tu
patulæ: patulũ dicimus qd' per ſe patet naturaliter: Patulus
ut nares: arbor: patens eſt qd' & aperit̃ & claudit̃: ut Patens
hoſtiũ: & oculi. ¶ Silueſtré muſam. i. ruſticũ carmé.
¶ Tenui auena: culmo ſtipula: unde ruſtici plerũq;
cátare cõſueuerũt: ut alibi: Stridéti miſeꝝ ſtipula di
ſperdere carmé. Dicẽdo át tenui auena: humilis ſtili
genus latéter oſtẽdit: quo (ut ſupra dictũ é) in buco⁄
licis utit̃. ¶ Meditaris: qd' greci μελετω dicũt: p an⁄
tiſtichon meditor dixerũt latini. L. eni & D. interdũ
ſibi íuicé cedũt: unde & ſella ꝓ ſeda dicit̃ a ſedendo.
CANTO. TITYre: Tityrus mercenarii paſtoris
nomé a Theocrito ſumptũ: is. n. ecloga. iii. inqt: Tity
re laſciuas uirgultis paſce capellas: & í ultía. Tityrus
aſt illic miſeros cátabat amores Daphnidis. Hircus
át libyca lígua Tityrus appellat̃: ut Probus aſſerit: &
Meliboeus cura boũ diligés. Scribit idé ꝙ Maro p al
legoriá facit ſe eé Tityꝝ & Meliboeũ: Corneliũ Gal⁄
lũ: q admirat̃ ꝙ Vir. ſolus agros retinuerit. ¶ Patulæ:
apertæ: & late patétis. Patulũ boué Plautus appella⁄
bat: cuius cornua diuerſe ac late paterét: ut Feſt. edo
cet. ¶ Recubás: iacés: qeſcés: iacens át ſemiſupinus ſe⁄
dés ítelligendũ: q̃ qdé uoce: magná Tityri ſecuritaté
& reqeté innuit: Cũ iaceret oí ſpreto timore. ¶ Sub
tegmine: ſub umbra: hic ait poſtea: Tu Tityre létus
in umbra. ¶ Fagi: phagos græce latine uorax dicit̃:
Phago át comedo. Hinc fagus: uel fagus arbor glãdi
fera: ꝙ olim glãdibus ueſcerent̃. Nõ tamé ab re hic
ſub tegmine fagi inqt: ná & in agris Maronis fagus
erat: ut patet ecloga nona. ¶ Silueſtré muſam: ruſti⁄
cũ carmé: muſa. n. cátus dicit̃: muſico cátu cõtendo.
¶ Tenui auena: ſubtili calamo aut fiſtula uel ſtipula:
p qd' gracile dicẽdi: géus oſtẽdit. ¶ Meditaris: medi
tádo canis: exponis: exerces. ¶ Nos patriæ fines.

P. V. M. BVCOLICORVM TITYRVS. MELIBOEVS TITYRVS.

TITYRE TV Patulæ recu
bás ſub tegmine fagi ME.
Agreſté tenui muſam me⁄
ditaris auena.
Nos patriæ fines & dulcia
linquimus arua.

CHRI. TITYRE: Tityrus libyce hircũ ſignificat: Meliboeus græce cura boũ: Sũt át noía de Theocrito ſũ⁄ Tityrus
pta: p Tityꝝ ſe: p Meliboeũ reliquos Mátuáos allegorice ítelligit. Et ſi oꝛnis. v. ſint ptes: ultíæ tamé duæ memo Oratio⁄
ria: & ꝓnũciatio ſolius dicétis ſunt: Príæ át tres ét ad ſcribété ptinét: hæ ſunt íuétio: diſpoſitio: & elocutio. Veꝝ nis
elocutio ea eſt q̃ caracteré ſiue figurá oꝛnis q̃ triplex é: cõficit. Elocutio át hét elegátiá: cõpoſitioné: & dignitaté. Partes
Elegátia ſingula uerba eligit. Cõpoſitio illa iá electa cõſtruit atq; cõponit. Itaq; q̃lé figurá exprimere uolumus:
talia uerba: taliſq; cõpoſitio é adhibéda. Figura át generi reꝝ q̃s ſcribimus accomodáda é. Ergo cũ hic res paſto
ralis ageret̃ humilis oꝛo atq; depſſa fuit eligéda: ac humilis: íſimaq; figura. Quapp cũ elegiſſet. Tityre recubás
ſub tegmíe patulæ fagi: q̃ uerba nullũ hiatũ hént: nihilq; grãde reſonát. tamé ita illa cõſtruxit atq; cõpoſuit: ut il
lud íſimũ elocutiõis géus ñ excederet. Itaq; ſi attéte audias: Tityre tu patulæ recubás ſub tegmíe fagi. Intelliges
oía ſupſſa atq; demiſſá: Ná iudiciũ hoc totũ auriũ mõ ille eruditæ ſint: eé dephédes. ¶ Tityræ: amice ac familia⁄
riter icepit a noíe ꝓprio: qd' í hoíe æq̃li aut íferiori beniuolétiá cõciliat. Sin át ſupior ſit pſona a noíe dignitatis
ſuæ appellari poſtulat. ¶ Tu. q. d. ſolus ex oíbus nobis. ¶ Recubás: qd' ꝓpriũ ocioſi: ſecuriq; é. Ná cui aut negociũ
aut piculũ íminetis minime recubare audet. ¶ Tegmíe. i. í tegméto: a tegẽdo: ut agmé ab agẽdo. ¶ Fagi: glás triá Fugus
gulá cute ícludit̃. Hæc muribus gratiſſima é: & turdis. glires quoq; ſaginat: ſué hilaré facit: carné: & coctibilé: & Tenue
leué: & utilé ſtomacho. Et q̃uis ex abiectis quoq;: & picis: & tiliæ cortice uaſa fiát: ut ex cortice fagi: tamé in quo Subule
dá uſu ſacroꝝ religioſus é fagi cortex. ait Pli. Tenui: diſtat a ſubtili. Tenue. n. diminutioné rei: ut plurimũ notat.
Vnde é tenuis ubi argilla: & tenuæ argétũ: uenæq; ſecũdæ. Hic attenuo & extenuo nec hét laudé: niſi illa dimi⁄
nutio ſit ex uſu: ut ſi dicamus tenuia uellera. Subtile uero acuitaté habet. Ergo laudat̃ ſubtile ígeniũ tenue uitu
pat̃. ¶ Auena: pro oí culmo: ex quo ruſtici fiſtulá faciũt. ¶ Nos patriæ fines: cõtentio é color rhetoricus. eſt. n. cõ
tétio cũ cõtraria cõtrariis opponunt̃. Ité expolitio qa eadé de re ſæpius dicit: ſic in hoc loco. Nos anxii exulamus
tu ocioſus manes. Præterea eſt repetitio. Ná nos in principio clauſulæ repetit̃. Item eſt interptatio q̃ ſæpe affert
magnũ argumentum rei. Nam interpretatur fines patriæ eſſe dulcia arua: quæ res mouet commiſerationé.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

Nos patriā fugimus tu Tityre lētus in umbra
Formoſā reſonare doces amaryllida ſiluas. TI.
O Melibœe deus nobis hæc ocia fecit.
Nanq; erit ille mihi ſemper deus illius aram
Sæpe tener noſtris ab ouilibus imbuet Agnus.
Ille meas errare boues (ut cernis) & ipſum
Ludere quæ uellē calamo pmiſit agreſti. ME.
Non equidē inuideo miror magis undiq; totis
Vſq; adeo turbatur agris en ipſe Capellas
Protenus æger ago hāc etiā uix Tityre duco.
Hic īter dēſas Corylos modo namq; gemellos

¶SER. Nos patriā fu.plus ē q̄ ſi diceret relinqmus:ſic Hor. Teucer ſalamīa:patrēq; cū fugeret.¶ Lētus: ocio
ſus:ut Qui nūc lēti cōſedius aruis.¶ Reſonare doces ama.ſil.i.carmē tuū de amica Amaryllide cōpoſitū doces
ſiluas reſonare:& melius ē ut ſimpliciter ītelligāus.Male.n.qdā allegoriā uolūt:Tu carmē de urbe Roma cōpo
nis celebrādū oībus gētibus.Plus.n.ſtupet Mœlibeus ſi ille ita ſecurus ē:ut tātū de ſuis amoribus cātet.¶ O Me
libœe.ſ.qd miraris deus.i.Cæſar.Hæc ocia.Sane ſecuritatē uel fœlicitatē.¶ Nāq; erit ille mihi deus:Iteratio ipa
excluſit adulatiōis colorē.¶ Sēp.i.& poſt mortē & dū uiuit:Alii.n.īpatores poſt mortē ī numeꝝ referūt deoꝝ.
Auguſtus āt tēpla uiuus emeruit.Hor.Præſenti tibi
maturos largīur honores:Iurādaſq; tuū p nomē po
nimus aras.Sic Luca.de Nerōe:Sed mihi iā numē es.
¶ Sæpe tener no.ab oui.ib.ag.Imbuere ē ꝑprie īchoa
re & iniciare.Nemo āt unā eādēq; rē ſæpe īchoat.Sed
cōſtat ſæpe paſcua mutare paſtores:ſicut ēt ī geor.le
gīus:Itq; pecus lōga ī deſerta ſine ullis Hoſpitiis tātū
cāpi iacet.Vnde neceſſe ē paſtores toties aras ībuere:
quoties mutauerīt paſcua:Inuenīus ēt apud ātiqores
ībuere eē nō īchoare:ſed pfundere & madefacere:ſe
cūdū qd' abſolutus ē ſenſus:ut ſit ſæpe pfundet.¶ Er
rar:paſci:ut Mille meæ ſiculis errāt ī mōtibus agnæ.
¶ Ludere:ſcribere:ut Carmīa q luſi paſtorū.Hor. Po
ſcimur ſi qd uacui ſub umbra Luſimus tecū.¶ Cala
mo agreſti:ruſtico ſtilo:ſicut ſupra Tēui auena.¶ Nō
eqdē īuideo:Excuſat ſe ne frequēs īterrogatio fœlici
tatis aliēæ ex īuidia uēire uideat:dicit ſe admirari potius q̄ īuider.¶ Vſq; adeo:ītātū.¶ Turbat agris:turbamur
ſine ulla diſcretiōe culpæ uel meriti:& īuidioſe tēpora Auguſti carpit latēter.Sane uera lectio ē turbat : ut ſit ī
pſonale:qd' ad oēs ptinet generaliter.Nā Mantuanorū fuerat cōmunis expulſio.Si.n.turbāur legeris:uidet ad
paucos referri.¶ Protēus:porro tēus.i.lōge a finibus:uñ ē paulopoſt:At nos hīc alii ſitiētes ibīus afros.¶ Aeger:
& corpe & aīo æger dr:ut Eſto ægram nulli quondam flexere mariti.¶ Ago āt proprie:Nā agi dicunt pecora.
¶ANTO. Nos patriā fu.anaphora ē.i.relatio de q̄ legito noſtrū carmē de figuris.¶ Dulcia ar.Oui.li.i.de pō.
ait:Neſcio q̄ natale ſolū dulcedine cūctos Ducit & īmemores nō ſinit eſſe ſui.¶ Lētus ſecurus:& ocioſus aucto
Amaryl re Nonio.¶ Amaryllida:a tertia Theocriti ecloga ſumptū nomē:& argumētū ē.n.ibi:Cāto ego blāditias:ſteri
lis leſq; amaryllida ſyluæ cādidulā recinūt.Amarygma āt ſplēdor dr.Amaryſſo luceo.¶ Reſonare:p echo.ſ.echeo
Echo .n.reſono dr Echo ſonus.Ouid.li.iii.meta.ſcribit echo nymphā fuiſſe:reſtitiſſeq; ei uocē ſolū:& oſſaq; lapidis fi
O gurā traxiſſe:uocē manere:q̄ ſiluis latet:oībuſq; audit:nā ſonus ē q uiuit in illa.¶ O Melibœe:eſt hoc loco o ad
mirādi aduerbiū ſeu mauis īteriectio:utrūq;.n.dici pōt:ut Pli.lib.xv.docuit:melius tamē īteriectio dicet.ea.n.
ſola animi affectus exprimit:ut Donatus etiā ſcribit:Admirabat āt Tityrus q illè dixerat:Nos patriā fugimus:
tu Tityre lētus in umbra &c.eſt ergo cū admiratiōe legēdū:Deus Auguſtū ītelligit:Cui Sueto.teſte etiā uiuēti
prouinciaꝝ quoq; pleraq; tēpla:& aras:ludos quoq; qnquēnales pene oppidatim cōſtituerūt:de quo:& latius
ecloga.iiii.¶ Hæc ocia fecit:Pollionis.n.Varri:& Galli gr̄a Maroni Auguſtus agrū reddiderat:ut oſtendimus.
Ocium ¶ Ocia:qetē:& ſecuritatē.Eſt ociū proprie uacatio a labore:cuius cōtrariū eſt negociū.¶ Nāq;:certe ſemp:& an
te & poſt mortē.¶ Imbuet:pfundet:īficiet:madefaciet:maculabit.¶ Ouilibus:ouiū caulis & ſeptis.¶ Ille meas:
Ludere Auguſti in ſe beneficia memorat.¶ Errare:uagari:ac paſci:qa uoce ēt ſine paſtore tutas eē oſtēdit.¶ Ludere hic
ſignificat uerſibus ſcribere:ſed nō niſi fere opuſculis:q̄lia ſūt epigrāmata:& hæc opuſcula dn̄r luſus.¶ Calamo
agre.ruſtica fiſtula:ruſtica.n.hic tractat.¶ Nō eqdē.i.ſuſpitionē tollit:quo ſe Tityri ocio nō dolere:ſed potius læ
Protēus tati oſtēdat.¶ Vſq; adeo:ī tātū.¶ Turbat:turbatio fit.¶ Protenus:p e ſcribito.i.a lōge:ſeu lōge a finib9.Protenus
.n.aduerbiū locale ē.i.porro tenus ꝑtinus p i aduerbiū ē tpale.i.ſtatī auctor ē cap.¶ Aeger:p id quoq; pathos.i.
paſſio clades:& affectio auget.¶ Hic īter:ordo eſt:mō nāq; hic īter dēſas corylos cōnixa ab ſilice ī nuda reliqt
Cory gemellos appoſitio.¶ Corylos:corylus arborē ꝑducēs nuces:q̄ auelanæ uel pneſtinæ dn̄r:q̄s græci pōticas uo
lus cant.Dū una quæq; natio indit his nucibus:nomē ex loco in quo naſcunt copioſiores:auctor eſt Macro.lib.iii.
Gemini ſat.¶ Gemellos:dicuntur gemini ex uno utero:& uno die editi:ut Marcellus ait:philoſophus uero li.vii.de hi
ſto.animalium ſcribit.In genere certe humano paucos geminos ſeruari:ſi alter mas ſit:alter fœmina.
¶CRHI. Nos patriā fu.Dixerat linqmus patriā:ueꝝ qa uolūtariū potuiſſet eē exiliū:addidit fugīus qd' ſum
mā ēt mouet cōmiſerationē.Nā qd pōt eē miſerius:q̄ īcider ī eā calamitatē:ut patriā:q̄ nihil ē dulcius ueluti rē
pnitioſā fugere cogaris:¶ Lētus ī um.nos ꝑperamus ī fuga:tu ociaris ī loco amœno:nos exercemur ī labore:
tu ī iocūdo & uoluptuoſo cātu.¶ Doces ſiluas reſo.i.doces ſiluas:ut reſonēt.i.p roboatū referre tuū carmē. Sed
de boatu:& qd ſit:& qūo fiat dicēus paulopoſt.Reſonar āt amaryllida poeticū ē:& p figurā dictū.Nā ſonare nō
trāſit:ſic dicīus currere curſū.¶ Amaryllis:ſūt q dicāt eē nomē mulieris:q̄ Rōæ adamauit.¶ O melibœe:& hic
ſermo familiaris ē & amicus o uero nō uocātis ē:ſed pene lætātis:q ꝑter ſpē amicū nihil tale expectās uiderit:&
diſtīguit:O melibœe:ut ſit ſalutātis:ac deīde adde.¶ Deus hæc ocia fecit:uel ſi iūgis & cōtinua ſit oro.¶ O Me
libœe deus:nobis hæc ocia fecit.¶ Erit:o hoīs admirātis magnitudinē beneficii ī ſe a deo collati.¶ Hæc ocia:q̄ ſi
tā magna ocia:& fatet q ille dixerat:Tu tityre lētus ī umbra.¶ Ouilibus:ouiū ſtabulis.Sic ēt ab eqs eqle:a capra
caprile:& a porco porcile.¶ Ludere:ita ſignificat:ut nō referat niſi ad poetas.Nō.n.dicimus:aut Cice.ludere tu
ſculanas q̄ſtiōes:aut Liuiū luder hiſtoriā ro.neq; ēt poetas dicīus ī oībus luder ſed ī leuioribus:iocūdioribuſq;.

Sic & Hora.de ſe.Poſcimus ſi qd uacui ſub umbra luſimus tecũ.Quapp neq; ĩ geor.neq; ĩ æne.ludere dixit:ſed canere:ſed hic & ĩ libello quẽ culicẽ appellat. Ait.n.Luſimus octaui gracili modulãte thalia.Atq; ut araneoli te nuẽ formauius orſum.Luſimus:hæc pp culicis ſunt carmĩa dicta.Oĩs ut hiſtoriæ p ludũ cõſonet ordo capellas q̃ habẽt r ĩ ultĩa ſyllaba ĩ dimĩutiuis mutãt r ĩ duplex l ergo a capra capella:a cultro cultellus : ab ũbra umbella.

Spem gregis ah ſilice in nuda cõnixa reliquit.
Sæpe malum hoc nobis(ſi mẽs non leua fuiſſet)
De cælo tactas memini prædicere Quercus.
Sed tamẽ iſte Deus q ſit da Tityre nobis. TI.
Vrbẽ quam dicunt Romam Melibœe putaui
Stultus ego huic nr̃æ ſimilẽ quo ſæpe ſolemus
Paſtores ouium teneros depellere fœtus.
Sic Canibus Catulos ſimiles ſic mr̃ibus hædos

¶SER. ¶Spẽ gregis.i.marẽ & fœminã. Reparatio.n.gregis ĩ ſexu utroq; cõſiſtit.¶Ah ſilice ĩ nuda: ad hoc ptinet p̃miſſa dolẽtis ĩteriectio.Nã ſolẽt herbas ſubſternere:ut ipſe ĩ geor.dicit:Et multa durã ſtipula filicũq; maniplis Sternere.¶Cõnixa:,p eo qđ ẽ enixa.i.partu ſoluta:nã hiat9 cã mutauit p̃poſitionẽ: Sicut ſecludite curas ,p excludite.¶Si mẽs non leua fuiſſet:ſtulta cõtraria.& ſenſus hic ẽ:Perdituros nos quãdoq; agros res manifeſta p̃dicebat:ſed nos mẽtis ĩprudẽtia ĩtelligere nequimus.¶De cælo tactas memini p̃dicer̃ q̃rcus:Mire cõpoſitũ auguriũ:Nã q̃rcus ĩ tutela Iouis ẽ:& hui9 arboris fructu olĩ hoĩes ueſcebãt̃.p q̃rc9 ergo agri:p fulmẽ ira Iouis:p irã Iouis ira cæſaris:p dãnũ arbor̃ dãnũ agror̃ figurabat̃.Hæc ergo tacta.i.afflata:& leuiter fulmĩata:Vt Ci.Tactus ẽt ille q hãc urbẽ cõdidit Rõulus.Significabat nutu ĩpatoris poſſe agros eor̃ pire:apud quos fulminatæ ſũt arbores:Nã agri cã uictus ſũt:ſicut olĩ q̃rcus.Qđ ãt ait tactas oſtẽdit tẽporale fore dãnũ q̃le patiunt̃ arbores leuiter fulminatæ.& bene p̃dicere:q̃ſi ploq & p̃diuinare:cũ ita manifeſtũ cõſtet eẽ auguriũ.¶Da.i.dic:Sic cõtra:Accipe nũc danaũ ĩſidias .i.audi.¶Vrbẽ q̃ dicũt Romã: Quærit̃ cur de Cæſare ĩterrogatus romã deſcribat:& aut ſimplicitate utit̃ ruſtica:ut ordinẽ narratiõis plenũ nõ teneat:ſed p lõgas ambages ad ĩterrogata deſcẽdat:aut certe q̃a nullus q cõtinet̃ ẽ ſine ea re q̃ cõtinet:nec põt ulla pſona eẽ ſine loco.Vnde neceſſe habuit ĩterrogatus de Cæſare locũ deſcribere:in quo eũ uiderat.Eſt ãt lõgũ hypbaton: Rrbẽ quã dicũt Romã:Hic illũ uidi iuuenẽ melibœe.¶Stultus ego.i.ruſticus:q neſciui iudicare.¶Nr̃æ:ãt Mãtuæ.¶Quo.i.ad quã:Nã aduerbiũ poſuit ,p noĩe:ut Gẽus unde latinũ.i.a quo.¶Ouiũ teneros: piphraſis agnorũ.¶Depellere.i.a lacte remouer̃.¶Sic cãibus catulos ſimiles ſic matribus hædos:Norã:ſic paruis cõpõere magna ſolabã:Vult urbẽ Romã nõ tamẽ magnitudĩe:ſed ẽt gener̃ differr̃ a cæteris ciuitatibus:& eẽ uelut q̃ndã alterũ mũdũ:aut qđdã cælũ ĩ quo Cæſarẽ deũ uidit.Qui.n.cõparat cãi catulũ uel hædũ capellæ:magnitudinis facit nõ generis differẽtiã.Qui ãt dicit leo maior ẽ cane:& generis facit & magnitudinis differẽtiã: ſicut nunc de urbe Rõa fecit:Putabã ĩqt ante ita Romã cõparãdã eẽ aliis ciuitatibus:ut ſolet hædus capræ cõparari. Nã q̃uis maior eẽt:tamẽ eã ciuitatem eẽ ducebam:nunc uero probaui eã etiam genere diſtare:Nam eſt ſedes deorum. Hoc autem eum dicere ille comprobat uerſus:Quantũ lẽta ſolẽt ĩter uiburna cupreſſi:Nam uiburnũ breuiſſimũ ẽ:Cupreſſus uero arbor ẽ maxĩa.Hoc aũt gẽus argumẽtatiõis & apđ Ariſtotelẽ lectũ ẽ:& apud Ciceronẽ.

¶ANTO. Spẽ gregis.i.marẽ & fœminã.¶Ah ſilice ĩ nuda.i.ſine foliis & uirgultis cũ affectu ,pnũciãdũ.¶Cõnixa:partu ſoluta.¶Sæpe malũ:qđ dicit Tityrus nõ fabula ẽ.nã poſt Iulii Cæſaris mortẽ ,pdigia fuer̃ q̃ pluriæ: ĩter q̃ cõtinua fulmĩa ĩ tẽplis:ſtatuiſq; deciderũt:ut ẽt Appi.li.iiii.oſtẽdit:& nos latiſſime ĩ cõmẽtario ſcđæ odes Hora.quẽ iã parauimus & edemus dictauius¶Si.i.utinã:eſt.n.hoc loco optãdi aduerbiũ:ut li.æne.vi.Si nũc ſe nobis ille aureus arbore ramus:Oſtẽdat &c.¶Leua.i.aduerſa.auctor̃ Nonio.dicit ãt aduerſa mẽte futura mala dignoſcere neq̃ſſe.¶De cælo tactas:qnq; ſignor̃ genera obſeruabãt augures ex cælo:ex auibus:ex tripodib9:ex q̃drupedibus:ex diris:auctor ẽ Feſtus.¶De cælo tactas.i.fulminatas:quotiẽs.n.q̃rcus fulmĩe tãgit̃:ut plurimũ malũ portẽdit:qđ ẽt aĩaduerti:nã tacta cuiuſdã quercu ĩtra annũ ille ſponſam amiſit.illa.n.alteri nupſit:unde etiam duo interfecti:pluresq; etiam carcere affecti ſunt.¶Sæpe ſiniſtra caua:hic uerſus non omnibus textibus ineſt:plures enim antiquos uidi:& illum ſummi pontificis characteribus magnis profecto alienus eſt:Tamen aduertendum:cornicem uidere unicam mali hominis eſſe duas uero hominis boni.qđ quidem:& legi & expertus ſum pluries.Ipſa adeo eſt in auſpicatæ garrulitatis:ut Pli.ſcribit.i.ĩfœlicis:quaſi auſpiciis repugnãtibus. Cice.autem libro primo de diuinatione ſcribit:coruũ a dextra:a ſiniſtra cornicẽ facere ratum.¶Da: dic: idem lib.v.Da(non indebita poſco Regna meis fatis)latio conſidere teucros.¶Vrbem quã dicunt Romam:lõgo in- Vrbs
teruallo reſpondet Tityrus ad interrogata:nam cum melibœus dixiſſet:Sed tamen iſte deus qui ſit da Tityre nobis:exponit prius Vrbis Romæ:amplitudinem:ĩde cãm quare Vrbẽ ipſam adierit.Poſtea uero illic iuuenẽ illum uidiſſe:cui anno quoq; bis ſenos dies ſe dicit ſacrificare.¶Vrbem:urbis appellatione:etiam ſi nomen nõ adiiceretur.Roma tamen accipi receptum eſt:ut Fabius lib.vi.edocuit.Huic noſtræ:Mantuã intelligit.¶Quo: ad quam.¶Ouium teneros fœtus:ideſt agnos per circũlocutionem:quæ periphraſis dicit̃. fœtus dicitur quicquid naſcitur ex mulieribus uel pecoribus:& a foueo uerbo deſcendit : inde etiam fœtura:ideſt genitura : quæ Fœtura
pro toto animalium prouentu poni conſueuit.¶Depellere:a lacte diſiungere.Agni autem ad quatuor menſes mammis ubi nati ſunt non diſiunguntur:hædi tres porci duos.auctor eſt Varro.

¶CHRI. Spẽ gregis:Vt maius ſit detrimentũ q̃ ſi uterq; eiuſdẽ ſexus fuiſſet.¶De cælo tactas: In æneide omnia uaticinandi genera breuiter complexi ſumus:inter quæ eſt aruſpicina quæ fulgura in ſe continet.nam quæ fulmine tacta ſunt incommodum aut calamitatem iis portendunt ad quos pertinent. Quapropter cum Romæ:aut capitolium:aut alia loca publica fulmine tacta erant:ad rempubli.malum ſpectare putabant:ſtatimq; aruſpices uel ex ipſa etiam Etruria accerſebant.¶Tamen: tandem poſt longum hunc de fulmine ſermonem. ¶Vrbem:locus & ædificia dicimus:urbem habitatores autem ciuitatem.

¶SER. Componere:cōparare.¶ Et quæ tāta fuit:Quæ tāta:ad magnū.n.aliqd nimia neceſſitas uenire cō/
pellit.Vnde q̄ſi miratur hoiem ruſticū Romā uidere potuiſſe.¶ Libertas:amor libertatis:etenī aliter dicit ſer/
uus libertatē cupio:aliter ingenuus:ille.n.carere uult ſeruitute:hic habere liberā uitam:pro ſuo.ſ.arbitrio age/
re:Sicut nūc Virgilius ſub pſona Tityri dicit ſe amore libertatis Romā uenire cōpulſum:& itē latenter carpit
ea tēpora:qbus libertas nō niſi ī urbe Roma erat.Aut certe ſimpliciter ītelligimus hoc loco Tityꝝ ſicut paſto
rē locutū.Nā ubiq; eū Theocritus mercenariū īducit:Itē Vir.Tityre dum redeo : breuis eſt uia : paſce capellas.

Noram ſic paruis componere magna ſolebā.
Verꝝ hæc tātū alias inter caput extulit urbes
Quātū lēta ſolēt iter Viburna Cupreſſi. ME.
Et quæ tāta fuit Romā tibi cā uidendi:´ TI.
Libertas quæ ſera tamen reſpexit inertem
Candidior poſtq̄ tondenti barba cadebat
Reſpexit tamen & longo poſt tempore uenit.
Poſtq̄ nos Amaryllis habet galatea reliquit
Nanq; (fatebor enim) dū me Galatea tenebat
Nec ſpes libertatis erat nec cura peculii.

¶ Quæ ſera tamen reſpexit inertē:deſidē ſeſe nō req
rentē.Nā culpat ſuā inertiā ꝙ ante Romā ierit: & ſit
uſus puer libertate:q̄ uti cœpit prouectioris ætatis.
¶ Candidior poſtq̄ tōdēti barba cadebat:Aut muta
tio pſonæ:ut quendā ruſticū accipiamus loquēte nō
Virgiliū ꝑ allegoriā. Nā ut diximus.xxviii.annorū
ſcripſit Bucolica:aut certe mutāda eſt diſtinctio . ut
ſit non barba cādidior:ſed libertas. Nā.xxviii.anno/
rū barbā poteſt qs mittere:ſed non canā:& bene can
didior libertas:ut intelligamus etiā ante in libertate:
ſed nō in tali fuiſſe Virgiliū.¶ Et longo poſt tēpore
uenit:poſtq̄ nos amaryllis habet galatea reliquit:lū/
gendū eſt hoc totū:nā duplici ratione tēpus oſtēdit:
quo cū libertas aſpexerit.i.quando cœpit ſecare bar/
bā : & relicta Galatea Amaryllidis amore detineri.
Allegoricos aūt hoc dicit:Poſtea quā relicta Mātua
Romā me contuli:Nā Galateā Mātuam uult eē Romā amaryllida:& bene tēpora q̄ſi ruſticus cōputat a bar/
bæ ſectione.¶ Longo poſt tempore:Aut archaiſmos eſt.Antiqui enim poſt:ante: circum & ablatiuo iūgebāt:
quod hodie facere minime poſſumus.Aut longo poſt una eſt pars orationis:ut ſit ſenſus:Venit tempore lon/
gopoſt:ſicut multominus:multomagis:poſtmodo.Oratius:Poſtmodo quod mihi obſit clare multumq; lo/
cuto.¶ Et lōgopoſt:ut poſtpoſita uideat̃ eē ꝑpoſitio:& in unitatem coacta .¶ Fatebor.n.hoc per parentheſim
dictum eſt.¶ Nec ſpes libertatis erat nec cura peculi:nec ſperare poteram libertatem in oppreſſa ciuitate nec
habere curam patrimonii.¶ Peculi autem aut antiquæ dixit:quia omne patrimonium apud maiores pecu/
lium dicebatur a pecoribus: in quibus eorum conſtabat uniuerſa ſubſtantia:Vnde etiam pecunia dicta a pecu
lio.Aut certe & hoc ad morſum temporum pertinet:nam modo tantum ſerui peculiū dicimus:ut inuidioſe
patrimonium ſuum dixerit peculium:ac ſi ſeruus eſſet : quia ſe diu apud Mantuam ſeruiſſe memorauit.Sane
peculi pro peculii per ſynæreſim dictum eſt.

Virgul/ ¶ANTO. Lenta uiburna:Virgulta ſunt quæ de radice pullulant.Viburna autē minuta ſilua: humilia uir/
ta gulta:ut geniſtæ & huiuſmodi.¶ Cauſa:ea eſt q̄ nos īpingit ad aliquid faciendū.Ratio autē qua utimur in fa/
Cauſa ciendo.Seruius auctor in arte.¶ Libertas:ordo eſt Libertas quæ ſera:tamen candidior.i.clarior & lucidior re/
Liber/ ſpexit inertem:reſpexit inquā poſtq̄ barba tondenti cadebat:& tamen uenit longopoſt tempore:Conuenit itē
tas & alter ordo ſic uidelicet libertas cādidior quæ ſera:tamen reſpexit inertē poſtq̄ barba tondenti cadebat:reſpe/
xit tamen:& longo poſt tempore uenit.Eſt autem ſenſus Tityrum ſerius cogitaſſe adire Romam:& poſt refe/
ctam barbam:& tamen longe poſt cogitatum & primæ barbæ reſectionem ueniſſe.¶ Inertem:ſegnem deſidē.
¶ Tondenti.ſ.mihi:nam paſſiue hic dicit̃.ſicut Geor.li.iii.Incanaq; menta cyniphei tondent hirci pro tondent̃:
ſecundum Priſcia.li.viii.dicentem:Sunt quædam in o terminantia:quæ cum ſint actiua pro paſſiuis quoq; ſo/
Gala/ lent poni:ut lauo tondeo:pro lauor:& tondeor.¶ Galatea:græce per ei diphtongon galatea ſcribit̃:& cum t exi
tea li:nympha fuit quam Polyphemus adamauit:ut Theocri.ſcribit ecloga.vi.& Oui.in meta. hic uero pro Man/
Pecũia tua ponitur allegoricos.Amaryllis uero pro Roma:ſed de allegoria legito noſtrum carmen.¶ Peculi:ideſt lu/
cri:& parti.Eſt.n.peculium ſeruoꝝ a pecore dictum ſicut:& pecunia nobiliū:ut Feſtus ait.

¶CHRI. Viburnū:ſpecies eſt fructicis.¶ Libertas:aliter ſeruus:aliter ciuis optat libertatē. Seruus enī optat
a domino manumitti ciuis quærit:ut æquo iure in ciuitate uiuatur:ut libera ſint iudicia:& nemini niſi qui ſit
in magiſtratu ſit ſeruiendum . Eſt autem libertas alia naturalis: alia de iure gentium . Natura enim hi liberi
ſunt qui cum minus ualeant corporis uiribus ſapientia & uirtute reliquis præſtant:quibus uero prudentia nō
adeſt:& ſola corporis ui nituntur.ii ſeruire prudentiori dicuntur:ut etiam in politicis oſtendit Ariſto. De iure
uero gentium hi dicuntur ſerui qui in bello capti uendi poſſunt:& ſeruire coguntur.Dicitur præterea libertas
excellentia:& magnitudo animi cū nullo metu coherceri poſſumus:quin freti optima conſcientia apertis uer
bis honeſtati:æquitatiq;:& publice utilitati faueamus:Ergo ut illa ſuperior libertas:aut a fortuna:aut a natu/
ra eſt:ſic hæc a bona mente & uoluntaria proficiſcitur:quemadmodum reliquæ uirtutes.¶ Galatea: conueni/
ens nomen ruſticæ muliebri quaſi lactis dea:ſunt qui credant illa poni pro Lydia quam Mantuæ amauit: ut
deinde Romæ amaryllida.¶ Peculi:peculium diffinit Labeo eſſe id quod ſeruus domini permiſſu ſeparatim
a dominicis rationibus habet:Sed & domino peculium eſſe poſſe oſtendit Celſus:& caſtrenſe peculium eē qd̃
a parentibus:& cognatis militiæ degentibus dono eſt datū uel ꝙ filius militiæ acquiſiuit:Ruſticos ait audiſſe
Celſus q pecuniam ſine peculio fragilē eſſe peculiū appellantes:qd̃ ꝑſidii cauſa īponit̃.Vnde Vlpian.peculiū ait
dictū quaſi puſilla pecunia ſit ſiue:patrimonium puſillū:puto peculiū eſſe quicqd noſtra induſtria acqrit̃ in q̄
cunq; fortuna ſumus liberi an ſerui:& id ſenſiſſe ſenes pecuniā ſine peculio:ideſt ſine noſtro lucro fragilē eſſe.

¶SER. Exiret uictima ſeptis: Septa ꝓprie ſunt loca ī cāpo martio īcluſa tabulatis: ī qbus ſtans populus romanus ſuffragia ferre conſueuerat. Sed quoniā hæc ſepta ſimilia ſunt ouilibus: duo hæc īuicē ꝓ ſe ponunẗ: ut hoc loco ſepta ꝓ ouilibus poſuit. Itē Lucanus ecōtra: Et miſeræ maculauit ouilia rōæ. Iuuena. Antiquo q̄ ꝓximа ſurgit ouili. Sāe pinguis melius ad uictimā q̄ ad caſeū referẗ. ¶ Ingratæ urbi: qa cū alimēta ciuitatibus pſtētur ex ruſticorū labore: ī his ruſtici etiā deridenẗ a ciuibus: & multa pdūt: & aduectaꝝ rerū pcia iniq̄ ſuſcipiūt. ¶ Amarylli uocares: uocatiuus græcus eſt q breuis ē quociēſcunq̧ noīatiuus in is termīaẗ: ut Amaryllis pieris. Hora. Dulcē q̄ ſtrepitū pieri tēperas. ¶ Cui pendere: .i. ī cuius honorē. ¶ Sua poma. i. ipſius arboris poma propria. ¶ Quid uocares: hoc Virg. pſonæ conuenit. ¶ Mœſta amarylli: deeſt tibi: q̄ nemīe lætabare poeta. ¶ Tityrus. Vir. ¶ Pinus. i. roma: Vel Cæſar: fontis poetæ uel ſēatores: arbuſta frutеta. i. ſcholaſtici. ¶ Seruitio: ab ſeruitio. ſeruitiū ē cōditiōis īdiciū. ¶ Iuuenē Cæſarē dicit Octauianū Auguſtū. Decreuerat. n. ſenatus ne qs eū puerū diceret: ne maieſtas tāti impii minueret. ¶ Dies. i. prīcipia mēſiū: uel idus omniū mēſiū. ¶ Fumāt. i. ſacrificāt. ¶ Reſpōſum dedit. i. pmiſit libere uiuere. ¶ Primus. i. ante quē nullus ſit. ¶ Paſcite. i. ut ante eratis in pace pueri: ſic mō paſcite ī pace. ¶ Fortunate ſenex: nō ad ætatē Virgilii refert: ſed ad fortunatum futurū pſago uſus eſt uerbo.

Q uāuis multa meis exiret uictima ſeptis
Pinguis & ingratæ premeretur caſeus urbi
Nō unq̄ grauis ære domū mihi dextra r̄dibat.
Mirabar qd mœſta deos amarylli uocares. ME
Cui pendere ſua patereris in arbore poma.
Tityrus hinc aberat. ipſæ te Tityre Pinus
Ipſi te Fontes ipſa hæc Arbuſta uocabant.
Q uid facere? neq; ſeruitio me exire licebat TI.
Nec tamen præſentes alibi cognoſcere Diuos
Hic illum uidi iuuenem Melibœe quot annis
Bis ſenos cui noſtra dies altaria fumant.
Hic mihi reſponſum primus dedit ille petenti
Paſcite ut āte boues pueri ſūmittite tauros. ME
Fortunate ſenex ergo tua rura manebunt.

¶ANTO. Victima: ea ꝓprie diciẗ quæ poſt uicto- Victima
riā mactaẗ. Oui. faſto lib. i. Victima quæ cecidit dex-
tra uictrice uocaẗ. Hoſtibus a domitis hoſtia nomē Hoſtia
hēt. Feſtus tamen uult hoſtiam dictā ab hoſtire qđ ē ferire. ¶ Septis. i. ouilib⁹. ¶ Pīguis. hic ſit colō. ¶ Ingratæ urbi. ¶ Cū. n. & uictimas: & caſeū illuc afferret minimū lucri cōſeqbaẗ. qđ qdē ex magna ingratitudine erat. quo. n. pacto huiuſcemodi res urbani haberēt niſi agreſtū cura? ¶ Aere. i. pecūia: ut puta q̄drātib⁹ uel triētibus: Aeris
In cypro prīa fuit æris īuētio. Seruius āt rex prius ſignauit æs ātea rudi uſos romæ Timæus tradit ſignatū eſt inuētio
nota pecudū: unde & pecūia appellata. auct. Pli. li. xxxiii. & li. xxxiiii. ¶ Deos amarylli: īuocabat deos ꝓ reddítu Tityri abſentis: p hāc āt Rōa ītelligēda: q̄ mœſtā abſente tityro Melibœus ait quo amico gratificeẗ. ¶ Poma arua ipa & bōa cūcta ītelligit. ¶ Pēdeř ī ſua arbore. i. ſalua eſſe. ¶ Arbuſta: oīa hæc ſimpliciter ac ruſtice ītelligēda
ſunt Arbuſta āt loca dñr arboribus uitiferis cōſita. Sene. epiſtola. lxxxvii. Illud ēt uidi uitē ex arbuſto ſuo ānoſā Arbuſta
trāſferri: & Col. li. iii. de arbuſtis ſic ait: Arbuſtū iter q̄dragenos pedes diſpoſitū eē couēit. Sic. n. & ipe arbores & appoſitæ uites melius cōualeſcūt fructūq̧ meliorē dabūt. ¶ Quid facerē: apud galateā ītelligit. i. Mantuā. ¶ Tā pſentes: tā ꝓpitios. ¶ Alibi: q̄. ſ. rōæ. ¶ Diuos: p hos nō ſolū Auguſtū: ſed aſiniū Pollionē & Varrū: alioſq̧ ſibi ꝓ-
pitios accipit. ¶ Hic: ī urbe rōa. Illū iuuenē: ī fine quoq̧ primi uolūinis. g. de eodē Augu. īqt. Hūc ſaltē euerſo iu- Auſtuſtus
uenē ſuccurrere ſæclo: Ne ꝓhibet &c. Florus ēt iuuenē nomīat: ſic. n. ſcribit Prīa ciuiliū motuū cā teſtamētū Cæ-
ſaris fuit cuius ſcđus hæres Ant. platū ſibi octauiū furēs īexpiabile cōtra adoptionē accerrimi iuuenis ſuſcepat iuuenis
bellū: cū intra. xviii. annos teneꝝ & obnoxiū & oportunū iniuriæ iuuenē uideret Ci. āt Phi. iiii. ait: Laudo laudo uos Quirites: cū grauiſſimis aīs ꝓſeqmini nomē clariſſimi adoleſcētis: uel pueri potius: ſūt. n. facta eius immortalitatis ñ ætatis. Itē. v. Phi. Quis po. ro. obtulit hūc diuinū adoleſcētē? Deus: ñ ab re igiẗ Maro iuuenē appellauit. ¶ Quotānis: ſingulis ānis: uel āno quoq̧. ¶ Biſſenos. d. mēſes quoq̧ ſemel. ¶ Hic ī urbe ro. ¶ Submittite iugo. ſ. ad arādū. ¶ Senex: quū ſenex eris: qđ aliter Prob⁹ īqt. ¶ Ergo: qa rñdit: ille paſcite: ut ante boues &c.

¶CHRI. Victīa. i. multi fœt⁹ ad uictimā. i. ſacrificiū faciēdū. Victima āt & hoſtia dř oē aīal qđ deo imolaẗ ſed qd īter utrāq̧ īterſit: audi Oui. Ille. n. ait uictima q̄ dextra cecidit uictrice uocaẗ. Hoſtibus a domitis hoſtia nomē hēt. Hīc xp̄iani hoſtiā euchariſtiā noīant: quoniā illa ſuperatus ſit nř aduerſarius diabolus. ¶ Septis: ſepta loca ī qbus pecudes īcludūẗ: quoniā retib⁹ ſepta. i. circūdata ſint. Sepire. n. circūdař ē hīc ſepes qa illa ſepiūẗ agri. Item loca incluſa tabulatis ī campo martio ſepta dicebantur. Martia. n. ī ſeptis mamurra diu multumq̧ uagatus. Dēiq̧ oīa loca īcluſa ſepta appellarūt. ¶ Grauis ære domū mihi. d. Quia puū dabat pciū: & ē mod⁹ accōmodatus ruſticano. ¶ Aere: pecūia: Nā primi nūmi ænei. nō āt aurei & argēti fuerūt. Oui. de faſtis: Aera dabāt olī. Melius nūc nomē ī auro ē: Victaq̧ cōceſſit priſca mōeta nouæ. Hīc pecuniā debitā æs alienū dicius: Aerariū locū ubi publica aſſeruāt. Prius āt Ser. Tul. es ſignauit. Nā ātea rudi utebāẗ. Signatū ē nota pecudū: unde pecūia dicta. Nā argēteus nūus prio ſignatus ē āno urbis qngēteſimo. lxxxv. īde. lxii. āno ſignatus ē nūmus aureus: quod mœſta. d. a. u. Significat ꝗ rōa reuocaret deos ī auxiliū qa nō hēret q eā ſuo carmīe illuſtraret qa Vir. ¶ Pēdeř ſua poma. ná ruſticoꝝ ē ſinere ſua poma ī arboribus cū alicui ſeruare uolūt. Hic āt ſeruat rōa poma Tityro ſeruat ſua facta a Vir. celebrāda. ¶ Pīus: ꝓ magnis uiris qa pīus magnæ ſūt. ¶ Fōtes: ꝓ eloq̄ntib⁹. Nā recta cōparatiōe arbuſta ꝓ hūiliori populo dixit. ¶ Quid fa. modus loq̄ndi eoꝝ quoꝝ cōſultatio dubia ē. Nā neq̧ patiebaẗ relinq̄re galateā. i. Mātuā. Nā cuiq̧ ſua pĩa ſuauiſſima ē. Nec rurſus alibi q̄ Rōæ tā pñtē fauorē ꝓſpiciebat. ¶ Submittite: ſupmittite ut ſit a ſubſū antiq̄ ꝓpoſitiōe: ſic alibi: q̄tū uere nouo florēt ſe ſubiicit alnus. i. ſurſū agit ergo ſupmittite tauros. i. date opā: ut tauri ſaliāt uaccas nouā ad fœturā cōpādā: uel ſubmittite. i. ſub iuga mittite ut domētur ad agriculturā: & tūc pōet tauros ꝓ ualidiorib⁹ iuuēcis. ¶ Māebūt: ꝓ māebūt ī tuo iuř: neq̧ mutabūt dñm.

¶SER. Et tibi magna ſatis:ordo ē Magna ſatis paſcua.¶ Quãuis labis.i.q̃uis ſit mõs & lacus:nã a mõte uſ-
que ad lacũ & ĩde uſq; ad arborẽ q̃ndã fuerat terra dõata tuæ poſſeſſiõi.¶ Obducat: tegat:iũco:fæno limoſo flu
mine mĩcii.¶ Graues accuſatiuus pluralis q̃ſi graues.i.grauidas.ſ.nõ enixas.¶ Hic ĩter flumĩa: ĩter Padũ & mĩ-
tiũ.¶ Nota:cara.¶ Fõtes ſacros:qa oĩbus aqs nymphæ ſunt pſidẽtes.¶ Frigus opacũ : qa æſtiuo tẽpe ſub umbra
fit frigus:opacũ.i.auras pſperas:uel Nemore:opacũ ãt utrũ p opacis locis ĩcertũ ẽ ira p ualde frigidũ:nã unũ fri
g9 ẽ hyeme:alteꝝ quo refrigerãur æſtate.¶ Ab li.limes ẽ:agri termĩus.¶ Sepes:ſubaudi fiet.¶ Hyblæis : hybla
uel hyble oppidũ ẽ Siciliæ: qđ nũc Megara dr̃: & po-
ſuit ſpeciẽ p generẽ.¶ Depaſta florẽ:depaſtũ florẽ hẽns
uel cõeſta.¶ Salicti:uirgulti gẽus eo q ſalit & ſurgit ci
to.Salictũ ubi ſunt multæ ſalices.¶ Sæpe le.hic uocat
ruſticũ ad dulcia q̃ ſunt ĩ rebus qbus delectat̃.¶ Som
mũ inire.i.dormire.¶ Frondator.i.ruſticus : uel aĩal
qđ frõdibus ueſcit̃:nã tria genera ſũt frõdatorũ.Frõ
dator q arbores amputa:& de frõdibus mãipulos fa-
cit hyemis tẽpore aĩalibus ad paſtũ offerẽdos: & qui
mãibus uitiũ folia auellit:quo ardor ſolis uuã matu
riorẽ reddat:aut auis q̃ ĩ frõdib9 habitat:& his ueſci-
tur:uel ẽt palũbes q̃ ĩ frõdibus nidificãt.¶ Ad auras.i.
ĩ die.¶ Raucæ.i.βραγχι θας.i.brõgidæ.¶ Palũbes:
q̃s uulgus tetas uocat:& nõ dicunt̃ latĩe:ſed multoꝝ
auctoritas latinũ facit.Ci.ĩ elegia q̃ thalemaſtis ſcribi
tur:lã mare tyrrhenũ longe pẽituſq; palũbes Reliqt.
¶ Gemere:canere.pprie tamẽ dicit̃ de turture.Tur-
tur & maſculino & fœminino genere inuenitur : ut
hic Aeria turtur ceſſabit:& Plautus:Tibi ob iſtos turtures:ab ulmo lignum eſt ulmus ſub quo uinea fit.

Et tibi magna ſatis q̃uis lapis omnia nudus
Limoſoq; palus obducat paſcua iunco
Non inſueta graues tentabunt pabula fœtas
Nec mala uicini pecoris contagia lædent.
Fortunate ſenex hic inter flumina nota
Et fontes ſacros frigus captabis opacum.
Hinc tibi quæ ſemper uicino ab limite ſepes
Hyblæis apibus florem depaſta ſalicti:
Sæpe leui ſomnum ſuadebit inire ſuſurro.
Hinc alta ſub rupe canet frondator ad auras.
Nec tamen interea raucæ tua cura Palumbes
Nec gemere aeria ceſſabit Turt̃ ab Vlmo. TI.

¶ANTO. Et tibi magna ſatis:ordo eſt:& manebũt paſcua ſatis magna tibi:q̃uis obducat.i.circũdet oĩa nu-
dus lapis:& pal9 iũco lĩoſo.Hoꝝ ãt cãpoꝝ ſitũ lege ẽt ĩ eclo.ix.ibi:Certe eqdẽ audierã &c.¶ Obducat.i.circũdet:
Ob ob.n.aliq̃do ponit̃ p circũ ut ẽt Feſtus ait:ut quũ dicius urbẽ obſideri:aliq̃do p pp:ut obmerita ob ſupatos ho
Obſes ſtes:uñ obſides p obſides:nõ obſidẽ pr̃iæ pſtãdã dant̃.¶ Nõ ĩſueta:ordo eſt:Pabula ĩſueta nõ tẽtabũt graues fœ
tas.¶ Nõ tẽtabũt.i.nõ corrũpẽt:uel nõ uariabũt lanã agnis in utero grauidaꝝ manẽtibus ait.n.Pli.li.viii.de arie
tibus ſcribẽs.Et mutatio aquaꝝ potuſq; uariat:Id ãt Pli.accepiſſe uidet̃ a Var.is.n.lib.ii.de ouibus ſic ait.Quã
Tentari diu admiſſura fit: eadẽ aq̃ uti oportet q cõmutatio & lanã facit uariã corrũpit & uterũ.Tẽtare aũt p corrũpere
Pli.ẽt.li.xxiiii.utit̃ ad ſalicũ natura inqens:Caput tẽtãt uini mõ.¶ Grauis fœ.i.grauidas ouis:grauis aũt adiecit:
quoniã fœta dicit̃ tã q̃ pgnãs eſt q̃ q̃ peperit.¶ Cõtagia:ſcabiẽ ĩtelligit.Cõtagiũ uetat Feſtus ut uero leges:Gel.n.
li.xii.ait : periculũ etiã uenenũ & cõtagium.Seneca quoq; epiſt.xiii.inqt.Quid eſt q trepidẽt:q cõtrariũ quoq;
Conta- mei timeant.Contagio etiam & contages inuenit̃.Iuue.Dedit hãc contagio labẽ.Lucre.lib.iiii.Quæ cõtage ſua
gio palloribus omnia pingunt.Dicitur autem contagio & contingo morbus qui polluit quicqd tangit.Colu.autẽ
li.viii.c.v.ſcri.oues frequentius non ullum aliud animal infeſtari ſcabie:eſſeq; illico occurrendũ ne tota pgeni-
Vibur- es coninquinet̃:nã cũ & alia pecora:tũ præcipue oues cõtagione uexant̃.¶ Inter flumina nota : padũ & Minciũ:
na nã ut etiã Probus aſſerit:Mincius pterfluit Mantuã.Effluit autẽ:auctore Strabone lib.iiii.a lacu Benaco:qui ex
alpibus orit̃.¶ Fõtes ſacros:propter naidũ numina ſacros fõtes appellat.¶ Hinc tibi quæ ſemper.ordo eſt:hinc
uicino ab limite ſpes:quæ ſemper depaſta:ideſt depaſtum habet apibus hybleis ſalicti florem ſæpe leui ſuſurro
ſuadebit tibi inire ſomnum.¶ Limite:limes in agris : nunc terminus nunc uiæ tranſuerſæ : auctor eſt Feſtus.
¶ Hybleis apibus:Dorienſes Megaram condiderunt cum prius hybla uocaretur:ut Strabo edocet li.vi.de Sici
lia loquens.Mella etiam inter Siciliæ urbes Hyblam nominat : ibi autem mellis optimi copia propterea hy-
bleas apes appellauit.¶ Florem ſalicti:Cæras ex omnium arborum ſatorumq; floribus cõfingũt apes excepta
Rumice & Cenopide herbarũ hæc genera.Auctor Pli.li.xi.Et autẽ ſalictũ ſalicũ locus & copia.¶ Inire : incipe-
re.¶ Leui ſuſurro:paruo murmure:eſt autẽ nomẽ a ſono fictum per onomatopœiam.¶ Suadebit: hortabitur.
¶ Alta ſub rupe.i.in alta rupe.¶ Frondator:Columella ſcri.li.vii.a kalendis iuliis in kalẽdas nouẽbris tota æſta
te:& deinde in autumno boues ſatiandos fronde.Probaturq; maxime inquit.Vlmea poſt fraxinea & ab hac po
polea.Vltima ſunt ilignea & querna & laurea.¶ Ad auras:ideſt ſublimi uoce.¶ Gemere : uidet̃ enim turturis
& palumbium uox gemitus eſſe potius q̃ cantus.¶ Aeria:non aeria turtur:ſed ulmo aeria :ideſt alta.

¶CHRI. Lapis nudus:a terra exertus ſiue q adeo lapidoſus ſit ager ut terra tecta illis uix emittat herbam.
¶ Limoſo:quia in limo prouenire gaudet.¶ Frigus opacum: Non habent latini uerbum quo exprimant uim
hyemalem qua horremus non ſine multa moleſtia:ſed illam uoluptuoſam refrigerationem quæ nobis calo-
re æſtuantibus p umbrã & leuẽ aurã puenire ſolet.Nos autẽ hẽmus:nã primũ illud appellamus freddo:hoc ue
ro ſecũdũ freſco qđ nũc uoluit exprimere cũ dixit:Opacũ frigus.¶ Ab limite.Limus latine obliquus ẽ ſiue traſ
uerſus:hĩc Terẽ.Limis oculis:a limo uero dicitur limes terminus in agris poſitus:qa ex obliquo põatur:Hinc
etiã in foribus limẽ.¶ Raucæ:Raucam uocem dicimus eam q̃ nõ candida ſolidaq; exit:ſed intus magna ex par
te uerſat̃:hæc aliquando offendit aures cũ diſſona eſt:& quodammodo ſtrepit: aliquãdo quando intra fauces
cõtinue uerſat̃ uehementer delectat:ut accidit in organis:Nam cũ uoci denegat̃ liber exitus quoniam intra fi-
ſtulas nõ ſine ſuaui modulatione agitat̃:ea uehementer demulcentur aures. Hoc in gutturis longiuſculo ſpa-
tio cõmode faciũt cygni cũ raucos illos appellamus:hĩc rautio rauſi.¶ Turtur ad auras:Quia elata uoce canet.

¶SER. In æthere cerui: auiũ more: ante cerui uolabũt: & piſces ſine aq̃ uiuẽt: añ rerũ natura mutabit̃ q̃ nos Cæſarẽ poſſimus obliuiſci. ¶ Freta: maria a feruore dicta. ¶ Deſtituẽt. i. derelinquẽt. ¶ Pererratis: luſtratis: uel errore confuſis. ¶ Amborũ. i. germanorũ & parthorũ. ¶ Exul. i. parthus & germãus: quo duce. ſ. Cæſari germanis & parthis uictis ararim milites germaniæ flumen biberũt. ¶ Illius. i. Auguſti Cæſaris: labat̃ reſpuat̃ ꝑ obliuioni tradat̃. ¶ Ararim: Arar fluuius eſt galliæ fluens ĩ flumẽ Rhodanũ. Tigris armeniæ fluuius ĩfluens pſicũ ſinũ. Itaq; ꝑ Tigrim & Ararim uult diuerſa loca ĩter ſe ſignificare: dicit prius parthũ ex Arar̃ bibiturũ & germanũ ex Tigri: q̃ ſibi obliuionẽ futurã de non amiſſi agri Cæſaris beneficio. ¶ Sitientes ibimus afros: Tropus ſynecdoche. Ab afris enĩ libyã q̃ aq̃ ĩdiget intelligi uult. ¶ Scythiã: regio ſeptẽtrionalis ẽ. ¶ Et rapidũ cretæ ueniemus oaxen: hoc ẽ lutulẽtũ: qđ rapit cretã. Creta alba terra dicit̃. Nã Oaxis fluuius ẽ meſopotamiæ: q uelocitate ſua rapiẽs albã terrã turbulentus efficit̃: uel oaxes fluuiꝰ ſcythiæ: ĩ creta. n. nõ ẽ ſed aq̃ Cretei coloris ẽ. Oaxẽ tamẽ pliſthẽnes ait Apollinis & Anchiales filiũ: hũc Oaxẽ ĩ Creta oppidũ cõdidiſſe q ſuo noĩe noĩauit. ut Varro ait: ut Quos magno anchiale partus adducta dolore: & geminis capiẽs Tellurem oaxida palmis ſcidere dicta.

Ante leues ergo paſcentur in æthere Cerui.
Et freta deſtituent nudos in littore Piſces
Ante pererratis amborum finibus exul
Aut arari parthus bibet aut Germania Tygri
Quã noſtro illius Labat̃ pectore uultus. ME.
At nos hinc alii ſitienteis ibimus Afros
Pars Scythiã & rapidũ cretæ ueniemus Oaxẽ

¶ANTO. Ante le. er. Itẽ ad Battorem quoq; dixerat: Dulcia amara prius fient: & mollia dura. Candida nigra oculi cernẽt: & dextera leua. Migrabũt cſaus aliena in corpora rerum. Quam tua de noſtris exiret cura medullis: Gaudia ſemper enĩ tua me meminiſſe licebit. ¶ Ergo: cum tot uoluptatibus frui poſſim beneficio Cæſaris: anteq̃ eius obliuiſcerer omnia naturæ contraria fierent. ¶ Ante pererratis: ordo eſt anteq̃ illius uultus noſtro pectore labat̃: aut parthus exul bibet ararim: aut Germania bibet tigrim pererratis amborum finibus. i. mutatis ut. ſ. araris Parthiã adeat. Tigris uero germaniam. ¶ Exul parthus: parthorum imperium oriẽtis erat ut Trogus ait li. xl. Scytharum exules fuerant quod etiam ipſorum uocabulo manifeſtatur: nam Scythico ſermone exules parthi dicuntur: quare exul ad parthum ſolummodo non etiam ad germaniam refertur. ¶ Ararim: araris Pli. teſte li. iiii. c. v. fluuius eſt in gallia narbonenſi: & auctore Strabo. li. ii. ubi arar amnis Rhodano commiſcetur Lugdunum in colle conditum eſt. Labitur præterea ex alpibus. Eſt autem uicina galliæ germania: ut oſtendemus. ¶ Germania: ut ſcribit Tacitus: germania omnis a gallis. Rhetiiſq;: & Pannoniis Rheno & Danubio fluminibus: a ſarmatis Daciſq; mutuo metu: aut montibus ſeparatur. Cætera oceanus ambit latos ſinus & inſularum immenſa ſpatia complectens. ¶ Tygrim: oritur Tygris in regiõe Armeniæ maioris fonte conſpicuo in planitie: a celeritate autem tygris dicitur. Ita enim appellãt Medi ſagittam: auctor Pli. lib. vi. Eſt præterea Armeniæ iuncta Parthia. Iuuc. ſati. vi. Inſtantem regi Armeno Parthoq; cometem. ¶ At nos: ab exilio mouet affectus. Eſt autem figura prolepſis: ideſt præſumptio: fit enim quum ſumitur totum poſt partes accipiuntur: ut hic. Eſt enim ordo At nos hinc alii ibimus aphros ſitientes: pars &c. ¶ Sitientes aphros: ibi enim multum torrida zona occupat: quare maxima mediterraneæ libye pars: & regio circa oceanum deſerta eſt. Id Stra. docuit li. xvii. ¶ Scythiam: ea regio eſt ad ſeptentrionem in orientem porrecta: includitur ab uno latere ponto: ab altero montibus Ripheis: a tergo Aſia: & phaſi flumine: multum in longitudinem & latitudinem patet. Iuſtinus auctor libro. ii. & teſte Solino amant prælia: interemptorum cruorem ex uulneribus ipſis bibunt. ¶ Rapidum cretæ oaxem: Vibius quoque Oaxem Cretæ fluuium dicit eſſe: a quo & ciuitas Oaxia. Nec abſurdũ eſt Oaxẽ cretæ fluuium Melibœum ĩtelligere: Eſt. n. ſenſus q pars ibit in ſcythiã: pars: in Britanniã: pars uero in Cretã hoc eſt aliqui ad ultimas orbis partes: quidã ad mediterraneas inſulas. Nã ut ſcribit li. x. Strabo Creta inſula a ſeptentrione ægeo perfunditur pelago ſimul & cretico ab auſtro ãt aphricano alluit̃.

Araris — Germania — Oaxis

¶CHRI. Leues: leuis: ideſt ſine pondere. Ouidius Qui quanto eſt pondere terræ pondere aquæ leuior tanto eſt oneroſior igne: & per tranſlationem leuia dicuntur quæ nullum momentum rebus afferunt. Item quæ facilia ſunt. Item leues homines qui inſtabiles in propoſito & facile mouentur. ¶ Leues: igitur non qui ſint leues ſed qui eſſent ſi æthera aſcẽderent: Et in his omnibus profertur prima ſyllaba breuis quando autem producitur prima ſyllaba ſignificat politum & ſine pilo: ut ſæpe in leui quæſiſſent cornua fronte. Et quia quæ leuia ſunt lubrica eſſe ſolent. Dicimus leue: ideſt lubricum: hinc dicimus leuigare expolire. Vnde dicimus tectorium leuigatum. ¶ Ararim: araris & per ſyncopam arar profertur ait Pri. hic a monte Vogeſo effluit: & per fines eduorum ac ſequanorum leniter fluens rhodano miſcetur. ¶ Germania: hæc tranſrhenum incipit: hæc gens mores habet gallicis ſimiles. Vnde Strabone teſte germani dicti ſunt quaſi gallorum germani: ideſt fratres ſint. ¶ Tygris: armeniæ maioris fluuius. Vnus eſt ex illis quattuor: quos chriſtiani ex Paradiſo deliciam fluere aiunt: dicitur a uelocitate currendi: Tygris enim ſagitta lingua medorum dicitur. ¶ Labatur no. pe. uultus: ideſt defluat e mente: ideſt e memoria noſtra. Vultus non incongrue. Non ſolum meminerat faciei Auguſti: ſed eius quoq; liberalis & clementis letitiæ: quæ ſeſe oſtendebat in facie. Vultus enim non eſt facies ſed affectus ille uel doloris: uel lætitiæ: uel iræ: uel amoris: aliorum motuum qui apparent in facie. Nunq̃ ergo mandabit obliuioni liberali affabilis & clemens letitia: quam eius uultu deprehendit. ¶ At nos. h. a. deĩde cũ ĩabilis illũ ex mœrore ad irã: cõuocaret: cõcitatius addidit. ¶ Creta: oppidum eſt ſcythiæ Valeri. enim libro. i. Quoties paucos ad littoris ictus. Deficiam ſcythicum metuens pontumq; cretamq;. ¶ Oaxem: oaxis fluuius eſt Meſopotamiæ labens per regionem quæ eſt inter caſpium & hibericum mare. ¶ Oaxem: oppidum cretæ inſulæ cõditum ab Oaxe filio Apollinis & Antilenes: ut meminit Pliſtennes.

Vultus

¶SER. Penitus.i.oĩno.¶Diuiſos:qa olĩ iũcta fuit orbi terrarꝫ britãnia.Eſt.n.iſula ſita ĩ oceano ſeptẽtrionali:& a poetis alter orbis terrarũ dicit̃.¶En:ecce.¶Vnq̃:aliquãdo.En unq̃ Vir.alio loco diuidit ꝑ ĩterpoſitioné:ut ĩfra in ipſo libro:En erit unq̃ ille dies?qđ ſignificat unq̃ ne aliquãdo.¶Culmé:eo ꝙ culmis tegit̃. Hic priſca ruſticanorꝫ ætas habitabat:iõ culmĩa dicta ſunt tecta:qa ueteres ædificia de culmo cõtegebant.i. paleis e meſſibus.¶Tuguri a tegẽdo dictũ.¶Ceſpite:terra cũ ꝓpria terra euulſa.¶Poſt aliquot:poſt multa tẽpora:& q̃ſi ruſticus ꝑ ariſtas nũerat annos.¶Mea regna.i.ubi domĩatus ſum:uel ſenẽ ſe dicit agros ſuos recepturũ.¶Impius miles:Iratus Mœlibeus ĩpios milites dicit ſeu ꝙ agrꝫ ſuũ teneãt:ſeu ꝙ ciuile geſſerit bellũ q ꝓ Anto. arma portauit:q bella ciuilia geſſit.¶Hic læſit Vir.Octauianũ Augu.tñ ſecutus ẽ:ueritaté diu miles portãdo uĩcẽdo alios.¶Noualia.i.noua rura:q̄ ꝑ ſingulos ãnos renouant̃ ꝑ ſemĩa:uel ẽt noualia dñr uñ ſilua tollit̃.¶Habebit:In ſpe ponitur.¶En quo diſcordia:ad q̃ miſeriã.¶Inſere:ſibimet ipſi ĩperat:& apoſtrophẽ facit ad ſeipſum dolẽdo:uel ĩuidẽdo nõ hẽre ſe id qđ Tityrus.¶Põe ordĩe uites:qa q̃drato ordĩe uites ponũt̃.¶Quõdã fe.pe.q̃do mãebat mihi hæreditas:uel q̃diu ego felix fui aliq̃do ĩ finib⁹ nr̃is Hic uidet ſe paſtor excluſũ eẽ:& uidet ſe nõ hẽre illud quo Tityrus utit̃.¶Dumoſa.i.rigida ſpĩoſa.¶Pẽdeꝛ̃ qa cũ paſcũt̃ ſpĩoſa pẽdẽt.¶Carmĩa.i.qa nõ libet ruſtico canere carẽti poſſeſſiõe.¶Cythiſũ:gẽus fruticis:ẽ herba q̃ naſcit̃ ĩter cãpos & ſiluas ĩ cytiza ciuitate.¶Amaras:hominib⁹ ñ capris nã capris dulces ſũt.¶Mitia ma. q̃ ñ remordẽt cũ mordẽt.¶Caſtaneæ mo.i.maturæ:uel malæ ãtiqores.¶Molles:maturæ.¶Et p̃ſſi:emulcti:aut ĩ caſeũ coacti.¶Fumãt.i.ad ueſpũ cœna ꝑparãda.¶Maiores cadũt:duplicant̃:qa dũ duplicãt̃ umbræ:& ſol decedẽs creſcẽtes duplicat ũbras:nox ĩminet.

Et penitus toto diuiſos orbe Britannos.
En unq̃ patrios longo poſt tempore fines
Pauperis & tuguri congeſtum ceſpite culmen
Poſt aliquot mea regna uidẽs mirabor ariſtas?
Impius hæc tam culta noualia miles habebit?
Barbarus has ſegetes?en quod diſcordia ciues
Perduxit miſeros?en quis cõſeuimus agros?
Inſere nũc Melibœe Pyros.pone ordine uites.
Ite meæ quondam felix pecus ite capellæ.
Nõ ego uos poſthac uiridi proiectus in antro
Dumoſa de rupe procul pendere uidebo.
Carmina nulla canã.nec me paſcente capellæ
Florẽtẽ cythiſũ & Salices carpetis amaras. TI.
Hic tamen hãc mecũ poteris requeſcere noctẽ
Fronde ſuper uiridi ſunt nobis mitia poma
Caſtaneæ molles & preſſi copia lactis.
Et iam ſumma procul uillarũ culmina fumãt.
Maioreſq; cadũt altis de montibus umbræ.

¶ANTO. Britãnos:finis erat orbis ora Gallici littoris:niſi Britãnia ĩſula nomẽ pene orbis alteri⁹ mereret̃:octĩgẽtis & ãplius milibus paſſuũ lõga porrigitur.Illic nullus anguis:auis rara.gẽs ĩhoſpita & bellicoſa:hæc & plura Soli. iacet ãt ĩter ſeptẽtrionẽ & occidẽtẽ auctor Pli.li.iiii.¶En unq̃.i.unq̃ ne.Eſt ãt ordo:unq̃ ne lõgo tpe poſt.ſ.q̃ diſceſſi poſt ĩq̃ aliquot ariſtas uidẽs p̃ríos fines:& culmẽ paupis tuguri cõgeſtũ ceſpite mirabor mea regna.Nã pri⁹ op⁹ ẽ:ut p̃rios fines uideat:deinde ſua regna.¶Poſt:aliquot ariſtas.i.ſegetes:& ſic æſtates ob id ãnos.Eſt ãt metalepſis figura.¶Tuguri:tuguriũ a tegẽdo q̃ſi tegurinũ dr̃ paſtorꝫ caſula.¶Ceſpite:ceſpes herba dr̃ cũ ꝓpria terra euulſa.Oui.ſecũdo de amoribus gramĩe⁹ madidã ceſpes obũbrat humũ.¶Culmẽ.i.ſũmũ:nã tecta culmis tegebãt:ĩde tecti ſũmitas culmẽ dicit̃.¶Cõgeſtũ.i.cõpoſitũ.¶Noualia:hæ nouales & hæc noualia dicim⁹.Nouale ãt ẽ qđ alternis ãnis ſerit̃:ut Pli.li.xviii.& li.xvii.dixerat:Talis ferꝛ̃ ẽ ĩ noualibus cæſa uertere ſylua.Varro ãt li.i.ſic ait.Noualis ubi ſatũ fuit ãteq̃ ſecũda rõne renouet̃.¶Barbarus has ſe.ꝑ ĩterrogationẽ quãdã & affectũ id legit̃. Barbar⁹ ãt.i.ſeru⁹ & ĩmitis:uel qa Barbaris ẽt nõ ſolũ latinis.Veterãis agri diſtributi ſũt.Barbari dicebãt̃ ãtiqt⁹ oẽs gẽtes exceptis græcis & latinis:auctor ẽ Feſtus.Strabo ãt li.xiiii.ſic:Sed ego arbitror ab initio cõficto noĩe eos barbaros appellatos:q diffi culter aſpe ac dure loq̃rent̃:ut bleſos balboſq; dicĩus.Oẽs itaq; q craſſe loquunt̃:barbari dicunt̃:q̃les ſũt nationes oẽs p̃ter Græcos:hæc ille.¶Segetes:ſeges ẽ frumẽti fructus auctoritate.M.hic Maro prĩo Geor.Hic ſegetes illic ueniũt fœlici⁹ uue.Dicit̃ ſeges a ſatu.i.ſemĩe:ut Var.placet.¶Diſcordia:bellorꝫ ciuiliũ.ſ.Saluſti⁹ ãt ĩ Iugurthino ĩqt:Cõcordia paruæ res creſcũt:diſcordia maxĩe dilabunt̃.¶Inſer.nũc ſeipm̃ arguit p̃terit̃ curæ & diligẽtiæ.¶Pone or.ui.ſcdo quoq;.g.de uĩtib⁹ ait ĩdulge ordinib⁹ nec ſetius oĩs ĩunguẽ Arborib⁹ poſitis ſecto uia limite q̃dret.¶Pecus:de hoc late li.i.ge.¶Dumoſa.i.frõdoſa:ut Feſtus ait.¶Pẽdeꝛ̃ ui.id ſũptũ ẽ a Theocriti prĩa ecloga.Ait.n.ibi Thyrſis de Daphnide:Nõ ego dumoſas frondẽteſq; ãplius oras:Nõ ego dulce nemus montes ſaltuſq; uidebo.¶Pẽdeꝛ̃:pẽdẽdo paſci.¶Florẽtẽ cy.cythiſus frutex ẽ & ouiũ pabulũ:nec ex alio pabulo lactis maior copia aut melior.Inuẽtus hic frutex ĩ cytiſo ĩſula ĩde trãſlatus ẽ ĩ oẽs cycladas mox ĩ urbes græcas Pli.auct. li.xiii.Philoſophus ãt li.iii.de aĩalibus ſcribit ẽt ꝙ cytiſus lac auget:ſed dũ floret ĩcõmodius ẽ urit.n.tãtiſp atq; extĩguit.¶Hic ta. affectus Tityrus amici clade illũ ad eqtẽ apud ſe allicit.¶Sunt nobis mi.po. Sylepſis figura ẽ:q̃ dici põt cõceptio fit ãt quãdo ſingularis dictio plu.uer.reddit aut plura.dictio ſingula:uerbo adiũgit̃:ut hoc loco & ĩbi:Hic illius arma.Hic currus fuit:de hac alibi latius.¶Põa: πῶμα græce:latine potio uel poculũ.Vñ pte Marc.Var.ait põa ꝙ potu ĩdigeãt dicta eẽ poſſũt.¶Caſtaneæ.m.i.recẽtes & nouæ au.ꝑdi.¶Præſſi lactis:in caſei maſſam redacti põt & multi exponi.¶Fumãt:ueſpi.n.cæne parant̃.¶Maioreſq; cadũt:occi. ſolis:perhiphraſis.

¶CHR. Toto diuiſos or.Hinc Cæſar omnibus terra mariq; captis reſpexit oceanum q̃ſi hic orbis romãis nõ ſufficeret aliũ cogitauit.Claſſe igit̃ cõparata Britãniã petit.Eſt.n.Britãnia ĩſula ĩ oceano inter ſeptẽtrionẽ & oceanũ iacẽs magno circuitu ut alter orbis uideat̃.Eius forma teſte Stra.triãgula ẽ & ut refert Pli. Albiõ prius uocabat̃ cũ Britãniæ appellarent̃ oẽs circũ adiacẽtes ĩſulæ.¶Pauperis tuguri:ĩpropriæ dixit:nã cũ duorꝫ generũ ſit paup nõ recte dicit̃ paup tuguriũ ſed poetarꝫ ẽ hæc licẽtia.Sic alibi de paupe regno:& Proper.Sydera ſint

Margin notes: Britannia; Tugurium; Ceſpes; Barbari; Seges; Diſcordia; Cõcordia

teſtes:Tuguriũ & teges a tegẽdo dñr.Nã illis ꝑter id qđ tecti ſumus nullã aliã cõmoditatẽ aſſeqmur.¶ Mea regna:Ex affectu q ex patrio ſolo rus ſuũ regnũ appellat.¶ En unq̃:poſtremo ãt cũ iã ſolo furore ꝑceps ferret̃ ĩ exclamationẽ ꝓrupit.¶ Mirabor:nã carẽtia rei & diuturnũ illius deſideriũ adducet ĩ admirationẽ.¶ Mirabor ergo.i.ꝑclarã rẽ putabo id qđ dũ poſſidebã nõ multi faciebã quoniã ipſa copia faſtidiũ affert.¶ Impius:nã militũ eſt occiſionẽ facere ꝑdas abigere hoĩes in captiuitatẽ ducere ĩpuberes in parẽtũ cõſpectu occidere:aut cõſtuprare ferro & igni oĩa populari.Luca.Nulla fides pietaſq; uiris q caſtra ſequunt̃.Venaleſq; manus ibi fax ubi maxima merces.¶ Impius hæc:hic q̃ demũ cõcitata ac pathetica oꝛone utit̃ & addibet ĩterrogationẽ & diſſolutus:q̃ quidẽ aĩ ſunt ex ira æſtuãtis & uocat milites ĩpios & barbaros:qa barbarica utant̃ crudelitate.Poſt hæc uero labores ſuos irritos dolet & pene ſe ſtultitiæ arguit.Neq; caret cõmiſeratiõe qđ ad muta ſermonẽ cõuertat:ut Turnus æquũ alloquit̃ Rebe diu res ſi q̃ diu mortalibus ulla ẽ uixi.¶ Has.q.d.tã pulchras.Nihil ãt iſta oꝛone cõturbatius eẽ potuit.Nã cũ a prĩcipio tanq̃ ex mœrore cõfectus & ex cõparatiõe Tityri ſuas ĩfelicitates diligẽtius aduerteret cũ ſuſpitio cæpit.¶ Cythiſum frutex ẽ cythiſus ab Antinomacho miris laudibus ꝑdicatus pabulo oĩum.Aridus uero ẽt ſuũ illo ꝓ q̃ modicũ pĩgueſcũt q̃drupedia ita ut iumẽta ordeũ ſpernãt.Ex nullo alio pabulo lactis maior copia aut melior oĩbus pecorũ morbis medetur:nutricibus in defectũ lactis aridũ & aq̃ decoctũ potui cũ uino dat̃ & firmiores celſioreſq; ĩfantes fiũt.¶ Viridẽ etiam gallinis dant:aut ſi aruerit madefactum dant.Plantæ cubitales proferuntur ſcrobe pedali demetitur:uerno equinoctio cũ florere deſinit uel pueri:uel anus uiliſſima opera.¶ Hic ta.i.q̃uis tot urgeant incommodum tamen poteris mecum reqeſcere.¶ Frõde:accommodatum dat ſtatũ paſtori.Nã cũ pernoctẽt apud greges:ſtratum ſibi ex frondibus & ramis ita altũ cõſtruunt:ut ſi pl̃uat aq̃ ſublabat̃:neq; cibãtium corpora tangant.¶ Præſſi uel emũcti:& præſſis uberibus:uel præſſi in caſeum premendo conſolidati.¶ Caſtaneæ:de his in ſequentibus dicemus. Cythiſus

ECLOGA SECVNDA ALEXIS.

FORMOSVM paſtor Corydon ardebat Alexin
Delitias dñi nec quid ſperaret hẽbat.
Tantum iter denſas umbroſa cacumina Fagos
Aſſidue ueniebat ibi hæc incondita ſolus
Montibus & ſiluis ſtudio iactabat inani.
O crudelis Alexi nihil mea carmina curas.

FORMOſum paſtor corydon. Corydonis in ꝑſona Virgilius ĩtelligitur: Cæſar Alexis in ꝑſona ĩducit̃.¶ Ardebat: ĩpatienter diligebat.¶ Alexin:quẽ dicũt Alexandrũ:fuit ſeruus Aſinii Polliõis:quẽ Virgilius rogatus ad prãdiũ cũ uidiſſet in miniſterio oĩum pulcherrimũ dilexit:eũq; dono accepit.Cæſarẽ qdã acceperũt formoſum ĩ operibus & gloria.Alii puer̃ Cæſaris: quẽ ſi qs laudaſſet gratã rẽ Cæſari feciſſet. Nã Virgilius dr̃ in pueros habuiſſe amorẽ.nec.n.turpiter eũ diligebat.Alii Corydonẽ Aſinii Pollionis puer̃ adamatũ a Virgilio ferũt:eũq; ei a dño datũ.Corydon a Virgilio ficto noĩe nũcupari ex eo genere auis:q̃ corydalis dr̃ dulce canens.Alexin uero puer̃:q̃ſi ſine reſpõſione ac ſuperbũ.Hũc ãt dilectũ fuiſſe Polliõis:& Virgiliũ gratũ ſe futur̃ exiſtimaſſe ſi eũ laudaret:cuius forma Pollio delectabat̃:q eo tẽpore tranſpadanã Italiæ partẽ tenebat:& agris ꝑerat diuidẽdis.Delitias dñi hoc eſt q ſuo dño Cæſari uel pollioni in delitiis erat.¶ Nec qd ſperaret .i.nec ſpem potiẽdi hẽbat.¶ Tãtũ:tãtũmõ.¶ Aſſidue.i.ſæpius.Incõdita:incõpoſita:ſubito dicta agreſtia:uel inſanæ mẽtis dicta uerba:uel Incondita.i.ĩconſcripta:Vt Saluſtius in Iugurthino:At illi qbus uires aderãt ruere cũcti ad portas:ĩcõditi tendere.¶ Montibus:qui amorẽ ei ꝑſtabant.¶ Iactabat : ideſt fundebat ĩcaſſum.¶ Inani: ꝓ amore nihil ſibi ꝓcurãs:ſed ĩ abſentẽ iuuenẽ loq̃bat̃.¶ Crudelis:ĩexorabilis:q nõ flecteris meo amore:nec te potiũdũ ꝑbes.Vel allegoricos crudelis Cæſar q nõ flecteris meis ſcriptis & nõ das ereptos agros.¶ Alexi.i. Cæſar. SER.

¶ ANTO. Formoſum pa.co.ar.al.&c.Hæc qdẽ ecloga formata ẽ a tertia potiſſimũ Theocriti.Ibi uero amaryllis:hic alexis amat̃.qcqd aũt ĩde ſumpſerit Maro paſſim patebit.¶ Corydon:id nomẽ a Theocriti ecloga.iiii. poeta ſumpſit:cui Battus ait:Sic tibi cõtingat.Cor.chariſſime qcqd Exoptas:uotiſq; tuis ſic Iuppiter adſit.Hic tamẽ ꝓ Virg.ſumit̃ adamauit.n.ut aiunt.Cebetẽ & Alexãdrũ:quẽ hic Alexim appellat.Donatũ ſibi ab Aſinio Polliõe:utrũq; eruditũ dimiſit : nã Alex.grã.Cebetẽ uero:& poetã Apu.oꝛone prima apologiæ ſic ait.Quanto modeſtius tãdẽ.¶ Ma.p.qui itidẽ:ut ego puerũ amici ſui polliõis bucoli.ludrico laudãs:& abſtinẽs nominũ:ſe ſe qdẽ Cor.puerũ uero Ale.uocat hæc ille q̃re nõ recte qdẽ ꝓ Alex.Aug.accipit̃:ut qdã uolũt.Pollio autẽ orator fuit:& cõſularis:q de Dalmatis triũphauit.lxxx.ſuæ ætatis anno in uilla Tuſculana obiit:Euſe.ſcribit.Alex.dicitur alexis ab a quod eſt ſine & lexis dictio:q̃ſi ſine dilectiõe ſeu reſpõſione.Domini.i.Aſini Polliõis.¶ Incõdita:inculta.¶ Studio inani:occupatiõe ĩutili:& uana Ci.n.li.i.rhet.ſic ait.Studiũ ẽ animi aſſidua:& uehemẽs:ad aliquã rẽ applicata magna cũ uolũtate occupatio:ut philoſophiæ geometriæ lrar̃:ubi Victorinus etiã ſic:Studiũ eũ aĩ cõſenſus ad aliqd.¶ O cru.o doloris ĩteriectio ẽ hoc loco potius q̃ uocãdi aduerbiũ:quod ſequẽtia indicãt.Nihil mea car.cu.Theocri.in.iii.ecloga:non amarylli audis:non uox hæc fertur ad aures Mæſta tuas.¶ Nil noſtri miſerere:In tertia quoq; Theocritus:at tibi nulla mei uirgo flat cura doloris. Corydon Polliõe Studiũ

¶ CHRI. Formoſum.p.& ſi ꝓ allegoriã Vir.ſub Cor.ꝑſona q̃ri poſſit.q. Aug.quẽ ꝓ ale.notet ꝑces ſuas cõtẽnat.¶ Deli.delitiæ dñr illa q̃ ꝓꝑ uoluptatẽ iocũditatẽq; q̃ ĩde nobis ꝓuẽit ꝑꝑõim⁹: nõ ãt ꝓꝑ utilitatẽ aut dignitatẽ ĩ ſingulari ãt delitia tigni ſpẽs ẽ ne qd ſp:q̃ſi affirmat illđ te:ut quãdo mĩus ſpei adeſſet tãto magis amaret.¶ Montibus.q.d.cũ alibi cõqueri nõ liceret cõquerebat̃ apud mõ.& ſyl.qui enim amantes re amata potiri nequeũt a mœrore facile in ſolitudinẽ adducunt̃ eſt.n.ſtudiũ uehemens aĩ applicatio ad aliquã rẽ per agẽdã. Ergo ſtudio inani:qa aĩum ad eã rẽ applicauerat ſed fruſtra.ĩde dicimus ſtudiũ amorẽ ac fauorẽ qa in utraq; re eſt uehemẽs applicatio aĩ.¶ O cru.al.Pathetica oꝛo:& amãti accõmodata:ut ad abſentẽ uertat ſermonẽ & crudelẽ dicat qđ in amore nõ correſpõdet. Nil.n.m.Repetitiõe & diſſolutũ:unde maior eſt uehemẽtia ſermoni.

…LIOTECA …ERSITARIA DE …ANADA

Nil noſtri miſerere:mori me deniq; cogis.
Nunc etiã Pecudes umbras & frigora captant.
Nunc uirides etiam occultãt ſpineta Lacertos.
Thæſtylis & rapido feſſis meſſoribus æſtu
Allia Serpillumq; herbas contundit olenteis.
At mecum raucis:tua dum ueſtigia luſtro:
Sole ſub ardenti reſonant arbuſta Cicadis.
Non ne fuit ſatius triſtis Amaryllidis iras
Atq; ſuperba pati faſtidia? non ne Menalcam?
Quamuis ille niger q̃uis tu candidus eſſes.

¶SER. Mori:pro contẽptu.¶ Frigora:ideſt aphrica loca.¶ Aeſtu:æſtiua.¶ Lacertos:genus ſerpẽtis.¶ Theſtylis nomẽ ruſticæ mulieris:quæ meſſoribus æſtu fatigatis diuerſa genera herbaꝝ contundẽs pulmẽtarium his parat:Vel cõcubina Corydonis:Vel Theſtylis.i.fictilis ruſticũ nomẽ:ut ab eo q̃ ponat cibũ ruſticis.¶ Feſſis: uel labore uel æſtu.Vel feſſis.i.feruẽtibus uehemẽti ardore fatigatis:uel laboris iſtantia.¶ Allia ſerpillũq;: herbas calidas q̃ æſtũ repellunt.Nã ut etiã Plinius dicit in naturali hiſtoria:Oĩs medicina aut a cõtrario aut a ſimili q̃ritur:Vnde etiã calor põt aut frigore:aut alio calore depelli.Hinc eſt qd' in ultima ecloga:cũ amator remediũ q̃rat ardori:dicit ſe ituꝝ ad ſcythiã aut ad æthiopiã:ut Aethiopũ uerſemus oues ſubſidere cãcri: q̃rũ regionũ altera eſt frigidiſſima:altera feruens calore. Sane ſerpillus herba ẽ q̃ i græco aſpirationẽ hẽt: quã græci ερπιλλον dicunt.In multis.n.noĩbus:quæ in græco aſpirationẽ habẽt:nos pro aſpiratione ſ ponimus:Inde ẽ pro herpillo ſerpillũ:pro ἓξ ſex: ꝓ ἑπτα ſeptẽ.¶ Rapido æſtu:uehemẽti feruẽti.¶ Feſſis autẽ uel æſtu uel labore.¶ At mecũ raucis tua dũ ueſtigia luſtro Sole ſub ardenti reſonãt arbuſta cicadis: Ad ſiper.d.fuerit:erit hyperbaton:ut ſit dũ tua luſtro ueſtigia:ad me arbuſta reſonãt cum raucis cicadis:Sed melius eſt ut at cõiunctio ſit:& ita intelligamus:Theſtilis herbas tritas meſſoribus parat:uerũ mecũ reſonãt arbuſta cũ raucis cicadis.¶ Triſtis Amaryllidis: bene addit triſtes (Plerũq; enim:ut ait Terentius:Amantiũ iræ amoris:redintegratio eſt)ut ueram iram oſtẽderet:non fictam illam quæ aliquid gratiæ habere conſueuit.Vnde Oratius: Vrit grata ꝓteruitas.¶ Superba faſtidia:ex faſtidio enim uenit omnis ſuperbia.¶ Nonne Menalcam? Tres dicitur amaſſe Virgilius: Alexandrũ quem donauit ei Pollio & Cebetem puerum cum Leria puella:quos a Mecœnate dicitur accepiſſe:unde uolũt quidam per Amaryllida Leriam:per Menalcham Cebetem intelligi.

¶ANTO. Mori me deniq; cogis.Theocritus ait in ultima: Poſtq̃ difficilis nunq̃ miſeraꝛ amicum Ille meũ miſeroq; mori:ſed cogit amore.¶ Nunc etiam.ꝓ.arguit amoris furore uexari:nam cum cæteri omnes: & animalia bruta quieſcant ſolus ipſe uagatur ſub ſole ardenti.¶ Nunc uirides etiam :Theocritus in ultima inquit. Quo nunc chare die nitido flagrantibus auris tendit inter uirides rapido ſpineta lacerta Symichida ſub ſole tegunt fœlicibus umbris:ac etiã obſcœna uolucres nunc frigus opacum Et molles altis captant i' mõtibns umbras.¶ Theſtylis:ruſtica mulier:ſed ueneficæ nomen in ſecunda Theocriti ecloga de qua quidem ſic ille: Nãq; potes:ut nempe facis peiora uenena.¶ Quã circe latio:medæa uel improba colchis.¶ Allia:allium antiqui:& inſanientibus dabant crudum:ut ſcribit Plinius lib.xx.& Galeni auctoritate eſt allium tyriaca ruſticoꝝ.¶ Serpillum:id putant a ſerpeno dictum : quod in ſylueſtri euenit in petris maxime:ſatiuum non ſerpit capitis doloribus decoctũ in aceto linitur tpibus ac fronti cum roſaceo.Item phreneticis auctor Pli.li.xx.¶ At mecum: ordo eſt ad dum ueſtigia tua luſtro ſub ſole ardenti arbuſta mecũ reſonãt cicadis raucis.i.ꝑpter cicadas uel cũ cicadis.¶ Cicadis:cicadæ oleas maxime amant:ut minus umbroſas loca.n. frigidiora aſpernantur.quãobrẽ in opacis nemoribus eẽ nequeũt: Ariſt.id ſcri.li.v.de anima.plura etiã Pli.li.xi.& Stra.li.vi.Ci. The.item in ultima ait:Hic eſt graciles rapido ſub ſole cicadæ Vocibus aſſiduis crepitabãt æſtibus aptæ.¶ Nõne fuit ſatius:q̃ amaryllida propter alex.reliquerit ſeſe arguit.¶ Satius:melius.¶ Superba fa.Faſtus ineſt pulchris:ſequiturq; ſuperbia formam.Irriſum uultu deſpicit illa ſuo.Ouid.in faſtis Menalcam:ruſtici pueri nomen.

Theſtylis
Tyriaca Ruſticorum
Serpillũ

¶CHRI. Mori me de.co.Magnam ꝓbat eſſe crudelitatẽ cum ad mortẽ deducat.¶ Nunc um.Quãto amore afficiaꝛ ꝓbat quoniã quo tẽpore & lacerti qui ſua natura frigidi ſunt & meſſores q aſſueti ſunt caloribus ferre æſtũ non poſſunt ipſe cogaꝛ in ſole ardẽtiſſimo:& quẽ ſolæ cicadæ perferãt illius fugitiui ueſtigia inquirere. ¶ Vmbras & fri.i.umbroſa frigora:ad quæ in calore nos recipimus.¶ Spineta loca:ſpinis denſa:ut dicimus a q̃rcubus querceta: a pinu pineta ab æſculis æſculeta:& ſic in multis aliis:a ſalicibus uero & roſis & uiolis: potius ſalicta roſaria & uiolaria dicimus.¶ Cicadis:cicadarum duo ſunt genera:Minores quæ primæ ꝓueniũt: & nouiſſimæ ꝑeunt:ſuntq; mutæ quæ canunt uocatur achetæ:& quæ minores ex iis dicũtur tetrigometræ.Nullæ tamen canunt niſi mares:gentes orientales:& etiã parthi q̃uis opulẽti illis ueſcunꝛ:unũ hoc ex iis quæ uiuunt ſine ore eſt pro eo quidam aculea tũ linguis ſimile:& hoc in pectore quo rore lãbunt pectus ipm̃ fiſtuloſum: Hocq; canunt rore tantum uiuunt in uentre nil eſt.Nullũ habent ad excrementa corporis foramẽ:in agro rhegino ſilent oẽs.Vltra flumen in locris canunt hæc Pli.ait Stra.Cum flu.alex.rheginum agrum a locrẽſi diuidat qui ꝑ uallem ꝓfundam curſum hẽt cicadæ quæ in locroꝝ ripa uerſantur canoræ ſunt quæ i rhegio:& mutæ: nã a locrenſi agro ripa eſt aprica:quæ illaꝝ alas aridas:& corneas reddit:unde aperte ſtridor emittiꝛ. In rhegino autẽ multa umbra afficit cicadas ita roſidas:ut allarum pelliculas minime pãdant:Eſt apud Locros:Eunoni citharedi ſtatua quæ inſidentẽ cythare cicadã habet.Nam cum hic cum Ariſtone rhegino in pythiorũ certamine de muſica certaret:& inter certandũ corda una fracta defeciſſet cicada ſuperuolans aſtitit:& ſupplemẽta uocis fecit.Ariſtotiles in lib.de animali.refert in cephalenia inſula flumẽ eſſe cuius altera ripa cicadarum copiam habet:altera omnino nullã.So.ãt tradidit graniũ huius ſilentii cãm ſcripſiſſe q̃ cũ obmurmurarent illi Herc.quieſcenti iuſſit deus ne ſtreperẽt:itaq; cœptum ex eo ſilentiũ permanet.¶ Luſtro:oculis cuncta luſtrando circũſpicio.¶ Triſtis:pro triſtes:ab effectu q̃ mihi triſticiã afferũt.¶ Suꝑba faſtidia:qa ex ſuꝑbia me faſtidit.

O formoſe puer nimium ne crede colori:
Alba liguſtra cadunt Vacinia nigra leguntur.
Deſpectus tibi ſum:nec quis ſim quæris Alexi.
Quam diues pecoris niuei:quã lactis abũdãs.
Mille meæ ſiculis errant in montibus Agnæ.

¶SER. O Formoſe puer:bene dicit Donatus ſuſpendendum o:& ſic dicendum:Formoſe puer ut intelligamus per iram eum aliud uoluiſſe dicere:ſed in hæc uerba ne Alexin offenderet amoris neceſſitate cõpulſum. ¶Ne crede:ne confide.Saluſtius:Virtuti ſatis credebant:ideſt confidebant. ¶Alba liguſtra cadunt:& ruſtice:& amatorie ex floribus facit comparationem.Liguſtrum autem flos eſt candidiſſimus:ſed uiliſſimus.Vacinia uero ſunt uiolæ:quas purpurei coloris eſſe manifeſtum eſt. ¶Quam diues pecoris niuei:Tria ſunt qbus amatores poſſunt placere:diuitiis:pulchritudine:cantilena:quibus omnibus ſe ualere commemorat. Et multi ſecundum Homerum qui ait:χαι γαλα λευκον legunt:niuei q̃ lactis:ſed melius eſt q̃ diues pecoris niuei.Nam candidæ oues in ingenti ſunt precio. Vnde in Georgicis legimus:Cõtinuoq; greges uillis lege mollibus albos:Item alibi:Munere ſi niueo lanæ ſi credere dignum eſt. ¶Mille meæ ſiculis errant in mõtibus agnæ.Theocritus.αλλ σῦτοσ τοιοῦτος ἐὼν βοτα χιλια βοσκῶ. ¶Errant autem:cum ſecuritate paſcuntur:& quod ait agnas:& a ſexu & ab ætate laudauit.nam ex fœmineo ſexu in pecoribus copioſior poſſeſſio prouenit.

¶ANTO. O formoſe:poteſt hic eſſe uocandi aduerbium:ſed melius doloris interiectio. ¶Crede:confide. ¶Liguſtra.liguſtrum arboris genus eſt:ait enim Pli.lib.xvi.cap.xxxi.liguſtra teſſeris utiliſſima. Item Vacinia
Italiæ in aucupiis ſata.galliæ uero etiam purpurea tingendi cauſa ſeruorum ueſtes.Intelligi põt igitur liguſtrũ Ligu/
albos flores producere nulli rei idoneos.Vacinia uero nigros ſeu purpureos qui ad tingendas ueſtes leguntur. ſtrum
Item quoq; lib.xxiiii.inquit ſic:Liguſtrũ eadem arbor eſt:qui in oriente Cyperos:ſuos in Europa uſus habet. Vacinia
¶Deſpectus tibi ſum:Tertia Ecloga Theocritus ſcribit:Cara amarylli animo ſemper gratiſſimo noſtro Cur miſerum uiridi latitans formoſa ſub antro Me fugis & uocitas tu me nõ amplius unq̃. Nimirũ tibi deſpectus ſum meq; peroſa es. ¶Nec qui ſim:legendum eſt qui non quis. ¶Quã diues:a tribus ſe laudat:diuitiis:cantu:forma.his enim rebus põt allici amor. ¶Pecoris niuei:color enim albus ut etiam ſcribit Columella lib.viii. tũ optimus eſt:tum etiam utiliſſimus:quod ex eo plurimi fiunt.

¶CHRI. Colori pulchritudini:Eſt enim pulchritudo recta proportio membrorum decenti colore ſuperinfuſa:admonet igitur ne formæ cõfidat quoniã res illa caduca:& momentanea eſt:Nam ut ait Salu. dignitas formæ aut morbo aut ætate defloreſcit. ¶Liguſtra.Plini.ſic ſcribit:Non niſi in aquoſis proueniunt ſalices alni populi:Siler:liguſtra teſſeris utiliſſima.Item uacinia italiæ in aucupiis ſata:galliæ uero etiam tingendi cauſa ad ſeruorum ueſtes Columella in hortis ſic ait de liguſtro.Et nigro permixta liguſtro balſama. In quo loco uidetur pro herba poni liguſtrum:quod etiam tenẽt medici:apud quos liguſtrum herba eſt quæ uiolabilis maior dicitur.qui per ſepes:& macerias ſerpit.Vel ut aliis placet herba eſt quæ dicitur caprifolium. alio loco idẽ Plini.ait.Liguſtrum eadem arbor eſt cuius acini cõtra phthyriaſim ſunt efficaciſſimi.Ergo & herba:& arbor erit ut de loto:& de nonnullis aliis uidemus. ¶Deſpectus tibi ſum:Iuſtiſſima querela quod antea deſpiciat q̃ qui ſit queſiuerit:q; recti eſt:ſed animi iam perturbati. ¶Diues:Et genitiuo iũgitur:ut hic:& ablatiuo. Hora. Diues agris diues poſitis in fœnere numis. ¶Pecoris:Quicquid humana effigie caret dicimus pecus:pecudẽ uero de inſectis dicere nõ uidemur:Cum dicimus beſtia crudelitatem uidemur exprimere:Cum uero beluas magnitudinem:& quaſi monſtruoſitatem.Feras opponimus cicuribus. ¶Mille.ſ.n.fuit apud priſcos. Varro. ĩ .xviii.humanarum:ad Romuli initium plus mille:& cẽtum annorum eſt.Item Cicero Milone in quo fundo illius inſanas ſubſtructiones mille hominum uerſabaẗ. ¶Lac nouum:ideſt recens:& nuper emunctũ:& quod non ſit iam coagulatum:& ſale cõditum.Non autem intellexit nouum:ideſt primum illud quod a fœtu prouenit.quã coloſtram in fœminino genere dixit Plautus Mea coloſtra meus melliculus caſeus. Et Columella ait de lacte ſcribens:exiguum emulgendum eſt quod paſtores coloſtram uocant. Et niſi aliquatenus emittiẗ nocet agno.Ergo non lac nouum eſt colloſtrum:ſed ut Plini.ait Spongioſa denſitas lactis a partu.Lac igitur cõueniens cibus eſt infanti quia eſt ſimile menſtruo ſanguini quo in utero nutritus eſt.Lac habentium dentes in utraq; maxilla non coagulanẗ.niſi forte lixetur:& dureſcat:quia ſubtile nimium & tenue. In alio coagulatur pinguedo ex frigido.Subtile dulcius eſt:Cameli tenuiſſimum.deinde equæ:poſtremo aſinæ:& ideo conſumptis datur:ut eos humefaciat.Lac quod eſt ſtatim poſt partum:& coloſtrum uocatur:nihil ualet:quia eſt purgamentum matricis.Quod autem nimis remotum eſt a partu:nimis eſt tenue:qa nobilius deſcendit ad matricem in libidinem quæ deſiderat conceptus:& ſanguis menſtruus deſcendit ad uias conſuetas:unde lac frequentius coeuntium deterius eſt:quia pars illa nobilior quæ eſſet itura ad mammillas per coitũ defluit. Subſtãtia lactis:triplex:eſt caſeus:ſerum quod aquoſius eſt:& butirum quod unctuoſius. ¶Amphion:lĩceus thebarum rex uxorem habuit Antiopem.Ex ea iuppiter Amphionem ac zetum filios ſubſtulit:alii Caam tertium addunt.Verum hac re offenſus cum illam pregnantem nouiſſet:Linceus ea repudiata.Dyrcem ſolis filiam nouam uxorem ſuperinduxit quæ a marito impetrauit:ut Antiope in uincula coniiceretur.Sed iuppiter calamitatem cõmiſeratus eam ſoluit:illa in cytheronem montẽ aufugit:ubi filios quos dixi peperit:qui expoſiti a paſtore nutriti ſunt.Zethus autem cum adoleuiſſet:Dircem tauro alligauit:a quo tracta diſcerptaq; eſt:& tandem in fontem ſui nominis immutata.Plutarchus in libro de muſica refert Heraclide auctore Amphionem thebanum:quem Antiope Ioui peperit primum a Ioue patre ethareticam poeſim edoctũ fuiſſe.Idq; probat ex iis quæ in ſyrione de ſacris argiuorum:& poetis:& muſicis ſcripta ſunt:Plinius autem ubi de rerum inuentoribus tribuit muſice inuentionem:& lydios modulos Amphioni.

Lac mihi non æſtate nouum non frigore defit.
Canto quæ ſolitus ſi quando armenta uocabat
Amphion Dircæus in actæo Aracyntho.
Nec ſum adeo iformis. nuper me in littore uidi.
Cũ placidũ uentis ſtaret mare. nõ ego Daphni
Iudice te metuam ſi nunq̃ fallit imago.
O tantum libeat mecum tibi ſordida rura
Atq; humiles habitare caſas & figere Ceruos

SER. Lac mihi nõ æſtate nouũ: nõ frigore defit: multo melius q̃ Theocri. Ille. n. ait: τυρος ου λει πει μου ουτ εν θε ρει ουτ εν οπωρη ουχει μῶνος ακρω. Sed caſeꝰ ſeruari põt: nõ mirꝝ ẽ ſi quouis tẽpore qs hẽat caſeũ. Hoc uero laudabile eſt ſi qs hẽat lac nouũ. i. coloſtrũ: qđ neutri generis ẽ: nã fœminini eẽ penitus nõ põt. Sane hunc uerſum male diſtinguẽs uirgiliomaſtix uituperat Lac mihi nõ æſtate nouũ: non frigore: defit. i. ſp mihi deeſt. Amphion dircæus ĩ actæo aracyntho: Amphion & Zetus frẽs fuerũt ex Ioue & Antiopa: ſed Zetus ruſticus fuit: Amphiõ uero muſicæ artis pitus. Sane aracyntus mõs ẽ thebãus: unde actæo litorali debẽus accipere: ut At pcul ĩ ſola ſecretæ troades acta: nõ athẽiẽſis: licet athenæ αντις prĩo dictæ ſint: quãq̃ pleriq; actæo aracyntho athẽiẽſi accipiãt: nõ q; aracynthus apud athenas ẽ: ſed ut oſtẽdat ruſtici ĩperitia. Nã Theocr. ad exprimẽdã ruſticã ſimplicitatẽ multa aliter q̃ res hẽat dicit hac rõne põt & Oaxis cretæ fluuius accipi: cũ ſit ut diximus meſopotamiæ. Nec ſum adeo iformis uerecũde ſuã cõmemorat pulchritudinẽ: Sic Cice. in cœliana: Vt eũ pœniteat nõ deformẽ eẽ natũ. Nã pulcherrimũ uoluit dicere. In littore uidi: Cũ placidũ uẽtis ſtaret mare: Negat hoc p rerꝝ naturã fieri poſſe: ſed Theocritũ ſecutus ẽ: qui hoc dicit de Cyclope. ηγαρπραν ες ποντον ες εβλεπον ηνδε γαλανα. Sed illic ẽ excuſatio: uel qa ĩgẽtẽ hẽt oculũ Cyclos: uel qa filius Neptuni ẽ: Vnde qa ait ĩ littore: uolũt qdã in aq̃ a fluctibus derelicta. i. ĩ lacuna littoris ſe eũ uidere potuiſſe: quã rẽ illud excludit Cũ placidũ uẽtis ſtaret mare: ſed iõ in mari imago nõ cernit: qa nõ ſtat: qđ ſi ſtet nõ põt ẽt nobis imaginẽ reddere. Nõ ego Daphni: Daphnis filius fuit Mercurii formoſiſſimus puer: q prĩus dr paſtor fuiſſe. Si nũq̃ fallit imago: Nulla. n. res ita decipit quẽadmodũ imago: nã & ĩ ſpeculo cõtraria oſtẽdit uniuerſa: & in aq̃ remũ itegrũ q̃ ſi fractũ uidẽus: qđ ẽt Ci. Ptuſ. pleius docet. Iudice te metuã: ac ſi diceret q meã deſpicis pulchritudinẽ. Tibi ſor. ru. utinã libeat tibi mecũ habitare. Rura tibi ſordida. i. q̃tu putas ſordida: nã tibi bis accipĩus. Sane meliꝰ habito illã rẽ q̃ habito ĩ illa re dicĩus. Nã ẽt prĩcipalitas huius uerbi frequẽtatiui accuſatiuũ regit: ut habeo illã rẽ: ĩde fit habito illã rẽ: nõ in illa re: ut habitare caſas. Figere cer. aut furcas quæ figunt ad caſæ ſuſtẽtationem: quæ dictæ cerui ad ſimilitudinem cornuũ ceruinorũ: Aut quod melius eſt Figere ceruos: ideſt uenari: & iaculari intelligamus: ut magis ad uoluptatem eum q̃ ad laborem inuitare uideatur.

PRO. Canto quæ ſolitus ſi quãdo armenta uocabat Amphion dircæus: amphionem & Zetum: Euripides: & apud nos Pacuuius Iouis ex Antiopa Nyctei filia ait: Natos cãtãdo potuiſſe armẽta uocare Teſtãt id Thebæ: quas Apollonius in argonauticis a fratribus antedictis muro eſſe clauſas ait. Sed Zetus humeris ſaxa cõtulit operi: Amphion cãtu uocauit: Siquidẽ ſenſus aĩalium facilius q̃ ſaxa uincunt. Panniaſis & Alexander Lyrã a Mercurio mũeri datã dicit: qđ primus Cynarã liberauerit. Dircæum autẽ dixit pro thebano a fonte dirce. Actæo aracyntho: amœno mõte thebão: quẽ actæũ dixit nõ atticũ. Sed qđ ibi acteon a canibus ſit laceratus.

ANTO. Lac mihi nõ æſtate nouũ: ĩdicat ſuas oues optĩas eẽ adeo qđ nec æſtate nec hyeme corrugãt: Nã ĩquit Columella li. viii. id pecus frigoris ĩpatiẽtiſſimũ ẽ: nec minus æſtui uaporis. Lac nouũ. i. recẽs ĩtelligit. n. illud de quo Varro. li. ii. ſic ait A mulgẽdo atq; ortu optimũ ẽ id qđ neq; lõge abeſt a mulſa neq; a partu cõtiuo ẽ ſumptũ. Id autẽ dixit pp̃ter Coloſtrã quæ mala ẽ: de q̃ qdẽ Columella li. viii. ſic ait agnus aũt quũ ẽ editus erigi dicit: atq; uberibꝰ admoueri tũ eius deductũ os: pſſis humectat papillis: ut cõdiſcat maternũ trahere alimẽtũ: ſed priuſq̃ hoc fiat exiguũ emulgẽdũ ẽ: q; paſtores coloſtrã uocãt: ea niſi aliquatẽus emittit: nocet agno. Defit ita legẽdũ ẽ: nõ deſit p ſſed p f defit. Amphiõ dyrcæus: Amphiõ Iouis filius: prĩus ĩuẽit muſicã prĩus itẽ cũ

Amphion cythara cecinit: prĩus illã ĩuẽit: ut alii Orphe. ut alii Li. Pli. auctor. li. vii. De hoc Ho. ait ĩ arte. Dictus & Amphiõ thebanæ cõditor urbis Saxa moueꝛ ſono teſtudinis: & p̃ce blãda ducere quo uellet. So. uero ait: Thebas cõdidit Amphion: nõ qđ lyra ſaxa duxerit: neq;. n. par ẽ. ita geſtũ uideri: ſed q; affatus ſuauitate hoĩes rupium ĩcolas: & incultis moribus rudes ad obſeqi ciuilis pellexerit diſciplinã: Apud thebas ãt eodẽ auctore Dirce fons eſt: inde dyrcæus. Actæo aracyntho: mõs ẽ aracynthus clarus ĩ acharnania Epiri pte: ut docet Pli. lib. iiii. Actæo ãt. i. litorali. Acte. n. littus dr Lactã. uero li. iiii. th. ſcri. q; actea dr regio attica. uñ Vir. & mõtẽ atticũ aracynthũ: actæũ dixit. Pro. ãt ſic ait. a mõte amœno Thebão: quẽ acteũ dixit nõ atticũ ſed q; ibi actæõ a cãibꝰ ſit laceratus. Nec ſũ adeo ĩfor. Poly. quoq;. vi. Theo. ecloga. ad gala. ait. Nec ſum ade ĩformis fama iã notus ĩ orbe. Nup in obliquo ſpeculãs me littore uidi. Quũ placidũ uẽ. ſta. ma. da. de hoc circa prĩcipiũ dixĩus cui: & Maro. ĩmo: illud epith. ſcri. Daphnis ego ĩ ſyluis hĩc uſq; ad ſidera notus. Formoſi pecori cuſtos formoſior ip̃e. Ipſe idẽ in. ii. Theo. ait ille ſum Daphnis cui letis paſcere cãpis cura boues dõitos: & duros ducere tauros. Fõtibus & liqdis plenas depellere uaccas. Si nũq̃ fal. ima. Id dixit: qa uera imago uix appere põt in aqs. Vñ ut ẽt Alexãder aphrodiſeus ĩ pbl. ſcribit. Numus & pomũ in aq̃ maiora q̃ ſint uident: q; adiũcta ipſis aq̃ eorꝫ recipit colorẽ aſpectũq; decipit: utpote quæ maiora uideant &c. O tantum libeat: obtãdi aduerbiũ. Tibi ſor. q̃ tu ſordida putas.

CHRI. Dyrcæus: thebanus a dyrce fonte q a Dyrcæ ĩ eũ cõuerſa nomẽ habuit. Hora. Multa dyrceũ: leuat

Aracynthus aura cygnũ. i. Pĩdarꝫ uatẽ. Aracyntho: hic mõs: ut ſcri. Pli. in. iiii. eſt in Acharcania Daphnis: ut ſupra dixi filius fuit Mercurii ex nympha paſtorali uitæ deditus: q̃pp ſi quẽ excellẽtiorẽ paſtorẽ inducũt poete: eũ Daphnim appellãt. Sordida tibi. i. quæ tibi ſordẽt. Nã multis amena uoluptuoſaq; ſunt: ergo repete bis tibi: & ſit: libeat tibi: & ſordida tibi. Non enim uituperat rem ad q̃ puerum allicere cupit: ſed dixit ſordida tibi: quaſi admirãbundus q; ſorderent. Caſas. Minores ſunt q̃ domus: & quæ facile male ſuffulte cadere poſſint.

¶SER. Viridi hibiſco: ad hibiſcū cōpellere: ſcilicet a lacte depulſos. Hibiſcus autē genus ē herbæ: & ſic dixit hibiſco: ut It clamor cælo. i. ad cælū. ¶ Imitabere pana canēdo: exēplo numinis in agris mecū poteris canere. Nā Pan deus ē ruſticus ī naturæ ſimilitudinē formatus: unde & Pan dictus ē. i. oē. Habet. n. cornua ī radiorū Solis & cornuū Lunæ ſimilitudinē. Rubet eius facies ad ætheris imitationē. In pectore nebridē habet ſtellatā ad ſtellarū imaginē. Pars eius īferior hiſpida ē ꝓpter arbores: uirgulta: feras. Caprinos pedes habet: ut oſtēdat terræ ſoliditatē. Fiſtulā ſeptē calamorū habet ꝓpter harmoniā cæli: ī q̄ ſeptē ſoni ſunt: ut dixius ī æneides: Septē diſcrimina uocum. ραβδον habet: ideſt pedum propter

Hædorumq; gregē uiridi compellere Hibiſco.
Mecum una in ſiluis imitabere Pana canēdo.
Pan primus calamos cera coniungere plures
Inſtituit. Pan curat oues ouiumq; magiſtros.
Nec te pœniteat calamo triuiſſe labellum.
Hæc eadē ut ſciret quid nō faciebat Amyntas?
Eſt mihi diſparibus ſeptem compacta cicutis

annū qui in ſe recurrit: quia hic totius naturæ deus eſt: a poetis fingitur cum amore deo luctatus: & ab eo uictus: quia ut legimus Omnia uīcit amor: ergo Pan ſecūdum fabulas amaſſe Syringā nymphā dicitur quā cum ſequeretur: illa īmplorato terræ auxilio in calamū cōuerſa eſt: quem Pan ad ſolatiū amoris īcidit: & ſibi fiſtulā fecit. Sane ſciēdum Pana. pa. habere accētū: græca. n. monoſyllaba q̄ ad nos tranſeunt creſcūt ī obliqs caſibus: & ī genitiuo & ī datiuo ſingularibus ultimæ ſyllabæ accētū dāt: ut Panos pani: Lyncos lynci: plurales etiam iſti duo habent accentum: licet ad nos tranſire nō poſſint. ¶ Nec te pœniteat calamo triuiſſe labellū: nō tibi parū uideat. Terē. At. n. quātū hic opis fiat non pœnitet. i. parū uidet. Et notādū pœniteat triuiſſe: p̄teritū ꝓ p̄ſenti poſitū uſurpatiue quod in defectiuis licenter fit: ubi p̄ſens non īuenitur: ut Quanq̄ animus meminiſſe horret. ¶ Labellum: Inaniſſimam quidam tentant facere diſcretionem: ut uirorum labra: mulierum labia dicātur. ¶ Quid non faciebat amyntas? Quemadmodum mihi non obſequebatur: & ex affectu alterius hunc cogit. ¶ Diſparibus ſeptē compacta cicutis: inæqualibus cannis: nam & harmonia inæqualis eſt. ¶ Cicuta āt eſt ſpatium: quod eſt inter cannarum nodos. ¶ Compacta: coniuncta: ut Turrim compactis trabibus quam eduxerat ipſe.

¶ANTO. Hibiſco: paſtinacæ ſimile hibiſcum oſſibus fractis medetur: folia eius ex aq̄ pota aluū ſoluūt Pli. li. xx. ¶ Pā pri. Ab exemplo conat̄ allicere puerum ad fiſtulæ gratiam. Pā āt: ut Herodotus li. ii. ſcri. e penelope: & Mercurio genitus dicitur a græcis: uolebant autem per ipſum pana uniuerſæ ſubſtantiæ materialis damnatorem ſignificari: de quo late Macro. li. i. ſat. Fiſtulam uero pā primus īuenit teſte ēt Pli. li. vii. Meminit itē Oui. lib. i. met. ¶ Pœniteat. i. pigeat uel tedeat. Teren. in phor. Noſtri noſmet pœnitet amyntas: ab ultima Theocriti nomen ſumpſit Maro: eſt enim. Ibi tres comites gelidas ibamus alētis ad undas: Eucritus: Hic ſimilis mecū formoſus amyntas. ¶ Eſt mihi: laudat munus quo facilius attrahat puerum. ¶ Compacta: coniuncta.

¶CHRI. Hibiſco: In neutro genere poſuit Plini. Eius uerba hæc ſunt Hibiſco a paſtinaca gracilitate differt. Dānatū in cibo ſed medicinæ utile. ¶ Pana: pan ſecūdū fabulas natus eſt ex Demogorgone atq; ex chao una cū tribus parcis: quē Demogorgon cū cæteris aptior uideret̄ domui præfecit illiq; parcas ſorores dediſſe quas dedit Demogorgonē æternū intelligit deū: qui chaon ideſt elementoꝝ confuſionē diſtinxit: & in ordinē in quo nūc ſunt redegit: ac uim quādam naturā naturatā noſtri uocāt rebus oībus indidit q̄ cūcta fierent: creſcerētq;. Hunc pana appellarūt ab eo qd̄ eſt παν. i. omne: quia de iuſſu oīa inde ſunt propter q̄ rem naturæ deū illū dixerunt. Aſſunt tibi tres parcæ: qa cuncta quæ elemētis conſtant oriunt̄ creſcunt: atq; itereūt. Effigiē huius dei pulcherrime Ser. exprimit: Certauit cū amore: & ab eo uictus: qa natura naturata: q̄ ſtatim a prima cauſa ꝓducta cū ſuo opere delectaret̄: dictus eſt ab amore deuictus. Dictus eſt etiā amaſſe ſyrīga. i. harmoniā: quia nihil facit natura ſine harmonia: & ꝓportiōe. Hunc deum in ſummo honore apud ægyptios habitū Diodorus ſcribit. Cū & in oībus ſuis tēplis ſtatuas poſuiſſent: Et ſecūdum Thebē urbem ædificaſſent quā chemon (Id. n. eſt urbs) Panos appellarunt: Et cū priapo ſacra faciunt propter illud mēbrum. Vnde & ortus oīum aīalium Pana propter eandē cauſam ueluti nature deum colunt. Euſebius autē de p̄paratione euangelica ait: Pana uniuerſi ſymbolum obtinere. Nam quod alibi dicit de morte panos: alia ratio eſt. neq; huic loco quadrat. ¶ Calamo: græcum eſt: proprie gracilis harundo quāuis pro ſegetis culmine capiat̄: quia in illis īternodia caua ſunt: ut in calamis: puto harundinē ueluti genus eſſe cuius duæ ſunt ſpecies. Calamus qui gracilior: & cāna quæ craſſior: Calamus
Ait enim Pli. Nā in india illis eſt arboreoa amplitudo qualem uulgo in tēplis uidemus. Nauigiorum etiam uincem præſtant ſingula internodia principatum tenent harūdines belli paciſq; experimentis neceſſariæ: atq; etiam in delitiis gratæ: Tegulo enim earū domus ſuas ſemptētrionales operiūt. In reliquo orbe: & cameras læuiſſime ſuſpendunt chartiſq; ſeruiunt calami ægyptii: maxime cognatione quadā papyri: probatiores tamen gnidii: & qui in Aſia circa anæticum lacū naſcuntur: Ex coma illarū caupones pro pluma ſtrata replent. Oriētales populi pro miſſilibus utunt̄: his ſoles obumbrāt propter hoc dies ſerenos optāt: uentos odere: & imbres: qui inter illos pacē eſſe cogunt. Vtuntur his ſpiculis. Aethiopes: Aegyptii: Indi: Arabes: Scythe: Bactre: Sarmatæ: & omnes parthorum populi. p̄cipuus hic uſus ī cræta. Sed tamē nullus ſagittis aptior calamus: quā his qui in Rheno Bononienſi amne gignit̄ cui plurima eſt medulla ponduſq;: & cōtra flatus peruicax. Creticus tamē longiſſimus eſt inter nodiis: eſtq; illi obſequiū quo libeat flecti calefacto. Eſt itidē alius calamus totus cōcauus quem Syringam uocant utiliſſimus fiſtulis: quoniam nihil eſt ei neq; cartilaginis neq; carnis: Eſt Orchomenius cōtinuo foramine peruius quē auleticon uocant hæc tibiis utilior fiſtulis ille. Quapropter finxerūt pana ſyringem amaſſe qui in ſyringa harundinem conuerſa ſit: quoniam ex ea harundine primus fiſtulam inuenit Syrīga
teſte etiam Plinius. ¶ Eſt mihi diſparibus. Commendauerat ſe a diuitiis: a muſica a pulchritudine: inuitauerat ad amœnitatem ruris: in quo etiam ſit pan. Nunc offert donum: quod laudat ab auctore.

Fiſtula. Damœtas dono mihi quã dedit olim
Et dixit moriens te nunc habet iſta ſecundum.
Dixit Damœtas, inuidit ſtultus Amyntas.
Præterea duo nec tuta mihi ualle reperti
Capreoli ſparſis etiam nunc pellibus albo.
Bina die ſiccant ouis ubera quos tibi ſeruo.
Iam pridẽ a me illos abducere Theſtylis orat
Et faciet quoniam ſordent tibi munera noſtra.
Huc ades o formoſe Puer tibi lilia plenis
Ecce ferũt Nymphæ calathis tibi cãdida Nais
Pallentes Violas & ſumma Papauera carpens
Narciſſum & florẽ iungit bene olentis Anethi
Tum Caſia atq; aliis intexens ſuauibus herbis
Mollia luteola pingit Vacinia Caltha.
Ipſe ego cana legam tenera lanugine Mala
Caſtaneaſq; nuces mea q̃s amaryllis Amabat.

¶ SER. Et dixit moriẽs te nũc hẽt iſta ſcd̃m: Cõmẽdat munus: & ex eo qđ ei hæreditariũ datũ ẽ & ex eo qđ ĩuidiã meruit. Nã res optiæ & difficile donãt a uiuis: & acceptæ facile merẽt ĩuidiã. ¶ Præterea duo nec tuta mihi ualle repti: cõmẽdat a difficultate: ſic ĩ prĩo: Relliqas troia ex ardẽte receptas. ¶ Sparſis ẽt nu. pel. al. q hẽnt adhuc maculas a prĩa ætate uenientes. Acceſſu. n. tẽporis mutãt colorẽ: & eoꝶ maculæ eẽ grẽ minoris ĩcipiũt: ergo dicit ſeruo tibi capolos: q adhuc ſunt pellibus albo aſpſis. ¶ Quos etiã nũc tibi ſer. i. quos adhuc tibi ſeruo: licet roger a Theſtyli amica: q̃ hos a me cupit abducere. ¶ Siccãt: ſugunt. ¶ Orat abdu. orat ut abducat: & figuratũ ẽ: ut donat hẽre. i. dõat ut hẽat. ¶ Et fac. noluit dicere & faciã: ne quẽ amabat offenderet: ſi ſe uelle alteri dare munus diceret: qđ ei parauerat. ¶ Huc ades o for. pu. tibi lilia plenis Ecce ferũt nymphæ calathis: Tãtũ honoris hẽt puero: ut ei dicat ẽt numina obſecutura. Sane calathus græcũ ẽ: nã latĩe q̃ſillũ dr̃. Cic. ĩ phi. Ac uero ĩter q̃ſilla pẽdat aurũ. ¶ Cãdida nais: uel pulchra: uel dea. Nã dii ũbris cõtrarii ſũt: q̃s nigras eẽ cõſtat: Hĩc ẽ Cãdidus ĩſuetũ mirat limẽ olympi. ¶ Pallẽtes uio. amãtiũ tĩctas colore. Orat. Et tĩctus uiola pallor amãtiũ: Vnde nõ pter affectionem amãtis eos flores nymphas dicit offerre: q ſũt amãtibus ſimiles. Sãe Pauer: Narciſſus: A nethus pulcherrimi pueri fuerũt q ĩ flores ſuoꝶ noĩum uerſi ſunt quos: ei offerẽdo: q̃ ſi admõet: ne ipſe ẽt tale aliqd unq̃ ex amore patiat. ¶ Tũ caſia: herba ſuauiſſimi odoris ut ſequẽtia indicãt: q̃ græci caſiã dicũt: & ſic dictũ ẽ: Tũ caſia atq; aliis ĩtexẽs ſuauib9 herbis: ut ĩ Sal. Leonẽ atq; alias feras.

¶ PRO. Narciſſus: flos Acuſilaus ĩfert a Narciſſo Amarãthi: q fuit Erechtheis ex ĩſula eubœa ĩteremptus ab epope: ex cruoꝛ ei9: flores: q noĩ eius acceperũt pcreati: a pictoꝛ Narciſſi florib9 Erinyas. i. furias prĩas eẽ coronatas: aiũt Pallas q̃s cõdidit arces. Ab haſtæ q̃ſſatiõe dicta. i. uibratiõe: q ſit bellicoſa. παλλειν. n. q̃teꝛ uocãt. gr. Hæc primũ ædificationũ uſũ ĩuẽiſſe dr̃.

¶ ANTO. Damœtas: paſtoris nomẽ a ſexta Theocriti ſumptũ. ẽ. n. illic: Cõpulerãt pecudes daphnis formoſus ĩ unũ: damœtaſq;: ambo dulces emittere cãtus edocti. ¶ Bĩa die ſiccãt: Theocritus quoq; ait ĩ. iii. Bĩos lactiferoq̃ nũc alit uberꝛ fœtus. Nõ tibi ſeruabo poſthac ĩgrata capellã: Merẽis hãc dudũ tẽtauit Erithacis a me Sũmeꝛ pulchra deceſq; cõis: & fuſca coloꝛ: Dõaboq; illi poſtq̃ tu ſpnis amores. Dura meos certaſq; tuũ me luderꝛ amãtẽ. ¶ Tibi lilia: conat pluribus modis illũ alliceꝛ cũ & nymphæ ſibi obſequãt. ¶ Calathis: calathos græca uox ẽ: ut ẽt Feſt. ait latini dicũt quaſillũ. ¶ Nais: aq̃ nympha. nao. n. fluuo ẽ. ¶ Pallẽtes uiolas. Pli. li. xxi. ca. vi. & ca. xl. ſcribit uiolaꝶ eẽ plura genera: ſũt. n. purpureæ luteæ albæ. Purpureæ crapulã & grauedĩes capitis ĩpoſitis corõis olfactuq; diſcutiunt. ¶ Narciſſũ: narciſſi duo genera. Vnum purpureo flore alteꝶ herbaceũ neruis inimicũ caput grauãs: & a narce narciſſũ dictũ: ñ a fabuloſo puero Pli. li. xxi. ſcri. Narce ãt torpedo dr̃. narceo obſtupefatio. ¶ Papauera: Fuiſſe papauera ĩ honoꝛ apđ Romãos ſemp ĩdicio ẽ. Tarqnius ſupbus q legatis a filio miſſis decutiẽdo papauera in horto altiſſima: ſanũ illud reſpõſum hac facti ambage reddidit Pli. li. xix. ¶ Caſia: Caſiæ duo genera: alia. n. cãdida alia nigra. ¶ Cãdida magis ſe humi ſpargit odorataq; ẽ: nigra odore caret. Ambo florent poſt æqnoſtiũ autũni & multũ dẽiq; tpis florẽt auctor ẽ Theophraſt9 li. vi. de ſuffruticib9 & herbis. Amplitudo fruticis triũ cubitorũ ĩqt Pli. li. xii. nã caſia frutex ẽ. ¶ Intexẽs. Theocritus itẽ ĩ tertia Cigã mea tpa ſertis pallẽtis uiolæ ac multũ redolẽtis anethi Atq; roſis: aliiſq; ĩtextis ſuauibus herbis. ¶ Tũ caſia: ordo ẽ. ¶ Tũ. i. pterea caſia atq; aliis ſuauibus herbis ĩtexens uacinia mollia pĩgit ea calta luteola. ¶ Vacinia flores nigros ſeu purpureos: de qb9 ſupra. ¶ Mollia: ãt iucũda. ¶ Luteola. i. ruffa: ẽ. n. luteus color ruffus dilucidior: uñ ei quoq; nomẽ eẽ factũ ueſter ab luce. ſ. auctor ẽ Gel. li. ii. ca. xxxvi. Et Pli. li. xxi. ĩqt. Lutei uideo honorẽ ãtiqſſimũ ĩ nuptialibus flãmeis totũ fœminis cõceſſũ. ¶ Caltha: uiolæ gẽus ẽ cuius folia olẽt: nõ flores: ut Pli. li. xxi. c. vi. ¶ Cana mala: cotonea ĩtelligit: q̃ græci cydõea uocãt ex Creta ĩſula aduecta plura eoꝶ gñra. Chryſomella ĩciſuris diſticta coloꝛ ad auꝶ ĩcliãto: q cãdidiora nr̃atia cognomĩata odoris pſtãtiſſimi: auct. Pli. xv. ¶ Caſtaneaſq; nuces. Nuces uocãus & caſtaneas ĩqt Pli. li. xv. q̃q̃ accõmodatiores glãdiũ generi. Sardibus eæ puenere primum: hæc ille. Quomodo autem & mala & nuces differant legito Mac. lib. iii. ſat. Cærea pruna: Prunorum ingens turba inquit Pli. lib. xv. ſunt autem & nigra: atque laudatiora Cærina atque purpurea: ſed pruna omnia poſt Catonem cœpiſſe manifeſtum eſt.

Nais
Nao
Narciſſus
Narce
Narceo
Vacinia
Luteus Color
Caltha
Cana Mala
Prunorum genera

¶ CHRI. Dõauerat. i. Damœtas: & ita dõauit ut nẽo ãte illũ id habuerit: Qđ ãt donũ pulchrũ fuerit oſtẽdit ex ĩuidia amyntæ. ¶ Præterea duo. Et hoc ẽt munus cõmẽdat. prĩo a nũero q duo ſint: deĩde a difficultate q capti ſint ĩ ualle: ĩ q̃ a feris ĩmĩeãt picula poſtrẽo ab ætate. Ac demũ q ſine ſũptu alant: qđ ouis ubera exauriãt. Cõmẽdat q hmõi ſint q cupiãtur: & cupiant etiã ab ea quã ipſe amarit: & tamen q̃uis bina ouis ubera in illis aſſumat q̃uis ab amica muliere aſſiduis pcibus putantur: tamen illos ſibi ſeruat & ſi dabunt. Teſtyli nõ erit qa illã præponat ſed quia ipſe ſua munera faſtidiat ut ſic & illi amittendi timorem incutiat & ſi odium non pariet. ¶ Caſtaneaſq; nuces. i. eã ſpẽm nucis q caſtaneæ dicuntur. De his Pli. caſtaneas etiam nuces uocamus quamuis glandium generi accommodatiores ſint. Sardibus hæ primo ueneret: unde græci ſardianos balanos appellabant. Macrobius ait ex auctoritate Opii eas heracleoticas uocari: de nucum generibus dicemus alibi.

Addã cerea Prũa & honos erit huic quoqꝫ Po(mo.
Et uos o Lauri carpã & te ꝓxima Myrte.
Sic poſitæ quoniam ſuaueis miſcetis odores.
Ruſticus es corydon nec munera curat Alexis.
Nec(ſi muneribus certes)concedet Iolas.
Eheu quid uolui miſero mihi floribus Auſtrũ.
Perditus & liquidis immiſi fontibus Apros.
Quẽ fugis ah demẽs? hitarũt dii quoqꝫ ſiluas
Dardaniuſqꝫ Paris. Palas quas condidit Arces
Ipſa colat nobis placeant ante omnia ſiluæ.
Torua Leæna Lupũ ſeqᷓ Lupus ipſe Capellã.
Florentem Cytiſum ſequitur laſciua Capella.
Se Corydon o alexi. trahit ſua quẽqꝫ uoluptas.
Aſpice aratra iugo referunt ſuſpenſa Iuuenci.
Et Sol creſenteis decedẽs duplicat umbras.
Me tamẽ urit amor qs.n. modus adſit amori?

¶SER. Honos erit huic quoqꝫ pomo: ſi a te dilectũ fuerit: ſicut caſtaneæ ĩ honore fuerũt amatæ Amarylli di. ¶ O lauri: licet Oracius dixerit: Sub lauru mea: Melius tamẽ ẽ iuxta ſecũdã formã ĩ flecteř. Nã melius ſonat. ¶ Proxĩa myrte: uel uicina lauro: uel ad odorẽ ꝓxima. Põt .n. utrũqꝫ ĩtelligi. ¶ Sic poſitæ quoniã ſuaues miſce/tis odores: quoniã ꝑmixtiõe uřa ſuauẽ odorẽ creatis. ¶ Ruſticus es Corydõ: arguit ſe ſtultitiæ: qđ eum ſe ſperat placeř mũeribus: q põt hẽre meliora: nã ſupra ait: Delitias domini. ¶ Iolas: uel ditior amator: uel eius dominus ¶ Eheu qd uolui miſero mihi? quo mõ eũ diſcedere dicit: quẽ ſupra cũ eo diximus nõ fuiſſe? Nã ait ſolus mõti bus & ſiluis: ſed ratione nõ caret. Epicurei .n. dicũt: quod etiam Cicero tractat geminam eſſe uoluptatẽ unam quæ percipitur: & alteram imaginariam ſcili cet eam quæ naſcitur ex cogitatione. Vnde ita de/bemus accipere hũc uſum per cogitationẽ illa ima/ginaria uoluptate: qua & cernere & alloqui uideba tur abſentem. ſed poſtq̃ obiurgatiõe ſua in naturalẽ prudẽtiam eſt reuerſus: caruit utiqꝫ illa imaginaria uoluptate ubi nunc ſibi ſe obfuiſſe dicit per hanc ra/tiocinationem: Ruſticus es corydon: nec munera curat Alexis Nec ſi muneribus certes concedet Io/las. ¶ Floribus auſtrum: quo facilius areſcunt. ¶ Fon tibus apros: q puros fontes cenoſos efficiunt. ¶ Quẽ fugis ah demẽs? Iterũ ꝑ phantaſiã quaſi ad præſen/tẽ loquiᷓ: & quaſi ille dixiſſet ſiluas: hic infert. ¶ Ha bitarunt dii quoqꝫ ſiluas Dardaniuſqꝫ Paris: Et Pa/ris habitauit ſiluas: qui de dearum pulchritudine iu dicauit. ¶ Palas quas condidit arces Ipſa colat: iõ dea artium Minerua dicitur: quia de capite Iouis nata ẽ: ſed quia dea eſt artium & ingenii: ideo iſta fingun/tur. Nihil .n. eſt excellentius ingenio: quippe quo re/guntur uniuerſa. ¶ Torua leæna lupum: Theocriti ſunt iſti uerſus. & bene ſe reuocat ad ruſticas compa ratiões: Pene .n. fuerat lapſus dicendo: Palas quas condidit arces. ¶ Leæna aũt: dictũ eſt ſicut dracæna. & qđ ait Torua leæna lupũ ſequiᷓ: uerũ ẽ. Nã neceſſe ẽ ut ueniẽte lupo aduẽtus agnoſcaᷓ leõis. ¶ Te Corydõ o Alexi: Do noa antibacchius ẽ: ſed o breuis fit: qa uocalis uocalẽ ſeqᷓ: ſic Home. πλαγχθη επεὶ τροίηςἱ ἑρον. ¶ Trahit ſua quemqꝫ uoluptas: Notaᷓ a criticis ꝙ hãc ſnĩam dederit ruſtico ſupra bucolici carminis legẽ: aut poſſibilitatẽ. ¶ Aratra iugo referũt ſuſpẽſa iuuẽci: Horatius: Videre feſſos uomerẽ uerſũ boues collo trahẽtes lãguido. & hoc uult dicere omnia excepto amore finiunᷓ. ¶ Sol creſcentes decedens duplicat umbras: uariauit: Nam ait ſupra: Maioreſqꝫ cadunt altis de montibus umbræ. ¶ Duplicat autem: auget. Saluſtius: Et Marius uictus duplicaue/rat bellum. ¶ Me tamen urit amor: cum iam calor ſit ſolis exhauctus.

¶ANTO. Erit: ſi tibi placuerit. ſ. nam a te capiet auctoritatem. Vnde Pli. lib. xiiii. de uinis generoſis Italiæ in quit. Ex alia uacinia urbis Veliterna priuernatiaqꝫ (nam quod Signiæ naſcitur auctoritate nimia continendæ utile aluo inter medicamẽta numeratur) quartum curriculum publicis epulis obtinuere a Diuo Iulio. Is .n. pri mus auctoritatem iis tribuit: ut epiſtolis eius apparet. ¶ Et te ꝓxima myrte: Proxima uel ad odorẽ rettulit uel quia curro quoqꝫ triũphãtes myrthea corona uſui ſunt: ſicut & laurea: & Marcus Valerius duabus coronis ute batur laurea & myrtea: lege Pli. li. xv. ¶ Ruſticus es Corydon: ſeipſum ignauiæ arguit: cum aduertat meliora alexim ab altero accipere poſſe. ¶ Iolas: Pollio intelligitur pueri dominus: nam uti puero & ſibi mutauit no/men: ita & pollioni. ¶ Eheu quid uo. pœnitet eum iam incepti amoris. ¶ Floribus auſtrum: auſtro enim flores ſoluuntur: zephyro fiunt: humidus enim grauiſque auſter eſt: ut Philoſophus ſcribit lib. viii. de animalibus. ¶ Apros: quibus quidam in luto uolutatio grata eſt. ¶ Paris: qui regius fuit. ¶ Pallas quas condidit arces: hoc ait: quoniam teſte Diodoro li. vi. palladem ueſtium apparatu & ædificandi artem exprimẽdique olei modum & multa alia inueniſſe uolunt. Idem quoque Diodorus lib. i. ſcribit ꝙ putant aerem nominatum palladem ac iouis filiam dici: & uirginem fuiſſe quoniam & non corrũpatur: & ſublimiorem locum teneat quapropter ex uertice Iouis diciᷓ nata. ¶ Torua leæna lupum. Climax eſt latine gradatio diciᷓ teſte Fab. lib. ix. de qua latius in carmine Torua: terribilis: ꝙ fit torto uultu. Trahit Terent. in phor. ait. Vetum ita hoc eſt quot homines tot ſententiæ ſuus cuique mos: & Pli. epi. primo. Varia ſunt hominum iudicia: uariæ uoluntates. Tamen q̃uis ſol occiderit. Modus finis cum omnia finiantur. Veliterna

¶CHRI. Ruſticus: arguit ſeipſum: & ait ruſticus es: ſcilicet non ſolum quia ſis. natus ruri. Nam hoc om/nes ſciunt: ſed quia iudicium ſcilicet tibi ruſticanum & inſulſum eſt: Nam putas poſſe illum capi tuis mune ribus: cum neque donis moueatur: & ſi moueatur: habet alium ditiorem te qui te facile in dandis muneribus uincat. ¶ Auſtrũ: Quo flante flores: decutiuntur: & ſpes pomorum perit. ¶ Quid uolui: Damnat ſtulticiam ſuam qui deterrimum ſumpſerit conſilium. ¶ Fontibus aprum: prouerbium ruſticanum quo exprimitur ſtultitia eorum qui ſuis rebus perniciem immittunt. ¶ Torua leæna lu. de his feris dicetur in ſequentibus. Voluptas autem leæne in lupo eſt ut eum uoret. ¶ Cythiſum: Frutex eſt de quo loco dicetur. ¶ Aſpice: Ex hoc oſtendit reliquos a labore quandoque ceſſare. Suo autem amori nullam requiem dari.

¶ANTO. Quæ te demētia cepit? idest cur amoribus uacas: cū multa ſint q̄ debes ī agro pficere? ¶ Semiputata tibi frōdoſa uitis ī ulmo ē: plus ē q̄ ſi īputata diceret. Tolerabilius ē.n. nō īcipere aliqd q̄ īcepta deſerere. Hic ē illud in prīo: Me ne īcepto deſiſtere uictā? Itē ī georgicis: Atq; ope ī medio defixa reliqt aratra. Sane geminā arguit negligētiā: & q̄ ſemiputata uitis ſit: & q̄ frōdoſa ulmus: nā utrunq; obeſt: unde eſt ī georgicis: Bis uitibus īgruit umbra. Et aut ſimpliciter ītelligi9 hūc locū ut ſuā arguat negligētiā: aut certe illud ē: nō mirū me eē demētē: q habeo uites ſemiputatas. Nā in ſacris dicit̄ qd' corripiat̄ furore q ſacrificauerit de uino: qd ē de uitibus īputatis. ¶ Quin tu: quinimmo: hortātis ē. ¶ Quoꝝ īdiget uſus. i. q̄ uſus ruſticus reqrit. Sāe & eget illa re/ dicius: ut eget illo ſenatu: & eget illius rei: inde eſt īdiget: Nā & hoc utriq; iungit̄ caſui. ¶ Detexere: multū texere. Finire: pficere. Nā de mō nō minuētis ē: ſed augētis. ¶ Inuēies aliū ſi te hic faſtidit Alexis: aliū Alexī aliū pueꝝ formoſiſſimū: q te minime ſpernat. & uolūt qdā ī hoc loco eē allegoriā antiq ī Auguſtū: ut intelligāus aliū īpatorē: ſi te Auguſtus cōtēnit ,p agris rogātē: ſed melius ſimpliciter accipimus hūc locū. Nā nihil habet: qđ poſſit ad Cæſarē trahi. Illđ uero paulopoſt pene apte dicet̄ ī Auguſtū Cæſarē: Quoniā ſors oīa uerſat.

Ah Corydon Corydō quæ te dementia cepit?
Semiputata tibi frondoſa Vitis in Vlmo eſt.
Quin tu aliqd ſaltē potius quorū īdiget uſus
Viminibus molliq; paras detexere Iunco?
Inuenies alium ſi te hic faſtidit Alexis.

¶ANTO. Ah Corydon: Finis huiuſce eclogæ docet nullo pacto uacādū eē amori cū pp illū aſſeqndū & dāna & dedecora pluría eueniāt: uñ dānari nō pōt Maro cū talia ſcripſerit. ¶ Quin tu aliqd ordo ē. Quī cur nō potius tu paras aliqd detexer̄ uiminibus & molli iūco: illoꝝ ſaltē quoꝝ īdiget uſus: ſi qn eēt hortātis hoc loco: ordo nō ,pcederet: legēdū eteni eē para uel pares: qđ nō ē ī antiqs. ¶ Inuēies aliū. Succeſſore nouo uicit̄ oīs amās.

¶CHRI. Semiputata tibi: Duplex ſibi remedium aduerſus amorem adhibet: primū ut uacādo rebus utilibus ociū fugiat. Nā & Terēti. Menedemus obiurgat in filio. Et Ouid. idē ſentit cū ait: q̄rit̄ ægyptus quare ſi factus adulter in prōptu cā eſt deſidioſus erat. Et florentinus Petrarcha. Amorē ex ocio & hūana laſciuia natū refert. Alterū ut nouo amore hunc pellat. Nam clauo clauus truditur: Et ſucceſſore nouo tollitur omnis amans.

SER. DIC mihi Damœta cuiū pecus? Tranſit in eclogā plenā litigii & paſtoraliū cōuitioꝝ. Qui.n. bucolica ſcribit: curare debet ante oīa ne ſimiles ſibi ſint eclogæ: qđ ēt Vir. fecit. Nā prīa hēt uni9 ociū: & alterius q de ſuo agro pellit̄ conqueſtionē. Scđa amātē exprimit ruſticū. Hæc uero lites hēt & altercationē. Vnde ēt drāmatico charactere ſcripta ē. Nā nuſq̄ poeta loq̄t̄: ſed ītroductæ pſonæ tātū. Nouimus āt tres eē characteres dicendi: Vnū exegematicū: in quo tātū poeta loquit̄: ut ē ī tribus libris georgicorū. Aliū drāmaticū: in quo nuſq̄ poeta loquit̄: ut ē in comœdiis & tragœdiis. Tertiū mixtū ē: ut in æneide. Nā & poeta illic & ītroductæ pſonæ loquunt̄. Hos āt oēs characteres ī bucolico eē cōuēit carmīe: ſicut liber ēt iſte demōſtrat. Nā hēt illū exegematicū: ī quo tātū poeta loquit̄: ut Sicelides muſæ paulo maiora canāus. Hēt mixtū: ut Extremū hūc arethuſa mihi cōcede laborē. Nā ēt Gallū illic īducit loquētē. Habet drāmaticū: ut ī prīa ecloga: Itē in hac quā miro ordīe ex rebus cōibus uenietē cōpoſuit. Habet.n. in ipſo q̄ſi prīo occurſu lites & iurgia: Inde q̄rit̄ iudex: quo p̄ſente habeāt cōflictū & diſceptationē. Seq̄t̄ īde ſnīa q̄ uniuerſa cōcludit. ¶ Cuiū pecus? Ab amaritudine cœpit. Nā dicēdo cuiū pecus: oſtēdit eū eē mercenariū. Cuiū āt antique: aut uitās ομοιοτέλευτον: ne diceret cui9 pecus: qđ mō triū ē generū: Antiq dicebāt ſicut meus mea meū: ſic cuius cuia cuiū. Terēti. Quid uirgo cuia ē? ¶ Nō uerū ægōis: Amare ēt hic riualis eius pecora eſſe dicit: ut & diuitias illius oſtendat: & dicat duras eſſe huius partis: ſiquidem riualis eius traditis ouibus ſolus amicæ communis amoribus uacet. ¶ Mihi tradidit: meæ fidei commiſit & credidit.

ECLOGA TERTIA PALAEMON.

MENALCAS. DAMOETAS. Palæmon.

DIC MIHI Damœta cuium pecus? an Melibœi? DA.
Non. uerum Aegonis. nuper mihi tradidit Aegon. ME.
Infelix o ſemper ouis pecus. ipſe Neæram

¶ANTO. Dic mihi da. Sūpta ē ecloga maxīe a Theocriti amore īqt Oui. quarta & qnta: in quarta Battus & Corydō colloquunt̄: ē āt initiū tale Batto īterrogāte: illo poſtea reſpōdēte. Dic mihi o Corydō: cuiū pecus? eſt nephilondæ? Reſpōdet Corydō: nō ueꝝ ægonis nup mihi tradidit ægō: inde Battus ait: Me cuſtode boui tonderēt paſcua prati: Reſpōdet Corydō: Nōne boues furtim ſero ſub ueſpere mulges? Scribit̄ fuiſſe quendā: qui liuore ductus: ut Virg. derideret duo carmina prīa ſic mutauerit. ¶ Dic mihi Da. cuiū pecus: anne latinum. ¶ Nō: uerū ægonis uñ ſic rure loquunt̄. ¶ Cuiū id cuius cuia cuiū uariat̄: de quo lege Priſ. li. xvii. ¶ Pecus: ouiū gregē hic ītelligit: ut Oui. li. xiii. met. hoc pecus oē meū eſt: ubi de ouibus & capris intelligit. ¶ Infelix o: dolentis admirātiſq; interiectio eſt. ¶ Sēp. o. i. molle & debile: ait.n. poeta li. g. iii. Glacies ne frigida ledat molle pecus.

¶CHRI. Dic mihi. Stati in iurgiū ,prūpit: & ut oſtēdat ſūmū cōtēptū ueluti uiliſſimo imperat: & tanq̄ certus q̄ pecus ſuū nō ſit cuius ſit īterrogat. ¶ Ouis pecus: Ouis ſpēs ē: pecus genus. Eſt āt a græco. Illi.n. οις dicunt nos digāma æolicū in. u. cōſonātē interponimus & dicimus ouis ſicut ab eo qd' eſt ωον dicimus ouū: Oues ut refert Ariſtote. ī li. de aīali. Paſcere ſedulæ ac ſtabile ſolēt ex potu pīgueſcūt: itaq; dāt ſale qnto quoq; die. ſ. ſingulis cētenis ſingulos modios. Sicq; īcolumes & pingues cōſeruant̄ ſale ſub īde plus æq̄ hauriūt: & hic plus lactis ,puenit: opimat illas olea oleaſter & palea q̄ oīa ſalſugine ſolēt aſpergere. Aqua ī autūno aqlonia q̄ auſtrina utilior eſt: & paſcua ad occaſum ſpectātia ,pſunt: iudicāt paſtores eā meliorē q̄ pruinā ſuſceptā hibernis tpibus ſeruat. Nā ībecillæ oues parū cōſtantes diſcutiūt ſuo motu. Pelles uelleraq; ouiū q̄s lupus occiderit & ueſtes ex iis

Ouis Pecus

ſactæ aptiores ſunt ad pediculos gignēdos. ⁋ Mulget Huius p̄teritū deberet eſſe mulſi uelut īdulgeo indulſi: & urgeo urſi: ſed Priſciano teſte ut differat ab eo qđ eſt mulceo qđ facit mulſi ſcribit̃ p x & facit mulgeo mulxi.

Dum fouet ac ne me ſibi præferat illa ueretur.
Hic alienus Ouis cuſtos bis mulget in hora.
Et ſuccus Pecori & lac ſubducitur Agnis. DA.
Parcius iſta: uiris tamen obiicienda memento.
Nouimus & qui te traſuerſa tuētibus Hirqus
Et quo ſed faciles Nymphæ riſere ſacello. ME.
Tum credo cum me arbuſtū uidere Miconis
Atq; mala uites incidere falce nouellas. DA.
Aut hic ad ueteres fagos cum Daphnidis arcū
Fregiſti & calamos: quæ tu peruerſe Menalca
Et cum uidiſti puero donata dolebas.
Et ſi non aliqua nocuiſſes mortuus eſſes. ME.
Quid domini facient audent cū talia fures?

⁋ SER. Neæram: amicā cōmunem ſuam: & Menalcæ. ⁋ Dum fouet: dū amplectit̃. ⁋ Præferat illaueret̃: ac ſi diceret iō timet ab ea diſcedere: qa ſcit me p̄ferri ſi ip̄e diſceſſerit. ⁋ Bis mulget ī hora: qđ uix per totū diē pōt in ouibus fœcūdis fieri. Nā ꝓ laude ī georgicis poſuit bis ad diē mulgeri oues dicēs: Qđ ſurgēte die mulſere: horiſq; diurnis: Nocte p̄mūt qđ iā tenebris & ſole cadēte Sub luce exportāt calathis. Quid ſit bis mulget ī hora ip̄e dicit: Et ſuccus pecori & lac ſubducit̃ agnis. Parcius Melius hic diſtīguit̃ licet poſſit dici ēt Parcius iſta. Sēſus āt eſt: Noli ualde hæc obiicere: tamē ſcias uiris fortibus obiiciēdas rapinas: Ipſe. n. ait ī. viii. Cōuectare iuuat p̄das & uiuere rapto. ⁋ Nouimus & q te: ſub audis corruperūt: qđ ſuppreſſit uerecunde: licet Theocritus aperte ipſam turpitudinem ponat & exprimat.
ΗΟΥ μέμνα ὅτ᾽ ἔγων ἀτήλασα χαὶ τυ σεσάρως
εὐ ποτὲ νιγνγι ζευ. ⁋ Sacello. i. ī quodā ſacro: Nā diminutiue dictū ē. ⁋ Traſuerſa tuētibus hirqus. i. ueſtrā turpitudinē īdignātibꝰ. Alii hoc īprobāt & legūt hirqs. Hirq āt ſūt oculorū anguli ſecundū Suetoniū Trāqllū ī uitiis corporalibꝰ: ut ſit ſenſus: Nouimus q te corrupit hirqs trāſuerſa tuētibus: & ē hypallage: ꝓ oculis ī hirquos retortis: Quā rē ſolet libido p̄ficere: Unde Iu. Oculoſq; ī fine tremētes. Perſius: Patrāti fractus ocello. ⁋ Sed faciles nymphæ riſere: iō īqt: Indulſere nymphæ: qa mites ſūt & exorabiles. ſic ī georgicis: Et faciles uenerare napæas. ⁋ Tū credo: & ruſtice & naturaliter reſpōdet. Nō. n. ante purgat obiecta: ſed alia obiicit: Ita. n. irati facere cōſueuerūt: cū aut nō potuerīt: aut noluerint obiecta diſſoluere. ⁋ Mala falce: q̈ tu male uteris. Et dictū ex affectu utētis: ſicut: Inutile ferrū Cingit̃. In hoc aūt maximū nefas ē: qđ ait: uites nouellas. Nā uetulæ & cū utilitate īcidūt̃. Fuerat āt capitale ſuppliciū arbores alienas īcidere. Et arbuſtū qdā locū: ī quo arbores ſunt uolūt accipere: ſicut ſalictū. ⁋ Et calamos: Nā habēt arma paſtores: ut ī georgicis docuit. Armaq; amyclæūq; canē: creſſaſq; pharetras. ⁋ Peruerſe mēalca: Aut cōuerſe ad turpitudinē: aut ītelligāus fuiſſe quēdā Mēalcā nobilē ut iſtū puerſū Mēalcā dixerit illius compatiōe: Sic Salu. Sæuus iſte Rōulus. ⁋ Aliq̈ nocuiſſes. i. aliq̈ tēus: aliq̈ rōne. ⁋ Quid domini facient audent cū talia fures? Plerunq; pſonæ ſuis nominibus exprimuntur: plerunq; per officia deſignantur: ut ſi dicas philoſophus: nomē ipſum ponis. Si autem uelis dicere ſapientiæ operam dans perſonam exprimes per officiū: ſicut hoc loco. Nam pro ſeruo furem poſuit. Furta enim ſpecialiter ſeruorū ſunt: Sic Plautus de ſeruo: Homo es triū litterarū. i. fur.

⁋ ANTO. Fouet: amplectitur. ⁋ Bis mulget in hora: ſcribit Var. lib. ii. ca. ii. interea dum nutricantur agni eorum matres non mulgendas uel melius omnino perpetuo: q̧ & lanæ plus fuerunt & agnos pluris. ⁋ Pecori & lac: non fit hoc loco ſynalœpha nec ſcribendum eſt: lac & ut quidem fecere textus deprauantes. ⁋ Parcius iſta uiris: ideſt modeſtius iſta dicenda ſunt uiris: hoc eſt claris & dignis. Tamen obiicienda memento: ideſt quæ tibi obiici poſſunt. ⁋ Et qui te: corrupere: intelligendum eſt enim uerbum pudoris gratia decenter ſubtractum. placet autem Quinti. lib. ix. hic eſſe ſynecdochem. ⁋ Tranſuerſa: pro tranſuerſe. ⁋ Faciles: mites. ⁋ Sacello: id a Sacellū
ſacro diminutiuum eſt: eſt enim locus paruus deo ſacratus: cum ara: Trebatius auctor eſt: ut Gellius refert libro. vi. cap. xii. ⁋ Tum credo: aliud obiicit crimen: ut ſuum diſſoluat. ⁋ Nouellas: quod maioris damno accedit. ⁋ Puero donata: Theocritus quoq; ait in quinta: Hoc quum Donatum uidiſti tergere lacon: Egregio ſi nō nocuiſſes mortuus eſſes. ⁋ Fures: ſeruos intelligit. Iis enim ſæpius furta committuntur.

⁋ CHRI. Succus ꝓprie humor eſt quo aīalis corpus alit̃ ac ſubſtentat̃. Terē. Corpus ſolidū & ſucci plenum. Succus
Qui uero corruptus ē humor plus dicit̃: ſi uero nimis mulgeat̃ fœmina macreſcat oportet: quoniā uniuerſus ſuccus quo erat alendū corpus inde fluit. ⁋ Parcius iſta uiris. Non uidetur quadrare huic loco uerſus qui a Seruio inducitur: primo enim conuectare iuuat prædas & uiuere rapto ad uenationes rectius referri uidetur ut in eo loco exponemus. Deinde etiam ſi laudaret ibi prædas ex hoſtibus raptas laudaret robur & audaciam. Hic autem quod robur eſt lac ſubripere ac furari. Quapropter hanc a Virg. hic inductam credo ſententiam. Quāuis tu ingenii tui prauitate multa multis obiicias: tamen hæc qui obiicis de furto: quoniam in eo uitio nulla eſt excellentia animi noli obiicere uiris: ideſt fortibus hominibus: quoniam non ueriſimilia ſunt in eorum ingenio: neq; ipſi æquo animo ferrent: ergo hæc tam uilia tamq; humilia. ⁋ Viris qui ſi quando peccant elatione animi nō humilitate peccant. ⁋ Viris: quaſi dicat mihi qui uir ſum: & iniuriam ulciſci potero. ⁋ Arbuſtum Locum arboribus conſitum. Columella de re agraria. Qui uineam uel arbuſtum conſtituere uolet ſeminaria Semina
prius facere debebat. Item alibi. Itaq; cui arbuſtum nouum inſtituere cordi eſt: ſeminaria ulmorum: fraxino ria
rumq; parentur. Ergo ſeminaria ſunt ubi ſeminantur arbores. ⁋ Arbuſtum: locus quo transferentur iam grā Semina
diuſculæ factæ. Semina etiam dicuntur nouellæ plantæ anteq̃ transferantur. Alii putant arbuſtum continere arbores: qbus uites adiungunt̃. ⁋ Fures: q̈ſi dicat quid facient domini gregum: cū fures hoc audent. Nā furci coarguit eum cū dixit: Et ſuccus pecori: & lac ſubducit̃ agnis: ac deīde illi furto hoc addit q̧ ip̄e ſuis oculis uidit.

¶SER. Nõ ego te uidi: manifeſte eum furti arguit dicendo uidi. ¶ Excipere: dolo capere: ut Excipit incautum. ¶ Latrante lyciſca: Lyciſcæ ſunt: ut etiam Pli. dicit Canes nati ex lupis & canibus cum inter ſe forte miſcentur. ¶ Poſt carecta latebas: loca caricis plena. Carex autẽ herba eſt acuta: & duriſſima aſparago ſimilis: alibi: Et carice paſtus acuta. Sane ſuper hoc loco ſuperfluam eſſe allegoriam dicentes rem nuſq̃ lectande Virgi. Aiunt enim hoc: Varrus tragœdiarum ſcriptor habuit uxorem litteratiſſimã: cum qua Virg. adulteriũ ſolebat admittere: cui etiam dedit ſcriptam tragœdiam: quã illa marito dedit tanq̃ a ſe ſcriptam. Hanc recitauit pro ſua Varrus: quam rem Virgilius dicit per allegoriam. Nam tragœdiæ præmium caper fuerat. Oratius: Carmine qui tragico uilem certauit ob hircum. Sed melius ſimpliciter accipimus. Refutandæ enim ſunt allegoriæ in bucolico carmine: niſi ut ſupra diximus: ex aliqua agrorum perditorum neceſſitate deſcendũt. ¶ Meus caper: debitus merito uictoriæ. ¶ Reddere poſſe: ſcilicet ne ſuo iudicio uideretur eſſe ſuperatus. ¶ Cantando tu illum? imperitus peritũ. ¶ Cera iuncta fuit: ſupra: Pan primus calamos cera coniungere plures Inſtituit. ¶ In triuiis: Conſuetudo enim fuerat ut per triuia & quadriuia ulularẽt: & flebile quiddam in honorem Dianæ cantarent ruſtici ad reddẽdam Cereris imitationem: quæ raptam Proſerpinã in triuiis clamore requirebat. Nouimus autem eandem eſſe Proſerpinam quam dianam: ſic in æneide. Nocturniſq; hecate triuiis ululata per urbes. ¶ Miſerum carmẽ: triſte: flebile: quale canunt ſtipulæ: & qđ cõgruit: ad imitationem matris orbatæ. Vis ergo inter nos: aut noſtri comparatiõe: aut quod melius eſt nullo iudice præſente: poſtea enim ex improuiſo Palæmõ aduenit. ¶ Viciſſim experiamur: ideſt amœbœo carmine. Amœbœum autem eſt quoties hi qui canunt: & æq̃li numero uerſuum utuntur: & ita ſe habet ipſa reſponſio: ut aut maius: aut contrarium aliquid dicãt: ſicut hic ſequentia indicabuntur. ¶ Ego hanc uitulam: ſubdiſtingue ut ita intelligamus: ne eam uilem exiſtimes.

Non ego te uidi Damonis peſſime Caprum
Excipere inſidiis multum latrante Lyciſca?
Et cum clamarem quo nunc ſe proripit ille?
Tityre coge pecus tu poſt carecta latebas. DA.
An mihi cantando uictus non redderet ille
Quẽ mea carminib9 meruiſſet Fiſtula caprũ?
Si neſcis meus ille Caper fuit & mihi Damon
Ipſe fatebatur ſed reddere poſſe negabat. ME.
Cantando tu illum? aut unq̃ tibi Fiſtula cera
Iuncta fuit? non tu in triuiis indocte ſolebas
Stridẽti miſerũ ſtipula diſperder carmẽ? DA.
Vis ergo inter nos quid poſſit uterq; uiciſſim
Experiamur? ego hãc uitulam ne forte recuſes

Lyciſca
Carex

¶ANTO. Lyciſca: dicitur quaſi lyci ſcylax. Lycos enim lupus dicitur: ſcylax uero catullus. ¶ Proripit: ꝓcul rapit. ¶ Carecta: carex herba eſt quæ naſcitur in paludibus teſte Probo. Eſt autem acuta: hinc Maro lib. iii. Geor. & carice paſtus acuta. ¶ An mihi: cum nequiret obiectum apertumq; crimen repellere purgat ſe: nam confeſſionem præcedit defenſio: quod etiam Fabius meminit li. ix. ¶ Redderet: reddere debebat. ¶ Aut unq̃ tibi fiſtula cæra? Theocritus quoq; ait in quinta. An fuit ulla tibi calamis compacta canoris fiſtula? qua pecudes fierent per gramina lætæ: Nõne tuos cantus diſperdere raucus inertes. Stridenti ſtipula iam cum Coridone ſolebas. ¶ Miſerum carmen: quia ab illo male canebatur: uel flebile ut aiunt: ſi uolueris intelligere illorum morẽ: qui in triuiis flebile canerent in honorem Dianæ ad cæreris imitationem. ¶ Vis ergo: ordo eſt. Vis ergo uiciſſim experiamur ĩter nos quid poſſit uterq;: Ego hanc uitulam. Theocritus quoq; ait in quinta: Ergo hædum ſi forte uelis depõere mecum. Nil ſacrum ſanctum que nihil nullaq; minoris. Rem facio: certabo equidem dum uictus abibis. Et domitum donec teipſum fateare canendo.

Capri
Maialis
Veruex
Cãteri9

¶CHRI. Caprum pro hirco ut puto poſuit: Nam proprie capri caſtrati dicuntur in hoc genere: quemadmodum capi in genere gallinaceo. Et uterq; quia teſtibus capti & priuati ſint: in ſuæ uero dicimus maiales in ouillo pecore ueruecem in equis canterium. De capro uero & hirco audi Martialem. Cum iugulas hircum: factus eſt ipſe caper. ¶ Liciſca: nomen proprium ſuæ canis: Nam quod ait Seruius non memini legiſſe. Scri. tamẽ Pli. indos ex tygribus canes concipere. Nam coitus tempore in ſyluas alligant fœminas. Primo tamen & ſecundo fœtu nimis feroces putant gigni: tertio educant. Hoc idem gallos e lupis facere ait: poteſt tamen eſſe lyciſca a lupo: qui λυκος græce dicitur. ¶ Redderet: reddere debuiſſet. ¶ Ipſe fatebat: mihi quaſi dicat ipſe mihi hoc eſt cum ſoli & ſine teſtibus eſſemus. ¶ Fatebatur: quaſi coactus a pudore a quo negare prohibeat. Fatemur enĩ coacti: Confitemur ſponte. ¶ Sed reddere poſ. ne. fatebatur debitum cum non adeſſent teſtes ſed dicebat non eſſe ſoluendo. ¶ Cantando tu illum: in ſingulis uerbis magna uis eſt cantando: quaſi dicat ea re cuius tu nullam habes experientiam. ¶ Tu illum: ideſt indoctus doctiſſimum: inſurgit autem ex indignatione quod irati eſt: & eclypſi utitur. Detraxit enim uerbum ſcilicet uiciſti adhibet etiam ĩterrogationem quæ frequẽtiſſime in ore eſt iratorum: ſic Ter. ego ne illũ? q̃ illa? q̃ me? q̃ nõ? ¶ Fiſtula cæra iũcta: potuiſſe quidem ſingulas fiſtulas inflare: ut omnes indocti ſolent: ex qua nulla uidetur erudita muſica naſci poſſe. ¶ Plures autem calamos quod panos inuentum eſt cæra coniunctos: in quibus artificium apparere poteſt ne habuiſti quidem. ¶ Stipula: placet autem quod dicit Ser. de ſacris Dianæ. Sed poſſumus tamẽ dicere in triuiis: ideſt carmen triuiale: Nam mẽdici qui indocti ſunt uel ſtipe in triuiis uel paruo lucello ducti ita canunt ut carmen diſperdant. Dixit enim diſperdere cum ex in experientia ita effluat ſonus fiſtulæ ut non comprimatur debitus refactus & conuenientes diſtinctiones.

Fateri
Confiteri
Vitula

¶ Vitulam optimum præmium. Nam in illa & propter ætatem & propter ſexum ſpes eſt propagandæ ſobolis. Vitulus autem ita dicitur in genere bubulo ut in equino & aſinino pullus. Sed etiam in elephante uitulum inuenimus: poſuit autem uitulam pro adulta uaca. Res autem multi facienda ꝙ & bis mulgeatur: & quod rariſſimum eſt binos alat fœtus.

¶SER. Bis uẽit ad mulctrã:binos alit uberẽ fœtus:ut eã laudarẽ ex fœtu & ex ætate uideat.Malẽ enĩ quæſtionẽ mouẽt dicẽtes uitulã paruã eẽ:nec cõgruere ut eã iã enixã eſſe dicamus:ſed debere nõ iuuẽcã ſubaudire:ut ſit. Ego hanc iuuẽcã pono uitulã ne forte recuſes:nã & uitula a uiridiore ætate dicta eſt: ſicut uirgo : ut paulo poſt ipſe dicturus eſt: Si ad uitulã ſpectas nihil eſt ꝙ pocula laudes.Itẽ Et uitula tu dignus:& hic:Vnde & iuuẽcã ſubaudire nõ poſſumus:ſed ſecũdũ ſuperiorẽ ſenſum ĩtelligamus.Vitula enĩ ẽ nomẽ ætatis nõ qđ tãtũ ante partũ uaccæ poſſideãt.¶Mulctrã:& fœmineo genere dicimus hæc mulctra:& neutro hoc mulctrare : Vnde ẽ ĩ georgiciis:Implebũt mulctaria uaccæ.Alii faciunt diſcretionẽ ut ſit mulctra tẽpus quo mulgent̃ aĩalia:Mulctrare uas ĩ qđ mulgent̃.¶Depono:ĩ ſpõſiõe colloco ſeqſtro.¶De grege nõ auſim qcq̃ depõerẽ tecũ:Supra .n.eũ aliena paſcere dixit aĩalia:ut Dic mihi Damœta cuiũ pecus?¶Iniuſta nouerca: epithetõ gñale nouercarũ.¶Biſq; die numerãt ambo pecus : & dũ uadit ad paſcua : & dũ inde reuertit̃.¶Alter & hædos: Male qdã priuignũ accipiũt.Alter.n.de duobus dicimus nõ de tribus:unde alter de nouerca ĩtelligamus Nec nos moueat ꝙ alter dixit de fœmĩa nã & ĩ ſubauditiõe ponunt̃ ea q̃ nõ poſſumus dicere:& ſcimus qa quoties hæc duo genera iungunt̃:maſculinũ ꝑponderat fœminino.¶Inſanire libet quoniã tibi:uel ſub ſpõſione cõtendere:uel qđ melius ẽ carmĩa cõponere.Nã ĩſani dicunt̃ poetæ.¶Diuini opus Alcimedõtis:laus ab artifice.Cicero:Polycleti eẽ dicebãt : Pocula ãt fagina: q̃ſi rẽ maximã.¶Quibus torno facilis:Dõatꝰ ſic legit:legit̃ & tamẽ torno facili ad excludẽda duo epitheta:qđ ẽ ĩ latinitate uitioſum:ſi ſit lẽta facilis uitis.¶Corymbos:uuas hederarũ.¶Conõ:dux fuit cuiꝰ nomẽ dicit:quia in oĩum ore uerſatur.Nam philoſophi tacet:quod nõ poteſt facile ad ruſticum ꝑuenire:& bene ea dicunt philoſophi:quæ ad ruſticum pertinent:ut Tempora quæ meſſor:quæ curuos arator haberet.

(Bis uenit ad mulctrã binos alit ubere fœtus)
Depono tu dic mecũ quo pignore certes. ME.
De grege non auſim quicq̃ deponere tecum.
Eſt mihi nãq; domi pater eſt iniuſta nouerca.
Biſq; die numerãt ambo pecus alter & hædos.
Verũ id quod multo tute ipſe fatebere maius
(Inſanire libet quoniam:tibi) pocula ponam
Fagina cælatum diuini opus Alcimedontis.
Lenta quibus torno facili ſuperaddita Vitis
Diffuſos Hedera ueſtit pallente Corymbos.
In medio duo ſigna Conon & quis fuit alter?

¶PRO. Conon:Conon ſamius mathematicus.Sed q̃uis fuerit mathematici elegãter ruſticũ errãtẽ induxit dicẽtẽ Quis fuit alter.Alter.n.accipit̃ unus.ex duobus ĩ alio ſic Conon mathematicus ægyptius natione Ptolemeo ad ſidotis libros de aſtrologia.vii.reliqt.Alterũ poſt Cononẽ:quẽ dicat ĩcertũ ẽ.Sed ſuſpicant̃ Archimedẽ: ꝙ Cononis diſcipulus:Quidã Eudoxũ Cnidiũ:q de aſtrologia diſputauerit:Quidã Aratũ:ĩ quẽ fides uidet̃ nutare quoniã ꝓgnoſtica fecerit : Quidam Heſiodum ꝙ dixerit πληιάδων ατλαγενάων ἐπιτελλομενάων: qđ & hic tempora quæ meſſor quæ curuus arator haberet.

¶ANTO. Mulctram : mulgendi : uaſculum.¶Bis:mane & ueſpi:q̃q̃ binos ẽt fœtus alat:qđ quidem maxime fecũditatis eſt.¶Alter & hædos :de nouerca intelligit:ẽ ãt figura alleotheta.i.aliter poſita:ſeu uariatio : uel alloeſis.i.ꝑmutatio:cõfundit̃.n.genus:ut ibi.Dulce ſatis humor:depulſis arbutus hædis:ad dulce.n.qđ eſt neutrũ tã maſculina q̃ fœminina reddidit:de hac latius ĩ carmĩe.¶Verũ id:ordo ẽ.Verũ.i.ſed quoniã libet tibi inſanire:ponã id:qđ tute ipẽ fatebere multo maius:appoſitio pocula fagina.¶Pocula fagina:imitatio Theocriti loco ſic eſt.En hædũ depono meũ pinguedine tardũ:agnũ ẽt ſubnecte tuũ ꝓ pignore piguẽ.¶Et mecũ ſi nũc audes cõtẽdere tẽta . Pli.ãt li.xvi.c.lv. ſic ait fagis pectines trãſuerſi in pulpa:apud ãtiquos ĩde & uaſis honos. Marcus curius iurauit ſe ex ꝑda nihil attigiſſe ꝑter guttũ faginum:quo ſacrificaret.¶Opus alcimedontis:ab artifice tribuit illis dignitatẽ.¶Lenta qbus:ordo ẽ qbus facili torno ſupaddita lẽta:ueſtit corymbos diffuſos ab hædera pallẽte.¶Vitis:Theocritꝰ quoq; ait ĩ prima:Et Sciphũ multo imbutũ tibi nectare binis auribus amplexũ:ligni redolẽte ſapore.Donabo:labris pallẽs ĩflectit̃ amplis Hic hedera:hãc circũ frondẽs ſupaddita uitis. Cũ croceis hædere ramo ridẽte corymbis.¶Corymbos:corymbõ roſtrũ nauis dicit̃:corymbos cacumẽ:ora corymbus.Dicunt̃ ãt corymbi racemi hædere:ut ẽt ſcri.Pli li.xvi.¶Conon:fuit conõ Atheniẽſium dux:de quo Aemilius Probus & Iuſtius li.v.hic uero de aſtrologo intelligitur ait.n.Probus:ꝙ conon Samius mathematicus de aſtrologia libros ſeptẽ reliqt.¶Et qs fuit alter.Anaximãder mileſius primus terræ mariſq; circuitus deſcripſit: & ſphærã ĩſuper cõſtruxit.Auctor ẽ Laertius:& Strabo.li.xiiii.de hoc igitur intelligendum.

Corymbon
Conon

¶CHRI. Depono:deponimus rem cum illam alicuius fidei ſeruandam tradimus:hinc dicimus boni uiri eſſe reddere depoſitum.Sic præmium certaminis quoniam penes aliquem ſeruandum damus deponere dicimus.Nouerca dicitur quaſi νεαρχη:ideſt noua princeps:nam defuncta matre pueri illa quæ ſuper inducitur uxor priuigno noua princeps inducitur ei:priuignus ãt dicitur q prius q̃ illæ nouæ nuptiæ factæ fuerint genitus ſit.¶Inſanire libet:putat.n.inſaniã nimis ꝑcioſo pignore certare.¶Fagina:ex fago quæ arbor in ꝑcio erat apud priſcos.¶Opus:recte.Nã opus eſt qđ factũ remanet.Nã domus eſt opus fabri.Vnde q̃rto.Pẽdẽt opa interrupta minæq; murorũ:opatio ẽ ipa actio opa uero labor & iduſtria:q̃ adibet̃ circa agẽdũ.¶Alcimedontis:Torno græcũ ẽ.Illi.n.τορνος & inde τορνεύω dicũt.¶Signa:ſignũ ẽ quo aliqd ĩ notitiã nr̃am ĩducit̃:ut Signa tibi dabo tu cõdita mẽte teneto.Per q̃ndã deĩde ſimilitudinẽ dicimus ſigna militaria.i.uexilla:ut ſigna pares aquilas & pila minantia pilis.Item queadmodũ ſimulacra picta tabulas appellamus:ſic ea q̃ cælata:ſculpta:ficta:fuſa ue ſunt:ſigna dicimus.Ergo ſigna.i.ſimulacra.Hic ſigilla parua ſigna:hĩc ſigillaria.¶Conõ :duos excellẽtes uiros eodẽ nomine fuiſſe accepimus:Alterũ atheniẽſem ĩpatorẽ egregiũ quẽ reſpu.ſua omnibus ĩſulis ꝑfecit. Ipſe autẽ ſua uirtute uictis lacedæmõibus pr̃iæ libertatẽ reſtituit.Alterũ mathematicũ ĩſignẽ:quẽ Probus grãmati

Deponо
Nouerca
Priuignus
Opus
Opatio
Opera

cus ſummũ fuiſſe ſcribit. Hic ut refert Hyginus Ptolemeo regi rettulit ſe uidiſſe crinem. Berenices reginæ īter ſydera collocatum. Vnde Catullus: Idem me ille conon cæleſti numine uidit e bereniceo uertice cæſariem. Et Proper. Nauta de ſeipſe ait: Me rotat archytæ ſoboles Babylonius orops: Oron & a proauo ducta conone domus. Itaq; placet mihi ꝙ & Probo placere uideo: Maronem cum de altero tanq̃ de aſtrologo quærat ſic Cononem non exercitus ducem: ſed aſtrorum peritum intelligit: Hic de aſtrologia ſeptem reliquit libros.

Deſcripſit radio totum qui gentibus orbem
Tēpora quæ meſſor quæ curuos arator hēret?
Nec dũ illis labra admoui ſꝫ cōdita ſeruo. DA.
Et nobis idem Alcimedon duo pocula fecit
Et molli circum eſt anſas amplexus Acantho.
Orpheaq; in medio poſuit ſiluaſq; ſequentes
Nec dum illis labra admoui ſed condita ſeruo.
Si ad uitulã ſpectes nihil ē ꝙ pocula laudꝫ. M.
Nunq̃ hodie effugies ueniã quocunq; uocaris.
Audiat hæc tãtum uel q uenit ecce Palæmon.
Efficiã poſthac ne quēquã uoce laceſſas DA.
Quin age ſiqd habes in me mora nõ erit ulla.
Nec quēquam fugio tantum uicine Palæmon
Sēſibus hæc imis (res ē nõ parua) repõas. PA.
Dicite quãdo quidē in molli cõſedimus herba.
Et nũc omnis ager nunc omnis parturit arbos.
Nũc frondēt ſiluæ nũc formoſiſſimus annus.
Incipe Damœta tu deinde ſequere Menalca.

¶SER. Radio: ideſt uirga philoſophorum: qua geometræ lineas īdicãt. Inuēta aũt hæc ē ars tēpore quo Nilus plus æquo creſens cõfudit terminos poſſeſſionē: ad quos īnouãdos adhibiti ſunt philoſophi qui lineis diuiſerũt agros. Inde geometria dicit̃ cum nõ tãtũ terræ: ſed etiã maris & cæli: & aeris ſpatia metiri conſueuerit: ſignificat autē aut Aratum: aut Ptolomæum: aut Eudoxum. ¶ Nec dum illis labra admoui: hypallage: pocula enim labris adhibemus: ut Dare claſſibus auſtros: & tãtam in eis dicit uenerationē: ut nec dum illis uſus fuerit. ¶ Idē Alcimēdon: Irriſio eſt facta iteratione uerborum: & mire omnia in uituperationem trahit quæ ille laudauit. ¶ Et nobis fecit: ac ſi diceret putas te ſolum habere pocula: cui enim Alcimedon non fecit? tu pro reuerentia ea nõ tangis: ego ideo quia uilia eſſe exiſtimo. ¶ Molli acãtho: quia ille dixerat Lenta uitis. ¶ Siluaſq; ſequentes: non ſecutas: ſed quaſi adhuc ſequentes. ¶ Nunq̃ hodie effugies: ac ſi diceret ne contēdas: excuſatiões reqris: non quia uilia æſtimas pocula. ¶ Veniã: deſcēdam. ¶ Audiat hæc tantum: ſubaudi aliquis. ¶ Tantum autem: ideo qa ſuſpicatur eũ uictũ non poſſe cedere: q ita ante ēt certamē eſt cõtumax. ¶ Vel qui: q̃ſi requirentis eſt cum ſubito uenit Palæmon: Alii diſtingunt: uel q uenit. Bene autem dubitat ne eũ ipſe immiſiſſe uideat̃: & ſit credibile qꝺ ad eius iudicet gratiã: hoc etiam Damœta ſentiēs dicit: Nec quenq̃ fugio: ideſt cõſentio etiã ad edititiũ iudicem. Edititius eſt iudex quē una pars eligit. ¶ Vicine palæmon: beniuolũ reddit ex uicinitatis cõmemoratiõe. Terentius: Vel uirtus metua: uel uicinitas: qꝺ ego in ꝓpinqua parte amicitiæ puto. ¶ Et nũc oīs ager: nũc oīs parturit arbos. Ipſe alibi: Parturit almus ager. Sane bñ ſubdidit: Nũc frõdēt ſiluæ: referēs ad arbores ſteriles: Nã parturiũt de pomiferis dicius. Vult ãt tēpꝰ exprīer: quo & delitiæ ſũt ī agris & ruſtici miꝰ laborãt: ut ſit duplex ad cãtilenã īuitatio.

¶ANTO. Radio: uirga geometrica. ¶ Tēpora q̃ meſſor: de his late ī prīo Geor. Amplexus. Theocritꝰ quoq; in prīa. Prætera uiridi circũ ē amplexus achãto paſtorale decus. ¶ Acantho: ē acãthus urbana herba elato lõgoq; folio: crepidines marginũ aſſurgentiũq; puluinorũ toros ueſtiens. Duo genera eius ſunt: aculeatũ & criſpũ: qꝺ breuius. Alterũ leue. Pli. auctor li. xii. Eſt ãt flexibili uirgulto hīc legit̃ li. iiii. Geor. flexi uimē acãthi. Eſt ēt arbor Vnde ſecũdo Geor. ē: & bacchas ſemp frõdētis acãthi. ¶ Orpheaq;. De hoc nos ecloga. iiii. ¶ Nec dũ: Theocritus in. i. Nec dũ illi labra admoui: ſed cõditus arca ītactuſq; mãet. Tãto te mũere dignũ Efficiã mihi ſi dulcē cãtaueris hymnũ. ¶ Vicine beniuolētiã captat hac uoce. ¶ Palæmon: ī Theocriti quīta. Morſona eligũt lacon & comatas cãtãtes comatas ait. Hũc igit̃ lacõ ſi uis uocitabimus ambo. Quē nũc ipſe uides īcidere ſectile lignũ. Eſt nãq; is Morſon: ante alios iuſtiſſimus unus hic aderit iudex. Efficiam poſt hac: Lacon comatæ: īquit: Huc ades: huc tandē ipſe ueni: non amplius unquã poſt hac efficiam audebis contendere cantu. ¶ Quin age ſi quid. h. citius iã fare comata. ¶ Res eſt non par. Comatas ait Morſoni. Magna hic res agitur grauiter contendimus ambo.

Acanthus

¶CHRI. Radio: uirga ē q̃ mathematici lineas īdicãt. Radios ēt ſolares dicius. Itē q rotas currũ īterſecãt. Oui. Aurea ſũmæ curuatura rotæ radiorũ argēteus ordo. Itē ēt quos textores ad telas adhibēt. ¶ Illis labra admoui Cēſeo nõ Hyppalage uſum eē: ſed uoluiſſe uel: uenerationē: q̃ pocula coleret demõſtrare. Nã hmõi rebus ſolemus ob reuerētiã potius labra admouere q̃ illas labris: uel morē ruſticanũ q adeo ſolēt pocula implere ut uerītine inter monēdũ aliqd īde excutiat̃ os ad illa demittũt: nõ illa ad os attollũt. ¶ Alcimedon: nõ puto ãt ut hæc dicat qa uelit uilitatē afferre poculis: ſed ut oſtēdat ſe nõ minus acceptũ Alcimedonti fuiſſe & quãto pluris: illa facit tãto pluris uitula faciēda ſit quã illis p̄fert. ¶ Acãtho: acãthus frutex in ægypto eſt ſemp frõdēs ſic dicta: qa ſpinis eſt plena. ¶ Orphea: de hoc dicemus ī ſequētibus. ¶ Sequētes magna artificis laus cũ ſyluas dicat nõ ſecutas: ſed ſequētes. i. ita ſculptas: ut uideat̃ ēt nũc ſeq: & q̃ſi moueri. ¶ Ad uitulã ſpe. i. ſi aīum ad uitulæ q̃litatē cõuertas. ¶ Nihil ē: ꝙ. p. l. No. ꝙ non ſint digna laude p ſe ſed obruũt̃ illæ laudes cõparatiõe uitulæ. Veluti: ſi dicãus lucere qdē lunã: ſed ſi ſolis lucē cõſiderēus: euanuerit lux lunæ. ¶ Veniã quocũq; uo. q. d. q̃uis difficillimã ꝓponas mihi de p̄mio cõditionē tñ & ad eã deſcendã. ¶ Vicinæ: uicinus dr̃ a uico. Viæ. n. urbanæ uicini dicũt̃: ergo uicinus q eũdē īhabitat uicũ. ¶ Senſibus imis. i. pfundis. ꝓprie. n. ſenſus eas uires aīæ dicimus qbus corporea & q̃ finita ſunt pcipimus. Hæ aũt utunt̃ inſtr̃o corporeo ut uiſus oculo auditus aure. Et quoniã non niſi p inſtr̃m corporeũ ſentiũt. Oportet tales ſenſus finitos eē. Sũt ergo hi ſenſus exteriores qnq;: uiſus: auditus: olfatus: guſtus: &

tactus. Sunt & alii qnq̧ interni. Senſus cõis: imaginatio: phãtaſia: exiſtimatio: & memoria: de qbus alio loco dicemus. Et quoniã ẽt iſti corporeo organo utunt̃ circa particularia tantũ uerſant̃. Rõne uero ĩtellectu & ĩtelligẽtia uniuerſalia aſſeqmur: uerũ ẽt iſta tria philoſophi aliquãdo ſenſus noiãt: ſed ꝓfundos ſenſus: & de his nunc intelligit poeta. Ergo imis ſenſibus .i. ĩtimæ mẽti. ¶ Cõſedimus: tãq̃ .n. iudex ſeder̃ uoluit: Hoc pricipiũ Arati ẽ: unde Papinius ab Ioue principium magno deducit aratus.

Alternis dicetis amãt alterna Camœnæ. DA.
Ab Ioue pricipium Muſæ Iouis omnia plena.
Ille colit terras illi mea carmina curæ.
Et me Phœbus amat. Phœbo ſua ſemp apd̃ me
Mũera ſũt Lauri & ſuaue rubẽs Hyacith9. DA.
Malo me Galatea petit laſciua puella
Et fugit ad Salices & ſe cupit ante uideri. ME.
At mihi ſeſe offert ultro meus ignis Amyntas
Notior ut iã ſit canibus nõ Delia noſtris. DA.

¶SER. Alternis dicetis: qa q̃ſi iratus fuerat q̧ Damœtæ prior loc9 dabat̃: iccirco ait: Alternis dicetis. In amœbœo .n. carmĩe difficilior ps reſpõdẽtis eſt: q nõ ꝓ ſuo arbitrio aliqd dicit: ſed aut maiorẽ: aut contrariã format reſpõſionẽ: ut dixim9 ſupra. ¶ Camœnæ: muſæ: qbus a cãtu nomẽ eſt inditum: ¶ Ab Ioue pricipium muſæ: uel muſæ meæ ab Ioue eſt pricipium uel o muſæ ſumamus ab Ioue. Eſt ãt Arati q ait. ἐκ Διος ἀρχωμεσθα τον ουδεποτ ανδρες εωμεν αρρητον· μεσαι δε Διος πασαι μεν αγυιαι πασαι δ ανθρωπων αγοραι μεση δε θαλασσα και λιμενες παντη δε Διος κεχρημεθα παντες ¶ Iouis omnia plena. Lucanus: Iuppiter eſt qdcumque uides: quocumq̧ moueris. Ipſe alibi: Spiritus intus alit: totaq̧ infuſa per artus Mens agitat molem. Ipſe enim eſt ſpiritus: ſine quo nihil mouetur aut regitur. ¶ Colit terras: amat. Cæterum ſuperior colitur non colit inferiorem: ſic alibi: Vnam Poſthabita coluiſſe ſamo: ideſt amaſſe. Nec mirum ſi ruſticus ſumpſit ab Ioue principium: quem amare terras conſtat: & habere carminum curam. ¶ Et me phœbus amat: aut ſimile eſt quod dicit quia unicuique deus quem colit ſummus uř; ut Summe deum ſancti cuſtos ſoractis Apollo: ut Appollinem exæquauerit Ioui. Aut certe ordo ſit talis Me & phœbus amat: ut & plus dicat: nec Ioui uideatur Apollinem comparare. ¶ Sua mumera: ipſi grata: ideſt laurus & hyacinthus. Nam ſcimus & Daphnem Ladonis fluminis arcadiæ filiam dilectam ab Appolline: & terræ miſeratione in laurum conuerſam: & hyacinthum amatum tam a Borea quam ab Appolline: qui cum magis amore Apollinis lætaretur dum exerceretur diſco: ab irato Borea eodem diſco eſt interemptus: & mutatus in florem nominis ſui. ¶ Ante uideri: antequam lateat. Oratius: Nunc & latentis proditor intimo gratus puellæ riſus ab angulo.

¶PRO. Et me phœbus amat: Apollo infra Sol: ſine quo fruges neq̧ oriuntur: neq̧ matureſcunt: Laurum ei gratam accipere debemus: q̧ Daphnem (ut uult Parthenius in uolumine: q̧ de amãtibus compoſitum eſt) Amydeſi filiam dilexit: quam ne per uim ſtupraret: Iuppiter in arborem laurum conuertit. Inſcripti Hyacinthus enim ab Apolline adamatus propter nimiam pulchritudinem: & ab ipſo per ignorantiam occiſus diſco: conuerſus eſt in florem: qui in ſe litteras habet Aia: ut ſit uox plorantis. Quidam ex Aiacis ſanguine.

¶ANTO. Alternis pro alternatim. ¶ Camœnæ: muſæ a carminibus ſunt dictæ: uel q̧ canunt antiquorũ laudes: uel q̧ ſint caſtæ mentis præſides: ut ſcri. Feſtus Ab Ioue pri. mu. ordo eſt: muſæ: ideſt modo cantui principium ſit ab Ioue: hoc autem loco illa quæ Macro. libro primo de ſom. ſcribit inſeram: inquit enim deum uero qui non modo immortale animal ac diuinum ſit plenum inclytæ ex illa puriſſima mente rationis: ſed q̧ & uirtutes omnes quæ illam patriæ omnipotentiam ſummitatis ſequuntur: aut ipſe faciat: aut ipſe contineat. Ipſum deniq̧ Iouem ueteres uocauerunt: & apud theologos Iuppiter eſt mundi anima: hinc illud eſt ab Ioue principium muſæ Iouis omnia plena: quod de Arato poetæ alii mutuati ſunt: qui de ſideribus locuturus a cælo in quo ſydera exordium ſumendum eẽ decernens ab Ioue incipiẽdum eſſe memorauit. ¶ Hæc: ille. ¶ Colit: diligit. ¶ Et me phœbus amat: Theocritus quoq̧ in quinta: Et me phœbus amat: nunc molli paſcitur herba Me cuſtode aries: ueniens quum carnea mactem. ¶ Phœbo ſua: ordo eſt munera ſua: ideſt propria & conuenientia Phœbo quæ pro: ideſt lauri & ſuaue rubens hyacinthus ſemper apud me ſunt: uel ſic & lauri & .ſ. r. h. appoſito Munera. ſ. ph. ſemper apud me ſunt. ¶ Lauri: erat laurus ſpectatiſſima in monte Parnaſſo: ideoq̧ etiam gratã Apollini: aſſuetis eo dona mittere iam & regibus romanis. Hæc Plinius libro. xv. ¶ Hyacinthus: flos hic maxime durat. hyacinthum comitatur fabula duplex luctum præferens eius quem Apollo dilexerant: Aut ex Aiacis cruore editi: ita diſcurrentibus uenis: ut græcarum litterarum ea figura legatur inſcripta. Homerus autem tres flores laudat. Crocon: Loton: & hyacinthum. Plinius libro. xxi. Malo me galatea petit. Theocritus in .v. Malo me Clearista petit formoſa puella: & cãtu noſtras permulcet molliter aures. ¶ At mihi: Theocritus in quinta: inſanire facit Cratides mihi quum obuius extat. Quumq̧ mouet flauos per candida colle capillos. ¶ Delia: uel uetus amica uel Diana ipſa uenationis dea.

Hyacinthus

¶CHRI. Ab Ioue principium: quare principium ſit ab Ioue comodius in ſexto ænei. li. explicabimus. Quid muſæ ſint in primo explicabimus. Aprouianus tamen uult per Iouem & Appollinem Auguſtum ĩtelligi: qui utriq̧ templum fecit & per Damœtam Cornelium Gallum: & per Menalcam Virgilium. At ego credo tantum poetam profundiorem quandã ſcientiam arati ſecutum eſſe. ¶ Phœbus: de hoc dicetur ſuo loco. Eſt autem color rhetoritus qui dicitur traductio. Fit autem cum idem uerbum mutatis caſibus repetitur: ut hic Phœbus & Phœbo. ¶ Mũera: idem munus apud nos ẽ quod apud græcos γερας. ſignificat enim donum & officium. Nam dicimus præſtitit munus amico: ideſt functus eſt officio ergo amicum: & obire munera in republica dicimus cum præſtamus debita officia: ut pendere uectigal præſtare cuſtodiam: & huiuſmodi.

Parta meæ Veneri ſunt munera nanq; notaui
Ipſe locũ aeriæ quo cõgeſſere Palumbes. ME.
Quod potui puero ſiluestri ex arbore lecta
Aurea mala decẽ miſi cras altera mittã. DA.
O quoties & quæ nobis Galatea locuta eſt?
Partẽ aliquã Vẽti diuõ referatis ad aures. ME.
Quid ꝓdeſt? q̃d me ipe aio nõ ſpnis Amynta.
Si dum tu ſectaris apros ego retia ſeruo? DA.
Phyllida mitte mihi· meus eſt natalis Iola.
Cũ facia uitula pro frugibus ipſe uenito. ME.
Phyllida amo ante alias nã me diſcedere fleuit

¶SER. Offert ultro: iſte plus dicit lege amœbœi carminis. ¶ Delia noſtris: Deliam alii amicam priorem uo/
lunt: Alii Dianam quæ eſt a delo: & eſt canibus nota: per quos uenamur: quaſi dea uenationis. Nam ſi ad ami/
cam referas hoc dicit: ſic ad me frequenter Amyntas uenit: ut canibus meis notior ſit: q̃ amica Delia. ¶ Parta:
præparata. ¶ Meæ Veneri: meæ amicæ. ¶ Aeriæ aerii coloris. ¶ Cõgeſſere: nidificauere. ¶ Aurea mala miſi: plus
dicit: Nam cum dixiſſet ſe eſſe miſſurum: iſte iam manifeſte confirmat. Aurea autem aurei coloris: & uolunt
quidã hoc loco eẽ allegoriã ad Auguſtũ de decẽ eclogis: quod ſuperfluum eſt. Quæ enim neceſſitas hoc loco al/
legoriæ? ¶ Diuom referatis ad aures: Ita inqt dulce
locuta eſt mecũ Galatea: ut deorum auditu ea digna
ſint uerba. ¶ Animo non ſpernis. i. libẽtiſſime amas:
& eſt liptotes figura: ſicut Munera nec ſperno. Et
multi hunc locũ allegoricos accipiunt: ut uideat᷑ Au
guſto dicere: Quid prodeſt quia me diligis: ſi ad ca/
piẽdos hoſtes pergẽs in ocio me relinqs? Dicit᷑. n. Vir
gi. ſequi uoluiſſe Auguſtũ cõtra Antonium ad accia
ca bella properantem. ¶ Retia ſeruo: quæ res in ue/
natione minus poſſidet uoluptatis. ¶ Amynta: uoca
tiuus græcus eſt. Et ſciendũ græca nomina in as exe
untia ſiue creſcant ſiue nõ creſcant in genitiuo: uoca
tiuũ in a mittere: ut Aeneas æneæ o ænea: Pallas pal
lãtis palla: ut Non hæc o palla dederas ꝓmiſſa paren
ti. ¶ Phyllida mitte mihi: amicã communem cauſa
natalis dici: in cuius tãtum ſacrificio licebat uolupta
tibus operã dare. Nã in aliis ſacrificiis erat caſtitatis
obſeruatio: qđ etiam ſequẽtia indicant ubi dicit. ¶ Cũ faciã uitula: ideſt cũ pro frugibus ſacrificare cœpero: tu
tãtũmodo uenito. Sane cum natalis apud maiores plenũ fuerat: poſteritas natalis dies dicere cœpit. Nã cũ Ora/
ti. dixerit. Natalis grate numeras: Iuue. ait: Natali coruine die mihi dulcior hæc lux. ¶ Cũ faciã uitula ꝓ frugibꝰ
ipſe uenito: cũ ſacrificauero: & figurate faciam uitula ait: ut Faciam ture: ut faciã agna. Oratius in primo carmi/
nũ: Siue poſcat agna: ſiue malit hædo. Dicit᷑ ãt hoc ſacrificiũ ãbaruale: qđ arua ãbiat uictima: Sic ipe ĩ georgicis
Terq; nouas circũ felix eat hoſtia fruges: ſicut ãburbale uel ãburbiũ dicit᷑ ſacrificiũ qđ urbẽ circuit & ãbit uictĩa.
¶ANTO. Veneri. i. amori. ¶ Ipſe locũ. Theocritus in. v. Aeriã uiridi en capiã ſub fronde palũbẽ. Qua donabo
meã nõ ĩmemor ipe puellã. ¶ Palũbes: colũbi oĩ tẽpore pariũt: Turtur & palũbes uero: nec plus q̃ bis. Vita palũ/
Chryſo mela biũ uel ad. xl. ãnos durare exiſtimat᷑ Philoſophus li. vi. de aĩa. ¶ Aeriæ: ſublimes. ¶ Aurea: mala. Chriſomela ĩtel
ligit Chryſion. n. aurũ dicit᷑: melon pomum. Theocritus ait in tertia. Roſida mala decẽ duco: cras altera ducã.
¶ Phyllida: eius amicã intelligit. ¶ Natalis: erat. n. celebre natale priſcis. Hic natalis & hoc natale dicit᷑. ¶ Cum fa/
ciã ui. p. f. i. quũ faciã rẽ diuinã: nõ oue nõ capra: ſed uitula: tãq̃ dicat: quũ uitulã ꝓ frugibus ſacrificauero q; ẽ: quũ
Vitulas uitula rẽ diuinã fecero Vitula ãt dicta q; potẽs ſit uitæ tolerãdæ: & iõ hac ꝓ frugibus fieri ſacra dicunt᷑: qa frugi/
bus uita hũana tolleret᷑: legito. M. li. iii. ſat. c. ii. ¶ Quũ faciã uitula: Theocritus ĩ qnta: Quũ facies agno nymphas
ueneratus agreſtes: Tum properato mihi magnam promittere partem.
Laurus ¶CHRI. Munera ẽt populo exhiberi dicunt᷑: cũ ludi ad illũ oblectandũ exhibent᷑. ¶ Lauri: Daphnes fabulã
enarrat Oui. quã Penei fluminis filiã dicit: Serui. ãt Ladonis. Hæc ĩmutata ẽ in arborẽ ſui noĩs. Nã Daphne græ
ce latine laurũ ſignificat. hac cã Phœbo laurũ ſacrã uolũt fabulæ. Lauri autẽ duo genera a prĩcipio põit Pli. dein/
de addit & plura alia. Arbor pacifera ẽ. Nã cũ ẽt ĩter armatos hoſtes ꝑtendit᷑ qetis eſt inditiũ. Rõanæq; uictoriæ
nũcia: hic Iuue. Miſſa eſt a Cæ. laurus. Addit᷑ militũ lanceis piliſq; faſces impatorũ decorat. Ex iis in gremio Io/
uis optimi maximi deponit᷑: quoties uictoria leticiã attulit. Nõ tamẽ qa ꝑpetuo uiret: nec qa pacifera eſt ꝑferen
da myrto: & oleæ eſt: ſed qa ſpectatiſſima in mõte parnaſſo: ideoq; grata Apollini aſſuetis iã eo dona mittere re/
gibus Rõanis teſte Bruto fortaſſe in argumẽtũ: quoniã ibi libertatẽ publicã is meruiſſet lauriferã tellurẽ illam
oſculatus ex reſpõſo: Sola ex arboribus fulmine nõ icit᷑. Ob has res honorẽ habitũ in triũphis potius credide/
rim q̃ q; ſuffimẽtũ ſit cedis hoſtium & purgatio ut tradit Maſſurius: Adeo in ꝓphanis uſibus Pollui laurum:
& oleã fas nõ eſt: ut ne ꝓpitiandis qdẽ numinibus accendi ex iis altaria aræue debeãt. Laurus manifeſto ãbdicat
ignes crepitu. Euſe. ait laurũ dicari Apollini quoniã ignea arbor ẽ. Vnde odio a dæmõibus maxime habet᷑: & q̃
uſta reſonat qđ ꝑdicẽdi uim notat. Tyberius Cæ. tonãte cælo ea coronabat᷑. Laurus triũphis ꝓprie dicat᷑ gratiſ/
ſima domibus: ianitrix cæſarũ põtificũq;: ſola domos exornat: & ante limina excubat. ¶ Hyacithus: fabula pue
Diana ri nota ẽ: hyacĩthi aũt flos duplex eſt: croceus & cœruleus. ¶ Malo: hoc pomũ græci μῆλον dicũt & etiam oues
Palum/bes μῆλα appellãt: hic ambiguitas noĩs ĩduxit fabulã de malis aureis. ¶ Delia: Diana q̃ ꝑeſt cãibꝰ ad uigiliã noctur
nã adhibitis: ideo nocturna diana ſanguine catuli placabat᷑. ¶ Palũbes: ſyluaticæ ſunt: & ĩ arboribus nidificãt: q̃s
Colum bæ Ariſt. in li. de aĩa: his in anno parere ſcribit: ut turtures. Colũbæ uero q̃ a culminibus ſecũdũ Varronẽ dñr qm̃ il
la frequẽtant decies in anno parere: idẽ Auctor ẽ. Et in ægypto duodecies: & plerũq; marẽ & fœminã pariunt.
Miſcel/lum Octenis annis uiuũt ſecundũ Pli. colũborũ duo genera ponit. M. Var. Vnũ ſaxatile qđ in turribus nidificet: uel
uillæ culminibus maxĩe timidũ. Alterũ clementius q; cibo domeſtico cõtẽtũ ĩntra limina ianuæ ſolet paſci. ex
Vitula duobus his fit tertium genus miſcellũ dictum. ¶ Vitulã. Quædã ſacrorũ uerba amæne ita ĩterpretatus eſt: ut
Vitula/ria mutato uerborꝝ ſono ĩteger ĩtellectus maneret. Nã uitulari ut ẽ apud pictorẽ. eſt uoce lætari. Varro in. xv. rerũ
diuinaꝝ ait põtifex qbuſdã ſacris uitulari ſolet qđ græci παιανίζειν dicũt. Hic Hillꝰ ĩ li. de diis uitulã ait uocari

deam quæ lætitiæ præeſt. Piſo ait uitulam uictoriam nominari quod poſt uictoriam certis ſacrificiis fiat ui/tulatio. Voluntq; nonnulli ſic dictam: quod cauſa ſit uitæ tollerandæ. Et ob hoc huic deæ pro frugibus quæ uitam ſuſtentant fiunt ſacra. Vnde hic uitulam pro uitulatione dixit. Tamen alii legunt uitulam in abla/uo. i. ſacra non alia hoſtia q̃ de uitula.

Et longum formoſe uale uale inquit Iola. DA.
Triſte Lupus ſtabulis. maturis frugibus ĩbres
Arboribus Venti nobis Amaryllidis iræ. ME.
Dulce ſatis humor. depulſis arbutus Hædis.
Læta Salix fœto pecori. mihi ſol⁹ amyntas. Da.
Pollio amat noſtram q̃uis ſit ruſtica muſam.
Pierides uitulam lectori paſcite ueſtro. ME.
Pollio & ipſe facit noua carmina. paſcite Taurũ
Iã cornu petat & pedib⁹ q̃ ſpargat Arenã. DA.
Qui te Pollio amat ueiat quo te quoq; gaudet
Mella fluãt illi ferat & Rub⁹ aſp amomũ. ME.
Qui Bauiũ non odit amet tua carmina Meui.
Atq; idẽ iũgat Volpes & mulgeat Hircos. Da.
Qui legitis flores & humi naſcentia fraga.
Frigid⁹ o pueri fugite hic lat; ãguis ĩ herba. M.

¶SER. Vale inqt Iola: Hic paſtor aut habuit duo nõia nã ſupra eũ Menalcã dixit: aut certe Iolã eũ qua/ſi paſtorẽ optimũ appellauit: a quodã paſtor nobiliſ/ſimo: ſicut uirũ forte plerũq; Achillẽ: adulterum Pa rim uocaus. Sane Lõgũ formoſe uale: ita ait: ut tor/uũ clamat: ꝓ aduerbio nomẽ poſuit. ¶ Vale uale in/quit: le corripit ſequẽs uocalis: ut Te Corydon o Ale xi. ¶ Triſte: triſtis res. ¶ Dulce: dulcis res. ¶ Satis: ſege tibus. ¶ Depulſis: a lacte ꝓhibitis: ut depulſos a lacte domi q̃ clauderet agnos. ¶ Pollio amat nr̃am q̃uis ſit ruſtica muſam: Blãdit iã Pollioni patrono quẽ tra/gœdiaꝝ & hiſtoriaꝝ ſcriptorẽ Oratius fuiſſe teſtat᷑: Nã ĩ ſecũdo carminũ dicit: De hiſtoriis ꝑiculoſæ ple/nũ opus aleæ tractas: & ĩcedis ꝑ ignes ſuppoſitos ci/neri doloſo. Itẽ paulo poſt: Paulũ ſeuere muſa tragœ diæ deſit theatris: quẽ carmẽ ſuũ licet ruſticũ: tamẽ amare cõfirmat. ¶ Pierides uitulã lectori paſcite ue/ſtro. i. paſcite ei⁹ armẽta: q̃a legit hoc carmẽ: uel uitu lã ei nutrite ꝓ p̃mio. Sane alii legũt Polliõ ut pria ꝓ/ducat᷑: alii Polio. ¶ Noua carmina: magna miranda. ¶ Paſcite taurũ: hic auget: nam ille uitulam dixerat. ¶ Quo te quoq; gaudet: ſubaudi ueniſſe. Peruenerat autẽ ad cõſulatũ poſt triũphũ dalmaticũ: Nã uicerat ſalonas ciuitatẽ dalmatiæ. Oratius: Cui laurus æternos ho nores dalmatico pepit triũpho. ¶ Amomũ: flos ẽ aſſyrius: ut Lucanus: Vicinæ meſſis amomũ. ¶ Qui Bauium nõ odit: ꝓ pœna ei cõtigat: ut diligat meuiũ peiorẽ poetã. Nã Meuius & Bauius peſſimi fuerũt poetæ inimici: tã Oratio q̃ Virgilio. Vnde Oratius: Mala ſoluta nauis exit alite ferẽs olẽtẽ Meuiũ. ¶ Mulgeat hircos: faciat ea q̃ cõtra naturã ſunt. ¶ Fraga: mora q̃ ĩ herbis naſcunt᷑: ideo dixit: Humi naſcẽtia. ¶ Latet anguis ĩ herba: allegoria eſt: nã uidet᷑ hoc ad Mãtuanos dicere: q̃ ĩter milites uerſabant᷑ armatos: quos ſicut anguis mortẽ ĩferre poſſe nõ dubium eſt. ¶ Non bene ripæ Creditur: ipſe aries etiam nunc uellera ſiccat: Allegoria ad illud quod ſupra di/ximus pertinẽs: quia poſt acceptos agros ab Ario centurione pene eſt intereptus: niſi ſe ꝓcipitaſſet in fluuium.

¶ANTO. Vale ĩqt: nulla hic fit ſynalœpha. ¶ Triſte: ꝓ triſtis uel triſtis res ꝑ alleothã: de q̃ ſupius. ¶ Depulſis: a lacte remotis: q; fit ubi hædi trimeſtres ſũt facti: ut ſcri. Varro. ¶ Arbutus: de hac lege Pli. li. xv. & xxiii. ¶ Pol/lio: De hoc late in Alexi. ¶ Pierides: dictæ ſunt muſæ a Piero mõte: ut ſcri. Feſtus ẽ ãt pierus mõs Theſſaliæ: q ad Macedoniã ꝓtendit᷑ auctore. Pli. li. iiii. ĩ Heſiodi ãt theogonia legit᷑ ex Ioue & Mnemoſyne muſas in Pieria na tas. Ergo nõ dictæ ſunt a Pieri natab⁹: ut q̃dã aiũt. De muſis ãt plura legito apud Diodorũ li. i. & li. v. ¶ Noua: mi rãda. cũ nũq̃ talia facta fuerĩt. Fuit autẽ tragœdiæ ſcriptor: ut meminit Hora. ode pria ſecundi libri. ¶ Pedibus q̃ ſpargat harenã: id tauri pugnaturi faciũt. Vnde Maro li. iii. Geor. ait Vẽtoſq; laceſſit ictibus: & ſparſa ad pugnã ꝓludit arena. ¶ Quo te. ſ. ueniſſe: ꝑuenerat ãt ad cõſulatũ: ut habet᷑ etiã ſequẽti ecloga triũpharat quoq; de Dal macis. ¶ Amomũ: amomiũ in uſu eſt frutice: uenoſo palmi altitudine: carpiturq; cũ radicæ: naſcit᷑ ĩ Armenia in media: & ĩ põto: plura Pli. li. xii. Dioſco. ait q; amomũ genus eſt odoratiſſimæ herbæ: cuius frutex ſimilis eſt botro coloris ruffi: circũ circa folia iũcta & copioſa ſunt: ex tyrſo botroſum ſemẽ reddit᷑ florẽ hẽt albũ. ¶ Qui bauiũ nõ odit. Aſteiſmos ẽ. i. urbanitas: aſteizo iocor: putat᷑ ãt id q̃cq̃d ruſtica ſimplicitate caret & facta ſatis ur/banitate exponit᷑: ut q̃ bauiũ nõ odit amet tua carmĩa mæui. i. ꝓ pena ei cõtingat: ut diligat mæuiũ peiorẽ poe/tã. Nã mæuius & Bauius peſſimi fuere poetæ: inimici tã Horatio q̃ Vir. unde Hor. ĩ epod. mala ſoluta naris exit alite ferens olẽtẽ mæuiũ. Euſe. autẽ ſcribit: q; Marcus Bauius poeta: quẽ Virgili. in bucolicis notat in Cappado/cia mortuus ẽ: ſed de urbanitate latius Fabius libro ſexto. ¶ Atq; idẽ iungat uolpes. i. faciat q̃ contra naturã ſunt.

¶CHRI. Lupus: de hoc ĩ ſequẽtibus dicet᷑. ¶ Arbutus: arbuti radices ualẽt cõtra peſtem pomũ ſimilitudinẽ habet cũ fragris: hoc duobus noĩbus appellãt græci cameron & memeclion. Iuba auctor eſt q̃nq̃genũ cubitorũ in arabia eẽ arbutos. ¶ Pierides: muſæ a pierio mõte in quo ex Ioue & mnemoſine natæ ſunt. Vnde Heſiodus μου σαι πιερι ηθεν σαι ἀηδι κλει ουσαι. Cõueniẽs ãt ẽ ut muſæ poetæ uitulã nutriãt. i. p̃miũ dent. ¶ Rubus: hic frutex mora fert: amomũ: ut ait Dioſcorides ẽ genus herbæ odoratiſſimæ: cuius frutex ſimilis eſt botro in circuitu cuiuſlibet arboris naſcens: ramulos habẽs ſiccos & duros uirgulis aſſimiles coloris ſubruffi: circa quos folia copioſa ex tyrſo butruoſum ſemen redolens & ſibi connexum album ueluti uiolæ foliis ſimilis brioniæ: Triplex eſt armenicum quod cæteris præſtat aurofi coloris uel fului odoris boni alterum medicum: Tertium ponticum. ¶ Vulpes: dicitur uulpes quaſi uolipes: hoc animal in Creta inſula nõ eſt: ſicut nec lupus nec ſerpẽs. ¶ Fraga: herba quæ illa fer fr agantia dicitur. ¶ Latet an. in her. Euridice dum herbas perambularet calcauit inſcia latentem ſerpentem: cuius morſu periit: ſed iam loco prouerbii eſt ne quid inter res letas noxium no/bis incautis eueniat. ¶ Frigidus: noxius. Nam uitæ aduerſatur frigus: uel quia frigidæ ſit naturæ uel frigidus.

Pieri/des

Aſteiſ/mos
Aſteizo
Bauius
Meuius
Arbuti

Pieri/des
Rubus
Amo/mum

Parcite oues nimiũ procedere.non bene ripæ
Credit̃ ipſe Aries etiã nunc uellera ſiccat.DA.
Tityre paſcentes a flumine reiice capellas.
Ipſe(ubi tempus erit)oẽs in fonte lauabo.ME.
Cogite oues pueri ſi lac præceperit æſtus.
Vt nuꝑ fruſtra preſſabim⁹ ubera palmis.DA.
Eheu q̃ pingui macer eſt mihi taurus in eruo?
Idẽ amor exitiũ ẽ pecori pecoriſq; magr̃o.ME
His certe neq; amor cauſſa ẽ uix oſſibus hærẽt.
Neſcio qs tenẽos ocul⁹ mihi faſciat agnos.Da.

¶SER. Parcite ãt:ꝓhibete.¶Procedere.i.ſeruate ne ꝓcedãt:ut Gnatis parce tuis.¶Tityre paſcentes a flumĩ ne reiice capellas.i.o Mãtua noli mõ uelle aliqd agere de repetẽdis agris.Nã cũ opportunũ fuerit ego oẽs lauabo .i.purgabo oẽs apud Cæſarẽ:cũ de acciaco bello reuerſus fuerit:& bene ĩ fonte:Ipſe.n.ꝑ amicos Cæſaris agrũ me ruerat:tanq̃ ꝑ riuulos quoſdã.Nũc ãt Mãtuanis beneficiũ dicit ſe ab ipſo ĩperatore meriturũ.¶Reiice capellas: reiiceca:ꝓceleuſmaticus ẽ ꝓ dactylo:& ſic ẽ poſitus:ut Genua labant.Itẽ Arietat in portas.¶Cogite oues:ĩ ouilia colligite:ut Tityre coge pecus.¶Præceperit:ꝓoccupauerit:nã naturale ẽ ut lac augeat̃ frigore:calore minuatur.¶Vix oſſibus hærẽt:uix oſſa eorũ cohærẽt.¶Teneros oculus mihi faſcinat agnos: dicit cãm maciei: & ꝑ trãſitũ pulcrũ ſe habere pecus ſignificat:qđ utiq; meruit faſcinari.¶Eris mihi magnus Apollo:relicto certamine ſibi ꝓponunt enigmata.Bene autẽ ait Eris mihi Apollo:qa ĩ rebus ĩcertis ſola opus ẽ diuinatiõe.¶Treis pateat cæli ſpatiũ non amplius ulnas: Vlna ꝓprie ẽ ſpatiũ ĩ q̃ntũ utraq; extẽdit̃ manus.dicta ulna ἀπο τῶν ωλενῶν.i.a brachiis.Vnde & λευκώλενοσ ἥρη dicit̃:licet Suetonius unũ cubitũ uelit eẽ tãtũmodo.Sane hæc q̃ſtio uarie ſoluit̃.Nã alii dicunt ſignificare cũ ſepulcrũ Cælii luxurioſi cuiuſdã qui uẽditis oĩbus rebus & cõſumptis tãtũmodo ſibi ſpatium reſeruauit:qđ ſepulcro ſufficeret:& uoluiſſe eũ errorẽ facere ex cæli & cælii ſimilitudĩe:ut ſit:Dic mihi ubinã ſepultus ẽ Cælius:cuius tribus ulnis cõtinet̃ ſepulcrũ.Alii uero uolũt puteũ ſignificari:q ẽ in Siene parte ægypti:quẽ ad hoc nimiæ altitudinis philoſophi effoderũt:ut ꝓbarẽt locũ illũ eẽ ſolũ quẽ recto ſol intuitu irradiaret.Nã.viii.kalẽ.Iulias die quãdo in cẽtro ſuo eſt ſol lumine ſuo tã imã quoq; illius putei q̃ ſummam terram irradiat:ſed neutrũ horũ conuenit ruſtico:Vnde ſimpliciter intelligendus eſt cuiuſlibet loci puteus:in quem cum quis deſcenderit tantum cæli conſpicit ſpatium:q̃tum putei latitudo permiſerit.

¶ANTO. Ipſe aries:placet magis ut ſimpliciter accipiatur q allegoricos:quod indicat etiam illud:ipſe ubi tempus erit omnis in fonte lauabo.Eſt enim Theocriti in quinta ubi ait Fœlicem ſperate diem:uitamq; capellæ.Cras ego uos omnes ſybaritis fonte lauabo.¶Præceperit:præoccupauerit:attraxerit.¶Taurus in eruo:In antiquiſſimis textibus eruo & aruo legi in illo ſummi pontificis aruo eſt per:a plures autem eruo habent per e.Eſt autem eruum leguminis ſpecies ſimile piſo:quod amplius q̃ uitia runcatur.Sufficiunt ſingulis bouum iugis modii quini ſati.Martio menſe ſatum noxium eſſe bobus aiunt.Item autũno grauedinoſum.Innoxium
Eruum autem fieri primo uere ſatum:auctor Pli.lib.xviii.meminit idem Columella libro.ii.ubi ait etiam ꝙ eruum lætatur loco macro nec humido:quia luxuria plerumq; corrumpitur.Per hæc autem uerba optime exponemus pingui eruo:ideſt læto.¶Vix oſſibus herent:Theocritus quoq; in quarta:Nemphe uolunt prati teneris iam paſcier herbis.Illa adeo macra eſt uitula:& uix oſſibus heret.¶Faſcinat:laudando decipit:uel degrauat.Faſcinum & fas a fando nominatur:ut Feſtus ait Pli.autem lib.vii.cap.iii.ſcribit in aphrica eſſe familias quaſdam effaſcinantium:quarum laudatione intereant probata:areſcant arbores:emoriantur infantes eſſe eiuſdem generis in triballis:& illyriis qui uiſu quoque effaſcinent:interimant ꝙ quos diutius intueantur:iratis præcipue oculis:quod eorum malum facilius ſentire puberes:notabilius eſſe ꝙ pupillas binas in oculis ſingulis habeant: fœminas quidem omnes ubiq; uiſu nocere:quæ duplices pupillas habeant.Cicero quoq; auctor eſt.Hæc & plura Pli.Dic quibus omiſſo canendi ſtudio ad enigma diuertit quo decentius cantum abſolueret:nec uictus
Siene eſſe uideretur ne item infinitum quodammodo canere cogeretur.¶Cæli ſpacium:in æthyopie fine Siene eſt inſula.C.M.Paſſuum ambitu:ut ſcribit Pli.lib.v.Stra.quoq; li.xvii.docet:ꝙ in ipſa Siene puteus quidam eſt: qui æſtiuum indicat ſolſtitium:quoniam hæc loca circulo tropico ſunt ſubiecta:& in meridie umbilicos faciunt ſine umbra:& ſol ſupra uerticem ibi manentibus habetur unde neceſſe in puteos q̃q̃ profundiſſimos uſq; ad aquam radios iaci.Itaq; de hoc puteo intelligere poteris & de quocunq; alio:nam in fundo cuiuſq; putei manentibus cælum non uidebitur niſi pro aditus magnitudine.Vlnas:Olene & olenos ulna dicit̃:eſtq; ut aiunt utriuſq; manus extenſio:uel magis unus cubitus tantum.¶Apollo:cui diuinandi poteſtas Macro.libro.i.ſat.ſcribit ꝙ diuerſæ uirtutes ſolis nomina diis dederunt uirtutem igitur ſolis quæ diuinationi curationiq; præeſt:Apollinem uocauerunt:quæ ſermonis auctor eſt Mercurii nomen accepit.

Aries ¶CHRI. Aries:mas eſt non caſtratus qui oues ſalit.Qui uero caſtratus eſt:& propterea inutilis Veneri
Veruex ueruex dicitur quoniam in eo uerſa ſit natura.¶Vellera:a uellendo dicuntur:Nam priſci ouium lanas non tondebant:ſed uellebant.¶Fruſtra præſſabimus:ideſt q̃uis uehementer premamus:tamen fruſtra erit:Eſt autem preſſo frequentatiuum a premo.¶In eruo:antiquus habet codex & non aruo.Dicimus enim eruum & eruiliam leguminum genus:quo.M.Varro pecus pingueſcere ſcribit.¶Faſcinat:a græco eſt hoc uerbum.Illic enim
Faſcinatio βασκαίνω dicunt:eſt autem faſcinatio morbus qui ex ſpiritu faſcinantis per oculos faſcinati ad cor ipſius ingreſſo peruenit ſpiritus enim a cordis calore ex puriori ſanguine generatur.Tales autem ſunt in nobis ſpiritus:qualis eſt ſanguinis humor.Spiritus autem ſimiles ſibi radios per oculos quaſi per uitreas feneſtras emittit Cor.enim ſuo perpetuo quodam motu proximum ſibi ſanguinem agitans ex eo ſpiritu:in totum corpus perque illos luminum ſcintillas per membra diffundit quidem ſingula per oculos autem maxime.Ad altiſſimas partes cum ſit leuiſſimus maxime euolat ſpũs:Eiuſq; lumen per oculos cum perſpicui maxime ac

nitidi ſint maxime emicat. Nam ꝙ aliquid lumen in oculis ſit: patet ex eo ꝙ quorūdam brutorum oculi in tenebris micant. Quin. &. A. Octauianus adeo lucidos oculos habuiſſe fertur: ut cum acrius quēdam intueretur cogeret eum quaſi ad ſolis fulgorē oculos ſubmittere Tyberium quoqꝫ ēt & in tenebris uidiſſe. Tranq. auctor eſt: ſed ad breue & cum primum a ſomno patuiſſet. Quod aūt radius ab oculo emiſſus uaporē ſpiritalē ſecum trahit: & uapor ſanguinē: ex eo iā pſpicuum eſt: ꝙ lippi rubenteſqꝫ oculi radii ſui emiſſione eos qui uident eodē morbo cogunt laborare: hoc. n. indicat radiū uſqꝫ ad obuium illum ꝓtendi & cū radio una uaporem corrupti ſanguinis emanare: cuius cōtagione oculus ſpectantis nidificat. Refert Ariſtoteles mulieres mēſtruo affectas intuitu ſuo ſpeculū ſanguineis guttis ſæpe fœdare. Eſt. n. uapor ſanguinis ſanguis qdē tenuiſſimus q aſpectum fugit oculoꝝ: ſed in ſpāli ſupficie factus craſſior iam apparet. Hoc in rariori aut minus terſa materia nō efficit: quia in ea penetrat aut diſſipatur radius. Non ergo mirum: ſi patefactus & in aliquē intentus oculus radiorum ſuoꝝ aculeos in aduerſos oculos iaculat: & una cum aculeis qui ſpirituum uehicula ſunt ſanguineū illum uaporem quem ſpiritum nominamus inuehit. Hic uiolentus aculeus diuerberat oculos. & cum a pcutiētis corde incitatur percuſſi precordia quaſi regionem propriam repetit & cor uulnerat: neqꝫ eius duriori dorſo hebeſcit. Redit in ſanguinē. peregrinus hic ſanguis: & cum ab eius qui ſautius eſt alienus. ſit ſanguinem eius ꝓprium inficit: Infectus āt ſanguis ægrotat. Hæc ægrotatio faſcinatio eſt: quæ iccirco magis noce teneriori ætati: quia illius corda: cum molliora ſint minus reſiſtunt ferienti: & magis leduntur: dixi ut potui hac uerborum breuitate. unde ſit faſcinum. Addam illud in illyriis & triballis homines eſſe qui interrimant uidēdo ſi quicquam diutius irati perſpiciāt eaſqꝫ binas pupillas habere maximeqꝫ hoc malum ſentire puberes ait Gellius atqꝫ Plinius qui etiam in Aphrica familias quaſdam eſſe dicit teſte Iſogono & Nymphodoro: quorum laudatione intereant probata. Areſcant arbores. Emoriantur infantes. Fœminas quidam omnes ubiqꝫ nocere: quæ duplices pupillas habeant. Cicero quoqꝫ apud nos auctor eſt. Faſcinum pro membro uirili poſuit in priapeia. Maro. ut priape quod ſis faſcino grauis tenero: & paulo infra. Placet priape qui ſub arboris comis ſoles ſacrum reuinctus Pampino caput. Rubes ſedere cum rubente faſcino.

Dic qbus in terris & eris mihi magnus Apollo
Treis pateat cæli ſpatiū nō āplius ulnas. ME.
Dic quibus in terris inſcripti nomina regum
Naſcātur flores & Phyllida ſolus habeto. PA.
Non. noſtrū inter uos tantas componere lites.
Et Vitula tu dignus & hic & quiſquis amores
Aut metuet dulces aut experietur amaros.
Claudite iam riuos pueri ſat prata biberunt.

℃SER. Dic quibus in terris inſcripti nomina regū Naſcunt flores: Quia ſoluere non potuit: ipſe aliā obiicit quæſtionē: & captioſe Quibus in terris dixit. Hiacynthus. n. ubiqꝫ naſcitur flos: qui natus eſt primo de Hiacynthi ſanguine: poſtea de Aiacis: ſicut & Ouidius docet. Eſt aūt rubrū quaſi liliū: deſignās primā hiacynthi litterā. Regū aūt nomina non quoniā ipſi reges fuerūt: ſed quia regū filii: ut Magnū reginæ ſed. n. miſeratus amorē: cum de Ariadne diceret Paſiphaes reginæ filia. Sane multi uolunt nomina regū pro nomine regis poſitum: ut ſit quēadmodū illud in Terentio: Non perpeti meretricū contumelias: cū de una loqueret. Nā flos iſte Hiacynthi tantū & nō Aiacis nomē retinet. Tamē ſciēdū ænigmata hæc ſicut fere oīa carere aperta ſolutiōe. ⁋ Phyllida ſolus hēto: amicā cōmunem: quod plus eſt q̄ eſſe Apollinē nā eſſe Apollinē impoſſibile eſt: quod ille promiſerat: hic uero poſſibilia pollicet. ⁋ Nō: hic diſtinguēdū eſt: ut ſit ſenſus: Officii iudicis eſt ferre ſententiā: nō eorū qui inter ſe contendūt: unde male qdā totū iungūt: Nō noſtrū īter uos tantas cōponere lites: Nā negaret ſe facturū quod faciet. Iudicaturus. n. eſt eos eſſe pares dicēs: Tu uitula dignus: & hic. ⁋ Cōponere: finire: ut Ante diē clauſo componet ueſper olympo ideſt finiet. ⁋ Et quiſquis amores. Aut metuet dulces: aut experietur amaros. Et tu & hic digni eſtis uitula: & quicunqꝫ ſimilis uſ̄ri ē. Nā ſupra unus dixerat: Triſte lupus ſtabulis: maturis frugibus imbres: Arboribus uenti: nobis Amaryllidis iræ. Item alter: Dulce ſatis humor depulſis arbutus hædis: Lenta ſalix fœto pecori: mihi ſolus amyntas. Ad cuius amatoris ſimilitudinem pertinet: Aut metuet dulces: nanqꝫ hic Menalcas & amabat & amabatur: ſed tanq̄ prudens timebat ne unquā poſſet amor ille diſſolui: & contra Damœtas amaritudinem amoris expertus fuerat ex amicæ Amaryllidis iracundia. ⁋ Metuet dulces: timebit pro dulcibus ne eos amittat. ⁋ Sat prata biberunt: aut intelligimus hunc exiſſe ut iuberet pueris ſuis ut arua irrigarent: quod illis cātātibus factum eſt: & re uera dicit Riuos claudite: aut certe allegoricos hoc dicit: iam cantare deſinite. ſatiati enim audiendo ſumus.

℃ANTO. Nomina regum: de hyacintho flore intelligit: de quo iam diximus habet enim in foliis hya. quod etiam Ouidius in met. docet apertius. ⁋ Non: hic fiat colō: ut dicamus. ⁋ Non: ſcilicet ueſtrum eſt: ſed noſtrum qui iudex ſum componere &c. ⁋ Et uitula tu dignus. in Theocriti quinta: ubi Lacon & Comatas: acerbe certauerunt: alter uictus eſt. Ait enim ſic Morſon iudex: Laconem Morſon iubeo reticere: quid ipſū nūcio deuictū: mea ſic ſnīa poſcit. Do tibi lanigeꝝ pignus certaminis agnū. Quem nuper docta meruiſti uoce comata. In ſexta autem ubi Damœtas & Daphnis amici cantarunt. Deuicit neuter: neuter ſuperatus abiuit. ⁋ Aut metuet dulces: uti Menalcas ſcilicet dixerat enim Dulce ſatis humor &c. ⁋ Aut experietur amaros: uti Damœtas ſcilicet nam dixerat. Triſte lupus ſtabulis &c. ⁋ Riuos: ideſt ora. ⁋ Prata: aures. ⁋ Biberunt: auſerunt audiuerunt. Eſt enim allegoria quā Fabius lib. viii. in uerſionem interpretatur: ut aliud uerbis aliud ſenſu oſtendat.

℃CHRI. Componere: finire: ut hic. Item tranquillum reddere: ut ſed motos præſtat componere fluctus. Item cōparere. Salu. Vbi metelli dicta cū factis compoſuit illud. Sic paruis componere magna ſolebam. Item ornare: Dulcis compoſitis ſpirauit crinibus aura. Item coniungere: ut Componens manibuſqꝫ manus: atqꝫ

oribus ora. ¶ Riuos: Nam e propinquo flumine deducuntur riui quibus irrigantur prata: unde dicimus deriuare flumina cum ex alueo per riuos dicuntur. ¶ Prata dicuntur quaſi parata: quia ſine cultura fructuum redunt. Solum expectatur dum herba creſcere deſiit & æſtibus areſcere tūc ſubſecatur: ut perareſcat: furcillis uerſatur. Remoto fœno ſicilienda ſunt prata: ideſt falcibus conſectanda quæ fœni ſit prætererunt: & quaſi herba tuberoſum reliquerunt campum a qua ſectione arbitratur Varro dictum eſſe ſicilire prata.

ECLOGA QVARTA POLLIO.

SICELIDES Muſæ paulo maiora canamus.
Nō omnes arbuſta iuuant humileſq; Myricæ.
Si canimus ſiluas: ſiluæ ſint Conſule dignæ.
Vltima cumæi uenit iam carminis ætas.

SER. SICELIdes muſæ paulo maiora canamus. Aſinius Pollio ductor germanici exercitus: cū poſt captas ſalonas Dalmatiæ ciuitaté primo meruiſſet laureā: poſt etiā conſulatū adeptus fuiſſet: eodé anno ſuſcepit filiū: qué a capta ciuitate Saloninū uocauit: cui nunc Virgilius genethliacon dicit: quem conſtat natū riſiſſe ſtatim: qđ parétibus omen eſt īfelicitatis. Nam ipſum puerū inter ipſa primordia periiſſe manifeſtū eſt. ¶ Sicelides auté græcū eſt. Nā latine ſicilienſes facit. i. Theocritiæ: Nā Theocritus ſyracuſanus fuit: quem in hoc opere Virgilius imitatur: ut diximus ſupra. ¶ Paulo maiora canamus: Bene paulo. Nam licet hæc ecloga diſcedat a bucolico carmine: tamen inſerit ei aliqua apta operi. ¶ Myricæ: uirgulta ſunt humillima. ¶ Vltima cumæi uēit iā carminis ætas: Sibyllini: q̄ cumana fuit: & ſæcula p metalla diuiſit: dixit ēt qs quo ſæculo īperaret: & Solé ultimū. i. decimū uoluit. Nouimus aūt eundé eſſe Apolliné: unde dicit: Tuus iā regnat Apollo. Dixit ēt finitis oībus ſæculis rurſus eadem renouari: quam ré etiam philoſophi hac diſputatione colligūt dicentes: Completo magno anno omnia ſidera in ortus ſuos redire: & referri rurſus eodé motu. Quod ſi eſt idé ſiderū motus: neceſſe eſt ut oīa q̄ fuerūt héant iterationé. Vniuerſa. n. ex aſtroꝝ motu pédere manifeſtū eſt. hoc ſecutus Virgi. dicit reuerti aurea ſæcula: & iterari oīa q̄ fuerūt.

¶ PRO. Cumæi: uel a ſibylla quæ cumana: & poſt quatuor ſecula παλινγένεσιαν: futuram cecinit: uel cumæi carminis Heſiodi a pře Dio. q cumæus fuit Heſiodus aūt libris ſuis quatuor ſeculorū facit mentionem. Tiphys gubernator nauis argus. Argo auté a celeritate dicta eſt. Sic & Home. qui κυνας αργους celeres dixit: inde arguti: qui multum: ac celeriter loquuntur: ut arguta hirundo.

¶ ANTO. Sicelides muſæ. in antiquis ēt pluribus textibus: & ī illo q in ſummi pōtificis bibliotheca maioribus characteribus ſcriptus é Sicelides p e nō p i legi. qđ quidé græce dixit. illis. n. Sicelia: nobis uero Sicilia dicit̃. Celebrat̃ hic Aſinius Pollio q fuit orator & cōſularis: ut docet Euſebius de quo latius ī Alexi. fuit hiſtoriarū & tragœdiarū ſcriptor: q & de Dalmatis triūphauit. Vnde Horatius ode prima ſecūdi uoluminis ad eū ſcribens ait: Cui laurus æternos honores Dalmatico peperit triumpho. laudat ibidé eūdé a pietate a prudétia a dignitate: & honore: ab eloquétiæ uiribus. Dicūt alii a Salona dalmatiæ urbe capta ſuſceptū filiū Saloninū uocaſſe: q & ſi paꝝ uixit. Hic quoq; a Marone cū patre celebrat̃: Sed laus ipſa talis é: q; ſæpe ad Auguſtū quoq; raferéda eſt. Vt ſuo loco docebimus. Aduertédū p̄terea ī Strabōe legi Salonæ ſalonarū. in Plinio ſalona ſalonæ: Itaq; nō recte ſalonæ p o in prima ſyllaba dicit̃. ¶ Sicelides muſæ: q̄ ſcilicet Theocrito ſyracuſano fauiſtis: ſeu o Theocri-

Myrica ti cantus & carmina. ¶ Arbuſta: ideſt minima & humilia. ¶ Syluas. i. altiora. ¶ Humyleſq; myricæ. Myrica genus é fruticis: quam alii tamaricen uocāt Auctor eſt Plinius libro. xiii. Idem quoq; libro. xxiiii. ſic ait: Myrica quam & amaricon uocat Læneus ſimilis eſt ſcopis amerinis arbitrantur quidam hanc eſſet tamaricam: uulgus infelicem eā arboré appellat: quoniā nihil ferat: nec feratur unquam. Hæc ille. ¶ Sint: & ſunt in antiquis

Cumæ eſt in illo ſummi pontificis ſint per. i. ¶ Conſule: pollione. ſ. ¶ Cumæi carminis: Cumæ: in Campania ſunt: antiquitate cunctas & Siciliæ & Italiæ urbes antecellit: urbs ipſa plura legito apud Strabonem lib. v. & apud Dyoniſium lib. vii. idem autem ſybillæ ſacellum erat: ſed eius quæ rebus romanis quinquageſima olympiade interfuit: cuiuſq; librum ad Cornelium uſq; Syllam pontifices Romani conſulebant tunc. n. una cum capitolio igni abſumptus eſt: auctor é Solinus. Meminit idé Gellius li. i. c. xix. ſed latius Dyoniſius li. iiii. ¶ Vltima ætas: ferrea ītelligit̃: unde ait īferius. Quo ferrea primū deſinet: ac toto ſurget gés aurea mūdo nā ab ītegro ſæclorū ordo naſcebat̃. Pro etiā ſcribit quod cumana ſibylla poſt quatuor ſæcula: nonā generatiōem futuram cecinit.

Sicilides ¶ CHRI. Sicelides: dep̄cat̃ erroré ſi paulo ſublimius q̄ paſtoria res reqrit canat: Dixit aūt ſicelides & nō ſicilides: Nā cum uſus ſit patronymico noīe q; potius græcū quā latinū deduxit ab eo q; eſt ſicelia ut dicunt græci & nō ſicilia ut dnt latini. ¶ Arbuſta: cū ꝓprie arbuſtū ſit locus cōſitus nouellis arboribus. ¶ Arbuſtæ q̄ ex ſeminario auulſa ſunt ſeminaq; appellant̃ uoluit notare humiliores arbores. ¶ Myricæq;: Virgulta non multū a geniſtis diſtantes. ¶ Syluas: nā in p̄cio fuit paſtoria & agricultura. ¶ Vltima cumæi. i. ultimum ſæculū ex quatuor ſæculis quæ p̄dixerat Sibylla cumæa. Verū de Sibyllis dicemus in æneі. qđ āt ad hūc locū attinet Sibylla cumæa fuit e cuma q̄ urbs eſt in locréſi agro qui eſt Ioniæ Aſiæ minoris quā aliqui uicinitate loci Erithreā appellarūt Hæc ut ponit Seruius ꝓfecta in Italiā. Multa de romanoꝝ fatis uaticinata eſt. Sed ut oſtédit Auguſtinus multa ēt de Chriſto eſt uaticinata. ¶ Cuius uerſum: ut oſtendit Phocianus capita ita ſe habent ut primæ litteræ cōficiant ιησους χριςος θεου υιος σωτηρ Ieſus Chriſtus Dei filius ſaluator. Hæc igitur illum de uirgine oriturum p̄dixit uerum Maro iſtius theologiæ ignarus ad Octauiani felicitatem referens uirginem iuſtitiam intellexit a qua ſit Octauianus quem appellat: ideſt Solem. Nā noſtri quoq; natū eſſe ſolem iuſtitiæ Chriſtū dicūt. Priſci uero prima ſæcula aurea: ideſt ab omni uitio pura fuiſſe dicunt: & in illis uirginé: ideſt iuſtitiam cū hominibus habitaſſe teſte quoq; ipſo Virgi. aſſerūt hæc igitur ſæcula iam ſua ætate rediiſſe nunc teſtatur Maro.

Arbuſtæ

Sibylla cumæa

Quod etiam mathematice dictũ eſſe poteſt demonſtrari. Nam apud hebreos inſignis aſtrologus Habraham
ſcripſit ſeptẽ eſſe planetas & ſeptẽ angelos eſſe illorum ductores appoſitos. ſ. Caphiel: Saturno: Sathiel: Ioui: Sa/
mael: Marti: Amael: Veneri: Michael: Mercurio: Raphael: Soli: Gautici: Lunæ: Quẽlibet aũt illorũ ducere mũ
dũ annos. cccliiii. & menſes q̃tuor. ¶ Fuiſſeq; ordinẽ: ut primus Saturnus duceret qua hora Saturni creati ſunt
Sol & Luna poſt Saturnum duxit Venus: poſt Venerem Iuppiter: Ioui ſucceſſit Mercurius: & illi Mars Marti
Luna: itaq; ducatus omnium iſtorum ſeptem abſumit annos circiter ſeptuagintaocto ſupra duo milia & qua
dringentos. Quod ſi ſecundo peragatur huiuſcemodi ducatus perueniet ultra annum ſextum ac quinquageſi
mum ſupra quatuor milia ac noningentos annos: Sed Maro floruit anno a mundo cõdito fere. lx. ſupra quin/
que milia ac centum annos ex quibus omnibus perſpicitur quod tunc tertio iam regnabat Saturnus.

Magnus ab integro ſeclorum naſcitur ordo.
Iam redit & uirgo redeunt Saturnia regna.
Iam noua progenies cælo demittitur alto.
Tu modo naſcenti puero quo ferrea primum
Deſinet ac toto ſurget gens aurea mondo.
Caſta faue Lucina tuus iam regnat Apollo.
Teq; adeo decus hoc æui te Conſule inibit
Pollio & incipient magni procedere menſes.

¶ SER. Ab integro: denuo. ¶ Seclorũ: ſynereſis ꝓ
ſæculorũ. ¶ Redit & uirgo: Iuſtitia q̃ Erigone fuit: &
permiſcet laudes tã pueri q̃ Pollionis: q̃ Auguſti. Nã
felicitas tẽporũ ad ĩperatoris ꝑtinet laudẽ. ¶ Iam no/
ua ꝓgenies cælo demittit̃ alto: ut uideant̃ homines
non ex mortalibus nati: ſed ex numinibus q̃ſi e cælo
lapſi. & hinc cõiicit fore aurea ſecula: q; Auguſtus im
perat: q; talis ẽ natus puer: q; cõſul eſt Pollio. ¶ Quo:
deeſt naſcẽte. Nã hoc dicit faue ei Lucina: cuius ortus
ſæcula ĩmutabit aureis. ſ. ferrea. ¶ Caſta faue Lucina:
mõ dianam accipimus: Sic Oratius: Siue Lucinam
probas uocari. Terentius: Iunonem Lucinam dicit:
ut Iuno Lucina fer opem: ſerua me obſecro: tamen
ambæ unum ſunt. ¶ Tuus iam regnat Apollo: & ultimum ſæculum oſtendit: quod Sibylla Solis eſſe memo/
rauit: & tangit Auguſtum: cuius ſimulacrum factum eſt cum Apollinis cunctis ĩſignibus. ¶ Inibit: inchoabit:
exordium accipiet: aureum ſcilicet ſæculum. ¶ Incipient magni procedere menſes: illud tangit: quod Iulius &
Augu. menſes in honorem Cæſaris & Auguſti acceperunt nomina. Nam ante quintilis & ſextilis dicti ſunt.
& hoc etiam trahit ad argumentum aurei ſeculi.

¶ ANTO. Magnus ab integro ſæclorum naſcitur ordo. Edictis Cumææ ſibyllæ hæc poeta ſumpſit: quæ
quidem omnia de Chriſto prædixerat. Vnde & Gregorius in moralibus ait: Chriſtum iudeorum & gẽtilium
uocibus prophetari: qui pro utrorumq; ſalute ueneratur. Bene quidem ab integro: quoniam Chriſti aduentu
ceſſerunt uetera plurima: nouaq; alia inſtituta ſunt: ceſſit & ciuilium bellorum furor. Natus eſt enim ut Eu/
ſebius ſcribit: anno imperii auguſti. xlii. Virgilius autem brunduſii perierat anno imperii prædicti. xvi. itaq;
Chriſtum minime uidit. Sed in Auguſti Pollioniſq; laudem illa quæ de Chriſto Sibylla dixerat hic inſeruit.
Credebat enim: futura eſſe: ut reuera fuit. ¶ Iam redit & uirgo: ideo redit dixit: quoniam uirgo teſte Heſio/
do iouis & themidis filia teſte arato aſtrei & aurore: quæ in aureo ſæculo fuerat: eorumq; princeps: propter
diligentiam & æquitatem iuſticia appellata: in cælum fugerat ætate ænea auctor iginus. ¶ Saturnia regna:
ideſt aurea ſæcula quæ quidem Saturno regnante in latio fuerant: quo tempore: fides iuſticia & omnis uirtus
colebatur: & tellus per ſe dabat omnia: non bella non enſes erant: uer erat eternum. Sue autem ſcribit fuiſ/
ſe quondam ut omne tempus primo die natalis uſque ad exitum Auguſti: ſæculum Auguſtum appellare/
tur: & ita in faſtos referretur. ¶ Redeunt ſaturnia regna: id dixit Maro: quoniam ut ſcribit Liui. Auguſti tem
pore poſt bellum actiacum clauſum eſt iani templum: pace terra: mariq; parta. Et ut Lucius Florus etiam ſcri/
bit. ¶ Auguſtus ipſe conuerſus ad pacem. primum in omnia mala & in luxuriam fluens ſæculum grauibus
ſeueriſq; legibus coercuit. merito ergo redeunt ſaturnia regna dixit. ¶ Noua progenies: id etiam Sybilla di/
xerat de Chriſto intelligens Maro tamen de filio pollionis intellexiſſe uoluit: ut amico gratificaretur. Nec
intelligas de Auguſto. quoniam dicit: modo naſcenti puero & poſtea tuus iam regnat apollo. Per quem
Auguſtum ipſum intelligit: nam ut Suetonius ſcribit acclamatum eſt Cæſarem eſſe apollinem. Item exiſti/
matum Apollonis filium: quoniam Auguſtus menſe decimo natus eſſet. ¶ Lucina: Luna ut Varro inquit na/
ſcentium dux eſt: hinc ab iuuando & luce iuno lucina dicta ab latinis: ipſa enim menſibus actis in lucem pro/
ducit infantes. ¶ Tuus iam regnat apollo: dixerat enim Sibylla ultima ætate regnaturum apollinem: quod in/
telligendum erat (ut uult maro) de Auguſto: nam ut oſtendimus apollo dictus eſt: & apollinis filius exiſtima/
tus. ¶ Adeo: certe. ¶ Pollio: pollioni blãditur cum eo conſule dicat aureum ſæculum initum iræ. ¶ Procedere:
ulterius ire magni menſes: ideſt Iulius & auguſtus: qui olim Quintilis & Sextilis appellabantur: de quibus ple
ne legite Macro. lib. i. ſat. ¶ Te duce: te Pollione conſule.

¶ CHRI. Noua progenies. Quod ſibylla de Chriſto predixit: hic ad Octauianum refert. Noua ergo in Chri
ſto quia nuſquam alias uiſa eſt in terris progenies: quæ eſſet deus & homo: Sed noua in Octauiano. i. admiran
da propter orbem illo regnante omni ex parte redactũ. Vel noua: quaſi genus nouum hominum renaſcatur.
¶ Apollo: puto per apollinem Octauianum intelligendum eſſe qui ſit ueluti alter ſalutaris ſol orbi infuſus:
uel propter iuſticiam: quæ per ſolem exprimitur: appellat apollinem: ut per hoc numen oſtendat rediiſſe ſa/
turina ſæcula in qua iuſticia habitauit inter mortales. Eſt etiam apollo: quia ſuo ſplendore orbis totus illuſtra
tus ſit. Quin & alibi inducit apollinem. Octauiano in bello actiaco fauentem. Vt actius hæc cernens arcum
tendebat apollo: Nec placet quod ad apollinem referatur. Ipſe non regnauit. ¶ Tuus. ſ. frater: nã Lucina diana
eſt Solis ſoror. ¶ Magni menſes: perplacet ſeruiana ſententia: uel magni. i. admirabiles propter aurea ſæcula.

¶SER. Te duce: uel Auguſto: uel polliõe: uel Salonino. ¶ Sceleris ueſtigia noſtri: Bene nullum uult eſſe præſentium tempoꝝ uitium: ſed reliq̃s dicit eſſe ſupioris ætatis. Sic in georgicis cũ laudaret Auguſtũ: & carpſiſſet tempora uicina dicens: Vicinæ ruptis inter ſe legibus urbes. ¶ Arma ferunt: ſæuit toto mars impius orbe: intulit Fertur equis auriga neq; audit currus habenas: ut oſtenderet tantas eſſe reliquias præteritorum malorum: ut ne ab optimo quidem rectore ſedari poſſe uiderentur. Veſtigia autem ſcelerum dicit bella ciuilia: quæ geſſit Auguſtus cõtra Antonium apud Mutinam: contra Lucium Antoniũ fratrem huius Antonii apud Peruſium: contra ſex Põpeiũ filium Pompeii in freto ſicilienſi: contra Brutum & Caſſium in Theſſalia: cõtra Antoniũ & Cleopatrã in Epiro apud actiũ promontoriũ. ¶ Irrita: ad nihilũ deducta. ¶ Veſtigia: & non dicit: Iã irrita ſoluent terras formidĩe: ſed fiẽt irrita: & ſoluẽt terras timore uel formidine: ꝑpetua autẽ eſt longa. ¶ Ille deũ uitã accipiet: ſicut ſupra artificioſe laudem cõfundit: ut poſſit eẽ communis. Nam ad quẽuis poteſt referri ille: uel ad Auguſtũ: uel ad Saloninũ. ¶ Patũq; reget patriis uirtutibus orbem: uel Auguſtus Cæſaris: uel Saloninus Pollionis uirtute pacatum orbem tenebit: & mira laus utriuſq; eſt: & eius qui pacauit: & qui pacatũ tuetur. ¶ At tibi prima puer nullo munuſcula cultu: Rhetorice digeſta laudatio. Non enim improuide in principio uniuerſa conſumpſit: ſed paulatim fecit laudem cum ætate procedere. ¶ Munuſcula: Bene in rebus minoris ætatis uſus eſt dimminutione. ¶ Errantes hederas paſſim cum baccare tellus: paſſim uagãtes: Vnde antiqui lyrici dixerunt: Flexipedes hederas: quod hac & illac uagantur. Mire autem puerum laudat ex ipſis muneribus. Nam hedera indicat futurũ poetam. ut Paſtores hedera naſcentem ornate poetam: Baccar uero herba eſt: quæ faſcinum depellit: ut Baccare frõtem Cingite: ne uati noceat mala lingua futuro: per quod pulchrum indicat puerum.

Te duce ſi qua manent ſceleris ueſtigia noſtri
Irrita perpetua ſoluent formidine terras.
Ille deum uitam accipiet Diuiſq; uidebit
Permixtos Heroas & ipſe uidebitur illis
Pacatumq; reget patriis uirtutibus orbem.
At tibi prima puer nullo munuſcula cultu
Errantes Hederas paſſim cum Baccare tellus

¶ANTO. Noſtri ſceleris: uult enim bella ciuilia deorum ira fuiſſe ob Romanoꝝ ſcelera: quod etiam Horatius aſſerit: dicit enim in epod. Sic eſt acerba fata Romanos agunt: ſceluſq; fraternæ necis &c. ¶ Perpetua ſoluent formidine: quod uerum fuit: nam ut diximus poſt actiacum bellum clauſum eſt. Iani tẽplũ pace terra mariq; parta. ¶ Ille deum uitam accipiet. Cicero lib. primo de natu. deo. ſcribit eam eſſe deorum uitam qua nihil beatius nihil omnibus bonis affluentius cogitari poteſt. nihil enim agit nullis occupationibus eſt implicatus: nulla opera mollitur: ſua ſapientia & uirtute gaudet. ¶ Ille deum: hic locus aperte oſtendit pro apolline Auguſtum intelligi. ¶ Ille ergo: ideſt apollo: qui & auguſtus erat deũ uitam accipiet: nam ut in Tytiro diximus. Auguſto uiuenti etiam templa & aræ conſtitutæ ſunt. De polliõis filio non intelligas: quoniam de illo inferius ait: at tibi prima puer nullo munuſcula cultu &c. ¶ Heroas: Qui ſunt heroes Auguſtinus lib. x. oſtendit his uerbis. Nomen heroum ab Iunone dicitur tractum: quod græce Iuno hera appellat: & ideo neſcio quis filius eius ſecundum græcorum fabulas heros fuit nuncupatus: hoc uidelicet myſticum ſignificante fabula: quod aer Iunoni deputetur ubi uolunt cum dæmonibus heroas habitare: quo nomine appellãt alicuius meriti animas defunctorum. Idem quoq; lib. vii. ſcribit iter lunæ gyrum & nymborum ac uentorum cacumina aerias eſſe animas ſed eas animo non oculis uideri & uocari heroas & lares & genios. Triſmegiſtus quoq; auctor eſt: heroas habitare inter aeris puriſſimam partem ſupra nos & terram ubi nullus eſt nebulis locus. ¶ Patriis uirtutibus: ideſt militia qua quidem auguſtus iulium patrem imitatus eſt: & ea orbem pacauit de qua re legito Appianum circa finem libri: qui illyrius dicitur. legito item Florum in fine. ¶ At ti. pri. pu. iam uertit ſermonem ad Saloninum Pollionis filium per apoſtrophen: laudans eum a bonis eius gratia futuris. Prædicit autem multa ac ſi uicturus eſſet. innuit tandem quum hæc ſcripta ſunt illum obiiſſe. Ergo in pollionis gratiam id omne actum eſt. ¶ Hederas: per has futuros honores indicat. hedera: ideſt poetæ coronabant. Virgi. in ſeptima ecloga. Paſtores hedera creſcentem ornate poetam. Et Pli. ſcribit poetas coronari hedera habenti croceum ſemen. Scribit item Alexandrum ex india redeuntem exercitum hedera coronaſſe exemplo liberi patris. Probus autem lib. iii. Geor. ſcribit: quod ideo poetis ex hedera corona datur: quia exiſtimatur liber eſſe cum muſis. ¶ Cum baccare: baccar radicis tantum odoratæ eſt a quibuſdam nardus ruſtica appellatur. Odor ei eſt cinamomo proximus Ea auxiliatur cõtra ſerpentes: capitis dolores feruoreſq; odor ſomnum gignit: ueſtibus odoris gratia inſeritur Pli. libro. xxi. capitulo ſeptimo & quadrageſimoprimo.

Hero

¶CHRI. Veſtigia: irrita ſoluent terras: ideſt reliquiæ ſcelerum iccirco ſoluent. i. liberabunt a perpetua formidine terras: quia erunt irrita: ideſt ad nihilum reducta. ¶ Pacatum: proprie pacare eſt: cum ex bello aut tumultu aut alia turbulentia ad pacem tranquilitatemq; rem reducimus. ¶ Hederas: de hederis alibi dicetur. ¶ Baccare: baccaris ait Plinius. Quia radicis odoratæ eſt quidam nardum ruſticum appellauere. Vnguenta ex eius radice fieri ſolita apud antiquos. Ariſtophanes comicus teſtis eſt. Odor ei eſt cinamomo proximus: & paulo infra. Eorum error corrigendus: qui baccar nardum ruſticum appellauere. Eſt enim alia herba ſic cognominata: quam græci aſaron uocant. Dioſcorides ait quod aliqui perſam uocant in medicinæ uſu eſt Veſtibus odoris gratia miſcetur: & poſt ſtatim de aſaron ſubiungit quod alibi ab eo uocatur baccaris. ¶ Colocaſia: ait Plinius quam aliqui ciamon: ideſt fabam dicunt: in ægypto nobiliſſima: Hanc ex Nilo metunt caule cum coctus eſt harenoſa in madendo: thyrſo autem qui inter folia emicat ſpectabili foliis latiſſimis. Dioſcorides Fabam ægyptiacam appellat: arabice culcas dicitur. ¶ Acantho: Eſt acanthus arbor in ægypto ſemper frondens ſic dicta quod ſpinis abundat. Nam ακανθοσ ſpina eſt. Vnde acanthis luce dicitur alba ſpina.

Pacare

¶SER. Ridenti acantho: læto: & eſt herba quæ in ægypto naſcitur. ¶ Ipſæ lacte domum referent: Quid
enim eſt aptius infantibus lacte: & laus in hoc eſt quod ait ipſæ referent. ¶ Nec magnos metuent armenta leo/
nes: bona uſus eſt moderatione: dicens: Erunt quidem magni leones: ſed minime armentis nocebūt. ¶ Cuna/
bula: lectuli in quibus infantes iacere cōſueuerunt: uel loca in quibus naſcuntur quaſi cynabula. Nam κυειν
eſt græce prægnantē eſſe & eniti. ¶ Et fallax herba ueneni: non cicutam dicit quæ oībus nota eſt: ſed illā ſardo
niā: q̄ apiaſtri ſimilis hoīes decipit: Vel aconita: ut Nec miſeros fallūt aconita legentes. ¶ Aſſyriū uulgo naſcet

Mixtaqꝫ ridenti Colocaſia fundet Acantho:
Ipſæ lacte domum referent diſtenta capellæ
Vbera: nec magnos metuent armenta Leones:
Ipſa tibi blandos fundent cunabula flores:
Occidet & ſerpens: & fallax herba ueneni
Occidet aſſyrium uulgo naſcetur Amomum.
At ſimul Heroum laudes & facta parentis
Iam legere & quæ ſit poteris cognoſcere uirtus.
Molli paulatim flaueſcet campus ariſta
Incultiſqꝫ rubens pendebit ſentibus Vua.
Et duræ quercus ſudabunt roſida Mella.
Pauca tamē ſuberunt priſcæ ueſtigia fraudis.
Quæ tētare Tethym ratibus. q̄ cingere muris
Oppida quæ iubeant telluri infindere ſulcos.

amomū: Amomū herba ē ſuauiſſimi odoris: q̄ tātū
in aſſyria naſcitur. ¶ Vulgo: paſſim. ¶ Heroum lau/
des & facta parentis: ſi fuerit epexegeſis: melior ſen/
ſus eſt: Quæ erunt heroum laudes: tui uirtutes pa/
rentis. ¶ Quæ ſit poteris cognoſcere uirtus: Acceſſu
enim ætatis quanta ſit uirtus agnoſcit: & cuius glo/
riæ. ¶ Suberunt: ideſt erunt: ſed latenter: & bene pri/
ſcæ fraudis ad ſuorum temporum excuſationem: ſi
cut diximus ſupra. ¶ Quæ tentare tethym ratibus
quæ cingere muris Oppida: A ſequentibus oſtendit
præcedentia: quæ uitauit quaſi laudi īcōgrua. Nam
per nauigationem oſtendit fore auaritiam quæ ho/
mines nauigare compellit: per muros bella ſignifi/
cat: per agriculturam famis oſtendit timorem.
¶ANTO. Colocaſia: in ægypto nobiliſſima eſt Coloca ſia
colocaſia: hanc e nilo metūt. Ferebatur in Italia glau
tias acria corporis colocaſia leniri putauit & ſtoma/
chum iuuari. Pli. libro uigeſimooctauo capitu. uige/
ſimonono. & libro decimo. ¶ Acantho: uide in palæ
mone. ¶ Amomum: diximus ibidem. ¶ Fallax: fallit
enim ignaros. ¶ Parentis: ideſt pollionis: de quo ſæ/
penumero meminit Appianus ſcripſit item hiſtorias & tragœdias: ut dictum eſt. ¶ Virtus: uirtus eſt uitium Virtus
fugere inquit Horatius: uirtus eſt nihil aliud quam in ſe perfecta & ad ſuum producta natura. Tullius libro
primo de legibus Virtus eſt affectio animi conſtans conueniensqꝫ laudabiles efficiens eos in quibus ineſt. Tul.
libro quarto tuſcu. Legito item Apuleium in libro de philoſophia. ¶ Molli ariſta: mollem appellat: quia non
dura ſed fragilis eſt. ¶ Flaueſcet: ſplendebit flauus fiet matureſcente ſegete hinc ait paulatim: Eſt autem flauus Flauus color
color ex uiridi: & ruffo & albo cōcretus. lege Gel. libro ſecundo. ¶ Roſcida mella: uenit enim ex aere & maxime
ſyderum ex ortu. Itaque cum prima aurora folia arborum melle roſcida inueniuntur. Plinius libro undeci/
mo de quo latius legito librum Georgi. quarto. ¶ Tethym: pro mari poſuit: fuit enim tethys Achillis mater
Nerei filia. ¶ Tentare: auaritiæ uidelicet cauſa. ¶ Oppida: Cæſar libro quinto de bello gallico ſcribit: quod op/
pidum britanni uocant: quum ſyluas impeditas uallo atqꝫ foſſa munierunt: quo incurſionis hoſtium uitandæ
cauſa conuenire conſueuerat: unde tamen dicatur lege Feſtum: nam pro catello ponitur. ¶ Cingere muris: ho
ſtium metu. ¶ Alter erit tum typhis. Finito anno mundano ſeu uertenti qui in ſe continet quindecim ſolari/
um annorum millia: ut phyſici uolunt: omnia reiterabuntur: de quo late Macro. libro ſecundo de ſomno. &
Tul. in libro de natu. deorum ſcribit: quod ſecundum mathematicos magnus annus tum efficitur: quum So
lis & lunæ: & quinque errantium: ad eandem comparationem confectis omnium ſpatiis eſt facta conuerſio:
quæ quam longa ſit magna queſtio eſt: eſſe uero certam & diffinitam neceſſe eſt &c. ¶ Typhis: is primus in/ Tiphys
uenit amminicula gubernandi: ut Plinius ſcribit: fuitqꝫ in argo naui magiſter: hinc ait ille. ¶ Typhis in æmo/
nia puppe magiſter erat.
¶CHRI. Amomum: herba odoratiſſima: cuius frutex ſimilis eſt botruo: ramulos habet ſiccos & duros Amo/ mum
uirgulis aſſimiles. Ex thyrſo botruoſo ſemen redolens: & ſibi conexum florem album uelut uiolæ folia brio/
niæ ſimilia habet. Brionia uero uitis alba eſt. Triplex autem inuenitur armenicum quod cæteris præſtat auro Brio/ nia
ſi coloris uel fului odoris boni. Secundum medicum. Tertium ponticum. Plinius autem dicit. Amomi uua in
uſu eſt indica uite labruſca: ut aliqui exiſtimauere frutice uenoſo palmi altitudine. Capiturque cum radice ma
nibus paulatim leuiter componitur protinus fragile laudatur quam maxime punici mali foliis ſimile: nec ru/
goſis colore ruffo. Secunda bonitas eſt pallido: herbaceum peius: peſſimum candidum: quod uetuſtate euenit.
præcium uuæ in libro ſicli. lxx. Naſcitur Mocenæ: quæ pars Armeniæ eſt: & in media & in ponto: adulteratur
foliis punicis & gumī liquido: ut cohæreat: conuoluatqꝫ ſe in uuæ modum ſimile illi & nomine & frutice: Car
damomum: ¶ Heroum: heros quid ſit dicemus in æneide. ¶ Flaueſcet campus ariſta: quaſi dicat ſua ſponte na Ariſta
ſcetur ariſta. ariſta pro ſpica: Cæterum ariſte ſunt tenues illæ uirgulæ & aſpere: quæ ſurgunt in ſpica ab aridita
tate dictæ. ¶ Incultis pendebit. ſ. uuæ. Eadem ſententia quæ & in ſuperioribus ut ubiqꝫ omnia ſua ſponte na/
ſcantur rubens: ut oſtendat quod non ſolum producetur uua ſed etiam matureſcet. ¶ Thetym: hæc uxor eſt
Oceani Thetys uero mater Achillis. Aquarum enim effectiua uis oceanum dixerunt priſci cuius ſymbolum
tethys eſt. Vis aquæ potalis eſt. Achelous. Marinæ neptunus: quæ inquantum gignere poteſt Amphitrite
dicitur.

¶SER. Alter erit tum Tiphys: Specialia pro generalibus ponit. Nam per Tiphym quemcunque gubernatorem accipimus: Per argo quamcunque nauem: Per: Troiam quamcunque ciuitatem: Per Achillem quẽcunque uirum fortem. Videtur tamen locus hic dictus per αποκα τας ασιν: ideſt per omnium rerum uolubilitatem ex ſiderum ratione uenientem: ut diximus ſupra. ⁋Cedet & ipſe mari uector: neceſſario ſiquidem Omnis feret omnia tellus. Nauigatio enim ex mercimonii ratione deſcendit. ⁋Diſcet mentiri lana colores: Cum enim tingitur: mentitur alienum colorem. ⁋Murice: cochlea: unde tingitur purpura. ⁋Mutabit: tinget: inficiet per naturam. ⁋Luteo colore: rubicũdo: & eſt hypallage ꝓ croco luteo. nã crocum lutei coloris eſt: unde & alutea pellis. ⁋Sandyx: herba ẽ de q̃ ſandycinus tingit̃ color: q̃ uaranã ruſtici dicũt. ⁋Talia ſecla ſuis dixerũt currite fuſis: melius ẽ Currite ĩperatiuũ eẽ modũ: ut ſit ſenſ⁹ dixerũt parcæ cõcordes ſuis fuſis. i. uaticinatiõib⁹. ⁋Currite Talia ſæcla: hoc ordine & euẽtu ur̃o eſtote ſtabili: hic ĩmutabili & ſp manẽti. ⁋Fatorũ nũine affata dicta a fando qa q̃ parcæ dixerũt hæc credebãt̃ euẽire mortalib⁹. Nũine ãt. i. poteſtate: diuinatiõe: ac maiſtate. ⁋Parcæ q̃ & furiæ ĩfernales dictæ ꝑ ãtiphraſim: qa nulli ꝑcũt.

Alter erit tũ Typhis & altera quæ uehat Argo
Delectos Heroas. erunt etiam altera bella.
Atq; iterũ ad Troiã magnus mittet̃ Achilles.
Hinc ubi iam firmata uirum te fecerit ætas
Cedet & ipſe mari uector nec nautica pinus
Mutabit merces. omnis feret omnia tellus.
Nõ raſtros patietur humus nõ Vinea falcem.
Robuſtus quoq; iam tauris iuga ſoluet arator.
Nec uarios diſcet mentiri lana colores.
Ipſe ſed in pratis Aries iam ſuaue rubenti
Murice iam croceo mutabit uellera luto.
Sponte ſua Sandyx paſcentes ueſtiet agnos.
Talia ſecla ſuis dixerunt currite fuſis

Argo ¶ANTO. Argo: Iaſon Aeſonis filius: ac peliæ thæſſallorum: Regis nepos: ut in Colchos iret pro aureo uellere rapiendo iuxta pellion nauim ædificauit: magnitudine atque apparatu longe maiori quam prius fierent. erat enim antea paruarum nauicularum uſus. Iaſon poſtea optimos eorum: qui ſecũ ire appetebãt. elegit numero. iiii. &. l. Nauis argo dicta ẽ ab argo eius architecto: ut alii ſcribũt ab eius uelocitate q̃ antiq argon appellabãt auc. ẽ Dio. li. v. Hic: ubi q̃uis Soloninus dũ hæc poeta ſcriberet mortuus eſſet: attamẽ uti dixi tanq̃ uicturo in Pollionis gratiã hæc futura dicebat. ⁋Cedet mari. nulla. n. erit ãplius auaritia. ⁋Vector: q naui uehit̃. ⁋Mutabit merces: qd̃ naute lucri cauſa facere ſolent cum non ubiq; eadẽ ſint mẽtiri colores: nã cum alba ſit accipiẽdo diuerſum colorem mẽtitur illum: cũ non ſit natiuus: inficere autem lanas ſordibus Lydi primi inuenere. ut ſcribit Plini. libro. vii. Ipſe ſed in pratis aries &c. Quum poeta hoc loco loqueretur de filio Pollionis id quod ad prĩcipem ſummum ſpectaret adiecit: ipſe ſed in pratis &c. Traditur enim in libro ethruſcorum. Si hoc animal inſolito colore fuerit indutum portendi imperatori rerum omnium cum felicitate largitatem: Eſt ſuper hoc liber Tarquinii tranſcriptus ex oſtentatio: tuſco: ibi reperitur purpureo aureo ue colore ouis aries uc: ſi ſpargetur principi ordinis & generis ſumma cum felicitate largitatem auget genus: progeniem propagat in claritate: lætioremq; efficit: huiuſmodi igitur ſtatutum imperatori in tranſitu uaticinatur: hæc ex Macrobius libro tertio Saturnalium.

A Pierius in oue .p.76. (handwritten marginal note)

Murex ⁋Iam: ideſt tunc. ⁋Suaue: pro ſuauiter. ⁋Murice: murex piſcis eſt firmiori teſta circundatus: e cuius ſanguine lana tingitur: de quo late Plini. libro nono. ⁋Croceo luto: ruffo colore: luteus enim color ruffus dilucidior eſt a luce dictus: ut Gellius ſcribit. de quo etiam in Alexi. ⁋Sandix: ea in olere ſilueſtri: a græcis ponitur: decoctæ ſuccus prodeſt ſtomacho fatigato uenere corpori ſuccurrit: ut Plinius tradit libro duodecimo: libro etiam trigeſimoqnto dicit quod ſi Sandaraca torreat̃: æqua parte rubrica admixta: ſandicẽ facit: quam quã animaduertat Virgi. hic herbam exiſtimaſſe. ⁋Talia ſæcla ſuis: hic uerſus uarii de morte erat: ut ſcribit Macro. libro ſexto. ⁋Concordes parcæ: Eæ tres ſunt Homero teſte Clotho: Lacheſis: Atropos: Clotho fert colum. lacheſis filat Atropos incidit Clotho: uerbũ circumuolo ſignificat. Lacheſis a lachos dicitur: quod eſt ſors: nobis enim ſortitur uitæ terminum. Atropos autem immutabilis: uel ſine conuerſione: eo quod omne natum ubi in terminum ſibi ſtatutum ueniſſe cognouerit demergat in mortem. ⁋Parcæ: uero dicte ſunt a partu littera immutata: quaſi parte ut Varro uoluit Gellio referente libro. iii. capitu. xvi. Naſcentibus enim bonum & malum hominibus conferunt: ut Heſiodus ſcripſit.

Parcæ

Tiphys ¶CHRI. Tiphys magiſter fuit eius nauis: qua Iaſon & reliqui delecti ex græcia heroes in cholcos ad uellus aureum nauigarunt: appellata autem eſt argo a uelocitate: αργος enim uelox eſt: Vnde Homer. κυνας αργους: ideſt canes ueloces dixit. Hanc autem fuiſſe primam nauem longam & inuentam a Iaſone Philoſtephanus auctor eſt. Quamuis Aegeſias Partalo: Cteſias Samytæ Stephanus Semyramidi Arcthimachus ægoni hoc inuentum aſcribat. ⁋Tauris: robuſtis iuuencis. Nam tauri cum ſemper ſint indomiti inutiles ſunt aratro. ⁋Lana: a lenitate: ideſt a mollitudine ſua: dicitur hinc lanugo primi pili in barba: quia cæteris ſint molliores: & in nonnullis pomis: ut ſunt cydonia: lanuginem dicimus. Eſtque in ſola oue lana. Nam cæteræ quadrupedes pilos aut ſetas habent. Inuenitur etiam lanitium. Sic in Georgicorum. Si tibi lanitium curæ: ut epiſtola & epiſtolium. Nam Catullus. epiſtolium dixit. ⁋Suaue: rubenti: ideo dixit quia in libro Tarquitii ex oſtentario tuſco ita legitur. Purpureo auro uel colore ouis aries ue ſi aſpergitur principi ordinis & generis ſumma cum felicitate largitatem auget: genus progeniem propagat in claritate: lætioremque efficit. Hunc igitur auguſto tranſitu ſtatum uaticinatur. ⁋Sponte ueſtiet. Quia color ſandicinus connaturalis erit ut in lana adhuc non tonſa. ⁋Sandix: ait Dioſcorides olus agreſte quod facile comedi põ. Virtus eſt ei ſtiptica. Inuenit̃ etiam pro auripigmento uſto. Plinius autẽ inquit: in olere ſilueſtri ſandix a græcis ponit̃.

¶SER. Concordes ſtabili fatoꝝ numine parcæ:Nã & qđ una dixerit duæ ſequunť:& fixa ſunt ſtatuta fato
rũ:Orati.Quod ſemel dictũ ſtabiliſq; reꝝ terminus ſeruet.¶Iouis icrementũ:nutrimentũ:& eſt uulgare:qđ
bucolico cõuenit carmini.¶Nutantẽ mundum:nutat præſentibus malis:lætus eſt bonis futuris.¶Conuexo:
curuo:inclinato.¶O mihi tam longe maneat pars ultima uitæ:utinam poſſim frui uita longiſſima:& habere
tantum ſpiritum:quantum poſſet ſufficere ad tuæ uirtutis commemorationem.

Concordes ſtabili fatorum numine Parcæ.
Aggredere o magnos(aderit iã tẽpus)honores
Cara Deum ſoboles magnũ Iouis incrementũ.
Aſpice cõuexo nutantem pondere Mundum
Terraſq; tractuſq; maris cælumq; profundũ.
Aſpice uenturo lætentur ut omnia ſeclo.
O mihi tam longe maneat pars ultima uitæ
Spiritus & quantum ſat erit tua dicere facta.

¶ANTO. Stabili numine fatorum.i.immutabili iuſſu uoluntate & lege deorum.Eſt.n.factum ut Plato di
xit:uoluntas & iuſſio dei.hinc Luca.ait lib.v.Siue ca
nit fatũ ſeu quod iubet illa canendo.Fit fatũ.Chry-
ſippus autem auctore Gellio lib.vi.ca.ii.dixit fatum
eſſe ſempiternã quandã & indeclinabilem rerum ſe
riem.Cicero lib.i.de diuinatione ſic ait:Fatũ ãt id ap
pello:qđ græci hermamenen.i.ordinẽ ſeriemq; cau
ſarũ:cũ cauſa cauſam ex ſe gignat.Ea eſt ex oĩ æterni
tate fluens ueritas ſempiterna.¶Fuſis uerſando ete-
nim pollice fuſos fata cõſtituũt.¶Aggredere:adiuer
tit autẽ hic ſermonẽ ad Auguſtum.¶Magnos hono
res:diuinos ĩtelligit.Vnde ait Horatius epiſtola pri
ma ſecundi uoluminis ad Auguſtum:Romulus &
liber pater & Cum caſtore Pollux.poſt ĩgentia facta
deorum in templa recepti & infra paulum.Præſenti tibi maturos largimur honores.Iurandaſq; tuũ per nomẽ
ponimus aras.Nil oriturũ alias:nil ortũ tale fatentes.Si uero de pollionis filio intelligeres.Licet mortuo:ut di-
ximus:tunc magnos honores cõſulatus expone.Nã ſi de imperio ĩtelligeres.Auguſto interitũ portẽderet: me-
lius tamẽ de Auguſto ĩtelligemus.¶Magnum iouis incrementũ.creſcet.n.deoꝝ numerus per auguſtũ:quem
deũ ſobolem appellat ꝓpter æneã Romulum & Iulium inter deos relatos.Si tamẽ de polliõis filio accipias.Io-
uis incrementum ait:qa ſupius de eo dixerat:Iam noua ꝓgenies cælo demittit̃ alto.¶Conuexo:cõuexũ eſt ex Conue-
omni parte declinatũ qualis eſt natura cæli:q; ex omni parte ad terrã uerſus declinatũ ẽ:Feſtus id ſcribit.¶Mũ xum
dũ:Mundus appellatur cælum:terra:mare:& aer:ut ſcribit Feſtus hic tamen pro cælo tãtum accipitur: nã cæ- Mũdus
lum uere mundus uocat̃:ut Macro.lib.i.de ſom.inqt:mundus eſt deorũ domus ait Euripides.¶Nutãtẽ mun-
dum:Id lætitia potius futuri ſæculi agi crediderim q̃ pſentibus malis.Vnde more ſuo ſequẽti carmine illud idẽ
aperuit dicens.¶Aſpice uẽturo letent̃ ut oĩa ſæclo &c.qđ autẽ oĩa ſimul & triſtarentur:ut hic eſſe nullo pacto
conuenire uidetur:lætitia autem morari etiam inanimata idem Maro in Sileno oſtendit:ait.n.Tũ uero in nu
merum faunoſq; feraſq; uideres ludere:tum rigidas motare cacumina quercus.¶Conuexo pondere : conue-
xum pondus intellige ipſius cæli orbem & machinam.¶Cælumq; profundum:aera hic accipimus.unde Pli.
lib.ii.ſic ait.Namq; & hoc cælum appellauere maiores:quod alio nomine aera infra lunam hæc ſedes:multoq;
inferior merito igitur de aere cælum profundum ait.¶Venturo ſæclo:id autem iam deſcripſit.¶O mihi: op-
tat ſibi longiorem uitam: quo auguſti laudes cantare queat.Eſt autẽ ordo.¶O maneat mihi ultima pars uitæ
tam longe:& maneat Spiritus tam longus:quantum ſat erit dicere ſua facta.Dicẽdo autem ſpiritus quid ſit ui
ta declarat per epexegeſim.¶Maneat:futura ſit pars ultima:meta & terminus.

¶CHRI. Iouis incrementum.Spondaicus uerſus incrementũ Iouis dixit:quoniã ĩperiũ magnum admini-
ſtrabat.Quod qdã ſecũdũ mathematicos a Ioue eſt.Vnde Hom.Διοτρεφέας βασιλῆας dixit.Orpheus Theo
logus priſcæ theologiæ fuit:quam quidem rem hymni ſui iudicant.Huius theologiæ prĩceps fuit Mercurius
triſmegiſtus:Mercurii uero ſectator fuit Orpheus Orphei ſacris imitatus ẽ aglaophænus:aglaophæni Pytha-
goras:pythagore auditor fuit Philolaus.Philolaũ autem audiuit Plato.Sed redeo ad Orphea.Hic.n.orgia ab
ægyptiis accepta ad græcas tranſtulit: q̃ ab eo Orphica dicta ſunt:& fretus obſcuritate antiquitatis oĩa quæ de
Baccho thebano ex thebæ ægyptiaca ferebant̃: quoniam Cadmeis amicus eſſet ad Baccũ thebanũ ex boetia
trãſtulit.Cuius cũ tanta uis in poetica fuiſſet:ut aut effrenatos:aut ſtolidos:ſtupidoſq; homines ad mitiorẽ cul
tũ traduceret:dictus eſt tigres leoneſq; demulcere potuiſſe:& ſiluas mouiſſe.Extãt ergo ut dixĩus hymni eius
profunda primæ theologiæ doctrina referti & mira ſuauitate grauitateq; ĩſignes.Dicũt fuiſſe unũ ex argonau
tis:& atrocem tempeſtatẽ in q̃ inciderant ſuis auertiſſe.Volũt Citheronẽ boetiæ montem: quoniã ibi in ſacris Cythe-
crebrius caneret a ſua cithara nomẽ ſumpſiſſe:ſcribit Pli.auguria:quæ prius ex auibus tantũ ſumerentur ex re ron
liquis quoq; animantibus ſumi poſſe orpheum demõſtraſſe.Verũ cum in thracia ĩſtituiſſet:ut in ſacris bacchi
uiri a mulieribus abſtinerẽt:ratæ illæ id in earũ contemptũ eſſe inſtitutũ facto agmine hoĩem nil tale timẽtẽ ĩ-
uaſere atq; lacerauere.Pleriq; tamen teſte Laer.Dioge.illum fulmine ictũ piſſe affirmarunt: qđ etiã epigrãma
inteſtatur quod eſt huiuſmodi. θρή ικα χρυσολύρην τῇδ ὀρφέα μοῦσαι ἔθαψαν ὃν κτάνεν ὑψιμέδων
ζεὺς ψολόεντι βέλει. Qđ ſic latine dicemus:Orphea chryſolyrã muſæ hic poſuere poetã Fulmine quẽ ſtra
uit Iuppiter alta regens.Linus autem thebanus poeta fuit Appollinis ſecundum eos:quos nunc poeta ſequitur
filius.Diogenes uero refert illum a Mercurio ex Vrania nympha genitum fuiſſe:& ab appolline ſagitta tranſ-
fixum periſſe cum iam mundi generationem & ſolis lunæq; curſum & animantium fructuumq; originem
ſcripſiſſet:hic in prĩcipio poematis dixit omnia ſimul fuiſſe:quem ſecutus Anaxagoras omnia ſimul nata eſſe
dixit Plutarcus in lib. de muſica cum dixiſſet artem citharedicam primum Amphionem a Ioue didiciſſe:ad-
dit eodem tempore Linum thebanum lugubres uerſus ceciniſſe.Pli.ubi de inuentoribus ſcribit ponit etiam
alios:qui cythare inuentionem amphioni:alios qui Orpheo:alios uero qui Lino tribuant.

¶SER. Nō me carminib⁹ uīcet nec thraci⁹ Orpheus:genere ſtili ſeſe Orpheo:uel Lino fore æqualē cōmemorat:Nā nō ſibi arrogat:ſed hoc dicit:Tanta eſt materies tuæ laudis:ut etiā humile ingeniū ī ea ſupra omnes poſſit excellere.⁋Lino:Linus cū nomē hominis dicimus:li breuis eſt.Statius:Medio Linus īter textus acātho: Cū linū dicimus filū ſignificātes: li lōga eſt:cū producat apud græcos.⁋Pā etiā:rediit ad ruſtica numina.Nā ſatis ex ceſſerat dicendo Linū poetā:Orpheaq; theologū.⁋Arcadia iudice:q̄ ei fauet: ubi colit.⁋Riſu cognoſcere matrē: Alludit ad id quod factū eſt:& rē naturalē ait.Sicut enī maiores ſermone cognoſcuntur:ita infantes riſu ſe iudicant agnoſcere. Ergo hoc dicit: Incipe parentibus arridere: & eis ſpe boni ominis detrahere ſollicitudinē:ut & ipſi tibi arrideāt.⁋Matri enim decem menſes attulerunt longa faſtidia: Alii abſtulerint legūt:ut ſit ſēſus:Si riſeris abſtulerit decē mēſes matri tuæ lōga faſtidia.⁋Qui nō riſere parētes: Nec deus hūc mēſa:dea nec dignata cubili eſt:ſicut Vulcano cōtigit:Qui cū deformis eſſet: & Iuno ei minime arriſiſſet:ab Ioue ē præcipitatus ī inſulā Lēnū:illic nutritus ab Sintiis.Cū Ioui fulmīa fabricaſſet:nō ē admiſſus ad epulas deorū.Poſtea cū rogaret ut uel Mineruæ cōiugiū ſortiret:ſpretus ab ea eſt: Vnde diuinos honores nō meruit:ad quos p cōuiuiū numinū: aut p cōiunctionē uenit dearū: Hic eſt q Iunoni agit in primo Aeolus gratias:q p eius beneficiū diuinos honores meruit:ut Tu das epullis accūbere diuū:non deus.i. Iuppiter nec dea:ideſt Minerua.

Nō me carminib⁹ uīcet nec Thraci⁹ Orpheus
Nec Linus huic mr̄ quis atq; huic pater adſit
Orphei Calliopea Lino formoſus Apollo.
Pan etiam Arcadia mecum ſi iudice certet
Pan etiam Arcadia dicat ſe iudice uictum.
Incipe parue puer riſu cognoſcere matrem.
Matri longa decem tulerunt faſtidia menſes.
Incipe parue puer qui nō riſere parentes.
Nec deus hūc mēſa Dea nec dignata cubili eſt.

^ Scaliger in catul. p. 53 et 54 uide epithalamii [illegible] de Manlio [illegible] dulce videat ad [illegible]

¶PRO. Pan etiā:Pan Mercurii & Penelopes filius:fiſtulā:carmēq; cōpoſuit:ſimplici iteratiōe eadē cōſectat: ut ibi oceanitides Ambæ ambæ auro:pictis īcinctæ pellib⁹ ambæ Nūc caſuū & generū pmutatiōe:ut ærea cui gradibus ſurgebāt Limina nexæq; ære trabes:foribus cardo ſtridebat ahenis: Item quoi pharetra ex auro crines nodant in aurū Aurea purpureā ſubnectit fibula ueſtē:ne ſit mirū hic quoq; iteratiōnē a poeta frequētatā.

Orpheus ¶ANTO. Orpheus:Trax genere filius Oeagri:doctrina melodiaq; ac poeſi exceſſit omnes: quorum extat memoria.Etenim poema mirandum edidit & ſuauitate cantus feras etiam ad ſe audiendum alliciebat auctor eſt Diodo.lib.v.⁋Linus:hic primus citharā inuenit:ut alii dicunt Orpheus:auctor Plinius: Fuit autem Linus teſte Hermodoro Platonico Mercurii ex muſa Vrania filius:& Thebis genitus.Virg. autē Apollinis filium dicit:ſcripſitq; teſte eodem Hermodoro mundi generationē:ſolis item & lunæ curſus:animaliumq; & fructuū generationes:atq; in primo ſui operis carmine cuncta ſimul nata dixit.⁋Adſit:faueat.⁋Orphi:datiuus eſt græcus:nam latinus eſt Orpheo:de quo etiam Phocas & Priſcianus.⁋Pan etiam:de hoc in Alexi dictum eſt: quod fiſtulam primus inuenerit.Reddit autem ad ruſtica numina:ne penitus uideretur bucolici carminis modum exceſſiſſe.⁋Arcadia iudice:hoc ait: quoniam hunc deum Arcades colunt:de qua multa Macro.lib.primo ſat.
Lycæus eſt & ibi mons Lycæus:in quo Iouis lycæi delubrum:quem & pana uolunt eſſe.De arcadia autem plene legito Strabo lib.octauo.⁋Incipe parue puer:ad Saloninum reuertitur:exhortās illum ut matri arrideat:ſic enim lætitia ducta mater labores omnes & tedia decem mēſium obliuiſcetur:eritq; etiam omen optimum ſcribit Plinius libro ſeptimo capitu.xvii.reſiſſe eodem die quo genitus eſſet: unum accepimus hominem Zoroaſtren: eidem celebrum ita palpitaſſe: ut impoſitam repelleret manum futuræ præſagio ſcientiæ.⁋Riſu cognoſcere marem: ſolent enim infantes uiſa & cognita matre ridere: illi autem nec cognouit nec riſit unquam quoniam paulopoſt ortum obiit.⁋Tulerint: abſtulerint ſi riſeris: nam uitæ longioris omne eſſet. Decem menſes gignitur homo in certo ſpatio:alius ſeptimo menſe:alius octauo:& uſq; ad initia decimi: undecimiq;.Inuenta etiam quæ & menſibus.xiii.partum tulerit auctor Plini.libro ſeptimo Gellius item plurima: libro.xii.capi.xvi.⁋Incipe parue puer:ordo eſt.¶Incipe parue puer:riſu cognoſcere matrem.⁋Incipe parue puer:matri decē menſes tulerint longa faſtidia.⁋Cui non riſere parentes:ordo eſt:Hunc.c.n.r.p.nec deus eſt dignatus menſa nec dea eſt dignata cubili.In omnibus fere teſtibus cui legitur Quintilian.tamen libro nono ubi de figuris uerborum meminit quui per q non cui per c hoc in loco legendum innuit.ait enim ſic:Eſt figura & in numero: uel quum ſingulari pluralis ſubiungitur: gladio pugnaciſſima gens Romani:gens enim ex multis:uel ex diuerſo.⁋Qui non riſere parentes: nec deus hunc menſa: dea nec dignata cubili eſt:Ex illis enim qui non riſere hic quem non dignata:Ordo igitur talis erit:O parentes hunc ex illis qui non riſere:nec deus eſt dignatus mēſa:nec dea eſt dignata cubili.Quibus uerbis innuit Maro illum eſſe defunctum.cuiq; enim ſuus deus & ſua dea uitæ præſides dantur:hoc eſt ſuus Genius:ſuaq; Iuno menſa autem Genio conuenit Iunoni lectus:ſed horum neutro ille potius eſt:ergo obire coactus.pueris autem nobilibus editis in atrio Iunonis Lucinæ lectus ponebatur Herculis menſura:& Seneca epiſtola ſecunda libro.xx.ſcribit:Maiores noſtros ſingulis & Genium & Iunonem dediſſe.

¶Ser. contra omnes ueterū auctoritatē ſibi fabulā cōfingit

¶CHRI. Orphei:datiuus græcus pro datiuo latino.Nam Orphei in datiuo & per ſinereſim ορφει.⁋Matri lōga decē.q.d.ſatis ſit matri faſtidia.x.menſiū toleraſſe:tu aūt deinceps illam riſu ex hilarato. Riſu autem poterat præbere optimam ſpē de ſe futurarū uirtutum.Nam cum pueri fuerit uita:quoniam miſeriaꝝ plena futura:ſit a uagitu auſpicent.Neq; āt diē quadrageſimū de ortu ſuo rideāt:optimū auſpiciū antiq eē putauerunt: ſi quis circa ortū ſubito riſiſſet.Quapropter zoroaſtrem:qa eadē die q̄ natus eſt riſit:preſagiū ſuarum uirtutum dediſſe ferūt.Idē aiunt de Socrate.Erit ergo ſnīa incipere cognoſcere matrem riſu:Nā cum loqui nō poſint in

fantes riſu ipſo gratulari:& beniuolentã oſtendere uident̃ :Cognoſcere riſu: ut hoc bono præſagio remoueas
matri faſtidia decẽ mẽſiũ:Optime autẽ dixit faſtidia.Nam ꝑgnãtes redũdãtia corruptoꝝ humoꝝ cũ mẽſtruis:
purgatiõibus nõ purgaret̃ faſtidiũ rerũ pene oĩum ĩcurrũt.Eſt ãt huiuſcemodi ꝓgreſſus : ut ipſa facietas: q̃ ex
nimia copia ꝓueĩt.tediũ qddã afferat.Hoc ſi creuerit faſtidiũ gignit:ex quo ſi nimia ſit nauſea:gignit̃ abomĩa/
tio:q̃ poſtreo ſũmũ rei odiũ ĩducit.Hæc oĩa ꝓprie ĩ guſtu ſũt:ſed ĩde a ſenſu ad animũ mẽtẽq; trãſferimus.Sũt
tamẽ q ĩtelligãt:Incipe cognoſcere matrẽ riſu.ſ.ſuo:nã ipſe tũc maternã ĩdulgẽtiã oſtẽdũ:cũ ĩfantibus riſu blãdi
untur.Mihi tamẽ uériſimilior fit pria ſnĩa.¶ Cui nõ.r.p.Difficile ẽ hĩc ſnĩam elicere ꝓpter ambiguitatẽ nomi/
num.Nã ſine aperta diſtinctione tranſit ad Vulcani fabulam:ergo ĩtelligemus incipe ſolo nine cognoſcere ma
trem riſu.cum placeas tua pulchritudine.quod non fecit Vulcanus. Cui parentes offenſi turpitudine pueri nõ
riſere.Sed de Vulcano dicemus in quar.Geor.Eſt etiã ſimilis hic locus illi. Quid loquar an ſcyllam niſi quam
fama ſecuta eſt. Nam cum de Niſi megarenſium regis ſylla loqui incipiat ſine manifeſta diſtinctione trãſit ad
ſcyllam Phorci filiam. Hæc difficultas neſcio quo pacto auctoritatem affert & gratiam carmini.

ECLOGA Q VINTA DAPHNIS.

MENALCAS.MOPSVS.

CVR NON Mopſe boni quoniam
conuenimus ambo
Tu calãos ĩflare leues ego dicer̃ ꝟſus̃
Hic corylis mixtas ĩter cõſediũs Vlmos.MO.
Tu maior.tibi me eſt æquom parere Menalca:
Siue ſub ĩcertas Zephyris motãtibus umbras
Siue antro potius ſuccedimus aſpice ut antrũ
Silueſtris raris ſparſit Labruſca racemis. ME.
Mõtibus ĩ nr̃is ſolus tibi certet Amyntas.MO.
Q uid ſi idẽ certet phœbũ ſupar̃ canẽdo? ME.
Incipe Mopſe prior ſi quos aut phyllidis ignes

CVr nõ Mopſe boni quoniã conuenimus ambo : Inducuntur duo amici paſtores canere ad delectationẽ:unde & ſe laudãt: & ſibi ĩuicẽ cedũt.¶ Bõi:ãt docti: & figurate ait boni ambo:Tu calamos ĩflare leues: ego dicere uerſus.¶ Hic corylis mixtas ĩter cõſedimus ulmos? Ordo ẽ: Cur nõ Mopſe hic cõſedimus ĩter ulmos mixtas corylis.ſ.ut canamus.Sane ĩter ꝑpoſitio qa poſtpoſita eſt mutauit accentũ:ſicut circũ.¶ Siue ſub ĩcertas zephyris motãtibus ũbras:dicit qdẽ uere cunde ſe illi obtẽperare debere:oſtẽdit tamẽ qd ſibi placeat.Nã ex ipa laude antri:& ex arborũ uitupatione:q̃rũ ĩcertas umbras dicit oſtẽdit ſuã ſnĩam ẽẽ meliorẽ.Incertæ ãt umbræ ſunt:& ex Solis circuitu : & ex mobilitate uẽtoꝝ:qd ipe ẽt dicit Zephyris motãtibus.¶ Labruſca:uitis agreſtis:q̃ qa ĩ terræ marginidus naſcit̃:labruſca dicta ẽ a labris & extremitatibus terræ.¶ Mõtibus ĩ nr̃is:ac ſi diceret ĩ hoc territorio. ¶ Et tibi certet:uſurpatũ ẽ.Nã odie certo tecũ dicius. ¶ Quid ſi idẽ Phœbũ certet ſupare canẽdo? Offen/ ſus cõparatiõe ĩferioris hoc dixit:licet nõ amare Menalcas dixerit Solus tibi certat Amyntas: qd̃ tamen qa hic aſpere accepit:ille paulo poſt curat dicẽs:Lẽta ſalix quãtũ pallenti cedit oliuæ.¶ Phyllidis ignes:Phyllis regina thracu fuit. Hæc Demophoõtẽ Theſei filiũ regẽ atheniẽſiũ redeũtẽ de troiano ꝑlio dilexit:& ĩ cõiugiũ ſuũ rogauit.ille ait ante ſe ordĩaturũ rẽ ſuã:& ſic ad eius nuptias reuerſurũ.Profectus itaq; cũ tardaret:Phyllis & amoris ĩpatiẽtia:& doloris ĩpulſu:ꝙ ſe ſpretã ẽẽ credebat:laqueo uitã finiuit:& cõuerſa ẽ ĩ arborẽ amygdalũ ſine foliis.Poſtea reuerſus Demophoõ cognita re:eius amplexus ẽ trũcũ:q uelut ſpõſi ſẽtiret aduẽtũ folia emiſit: Vnde etiam phylla ſunt dicta a phyllide:quæ ante petala dicebantur : ſic Ouidius in metamorphoſeon libris.

SER.

¶ ANTO. Cur non Mopſe.Thyrſis athænus paſtor in.i.Theocriti ecloga: daphnidis obitum deflet. illum maro noſter hoc etiam loco: ut aſſolet imitatus eſt.¶ Ambo boni : tu bonus inflare.l.c. Ego bonus.d.u.¶ Labruſca:uitis Sylueſtris.¶ Quid ſi idem:egræ ferẽs Mopſus ſibi comparatum fuiſſe amyntam : hæc ironicos refert.¶ Phyllidis:de hac lege Naſonis epiſtolã ad Demophoõta.¶ Alconis laudes:de hoc Manilius : ubi de ſagitta libro.v.ſic ait: Quin etiam ille pater tali de ſydere cretus eſſe poteſt:qui ſerpentem ſuper ora cubantem infelix nati: ſomnumq; animamq; bibentem Suſtinuit miſſo petere ac proſternere telo.Ars erat eſſe patrem uicit natura periculum.Et pariter iuuenem ſomnoq; & morte leuauit.

¶ CHRI. Cur non Mopſe boni:bona dicitur res quæ conuenit:atq; ſecundum naturam eſt eius cui accidit.
Hinc bonum dicimus doctum ut hic:item liberalis.ut aſſit læticiæ bacchus dator & bona iuno: item aptum Bonus
& idoneum:ut & bona bello cornus.¶ Conuenimus:in eundem locum uenimus.Hoc non tranſit:ſed aliquã/ Conue/
do tranſit:ut conueni Pamphilum in foro.Eſt etiam conuenire in ius uocare : item quadrare aptum. Vt con/ nio
uenit illa mihi conuenit illa tibi:Item paciſci.¶ Inflare:cum inſtrumenta muſica:aut flatu:aut percuſſione reſo Inflare
nẽt.Illa ĩflamus:hæc pulſamus:ergo inflamus tibias & huiuſmodi pulſamus cytharã.¶ Corylis:huius arboris Pulſare
nuces auellanæ dicunt̃ ſiue ꝑneſtinæ:ex ea faciebant faces ad nuptias celebrandas.¶ Vlmos:huius arboris q̃ttu/ Auella/
or ſunt genera factum eſt prodigium in hac arbore in bello cimbrico. Nam nucerie in luco Iunonis ulmus na
poſtq̃ etiam cacumen amputatum eſt:quoniam in aram ipſam procumbebat reſtitute ſponte ita: ut protinus
floreret:a quo dictum tempore maieſtas po.ro.reſurrexit:quæ ante uaſtata cladibus fuerat.¶ Tu maior: oſten
dit qualiter oporteat eſſe inferiorem erga ſuperiorem:Nam ſi iuſta cauſa diſſentiendi eſt modeſtiſſime diſſen
tiet:neq; diſcedet a ueneratione:quam illi preſtare debet: ut hic qui nunc Menalcæ omnia conceſſurus polli/
ceatur.tamen occultæ.& umbram arboris uituperat & antrum laudat.¶ Labruſca:dicitur quia in labris: ideſt Labru/
in extremitatibus camporum poſita ſit.¶ Montibus in noſtris ſolus ti.ce.am. tanquã ꝙ ad magnam laudem ſcas
pertineat.dicit hoc ꝙ nullus præter amynta ſecum certat.ſed Mopſus moleſte fert.ꝙ ille ſibi coparetur.Atque
oſtẽdat ſi ſibi certat:nõ ꝓueĩre ex cõſcientia cãtus:ſed ex q̃dã audacia ſtulta:q̃ nõ dubitaret ẽt appollini certare.

¶SER. Alconis laudes:Hic cretéſis ſagittarius fuit:cuius cũ filiũ draco iuaſiſſet:tanta arte direxit ſagittã:ut ea currés i ſerpẽtis deficeret:uulnere:nec trãſiret i filiũ.¶Iurgia codri:Codrus dux atheniẽſiũ fuit: q orto bello iter laconas & athéiẽſes cũ reſpõdiſſet oraculũ illos poſſe uĩcere:quoꝝ dux piſſet:habitu hũili ꝓfectus é ad hoſtiũ uicina tẽtoria:& illic iurgio i ſuá cædé inſtigauit:& a nullo cognitus fecit locũ oraculo.¶Cortice fagi: Vbi .n.debuit magis ruſticus ſcribere:¶Modulás alterna:ſecũdũ rhythmũ cõponens Alterna át:uaria ꝓpter muſicá cuius ſonus uarius iuẽiť ex pedũ diſſimulatiõe.Significat át cãtaturũ ſe epicediõ: & epitaphion. Ná epicediõ é qđ dicit cadauere nõdũ ſepulto: ut Extĩctũ nymphæ crudeli funere Daphni.Epitaphiõ át poſt cõpletá ſepulturá dr̃:ut Dapnis ego i ſiluis hic uſqꝫ ad ſidera notus.¶Léta ſalix quátũ palléti cedit oliuæ:Ruſticis utiť cõparatiõib⁹.Salix át uiliſſima é arbor oliuæ cõparatiõe.¶Saliũca herbæ géus:quá orci tũicá uulgo uocát.¶Roſetis:ubi roſæ naſcunť.¶Iudicio nr̃o: ac ſi diceret qd alii ſentiát uideris.¶Deſine plura puer:ceſſate excuſando & talia dicẽdo: & ſubaudiť obtẽdere uel dicere.¶Extĩctũ nymphæ crudeli funere Daphnin:Multi dicunt ſimpliciter hoc loco defleri Daphní q̃ndá paſtoré.Alii dicũt ſignificari ꝑ allegoriá.C.Iuliũ Cæſaré:q i ſenatu a Caſſio & Bruto uigĩti tribus uulneribus ĩterẽptus é: Vnde & crudeli funere uolũt dictũ.Alii dicũt Quĩtiliũ Varrũ ſignificari cognatũ Virgilii:De quo ét Orati⁹:Ergo Quĩtiliũ ꝑpetu⁹ ſopor uerget:tñ crudeli fũer̃ ad quéuis põt referri.

Aut Alconis habes laudes aut iurgia Codri.
Incipe.paſcẽtes ſeruabit Tityrus hædos. MO.
Immo hæc in uiridi nuper quæ cortice fagi
Carmina deſcripſi:& modulans alterna notaui
Experiar tu deĩde iubeto certet Amyntas.ME.
Lenta Salix quantũ pallenti cedit Oliuæ.
Puniceis humilis quantum Saliunca Roſetis.
Iudicio noſtro tantum tibi cedit Amyntas.
Sed tu deſine plura puer ſucceſſim⁹ ãtro.MO.
Extinctũ Nymphæ crudeli funere Daphnin

¶ANTO. Iurgia codri:erát iter atheniẽſes & doriẽſes ſimultatũ ueteres offenſæ: q̃s uĩdicaturi bello dorienſes:de euẽtu.ꝑlii oracula cõſulerũt:rñſũ ſupiores fore:ni regé atheniẽſiũ cecidiſſet.Quũ uẽtũ eẽt i ꝑliũ militib⁹

Codrus áte oĩa cuſtodia regis athẽiẽſis ꝑcipiť:atheniẽſibus eodé tp̃e rex Codrus erat:q & rñſo dei & ꝑceptis hoſtiũ cognitis:ꝑmutato regio habitu:pánoſus ſarméta collo gerés caſtra hoſtiũ ĩgrediť: ibi i turba: obſiſtẽtiũ a milite: qué falce aſtu cõuulnerauerat:ĩterficiť:cognito regis corpore:doriẽſes ſine ꝑlio diſcedũt:atqꝫ ita atheniẽſes uirtute ducis ꝓ ſalute pr̃iæ ſe offerẽtis bello liberãť.poſt Codrũ nemo athenis regnauit adminiſtratio reip annuis mgr̃atib⁹ ꝑmiſſa:hæc oĩa ex Iuſtini li.ii.de hoc ét aliq̃ i fine li.i.tuſc.q̃ſtionũ.¶Immo.i.potius iſta q̃ illa q̃ tu obtuliſti.Immo hæc:Lycidas i.vii.Theocriti.ait ĩcipe Simicida:puũ qđ carmé i altis cõfeci pridé cãtabo mõtibus audi.¶Modulás:cãtádo cõponés.¶Alterna:alternatio diciť ꝑ uices ſucceſſio auctore Feſto.Sapho. ité ad phaoné carmĩa ſua alterna uocauit.i.alternis nũeris ſuccedẽtia.alterna ergo hic.i.uaria.Vir.iiii.Hæc alternãti potior ſnĩa uiſa é.i.uaria cogitãti.¶Léta ſalix:offẽderat min⁹ amicũ amynthæ cõparatiõe.hic illũ placat cõparatiõe pſẽti.¶Pũiceis:rubicũdis:q̃ſi phœniceis.¶Saliũca:ea folioſa qdé é:ſed breuis:& q̃ necti nõ poſſit:radici nũeroſe cohæret hærba ueri⁹ q̃ flos.¶Pánonia hác gignit: & norica:alpiũqꝫ aprica.ueſtib⁹ ĩterpõi eá gratiſſimũ Pli.li.xxi. Extĩctũ nymphæ:Maro ut dixius Theocritũ imitatus é:ná & ille obitũ daphnidis deflet in pr̃ia ecloga credideri tamé Cæ.hic ĩtelligi:q trib⁹ &.xx.plagis cõfoſſus é.C.Caſſio:Marco:& Decio Bruto prĩcipibus cõſpirationis de quo latius dicẽus i fine li.i.geor.illud át me credeř.Cæ.ĩtelligi cogit:ꝙ daphni ĩter deos relatũ dicit: quod & Cæ.euenit.de quo legito Tranqllũ.Apianus ét li.ii.de Cæ.ſic ait.templa illi plurima ueluti deo publicis decretis ſtatuta ſunt.¶Crudeli funere daphni:Theocritus quoque ait.in.i.Diro moritur:nam funere daphnis: obierat autem amore.unde ait ipſe Efferor ad manes crudeli raptus amore. Dixerat & ſæuo cõſumptus amore qeuit.

Alcon ¶CHRI. Alconis:uidiſti q̃ dixerit Serui⁹.ſed apđ eũdé Maroné i libello culice. hæc dicũť de alcone.Lapidũ nec fulgor i ulla cognit⁹ utilitate máet:nec pocula gratũ Alcõis referẽt boetiqꝫ toreuma:nec ĩdi cõchea bacca ꝑcio é.¶Codri:erecthe idaꝝ ĩpio deſtructo atticoꝝ ad aliđ géus trãſlatũ é ná cũ Timetes ultimus i illo genere rex i ſingulare certamẽ a Xãtho boetio ꝓuocatus eẽt:neqꝫ ꝓdire auderet.Meláthus piliẽſis ãdroxopi filius certamé ſingulare ſuſcepit:unde rex creatus é cũ regnaſſẽt erecteide a cecrope prĩo rege ad timeté annis.cccc xxix. huius filius Codrus i bello peloponẽſiaco iuxta merſũ ſeipm̃ morti tradens ĩterimiť: ait Euſebius.¶Seruabit

Cortex tityrus:ut anxietate oĩ ſubleuati cõmodius canere poſſim⁹.¶Cortice fagi:cortex ps é exterior i arbore: qđ mu

Liber niť cõtra frigora:& calores.Liber uero ps ĩterior:atqꝫ ſubtilis:ꝑ quá ſuccus terreſtris a radicibuſqꝫ ꝓ ſtomacho arbori ſũt decoctus i arborib⁹ aliméțũ fœturáqꝫ educiť:ergo uéaꝝ mũer̃ fũgiť. Eſtqꝫ talis i qbuſdá arborib⁹.ut ĩde chartas priſci cõmođ facerẽt.Vñ ipa uolumĩa libros appellarũt.Redditqꝫ iá ipm̃ attẽtũ a nouitate rei.¶Nup .n.fabricata erát carmĩa:tũ ab artificio.qđ tñ modeſte ĩdicat cũ dicat diligẽter notaſſe.¶Tu deĩde iub.ut.c.a. nõdũ e mẽte abierat:ĩdignatio q̃ ſũpſerat ex cõpatiõe:ergo dixit iubeo ut certe.q.d.Videbis ipm̃ ſeccũber̃.¶Hác ergo mitigat Mẽalcas hac cõpatiõe.¶Saliũca: géus é herbæ:q̃ radiculas & folia ſubruffa hẽt & flores pluríos.Naſciť i lapidoſis locis & i Norica regiõe:illa uero é optĩa q̃ é odorifera pluríos ramulos &radices hñs.Pli.uero ait. ſaliũca folioſa qdé é:ſed breuis & q̃ necti nõ poſſit radici neruoſæ cohæret i herba.¶Iudicio nr̃o.q.d. ne credas cũ dixi.Solus tibi certet amyntas iccirco dixiſſe ut eũ paré tibi crederé nymphæ q̃ꝝ genera alio loco explicauimus.¶Atqꝫ de.atqꝫ deos ĩcuſat ꝙ illũ ſub ĩfelici aſtroꝝ cõfiguratiõe ꝓduxerit.¶Ité aſtra: a qbus ſibi ĩfelicitas ĩfluxerit:uel dixit deos & aſtra ipſos deos:q aſtra ſũt ut Saturnus:Iuppiter:Sol.¶Nõ ulli magnũ argumẽtũ meroris:cũ ꝑp illũ curá pecoris neglexerít.¶Vlla nec amné:miꝝ ꝙ hoĩes tãtũ dilexerũt:ueꝝ hoc tamé multo maius miꝝ qđ bruta animantia ꝑp illius deſideriũ oblita ſint ꝓprie ſalutis.¶Libauit.nõ.n. ſolũ ĩgurgitauit ſe aq̃: ſed ne leuiter qdé attigit:eadé iõ é cũ dicit:attigit herbá:qa non ſolum nõ uoluit ueſci: ſed ne tangere quidem.

¶SER. Vos coryli teſtes & flumina nymphis: Bene teſtimōiis utiť ī rebus īcredibilibus. Nā fletū facile dearū pſona nō recipit: & bōis uſus ē gradib9: fleuerūt nymphæ: qbus īſita ē naturaliter pietas: hoīes ad quos mortis puenit dolor. Pecudes q̄, licet ratiōe careāt: tamē nō carēt ſenſu: feræ crudelitate gaudētes: quā rē rurſus qa incredibilis ē teſtimōio cōprobat dicēs. Hoc & mōtes loquūť & ſiluæ. Q đ aūt ait coryli teſtes & flumīa uſurpatū ē. Nā teſtes flumīa nō dicimus. Quæ.n.ī is exeūt: neutrū ī e mittūt: ut agilis agile: ſed nec hoc teſte: & hæc teſtia poſſumus dicere: Vnde p diffinitionē debemus dicere: Teſtes mihi ſūt q̄ res coryli & flumīa: ſic Ora. Teſtis me taurū flumē. Prop. Teſtes ſunt ſidera nobis. ¶ Aſtra crudelia: q̄ accelerauerūt Daphnidis mortē. ¶ Cōplexa ſui corpus miſerabile nati: lugētiū ē ut & corpori īhæreāt. ¶ Nulla q̄drupes: hic & hæc q̄drupes dicius alibi: Suaci9 at q̄drupes nota ītra tecta refugit. ¶ Mōteſq; feri ſiluæq; loquunť: hypbolicos dixit. Et notā dū ꝙ cū dicere cœpit eius apotheoſim: cōtra lætitiā rebus oībus dat: q̄s nūc ī mœrore fuiſſe memorauit. ¶ Daphnis & armēias curru ſubiūgeř tigres: Hoc apte ad Cæſarē ptinet: quē cōſtat primū ſacra Liberi pr̄is trāſtuliſſe romā. ¶ Curru: p curui. ¶ Thiaſos: ſaltatiōes: choreas. Liberi.i. liberalia. ¶ Vitis ut arborib9 locus Theocriti ē. ¶ Tuis: ſi Rōanis Cæſar: ſi paſtoribus Daphnis. ¶ Pales: dea pabulorū. ¶ Apollinē āt dicit voμιον.i. paſtoralē. Nā Admeti regis pauit armēta & hoc dicit nec pabula naſceňt: nec pecora. ¶ Grādia ordea: uſurpatiue metri cā dixit. Nā triticū: ordeum: uinū: mel nūeri tātū ſingularis ſunt: unde pluralī ī pſa uti nō poſſumus: uina tātū poſſumus dicere Ciceronis exēplo q ait: In p̄tura uīa: cæteraq; q̄ ī Aſia facile cōparāť. ¶ Infelix loliū: īutile: īfœcūdū. ¶ Steriles āt auenas ſecūdū ſitū dixit Italiæ. Nā ī Thracia fructuoſæ ſunt. Hæc āt dicit cōtīgere: ut oſtēdat terram dolere quoq; Daphnidis mortem.

Flebant uos Coryli teſtes & flumina nymphis.
Cum complexa ſui corpus miſerabile nati
Atq; deos atq; aſtra uocat crudelia mater.
Non ulli paſtos illis egere diebus
Frigida daphni boues ad flumīa. nulla neq; amnē
Libauit q̄drupes. nec grāinis attigit herbā.
Daphni tuum Pœnos etiā ingemuiſſe Leones
Interitum monteſq; feri ſiluæq; loquuntur.
Daphnis & armenias curru ſubiungere Tigres
Inſtituit. Daphnis Thiaſos inducere Baccho.
Et foliis lentas intexere mollibus haſtas.
Vitis ut arboribus decori eſt. ut Vitibus Vuæ
Vt gregibus Tauri ſegetes ut pinguibus aruis
Tu decus omne tuis poſtq̄ te fata tulerunt
Ipſa Pales agros atq; ipſe reliquit Apollo.
Grandia ſæpe qbus mādauimus Ordea ſulcis
Infelix Loliū & ſteriles dominātur Auenæ.
Pro molli Viola pro purpureo Narciſſo

¶ANTO. Aſtra cru. hoc ait quoniam ut manilius etiam inquit lib. iii. Fata quoq; & uitas hominū ſuſpendit ab aſtris: Sic felix aut triſtes uenit per ſingula fatum. ¶ Non ulli paſtos: hoc ait: quoniam daphnis ipſe in prima Theocriti inquit: ille ego ſum daphnis
cui lætis paſcere campis. Cura boues domitos & duros ducere tauros Fontibus: & liquidis plenas depellere
uaccas. ¶ Ingemuiſſe leones. Thyrſis: quoq; ait in prima Theocriti hunc lynces flerunt morientem: & turba lu
porum. Fleuiſſent etiam lybici mihi crede leones Daphnidis interitum multæ gemuere iuuencæ. ¶ Armenias
tygres hæ ſunt hyrcaniæ ſæuum ferarum gēus: ut Mela ſcribit: ſunt autem Solino teſte diſtinctæ maculis: im/
manes & pernicitate mirabili: Lynces autem & Tygres Bacchi curum trahunt: ut & Statius ſcribit: ſed uiden/ Tygres
tur baccho aſſignari teſte Probo: ut per earum colore in uino uarias eſſe hominum mentes intelligamus uel
ut per eas ſæuitia demonſtretur: quod quidam poti. infinitam excedunt crudelitatem. ¶ Thiaſos: thiaſos ſal/ Thia/
tatio apud nos & chorea dici poteſt: quæ quidem baccho exhibebatur deducitur autem a thyo quod eſt ſacri/ ſos
ficio excito: feſtino: in illius enim ſacrificio exerceri cōſueuerat. ¶ Lentas haſtas. thyrſos dicit: erant enim haſtæ
quædam pampinis inuolutæ: quam bacchantes in choreis deportabant. ¶ Pales: ut Naſo: & Feſt. ait dicebatur
paſtorum dea: cuius feſta parilia dicebantur: ꝙ pro partu pecoris eidem ſacra fiebant: de hac latius. iii. Geor. Paſtor
¶ Apollo: apud Amphryſum theſſaliæ fluuium Apollo admeti regis armenta iuſſus ſeruiendi contumelia. x. Apollo
annis luere temeritatem: qua Cyclopas perdiderat: qui fulmen fecerant: quia idignabatur eo percuſſum æſcu/
lapium filium auctor eſt Probus: quare autem id fictum fuerit libro. iii. geor. aperiemus. ¶ Infelix lolium: &
nocens & infelicitatem apportans. Eſt enim unum e uitiis & morbis frugum nocet etiam oculis: hinc ait Na/
ſo faſti. ideſt Et careant loliis oculos uitiantibus agri. Theophraſtus autem libro. viii. ſcribit ꝙ nullum ex ſeni/
bus corruptum mutari in aliud aptum eſt: præterq̄ triticum atq; hordeum quæ mutari in lolium aſſerunt. Loliū
¶ Steriles auenæ: ideſt inanes & uanæ:: Virgilius libro primo Georgicorum. Expectata ſeges uanis eluſit aue/
nis: inueniuntur enim auenæ quædam inanis inueniuntur & fertiles quæ quidem pro iumentis feruntur. Ste
riles item dixit: ideſt ſterilitatem cauſantes: ait nanq; in primo Georgicor. Vrit enim lini campum ſeges: urit
auenæ. Vtq; Plini. inquit. lib. xviii. primum omnium frumenti uitium auena eſt: & hordeum in ea degenerat.
¶ Narciſſo: de uiolis & narciſſo ſuperius dictum eſt. ¶ Carduus hic folio & caule ſpinoſo lanugines habet: & ſe Cardu/
mine & radice naſci poteſt. Pli. li. xxi. us

¶CHRI. Herbam: ſic dicitur quia terræ hæreat: nec ut arbor ab ea extollitur. Pœnos aphricanos ibi enim naſcuntur maxime in getulia. ¶ Intexere. h. ſ. haſtæ enim frondibus ueſtitæ thyrſi appellantur. Sunt etiam thyrſi rami cum ſuis frondibus. ¶ Vt gre. t. greges quāuis proprie de minoribus dicantur: quandoq; tamen de maioribus Armenta raro niſi de maioribus. ¶ Pales: de hac in Georgicorum. ¶ Lolium: græce zinzania dicitur: ſi ſiccum tritico emolatur paniſq; inde fiat: inducit ſomnum. Dominantur: qa penitus ſuffocauerūt fruges.

SER. Paliurus:herba ē aſperrima & ſpinoſa. Spargite:īplete:ut Spargit & tellus lachrymis:& dicit omā
dū eē locū ſepulchri ex uolūtate defuncti.Inducite fontibus umbras:facite nemora circa fontes : & hoc ideo:qa
ut diximus:heroū animæ habitāt uel ī fontibus uel ī nemoribus : ut Lucis habitamus opacis Riparūq; toros:
& prata recētia riuis Incolimus. Supaddite carmē:duos uerſus carmē uocauit: nec mirū cū ēt de uno carmīe
dixerit:ut Et rē carmīe ſigno Aeneas hæc de danais uictoribus arma. Daphnis ego ī ſiluis hīc uſq; ad ſidera
notus:ī ſiluis notus ēt hīc uſq; ad ſidera. Formoſi pecoris cuſtos formoſior ipſe:Si ad Cæſarē referas : hoc di/
cit:Boni populi optimus īpator. Tale tuū carmen
laudāt ſe iuicē:ut diximus ſupra. Quale ſopor:q̄lis
res:ut Dulce ſatis humor. Nec calamis ſolū eqpa/
ras:ſed uoce magiſtrū: uidet allegoria q̄ſi ad Theo/
critū & Virgiliū reſpicere:Hīc ē:Tu nūc eris alter ab
illo. Quocūq; mō:put poſſum⁹:& dicit ſe daphni
dis dicturū apotheoſim:ut Daphniq; tuū tollemus
ad aſtra. Tuū quē diligis. Tali mūere: ſi amicum
laudaueris. Puer ipē mō Daphnī intelligimus. Nā
Cæſar ñ puer occiſus ē:ſed maioris ætatis. Iāpridē
ſtimichon laudauit carmina nobis:ac ſi diceret ſcio
eē optima q̄ dicturus es : fruſtra ea uerbis extenuas:
qa ille ſupra uerecūde dixerat:Quocūq; mō tibi nr̄a
uiciſſim. Cādidus.i.deus:unde cōtra nigros mor/
tuos dicimus.Orati.Hīc niger ē:hūc tu rōane caue/
to. Sub pedibuſq; uidet nubes & ſidera daphnis:
meritū eius oſtēdit q ſūmos circulos & cæli ſecreta
cōſcēdit. Ergo alacris ſiluas:oīa tenet uoluptas : q̄
ſupius occupauerat mœror:ut Ipſa pales agros atq;
ipē reliqt Apollo. Tenet.i.morat amplectit. Nec
retia ceruis Vlla dolū meditāt:adeo placet ſimplici/
tas Daphnidi:ut ēt ille dolus q uoluptati ante fuerat
cōqeſcat.ſ.uenationis:& eſt hyperbole.

Carduus & ſpinis ſurgit Paliurus acutis.
Spargite humū foliis īducite fontibus umbras
Paſtores mādat fieri ſibi talia Daphnis.
Et tumulū facite & tumulo ſuperaddite carmē.
Daphnis ego ī ſiluis hīc uſq; ad Sidera notus.
Formoſi pecoris cuſtos,formoſior ipſe. ME.
Tale tuum carmen nobis diuine Poeta.
Quale ſopor feſſis in gramine quale p æſtum
Dulcis aquæ ſaliente ſitim reſtinguere riuo.
Nec calamis ſolū æquipas ſed uoce magiſtrū.
Fortunate puer tu nunc eris alter ab illo.
Nos tamen hæc quocūq; mō tibi nr̄a uiciſſim
Dicēus.Daphninq; tuū tollemus ad aſtra.(nis
Daphnī ad aſtra ferē⁹ amauit nos quoq; daph.
An quicq̄ nobis tali ſit munere maius? MO.
Et puer ipſe fuit cantari dignus:& iſta
Iā pridē Stimichō laudauit carmīa nobis.ME.
Candidus īſuetum miratur limen Olympi
Sub pedibuſq; uidet nubes & ſidera Daphnis
Ergo alacris ſiluas & cætera rura uoluptas
Panaq; paſtoreſq; tenet Dryadaſq; puellas.
Nec lupus inſidias pecori nec retia ceruis
Vlla dolū meditant amat bōus ocia daphnis.

ANTO. Paliurus:Teophraſtus li.i.ſcribit paliu
rū fruticē eē:& li.vi.īdicat paliurū ī armis tantū hr̄e
aculeos:meminit itē latius lib.iii.a quo qdē Pli.acce/
pit qđ de paliuro ſcri.li.xiii. Tu nūc eris alter ab il/
lo:De Theocrito ītelliger nō abſurdū eſt: nā re uera
Marōis magr̄er fuit hoc ī ope: ut ēt paſſim oñdius.
In grāmatica uero Parthenio pceptore ī græcis uſus
ē auctor Macrobio libro.vi. Et puer ipē fuit. Thry
ſis itē ait ī pría Theo.O miſer īfelixq; puer : & in ſex/
ta Theo.iqt Daphnis erat mētū pría lanugīe tectus.Cādidus īſuetū:pp hoc de Cæ.ītelligere potes. Licet multa
ſecūdū Theocritū ipi Daphnidi referāt:ut oſtēdim⁹. Cādidus.i.bōus:ait.n.īferi⁹ amat bōus ocia Daphnis.Vt
que ēt Seneca epiſtola.iii.iqt:Oēs cādidatos uiros bonos dicimus. Ergo:quia.ſ.inter deos relatus eſt Daphnis.
CHRI. Paliurus:ſecūdū Dioſcoridē:ab aliis Palearis acus:ab aliis cicer domeſticū uocat a nōnullis lanaria
Paliu/ Pli.āt ait:paliurus:ſpinæ gēus ē ſemē eius afrizurā uocāt cōtra ſcorpiōes efficaciſſimū: Itē calculoſis & tuſſi.Ra/
rus dix diſcutit pāos:& uomicas tota ruina trahit.Radix decocta & illita extrahit īfixa corpori. Vtiliſſima luxatis
& tumoribus.Alibi ait fructuoſa ē:fructus rubeus iucūdus & ſuauis:cuius cibus uīa ſuauiora reddit. In ſyl.op
tīe paſtoris noīe exprimit īpatorē.Nā & Homerus Reges populorū appellat paſtores:& urbes ſyluis cōparāt.
Nā ut ſyluæ ferarū hītacula ſunt:ita ī urbibus pleriq; ſunt efferatis moribus deprauati. Sopor feſ.nā ex laſſitu/
dine gignit ſōnus.Nā & laſſitudo ē ex ipō motu.Motus āt uapores ad caput:qa cerebro frigefacti craſſiores de/
ſcēdūt:meatuſq; ſpirituū obturāt:unde fit ſōnus. Saliēte:ſalire ē emicar:ut e fōte emicāt riui: dicimus ēt bruta
Salire aīalia ſalire fœmīas cū coeūt quādo ſaliūt ſupra dorſum:hīc dicimus ſalaces libidinoſos & Veneris cupidos:&
Salax cibi:q ad uenerē excitāt dicunt ſalaces:& mēbrū obſcœnū caudā ſalacē appellamus. Alter ſecundus. Et pu/
er ipſe.Cæſarem intelligit. Nec refert q in ætate matura extinctus eſt. Nam allegoricus ſermo huiuſcemodi
Silua mutationem non aſpernatur. Syluas:dicimus loca conſita denſis arboribus nobis non domeſticis : nec affe/
Poma/ rentibus quibus fructus : cuius ueſcamur. Nam illa pomaria & uiridaria dicuntur : quāuis poetæ etiam illas
ria ſyluas quandoq; nominant ſyluarum aut aliæ grandiferæ:aliæ cæduæ ſunt glandiferæ non cæduntur: ſed ſer
Virida/ uantur: ut glandibus alant pecus:Cæduæ ſeruantur ad certum quoddam tempus: ut cum arbores puenerint
ria ad eam magnitudinem quā cupimus cædantur uel in materiam ædificiorum : nauigiorūq;:ac multarū aliarū
rerū:uel ī uſum pabuli igniſq;.Dicuntur etiā nemora:q in illis paſcant:greges & armenta.νεμειν.n.paſcere eſt.
Philoſophi etiā noſtri ſyluam poſuerūt pro materia quia græci υλην quæ ſylua eſt pro materia etiā poſuerūt.
Driades:nympharū plura ſunt genera Maris.n.nymphæ nerinæ ſiue nereides dicunt Fōtium naidas: Orea/
des montium ορη.n.mōtes ſunt Driades ſiluarum δρυες.n. quercus dicit. Hamadryades quæ cū arboribus
naſcunt & intereunt.Napeæ herbarū ac florū ναπη.n.receſſus eſt intra montes ubi flores optime naſcuntur.

¶SER. Deus deus ille Menalca: hoc ſonat deus deus eſt Daphnis. ¶ Intonſi: ſiluoſi: incædui. ¶ Sis bonus o felixq́; tuis: paſtoribus: ſi Daphnim accipis: ſi Cæſarem bene ait tuis. Suis enī percuſſoribus nocentiſſimus fuit. Nam Augu. eius filius oēs ē pſecutus. ¶ Felix āt ꝓpitius: ut Sis felix: nr̄mq́; leues q̄cunq́; laborē. Itē e cōtra Iuno: Quæ potui īfelix. i. irata. Deos. n. felices uel īfelices ex rebus q̄s p̄ſtāt uocamus. ¶ En q̄ttuor aras: Ecce duas tibi daphni: duoq́; altaria Phœbo: feci iq̄t aras q̄ttuor tibi o Daphni duas: & duas aras Apollini: q̄ ſint altaria. Nouimus. n. aras & diis eſſe ſuperis & īferis cōſecratas: Altaria uero eē ſuperorū tātū deorū: q̄ ab altitudine conſtat eē nomīata: q̄ nūc dat Apollini q̄ſi deo. Daphnidi uero aras pōit. Nā licet eū dixerit deū: tamē mortalem fuiſſe māifeſtū ē. Sāe q̄rit̄ cur duo altaria Apollinis ſe poſiturū dicat: cū conſtet ſupnos deos īpari gaudere nūero: īferos uero pari: ut Nūero deus īpare gaudet: qd̄ ēt pōtificales īdicāt libri: ſed cōſtat ſecūdum porphyrii librū: quē Solē appellauit: triplicem eē Apollinis poteſtatē: & eūdē eē Solē apud ſupos: Liberū patrē ī terris: Apollinē apud īferos. Vnde ēt tria īſignia circa eius ſimulacrū uidemus: lyrā q̄ nobis cæleſtis harmōiæ imaginē mōſtrat: Griphenæū: qd̄ & terrenū numē oſtēdit: Sagittas: q̄bus īfernus deus & noxius īdicat̄: Vnde & Apollo dictus ē ἀπὸ τοῦ ἀπολεῖν. Hīc ē q̄ & Homerus eūdē tā peſtilētiæ dicit q̄ ſalutis eē auctorē: & Oratius ait Cōdito mitis: placiduſq́; telo Supplices audi pueros Appollo. Vnde Vir. rationis huius pitus p altaria ſupnū numē oſtēdit: p parem nūerū infernā īdicat ptātē. ¶ Bīa: duo. ¶ Quot annis: ſingulis q̄buſq́; ānis. ¶ Pinguis oliui: qd̄ græci λιπαίλεον dicūt. ¶ Hilarās: pticipiū ē ab eo qd̄ dicit hilaro. Sāe ſciēdū nomē unde uēit. i. hilar⁹ uel hilaris agræ. deſcēdēte: Nā ἱλαρος facit. ¶ Vīa nouū fū. cala. Ordo ē: Vīa fundā calathis. i. calicibus: q̄ uina ſint nouū nectar. i. magna dulcedo. ¶ Aruiſia āt ē chia a ꝓmontorio Chii īſulæ Aruiſio. ¶ Lyctius ægon: Cretēſis: ut Lycti⁹ Idomene⁹. ¶ Saltātes ſatyros imitabit̄ alpheſibœ⁹: paſtor q̄dā. Sāe ut ī religiōib⁹ ſaltaret̄: hæc rōē: q̄ nullā maiores nr̄i ptē corpis eē uoluerūt q̄ nō ſētiret religionē. Nā cāt⁹ ad aīum: ſaltatio ad mobilitatē ptinet corpis. ¶ Et cū lu. agros: ſic ſupra: Cū faciā uitula ꝓ frugib⁹. ¶ Dū fuga mōtis ap: ſic In freta dū fluuii currēt.

Ipſi lætitia uoces ad ſidera iactant
Intonſi montes. ipſæ iam carmina rupes
Ipſa ſonant arbuſta. Deus deus ille menalca.
Sis bonus o felixq́; tuis. en quatuor aras.
Ecce duas tibi Daphni. duoq́; altaria Phœbo.
Pocula bina nouo ſpumantia lacte quot annis
Crateraſq́; duos ſtatuam tibi pinguis Oliui
Et multo in primis hilarans conuiuia Baccho.
Ante focum ſi frigus erit: ſi meſſis in umbra.
Viua nouū fundā Calathis Aruiſia nectar.
Cantabunt mihi Damœtas & Lictius Aegon.
Saltantes Satyros imitabitur Alpheſibœus.
Hæc tibi ſemper erunt: & cum ſolennia uota
Reddemus nymphis: & cū luſtrabimus agros.
Dū iuga montis Aper: fluuios dū piſcis amabit
Dūq́; Thymo paſcent Apes dū rore Cicadæ
Semp honos nomenq́; tuū laudeſq́; manebūt.

¶ANTO. Duas tibi daphni: q̄q̄. n. q̄s cælū aſcēderit: eius tn̄ ſimulacrū apud īferos eē dr̄. Propterea ergo duas daphnidi aras poſuit: duas ēt Phœbo: pp ſuperū & īferū hemiſperiū: Vnde Mac. li. i. ſa. ſic ait: In ſacris. n. hæc religioſi arcani obſeruatio tenet̄: ut quū ſoli ſupo. i. diurno hemiſpio eſt Apollo uocitet̄: quū in īfero. i. nocturno Dyoni. q̄ ē liber pr̄ habeat̄. ¶ Vina aruiſia: Aruiſiū ꝓmōriū ē chiæ īſulæ: ex quo uinū qd̄ aruiſiū uocant: ut inq̄t Pli. li. xiiii. ca. x. Chios āt īſula ē una cycladū teſte Soli. Homeri ſepulcro aliis antecellēs. de chio multa ēt Stra. li. xiiii. ubi dicit: q̄ aruiſia locus ē aſp & īportuoſus ſtadioꝶ. ccc. qd̄ uinū fert græcanicorū optimū. ¶ Nectar: græce ſignificat deorū potionē: ut Feſt. iq̄t: Sūt q̄ dicāt nectar ſignificare īmortalitatē a ne qd̄ priuationē ſignificat: & κτείνω. i. occido. ¶ Hilarās: lætificās. ¶ Calathis: calicib⁹ hoc loco. ¶ Lyctius ægon: Lyctus eſt Cratæ urbs digna q̄dē: diſtās a Gnoſo ſtadia. c. xx. a mari aphrico ſtadia. lxxx. Stra. meminit li. x. Inde āt lycti⁹ a ne poſſeſſiuū. ¶ Satyros: Satyros aīal eſt: qd̄ teſte Soli. de hoībus nihil aliud p̄fert q̄ figurā. Bacchus āt ſatyros ad pſallendū. i. Cantādū: ac ad aī remiſſionē aptos ſecū in caſtris hēbat de quo lege Diod. li. i. Stra. itē li. x. ait ſilenos & ſatyros liberi miniſtros eē Alpheſibœus interp̄tat̄ inq̄rens ſeu īueniēs boues: alpheo. n. inq̄ro ſignificat alpheno uero inuenio. ¶ Solēnia uota: ſolēnia dicunt̄ quæ in oībus annis p̄ſtari ſolēt: Feſtus ſcri. ſolennia: item dicta: eo qd̄ ſoleant fieri in anno. ¶ Luſtrabimus agros: luſtrare hic circuire ſignificat. Nā ambarualis hoſtia: ut ait Feſtus: rei diuinæ cauſa circū arua ducebatur ab his qui pro frugibus faciebant: hinc & nomen hoſtiæ acquiſitum eſt: ab ambiendis aruis. Mac. li. ii. ſatur. de hoſtiaꝶ generibus edocet. ¶ Dū rore cica. cicadas rore ueſci Pli. aſſerit li. xi.

Aruiſiū
Chios
Nectar
Lyctus
Alpheſibœus
Solēnia
Ambarualis
Hoſtia
Pedum

¶CHRI. Ipſi lætitia: repetitio eſt color rhetoricus. ¶ Deus deus: congeminatio facit uehementem affirmationem. Ille habet emphaſim. ¶ Bonus: beneficus. ¶ O: poteſt eſſe uocantis ſed rectius optantis. ¶ Ara: ſecundū aliquos dicitur ἀπὸ τῆς ἔρας: ideſt a terra. Nam ut altare in altum porrigitur: ſic contra ara ad terram deprimitur. Var. autem dicit ubi frumenta facta ponuntur: ut areſcant area dicitur. Propter hanc ſimilitudinem loca pura in urbe areæ dicuntur: a quo poteſt etiam eſſe ara deum: quia pura ſit niſi potius ab ardore ad quem ut ſit: fit ara. Alii uolūt eē ab eo qd̄ ē ἀρα. i. precatio q̄ in ea deos precamur. Ara etiā prima ſyllaba correpta ſtabulum ſignificat. Ouidi. in epiſtolis. Tertius immundæ cura fidelis aræ. ¶ Nectar: de hoc in æneide dicetur. ¶ Lyctius: cretenſis a lycto oppido. Ait. n. uir eiuſdem īſulæ Stra. cum gnoſi quod Home. cæteris q̄ ī Creta ſunt oppidis p̄fert gloria prolapſa eſſe dignitatem ab Cortinam & Lyctum fuiſſe tranſlatam. Et noſter uates in tertio. Lyctius idomene⁹. ¶ Satyri: de his ī ænei. cōmodi⁹ dicet̄. ¶ Cicada: dr̄ q̄a cito cadat. i. moriat̄ hæ uoce carēt. Cicada
Nam q̄ ſanguinē nō hēnt: nō hēnt pulmōes: & q̄ carent pulmōibus nō reſpirant: ſine ſpiritu āt nō fit uox: ergo nō canunt: ſed ſtridorem illū ex alarum & reliqui corporis cōcuſſione excitāt: dicūtq́; fingere ex onomatopœa.

¶SER. Vt Baccho Cererīq;: Hæc enim duo ſunt numina quæ & ruſtici maxime colunt: & quorum nu/mina cōia ſunt mortalibus cunctis: ſic in Georg. Veſtro ſi munere tellus Chaoniam pingui glandem mutauit ariſta. ¶ Damnabis tu quoq; uotis: ideſt cum tu deus præſtare aliqua hominibus cœperis: obnoxios tibi eos facies ad uota ſoluenda: quæ anteq̄ ſoluantur: obligatos & quaſi dānatos homines retinent. ¶ Reddam pro car/mine dona: ille eum ſupra tantum laudauerat: hic & laudat: & de munere etiam cogitat. ¶ Sibilus: hic ſibilus dicitur res ipſa: Nā ſibila ora participialiter dictū ē ꝓ ſibilātia. ¶ Hac te nos fragili donabimus ante cicuta: Bene anticipat & offert munus: qd' ille ſe facturū eē ꝓmi/ſerat. ¶ Sume pedū uirga icurua unde retinent pecudū pedes. ¶ Nō tulit antigenes: & erat tū dignus amari: aut paſtoré quédā pulcherrimū dicit: aut Chorauiā ſignificat: qué legimus ad modū a Virgilio fuiſſe dilectū. ¶ Paribus nodis: pari & æq̄li tumore nodo/ſum: & honeſte locutus ē Formoſum nodis uel ære: ut ſi dicas pulcher ē frenis. ¶ Menalca uocatiuus eſt.

¶ANTO. Dānabis tu quoq; uotis: tu quoq;: ut alii dii. ¶ Votis: ideſt ꝓpter uota oblata & nō ſoluta habitis optatis. ¶ Dānabis homines. i. damno & pœ/na afficies: per quod eius potētiam numinis oſtēdit. ¶ Pedum: paſtoralem baculum icuruum dictum ꝙ illo oues a pedibus cōphēdunt Feſt. auct. ¶ Et erat tū dig. ama. Lactā. lib. vi. in pueroꝝ corruptotes ita ſcri. Quid enim poteſt eē ſanctum his qui ætatem imbecillam & præſidio indigentem libidini ſuæ depopulandam fœdandamq; ſubſtauerint. Non poteſt hæc res ꝓ magnitudine ſceleris enarrari: nihil amplius: iſtos appellare poſſum q̄ impios & pericidas: quibus non ſufficiat ſexus a deo datus niſi in ſuū ſexum prophane: ac petulanter illudant: hec ille.

Vt Baccho Cererīq; tibi ſic uota quot annis
Agricolæ faciūt: dānabis tu quoq; uotis. MO.
Quæ tibi quæ tali reddā pro carmine dona?
Nam neq; me tātum uenientis Sibilus Auſtri
Nec percuſſa iuuant fluctu tā littora nec quæ
Saxoſas inter decurrunt flumina ualles. ME.
Hac te nos fragili donabimus ante cicuta.
Hæc nos formoſum corydon ardebat alexin.
Hæc eadē docuit cuiū pec⁹ an mœlibei? MO.
At tu ſume Pedū quod me cum ſæpe rogaret:
Non tulit antigenes & erat tum dignus amari
Formoſum paribus nodis atq; ære Menalca.

Cicuta ¶CHRI. Eademque ratione fit bombus in apibus cicuta. Hæc herba caulem fiſtuloſum habet. Ergo hic pro fiſtula ponitur: Cæterum hāc herbam dioſcorides quomō uocat: arabice dicitur ſuccura. Eius frigiditas uim interimendi habet: ſed uino meraco atque calefacto huic malo ſubuenitur. Falluntur autem qui ſuccu/ram uſqamō eſſe dicunt hæc nos formoſum neceſſe eſt: ut ꝓ Vir. poſitus ſit Menalca quādo eclogas a ſe factas memorat. ¶ Non tu. a. Laus doni cū illud puero amato & quo tempore dignus amari erat dare non ſit paſſus.

ECLOGA SEXTA SILENVS.

PRima Syracoſio dignata eſt ludere uerſu
Nr̄a: nec erubuit ſiluas hītare Thalia.

PRima ſyracoſio dignata eſt ludere uerſu Noſtra: Romana inquit muſa non erubuit ſe ſiluis ante committere: ideſt imitari Theocritum ſyracuſanum: & bucolica ſcribere. Syracoſio autem græce ait: Nam latine ſyracuſanus dicimus. ¶ Noſtra: ideſt romana: ut Tu quoq; littoribus noſtris. ¶ Et dignata eſt: ſic dixit quaſi ex loco ſuperiore. ¶ Siluas habitare ſicut Atq; humiles habitare caſas. ¶ Thalia: muſa ſcilicet: & græce ait θάλεια. Nam latine Thalea debuit dicere: ſicut κυθέρεια cytherea ſed propter euphoniam contempſit ius regulæ: & ideo in græcitate permanſit.

¶ANTO. Prima ſyracoſio: argumētum carminibus patet. ¶ Prima: nullus enim e græcis quoq; ante Maro
Thalia nem in ſcribendis Bucolicis Theocritum immitatus erat. ¶ Noſtra Thalia: ideſt latina muſa: noſtra autem in
Syracuſæ quit ꝙ Varrum poetam quoq; alloquitur. Syracuſio uerſu ludere: ideſt Bucolica ſcribere: uti prius Theocri/tus ſyracuſius ſcripſerat ſyracuſæ autem glorioſa ciuitas: maximum olim tyrannorum domicilium ſub pachini promontorii radicibus: qui in orientem ſolem aſpicit eſt. Diony. e docet. Strabo. lib. vi. per multa de ea ſcri/bit. ¶ Thalia: una eſt nouem muſarum de quibus ample diximus in noſtro carmine de floribus de quibus: itē latius Diodorus li. v. Thalia autem capacitas ſeu celebritas intrepretatur: eo ꝙ in longum tempus poetarū laus aperta uireſcat: canerem reges: & prælia: id ſimile eſt illi. Arma uirumq; ca. cæperat at æne. ideſt prius inde de/territus rei amplitudine ad bucolica diuertit.

¶CHRI. Noſtra: romana quemadmodum cum dixit. Tu quoque littoribus noſtris. ¶ Dignata: actiue nūc
Dignare protulit: alibi paſſiue: Coniugio anchiſa ueneris dignata ſuperbo. ¶ Dignare eſt enim dignū putare: pertinetq; ad facilitatem humanitatemq;. Quamobrem qui dignatur nō modo perſepe & ſe de proprio gradu dimittit & alii plus q̄ mererētur tribuit. Ergo ſenſus eſt. Quamuis muſa romana aliquid ſupra carmen bucolicum efficere mereatur tamen ſua facilitate deſcendit in illum. Vnde ſequitur. ¶ Nec erubuit: quaſi dicat non putauit eē contra ſuum decorum. Nam cum facimus aut dicimus quod non deceat afficimur pudore. Eſt enim pudor: aut obſtraculum quoddam ut faciamus id quod putamus eſſe contra decorum: aut ueluti penitētia quædam qua animus confunditur ſe iā id feciſſe. Primus ergo pudor in uirtute eſt. Secūdus pueris dat ueniam: quibus cum adhuc uitæ degendæ ignari ſint condonatur delictum: quod penitentia ſequatur. Nam uidentur non facturi fuiſſe ſi naturam ei rectius nouiſſent: Is autem quos longo uſu atq; multarum rerum experientia cuncta callere oportuit & quæ bona: quæ ue mala ſint cognoſcere non dat. Non enim reſtat ſpes poſt eum hæc emē datum iri cum longa ætate iam obdurauerit.

Cũ canerem reges:& prælia:Cynthius aurem
Vellit:& admonuit paſtorem:Tytire pingues
Paſcere oportet oues.deductum dicere carmẽ.
Nũc ego:nanq; ſuper tibi erũt:q dicere laudes
Varre tuas cupiant:& triſtia condere bella;
Agreſtem tenui meditabor arundine muſam.
Nõ iniuſſa cano:ſiquis tamen hæc:quoq; :ſiqs
Captus amore leget:te noſtræ Varre Myricæ:
Te nemus oẽ canet:nec Phœbo gratior ulla eſt:
Quam ſibi:q̃ Varri præſcripſit pagina nomẽ.
Pergite Pierides:Chromis & Mnaſylus i antro

¶SER. Cum canerem reges & prælia:cum canere uellem:& ſignificat æneidem:aut geſta regum albano/
rum:quæ cœpta omiſit nominum aſperitate deterritus.¶Cynthius:Apollo:a cyntho monte Deli:in quo na/
tus eſt.¶Aurem uellit:ideſt mouit:ut alibi:poſteſq; a cardine uellit.Aurem autem ideo:quia Memoriæ conſe/
crata eſt:ut frons Genio:digiti Mineruæ:genua Miſericordiæ.¶Deductum dicere carmen:tenue:tranſlatio a
lana:quæ deducitur in tenuitatem.¶Nunc ego:ordo eſt:Nunc agreſtem tenui meditabor arundine muſam:
ideſt carmen ruſticum ſcribam.¶Namq; ſuper tibi erunt:ſuperabundabunt tibi inquit.¶O Varre:qui ambi/
ant tua facta deſcribere.Hic autem Varrus germãos
uicerat:& exinde maximam fuerat & gloriam & pe/
cuniam conſecutus:per quem Virgilius meruerat
plurima.¶Triſtia condere bella:epitheton perpetu/
um bellorum.¶Non iniuſſa cano:uel a Pollione:uel
ab Auguſto:uel a Mecœnate.¶Hæc quoq; :licet ui/
lia ſicut Theocriti:& hoc dicit ſi quis licet ruſtica le/
gere fuerit iſta dignatus:tuas tamen in his laudes in/
ueniet.Nam per myricas & nemora bucolica ſignifi
cat.¶Nec phœbo gratior ulla eſt:nec enĩ pagina ulla
Apollini eſt gratior q̃ quæ nomen Varri geſtat in ti/
tulo:Quod ideo dicit:quia hanc eclogam cõſtat in
honorem Varri eſſe præſcriptam.Dicitur autem in
gẽti fauore a Virgilio eſſe recitata:adeo ut cum eam
poſtea Cytheris cãtaſſet in theatro:quam in fine Ly/
coridem uocat ſtupefactus Cicero cuius eſſet in thea
tro requireret.Et cum eum tandem aliquãdo uidiſ/
ſet:dixiſſe dicitur:& ad ſuam & ad illius laudem:Magnæ ſpes altera Romæ:Quod iſte poſtea ad Aſcanium trã
ſtulit:ſicut commentatores loquuntur.¶Pergite pierides:hortatur muſas ad referenda ea quæ Silenus canta/
uerat pueris.Nam uult exequi ſectam epicuream:quam didicerant tam Virgilius:quã Varrus docente Siro/
ne:& quaſi ſub perſona Sileni Sironem inducit loquentem.¶Chromĩ autem & Mnaſylon ſe & Varrum uult
accipi:quibus ideo coniũgit puellam:ut oſtendat plenam ſectam epicuream:quæ nihil ſine uoluptate uult eſ/
ſe perfectum.Chromys autem:& Mnaſylus iſti pueri ſatyri ſunt.

¶ANTO. Cynthius:dicitur Apollo.Eſt enim cynthus mons ſublimis & aſper Delo monti imminẽs:quæ Cynhi/
inſula in mari ægeo ſita urbem habet in plano poſitam:& Apollinis templum atq; Latonæ:quæ ibi Dianam ſi us
mul & Apollinem peperit.Id Strabo libro decimo ſcripſit:per Cynthium uero hic intelligit Auguſtum:dicit
enim octaua ecloga:A te prĩcipium tibi deſinet:accipe iuſſis Carmina cœpta tuis:In ecloga uero quarta Apolli/
nem appellauit:ut ibi oſtendimus.¶Aurem uellit:mos eſt excitantium mouentiumq; aliquem ad res agẽdas:
reminiſcendaſq; etiam.¶Deductum:tenue ſignificat & ſubtile ſecundum Macrobius libro ſexto ſat.hinc ait
affranius:uoce deducta.Pomponius item:uocem deducas oportet:ut mulieris uideãtur uerba.¶Varre:in Ho
ratio nunc uarrius nunc uarrus legitur.Hic autẽ Varrus:ſemper.Fuerũt autem Varrus & Tucca:ut ſcribit Eu/
ſebius Virgilius & Horatii contubernales:& poetæ illuſtres:qui æneidos libros poſtea emendarunt:ſub le/
ge ea:ut nihil adderent.Hunc Horatius.item alibi & ode ſexta laudat ubi dicit agrippæ.Scriberis Vario fortis
& hoſtium uictor mœonii carminis alite.Acro dicit & Porphyrio Varrium tragœdiam ſcripſiſſe de Tyeſte.itẽ
Fabius libro decimo de Varro ſaty.vi.Horatius ad Mecœnatem ſit ait.Nulla etenim mihi ſe Sors obtulit:opti/
mus olim Virgilius poſt hunc Varrus dixere quid eſſem.¶Agreſtem muſam:ruſticum carmen:hoc eſt bucoli/
cum.Tenui arundine:gracili fiſtula.¶Meditabor:meditando canam.¶Non iniuſſa:ut iam oſtẽdimus Augu/
ſto inquit ecloga octaua:accipe iuſſis carmina cæpta tuis.¶Hæc quoq; ut:ſcilicet aliorum ſcripta legũtur.¶Ca/
ptus amore:beniuolentia ductus.¶Myricæ:de iis late in quarta ecloga.¶Nemus:a græco dicitur nemos eos Nemo
uerbũ ãt nemo uel nemo ſignificat diſtribuo tribuo paſco:nemora ſignificant ſiluas amœnas:ut Feſtus ait.¶Ca ra
net:reboabit.¶Pagina:ideſt charta.Paginæ autem dicũtur q in libris ſuam quæq; obtineant regionem:ut pa
gi uel a pãgendo q in illis uerſus panguntur:ideſt figuntur.Feſtus ait:Præſcripſit:titulo deſignauit.¶Pergite:in
cipite:perſeuerateq; canere:uel agite ut inquit Feſtus.¶Pierides:uide in Palæmone.

¶CHRI. Reges & prælia:ideſt regia prælia.¶Cynthius:Apollo qui præeſt uatibus.¶Deductum:Extenua
tum quale pro humilitate materiæ bucolicæ:eſſe conuenit quæ humilis eſt & non grande quale requirunt p̃/
lia regum:Ergo non canam iniuſſa:ideſt obtemperando Apollini ſine tua iactura:cum tibi ſuperſint qui canẽt
tuas laudes.Et tamen ſi quis hæc noſtra quæ paſtoralia ſunt leget deprehendet illa te canere.¶Captus amore:
Ductus aliqua uoluptate.¶Myricæ:ſpecies geniſtæ murica ẽ cuius rami ſtipites & folia rugoſa & anguloſa ſunt Myri/
fert grana rotunda & rubea:cuius radix dicitur ſimilis reubarbaro & in uirtute.Quidam tamaricem putant cæ
propter nominis ſimilitudinem.¶Nec gracior ullam:Vt oſtẽdat prohibitum eſſe ab Apolline ne canat prælia
quia paſtor ẽ:ideſt cuius ſtilus humilior exiſtat:nõ quia nolit Apollo Varii laudes cani.¶Pagina:Paginæ pro Paginæ
prie a pangendo dicuntur cum plures in pugilaribus aut in libro compactæ atq; inter ſe iunctæ ſint chartæ.
¶Chromis & mnaſylus:Satyrorum ſunt nomina.¶Silenum:ait Diodorus ſiculus bacchum ex Niſæis nobi/
liſſimos duxiſſe:quos ſilenos nominabant dictos a ſileno qui primus nyſæ imperauit:cuius origo propter anti
quitatem ignota fuit quiq; caudam habuit in latere quod ſignum poſteris ſemper adſit.ælibi uero idem ſcri/
ptor refert:Silenum bacchi alumnum fuiſſe & bõarum artium præceptorem extitiſſe:ac multa quæ ad uirtu/

tem & ad gloriam collatura eſſent illum docuiſſe:atq; in bello armis & pardorum pellibus inſtuxiſſe: In pace
Atis uero ſolénitatibus floridis & delitioſis ueſtibus exornaſſe:Refert Euſebius : ꝙ priſci uoluerunt. Atim adonem
Adonis & Silenum ad fruges & ad fructus pertinere:ut atys eos flores ſignificet qui anteaquã ad fructum ueniant deci/
dant:hinc ei pudenda abſciſa dicunt : quoniam flores delapſi ſemina non produxerunt: Adonis uero perfectos
fructus ſignificet. Silenus autem illis ſit ſpiritalis motus ſymbolum : cuius caput candore fulgens celeſtes mo/
tus. Cæſaries uero inferioribus imaginis appoſita craſſitudinem terreſtris aeris notat.

Silenum pueri ſomno uidere iacentem
Inflatumheſterno uenas ut ſemper Iaccho.
Serta procul tantum capiti delapſa iacebant.
Et grauis attrita pendebat Cantharus Anſa.
Aggreſſi(nam ſæpe ſenex ſpe carminis ambos
Luſerat)iniiciunt ipſis ex uincula ſertis.
Addit ſe ſociam:timidiſq; ſuperuenit Aegle.
Aegle Naiadum pulcherrima:iamq; uidenti
Sanguineis frontem Moris:& tempora pingit.
Ille dolum ridens:quo uincula nectitis inquit?
Soluite me pueri:ſatis eſt potuiſſe uideri.
Carmía quæ uultis:cognoſcite: carmina uobis:
Huic aliud mercedis erit:ſimul incipit ipſe:
Tum uero in nurum Faunoſq; : feraſq; uideres
Ludere:tũ rigidas motare cacumía Q uercus.
Nec tantum Phœbo gaudet parnaſſia rupes:

¶SER. Inflatum:impletũ uẽas figurate. ¶ Iaccho
autem:uino a Libero patre : q etiam Iacchus uocat.
¶ Serta procul:modo prope. Nã ĩtulit Tantũ capiti
delapſa ut oſtenderet non longius prouolutã eſſe co/
ronã. ¶ Attrita anſa:frequẽti.ſ.potu. ¶ Ipſis ex:ex ipſis
ut tranſtra per & remos.i.per tranſtra. ¶ Timidis : ꝓ
timentibus. Nam timidus eſt qui ſemper timet: Ti/
mens uero qui ad tempus formidat ex cauſa. Aut re
uera timidis: qa pueris naturaliter per ætatẽ timor ẽ
inſitus. ¶ Satis eſt potuiſſe uideri: Soluite me : Suffi/
cit.n.quia potui a uobis uideri:quod ideo dicit:quia
ſemidei cum uolunt tantum uident:ut fauni: nym/
phæ:Silenus. Põt & aliter intelligi. ¶ Soluite me:ſuf/
ficit ꝙ talis uobis uiſus ſum:ut & ligari poſſim. ¶ Ali
ud mercedis erit : nymphæ minatur ſtuprum laten
ter:quod uerecunde dixit Virgili. ¶ In numerum lu
dere.i.ſaltare ad modũ rhythmi & cantilenæ. ¶ Mo/
tare cacumina:quaſi hoc genus ſaltationis uult eſſe
in arboribus cacuminũ motum. ¶ Parnaſſia rupes:
mons theſſaliæ Apollini conſecratus.
Silenus ¶ANTO. Silenũ:is fuit Dionyſi. pædagogus:ac
nutrior:optimorũq; inſtitutor ſtudiorũ : qui pluri/
mũ ſibi ad uirtutẽ & gloriã:reſq; bellicas ꝓfuit: legi/
to Dio.li.v.Iaccho:Iacchus dicit bacchus a clamore & ſonitu:nã ſibi ſacrificantes clamore ſolebãt. Iacheo clamo
ſignificat Iaco reſono Iache clamor. ¶ Cantharus græcũ nomẽ poculi genus:& ꝓprie liberi patris poculũ quem
Maro Sileno aſſignat Menãder ꝓ nauicula etiã poſuit : Macro.auctor lib.v. ¶ Anſa:circulo:quo uas tenet. ¶ At/
trita.i.leui. ¶ Aegle:nympha fuit ſolis filia ex neæra:ut Home.ſcri.li.xii.odiſſeæ:ægle ãt apud nos ſplẽdor dicit.
¶ Quo:pp qd. ¶ Satis ẽ.po.ui.ſufficit uobis uidiſſe me:erat.n.ſemideus. ¶ Huic ali.clã Venerẽ ĩnuit. ¶ In nu.ordi/
Fauni nem & rationem. ¶ Faunos:fauni dicti ſunt a fando:ideſt uaticinãdo:unde & fatuos dicimus ĩcõſiderate loquẽ/
Parnaſ/ tes:Traditũ uero eſt in ſilueſtribus locis fari ſolitos:ut ſcribit Varro erãt latinorũ dii. ¶ Parnaſſia:Parnaſſus mõs
ſus eſt phocidis:ut ait Stra.li.ix.qui uniuerſus cõſecratus exiſtit: antra & alia loca honore & ſanctitate digna conti/
Cyr/ nens:eſtq; in Parnaſſo rupes quædam ꝑrupta fundoſam relinquẽs uallẽ:per quã plurimus amnis diſpergitur:q̃
phis rupes Cyrphis uocat. Hinc itaq; biceps Parnaſſus dicitur:ibi autem Phœbus muſis præeſſe fertur lyra ſonans.
¶CHRI. Cãtharus:Cãtharus teſte Mac. Bacchi poculũ ẽ. Quapp recte hic ſileno Bacchi alũno aſſignat quẽ
admodũ Her.ẽ ſcyphus. Vtrũq; tamẽ dictũ ẽ a ſimilitudine nauigii. Nã calix unius litteræ mutatiõe ab eo ẽ: qđ
Cymbi græce κυλιξ dr̃ q̃uis ſint q uelit calicẽ latinũ eẽ a calido qa calidã potionẽ illo ſumerẽt: antiq. Eſt & cymbiũ ẽt po
um culi gẽus a nauigio quoq; noiatũ uel a cyſimbio p ſyncopã dr̃ cyſimbiũ ãt poculũ:ut ait Home. Cyclopi ab Vly/
Cyſim/ xe datũ eſt exciſſo.i.hedera: ut Nicãder colophonius & calimachus tradidere : Eſt & carcheſiũ dictũ a re nauali.
bium Nã ſũma uellorũ carcheſiũ dixerũt. Hoc datũ eſt a Ioue alcmenæ.ſ.aureũ. Eſt ꝓcerũ & circa mediã partẽ cõpreſ
Carche ſum anſis a ſũmo ad ĩfinũ ꝑtingẽtibus. Plau.ãt nouitatẽ uerbis fugiẽs paterã dixit:q̃ a patẽdo dr̃ Aegle: nomẽ cõ
ſium ueniẽs pulchritudini puellæ. Nã αιγλι græce lucẽ & ſplẽdorẽ ſignificat. Iteratio ãt illa nois efficatiã dictis affert
Patera ut illud Ad cælũ tendens ardẽtia lumina fruſtra. Lumina nã teneras arcebãt uincula palmas. ¶ Vidẽti: ergo iam
Aegle a ſomno excitato. ¶ Carmina uobis Huic aliud mer.e.cũ ad uoluptatẽ oĩa referant:uidebat pueris carmina uo/
luptoſa futura ſed puellæ nullã uoluptatẽ afferri poſſe ꝑter ueneream. ¶ Huic:emphaſim hẽt.q.d. adeo procaci
qđ ſignũ erat laſciuorũ morũ. ¶ Ludere:moueri. ¶ In numerũ: numerus eſt cõpoſitio quãtitatis diſcretæ. Hic
nõ fit ſine ordine:Vnde ꝓ ordine capit ut digerit in numerũ:& qa muſica ſuũ numerũ : ſuũq; ordinẽ habet:ic/
Nume/ circo numerus pro cõſonantia & modulatione capit:ut Numeros memini ſi uerba tenerẽ. ¶ Faunos : in qbus
rus ratio eſt. ¶ Feras:quæ & ſi ratiõe carẽt appetitu mouent. ¶ Quercus:q̃ oĩ motu carẽt. Ergo & rationalia & irra/
tionalia & ſenſu carẽtia demulcebat:per quod intelligimus ꝙ muſica & ſapientes efferatos atq; immanes:ac de/
niq; ſtupidos:ac pene a ſenſu deſtitutos delectat. ¶ Parnaſiia rupes:parnaſſus phocidis mõs biceps:quorũ uertex
alter baccho alter phœbo ſacer ẽ. Nõ tamẽ eſt hericon aut Cytheron. Nã hi in Bœotia ſunt. Et muſis natale ſolũ
Cyrrha præbuit helicon:delphi ſub parnaſſo ſunt. Cyrrha uero & Nyſa noĩa ſunt urbiũ:& Nyſa in helicone ẽ. Hẽt tamẽ
Nyſa duos uertices. Parnaſſus Oui. Mons ibi uerticibus petit arduus aſtra duobus noĩe parnaſſus. Et Hero.in.viii.li.
quem Vraniã appellat: ſcribit e parnaſſo uero gemini uertices aſciſſi in illos irruẽtes multos mortales ꝓtriuere.
Ac paulo infra Vnũ ex uerticibus Hyampeiũ nominant: & in eo Caſtalium fontẽ ponit. Hæc iccirco libentius
ſcripſi:quoniam ego quoq; ĩ eo errore diu fuit:quod Helicon & Citheron eſſent parnaſſi Vertices.

¶SER. Rhodope & iſmarus: montes thraciæ: in qbus Orpheus cõſueuerat canere: & hoc dicit nõ tantũ iſti mõtes gaudẽt cãtãte Apolline uel Orpheo: quantũ cãtante Sileno lætatus eſt mũdus: Nanq; etiã paulopoſt dicturus eſt: Et inuito ꝓceſſit ueſper olympo. ☞ Nanq; canebat uti magnũ p inane coacta Semĩa: Variæ ſunt philoſophorũ opiniones de rerũ origine. Nã alii dicunt omnia ex igne ꝓcreari: ut Anaxagoras: Alii ex humore: ut Thales mileſius. unde eſt Oceanumq; patrẽ rerũ. Alii ex quatuor elemẽtis: ut Empedocles: ſecundũ quẽ ait Lucretius: Ex imbri: terra: atq; anima naſcunt̃ & igni. Epicurei uero quos nũc ſequit̃ nihil horũ cõprobant: ſed dicunt duo eſſe rerũ principia: corpus: & inane. Omne .n. qđ eſt: aut cõtinet: aut cõtinet̃: & corpus uolunt eẽ atomos .i. quaſdam minutiſſimas partes: q̃ τομην .i. ſectionẽ nõ recipiunt: unde & atomi dictæ ſunt: quas Lucretius minutiores dixit eſſe illis corpuſculis: q̃ infuſis per feneſtram radiis Solis uidemus. Dicit enim illis nec uiſum poſſe accidere Inane uero dicunt ſpatium in quo ſunt atomi. De his itaq; duobus principiis uolunt quatuor iſta procreari ignem: aerem: aquam: terram. Et ex his cætera: ut illa duo elementa ſint. Hæc uero quatuor ſyntheta: ideſt compoſita: ex aliis duobus præſtent originem: aliis omnibus rebus. Hac autem ratione comprobant ex atomis & inani eſſe: quod nihil eſt in rerum natura: quod non & corpus habeat: & quia non recipit ſectionem: indicet etiam inanitatem. ☞ Vti per inane coacta Semina: canebat inquit mundi principium: ideſt quemadmodum coactæ & collectæ atomi per magnum inane fuiſſent origo ignis: aeris: terrarũ: & maris. Nã ſemina atomos dicit. dicimus hæc atomus: & hæ atomi. ☞ Animæq;: ideſt aeris: unde & uẽti ſunt.

Nec tãtũ Rhodope mirat̃: & Iſmar⁹ Orphea:
Nanq; canebat uti magnũ per inane coacta
Semina: terrarumq;: animæq;: mariſq; fuiſſent:

¶PRO. Nanq; canebat uti: Hactenus breuiter. Nunc ut omnis quæſtio tractetur. Quæritur an poeta quatuor Solis: & his an omnibus principia rerum conuenire confirmet. Tunc deinde an reuolutis ſuper eadẽ re ſenſibus paria percurrat: an uero diuerſa cõfundat. Vt igitur ſenſum plene intelligamus hoc quod eſt ab eo uerſu. ☞ Nãq; canebat uti magnũ per inane coacta Semina: Propriũ in Virgilio eſt: ut nihil magnũ ſua auctoritate cõfirmet: ſed aut a muſis conceptũ dicat: aut admirabile famæ tribuat. Hoc quædã diffidentiæ dicunt. Nã ſi confirmet: inquiunt opiniones hominũ ad credendum facilius non inducet: Sed poeta fortius probat: quom ſuæ opinioni etiã famam conſentire ꝓnunciat: ut eſt illud. Quã Iuno fertur terris magis omnibus unã. Et illud fama eſt Enceladi. ſ. f. c. & illud: Dedalus (ut fama eſt) f. m. r. Et illud: Nanq; ferunt fama Hippolytum. p. q. a. n. Et illud: Quid loq̃r: aut Scyllã Niſi. q. f. ſ. Quæ Niſi famæ auctoritas fulciat: fabuloſa uident̃ & inania. Hic autẽ fama Sileni æq; auctoritate q̃ canit confirmat. Omnẽ igitur hanc rerũ naturæ formam tenui primũ: & inani mole diſperſam refert in q̃tuor elemẽta cõcretã: Et ex his omnia eſſe poſtea effigiata: Stoici tradũt ζηνων κιττιευς: ac Speuſippus Solœus & Cleantes Thaſius qui principẽ habuerunt Empedoclem agrigentinum: q de his ita ſcri. τεσσαρα δη παντων ριζωματα πρωτον εασιν ζευς αργης ηρη τε φερεσβιος ηδ αιδωνευς νηστις θη δακρυοις γε τινκροις νωμα βροτειον γενος ut accipiamus ζευς αργης ignẽ qui ſit ζεων: & cãdens: qđ ignis eſt propriũ. de quo Euripydes ορας τον υψου τον δαπειρον αιθερα και τον περιεχοντα υγραν αγκαλαις τον νομιζε ζηνα. & Ennius Aſpice hoc ſublime cãdens: quẽ uocãt oẽs Iouẽ. Arges autem .i. λαμπρος η ταχυς: Nã & Homerus: και κυνας αργους & argus undiq; lucens & uidens. Hoc idẽ Virgi. exequutus ait. Et liquidi ſimul ignis purum demõſtrans: non liquentẽ. Et liquidũ ſuper æthera lapſæ æq; purũ. Item qđ fieri ferro liquido ue poteſt electro: puri coloris. ubi aũt ait Liquido diſtendũt nectare cellas. Nec .n. liquenti pro fluenti Dixit: Sed puro. in hoc .n. cõmendatio eſt operis apum. Nec .n. laus eſt mellis ſi fluat: ſed gloria ſi lucidũ iuſat̃. ηρη autẽ φερεσβιος. terrã tradit: q̃ uictũ ferat. De q̃ Home. ζει δωρυς αρουρα. unde την ηραν: quidã ερα appellauerũt ηδε αιδωνευς Ditẽ patrẽ gloſſa ſignificat. Sed accipere debemus aera: quẽ Euripydes in Cadmo χαος appellauit ſic: ουρανος υπερ ημας και νως φοτωνεδος δαιμονιον το δεν μεσω του ουρανου τε και χθονος οι μεν ονομαζουσι χαος. Quia quibuſdã uidet̃ aera: q ex ſumma mõtiũ: & ima terrarũ ſegnis faciat cũ reliquo: q ſup incubat eſſe obtuſiorẽ: atq; ita uicẽ inferorũ obtinere. hoc aũt adnotaſſe Virgiliũ aiunt in ſexto. Tota paſſim regiõe uagant̃ aeris in cãpis lætis atq; omnia luſtrãt: ut poſt mortẽ ſoluto corpore umbre in hac obuerſent̃ caligine animæ ultimo aeri: & purior trãſmittat̃: νηστις τε aquã ſignificat: q̃. ſ. ſincero habitu concta cõfirmet. Nã credit̃ id eundẽ hominẽ quẽ acceperi ſeruare. Cice. aũt αιδωνεα ꝓ terra interp̃tat̃ ηραν ꝓ aere uerſa uice in li. ii. de Deo. na. Aer inqt ut ſtoici diſputãt interiectus inter mare & cælũ Iuno. noĩe cõſecrat̃. q̃ eſt ſoror & coniux Iouis: qđ ei ſimilitudo ẽ ætheris: & cũ eo ſũma cõiunctio: effœmĩarũt ãt eũ: Iunoniq; tribuerũt ꝙ nihil ẽ eo mollius: Sed Iunonẽ a iuuãdo credo noĩatã. Hæc de aere. Infra de terra ſic. Terrẽa ãt uis oĩs atq; natura diti p̃ri dicata ẽ: q diues ut apud græcos πλουτων: qa & recidũt oĩa in terras: & oriunt̃ ex terris. Idẽ hoc Home. ſignificat ſic.

τριχθα δε παντα δεδασαι εκασος εμμορε τιμης
ηται εγωνε λαχον πολι ην αλα ναιε μεν αιει
παλλομενον αιδης δε λαχεν ζοφον ηεροεντα.
ζευς δε λαχ ουρανον ευρυν εν αιθερι και νεφελισι
γαια δε τι ζυνη παντων και μακρος ολυμπος

Vt ad Iouẽ æter ꝑtineat: mare ad Neptunũ ditis imperia apud inferos terram cõmunẽ oĩbus remãſiſſe. In quo animaduertẽdũ eſt ꝙ Home. cõſentiat Empedocli: & Eracleoni Ciceronis diuerſa opinione. Ariſtoteles q̃tuor elemẽta ait: aquã & terrã ponderibus ſuis deorſum ferri: Ignẽ & aera tenuitate ſua ſubleuari: & his quatuor elementis quintũ: q̃ſi propriũ æthera addidit priuata mole diſcretũ. Idẽ Ariſtoteles ait: non eſſe idẽ ignẽ & æthera: diuerſitatẽq; eorũ cõprobari: ex eo: ꝙ ignis oĩa conſumat: æther oĩa conſeruet & nutriat. Anaxagoras his q̃tuor elemẽtis cõſtitutis rectorẽ adiungit ſiue ſpiritũ: ſiue deũ: ſiue mẽtẽ: p quẽ hæc q̃tuor regant̃. Hic Anaxagoras abderites fuit Democrito popularis & diſcipulus. Quãquã alii Dionyſiũ Cizicenũ: Quidã Ariſt. magiſtrũ eius affirmẽt uir nobilis Amicus Alexãdri apđ pſas comes: hic ait prĩcipiũ oĩum ſenſuũ facit: quẽ ſecut⁹ Pla. ĩ li. περι ψυχης ſic ait. αλλ ακουσας μεν ποτε εκ βιβλου τινος ως εφη αναξαγορου αναγιγνωσκοντος και

λεγοντος ὡς αρα νους ἐστιν ὁ παντα αιει κοσμων τε και παντων αιτιος ταυτη αιτλησθε τε και εδοξεν
μοι ευ εχειν τον νουν ειναι παντων αιτιον και ηγησαμην ει τουτο ουτως εχοι τον τε νουν κοσμουντα
παντα κοσμειν και ἑκαστα σωτι σεσθαι ταυτη οπηαν βατι οτα εχοι.
Quod æq; Virg.idem ſecutus eſt Spiritus intus alit:totamq; infuſa per artus Mens agitat molem:nam ꝙ Ana
xagoras νουν hunc ſpiritũ dixit:Et quoniã incidimus in hũc locũ:par eſt ꝑſenti q̃ſtioni ſummatim uideamus
qđ in his quoq; agat Virgi.uerſus ita ſe habẽt:Principio cælũ ac terras:cãpoſq; liquẽtes Lucẽtemq; globũ lunæ:
titaniaq; aſtra Spiritus intus alit.Quod ibi anchiſen facit diſputantẽ:ꝙ hic ſilenũ deũ nõ niſi qđ poeta Ennius
Anchiſen augurii:ac ꝑ hoc diuini qddam habuiſſe ꝑſumit Sic doctuſq; Anchiſes:uenus quẽ pulchra dearũ farĩ
donauit diuinũ pectus habere.Neuius belli punici libro.iii.ſic poſtq̃ auẽ aſpexit tẽplo Anchiſes ſacra immẽſa pe
natiũ ordine ponunť.Immolabat aureã uictimã pulchrã Virg.ſic & ſi pietate meremur Da deinde auguriũ pr̃:
atq; hæc oĩa firma.Niſi.n.petiiſſet oĩa:nunq̃ cõfirmari optaſſet:dehinc uiſa ſtella ait ueſtrũ hoc augurium: ue/
ſtroq;.m.n.t.e.Idẽ Virg.in.iii.æneí.ubi primũ Italiã:quo auſpicati ſunt:ac templũ in arce Mineruæ : conditũ ab
idomeneo:& ſalentinis.De qua re hæc tradit Var.q ſit Menippeus:non a magiſtro:quoius ætas longe ꝓceſſerat
noĩatus:Sed a ſocietate ingenii qđ is quoq; Omnigeno Carmine ſatyras ſuas expoliuerat:In tertio rerũ huma/
narũ refert : Gentis ſalentinæ nomẽ tribus e locis ferť coaluiſſe e creta illyrico:Italia. Idomeneus e creta oppi/
do Lycto pulſus:ꝑ ſeditionẽ bello magnenſiũ cũ grandi manu ad regẽ Cliuicũ uenit ad illyricũ. ab eo Itẽ acce/
pta manu cũ locrenſibus pleriſq; profugis in mari cõiunctus:amicitiaq; ꝑ ſimilẽ cauſam ſociatis locros appulit
uacuata eo metu urbe ibiq; poſſedit aliquot oppida & cõdidit:In qs uria:& caſtrũ Mineruæ nobiliſſimũ.In tres
partes diuiſa copia in populos.xii.Salentini dicti ꝙ in Salo amicitiã fecerint.Quom ad hanc igiť arcẽ:ſiue oppi/
dum equos aĩaduertiſſet Anchiſes:ut augur exclamat bellũ o terra hoſpita portas Bello armanť equi.b.h.a.m.
Sed tantũ.ii.o.c.ſ.ſ.Quadrupedes.e.ſ.i.c.ſ.Spes eſt pacis ait.Apte igiť Anchiſes de rebus Diuinis alibi loquiť: ut
hic ſilenus.Quæramus igiť an & ibi:ſicut hic q̃tuor principia deſignet:Principio cælũ ac terras:cãpoſq; liquen
tes:Lucentẽq; globũ lunæ.t.q;.a.ſ.i.a.Nã terrã ſimpliciter dixit:in cãpis liquentibus mare ſignificat: cæterũ cæ/
lũ:ꝙ dixit.Si ꝓ igni accipimus:ubi aer Sin uero cælũ ꝓ aere:ubi ignẽ reqrimus:Emilius Aſper quom hũc lo/
cũ adnotaret:Sic ait hæc mẽbra naturæ:ſic ſolet iungere:ut in tria diuidat.Nã & alibi maria ac terras:cælumq;
ꝓfundũ.Et Home. ἐν μεν γαιαν ετευξεν δουρανον ἐνδε θαλασσαν. Sed & homerũ ipſo hoc loco poſ/
ſumus probare q̃tuor elementorũ mentionẽ feciſſe.Nã ἐν μεν γαιαν ετευξεν Achilles ſignificať:ut homo ter
renus:quoi arma fiebãt ἐν δουρανον aerẽ.ſ.In quo iſta fiebãt:Ignẽ extrinſecus adhibebimus in ipſo Vulcano.
Similiter & Ennius in Medea exule in his uerſibus:Iuppiter tuq; adeo Summe ſol:q res oĩs inſpicis:qq; tuo lu/
mine mare:terrã:ac cælũ cõtines:inſpice hoc facinus:Priuſq̃ fit:ꝓhibe ſcelus.Iã & hic Iuppiter & Sol ꝓ igni: qui
mare:terrã:& cælũ cõtinet nõ dubie cælũ pro aere dixerit:ita ut Vir.Dædalus ut fama eſt.ſ.m.r.ꝑpetibus.p.a.ſ.c.
cælo.Nã dædalũ uolãtẽ aer ſuſtinuit:Ignis ꝓdidit ut Icarũ:& in eodẽ Geminæ quom forte colũbæ Ipſa ſub ora
uiri cælo uenere uolantes.Nã & auiũ uolatus in aere:& Lucretius manifeſtius:quom ait in hoc cælo qui dr̃ aer.
Quãq̃ ꝙ ad Home.uerſus ꝑtinet ἠέλιον τ᾽ ακαμαντα ignẽ qdã uelĩt ſignificari: quoniã ſol nihil aliud eẽ creda
tur:q̃ lumẽ igni.ꝑmiſtũ hoc & Anaxagoræ Clazomenio uiſum ſocrates rephẽdit:ut Xenophõ in.iiii.απομνη
μονευματων.ſic refert κιν δυνευσαι δανεφη και παραφρονησαι τον ταυτα μεριμνωντα ου δεν ηττο/
ν η αναξαγορας παρεφρονησεν ο μεγιστον φρονησας επι τω τας των θεων μηχανας εξηγεισθαι ἐκεινος
γαρ λεγων μεν το αυτο πυρ τε και ηλιον ηγνοει ως το μεν πυρ οι ανθρωποι ραδιως καθορωσιν. εις δε
τον ηλιον ου δυνανται αντιβλεπειν και υπο μεν του ηλι ου καταλαμπομενοι τα χρωματα μελαν
τερα εχουσιν υπο δε του πυρος ου.ηγνοει δ οτι και των εκ της γης φυομενων ανευ μεν του ηλι ου αυγη
ς ουδεν δυναται καλως αυξεσθαι.υπο δε του πυρος θερμαινομενα παντα απολλυται. φασκων δε τον
ηλιον δια πυρον ειναι και τουτο ηγνοει.οτι λιθος μεν εν πυρι ων ουτε λαμπει ουτε πολυχρονον αν/
τεχει.ο δε ηλιος τον παντα χρονον παντων λαμπροτερος ων διαμενει. Igiť ſecundũ exẽpla apud Vir
giliũ cũ cælũ ꝓ aere poſitũ intelligimus ignẽ in eo interꝑtabimur:ꝙ ait titaniaq; aſtra.ſa.n.eẽ ignea ꝑ ipſum ꝓ/
bãda in primis qđ ait ubi maximus Atlas Axẽ hũero torquet ſtellis ardẽtibus aptũ.Deinde me patris Anchiſæ
quoties aſtra ignea ſurgũt.Itẽ Nã neq; erã aſtrorũ ignes.Itẽ Gnoſiaq; ardẽtis decedat ſtella coronæ.Itẽ Cice.in ſe
cũdo de Deorũ natura ſic.Quẽ cõplexa ſumma ꝑs cæli:q̃ æther dr̃:& ſuũ retinet ardorẽ tenuẽ:& nulla admix/
tiõe cõcretũ:& cũ aeris extremitate cõiungiť.In æthere ãt aſtra uoluunť:q̃ ſe & nixu ſuo cõglobata cõtinent: &
forma ipſa figuraq; ſua momẽta ſuſtẽtãt.Sunt.n.rotũda:qbus formis:ut dixiſſe ante uideor:minime noceri po
teſt.ſunt aũt ſtellæ natura flãmeæ:q̃ circa terræ:maris:aq̃rũ:uaporibus alanť iis:q a ſole ex agris tepefactis:& ex
aqs excitanť:qbus ꝑ altæ renouatæq; ſtellæ:atq; oĩs æther effundat eadẽ & rurſus trahãt in idẽ nihil ut fere inte
reat:aut admodũ paulũ:qđ aſtrorũ ignes:& ætheris flãma cõſumẽt.Ex quo nr̃i uẽturũ putãt id:de quo Panæ/
tiũ addubitare dicebãt:ut ad extremũ oĩs mũdus igneſceret quom hũore cõſumpto neq; terra ali poſſet: nec re
maneret aer:quoius ortus aq̃ oĩ exhauſta eẽ nõ poſſet.Itaq; relinq nihil ꝑter ignẽ:a quo rurſum aĩante ac de eo
renouatio mũdi fieret:idẽq; ornatus orireť.Sin uero cælũ ꝓ igni mihi his uerſibus intellexerimus: quẽ eundẽ
mundũ:& coſmõ dictũ ꝓbat Var.in cynicis:quã inſcripſit doliũ:aut ſeria ſic:Mũdus domus ẽ maxĩa homuli:
quã qnq; altitonæ flãmeæ Zõæ cingũt:ꝑ quã limbus pictus bis ſex ſignis ſtellimicãtibus altus in obliquo æthe
re lunæ bigas acceptat:& appellať a cælatura cælũ græce ab ornatu κοσμος latine a puritie mũdus.Si ergo cæ/
lũ ꝓ igni acceperimus:ſupereſt ut in eo ꝙ ait ſpiritus intus alit aerẽ dictũ ꝑſumamus.Hic eſt ẽt:q nobis uiuẽdi
ſpiritũ commeatũ largiť:hoc illũ & Ennius appellauit in annalibus corpore tartareo prognata plaude uirago:
quoi par imber & ignis ſpiritus & grauis terra.Itẽ Lucilius in.xxix.ſatyrarũ Hoc quũ feceris cũ cæteris reus una
tradetur lupo non aderit ἀρχαις hominẽ & ſtochiis ſimul priuabit eũ igni:& aq̃ ĩterdixerit duo habet ſtochia
id maluerit.priuabit tamen & Cicero in eo libro:quo ſupra principio.n.terra ſita in media parte mundi circũ/

fuſa undiq; eſt ac animabili:ſpirabiliq; natura:quoi numen eſt aer:ut Virgilius in uerſibus ſuperioribus Ter/
rarumq; animæq;:quum ſignificaret aeris.Ergo in his quoq; uerſibus ſpiritum pro aere accepimus.Quatuor
elementorum facta deſcriptio:ad quam imaginem Varro mundo ouum comparauit in logiſtorico:qui inſcri
bitur Tubero de origine humana ſic dicens:Cælum eſt teſta item uitellum:ut terra inter illa duo humor qua
ſi ilcinus cluſus aeri:in quo calor.In eodem etiam libro Varro ĩterpretatur uitellum appellatum: quia nutriat
uitalia.Nam & ꝙ ait Virgilius.Ni faciat maria ac.t.c.q;.p.Quippe.f.r.ſ.u.q.p.a. non ut Aſper putat mundum in
tres partes diuiſit.Nam pro aere uenti hic extrinſecus accipiuntur: ad quod argumentum collegimus. Ennii
exemplum de annalibus.tertio ſic denſis aquila pinnis obnixa uolabat uento:quem perhibent graium genus
aera lingua.Item quum ait Virgilius.Quin aſpera Iuno Quæ.m.n.t.q.m.c.q.f.Nec hic trium tãtummodo ele
mẽtorũ ĩtelligẽda auctoritas.Nã Iunonis nomẽ ĩſigne poſitũ eſt aeris:& exẽplo ſupiore Ciceronis:quo eã Ioui
iũctam:ut aerẽætheri uicinũ declarauit.Itẽ Homeri uerſus eũdẽ Referũt ĩtellectum: quũ Iuppiter caſtigãs ait.
ἤ ου μέ μην οτετ ἐκρέ μω υχο θεν ἐκδε ποδοι ιν ακπονας ὕκα δύω περὶ χερσὶ δε δεσμον ἴηλα
χρύσεον αρρηκτον σὺ δ ἐν αἰθέρι καὶ νεφέλησι ἐκρεμω.
Hæc Iuppiter Iunoni dixit cõminatus quæ enim poſſunt Iunonis uideri ſuſpendia:niſi librati aeris elementa?
quæ ſunt pedibus dimiſſa pondera:niſi terræ:mariq; iacentia:Quis aureus laqueus : niſi igneus? Quid enim
ſi nomen Iunonis græce pronuncies ſæpius:non ne iteratum incidit:quinimmo conſequit̃ nomen aeris:ideſt
ut incipiat ἡ ρα:atq; idẽtidem reuoluta fiat aer.Sic etiam apud Homerum ubi dii armis diſceptant:Iuno Dia/
næ adempſit:quæ luna:& luna confuſa aeris denſitate conſuerit pati obſcuritatem:Quãq̃ eandem lunam ſiue
Dianam:& eandem Iunonem uideri:ibi dicat Cicero in ſecundo de Deorum natura:ſit Luna a lucendo nomi
nata:eadem lucina.Itaq; ut apud græcos Dianam:eandemq; luciferam:ſic apud nos Iunonem Lucinam in pa/
riendo inuocant:quæ eadem diana anniuaga dicitur non a uenando:ſed ꝙ in ſeptem uagatur: tanq̃ uenatibus
Diana dicta:quia noctu quaſi diem efficeret.Adhibetur autem ad partus:quod matureſcunt aut ſeptem non/
nunq̃ aut plerũq; nouẽ lunæ curſibus:q qa mẽſa ſpatia cõficiunt:mẽſes nominati: Varro ẽt in logiſtorico: quẽ
ĩſcripſit Meſalla de ualitudine ait antiquos agreſtes uenãdi peritos:quũ plurimũ in ſiluis agerẽt:ꝙ ueluti Dia/
na duce ad ĩueſtigãdas feras paterẽt:Deuianã appellaſſe deã:mox Dianã qd' ĩtelligerẽt eandẽ eſſe:q̃ diẽ naſcenti
bus daret:Plane trinã eẽ mũdi originẽ:& Lucretius cõfitet̃ dicẽs:Pricipio maria ac terras cæluq; tuere. Quoꝝ
naturam triplicem tria corpora texta:& alio loco:Oĩa per ſonitus arcet terrã:mare:cælũ.Afranius ẽt ĩ augure
mõ poſteaq̃ adripui trabes:hũc nr̃m augurẽ mare cælũ terram ruere : ac tremere diceres.Conſentit & Phere/
cydes ſed diuerſa affert elementa ζενα inquit χαι χθονιην χαι κρονον ignem:ac terram tempus ſignificans: &
eſſe æthera:qui regat terram qua regatur tempus:in quo uniuerſa pars moderetur. Sunt qui binis principiis
mũdũ diſcriminẽt.Nã Xenophanes colophonius terrã:& aquã ꝓdidit. Quãq̃ ab Home.hæc ẽ tractata opinio.
αλλ υμεις μεν παντες υδωρ χαι γαι α γενηοθαι.
Conſentit in numero Euripydes:ſed ſpeciem diſcriminat:terram.n.& aera inducit prĩcipia ſorori declarauit.
¶ANTO. Rhodope:Thraciæ mõs:ibi autem Orpheus ſonare cãtareq; ſolitus erat:& ibi ſacra Liberi patris Rhodo
Orpheo primum initiante celebantur:ut ſcribit Mela.eſt autem mons ſublimis poſt æmum ut Strabo ait lib. pe
ſexto de Thracia loquens.Ptolemeus libro.iii.ſcribit rhodopẽ montem eſſe ſupra Neſum fluuium atq; ebrũ.
¶ Iſmarus:Thraciæ mons eſt.¶ Namq; canebat uti:hoc carmen & ſequentia ſex Ennii ſunt in creſphõte:ut do
cet Macro.libro.vi.¶ Inane:ordo eſt.namq; canebat Silenus ut ſemina & terrarum:& animæ: & moris: & li/
quidi ſimul ignis fuiſſent coacta:ideſt collecta per magnum inane:ideſt locum & ſpacium uacans.¶ Magnum
per inane co.Semi.Lucre.li.prĩo oſtendit rerum naturam duabus in rebus conſiſtere in corpore ſcilicet & ina/
ni:ideſt atomis & aere:quod his uerſibus patet:Omnis ut eſt igitur per ſe natura duabus conſtitit in rebus. Nã
corpora ſunt & inane:hæc in quo ſita ſunt:& quo diuerſa mouentur.Id autem ſumpſiſſe uidetur Lucre.a De/
mocrito:qui quidem opinatus eſt illa principia omnium eſſe:atomos atq; inane.¶ Atomos uero eſſe infinitas
& concretiones omnes gignere:ignem: aquam:aerem:terram:quippe & hæc ex atomis quibuſdam conſtare:
ſolẽ itẽ ac lunã ex atomis eſſe cõpoſitos.Legito Laer.¶ Semina:atomos ĩtelligit ut patuit.¶ Animæq;.i.aeris.
¶CHRI. Rhodope:mõs thraciæ eſt quẽ mygdones ĩcolũt ſacris bacchi celeber.¶ Iſmarus:Thraciæ mons:
Mũdus triples eſt ĩuiſibilis.Itẽ uiſibilis quo q̃cũq; creata ſunt cõtinent̃.Et microcoſmus.i.paruus mũdus.i.hõ. Mũdus
Ergo mũdus.i.oĩa q̃ in mũdo uiſibili ſunt:& eſt ĩtellectio.¶ Nãq; canebat uti ma.p.i.co.opinionẽ Epicuri ſatis
dilucide ponit Ser.reliquoꝝ ãt philoſophoꝝ de prĩcipiis opiniões apud multos leges.Veꝝ diſtincte dilucideq;
rẽ uniuerſam apud Euſe.de ꝑparatiõe euãgelica ſcriptã reperies:ꝑſertim qd priſci illi Phyſici:quoꝝ uolumina
nõ extant ſenſerint.Quibus oĩbus cõfutatis cõſtat uerã eſſe chriſtianoꝝ opinionẽ mundũ ex nihilo a deo crea/
tũ lapides pyrrhæ a rebus phyſicis ad fabulas delabit̃ Maro ne poetã ſe eſſe obliuiſci uideat̃. Idẽ prĩcipiũ rebus
ſeriis ponit in Geor.Idẽ & Iuue.Ex quo Deucalion nimbis tollẽtibus æquor Nauigio aſcẽdit mõtẽ ſorteſq; po
poſcit:Paulatimq; aĩas caluerũt mollia ſaxa:Et maribus nudas oſtẽdit Pyrrha puellas.Deucaliõis ãt & pyrrhæ
diluuiũ narrat Oui.quo tẽpore cũ q ex ĩundatione ſupfuerũt:mõtana ĩcolerẽt ferinã duráq; uitã agẽtes:neq; in
plana diluuiũ formidãtes deſcẽdere uellẽt:uerbis deucaliõis mares.Pyrrhæ uero hortatu mulieres ꝑſuaſæ ſũt:
ut in loca culta deſcẽderẽt:& admitiorẽ uitã accederẽt:datus eſt fabulæ locus ut ex lapidibus ab illis iactis repa/
ratum ſit humanum genus:quia ex ferinis duriſq; moribus ad humanum cultum rediere:Fuit autem hoc di/ Dilu/
luuium regnante athenis:ut ait Varro:Crimao cecropis ſucceſſore:ut uero Euſe.& Hieronymus ſcribunt:nõ/ uium
dum defuncto Cecrope.Dictum autem eſt deucalionis diluuium: quoniam maxime eius regionẽ oppreſſit:
Ad ægyptũ ãt & eius uicinia nõ ꝑuenit:Fuit huiuſcemodi diluuiũ anno mundi ſeptimo ſupra tria milia ſexcẽ
tos ſeptuagita annos:ad diluuiũ uero uniuerſale qd' fuit tẽporibus Noe ab Adã.i.a mũdi prĩcipio ĩterceſſerunt

anni ducenti & quadraginta duo ſupra duo milia. Ait ſeuerus: atq; idem affirmat Aphricanus qui ſcripſit de tē poribus & hiſtoriis Hebreoꝝ: & Græcorum: & Perſaꝝ: & Macedonum: & Alexandrinoꝝ: item romanorum qnq; libris: oīa cōplexus eſt. Fuit & aliud diluuiū regnante Ogyge: q ī attica eluſinam cōdidit. Cuius ēt tpibus apud lacum Tritonidem uirgo apparuit: quam græci Athenem: noſtri aūt Mineruam dicunt. Verum ab hoc diluuio ad mundi primordia interceſſerunt quadraginta & ſeptem anni ſupra tria milia & quadringentos.

Et liquidi ſimul ignis. ut his exordia primis
Omnia & ipſe tener mundi concreuerit orbis.
Tum durare ſolum & diſcludere Nerea Ponto
Cœperit & rerum paulatim ſumere formas.
Iamq; nouum terræ ſtupeant luceſcere Solem.
Altius atq; cadāt ſummotis Nubibꝰ hymbres
Incipiant ſiluæ cum primum ſurgere cumq;
Rara per ignotos errent animalia montes.
Hinc lapides Pyrrhæ iactos ſaturnia regna.

¶SER. Et liquidi ſimul ignis puri: ideſt ætherei. ¶ Omnia & ipſe tener mundi cōcreuerat orbis: Ante orbis: & ſic omnia q̄ ī orbe ſūt: nā mutato ordīe ait: Primo omnia & ſic orbis. ¶ Concreuerit: collectus & īformatus ſit. ¶ Tū durare ſolū & diſcluder̄ nerea pō to: canebat etiā quēadmodū terra rerū ſumpſerit formā. ¶ Iamq; nouū terræ ſtupeāt luceſcere ſolē: canebat quēadmodū poſt hæc ſtupeant terræ Solis ortū: & quēadmodū cadāt imbres nubibus ī altū leuatis. naturale enī ē ut nubes cū cœperint Soli eſſe uicinæ: eius calore ſoluātur ī pluuias. Vnde & ī georgicis ait de ſignis ſerenitatis: At nebulæ magis ima petunt. Bonū ſane ſecutus eſt ordinē: ut poſt Solis & pluuiarū cōmemorationē ortas ſiluas & animalia cūcta ꝓ creata. ¶ Hinc lapides pyrrhæ: quæſtio eſt hoc loco. Nā relictis prudētibus rebus de mūdi origine ſubito ad fabulas trāſitū fecit. Sed dicimus aut exprimere eū uoluiſſe ſectā Epicuri: q̄ rebus ſeriis īſerit ſemper uoluptates: aut fabulis plenis admiratiōibus pueroꝝ corda mulceri. Nā fabulæ cā delectatiōis iūctæ ſūt: ut ipſe ī georgicis dicēs: Cætera q̄ uacuas tēuiſſent carmina mētes. Quod aūt dicit regna ſaturnia: fabulaꝝ ordinē uertit. Nā quo tpe Saturnus regnauit in terris nō fuit diluuium: ſed ſub Ogyge rege thebanorum. Secundum autē diluuium fuit ſub Deucalione & Pyrrha. Sane ſciēdū & ꝑ diluuium & per ecpyreoſim ſignificari temporū mutationem.

¶ANTO. Vt his exordia pri. Canebat item ſilenus: ut his primis: ſcilicet ſeminibus omnia exordia concreuerint: & ut concreuerit ipſe tener orbis mundi. i. cæli. Philoſophus autem in libro de cælo & mundo inquit: cælum nec graue nec leue eſſe. ¶ Tum durare ſolum: Canebat ut ſolum: ideſt terra cœperit durare ſe: & diſclu-

Nereus dere. ¶ Nerea: ideſt aquā ponto: ideſt in mare: & ut cœperit ſolum ipſum paulatim ſumere rerū formas. ¶ Nerea: nereus Oceani & Thetyos filius teſte Heſiodo. quem omnium antiquiſſimum dixit Orpheus in argonau-

Chaos tica: ſed pro aqua ponitur hoc loco: neros enim aqua dicitur. ¶ Diſcludere nerea ponto: fuerat olim chaos: ideſt elementorum confuſio: poſtea quicquid ex omni materia de qua facta ſunt omnia puriſſimum: ac lucidiſſimū fuit. Id tenuit ſummitatem: & æther uocatus eſt. Pars cui minor puritas inerat & aliquid leuis ponderis aer extitit: & in ſecunda loca delapſus eſt. Poſt hæc ꝙ liquidum & corpulētum erat in aquæ fluxum coagulatum eſt. Quod deinde in penetrabile & denſatum ex defecatis abraſum reſedit elemētis hæſit in imo: & terræ nomē accepit: hanc ſpſus aer undiq; fulcit & continet: nec in receſſum aut acceſſum moueri eam patit̄. Legito Mac. lib. i. de ſom. naſo etiā lib. i. met. optime ſcripſit. ¶ Iamq; nouū: & canebat uti terræ iam ſtupeant nouū ſolem luceſcere. ¶ Imbres. i. aquæ & pluuiæ ipſe: a terra autē caligo humida & propter uapores fumida exhalat: hinc nubes: quæ in ſublime egreſſæ in liquorē ſoluunt̄: id Pli. lib. ii. docet. ¶ Incipiāt ſiluæ: & canebat cū primum ſiluæ incipiant ſurgere: & cū primū rara animalia errēt per ignotos montes. ¶ Hinc lapides: ordo eſt: hinc refert lapides pyrrhæ iactos hinc refert regna ſaturnia &c. ¶ Lapides pyrrhæ. Tēpore deucalionis & pyrrhæ: ut narrat Ouid. lib. i. met. aiunt diluuium per uniuerſam terrā fuiſſe: quū ipſi duo tātūmodo qa optimi reſtitiſſent. Themidis oraculo ducti lapides poſt tergum iacerent. Inq; breui ſpacio ſuperoꝝ numine ſaxa Miſſa uiri manibus faciem traxere uirorū. Et de fœmineo reparata eſt fœmina iactu: ueritas tamē alia eſt. nam ut Iuſtinus li. ii. ſcri. Amphiteonis Athenarū regis tpibus aquarum illuuies maiorē græciæ partē aſſumpſit: ſupſuere qui refugia mōtium cœperūt: aut ad regē Theſſaliæ Deucalionē ratibus euecti ſunt a quo ꝓpterea genus humanū conditū dicitur.

Saturnia regna ¶ Saturnia regna: Saturnus ætate aurea in latio regnauit: Vnde ait Maro. libro nono: Aureaq; ut perhibent illo ſub rege fuere Secula: ſic placida populos in pace regebat: latius tamen ſupra in quarta ecloga.

Caucaſeaſq; refert uolucres furtūq; ꝓmethei.
His adiungit Hylam nautæ quo fonte relictū
Clamaſſent ut littus Hyla Hyla oē ſonaret.
Et fortunatam ſi nunq̄ amenta fuiſſent
Paſiphaen niuei ſolatur amore Iuuenci.
Ah uirgo infelix quæ te dementia cepit?
Prœtides implerunt falſis mugitibus agros:
At non tam turpes pecudū tamen ulla ſecuta ē
Concubitus quāuis collo timuiſſet aratrum
Et ſæpe in leui quæſiſſet cornua fronte

¶SER. Caucaſeaſq; refert uolucres: furtūq; prometħei: Et hic fabulæ ordinē uertit: q̄ talis ē. Prometheus poſt factos a ſe hoīes dr̄ auxilio Mineruæ cælū aſcendiſſe: & adhibita facula ad rotā Solis ignē furatus: quē hoībus īdicauit. Ob q̄ cauſā irati dii duo mala īmiſerūt terris: febres: & morbos: ſicut & Sapho: & Heſiodus memorāt. αλλα δε μυρι αλυγρα κατ ανθρωπους αλαληται. πλειη μεν γαρ γαια κακων πλειη δε θαλασσα. Quod tāgit & Oratius dicēs: Poſt ignē ætherea domo ſubductū: Macies & noua febriū terris īcubuit cohors. Ipſū ēt Prometheū ꝑ Mercuriū in mōte Caucaſo religauerunt ad ſaxū: & adhibita eſt aqla: q̄ eius cor exederet. Hæc āt oīa nō ſine rōne fingunt̄. Nā Prometheus uir prudē

Ah uirgo infelix tu nunc in montibus erras
Ille latus niueum molli fultus. Hiacyntho

tiſſimus fuit. Vnde etiã Prometheus dictus eſt ἀπὸ τῆς προμηθείας a ꝓuidẽtia. Hic primus aſtrologiã aſſyriis ĩdicauit: q̃ reſidẽs in mõte altiſſimo Caucaſo nimia cura & ſollicitudĩe dephẽderat. Hic aũt mõs poſitus ẽ circa aſſyrios uicĩus pene ſideribus: uñ ẽt maiora aſtra demõſtrat: & diligẽter eoꝝ ortus: occaſuſq; ſignificat. Dicit̃ aũt aq̃la cor eius exedere: qđ᷑ ἄχος eſt ſollicitudo: q̃ ille affectus ſiderũ oẽs dephẽderat motus. Et hoc q̃a ꝑ prudẽtiã fecit duce Mercurio: q prudẽtiæ & rõnis deus eſt: ad ſaxũ dr̃ eẽ religatus. Dephẽdit p̃terea rõnẽ fulminũ & hoĩbus ĩdicauit. Vnde cæleſtẽ ignẽ dr̃ eſſe furatus. Nã q̃dã arte ab eodẽ mõſtrata ſupnus ignis eliciebat̃: q mortalibus ꝓfuit: donec eo bene uſi ſũt. Nã poſtea malo hoĩum uſu ĩ pniciẽ eoꝝ uerſus eſt: ſicut ĩ Liuio lectũ eſt de Tullo Hoſtilio: q eo igni exuſtus eſt cũ oĩbus ſuis. Numa uero Põpilius ĩpune eo uſus eſt tãtũ ĩ ſacris deorũ. Hĩc ẽ ꝙ igne rapto ab iratis numinibꝰ morbi dicũt̃ immiſſi. ¶ His adiungit hilã: puerũ comitẽ Herculis: quẽ pdidit ĩ finibus ioniis iuxta myſiã: nec uſq̃ potuit reperire: Poſtea cũ eſſet cognitũ ꝙ periſſet ĩ fõte ei ĩſtituta ſũt ſacra: ĩ q̃bus mos fuerat: ut eius nomẽ clamaret̃ in fontibus: ad q̃ imitationẽ nũc dicit: ut Littus hyla hyla omne ſonaret. Poſtremũ aũt la breue eſt: ideo q̃a uocalis uocalẽ ſequit̃. Nã omnis uocatiuus græcus a maſculino ueniens a terminatus longus ẽ: ut Aenea: Hylla: Palla. ¶ Paſiphaẽ nota fabula cretẽſiũ reginã Minois uxorẽ: q̃ tauri amor̃ flagrauit ah uirgo: ad hoc ptinet qđ ait ſolat̃ ut ꝙ amat taurũ fortunæ magis uideat̃ eẽ q̃ morũ. ¶ Virgo autẽ: ut diximus ſupra a uiridiori ætate. Nã iã mr̃ fuerat Phædræ: Ariadnes: Androgei: ¶ Prœtides ĩplerũt falſis mugitibꝰ agros: Prœtides Prœti & Sthenobeæ: ſiue Antiopæ ſcđm Hom. filiæ fuerũt: Hæ ſe cũ Iunõi ĩ pulchritudine p̃tuliſſent: illa irata hũc errorẽ earũ ĩmiſit mẽtibus: ut ſe uaccas putarẽt: adeo ut plerũq; gemerẽt: & timerẽt aratra. Has Melãpus poſtea purgaſſe ꝓhibet̃.

CANTO. Caucaſeas uolucres. Caucaſus Scythiæ mõs eſt dictus q̃ſi graucaſus: hoc eſt niue candidus: ut Pli. Caucaſus
ait li. vi. Ibi dicũt aq̃lã Promethei iecur ĩdeficiẽs aſſidue deuoraſſe & eã Herculẽ occidiſſe. Diodo. ãt li. i. rei ueritatẽ expõit: uideto ergo ibidẽ ne ego ſim lõgior. ¶ Furtũq;: dicũt Prometheũ ferula furatũ eſſe ignẽ e ſolari curru: & in terras duxiſſe: & hoĩ quem ex luto formauerat eo ſpiritũ ĩmiſiſſe. Sed re uera ipſe docuit ignẽ ferula aſſeruari. ut ſcri. Pli. li. vii. ¶ Promethei: ꝓ Promethi: nã ei ꝓ unica ſyllaba poſuit: ut ibi iã ualidã illionei na. ꝓ illioni: eſt itaq; Synereſis: de qua in carmine figurarum legito: potes igitur & promethi & illioni legere. ¶ Promethei: prometheus dici poteſt prouidens: uel prudens. Id enim promethis dr̃: & ꝓmetheo ꝓuideo. ¶ Hylan: hylas ut Stra. docet li. xii. Vnus ex ſociis herculis fuit: q ẽt argonauta erat & quũ aq̃tũ egrederet̃: a nymphis captũ finxerũt. Fuit ãt in Bythinia iuxta pruſiadẽ urbẽ: ubi adhuc feſta q̃dã celebrãt̃: in q̃bus ꝑ mõtes uagi ac ſaltãtes hylan uocãt: q̃ſi in ſyluas ad illũ inq̃rendũ egrediant̃. hyalo aũt & hiacteo reſono ac latro ſignificãt. ¶ Vt littus: adiũgit ẽt ut. i. quẽadmodũ. ¶ Paſyphaen: paſyphae tetraſyllabũ ẽ: nõ. n. diphthõgõ hẽt in penultĩa. Vnde Prop. Paſiphae
ait uobiſcũ europæ nec ꝓba paſyphae. fuit aũt Minois Cretæ regis uxor: ſoliſq; filia. Tradũtq; Minoẽ quotãnis ſpecioſiſſimũ oĩum tauꝝ Neptũno ſoliũ de more ſacrificare: ſed quũ ei taurus eẽt cæteris p̃ſtãtior aliũ ſacrificauit deteriorẽ: q̃ ex re iratus Minoi Neptunus eius tauri amorẽ paſyphae iniecit. Cui arte Dædali ſuppoſita decãtatũ fabulis genuit minotauꝝ natura duplici: ut q uſq; ad humeros taurus: cætera hõ eſſet. Diodo. li. v. id ſcrib. ¶ Prœtides: prœtus Abantis filius argiuoꝝ rex inimicã felicitatis ſuæ habuit fecunditatem. Tres. n. ſubſtulit fi- Proetus
lias & ad tẽpus nuptiarum uſq; perduxit: ſed ĩcõtinẽs uirginũ lĩgua ĩfelicitatis edidit cauſas: eæ. n. ferunt̃ ſolæ ĩ tẽplum Iunonis ĩtraſſe: & ſe p̃tuliſſe deæ his rebus offenſa Iuno immiſit eis furorẽ: ut ſe uaccas putarent & cupiditatem iniecit ſyluas petendi: credẽtes ſe formam induiſſe uaccarum: quod Eouſq; paſſe ſunt donec a Melampode ĩſania liberatæ ſunt: qui quidẽ herbariæ artis peritiſſimus fuit. De hoc lege Lactã. th. iii. Victru. quoq; li. viii. ſic ait: apud fontẽ Clitoriũ Melãpus purgauit Prœti filias reſtituitq; earũ mẽtes in priſtinã ſanitatem.

CHRI. Promethei: ex Titano cœli & terræ filio natus eſt Iapetus: & ex iapeto Prometheus qui matrẽ habuit Aſiam nymphã. Fingunt hũc auxilio Palladis in cœlum ſublatũ ferulis ignem ſolarẽ accepiſſe & in ſtatuã quã de limo finxerat immiſiſſe. Deos uero propter hoc iratos per Mercurium in caucaſo religaſſe: aquilamq; quæ eius iecur corroderet appoſuiſſe: hæc figmenta exprimunt ꝙ relicto fratri regno in caldeos profectus mathematicam omnem didicit. Deinde in caucaſi uertice moratus: ſyderum ortus occaſuſq; fulminũ naturam obſeruaſſe: inde ad Aſſyrios reuerſum illos aſtrologiam docuiſſe: & ciuilibus moribus ĩformaſſe. Sicq; ex feris manſuetos reddidiſſe Euſebius refert nõnullos ſentire Prometheum & Epimetheum & Athlãtem fratrem & Argum cuncta cernentem & Io filiam Promethei fuiſſe tẽporibus Cecropis: alios ante Cecropem annos quinquaginta uel nonaginta Lactantius ait: illum primum ſimulacrum hominis feciſſe. Pli. ſcribit primum e ſilice ignem excudiſſe: & ferula ſeruari docuiſſe. De Paſiphae dicet̃ in æneide. ¶ Hyla omne ſonaret: hylas teſte Solino. Lacus Bitthiniæ eſt: in quem hylam Herculis delitias cecidiſſe credũt: cuius ĩn memoriã ſolẽni tripudiatione populus lacum circuit: hylam uoce clamãs. ¶ Prœtides: prœtos Abãtis argiuoꝝ regis filius & Lini nepos: ꝓnepoſq; egypti: ex antia quattuor ſuſcepit filias. Merã. Eurialẽ. Lyſippen. & Iphianaſſiam: q̃ cũ ſe Iunoni in forma p̃ponerent ab ea in eũ furorem quẽ ponit Seruius conuerſæ ſunt. Verum cum prœtus regni partem & unã ex iis ſe daturum illi polliceretur: qui eas liberaſſet. Melampus illas helleboro liberauit. Iphianaſſamq; uxorẽ accepit ex qua ſuſcepit Mantũ & antiphatem unde eſt oiclus Vitruuius tamen in libro de architectura ait illas eſſe a Melampo ductas apud Clitorium archadiæ oppidum ut ab ebrietate liberarent̃: cũ illic ex ſpelunca limpiada aq̃ fluat: quæ pota uini odium ĩducit: de quo Oui. Clitorio quicunq; ſitim de fonte leuauit. Vina fugit: gaudetq; meris abſtemius undis. Dio. tamen dicit: melampum uatẽ fuiſſe & argiuas mulieres: quæ ob irã Bacchi furore uexatæ erant Luſtraſſe. Ob quod duas regni partes ab Anaxagora megapẽthei argiuoꝝ rege accepiſſe: & ex uxore Iphianira megapẽthei filia Antiphaton & Mãto genuiſſe. ¶ In leui: ĩ polita. q. d. nullis bubulis ſetis obſita. ¶ Hyacintho: ſecũdũ Dioſco. herba eſt quæ florem purpureum habet & radicẽ ſimilem bulbo: haſtã Hyacintus
duorũ palmorũ & tenuem comã uiridẽ & gibboſam. Dicitur ẽt margabaret. Eſt ẽt lapilli ſpecies hyacinthus.

¶SER. Ilice ſub nigra:uel umbroſa:uel re uera nigra:Ná talis eſt.¶ Palléteis ruminat herbas:reuomit:& de
nuo cõſumit.Ruminatio aũt dicta eſt a ruma eminéte gutturis parte:per quá admiſſus cibus a certis reuocat
aíalibus.Palléteis auté:uel aridas:uel q̃ uentris calore ꝓpria uiriditate caruerũt.¶ Aliquá in magno ſequit̃ gre/
ge:ac ſi diceret:habes aliqd ſpei:ſiquidé nouit amare qué diligis.Notandũ aũt gregé eũ de bobus dixiſſe cũ ar/
méta dicamus:licet grex ſit quorũlibet aíaliũ cõgregatio:Sic Cicero in philip.Fudit apothecas : cecidit greges
armétorũ.¶ Claudite nymphæ:melius hoc a ꝑſona Paſiphaes dictũ accipimus:ut dicat Silenus hoc illá aliq̃do
dixiſſe.¶ Errabũda bo.ueſti.illud expſſit qđ uno uer
bo Ho.ait ειλιποδας βους: hoc é flexis pedibus íce
détes.¶ Ad cortynia:Ná apud Gnoſon íperabat Mi/
nos eius maritus í Creta:unde illuc taurũ nõ uult ue
nir̃:ſed ad cortynon:ubi fuerát aliq̃do Solis arméta.
¶ Tũ cáit heſpidũ miratá ma.pue.mala qb⁹ acceptis
a Venere Hippomenes uicit Atlátá puellá Scyriá cur
ſu potété:q̃ multos ſpõſos ſupatos occiderat: qđ ple
nius í ænei.iii.lib.memorauimus.¶ Phaethõtiadas:
Clymenes & Solis filias:q̃ dũ extíctũ fratré flerét: cõ
uerſæ ſũt í arbores:ut hoc loco dicit í alnos:ut í.x. in
populos:ubi ét plenius hác dixíus fabulá.Mira át eſt
canétis laus:ut q̃ſi nõ factá ré cátaret:ſed ipſe eá cátan
do facer̃ uideat̃.¶ Amaræ cor.alibi ait:Raptus de ſu
ber̃ cortex:qđ magis ſeq debemus:ut maſculino uta
mur.¶ Permeſſi ad flumía gallũ:Helicon mõs é boe
tiæ:q̃ & Aonia dicit̃.de hoc plurima cadũt flumía:í/
ter q̃ ét Permeſſus:iuxta qué dicit ábulanté Gallũ ab
una muſa ad cæteras eé đductũ:& illic eé factũ poetá.
¶ Aſſurrexerit:honoré pbuerit:ut Tmolus aſſurgit
qbus & rex ipſe phaneus.i.cedit.¶ Vt Linus : Apollis
filí⁹:qué ſupra memorauit.¶ Diuino car.i.uaticinás.

Ilice ſub nigra palléteis ruminat herbas.(phæ
Aliud aliq̃ í magno ſeqt̃ grege.claudite nym-
Dictææ nymphæ nemorum iá claudite ſaltus
Si qua forte ferant oculis ſeſe obuia noſtris
Errabunda bouis ueſtigia.forſitan illum
Aut herba captum uiridi aut arméta ſecutum
Perducát aliquæ ſtabula ad Cortynia Vaccæ.
Tum canit heſperidũ miratá mala puellam.
Tum Phaethontiadas muſco circũdat amaræ
Corticis:atq; ſolo proceras erigit Alnos.
Tum canit erranté permeſſi ad flumina Gallũ.
Aonas in montes ut duxerit una ſororum.
Vtq; uiro phœbi chorus aſſurrexerit omnis.
Vt Linus hæc illi diuino carmine paſtor
Floribus atq; Apio crines ornatus amaro
Dixerit hoc tibi dant calamos en accipe muſæ

¶ANTO. Claudite.ſ.ut.ſ.eũ facili⁹ íueniá.¶ Nym
Corty/na phæ dicteæ.i.Dictæi mõtis cretæ Nymphæ nemoꝝ.i.dryades.¶ Cortynia:erat cortyna illuſtris Cretæ urbs ſi
ta í cápo.nec multũ a gnoſo Minois regia diſtás plura Str.li.x.¶ Heſpidũ ma.í æthiopia ſpecioſiſſimũ pomariũ
Atláti fuit í quo naſcebát̃ aurea mala q̃ heſpides cuſtodiebát.¶ Aegle:heretuſa:heſpetuſa & draco ꝑuigil.Lactá.
th.ii.íde át malis trib⁹ p Veneré habitis Hippomáes Athalátá Schenei filiá curſu ſupauit.de quo ſate.x.li.met.
Diony.a.ſcri.heſpidũ íſulas nõ fruſtra fabulatũ eé:aurea põa ꝓduxiſſe:cũ plurío auro ditiſſime ſint:atq; oíum
pene metalloꝝ genera pariát eas uicini quoq; iberi téuerũt.Soli.ét de Lybia ſcri.& de hortis heſpidũ & ꝑuigili
dracõe ait:q; flexuoſo meatu æſtuariũ e mari fert̃ adeo ſinuoſis laterib⁹ tortuoſũ: ut uiſcétib⁹ ꝓcul lapſ⁹ águi
neos fracta uertigine métiát̃ itaq; qđ hortos appellauer̃ circũdat:uñ pomoꝝ cuſtodé íterꝑtátes:ſtruxerũt iter
Phae/thon ad médaciũ fabuládi.¶ Phaethõtiadas phaethõ ſolis.Epithethõ triſyllabũ ac diuiſas hét:cũ apđ græcos'ae héat
& a phaeno deriuet̃ qđ é oſtédo:& phaenos ſplédidus dr̃.Qui.ité í.i.Phaethon triſyllabũ docet eé.Fuer̃ át Phae
Phae/thontia das thõtis ſorores í arbores uerſæ flédo fr̃is obitũ:ꝓpe padũ Phaethuſa.Lápetia ſeu lapetia:& Lápethuſa:de qbus la
te Oui.li.ii.me.¶ Muſco:muſcus ꝓprie dr̃ lanugo uiridior q̃ locis humidis naſcit̃.Oui.li.i.me.Ad delubra deæ
quoꝝ faſtigia turpi Pallebát muſco.¶ Proceras:altas.¶ Alnos:í q̃s uerſæ ſũt phaethõtiades.¶ Permeſſi flu.Per/
Muſcus meſſus & Olme⁹ ex helicõe Boetiæ mõte fluétes:í unũq; ꝑmixti:í Copaidé lacũ ícurrũt.Str.li.ix.edocet.Gallũ
Corne/lius Gallus .C.Cor.Gal.Foroiuléſis poeta de quo Vir.hoc loco ſcri.Aegyptũ Rõaná ꝓuíciá prim⁹ rexit & anno ætatis ſuæ
.xliii.ꝓpria ſe máu íterfecit.Fuit &.C.Aſini⁹ Gal.orator:Aſinii Polliõis fili⁹:q diris a Tyberio ſuppliciis necat⁹
é.Euſe.auct.é.¶ Aonas í mõ.i.boetios:ná Aones Barbaræ gétes Boetiá ícoluerũt:ut ſcri.Str.li.ix.Sũt át plurimi
Aſinius Gallus Boetiæ mõtes quoꝝ Citherõ & Helicõ celeberrimi:muſiſq; ſacris:ſũt át denominati a Citherõe & helicõe fr̃i/
bus q illic ſingulari pugnauerũt certamíe:ut ſcri.Lyſima.¶ Linus:de hoc legito í polliõe.¶ Apio:Pli.li.xix.& li.
xx.de Apio multa:ubi ét ait:q; honos erat ipſi in achaia coronare uictores ſacri certaminis nemeæ & in condi/
mentis peculiarem gratiam habet:ſuauiores aquas potui incoctum preſtat.
Rumé ¶CHRI. Ruminat:rumé pars colli quo eſca deuorat̃.Vñ rũare:qđ nũc ruminar̃ ait Feſt⁹.¶ Dicteæ:ſic appel
Ruma/re lát̃ a dicte q ſcđm Str.eiuſdé íſulæ uir mõs í Creta é í quo a nymphis enutrit⁹ é Iuppiter alétibus illũ apib⁹:quá
uis Dio.ſiculus dicat Ioué cũ ad uiridé ætaté pueniſſet urbé noíe Dicté ædificaſſe:cuius ét ſua tépeſtate ueſtigia
extitiſſe ſcri.¶ Cortynia:a Cortyna urbe q̃ poſt Gnoſon prícipatũ í Creta obtinuit:ea ſita é í plano:& olim mu
ro teſte Hom.circũdata:deíde illo fũditus diruto ſine mœnib⁹ fuit uſq; ad Ptolemei Philopatris tépora.Ille.n.
ad magná parté reſtituit.Deíde ícolæ opus abſoluerũt.¶ Phaethõtiadas:patronymicũ é a fratre. Ná ſolis filiæ
& ſorores Phaethõtis fuere.¶ Muſco corticis.i.muſcoſo cortice.Muſcũ dicimus lanuginé q̃ndá uiridé q̃ í muci
dis locis oriés aut ſaxis aut imis arboribus hæret.Naſcit̃ & in aqs:hæretq; ſaxis.¶ Alnos:arbor é alnus.& dr̃ ut
Aona placet Iſido.qa amne alat̃.Naſcit̃.n.iuxta fluuios.¶ Aonas:mõtes í Boetia:í q̃ ét aones po.fuerũt.¶ Chorus ph.
Aones cœt⁹ muſaꝝ:de qb⁹ í.i.æn.Apio de hoc Macer.é apiũ dcũ q; apex hoc ferr̃ ſolebat uictoris ueteꝝ fieret dũ more
Apium triũph⁹ græce dr̃ ſelinõ.Duo ei⁹ genera domeſticũ & agreſte.Agreſtis.v.ſũt ſpés hydroſelinõ.i.aq̃ticũ:apiũ:hip
poſelinõ qđ macedonicũ appellat̃.Tertia oroſelinõ.i.apiũ mõtanũ.iiii.petroſelinõ petroſũ.v.ſmirmõ.ꝓter hæc é
apiũ raninũ qđ Batracõ appellát.Coronabát̃ apio uictores í ludis nemæis.Ité í cõuiuiis:qa ebrietaté ꝓhiber̃ dr̃.

¶SER. Aſcræo quos ante ſeni: Heſiodo q Aſcræus fuerat: quē dicunt muſæ raptū de mōte Parnaſſo poetā feciſſe munere calamoꝝ. ¶ Grynei nemoris dicat origo: Gryneū nemus eſt in finibus Ioniis Apollini conſecratū: in quo aliquādo Calchas & Mopſus dicunt de peritia diuinādi īter ſe habuiſſe certamē: & cū de pomorum cuiuſdā arboris contēderēt numero: ſtetit gloria Mopſo cuius rei dolore Calchas īteriit. Hoc autē Euphorionis cōtinēt carmina: q̄ Gallus trāſtulit in ſermonē latinū. Vnde eſt illud in fine ubi Gallus loquit: Ibo: & chalcidico q̄ ſunt mihi cōdita uerſu Carmīa. Nā Chalcis ciuitas eſt Euboeæ: de q̄ fuerat Euphoriō. ¶ Ne qs ſit lucus:

Aſcræo quos ante ſeni quibus ille ſolebat
Cantando rigidas deducere montibus Ornos.
His tibi Grynei nemoris dicatur origo:
Ne quis ſit lucus quo ſe plus iactet Apollo.
Quid loq̄r aut Scyllā Niſi quā fama ſecuta ē
Candida ſuccinctā latrātibus inguina mōſtris
Dulychias uexaſſe rates? & gurgite in alto
Ah timidos nautas canibus laceraſſe marinis.
Aut ut mutatos Terei narrauerit artus?
Quas illi Philomela dapes q̄ dona pararit?
Quo curſu deſerta petiuerit? & quibus ante
Infelix ſua tecta ſuperuolitauerit alis?
Omnia quæ phœbo quōdam meditāte beatus

quo ſe plus iactet Apollo. ſenſus hic eſt: Si tu gryneū laudaueris nemus: in nullo ſe tantum iactat Apollo. ¶ Quid loquar aut Scyllā Niſi: q̄ fama ſecuta ē: Scyllæ duæ fuerūt: una Phorci & creteidos nymphæ filia pulcherrima: q̄ cū amaret Glaucus deus marinus dū ipſe amaret a Circe: & eā cōtēneret: illa irata fōtē in quo ſe Scylla ſolebat abluere īfecit uenenis: in quē quū deſcēdiſſet puella media ſui parte ī ferā mutata eſt. Hāc poſtea Glaucus fecit deā marinā: quæ claſſē Vlyxis & ſocios euertiſſe narrat. Altera uero Scylla fuit Niſi Megarēſiū regis filia: cōtra quos dū deuictis iā atheniēſibus pugnaret Minos propter filii Androgei īteritū: quē Athenienſes & Megarēſes dolo necauerūt: amatus eſt a Scylla Niſi filia: quæ ut hoſti poſſet placere: comam purpureā parētis abſciſā obtulit: quā Niſus ita habuerat cōſecratā: ut tā diu regno potiret q̄diu illā habuiſſe ītactā: Poſtea & Scylla a Minoe cōtēpta dolore ī auē cōuerſa ē: & Niſus extictus deoꝝ miſeratiōe ī auis mutatus eſt formā: q aues hodie: ut ip̄e ī Georg. docet: flagrāt īter ſe magna diſcordia: Mō ergo Vir. aut poetarū more miſcuit fabulas: & nomē poſuit ꝓ nomīe: ut diceret Scylla Niſi ꝓ Phorci: ſicut alibi Domitus pollucis habenis Cyllarus: cū Caſtor equorū domitor fuerit. Itē Et māibus Progne pectus ſignata cruētis: cū Philomēæ nō Progne abſciſa ſit līgua: Aut certe ſit hyſterō proterō: ut q̄ſi utriuſq; fabulæ uideat facere cōmemorationē: ut ītelligamus: Quid loq̄r aut ſcyllā Niſi: aut q̄ fama ſecuta ē Cādida ſuccinctā latrātibus īguina mōſtris Dulichias uexaſſe rates: Aut certe accipiam9 Quid loquar: aut Scyllā Niſi: aut q̄ fama ſecuta ē: ut ē illud ī primo: Nō ignara mali miſeris ſuccurrere diſco. ¶ Dulychias uexaſſe rates: Ithacēſes a mōte. Dulychiū īſula ē: ubi mōs eſt Ithacus: in q̄ fert habitaſſe Vlyxes: eoq; & ipſe Dulychius & Dulychias habuiſſe rates dicit. ¶ Vexaſſe autē rates: ꝑ tapinoſin dictū ē. Nā nō uexauit ſed euertit: qđ Probus uult hac ratiōe dicēs uexaſſe uēire ab eo qđ ē ueho: uecto: uexo: ut uexaſſe ſit portaſſe: & ſine dubio ꝓ arbitrio ſuo euertiſſe. ¶ Terei: pro Terei. Nā ꝑ ſynæreſin dictū ē: ſicut ſupra: Furtūq; Promethi ꝓ Promethei. Tereus autē rex thracū fuit: q cū Pādionis athenarū regis filiā Prognem nomine duxiſſet uxorē: & poſt aliquātū tēpus ab ea rogaret: ut ſibi Philomelā ſororē uidēdā accerſeret: ꝓfectus athēas dū adducit puellā: eā uitiauit ī itinere: & ei līguā (ne facinus īdicaret) abſcidit: Illa tamē rē ī ueſte ſuo cruore deſcriptā miſit ſorori: Qua re cognita Progne Itym filium interemit: & patri epulandum appoſuit: Poſtea omnes in aues mutati ſunt: Tereus in upupam: Itys in phaſianum: Progne in hirundinem: Philomela in luſciniam. ¶ Philomela dapes: Atqui hoc Progne fecit: ſed aut abutitur nomine: aut illi imputat propter quam factum eſt.

¶PRO. Tunc progne: Filiū cōmunē Itym per mēbra laceratū: Tereo p̄buit epulandū. Cōfeſſa deīde qđ feciſſet: cū ſorore effugit. Tereus uindex pſequebat. Sed oēs demutati ſunt in aues. Progne in luſciniā: Philomela in hirundinē: Tereus in upupam. ¶ Oīa quæ phœbo. ευρωτας amnis: ut ait Callimachus: in flumina ſerpit ꝑ laconū fines: fontes aūt agit ex mōte mænalio. cōfunditur alpheo rurſuſq; diſcedit: ripe eius Lauro opacantur: Quas ait Apollonius edidiſſe uoces: quom eaſdē bucolico carmine referret: beatū dixit ob potentatū Laconū.

¶ANTO. Aſcræo ſeni: aſcra uicus ē Boetiæ: ut Probus ait in quo extimat natus Heſio. Oui. li. iiii. de ponto. Intumuit uati nec tñ aſcra ſuo. Stra. Itē lib. ix. ſcri. aſcrā eſſe in Theſpiis iuxta Heliconis partē & Heſiodi pꝛiam: utq; Pli. li. xviii. docet. Is prīceps oīum de agricultura p̄cepit: & carmīe execut9 ē quē poſtea Maro ī ge. imitat9 ē. ¶ Aſcræo qu. an. ſe. Tradūt q Heſio. dū dii pr̄is oues iuxta Heliconē cuſtodiret: a muſis ad fontē Hipocrenē deductus ē & poeta effectus. Vnde & Oui. li. vi. fa. inqt Ecce deas uidi nō q̄s p̄ceptor arādi uiderat. aſcræas cū ſeq̄retur oues. ¶ Grynei ne. gryneū oppidū ē myrinneoꝝ ī æolia: & Appollinis fanū & ꝑuetuſtū oraculū: & tēplū cādido lapide ſumptuoſum Str. docet li. xiii. ¶ Scyllā ni. Pādioni athenaꝝ regi. iiii. fuere filii. ægeus: lycus: pallas: & niſus. Cūq; attica regio ī partes. iiii. eēnt diuiſa: Niſo megara ſorte obueniūt: q Niſeā cōdidit. Stra. li. ix. cōtra hūc demū minos bella geſſit. Scelere āt ſcylle filiæ obtrūcatus ē: ut minoe ipſa quē adamabat potiret poſtea in aues ambo cōuerſi ſūt. de qbus Oui. li. viii. met. Stra. uero li. viii. ſcri. Scyllā Niſi filiā minois cupidine captā quū ei niſeā ꝓditiōe tradidiſſet: ab eo ī ꝓfundū deiectā eē. ¶ Quā fama ſe ē: ordo ē: aut qd loq̄r Scyllā quā &c. hic loqtur de Scylla Phorci filia: quā Glaucus marinus deus amauit: ꝑꝑ qđ a Cyrce uenefica ī mōſtrū marinū cōuerſa ē de quo lege Oui. li. xiiii. met. Maro ēt li. iii. æneī. hāc deſcribens ait: prima hoīs facies: & pulchro pectore uirgo &c. Re uera tñ Scylla ſcopulus ē in freto Siculo. ut ſcri. Pli. li. iiii. Salu. ītē dixit eē ſaxū īgēs humanā hēns effigiē parte ſupiori: īferiori uero plures hēre ſcopulos ſub radicibus cauernoſos: ubi canū latratus & ululatus lupoꝝ unda refracta rep̄ſentat. Scylla āt dicit a ſcyllo qđ eſt uexo. ¶ Inguina: ſumæ coxæ partes dicunt. ¶ Dulychias uex. rat.

Aſcra

Gryneī

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

Dulychiũ iſula eſt:una echinadũ:iacẽs ad acheloi hoſtiũ.Stra.ſcri.li.x.ibi aũt Vlyxes regnauit:cũ uero ſociis ſpoliauit Scylla uñ Oui.li.xiiii.ait Scylla loco mãſit quũq; eſt data copia primũ ĩ Cyrces odiũ ſociis ſpoliauit Vlyxẽ. ℣ Mox eadẽ teucras fuerat merſura carias.Ni pri⁹ in ſcopulũ q nũc quoq; ſaxe⁹ extat.Trãſformata foret:ſcopulũ quoq; nauita uitat.℣ Terei:lege de hoc l.vi.me.℣ Tecta pa.ſ.ubi Philoẽla rlicta a tereo fuerat ppa dicit aň ſua.

Ornos ℂCHRI. Ornos:Hæc arbor gaudet mõtibus uexaſſe.Cornutus ãneus hũc locũ rephẽdit q; uexare ĩ hoc mõſtro leue & pui icõmodi putet nec tãtæ atrocitatẽ cõgruer̃ ſed Au.ge.rñdet graue eẽ tractũq; a ueho ĩ quo iã ieſt uis qdã alieĩ arbitrii.Nõ.n.ſui potẽs ẽ q uehit̃.℣ Vexare:q; ab eo iclinat̃ ui atq; motu auget̃ ſic taxare pſſius crebriuſq; eſt q tãgere & iactare multo fuſius q iacere:& qſſare uiolẽtius q qrere eodẽ aũt mõ Ca.in orõne ,p achẽis dixit:cũ Hãnibal terrã Italiã laceraret.atq; uexaret & Cice.in Verrẽ: q ab iſto ſic ſpoliata atq; direpta eſt nõ ut ab hoſte aliquo q tamẽ in bello religionẽ & conſuetudinis iura retineret ſed ut a barbaris prædonibus uexata. ℣ Ah.hac interiectione & indignatione contra monſtrum & commiſerationem in Vlyxem oſtendit. erat aũt apud priſcos interiectio hæc aha.ut ſecunda ſyllaba ſpiraretur.ſed remota ultima aſpiratio ha ſit priæ:ut ſit ah pter latinorum conſuetudinẽ:qui aſpiratiõe nullã diſtinctiõne terminãt.℣ Philomela:græce dicitur q; melos amet latinæ luſcinia:quoniã dulce canit: Eſt.n.luſciniis diebus ac noctibus continuis quindecim qrulus cantus denſante ſe frondiũ germinæ.Mira profecto res eſt:q; tãta uox in tantulo corpuſculo ſit tã pertinax ſpiritus & muſicæ perfectæ modulatus ſonus.Certant inter ſe:& uicta morte quieſcit prius uita q cãtu deficiens.

ℂSER. Eurotas:fluuius Laconũ:q ab Apolline iſtructus ſuas edocet lauros:qb⁹ eius plenæ ſũt ripæ. ℣ Et iuito ,pceſſit ueſper olympo:Et ex eo q; dies in uitus abſceſſit: & ex eo q; nimio audiendi deſiderio ueſper exortus eſt:cantilenæ uoluptas oſtenditur. ℣ Olympo:ideſt cælo.

Audiit eurotas iuſſitq; ediſcere Lauros.
Ille canit pulſæ referunt ad ſydera ualles.
Cogere donec oues ſtabulis numerũq; referre
Iuſſit:& inuito proceſſit ueſper Olympo.

ℂANTO. Eurotas:Lacõicæ flu.Soli.teſte lauriſq; abũdãs:ut hic poeta oſtendit.Is teſte Liui.li.iiii.de bel.Mace.urbem lacedemona pterfluit quod ẽt Strab.aſſerit lib.viii.℣ Numerũq; referre.Dixit etiam in palæmõe:Biſq; die numerãt ambo pecus alter & hædos.℣ Proceſſit:aduẽit:appuit.℣ Inuito olympo:nã cælum quoq; Sileni cantu oblectabat̃.qui nocte adueniente deficiebat. ℣ Veſp:ſtella ẽ q diẽ finit Vir.li.i.Ante diẽ clauſo cõponet ueſp olympo:latius Pli.li.ii.cap.viii.itẽ ſequẽti ecloga.

ℂCHRI. Audiit:diſcipulũ attente & corrigit:propter hæc pia illis ac ſeruis pcia erãt in ore Steſichori poetæ adhuc ĩfantis cecinit.Color huius auiculæ notiſſimus eſt agripinæ tamẽ claudii uxori cãdida luſcinia dono data eſt.non eſt eadem auis ficedula:ſed tamẽ forma ſimilis hæc Pli.qui etiam addit iuuenes Cæ. luſcinias habuiſſe græci latiniq; ſermonis dociles docent̃ ſecreto ubi nulla alia uox admiſceatur.℣ Eurotas: pulſæ qa uox aer eſt uerberatus:qui itẽ aliũ uerberat.& ille rurſus aliũ donec aliquẽ locum pulſet a quo ſi reflexus:indeq; gignitur echo propter q; dixit ualles referũt qa uerberate retro reddũt illã uocẽ.℣ Cogere:item colligere.

SER. F ORTE ſub arguta conſederat ilice daphnis:Ecloga hæc pene Theocriti eſt. Nam & ipſam tranſtulit:& multa ad eã de aliis congeſſit.℣ Arguta autem modo canora ſtridula:alibi argutum breue ſignificat:ut Argutũq; caput.℣ Daphnis:diuinum hunc inducit quippe filium Mercurii:ut diximus ſupra.Nam hic eſt quod paulopoſt dicturus eſt:Caper tibi ſaluus & hædi:qſi diuinus.℣ Compuleratq;:compellere proprie eſt in unum locum:uel diuerſa:uel diuerſorum animalia cogere.℣ Arcades ambo:non re uera arcades. Nam apud Mantuam res agitur:ſed ſic periti ut eos arcades putares.Nam & paulopoſt dicturus eſt:Soli cantare periti Arcades.℣ Et cantare pares & reſpondere parati:Hoc eſt qui poſſent etiam continuum carmẽ dicere.Nã hoc eſt cantare:ut Extinctum nymphæ crudeli funere Daphnim:uel Candidus inſuetũ miratur limen olympi.& amœbœum referre:ut Et me phœbus amat:phœbo ſua ſemper apud me Munera ſunt lauri.

ECLOGA SEPTIMA MELIBOEVS. CORYDON ET THYRSIS.

FORTE Sub arguta conſederat Ilice Daphnis.
Compulerantq; greges Corydon & Thyrſis in unum
Thyrſis oues Corydon diſtẽtas lacte Capellas.
Ambo florentes ætatibus Arcades ambo
Et cantare pares & reſpondere parati.

ℂANTO. Forte ſub ar.Vir. imitatus ẽ hoc loco:ut alibi Theocritũ ipm in ecloga ſexta. ubi daphnis & Damœtas amici.poliphemi amorẽ in galateã uiciſſim canũt.Sed tamẽ deuicit neuter:neuter ſupat⁹ abiuit.hic uero Thirſis uincit̃.Incipiãt Theocriti ſic.℣ Cõpulerãt pecudes daphnis formoſus.in unum Damœtaſq; ambo dulces emittere cantus Edocti alternaſq; parati reddere uoces.℣ Ambo florentes ætate &c.℣ Arguta: ſonora.

ℂCHRI. Forte:non propter hoc ſed cũ propter aliud cõſediſſet:forte euẽit q; cum illic ſederet illi cõpellerẽt greges.℣ Diſtentas lacte:ideſt habẽtes hubera diſtenta.i. plenas lacte.Diſtendere enim poetæ pro implere ponunt ut diſtendant nectare cellas.Inde tractũ q; aliqua ſunt quæ dum implentur diſtendant̃:ut ſacculi:hubera uenter & huiuſmodi.℣ Ambo flor.ætatibus.Quod multum facit ad muſicam.Nã in grandiori ætate:nec firmior nec cãdida nec ſonora eſt uox arcades ambo:quaſi arcades quia in arcadia optime canebãt:Sunt.n.in ſingulis regionibus quædam propria.Vnde dicimus ſingulas regiões habere ſuos cantus.℣ Parati: qd̃ ut arcades eſſent habebant a natura uim muſicæ ab exercitatione autem ut & pares cantarent: & reſponderent. Magna ergo laus ut dona naturæ artificio auxiſſent.

¶SER. Hic mihi dum:ſcilicet circa eam partē in qua Daphnis ſedebat. ¶Teneras defendo a frigore myrtos:uarie hic locus exponitur. Nam alii ſimpliciter accipiunt dum myrtos tego & tueor: ne eas frigus exurat Alii quia æſtatis illud fuiſſe aſſeritur tempus dicūt defendo a frigore:& tego contra frigus futurum: Alii dicūt dum defendo:ideſt dū mihi ad defenſaculū præparo myrtos a frigore:ideſt quæ ſunt ſine frigoribus: Solent enī paſtores uēdicare ſibi loca aliqua propter frigus futurū. ¶Vir gregis:abuſiue:Nā tātū hominū eſt. ſicut alibi. Quē legere uirg. Itē & Horatius:Et olētis uxores mariti:acyrologia eſt:quod tamē ad Theocriti imitationē dictū ē q ait: ωτραγε ταν λευκαν αιγαν αν ερ. ¶Caper tibi ſaluus & hædi:aut qa in capro eſt ſpes hædorum:aut itelligimus iſtū etiā hædos ꝑdidiſſe: ſed neſcire:qđ tñ ille quaſi diuinus īdicat poteſt tamē etiā ſcire:ſed leuius dānū maioris cōtēplatiōe cōtenere. ¶Et ſiqd ceſſare potes:ſi potes tibi breue ociū perſuadere. ¶Nā loquit̄ ad hominē amantē laboris. ¶Reqeſce ſub umbra mecū.ſ. ¶Huc ipſi potū ueniēt per prata iuuenci:ipſi.i.ſpōte ſua:& intelligimus iſtū ꝑter capellarū gregē iuuēcos habuiſſe peculiares:aut certe ipſi referamus ad hædos & caprū: ut per prata iuuēci. ¶Mincius:fluuiū itelligamus: q Venetiæ eſt. ¶Eq; ſacra:& de ſacra:ut Eq; chao denſos diuū enumerabat:amores.i.a chao. ¶Neq; ego alcippen: neq; phyllida habebā:Has duas itelligamus eē amicas cātantiū. Nā hoc dicit:nec Alcippen habebā:ut ille:nec Phyllida ut alter. ¶Certamē erat corydon cū thyrſide:figurate locutus ē:magnū certamē ille cū illo erat ac ſi dicas:magna cōtētio ē cū Cicerone Virg. ¶Mea ſeria:neceſſitatē capri iqrēdi:uel hædorū. ¶Ludo:cātilenæ:ut Ipm Ludere q̄ uellē calamo ꝑmiſit agreſti. ¶Alternis igit̄ cōtēdere uerſibus ambo:hoc ē quod ait ſupra:Reſpondere parati. ¶Alternos muſæ meminiſſe uolebant: ſi uolebant ſenſus eſt: Muſæ utriuſq; meminerāt:ut Amant alterna camœnæ:ſed multi uolebam legunt:ut ſit: Optabam o muſæ meminiſſe alternos ideſt omnia quæ dixerunt tenere. Nam & in fine dicturus eſt: Hæc memini. ¶Referebat: amœbei carminis lege:ut diximus ſupra.

Hic mihi dū teneras defendo a frigorē Myrtos
Vir gregis ipſe Cap deerrauerat:atq; ego daph
Aſpicio.ille ubi me cōtra uidet ocyus inqt (ni
Huc ades o Melibœe.Cap tibi ſalu⁹ & Hædi.
Et ſiquid ceſſare potes requieſce ſub umbra.
Huc ipſi potum uenient per prata iuuenci.
Hic uiridis tenera prætexit arundine ripas
Mincius:eq; ſacra reſonāt examina Quercu.
Quid facerē:neq; ego alcippē nec phyllida
Depulſos a lacte dōi q̄ clauderet agnos (hēbā
Et certamē erat corydō cū Thyrſide magnū.
Poſt habui tamen illorum mea ſeria ludo.
Alternis igitur contendere uerſibus ambo
Cœpere alternos Muſæ meminiſſe uolebant.
Hos corydō illos r̄ferebat ī ordīe thyrſis. CO.

¶ANTO. A frigore. ideſt a frigido uento: ſolet enim martio menſe potiſſimum & aprilis initio germina urere:ꝙ quidem fere anno quoq; meis quibuſdam citreis arboribus etiam accidit. Id autem hoc pacto exponendum:quoniam tunc tenere ſunt myrtus propter ꝙ uere id actum eſſe accipimus non æſtu quo duræ myrtus:unde ait inferius. ¶Solſtitium pecori de.iam.ue.e.Tor.iam læ.tur.in pa.gē. ¶Contra: ex oppoſito. ¶Ceſſare: uacare: ab labore. ¶Requieſce: ſub u.ſolet enim quandoq; martii tempore & aprili ſol eſſe calidior: nam Virgilius eſt. ¶Mincius flu.eſt qui præterfluit Mantuam de quo ſuperius etiam. ¶Viridis: cæruleus: ꝙ etiam Mīcius arundines efficiunt foliorum copia. ¶Sacra:iouis ſcilicet. ¶Examina:hæc enim martio menſe incipiunt alueos exire:& arboribus inhærere. ¶Corydon:pro Corydoni dixit per antiptoſin. ¶Poſthabui: poſtpoſui. ¶Seria: ideſt grauia ac triſtia:hoc eſt amiſſum caprum ſerium triſte & quaſi ſine riſu dicitur auctore Mar. ¶Ludo:ioco & cantilenæ. ¶Alternis: pro alternatim. ¶Alternos uiciſſim & alternatim utriuſq;. ¶Meminiſſe: recordari. ¶Nymphæ:muſas ipſas nymphas appellat:& Stra.x.ſcribit. Thracas fuiſſe boetiæ accolas:& libetridum nympharum antrum conſecrarunt:ſcri.item libethrum quēdam fuiſſe. Thraciæ locum: ubi muſæ cultæ ſunt.

¶CHRI. Myrtos:Succorum nam præcipuam admirationem in myrto habet: quoniam ex una omnium olei uiniq; bina genera fiunt: generoſum etiam obſonium: inde faciebant myrtetum: prima in italia in Elpenoris tumulo uiſa eſt:fuit & ubi nunc roma eſt cum urbs conderetur. Nam traditur myrtea uerbena romanos ſabinoſq; depoſitis armis pacificatos in loco qui nunc ſigna Veneris cluacinæ habet. Cluere enim antiqui pugnare dicebant: ideo tūc electa quia coniūctioni ꝑeſt:& huic arbori præeſt uenus. Ante ædem Quirini duæ myrti ſacræ fueræ: altera patricia: altera plebeia: præualuit patricia flaceſcente plebeia florens: uiremq; donec floruit ſenatus auctoritas: deinde bello marſico cum ſenatus auctoritas langueſceret: ualidior facta eſt: plebeia flacceſcente patricia. Cato tria myrti genera ponit candidum nigrum coniugalem fortaſſe a coniugis ex illo cluacinæ genere. Nunc alia diſtinctio ſatiuæ & ſylueſtis: & in utraq; latifoliæ in ſylueſtri propria oxii myrſine. Satiuarum genera topiarii faciunt. Tarentinam folio minuto. Noſtratem patulo latiore: exticam denſiſſimo ſenis foliorum uerſibus. Coniugalem puto nunc noſtratem dici. Myrtus odoratiſſima in ægypto eſt. Virgæ myrti geſtatæ uiatori pediti in longo itinere proſunt hæc & plura alia refert Pli. ¶Ades: ueni: nam ſi preſens ſis ſignificaret non huc ſed hic dixiſſet. ¶Mincius flu.eſt qui ex benaco lacu exiens Mantuam uſq; labitur:ibi autem in circuitu ciuitatis altero lacu facto breui curſu in padum influit. ¶Quercu: nam ſylueſtres apes in cauis arborum ſæpe conduntur: hæc arbor ſacrata Ioui eſt. Arbores quæ ferunt eas: quas proprie glandes dicimus ſunt quærcus robur: æſculus: cerrus: ilex: ſuber. Ciuica corona ex ilice primo mox ex æſculo: inde ex quercu. ¶Seria:ea ſeria dicimus quæ non ad uoluptatem: ſed ad ueritatem utilitatemq; ſpectant. ¶Vnde ioco opponuntur: hinc cōmunicus ſerion dicis an ioco.

Nymphæ nr̄ amor Libethrid̄s aut mihi carmē
Quale meo Codro cōcedite. proxima Phœbi
Verſibus ille facit aut ſi non poſſumus omnes:
Hic arguta ſacra pēdebit Fiſtula Pinu. THyr.
Paſtores hedera creſcentem ornate poetam
Arcades inuidia rumpantur ut Ilia Codro.
Aut ſi ultra placitum laudarit Baccare frontē
Cigite ne uati noceat mala lingua futuro. CO.
Setoſi caput hoc Apri tibi Delia paruus
Et ramoſa Micon uiuacis cornua Cerui.
Si proprium hoc fuerit leui de marmore tota
Puniceo ſtabis ſuras euincta cothurno. Thyr.

¶ SER. Nymphæ noſter amor libethrides: libethros fons ē ubi colunt̄ muſæ: & ſic ait libethrides: ac ſi diceret hippocrenides a fonte hippocrene. Vt āt poetæ īuocēt nymphas ſicut hoc loco: Itē in fine: Extremū hūc arethuſa mihi concede laborē: Hæc ratio ē: ꝙ ſecūdū Varronē ipæ ſunt nymphæ q̄ & muſæ: nec immerito. Nā aq̄ motus muſicā efficit: ut in hydria uitrea uidemus. Sane ſciēdū ꝙ idē Varro tres tātū muſas eē cōmemorat: Vnā quæ ex aquæ naſcit̄ motu: Alterā quā aeris icti efficit ſonus: Tertiā quæ mera tātū uoce cōſiſtit. Et multi uolūt in hac ecloga eē allegoriā: ut Daphnis ſit Cæſar: Corydō Virg. Thyrſis uero q uicit̄ Virgili obtrectator aut Bauius: aut Anſer: aut Meuius poeta. ¶ Proxima phœbi: ſubaudis carmina. ¶ Aut ſi nō poſſumus oēs: ſecūdū illud dixit: Nō oīa poſſumus oēs: Nā debuit dicere: Aut ſi ego nō poſſum: ¶ Sacra pinu: matri deū cōſecrata: ſic ſupra: Sacra q̄rcu. ſ. Ioui dicata. ¶ Creſcentē poetā: Verecūde locutus ē nō iā poetā dicēs: ſed naſcētē. Sane hoc loco carmē exprimit̄ amœbeū. Nā cū corydō petiiſſet ut eēt Codri ſimilis: hic ſe adeo codrū ſuperare dixit: ut in ſe eius inuidiā poſſit mouere. Hedera āt coronant̄ poetæ: ut q̄ſi Libero cōſecrati q etiā ut baccæ inſaniūt. Sic Horatius: ut male ſanos aſcripſit ſatyris fauniſq; poetas: Vel ꝙ ſemp uirēt hederæ ſicut carmina æternitatē merent̄. ¶ Rūpant̄ ut ilia: ſicut ēt ī æneide diximus hoc ile & hæc ilia facit. Vnde etiam Iuuenalis ait: Vis frater ab ipſis ilibus? Nā Marylus mimographus cōtēpſit artē ad iocū mouendū & paraſito dixit: Tu ut Hector ab ilio Nunq̄ recedis. Eſt aūt hoc dictū p amaritudinē ruſticā. ¶ Vltra placitū. i. nimie. Irriſorie ultra q̄ placeo & mereor. ¶ Mala līgua: faſcinatoria nocēdi. ſ. ſtudio. ¶ Micon: uel ei9 filius uel patronus. ¶ Viuacis cerui: ut. n. Plini9 dicit in naturali hiſtoria: cū ſe cerui grauatos ætate cognouerūt: ſerpētes requirunt: ut eos flatu ad ſe tractos: cum comederint reuertātur rurſus in ætatem priorem. ¶ Si proprium hoc fuerit: quod ſupra petierat. ſ. ut talia carmina fecerit: qualia Codrus effecerat. ¶ Leui de marmore tota: Solēt. n. plerunq; caput tantum uel thoraca facere. ¶ Suras euincta cothurno: ideo ſingulari uſus eſt numero: quia hoc genus calciamenti utriq; aptum eſt pedi ſic in primo æneidos: Purpureoq; alte ſuras uincire cothurno.

¶ ANTO. Libethrides: libetra fons eſt in magneſia regione quidem theſſaliæ adiuncta: ut ſcri. Pli. iiii. Theſſaliæ item Boetiæ iuncta eſt. Soli. īquit Sed ne tranſeamus præſidium poetarum fons libethrus & ipſe magneſiæ eſt. ¶ Non. p. o. ſupple carmina facere proxima uerſibus phœbi uti Codrus. ¶ Hedera: de hac latius in pollione ubi etiam de baccare. ¶ Mala lingua: de faſcino lege in palæmone. ¶ Vltra placitum: ultra æquum. ¶ Tibi: ſupple uouit uel tradit: ac tuo templo affiget. ¶ Viuacis cerui: uita ceruis in confeſſo longa: ut inquit Pli. lib. viii. poſt centum annos aliquibus captis cum torquibus auris: quos Alexander magnus addiderat: adopertis iam cute in magna obeſitate. ¶ Ramoſa cornua: cornua mares habent indiciaq; ætatis in illis gerunt: ſingulis annis adiicientibus ramos: uſq; ad ſexennes: ab eo tempore ſimilia reuiuiſcunt: nec poteſt ætas diſcerni. Pli. li. viii. ¶ Si proprium hoc fuerit: proprium: ideſt priuatum mihi nec ad alios pertinens: hoc ſcilicet ut carmen quale codrus componam. Ad id autem Diana inuocat: quoniam bucolicum carmen Dianæ conſecratum ſcribunt:
Sura Nam ut Diodo. ait tradunt daphnim dianam fiſtula & cantu bucolico aprime oblectaſſe. ¶ Suras: Sura dicitur poſterior pars tibiæ. ¶ Puniceo: rubicundo quaſi phœniceo. ¶ Cothurno: cothurni ſunt calciamentorum genera uenatorū: qbus crura etiā muniunt̄: cuius calciamēti effigies eſt in ſimulacris liberi & dianæ: Prob. auctor.

¶ CHRI. Libethrides: Stra. ſic ponit: helicon. igitur non procul a pnaſo diſtans illi æmulus eſt & altitudine & circuitu. Vterq; enim niuibus pulſant̄. Et rupes amborum ſaxea eſt. Hoc autem in loco eſt conſecrata muſis ædes fonſq; caballinus & libethrū ſpelunca nympharū. Qua ex re ſuſpicari licet eos qui & helicona & pieriam & libethrū & pimpleā eiſdem muſis cōſecrauerunt thraces extitiſſe. Pieres autem uocabant̄: qbus extinctis: loca hæc macedones nūc poſſidēt. ¶ Pinu: In Europa ſex genera cognatorum arborū ſunt: pinus pinaſter: ea eſt pinus ſylueſtris eſt mira altitudine: & a medio ramoſa: inde pix: abies: larix & tæda. ¶ Vltra p. pluſq̄ ſibi placeat q̄ſi īnuitus unde poſſit oriri faſcinum: hinc dixit mala lingua ſed de faſcino dictum eſt. ¶ Baccare. Bacca aſſarum
Baccaris eſt ut quidam uolūt. Plin. autem Baccar eo ꝙ radicis tantū odorate eſt a quibuſdam nardum ruſticum appellatū Vnguenta ea radice feciſſe antiquos teſtatur Ariſtopha. comicus odor illi eſt cinamomo proximus gracili ſolo nec humido prouenit. Et paulo inferius: ſed eorū error corrigendus: qui baccar nardum ruſticum appellant: eſt enim alia herba ſic cognominata: quā græci aſarō uocāt cuius figurā diximus in nardi generibus. Qui nimo aſſarō īuenio. uocitari. alio āt in loco baccar aliq ex noſtris perſam uocāt ī medicinæ uſu & ueſtibus odoris gr̄a admiſcet̄. Dioſ. āt herbā illā ait eē odoratā coronis aptā: & q̄ folia hēat aſpa & lata: cuiq; uirga āguloſa ſit & cubitalis rāulis plēa aſpis. Florē āt hēat purpureū & pinguē & ſubalbidū odoratum: radicē ſimilē helleboro albo odore cinamomo ſimilē: naſcit̄ aſpis & hūidis locis. ¶ Caput: optie: Nā in ueneratiōe cæteris donis caput pfert̄. Hinc Oui. in uenatiōe apri calidonii a meleagro caput apri atalāte datū magna uirorū īuidia ſcribit. Hoc aīal in india cubitales dentiū flexus germīa ex roſtro totidē a frōte ſeu uituli cornua habēt: in arabia nulli ſunt: ſed neq; ſues etiā. In Macedonia multos eē dicūt. ¶ Aper a græco eſt remota prima lr̄a. illi enim κάπρων dicūt. ¶ Ramoſa. Quod pprium ceruorū eſt: unde ceruus παρατῶν κέρατων. i. a cornibus dicit̄. Sed de ceruis alibi.

¶SER. Sinū lactis: Sinus genus ē uaſis: qđ cū ſignificamus ſi ꝓducitur. Cū uero gremiū ſignificamꝰ: ſi corripimus. Sane notādū haberi cōſideratioē diuinarū perſonarū. Nā ille ſupra cū ueneratione locutus eſt apud numē ſeuerū: cōtra hic iocatur: qa loquitur numini: qđ iocis gaudere manifeſtū eſt. Priapus aūt deus Lampſacenus eſt Helleſpōti: q hortos tueť. ¶Liba: placēta. ¶Pro tꝑe: pro neceſſitate. ¶Si fœtura gregē ſuppleuerit: ſi tot agnos habuero: quot oues: hoc eſt. n. gregē ſuppleri per fœturā. Fœtura. n. eſt prouētus. i. ipſe fœtus: ¶Nerine galatea: O amica quæ talis es qualis fuit Galatea: quā Cyclops amauit. Nerine aūt patronymicū eſt græcū. Nam fœminina patronymica aut ī as exeūt: ut Pelias: aut ī eis: ut Atreis: aut ī ne: ut Nerine Adraſtie. ¶Thymo mihi dulcior hyblæ: uel odoř hyblæi thymi: uel melle hyblæo: ut a materia rē ipſā dixerit. Nā apibus nō hoībus dulcis ē thymus. ¶Hedera formoſior alba: quia ſunt & nigræ hederæ: ut Aut hederæ pādūt ueſtigia nigræ: Nigra āt uel alba hedera nō ex foliis: ſed ex ligno cognoſciť. ¶Tui corydonis: plenus affectus eſt: ut Si qs amatæ tāgit honos aīum. ¶Sardois herbis: in ſardinia. n. naſciť q̄dā herba: ut Salu. dicit: quæ ſardoa. diciť apiaſtri ſimilis. hæc ora hoīum rectus dolore cōtrahit: & q̄ſi ridētes īterimit. ¶Ite domum paſti ſi qs pudor ite iuuēci: q ad paſcēdum auidiſſimi ſunt: Idō autem increpat tauros tarde redeūtes ad ſtabula: quia ſuperius ille dixerat: tunc amicam ſuam uēire debere: cum tauri ad præſepia fuiſſent reuerſi.

Sinum lactis & hæc te liba Priape quot annis
Expectare ſat eſt. cuſtos es pauperis horti.
Nunc te marmoreum pro tꝑe fecimus. at tu
Si fœtura gregē ſuppleuerit aureus eſto. CO.
Nerine Galatea Thymo mihi dulcior Hyblæ.
Candidior Cygnis Hedera formoſior alba.
Cum primum paſti repetent præſepia Tauri
Siqua tui Corydonis hēt te cura uēito. Thyr.
Immo ego ſardois uidear tibi amarior herbis.
Horridior Ruſco proiecta uilior alga.
Si mihi nō hæc lux toto iam longior anno eſt.
Ite domū paſti ſi quis pudor ite Iuuēci. CO.

¶ANTO. Sinum lactis: Sinum uas eſt ſinuoſum ut ſcribit Marcel. Sinum item uas uinarium grande teſte Varrone. ¶Liba: ſunt placente: de farre & melle & oleo ſacris aptæ dicta uero liba teſte Varrone ꝙ libarentur priuſq̄ eſſent cocta. Cato autem capite. lxxv. docet latius quo pacto libum fieret. ¶Priape: hic deus non ſolum in urbium templis: ſed in agreſtibus quoqꝫ locis tāq̄ uinearum atqꝫ hortorū cuſtos colebatur fructuum fures caſtigans: ei ſacra cum riſu ludo fiebant fabulantur antiqui Dion: ac Veneris filium fuiſſe: aſſeruntqꝫ nonnulli priſcos illos: quum uellent hominum pudenda occultius nominare priapum dixiſſe: Diodo. auctor li. v. Fœtura ideſt genitura & ouium ꝓuentus. ¶Nerine: Nerei filia: de quo ſuperius. ¶Thymo: etiam ſupra patuit. ¶Hyblæ: uide in Tityro.

Hedera

¶Hedera alba: non propter lignum alba: hedera dicitur & nigra: ſed propter folia & ſemen eſt enim alia fructu tantum candida: alia & folio arbores autem necat candida omnemqꝫ ſuccum auferendo tanta craſſitudine augetur: ut ipſa arbor fiat brachia ſibi maxime ramoſa ac robuſta. Pli. lib. xvi. ¶Sardois herbis: herba ſardinia quæ in fluuiis prouenit iuſto largior: ſi edulio fuerit ueſcentibus neruos contrahit rictu ora diducit: ut qui mortem oppetunt uelut ridentium facie intereant: Solinus auctor.

Ruſcū

¶Ruſco: Ruſcū herba eſt ſponte naſcens: qua in cibis utuntur plæreqꝫ gentes: Pli. lib. xxi.

Alga Marina

Alga marina herba tenuiſſima. ¶Muſcoſi: lanuginoſi.

¶CHRI. Sinum: uas in quo exprimitur lac. & per diminutionem dictam uolūt ſitellam. ¶Liba: Libum in ſacris ut placet Seruio fit ex farre & melle & oleo Marcus tamen Cato ita ait. Libum ſic facito caſei puncto. ii. in mortario bene diſterat: ubi bene diſtriuerit farine ſiligineæ libram: aut ſi uoles tenerius eſſe ſelibram ſimilaginis ſolum eodem indito: permiſcetoqꝫ cum caſeo bene ouum unum addito & una bene permiſceto: inde panē facito folia ſubito. In foco calido ſub teſta quoquito leuiter. ¶Priape. Diodo. de diis egyptiis ſic ait: hircū effigiarunt: ut græci priapum propter eam corporis partem: a qua ſit omnium ortus. Pudendis enim non ſolum ægyptii: ſed alii ſacra faciunt tanq̄ cauſæ animātium generationis. Alio autem loco refert Dionyſii & Veneris filium fuiſſe Priapum phyſica ratione. Nam qui uino calent in uenerem proni ſunt. Alii dicunt uirile membrū priſcos fabuloſe priapum appellaſſe: & ꝙ generandorum hominum cauſa ſit immortalitate donatum. Aegyptii aſſerunt titanas. Oſirim ex inſidiis laceraſſe: & ſingulos ſingula membra clam exportaſſe. Virile ſolum mēbrum ꝙ nullus exportare uoluerit in flumen abieciſſe. Itaqꝫ iſis cum reliqua reperiſſet membra & conſecraſſet & ipſum uirile inuenire non poſſet: ſeorſum ut deum colendum inſtituiſſe. Appellant ityphallum & non ſolū in templis habebant ſed in agris cuſtodem uitibus & ortis adhibebant. Quin & faſcinationes prohibere putatur: hæc Diod. datur: autem deus ortis quoniam nullum genus agrorum fertilius & ꝙ magis gignit iis eſt. Euſebius autem demonſtrat priſcos Priapum habuiſſe ſymbolum quo ſignificaretur uis illa ſeminalis quæ in terram deſcendit cuius ꝙ ad ſiccos pertinet fructus bona dea: ꝙ ad plantaria Dioy. dicitur.

Thymum

¶Thymo: herba notiſſima eſt cuius uirtutes infinitæ pene ſunt: calefacit enim & deſiccat prouocat urinam & menſtrua: pellit fœtū aperit opilationes uiſcerum cōfert excreatui pectoris & pulmonis: confert pectori & ſtomacho epota cum ſale & aceto abſtergit pituitam: Si cū melle deco quare confert aſthmaticis expellit lumbricos trita in mortario & ſparſa ſuper cibos confert obſcuritati uiſus: & quoniam apes paſtæ thymo optima producūt mella thymo pro melle poſuit.

Hybla

¶Hyblæ: mons eſt ſicilicæ: in quo propter copiam thymi optima fiunt mella. ¶Ruſco. Sunt qui credunt idem eſſe quod ſentes. ¶Ite. d. ꝓ. ſenſus eſt paſti eſtis & tamen propter auidiſſimam uoraginem non deſinitis. Sed ſi eſſet ullus in uobis pudor diſcederit. Demonſtrat autem poeta q̄tum ex nimio amore cupiat ut diſcedant ut poſſit frui re amata poſtq̄ irrationalia uelūti ſi rationalia eſſent alloquitur. Nam cæcus ex nimio amore non uidet quibus dicat.

¶SER. Muſcoſi fontes: lanugine uiridiore cooperti. ¶ Arbutus: gēus arboris frōdibus raris. ¶ Iā uēit æſtas iā aduenit: iā ꝓpinquat. Nō. n. dicit æſtaté eē: cū adhuc turgere gēmarū palmites dicat: & bene tarde frōdere uites ī Venetia: q̄ ē ꝓuícia frigidior. ¶ Hic focus & tædæ pīgues: cōtraria iſte dicit. ¶ Pingues aūt tædas ait deſudātes picē. ¶ Numerū lupus: qa ſolā cōſiderat lupus p̄dā. ¶ Torrētia flumina ripas: q̄ aucta riparū numina ſpernūt. ¶ Stāt & iuniperi: mō plenæ ſunt: alias horrēt: ut Stāt lumina flāma: alias uero ſtāt: ut Stāt mãibus aræ. ¶ Caſtaneæ hirſutæ: adhuc iter ſuos echinos locatæ. ¶ Ridēt: lætæ ſunt: ut Mixtaq; ridēti colocaſia fundet acātho. Horatius: Ille terrarū mihi p̄ter oēs: angulus ridet. ¶ Flumia ſicca: υπερβολικῶς etiā iuges aq̄s & ꝑpetuo fluentes: ſiccari conſpicias. ¶ Aret ager: ordo ē: aret ager & ſitit herba moriēs uitio aeris: ideſt peſtilentia corrupti aeris affligit̃. ¶ Inuidit collibus umbras: exſiccatæ ſunt uites nimio æſtu & folia amiſerunt: ut Te ne inquit miſerande puer cum læta ueniret Inuidit fortuna: mihi? Nam iuideo tibi illam rem dicimus. Sane ſciendum has pampinos nunq̄ Virgilium dicere: ſed Varronem fœminino uti frequentius. ¶ Iuppiter & læto deſcēdet plurius ībri: ſic alibi: Cōiugis ī gremiū lætæ deſcendit. Aer enim in pluuias ſoluit̃.

¶PRO. Populus alcidæ gra. Alcides Hercules ab alceo auo ſiue ἀπὸ τῆς ἀλκῆς. i. fortitudīe Pindarus initio Alcidē nominatū. Poſtea Herculē dicit ab Hera: quā Iunonē dicimus: ꝙ eius imperiis opinionē: famāq; uirtutis ſit cōſequutus. In huius tutela populus: Liberi uites: Veneris autē myrtus. Phyſici Herculē tēpus dicūt interpretātes: ideoq; populū ei adſignari allegoricos: ut quia bicolor ſit partes temporis accipere poſſimus: ideſt noctis atq; diei.

¶ANTO. Et ſomno mollior herba. i. iucūdior ſomno. ¶ Solſtitiū: ſolſtitia duo ſunt brūale & æſtiuū. Nono
Solſtitium no cal. ianuarii brūale ſolſtitiū ē. Aeſtiuū uero. viii. & . vii. & . vi. cal. Iulias: ī quo fauonius & calor au. ē Colu. li. xii. c. ii. plura ēt Pli. xviii. ca. xli. ¶ Defēdite. i. auertite atq; depellite: Nā ut Gellius ſcri. li. viii. ca. i. offendere
Quatuor tempora anni ꝓprie & latīe ſignificat īcurrer̃ ī aliq̄d & īcider̃. Defender̃ uero auerter̃ atq; depeller̃. Hic Qui. Claudius ait a pīnis hoſtes defēdebat facillime. ¶ Aeſtas: ea īcipit. vii. idus ſextilis: hyems. iiii. idus nouēbris. Vir. vii. februa. Var. li. i. de re ruſtica au. ¶ Iā læto pal. palmes dictus ut Fe. ait: ꝙ ī modū palmarū uirgulas: q̄ſi digitos edit: ē āt ut aiūt uitis materia mollis: q ꝑ nouella brachia emiſſus fructus affert: ꝑpea læto palmite poeta dixit. ¶ Gēmæ: hæ ocu
Palmes li uitis dn̄r ꝑ metaphorā. i. trāſlationē: q̄ teſte Fa. li. viii. copiā auget ſermōis: ꝑmittēdo mutari q̄ nō hēt: uñ neceſſitate ruſtici dicūt gēmas īuitibus: qd. n. dicerēt aliud. ¶ Tedæ: Teda reſinā fert uñ ſucco ē abūdātior flāmis ac lumini ſacrorꝝ ēt grata Pli. l. xvi. ¶ Focus: Var. ſcr. phocos dictos ꝙ foueāt ignes: qcq̄d āt ignē fouet focus uocat̃: ſeu
Focus ara ſit ſiue q̄d aliud ī quo ignis fouet̃: Sūt q dicāt a græco phos q̄d ē ignis ſeu lux ſeu lumē. ¶ Poſtes: a poſt dicti uident̃: ꝙ poſt phores ſtāt: Priſ. ¶ Torrētia: Impetuoſa æſtuātia. ¶ Stāt: plene ſunt inq̄t Noni⁹ hoc loco ſi ſemia
Iunipus cælū caligine ſtāt iunipi iunipus āt cætera oīa ex calefacit: extenuat cedro ſimilis accēſa ſerpētes fugat: ſemē ſtomachi pectoris lateris dolorib⁹ utile: tuſſes cōquoq̄t: illitū tumores ſiſtit Pli. li. xxiiii. Iuppiter & læto: deſcendet plurim⁹ ībri. ¶ Iuppiter. i. aer: is. n. Iup. ē ut dixit. Enni⁹ quē græci uocāt aerē: q uētus ē & nubes īber poſtea ſic. n.
Populus Var. docet deſcēdet āt ī terrā læto ībri. i. fœcūda pluuia. ¶ Populus: de hac lege Pli. li. xvi. & li. xxiiii. ē aūt populus in tutela Herculis: q ut aiunt ad īferos iens populea frōde ſe coronauit. ¶ Alcidæ. i. herculi: fuerat. n. Alcæus am
Alcæus phitrionis pater: ut Euripides oſtendit: a quo Hercules ipſe Alcides dicitur. ¶ Iaccho: de hoc ſuperius patuit.
Solſtitium ¶CHRI. Mollior herba. i. q̄ recūbētibus ī te molliorē ſomnū facis. ¶ Solſtitiū pecori defendite: ſolſtitia duo facit ſol. Alterū quādo ingredit̃ capricornū: q̄d hyemale dr̃. Alterū quādo ꝑuēit ad cancrū: q̄d appellat̃ æſtiuū. Illud maxīa frigora hēt & dies oīum breuiſſimos. Hoc maxīos calores & dies lōgiſſimos: cōſtāt. n. ex q̄ndecī horis: ex tertia paulominus ꝑte unius horæ. Noctes ſunt ex octo horis: & ex duab⁹ paulominus ꝑtibus de tribus horæ ꝑtibus. ¶ Defendite ſolſtitiū pecori. i. arcete uī caloris: q̄ ē ī ſolſtitio a pecor̃. Dixit eodē mō Statius. Hic uero ambob⁹ rabiē fortūa cruētā: Attulit haud paſſi ſociis defendere noctē culminibus. Hora. & toga q̄ defendere frigus: q̄uis craſſa q̄at. Sic Hōe. ἀμύνω q̄d defendo ſignificat eodē mō dicit: χρειὼ ἐμοῖο γένηται ἀεικέα λοιγὸν ἀμῦναι. ¶ Gēmæ: gēmas dicimus lapillos p̄cioſos: ſed dixit gēmas ī palmite uitis oculi: q iā turgēdo extāt
Focus ut gēmæ extāt ī annulo. ¶ Focus: locus ē ubi fit ignis. Dicit āt cōtraria ſupiori: ille. n. q̄rebat ī media cōtra calor̃s
Tæda Hic dicit iā uēiſſe cōtra frigora. ¶ Tedæ: Teda arbor: ē ī Europā. n. ſex genera cognatarū arborū ſunt q̄ reſinā ferūt: pīus piaſter: pix: abies: larix: & tæda. Sed tæda abūdātior eſt ſucco q̄ reliq̄: flāmis ac lumini ſacrorū ēt grata. Hæc li. Notū āt ē ꝙ ī locis ī qbus abūdat tæda illi⁹ ligno ꝓ cādelis utunt̃. Hic faces tædas ꝑſepe appellāt poetæ. ¶ Torrētia flumīa: torrētes dicius fluuiolos paruos a mōtibus decurrētes dictos ſic qa ī calorib⁹ & ſiccitatibus torrēt. i. areſcūt. Sed qm̄ qn̄ augent̃ ſubitis ībrib⁹ cū maxīo īpetu ꝑ p̄cipitia deferūt̃. Propterea dicimus res tor/

Muſcoſi fontes & ſomno mollior herba
Et quæ uos rara uiridis tegit Arbutus umbra
Solſtitium pecori defendite. iam uenit æſtas
Torrida iā læto turgēt ī palmite gēmæ. Thyr.
Hic focus & tædæ pingues hic plurimus ignis
Semper & aſſidua poſtes fuligine nigri.
Hic tantum Boreæ curamus frigora quantum
Aut nūeꝝ Lup⁹ aut torrētia flūina ripas. CO.
Stant & Iuniperi & Caſtaneæ hirſutæ:
Strata iacent paſſim ſua q̄q; ſub arbore Poma.
Omnia nunc rident. at ſi formoſus alexis
Mōtib⁹ his abeat uideas & flumīa ſicca. Thyr.
Aret ager uitio moriens ſitis aeris herba.
Liber pampineas inuidit collibus umbras.
Phyllidis aduētu noſtræ nemus omne uirebit.
Iuppiter & læto deſcendet plurius imbri. CO.
Populus Alcidæ gratiſſima Vitis Iaccho
Formoſæ Myrtus Veneri ſua Laurea Phœbo.
Phyllis amat Corylos illas dū Phyllis amabit

rentes quæ concitate uehementeſq; ſunt ut genus dicendi torrens. Vnde Iu. Sermo promptus eſt & Iſæo torrẽtior: Ergo torrentia flumina concitata & rapida. ¶ Caſtaneæ: caſtaneas nuces uocamus: q̃q̃ accommodatiores glandium generi. Sardibus hæ primum prouenere: unde græci ſardianas ballanos appellãt octo illarũ genera ſunt. Laudatiſſimæ quas Tarentum producit ait Pli. Macro. uero nuces heracleoticas uocat ex auctoritate Opi in libro de arboribus ſylueſtribus: ubi ait heracleotica nux quã caſtaneam quidam uocant. ¶ Hirſutæ: hirſutas dixit propter thecas ſpinoſas: qui echini dñr a ſimilitudine echinorum q & ipſi ſpinoſi ſunt. Sed & erinatius ſpinoſum animal echinus dicitur. Fraxinus hæc arbor celebratiſſima eſt ab Home. in haſta Achillis: quæ in Ida troadis naſcitur adeo ſimilis eſt cedro ut dempto cortice emptores fallat. Frondes eius iumentis mortiferas: ruminantibus innoxias græci tradidere. In italia nec iumentis nocent. Succus ad potum: expreſſus contra ſerpentes ualet. Arborem ipſam ita refugiunt: ut ne umbram quidem unquã attingant. Expertum hoc ſe ait Pli. ſi neceſſitas ſit in ignem potiuſq; in fraxinum effugere ſerpentem. De reliquis arboribus dicemus alibi. Fraxinꝰ

Nec Myrtus uĩcet corylos nec laurea Phœbi.
Fraxinus ĩ ſiluis pulcherria Pinus ĩ hortis (Th
Populus in fluuiis abies in montibus altis.
Sæpius at ſi me Lycida formoſe reuiſas
Fraxinus ĩ ſiluis cædet tibi pinus ĩ hortis. ME.
Hæc memini & uictũ fruſtra cõtẽdere Thyr-
Ex illo Corydõ Corydõ eſt tẽpore nobis. (ſim

¶ SER. Fraxinus ĩ ſiluis cedet tibi pinus ĩ hortis: nõ ſic erũt pulchræ arbores ĩ ſuis locis: hoc eſt ſibi aptis creatæ: ſicut ſi ad me frequẽter uenire curaueris. ¶ Hæc memini: & memini illã rẽ dicius: & memini illius rei: ut Nec ueterũ memini: lætor ue malo℞. Itẽ Numeros memini. ¶ Ex illo corydon co. eſt tempore nobis uictor nobilis ſupra omnes: q̃ rem q̃ſi ruſticus iplere non potuit.

¶ ANTO. Laurea: laurus ipſa. ¶ Phœbo: Phœbus dicit̃ lucidus uel purus: q̃ſi phobios a phos & bios. i. lux uitæ: epithetõ ẽ appollinis unde legit̃. Mihi phœbus apollo p̃dixit: eſt nobis corydon ac ſi diceret dulcis cantus uel dulcis cantor. ¶ Corydos enim auis dulce canit ut aiunt dicitur etiam Corydalos. Phœbꝰ Cory- dos

ECLOGA. VIII. PHARMACEVTRIA.

DAMON ALPHESIBOEVS.

PASTORVM muſam Damonis &
Alpheſibœi
Immemor herbarum quos eſt mirata iuuenca
Certãtes quorũ ſtupefactæ carmine Lynces
Et mutata ſuos requierunt flumina curſus
Damonis muſam dicemus & Alpheſibœi.
Tu mihi ſeu magni ſuperas iam ſaxa Timaui

SER. Paſtorũ muſam damõis. Apud Theocritũ ẽ una ecloga: q̃ appellat̃ φαρμακεύτρια: ĩ q̃ ĩducit̃ mulier q̃dã ſacris q̃buſdã peruertẽs mẽtẽ amatoris: a quo ſp̃nebat̃. Quam Vir. trãſtulit ad huius eclogæ ultimã p̃tẽ. Pria. n. eius p̃s conq̃ſtionẽ ſolã habet amatoris decepti: quẽ nubẽdo alteri ãtiq̃ ſpõſa fefellerat. ¶ Muſã: cãtilenã amorũ quos ĩter ſe cecierũt. ¶ Immemor herba℞ quos ẽ mirata iuuẽca: q cãtilenæ ſuauitate coegerũt etiã ea animalia obliuiſci paſcuorũ: q̃ ſunt paſcendi auidiſſima. Nam ſupra ait: Ite domũ paſti ſi qs pudor ite iuuẽci. ¶ Stupefactæ carĩne lynces: paulatĩ ad argumẽta p̄cedit dicẽs: Iuuẽcæ oblitæ ſũt paſcuorũ: ſtupuerũt feræ: flumina etiã ſenſu carẽtia curſus p̄prios retardarunt. ¶ Requierunt flumina curſus: quietos eſſe fecerũt: ſic Salu. Paululum requietis militibus quieſco. Ego enim aliter: & aliter quieſco ſeruum: ideſt quieſcere facio. ¶ Tu mihi ſeu magni ſuperas iam ſaxa timaui: ubi ubi es o Auguſte ſiue Venetiæ fluenta tranſcendis. Nam Timauus fluuius eſt Venetiæ: ſiue prope illyricũ nauigas mare ideſt per. Dalmatiam: putas unq̃ erit tempus quo mihi liceat tua facta deſcribere: putas erit? Ecce iam aderit. Nam en unum optantis eſt: aliud confirmantis. SER.

¶ ANTO. Paſtorũ muſã. Theocriti ecloga ſecũda ſcribit: Simethã cũ theſtyli Delphidi amatori magicũ carmẽ exercer̃. Id autẽ Maro ultima parte huiuſce eclogæ imitatꝰ eſt. At hic Daphnidi: ibi delphidi carmina fiũt. Ibi itẽ ſæpius repetit̃. Ducite ſacra domũ mea carmĩa. Ducite delphi. hic ſæpiꝰ. Ducite ab urbe domũ mea carmĩa ducite daphnĩ. Pharmaceutria p̃terea dr̃ uenefica. pharmatia uenenatio: medicĩa pharmacenomæ ĩcanto. pharmacẽo ueneno ĩcãto. Pharmacũ uenenũ: medecĩa pigmẽtũ. pharmacos ueneficus. Nõ ab re igit̃ p̄ſẽs ecloga pharmaceutria dicit̃. cũ in ea carmĩa & ueneficia fiãt. ¶ Alpheſibœi: de hoc late ecloga quĩta. ¶ Muſam: cãtilenã. ¶ Lynces: ĩ æthiopia naſcũt̃: ut ſcri. Pli. ſũt ãt timidæ & uariæ & maculoſæ iũgũturq; ẽt currui bacchi: de quibus ecloga. v. dixius. ¶ Requierũt: qeſcer̃ fecerũt. ¶ Tu mihi: ſupple faueas Auguſte: eũ ſiq̃dẽ p apoſtrophen alloq̃t̃. i. p auerſionẽ ad ſecũdã p̃ſonã. Apoſtropho. n. auerto ſignificat. ¶ Magni timaui: Timauus fluuius ẽ: q p aqleiæ agrũ labit̃: de quo Pli. li. iii. & Strabo li. v. meminerũt. Vtq; mela ſcribit. Timauus nouẽ capitibꝰ exurgẽs uno hoſtio emittit̃. Strabo ãt inq̃t ſeptẽ eẽ Timaui fontes: mare mox irrumpentes: lato & profundo ſane fluuio: locũq; ipſum maris fontem & matrẽ ab indigenis uocari. Sexa. i. mõtes: nam Timauus ut ait Poſſidonius e montibus delatus decidit in profundum: quod Strabo refert: & Maro li. i. æneĩ. inquit. Et fontem ſuperare Timaui. Vnde per ora nouem uaſto cum murmure montis. It mare præruptum & pelago præmit arua ſonanti. Tima- uus

¶ CHRI. Lynces: lyncũ humor ita redditus: ubi glatiat̃ areſcit ut in gẽmas carbunculus ſimile: & igneo colore fulgẽtes lyncuriũ uocatas. Nouer̃ hoc lynces & ĩuidẽtes urinã terra opiũt: ſed ideo celeriꝰ ſolidat̃. Hæc Pli. Errãt ãt q lyncas ceruarioſq; lupos eãdẽ uelĩt eẽ ferã. Nã ſeorſum deceruario ſcri. Pli. & ſp̃ẽm lupi eẽ uult. Aitq; ſi q̃uis ĩ ſũma famæ mãdat qcq̃: & forte reſpexerit ita obliuiſci illius cibi: ut digrediẽs aliud q̃rat. Ceruarios tho Lynx

as græci appellant. Lyncis fabulam narrat Oui. Mutata a ſua natura: ut quæ mobilia ſolent eſſe ſtent. ¶ Damonis muſam: quoties clauſulam: ac deinde interponimus multa antea quæ adiungamus uerbum repetimus dictiones poſitas a principio. ¶ Timaui: de hoc dicetur in primo æneidos.

Siue oram illyrici legis æquoris en erit unquã
Ille dies mihi cum liceat tua dicere facta?
En erit ut liceat totum mihi ferre per orbem
Sola Sophocleo tua carmĩa digna cothurno?
A te principium tibi deſinet accipe iuſſis
Carmina cœpta tuis atq; hãc ſine tẽpora circũ
Inter uictrices Hederam tibi ſerpere Lauros.
Frigida uix Cælo noctis deceſſerat umbra
Cum ros in tenera pecori gratiſſimus herba ẽ.
Incũbens tereti Damõ ſic cœpit Oliuæ. DA.
Naſcere præq; diem ueniens age lucifer almũ.

¶ SER. Sola ſophocleo tua carmĩa digna cothurno: ac ſi diceret: Quã q̃ impar ſit ingenium meũ laudibus tuis: Nam tuæ laudes merent̃ exprimi ſophocleo tantum cothurno. Sophocles autem tragœdiographus fuit altiſonus. ¶ A te principium tibi deſinet: ſic & Home. εν σοι μεν ληξω χἀι αρξομαι. Hora. Prima dicte mihi ſumma dicẽde camœna. ¶ Iuſſis carmina cœpta tuis: ſupra enim dixerat: Non iniuſſa cano. ¶ Atq; hãc ſine tempora circum Inter uictrices hederam tibi ſerpere lauros: Allegoricos dicit. Debet etiam carmen meum florere ĩter tuos plures triumphos: nam uictores imperatores lauro: hedera coronãtur poetæ. Verecunde autem ait ſerpere: hoc eſt humiliter procedere. ¶ Frigida uix cælo noctis deceſſerat umbra: ſtatim ſimulatq; deceſſerat & bene oſtendit amatorem tota nocte uigilaſſe. Siquidem ortum luciferum primus aſpexit: & ad eũ quippe: ut ad Veneris ſtellam locutus eſt. ¶ Cum ros gratiſſimus: maſculini eſt generis: ſecundum quod etiam in ænei. ait: Spargit rapida ungula rores Sanguineos. ¶ Tereti: Teres eſt rotundum: & oblongum: ut columna: arbor. ¶ Præq; diem ueniens age Lucifer almum: Præueniẽs age diem clariſſimum: ſic alibi: Ducebatq; diem: & hoc dicit naſcere dum queror coniugis Nyſæ indigno amore deceptus: & moriens alloquor diuos: q̃q̃ mihi nihil profuerit ꝙ ſum eos ſæpe teſtatus: Quam rem ſecundum epicureos ait: qui dicunt: Nec bene pro meritis capitur nec tangitur ira.

¶ ANTO. Illyrici æquoris: illyris adriatici maris latus occupat teſtibus Mela & Dionyſio Plin. item li. iii. inquit. Quæ pars ad mare adriaticum ſpectat appellatur dalmatia & illyricum. Siue oram illyrici: hoc dicit quoniam Auguſtus adoleſcens adhuc per ſe dalmaticum bellum geſſit: in quo uulnera etiam excepit: idem ut quibuſdam Pannonicis atq; germanicis: aut interueniret: aut non longe abeſſet. Rhauennam uel Mediolanũ uel Aquileam uſq; ab urbe progreſſus eſt. Auctor eſt Suetonius ſcribit etiam Appianus latius in libro: qui illyrius dicitur propter hæc igitur ait Maro. Superas iam ſaxa Timaui: iis enim per aquileiæ agrum labit̃: quæ regio ab Venetia diuitur flumine Natiſone Strabone teſte. ¶ En erit: unquã: optat prius: deinde confirmat. ¶ Sophocleo: Sophocles tragœdiarum ſcriptor fuit teſte Euſebio: fuit autem Atheniẽſis quẽ Cice. diuinum poetã lib. i. de diuinatiõe uocauit: ubi mira q̃dã de herculis ſurrepta aurea patera & illius uiſione inſomnis meminit. ¶ Sophocleo Cothurno. i. ſublimiori ſtilo: & Sophoclis boatu: de hoc latius ecloga. vii. diximus: poniturq; ĩterdũ ꝓ alto dicẽdi genere apud poetas. Vt hic. Vtũturq; cothurno tragœdi: ſecuti comœdi ſocco. ¶ Tua carmina. i. tua geſta cõtinẽtia: nõ. n. de carminibus ipſius Auguſti intelligit: nã ait. At te principiũ tibi deſinet. Quod uer extitit: nã & in bucolicis Georgicis & Aeneide eũ celebrauit. Atq; hanc ſine tpa circũ ĩter uictrices &c. ſenſus ẽ: cõcede hæc mea carmina eſſe inter triumphos & laudes dignitateſq; tuas. ¶ Hanc hederam: ad illud rettulit. ¶ Accipe iuſſis carmina cœpta tuis. Ergo hãc hederam hæc carmina nam ut diximus hedera poetæ coronabantur ¶ Victrices lauros: q̇bus quidem uictores & triumphantes ipſi coronabantur. Frigida uix cælo: pacta inuocatione ad narrationem deſcendit. exponit enim Damonis querelas decepti amore niſæ. ¶ Diem almum: ſicut enim luna: nocturno temperamento: ita ſol diurno calore omnia moderatur & nutrit. ¶ Lucifer: infima eſt quinq; errantium: terræq; proxima ſtella ueneris quæ phoſphoros græce: lucifer latine dicitur: quum antegreditur: ſolem quum obſequitur autem heſperos. Tul. in libro de natura deorum edocuit.

Sophocles

¶ CHRI. En erit: preterea nimia cupiditate: quaſi deſperat talem diem uenturam quod maxime oſtendit repetitio iſtius dictionis: ea quæ dolentis eſt ſimul & optantis. Deſperat autem uenturam diem illam: quia deſperat poſſe acquirere ſtilum conuenientem rebus quæ propter ſententiarum magnitudinem mereantur grandi loquentiam tragicam: qualis fuit in Sophocle. Sophocles enim tragicus fuit: cuius grauitas & cothurnus & ſolus ſublimior uidetur: quam Euripides. Nam hos duos ſcribit Quintilianus opus tragicum longe clarius illuſtraſſe. Addit etiam quod dubitatur. Vter indiſpari uia poeta ſit melior: ſed euripidem magis imitandum oratoribus dicit. ¶ Cothurno: ut ſoci calciamenta erant comicorum ita cothurni tragicorum: unde & ſoccus pro comico & coturnus pro tragico ponitur. Horatius. Hunc ſocci cœpere pedem grandeſq; cothurni: ſunt tamen qui credant uoluiſſe Maronem: laudare carmina Auguſti: qui ut oſtendit. Tranquillus tragœdiis delectatus eſt. Nã & Aiacem maximo impetu aggreſſus eſt: deinde cum diſpliceret ꝓpterea quod aboleuiſſet: & interrogaretur quid ageret aiax ſuus reſpondit illum in ſpongiam incubuiſſe: ut ait Macrobius. Quod autem dixit ĩter uictrices hederam tibi ſerpere lauros: uolunt illum oſtendere auguſtum laudibus imperatoriis poeticam micuiſſe. ¶ A te principi. ſic Ho. εν σοι μεν ληξο χαια ρξομαι. ¶ Incũbens: tãquã feſſus & langueſcens ex amore. ¶ Naſcere: amans apud ſtellam Veneris conqueri cupit: & in patientia more dixit naſcere. q. d. Accelera adortum. ¶ Almum: omnia per quæ ſumus: aut per quæ alimur alma dicimus: hinc almam Venerem & almam Cererem.

Almũ

¶SER. Coniugis:nõ quæ erat:ſed quæ fore ſperabat̃:ſic in q̃rto æneí. Quos ego ſum toties iam dedignata maritos.¶ Extrema moriẽs tamẽ alloquor hora.i.paulopoſt moriturus:ſic in q̃rto:Incubuitq; toro dixitq; nouiſſima uerba.¶ Incipe mænalios mecũ mea tibia uerſus.i.arcadicos.Nã mænalus mõs eſt arcadiæ. Dicit̃ autẽ hic uerſus ĩtercalaris:q frequẽter poſt aliquãtulos ĩterponit̃ uerſus:ſicut ĩtercalares dies:aut mẽſes uocant̃:q interponunt̃:ut ratio Lunæ Soliſq; cõueniat:Fecit autẽ hũc uerſum ad imitationẽ Theocriti:q frequẽter dicit in pharmaceutria. ιυγξ ἕλκε τύ τῆνον ἐμὸν ποτὶ δῶμα τὸν ἄνδρα O turbo maritũ meũ domũ adducito:ſi-

Coniugis indigno Nyſæ deceptus amore
Dum queror & diuos (quã q̃ nil teſtibus illis
Profeci) extrema moriẽs tamẽ alloquor hora.
Incipe mænalios mecum mea tibia uerſus.
Mænalus argutumq; nemus Pinoſq; loq̃nteis
Semper habet ſemp̱ paſtorũ ille audit amores
Panaq; qui primus calamos nõ paſſus inertes
Incipe mænalios mecum mea tibia uerſus
Mopſo Nyſa dat̃.quid nõ ſperemus amãtes?
Iungentur iam Gryphes equis æuoq; ſequenti
Cum canibus timidi ueniẽt ad pocula Dãmæ.
Mopſe nouas incide faces.tibi ducitur uxor.

cut hic in ſequẽtibus:Ducite ab urbe domũ mea carmina:ducite daphnĩ.¶ Mea tibia:mea muſa Mænalus ille mõs.¶ Argutũq; nemus:garrulũ:ſtridulũ:ut Forte ſub arguta conſederat illicẽ daphnis.¶ Pinoſq; loquẽtes:iõ hoc auſus eſt dicere:qa dictururus eſt: Semper paſtorũ ille audit amores: Sic etiã in prĩa ecloga: Formoſam reſonare doces amaryllida ſiluas. Sic in æneide:Dãt ſonitũ rauci p̱ ſtagna loq̃cia cygni.¶ Mopſo nyſa dat̃: honeſta turpiſſimo : pulchra deformi. ¶ Iungent̃ iã gryphes eq̃s: hoc genus ferarũ ĩ hyp̱boreis naſcit̃ montibus:oĩ parte leones ſunt alis & facie aq̃lis ſimiles:eq̃s uehemẽter ĩfeſtæ:Apollini cõſecratæ.¶ Aeuoq; ſequẽti.i.acceſſu tẽporis ñ ſolũ pulchræ deformibus nubẽt:ſed etiam cõtrariæ naturæ aĩalia iungent̃.¶ Cũ cãibus timidi ueniẽt ad pocula dãmæ alludit ad p̱ſonas.Nã Mopſum q̃ſi canẽ: Nyſam quaſi dãmam uult:& dãmas maſculino generĩ poſuit:ſic alibi:Timidi dãmæ:ceruiq; fugaces. Hora.fœmineo ait:Et ſuperiecto pauidæ natarũt æquore dãmæ.¶ Mopſe nouas incide faces:q̃ ſolẽt p̃ire nubẽtes puellas. Sane Varro in nuptiis dicit ideo faces præire:ꝙ antea nõ niſi p̱ noctẽ nubentes ducebant̃ a ſpõſis:Quas etiã ideo limẽ ait nõ tangere:ne a ſacrilegio ĩchoarẽt:ſi depoſituræ Virginitatẽ calcẽt rẽ Veſtæ.i. numini caſtiſſimo cõſecratũ. ¶ Tibi ducit̃ uxor.i.ſub tuo nomine alii ducit̃:ut eã nõ ipſis ſed aliis ſeruiturã ſignificet eẽ.i.eius corruptoribus.

¶PRO. Gryphes:feræ q̃ habẽt capita aq̃læ:cætera mẽbra leõis cũ alis ĩgẽtis magnitudinis:ĩ tutela apollinis.

¶ANTO. Cõiugis ĩdigno:ĩferioribus clauſulis id iungitur non præcedentibus.¶ Cõiugis: q̃ coniugem optabam.¶ Indigno amo.cum enim illa me ſperneret indigna erat amari mihi.¶ Mænalios:arcadicos. Mænalus enim arcadiæ mons eſt teſte Pli.& Stra.cuius tanta eſt altitudo:ut eius cacumen aſtris uideatur inſertum: hinc Statius li.ix.th.ait.Et in mediis frondentem mænalon aſtris.¶ Incipe mæ.figura eſt Epimone: quæ dici poteſt perſeuerantia uel aſſiduitas:ſæpe enim eadem ſententia repetitur:appellãtur ii uerſus intercalares:ideſt interpoſiti.¶ Argutũ:ſonorũ.¶ Gryphes:grypoſis curuatio dicitur:gryphos habens naſum aduncum:inde grypes dicitur latinorum aliqui addito h gryphes dixerunt:ſunt autem in ſcythia alites ferociſſime teſte Solino.ca.xvi. & ultra omnem rabiem ſæuientes meminit etiã de iis Mella li.ii. ¶ Damæ: dama genus eſt capræ ſylueſtris:cui fel deeſſe notatum eſt:ſicuti ceruo:equo:mulo: aſino:& uitulo marino:ut ſcri.Philoſophus li.ii.de animali. & Pli.li.viii.inquit ꝙ damæ manſueſcunt raro:cum feræ dici iure non poſſint.¶ Nouas faces:patrum & matrum pueri tres adibebantur in nuptiis:unus qui facem præferet ex ſpina alba:quia noctu nubebant:duo qui nubentem tenerent : auctor eſt Feſ.Plutar. in problematibus ſcribit ꝙ quinq; faces in nuptiis accendebant:quas cæreos appellabant.¶ Incide:ut in nuptiis adhibeas.

Mæna/lus

Dama

¶CHRI. Indigno: maximo uel non dignis iniuriis:quas a nyſa accipit:uel ſit hypallage : ideſt niſæ indigno noſtro amore.¶ Teſtibus:ideſt uel ſit ſenſus: ꝙ nihil mihi profuerit teſtari ipſos:uel ꝙ ipſi ſunt teſtes : ꝙ nihil quærendo profecerim.¶ Moriẽs:optime in præſenti participio & nõ moriturus in futuro dixit quaſi iam nũc non ſe omnino uiuum dicat:ergo moriens:ideſt dum morior quod iam cæpi:nam amantes non modo mori ſed iam ſe mortuos.quæruntur.¶ Mænalios ar.ideſt quales ſolent arcades ſoli cantare p̱iti : non enim ſe iactat ut arcadiæ canat ſed ut canat tibiã rogat : mænalus autem mons arcadiæ eſt iuxta ſtimphalum.¶ Loquenteis: ex roboatu referenteis ut non canimus ſurdis reſpondent omnia ſyluæ.¶ Mopſo : quaſi uiro nauci & indigno tam pulchra puella.¶ Nyſa : tam pulchra:tam uenuſta.Sunt autem hæc proferenda cum maximo pondere ut indignatio propter acceptam iniuriam ; & admiratio propter diſparilitatem coniunctorum & conqueſtio:qa dolet tan q̃ amore perditus amata re priuari.¶ Quid nõ ſperemus:ideſt timemus.Tam enim incredibilis uidebat̃ illa coniunctio:ut nihil iã tã impoſſibile ſit quod uideatur timendũ:propter quod ponit duo hæc impoſſibilia de equis cum gryphibus:& de damnis cum canibus.¶ Gryphes:de his ſic ait Iulius Solinus ĩ aſiatica Scythia terræ ſunt locupletes ĩhabitabiles tñ.Nã cũ auro & gẽmis affluãt gryphes tenent uniuerſaliter uelociſſimi uel poti⁹ ferĩ uolãtes:& ultra oẽm rabiẽ ſæuiẽtes.Sũt.n.q̃drupedes & corpore q̃dẽ leõibus alis aq̃læ ſimillimæ quoꝝ ĩmanitatib⁹ obſiſtẽtes aduenis rarus acceſſus eſt quippe uiſos diſcrepunt ueluti geniti ad plectendã auaritiæ temeritatẽ. Arimaſpi cũ his dimicãt:q uno oculo ĩ frõte media ferunt̃ ĩſignes ut ĩtercipiãt hos lapides mira cupiditas ẽ:& feris rapiẽtib⁹ & arimaſpis cuſtodiẽtibus.Hæc Solin⁹: Alii dñt has feras eẽ ĩ tutela Apollĩs & equos uæhemñter odiſſe.Q d̃ nũc & Maro teſtat̃.Ego hos eos eẽ crediderĩ quos Plautin⁹ ſtrobil⁹ picos nũcupat Ait.n.picos diuitiis:q aureos:mõtes colũt ego ſolus ſup̱o.¶ Faces:ſp̃ia nuptiaꝝ facib⁹ auſpicatiſſima ẽ q̃ ĩde fecerũt paſtores q ſabinas rapuerũt:ut auctor ẽ Maſſuri⁹.Nũc facib⁹ carpin⁹ & coryl⁹ familiariſſimæ : ait Plini.

Gry/phes

Sparge marite nuces tibi deſerit heſpus Oetā.
Incipe mænalios mecum mea tibia uerſus.
O digno coniuncta uiro dū deſpicis omneis
Dumq; tibi eſt odio mea fiſtula dūq; capellæ
Hirſutum ſupercilium prolixaq; barba:
Nec curare Deum credis mortalia quenq̄.
Incipe mænalios mecum mea tibia uerſus.
Sepibus in noſtris paruam te roſida mala
Dux ego ueſter eram uidi cum matre legentē.
Alter ab undecimo tum me iā ceperat annus.
Iam fragileis poterā a terra contingere ramos.

¶SER. Sparge marite nuces: Idē Varro ſpargēdarū nucū hāc dicit eē rationē: ut Iouis oīe matrimoniū cele/breť: ut nupta matrona ſit ſicut Iuno. Nā nuces in tutela ſunt Iouis: unde & iuglādes uocanť: q̄ſi Iouis glandes. Nā illud uulgare ē iō ſpargi nuces: ut a rapiētibus pueris fiat ſtrepitus: ne puellæ uox uirginitatē deponētis poſ/ſit audiri. Modo tamē ideo ait: Sparge marite nuces: ut eū culparet iſamiæ: nā meritorii pueri.i.catamiti: qbus licenter utebanť antiq recedētes a turpi ſeruitio nuces ſpargebāt.i.ludū pueritiæ: ut ſignificarēt ſe puerilia cun/cta iā ſpnere. Vnde & illud dictū eſt: Tibi duciť uxor.i.ſub tuo nomine aliis duciť: ut eā nō ipſi: ſed aliis ſeruitu/rā eē ſignificet.i.eius corruptorib9. ¶Tibi deſerit heſperus œtā: mōtē theſſaliæ: ī quo ſtellæ uidenť occi/deř: ſicut de ida naſci: ut iamq; iugis ſūmæ ſurgebat lucifer idæ: & hoc dicit tibi.i.pp te nox aduenit. ¶O digno cōiuncta uiro: iā īſultat puellæ. ¶Viro mopſo ruſtico & deformi: q̄lē tu q̄ſiſti dū deſpicis oēs: & ira cūde dicit cū oēs deſpiceř: cū ſe ſolū deſpiciat. ¶Mea fiſtula: cantilena. ¶Dumq; capellæ.i.tibi ſunt odio. ¶Hirſutumq; ſupciliū: p īcultū corpus oſtēdit forti tudinē ſuā. ¶Prolixaq; barba: demiſſa barba. ¶Nec curare deū credis mortalia quenq̄ ſuperbia tua dāna ta ē turpi marito: dū credis nullū deorū curare mor talia. Quā rē ſecūdum ſtoicos dixit. ¶Roſida mala: matutini roris humore pfuſa. ¶Dux ego ueſter erā: aut dux præhibam: aut capellas alloqtur. ¶Alter ab undecimo tūc me iā ceperat annus.i.tertiuſdecimus Alter.n.de duob9 dicimus: ut unus ſit ab undecimo duodecimus: alter tertiudecimus. Nam pubertati uicinum ſe fuiſſe ſignificare uult: quod de duodecimo anno procedere non poteſt. ¶Iam fragileis poteram a terra contingere ramos: nec dum magnos & altos: & hoc dicit tantæ altitudinis erā iam ut poſſem attingere: minores & fragileis & adhuc arboris ramos: & Bene cum annis iungit habitum corporis. Nam & iure pubertas ex utroq; colligitur.

¶ANTO. Nuces: honor nucibus naturæ peculiaris gemino protectis operimento: puluinati primū calycis mox lignei putaminis: quæ cauſa eas nuptiis fecit religioſas tot modis fœtu munito: quod eſt uériſimilius: q̄ quia cadendo tripudium ſomnum ue faciant. Pli.li.xv.ſcri. Tibi deſerit heſperus œtam: ideſt in tuam gratiam occidit heſperus: olim namq; & nunc quoq; maritus primo ſponſæ nō in luce: ſed in tenebris iungitur: de quo Plutar. problema extat: hæc omnia tamen ironicos dicta accipiātur. Poſſes itē hoc pacto accipere. ¶Tibi deſerit heſperus œtam: ideſt te propter e cælo fuit heſperus tanq̄ id egre ferens melior tamen ſenſus prior: nam noctu nubebant: ut diximus. ¶Oetam: œta mons eſt in theſſalia: qui ab oriente: ac thermopylis in occidentem uſq; in ſinum ambratium extenditur: aſperitatis & celſitudinis non mediocris: hæc & plura Strab. lib. ix. ¶O di/gno con.ui. ironicos loquitur ut iam diximus. Nec curare deum. Ex epicuri ſententia id erat. Is enim ut Cicero ſcribit in lib. de.n.d. Ex animis hominum extraxit radicitus religionem: quum diis immortalibus & opem & gratiam ſubſtulit: ita fit ut non modo homines a deis ſed ipſi dei inter ſe ab aliis alii negligātur. Stoici uero op/time dicebant eorum prouidentia mundum adminiſtrari & regi. ¶Roſcida: rore infuſa. ¶Alter ab un.i. ſecun/dus: alter enim de duobus dicitur: ergo.xiii. nam pubertati ſe uicinum oſtendit: quod recte Seruius enodauit.

Oeta

¶CHRI. Nuces: quamuis per nuces iuglandes intelligamus: tamen nucem omnem fructum appellamus: cuius cortex durior ſit: ut eſt amygdala caſtanea iuglans auellana. Iuglandem ſecundum. C. Baſſum quoniam antiqui eam nucem dulcioris ſaporis exiſtimauerunt: & Ioui ſacrarunt iuglandem appellarunt. Cloatius ue/rius ait: iuglans quaſi diu glans: græci hanc baſilicam: ideſt regiam nominant. Nonnulli tamen uoluerunt eē dictam iuglandem a iuuando: quæ autem ex corylo ea dicitur auellana: ſiue prænestina: græci ponticam no/minant. Caſtanea heracleotica dicitur amygdala uero græca & thaſia. Eſt etiā nux pinea. ¶O digno cō.ui. atq; contraria dixerat Mopſo nyſa datur. Sed hæc eſt amantis inconſtantia: in quo amor odium indignatio com/miſeratioq; alternatim æſtuant. Ibi enim ex quadam commiſeratione dolebat. Hic indignabundus cum quæ ritur de puellæ ſuperbia affirmat ſuos faſtus eſſe indignos hac pœna ut illa turpi nubat. ¶Dum de. omnes: dū per faſtidium nemo placet: turpiſſimum ſortita es: deīde narrat quæ ſint quæ in eo illa oderit quæ potius amā da uidebantur: ut eſt muſica: quā ſignificat per fiſtulam: ut ſunt greges: ut eſt quidam uirilis habitus. Odit fiſtu lam tanq̄ auſtera: & quæ nulla muſicæ uoluptate demulceatur. Odit capellas tanq̄ nimis delitioſa: & cui ſorde/rent greges: inter quos nata eſt: odit ſupercilium & barbam tanq̄ quā nihil uirile delectet: quod in homine lau di datur. Vnde Phædra apud Ouid. Sint procul a nobis iuuenes ut fœmina compti Fine coli medico forma ui/rilis amat. ¶Supercilium: cilium dicimus ſuperius oculi operimentum quod cilatur: ideſt crebro moueatur: dum frequenter tegit retegitq; oculum: inde ſupercilium īſima pars frontis quæ præeminet oculo: quod quo niam illo animum multis modis indicamus ponitur pro grauitate: ut hic poeta in Priapea: Conueniens latio pone ſupercilium. Item pro ſuperbia Iuue. Sic cum magnis uirtutibus affers grande ſupercilium numeraſq; in dote triumphos: Capitur etiam pro eminentiori montis colliſue parte editiore. Vnde in geor. Ecce ſupercilio cliuoſi tramitis undā elicit. dicūt ſupcilia in tutela Iunonis eſſe: nam illis oculos tegimus p quos luce fruimur: quā iunoni tribuūt: unde dicta: eſt Lucina Pōpeius ait: Ergo hæc hirſutum ſupercilium pro prauitate uř poſu/iſſe. ¶Nec cu. deum: īſultanter protulit. q.d. ex hac pœna tibi illata uides deos humana curare: q; non credebas.

Cilium Super/cilium

CSER. Vt uidi ut pii: unũ ẽ tẽporis: aliud q̃litatis. Nã hoc dicit: mox uidi queadmodũ pii. ¶ Malus error: diffinitio amoris: nã amor errare plerũq; cõpellit. ¶ Nũc ſcio qd ſit amor: uel q̃ſi iã iuuenis: uel q̃ſi ſpretus. Grauior.n.amor ſit ex deſperatiõe. Terẽ. Perii. q̃to minus ſpei ẽ: tãto magis amo. ¶ Iſmarus aut rho. mõtes ſunt thraciæ aſpimi. Et pite uitupat amorẽ ab origĩe: Itẽ a geſtis rebus: ut Sæuꝰ amor docuit. Nã de exitu circa deũ uitupatio nõ cadit. ¶ Extrẽi garamãtes: populi ſũt africæ. Extremi ãt ſæui q̃ſi a cõſortio hũanitatis remoti: ut Extremiq; hoĩum morini: rhenuſq; bicornis. ¶ Nec gen.n.pu.nec ſan.ed.i.nihil habẽtẽ ĩ ſe hũanitatis. Nã nõ dicit nõ mortalẽ. ¶ Sæuꝰ amor docuit na.ſan.ma.cõmaculare mãus q̃ſi nouã artẽ ĩſinuauit: & ĩfudit. ¶ Natorũ ſan. Et bñ fabulã oĩbus notã p̃ trãſitũ tetigit. Quis.n. ignorat Medeã ab Iaſone cõtẽptã ſuos filios ĩteremiſſe? ¶ Cõmaculaᷣ: pollueᷣ. ¶ Crudelis tu q.mr̃: Vtiᷣ ãt optĩa moderatiõe. Nã nec totũ amori ĩputat: ne defẽdat pĩcidã: nec totũ mr̃i: ne amorẽ eximat culpa: Sed & illã q̃ puit & illũ q coegit ĩcuſat: ¶ Improbꝰ ille puer crudelis tu quoq; mr̃: Non ẽ ſupflua hæc uerboꝝ iteratio. Nã ſyllogiſmꝰ ẽ plẽus: q cõſtat ex ꝓpoſitiõe: aſſumptiõe: & cõcluſiõe. ¶ Oues ultro fugiat lu. optat oĩa fieri cõtra naturã: ut.ſ.q̃a illa pulcherrĩa: Turpiſſimo marito nupſit: qd̃ bñ cõtra naturã uidebaᷣ: cũ eẽt ipa hõeſta: cõſequẽs ſit ut ſint alia ꝯtra naturã. ¶ Vt fu.lu.o.& ferãt q̃rcus aurea mala: & reliq̃ q̃ dicit.

Vt uidi ut perii: ut me malus abſtulit error:
Incipe mænalios mecum mea tibia uerſus.
Nunc ſcio quid ſit Amor duris in cotibus illũ
Iſmarus aut Rhodope aut extrẽi Garamantes
Nec noſtri generis puerũ nec ſanguinis edũt.
Incipe mænalios mecum mea tibia uerſus
Sæuus Amor docuit natorũ ſanguine matrẽ
Cõmaculare manus: crudelis tu quoq; mater.
Crudelis mater magis an puer improbus ille:
Improbus ille puer crudelis tu quoq; mater.
Incipe mænalios mecum mea tibia uerſus.
Nunc & oues ultro fugiat lupus aurea duræ
Mala ferãt Quercus Narciſſo floreat Alnus.

CPRO. Mænalios: paſtorales a mænalo mõte arcadiæ q̃ regio plurima paſcua habet. ¶ Ariõ methymneꝰ cytharœdus quũ ĩ pyratas ĩcurriſſet ĩpetrauit: ut ſub eodẽ habitu quo in ſcenã prodire adſueſſet: canere ei liceret: q quũ cantu delphinas elicuiſſet & in mare ſe p̃cipitauiſſet: exceptus ab ipſis: perlatum in terrã eſſe.

CANTO. Vt uidi ut perii.i.quãdo uidi quãdo pii.quãdo me malus abſtulit error.põt.n.ut pro tẽporali aduerbio ẽt accipi ut hoc loco. de quo & Priſ. meminit.li.xv. ¶ Perii: ut nulla fit Synalœpha. ¶ Vt me ma.abſtu.er. Simeta ait de Delphide ſecũda Theo. me morbus flãmifer uſſit. Me penitus totã & ſenſũ malus abſtulit ignis. ¶ Nũc ſcio qd ſit amor: Theo. ait ĩ.iii. Noui qd ſit amor tãdẽ: deus ĩprobus acer difficilis diræ: quẽ lactauere leænę. Mõtibus hircanis nutriuit & ĩproba mater. Obſidet ĩſidiis qui me molleſq; medullas. Vrit & igniferis figit mea pectora telis. ¶ Extremi garamãtes.ii.n.ſunt ultra getulos teſte Dinoy. ¶ Edũt: generãt. ¶ Seuus amor: oſtẽdit amoris crimina & ſæuitiam. Medea.n. Iaſonis amore capta illũ a colchis in Theſſaliã ſecuta eſt. cũq; decẽniũ Corinthi ſecũ fuiſſet: filioſq; etiã peperiſſet ſpreta ob nouã nuptam Creuſam.ſ.uel Glaucã Creontis filiã furore ducta domum incendit radice quadam a Circe inuẽta ea uirtute: ut incenſus ignis nequiret extingui. Iaſon tamẽ euaſit. Glauca & pater igni abſumpti ſunt. Quidam tamẽ ſcriptores uolunt Medæ filios dona quædam ſponte attuliſſe uenenis illita: quibus tactis ſponſa & pater cõſumpti ſunt. Irata autem Medea ꝙ Iaſon euaſerat eamq; ſpreuerat in eius calamitatem omnes iugulauit natos excepto uno qui fugit Theſſalus.ſ. de quibus omnibus plura Diodo.lib.v. ¶ Nunc & oues: contraria fore optat cum pulcherrima turpiſſimo iuncta fuerit.

CCHRI. Vt ui.ut pii: Primũ ut tp̃s ſignificat nõ tñ idẽ ẽ ut & poſtq̃. Nã poſtq̃ oẽ tp̃s ſequẽs ſignificat ſiue ſtatĩ ſequaᷣ ſiue ex ĩteruallo: ut ãt ſignificat ſtatĩ: ꝙ & q̃primũ. Ergo ut uidi.i.ſtatĩ ꝙ uidi.ii.ãt ut ſignificat q̃titatẽ: ueluti cũ dicĩus ut magnus ẽ.i.q̃ magnus ẽ: ergo ut pii.i.ꝓ pẽitus pii: ſic & græci ὡς in utraq; natiõe ponũt. Vñ Theoc. ὡς ει δον ὡς ἐμάνην. ¶ Garamãtes: garamãticæ regiõis caput ẽ garama oppidũ Debri fonte nobile. Nã illius aq̃ noctu feruẽt ĩterdiu frigeſcũt Sub prĩcipe Veſpaſião iter tutũ ẽ factũ ad garamãtes cũ prius latrões illd̃ redderẽt inuiũ. Corneliꝰ baldꝰ de Garamãtibꝰ triũphauit hõ gadibꝰ natꝰ primuſq; ex externis ad gloriã triũphalẽ ꝓuectus Armẽta huiꝰ gẽtis obliq̃s ceruicibꝰ pabulãᷣ. Nã ſi recta ad paſtũ ora dirigãt officiũt ꝓna ad humũ cornua Garamãtes æthiopes mr̃imõia nõ nouerũt: ſed fœmĩas cões hñt: unde filii p̃res neſciũt. Hæc Soli. Str. ãt refert ulteriorẽ ſyrtis ac repoſtã regionẽ & cirenaicã libes habẽt ſterilẽ ſane. Primi naſamões poſtea pſylli & getuloꝝ pars & garamãtes addit. Præterea garamãtũ terra q̃ ſilphiũ fert anguſta eſt & lõga & arida. ¶ Nec generis.q.d.nõ hũani ſed efferati aĩ. ¶ Electra: Succia ſũt. Ferũt fabulæ ſorores paethõtis: cũ ille apd̃ padũ fulmĩe ictus cecidiſſet: illi flẽtes aſtitiſſe & ĩ arbores cõuerſas gumi qd̃ heletrũ facit ex ſe emitteᷣ dicitq; electrũ qd̃ ἡλιος.i.ſol eaꝝ pr̃ fuerit. Lõgũ aũt eẽt referre diuerſorũ ſcriptoꝝ opiniões de electro. Nã neq; de regiõibus ĩ q̃bus naſcaᷣ: neq; ex q̃ re gignaᷣ ĩter illos cõuenit. Sed certũ ẽ teſte Pli. gigni ĩ inſulis ſeptẽtrionalis oceãi: & a germãis appellari gleſſum. Itaq; nr̃i unã illaꝝ ĩſularũ gleſariam noĩant: naſciᷣ ãt de fluẽte medulla pinei generis arboribus: ut gumi in ceraſis reſina in pineis erũpit humoris abundãtia. Quapp latini ſuccinũ appellãt. Denſaᷣ deinde frigore: aut tẽpore autũnali. Cum æſtus intumeſcẽs ex inſulis rapuerit expellit in littora: Quod aũt pinea arbore ſuccus ſit ĩdicat Pineus ĩ illo ex attritu odor & qd̃ accẽſum tedæ more ad nidore flagret. Liquidũ primo diſtilare argumẽto ſunt q̃dã ĩtus trãſlucẽtia ut formicæ & culices q muſteo adheſerũt. De q̃ qdẽ re & apd̃ Martia. epigrãma eſt. Naſci etiã in india certũ eſt. Nã Archelaus q regnauit in Cappadocia illinc rude aduehi adhuc inherente cortice polliriq; lacte incoctum dixit. Helectri uis eſt teſte Caliſtrato: ut contra lymphationes proſit p̃terea Vrinæ difficultati potum alligatumq; Accepta ex attritu ui caloris paleas & frondes arentes ita rapit ut magnes ferrum. Sed & hæc & multa alia diſtinctius inuenies in ultimo Plinii li. Etruria ſuccinũ ambrã uocat.

Garamantes

¶SER. Electra pinguia.i.ſuccinæ gẽmæ.¶ Myricæ arbuſta uiliſſima.¶ Certẽt cygnis ululæ:aues ἀπὸ τοῦ ὀλολύζειν.i.a fletu nõiatæ.¶ Sit tityrus orpheus:uiliſſimus ruſticus Orpheus.ſ.putet̃ ĩ ſiluis.¶ Arion:uero inter delphinas.Hic autem leſbius citharœdus optimus fuit:q quũ Tarento corinthũ cũ multis opibus peteret:& uideret ſibi ĩ mari tẽdi a nautis inſidias:petiit ut cithara paululũ caneret:ad cuius ſonũ cum delphini peruenisſent:excuſſit ſe ſupra unũ:& ita ĩminẽs uitauit periculũ.¶ Delphinas:nas iõ breuis eſt: quia græca declinatio eſt:ſicut Arcadas accẽſos monitu.Nã omnia græca nõia q̃ nõiatiuũ i es terminãt:ut arcades: delphines:naiandes:accuſatiuũ pluralẽ corripiũt.¶ Oĩa uel me.fi.m. aut oĩs terra opiat̃ fluctib⁹ maxĩs:aut mediũ χαος: optat.n.cõfuſionẽ oĩum elemẽtorũ.¶ Viuite ſil. ualete.Nã nõ bene optãtis ẽ.ſed renũciãtis.ordo ẽ.¶ Præceps deferar ĩ undas de ſpecula aerii montis.¶ Extremũ hoc munus moriẽtis hẽto.i.moriar ĩ ĩuidiã tuã. Nã amare ait munus: ſic Mezẽtius:Et hæc tibi porto dona prius.¶ Hæc damon: ſubaudi dixit uel cecinit.¶ Dicite pierides:Bene aĩos erigit auditorũ dicẽdo Supiora utcũq; dicta ſunt:ſequẽtia non niſi a numinibus potuerunt explanari.Sane id debemus accipere paſtores hoc referre:quod aliq̃do ĩ arcadia audierũt.Vnde & ſuperius ait: Incipe mænalios mecũ mea tibia uerſus.i.arcadicos.¶ Nõ oĩa poſſumus omnes:Sic Ci.Vnũ ſuſtinere uix pauci poſſunt:utrumq; nemo.¶ Effer aquã:hic ĩducit mulierẽ ſacris qbuſdã peruertẽtẽ mentẽ amatoris a quo ſpernebat̃.¶ Adole:ĩcende:κατὰ εὐφημισμὸν dr̃.nã adole ẽ auge.

Pinguia corticibus ſudent Electra Myricæ.
Certẽt & Cygnis Vlulæ ſit Tityrus Orpheus.
Orpheus in ſiluis inter Delphinas Arion.
Incipe mænalios mecum mea tibia uerſus.
Omnia uel medium fiant mare uiuite ſiluæ.
Præceps aerii ſpecula de montis in undas
Deferar extremũ hoc munus moriẽtis habeto.
Deſine mænalios iam deſine tibia uerſus.
Hæc Damõ uos quæ reſpõderit Alpheſibœus
Dicite Pierides non oĩa poſſumus omnes. AL.
Effer aquam & molli cinge hæc altaria uicta.
Verbenaſq; adole pingues & maſcula Thura

Heliades ¶ANTO. Electra:ferũt heliades ſorores phaetõtis fratris ĩteritũ tã diu deploraſſe ut mortuæ oẽs ĩ alnos tãdẽ arbores lachrymãtes adhuc cõuertent̃:earũq; lachrymas a celtis ipſis q ea circũ habitant loca ſæpe numero emũgi:cũ in aureũ uertant̃ electrũ:& tanq̃ lapidẽ dureſcãt:Id Dionyſius ſcribit.Dicit̃ ꝓterea ꝓprie electrũ teſte Pli.lib.xxxiii.ubicunq; quĩta argẽti porcio ineſt auro mixta.De Electro ẽt li.iii.Geor.latius dicet̃. Electrũ ſine h.ſcribit̃:cũ χιλην ante e græce habeat.¶ Myrice:de his late ecloga q̃rta.¶ Cygnis eſt: cygnus auis undiq; plumis albis cõferta & dulce canẽs latine olor dicit̃.Scribit aũt Ci.li.i.tuſcu.ꝙ cygni nõ ſine cã apollini dicati ſunt ſed ꝙ ab eo diuinationẽ habere uideant̃:qa ꝓuidẽtes qd in morte boni ſit cũ cãtu & uoluptate moriãt̃. Meminit & Pli.lib.x.¶ Vlulæ:aues ſunt nocturnæ ab ululatu dictæ de qbus ẽt Pli.¶ Certẽt & cygnis ululæ:Comatas ait in Theocriti quĩta luſciniæ dulci raucos cõtẽdere turdos.Nec fas ẽ: epopas cygnis obſtare canoris.¶ Orpheus:de hoc iã dictũ ẽ.¶ Ariõ:is fuit citharedus q̃ optimus: de quo late Oui.li.ii.fa.ait ãt. Quod mare nõ nouit:q̃ neſcit ariona tellus.Carmĩe currẽtes ille tenebat aq̃s Protinus ĩ medias ornatus deſilit undas.Spargit̃ ĩpulſa cerula puppis aq̃.Inde fide maius:tergo delphĩa recuruo.Se memorãt oneri ſuppoſuiſſe nouo.Ille ſedẽs citharãq; tenẽs p̃ciũq; uehẽdi Cãtat:& æquoreas carmĩe mulcet aq̃s:hæc & plura Oui.ſed latiſſime Hero. circa prĩcipiũ primi libri:qđ repetit:ẽt Gellius li.xv.ca.ulti.¶ Extremũ hoc:ordo eſt:hoc habeto extremũ:munus moriẽtis. ¶ Dicite pierides:hic uerſus totus ẽ Furii ex.x.li.Lucre.itẽ li.v.ait maior erat natu nõ omnia poſſumus oẽs.Macro.auctor li.vi.¶ Verbenas:uerbena Iouis ara uerebat̃:dõus purgabat̃ luſtrabaturq; ferebat̃ aũt domeſtica flore albo in ortis:ſacerdotes eã purificatiõibus adhibere cõſueuerũt:ſiq; medicus uiſitando infirmũ ipſam portauerit ægroto neſciente:& dicet ægroto ipſi qualiter es:̃ ſi dixerit æger bene ſanabit̃.Si male moriet̃.Hæc alii. Pli.aũt ſcri.li.xxii.ca.iii.uerbenã dici gramẽ ex ara cũ ſua terra euulſum &c.Propterea igit̃ pingues uerbenas dici putari.nã & aræ pingues dicunt̃ eſſe.¶ Adole.i.ure teſte Nonio.Alibi adolere ſignificat augere honorare ꝓpitiare:ut li.i.ænei.Et flammis adolere penates.¶ Maſcula thura:Maſcula thura aliqui putãt a ſpecie teſtium dicta.Sunt.n.rotundiora & religioni tributa ne ſexus alter uſurparet̃ auctor Pli.lib.xii.¶ Sanos.i. non amãtes: qui.n.amant non ſani ſunt:Hinc illud Maronis lib.iiii.Quum ſic unanimem alloquitur male ſana ſororem.

Cygnus Olor

Verbena

¶CHRI. Ariõ:hiſtoriã ponit Seruius.Addit tamẽ Herodo.hũc uirũ Metimneũ fuiſſe ac oẽs cytharedos ſuperaſſe & a Periãdro corynthioꝝ tyrãno:abeuntẽ in Italiã ueniſſe ac multas adeptũ opes: ex ſuo artificio nauẽ quorũdã corynthioꝝ q̃ ad periandrũ rediret cõſendiſſe:& animaduerſis inſidiis ĩpetrauit a nautis:ut aliquãtulũ canere cythara ſineret:atq; νόμον ὄρθιον ceciniſſe mox ſe in mare p̃cipitaſſe ac delphino ſuſceptũ in inſulã tenarõ incolumẽ delatũ eſſe: atq; inde ad periãdrũ rediſſe & nautas q illũ in Italiã eſſe mẽtiti fuerãt ita arguiſſe:ut ſcelus fateri cogerent̃. Addit etiã idẽ Hero.æneã ſtatuã arionis a delphino uecti poſitã eẽ in tenero inſula. ¶ Omnia uel mediũ:Summã oſtẽdit deſperationẽ.¶ Viuite:nõ optantis:ſed diſcedẽtis eſt:& ad mortẽ ꝓficientis.¶ Specula mõtis:locus editior dicit̃ ſpecula unde ad multũ ſpaciũ facilis ſpeculatio ꝓſpectuſq; ſit eadẽ ratione ſpecula feneſtra appellat̃.Inuenit̃ etiã ſpecula p diminutionẽ a ſpe.¶ Pierides.Sine quaꝝ auxilio rem ipſam pp ſuã magnitudinẽ nos dicere nõ poſſemus.Et ſic attẽtionẽ reſtaurat auditoribus:q iã audiẽdo feſſi eſſe poſſent.¶ Nõ omnes poſſumus oĩa:imo fortaſſe nullus eſt qui poſſit oĩa.¶ Verbenas:q̃ſi herbena ꝓprie ſpẽs herbæ:eſt q̃ alio uocabulo ut ẽ in ſynonimis uerminatia dicit̃:græce dicit̃ hierobotanõ quaſi ſacra herba:quoniã illã ſacrificiis adhibebãt antiq:capit̃ aũt uerbena ꝓ omnibus frõdibus quæ adhibent̃ ĩ ſacris.¶ Maſcula thura: Thus maſculum appellant medici qđ ſubalbidum & rotondum & pingue & naturaliter lene & frãgibile eſt: & qđ ad ignem cito accendatur:odorem ſuauem copioſe emittit.Hoc omnium optimum eſt: ut ait Dioſco.

Specula

Verminatia
Thus
Maſculum

Coniugis ut magicis ſanos auertere ſacris
Experiar ſenſus nihil hic niſi carmina deſunt.
Ducite ab urbe domũ mea caría ducite daph-
Carmía uel Cælo poſſunt deducere lunã. (ni.
Carminibus Circe ſocios mutauit Vlyxi.
Frigidus in pratis cantãdo rũpit̃ Anguis. (nĩ
Ducite ab urbe domũ mea caría ducite daph-
Terna tibi hæc primũ triplici diuerſa colore
Litia circundo terq; hæc altaria circum
Effigiẽ duco. numero Deus ĩpare gaudet. (nĩ
Ducite ab urbe domũ mea caría ducite daph.
Necte trib9 nodis ternos amarylli colores. (cto
Necte amarylli nodos & ueneris dic uícula ne
Ducite ab urbe domũ mea caría ducite dapni.

SER. Sanos ſenſus: nõ amãtes: Vnde cõtra amãtes ĩſanos uocamus. Auertere ãt a ſanitate mutar̃: aut auertere ait ꝓ cõuertere: ut ſit mutata ꝑpoſitio. Expiar: Coner: ꝓbẽ ĩcipiã. Carmía uel cælo poſſunt deducere lunã. Vel. i. ẽt: ut Vel priamo miſerãda manus. Eſt ãt argumẽtũ a maiore ad mĩus. Si hæc poſſunt facere carmina: cur nõ ẽt facilia ĩpleant̃? Quid. n. facilius q̃ ut ex urbe rus redeat: & ciuitatẽ deſerat ruſticus? Cãtãdo: dũ incãtat̃. Nã gerũdius modus ab oĩ uerbo ſimiliter ꝓcreat̃. Vnde mõ cantãdo a paſſiuo ait: cũ ſupra ab actiuo dixerit: ut Cãtando tu illũ. Tale ẽ illud in Saluſtio: Cũ ipſe ad imperandũ Tiſidiũ uocaretur. i. ut ei ĩperaret̃: Frigidus: nocens: ut Frigida Saturni quo ſeſe ſtella receptet. Licia circundo: bene utitur liciis: quæ ita ſtamen implicant: ut hæc adoleſcentis mentem implicare contendit. Effigiem duco: amatoris dicit effigiem: ſic Dido: Effigiemq; toro locat haud ignara futuri. Numero deus impare gaudet: aut quẽcunq; ſuperorum: aut Hecatem dicit: cuius poteſtas triplex eſſe perhibetur. Vnde eſt: Tria uirginis ora Dianæ: nam ut ſupra dictũ eſt ſuperi dii impari ĩferi pari gaudent. Impare autem propter metrũ ait. Nam ab hoc impari dicimus. Necte: cõiunge tribus nodis alligationibus. Amarylli: uocatiuus græcus. Hæc Amaryllis eſt ea: quam græci σvμvιςiv dicũt. Et Veneris dic uincula necto: Anapeſtus eſt trimeter hypercata lecticus. Hoc autem metrũ eſt Cupidini conſecratum: ut ita implicetur mens amatoris: ſicut implicant̃ & connectuntur illi colores inuicem.

ANTO. Magicis ſacris: maxime quæſtionis & ſemper incerte eſt inquit Pli. xxviii. capitu. ii. ualeant: ne aliquid uerba: & incantamenta carminum. Veſtales noſtras hodie credimus nõdum egreſſa urbe mãcipia fugitiua retinere ui ſola præcationis. Non pauci etiam ſerpentes ipſos recantari credũt. Cato prodidit luxatis membris carmen auxiliari. Marcus Varro podagris. Cæſarem dictatorem poſt unum ancipitem uehiculi caſum ferũt ſemper ut primum cõſcendiſſet id ꝗ pleroſq; nunc facere ſcimus carmine ter repetito ſecuritatẽ itinerum aucupari ſolitũ: hic & faſcinatiõibus adoratiõe peculiari occurrimus & impares numeros ad omnia uehemẽtiores credimus. Idq; in febribus dieꝝ obſeruatiõe ĩtelligit̃. Scribit itẽ ꝗ Theocri. apud græcos. Catu. apud nos: & Vir amatoria ĩcãtamẽta imitati ſunt. Magia ꝑterea ĩcãtatio dicit̃: Mageuo magicã exerceo. Circe: ſolẽ ferũt duos ꝓcreaſſe pueros Aeetã ac Perſẽ: Aeeta in Colcho regnauit. in Taurica Perſes: Crudeles ambo efferriq; e Perſe Hecate horta eſt q̃ poſtea Aeete nupſit: genuitq; liberos tres: Circẽ: Medeã: & Agialeũ. Circe ad oĩs generis uenenoꝝ curã uerſa multarũ herbarũ radicũq; uarias uires mirabileſq; reperit. Venit demũ ad itaLiã: inq; eo ꝓmõtorio qđ nũc quoq; ab illa Circeũ uocat̃ reſedit: hæc ex Dio. li. v. Qũo aũt Vlyxis ſocios carminibus uerterit in feras legito Oui. li. xiiii. met. Cice. aũt ĩ lib. de nat. deo. ſcribit Cyrcẽ ſolis fuiſſe filiam ex Perſide Oceani filia. Litia: ꝗ ea uĩ in carminibus haberẽt: ĩnuit ẽt Pli. li. xxviii. quũ ait ĩguinibus medẽt̃ aliqui litiũ telæ detractũ alligãtes nouenis ſeptenis ue nodis ad ſingulos nominãtes uiduã aliquã atq; ita inguina ad alligãtes litio. Cãtãdo: dũ cãtat̃. Numero deus impare ga. impares nũeros a donia uehemẽtiores credimus ĩquit Pli. lib. xviii. ca. iii. & Macro. lib. i. ſat. ſcribit ꝗ impar numerus mas & par fœmina uocat̃. Itẽ arithmetrici imparem patris & parem matris appellatiõe uenerant̃. Pli. itẽ lib. xii. inquit ꝗ maſculũ genus religioni tributũ eſt.

CHRI. Magicis: de his dicet̃ in quarto ænei. Sanos: nullo amore implicatos. Inſanos. n. dicimus furioſos: at furoris: ut Plato ait Quatuor ſpẽs ſũt uaticinii: q ẽ ab Apolline poeticæ facultatis: qui ẽ a muſis Amoris: q eſt a Venere myſterioꝝ: qui ẽ a bacco. Ergo q amãt furore parciti ſũt ergo furioſi: ergo ĩſani. Vnde ſequit̃ ꝗ qui ſani ſũt: nõ amẽt. Vult itaq; auertere. i. remouere ſenſus uiri ſui ſanos. i. ab amore liberos qđ faciet ſi implicabit amore. Vnde erunt ĩſani quẽadmodũ dicimus ĩſanũ poetã: & ĩſanũ uatẽ. Ducite ab urbe domũ mea c. d. d. Sic ẽt Theocri. ĩ pharmaceutria adhibet ĩtercalarẽ uerſum haud diſſimilẽ. ιυγ ἕλκε τὺ τῆνον ἐμὸν ποτὶ δῶμα τὸν ἄνδρα. Cælo poſſunt de. lu. magoꝝ eſt polliceri ſuis carminibus lunã e cælo euocari. Vnde Theſſali cũ lunam laborare timerẽt qa carminibus incantaret̃ tinnitu uaſoꝝ æneoꝝ ne illa carmina audiret obſtrepebãt. Hinc Iuue. Iam nemo tubas nemo æra fatiget Vna laboranti poterit ſuccurrere lunæ. Terna: ꝑter animos negãt pytagorici & platonici qcquã numeris eſſe pfectius quippe q figurarũ numerũq; ſerie ac ꝓportione a ſummo deo cõſtituta ſint oĩa atq; ita digeſta ut numeris & figuris cõtineri uideant̃. Ait. n. Pythagoras: ex monade oriri numeros ex numeris pũcta: ex pũctis lineis: ex iis figuras planas: ex planis ſolidas figuras ex iis ſolida corpora. Et ex iis elemẽta eſſe ex qbus ſit mũdus. Trinitatẽ autẽ Pythagorici reꝝ omniũ mẽſuram dicunt. Nam deus ternario numero res gubernat: primo. n. ſingula creat: ſecundo ad ſe creata rapit. Tertio rapta perficit. Res itidem primo a perẽni fonte effluunt: dũ naſcunt̃: Secũdo in eundẽ refluunt. Dum ſuam illã originẽ repetunt. Tertio pficiuntur in ſuũ principium iam reuerſa. Orpheus igit̃ deum principium medium & finem dixit. Principium autem ut producit: medium: ut producta ad ſe rapit. Finis: ut redeuntia perficit. Ternos colores: manet in eadem trinitate. Veneris dic uincula necto: ſimile quidam & Theocritus
πᾶσ᾽ ἅμα χαὶ λέγε ταῦτα τὰ Δέλφιδος ὀστέα πάσσω.

SER. Limus Vt hic dureſcit: fecerat illas duas imagines alterā ex limo: qui ex igne fit durior alterā ex Cera quæ igne ſoluitur: ut Videlicet mens amatoris: ita dureſceret: ad illā quā tunc amabat: omneſq; alias ſicut limus ad ignē: & ad ſe ita molliret & ſolueret amore: ut Cera ad ignē liqueſcit. ¶ Sic nr̄o daphnis amore: ſubaudi dureſcat & liqueſcat: ut. ſ. quā appetit Deſerens me: potius amet. ¶ Sparge molā: far & ſalē. ¶ Et fragileis incēde bitumine lauros: ideſt lauros diuino igne conſume. Nam bitumen ex fulmine dicitur procreari. Vnde iuxta Babyloniā: qa frequētia cadūt fulmina: hac re lacus redūdat: adeo ut īde fabricaſſe muros Semyramis dicat.

Limus ut hic dureſcit & hæc ut cera liqueſcit
Vno eodemq; igni ſic noſtro daphnis amore.
Sparge molā & fragileis īcēde bitumīe lauros.
Daphis me mal⁹ urit ego hāc ī Daphide laurū.
Ducite ab urbe domū mea caria ducite daphni.
Talis amor Daphni qlis cū feſſa Iuuēcū
Per nemora atq; altos quærendo bucula lucos
Propter aquæ riuum uiridi procūbit in herba.
Perdita nec ſeræ meminit decedere nocti
Talis amor teneat nec ſit mihi cura mederi.
Ducite ab urbe domū mea caria ducite daphni.
Has olī exuuias mihi perfidus ille reliqt
Pignora cara ſui quæ nunc ego limine in ipſo
Terra tibi mādo debēt hæc pignora Daphni.
Ducite ab urbe domū mea caria ducite daphni
Has herbas atq; hæc pōto mihi lecta uenēa
Ipſe dedit Mœris naſcuntur plurima Ponto.

¶ In daphnide laurū: aut arcaiſmos eſt ꝓ in Daphnidē: aut ītelligamus ſupra Daphnidis effigiē eam laurū incendere propter nominis ſimilitudinē. ¶ Bucula: bouis eſt diminutio. Sane bos anomalū nomē eſt. Nā hic bos & o bos ꝓducit ſicut his bobus: & ab his bobus. Nā reliqui oēs caſus breuē habēt ſyllabā primā. ¶ Propter aquæ ri. iuxta. ¶ Perdita: amorē cōſumpta. ¶ Nec ſit mihi cura me. aut nolī magicis artibus ſubuenire: aut nolī cū ipo cōcūbere. Ab utroq; n. medicina amātibus uenit. ¶ Perfidus: nūc. ſ. ꝑfidus. ¶ Limine in ipſo: loco ſacro: ſicut ſupra diximus Veſtæ.

ANTO. Cæra liqſcit: ſimeta in Theocriti ſecūda ait: utq; meis palens digitis bene cæra liqſcit: Mindius ex tēplo ſic noſtro delphis amore. ¶ Molā: erat mola ex ſale & farre molito: ut ſcribit Var. ¶ Bitumē: bitumē ē terra gleba q̄ a calorē liqfacta afflatē atq; diffunditē: rurſumq; ī glaciē fortiſſimā ab aq̄ frigida īmutatē q̄lis ē lacuū aq̄: unde & ſectiōe & īciſiōe opus ē. Id poſtea in ſummo fluitat: Stra. auctor li. xvi. Pli. āt li. xxxv. capi. xiiii. ſcribit: ꝙ bitumen alibi limus alibi terra. Limus ab Iudææ lacu emergēs Terra in Syria. Eſt uero liqdū bitumē ſicut & acyntiū gignitē & pingue liquoriſq; oleacei in Sicilia: utunturq; eo ad lucernaꝝ lumīa. Itē ad ſcabiē iumētoꝝ. Vis bituminis

Lauros

q̄ ſulphuris ſiſtit attrahit diſcutit glutinat. ad lepras prurituſq; corpoꝝ efficax. hæc ex Pli. ¶ Lauros: lauro ī ſuffimētis & purgatiōibus utebātē. Nō tamē fas erat in ꝓfanis uſibus polui laurū: ut Pli. li. xv. mēinit. Daphnis me malus uruit. Simeta ī ſecūda Theo. ait Cōburit me delphis: ego hāc ī delphide laurū. ¶ Propter. i. prope. ¶ Perdita nec feræ: uerſus īteger ē Varii de morte: ut edocet Macro. li. ſat. vi. ¶ Pōto: mēſura pōti a Boſphoro ad meotidis lacū ꝓtēditē. ut ſcribit Pli. li. vi. Soli. aūt ſcribit ī pōticis oris Aconē portū eſſe: q ꝓuētu maloꝝ gram inū uſq; adeo celebris eſt: ut noxias herbas aconita illic nominemus.

CHRI. Limus: ut hic quēadmodū unus idēq; ignis liqfacit cærā ac cōtra limū cōſolidat: ſic amor q ignis ē liqfaciēdo te mihi reddet duꝝ aduerſus alias uel cū liqfecerit: & molē reddiderit ī noſtrū amorē cōſolidabit ut ꝑmaneas ī eo nō diſſimile ē illud Theocriti ως τουτον τον καρον εγω συν δαιμονι τακω ως τακοι θυπ ερωτος ο μυνδιος αυτικα δελφις. ¶ Bitumīe: Iudææ lacus ē quē Aſphaltitē nominát īmēſo ambitu. Vnde mare mortuū a nōnullis noīatē ſed ſapore corruptior ē q̄ marē: grauitate odoris accolis ē peſtifer. Et ut placet Soli. aīal nullū habet nihilq; ī eo mergi pōt. Vñ ēt teſte cornelio tacito. Nādi impitos attolit. Certo. n. tꝑe bitumē egerit qđ a lacu ēt aſphaltū nominát. Liquor ē acer natura ſua & ſparſo aceto cōcreſcit primū māu trahitē: Inde nullo iuuāte influit: nō ære: nō ferro: ſed ſanguīe mēſtruo ſcinditē. Iordanē oēm p hūc labi dicūt: nec tamē infici. Hoc Semiramim ꝓ calce ad ſtructurā babylonicoꝝ mœniū uſam dicunt. Pli. ſcribit bituminis naturā ꝓximā eſſe ſulphuri. Idq; eſſe limū qa iudææ lacu emergat. Prætereo multa: q̄ de bitumīe ab eodē dicunē Dioſcorides ait: bitumē aliud aridū aliud liquidū eſſe: aridū gigni in iudea. Phœnice: & Sidonia liqdū in Babylonia: Apollonia: & Sicilia: uocatē a nōnullis ſtercus dæmōis. Galenus dicit illud uim habere calfaciēdi & deſiccādi. Serapiō ſcribit: ꝙ ꝓhibet apoſtemationē uulnerū. Suo ſuffitu cōfert doloribus matricis: potū cū caſtoreo & uino ciet menſes & cōfert tuſſi ueteri: & aſmaticis & morſibus uenenoſoꝝ: potū cū aceto. ſoluit ſanguinē coagulatū impoſitū dētibus ſedat dolorē admixtū farinæ ordei & nitro & ceræ ꝓdeſt podagræ. ¶ Perdita nec ſeræ meminit decederē nocti. Verſ⁹ ē ex Vario de morte: dicit. n. Nō amnes illā medii ñ ardua tardāt flumīa: nec ſeræ meminit decederē nocti. ¶ Nec ſit mihi cu. me. Optat. n. & illū amorē īplicari: & ſe cōtra ita liberari: ut cū negligat. Sic. n. ad plenū iniurias ulciſcetē. ¶ Exuuias: quoniā ꝓ hoſte ille ſe geſſerit: exuuias appellat quas ille ꝓ amoris pignore reliquit. ¶ Cara: nā res amati uehemēter diligit amās. Hæc duo ēt ī Didone expreſſit: ꝙ tūc haberet ꝓ exuuiis & olī ꝓ pignore amoris cara ſic Iuue. Gratoq; īdulget baſia plectro. ¶ Perfidus: iurgiū eſt amātis. Nā dolet fidem frangi. ¶ Herbas at. u. Herbas ex quibus facile fiāt uenena. i. philtra amatoria quæ iure uenena dicunē: quoniā p uenas ad p̄cordia diſcurrāt unde ueneficia appellanē & uenefica: quæ illa faciant. Probat aūt efficaciam ueneficii ab auctore: ait ergo ipſe mœris. Nam emphaſim facit ꝓnomen & mœris ea grauitate pronunciat tanq̄ ſi ſonet maximus in ea re artifex. Deinde a patria. Non in ponto fuit medea oīum ueneficarum maxima. Sed qūo lecta: ſunt ab eo uenena: ſi mœris dedit: ſed legamus. Ipſe mœris dedit uenena lecta mihi ideſt lecta: ut ego haberem quaſi dicat meo noīe legit. Nam cum legunt herbas nominát cui legant.

¶SER. Atq; ſatas alio uidi traducere meſſes: magicis qbuſdã artibus hoc fiebat: Vnde eſt in duodecĩ tabulis: Ne ue alienã ſegetẽ pellexeris. ¶ Ne reſpe. nolũt. n. ſe uideri numĩa: niſi ex nimia neceſſitate. Vnde ꝓ miraculo dictũ eſt: Alma parens cõfeſſa deã: qđ nõ faceret niſi in ꝑiculo filii. ¶ Nihil ille de. n. car. curat. Satis eſt ꝙ putat artẽ magicã nil ualere. ¶ Corripuit tre. al. flã. hoc uxori Ciceronis dr̃ cõtigiſſe cũ poſt peractum ſacrificiũ libare uellet in cinerẽ: uiſa eſt flãma: q̃ flãma eodẽ anno cõſulẽ futuꝝ oſtẽdit eius maritũ: ſic Cice. in ſuo teſtat̃ poemate. ¶ Bonũ ſit: iõ dubitat & optat: ut hoc ſignũ bonũ ſit: qa ignis medius eſt & q poſſit ẽt nocere. ¶ In li. la. in loco ubi amati ueſtes obruerat. ¶ Ipſi ſibi ſomnia fingũt: oĩa q̃ ſupra dixerat de arte magica deſtruit dicẽdo hæc uera deſiderãtibus tãtũ uideri: qđ ꝑ ꝓuerbiũ eſt locutus.

His ego ſæpe Lupum fieri & ſe condere ſiluis
Mœrin ſæpe animas imis exire ſepulcris
Atq; ſatas alio uidi traducere meſſes.
Ducite ab urbe domũ mea carĩa ducite daph-(ni.
Fer cineres amarylli foras riuoq; fluenti.
Trãſq; caput iace ne reſpexeris. his ego daphni
Aggrediar. nihil ille Deos nil carmina curat.
Ducite ab urbe domũ mea carĩa ducite daph-(ni.
Aſpice corripuit tremulis altaria flammis
Spõte ſua dũ ferre moror cinis ipſe. bonum ſit.
Neſcio quid certe eſt & Hylax ĩ limine latrat.
Credimus? an q amant ipſi ſibi ſõnia fingunt?
Parcite ab urbe uenit iã ꝑcite carmĩa Daphnis.

¶ANTO. Lupũ fieri: Pli. li. viii. ſcribit: ꝙ in Italia quoq; credit̃ lupoꝝ uiſus eſſe noxius: uocemq; homini quẽ priores cõtuent̃ adimere ad p̃ſens. hoĩes ãt in lupos uerti rurſuſq; reſtitui ſibi falſum eſſe cõfidẽter exiſtimare debemus: aut credere oĩa quæ fabuloſa tot ſæculis cõpimus. Euãthes ĩter auctores græciæ nõ ſpernẽdus tradit Archadas ſcribere eũ gente anteĩ cuiuſdã ſorte familia electũ ad ſtagnũ quoddã regionis eius duci: ueſtituq; in q̃rcu ſuſpenſo tranare atq; abire in deſerta: trãſfigurariq; in lupum & cũ cæteris eiuſdẽ generis cõgregari ꝑ annos. ix. in quo tẽpore ſi hoĩe ſe abſtinuerit: reuerti ad ſtagnum & cum tranauerit effigiẽ recipere ad priſtinũ habitũ addito. ix. annoꝝ ſenio: addit quoq; Fabius eãdẽ recipere ueſtẽ ĩter auguria ad dextrã cõmeãtiũ ꝑciſo itinere ſi plẽo id ore fecerit nullum omnium præſtantius hæc ex illo. ¶ Alio traducere meſſes. quin etiam inquit Pli. li. xxviii. ca. ii. & legum ipſarum in. xii. tabulis uerba ſunt qui fruges excãtaſſet: & alibi: Qui malum carmen incantaſſet. ¶ Nihil carmina cu. oſtẽdit per hoc Maro carminibus non eſſe pondus. ¶ Aſpice: uerba ſunt amaryllidis. ¶ Bonum ſit neſcio: dubitat an bonum an malum cinis accenſus portendat: deinde certior ait. ¶ Quid certe eſt. i. aliquid eſt: nam & hylax in limine latrat: in limine autem ubi daphnidis exuuiæ erant latrabatq; illius aduentu: ¶ Hylax: melius per x quam per s ſcribitur in fine hylao autem uel hylacteo latro: uel reſono ſignificant: hic & hylactor nomen canis apud Oui. ¶ Credimus. ſ. aliquid eſſe. ¶ An qui amant ipſi ſibi ſomnia fingunt. i. uana cõponunt: uentura putantes quæcunq; deſiderant. ¶ Qui amant: nulla hic Synalœpha eſt. ¶ Parcite: hoc ait credens illum uenturum eſſe. ¶ Parcite: autem deſiſtite.

¶CHRI. Lupum fieri: refert Auguſtinus in libro de ciuitate dei. M. Varronẽ ſcribere de archadibus: quod illi ſorte ducti tranſnatant quoddam ſtagnum: ut ibi in lupos conuertantur: & cum ſimilibus feris uiuunt. Si uero carne humana non ueſcantur: rurſus poſt nouem annos remeato eodem ſtagno reformantur in homines. Deniq; quẽdam demenetum paraſium guſtaſſe de ſacrificio: quod archades immolato puero faciunt deo ſuo Lycæo & in lupum cõuerſum: & . x. anno in humanam effigiem reuerſum in olympia pugilem uictoriam meruiſſe: nec propter aliam cauſam: & lycæum Iouem & lycæum Pana in arcadia uocari exiſtimat Varro: niſi ꝙ ea non alia q̃ diuina fieri poſſe exiſtimat. Pli. etiam ſcribit Euantem inter auctores græciæ non ſpretum tradere: qđ arcades ſcribunt ex gẽte anthæi cuiuſdam ſorte ſimilia electum ad ſtagnum quoddam eius regionis duci ueſtituq; in quercu ſuſpenſo tranare atq; abire in deſerta transfigurariq; in lupum: & inter lupos uerſari per annos. ix. quo in tempore ſi ab homine abſtinuerit redire ad ſtagnum: illudq; tranare: & effigiem humanam priſtinam recipere addito. x. annorum ſenio. Addit idem Auguſti. mulieres fuiſſe in Italia: quæ dantes aliquid in caſeo: homines in iumenta mutabant: quæ neceſſaria quæq; portabant: deinde perfuncti opera ad ſe redibant nec tamen ſenſus rationalis in illis mutabatur. ¶ Et ſe cõ. ſyl. Nam ut dixit Varro cum ſimilibus feris habitabant. ¶ Imis ſepul. Credidit antiquitas umbras defunctorum in ſepulcris requieſcere. Ac propterea magnæ illis curæ erant ſepulcra. Hinc Iuuen. Dii maiorum umbris tenuem & ſine pondere terram: Spirãteſq; crocos & in urna perpetuum uer: Qui præceptorem ſancti uoluere parentis. Eſſe loco. Et Proper. Terra tuum ſpinis obducat lena ſepulcrum. Et tua quod non uis ſentiat umbra ſitim. ¶ Atq; ſatas alio ui. tra. meſ. hoc in . xii. tabulis fieri prohibeatur. ¶ His ego daph. his tam ualidis. ¶ Aggrediar: ueluti hoſtẽ. ¶ Nihil il. de. n. c. c. Stupefacta hæc dicit. Admiratur. n. ꝙ cum ad id ſacrorum iam peruenerit: tamen adhuc illum moueri nõ ſentiat. ¶ Aſpice: cũ ita admirabunda ſtaret: ſecutum eſt hoc mõſtrum. Vnde amaryllis: q̃ latura erat cineres admonet eos flammas cõcepiſſe. ¶ Neſcio qđ. ſ. ſit. q. d. neſcio audiam an non audiam. ¶ Certe eſt cũ iterum & clarius audiſſet dixit: certe eſt. ſ. aliquid: & ſecutus eſt poeta naturã: nã cũ aliqđ ex lõginquo apparet: adeo dubia res eſt: ut incerti ſimus ſit: ne an nõ ſit. Deinde cũ magis appropinquat uidemus ẽt: ſed tamẽ qđ ſit nondũ conſtat Paulo uero poſt cognoſcimus quid ſit: ut uerbi gratia ꝙ ſit equus. Ac demum cognoſcimus non modo equum eſſe: ſed etiã meũ: uel tuũ. Eadẽ ratio eſt in auditu. ¶ Credimus: dubitaret primũ an audiſſet quippiã. Deinde eũ conſtaret audiſſe dubitauit: quid audiſſet: Poſtremo putauit audiſſe uirum. Verum cum nimis uirum cuperet: dubitauit rurſus an nimia cupiditate deceptus: ſenſus id putaret eſſe qđ non eſſet. ¶ Fingunt ſomnia: prouerbiũ eſt. Nam qui nimia cupiditate decipitur: & credit id eſſe quod non eſt: dicitur ſibi fingere ſomnia.

Lupus

SER. QVO te mœri pedes? an quo uia ducit ĩ urbẽ? Hæc ecloga cõtinuũ nõ hẽt carmẽ:ſed de diuerſis locis Theocriti aliq̃ ad eã cõtulit.ſane hoc cõtinet. Vir.poſtq̃ pene occiſus ẽ ab Ario cẽturiõe Romã reuertẽs:mãdauit ꝓcuratorib⁹ ſuis:ut tuerẽť agros:& ad pſens obſequerẽť Ario.Mõ ergo Mœris ꝓcurator eius ſecũdũ pceptũ patrõi portat hædos Mãtuã:quos Ario offerat.Seqť alter paſtor : & cũ quo pgat ĩterrogat:ille deflet ſuas miſerias:& hĩc iã uariæ pſtatur occaſio cãtilenæ.¶ Quo te Mœri pedes? ſubaudi ducũt:& ẽ zeugma a poſterioribus.¶ Viui puẽimus.i.diu uiuẽdo ad iſta puẽimus:& oñdit plerũq; obeſſe hoĩbus uitæ lõgingtatẽ:q̃ ĩterdũ cã ẽ miſeriaꝶ.¶ Quod nũq̃ ueriti ſumus:qa ĩopinata grauiora ſũt mala. Vnde ait Dido:Hũc ego ſi potui tãtũ ſperare dolorẽ: Et pferř ſoror potero.¶ Nũc uicti.i.ĩpotes uoti:Nã quo mõ uictores dicĩus uoti cõpotes:q qcqd uolũt faciũt: ſic uictos e cõtrario uoti ĩpotes:q nõ poſſũt facere qđ uolũt.Cæteꝶ quo mõ uicti ſunt mãtuani:q nec bella geſſerũt?¶ Sors oĩa uer.niſi hoc ad pſonã ruſticã redigas:aſpe cõtra Auguſtũ dictũ ẽ:cui⁹ felicitatẽ ſicut oĩa dicit poſſe mutari.¶ Illi: Ario cẽturioni.¶ Quod nec bene uertat:q̃ res eius in pniciẽ uertať.i.ut malo omine hoc mun⁹ accipiat. Tractũ ãt hoc ab Hectore & Aiace Nã Hector dedit Aiaci gladiũ : quo ſe Aiax poſtea ĩteremit.Hector uero balteũ accepit ab aiace: quo circa muros pŕiæ tractus ẽ.poſtea ĩde & illđ cõicũ natũ ẽ:Dii bene uertãt qđ agas.Plerũq;.n.bona in peius:mala mutãť ĩ melius.¶ Subducere colles Incipiũt:& ex alto ĩ cãpos diſſolui.¶ Vſq; ad aq̃: Mĩcii fluminis.ſ.¶ Oĩa:q̃ ſupradixit.Intelligimus ãt aut Virg. tãtũ agrũ:aut totius Mãtuæ eẽ deſcriptũ.¶ Seruaſſe: recupaſſe.¶ Audieras & fa.fu.beniuolẽtiã qdẽ Auguſti ẽt fama uulgaui:ſed eã belli actiaci neceſſitas ĩpediuit.¶ Menalcã aud.i.ueſtrũ Virg.¶ Sed carmina tãtũ Nr̃a ualẽt Lycida tela ĩter marcia q̃ntũ:Hoc ẽt Cice. ait ĩ miloniana:Silẽt.n.leges ĩter arma.¶ Chaonias dñt aqla uenĩẽte colũbas:Minora.n.auguria maioribus cedunt:nec ullarũ ſunt uiriũ:licet priora ſint Chaonias autẽ epiroticas.Nã in Epiro dicitur nemus fuiſſe:in quo reſpõſa dabãt columbæ:qđ ideo fingiť:qa lingua theſſala peliades:& columbæ uaticinatrices uocantur.

ECLOGA NONA MOERIS.

LYCIDAS MOERIS.

QVO TE Mœri pedes? an quo uia ducit in urbem? MOE.
O Lycida uiui puenimus aduena nr̃i
Quod nunq̃ ueriti ſumus ut poſſeſſor agelli
Diceret hæc mea ſunt ueteres migrate Coloni.
Nunc uicti triſtes quoniã ſors omnia uerſat
Hos illi (qđ nec bñ uertat) mittim⁹ hædos. LY
Certe equidẽ audierã qua ſe ſubducere colles
Incipiunt molliq; iugum demittere cliuo
Vſq; ad aquã & ueteris iã fracta cacumia fagi
Oĩa carminib⁹ ur̃m ſeruaſſe Menalcã. MOE.
Audieras & fama fuit.ſed carmina tantum
Nr̃a ualent Lycida tela inter martia quantum
Chaonias dicunt Aquila ueniente Columbas.

¶ PRO. Chaonias Columbas:quoniã columbæ in chaonia regione epiri in quercu arbore ſediſſe dicũtur: & humana uoce dediſſe reſponſa:& ita bonum augurium erat ſi coruus dextra:cornix ſiniſtra uolaret: ut Cicero diuinarum.Quorum a dextris coruus:a ſiniſtra cornix facit augurium.

¶ ANTO. Quo te Mœ.argumẽtũ patet carminibus.¶ Viui pueni.ſolet.n.lõgior plurima ĩcõmoda afferre: Vnde Iuue.de Prião inqt ſat.x.Lõga dies igiť qd cõtulit? oĩa uidit euerſa:& flãmis Aſiã ferroq; cadẽtẽ.¶ Victi.i. ſupati uiolẽtia militũ.Eſt ãt ordo:Nũc uicti nos qm̃ ſors oĩa uerſat.¶ Triſtes.i.iuiti mittim⁹.¶ Illi.i.aduẽæ poſſeſſori hos hædos.¶ Qđ nec bene uertat.i.ĩ bonũ cõuertat.¶ Sors oĩa uer.Sed ꝑfecto fortũa in oĩ re dominať inqt Salu.in Catili.& Laberius teſte Mac.li.ii.Fortũa ĩmoderata ĩ bono æque atq; ĩ malo.¶ Qua ſe ſubducere colles:Deſcribũť hĩc Maronis agri.¶ Subducere:deſcẽdere.¶ Dimittere iugũ.i.relinq̃re ſũmitatẽ.¶ Molli cli.facili deſcẽſu hẽant.n.Marõis agri cũctos colles ius erat ei ad illoꝶ ſũmitatẽ.Eſt & mihi agellus hmõi nã ad occidẽtẽ collis ẽ:cui⁹ mihi poſſeſſio ad ſũmũ tãtũmõ ẽ:poſtea uero cãp⁹ ĩeſt alteri⁹ colõi.¶ Vſq; ad aq̃:ĩ tytiro dixerat:q̃uis lapis oĩa nud⁹ Limoſoq; pal⁹ obducať paſcua iũco.¶ Fagi:pp ea nõ ab re ſub tegmĩe fagi recubãs dixit Melibœ⁹.¶ Carminib⁹ ſer.me.hoc loco ñ paſtor Mẽalcas:ſed Vir.ẽ ĩtelligẽd⁹ p allegoriã ut ſcr.Fa.l.viii.¶ Aqla uen.mĩora.n.auguria maiorib⁹ cedũt.¶ Chaõias co.In Epiro erãt primi chaões:a qb⁹ chaõia dicta ut ſcr.Pli.li.iiii.aliter Maro li.iii.Refert ãt Her.li.ii.Euterpe.ſ.gemĩas ex egypto colũbas euolaſſe:utrãq; nigrã : unã qdẽ in Aphricã:Alterã uero ĩ Dodonã epiri q̃ fago ĩſidẽs hũana uoce elocuta:ſic eo loco Iouis oraculum cõdi debere. Eã uero q̃ ad aphros abiiſſet colũbã iuſſiſſe aphris ut Ammõis oraculũ cõderẽt qđ oraculũ & ipm̃ Iouis erat. Refert demũ Her.ipe colũbas illas fuiſſe re uera fœmĩas ſacerdotes & ſororẽs a phœnicib⁹ his locis uẽditas &c.

¶ CHRI. Quo te mœ.pe.ruſticãus mod⁹ loquẽdi & paſtori uehemẽter q̃drãs:q̃uis utať expolitiõe.¶ O lycida:ñ uocãtis:ſđ dolẽtis ẽ.¶ O uiui.q.d.hãc calamitatẽ pſtitit diuturna uita.¶ Qđ nũq̃ ue.ſu.Vitiũ.n.hoĩum ẽ:ut oẽs ſibi fœlicitatẽ ꝓponãt:nũq̃ ad triſtia reſpiciãt.Quãobrẽ ĩpmeditati ſæpe opprimũť a calamitatib⁹: q̃ qdẽ q̃to magis ĩprouiſæ ſũt:tãto magis offẽdũt.Quapp Ci.i Tuſ.oñdit pturbatiões grauiores ẽt fieri cũ calamitates ĩpremeditatos nos ſubito ĩuadãt.Quapp graui⁹ urgebať Mœris q: hæc mala nõ puidiſſet.¶ Migrate.q.d.nõ reuerſuri diſcedite.Aliud.n.ẽ ſi dico:diſcedo hĩc:aliter ſi dico migro.Nã q diſcedite redibit fortaſſe paulopoſt. Qui ãt migrat eo cõſilio diſcedit:ut alibi ſit domiciliũ poſitur⁹.¶ Qua ſe:deſcri.Maro.pdii termĩos.¶ Fama ſ. ẽ pinde ac ſi dicat ueꝶ ẽ.Nã hoc differt a rũore fama.Quia rũor eſt eaꝶ reꝶ q̃ꝶ nulli⁹ ẽ cert⁹ auctor:ergo falſa res eẽ põt.Fama uero certos hẽt auctores:ergo res uera ut plurimũ.¶ Chaõias co.ſpẽm ꝑ genera ponit.Cæteꝶ Chaõia ps epiri ẽ:ĩ q̃ ẽ ſilua Dodona:hæc oraculũ hẽt dodonæi Iouis:qđ reſpõſa dat p colũbas.Ait ãt Hero. in Clio oraculũ oĩum q̃ ĩ græcia ſũt ãtiqſſimũ eẽ:& circa ſui prĩcipia unicũ.Addit pterea & hoc qđ ĩ dodona & il

Fama rumor

lud qđ ĩ lybia ẽ cõſtituiſſe duas ſacerdotes thebãi Iouis q̃ a phœnicib⁹ abactæ huc:altera illuc:altera ꝑuenerũt. Et hæ qdẽ ſacerdotes Iouis dicerẽ:ãtrũ ĩ loco dodõæi oraculũ notatũ eẽ.duas nigras colũbas ex egyptiaca thebe euolaſſe:& eaꝝ alterã ĩ lybia tẽplũ ãmõis ædificari iuſſiſſe.Alterã ĩ dodõa ſylua ſup fagũ ꝯſediſſe:uoceq̃ hũana locutã:illic Iouis oraculũ ꝯſtituẽdũ dixiſſe.Sacerdotũ uero eaꝝ q̃ ĩ dodõa fuerũt uetuſtiſſimã ꝓmẽiã uocatã eẽ ſecũdã Timereã:nouiſſimã nicãdrẽ.Veꝝ idẽ Her.ꝓori opiniõi aſſẽtiť neq̃ credit cõlũbas:ſed mulierẽs e thebão tẽplo uẽiſſe.Nec miꝝ qđ peliades.i.colũbas fuiſſe dicãt græci.Nã ãtiq̃ pelaſgoꝝ lĩgua mulierẽs peliadẽs dicebãť.

Quod niſi me quacunq; nouas incidere lites
Ante ſiniſtra caua monuiſſet ab Ilice Cornix:
Nec tu⁹ hic mœris nec uiuerẽt ipſe mẽalcas. Ly.
Heu cadit in quenq̃ tãtũ ſcelus? heu tua nobis
Pene ſimul tecum ſolatia rapta menalca? (bis
Quis cãeret nymphas? qs humũ florẽtib⁹ her
Spargeret? aut uiridi fontes induceret umbra?
Vel quæ ſublegi tacitus tibi carmina nuper?
Cum te ad delitias ferres Amaryllida noſtras.
Tityre dũ redeo breuis eſt uia paſce capellas.
Et potum paſtas age Tityre & inter agendum
Occurſarẽ capro cornu ferit ille caueto. MOE.
Immo hæc quæ Varro nec dũ ꝑfecta canebat

¶SER. Quacũq;:q̃cũq; ſubaudi rõne:& bene augurii ꝑitiã dat ei de quo ſupra ait:His ego ſæpe lupũ fieri:& ſe cõdere ſiluis Mœrim:ſæpe aĩas imis exirẽ ſepulcris.¶ Nouas lit.magnas.i.militaria iurgia.¶ Ante ſiniſtra caua mõuiſſet ab ili.cor. Hoc ad augeralẽ ꝑtinet diſciplinã.Augures.n.deſignãt ſpatia lituo:& eis dãt noĩa:ut pria pars dicať antica:poſterior poſtica:itẽ dextra & ſiniſtra.Mõ ergo cornicẽ de nulla harũ parte uẽiſſe dicit:ſed ab antica ad ſiniſtrã partẽ uolaſſe:& ĩ caua ilice cõſediſſe:q̃ res agrorũ dãnũ ſignificabat.Ilex.n.grãdifera arbor ẽ q̃ q̃do uitioſa eſt: uitiũ poſſeſſiõis oñdit fore ꝑ milites clamore gaudẽtes & litibus:ſicut cornix ẽ.Nã hæc auis & clamore lætať:& alias frequẽter ĩuadit.Hoc ergo nũc dicit augurio ſe eẽ admonitũ:ut abſtineret ab occurſu litigioſi militis:q retẽturus fuerat poſſeſſionẽ.¶ Tuus mœris:tuus amicus.¶ Heu ca.in quẽq̃ tãtũ ſcelus? Poſtq̃ audiit occidi potuiſſe Virg.q̃ſi obſtupuit. Hoc generaliter dicit:põt ĩ quẽq̃ tãtũ ſcelus uenire:ut Virg. necare cõtẽdat?¶ Pene ſimel tecũ ſolatia rapta menalca:cũ ſuis.n.ſolatiis periit poeta:q nec dũ editis carminibus moriť: Virg.ãt illo tpe nõdũ aliqđ opus ſcripſerat:& dicẽdo ſolatia: latẽter tpa carpit Auguſti:q̃bus carmina nõ oblectamẽto fuere ſed ſolatio:qđ ĩfeliciũ eẽ cõſueuit.¶ Quis humũ florẽtibus herbis Spargeret:ſic eſt dictũ:ut Tũ phaethõtiadas muſco circũdat amaræ Corticis:atq; ſolo ꝓceras erigit alnos.¶ Fõtes ĩduceret umbra:tegeret:cooperiret.¶ Vel q̃ ſublegi tacitus tibi carmĩa nuꝑ:ruſtica affectiõe reminiſci ſe illoꝝ carminũ fingit: q̃ aliq̃do a Virg.licet ĩuito:Romã eũti abſtulerat:Nã ſublegi ẽ furatus ſum:Vnde & ſacrilegus diciť:q ſacra legit.i.furať. ¶ Delitias nr̃as.i.cõem materiã.¶ Tityre dũ redeo:breuis ẽ uia:paſce capellas:Theocriti ſunt uerſus : uerbũ ad uerbũ trãſlati:ſed tñ Virg.negociũ cõtinẽtes:Nã allegoricos ĩperat ſuis:ut rẽ tueanť:nec tñ audeãt cõtra Arii ꝓceptũ uenire. τι τυρ εμιν τον αλον πεφιλαμενε βοσκε τας αιγας καιποτι ταν κρανάν αγε τι τυρε και τον ενορχαν. τον λιβυκον κνακωνα φυλασσεο μητυ κορυχη. ¶ Inter agẽdũ:dũ agis:& honeſta locutio eſt:ſi dicamus:Intercœnãdũ hoc ſum locutus.¶ Nec dũ ꝑfecta:nimiæ familiaritatis ẽ ſignũ:ꝙ ei recitabat carmẽ nõdũ ad limã redactũ.Dicit aũt carmẽ:qđ q̃ſi cœperat ĩ honore Varri cõponere:& ꝑ trãſitũ ponit diuerſa ſchedia.¶ Supet mõ mãtua nobis:ſupſit reddať:& hoc dicit:Si nobis Mãtua fuerit reddita:faciã ut te celebrẽt oẽs poetæ.¶ Mãtuæ uæ miſeræ nimiũ uicina Cremõe:Bene ĩgemit mãtuanoꝝ infelicitatẽ:q̃bus ſola obfuit uicinitas cremonẽſiũ.Nã Caſſii Bruti & Antonii copias cremonẽſes ſuſceperũt.quos ẽt ipſos mire excuſat dicẽs:Miſeræ Cremõe:q̃ etiam ſi uellet minime tãtis copiis poſſet reſiſtere.¶ Nimium uicina.i.uſq; ad periculũ. ¶ANTO. Quacũq;:qũocũq;.¶ Nouas lites:Prob.ſcri.ꝙ ubi Maro amicoꝝ beneficio ꝓ metuerat:ut agros ſuos recipet:cõcitauit ĩ ſe ueterãos : adeo ut a Milieno Torone primipilari pene ſit ĩterfectus ni fugiſſet hĩc ait: Qđ niſi me &c.¶ Siniſtra:dixĩus ĩ Tityro cornicẽ a ſiniſtra facerẽ ratũ coruũ uero a dextera:ut refert Ci.ꝑꝑ cornicẽ igiť mõitus Maro ab lite abſtĩuit.¶ Fõtes ĩduceret.i.delectaret:ĩducere.n.q̃doq; delectare ſignificat : ut ẽt Nõius edocet.¶ Viridi umbra:plãtãdo.ſ.arbores iuxta.Põt & ꝑ hypallagẽ legi:ut dicat ꝙ ĩduceret uiridẽ umbrã fõtibus:Vel ſupple qs cãeret carmĩa &c.¶ Tityre dũ redeo:hæc carmĩa Menalcas amicã petiturus cecinerat q̃ poſtea Lycidas ei ſubiecit.¶ Occurſare ca.Theo.ait ĩ.iii.Tityrẽ laſciuas uirgultis paſce capellas.Poſt age muſcoſos fontis has tityre paſtas.Interea occurſarẽ capro:q uenerat oris Puniceo libycis cornu ferit ille caue.ĩmo hæc ĩmo potius qs ceciniſſet hæc carmina &c.¶ Ve miſe.i.ualde miſeræ ob amiſſos uidelicet agros.Væ ãt ꝑticula ĩ aliĩs uocabulis auget ĩ aliis minuit:hĩc uehemẽs & uegrãde dicĩus & ueſanos & uecordes.Gel.auc.ẽ.li.v.c.xii. ¶CHRI. Quod:ãt dicũť colũbas fuiſſe nigras:ẽ ut noteť mulieres ægyptias fuiſſe:Et ꝓfecto eũdẽ ritũ q in tẽplo thebãi Iouis ẽ ĩ dodoneo oraculo obſeruari affirmat.¶ Siniſtra:Eſt ĩ libris augurũ:Cornicẽ a ſiniſtra ꝑte auguriũ ratũ facere.Et Ci.de diuinatiõe ait.Aliĩs auib⁹ a dextra.Aliis a ſiniſtra datũ ẽ ut ratũ augurũ faciãt.Et alibi cur a dextra coruus a ſiniſtra cornix facit ratũ.Et Plau.ĩ Aſi.picus & cornix ẽ a leua:coru⁹ a dextra.¶ Ilice: glãdiferæ arbores maxĩe ſũt hæ:Robur:Quercus:Aeſculus:Ilex:Cerrus:Suber fagus.¶ Solatia r.nõ puto poetã uoluiſſe taxarẽ tpa Auguſti.Itaq; ſñiam credo eẽ hãc.Maxĩus mœror ꝓuẽiſſet ex morte Mẽalcæ.Sed tñ ſi carmĩa aliq̃ reliq̃ſſet:attuliſſent illa qdẽ ſolatiũ ĩ dolore:Nũc ãt qa extĩctus fuiſſet nullo relicto carmĩe nõ ſolũ Menalcas erept⁹ fuiſſet nobis.Ex q̃ re multus ſeq̃bať mœror ſed ẽt carmĩa q̃ ſolatio eẽ poſſet.¶ Heu ca.magna exaggeratio ſceleris cũ tm̃ putať ut ĩ nullũ caderẽ poſſe exiſtimeť.Auget deĩde duplici repetitiõe:heu & qs.Itẽ ĩterrogatiõe.¶ Tityre dũ re.Mirũ poete ĩgeniũ:ut aliẽa carmĩa ita ĩ ſuũ opus trãſferat:ut ſeruata ecloge lege:tñ qđ ad negociũ ſuũ ꝑtĩet allegoricæ ĩcludat.¶ Varo:ĩ honorẽ uarii.¶ Nec dũ ꝑf.nã ſi ꝑfecta fuiſſet ñ fuiſſet arrepta ſolatio.Et ut honorẽt Vaꝝ oñdit ꝙ ñ adhibuerat eũ auditorẽ ut uoluptatẽ capet:ſed iudicẽ ut errata corrigerẽt.

¶SER. Varre tuũ nomẽ:ordo eſt.Varre tuũ nomẽ ſublime ferẽt ad ſidera cãtantes cygni.i.poetæ.Sic Hora. de Pindaro:Muta dircæũ leuat aura cygnũ.¶ Sic tua cyrnæas fugiãt examina taxos:uenenata arbor eſt q̃ abũdat in Corſica.Hæc autẽ ĩſula græce Cyrne dr̃:Vnde fecit hãc deriuationẽ cyrnæas taxos: q̃bus paſtæ apes mel amariſſimũ faciũt.¶ Diſtẽtẽt ubera:plurimũ lactis reportẽt.¶ Me quoqꝫ dicũt uatẽ paſtores:magna uerecũdia ſuũ meritũ extenuat:nec.n.ait ꝓbãt:ſed dicũt.Nec docti:ſed paſtores:q̃bus tamẽ ipſe nõ credo.¶ Vario uideor: Varius poeta fuit:de hoc Horatius:Varius dicit molle atqꝫ facetũ.Itẽ ſcriberis Vario fortis & hoſtiũ uictor.Nã Varus dux fuit:cui ſupra blãdit̃.¶ Cinna digna : etiã Cinna poeta fuit optimus:q ſcripſit ſmyrnã : quẽ libellũ decẽ annis elimauit.¶ Sed argutos ĩter ſtrepere anſer olores.Argutos:canoros:ut Forte ſub arguta: & alludit ad Anſerẽ quẽdã Antonii poetã:q eius laudes ſcribebat:quẽ ob hoc ꝑ trãſitũ carpſit.De hoc ẽt Cicero in Phili.dicit:Ex agro falerno anſeres depellãtur.Ipſum.n.agrũ ei donarat Antonius.¶ Id quidẽ ago.i.ut carmen in memoriã poſſit redire.¶ Si ualeã meminiſſe:ut etiã in æneide diximus:ideo iſta iunxit tẽpora:q̃a defectiuũ uerbum eſt memini.¶ Huc ades o galatea:Theocriti uerſus ſunt.

ἐξενθοις γαλατεια και ἐξενθοι σα λαθοιο.

quibus ĩducit Cyclopẽ uſum cũ ĩ ſcopulo ſedẽs amicã ſuã Galateã de fluctibꝰ ĩuitaret ad terras.Cyclops .n.dr̃ nympham amaſſe Galateã:q̃ cũ quẽdã paſtorẽ amaret:& Polyphemũ ſperneret:ille iratus Acin necauit:q poſtea Galateæ miſeratiõe in fontẽ mutatus eſt:q hodieqꝫ latine acilius dr̃.¶ Quiſnã ludus in undis? & q̃ ſequũt̃ carmĩa.Ad maiorẽ terrarũ laudẽ dicit ĩ mari nullã eẽ uoluptatẽ.Nã hæc ẽ plẽa laus:q̃ cõtrariarũ rerũ cõtinet uitupationẽ.¶ Inſani fluctus.i.magni:ut inſano iuuat ĩdulger̃ dolori.¶ Pura ſub nocte:ſerena.¶ Numeros memini:metra rhythmos.

Varre tuũ nomen ſuꝑet modo Mantua nobis
Mantua uæ miſeræ nimium uicina Cremonæ
Cantãtes ſublime ferent ad ſidera Cygni.LY.
Sic tua Cyrnæas fugiant examina taxos.
Sic Cythiſo paſtæ diſtentent ubera Vaccæ.
Incipe ſi quid habes:& me fecere poetam
Pierides ſunt & mihi carmina me quoqꝫ dñt
Vatem paſtores ſed non ego credulus illis.
Nã neqꝫ adhuc Vario uideor nec dicere Cina
Digna:ſꝫ argutos iter ſtreꝑe ãſer olores.MOe.
Id q̃dẽ ago & tacitus Lycida mecũ ipẽ uoluto
Si ualeã meminiſſe neqꝫ eſt ignobile carmen.
Huc ades o Galatea q̃s eſt nã ludus in undis?
Hĩc uer purpureum uarios hic flumina circũ
Fũdit humus flores hic cãdida Populus ãtro
Imminet & lentæ texunt umbracula uites.
Huc ades inſani feriãt ſine littora fluctus.LY.
Quid? quæ te pura ſolũ ſub nocte canentem
Audierã? nũeros memini ſi ũba tenerẽ.MOe.

¶ANTO. Suꝑet nobis:uiua ſuꝑſit ad noſtra cõmoda nõ aliena.¶ Cyrnæas:ĩ liguſtico mari eſt Corſica:quã græci Cyrnõ appellauere:ſed tuſco ꝓpior a ſeptentriõe in meridiẽ ꝓiecta Pli.ſcri.li.iii.Plura tamẽ meminit Diodo.li.vi.¶ Taxos:de taxo legito Pli.li.xxvi.¶ Cytiſo:uide ſuꝑius.¶ Cinna: Sueto.ẽt meminit in libello de grãmaticis:de Cinna poeta referens quoqꝫ hoc illius carmẽ.Sæcula ꝑmaneat noſtri doctrina Catonis Ser.addit illũ cõpoſuiſſe Smyrnã & Tranq.in dicto libello ſcri.Craſſitiũ cõmẽtario Smyrnæ edito adeo inclaruiſſe ut hæc de eo ſcriberent̃.Vni craſſitio ſe credere Smyrna ꝓbauit.¶ Id q̃dẽ ago:ut ĩcipiã.ſ.dixerat.n.¶ Licidas:incipe ſi q̃d hẽs.¶ Huc ades o galatea.Fuit hæc maris nympha nerei & Doridis filia a Cyclope Polyphẽo adamata:de quo late apud Oui.li.xiii.Vnde eam uocãs apud illũ ait.Iã mõ ceruleo nitidũ caput exere põto.Iã galatea ueni: nec munera deſpice noſtra: Theocritus aũt ecloga.vi.id oẽ prius deſcripſerat.Appianus aũt in lib.q illyrius ĩſcribitur ait e Polyphemo cyclope & galatea tres filios extitiſſe:Celtũ illyriũ & gallũ:eoſqꝫ ex Sicilia ꝓgreſſos Celtis & illyriis & galatis ab ipſis cognomen aſſumẽtibus ĩperitaſſe.¶ Inſani:furẽtes.¶ Quid? cur nõ memoras.¶ Numeros.i.rythmos teſte Fabio li.ix.Eſt aũt rythmus auctore Diome.uerſus imago modulata ſeruans numerum ſyllabarum poſitionem ſæpe ſublationemqꝫ continens.¶ Si:ideſt utinam.

Cyrnus ¶CHRI. Suꝑet:ſuꝑſit nõ deficiat:q̃d eẽt niſi reſtituerent̃ agri.¶ Cyrneas:cyrnum appellant græci inſulam quã latini & inſulã ipſi corſicam dicũt.De qua Diodo.& Strabo contraria ſcribunt:ſed de hoc alibi.Dicit aũt Diodo.illam abundare terebentina cæra & melle: & incolas paſci lacte & melle & carnibus:plurimas aũt tibi oriri taxos ex quibus mella amara ſunt.¶ Cytiſo:quã herbam diximus afferre copiã lactis.¶ Et me:& ꝓ ẽt:ergo me quoqꝫ ut pierides Tria dicit q̃ fecerũt illũ poetã pierides:ut ſit fides ab auctoribus.Nã ſolum muſe faciunt poetã.¶ Sunt &.m.ut oſtẽdat ab effectu ſe eſſe poetam.¶ Dicunt.u.p.Arguit a iudicio eoꝝ qui ſunt poetæ.Nam paſtores hic intelligit:qui nouerũt canere carmina:ut de Corydone & de Thyrſide dictũ eſt.Nec placet q̃d dicit Serui.¶ Paſtores.i.indocti.¶ Nam:in oꝑe bucolico paſtores ẽt doctos dicimus:ut Cur non mopſe boni.i.docti:ergo poetas.Quamobrem quãuis muſas magiſtras habuerim: quãuis carmina condiderim:q̃uis paſtorũ iudicio ꝓber poeta:tamẽ nolo labi nimia credulitate:cũ uideã me non poſſe æquare Varrum & Cin. poetas.Nec timere dixit credulus.Nam credulitas uidet̃ eſſe eoꝝ q ultra q̃ oportet credũt.¶ Hic.u.ꝑ colores floꝝ purpureũ ergo pulchꝝ.Nã ut aurũ dicimus pulchꝝ:& quoniã cætera excedat metalla:ſic purpureũ:quoniã purpura reliquos colores ſuꝑat.¶ Cãdida.p.quẽadmodũ illud.Et glauca canẽtia frõde ſalicta:ſic nũc dr̃ populus cãdidã:quoniã frõdes habet ex altera parte albas.¶ Texũt.u.Se in texẽdo faciũt umbracula.Sunt.n.umbracula tegumẽta:quæ faciunt umbras.¶ Vmbella:uero eſt quam manu geſtantes opponimus ſoli ut facies non lædatur radiis ſolaribus.Hac teneriores mulierculæ utuntur cum in ſole ſunt Iuue.En cui uiridem umbellam:cui ſuccina mittas.¶ Numeros:Concentum & modulationem:& ut græci dicunt rythmos.

Vmbella

¶SER. Daphni qd antiquos ſignorũ ſuſpicis ortus? Ecce dionæi ꝓceſſit cæſaris aſtrũ: Cũ Auguſtus Cæſar ludos funebres pr̃i celebraret die medio ſtella apparuit ille eã eẽ cõfirmauit parẽtis: Vnde ſunt uerſus iſti cõpo/ſiti. ¶ Dionæi autẽ lõge repetitũ ẽ a mr̃e Veneris Dione. Sane aſtrũ græce dixit: nam ſtella debuit dicere. ¶ Quo ſegetes gauderẽt frugibus: ad mẽſem alludit Iuliũ: q dictus ẽ ĩ honorẽ Cæſaris: quo & uuæ & frumẽta mature/ſcũt. ¶ Carpẽt tua poma nepotes: ac ſi diceret nihil eſt qđ poſſis timere: Nã illud reſpicit: qđ ſupra ĩuidioſe ait. Inſere nũc melibœe pyros: põe ordine uites. ¶ Oĩa fert ætas. i. aufert. Nã ĩtelligamus eũ ſubito obticuiſſe: nec quod

Daphni quid antiquos ſignorũ ſuſpicis ortus?
Ecce Dionæi proceſſit Cæſaris aſtrum
Aſtrum quo ſegetes gauderẽt frugibus & quo
Duceret apricis in collibus uua colorem.
Inſere Daphni Pyros: carpẽt tua põa nepotes.
Omnia fert ætas aĩum quoq;. ſæpe ego lõgos
Cantando puerum memini me condere Soles.
Nũc oblita mihi tot carmĩa. uox quoq; Mœri
Iam fugit ipſa Lupi Mœrin uidere priores.
Sed tñ iſta ſatis refert tibi ſæpe Mẽalcas. LY.
Cauſando noſtros in longum ducis amores.
Et nunc omne tibi ſtratum ſilet æquor & oẽs
Aſpice uentoſi ceciderunt murmuris auræ.
Hinc adeo media eſt nobis uia nanq; ſepulcrũ
Incipit apparere Bianoris. hic ubi denſas
Agricolæ ſtringũt frõdes hic Mœri canamus.
Hic hædos deponere tamẽ ueniemus in urbẽ.
Aut ſi nox pluuiam ne colligat ante ueremur

cœperat ĩplere potuiſſe. ¶ Animũ quoq;: etiã memoriã. ¶ Lõgos Soles: æſtiuos dies finire: ut Tris adeo ĩcertos cæca caligine ſoles. ¶ Cõdere: finire: atq; ad occaſum ducere. ¶ Lupi mœrin uidere priores: Hoc ẽt phyſici cõfirmãt: qđ uoce deferat̃ is: quẽ prior uiderit lupus: Vnde etiã ꝓuerbiũ hoc natũ eſt: Lupus eſt ĩ fabula: quoties ſupuenit ille de quo loquunt̃: & nobis ſui p̃ſentia amputat facultatẽ loq̃ndi. ¶ Cauſando cãm nectẽdo differs nr̃a deſideria. ¶ Tibi ſtratũ ſilet æquor: In tuã gratiã: & hoc dicit: ut poſſis canere cũcta ſiluerũt: quod quidẽ ex Theocrito ſumptum eſt. τα δὲ νιν καλα κὺ ματα φαίνει ἀσυχα καχλαζοντα. ¶ Bianoris: hic eſt qui & Ocnus dictus eſt: de quo ait ĩ decimo: Fatidicæ mãtus & thuſci filius amnis cõditor Mãtuæ. Dictus eſt Bianor q̃ſi animo & corpore fortiſſimus ἀπὸ τῆς βίας καὶ ἀνορεῆς. ¶ Stringũt frondes: amputãt: decutiunt: Ipſe in geor. Sed tamẽ & quernas & grãdes tũc ſtrĩgere. t. ¶ Tamẽ ueniemus in urbẽ: etiã ſi paululũ q̃eſcẽtes dederim⁹ operã cantilenæ. ¶ Nox pluuiã ne colligat ante ueremur: Aer enim cum occaſu mutatur frequenter: qđ in æneide etiam ſæpius indicatur.

¶PRO. Dionæi. c. ſic uocata Venus: ſiue mater Veneris eſt: Diuũ Iulium ſignificat: quo ius capite in ſtatua ſtella addita eſt.

¶ANTO. Signorꝝ. i. ſyderꝝ: nã ut ſcribit Varro li. iii. Signa dicunt̃ eadẽ & ſydera ſigna uero ꝙ aliq̃d ſignificẽt: ut libra eq̃noctiũ: ſydera q̃ ĩſidũt. ¶ Dionæi cæſa. i. uenerei: ex Venere. n. ortus ẽ Aeneas: ĩde Aſcani⁹ a quo iulus: cui regni loco apud albã ſacra ẽ ptãs attributa atq; honor: cuius familia fuit maxĩa atq; clariſſima: oĩum auctor ẽ Diony. li. i. Ex eadẽ familia Iulius Cæſar eſt: uñ & maro ait. Iulius a magno demiſſũ nomẽ iulo: qđ nõ de Aſcanio ĩtelligẽdũ ẽ ſed de Iulo. Aſcanii filio: q magnus fuit q̃tũ ad ſacrã ptãtẽ & honorẽ ut oñdimus. Vtq; Ci. i li. de. na. de. ſcri. Ven⁹ tertia filia fuit Iouis & Diões. ¶ Cæſaris aſtrũ: Cæſar ĩ deorꝝ numerũ relatus ẽ. Siq̃dẽ ludis quos ei hæres Auguſtus edebat ſtella crinita p ſeptẽ cõtinuos dies fulſit: exoriẽs circa. xi. horã. Creditũq; ẽ aĩam eẽ Cæſaris in cælũ recepti: & hac de cauſa ſimulacro eius ĩ uertice ardebat̃ ſtella auctor ẽ Trãq̃l. ¶ Aſtrũ: de aſtro ſydere & ſtella legito Mac. li. i. de ſom. ¶ Gauderẽt frugibus: alluſio eſt ad Iuliũ mẽſem ĩ Iulii. Cæſaris honorẽ ſic appellatũ: cũ eẽt quĩtilis: eo ãt mẽſe & fruges maturæ ſunt: & matureſcunt. ¶ Proceſſit: apparuit. ¶ Segetes: de iis & frugibus in principio Georgi. uideto. ¶ Animum quoq;: mentem ipſam: ꝙ in ſenioribus apparet: hinc Iuue. ait ſat. x. Sed omni membrorum damno maior dementia: quæ nec nomina ſeruorum nec uultum agnoſcit amici Orbilio idem beneuentano: ut ſcrib. Tranquil. euenit. Nam uixit prope ad centeſimum ætatis annum amiſſa iampridem memoria: quod uerſus Bibaculi docet Orbilius ubi nam eſt litterarum obliuio. ¶ Condere: abſcondere. ¶ Longos ſo. tardius occidentes: hinc lon/ Orbili⁹
gos dies accipimus. ¶ Priores: de lupis uideto ecloga præcedenti. ¶ Cauſando: cauſas nectendo. ¶ Bianoris: is ali/ Bianoris
ter Ocnus dictus eſt filius autem Mantus fatidice qui a matris nomine Mantuam appellauit auctor eſt Virgil. li. x. dicẽs Ille etiã patriis agmẽ ciet Ocnus ab oris Fatidicæ Mantus & tuſci filius amnis. Qui muros matriſq; dedit tibi Mãtua nom̃. Dicit̃ aut Bianor a bia qđ ẽ uis ſeu uiolẽtia: & ἀνὴρ uir. ¶ Strigũt: excidũt: auctore Nonio.

¶CHRI. Dionæi: qui originẽ ducit ab ænea filio ueneris: cuius mater fuit Dione. Alibi referemus tres Veneres ſed hic tantũ dicam tertiam Venerem tertii Iouis & Dione filiam fuiſſe. ¶ Aſtrũ: Cometem intelligit: q Auguſto fauſtus apparuit in ludis funebribus iuliĩ Cæſaris quos celebrabat ueneri genitrici. De quo ipſe in quadã epiſtola. Apparuit ipſis meorum dierum ludis ſydus crinitum per ſeptem dies in regione cæli qua ſub ſeptentrionibus eſt: id oriebatur circa undecimam horam: clarum ex omnibus terris conſpicuum fuit: eo ſydere credidere animam Cæſaris inter deos relatã: propterea id inſigne capiti ſtatuæ in foro poſitæ adiectũ eſt. ¶ Aĩum: memoriã. Nã memoriæ organũ ad ſiccitatẽ tẽdere oportet: uerũ ĩ ſene q̃uis humor naturalis defecerit & calor defectu pabuli quod eſt ſibi in humor extinctus ſit abũdat humor noxius: qui memoriam humefaciens corrumpit. ¶ Lupus: aut ſi ante uideat hominem q̃ ab illo uideatur: reddit eum raucũ. Vnde cũ aliq̃s loquentibus ſupuenit: cuius p̃ſentia illi tacere cogantur: ꝓuerbiũ eſt: Lupus eſt in fabula. Pli. de lupis ita ſcribit: Sed in Italia quoq; credit̃ luporũ uiſus eẽ noxius: uocemq;. hoĩs quẽ priores cõtemplentur adimere ad preſens. ¶ Pluuiam: Honeſtior: locutior eſt ueremur pluuiam ne nos colligat q̃ ſi dicas: ueremur ne nos pluuia colligat.

¶SER. Vſq; eamus:iugiter eamus:ſed cantantes.Ita enim minorem itineris ſentiemus laborem.¶ Hoc faſce leuabo:ſi cantátes inerimus:hædorum te onere ipſe leuabo.Ná faſcem ait onus:ſic in georgicis : Iniuſto ſub faſce uiam dum carpit.¶ Deſine plura puer:ac ſi diceret nimii deſiderii es.¶ Quod nunc inſtat agamus:Nos cẽturionem placemus. Nam canere ocioſorum eſt.¶ Cum uenerit ipſe:uel Virgilius cuius aduentu ſperabat ſecuritatem : uel ipſe Auguſtus:qui actiacis bellis fuerat occupatus.

¶ANTO. Mĩus uia lædet:Comes facũdus in uia ꝑ uehiculo ẽ dicebat Publius:ut Gel.& Mac.ſcri.¶ Deſine plura:Lycidá arguit tãq̃ leuiũ uoluptatiſq; uanæ cupidũ.¶ Puer:& diaſtole figura ĩ er.¶ Inſtat:urget ĩmi net ut.ſ.nr̃oꝝ agroꝝ poſſeſſori hædos iſtos mittãus ueniæ gr̃ia.¶ Ipſe menalcas.i.Vir.ut agros recipiat.

¶CHRI. Mĩus uia lædet:Nã & cautus & facetus ſermo efficit iter ita iocũdũ:ut laborẽ eũdi nõ ſentiamus unde Publius q minus ſcribit ait.Comes facundus ĩ uia ꝑ uehiculo ẽ.¶ Deſine.p.Et leuitatẽ ĩ cupiditate pueri & matuꝝ ĩ ſene cõſiliũ oñdit.Lycidas.n.nec ſuo nec cõgruo tp̃e cãtus q ocioſoꝝ ſũt q̃rebat Menalcas ĩ tãta reꝝ ꝑturbatiõe iis q ĩſtabãt difficultatib9 cõſulẽdũ & cãtũ & ociũ reſeruãdũ cẽſebat.Atq; ita ſeruato decoro & puer:ꝙ ardẽtioris ætatis ẽ uoluptatẽ q̃rebat: Et uir in quo iã maturus eẽ cõſiliũ oportet: ſeria iocis p̃ferẽda cẽſebat.

Canantes licet uſq; (minus uia lædet) eamus.
Cãtãtes ut eam9 ego hoc te faſce leuabo.MOE
Deſine plura puer.& quod nũc inſtat agamus
Carmina tũ melius cum uenerit ipſe canemus.

ECLOGA DECIMA GALLVS.

EXtremum hunc Arethuſa mihi concede laborem.
Pauca meo Gallo ſed quæ legat ipſa Lycoris
Carmina ſũt dicẽda neget quis carmĩa Gallo?
Sic tibi cum fluctus ſubter labere ſicanos

SER. EXtremũ hũc arethuſa mihi cõcede laborẽ.Gall9 ante oẽs primus ægypti p̃fectus fuit poeta eximius.Nam & Euphorionẽ (ut ſupra diximus) tranſtulit in latinum ſermonẽ:& amoꝝ ſuoꝝ de cytheride ſcripſit libros quatuor.Hic primũ in amicis Auguſti Cæſaris fuit: poſtea cũ ueniſſet in ſuſpitionẽ:ꝙ cõtra eũ cõiuraret occiſus eſt. Fuit amicus Virgilii adeo ut q̃rtus georgicorũ a medio uſq; ad finẽ eius laudes teneret:quas poſtea iubẽte Auguſto in Ariſtæi fabulã cõmutauit. Hic Gallus amauit Cytheridẽ meretricẽ libertã Volũnii:q̃ eo ſpreto Antoniũ eũtẽ ad gallias ẽ ſecuta:pp q̃d' dolorẽ Galli nũc uidet̃ cõſolari Virg.Nec nos dẽt mouere ꝙ cũ mutauerit partẽ q̃rti geor.hãc eclo.ſic reliq̃t.Nã licet cõſolet̃ ĩ ea Gallũ:tamẽ altius ĩtuẽti uitupatio ẽ. Nã & ĩ Gallo ĩpatiẽtia turpis amoris oſtẽdit̃:& apte hic Anto.carpit̃ inimicus Auguſti quẽ cõtra romanũ morẽ Cytheris ẽ in caſtra comitata.¶ Extremũ la.nõ q̃d' laborioſum eſt.Nã ſcribere apud poetas luſus ẽ:ut Et ip̃m ludere q̃ uellẽ:ſed rẽ tibi laborioſã:ſcilicet ut nympha uirginitate gaudens p̃ſtes de amoribus cãtilenã. Vnde & rogat dicens concede: & uerecũde pauca poſtulat:& eã adiurat etiã:Sic tibi cũ fluctus ſubterlabere ſicanos.Per Arethuſam ãt muſam ſiculã.i.bucolicũ theocritũ ĩuocat carmen.Sane arethuſa ſecũdũ latinitatẽ in penultima habet accẽtũ ſecũdũ rõnẽ græcã ĩ tertia a fine:ſicut Creuſa & Creuſa.¶ Pauca meo gallo:nõ ad cæteraꝝ eclogaꝝ cõparationẽ:ſed pauca quantũ ad Galli pertinet ſcripta:q̃ ut ſupra diximus de ſuo amore cõpoſuit.¶ Sic tibi cũ fluctus ſubterlabere ſicanos: Varia enim opinio eſt.Nam alii dicũt ad Arethuſam nympham ſiciliæ Alpheum de Elide uenire per maria:ſecundum quos alibi dixit: Alpheus fama eſt huc elidis amnem . Alii dicunt ipſam Arethuſam in fonte mutatam Alpheum fugere:& de Elide ad Siciliam uenire:quod nunc eſt ſecutus.

¶PRO. Arethuſa:fons in Sicilia:a quo muſam uidetur cognominare quoniam Bucolica: carmẽ ſiculum: Vel quia amoris cauſa Alphæus piſcæ fluuius per mare defluens in eam conuenit.

¶ANTO. Extremũ hũc:De gallo poeta ſatis ecloga.vi.iã dixius ſecũdũ Euſebiũ:Stra.ẽt li.xvii.ſcri.Cornelio Gallo ægypti prouinciã a Cæſa.auguſto primũ cõmiſſam fuiſſe.Sueto.quoq; meminit Corneliũ Gal.ac p̃fecturam ægypti ex ĩfima fortũa fuiſſe ab ipſo Auguſto ꝑuectũ quem poſtea res nouas molliẽtẽ dãnãdũ ſenatui tradidit itaq; & accuſatorũ denũciationibus & ſenatuſcõſultis ad necẽ cõpulit:ſcri.Euſebi9:ut ante ẽt narrauimus ꝙ gallus ãno ætatis ſuæ.xliii.ꝓpria ſe mãu ĩterfecit:addit Ser.hũc ſcripſiſſe li.iiii.de cytheride olĩ Volũnii libertã:& a ſe amata:q̃ alio noĩe lycorida appellauit:demũ eo cõtẽpto Antoniũ in galliã ſecuta ẽ. Hic eũ Maro ſolari pũti carmine uoluit:nã ſibi iũctus amicitia fuerat:cũ ut ãte dixi Cæſari cõmẽdatus ab illo agrũ receperit.¶ Arethuſa:fõs ẽ ſyracuſius teſtib9 Pli. Solino & Stra.li.vi.q̃ ĩ pelagus fluuiũ ſtatĩ emittit:hũc ip̃m alpheũ eẽ traditũ ẽ ĩ fabulis:q cũ ĩ pelopõneſo ſumat originẽ:p mar̃ ſub terrã uſq; ad arethuſã fluẽta pducit:deĩđ hoc ex loco emergẽs rurſus excurrit ĩ pelag9 hæc & plura Stra.Naſo ẽt li.v.met.multa:& Diod.li.xxi.¶ Arethuſa:pp Theocritũ hãc nymphã ĩuocat:q ſyracuſius fuit: uti ecloga.iiii.&.vi.narrauimus.¶ Extremum laborẽ:extremũ carmen: per quod innuit toto opere arethuſam fauiſſe ſibi:q̃d' q̃dem ita eſt:nam ubiq; Theocri.ut patuit ĩmitatus eſt.

Arethuſa

¶CHRI. Extremũ arethuſa lab.Recte Ser.laborẽ ad arethuſam refert. Verũ ꝙ dicit poetas: ludere hẽt ꝓfecto huiuſcemodi exercitatio mõ recte res ꝓcedat ſummã aĩ uoluptatem ſed ſummo labori adiunctã.Nã teſte Hora.Qui ſtudet optatam curſu contingere mœtam.Multa tulit: fecitq; puer ſudauit:& alſit abſtinuit uenere & baccho:& Iuue.etiam de poeta dixit.Vt dignus uenias hederis & imagine macra:& Perſi.Palidamq; pyrenem dixit:Eſt igitur laborioſiſſima res in poeta egregium euadere.¶ Meo.q.d. Cui tantum gratificari cupio. ¶ Pauca:ſed tamẽ q̃ hmõi ſint:ut ip̃a Lycoris legat.q.d.iis moueat̃.¶ Neget quis carmina gallo: cũ ille optimus poeta ſit: & poſſit aliis carmĩa ſcribere.Vel dicit:qs tã durus erit q nolit cõſolari Gallũ amore pditũ: arethuſam aũt nymphã ꝓ muſa poſuit:ẽ tñ una ex illis nymphis q̃s ĩ geor.Enũerat.Et tãdẽ poſitis uelox arethuſa ſagittis.

Doris amara ſuam non intermiſceat undam.
Incipe ſollicitos Galli dicamus amores.
Dum tenera attondent ſimæ uirgulta capellæ
Non canimus ſurdis reſpondent omnia ſiluæ.
Q uæ nemora aut q uos ſaltus habuere puellæ
Naides indigno cum Gallus amore periret?
Nam neq; Parnaſſi uobis iuga nam neq; Pindi
Vlla moram fecere neq; Aonie Aganippe.
Illum etiam lauri: etiam fleuere Myricæ.
Pinifer illum etiam ſola ſub rupe iacentem
Mænalus & gelidi fleuerunt ſaxa Lycæi.
Stant & oues circū noſtri nec pœnitet illas.
Nec te pœniteat pecoris diuine Poeta.
Et formoſus oueis ad flumina pauit Adonis.

¶SER. Doris amara: nr̄ nympharū eſt: quam ꝓ mari poſuit. ¶ Sollicitos: ſollicitatos: plenos ſollicitudinis
poſt. ¶ Cytheridis abſceſſum: quā Lycori uocat. Fuerūt autē uno tēpore nobiles meretrices tres: Cytheris: Ori/
go: Arbuſcula Oratius Exploſa arbuſcula dixit: Idē Vt quondā Marſeus amator originis ille: qui patriū mimæ
donat fundūq; larēq;. ¶ Simæ: græcū nomē eſt: ideſt preſſis naribus. Vnde & ſimias dicimus: qđ epithetō Theo
critus dat ꝑcipue apibus. ως τένιν αι σιμαι λει μωνοθε φερβον ιοι σαι νε λρογ ες αλειάν μάλάκιοις
ανθεσι μελισσαι. ¶ Reſpōdēt oīa ſiluæ: ꝑ echo. i. uocis imitationē nos ſolamur. ¶ Quæ nemora: ē q̄dā Theo/
criti ecloga: ī q̄ ſuos amores deflere Daphnis īducit:
hui9 oēm ordinē ad hāc eclogā trāſtulit. ¶ Saltus ha
buer̄ puellæ Naides: nymphas ſimpliciter accipiam9
Nā ſi ꝓprie loq̄ret̄ Oreades diceret. Naides. n. fontiū
Oreades mōtiū nymphæ ſunt. Sane q̄a diximus eaſ/
dē eē nymphas q̄s ēt muſas: uī̄ hoc dicere: q̄a ſi cū ipo
fuiſſent muſæ. i. ſi dediſſet operā ſcribēdis carminib9
nō incidiſſet ī tātas amoris anguſtias. ¶ Indigno: uel
meretricio: uel magno: nā & Enni9 ait. Indignas tur
res. i. magnas. ¶ Neq; parnaſſi nobis iuga nā neq; pīdi
mōtes Theſſaliæ ſunt Apollini & muſis conſecrati.
¶ Aoniæ aganippe: noīatiui ſunt ſingulares. Aganip
pe autē fons eſt Bœotiæ: q̄ & aonia dr̄: Aonie aūt bre
uis fit ni: q̄a ſequit̄ uocalis uocalē. ¶ Sola ſub rupe de
ſerta: Mænalus autē & Lycæus ſunt mōtes Arcadiæ.
¶ Stāt & oues & circū. ſ. circa Gallū eius amorē ſtupē
tes: ſenſus autē eſt: Sicut oues o Galle circa teſtare nō
pœnitet: ita nec te illarū pœniteat: Nam etiā Adonis
quondā ouiū extitit paſtor: & qđ ait nr̄i: miſcuit ſuā
perſonā: ut frequēter facere cōſueuit: nā erat ītegrum
tui nec pœniteat illas. ¶ Nec te pœniteat pecoris diui
ne poeta: Allegoricos hoc dicit: nec tu erubeſcas bucolica ſcribere. ¶ Adonis: a habet accentum: quia græcum
eſt nomen: tamen & latine ſic dicimus. Nam Adon nuſq̄ lectum eſt.

¶PRO. Adonis: Heſiodus ait phœnicis: & Alphæſibeæ Agenoris Thoātis: qui Syriā: arabiamq; tenuit im
perio: ut Antimachus ait: Regnauit cypro: ut & Philoſtephanus libro quo q̄ſtionis poeticæ reddidit cās ex Io/
ue ſine illius fœminæ accubitu procreatum: hunc uenandi ſtudioſum fuiſſe: & ab apro interiiſſe: atq; ita pluri
mis cognitum. Paſtorem non inuenimus fuiſſe: ſed amatoriam Veneris induxit hiſtoriam.

¶ANTO. Doris amara: hæc nympha fuit Oceāi filia & thetyos ut ſcribit Heſiodus: q̄ Nereo fratri iūcta eſt Doris
uxor: a q̄buſdā interpretat̄ amaritudo: q̄ Nereū: hoc eſt mare a neros qđ eſt aqua dictū ſꝑ cōſequit̄: hinc ſæpe a
poetis doris ꝓ mari ponit̄: ut ēt hic. ¶ Simæ: Simos: uox græca eſt dr̄ aūt quis ꝑſſas nares habēs? Quæ nemora: Simu:
īterrogatio ē. ¶ Saltus: cāpi. ¶ Naides: ꝑ has muſas ītelligit ut ſequētia īdicāt. ¶ Indigno: turpi. ¶ Parnaſſi: de hoc
ſupius. ¶ Pindi: pindus theſſaliæ mons ē: ut ſcribit Soli. ex cuius uertice teſte Strabo lib. vi. fluit inachus amnis.
¶ Aoniæ. i. bœotiæ ē. n. gēitiuus caſus: nō āt noīatiuus: de aonia latius eclo. vi. ¶ Aganippe: fons ē bœotiæ uti So Aganip
linus edocet: ſit ēt Hippocrene: quos fontes cadmus litterarū prius reptor dū rimat̄ q̄ nā adiiſſet loca: quoniam pe
eq̄ſtri exploratiōe deꝑhēdiſſet. Incēſa ē licētia poetarū: ut pariter utrunq; uulgarēt. ſ. qđ eoꝝ alter alitis eq ungui
cula ſolicitat9 foret: alter potatus facūdia aīas irrigaret aganippe demū dicit̄ ab agā qđ ē ualde & hippos equus
hippocrene uere ab hippos & crene. i. fons. ¶ Lycei: arcadiæ mōtis: de quo ſupra. ¶ Pœnitet: pudet: pœnitet pude
at. ¶ Pecoris. i. bucolici carminis. ¶ Adonis. Theocrit9 quoq; ait ī prīa Vade age carpe uias: puer ē formoſus: ado Adonis
nis: & timidos figit lepores: nec ꝑcere nouit: ille feris trucibus: paſcit dū mōtibus agnas. Fuit āt Cynire cyprioꝝ:
regis fili9 ex myrrha filia quē ardētiſſime uēus adamauit: tādē ab apro uulneratus īteriit de quo latius li. x. met.
fuerat autem rex hortorumq; nobilium poſſeſſor. Vnde Pli. li. xix. īq̄t & quoniam antiquitas nihil prius mira/
ta eſt: q̄ & heſperidum hortos ac regum Adonis & Alcinoi. de Adoni & Venere multa Macro. lib. i. ſat.

¶CHRI. Doris: Oceani filia & Nerei eius fratris uxor. Hic uero ꝓ ipo mari capit̄. ¶ Quæ nemora: dolet nō
affuiſſe nymphas ī merore Galli. Nā ſolitudo hoīes dolores auget & qđ per nymphas muſas intelligat: apparet
quia ponit parnaſſum quē muſæ incolūt: & latēter īfert nō ſuperatum fuiſſe ab amore ſi muſæ affuiſſent. i. ſi ſtu
diis operam dediſſet: & nō marcuiſſet ocio. Nam ait Naſo Ocia ſi tol. peri. cupi. arcus. ¶ Aoniæ: aones populi an
tiqui boetiæ fuerunt e ſunio profugi a quibus aones montes dicunt: in quibus fons eſt aganippe ait Stra. Lac. ue
ro ait Aon Neptuni filius a quo aonia pars boetiæ dicta eſt. Theudo. ait hūc factione ex apulia pulſum in Boeti/
am ueniſſe & ibi imperaſſe & Neptuni filium habitum cū Oncheſti apuli uiri ditiſſimi eēt filius & ab hoc ao/ Adonis
niā dictā. ¶ Adonis: ex Papho Cypri rege natus eſt. ¶ Cinara: cinara uero Myrrham filiam habuit quæ patre in/
ſcio ſe cū filia concūbere Adonem genuit: q a Venere amatus fuit: & demum ab apro in ſyluis cæſus: a Venere Venus
poſt multas lachrymas in florem purpureū immutatus eſt. Qui uero ad hyſtoriam fabulam referūt Venerem
ſyriam fuiſſe tradunt ex matre Cypria: quæ Adoni nupſit: & ut Lactantio placet meretriciam artem inſtituit.
Macrobius autem rem ad phyſicen refert: aitq; adonem pro ſole: Venerē uero pro ſuperiori terræ hemiſperio
quod nos incolumus poni: ut Proſerpina ponit̄ ꝓ inferiori. Ergo Venus. i. terra gaudet Adone: cum ſol per ſu/
periorem zodiaci partē decurrens uer atq; æſtatem facit: tuncq; ridet floribus frondibuſq; ornata. Cum uero

per ſigna meridiana fertᷣ quoniā ad aliud reſpicit hemiſperiū:& a noſtro recedit:eripitur ſibi a Proſerpina Adonis atqꝫ ab apro interficitur.i.ab hyeme:quæ quidem frigore glacieqꝫ hiſpida eſt ut aper:Lugetqꝫ tunc terra.i.uenus qa nubibus pluuiiſqꝫ triſtatᷣ hyemis tpe.Mox tamē redeūte uere:iterū ridet herbis & floribus & frōdibus:ideoqꝫ Aprilis Veneri dicatus eſt.Eadem ēt ratione.Iſiſqꝫ.i.terra Oſirim.i.ſolem apud ægyptios luget.Hæc ait Macro.Euſebius autē Pamphilus ait apud priſcos adonim atymqꝫ arborum frugumqꝫ flores intelligi.Sed uolunt atym eos flores ſignificare:qui ante maturitatē decidunt: neqꝫ fructū gignunt.Proptereaqꝫ illum emaſculatum poetæ fingūt adonem uero uolūt eos flores ſignificare qui fructus ꝓducūt:qua ꝓpter illo gaudet terra.

Venit & Vpilio tardi uenere Bubulci
Vuidus hiberna uenit de glande Menalcas
Oēs unde amor iſte rogant tibi uenit Apollo
Galle quid inſanis inquit tua cura Lycoris
Perqꝫ niues aliū perqꝫ horrida caſtra ſecuta eſt.
Venit & agreſti capitis Siluanus honore
Florentes ferulas & grandia lilia quaſſans.
Pan Deus Arcadiæ uenit:quem uidimus ipſi
Sanguineis Ebuli baccis Minioqꝫ rubentem.
Et quis erit modus inqtᷣ Amor nō talia curat.
Nec lachrymis crudelis amor nec gramīa riuis
Nec Cytiſo ſaturātur apes nec frōde Capellæ.
Triſtis at ille tamen cantabitis arcades inquit
Montibus hæc ueſtris ſoli cantare periti
Arcades.o mihi tum q̄ molliter oſſa quieſcent
Veſtra meos olim ſi Fiſtula dicat amores.
Atqꝫ utinam ex uobis unus ueſtriqꝫ fuiſſem

SER. Venit & upilio:pp metrū ait upilio.Nam opilio dicimus.& græco uſus ē ſchemate:ſicut illi dicūt οὐρέα:pro eo qđ qđ ē ὄρη:& οὔνομα ꝓ eo qđ eſt ὄνομα.Tardi uenere bubulci.i.ſtulti.Terē.in ἑαυτὸν τιμωρούμενος.Tardus ē.i.ſtultꝰ.Nā porci cito ambulāt.Vuidus hyberna uēit de glāde menalcas pīguis:& humidū eſt qđ extrīſecus hēt aliqd humoris:Vuidū uero qđ intrīſecus:unde & uuæ dictæ ſūt:qđ tamē plerūqꝫ cōfundūt poetæ.Amor iſte:tā impatiēs:tā turpis.Tua cura lycoris:pene irriſorie dictū ē.Tua cura.i.ꝑ qua tu ita es ſollicitus,reliqt.& bene cū alii īterrogent:q̄ſi deus Apollo diuīat.Perqꝫ horrida caſtra:Hic tāgit Antoniū:ut diximus ſupra.Quaſſans:cōcutiēs.Quē uidimus ipſi:Solēt numina plerūqꝫ ſe ruſticis offerre.Vnde ē:Satis eſt potuiſſe uideri.Notādū ſane ꝙ ea numina quæ plerūqꝫ amauerūt dicit ad amatorē uenire.Nā Apollo amauit Daphnim:Pan Syrīga:Siluanꝰ Cupreſſum.Sāguineis Ebuli baccis minioqꝫ rubētē:facie enī rubra pingitᷣ Pan propter ætheris ſimilitudinē.Aether autē eſt Iupiter.Vnde etiā triūphātes qui habēt omnia Iouis inſignia:ſceptrū:palmatā togā qua utebantᷣ illi q palmā merebantᷣ:Vnde ait Iuuenalis:In tunica Iouis:faciē quoqꝫ de rubrica illinūt inſtar coloris ætherei.Amor nō talia curat:quaſi expertus loquitur.Triſtis at ille:Alii tamē ſuperioribus iungunt:ſed melius ut ſic legamus.Tamē cantabitis:ut ſit ſenſus:licet ego duro amorᷣ cōſumar:tamē erit ſolatiū qa meus amor erit ueſtra cātilena quādoqꝫ.Oſſa quieſcēt:Nā ſe dicit eſſe moriturū.Olim:futurim temporis eſt modo.

ANTO. Vpilio:nō opilio ꝑ o ī prīcipio:ſed Vpilio ꝑ u legēdū eſt auctoritate ēt Priſciani:q dicit o breuē in hoc noīe eſſe cōuerſam in u lōgā ex litteraꝝ affinitate.Seruius uero exiſtimauit Maronē feciſſe diphthongon græcā pp metrū ut ounoma ꝓ onoma ſic upilio pro opilio.eſt autē ouiū cuſtos.Vuidus.pinguis.Aliū:Antō.ſignificat uti iā dixīus.Agreſti honore:cū agreſti corōa qđ ipſe declarat dicēs.Florētes ferulas &c.Siluanus amauit Cypariſſū.Pā:ſyrīga:Apollo:Daphnē.iccirco hos ad gallū uēiſſe poeta ait.Ferulas:de ferula legito Pliniū li.xiii.& li.xx.Pan deus:latius ſupradiximus Videto etiā Macr.li.i.ſat.ubi leges Pana ſolē eē.Ebuli:
Ebulū Ebulū herba e alto caule:ī ſūmitate ſemē hñs uti ſambucus.Ebuli fumo fugātᷣ ſerpētes:ut Pli.li.xx.Minio:
Miniū inuenitᷣ ī argētariis metallis minimū quōdā apud Romanos maxīe auctoritatis ſacræ religiōis:unde Iouis ſimulacri facies diebus fectis minio illini ſolebat:triūphantūqꝫ corpora:& ſic Camillū triūphaſſe:Pli.li.ix.ca.xxxiii.O mihi tum:ordo eſt:O ſi olim ueſtra fiſtula dicat meos amores:quam molliter mihi tum oſſa quieſcent.

CHRI. Vpilio:cū græci uolūt o micrō.i.breue lōgū efficere adiūgūt illi ῦ ut ὀρέα οὐρέα.Ergo cū ſit opilio q̄ſi ouilio cuſtos ouiū mutauit o in u:& u ē ꝓ ου diphthongo græco quo diphthōgo nos latini caremus.Bubulci:a bobus dicti ſūt.Hiberna:Quia hiberno tēpore iā maturæ legātᷣ.
Glādes Glādes diximus.n.ī ſupioribus glādes eſſe a Quercu:robore:Ilicæ:Aeſculo:Cerro:Subere:Fago:& Galla:& diximus primū mortaliū cibū glādes fuiſſe:aſſerit tamē ēt Plinius ſua tēpeſtate ꝑ hiſpanias īſeri glādes ſecūdis mēſis.Eaſqꝫ tamē.cinere coctas eē dulciores.Erat aūt cautū duodecī tabulis:glādē in alienū fundū ꝓcidētē licere colligere oīum autē arboꝝ fructus:aut pōa appellātᷣ:ut mala & pyra:aut nuces ut iuglādes:glādes:auelāæ:amygdalæ:caſtāeæ:aut baccæ:ut ſūt olæ lauri:& corni:aut ſūt aciui:ut uuæ:mali punici ſambuci:& ebuli.Siluanus:deū ſiluarū hunc putabāt & fœtis mulieribus nocere.Itaqꝫ ne noctu īgrediēs illas uexaret tres illis deos cuſtodes adhibebāt.Sed eorum deoꝝ ſignificādoꝝ cauſa tres mortales noctu circuire limīa domus uidebāt:ut prius limē ſecuri feriret:ſecūdus pilo tūderet::tertius ſcopis deuerreret:ut his datis culturæ ſignis Siluanus ꝓhiberetᷣ ītrare.Nā nec arbores cædūtᷣ putāturue ſine ferro:nec far cōficitᷣ ſine pilo nec fruges coaceruātᷣ ſine ſcopis:ab iis aūt tribus tres noīant deos ait Varro.De Apolline āt quē hic ītelligit nominū.i.paſtoralē dicemus alio loco.Ferulas:ferula ut ait Dioſco
Ferula euterio appellatᷣ:hæc ī calidis:ut ait Pli.naſcitᷣ locis atqꝫ trāſmarina:geniculatis nodoſa ſcopis:duo eius genera:q̄ ī altū aſſurgit narthex dicitᷣ.Marchetia uero ſemꝑ humilis.Natura eadē q̄ aneto & fructu ſimilis.Nulli fructi cū leuitas maior:ob id facilē baculū ſenectuti præbet.Quæ ab uno capite diuiditᷣ ī cacumīe fœmīa putatᷣ.Ferula reliqs aīalibus peſtiferū pabulū ꝑbet:aſinis uero gratiſſima eſt:qre id animal baccho aſſignatᷣ cui & ferula.Se

men eius ĩ italia cibus ẽ:cõdiť ĩ urceis: & durat ad annũ ignẽ ferula optime ſeruari certũ ẽ. Et a ſole ignẽ ꝓmẽtheũ furatũ ferula ſeruaſſe fabulanť. Baccis: ꝓ acinis poſuit de q̃bus diximus ĩ ſupioribus. Ebuli:ebulus chamea͡ctis.i.humilis ſambucus:Nã a͡ctis græce ſambucus diciť. Ergo humilis q̃a nõ ſurgit ĩ altitudinẽ arboris:ut ſambucus:ſed paꝝ extolliť a terra:uerũ frondes & flores:& acinos ſimiles hẽt ſambuco. Si ex ebulo fiat emplaſtrũ cũ ſepo hircino cõfert podagræ. Si ſedeať ĩ eius deco͡ctione expellit ſecũda & cõfert hidropoſi. Succus ĩmiſſus ĩ aures ſedat ſibilũ. Si ebibať cõfert morſibus uenenatorũ. Minio:ĩ argẽteis metallis ĩueniť. Romæ ĩ ſũma religiõe fuit. Nã Iouis ſimulachri faciẽ diebus feſtis illini ſolitũ erat. Corpora ẽt triũphantiũ minio illinebanť. Quin & a cẽſoribus ĩ primis Iuppiter miniãdus locabať. Milton uocãt græci. Alii cinabarĩ: q̃uis indĩ cinabare appellare ſemẽ dracõis eliſi põdere elephãtis ĩ morte cadẽtis pmixto utriuſq; aĩalis ſanguine. Multa alia de minio reperies apud Pli. Triſtis oſtẽdit q̃ pditus ſit ex amore q̃ nulla rõne ne adeo q̃dẽ ĩde remoueri poſſit potiuſq̃ in illo mori q̃ liberari uelit ſolatiũq; poſt mortẽ iam q̃rat ex arcadũ cantibus. Dolet deinde ſe non fuiſſe unum ex illis cum quocũq; alio amore:poſt hæc ĩuitat Licorim ad uoluptates ruſticanæ uitæ. In quibus ſi cum illa fuiſſet:ſperabat ſe poſſe conſumere æuum:ideſt peruenire ad ultimum ætatẽ:q̃ priuatus pſentẽ uideat mortẽ.

Aut cuſtos gregis aut maturæ uinitor uuæ
Certe ſiue mihi Phyllis ſiue eſſet Amyntas:
Seu quicũq; furor quid tũ ſi fuſcus Amyntas:
Et nigræ Violæ ſunt & Vacinia nigra
Mecum inter ſalices lenta ſub uite iaceret.
Serta mihi Phyllis legeret cãtaret Amyntas.
Hic gelidi fontes hic mollia prata Lycori.
Hic nemus hic ipſo tecum conſumerer æuo.
Nunc inſanus amor duri me Martis in armis
Tela inter media atq; aduerſos detinet hoſtes.
Tu procul a patria (nec ſit mihi credere) tantũ
Alpinas ah dura niues & frigora Rheni
Me ſine ſola uides ah te ne frigora lædant:
Ah tibi ne teneras glacies ſecet aſpera plantas.
Ibo & Chalcidico q̃ ſunt mihi condita uerſu
Carmina paſtoris ſiculi modulabor auena.
Certum eſt in ſiluis inter ſpelæa ferarum
Malle pati teneriſq; meos incidere amores
Arboribus creſcent illæ creſcetis amores.
Interea mixtis luſtrabo Mænala Nymphis
Aut acres uenabor Apros nõ me ulla uetabunt
Frigora Parthenios canibus circundare ſaltus.
Iam mihi per rupes uideor lucoſq; ſonantes
Ire:libet partho torquere Cydonia cornu
Spicula tanq̃ hæc ſit noſtri medicina furoris
Aut deus ille malis hominũ miteſcere diſcat.

SER. Aut cuſtos gregis:ac ſi diceret. Quid mihi cũ urbibꝰ ubi ſũt meretrices tã pulchræ q̃ pfidæ. Quicũq; furor:Oĩs.n.amor plenus furoris ẽ. Hic gelidi fontes:hic mollia prata lycori:ac ſi diceret: q̃d te iuuat ĩter frigora gallicana demorari. Nũc ĩſanꝰ amor:Hĩc uſq; ad finẽ amatoris ĩcõſtãtia exprimiť: cui ele͡cta diſplicẽt ſtatĩ. Tela ĩter media atq; aduerſos detĩet hoſtes: ex affe͡ctu amãtis ibi ſe eẽ putat ubi amica ẽ:ut mecũ ſit meus aĩus. Nec ſit mihi credere tãtũ: ordo ẽ. Tu es tãtũ ꝓcul a ciuitate q̃ ſolebas urbibus frui:& p parẽtheſim di͡ctũ ẽ:nec ſit mihi credere.i.q̃d' utinã nõ credã. Hi ãt oẽs uerſus Galli ſunt de ipſius trãſlati carminibus Ah dura:q̃ & amatorem ſpernis:& gallicana potes frigora ſuſtinere. Me ſine ſola uides:Hĩc eſt:Sola domo mœret uacua. Ibo & chalcidico q̃ ſunt mihi cõdita uerſu Carmina paſtoris ſiculi modulabor auena:Euboea ĩſula ẽ:ĩ q̃ Chalcis ciuitas:de q̃ fuit Euphoriõ:quẽ trãſtulit Gallꝰ: & hoc dicit:Ibo & theocritio ſtilo canã carmĩa Euphorionis. Spelæa:græce ait ꝓ ſpelũcis. Creſcent illæ: q̃ſi ei iteꝝ diſplicet:ne cũ arboribus eius creſcãt amores. Parthenios canibus circũdare ſaltus:Partheniꝰ mons ẽ Arcadiæ:di͡ctus a uirginibus απο των παρθενων:q̃ illic uenari cõſueuerãt. Tanq̃ hæc ſit noſtri medicĩa laboris:Iã quaſi ad ſe recurrit: & illud quod ſupra audiit reſpicit: Amor non talia curat.

PRO. Chalcidico uerſu ευφοριων elegiarũ ſcriptor chalcidenſis fuit: quoius inſcribendo ſequutus colorem uidetur Cornelius Gallus.

ANTO. Vinitor:uineæ cuſtos dr̃. Furor:amor: Tu ꝓcul a patria:Ordo ẽ:tu ꝓcul a patria ſola ſine me ha dura uides niues alpinas & frigora Rheni. Nec ſit mihi credere tm̃: Nec poſſim credere talia: optat.n.nõ fore uera. Rheni:Rhenus fluuius eſt: q germaniã a gallis & Pãnoniis ſepant:ut ſcribit Tacitus. Stra.ãt li.iiii.ſcribit q̃ Rhenus magnas ĩ paludes lacũq; magnũ effundiť:quẽ alpinorũ plæriq; cõtingunt:& tranſalpinorũ nõnulli. Calcidico uerſu:de Euphorione intelligit:de quo Fabius lib.x.ſic Quid euphorionem tranſibimus: quẽ niſi probaſſet Virgi.idẽ nunquã certe cõditorũ Calcidico uerſu carminũ feciſſet ĩ bucolicis mẽtionẽ. Seruius addit gallum tranſtuliſſe Euphorionis opus. Calcis aut ut ſcribit Stra.li.x. Euboeæ metropholis erat in q̃ ẽt Ariſtoteles uerſatus eſt quo ad uita functus. Modulabor:canã. Paſtoris ſiculi: Theocriti. Parthenios ſaltus. Parthenius Mons ẽ Arcadiæ teſte Pli.li.iiii. Parthenos ãt uirgo dr̃. Parthenia uirginitas. Partho cornu:arcu pthico. Cydonia: ſpicula Cydonia ciuitas una eſt e tribus Cretæ eximiis:ut Strabo li.x.ſcribit. In ea ãt calami ſpiculis aptiſſimi. Amadryades: eæ dicunť eẽ nymphæ quæ cũ arboribus naſcunť:hama.n.aduerbiũ una uel ſimul ſignificat. Drys uero q̃rcus eſt.

CHRI. Tu procul a patria nec.ſ.m.c.tãtũ.ſ.facinus:noluit.n.exprimeř ne illũ offenderet:nã ex affe͡ctu amoris ita alloq̃bať:ut pſentẽ eẽ putaret. Ah:repetitio ẽ ut ex uehemẽtia maiorẽ dolorẽ exprimat. Teneras:huic opponit aſpera:q̃ oppoſitio cõtrariorũ uehemẽter affe͡ctũ auget. Certũ eſt:penitus decreui:oſtẽdit ãt poeta in amãtibus iniuria affe͡ctis alternatim ĩſurgere mõ ĩdignationẽ ex ipſa accepta iniuria:q̃ rẽ amatã relinq̃re decernũt paulo ante poſt affe͡ctũ amoris:quo ĩdignatio illa nõ ſolũ mittigať:ſed pẽitus tolliť. Vnde ẽ illud ꝓpertianũ

Alii includunt lineis tantum, a quibus hic excluditur, et forte sensu optimo. Ut dicat, utinam anima haec credere non subesset. Si pro tanto includatur, haec erit meo animo sententia. utinam non sit tantum credere quasi dicat, ne ipsa haec quae scribo aut his duriora experiaris. sic Properti. emendatur a Lipsio lib. I. antiq. lect. cap. 4. ne abiit sit durior mores ex: i.d. utinam monstres ne adieris, et tibi eodem cap. aliis locis.

Rhenꝰ

Parthenus

Cydõia

Amadryades

Si dolor affuerit crede redibit amor. Hĩc orit̃ ſũma leuitas ĩ amante ſũmaq; incõſtãtia: ut q̃ tã ſeuere paulo ante decreuerat: mox penitus dãnet. Quã rẽ Terẽtianus Parmeno mirifice exprimit. ¶ Malle pati: malle obdurare cõtra amorem: neq; illã amplius curare. ¶ Teneriſq;: qđ ſit ſolatiũ aliqđ mei deſiderii. Deĩde dãnat hoc cõſiliũ ueluti nociturũ: qa ex ea re magis accẽderet̃. Poſthæc q̃rit duplicẽ medicinã. Nã amor aut alio amore tollit̃. Vnde Oui. Succeſſor̃ nouo tollit̃ oĩs amãs: ut. n. clauo clau⁹ trudit̃: ſic amor amor̃ pellit̃. Hĩc ẽ qđ ait: Interea mixtis luſtrabo mænala nymphis: Aut qđ multo ualidius ẽ decerĩt ſe uitã piculoſam & laborioſã exercere. Nã qđ apud Terẽ. ait. Menedemus ueriſſimũ ẽ amorẽ & gigni & facile nutriri ex ocio & delicata uita. ¶ Frigora: nã ſi amor ĩflãmat facile frigore extĩguent̃ flãmæ. ¶ Saltus: oĩa loca ſũt q̃ ĩculta ad ſyluas & ad pecudũ paſtus relinquuntur. ¶ Parthenios: Parthenius flumen eſt Arcadiæ dicatum uirginibus. Nam παρθενος uirgo eſt. Alii illum in Paphlagonia eſſe uolunt. ¶ Cydonia: Cydon urbs eſt in creta: ubi ſunt optimi calami ad ſagittas conficiendas. Et quoniã apud Parthos populos erant optimi ſagittarii admiſcuit Cydonia & parthica.

Iã neq; hamadryades rurſus nec carmĩa nobis
Ipſa placent ipſæ rurſus concedite ſiluæ.
Non illum noſtri poſſunt mutare labores.
Nec ſi frigoribus mediis Ebrumq; bibamus
Sithoniaſq; niues hiemis ſubeamus aquoſæ
Nec ſi cum moriens alta liber aret in ulmo
Aethiopum uerſemus oues ſub ſidere Cancri.
Omnia uincit amor & nos cedamus amori.
Hæc ſat erit diuæ ueſtrum ceciniſſe poetam
Dum ſedet & gracili fiſcellam texit Hibiſco
Pierides uos hæc facietis maxima Gallo
Gallo cuius amor tantum mihi creſcit in horas
Quantum uere nouo uiridis ſe ſubiicit Alnus.
Surgamus. ſolet eſſe grauis cantantibus umbra
Iunipi grauis umbra nocẽt & frugib⁹ umbræ.
Ite domũ ſaturæ uenit Heſperus ite Capellæ.

P. Vergilii Maronis Bucolicorum Finis.

¶ SER. Hamadryades: nymphæ q̃ cũ arboribus naſcunt̃: & pereũt: q̃lis fuit illa quã Eriſichthon occidit: q cũ arbores ĩcideret: & uox ĩde erupit: & ſanguis ſicut Oui. docet: Dryades uero ſũt q̃ ĩter arbores habitãt. Hoc ãt ad ſupiora ptinet: qa dixerat: Mixtis luſtrabo mænala nymphis. ¶ Nec carmina uobis Ipſa placẽt: qa dixerat: Carmĩa paſtoris ſiculi modulabor auena. ¶ Ipſæ rurſus ꝯcedite ſiluæ: pp illud: Iã mihi p rupes uideor lucoſq; ſonãtes. ¶ Nõ illum nr̃i poſſunt mutare labores. i. Nec ſi frigoribus mediis: ebrumq; bibamus: mãifeſte hoc dicit: amore ſe carer̃ nõ poſſe nec ſi ebrũ Thraciæ fluuiũ mediis frigoribus bibat: nec ſi æſtibus nimiis fuerit in ardẽti puincia. Dicit ãt hoc ſecũdũ phyſicos: q morbos aut a cõtrariis: aut a ſimilibus aſſerũt poſſe depelli. Sic Theocritus. εὐρον παρ ποταμον τεραμμενος ἐγγυθεν αρκτον ενθεθε ρει πυμαστοισι παρ αιθι ο πεσσι νομενοις. ¶ Sithoniaſq; niues: Sithon mõs ẽ thraciæ. ¶ Liber: corticis pars ẽ ĩterior. ¶ Verſemus: paſcamus. ¶ Hæc ſat erit: iã ad muſas loq̃t̃. ¶ Gracili fiſcellã texit hibiſco: ac ſi diceret: hac re occupatus minime canerẽ. Allegoricos ãt ſignificat ſe cõpoſuiſſe hũc libellũ tẽuiſſimo ſtilo. ¶ Quãtum uere nouo uiridis ſe ſubiicit alnus: Amo ĩqt Gallũ ſed latẽter ſicut arbores creſcũt. Nã cõparatio iſta hoc ſignificat. ſ. pp Cæſarẽ. ¶ Et frugibus umbræ: quãto magis hominibus: Vnde eſt in georgicis: Et ruris opaci Falce pmes umbram. ¶ Ite dumũ ſaturæ uenit heſperus ite capellæ: Verecunde ſe capellarum dicit eſſe paſtorem: ideſt uiliſſimorum animalium. Nam bucolica ſcribens debuit dicere boum eſſe paſtorem: ſed uitans arrogantiam ultimum ſe eſſe uoluit: non principiem in ſcribendis bucolicis.

¶ PRO. Hamadryades: nymphæ quæ pariter cum arboribus & creſcere: & decreſcere traduntur.

Ebrus ¶ ANTO. Ebrum: fluuius eſt Ebrus ſub Rhodope Thraciæ mõte niuoſo. Plini. li. iiii. ¶ Sythonias niues: Sython dictũ eſt oli Thracia ut docet Gel. li. xiii. c. vi. ¶ Sub ſydere cãcri. xiiii. cal. Iulias ſol exit e geminis & ingreditur cancri: ut ſcribit Oui. li. vi. faſt. Aethiopum oues. Strab. lib. xvii. ſcribit ꝙ Aethiopes magna ex pte paſtoralẽ ac inopem uitam degunt: tum propter ſoli tenuitatem & aeris intemperiem tum propter ꝙ longi a nobis ſepoſiti ſunt. ¶ Verſemus: paſcendo circũagamus. ¶ Poetam: Maronem ipſum. ¶ Hibiſco: de hoc & heſpero ſatis ſupra: per fiſcellam uero & hibiſcum tenue carmen bucolicum intelligit. ¶ Maxima: cum ſint minima. ¶ Capellæ: ſe Aepolum potiuſquam opilionẽ aut bubulcum uitande arrogantiæ cauſa oſtendit: ut per id ſe in ſcribendis bucolicis minimum fateatur hæc iam ſatis ſequemur igitur georgicon commentarios: ut una legantur.

¶ CHRI. Sub ſydere cancri: ubi ĩgentiſſimi ſunt calores. Nã in prima parte cancri ſolſtitiũ æſtiuũ eſt. Et cancer ſupra caput æthiopum perpendiculariter radios iacit: adeo ut ſyenæ quæ ſupra Alexandriam quinq; milia ſtadiorum eſt in meridie ſolſtitii nulla umbra ſit. Ibi puteus exprimenti gratia factus totus illuminatur. Intrat autẽ cãcrum ſol die. xiii. Iunii: Sed ita eſt ſolſtitium ut ab octaua die huius mẽſis uſq; ad quintãdecimã ſit ſemp lux quindecim horarum & tertiæ partis unius horæ. ¶ Ebrumq; bibamus: Thraciæ flumen eſt quod ubi mari admiſcet̃. Tentoris portum habet: & Polydori tumulũ. ¶ Liber: qui interior eſt nedum cortex qui eſt exterior. ¶ Et nos cedamus amori. q. d. ſi amor oĩa uincit temerarius ſi uidear: ſi uelim illi obſtare. ¶ Fiſcellam: uas eſt uimineum. Eſt aũt diminutiuum: ſed eius primitiuũ potius in maſculino profert̃ fiſcus: in quo cũ olim pecũia quæ Aenea erat in ærario cõderet̃: pro ipſo ærario ponit̃. ¶ Hibiſco: ſpecies maluæ eſt: latinũ maluauiſcum uocãt arabice cathyn. Eadem herba althea ẽ: de qua Macer. ¶ Altheam maluæ ſpeciem nullus negat eſſe. Altheam q̃ dicũt illã q̃ creſcit in altũ. ¶ In horas: p ſingulas horas. ¶ Alnus: arbor fluuiatilis eſt: q̃ pp aſſiduũ humorẽ celerrime creſcit. ¶ Subiicit: ſurſum iacit. ¶ Se. i. erigit̃: puto eẽ ex antiq̃ ꝑpoſitiõe ſubſũ qđ ẽ ſurſum. Cato de re agraria. Si male arabit radices ſubſum: adhibunt craſſiores fient: & in radices uires oleæ abibunt. F I N I S.

SER. Irgilius ĩ opibus ſuis diuerſos ē ſecutus poetas:Homeꝝ ĩ Aeneide:quē licet lōgo ĩteruallo:ſecut9 eſt tamē Theocritũ ĩ Bucolicis a quo nō lōge abeſt:Heſiodũ ĩ his libris:quē pēitus reliq̄t. Hic āt Heſiodus fuit de Aſcra ciuitate:q ſcripſit ad fratrē ſuũ Perſen librũ:quē appellauit εργα και ημέ/ ρας.i.opa & dies.Hic āt liber cōtinet quēadmodũ agri:& qb9 tpibus ſint colēdi:cuius titulũ trāſ ferre noluit:ſicut bucolicoꝝ tranſtulit:ſicut æneidē appellauit ad imitationē odyſſeæ: & tñ cũ ꝑ piphraſin prīo exprimit uerſu dicēs:Indicabo quo ope & qbus tpibus ager colēdus ſit.Ingēti aũt egit arte:ut potētiā nobis ſui ĩdicaret ĩgēii: coartādo lata:& anguſtoria dilatādo.Nā cũ Homeri & Theo criti ꝓlixitatē ĩ breuitatē collegerit:unũ Heſiodi li/ brũ diuiſit ĩ q̄tuor:qđ rōne nō caret:Nā oīs terra(ut ēt Var.docet)q̄drifariā diuidiẗ:Aut.n.aru9 ē ager.i. ſatiōalis:Aut cōſitus.i.aptus arboribus:aut paſcuus q herbis tm̄ & aīalibus uacat:Aut floreus:ĩ quo ſunt horti apibus cōgruētes & floribus.Male āt qdā geor gi.duos tm̄ eē aſſerũt libros dicētes georgiā eē γῆς ἔργον.i.terræ opā:q̄ primi duo cōtinēt libri: neſciē/ tes tertiũ & q̄rtũ:licet georgiā ñ habeāt:tamē ad uti litatē ruſticā ꝑtineẗ:Nā & pecora & apes hr̄e ſtudii ē ruſtici:licet poſſimus agriculturā ēt ĩ his duobus ſe/ quētibus ĩuēire.Nā farrago ſine cultura nō naſciẗ:& in hortis colēdis nō mĩorē q̄ circa terras cōſtat ĩpēdi laborē:& hi libri didaſcalici ſunt Vnde neceſſe eſt ut ad aliquē ſcribanẗ.nā ꝓceptũ & doctoris & diſcipuli ꝑſonā req̄rit.Vnde ad Mecœnatē ſcribit:ſicut Heſio dus ad Perſen:Lucre.ad Memmiũ Sane agriculturæ huius ꝓcepta nō ad oēs ꝑtinēt terras:ſed ad ſolũ ſitũ Italiæ:& ꝓcipue Venetiæ teſte ipſo Virgilio:q ait: Ti bi res ātiq̄ laudis & artis Ingredior:cũ de Italia dice/ ret.¶ Quid faciat lætas ſegetes:q̄ res terras pĩgues ef ficiat.Nā ſegetē mō ꝓ terra poſuit:ſicut alibi Horre ſcit ſtrictis ſeges enſibus.Pĩgues āt efficit terras ſicut paulopoſt dicturus ē:cinis:ĩtermiſſio arādi:ĩcēſio ſti pularũ:ſtercoratio.Vnde ēt lætas ait:Nā fimus q per agros iaciẗ uulgo lætamē uocaẗ.¶ Quo ſidere terrā quo tpe.Ex ſideribus.n.tēpora colligũtur. Et ſciēdũ q̄tuor primis uerſibus textũ ſequētiũ q̄tuor librorũ ꝑ ordinē cōtineri.¶ Vlmiſq; adiũgere uites : Secũdũ Italiæ ſitũ locutus ē:ĩ q̄ uites altius eleuanẗ : ſic alibi: Non eadem arboribus pendet uindemia noſtris.

MODESTINI IVRISCONSVLTI IN PRIMVM GEORGICO/ RVM ARGVMENTVM.

Q Vid faciat lætas ſegetes : quæ ſidera ſeruet
Agricola: ut facilem terram proſcin/ dat aratris:
Semina quo iacienda modo:cultuſq; locorum
Edocuit meſſes magno olim fœnore reddi.

P. Vir. Maronis Georgicoꝝ Liber Primus.

AD MECOENATEM.

Q Vid faciat lætas ſegetes : quo ſi/ dere terram
Vertere Mecœnas:ulmiſq; adiũ gere Vites

¶PRO. Prædiuiſiōe:q̄ græci ꝓdiereſin uocāt:qđ quoq; libro ꝓcipiat ſignificat.Hic.n.rōnē aruorũ cul tibus agreſtibus neceſſariā ex ſiderũ obſeruatiōe re/ latuꝝ ſe ꝓmittit. Scđo demōſtratuꝝ quēadmodũ uitibus ulmi mariteñẗ:& q̄ cũ his oleaꝝ cura agi de beat.Tertio armētoꝝ:pecorũq; rōnē:q̄rto apũ ĩdica turũ.Dicturus qdē de aruis ait.Quid faciat lætas ſe/ getes:quo ſidere terrā.¶ Vertere me.De arborib9:ul miſq; adiũgeẗ uites Cōuēiat:đ pecorib9 & armētis.

¶ANTO. Quid faciat:Ordo ē hīc canere ĩcipiā.Quid faciat lætas ſegetes &c.Caue dicas ut ille hīc.i.poſt bu colica qd.n.ſtultius.¶ Lætas ſegetes.i.pĩgues feraces fertiles terras:uel læta ſata.Eſt.n.ſeges frumēti fructus: uti Marcel.ēt docet.Diciẗ itē teſte Varrōe ſeges qđ aratrũ ſed necdũ ſatũ ē:quādoq; abſolute ꝓ oī terra pōiẗ.Maro li.iiii.Geor.Nec pecori opportuna ſeges.Dr̄ āt ſeges a ſatu:ut Varrōi placet.Quo ſydere:quo aſtro:quo tpe : ex ſyderibus.n.tpa colliguñẗ:Vnde Macro.li.ii.ait:nil aliud tpa niſi curſũ ſolis efficere:& agricolis ſyderũ cura ne/ ceſſaria ut oſtēdimus.De ſydere āt aſtro & ſtella quō differũt:uide Macro.li.i.de ſom.¶ Vertere:effodere:arare. ¶ Vlmis:adiungũt uites ulmis quoniā ulmorũ leuis eſt umbra:etiā nutriēs quæcunq; opacat:ut ſcri. Pli.li.xvi. ¶CHRI. Quid faciat lætas ſegetes:Quid q̄ res:Nā q̄uis terra ſua ſpōte ꝓducat fruges tamē multo uberiores fiũt artificio hũano qđ nũc demōſtrādũ ꝓpōit.Quapp cũ pp ĩq̄ſitionē huius doctrinæ:q̄ multiplex uariaq; eſt difficilior oīo res occurrat q̄ fuerit bucolicũ carmē ĩ quo paſtoꝝ ruditas ſola fuit exprimēda diuerſa rōe utrũq; opus aggreſſus ē.Nā ĩ bucolicis:neq; ꝓponēdũ fuit neq; ĩuocādũ pp facilitatē: Nā ut ait Hora. Nec deus ĩterſit niſi dignus uindice nodus ĩciderit.Si q̄ aũt ecloga fuit q̄ paſtoralē formā excederet. Tũc ſeorſum diuinũ ĩplo/ rauerat auxiliũ:ut Sicelides muſæ paulo maio.ca.Et in alio loco:Pergite pierides chromis & mnaſylus ĩ an.Itē in amore galli q pene tragicus erat dixit:Extremũ hũc arethuſa mihi cōcede laborē.Hic uero & diſtĩcte:abſo/ luteq; ꝓponit:& ea qbus ĩdigebat numina ſapiēter ĩuocat.Quæ duo cũ ꝓ cereri uice fuganẗ ſtati auditores &

dociles cū demōſtret de q̄bus rebus ſit dicturus reddit & ſimul attētos cū ꝓpoat ſe q̄ apprime utilia ſunt dictu rū facit:nec mīus attēti ēt reddimur ex īuocatiōe qa ex illa ſignificat̃ rex̄ magnitudo:q̄ & ipſa ī primis eos qui audiūt attētos facit. Ex ꝓpoſitiōe igit̃ quoniā oſtēdit ſe laboraturū ꝓ utilitate cōi & ex īuocatiōe: quoniā ma/

Se ges gna q̄dā uīr polliceri bēiuolētiā a ſua ſibi pſona cōciliat. Segetes:ſeges a ſatu dr̄. Et quoniā ſatio fieri nō pōt ni/ ſi aſſit terra q̄ ueluti mr̄ ſemē recipiat atq̨ fruges cōcipiat:iccirco & terrā ipſam & fruges q̄ fœtus illi⁹ ſūt ſegetē

Gaudiū appellāt. Lætas:differt lætitia a gaudio. Nā gaudiū ē cū aīus exilarat̃ aliq̄ re grata atq̨ iocūda:neq̨ tamē ita ad

Lætitiæ exteriora diffundit̃ ultra modū ut facile appareat. Lætitia uero ē cū ita mouet̃ aīus aliq̄ re iocūda:ut ēt ad exte riora egrediat̃ ille motus:& maxīe ī uultu appareat ī ipo hoīe. Hīc dicūt Stoici gaudiū ī ſapiētē cadere poſſe:læ titiā nō poſſe. Deīde ꝑ quādā trāſlatiōnē:quoniā pīguis habitudo ī brutis aīalibus lætitiā quandā pferre uidet̃: dicimus lætū:pīgue:ut Glāde ſues leti redeūt. Eadē rōne & terrā q̄ fertilis ē:quoniā ex ipa exuberātia frugū uīr lætitiā oſtendere. Vnde ipſe in ſupioribus dixit:Oīa nunc ridēt:dicimus lætas ſegetes.i.fertiles. Et læta ubera.i. fertilia:qa lacte plena. Et quādo læti notiōes exprimere cœpimus dicimus lætū.i.celerem:quoniā in iis in q̄bus aīus lætat̃ celeritate utimur. Ponimus ēt lætā pro bene uolente:ut uobis lætus ego hūc cādentē ī littore taurū.

Vertere Nā q̄ libenter rē facit cū lætitia facit. Sic cōtra:Triſtē pro īuito ut Terētius:īuitat triſtis. Vertere:Optime: Nā terra ſiue aratro:ſiue legionibus ſiue uipalio:ſiue quocūq̨ ferramento excollatur illam uertimus. Ex eo quod dicit uertere oſtendit abſolutam. Nam ut ait Donatus. Vertere eſt in aliam partem penitus transferre.

SER. Quæ cura boū:q̄ cult⁹ habēdo ſit:aut ī ſe/ quēti epexegeſis ē:ut hoc ſit q̄s cult⁹ habēdo ſit peco ri:q̄d eſt:q̄ cura boū:aut certe κατ᾽ ἐξοχὴν ait boues: & poſtea ītulit cætera pecora : ut maius aīal ſepara/ ret a mīoribus : ſicut de hoībus facit dicēs. Relliqas danaū atq̨ im. Habēdo.i.ad hoc ut habeat̃ pecus.

> Conueniat:quæ cura Boū:quis cultus habēdo
> Sit pecori:atq̨ apibus quanta expiētia parcis:
> Hinc canere incipiam.uos o clariſſima mundi

Expiētia:uſu nata doctrina. Parcis:aut ſeruatricibus:frugi:q̄ mella cuſtodiūt. Voſ.o.c.m.L.l.& alma ceres. Stoici dicūt nō eē niſi unū deū:& unā deā:eandē eſſe ptātē:q̄ ꝓ rōne officiorū nr̄orū uariis noībus appellat̃. un eundē Solē:eundē Liberū:eundē Appollinē uocāt:Item Lunā eandē Dianā uocāt: eandem Cererem : eandem Iunonem:eandem Proſerpinam dicunt:ſecundum quos pro Sole & Luna Liberum & Cererem inuocauit.

PRO. Quæ cura boū q̄s cultus habēdo Sit pecori.de apib⁹. Quāta apib⁹ expiētia parcis. Vos o clariſ/ ſi.mū.Lu.la.cæ.q̄ ducitis ānū Liber & Alma ceres:Hoc loco uult ītelligi Lunā:Cererē:a creando dictā:qa matu ret fruges. Solē Liberx̄:qa liber puageť p aera.neq̨ ei fulgor aliox̄ ſiderx̄:Lūina pſtrigat.uel qa muturet uīeas.

ANTO. Cura boū:Cato ca.liiii.de re ruſtica īqt. Nihil ē q̄d magis expediat q̄ boues bn̄ curar̄: Vtq̨ Var.li.ii ſcri.a boue.ātiq̄ māus ita abſtinere uoluerūt:ut capite ſaxerit ſi q̄s occidiſſet. Cura:ſollicitudo dc̄a:ut ait Var. q̨ cor urat. Quis cultus: q̄ diligētiā: q̄ cura uel cuſtodia. Habēdo:ut habeat̃:Iuſtinus li.iii. Spaciū cōſumādo opi q̄rebat.i.ut ɔſuaret. Pecori:ouiū multitudini:ut ibi. Cuiū pec⁹:an meliboei. Expiētia:cognitio:ſeu ars & doctrīa nullo docēte p uſū repta. Māili⁹ li.i. Per uarios uſus artē expiētia fecit. Exēplo mōſtrāte uiā:expiētia ē cognitio ſingulariū:ars uero uniuerſaliū:ut docet philoſophus li.i.met.q̄ ēt li.vii.phyſicorū īqt:ab expiētia pti/ culariū accipim⁹ uniuerſalē ſciam. Parcis:cōſeruatricib⁹ & tēacib⁹. Vos o clariſſima mūdi lum.hæc nr̄i poe tæ īuocatio tota ferre ſūpta ē e Marci Varrōis ꝓ loco primi uoluminis de re ruſtica:ubi.xii.deos agricolax̄ du ces īuocat:primū tn̄ Iouē & Tellurē q̄ parētes magni dicunt̃:Iuppiter.n.pr̄:Tell⁹ uero mr̄. Secūdo Solē & Lunā quox̄ tpa obſeruant̃ cū q̄dā ſerant̃ & cōdonāt̃ ī tpe. Tertio Cererē & liberū q̨ hox̄ fructus maxīe neceſſarii ad uictū.ab iis.n.cib⁹ & potio uēit e fūdo. Quarto robigū &c. Mūdi lūina Solē & Lunā īuocat:piter.n.fertilitatib⁹ glebæ & maturādis frugibus:uel nocturno tēpamēto:uel diuio calor̄ moderant̃:q̄d ēt Macro.li.ſat.v.ſcri.q̄ ēt li.i.dixerat:q̨ poeta ſciēs romāos ueteres ad Lūæ curſū & ſequētes ad Solis āni tpa digeſſiſſe:utriuſq̨ ſeculi opi niōi ſuerētiā ſeruās:tā Lunā q̄ Solē duces āni hac īuocatiōe dſignat. Labētē.c.q.d.a.hic ſiat colō:ī.n.ſequētib⁹ iūgi debet.labētē āt cælo ānū ait:q̄m uti ēt Macro.ſat.li.i.ſcri. Eſt ān⁹ ſolis emēſio:q̄ luſtrādo zodiacū efficit die bus trecētis &.lxv.& q̄drāte ſeu ſex horis. Annus uero lunaris mēſis eſt:ut idē aſſerit li.ii.de ſomnis:iter quē cæ li ambitum luſtrat:nā & a luna mēſis dr̄:qa græco nomine luna mene uocat̃. Varro etiā.c.xxvii.primi li.ait Tē pora duorū tēporū eē. Vnū annale:q̄d ſol circuitu ſuo finit. Alterū mēſtruū:q̄d luna circumiens cōprehendit.

Experi/ entia CHRI. Expiētia:pior ſimplex uerbū fuit:q̄d ab uſu cecidit. Inde expior:& queādmodū ab expior ſit expi entia:ſic a pior ſit piculū:q̄d idē ē expiētia:ut dicit Terē. Fac piculū ī muſicis. Tū ēt īucit piculū ꝓ diſcrimīe poſi

Pericu/ lum tū. Sed hoc nō uēit a pio : ſed a peo. Vex̄ cū expiētia nō poſſit eēt ī brutis:qa nō ē ſine rōe:dixit expiētiā illū nāæ īpulſū:q̄m ad ſuū ædificiū īpellit̃ apes. Parcis:laus apiū. Rara.n.aīalia ſt̄ q̄ pcāt ptis. Vos o.c.m.L.l.c.q.d.a. Ma ximū īgeiū:maxiaq̨ doctria apparet poetæ. Nouerat.n.oēs d̄os ad ſolē:oēſq̨ d̄as ad Lunā referri. Nā ut ait Plato ī cratylo priſci uiri cū ſolē Lunā ac ſtellas thein.i.currer̄ p cælū uiderīt numīa eē putarūt & θεοὺς .i.deos appel/ larūt:q̨ p cælū currāt. Sed q̄m ſol.ut ait Heraclit⁹ fōs cæleſtis lūinis ē:& ut Ci.dux & prīces & moderator reli/ quox̄ lūinū & mēs mūdi & cor cæli a phyſicis appellat̃:q̄m calor frig⁹ & tēpies & cūcta alia q̄ p cælū fiūt a ſole ſt̄ ipm ſolū deū putarūt:ut lunā ſolā deā. Sed diuerſis noīb⁹ appellāt̃:ut eox̄ diuerſæ ſt̄ ptātes. Ergo qa oēs dii q̄ ſt̄ ſub cælo ad ſolē referunt̃:cū ut dixi moderator quox̄ lūinū ſit & ſol⁹ ſtellis lumē pſtet:ſtellax̄ āt curſus ordi nē rex̄ hūanax̄ diſponūt:ſeqt̄ q̄d ſol q̄ tēpat nr̄a tēpātes oīum rex̄ erit auctor:iur̄ igit̃ īuocat ſolē tāq̄ nāæ deū. Vex̄ q̄m ipm ad diſciplinā agrariā īuocat:appellat eū eo noīe quo eius uis circa agriculturā exprimit̃:Dionyſius .n.q̄ bacch⁹ liberq̨ ē:ut refert Euſebi⁹:ignē uī ſolis q̄ fruct⁹ maturat exprimit. Ariſtoteles āt & Euripides eūdē ſolē & bacchū eē dicūt. Additq̨ Macro.q̨ ī arcanis ſacrox̄ obſeruat̃ q̨ ſol ī ſupo.i.diurno hemiſpio cōſtitutus appollo:In īferiori.i.nocturno Dionyſi.appellet̃. Vñ a rōanis Bacchus q̄m ſol ē:dr̄ liber:qa liber uag⁹ ē:ut ait En ni⁹. Aptiſſime āt uniuerſalē hāc rē demōſtrat Orphe⁹. Nā de ſole ait:ἥλιον ὃν Διόνυσον ἐπίκλησιν καλέου/ σιν. Vir igit̃ libex̄ patrē ſolē īuocauit:& Cererē Lunā qa nocturno tēpamēto & diurno calor̄ cūcta moderāt̃.

¶SER. Quæ ducitis annũ:quoꝝ curſu tpa cõputant̃.Nã ꝑ Lunã mẽſis:ꝑ Solẽ annus oñdit̃.¶ Alma ceres: alma ab alẽdo:Ceres a creãdo dicta.¶ Si munere:ſiqdẽ.Nã ſi cõfirmãtis ẽ.¶ Chaoniã glãdẽ pingui mutauit ariſta:epiroticã a loco:in quo abũdãt glãdes:qbus antea hoĩes ueſcebant̃:& mõ ſpẽm ꝓ genere poſuit.Non.n.aut in Epiro tãtũ glãdes fuerũt:aut de ſolo Acheloo hoĩes potare cõſueuerãt.Sane acheloia nõ ꝑter ratione dixit.Nã ſicut Orpheus docet generaliter aquã ueteres acheloũ uocabãt:ſed qa ſpecialiter qdã fluuius achelo9 dicit̃:aut ſpẽs eſt ꝓ genere:aut ſcḋm antiquitatẽ eſt locutus.¶ Pingui ariſta:ariſtã mõ ꝓ frumẽto poſuit:& affectate ait pinguẽ ariſtã:cum ꝓprie ariſta ab ariditate ſit dicta.

Lumina:labentem Cælo quæ ducitis annum
Liber & alma Ceres:ueſtro ſi munere tellus
Chaoniam pingui glandem mutauit ariſta:
Poculaq; inuentis Acheloia miſcuit uuis:

¶PRO. Veſtro ſi munere tell9 Chaoniã.p.g.m.a. chaonia dicta a Chaõia regiõe Epiri:in q̃ Dodonæi Iouis ẽ oraculũ a loco dictũ Dodõe eius regiõis.Itaq; Colũbas exiſtimat ẽt ab ea regiõe chaõias dictas.Et in hoc oraculo fuiſſe uocales:& reſpõſa dediſſe cõſulentibus.Tradit̃ ẽt q̃rcus arbor ſubiecta tutelæ Iouis fuiſſe æq; uocalis:ut Dodone.Et reſpõſa dediſſe apud idẽ oraculũ:qḋ teſtat̃ Vir.dicẽs Atq; habitæ grais oracula quercus Vnde dici chaoniã glandẽ ipſe declarat:quũ dicit:Chaoniiq; pr̃is glandes Appellata aũt eſt ea regio a Troião chaone chaonia(ut ipſe teſtat̃)Chaoniãq; oẽm troião a chaone dixit.¶ Poculaq; inuẽtis acheloia miſcuit uuis:Aetolus paſtor ſtaphylus:quũ Oenei capellas in pabulũ deduceret:notauit unã ꝓcipue ſedentẽ a grege lætiorẽ cæteris recipientẽ ſe ſerius in præſepia:quouis rei:ut cauſam cognoſceret:Sequutus eſt eam clam:& in remota ſtirpe animaduertit uuã edentem:pomũ ei ĩcognitũ: & ſuſtulit:regiq; pertulit Oeneo:qui expreſſo humore delectatus:Quũ eũ uetuſtate cognoſceret miteſcere:Libero pr̃i appoſuit accepto a ſe hoſpitio:quouis rei cultũ cũ demonſtraret: Liber ut perpetua inuentorũ eſſet gloria:conſtituit:ut ab œneo œnon appellaretur uinum.a ſtaphyle uua ſtaphylæ.Achelous autẽ eſt flumen ætoliæ.Ita quantũ ad acheloũ pertinet aqua intelligi poterit:quem ideo potiſſimum nominauit:ꝙ primus in græciã uidet̃ fluxiſſe.Vua aũt ſignificauit uinum.

¶ANTO. Liber & al.c.ſcḋm Varrõis ĩuocationẽ nõ ſol & luna:ſed ipẽ Bacch9 & ipa ceres ĩtelligi debẽt.Dixerat.n.ille ut patuit.Secũdo ĩuocabo ſolẽ & lunã:quoꝝ tpa obſeruant̃ cũ q̃dã ſerant̃ & ꝯdant̃ ĩ tpe.Tertio Cererẽ & Liberꝝ:ꝙ hoꝝ fruct9 maxime neceſſarii ad uictũ:ab iis.n.cib9 & potio uenit fundo:Ecce Maro quoq; Varronis ĩuocationẽ hic imitatus ẽ:q̃ de re ut dixi exponi dẽt:nõ aliter.Probus.n.quẽ Macr.& Serui.deĩde uelut agmine facto cæteri fere oẽs ſecuti ſunt:ſcr.Poetã hoc loco uoluiſſe ĩtelligere Lunã Cererẽ:a creãdo dictã:qa maturet fruges:Solẽ Liberꝝ:qa libere ꝑuaget̃ ꝑ aeria:ſed plura ſcri.Macr.li.v.ſat.Nec refert ꝙ Apollinũ & Liberũ patrẽ unũ:eũdẽq; deũ eẽ affirmet.Var.n.ut patuit aptiſſime ĩdicat.Hic debere nos ĩtelligere Liberꝝ ipm bacchũ:& Cererẽ ipſam deã:qḋ ẽt ꝑ ſequẽtia iã iã cõfirmauero.¶ Liber:Plutar.ĩ ꝓble.ſcri.Dĩoyſiũ Liberꝝ patrẽ appellatũ:uel ꝙ bibẽtib9 libertatis cã ſit:uel ſicut Alexãder dicit ꝙ ꝓ Boetiæ libertate pugnauit.Liberat ꝓterea a curis & in agẽdis ſecuriores facit Mac.uero li.i.ſat.ſcri.Næuiũ dixiſſe liberꝝ ſolẽ a Romãis appellari: ꝙ liber & uag9 ẽ.Hic tñ ut dixi de baccho ĩtelligẽdũ nõ de ſole.¶ Alma:ab alẽdo dicta:qa Nos alit.¶ Ceres:Var.ſcri.ꝙ terra ceres dr̃ ꝙ gerit fruges.Tulli9 itẽ li.ii.d.n.de.ait:ꝙ a gerẽdis frugib9 Ceres tãq̃ geres dcã ẽ.Hæc ãt ut Pli.li.vii. docuit frumẽta cũ antea glãde ueſcerent̃:ĩuenit & molere & cõficere:ĩ Attica Italia:& Sicilia.Ob id dea iudicata:Sed de Cerere plurima legito ĩferius ibi.Prĩa ceres ferro mortales uertere terrã ĩſtituit.Iuſtinus li.ii.ſcri.Sub Erichtheto athenaꝝ rege frumẽti ſationẽ apud Eleuſim a Triptolemo reptã:At Diodo.li.vi.ait:ꝙ ceres prĩa adinuenit uſum frumẽti:qḋ forte ĩter alias herbas naſcebat̃ ignotũ cæteris.Docuitq; hoĩes naſcẽdi: ſeruãdiq;:& ſerẽdi modũ.Siqdẽ ẽ.n.cõfirmãtis.¶ Numine:munere & numĩe in antiqs legit̃.¶ Chaoniã:Chaonia ꝑs erat Epiri dicta troião a Chaõe Heleni frẽ ſcḋm Maro.Pli.uero li.iiii.ſcri.ꝙ ĩ epiro erãt primi Chaões:a qb9 Chaonia plura legito ĩ Stra.li.vii.Chaõiã ergo glãdẽ.i.Epiroticã:ibi.n.glãdiũ copia fuit ꝑꝑ Dodoneã ſiluã Ioui ſacrã. poſuit ãt ſpẽm ꝓ gñe:nõ.n.ĩ Epiro tñ glãdes fuerãt:de glãdib9 ãt lati9 legito Pli.li.xvi.c.v.¶ Glãdẽ mutauit ariſta:Dio.li.i.ſcri.hoĩes a prĩcipio ſylueſtri & ĩcõdita uita uixiſſe:qb9 herbæ & arboꝝ fruct9 ultro uictũ ferebãt. Dẽiq; neceſſitatẽ ipſã reꝝ magiſtra ſinguloꝝ ꝑitiã ĩgẽiis mortaliũ ſubminiſtraſſe.¶ Pĩgui.a.ꝑ id ſpicã ĩtelligit:ĩde triticũ.¶ Pocula:poculũ uas ẽ:potio qḋ haurit̃:ſæpe tñ ut hic poculũ ꝓ potiõe ipa ponit̃ a poetis.¶ Pocula:acheloia:Mac.ſat.li.v.ſc.Quũ uellet hoc loco poeta aq̃ ĩtelligi:Acheloũ amnẽ potiſſimũ noĩauit.Antiqſſimoꝝ græcoꝝ more elocut9:apḋ quos.ꝓpriæ ĩ aq̃ ſignificatiõe põebat̃ Achelo9:q mos loq̃ndi ꝑuagat9 fuit:ut Acheloũ ꝓ q̃uis aq̃ diceret.Hæc ille:ut ãt Pli.li.4.edocet Achelous amnis ẽ e Pĩdo fluẽs:q Acharnaniã ab ætholia dirimit.Sol.ẽt Pĩdo ortũ aſſerit addẽs:cũ primis græciæ ãnibus ꝓditũ ueteri claritate.¶ Miſcuit.Pli.l.vii.ſc.ꝙ uinũ aq̃ miſceri Staphylus ſitheni filius prĩus edocuit.¶ Inuẽtis.u.Bacchus apḋ græcos prĩus docuit uini uſũ: ut teſtis ẽ Capella li.de nup.Euſe.ſc.uitẽ ĩuẽtã a Dionyſio:ſed nõ ſemeles filio ãno regni Cecropis.l.q fuit ultimus. Lact.uero li.ii.ca.xiiii.ſc.ꝙ Noe quũ egreſſus eẽt ex arca:ut ſacræ lr̃æ docẽt terrã ſtudioſe coluit.Atq; uineã ſua mãu ſæuit.Vñ arguũt̃ ait:q auctorẽ ui Liberꝝ putãt.Ille.n.nõ mõ Liberꝝ:ſḋ ẽt Saturnũ multis ãteceſſit ætatib9.

¶CHRI. Ceres:ait idẽ Euſebi.ꝙ terræ uis ueſta dr̃.Rheã uero quã opẽ dicius lapidoſæ:mõtanæq; terræ uĩ uocãt.Cererẽ uero feracis & planæ.Sed de hac ĩ ſequẽtibus.¶ Vr̃o munere:Nã bacchus fructuũ humidorũ.i.uini & pomoꝝ.Ceres ãt ſiccoꝝ ut fruges ſint ſimbolũ habent̃.¶ Acheloia:achelous fluuius eſt q ex Pindo Theſſaliæ mõte ꝓfluẽs ætholiã ab archãia diuidit:& in iliacũ ſinũ effluit.Nõ tñ hic ſpẽm ꝓ genere poſuit: ſed legerat antiquos:ita aq̃rũ uim diſtinxiſſe:ut uis effectiua aquarũ occeanus uocaret̃.Simbolũ uero eius thetis eſſet Vis aq̃ potabilis achelous:Marinæ neptunus q̃ inquantũ gignere poteſt Amphitrides dr̃:aquaꝝ dulciũ particulares uires nymphæ:marinarũ nereides.Ergo cũ uim aq̃ potabilis acheloũ appellarent antiq: nõ ſine ratiõe dixit acheloia pocula:nam & antiquiſſimi græcorum poetæ ſic dixerũt:ut apparet apud Ariſtophanem.Sunt qui dicunt Acheloum primum e terra erupuiſſe:atq; ex eo aquam Acheloum nominari.

Liber Pater · Ceres · Chaõia · Poculũ

¶SER. Et uos.a.p.n.f.i.ꝓpicia:ut Nec tā p̄ſentes alibi cognoſcere diuos:quoꝝ p̄ntia fauor ē.& bñ de diuerſis.rebꝰ dicturꝰ:diuerſa iuocat numina.⁋ Ferte ſi.f.p.ferte:aut ſimul uenite:aut date carmini meo facultatē:qđ utiq; pedibꝰ cōtinet:ut ſit Ferte pedē:metricā p̄ſtate rōnē.⁋ Cui.p.f.F.e.m.t.p.t.fabula talis ē.Quū Neptunꝰ & Minerua de Athenaꝝ noīe cōtēderūt:placuit diis ut eiꝰ noīe ciuitas appellaret̃ q munꝰ meliꝰ mortalibꝰ obtuliſſet:tūc Neptunꝰ ꝑcuſſo littore equū aīal bellis aptū ꝓduxit:Minerua iacta haſta oliuā creauit:q̄ res ē melior cōprobata:& pacis inſigne:ut āt mō Neptunū inuocet:cā eiꝰ muneris facit:qa de equis ē dicturꝰ ī tertio: alioqn incōgruū ē:ſi de agricultura locuturus numē inuocet maris.Equū āt a Neptuno ꝓgenitū:alii Scythiū:alii Syronē:alii Arionē dn̄t fuiſſe nominatū: & iō dr̃ equū inueniſſe:qa uelox eſt eius numē & mobile ſicut mare.Vnde etiā Caſtor & Pollux:quia eoꝝ uelociſſimæ ſtellæ ſunt:equos in tutela habere dicuntur.

Et uos agreſtum præſentia numina Fauni:
Ferte ſimul:Fauniq; pedē: Dryadeſq; puellæ:
Munera ueſtra cāo. Tuq; o cui prima fremētē

¶PRO. Et uos.a.p.n.f.Eūdē pana:eūdē Inuū:eūdē faunū:qdā īterp̄tant̃ ꝙ ei ī Italia qdā ānuū ſacrū celebrāt:qdā mēſtruū:exiſtimat̃ āt faunus fuiſſe rex ab originū q ciues ſuos mitiorē uitā docuerit ritu feraꝝ uiuētes. & primꝰ loca certis noībꝰ:& ædificia q̄dā:Lucoſq; ſacrauerit:a quo & fana ſunt dicta.ip̄e āt receptꝰ ī deoꝝ numerū credit̃.Itaq; ēt oraculū eius in albunea Laurētinoꝝ ſilua ē:plures āt exiſtimant̃ eē ēt pn̄tes:iccirco ruſticis ꝑſuaſum ē incolētibꝰ eā partē Italiæ q̄ ſuburbana ē:ſæpe eos ī agris cōſpici.⁋ Dryadeſq; puellæ:Dryades puellas dicit:q̄s alii hamadryades uocāt:& eas cū q̄rcu naſci:& interire ſimul:ſed diuturnas eē:& īde hamadryadas dictas.Quercus.n.græce appellat̃ Δρυς αμα ſignificat ſimul.⁋ Tuq; o cui prima fremētē Fudit.e.m.t.p.t.n.cāpi in theſſalia ſunt Petrei:ī qbꝰ locꝰ petra noīe ꝑcuſſus tridēte Neptuni equū:q Scyphios uocat̃.Romāi āt Neptunū equeſtrē uocāt.græci hippicō Poſſidōa:ꝙ extimet̃ p̄iceps originis equoꝝ.Et iccirco ēt poetæ tradūt ab eo donatū equū Adraſto Ariōa & Iunōi Xanthū & Cyllarō quos illa dederit Caſtori & Polluci:ſed haꝝ fabulaꝝ & opiniōis huius initiū ē natura.Nā qa animaliū materia liquore coſtat:& ei ꝑcipue effuſa in ſtudium cōſtat & generatiōes:ē naturæ eq̄ſtris adeo:ut eq̄s certū ſit plerūq; e uēto cōcipe:aīaliū uero ſeminis:hoc ē liquoris uniuerſi deus exiſtimatur Neptunꝰ & equoꝝ eo magis ꝙ planicies eis cōueniēs ſit q̄ aq̄s accidit.

¶ANTO Et uos.a.qm̄ poeta de uariis rebꝰ dicturus ē.Varia iuocat numīa.⁋ Præſentia:ꝓpitia:quoꝝ qdē p̄ſētia fauor ē.⁋ Faūi:de his diximꝰ ī ſileno.⁋ Ferte ſimul faūiq; pe.Epanalepſis figura ē.i.cū maiore ſignificato facta repetitio:q̄ qdē & ornat & exauget orationē:epalābano āt repeto ſignificat.Mac.ſat.li.vi. notās. Ferte ſimul fauniq; pedē dryadeſq; pu.dicit Vir.id dicēdi genꝰ a græcis ſūpſiſſe:ſicuti alia multa Teſtimōio itaq; Ma.male legūt q dn̄t.⁋ Ferte ſi.ſatyriq; pe.⁋ Ferte pe.adeſte uēite.Dryades nymphæ ſūt a q̄rcubus denoīate:qa ſyluas habitare dicebāt̃:nā qđ græce drys:latine q̄rcus dr̃.⁋ Mūe.i.officia ac dōa.⁋ Tuq; o cui prima:Tractaturus de eq̄s poeta neptūnū inuocat.ſcribit.n.Diodo.lib.vi.neptunū primū equos domuiſſe:artēq; eq̄tādi ab illo traditā: ex quo hippicos ſit appellatus.Lactā.āt li.iiii.th.ſcri.ꝙ cū adhuc ignotus eēt equoꝝ uſus mortalibꝰ: & hoꝝ aīaliū natura egeret terra.Neptunus ī Theſſalia terrā tridēte ꝑcuſſit:ſubitoq; ꝓſilierūt duo eq̄:Scyphios & Ariō:quo itē Luca.lib.vi.uidet̃ aſſerere:īquit.n.Primus ab æquorea ꝑcuſſis cuſpide ſaxis.Theſſalicus ſonipes bellis feralibꝰ omē.Exilit.Oui.li.vi.meta.ſcri.litē fuiſſe de terræ noīe īter Mineruā & Neptunū itaq; p̄ſentibꝰ diis.xii.Ioue medio:Neptunus lōgo eridēti ſaxa ꝑcuſſit:q̄ de re īde equus exiliit.Pallas īde ſua cuſpide terrā p̄cuſſit:uñ oliua cū baccis ēt ꝓdit:q̄ ut alii dn̄t:qm̄ utilior uiſa ſit equo Minerua deoꝝ iudicio Ciuitatē ſuo noīe nūcupauit athenas:nā Minerua a græcis athena dr̃.Iuſtinus uero li.ii.ſcri.quō poſt græcū regē athenaꝝ amphitethon regnauit:q prius Mineruæ urbē ſacrauit:& nomē ciuitati athenas dedit.⁋ Fremētē:fremitū & hinnitū excitantē:uel

Fremet̃ cū furore uociferātē.ē.n.fremere magnū ſonare:ut Nonius ait:Frēdere uero ē dētē dētibus iraſcēdo q̄tere. Sta.

Frēdere li.viii.th.Sic ait in frendēs.⁋ Tridēti:ē tridēs Neptuni ſceptrū:ſeu fuſcina.Virg.Nō illi imperiū pelagi &c.⁋ Ne/

Tridēs ptune:fuit neptunꝰ Satur.filiꝰ ex Rhea q prius nauigādi arte iuēta claſſem īſtituit:eiuſq; p̄fectꝰ ē a Satur.factus:

Neptunus quapp traditæ ē poſteris.Neptunū īperaſſe mari:ſacraq; ei a nauigātibus facta:auctor ē Dio.li.vi.Equos ēt primus domuit uti oſtēdimꝰ.⁋ Et cultor nemo.Ariſteū iuocat:q qdē ut ī li.xiii.Iuſtini legi.filiꝰ Apollinis fuit cirenes filiæ Hiſpei regis Theſſaliæ:Sed Vir.li.iiii.Geo.Penei dicit.Is āt ī archadia late regnauit:primuſq; & apiū & melis uſū & lactis ad coagula hoībꝰ tradidit Pli.ēt li.vii.docuit:ꝙ Ariſteꝰ athenīēſis oleū trapetis exprimere īuenit:Idēq; Mella.Dio.quoq; in fine li.v.cū Iuſtino cōuenit:adēs ꝙ nymphis a m̃re traditis ē nutriēdū:a qbus cū lac coagulare mel atq; oleū cōficere didiciſſet:primus ea in uſum hoīum traduxit:Vñ a poſteris ut deus cultus eſt.poſt actæonis filii mortē habitauit in chio inſula:inde in lybiā ad matrē rediit:poſtea in inſulā Sardoū ꝓfectus eā arboribus cōſueuit moratus:ē etiā in Sicilia ubi ꝓ deo ſummo honore cultus:hæc & plura Diodo.

¶CHRI. Agreſtū nu.Nā hoꝝ fauore eget in agricultura.⁋ Ferte pe.Optime bifariā expōit Ser. uel ferte pedē:q̄ſi p̄ſtate fœlicē nauigationē.Nā pedē dixerūt latini:q̄ uulgo pogiā nūc dn̄t:ut Atq; una fecere pedē.⁋ Cui:Neptunū ītelligit:cui attribuūt originē equoꝝ:qa ī eq̄s ut ī mari ſumma uelocitas ē.aiūt āt equū a Neptūo ꝑcuſſa terra editū ſiphiū eē appellatū:hac de cā a græcis hippicos:a latinis eq̄ſtris dicebat̃.Et ludi cyrcēſes q eq̄-

Hinnit̃ ſtres erāt in honore Neptūi exercebant̃.⁋ Fremētē:hinniētē.Hinnire.n.equoꝝ ē q̄ſi ferocē.Nā ipſo hinnitu uiuacitatē quādā & uehemētiā īdicat.Syluāe ſunt q ita de hoc deo fabulent̃:Nā dn̄t fuiſſe in calabria paſtorē noīe Cratim:æui ex caprarū grege ſibi capellā ad libidinē delegerat.Hunc cū obdormiſſet in ripa fluminis capellæ maritus:ut iniurias ulciſceret̃ adacto cornu in fluuiū deiecit ab eo flumē.Cratis appellatus.Ex capra uero illa natus eſt puer:cuius infernæ partes caprinæ eſſent.Hunc ut deum coluerunt:Syluanumq; appellarūt qui Cypariſſim puerum:ut refert Seruius adamauit.Teneram alludit ad ætatem pueri:quæ tenera eſſet. ⁋ Prima tellus.i.litus:ut Primaq; uetant conſiſtere terra.Nam prima terra quæ ſeſe e mari aduentantibus offert littus eſt.

¶SER. Et cultor nemoꝝ cui pĩguia cææ: Ariſtæũ inuocat.i. Apollinis & Cyrenes filiũ: quẽ Heſiodus dicit
Apollinẽ paſtoralẽ: Hic (ut ẽt Saluſtius docet) poſt laniatũ a canib⁹ Actæonẽ filiũ mr̃is inſtĩctu thebas reliq̃t: &
Cææ inſulã tẽuit prĩo: adhuc hoĩbus uacuã: poſtea ea relicta cũ Dædalo ad Sardiniã trãſitũ fecit. ⁋ Lycæi: mõtis
arcadiæ. ⁋ Si tibi: ſiqdẽ. ⁋ Mænala mõs ẽ arcadiæ dcũs απο τον μηλων.i. ab ouib⁹ q̃bus plẽus ẽ. ⁋ Tegeæe: uo
catiuus ẽ a deriuatiõe Tegei oppidi arcadiæ: & tegeũ tribrachus ẽ: Tegeæe: pæõ tertius. ⁋ Vnciq; puer mõſtra/
tor aratri: Alii Triptolemũ: alii Oſirĩ uolũt: qđ magis uerũ ẽ. Nã Triptolemus frumẽta diuiſit. Bene aũt tacuit

Fudit equom magno Tellus percuſſa tridenti
Neptune & cultor nemorum cui pĩguia Cææ
Tercentum niuei tondent dumeta iuuenci.
Ipſe nemus linquens patrium ſaltuſq; Lycæi
Pan Ouium cuſtos tua ſi tibi Mænala curæ
Adſis o Tegeææ fauens oleæq; Minerua
Inuentrix unciq; puer monſtrator aratri
Et teneram ab radice ferẽs Siluane cupreſſum

de noĩe: & generaliter ait puer. Nã nõ unus aratrum
ĩ toto orbe mõſtrauit: ſđ diuerſi ĩ diuerſis locis. ⁋ Et
tenerã ab radice ferẽs ſiluãe cupreſſũ: Siluanus de⁹ ẽ
ſiluaꝝ: hic amauit pueꝝ Cypariſſũ noĩe: q habebat
mãſuetiſſimã ceruã: hãc cũ Siluan⁹ neſci⁹ occidiſſet
puer ẽ extĩct⁹ dolore: quẽ amator deus ĩ cupreſſũ ar/
borẽ eius nominis uertit: q̃ pro ſolatio portare dicit.
¶PRO. Et cultor nemorũ cui pĩguia cææ Tercẽ/
tũ niuei tõdẽt dumeta iuuẽci: ĩſula ẽ cæa ĩ ægeo ma/
ri: in q̃ ſunt urbes q̃tuor Iulis: Carthea: Loepeſſa: Co
reſſos: ibi exiſtimat̃ fuiſſe peſtilẽtia pecorũ: & armẽ/
torũ grauis pp interitũ Acteonis: Ariſteus mõſtran
te Apolline pr̃e ꝓfectus ẽ ĩ ĩſulã Cæã: & ibi ſacrificio
fcõ: arã Ioui icmæo cõſtituit: q placatis flatib⁹: & æſtu q necabãt: & armẽta & pecora liberauit ea: ipſe aut poſt ex
ceſſum uitæ ĩperãte oraculo: ab ĩmorãtib⁹ eã inſulã: relatus ĩ numerũ Deoꝝ: appellatus ẽ Nomius & ægoros: ꝙ
& agreſti ſtudio & cura pecorũ: armẽtorumq; nõ mediocriter ꝓfuerat hominibus. tradit̃ hæc hiſtoria de Ari/
ſteo in corpore Argonautarum a Varrone atacino dumeta & aſpera loca & mõtoſa dicunt̃. ⁋ Ipſe nemus liquẽs
patriũ ſaltuſq; Lycæi. Pã. o. c. t. m. c. Adſis o tegeææ. f. Pana inuũ latini ĩterp̃tãt̃: quoius religionẽ Italiæ fert̃ ĩtuliſ/
ſe Euãder: ſed credit̃ pp duo argumẽta ſub eius numĩe & uocabulo Iupiter coli. i. mũdus: quoꝝ unum ẽ ꝙ Pan
.g. ſignificat omne. i. uniuerſam naturam. Alterũq; hinnuli pellis qua tegitur: uarietas maculis imitetur ſtellas.
⁋ Mænalus & Lycæus mõtes ſũt arcadiæ. ⁋ Tegea eiuſdẽ oppidũ quoius nomĩe ẽ ĩ thuſcia ab exulibus arcadiæ
urbs cõdita. ⁋ Oleæq; minerua inuẽtrix. Putãt eã quidã & neptunũ cõtẽtionẽ de athenis habuiſſe utrius urbs
noĩe appellãda eẽt: Neptunũ tridẽte p̃cuſſiſſe arcẽ: & ĩde ꝓſiluiſce aquã: ſalſi hauſtus: & hodieq; fõtẽ ĩ ea arce Ne
ptuni appellari. Mineruã ictu cuſpidis in idẽ oleã euocaſſe: q̃ qa utilior eſſet hominibus ei ceſſiſſe athenas. ⁋ Vn
ciq; puer mõſtrator aratri: Quidã putãt Triptolemũ atticũ dici: quẽ ĩ uolucri curru tradũt poetæ: fruges terræ
reddidiſſe. Quidã Breſſer q prĩus ĩueniſſe exiſtimat̃ arãdi uſũ: ſed cõſtat multis annis ãte & fruges ĩ ægypto ĩuẽ
tas eẽ: & araſſe primũ Oſyrĩ duobus: quoꝝ noĩa nũc ſũt ſacra ſub eis: q religionis cã eodẽ uocabulo appellati co/
lunt̃ apis & μευφις. Quoꝝ alteꝝ mẽphitæ colũt apĩ: alteꝝ hieropolitæ μευφιν. ⁋ Et Tenerã. a. r. f. ſ. c. Siluanũ q
dã ſic ortũ ferũt. Crathis paſtor ĩ Italia quom iuxta flumẽ aliquot paſceret capellas: & unã eaꝝ ĩcurrere ſoleret:
hoc ẽ libidini ſuæ ĩ ea ſeruiret: & obdormiſſet ĩ ripa ſedẽs: ſõniq; põder̃ caput: q̃ſi deiectũ ſubĩde nutaret: caper q
ſoleret eã capellã ſalire impetu ĩ eũ facto: crebroq; cũ cornibus diſcuſſo: abiecit eũ ĩ flumẽ: qđ ĩ facti nomĩe Cra/
this eſt appellatũ. Quum aũt ex capella puer eſſet natus: quoius pars ĩferior erat caprĩa eũq; dominus educaret:
augeretq; ea re familiaritatẽ: ut animaduertit adultæ eſſe ætatis educator: timẽs ne feritas eius noceret ſuis: clã
eũ tollit in ſiluã: & ibi deſtituit: quẽ qa ĩ ſilua primũ agreſtes cõſpexere: ut deũ uenerati: Siluanum appellarunt.
¶ANTO. Cultor ne. hoc ideo: qa paſtor fuit. unde lib. iiii. Geo. ait Sator ariſteus. ⁋ Cææ. Cæa teſte Pli. li. iiii. ĩ Cæa
ſula eſt ĩ mari ægeo: q̃ tamẽ Cœos a græcis dicit̃ Stra. autẽ li. x. plura ſcribit. ⁋ Tondẽt: paſcũt̃. ⁋ Dumeta ĩculta: Dume/
ſũt. n. dumeta loca ubi dumi naſcũt̃. ⁋ Ipſe ne. li. ordo ẽ. adſis. i. ueni. fauẽs. ⁋ Ipſe. i. tu o pã tegæ cuſtos ouiũ lĩquẽs ta
patriũ nemus ſaltuſq; lycæi. ſim ꝓ q̃uis tua mænala tibi curæ. ſ. ſint. Eſt aũt lycæus arcadiæ mõs ĩ quo licæi io/ Lycæus
uis delubrũ auctore Pli. li. iiii. & Strabone lib. viii. quẽ iouẽ lycæũ aliq pana uolũt eſſe. de quo in Buco. dictũ eſt.
⁋ Mænala: Mænalus arcadiæ mõs: & quo late in buco. ⁋ Tegeææ: Tegea urbs ẽ arcadiæ: de q̃ Stra. li. vii. ait: At te Menal⁹
gea mediocri adhuc ſtatu p̃manet. Tegeææ uero ẽ pæõ tertius: q cõſtat: ut Diomedes ſcri. ex Pyrrichio: & Tro Tegea
chæo: hoc eſt ex duabus breuibus: & lõga & breui. Id aũt Prop. quoq; oſtẽdit quũ ait: Ergo muſaꝝ & Silẽi pr̃is
imago fictilis & calãi pã tegeææ tui: ſicutiq; nemea nemæus facit: ſic ẽt tegea tegæus. ⁋ Oleæq; mĩerua inuẽtrix:
quo nã pacto oleã Minerua ĩuenerit diximus: Diodo. p̃terea li. vi. ſcri. ꝙ Palladi oleaꝝ oleiq; educẽdi ĩuentionẽ
tribuunt. Nã ante huius deæ ortũ erat hæc arbor cũ aliis ſylueſtribus ĩmixta: olei uſus aberat cũ eẽt ignota. De
pallade plura ẽt in buco. ⁋ Vnciq; puer mõſtrator aratri. Pli. li. vii. ſcri. ꝙ bouẽ & aratrũ inuenit Briges Atheniẽ
ſis: ut alii dicũt Triptolemus. Tribulus uero elegia. vii. dixit. Primus aratro mãu ſolerti fecit oſyris. Et tenerã fer
ro ſollicitauit humũ. Ceres: aũt li. iiii. faſto. de Triptolemo ait. Iſte qdẽ mortalis erit: ſed primus arabit: Et ſeret: Tripto/
& culta p̃mia tollit hũo: de quo paulo ante ẽt dixĩus alia. ⁋ Siluanæ cupreſſum: fuerat Cypariſſus puer pulcher lemus
rimus: Cææ gẽtis dilectus qdẽ a Phœbo: huic aũt ceruus mãſuetiſſimus gratus erat: quẽ imprudẽs iaculo fixe/
rat: utq; moriẽtẽ uidit: ſtatuit ipſe ẽt uelle mori: tãdẽ egeſto ſangĩe p ĩmẽſos fletus ĩ arborẽ ſui noĩs cõuerſus eſt
auctor. Oui. li. x. meta. Poeta autẽ hoc loco a Siluão dilectũ puerũ ĩdicat. Erat aũt Siluãus nõ ſolũ ſiluaꝝ: ſed ar
uoꝝ etiã & pecoꝝ deus: qđ latius hoc anno in epodis oſtendimus. ⁋ Tenerã ab radice: plantã intelligit̃ propter
cypariſſum puerum a ſe amatum & in hanc arborem uerſum.
¶CHRI. Equũ: de cuius aĩalibus natura ſuo loco dicet̃. ⁋ Fremẽtẽ: Neptũne: & de hoc deo dãte ĩ ænei. dice/
tur. ⁋ Cææ: Cæa ĩſula ĩ mari ægeo: ĩ q̃ pecoris: & armẽtoꝝ grauis peſtilẽtia fuiſſe dr̃ pp ĩteritũ. Acteõis Ariſteus

auté Apollinis:& Cyrenes filius mõſtrãte prẽ ĩ hãc ĩſulã ꝓfectꝰ facto ſacrificio arã Ioui erexit:quo placato peſtis
ſedata ẽ.Et qm̃ agreſti ſtudio & cura pecoris nõ mediocriter mortalibus ꝓfuit ab ĩſulanis ꝓ deo habitus ẽ: &
noĩe atqꝫ egaros appellatus:hæc ait Var.ſcri.ab Atticinio ĩ argonautis hic primus:ut ait Pli.mel uino admiſce/
re.i.mulſũ facere ĩſtituit.¶ Tõdẽt:paſcũt:Nã ĩ corrodẽdo dumeta tondẽt.¶ Pan:de hoc eſt dictũ in Buco.Dixi/
mus & de ſiluano.Quod auté teneram:ideſt nouellã feret cupreſſum & ꝓpter ſimilitudiné pueri a ſe amati.

Diiqꝫ deæqꝫ omnes ſtudium quibus arua tueri
Quiqꝫ nouas alitis nonnullo ſemine fruges
Quiqꝫ ſatis largum Cælo demittitis imbrem.
Teqꝫ adeo qué mox quæ ſint habitura deorũ
Concilla incertum eſt urbis ne inuiſere Cæſar

¶SER. Diiqꝫ deæqꝫ oẽs: poſt ſpecialé ĩuocationé
trãſit ad generalitaté:ne qd' numé ꝑtereat:qd' ãt di/
cit:Studiũ qbus arua tueri:noĩa hæc numinũ ĩ ĩdigi
tamẽtis ĩueniũt.i.ĩ libris põtificalibus:q & noĩa deo
rũ:& ratiões ipſorũ numinũ cõtinent:q ẽt Var.dicit.
Nã ut ſupra diximꝰ:noĩa nũinibus ex officiis cõſtãt ĩ
poſita:uerbi cã:ut ab occatiõe deus Occator dicat':a
ſarritiõe deus Sarritor: a ſtercoratiõe Sterqliniꝰ:a ſa
tõe Sator.¶ Nõnullo ſemĩe.i.aliquo:& hoc dicit qa a
nobis iacta ſemĩa uřis ſeminibus alitis.Semĩa ãt dicit deoꝝ cæli tẽperiẽ:pluuias:& roré.¶ Satis:ſegetibꝰ:ut Sa/
ta læta:boũqꝫ labores.¶ Teqꝫ adeo qué mox q̃ ſint habitura deoꝝ Cõcilia ĩcertũ ẽ:lã adulat' Auguſto : qué ĩter
deos ĩuocat:nec totũ tñ dãdũ ẽ adulatiõi:ſꝫ & ueritati.Nã cũ oẽs ĩperatores poſt morté ſint ĩter deos relati: Au
guſtus uiuꝰ diuĩos honores meruit:qꝫ ẽt Oratiꝰ teſtat' dicẽs:Præſẽti tibi maturos largimur honores:Iurãdaſ/
que tuũ ꝑ nom̃ ponimꝰ aras.Vñ male qdã culpãt Vir.dicẽtes eũ auiditate laudãdi citũ ĩteritũ Auguſto optaſſe:
cũ eũ cõſtet ad ré q̃ tũc fiebat reſpexiſſe.Mox tñ poſſumus ꝓ poſtea accipere:ut Ora.Mox daturos ꝓgenié uitio
ſioré.i.poſtea:põt ẽt mox ad uitæ hũanæ breuitaté referri:nã ĩpe ait ĩ.x.Rhœbe diu res ſi q̃ diu mortalibꝰ ulla ẽ
Viximus.Sane ſciẽdũ mire eũ laudaſſe:qꝫ ait:Qué mox q̃ ſint habitura deoꝝ Cõcilia ĩcertũ ẽ.i.nõdũ ſcimus q
deus eſſe uelis:nã deũ fieri maximũ eſt.In poteſtate ãt habere qs deus uelis fieri:plus eſſe q̃ maximũ cõſtat.¶ Vr
bis ne inuiſere Cæſar:utrum uelis terrarum:an maris:an cæli imperium poſſidere.
¶ANTO. Studiũ:de hoc dixĩus ĩ alexi.Nõnullo ſemĩe.i.aliquo:ĩ terra ſiqdé fœcũda ſemĩa reꝝ ſũt:& ĩ imbri
& igni:hĩc ait Oui.li.i.meta.Cætera diuerſis tellus aĩalia formis Spõte ſua pepit:poſtq̃ uetus humor ab igne. In
caluit ſolis cœnũqꝫ hudæqꝫ paludes.Intumuere æſtu.fœcũdaqꝫ ſemĩa reꝝ.Viuaci nutrita ſolo ceu matris ĩ aluo
Creuerũt:faciéqꝫ aliq̃ cœpere morãdo.Quippe ubi tẽperiẽ ſũpſere humorqꝫ calorqꝫ Cõcipiũt:& ab his oriũt' cũ
cta duobꝰ.Lucre.ité lib.i.dixit.Huc accedit uti ſine certis imbribꝰ ãni.Lætificos neq̃at fœtus ſubmittere tellus.
Tulliuſqꝫ ĩ li.de na.de.ſcribit:ꝙ terra grauidata ſeminibꝰ:oĩa parit:& fũdit ex ſeſe ſtirpes ãplexa alit & auget: &
Varro ibi.xii.deos agricolaꝝ duces ĩuocat ĩqt.Nec nõ ꝑcor lymphã:ac bonũ euẽtũ:qm̃ ſine aq̃ oĩs arida ac miſe/
ra agricultura:ſine ſucceſſũ ac bono euẽtu fruſtratio ẽ nõ cultura.¶ Fruges:uideto ĩ Buc.¶ Satis:ſegetibꝰ ¶ Cæ
lo.i.ab aere.¶ Imbré:pluuiã.¶ Teqꝫ adeo:Auguſtũ Cæſaré ĩuocat:Nã ut latius ĩ Buco.oſtẽdimus:uiuẽti ẽt diui/
nos honores impẽderũt.¶ Teqꝫ adeo: hyperbatõ ẽ:tẽdit.n.illuc uſqꝫ Da facilé curſũ:qdã tñ id publice ĩterpretã/
do cũ neſciret huic loco ordiné tradere:dixit legẽdũ eſſe.Teqꝫ adeo textus ẽ oẽs ueteres:& poetæ uenuſtaté de/
prauãs.Erit igit' ordo talis.Et tu Cæſar:qué ẽ adeo incertũ.i.ualde ĩcertũ:quæ deoꝝ cõcilia mox ſint habitura
Cõciliũ Siue & tu Cæſar:qué adeo.i.ꝑfecto incertũ ẽ:q̃ &c.¶ Mox:ideſt deĩde ubi mortales relinqueris.¶ Cõcilia: cõuẽ
tus ſocietates a cõcalãdo.i.uocãdo ut ſcribit Feſtus dicit aũt incertũ eſſe quis deus fieri uelit:an terrarũ & urbiũ:
Vrbis an maris:an cæli:cũ poſſit quocunqꝫ eligere.¶ Vrbis ne inuiſere cæ.urbis actũs ẽ nõ gtũs:nã Gellius li.xii.ca.xix.
in actõ ſcribit Probũ Valeriũ hoc loco urbis ꝑ inſcriptũ legiſſe in libro mãu Vir.colecto.Verte ãt & muta ut urbes di/
ces.Inſipidius neſcio qd facies & pinguius cõtra lib.tertio ænei.urbes dixit ꝑ e litterã Centũ urbes habitãt ma/
gnas hic.n.mutat ut urbis dicas nimis exilis uox exit & exanguis tãto quippe iuncturæ differentia eſt cõſonan/
tia uocum proximaꝝ.Probus idem ait auctore ꝑdicto diuerſis in locis Vir.urbs & urbes dixiſſe:arbitrio:conſi
lioqꝫ uſus auris.Sic turré & turrĩ tres & tris &c.¶ Inuiſere:uiſitare.¶ Cæſar:ſcribit Sueto. Octauium Caii Cæ.
& deinde Auguſti cognomen aſſumpſiſſe Alterũ teſtamento maioris auunculi.alterũ Munacii planci ſentẽtia.
¶CHRI. Deæqꝫ:Legerat poeta apud Marcũ Varroné.xii.illũ in ſuo de re agraria libro inuocaſſe deos quos
duces agricolarũ appellet:Quapp cũ nõnullos ex illis ĩuocaſſe neqꝫ nũc ꝑteriret addidit.¶ Diiqꝫ deæqꝫ oẽs: Sũt
ãt ſex mares totidé fœmĩe:quoꝝ primi ſunt Iuppiter & tellus q oẽs fructus agriculturæ cælo & terra cõtinent.
Quapp magni parẽtes dicunt'.Iuppiter pr̃ & tellus mr̃.Secũdo ĩ hoc loco poſuit Solé & Lunã quoꝝ tpa obſer/
uãt' cũ qdã ferant' & cõdonãt' in tẽpore.Tertio in loco inuocat Liberũ & Cereré qꝫ horũ fructus maxĩe neceſſa
rii ſint ad uictũ.Ab iis.n.cibus & potio uenit e fundo.Veꝝ hos q̃tuor ipſe duobus noĩbus ſolis & lunæ ĩuocat.
Quarto robigũ & Florã qbus ꝓpitiis neqꝫ robigo frumẽta aut arbores corrũpit neqꝫ nõ tẽpeſtiue florẽt.Itaqꝫ
robigo feriæ & robigalia:& flore ludi floralia ĩſtituti.Quinto in loco Veneré & Mineruã cũ altera Oliueta al/
tera hortos ꝓcuret:poſtremo Lymphã & bonũ euẽtũ qm̃ ſine aq̃ oĩs ẽ arida & miſera agricultura.Sine ſucceſ/
ſu & bono euẽtu fruſtratio eſt & nõ agricultura:ꝑterierat igit' ex iis aliquos & ꝑter hos habẽt ẽt priapũ in hor/
tis habẽt in agris plurima oĩno numina:habẽt ĩ paſcuis paleni Nomiũ.Ergo ĩuocat deos qbus eſt ſtudiũ tueri
arua.i.cõſeruare & diſponere ut bene cõcipere poſſint:& emittere fruges & eos q iã natas alũt ut creſcũt aliquo
ſemine.i.ut dicit Ser.temperie cæli pluuia & rubore:& huiuſcemodi rebus:nã quis ager ita cultus ita ẽt fimo aſ/
perſus:ita ſemine oppletus ſit ut bene cũcta naſcãt'.Tamé ſi aut robigo:aut uiredo:aut ſupfluꝰ humor: ſiccitaſ/
ue nimia nimiuſqꝫ calor ĩſtaret oĩa nata añ maturitaté ĩtereãt neceſſe ẽ.Tuẽt' ergo arua qa ita illi ꝑſunt:ut oĩa ſa
lubria ĩpẽdẽt:oĩa noxia ꝓpulſent.¶ Mox:paulo poſt ẽt uiuẽs.¶ Incertũ:nõ tibi ĩ cuiꝰ poteſtate ẽ eligere qué deũ
eẽ uelis:ſed nobis q neſcimꝰ qué potiſſimũ eẽ uelis deũ:iccirco ãt illũ ĩuocat:q poterit eẽ deꝰ agricoloꝝ ſi uolet.

❡SER. Tempeſtatūq; potentē:aut bonaꝶ tempeſtatū:ut Vnde hæc tā clara repēte Tēpeſtas:aut tempeſta/
tū ait temporū:ſicut ubiq; Saluſtius.☞Materna myrto:q̄ in honore eſt Veneris: a qua Augu. originem ducit.
☞Numina ſola colant:ideſt magna:q̄ſi melior ſit futurus & Neptuno & cæteris diis marinis.☞Thule: inſula
eſt oceani inter ſeptētrionalē & occidentalē plagā ultra britanniā & orchadas:quæ inſula in oceano ultima eſt
in qua ſol cū in cancro eſt perpetui dies ſine noctibus eſſe dicunt.☞Tethys emat omnibus undis:Tethys uxor
eſt Oceani nympharum mater:quod autē ait emat:ad antiquum nuptiarum pertinet ritum: quo ſe maritus
& uxor inuicem emebant:ſicut habemus in iure.

Terrarumq; uelis curam & te maximus orbis
Auctorem frugum tempeſtatumq; potentem
Accipiat cingens materna tempora Myrto.
An deus immenſi uenias maris ac tua nautæ
Numina ſola colant tibi ſeruiat ultima Thule
Teq; ſibi generum Tethys emat oībus undis.

❡PRO. Accipiat.c.m.t.myrto:Myrtus eſt arbu/
ſcula Veneris ſubiecta tutelæ.Cæſar aūt Iulius:qa tra
hit ab Aenea genus:idcirco materna myrtus dicta ē
a uirgilio.☞Tibi ſeruiat.u.t.t.q.s.g.tethys.e.o.u.Supe
rior ſenſus declarat ambigi inter deos.utrū Ioui ſuc/
cedere debeat Cæſar frugum tēpeſtatūq; arbiter fu/
turus agreſtibus: & omnibus urbibus uenerabilis.
Sequēs an etiā Neptuno:qui ei det amphitritē uxorē
Neptuni futurā Cæſaris coniugē tethyn matrem ait
dubitare generatā ex oceano.Inſulæ ſunt in oceano ſeptētrionali iunctæ britāniæ ultimis partibus Orchades:
quarum ultima eſt thule ſignificat quoq; hanc ſeruituram Cæſari conſecuturo honores cœleſtes.

❡ANTO. Maximus orbis:immēſus terræ globus nā dixerat Terrarumq; uelis curā Pli.li.ii.inquit.Orbem
certe dicimus terræ globūq; uerticibus includi fatemur:& paulo inferius immenſum terræ globū appellat: Id
quidē ꝓplacet:ſed uidetur etiā de cælo intelligendū propter ſequētia.☞Auctorē frugū.i.ducē & cauſam quod
ꝓpter erigonē ait & librā quæ Cereri dedicatæ ſunt.Manilios li.ii.Spiciferæ eſt uirgo cæteris fabricataq; libra.
☞Tēpeſtatū.i.tempoꝝ tēpeſtas.n.auctore Varrone a tēpore dicitur:uel ipſarū tempeſtatū ꝓpter Scorpionem: Tempe
quod ſydus marti dedicatū eſt tempeſtatū deo:ſed hoc modo carminū tranſpoſitio eſſe uideret.Illoꝝ.ſ.amne ſtas
nouū & An deus immēſis & ergo priora potius.☞Materna myrto.i.uenerea.Auguſtus.i.a Venere duxit origi Augu/
nē nā filius fuit Accie natæ ex Iulia ſorore Iulii Cæſaris Suetonio referēte.Deīde Iulii Cæſaris filius per adoptio ſtus
nem:quo autem pacto Iulius cæſar a Venere originem traxerit: late apertū eſt in Bucoli.ecloga.ix.☞Materna genus
myrto:myrto ꝑeſt Venus inquit Pli.xv.& Gelli.li.v.c.vi.ait ꝙ oualis corona myrtea erat:eaq; utebantur impe
ratores qui ouantes introibant urbem.Ouandi autem hac non triumphandi cauſa erat:quū aut bella non rite
indicta neq; cū iuſto hoſte geſta erant:aut hoſtiū nomen humile & idoneū fuerat:ut ſeruoꝝ piratarumq;: aut
deditione repente facta incruenta uictoria obuenerat.Cui facilitati aptam eſſe ueneris frondem crediderunt:
ꝙ nō martius:ſed Venerius quidam triumphus foret.hæc ex Gelli.Pli.aūt li.xv.docet auctore Maſſurio cur/
ru quoq; triumphantes myrtea corona uſos.Maro itaq; propter triumphos Auguſto ait Cingens Materna tē
pora myrto:& pp librā Veneris domicilium.☞Tua numina:tuas poteſtates.Numen.n.auctore Feſto dicit̄ q̄ſi Numē
nutus dei atq; poteſtas:Varro inquit Numen dictum eſſe imperium dictum a nutu.☞Colant:uenerent̄.☞Vl/
tima thule:apud Stra.& Diony.atq; Euſtachium qui græce diligentiſſime orbis ſitū cōſcripſerunt θουλη thu
le legitur inſula in ultima ſeptentrionis parte.☞Thule:inq̄ per th & u ſequēte.Strabo autē ſic ait de Thule item Thule
obſcura eſt hiſtoria propter eius in ultima loca remotionē:hanc ſi quidem ad ſeptentrionē expoſitam locant.
Soli.quoq; de Britannia loquens ait.Multæ & aliæ Circum Britanniam inſulæ:e quibus thule ultima: Vltra
thulem accepimus pigrum & cōcretū mare.☞Tethys: tethys tethyos:ut Iginius ſcri.& alii fuit Oceani coniunx Tethys
nympharumq; mater.☞Emat:Romano more elocutus eſt:ubi dote adhibita generi comparantur. Iuſtinus
autem li.iii.refert Lycurgum inter Lacedæmonum leges ſtatuiſſe uirgines ſine dote nubere: iuſſiſſeq; ut uxo/
res eligerentur non pecunia:ꝙ ſeuerius matrimonia ſua uiri coercerent:cum nullis frenis dotis tenerētur hinc
optime Iuuenalis ait intollerabilius nihil eſt q̄ fœmina diues.

❡CHRI. Auctorem:optime:nam auctoritas eſt ſententia imitatione digna & æſtimatio quæ rephenſioni
obnoxia non ſit.☞Cingens.m.t.m.nam cum agreſtem deum corona uti deceat. non iniuria uteris illa ex ma/
terna arbore.☞An deus.im.u.m.demonſtrauit neceſſitatem inuocandi cum poſſit eſſe deus agricolarum nūc
oſtendit q̄tus uir ſit cū ſit a diis immortalibus putatos dignus libera optiōe.☞Tu ſola:tantū.n.numē habeare
ut reliquos maris deos miſſos faciat.☞Vltima:qa in oceano poſita eſt.☞Thylæ:uidet̄ forſitā thulæ eſſe dicēdū:
qa in Strab.& Dionyſio eſt θουλη in ultimo ſeptētriōe.Ergo tamē ab uſu nō diſcederē.De hac Pli.ita ait. Vlti/
ma omniū quæ memorant̄ thylæ in q̄ ſolſtitio nullas eſſe noctes indicauimus cācri ſignū ſole tranſeunte: nul
loſq; contra ꝑ brumā dies.Hæc q̄dam ſenis menſibus cōtinuis fieri arbitrant̄.Noſtro tamē tempore cū Florē
tia.hoīes uiderit q circa initia Tanais habitent oīa de illa regiōe uera nouit.Ego āt īterfui cū illos Paulus phyſi/
cus diligēter quæq; interrogaret hæc ergo inſula tēpora Maronis ultima fuit de q̄ haberet̄ cognitio neq; in ea
ſunt in ſolſtitio dies continui cum ſit in.lxiii.paralello:in quo longiores dies nō excedunt horā decimānonā &
mediam unius horæ:in ſexageſimo quarto pararello dies eſt uiginti horaꝝ: in ſexageſimoquinto ſolſtitium
habet diem uigintiunius horarum ubi eſt Gotia & ſuetia:in ſexageſimoſexto habet diem.xxii.horarum ubi ē
Ventellant:in ſexageſimoſeptimo eſt dies maior horis.xxiiii.in ſexageſimooctauo dies eſt unius menſis: in ſe/
xageſimonono dies eſt duorum menſium:in ſeptuageſimo habet diem trium menſium: in ſeptuageſimopri
mo eſt maior tribus menſibus.☞Generum:dicitur gener quia generandi cauſa comparatur.☞Tethys: Nerei
uxor eſt:Nam quando eſt mater Achillis dicitur tethys.☞Omnibus un. Ergo relinquet oceanum ; ergo tua
noīa ſola erūt.☞Mēſibus:menſis dicit̄ ab eo ꝙ eſt μην:ideſt mēſis:nā ut ſolis curſus annū ſit lunæ mēſem facit. Menſis

Anne nouum tardis ſidus te menſibus addas
Qua locus Erigonen inter Chelaſq; ſequētes
Panditur. ipſe tibi iam brachia cōtrahit ardēs

¶SER. Tardis ſidus te mēſibus addas.i.æſtiuis.¶ Qua locus erigonē inter chelaſq; ſequētes: ægyptii duo-decim eſſe aſſerūt ſigna: chaldæi uero undecim. Nā ſcorpiū & librā unū ſignū accipiūt: chelæ.n.ſcorpii libram faciūt. Idē chaldæi uolūt æquales eē partes in oībus ſignis: ſed pro q̄litate ſui aliud ſignū.xx.aliud.xxxx.habere: quū ægyptii tricenas eē partes in oībus uelint. modo ergo ſecundū chaldæos locutus: eſt dicēs poſſe eū habere locū inter ſcorpiū & uirginē: Nā Erigōe ipſa eſt uirgo. Sciēdū deinde eſt uoluiſſe maiores in his ſignis eſſe deorū domicilia & Solis ē Leo: Lunæ uero Cancer. Cæterorū uero quinq; planetarū bina ſunt ſigna: ꝓ ut ſe ratio ſiderū ſequit̃. Nā primus circulus a terra Lunæ eſt: ſecūdus Mercurii: tertius Veneris: q̄rtus Solis: quītus Martis: ſextus Iouis: Saturni ultīus: ſed remotis Sole & Luna: quorū domicilia Leo & cācer: hi qnq; ordine: quo eorū ſunt circuli bina poſſident ſigna: Vnū a ſequētibus: & unū a ſupiorib⁹: ut Mercurii ſint Virgo & Gemini: Veneris Libra & Taurus: Martis Scorpius & Aries; Iouis Sagittarius & Piſces: Saturni Capricornus & Aquarius: Vnde ꝑ hæc loca ſiderū Auguſtū & fortē ꝑꝑ ſcorpiū.i. Martis domiciliū: & iuſtū ꝓpter librā: & prudentē ꝑꝑ uicinā uirginē.i. Mercurii domicilium eſſe ſignificat: bene aūt auguſto īter uirginē & ſcorpiū: īter iuſtitiā & uirtutē locū tribuit: nā chelæ ſcorpii brachia ſunt: quæ ſexaginta ptes in cælo ſunt: ſolū fore ſignificat.¶ Pandit̃ ipſe tibi: ordo eſt: qua locus ipſe pandit̃: tibi autē in tuū honorē & gratiā.¶ Ardēs ſcorpius: ardens ad illud refert̃ qa Matris eſt domiciliū: nā ſcorpii tempus frigidū eſt: qppe cuius nouember eſt menſis.

¶PRO. Anne nouū.t.ſ.t.m.a. Qua locus.e.i.ch.q.ſ. Pandit̃.i.t.b.c.a.ſ.et.c.i.p.p.r. tardis mēſibus iō ꝙ domiciliū Saturni tradāt aſtrologi librā: qđ eſt ſignū ægtatis quoius mēſius ē biēnii & ſex mēſiū: quoius loco futurū Cæſarē dicit.¶ Chelas: dicit ſcorpionis brachia Erigonē dicit uirginē: quoi iuſtitia Aſtræi filia: q̄ quom morata eēt aureo & argēteo ſeculo cū hoībus ferreo ſeculo ſe recepit in cælū: qa ultra in terris ſedē nō habuerit: nec ſuſtinuerit ſe hominū miſcere ſceleribus. Erigone autem Icari fuit filia paſtoris attici: quæ relata eſt in numerū ſiderum: non ſignorum. Sidera enim extra ſigniferum circulum ſunt ſigna tantum.xii. placet eſſet aſtrologis.

¶ANTO. Tardis: menſibus.i. tardis ſyderibus: ut leoni & erigone mēſes.n.a ſideribus denominabāt naturales.ſ. de qbus latius uideto ibi: Hoc metuēs cæli &c. Aduertendū tamē hic ſigna accipi ꝓ duodenis cæli partibus æqualibus reſpectu primi mobilis: ſydera uero ipſas imagines in octaua ſphera. Iulius p̄terea: & Auguſtus tardi menſes dici poſſunt Iulius quidē a ſydere leonis Auguſtus uero a ſydere Erigones: ſol enim diutius ſub
Erigōe Leone morat̃ atq; Erigone: q̄ ſub quo uis alio cæli ſydere: ſub leone ſiquidē.xxxix.diebus uel circiter ſub Erigone aūt.xlvi.fere diebus nā dū ſol octauū ſigni leonis gradū noſtro æuo ingredit̃: quod eſt circa.xxii.diē Iulii menſis ciuilis tunc ingredit̃ leonis ſydus: cōtinueq; ſub eodē incedit ſydere donec.xvii.ſigni uirginis gradū ꝑtingat: qđ eſt circa Auguſti finē: intra qđ ſpaciū intercipiunt̃ gradus.xxxix.dies qdē totidē cōſtituentes: aut circiter: quoniā ſol die quoq; ꝑ gradū unū fere incedit. Erigones uero ſydus ſol ingredit̃ ꝑ diē fere anteq̄ leonis ſydus exierit hoc eſt dū.xv.ſigni uirginis gradū attigerit inceditq; ſub eadē Erigone donec ſecundū ſigni ſcorpionis gradū attingat: qđ quidē eſt circa.xvi.menſis octobris diem: intra quod ſpaciū gradus.xlvi.fere intercipiūtur.tot.n.diebus ſol Erigonem percurrit. Cū itaq; menſes a ſyderibus olim denoīauerit: ut & Chaldæi: aſſerūt iure tot dies habere deberēt: quot ſub eiſdē ſol incedit. Libra deniq; uulcania cōtractis bacchis ſcorpiōis addita magnis menſibus Iulio: & Auguſto: hoc eſt ſyderibus leoni & erigone inter auctricem frugū erigonem & tempeſtatū potentē ſcorpionē collocata eſt: gradus fere.xvi.in cælo occupans: eos uidelicet qui a ſeptimo ſigni ſcorpionis in.xxii.intercipiuntur: & inde iuſta plus parte cæli ſcorpius cōtrahendo brachia relinqueret Cæſari dum a ſecundo gradu ſigni ſcorpionis in.xxv.eiuſdē locus Cæſari mortali aſſignaret̃. Hi gradus: qui libram & Erigonē ac ſcorpionē & librā intercipiunt cū ſua libra Cæſari adiungant̃: quæ libra dū romani imperii maieſtatem reſpicit teſte quoq; Manilio li.v. heſperiā ſua libra tenet qua cōdita Roma orbis & imperiū retinet &c. Voluit Vir. ſi Cæſar cælū appeteret inter ipa ſydera ubi ſedes eſt Romani imperii ſe nouum ſydus adderet tardis mēſibus p̄cedentibus.i. tardis ſyderibus leoni & erigone: ut dictū eſt. Hæc de ſideribus a p̄ſtantiſſimo uiro & noſtri ſæculi ſummo aſtrologo Ioanne Tholopho Norico accepi. Locus.n.erat obſcuriſſimus.¶ Erigonem .i. uirginē de qua late apud Iginiū.¶ Chelaſq; ſequētes: ſcorpio magnitudine ſuis corporis duorū locum occupat ſignorū Oui.li.ii.meta.de ſcorpio. Porrigit in ſpacium ſignorū membra duorū. E qbus Iginio teſte prior ps chelæ: reliqua aūt ſcorpio uocatur. Eſt autē libra dimidia pars ſcorpionis: ut idē ait chelæ āt a chelos qđ eſt ungula dicuntur. Qua locus erigonem inter chelaſq; &c. ſub libra Auguſtū Cæſarem collocari cupit: ꝙ libra domiciliū eſt Veneris in matris. & Italia illi ſubeſt ſigno: ut diximus. Et Manilius li.iiii. de natis ſub libræ horoſco-
Libra po ait: illum urbes & regna trement nutuq; regnet̃: per libram igit̃ ſummum imperatorem deſignare cupit.

¶CHRI. Tardis menſibus: At qui ſi propter longiores dies dixit tardos libra in quam uult illum conuerti dies incipit breuiores reddere q̄ noctes. Sed non eſt legendum addas te mēſibus in datiuo. Sed addas ſydus aliis ſyderibus cum tardis menſibus: ideſt cum hoc honore ut æſtiui menſis denominentur alter a patre alter a te ut ſit duplex honor: & ꝙ in ſydus cæleſte conuertatur: & ꝙ nomen det menſi. Non dixit autem menſibus in plurali: ut poneret numerum pro numero: ſed ut non nihil etiam gloriæ ex paterno nomine a quo quintilis
Quintilis iulius eſt appellatus ad ſe redundare uideretur. Quītilis autem a Cæſare Iulio dictus eſt quoniam ipſe quarto idus illius menſis natus ſit. At Auguſtus ſextili menſe non eſt natus: ſed quoniam primum conſulatum in eo
Auguſtus mēſe inierit: & triumphos tres in urbē retulerit & ægyptū in eo menſe in poteſtatē populi romani degerit: & bellis ciuilibus finē poſuerit: ex Sex. C. Sextilis Auguſtus eſt appellatus: ut refert Macro. Fuit etiam aliquando
Erigōe Septēber Germanicus a Germāico: & October a Domitiano Domatianus nominatus.¶ Erygonē inter: Ana

ſtrophe in qua pꝑoſitio poſtponitur:ut trãſtra p & renos. Virginis aũt ſignũ intelligit in quo fabulant̃ cõuer/
ſam fuiſſe hæc ex Icaro nata eſt:& iuſta uocata:& a baccho in formã uuæ cõuerſa cõplexa eſt. Et demũ cum in
Marathonia ſylua patrẽ a paſtoribus interemptũ inueniſſet:laqueo ſe ſuſpẽdit: ut alias ꝓlixius dicet̃. Deorum
autẽ miſeratione in hoc ſignũ mutata eſt:ut. ait Heſio. Aratus ſcribit hãc aureo ſæculo terrã habitaſſe & a ui/
ris abſtinentem cũ uirginibus ludere ſolitã hominibus equitatẽ pſtaſſe. Veꝝ cum inde homines a ueritate abi
rent ſe magis e cõſpectu eoꝝ remouit:donec omnibus in uitia conuerſis cælũ petiit. Alii dicunt eã eſſe Cererẽ:
quæ ſpicã tenet:uirgo ſignũ eſt terreũ:frigidum nocturnum. Domus eſt Mercurii prima:Et eſt exaltatio Mer
curii in quindecimo gradu:prima facies eius eſt ſolis:ſecunda Veneris:tertia Mercurii: In membris humanis
habet uentrẽ:& ĩteſtina:producit homines pulchros decoram faciem & pulchros oculos:temperat appetitũ:
& ſignificat iuſticiã. Dicit̃ uirgo:quia ut uirgo ſterilis eſt:ſic ſol hoc ſignum intrans ſuo calore humores cõſu/ Virgo
mit & terram a fructibus ſterilem reddit:hæc Mathematici de uirgine. Macro. autẽ ait Virgo autẽ ariſtã ma/
nu tenens qd aliud eſt q̃uis ſolaris quæ fructus curat:& ideo iuſticia credit̃:quæ ſola facit naſcentes fructus ad
uſus hominum peruenire. ¶ Chela ſcilicet ſcorpionis.

Scorpius:& cæli iuſta plus parte relinquit.
Quicqd eris (nã te nec ſperent Tartara regẽ
Nec tibi regnandi ueniat tam dira Cupido.
Quamuis Elyſios miretur Græcia campos:
Nec repetita ſequi curet Proſerpina matrem)

¶ SER. Iuſta plus parte:ſecundũ chaldæos q ſcor
piũ dicunt ſpatiũ duorum ſignorũ tenere. ¶ Quicqd
eris:ordo eſt qcquid eris da facilem curſum: cætera
enim p parẽtheſin dicta ſunt. ¶ Nec ſperẽt tartara re
gẽ:Nec tibi regnãdi ueniat tã dira cupido : Allegori/
cos dicit illũ nec debere mori uelle:nec poſſe. ¶ Quã/
uis Elyſios miretur Græcia cãpos:licet præferant̃ in
feri a græcis poetis. ¶ Nec repetita ſeq curet ꝓſerpina
matrẽ:Ceres cũ raptam a Plutone Proſerpinã filiã diu q̃ſiſſet:tandẽ aliquãdo eã eſſe apud ĩferos cõperit : ꝓ qua
re quom Iouis ĩploraſſet auxiliũ:ille reſpõdit poſſe eã reuerti:ſi nihil apud ĩferos guſtauiſſet:illa autẽ iã punici
mali in Elyſio grana guſtauerat:quã rẽ Aſcalaphus Stygis filius ꝓdidit. Vnde Proſerpina ad ſuperos remane/
re nõ potuit. Hinc ait Luca. Quæ te detineant ætnæa dapes:quã neceſſitatem modo Virgi. Proſerpinæ tribuit
uolũtati. Sane Ceres a Ioue poſtea meruiſſe dicitur. ut Proſerpina ſex eſſet cũ matre mẽſibus : ſex cum marito:
quod ideo fingitur quia Proſerpina ipſa eſt quæ & Luna:quæ toto anno ſex menſibus creſcit:ſex deficit. ſ. p ſin
gulos mẽſes quindenis diebus:ut creſcens apud ſuperos:deficiens apud inferos eſſe uideatur.
¶ PRO. Iuſta plus parte relinquit:a ſcorpiõe:quia ſcorpius duoꝝ ſignorũ ſpatiũ teneat:in quoius brachiis
duobus poſita ſtatera ſignũ libræ quæ græci ζυγον uocant. hoc. n. ſpatiũ ab eo detineri:& Ouidius teſtat̃. quũ
ait:Eſt locus ĩgemios ubi brachia cõcauat artus Scorpius & cauda flexis utriq; lacertis Porrigit ĩ ſpatiũ ſigno/
rũ mẽbra duorũ. ¶ Quicqd eris nã te. n. ſ. p. t. r. Nec tibi. r. u. t. d. c. quis elyſios. m. g. c. Nec. r. ſ. c. p. m. Tartarum ait.
Virgilius apud inferos locũ pcipitẽ infinitæ altitudinis:quũ ait:tũ tartarus ipſe Bis patet in præceps tantũ ten
ditq; ſub umbras. q. a. e. elyxios cãpos dicit apud ĩferos:in quos recipiant̃ piorũ animæ:quos alii putãt eſſe inſu
las fortunatoꝝ. Nã q; negat Proſerpinã ſequi uoluiſſe matrẽ:contra Hiſtoriã refert. Cognito. n. eius raptu Ce/
res:Ioui detulit querelã:qui pmiſit matri filiã abducere:ſi nullũ cibũ ore apud inferos cõtigiſſet. Quom aũt in
diciũ feciſſet Aſcalaphus Orphnes & Acherõtis filius eam tria genera mali punici in horto dicitur deuoraſſe:
mutatus eſt in auem bubonem. Iuppiter aũt permiſit ſex menſibus cum matre filiam eſſe:totidem cum uiro.
¶ ANTO. Scorpius:dicit̃ a ſcorpizo qd' eſt ſpargo:ſpargit. n. brachia:ideſt chelas. ¶ Ardẽs:ideſt pugnax acer Scorpi9
trux terribilis:ſcorpius. n. eſt martis domiciliũ. Mani. lib. ii. Vulcano pugnax mauorti ſcorpius hæret:& iteꝝ: Scorpi/
Pectora in chelis & quæ dat ſcorpius acer:& li. iiii. Scorpius armata uiolẽta cuſpide cauda in bellũ ardẽtes ani/ zo
mos & martia caſtra:Efficit & multo gaudentẽ ſanguine ciuẽ. Scorpionũ cauda ſp in ictu eſt nulloq; momẽto
moueri ceſſat ne quãdo deſit occaſioni:qbuſdã gemini ſunt aculei:mareſq; ſeuiſſimi Pli. li. xi. ¶ Iuſta plus parte:
ſcorpius enim magnitudine ſui corporis duoꝝ locum occupat ſignorum uti oſtendimus:adeo autẽ ſua retra/
hit brachia:ut reliquat pluſquam chelarũ locus:ſeu libræ ſignũ occupat quod & dictũ eſt latius ſupra. ¶ Quic
qd:uel terrarũ uel maris uel cæli numen. ¶ Nec ſperent:innuit cũ cælũ aſcẽſurum. ¶ Dira:triſtis & infeſta:& q̃/
ſi deorum ira miſſa. ¶ Elyſios campos:Maro li. vi. ſcribit Elyſios cãpos beatoꝝ locum apud inferos eẽ: At Stra.
li. iii. docet Homerũ eo in loco pioꝝ regionẽ & elyſium campũ finxiſſe quo ꝓteus Menalum tranſmiſſuꝝ eſſe
dicit. Elyſium in campũ terrarũq; ultima tandẽ. Dii te tranſmittent:ſtat flauus ubi Rhadamantus. Exiſtitq; ui
ris ubi uita facillima durans:Non hyemis uis multa niuis non ĩgruit imber Stridula ſit ſemper zephyroꝝ flu
mina mittit Ingens oceanus. Aeris. n. ſalubritas & ſuauis zephyri ſpiritus eius regionis peculiaris: eſt q̃ in occa/
ſum uergẽs nunq̃ tẽperie caret. Tũ uero terræ terminus ubi poeta ĩfernũ eẽ fabulatus eſt. Mac. uero li. i. de ſom.
ait q; in ſphæra q̃ aplanes dr̃ Elyſios cãpos eſſe puris aĩs deputatos antiqtas nobis intelligẽdũ reliqt qd' qdẽ nr̃e
etiã fidei cõuenire ur̃ in cælo. n. credimus beatoꝝ locũ quẽ nr̃i theologi padiſum appellãt. ¶ Proſerpia:fuit hæc
Iouis & cereris filia quã Pluto ĩfernus res rapuit in cãpo æthnẽſi:q floridus ſemper eſt:nã ꝓpe eſt demerſum fo
ramẽ:quo ditẽ patrẽ ad raptũ Proſerpinæ exiuiſſe fama eſt:uti Soli. ſcribit hãc mater ceres totũ p orbẽ q̃ſierat:
ut lib. v. met. plene habet̃. Audiuit tandẽ eſſe apud Plu. Sed qa ieiunia ſolueret ſeptẽ granis punicei pomi ſtatu/
tũ ẽ:ut. vi. mẽſibus cũ mr̃e. vi. uero cũ marito maneret:poeta autẽ hoc loco eius arbitrio redire tribuit.
¶ CHRI. ¶ Cæli iuſta plus parte. i. reliquid id ſpaciũ cæli quod ipſe occupauerat plus iuſta parte. Nam cum
ſingula ſigna occupent tricenas partes cæli:quæ ſunt recentæ. ccclx. ſcorpius præter. xxx. partes:q̃s occupat ſuo
corpore. xxx. alias partes occupat chelis. ergo ne Augu. nouum ſignũ futurus efficiatur contra rationẽ cæli. xiii.
ſignum extinguetur libra ſcorpione ſuas chelas contrahente:& Auguſtus libræ ſignum ſubibit.

¶SER. Da facilem curſum: meo. ſ. poemati. ¶ Audacibus annue cœptis: uerecūde ſuas uires extēuat. ¶ Ignaroſq; uiæ mecum miſeratus agreſtes Ingredere: aut mecum uiæ: ideſt rationis ignaros intelligas: aut ruſticis ignaris faue mecum: ideſt quibus etiam ego his ſcriptis collaturus ſum: aut mecum ignaros agricolas miſerare: aut eis mecum faue. ¶ Iam nunc: ideſt adhuc uiuus. Nā ut diximus Auguſtus Viuus diuinos honores emeruit. ¶ Vere nouo gelidus canis quom mōtibus humor Liquitur: nouum uer ideo ait quia anni initium menſis eſt martius. Et ſciendum decem tantum menſes fuiſſe apud maiores. martium autem anni principium habere uoluerunt: propter Martem ſuæ gentis auctorem. Aprilis dictus eſt quaſi terras tempore aperiēs: Maius a Maia. Iunius a Iunone: quamq̄ alii a maioribus & iunioribus hos duos menſes uelint eſſe nominatos: nam ante Po. Ro. in centurias iuniorum & ſeniorum diuiſus fuerat. Reliqui iam a numero nolabantur: quintilis: ſextilis: ſeptember: october: nouember: & december. Et hi erant tantum decimo menſes: duo uero propter rationem ſignorum anni intercalabantur. qui poſtea a Iano & Februo nominati ſunt. Februus autem Ditis eſt pater: cui eo menſæ ſacrificabatur. Quintilis & ſextilis mutati ſunt poſtea in honorem Iulii Cæſaris & Auguſti: unde ſunt Iulius & Auguſtus: Sic Oui. i faſtis: Ergo uere nouo & anni initium accipimus & primam partem ueris. Nam anni quatuor ſunt tempora diuiſa in ternos menſes: & ipſorum temporum talem faciunt diſcretionem: ut primo menſe ueris: nouum dicatur uer: ſecundo adultum: tertio præceps: Sicut & Saluſticus dicit ubiq;. Itē noua æſtas: adulta præceps. Sic autumnus nouus: adultus præceps. item hyems noua adulta præceps: uel extrema: unde eſt Extremæ ſub caſum hyemis: ideſt. u. f. Sane ſciendum Xenophontem ſcripſiſſe unum librum œconomicum: cuius pars ultima agriculturam continet: de qua parte multa ad hoc opus Virgilius tranſtulit: ſicut etiam de georgicis Magonis afri. Catonis: Varronis: Ciceronis quoq; libro tertio œconomicorum. qui agriculturam continet. Nam primus præcepta habet quemadmodum debeat materfamilias domi agere. Secundus quemadmodū foris paterfamilias. Illud quoq; ſciēdū eſt in his libris non eē obſcuritatē in quæſtionibus: ſicut in æneide: niſi ī paucis admodū locis. Sed ī hoc tātū eſſe difficultatē ut res poſitas ītelligamus: ideſt το κει μενον: ſicut hæc prima quoq; eius præcepta ſignificāt. Nā hoc dicit agrū fertilē. i. pinguē & herboſum bis debere arari uerno tpe: ut & herbæ adhuc teneræ & ſine ſemine auellāt: & æſtatis calore: ut ſupfluus humor ſiccet: uel glebarū putrefiat durities: & ſemel autūnali cū ſeminibus: agrum uero tenuem & ſterilem autumnali tantum tempore arandum: ne ſi etiam uerno araueris: exiguus eius humor ſiccetur æſtate. ¶ Canis montibus: albis ex niue.

Da facilē curſum atq; audacibus ānue cœptis.
Ignaroſq; uiæ mecum miſeratus agreſtes
Ingredere & uotis iam nunc aſſueſce uocari.
Vere nouo gelidus canis cū montibus humor

¶ANTO. Audacibus: arrogantiā uitat. ¶ Annue: aſſentire faue. ¶ Viæ: rationis & cōſuetudinis. ¶ Ingredere: aſſis adueni enim dum uiuis. ¶ Vere no. ueris principio. primo enim menſe uer nouum dicitur: ſecundo adultum: tertio aut uer præceps: ſic etiam de æſtate & aliis: dies aūt primus ueris extat. vii. Idus Februarii. æſtatis. vii. Idus Maii. autumni. vii. Idus Sextilis. hyemis. iiii. Idus nouem. auctor. Varro. lib. i. ca. viii. ¶ Vere no. Col. lib. xii. ca. ii. ſic ait ſuper hoc loco: Noui aut ueris non ſic principium obſeruare ruſticus dent uti aſtrologus: ut expectet certum diem illum qui ueris initium facere dicitur: ſed aliquid etiam ſumat de parte hyemis: quoniam conſumpta bruna iam intepeſcit annus: permittetq; clementior dies opera moliri: poſſit igitur ab idibus Ianuariis: ut prīcipem menſem romani anni obſeruet auſpicari. culturarum officia. Satis aūt erit per dimidios menſes exequi quodcunq; negocium: quia neq; præfeſtinatum opus nimium immature uideri poſſit ante. xv. dies factum: nec rurſus poſt totidem nimium tarde: hæc ille. ¶ Canis: niuoſis. Gelidus humor: ideſt nix.

¶CHRI. Da facilem. c. tranſlatio ſcriptoris a curſore. Nā ut curſor a carcere ad calcē feſtinat: ita ſcriptor ad finem uoluminis properat. ¶ Vere nouo: uer dicitur quia tunc uirgulta uiuere incipiunt & uertit ſe tempus anni: niſi ſit a græco. nam iones ἔρ dicunt. Alii a ueniendo dictum putant: quia eo tempore omnia e terra ueniat: ideſt naſcātur. Habet enim annus qualitates noſtrorum corporum humoribus ſimillimas: nā uer quod principium anni eſt: calidū eſt: & humidū in quo annus: puer dici poteſt: & excitat̄ ſanguis q & ipſe cali. ē tēpus aptū generationi: unde in eo omnia facile gignūtur & naſcunt̄. Dicitur autē uer eo ꝙ oīa ī eo ueniāt. i. naſcant̄: & creſcāt. id. enim ſignificat uenio: ut hic Sege. i. l. ue. fœ. uuæ. incipit autem uer ſole primam partem arietis ingrediē te quo īgreſſus æquat ſol lucē tenebris ꝓptereaq; eſt equinoctiū: poſt ꝙ dies incipiunt ſuperare noctem. Secūdum tempus eſt æſtas ab æſtu: ideſt a calore nominata. Excitaturq; hoc tempore bilis qui humor calidus eſt & ſiccus: ut eſt ipſa æſtas: eſt autem iuuentus anni. Atq; incipit cum ſol ad primam partem cancri uenit: quæ pars quoniam eſt altiſſima in noſtro polo: facit diem omnium longiſſimum & ſolſtitium efficitur. æſtiuum. Tertium tempus autumnus nominatur: quoniam in eo augeamur uaria copia fructuum. Hæc autem iure dici poteſt uirilis ætas anni in quo omnia matureſcant. Oriturq; cum ſol ad primum libræ gradum peruenit rurſuſq; æquinoctium efficitur poſt ꝙ noctes incipiunt ſuperare dies. Vltimum tempus eſt hyems cana & uera ſenectus anni. Efficit autem illam ſol quam primum capricornum tangit facitq; ad ſolſtitium quam brumā quaſi βραχὺν ἡμέραν angit ſi. breues dies latini nominarunt: incipit autem annus ſecundum aſtrologos cum ſol intrat arietem. Arietem autem iccirco principium zodiaci faciunt: quia quamuis in ſphera nihil aut poſtremum ſit tamen incipiente die illo qui primum fulſit: & natalis mundi uocatur arietem in medio cælo fuiſſe dicunt: & medium uertex mundi eſt: & quaſi caput. Tunc lunam: cancer: geſtabat ſol cum leone oriebatur. Mercurius Virginem: Mars ſcorpium: Iuppiter ſagittarium: Venus libram: Saturnus caprīcornum tenebat. ¶ Nouo: quaſi prima ſui parte. nam ſingula hæc. iiii. anni tempora in tres partes diuiduntur: ut dicamus nouum adultum & præceps uer. & ſic in aliis.

¶SER. Liquitur: liquor quum nomen eſt: li breuis eſt: quom ad uerbum uenerit producitur: ut liquor
liqueris liquitur. Nam mutauit naturam ſicut humus: hu breuis eſt: humanus producitur. Item itur i
producitur: iturus corripit. Liquitur defluit. ¶Et zephyro putris ſe gleba reſoluit: quo tempore Fauonii
flatu arua laxantur: quæ fuerant præcluſa frigoribus: ipſe alibi Rura gelii tum claudit hyems. ¶Putris gleba
ſolubilis. ¶Depreſſo incipiat iam tum mihi taurus aratro Ingemere: Aliud pendet ex alio: nam altius im/
preſſum aratrum boues cogit in gemitum: quod genus arationis pingui conuenit terræ: nam contra paulo

Liquit̃ & Zephyro putris ſe Gleba reſoluit
Depreſſo incipiat iam tũ mihi Taurus aratro
Ingemere & ſulco attritus ſplendeſcere uomer.
Illa ſeges demum uotis reſpondet auari

poſt de in fœcunda terra dicturus eſt: Tenui ſat erit
ſuſpendere ſulco. ¶Mihi autem aut uacat: ut Ci/
cero Qui mihi accubantes in conuiuiis: aut mihi
hoc eſt ruſtico amanti terras: & taurum bouem for/
tiſſimum accipimus: nam tauri difficile ad aratra
iunguntur. ¶Attritus ſplendeſcere uomer: a frequẽ
ti aratione atteritur: & deſcreſcit. Lucretius: Occul/
to decreſcit uomer laruo. Dicimus autem & hic uo
mer & hic uomis: ſed ab utroq; huius uomeris facit. ¶Illa ſeges demum: ſeges modo terra. ¶Demum au/
tem nouiſſime. Vere ſpecialiter. ¶Votis reſpondet: immane eſt quod ait uotis: nam plerunq; plus optamus:
q̃ ſperamus poſſe contingere. ¶Reſpondet autem conſentit: ut Dictis reſpondent cætera matris.

¶PRO. Illa Seges Demum uotis reſpondet auari Agricolæ bis quæ Solem bis frigora ſenſit: de eo agro
loquitur quem noualem uocamus: alternis autem ceſſat: Sed ſub exitu hyemis ſemente facta ſequenti æſtate
reddit fructum. Ergo bis ſentit frigus: ſemel æſtate deficiente hyeme initio ueris iterum poſt ſementem
bis ſolem ſemel æſtatem: quia ceſſat iterum qua fructus refert. Ipſe autem ſubſtituet huius rei cauſam pro/
greſſu operis: quum præcipiet: ut ſub introitu hyemis ſterilis ager proſcindatur. Illum enim qui eſt fertilis: ſub
exitu hyemis proſciſſum: Ideo putat relinqui opportere ceſſantem: ut Siccetur æſtu: nec ſi luxuriantis Sole
natura fertilis efficiatur: inter fruges herbæ naſcantur. Rurſum eum qui fertilis eſt: idcirco ſub hyeme proſcin
dendum: putat q; humorem cœleſtem: hibernumq; accipiendo eſſe fœcundior poſſit.

¶ANTO. Liquitur: liquefit diſſoluitur. ¶Zephyro: zephyrus latine fauonius dicitur: ut Plinius libro.ii.
oſtendit: uentus eſt qui ab occaſu æquinoctiali flat: & tepidus eſt & ſiccus. Colu. tamen ait: q; .vii. Idus Februarii
fauonii ſpirare incipiunt: Plinius item libro.xviii. ſcribit q; fauonius uer inchoat: aperitq; terras: tenui frigore
ſaluber. ¶Putris: ideſt humecta mollificata: & ſolubilis uenti enim occidentales mollificant: & humectant: ut
etiam Ptole. in libro.iiii. partium ſcribit. ¶Gleba: terræ globus: nam terra ligata gleba eſt: ſoluta uero puluis.
¶Reſoluit: arua enim hyemali rigore præcluſa Zephyri tempore laxant̃. ¶Depreſſo: ideſt ualde preſſo: quod
pingui conuenit terræ. Nam de ſterili dicet. Tenui ſat erit ſuſpendere ſulco. ¶Vomer: aratri ferrum: q; uomit
terram: ut ait Varro. ¶Illa ſeges: ideſt terra. ¶Votis: deſideriis. ¶Reſpondet: conſentit. ¶Auari: cupidi. ¶Bis
quæ ſolem: bis frigora ſenſit. Plinius libro.xviii. cap.xxxiii. ſic ait. Quarto ſeri ſulco Virgilius exiſtimatur uo/
luiſſe quum dixit optimam eſſe ſegetem quæ bis ſolem: bis frigora ſenſiſſet: ſpiſſius ſolum ſicut plerunq; in Ita
lia quinto ſulco ſeri melius eſt: in Tuſia uero Nono: predicta Plinius uerba: ut quarto ſulco ſeratur ſecundum
Virgilius oſtendunt Probi in hoc loco explanationem non conuenire: quem multi alii ſecuti ſunt: non aduer/
tentes Plinius uerba nec etiam Varronis: ſcribit enim Varro libro.i. capitulo.xxix. q; terram quum primum
arant: proſcindere appellant: quum iterum effringere dicunt: offringere uocant tertio: cum arant: iacto ſemine
boues lirare dicuntur capite uero ſequenti ait idem Varro: q; inter uernum æquinoctium & uirgiliarum exor
tum: & Solſtitium boues terram proſcindere dicunt. Et cap.xxxii. ſcribit inter ſoltitium & caniculam cum ꝓ/
ſcinderis effringi oportere: ideſt iterare: ut frangantur glebæ. Et cap.xxxiii. ait: ĩter caniculam & æquinoctium
autumni oportere aratro effringi: & cap.xxxiiii. inquit: ab æquinoctio autumnali incipere oportere ſerere: uſq;
ad diem.xci. poſt brumam niſi quæ neceſſaria cauſa coegerit: nõ aſſerere. Theophraſtus item libro.iii. de cauſis
plantarum ait: Cura noualium tempore utroq; ſuſcipitur: æſtate & hyeme: ut terra ſolem: ac frigora ſentiat.
His omnibus uerbis patet iam quo pacto ſeges bis ſolem: bis frigora ſentiat. ¶Ferro: uomere. ¶Aequor: cam/
pum ab æqualitate: Ventos & uarium cæli &c. quæ ſint agricolis neceſſaria diximus iam circa principium hu/
ius commentarii: & quia huic etiam loco conueniunt: ibidem relegenda admoneo.

¶CHRI. Liquitur: in hoc prima producitur. Contra autem in liqueſco: ut in Buco. Limus: ut hic dure
ſcit: & hæc ut cæra liqueſcit zephyrus. Ventus eſt occidentalis: qui ſuo temperato calore: quæ frigore hyemali
conſtricta fuerat: relaxat atq; aperit. Nam cum ſol parum moretur in occidenti: non multum ĩflammat huiu/
ſcemodi uentum: neq; humilitatem eius penitus deſiccat. Vnde temperatus omnia temperata reddit. Qua/
propter quãuis aſtrologi uer ab ingreſſu ſolis in arietem initium ſumere uelint: medici tamen q̃primum in/
cipiunt flare zephyri uer ĩchoant: ſiue ante huiuſmodi ingreſſum ſiue poſt id eueniat. ¶Putris. g. r. i. reſoluen/
do ſe putreſcit. ¶Depreſſo: ut altius infigatur. ¶Ingemere: de ui huius uerbi dicetur in primo ænei. ¶Sulco:
Dicitur ſulcus: quia inde ſubtulit terram uomere ex qua quidem proiecta porcam facit: ergo porca dicitur q;
ex proiecta terra fiat. ¶Vomer: autem dicit̃ a uomendo. Euomit. u. e ſulco terram ad porcam faciẽdam. ¶De/
mum: poſt longam & diligentem culturam. ¶Votis cupiditatibus: ut conſequens pro antecedenti: quia enĩ
aliquid cupimus uota: ut id aſſequimur concipimus. Magna ergo res eſt ut reſpondeat cupiditatibus cum per
ſæpe cupiamus maiora q̃ ſperemus. Sed maior: ut reſpondeat cupiditatibus auari in quo explebiles omni/
no ſunt cupiditates.

¶SER. Bis quæ ſolem bis frigora ſenſit: quæ bis & dierum calorem: & noctium ſenſerit frigora: per quod duplicem oſtēdit arationem uernalem: & autumnalem: nec enim ad tempora æſtatis: uel hyemis referre poſſumus: quod ait: Bis ſolem bis frigora: quia non ſunt in italia in uno anno duæ æſtates: & duæ hyemes: ſicut geometre dicunt eſſe in quadam parte Indiæ in inſula Taprobane. ⁋ Ruperunt horrea: plus eſt quā diceret impleuerunt. ⁋ Ac prius ignotum ferro quam ſcindimus æquor: ideſt antequam faciamus ueruactum. Aequor autem modo terram accipe ab æqualitate dictam: unde & maria æquora dicuntur. ⁋ Ventos quia diuerſis locis diuerſi præualent uenti: & hoc dicit debes ſcire ager cui uento ſubiaceat. ⁋ Varium cæli prædiſcere morem: ideſt aeris. Lucretius: In hoc cælo q dicitur aer: & hoc dicit debes etiam cæli qualitatem noſſe: utrum pluuiis gaudeat: an tempore uel frigore. ⁋ Patrios cultus habituſq; locorum: duas res dicit. Sciendum eſt ager quemadmodum a maioribus cultus ſit: & quid melius ferre conſueuerit: nanque habitus locorum poſſibilitates accipimus. ⁋ Veniūt: creſcūt: ut Et pulchro ueniens in corpore uirtus. ⁋ Arborei fœtus alibi: ideſt poma. ⁋ Iniuſſa uireſcūt gramina: bene iniuſſa: nam fruméta iuſſa naſcuntur: unde eſt Atq; imperat aruis.

Agricolæ bis quæ Solem bis frigora ſenſit
Illius immenſæ ruperunt horrea meſſes.
Ac prius ignotum ferro q̄ ſcindimus æquor
Ventos & uarium Cæli prædiſcere morem
Cura ſit ac patrios cultuſq; habituſq; locorum.
Et quid quæq; ferat regio & qd quæq; recuſet.
Hic Segetes, illic ueniunt felicius Vuæ.
Arborei fœtus alibi atq; iniuſſa uireſcunt

¶ANTO. Ventos: hoc dicit ne imbribus uentiſq; imminentibus opera inchoet agricola laboremque fruſtretur: ut Columella docet: & Plinius libro. xviii. capitulo quadrageſimonono inquit in boream ponito arbores uiteſq;: ſed hoc flante ne arato: frugem ne ſerito: ſemen ne iacito. ⁋ Varium cæli morem: idem Columella in prologo libro primo aperit inquit enim cæli & anni præſentis mores intueatur agricola ſcilicet neq; enim ſemper eundem uelut ex preſcripto habitum gerunt: nec omnibus annis eodem uultu uenit æſtas aut hyems: nec pluuium ſemper eſt uer. aut humidus autumnus. ⁋ Patrios cultus: Varro libro primo capitulo quinto. Agriculture inquit quatuor ſunt partes ſummæ: e quibus prima cognitio fundi parteſq; eius quales ſint: ſecunda quæ in eo fundo opus ſunt ac debeant eſſe culturæ cauſa: tertia quæ in eo eſt prædio colendi cauſa ſint faciunda: quarta quo: quicq; tempore in eo fundo fieri conueniat. ⁋ Habituſq; locorum. Varro libro primo capitulo ſexto ſcribit in terra eſſe diſſimili ui ac poteſtate: partes per multas: in quibus lapis marmor arena: puluis: creta: ignis carbunculus: ideſt quæ ſole perferuet ita ut radices ſatorum comburat: partim ſunt humidiores: partim aridiores: partim mediocres ſunt macræ: ſunt pingues. ⁋ Habitus: ideſt qualitates diciturq; habitus ab abendo aliquid. ⁋ Et quid quæq; ferat regio. Idem Varro libro primo capitulo ſexto ait non eadem ola in eodem agro recte præſente nam ut alius eſt ad uitem appoſitus: alius ad frumentum ſic de cæteris: alius ad aliam rem. Et capitulo uigeſimotertio inquit. Alia loca appoſita ſunt ad fœnum: alia ad frumentum: alia ad uinum: alia ad oleum. ⁋ Segetes: ideſt ſata. ⁋ Hic ſegetes illic &c. Plinius libro decimoſeptimo capitulo. iiii. inquit. Quippe non eadem terra arboribus conuenit & frugibus plerunq; nec puella qualem habet Campania: ubiq; optima uitibus: aut quæ tenues exhalat nebulas Virgilius & quæ fœlicem ferat non improbat uitibus. Clareoſum oleis ſolum aptiſſimum in Vena frano pinguiſſimum in betica: tanta eſt argumentorum & ſoli uarietas: ac differentia. Capite uero. v. ait idem: Fruges alit tophacea alba: proxima eſt ruffa. Et libro. xviii. Agri ipſius bonitas inquit: quibus argumentis iudicanda ſit ſubſignabimus Catonis maxime uerbis. Ebulū uel prunus ſylueſtris: uel rubus: bulbus: minutus trifolium: herba pratenſis: quercus ſylueſtris: pirus: maluſq; frumentarii ſoli notæ. ⁋ Veniunt: creſcunt. ⁋ Arborei fœtus: ideſt poma. De fœtu diximus in Bucoli. ⁋ Iniuſſa gra. frumenta enim iuſſa naſcuntur. Vnde eſt atq; imperat aruis.

¶CHRI. Bis ſo. b. fri. Nā & ſecūdo & tertio aratur per ſæpe terra. Nam dicunt proſcindere: cum primo arāt: deīde iterari cum iterum aratur. Tertio tertiari Pli. autem ait. quarto ſeri ſulco: hoc in loco exiſtimatur uoluiſſe cum de ſolæ æſtiuo: & frigoribus hibernis loquatur. ⁋ Loquitur: ergo etiam auctoritate Probi grāmatici de noualibus quæ in fine hyemis circa ueris initium proſcinduntur: ut æſtate proxima ſiccentur: deinde in introitu hyemis ſemente facta ſequēti æſtate reddit fructum. Ergo bis ſentit frigus: ſemel ante æſtatem: iterū poſt ſementē. ⁋ Bis ſo. ſemē æſtate qua ceſſat iterum quæ fructum refert. Vnde Columella dixit iugerum talis agri q̄tuor operis expeditur: nam commode proſcinditur duabus una teratur: tertiatur dodrante: in liram ſtatim redigitur quadrante opere: liras autem ruſtici uocant eaſdem & porcas: cum ita aratur: ut inter duos latius diſtātes ſulcos medius cumulus ſiccam ſedem frumentis præbet: ab eo autem q aratri uomer ſubſtulit ſulcus dicit̄ fulant illos qui ex trāſuerſo ducunt̄ ampliores: ut per eos aqua ex agro deducatur. Elices uocant quia aquas ex agro eliciant. ⁋ Horrea: granaria ſunt: ideſt loca in quibus fruges conduntur: ſunt qui putent dicta ab horrore ariſtarum: nam priſci fruges in ſpicis ſeruabant. ⁋ Ventos: Nā multū intereſt cui uento expoſita ſit regio. ⁋ Morē: Quid ferre conſueuerit. ⁋ Hic ſegetes: repetit omnem agriculturam. ⁋ Gramina: Herbas ut ſit locus aptus paſcuis. ⁋ Tmolus: Mōs: de quo Strabo. Tmolus quidem ſatis coactus eſt: & ambitū medriocrē habens in ipſis Lydiæ partibus terminat̄. Lydiæ quoq; montē eſſe Pli. & Solinus aſſerit: Et Oui. de aragne: Riget arduus alto Tmolus in aſcenſu cliuoq; extēſus utroq; ſardibus hic illinc puis habitat̄ hipeppis. Sardes āt lydiæ urbē ponit Herodotus. Tmolū igit̄ Croco florentiſſimo Probus Solinus & Columella eē dicūt. Nec puto odores ad unū eſſe referendos ut multi ingenioſi uolunt.

¶SER. Non ne uides:argumētať q̄ſi hoc dicēs:ſi una prouīcia ferre nō pōt omnia:quāto magis unus ageř? ¶Vt tmolus:mōs ē ciliciæ in quo naſciť crocū p̄cipue:nā loca cōmemorat ubi plus prouēit: & melius aliquid: nā crocū & in africa naſcitur:ſed nō tale:nec tātum: uel q̄le in cilicia. ¶India mittit ebur:& in africa fuerunt ele/phātes:ſed meliores ī īdia:hīc eſt qđ ait Teren. Elephātis quē īdicis p̄fecerat.i.maximis. ¶Molles ſua tura ſabæi: ſabæi populi ſūt iuxta ſyriā & arabiā:dicti ſabæi ἀπο του σεβεσθαι:qđ apud eos tus naſciť quo deos placamus. Molles āt ideo ait:qđ ſub aere clemētiore ſunt:nam ut ait Luca. Quicqd ad eoos tractus mūdiq̄ tepore Labiť: emollit gētes clemētia cæli. Aut certe qa Alexander macedo diciť obſcenos oēs de exercitu ſuo ſegrega/tos illic cōdidiſſe:ſane tus mō ſine aſpiratione dicius nā antiqthus dicebāt ἀπο των θεων quod diſplicuit uel a θυω qđ eſt ſacrifico. Tura.n.a tūdendo dicta eē uoluerūt a glebis tuſis:cū qbus diciť fluens de arbo/ribus coaleſcere.

Gramina:non ne uides croceos ut tmol⁹ odores
India mittit Ebur molles ſua tura Sabæi?
At Chalybes nudi ferrum:uiroſaq̄ Pontus

¶At chalybes nudi ferum.populi ſunt apud quos naſciť ferrum:unde abuſiue diciť chalybs ip ſa materies:ut Vulnificuſq̄ chalybs:nudi āt aut apud quos arbores nō ſunt:aut uere nudi pp ferri cædēdi ſtudi um. Nā legimus Bronteſq̄ ſteropeſq̄ & nudus mēbra pyragmon. ¶Viroſaq̄ pontus caſtorea: Fibri canes ſunt pōtici:quorū teſtes apti ſunt medicaminibus:pp quos ubi ſe reqri ſenſerūt:eos ſecāt de his Cicero:Redimūt ſe/ca parte corporis pp quā maxime expetunť. Iuuenalis:Qui ſe eunuchū ipſe facit cupiēs euadere dāno Teſticuli. Caſtores autem a caſtrando dicti ſunt:uiroſa autem uenenata:nā licet ſint multis remedio:tamen prægnantes eorum odore abiiciunt:& eggerunt partem:& uiroſa dicta ab eo quod eſt uirus. Alii fortia accipiunt a uiribus.

¶PRO. Nonne uides croceos ut tmolus odores:India.m.e.m.ſ.t.ſ.at chalybes.n.f.u.q̄.p.c.e.p.e. ¶Tmolus ly diæ mōs eſt:quē nō idcirco nominat utiq̄ ꝙ ſolus crocū ferat:ſed ꝙ p̄cipue:peluſſiacā lentē dicit & ſicyoniā bac cā oliuā:nō ꝙ ſicyone tantū naſcanť:aut peluſii ſolū lentes:& India mittat ebur: ſed & africa. Sed maiores ſunt ī īdia elephāti. ¶Sabæi: natio eſt arabiæ:quos molles uitio ſermonis:qa parū uiriliter loquanť.dicit. ¶Chalybes natio pontica:in qua ſunt ferri fodinæ. Ibi autem a nudis ferum quæritur pontus fert & caſtorea: ſed non ſolus fibri enim teſtes hoc nomine appellantur quod animal quum etiam in aliis regionibus q̄ in ponto naſcatur: non tamen tanta eſt uis teſtium:quanta ponticorum fibrorum.

¶ANTO Non ne ui. Exemplo quod dixerat aperit:& loca narrat ubi plus ac melius aliquid prouēit. ¶Cro ceos odo. Plinius li.xxi.ſcri.ꝙ prima nobilitas cilicio croco ineſt:& ibi in Corico mōte dei Lycio monte olym/po Mox centum ripino Siciliæ aliqui phlegreo ſecundum locum debere: optimū ubicunq̄ quod pinguiſſi/mum & breuibus capillis. ¶Tmolus:Strabo lib.xiii.docet: quod Tmolus ſatis coactus eſt:& ambitum medio crem habens: & in ipſis Lydiæ partibus terminatur:imminetq̄ ſardibus urbi mons ipſe fœlix: a quo pacto/lus fluit:Is uero Tmolus appellabať:ut Pli.li.vi.ſcribit quod quidem Oui.quoq̄ li.vi.met. oſtendit. Deſeruere ſui nymphæ uineta Tmoli. At ſunt quidem qui contendunt hic legēdum eſſe:nymphæ uineta Tmoli: quod profecto abſurdum eſt. Plinius auctoritate. Eſt autem Vino Melle Croco per fertilis. Vnde Soli.ait de Lydia:& Tmolus Croco florentiſſimus. ¶India:ea maxima eſt ad orientem expoſita: de qua multa:Stra.lib.xv. Fauonii uero ſpū ſaluberrima eſt:bis in anno æſtatem habet:bis legit fruges:auctor eſt Soli. ¶Ebur:Plini.li.viii.ſcribit: Elephantes fert aphrica:ferunt æthiopes:ſed maximos india:arma habent quæ iuba cornua appellat Herodo tus melius dentes: hos deciduos caſu aliquo defodiunt:hoc ſolum ebur eſt q̄q̄ nuper oſſa etiam in lauinas ſecari cœpere penuria etenim rata amplitudo iam dentium præterq̄ ex india reperitur. ¶Moles ſua.t.ſa. Docet Pli.lib. xii.ꝙ tura præter arabiam nullis:ac ne arabiæ quidem uniuerſæ regio eorum turifera ſaba appellantur ſpectās ortus ſolis æſtiui. ¶Mol.ſa. Stra.li.xvi.docet:ꝙ Sabæi fœlicem arabiam incolunt quæ maxima natio eſt: apud hos & thus & myrrha & cynamomum naſcitur in ora etiam balſamum: habent præterea palmas odoratas: homines propter maximam fructuum copiam ocioſi ſegneſq̄ uiuunt: ſub rege ſunt: & ipſe tum etiam ſui in delitiis mulieribus uiuunt. Suppellectilem ex argento & auro multam habēt uaſa: lectos:tripodas:crateras: cū operculis domoſq̄ ſumptuoſas:nam & portæ & parietes tecta ex ebore auro & argento:lapidibuſq̄ incruſtatis ſunt diſtincta propter hos igitur mores & tantam rerum copiam:poeta molles ſabæos ait:ideſt ocioſos:ſegnes delicioſos. At probus inquit. Molles uitio ſermonis appellat:quia parum uiriliter loquantur. ¶Calybes: Iuſti/nus li.ulti.de Hiſpania loquens ſcribit:quod apud amphilocos. Galatiæ portionem: præcipue ferri materia: ſed aqua ipſa ferro uiolētior:quippe temperamento eius acrius redditur ferrum nec ullum apud eos telum ꝓ batur:quod non aut Byrbili fluuio:aut chalybe tingatur. Vnde etiā calybes fluuii huius finitimi appellati fer/roq̄ cæteros preſtare dicuntur. ¶Nudi:labore.ſ.ac ignis æſtu. ¶Viroſa:ideſt potentia: & multæ uirtutis ac uiri um: ut oſtendimus. Virus enim quandoq̄ pro naturali uirtute legitur:ut Nonius ſcri.& Pli.teſte:Virus dici/turq̄ græce pharmacon:ideſt medicina:hinc etiam Iuue.ait in ſat. Natali coruine die. Adeo medicatum intelli/git inguem. Virus præterea dicitur quod diſtillat ab īguine æquæ:quo tēpore agitať amoris furore: uel quod diſtillat a coeuntibus animalibus. Vir.li.iii.Geor. Hinc demum:hyppomanes uero qđ nomine dicūt:Paſtores lētum diſtillat ab inguine uirus:& Pli.li.xxviii.ca.xxi.ait:ꝙ uirus uerinū & ſcroffæ ex coitu exceptum priuſquā terrā attingat:cōtra.dolores ualet:potes ergo uiroſa intelligere etiam propter id:nam cū caſtorea ſint teſtes re cte uiroſa dici poſſunt. ¶Pontus:mēſura pōti ab boſphoro ad meotidis lacū ꝓtendiť:ut docet Plinius libro.vi.

Marginal notes: Tmol⁹ — India — Saba ſabæi — Chalibes

¶CHRI. Calybes:populi ſunt in ponto apud quos uel nobile ferum:eſt uel plurimum ibi repertum. ¶Nu di:uel inculti:uel quia inferri fodiens nudi ferrum querunt. ¶Ferum:a feriendo dictum nonnulli credunt. Sua enim ſæuitia feriendo domat reliqua metalla attenuat & extendit. Ariſtoteles ait illud gigni ex argento uiuo & ſulphure groſſo non puro. In cuius comixtione plus eſt de ſulphure q̄ de argento. Quapropter quia domi/

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

natur illi frigidum & ſiccum terreum ferrum frigidum & ſiccum : & ualde durum & compactum. Et ideo
difficile in igne mollitur: quia minus in ſe habet aeri magis q̄ reliqua metalla Rubigine roditur ꝙ illi accidit
pro ſuæ ſubſtantiæ impuritate. Nullius tamen rei rubigine quā ſanguinis exceditur ut uideatur ſanguis hu/
manus illo pacto ſe ulciſci. Caret tamen rubigine ſi ceruſa aut medulla ceruina ungatur. Viroſa : Ambiguū
an uiroſa caſtorea: an uiroſa pontus. Nam pontus uiroſa quaſi uenenoſa dici poteſt: quoniam teſte hoc eodem
poeta uenenis abundat : ut in bucolicis: has herbas atq; hæc ponto mihi læta uenena. Ipſe dedit meris: naſcun/
tur plurima ponto.

Caſtorea Eliadum palmas Epeiros equarum.

¶SER. Eliadū palmas epirus equarū: hyppalage
eſt nam hoc dicit epiros creat equas optimas: q̄ apud
Elidē: palmas merent in Iouis olympici curruli cer/
tamīe. Sane epiros græce ꝓfert: unde etiā e habet ac/
centum. Nam ſi latinum eſſet epirus epiri: pi haberet: quia longa eſt. Nec mireris equas currere. Nam ut dicit
Plinius ueloiores ſunt: ideo quod in curſu urinam faciunt.

¶PRO. Eliadū palmas epeiros .a. Copioſiſſimam eſſe palmis epirum ſignificat: nec tantum ſolum eas fer/
re dicit : enim & idumeas. Quæri ſolet quare equarum potius quam equorum dicat : ipſe rationem conſilii
ſui explicat quum ait in libro tertio Seu quis olympiace. m. p. p. paſcit. e. ſ. q. fortis ad. a. i. corpora præcipue ma/
trum legat.

¶ANTO. Caſtorea: Plinius libro octauo: item libro trigeſimoſecundo docet : ꝙ in terris & in aqua uictus
eſt fibris: quos caſtores uocant: & caſtorea teſtes eorum: quos ſibiipſi amputant periculo urgente: ob hoc ſe pe/
ti ignari : efficaciſſimi autem e ponto galatiæ: mox aphricæ: ſternutamenta olfatu mouent : ſomnum concili/
ant cum roſaceo puncto capite: medentur & uertigini neruorum uitiis : ſic & contra comitiales ſumpti : poti
uero contra inflammationes tormina uenena aduerſus ſe orpiones ex uino bibuntur: aduerſus aconitum ex
lacte aut aqua: claritatem uiſus faciunt eum melle attico iniuncti : cohibent ſingultus ex aceto. Solinus uero
ſic ait per uniuerſum pontum fiber plurimus : quem alio uocabulo dicunt caſtorem : teſticuli eius appetun/
tur in uſum medularum. Eliadum: equarum. Elis ut Plinius ſcribit libro quarto urbs fuit Acaiæ per agrū
uero Eleum ut ſcribit. Strabo libro octauo. Alpheus amnis perlabitur: apud quem olympicorum ludorum
certamen agebatur gymnicum : atq; equeſtre teſte Herodoto libro octauo ubi præmium erat oleagina coro
na qua donarentur: non enim pecuniarum certamen agitabant ſed uirtutis: id autem hercules inſtituerat. Sed
Palma hæc omnia latius per nos habentur ode prima Horatii. Palmas : eliadum equarum : ideſt equas aliarum ui/
ctrices apud Elidem. Probus autem ait ꝙ poeta copioſiſſimum eſſe palmis epirum ſignificat: quod aliter oſtē/
dit ipſe Maro. libro tertio Geor. dicens: Quamuis ſæpe fuga uerſos ille egerit hoſtis : Et patriam Epirum re/
ferat fortiſq; mycenas. Palmas: Palma arbor eſt: de qua multa Pli. ſed propterea inquit Plutar. in certamini/
bus palmū ſignū eſſe placuit uictoriæ: quoniam ingenium huiuſmodi ligni eſt: ut urgentibus præmentibuſq;
non cedat: plura ſcri. Gel. li. iii. cap. vi. Ex piros ea ut Pli. li. iiii. docet eſt in tertio Europæ ſinu: atq; acroceraunis
incipiens montibus ad magneſiam macedoniamq; tendit.

¶CHRI. Caſtorea: Caſtor quem alii canem ponticum alii fibrum appellant eſt quadrupes fluuiatilis : parū
differt a lutra. Nam Ariſtoteles in libro de animalibus ponit fibrum: ſaterium ſatyrium: lutrem: & latacem pe
ne in eodem genere latacemq; dicit lutra latriorem & dentes habere adeo robuſtos ut uirgulta illis ut ferro pre
cidat. Hūc ait albertus poſteriores pedes habere anſenrinos q̄bus facilius natet: anteriores autem caninos quo/
niam humi quoq; gradiantur: Vulgo traditur ꝙ ſeipſos caſtrent id admonente natura cum propter teſtes plu/
rimis medicamentis apros uenatores illum inſectentur. Aiunt præterea fel ſuum euomere : cum id cognoſcat
ad multa medicamenta utile: Item coagulum ad comitiales morbos. Albertus negat poſſe caſtrari ſine pernice
quia teſtes ſpinæ alligati ſint. Si quem quā morſu deprehendit non antea admittit q̄ crepitantis oſſis ſtrepitum
ſenſerit Dentibus uirgulta cedit domūq; ſibi in fluminum ripis duabus aut tribus contignationibus extollit
ut pro incremento decrementoq; aquarum aſcendat deſcendat ue. Peregrinos caſtores in ſeruitutem redigit il
liſq; pro iumentis ad conuectandam materiam & cibaria utitur : ueſcitur piſce pomiſq; & arborum cortice:
Eius pellis nota eſt: & in præcio habetur: Noſtri galeros inde conficiunt. Barbari autem illi apud quos hoc ani
Beuer mal naſcitur beuer appellant: ſimiles lutris ſunt : ſed paulo maiores. Sunt uentricoſi & breuioribus cruribus
proptereaque currere haud facile poſſunt. Caudam pluſquam pedalem habeant ſine pilis piſcium pelle te/
cta : apprime pinguis & eſui ſuauis : ſale etiam conditas condunt. Cætere eius carne abhominabiles : neq;
eſt qui illis ueſcantur. Medicamentum quod inde caſtoreum uocant : declinet ad colorem nigri ſanguinis.
Nam ſi uarium eſt declinans ad nigredinem uenenum eſt : & uel interfecit eodem die uel ad malam ducit
ægritudinem. Quando bonum eſt calidum & ſiccum ſubtiliſſimæ exicationis confert neruis & paraliti/
Elis cis : ualet ad fœtum & ad ſecundum eiiciendam. Eliadum : Elis urbs erat ſub olympo : ubi indi ageban/
tur poſt finem quarti cuiuſque anni a monte ipſo olympici dicti. Epiros : Laudat Epirum uehementer
Ariſtoteles in libro de animali. dicit ꝙ omnes quadrupedes illam magnas ferro excepto aſino. Epiroticas au/
tem uaccas per ſingulas præ ſua præcipua magnitudine amphoras ſingulas implere atq; erectum qui mulget
ſtare quoniam ſedendo non queat ubera attingere. Neque id mirandum : Nam cum opus largiore paſtu gra/
dioribus ſit ſcribit hanc terram illuc abunde ferre: & eſſe ibi excellētes oues quæ pyrrhicæ a Pyrro rege cogno
minentur. De epiro dicemus in tertio li. æne. Epirus noſtro tempore albania dicitur. Equarum: Nam ut re
liquas quadrupedes ſic equos præſtantes gerit.

¶SER. Cõtinuo has leges:iugiter in æternũ ad perpetuum:ſicut ſequentia indicãt. Nam dicturus eſt: Aeternaq; fœdera mundi. ¶Deucalion lapides uacuum iactauit in orbẽ:Iã tranſit ad fabulam:& poetice dicit: iſta tũ primum ſtatuta quæ ab initio mundi conſtat fuiſſe. ¶Vnde homines nati durum genus: expreſſit τοαιτιον.i. cauſatiuum:nam & græce populi λαοι dicuntur a lapidibus. λααι enim lapides dicuntur. ¶Ergo age pingue ſolum:iam reddit ad cauſam. ¶Primis a menſibus anni: hoc eſt quod dixit uere nouo. ¶Puluerulenta coquat maturis ſolibus æſtas:quæ glebas ſoluit in puluerem:& reddit cauſam cur hoc debeat fieri:maturis autem ſolibus eſt uehementer feruidis magnis. ¶Sub ipſum arcturũ:ideſt autumnali tempore:quo arcturus oritur. Et ſciendũ quia ſub præpoſitio quando tempus ſignificat accuſatiuo gaudet:ut hoc loco ſub arcturũ ideſt circa arcturũ. Item aut ubi ſub lucẽ denſa inter nubila ſeſe:& ſub lucem exportant calathis.

Continuo has leges æternaq; fœdera certis
Impoſuit Natura locis quo tempore primum
Deucalion uacuum lapides iactauit in orbem.
Vnde hoies nati durum genus. Ergo age terræ
Pingue ſolum primis extẽplo a menſibus anni
Fortes inuertant Tauri glebaſq; iacentes
Puluerulenta coquat maturis ſolibus æſtas.
At ſi non fuerit tellus fœcunda ſub ipſum

¶PRO Cõtiuo has leges æternaq;.f.c.i.n.l.q.t.p.d.l.i.in orbẽ. Vnde homines durũ nati genus Deucalion a putãt ꝓmethei fuiſſe filiũ:& habuiſſe ĩ matrimonio ſororẽ patruelẽ Pyrrhã Epimethei filiã his tẽporibus: quibus ira Iouis ĩundata græcia cathaclyſmo perdidit hũanũ genus:q quom perlati eſſent in mõtem parnaſum:quo uis tãtũ duo uertices eminebãt & ibi eſſet oraculũ Themidos:intrauerũt adorãtes quẽadmodũ poſſent reſtitui homines: qbus reſpõſum eſt iactanda his eẽ parentis magnæ oſſa poſt terga diſcinctis:capitibuſq; uelatis:interpretati autẽ quũ eſſent terrã parentẽ:oſſa eius lapides:iecerũt poſt ſe:ex qbus hoĩum genus renatum eſt:quoius etiam. Ouidius meminit: quũ ait:Inde genus durũ ſumus:experienſq; laborum:Et documẽta damus qua ſimus origine nati: at ſi non fuerit tellus.fe.i.arcturũ.t.ſ.c.ſ.ſ. Arcturus eſt ſtella in cauda maioris urſæ: quam græci helicen uocant: dicta a cauda & urſa. Arctos enim græce:urſa dicitur:cauda ura:quoius ortu hyems incipit.

¶ANTO. Has le.lex eſt ratio ſumma inſita in natura:quæ iubet ea quæ facienda ſunt: prohibetq; contraria Tul.libro primo de legibus. ¶Fœdera:fœdus appellatum:quia ĩter fœdera interponebatur fides:ut ait Feſtus. ¶Natura:ea ut aiunt dicta eſt ab eo ꝙ aliquid naſci faciat:gignendi enim & faciendi potens eſt. Eſt igitur natura creatura omnium etiam inuiſibilium rerum. Vnde Lucretius libro primo ait:Diſſerere ĩcipiam & rerum primordia pandam. Vnde omnis nam creet res:aucte:alatq;. Sed de natura latius in Sileno diximus. ¶Deucalion:Quæ conſtant a mundi initio ſtatuta fuiſſe:poetice & fabuloſe hoc loco narrãtur. Sed de deucalione latius & plene diximus in Sileno. ¶Ergo age terræ:Ad cauſam reuertitur docendo quid faciat lætas ſegetes ut prædixerat. ¶Pingue ſolum:Palladius libro ſecundo de menſe Ianuario ait. Pingues & ſicci agri proſcindi & apparari iam preſente & libro tertio de Februario ĩquit locis tepidis aut ſi clemẽs tempus & ſiccum fuerit: colles pingues uel hoc menſe proſcinde:& libro ſexto de menſe Maii ſcribit. Nunc quoq; pĩgues agri & herboſi proſcindantur:& libro ſemptimo de menſe Iunii inquit. Nunc frigidiſſimis locis quæ maiora ſunt prætermiſſa faciemus agros æq; proſcindemus. Columella ſcribit libro duodecimo capitulo ſecundo ꝙ idibus Ianuariis quod habet tempus inter brumam & aduentum Fauonii:ſiccos & pingues agros tempeſtiuum eſt proſcindere. Paulo inferius inquit:ꝙ ab æquinoctio uerno optime uliginoſa & pinguia loca proſcinduntur. Ad quæ menſe Ianuario ueruacta:facinus nunc ultima parte Martii ſunt iterãda:poſtea docet ꝙ circa ſextum Idus iulias optime iteratur proſciſſum ueruactum. ¶Primis a mẽſibus anni. Ianuarium & Februarium intelligit qui primi menſes anni Nume Pompilii fuerunt:de quo aperte loquitur Col. ut oſtendimus ibi Vere nouo Gelidus. Plinius ẽt li.xviii.ca.xxxii.inquit. Tepedioribus locis a bruma proſcindi arua oportet: a frigidioribus ab æquinoctio uerno:& maturius ſicca regiõe ꝗ humida maturius denſa terra ꝗ ſoluta pingui ꝗ macra altum & graue ſolum etiã hyeme moueri placet. ¶Glebaſq; ia. Cauſam aperit quare id fieri debeat:ut calor ĩ puluerem Glebas diſſoluat. Solis.n.ardore ſiccat̃ liquor:& cuncta torrenturq; ſorbentur:quod Plinius libro ſecundo docet:quum uero ꝓſcinduntur arua:hoc utilitatis habent:ꝙ inuerſo ceſpite herbarum radices necantur:ꝙ idem libro decimooctauo edocuit. ¶Maturis ſolibus:ideſt ardẽtibus eſt enim a põis methaphora:nam ſoles maturi dici preſente quũ ferueſcere cœperint. ¶At ſi nõ fuerit tellus fœcũda. Pli.li.xviiii.ca.xxxii.inqt:ꝙ tenue ualde & aridũ ſolũ paulo ante ſationis tẽpus moueri debet. Columella uero li.ii.ca.iiii.docet ꝙ graciles cliui nõ ſunt æſtate arandi:ſed circa ſeptembris kal.cũ ſi ante hoc tẽpus ꝓſcindit̃:effœta & ſine ſucco humus:æſtiuo ſole peruritur. ¶Sub.i.circa.

¶CHRI. Continuo:Statim a primordio ſuo. ¶Deucalion: Vt philoſophus dixit ſtatim a mundi principio has leges impoſitas eſſe a natura. Sed ut poeta fabuloſum ponit principium mundi. Deucalionis autem diluuium non fuit uniuerſale ut diluuium Noe. Fuit autem: ut ait Varro regnante Crimao Cecropis ſucceſſore: ut Euſebius: & Hieronymus nondum defuncto Cecrope. Dictum autem Deucalionis quoniam maxime eius regionem oppreſſit ad ægyptum autem & eius uicinia non peruenit. Factum eſt anno mũdi ſeptimo ſupra tria milia & ſexcentos ac ſeptuaginta cum uniuerſale diluuium quod fuerit tẽpore Noe fuerit anno.xlii.ſupra duo milia ac ducentos. Dictus eſt autem Deucalion lapides in homines conuertiſſe:quia qui ex diluuio ſuperfuerãt timentes iterum diluuiũ ſe in montibus continebant aſpero & ferino modo uiuentes. At ille uerbis paulatim emolliuit:& in planum deducens ad mitiorem & humanum cultum traduxit. Deucalionis autem filium fuiſſe ducunt Hellenem a quo græci hellenes ſunt dicti. Theſſaliæ autem imperaſſe Deucalionem refert̃. ¶Iacentes:inertes:Nam qui iacent homines inertiam quandam in ſe eſſe oſtendunt.

Arcturum tenui ſat erit ſuſpendere ſulco.
Illic officiant lætis ne frugibus herbæ
Hic ſterilé exiguus ne deſerat humor arenam
Alternis idem tonſas ceſſare nouales
Et ſegnem patiere ſitu dureſcere campum.
Aut ibi flaua ſeres mutato ſidere farra
Vnde prius lætum ſiliqua quaſſante legumen:

¶SER. Sulco.i.aratiõe:aliter arcturus qui & arctophylax:ideſt bootes poſt urſæ caudam locatus: quem alii arcadé fuiſſe caliſtonis & Iouis filium:quia cum matrem in figura urſæ ira Iunonis transfiguratam uellet occidere ambos a ioue in cælum eſſe tranſlatos:ille arcturus illa Elice dicta:alii Iacarum hunc uolunt eſſe:qui a paſtoribus:quos uino tunc primũ reperto ebrios fecerat uelut dato ueneno fuerat occiſus:acturus autem ꝙ poſt caudam urſæ locatus ſit:αρκτος.n.urſa:χαιουρα cauda:bootes ꝙ boues cum plauſtro agat dictus eſt: oritur autem idem arcturus ante.xv.kal.octobris:atq; ex íde pluuiæ ícipiũt:qđ ipſe aperuit dicẽdo:Hic ſterilem exiguus ne deſerat humor arenam:acturum auté pluuiarum & tempeſtatum eſſe auctorem & Plautus oſtendit in rudente cum eundem ipſum dicentem facit:Increpuit hybernũ & fluctus moui maritimos.¶Illic: in terra pingui.¶Hic:in ſterili:í tenui:& í fœcũda: & ut ſupra diximus: oía p̃cepta q̃ cõmemorat ad illud pertinẽt quod ait:Quid faciat lætas ſegetes.¶Arená: aridá terrá quæ eſt ſicut arena.¶Alternis.i.alternatí: idem.ſ.agricola.¶Tonſas nouales:agros meſſos:dicimus auté & has nouales:& hæc noualia: ꝓprie nouales ſunt primũ arua proſciſſa:& primum ſegetem ferétia.¶Patiere: ꝓpatieris.¶Situ dureſcere campum:ut redeat in uires priores. Sane ſciendũ & Ciceroné in dialogis:& cæteros philoſophos tractare non quid debeat fieri:ſed qd potiſſimũ fieri:quá ré nunc Virgilius ſequitur:nam quom dicat multa remedia agrogrũ recreandorum: ponit præ oíbus intermiſſioné: Vnde eam rem frequenter iterat.¶Aut ibi flaua ſeres mutato ſidere farra:ſi te terrarum cogit anguſtia: & non habes ubi intermiſſo agro rurſus ſeras:ibi frumenta ſeras:unde legumina ſuſtuliſti: aut ſi tibi é opus fruméto:ſtercora ſparge: & cinerem:uel ícẽde ſtipulas.¶Sidere:mõ anno.¶Far.n.genus eſt frumenti optimi: dr̃ fruḿetũ a frumine qđ eſt gulæ ꝓminens pars.¶Lætũ legumé:fertile:& lætus ꝓut res fuerit accipimus: ut lætus hõ.i.hilaris:lætũ pecus.i.pingue lætũ legumen ut diximus fertile:& ſic in reliqs.¶Siliqua: theca leguminis.¶Quaſſante.i.q̃ſſa.& legumen dicitur ꝙ manu legatur:nec ſectionem requirat: frumenta uero ſunt omnia quæ ex ſe emittunt ariſtas:nam quod ſupra ait: farra frumenta accipimus:ſpecies eſt enim pro genere.

¶PRO. Hic ſterilé ex.n.d.arená:Quidá aſpirát arenam quia hæreat:quoi f digammon adiunctũ eſt:qđ etiá hauriat hoc eſt in ſe receptũ humorem trahit:huius hanc eſſe naturam teſtať Virgilius dicens:Collectũ humorem bibula deducit arena.Bibula enim quia bibat dicitur.¶Aut ibi flaua ſeres.m.ſ.ſ.unde.p.l.ſ.q.leg.aut tenues ſ.uitiæ.t.q.l.ſ.fragiles.c.ſ.q.ſ. Putant nõ minus eſſe utilem ad ſationé farris agrũ:ex quo alius fructus ſublatus ſit q̃ eũ:qui uitibꝰ ceſſat:Lethæo pfuſa papauera ſomno:lethæũ ſomnũ dicit eo ꝙ excutiat memoriá ſopitis. lethe eſt.n.obliuio.Papauer autem: quod in ſegete naſciť facit ſomnum: nullo ſe tantum myſia cultu Ia.&.i.ſ.m.gargara.mi myſia natio eſt coniuncta barbaris contingens adriaticum ſinum: ſed & altera huius nominis terra iuncta troadi:aliquando ſubiecta regi Thelepho:& ante Theutranti.

Arctu/rus ¶ANTO. Arctur:Arcturꝰ:ut Pli.ſcri.li.ii.ca.xlix.exoriť.xi.diebꝰ añ æqnoctiũ autũni. Eſt át æqnoctiũ uer. .viii.kal.Aprilis:ut docet Col.li.xii.c.ii.Autũnale æqnoctiũ.vii.kal.Octobris.i.die Sept.xxiiii.orieť ergo Arcturꝰ
Aeqno/ctium die Septẽb.xiii.Arcturꝰ át ſtella é:q̃ urſæ cauda íterp̃tať:é.n.í cauda maioris urſæ locata q̃ Bootes í zona hẽre diciť clarꝰ cæteris lucẽté:auctoř Iginio.¶Suſpẽdere:ſurſũ agere.¶Illic:í pígui ſolo.¶Hic: í ſolo nõ pígui.¶Sterilé:arená ífœcũdá & aridá terrá.¶Alternis:uiciſſim.¶Tõſas nouales:meſſos agros.De noualibꝰ uideto í Tityro.
Situs ¶Segné:ífœcũdũ.¶Situ dureſceř:ut uires accipiat.Sitꝰ át ꝓprie diciť lãugo q̃dá hũore ꝓueniẽs: fit át í ſolis ſole carẽtibꝰ.¶Situ ergo.i.ſordibꝰ & ſq̃lore quodá:q̃lis ítra opaca domus q̃ diu nõ re purgať eẽ ſolet.Vñ.M.Fabius íqt:Excitáda mẽs & attollẽda ſemp̱ é:q̃ í hmõi ſecretis aut lãgueſcit:& quẽdá uelut í opaco ſitũ ducit:aut &c.Poniť ét ꝓ loci q̃litate:ut de ſitu urbis &c.¶Aut ibi flaua ceres mutato ſydere farra.Pli.li.xviii.ca.xxxvi.íqt. Si fuerit illa terra:quá appellauimus tenerá:poterit ſublato hordeo miliũ ſeri.eo cõdito raphãus: iis ſublatis hordeũ uel titicũ.Alius ordo:ut ibi adoreũ fuerit:ceſſet q̃tuor menſibus hibernis: & uerná fabam recipiat: frumẽtũ q/
Far dá ſeri uetãt niſi í ea q̃ ꝓximo anno qeuerit.¶Sydere:anno.¶Farra:far adoreũ ueteres appellauere:eſtq; ex oí genere duriſſimũ:& contra hyemes firmiſſimũ patiť frigidiſſimos locos:& minus ſubactos: primus antiquis la/
Flauus Color tio cibus.Pli.libro.xviii.c.viii.¶Flaua:flauus color ex uiridi ruffo:& albo cõcretus.Ge.li.ii.ca.xxvi.¶Lætum:fertile.¶Siliqua:leguminũ folliculus dicitur:proprie tamen cuiuſdam arboris fructus longus latuſq; etiá: de qua
Siliqua arbore Plinius libro.xiii.meminit.¶Quaſſante:concutiente legumen ipſum maturum & ſiccum.

¶CHRI. Arcturũ: arcturus q & boetes diciť cuſtos paluſtri eo qđ paluſtr ſeqť.i.ſeptẽtriones:& q̃ſi ſuccin/
Arcas ctus ſit ſeptẽtrionibus arcas fuit Caliſtros & Iouis filius a quo arcadia nomíata.Hic a lycaone pelaſgi filio epulãdũ Ioui poſitus é cũ an deꝰ eẽt tẽtare uellet at ad Iupiter Lycaõis domũ:ubi Trapetos deíde urbs fulmine ícẽdit & huiꝰ mẽbra reſtituit:& caprario qdé nutriẽdũ dedit.Ver.cũ factus adoleſcẽs íſcius mr̃i uí íferre pararet. Incoleq; lycæi utrũq; íterficere pararent.Iupiter ambos eodẽ geſtu quo erát aſtris ítulit illa urſæ natura ille impetũ faciẽs:qué Hom.Booté appellat:ſignũ hoc cõſtat ex.xiiii.ſtellis.Ná hẽt í dextera q̃tuor q̃ nõ occidũt:í capite clará uná í ſingulis hũeris ſingulas.In ſingulis máibꝰ claras ſingulas.In mãmilla dextra obſcurá uná. In dextro cubito clará uná.Inter genua utraq; clará & magná uná q̃ é arcturus.Inter ſingulis pedibꝰ ſingulas.¶Segné: Ni
Segnis hil producenté quia non ſeres.Tranſlatio ab homine nihil operante. Segnis: dicitur ſine igne. Quoniá quorũ
Siliqua ſanguis frigidior é illi & corpore & aío hebeſcũt.¶Situ:Videbis í ſexto.¶Siliqua: Proprie eſt q̃ arabice carnub diciť.Vnde quidam latinorum carnubiam dixerũt.Græce xilocerata.i.lignea cornua. Huius ſemen dr̃ kirath.

¶SER. Aut tenues fœtus uiciæ:Mire ait tenuis:nã uicia uix ad triplicem peruenit fructum:quum alia legu
mina prouentum habeant feliciſſimum & fertilem.¶Triſtiſq; lupini Suſtuleris fragiles calamos ſiluamq; ſo/
nantem:amari:nam incoctus amarus eſt.¶Vrit enim lini campum ſeges:bene excerpſit linum : auenas : papa/
uer:& dicit poſt hæc frumenta ſerenda non eſſe:nam licet manu legantur:& ſint inter legumina:uiribus tamẽ
frumentis exæquantur.¶Læthæo perfuſa papauera ſomno : plena obliuionis:nam Ceres Ioue admonente di/
citur cibo papaueris orbitatis oblita:& re uera papauer gignit ſoporem.¶Alternis facilis labor: redit rurſus ad

Aut tenues fœtus Viciæ triſtiſq; Lupini
Suſtuleris fragiles calamos ſiluamq; ſonantẽ.
Vrit enim Lini campum ſeges urit Auenæ.
Vrunt Læthæo perfuſa papauera ſomno.
Sed tamen alternis facilis labor arida tantum
Ne ſaturare fimo pingui pudeat ſola neue
Effœtos cinerem ĩmundum iactare per agros.

præceptum : quod ſcit eſſe præcipuum : ideſt ad in/
termiſſionem :alternis intermiſſis:ſubaudi agris:fa/
cilis:utilis.¶Ne ſaturare: recreare pro reparare.¶Pi/
gui fimo:uel humido : uel fertili.¶Effœtos:ꝑ agros
continua fertilitate laſſatos: ſicut & frequenti partu
effœta dicitur mulier.¶Cinerem immũdum : dicit
ad diſcretionem illius: quo utuntur puellæ : de qui/
bus cineribus ĩ bucolicis:Fer cineres amarylli foras.
¶ANTO. Viciæ: uicia per c ſcribitur: dicit̃ enim Vicia
a uincendo:ꝙ item capriolos habet ut uitis : quibus
uorſum ſerpit: & ſcapum lupini aliumue calamum
ad quem hæreat : ſolet uincere. Varro auctor libro
primo capitulo.xxxi.Plinius uero libro.xviii.capitulo.xxii. inquit & uicia pingue ſunt arua nec ipſa agricolis
operoſa uno ſulco ſata non ſarritur:nõ ſtercoratur:nec aliud quam de ocatur.Vitibus præripit ſuccum langue
ſcuntq; ſi in arbuſtis ſeratur. Sationis eius tria tempora:de quibus latius ibidem.¶Tenuis fœtus uiciæ:Colu/
mella libro ſecundo capitulo.xi.de uicia inquit.Idq; genus præcipue non amat rores quum ſeritur.Itaq; poſt ſe
cundam diei horam uel tertiam ſpargendum eſt:quum iam omnis humor ſole uento ue deterſus eſt neq; am/
plius proiici debet quam quod eodem die poſſit operiri : nam ſi nox inceſſit quantulocumq; humore priuſq̃
obruatur corrumpitur propter id igitur tenus fœtus uiciæ poeta dixiſſe uidetur.¶Tritiſq; lupini : ideſt amari
& triſtitiam ferentis:ait enim Plinius ab homnibus animalibus amaritudine ſua tutum:unum hoc ſeritur nõ
aratro:ubi fuerit maxime fabuloſa & ſicca atq; etiam arenoſa tellurem adeo amat ut quãuis fruteto ſolo conie/
ctũ:ĩter folia: uepreſq; ad terrã :tamẽ radice perueniat : pingueſcere hoc ſatu arua:ueniaſq; diximus. Itaq; adeo
non eget firmo ut optime uicem repreſentet : Primumq; omnium ſeritur nouiſſimum tollitur utrunq; ſeptẽ/
bri fere menſe:ſi depaſtum ſit in fronde:inarari protinus ſolum eſt opus Plinius libro.xviii.ubi lupinus: & lupi
num legitur.¶Fragilius:teneros & fractu faciles:¶Syluamq; ſonãtem:maturi ſiquidem lupini: & ſicci : adhuc
in ſiliquis:retenti uẽtorum motu reſonant.¶Vrit enim lini:hæc etiam legumina recte appellari poſſunt: nam
leguntur non ſecantur:ut frumenta:hinc Plinius libro.xviii.capitulo.xxviii.inquit.Exceptis leguminibus quæ
uelluntur e terra non ſubſecantur.Vnde & legumina appellata:quia ita legũtur.Mouet autem poeta poſt hæc
non eſſe frumenta ſerenda:nam ſolum tenue reddunt.¶Vrit lini campum ſeges:Cato capitulo.xxxvii.in libro
de ruſtica ait:ordeum & fœnum græcum : & eruum hæc omnia ſegetem exigunt: & omnia quæ uelluntur ex
eis mala ſunt:Lupinum faba uicia & cætera ſtercus unde facias habent.Plinius autem libro.xix.capitulo primo
inquit de lino:Vrit agrum:deterioremq; facit : ſequenti quoq; capite dixit : Vere ſatum æſtate uellitur & hanc
quoq; terræ iniuriam facit:ꝙ uellitur ſcilicet.Et Columella libro ſecundo capitulo decimoquarto inquit Tre
melius obeſſe maxime ait:ſolo uirus ciceris:& lini alterum quia ſit ſallæ:alterum qa ſit feruidæ naturæ.¶Vrit
auenæ:auena ut Theopraſtus libro octauo ſcribit terram uehementer extenuat & multiplici tum radice : tum Auena
calamo cõditur.Eſt itaq; extenuationis cauſa radicum mulplicitas & calamorum:quibus quidem ſoli pingue
attrahit̃.¶Papauera: legito Plinius libro.xix.& libro uigeſimo.¶Læthæo ſomno:Læthæ apud nos obliuio di Læthæ
citur inde lethus obliuioſus ſomnus autem rerum omnium affert obliuionem ſopitis : & Plinius ſcribit ꝙ pa/
paueris ſatiui albi.Calix ipſe teritur & bibitur ſomni cauſa : & e nigro papauere ſopor gignitur ſcapo inciſo.
¶Alternis facilis labor:Aruis labor: facilis eſt:quum uiciſſim ſeruntur : dummodo ſtercorentur.¶Fimo pin/
gui:qui per ſe pinguis eſt:& pingues efficit agros.Cato capitulo.lxi.inquit. Quid eſt agrum bene colere : bene
arare:quid ſecundum arare:tertio ſtercorare.Fimi autem plures differentiæ: de quibus plene legito Plinius li/
bro decimoſeptimo capitulo ſexto.Item libro decimooctauo capitulo .xxxvi.¶Effœtos agros:exauſtos & eua/
cuatos aſſiduo fœtu.¶Cinerẽ immundum:non purgatũ:quali mulieres utunt̃ Pli.lib.xvi.cap.vi.inqt.Tranſpa
danis cineris uſus adeo placet ut anteponãt fimo iumẽtorum.¶Reqeſcũt:nõ tamẽ pigueſcũt ſicut ĩtermiſſiõe.
¶CHRI. Viciæ:hac fruge pingueſcunt arua : nec ipſa operoſa eſt agricolis uno ſulco ſata non ſarritur non
ſtercoratur.Siccitatem ex omnibus quæ ſeruntur maxime amat . Non aſpernat umbroſa.Vitibus tamen præ
ripit ſuccum:langueſcuntq; ſi in arbuſtis ſeratur.¶Lupini: hoc legumen & minimum:ut ait Columella ope/ Lupinꝰ
rarum aſſumit: & uiliſſime emitur : & maxime ex iis quæ ſeruntur iuuat agrum . Repoſitum in granario pa/
titur æuum.Boues in hyeme coctum maceratumq; probe alit.Famem ſi ſterilitas inceſſit ab hominibus pro/
pellit in tabulatum quo fumus prouenit optime refertur.Nam ſi humor inuaſerit uermes gignit:qui ubi oſil/
la lupinorum ediderunt:reliqua pars e naſci non poteſt. Iugerum decem modios occupat.¶Syluam: Nam al/
tius extolluntur & denſi porpter ramos ſurgunt.¶Lini:De quo Columella lini ſemen niſi magnus eſt in ea re
gione quam colis prouentus & præcium priorat ſciendum non eſt.Agris enim præcipue noxium eſt.¶Effœ/
tos:Effœta dicitur quaſi extra fœtum: ideſt partum:quod quãuis ad mulierem quæ amplius non emittat fœ/
tum:tamen belle & ad terram & ad arbores quæ ſterileſcunt referre poſſumus.

¶SER. Mutatis fœtibus:ut omni anno proferunt ſed diuerſa: nam eadem ferre ſemper non poſſunt. ¶Requieſcunt fœtibus arua: non etiam roborantur: quod intermiſſio efficit arationis: quam rem rurſus repetit dicendo: Nec nulla interea eſt inaratæ gratia terræ nam liptotes figura eſt:ideſt maxima & præcipua: ut Munera nec ſperno. ¶Incendere profuit agros:nõ agros ſed ea quæ in agris ſunt:ideſt ſtipulas uel quiſquilias: ideſt purgamenta terrarum:nam ut uidemus: ſi in agris qui incendendi ſunt deſint ſtipulæ:aliunde illuc nutrimẽta portantur incendii. ¶Atq; leuem ſtipulam crepitantibus urere flammis:ecbaſis poetica. ¶Siue inde occultas uires:inde:ideſt ex igni: occultas autem arcana quadam ratiõe celatas:in hoc autem ſenſu ſequitur Heracleti opinionem:qui dicit omnia ex igni procreari:quem nunc terris alimenta præbere commemorat. ¶Vitium: quod fœcunditatem impedit. ¶Exudat:inutilis humor: noue locutus eſt nam non ipſe humor:ſed terra deſudat: Vnde exudat pro exudatur accipimus. ¶Cæca relaxat Spiramenta:breues cauernas: per quas ſudor emanat: quæ tenuitate ſui non poſſunt uideri. ¶Relaxat: aperit. ¶Qua: pro quæ. ¶Durat:actiuum eſt hic:Dicimus enim duro & duror:& duro neutraliter & dureo. ¶Hianteis: apertas & patentes. ¶Ne tenues pluuiæ:aut lentæ & penetrabiles:aut epitheton eſt aquarum:aquæ enim naturaliter tenues ſunt: ſic alibi: Aut in aquas tenues dilapſus abibit. ¶Rapidi:feruidi & ardentis:acrior:ualidior:boreæ:uẽti aquilonis:penetrabile frigus quod omnia penetrat: adurit:& ad ſolem & ad frigus pertinet:nam uno ſermone duo diuerſa concluſit: quæ tamen unum effectum habent: nam & frigus eſt caloris initium:& ſummus calor frigoris eſt principiũ unde:q̃ſi unus effectus eſt & frigoris & caloris. ¶Raſtris;& hos raſtros dicimus: & hæc raſtra. Legimus enim At iſtos raſtros interea depone in Terentio: item Raſtraq; & incuruis æuum tribuere ligones. Et raſtra dicta quod terram radant. ¶Glebas inertes: pigras nihil creantes. ¶Vimineas crates:inſtrumenta ruſtica ad agrorum ſcilicet exæquationem: & hic tranſit ad aliud præceptum.

Sic quoq; mutatis requieſcunt fœtibus arua.
Nec nulla interea eſt inaratæ gratia terræ.
Sæpe etiam ſterileis incendere profuit agros.
Atq; leuem ſtipulã crepitantibus urere flãmis.
Siue inde occultas uires & pabula terræ
Pinguia concipiunt ſiue illis omne per ignem
Excoqtur uitium:atq; exudat inutilis humor.
Seu plures calor ille uias & cæca relaxat
Spiraméta:nouas ueniat qua ſuccus in herbas.
Seu durat magis & uenas aſtringit hianteis
Ne tenues pluuiæ rapidiue potentia Solis
Acrior aut Boreæ penetrabile frigus adurat.
Multũ adeo raſtris glebas qui frangit inertes.
Vimineaſq; trahit crates:iuuat arua neq; illum

¶ANTO. Nec ulla:ideſt maxima & præcipua. ¶Interea:etiam mutatis fœtibus aliquando intermittere arationem quam maxime prodeſt aruis:hinc Pli.li.xviii.ca.xxxiii.inquit.Virgi.alternis ceſſare arua ſuadet: & hoc ſi patiantur ruris ſpatia utiliſſimum proculdubio eſt: quod ſi neget conditio far ferendũ:unde lupinum:aut uicia:aut faba ſublata ſint:& quæ terrã faciãt lætiorẽ. ¶Incendere agros: Pli.lib.xviii.ca.xliiii.inqt.Sunt qui accendunt in aruo & ſtipulas magno Vir.p̃conio:ſumma autem ratio ut herbarum ſemen exurant. ¶Stipulam: ſtipula proprie eſt culmi uagina. ¶Pabula terræ: pabulum a paſco uenit: eſtq; pecudum cibus herbaceus: fœnicens:paleaceus:& ſimilium. ¶Exudat:exit emittitur. ¶Cæca ſpiramenta: clauſa ſpiracula. ¶Seu plures calor ille uias Ignis:ut Ariſtoteles inquit auctore Gellio libro.xviii.cap.iiii.concretum reſoluit:& gelu conſtrictum:ut niuem ſol. ¶Hianteis:hiare eſt aliquid ſua ſe ſponte uel externa aliqua ui aperire uel diſſindere:ut tellus æſtu & ligna ariditate uel nimio calore hiant:hiſcere eſt tantum horis & quidem humani accipiturq; pro eo quod eſt loqui:aut os aperire ad loquendum. ¶Tenues: ſubtiles & penetrabiles: facile enim aqua ſua tenuitate penetrat. ¶Rapidi ſolis: quia rapit ac trahit ad ſe cuncta:torrens & ſorbens calore ſuo quo liquor ſiccatur. ¶Acrior:uehementior:fortior: Boreæ:flat boreas inter ſeptentrionem & exortum ſolſtitialẽ:ut ſcribit.Pli.li.ii.de eius autẽ ui legito Ouidius libro.vi.ibi.ſ.Apta mihi uis eſt &c. ¶Penetrabile: quod facile penetrat:dr̃ etiã quod penetratur:penetrare autem eſt penitus intrare:ut ſcrib.Feſtus. ¶Adeo: profecto:certe. ¶Raſtris:ſunt raſtri ut Var.ait: quibus dentalibus penitus eradunt terram atq; eruunt: Raſtelli uero quibus in pratis fœni ſecta abradũt quo abraſu raſtelli dicuntur dicimus præterea hos raſtros & hæc raſtra. ¶Inertes:inutiles deſides. ¶Crates: dicuntur crates a crateo quod eſt teneo:quia ſe īuicem teneant.De cratibus aũt Pli.li.xviii.ca.xxxi.ſic ait.Latitudo uomeris ceſpites uerſat:ſemen protinus iniiciunt:crateſq; dentatas ſup trahunt:nec ſarriẽda ſunt hoc modo ſata.

Stipula
Pabulũ
Ignis
Hiare
Hiſcere
Penetrabile
Penetrare
Raſtri
Raſtelli
Grates

¶CHRI. Gratia inarate terræ:Nam ſi non parit illo anno pariet ſequenti multo plura. ¶Incendere:nam incenſa materia decoquitur etiam tellus. ¶Crepitantibus:crepitum emittentibus. ¶Inde:ex ipſo igne qui admixtus humori facile multa gignit. ¶Inutilis:nam ſuccus naturalis terræ utilis eſt.Vt in corporale animalis alius humor naturalis eſt:quo alitur corpus & gignit:Diciturq; ſuccus aliis noxius eſt & appellatur pus. ¶Cæca: Non uiſa.Nam aperiuntur pori in terra qui præ tenuitate nõ uidẽtur ſed facile cognoſcuntur adeſſe qui emittunt ſpiritum & fiunt illi peruii.Vnde & ſpiramenta & ſpiracula dicuntur rimulæ tenuiores. ¶Adurat:ad calorem & frigus optime refertur.Ad pluuias autem referri non poteſt.Sed conſueuerunt poetæ quædam diuerſa ita adiungere uni uerbo.ut tamen neceſſe ſit alterum ſubintelligere:ut illud. Diſce puer uirtutem ex me & tollerare labores fortunam ex aliis.Vbi ſubintelligendũ eſt opta.Sic in hoc loco. ¶Tenues pluuiæ: penetrando noxium humorem relinquat. ¶Glebas inertes:ſine arte:ideſt rudes non excultas.Nam ſi maiores reſtant glebæ terra pene inculta inarataq; relinquitur.Has glebas ita integras īter duos ſulcos relictas ſcena appellauerũt. ¶Vimineas crates:quem græco uocabulo.

Spiramenta
Spiracula

Flaua Ceres alto nequiq̄ ſpectat Olympo.
Et qui proſciſſo quæ ſuſcitat æquore terga:
Rurſus in obliquom uerſo prorumpit aratro
Exercetq; frequēs Tellurem atq; īperat aruis.
Humida ſolſtitia atq; hyemes orate ſerenas
Agricolæ.hiberno lætiſſima puluere farra.

¶SER. Alto:de alto.¶ Flaua ceres:flaua dicitur propter ariſtarum maturitatem:& Ceres nomen eſt quod in poliſyllabis in nominatiuo ſingulari producit ultimam:quom in obliquis corripiat.¶ Nequiq̄:ideſt non ſine cauſa:nam ſemper duæ negatiuæ unam confirmatiuam faciunt:unde male quidam locum illum legunt in Terentio:Pater adeſt caue ne te triſtem ſentiat:ſi enim hoc eſt:dicit uide ut te triſtem eſſe ſentiat: qd̄ procedere minime poteſt:ſed ita intelligendum eſt caue te triſtem ſentiat:nam & ne:& caue prohibentis eſt.¶ Quæ ſuſcitat æquore terga:ideſt terram quam arauerat.¶ Spectat:reſpicit.¶ Rurſus in obliquum uerſo prorumpit aratro:ſcilicet autumnali tempore:quo iam cum ſeminibus aratur:nam hoc præcipit:ut quom denuo aramus:tunc per obliquum aratra ducamus: nemo.n. uno tempore bis arat.¶ Atq; imperat aruis: ideſt ut tantum ferant quantum ipſe deſiderat:& hoc eſt qd̄ ait ſupra: Illa ſeges demum uotis reſpondet auari Agricolæ.¶ Humida ſolſtitia: atq; hyemes orate ſerenas:Duo ſunt ſolſtitia.Vnum æſtiuum.viii. kalen. Iulii die:quo tempore remeare ſol ad inferiores incipit circulos:&aliud hyemale.viii.kalendas Ianuarias die:quo tempore ſol altiores incipit circulos petere.Vnde hyemalis ſolſtitii dies minimus. ſicut æſtiui maximus inuenitur.Videtur ergo contrarium eſſe quod dicit optate pluuias per ſolſtitia: & per hyemem ſerenitatem:quom ut diximus unum æſtiuum ſit:& aliud hyemale ſolſtitium. Sed ſciendum modo annum in quatuor partes eſſe diuiſum:in duo ſolſtitia:& duo æquinoctia : unum uernale : & aliud autumnale : quæ græci ισομερίας uocant:ſunt autem.viii.kalen.aprilis:&.viii.kalen.octobris die:qui annus olim in duas tantum partes diuidebatur:hoc eſt in æſtiuum:& in hyemale ſolſtitium:in duo hemiſperia:ut intelligamus omnia eum tempora uoluiſſe complecti.Nam hoc dicit:optandum ruſticis:ut autumnali & hyemali tempore ſit ſerenitas quæ duo tempora pro uno habebantur ſecundum hemicycli rationem:ut diximus.Vernali uero & æſtiuo tempore:ut ſint pluuiæ:quæ & ipſa tuo tempora pro uno erant:tamen ſi diligenter attendamus poetica licentia eſt uſus:ut pluralem numerum pro ſingulari poneret:nam ſolſtitia pro ſolſtitio: & hyems pro hyeme poſuit.Dicit autem optanda hæc:quæ per naturam non ſunt:quo poſſit utriuſq; temporis aſperitas mitigari: & æſtatis calor pluuiis:& frigus hyemis ſerenitatis tempore.¶ Hiberno puluere:hiberna ſerenitate: eo q̄ nimia ſerenitas puluerem creat.

¶ANTO. Flaua ceres:Flaua dicitur a colore quem habent matura frumenta.¶ Neq; nequiquam : non fruſtra.¶ Olympo:ideſt cælo.¶ Aequore terga:ſulcorum culmina.¶ Rurſus in obliquum:Pli.lib.xviii.ca. trigeſimoſecundo inquit.Omne aruum rectis ſulcis:mox & obliquis ſubigi debet.¶ Atq; imperat aruis : tunc aruis imperatur:quum bene coluntur.¶ Humida ſolſtitia atq; hyemes optate ſerenas.Senſus eſt quod agricolæ optent contraria:ideſt hyemem ſerenam & æſtatem:humidam poſuit enim ſolſtitia æſtiua pro ipſa æſtate. Debent itaq; agricolæ optare:orareq; o dii date nobis ſerenam hyemem:æſtatem uero humidā ac ſi diceret pluuia quæ in hyeme uentura eſſet:reſeruetur in æſtate.Plini. autem libro decimoſeptimo capitulo ſecundo : ait hyemem aquiloniam eſſe omnibus ſatis utiliſſimum:ſed arboribus inutiliſſimum eſt:ergo qui dixit hyemes ſerenas optandas non pro arboribus uota fecit:quoniam cibus earum imber : nec per ſolſtitia imbres uitibus conducunt. Solſtitia præterea duo ſunt:brumale & æſtiuum : de quibus legito in ecloga ſeptima. Hiberno puluere:hiberna ſerenitate:qua quidem puluis habetur. Macro.libro quinto ſat. ait:Et ut liqueat Virgilium noſtrum undiq; ueterum ſibi ornamenta traxiſſe:unde hoc dixerit:hiberno lætiſſima puluere farra : In libro enim uetuſtiſſimorum carminum qui ante omnia quæ a latinis ſcripta ſunt compoſitus ferebatur: inuenitur hoc ruſticum uetus canticum:hiberno puluere uerno luto:grandia farra Camillæ metes.¶ Lætiſſima: ſcilicet ſunt:ideſt fertiliſſima.

¶CHRI. Ceres:quaſi geres:latine dicitur a gerendo:quia omnia gerat & producat terra.A græcis autem dicitur Δημητηρ quaſi γημητηρ:ideſt terra mater:Euſebius autem de præparatione euangelica ait priſcos telluris uim ueſtam eſſe:Et terræ lapidoſæ:ac montanæ uim eſſe rheam. Feracis autem ac planæ cererem Huius imago ſpicis coronatur:& papauera quæ fertilitatis ſymbolum ſunt circa cauſa ponuntur.Eius filiam Proſerpina quam a Plutone raptam ferunt uis eſt ſeminis in terram proiecti q̄ ſol qui in hyemali tempore ima tenet:& propterea Pluto uocatur:ſub terris fouet. Vnde illam ſub terra latentem quæritat ceres donec fruges enaſcentes ſupra terram extent.Hinc eſt locus fabulæ q̄ illa uis:ideſt proſerpina ſex menſes apud inferos ſit: & totidem apud ſuperos:quia hyeme ſub terra eſt æſtate ſupra terram:Verum has fabulas etiam aliis modis interpretantur.De quibus fortaſſe alibi:Dicitur autem filia cæli & ueſtæ:quia fertilitas frugum a ſole & a terra eſt.¶ Rurſus in obli. Arant agricolæ quater campum:proſcindunt enim iterant:tertianturq;:& quarto lirant. Lirare enim dicunt cum iacto iam ſemine terram in liras:ideſt in ſulco dirigunt.Nam ſulcis muniunt porcas: ac poſtremo ſulcos aquarios:quos nominant elices:ex tranſuerſo ducunt : per quos aquæ ex agro in foſſas ex agrum quas appellant colliquias deriuentur.¶ Humida ſol.Multum laborat in hoc loco Seruius: ut oſtendat per ſolſtitia ītelligi æſtatem. Sed breuiter dicendum uidetur q̄ quamuis ſit duplex ſolſtitium:aliud hyemale: aliud æſtiuum:tamen eum ſimpliciter proferrimus ſolſtitium intelligimus æſtiuum. Nam hyemalem brumam a breuitate dierum nuncupare conſueuerunt.¶ Hiberno lætiſſima puluere farra:Refert Macro. q̄ in libro uetuſtiſſimorum carminum ante omnia quæ a latinis ſunt compoſita inuenitur hoc ruſticum carmen. Hiberno puluere uerno luto grandia farra Camille metes.

Proſerpina

¶ SER. Lætus ager:hiberno.ſ.ſereno. ¶ Nullo ſe taurū meſia cultu cōſtat:qdē meſiā circa culturā eſſe diligētem:ſed nō ei cultus ſuus tantū prodeſt quantū hiberna ſerenitas.Myſia autē prouincia eſt: meſia uero ciuitas phrygiæ haud longe a troia:quā magis debemus accipere propter gargara montes phrygios. ¶ Mirantur gargara meſſes:plantaſia eſt poetica rei inanimatæ ſenſum dare:ſic alibi:mirata eſtq; nouas frondes & nō ſua pōa. ¶ Comminus:ideſt ſtatim ſine intermiſſione. ¶ Inſequit̄:proſequit̄ & non ſinit quieſcere. ¶ Male pinguis:non pinguis:ideſt ſterilis:ruit autē euertit diſſipat:nā modo agentis:ut Vna euruſq; notuſq; ruunt. Nā aliter dictū eſt ruit alto a culmine troia. ¶ Deinde ſatis fluuiū inducit riuoſq; ſequētes:poſt cōmemoratā generalem agriculturā tranſit ad ſpecies & culturas uenietes ex tēpore:nā arare:cinerē iacere:incēdere æternū eſt: irrigare autē nō niſi nimiæ ſiccitatis eſt:ſicut ſiccare ēt aut ex magnis pluuiis: aut ex fluminis eruptione cōpellimur. ¶ Satis:ſegetibus:agris ſatis: nā participiū eſt. ¶ Riuoſq; ſequētes.i.iuges:aut certe riuoꝝ eſt epithetō. ¶ Exuſtus ager.ſ. æſtatis calore. ¶ Morietibus herbis:ſecundū pythagoricos q dicunt oē qđ creſcit habere aīam:Vnde eſt Atq; interfice meſſes. ¶ Ecce.i.ex īprouiſo. ¶ Supcilio:altitudine:ſummitate terraꝝ. ¶ Raucū p leuia murmur ſaxa ciet:nō ſolū utilitati hāc rē dicit fore:ſed etiā uoluptati. ¶ Leuia: lubrica.Detrita:nitida. ¶ Scatebris: ebulationibus: q̄ ſunt quū aq̄ in aliq̄s ruinas defluxit:unde ēt uaſa æſtuantia ſcaturire dicunt̄. ¶ Quid:ſubaudi de illo dicendū eſt:aut Quātū illi ꝓdeſt? ¶ Grauidis ariſtis:grauidas ariſtas periphraſticos ꝓ ſpicis poſuit.Dicimus aūt & hic ſpicus & hoc ſpicū.Cicero in Arato:Spicū illuſtre ferens inſigni corpore uirgo.Sed ſcire debemus ī uſu eē a maſculino utrūq; numerū:a neutro uero raro tātū ſingularē inueniri:nā pluralis nuſq̄ lectus eſt. ¶ Culmus iūctio ſpicarum. ¶ Luxuriem ſegetum:bene luxuriem:ut oſtendat rem ſuperfluam & nocituram:niſi amputetur.

Lætus ager.nullo tantum ſe Mœſia cultu
Iactat & ipſa ſuas mirantur Gargara meſſes
Quid dicam? iacto qui ſemine cōminus arua
Inſeqtur cumuloſq; ruit male pinguis arenæ.
Deinde ſatis fluuiū inducit riuoſq; ſequentes.
Et cū exuſtus ager morientibus æſtuat herbis
Ecce ſupercilio cliuoſi tramitis undam
Elicit illa cadens raucum per leuia murmur
Saxa ciet ſcatebriſq; arentia temperat arua.
Quid qui ne grauidis ꝓcūbat culmus ariſtis.
Luxuriem ſegetum tenera depaſcit in herba

¶ PRO. Gargara:appellatur caput ideæ phrygiæ.

¶ ANTO. Lætus ager.i.ferax ē hiberno puluere. ¶ Nullo ſe tātū myſia cultu:Iactat & ipſe ſuas mirant̄ gargara meſſes:Senſus eſt horum uerſuū talis:ut etiā Macro.li.v.ſat.ſcribit.Cū ea ſit anni tēperies ut hyems ſerena ſit:ſolſtitiū uero imbricū fructus optime ꝓueniūt:hæc aūt adeo agris neceſſaria ſunt:ut ſine iis nec illi natura fœcundiſſimi Myſiœ agri reſpōſuri ſint opinioni fertilitatis:q̄ de eis habet̄.Additq; myſiœ nominatim gargara:ꝙ ea urbs poſita ī imis radicibus idæ mōtis defluētibus inde humori irriget̄:poſſitq; uideri ſolſtitiales ībres nō magnopere deſiderare:hæc Macro.Ego tamē alter accipio:ut ſit ſenſus:& Myſiæ agri nullo cultu tātū ſe iactēt q̄tum.ſ.iberno puluere:nec de ſolſtitio imbrico intelligat̄:nā ut ſupra oſtēdimus ibi Humida ſolſtitia atq; hyemes optate ſerenas:ē ſenſus talis optat ut pluuia q̄ in hyeme uētura eēt:reſeruet̄ in æſtate:nō ꝙ opponet reuera illud:ut æſtate pluat:eſt.n.loquendi modus ut quū dr̄ alicui obſequere in hoc mihi in aliis uero eſto aduerſus. Poeta ēt repetit illud tātū de ſerena hyeme.Iberno lætiſſima puluere farra:nec amplius de ībrico ſolſtitio dixit.
Gargara ¶ Gargara:Mac.dicto li.ait ꝙ gargara hæc ſunt in myſia:q̄ eſt helleſpōti ꝓuīcia:ſed ſignificatio noīs & loci duplex ē:nā & cacumē mōtis idæ & oppidū ſub eodē mōte hoc noīe uocant̄:& ciues gargares.Cum igit̄ cōſtet inq̄t idē:gargara nūc ꝓ mōtis cacumine nūc ꝓ oppido ſub eodē mōte poſito accipiēda.Vir.nō de ſummo monte:ſed de oppido loquit̄:& Homerus humidū deſignat ſubiacentē monti agrum.Vnde hæc gargara tanta frugum copia erant:ut q magnum cuiuſq; rei numerū uellet exprimere ꝓ multitudine immēſa gargara narraret hæc ille.Sed ubi ait ꝙ Homerus hūidum deſignat ſubiacētē mōti agrū oſtēdit ꝙ hyemis ſerena ibi neceſſaria:nec ad Solſtitiū imbricū referēda agri illius fertilitas:ſed ut dixi ad ibernū puluerem:ad ſerenā hyemem. Quid dicā iacto.Heſiodus quoq; ait ſemina quū terræ cōmittis: pene ſequat̄ ſeruulus atq; auibus raſtro ſata lætare cōdat.
Cominus Eminus ¶ Cōminus:uicine illico nā cōminus ꝓprie ſignificat q̄ſi cū manibus.Eminus uero longe q̄ſi e manibus. ¶ Cumulos:glebas. ¶ Ruit:diſſipat. ¶ Male pinguis:nō pīguis. ¶ Satis fluuiū īducit.Segetes irrigandæ ſunt ubi nimia ſiccitas euenit:nam rigua ut Pli.ſcribit li.xvii.ca.xxv.Aeſtiuis uaporibus utilia hyeme inimica autumno uaria:circa canis ortū rigua maxime ꝓſunt.Riuoſq; ſequenteſq;.ꝑ.i.ꝑ epexegeſim. ¶ Sequētes.i.defluentes: uel decurrentes. ¶ Exuſtus:calore nimio. ¶ Aeſtuat:feruet. ¶ Morientibus herbis:licet arbores & herbæ tā ratione quā ſenſu careant:tamē ut ēt Macro.li.i.de ſom.ait qa creſcendi tantūmodo uſus in his uiget:hac ſola parte uiuere dicunt̄:moriunt̄ itaq; ubi creſcēdi uis deeſt. ¶ Supcilio:faſtigio ſummitate. ¶ Cliuoſi tra.iclinate decliuiſque uiæ trames dr̄ tranſuerſa uia uel anguſta a trāſmeando. ¶ Elicit:educit:euocat. ¶ Leuia:attrita. ¶ Ciat emittit: cōmouet. ¶ Scatebris:ebullitionibus:quæ fiunt quū aqua in aliquas rimas defluit. ¶ Quid? uidelicet de illo dicendū. ¶ Grauidis ariſtis:ſpicas intelligit. ¶ Luxuriē ſegetū:ideſt ubertatē ſuperfluitatē ue & in tempeſtiuam abundantiā:ut ait Nonius:Pli.āt lib.xviii.de uitiis frugum ait.Inter uitia ſegetū & luxuria eſt:quū onerata fertilitate ꝓcumbunt:& paulo inferius ſequenti capitulo ait Luxuria ſegetū caſtigatū dente pecoris:in herba dumtaxat:& depaſtæ quidem uel ſæpius nullam iniuriam in ſpica ſentiunt.

¶ CHRI. Mœſia cultu & gar.hæc ut refert Macro.ſunt in Mœſia helleſpōti ꝓuīcia:ſed ſignificatio nominis & loci duplex eſt:nam & cacumē montis Idæ & oppidū ſub ipſo monte gargara appellat̄. Atq; utrūq;: hoc apparet apud Home.Ergo Vir.nō de ſummo mōte:nā conſtat omnē illā Myſiā feracē eſſe ab humore ſolis. Erāt

enim gargara tanta in fertilitate:ut pro immenſa multitudine gargara ponanť:ut apparet apud Alceū:Et Ariſtophanes compoſuit nomē ex area & multitudine. Ergo gargara oppidū poſitū in imis Idæ montibus. Vnde defluentibus humoribus irrigetur:ex quo ſolſticiales imbres non magnopere deſiderat. Aeſchilus autē nō ſolum gargara:ſed omnem Myſiam fertilem eſſe ſcribit. Hæc Mac. Vt autē apud Strabo. apparet:ut Phrygia duplex eſt:ita etiā & Myſia. Ex qbus oībus apparet myſia & non mœſia legēdū eſſe. Et eſt ſentētia poetæ ꝙ hæc regio non tantum cultura q̃tum ſuo humore fertilis eſt. ¶ Fluuium in. His.ſ. regionibus quæ non ita abundant honore ut myſia. ¶ Temperat: Vt ariditatem ſubmoueat neq; tamen nimium humorem inducat.

Cum primū ſulcos æquant ſata:quiq; paludis
Collectum humorem bibula deducit arena.
Præſertim incertis ſi menſibus amnis abundās
Exit & obducto late tenet omnia limo
Vnde cauæ tepido ſudant humore lacunæ.
Nec tñ hæc cū ſint hoīumq; boumq; labores
Verſando terram experti nihil ĩprobus Anſer
Strymoniæq; Grues & amaris Intyba fibris
Officiunt aut umbra nocet. pater ipſe colendi
Haud facilem eſſe uiā uoluit primuſq; p artē
Mouit agros curis acuens mortalia corda

SER. Cū primū ſulcos æq̃nt ſata:quom adhuc herbæ ſūt teneræ.i. añq cogāť ĩ culmos: & ē Vir. hoc hēſtichiō unū de ĩuictis. ¶ Deducit: ſiccat: detrahit: ſic paulo poſt: Riuos deduceř nulla relligio uetuit.i. ſiccaŕ. ¶ Incertis mēſib⁹:ĩ opportūis. Incerti āt mēſes ſūt ueris:& autūni:nā & hyemis certū ē frig⁹: & æſtatis cert⁹ ē calor. Veris uero & autūni nūc frigus : nūc calor ē. ¶ Obducto late ten.o.li.ſuplito:ſupfuſo. ¶ Tenet:occupat:& opit. ¶ Vñ:de huiuſmodi ĩundatiōe ē amnis. ¶ Tepido humore:noxio ĩutili. Lacunæ āt ſūt foſſæ ĩ qbus collecta aq̃ ſtare cōſueuit. ¶ Nec tñ hæc: quom ſint hominūq; boūq; labores:ordo eſt: nec tamē nihil officiūt:& hoc dicit:licet hæc oīa q̃ dixi arādo ſint expti & hominū & boū labores:tamē ſūt adhuc aliq̃:q̃ obſunt niſi ꝓuideris.ſ. ut aues abſint: aut umbra arborū. ¶ Improbus anſer:ĩſatiabilis: nulli ꝑ bādus:& dicit anſeres agreſtes. ¶ Strymoīæq; grues: thraciæ:a flumīe ſtrymōe. ¶ Et amaris intyba fibris:ut ēt Dōatus dicit:male qdā intybā auē quādā amari iecoris accipiūt:nā intyba dicit cicorea:quaꝝ radices multæ:& tenues ambiūt ſegetes & necāt. Fibris āt abuſiue ait ꝙ radices intyboꝝ hac atq; illac decurrūt:ut fibræ ꝑ iecur.i. uenæ qdā & nerui. ¶ Amaris:nocētibus: ut Hoſtis amare. ¶ Aut umbra nocet:ut Nocent & frugibus umbræ. ¶ Viā:ratiōnē & artem colēdi. ¶ Mouit agros curis acuēs:dicturus eſt Iouē feciſſe multa:q̃ poſſunt ĩ uitupatiōnē uenire:& ea hoc colore defendit:ꝙ dicat uoluiſſe eū ingeniū mortalibus ex neceſſitate pſtare:ne torperēt ocio:quod ex rerū abūdātia ꝓcreatur. ¶ Acuēs:exercēs.

PRO. Strimoniæq; grues : dictæ ſunt a ſtrimone thraciæ flumine: ubi maxime per æſtum morantur.

ANTO. Sulcos æquāt:cū adhuc herbæ ſunt teneræ: anteq̃ coganť in culmos. Bibula deducit harena.i. diminuit:remouet ſiccat paludis humorē collectū deduciť aūt humor harēa bibula ſup iniecta aut gracili bibulaq; ſup humidā ac ꝓpinguē. Sed demētiæ operarii eſt:qd.n. pōt ſperare q̃ talē colit? ¶ Bibula:q̃ humorē bibit. ¶ Incertis mēſibus.i. ueris tēpore ac autūni.hyemis.n. certū eſt frigus:æſtatis certus eſt calor. Veris uero & autūni tēporibus nūc frigus:nūc calor eſt:Hic naſo lib.ii. de arte:dixit de autūno:Quū modo frigoribus ꝑmimur: mō ſoluimur æſtu aere nō certo corpora langor habet:fiunt etiā pluuiæ maximæ:ac fulmina. Vnde Pli.li.ii.ca.lii. ait Vere āt & autūno crebriora fulmīa:& Vir.li.iiii. Geo. uere madēt hūdo terræ. ¶ Obducto:ꝓducto:cōtracto:circūfuſo. ¶ Tepido humore:Pli.li.xviii. de uitiis frugū ait. Naſcunť & uermiculi in radice:quū ſemētē ĩbribus ſecutis incluſerit repētinus calor humorē giguunt & in grāo cū ſpica in pluuiis calor inferueſcit. ¶ Lacūæ: lacuna ut feſtus ait eſt aquæ collectio & a lacu deriuaŕ. Nec tamē hic oſtēdit auctor ultra ꝑdicta curandū ēt ne aues & alia obſint aruis. ¶ Improbus:nocēs ſæuus. ¶ Strymoniæq; gru. ſtrymō amnis ut Soli. docet inter macedoniā & thraciā terminū facit q ab hæmi iugis irrigat:id quoq; aſſerit Pli. lib. iiii. ibi aūt grues maxime ꝑ æſtū moranť uti & Probus inq̃t. ¶ Intyba:huius nominis uariatiōnē late in ſpica docuimus:intybū aūt & cichoreū ꝑ eodē Pli. uideť accipere lib. xx. ¶ Amaris fibris:ſunt.n. intybi radices amare guſtu:q̃s habet plurimas ac ꝓfuſas. ¶ Fibris.i. radicibus antiq.n. ut Var. ait fibrū dicebāt extremū: ¶ Aut um.no. Pli. lib. xvii. ca. x. de umbris arboꝝ nociuis & iucūdis ait iuglādiū grauis & maxime ēt capiti humano:oībuſq; iuxta ſatis: necat gramina & pinus:ficorū leuis q̃uis ſparſa:ideoq; iter uineas ſeri nō uetanť. Vlmoꝝ leuis ēt nutriēs q̃cūq; opacat iucūda & platani:iuglādiū ſiqdē pinorūq; & picearū & abietis uenenū ē. ¶ Primuſq; p artē mouit agros:de aureo ſæculo quod ſub ſaturno fuit. Oui. lib. i. meta. ait mox ēt fruges tellus inarata ferebat. Nec inaratus ager grauidis canebat ariſtis:de argenteo uero ſæculo quod ſub Ioue fuit inquit:Iupiter antiqui contraxit tempora ueris : Semina tum primum longis cerealia ſulcis Obruta ſunt:præſſiq; iugo gemuere iuuenci. ¶ Acuens:accedēs:excitans.

Stry/mon

CHRI. Sulcos æq.ſ. nā maiuſculis factis frugib⁹ nō diſcernūť ſulci a porcis. ¶ Strymoīæ:tracēſes a ſtrymōe amne hic ab emo mōte fluens macedoniā a thracia diuidit in.vii. aūt lacus diffundiť anteq̃ ripis coarctatus ut fluuius fluat. ¶ Grues:ut refert Ariſto. de aīali. Ex cāpis ſcyticis ad paludes ægypto ſupiore deuolant unde Nilus ꝓfluit:quo in loco pugnare cū pigmæis dicunť nec id fabula: ſed certe genus tum hominū tum equorum puſillū eſt:deguntq; in cauernis:unde nomē troglodytæ a ſubeundis cauernis habent. Idē alibi ſcribit grues ſui cōmodi cā longinqua petunt:uolant alte ut ꝓcul ꝓſpiciāt:inſurgēte tēpeſtate aut nubibus terrā petunt. Ducē habēt:& ii q̃ clament poſiti in extremo agmine:ut uox pcipi poſſit. Cū dormiūt cæteræ ſub ala caput tendunt alternis pedibus inſiſtētes. Dux detecto capite ꝓſpicit: & qđ uiderit uoce ſignificat. ¶ Intyba: græcū eſt latine dr̄ endiuia:arabice hūdebe. Pli. aūt ait intubū erraticā apud nos qdā ambulā appellāt in ægypto cicoriū. ¶ Pater ipſe.c.h.f.e.u.u. recte ad ſummū ipſum deū referri pt q nō inuidia q̃ abeſt a diuina mēte:ſed amore ut humanū genus excultius reddere:& a ſegnitie ad actionē traduceret:nō nobis uictū facilē:ut reliqs animantibus ꝑbuit.

Grues

¶SER. Veterno:pigritia:nã ueternũ dicit̃ morbꝰ icus.i.ὑδρωψ:q̃ hoĩes efficit pigros:& dr̃ ĩtercus ĩtercutis. ¶Subigebãt.i.ſuo labore colebãt.¶Arua:Nec ſignare qdẽ aut partiri limite cãpũ:diuidere & deſignare.¶Fas.i.liceti.¶In mediũ q̃rebãt:ĩ cõe.¶Oĩa li.qa ſupra ait:Atq; ĩpat aruis.Bene.Tũc.n.libere cũcta ſpõte ꝓferebãt: nũc ãt ĩperãte alio ꝑ laborẽ culturæ ſeruiũt.¶Malũ ui.bene addidit malũ ad diſcretionẽ epithetõ:nã uirus & bonũ & malũ ẽ:ſicut uenenũ:nã idẽ ẽ.uenit ãt a græco:nã & illi φαρμακον mediũ hẽnt.i.bonũ & malũ.Sane uirꝰ hodie tres tãtũ hẽt cãus:hoc uirꝰ:hoc uirus:o uirus:antiq huiꝰ uiri dicebãt.Lucre.Tetri prĩordia uiri.¶Ignẽq; re. nõ penitꝰ ſuſtulit:ſed occuluit:uñ ẽ Quærit ꝑs ſemina flãmæ Abſtruſa ĩ uenis ſilicis.¶Paſſim: abũdãter ubiq;.¶Riuis:fluminibꝰ.¶Excuderet:ſtudioſe reperet & coleret.¶Frumẽti he.ꝑiphraſis ſegetis.¶Nauita:ꝓ nauta: ſicut Mauros ꝓ Mars.¶Numeros: aut currẽdi modos.i.ortꝰ & occaſus:qđ ſi ẽ:q̃ſi rẽ philoſophoꝝ ꝑtermiſit.nã tãtũ de noĩbꝰ dicit:ut pleiadas hyadas:Aut certe re uera ait nũeros.Nã Hipparchus ſcri.đ ſignis:& cõmemorauit ẽt unũqđq; ſignũ quot claras:quot ſecũdæ lucis:quot obſcuras ſtellas hẽat: ſm qđ bene cõmemoratis ſignis:q̃ſi notũ ſtellaꝝ numeꝝ ꝑtermiſit:& ĩ eo cũ dixit.¶Nautã ſtellis nũeros & noĩa feciſſe:ſignificat neceſſitatẽ q̃rẽdaꝝ rerũ q̃ añ ſpõte ſua cũctis ꝓueniebãt:hoĩes nauigãdi ꝑitiã & ſtudiũ repiſſe:& ex eo qđ ſequit̃ id qđ ꝑcedit oſtẽdit nauigãdi:Quippe ꝑitiã ſeq̃t ſtudiũ motꝰ & rões ſideꝝ cognoſcẽdi ꝑp tempeſtatẽ maris & uentoꝝ motus.

¶PRO. Nec torpere graui paſſus.ſ.r.u. Veternũ grauem ſomnum uolunt intelligi ſpectantem ad interitum:quem medici Lethargum uocant.

Nec torpere graui paſſus ſua regna Veterno.
Ante Iouem nulli ſubigebant arua coloni
Nec ſignare quidem aut partiri limite campũ
Fas erat.in medium quærebant.ipſaq; tellus
Omnia liberius nullo poſcente ferebat.
Ille malum uirus ſerpentibus addidit atris
Prædariq; Lupos iuſſit pontumq; moueri
Mellaq; decuſſit foliis ignemq; remouit
Et paſſim riuis currentia uina repreſſit
Vt uarias uſus meditando extunderet artes
Paulatim & ſulcis frumenti quæreret herbã
Et ſilicis uenis abſtruſum excuderet ignem.
Tunc Alnos fluuii primum ſenſere cauatas.
Nauita tum ſtellis numeros & nomina fecit

¶ANTO Torpere:pigra eẽ & ſegnia.Oui.n.ait de prĩo ſæculos Mollia ſecuræ ꝑagebãt ocia gentes.¶Veterno.i.ſõno: nã ut Feſt.inq̃t ueternoſus dicit̃ q graui ꝑmit̃ ſomno.Probus ẽt inq̃t: ꝙ ueternũ grauẽ ſomnũ uolũt ĩtelligi ſpectãtẽ ad ĩteritũ quẽ medici lethargũ uocãt.Pli.ẽt ait li.viii.de urſis.¶Tã graui ſomno ꝑmũt̃:ut ne uulneribꝰ qdẽ excitari q̃ant:tũc mirũ:modũ ueterno pigueſcũt.¶Colõi:agroꝝ cultores.¶Limite.i.trãite.Vir.l.xii. Limes agro poſitus:& Fe.ait.Limites ĩ agris nũc termini:nũc uiæ trãſuerſæ.¶Nec ſi.q.iure cõi priuati ac ſeparati agri nihil erat:iure uero gentiũ agris termini poſiti qđ qdẽ notat̃ lege ex hoc iure gẽtiũ digeſtis de iuſticia & iure:& ĩ paragrapho ius ãt gẽtiũ:ĩſtitu.de iure nãli gẽtiũ & ciuili:ſcri.n.ibi ex hoc iure gẽtiũ ĩtroducta ſũt bella: diſcretæq; gẽtes rega ꝯdita:dõinia diſticta agris termini poſiti &c.¶In mediũ:ĩ cõe.¶Querebãt uictũ.ſ.de quo ſibi ſuꝑ:Chaoniã ꝑigui.¶Oĩa liberiꝰ.Oui.itẽ li.i.met.ait.ipa quoq; ĩmunis raſtroq; ĩtacta nec ullis Saucia uõeribꝰ ꝑ ſe dabat oĩa tellꝰ &c.¶Atris:nigris.¶Potũq; moueri:Oui.ait de prĩa quoq; ætate nõdũ cæſa ſuis ꝑegrinũ ut uiſceret orbẽ Mõtibꝰ ĩ liq̃das pinꝰ deſcẽderat undas.Põtꝰ ãt dr̃ a põtizo.i.mergo.¶Mellaq; d.Naſo li.i.met. de ætate aurea inq̃t:flauaq; de uiridi ſtillabãt illice mella.¶Ignẽq; remouit:iratus Iupiter ꝙ a Prometheo deceptus eẽt ĩ portiõe hoſtiaꝝ:mortalibꝰ eripuit ignẽ:nec carnis uſus utilis hoĩbꝰ uideret̃ cũ eo q nõ poſſet:de quo latiſſime Iginus.Pyrodes ãt cilicis filius ignẽ e ſilice ĩuenit.At eũdẽ aſſeruare ĩ ferula Prometheus auc.Pli.li.vii. ¶Currẽtia ui.Oui.ẽt ait:flumĩa iã lactis iã flumĩa nectaris ibãt.¶Vſus:opus uel utilitas.¶Meditãdo: excogitãdo.¶Extũderet:extorq̃ret uel ĩuẽiret auc.Nonio.¶Sulcis quær.i.arãdo.¶Frumẽti:herba.i.ſegetes.¶Excuderet:cudẽdo eliceret ẽ.n.cudere a cudẽdo dictũ:ut Feſt.ait.¶Alnos:cauatas:ꝑiphraſis ẽ nauiũ.Alnus.n.pinus & piceæ ad aq̃rũ ductus ĩ tubos cauãt̃:opꝛutæ terra plurimis durãt ãnis Pli.li.xvi.¶Stellis nu.Pli.li.ii.cap.xlii.ſcri. eẽ.lxxii.ſigna q̃ ſũt reꝝ aut aĩantiũ effigies ĩ q̃s digeſſere cælũ periti.ĩ iis qdã melle ſexcẽtas ãnotauere ſtellas inſignes uidelicet effectu:uiſuue Iginus ãt ſcri.ꝙ Mercurius primus mẽſes ĩſtituit & ꝓuidit ſydeꝝ curſus.Euhemerus uero primã ait Venerẽ aſtra cõſtituiſſe & Merc.demõſtraſſe:ſed Mani.li.i.ait:Tu prĩceps auctorq; ſacri cyllenie tãti ꝑ te iã cælũ ĩ terris iã ſydera nota.Ioſephus ãt ſcri.ꝙ Adã duas colũnas reliq̃t.Vnã æneã alterã lateritiã in q̃bus ſyderũ motus deſcripſerat Lact.li.ii.ca.xiiii.docet ægyptios oĩum prĩos curſus ſydeꝝ & defectus notaſſe Dio.li.iiii.Atlãtẽ de ſphæra primũ ĩter hoĩes diſputaſſe.Pli.ẽt.li.vii.Atlãtẽ lybiæ filiũ aſtrologiã ĩueniſſe ſcri.ut alii dicũt aſyrii.Sphærã ĩ ea mileſius Anaximãder ĩuenit.Syderũ obſeruationẽ in nauigando Phœnices.

¶CHRI. Veternũ:grauẽ ſignificat ſõnũ ut refert Pro.quẽ medici læthargũ noĩant põit̃ ãt ꝓ deſidia & ſq̃lido ſitu.Hĩc Terẽ.Veternoſum eunuchũ.i.deſidẽ.Alii ueternũ uolũt eẽ hydropoſiã.¶Virus:nõ ſolũ uenenũ ſignificat:ſed uehemẽtẽ grauẽq; odorẽ:& abominabilẽ.Quapp Pli.ĩ q̃buſdã herbis huiuſcemodi odorẽ uirus dixit. Hora.ẽt ſic orridus ille defluxit nũerus Saturnus.Et graue uirꝰ mũditiæ pepulere.¶Prædari:Nã & ui ĩuadit: & ĩſidiis excipit.¶Mella:đ his dicẽus ĩ.iiii.¶Vina:fabuloſũ ẽ tñ aq̃ tradit̃ eẽ lynceſtis q̃ uocat̃ acidula q̃ uini mõtemulẽtos facit.itẽ ĩ Paphlagonia:& ĩ agro caleno:& in andro ĩſula ĩ tẽplo liberi patris fons ẽ q:ut ait Mutianꝰ ter cõſul ſingulis annis kal.Ianua.uinũ fluit:ait Pli.¶Vt uarias.u.nõ odio aut liuore q ut ait Plato a diuino choro ab ẽ:ſed ut hoĩes ĩ difficultatibus ita exerceret:ut meliores acutioreſq; redderet.¶Paulatĩ:nã nulla ars:& ĩuẽta ſimul:& ꝑfecta ẽ ſed ꝑ uaria addimẽta a tenui prĩcipio ad ſummũ uſq; ꝓducta eſt.¶Herbã:nã primo naſcit̃ herba a q̃ mox culmus erigit̃ q fert ſpicas primũ cũ antea nõ nauigaſſet nauẽ primã in græciã inuexit Danaus ex egypto:ante ratibus nauigabatur inuentis in mari rubro a rege Erytra:Sunt qui dicant myſios:& troianos priores excogitaſſe in helleſponto cũ tranſirent aduerſus Thracas: Longa naui Iaſonem primum enauigaſſe

Veternoſus

Limes

Alnus

Virus

Philoſtephāus refert at Ageſias pthalū:Cteſias:Samirā:Saphāus:Semiramī:Archimachus: Aegeonē: Biremē erithreos feciſſe refert Damaſthenes triremē Amocles Corynthius īuēit teſte Tucidide.¶ Ignē:nōnulli ex ægypti ſacerdotibus aiūt Vulcanū prīo in ægypto regnaſſe q cū ignis īuētor fuiſſet pp huiuſmodi beneficiū prīcipatū aſſumpſit.Nā cum in montibus habitaret:uidit arborē fulmine tactam cremari:& ſyluā inde accendi:acceſſit:& utilitatē ignis (Nā hyemale tēpus erat)ſenſit:& igni deficiēti ligna addēs ignē nutrire didicit: Hæc Dio.

Inuētio Ignis

Pleiadas Hyadas claramq; Lycaonis Arcton.
Tum laqueis captare feras & fallere uiſco.
Inuentū & magnos canibus circundare ſaltus.
Atq; alius latum funda iam uerberat amnem
Alta petēs pelagoq; alius trahit humida lina.

¶SER. Pleiadas:ſignū ē ante genua tauri:ꝙ ortu ſuo primæ nauigatiōis tps oſtēdit: unde græce pleiades dñr απο του πλέειν latine uergiliæ a uerni tpis ſignificatiōe quo oriunt.¶ Hyadas:ſignū eſt in frōte tauri:qđ ortu ſuo efficit pluuias:un̄ ſtellæ hyades uocant απο του ὕετου: q̄s latini ſuculas appellauerūt. ¶ Claráq; lycaōis arctō:Elicē dicit.i.maiorē ſeptētrionē:nā minor appellat cynoſura.Lycaōis āt ſubaudi filiā:ut Deiphobe glauci.Lycaon.n.rex archadiæ habuit filiā Caliſto:quā quom uitiaſſet Iupiter:Iuno in urſam cōuertit:& poſtea Iupiter miſeratus ī ſignū trāſtulit.¶ Tū laqueis captare feras & fallere uiſco Inuentū:unus ſenſus ē diuiſus īterpoſitiōe alterius:nā laqis feras captare aduenationē ptinet.i.illaqare feras ī curuatis arboribus. ¶ Fallere uiſco:ad aucupiū.¶ Et magnos canibus circūdare ſaltus:Itē ad uenationē:male autē de aucupio reſpuunt totū referētes ad uenationē:& dicūt fallere uiſco ꝓ uiſceratione poſitū.Conſtat.n.luparios carnibus tinctis ueneno lupos necare:ꝙ iō non ꝓcedit:qa hoc uiſcū huius uiſci facit: ſicut tēplū templi: unde eſt Fallere uiſco. Viſcus uero:ideſt caro:uiſceris facit: ut pecus pecoris:& ſi de carne loquebatur:uiſcere debuit dicere.Lucretius. Permixtus uiſcere ſanguis.Itē ipſe:Viſcus gigni ſanguenq; creari:primo de nautis & nauigio inuento:poſtea de uenatione dixit: nunc de piſcatoribus loquitur:cuncta.n.neceſſitas inuenit.¶ Funda iam uerberat:genus eſt retis dictum a fundendo:ideſt retiaculum:qui dicitur βολος.¶ Humida lina:uerriculum ſignificat.

¶PRO. Pleiadas hyadas.c.l.q;.a.Pleiades uergilie dicunt (ut quibuſdā liquet) quia ſint Atlantis & pleiones filiæ:uel απο του πλέειν dictæ.Iccirco qđ earū ortu prima cura ſit nauigio:quarū mentionē facit Ouidius in phænomenis dicens de perſeo:Pleiades ante genus ſeptē radiata feruntur: Sed tantum apparent ſub opaca ſeptima nube: hyades exiſtimantur eſſe in cornibus tauri:aut in ore: quas imperiti ſuculas appellāt arbitrantes απο του σῦν hyadas dictas.Sed errant:dicte ſunt.n.απο τοῦ ὕειν:hoc eſt aſpargēdo.Eſt enim pluuium ſidus: hoc non temere oritur ut non imbres ſequant.¶ Lycaonis arcton:dicit urionem:& uulgarem ſequitur hiſtoriam.Iupiter enim Caliſto Lycaonis filiam creditur mutatus in dianam compreſſiſſe:quæ grauida mutata in urſam ira Iunonis peperit puerum Arcada:quem Iupiter ne uenans matrem feriret:mutatum in eandem formam cum ea inter ſidera rettulit.ſunt autem ibi duæ urſæ maior & minor:maior helice:minor cynoſura uocatur.¶ Cum iam gl.atq; arbuta.ſ.d.ſ.e.u.d.n.arbuta ſunt arbuſculæ:quæ in ſiluis frequenter naſcuntur: quæ pleriq; Vnedones uocant:dodona locum continentem q̄rcus:quæ continentur erat dicta eſt autem templum dodonei Iouis in chaonia parte epiri:quæ hoc nomine appellatur.

¶ANTO. Pleiadas:Plinius libro ſecundo capitulo quadrageſimoſecundo ſcribit eſſe in cauda tauri ſtellas ſeptem quas appellauere uergilias inquit in fronte ſuculas:idem uero Gellius quoq; libro duodecimo capitulo nono aſſerit dicens.Sicuti cæteræ partes:& reliqua imago tauri confirmata: & quaſi depicta eſt locis regionibuſq; earum ſtellarum quas græci pleiadas:nos uergilias uocamus Iginus etiam docet inter tauri finitionem:& arietis caudam ſtellas eſſe:quas Vergilias noſtri græci autem pleiadas appellauerunt.Dictas autem: & ꝙ ex Pleione occeani:& Athlante ſint natæ.Hæ numero ſeptem dicuntur: ſed nemo amplius q̄ ſex uidere poteſt:extimanturq; choream ducere ſtellis:ea ſtellas uergilias noſtri dixere:ꝙ poſt uer exoriuntur. Ex prædictis ergo patet pleiades non eſſe ſignum ante genua tauri:ut ille dixit.De hiis autem latius habetur libro quarto faſtorum.¶ Hyadas:ſcribit Iginus taurum habere in cornibus ſingulas ſtellas:utriſq; oculis ſingulas:in frōte media unam:ex quibus locis cornua naſcuntur ſingulas quæ ſeptimo ſtellæ hyades nuncupantur. Gellius autem libro duodecimo capitulo undecimo docet ꝙ hyades a nobis primo ſyades deinde ſuculæ appellatæ: hyadeſq; ab hyo:ideſt pluo:nam & quum oriuntur:& quum occidunt largos imbres cient: ſed de eiſdem latius Gellius Claramq; lycaonis arcton:de arcto maiori loquitur hanc autem Igino teſte: Heſiodo.ait eſſe Caliſto.nomine Lycaonis filiam quæ a iunone in urſe ſpeciem conuerſa fuit:cum autem Archada puerum ex ioue genuiſſet ipſam cum filio iuppiter inter ſydera collocauit eamq; Arcton:filium autem Arctophylaca nominauit minorem uero arcton Iginus idem Cinoſuram eſſe unam de iouis nutricibus ſcribit ſic etiam Elicem hinc pro beneficio in mundo collocatas:& utraſq; arctos dictas: quas noſtri ſeptentriones dixerunt. Omnes autem qui peloponneſum incolunt maiori utuntur arcto phœnices uero minori:q̄ ſtudioſus perſpiciendo diligentius nauigare exiſtimarentur:hinc apud Ouidius faſtorum libro tertio legitur eſſe duas arctos quarum cynoſura petatur ſydoniis elicem graia carmia notet. ¶ Claram arcton: clarā ait quoniam maior arctos ſtellas habet uigeſimoprimo minor uero ſtellas habet tantummodo ſeptem.¶ Fallere:uidelicet aues:nam feræ uiſco non capiuntur.¶ Funda:iaculo:ræte.¶ Humida lina:ideſt rætia ipſa.

Pleiades

Hyadas

Funda

¶CHRI. Funda:genus retis a fundendo dicta quia e ſuperiori loco a piſcatoribus funditur ita ut in circuitum ſe extendens quicquid piſcium intra ſe deprehendit capiat:Dicitur & funda inſtrumentum quo funduntur:cōtorquenturq; lapides:quæ in balearibus inſulis reperta eſt.¶ Trahit humida lina: deſcribit aliud genus retis quod per aquas trahitur.Lina autem pro retibus pusuit ſcilicet materiam pro eo quod ex materia fit: hoc uerriculum dicitur ab eo quod eſt uerro:ideſt traho:ut Quippe ferant ſecum rapidi uerrantq; per au.

Tum ferri rigor atq; argutæ lamina Serræ.
Nam primi cuneis ſcindebant fiſſile lignum
Tum uariæ uenere artes. labor omnia uincit
Improbus & duris urgens in rebus egeſtas.
Prima Ceres ferro mortales uertere terram
Inſtituit cum iam glandes atq; arbuta ſacræ
Deficerent ſiluæ & uictum Dodona negaret.
Mox & frumentis labor addit⁹ ut mala culmos

¶SER. Rigor:durities:Vnde & rigidus durus hō dicit. ¶ Argutæ ſerræ:ſtridulæ:ſonoræ:& dicitur Perdix ſororis Dædali filius īueniſſe circinū & ſerrā. ¶ Fiſſile:q̄ findi pōt:tū uariæ uenere artes:ex neceſſitate.ſ.diuerſa/rū rerū:q̄bus hoīes repreſſa ſpōtanea cūctarū rerū origine:& terrarū fructificatiōe ceperūt egere. ¶ Labor īpro/bus:nel magnus:uel nulli ꝓbabilis:nullus eſt.n.amator laboris. ¶ Duris urgēs in rebus:urgēs:inſiſtēs:cogēs:& q̄ſi īportune. ¶ Egeſtas:indigētia rerū:Perſius:Magiſter artis ingeniiq; largitor Vēter negatas artifex ſeq uoces. ¶ Pria ceres:pria Ceres omne genus agriculturæ hominibus indicauit:ſupfluo.n.q̄ſtionē mouent:qdā cōmē/tarii dicētes.Oſyrim uel Triptolemū aratrū inueniſ/ſe:Nā aliud eſt unā rē inuenire:&aliud omnē agricul turā docere:qđ fecit Ceres:Nā ferrū dicēdo cūcta ge/neraliter ruſticorū arma cōplectit. ¶ Sacræ Deficerēt ſiluæ :emphaſis eſt.i.ēt ſacræ:q̄rū ſterilitas cæterarū quoq; ſignificat in fœcūditatē.Arbuta āt ſunt rubra pōa ſiluarū:q̄ Pli.unedones uocat : aſpitate ſui plura edi ñ poſſunt. ¶ Victū do.ne.dodōa ciuitas epiri : iux ta quā ē nemus Ioui ſacratū:& abūdās glādibus ſem p:unde κατ ἐξοχὴν dodōæ: efficit mentionē & totū quod dicit hic hoc eſt :prius hoīes ut legimus glādi/bus paſti ſunt:nec aliud ad uictū q̄rebāt:cū igit iā de/ficerēt glandes:& nō ſolū q̄libet ſiluæ ſed ēt ſacræ: ui ctū hominibus negarēt & cū aliis ſiluis ipſa quoq; Dodōa ciuitas:q̄ iuxta ſe nemus Ioui cōſecratū habebat glā/des uſibus humanis ſubtraheret:Ceres prima omne genus agriculturæ hominibus īdicauit. ¶ Labor additus: aut datus:ut nihil mali ante habuerint:aut re uera additus:quia ante erat quidem labor: ſed tantum herbarū intyborum: poſtea acceſſit rubiginis:carduorum.

¶ANTO. Tū ferri rigor.ſ.inuētus eſt Pli.li.vii.ait q̄ ferrū Heſi.in Creta eos inueniſſe ſcri.q uocati ſunt dacty li idæi:fabricā ferreā inuenere Cyclopes rigor durities.Feſtus inq̄t Rigidū p̄ter modū ſignificare frigidū & du/rū. ¶ Argutæ:ſonoræ. ¶ Lamia:ea dr̄ lata portio ferri:æris:plūbi:ſtagni:auri:argēti:bractea uero potius auri ar gētiue ac orichalci ē.n.tenuis:& ſua ſpōte plicabilis lamina aūt craſſior. ¶ Serræ.Pli.li.vii.ſcri.Dedalū fabricā ma teriarī īueniſſe:& in eā ſerrā aſciā ꝑpēdiculū:terrebrā:glutinū.Normā aūt:& libellā:& tornū: & clauī theodorꝫ ſamiū.Oui.tamē lib.viii.meta.oſtēdit.Perdicē Dædali ex ſorore nepotē:circinū:& ſerrā inueniſſe traxerat.n. in exēplū ſpinnas in medio piſce notatas:de quo ēt ibim ut cui cā necis ferra repta fuit Diod.uero li.v.ſcri.q̄ Talus adoleſcens filius ſororis Dædali q ab eo erudiebat:īgenii acumine īuenit rotā:qua figuli utunt.Deīde repta ſer pētis maxilla paruulū cū ſecuiſſet lignū imitatus poſtea dentiū ſerpētis ſpiſſitudinē:ſerrā ferreā fabricauit. Re/perit ēt & tornū:inuidia motus.Dædalus hunc puerū dolo īterfecit. ¶ Labor omnia uin.hinc etiā Manilius lib. primo ait oīa conādo docilis ſolertia uīcit.Quantū autē labor in agricultura ualeat legito exemplū Caii Furii Creſcini apud Pli.lib.xviii.ca.vi. ¶ Improbus:ſæuus:ingens:ultra modū. ¶ Vrgens in rebus egeſtas.Oui.itē lib. ii.de arte ait:ingenium mala ſæpe mouēt &c.Manilius item lib.i.inquit.Et labor ingeniū miſeris dedit: & ſua quēq; Aduigilare ſibi iuſſit fortuna p̄mēdo.Dio.quoq; li.i.ait Neceſſitatē īpam rerū magiſtrā ſingulorꝫ peritiā īgeniis ſubminiſtraſſe. ¶ Aegeſtas: īdigentia neceſſitas. ¶ Prima ceres:Ouidi.quoq; li.v.meta.ait prima ceres un co glebā dimouit aratro:Prima dedit fruges alimentaq; mitia terris.Prima dedit leges:cereris ſunt oīa munus Diodo.aūt li.vi.in principio ſcribit q̄ ſiculi tradunt Siciliā Cereri:& Proſerpinæ ſacrā eſſe:has ſimul deas prin/mum in Sicilia uiſas inq; eā primo frumentum terræ bonitate ortū in agro autē Leontino:multiſq; præterea ſiciliæ locis ēt tēpore ipſius Diodo.ut īquit oriebat agreſte triticū.Quū autē raptā filiā Proſerpinā q̄reret hoīes q eā grate ſuſceperāt:frumēti uſum edocuit:hæc eadē leges dedit quibus iuſte pieq; hoīes uiuere aſſueſcerēt: ex quo:& legiferā dixerūt plura Dio.& nos latius ibi liber:& alma ce. ¶ Sacræ:ſi ſacræ q̄to magis:& Aliæ.Eſt ergo emphaſis.i.demōſtratio:de q̄ Fab.li.ix. ¶ Victū:cibū a uiuēdo dr̄. ¶ Dodōa:ab excellētia nemoris dodonā poſu/it.dodōa.n.ī Epiro Ioui ſacra erat:nā illic tēplū:& oraculū fuerat ei cōſtitutū:qđ lati⁹ apuimus ecloga.ix. ¶ Vt/q; Pli.li.ii.c.cvii.docet in dodōa Iouis fons erat gelidus:q īmerſas faces extīguebat:ſi tñ extīcte admotæ fuiſſent accēdebāt.Mox deīde. ¶ Et frumētis la.ad.labor erat hoībus arādi:ſerēdi:& ſimiliū.Deīde additus eſt ēt frumē tis labor uidelicet rubiginis:carduorꝫ &c. ¶ Labor calamitas.

Lamia
Bractea

¶CHRI. Lamia:in metallis dr̄ quoties ipſa materia cudēdo extenuat. ¶ Rigor durities:nā cæteris metallis rigidius ē:de quo alibi.Sed ferrū Heſi.in Creta eos q uocati ſunt:dactili idæi īueniſſe refert fabricā ferreā īuener Cyclopes:ut placet Pli.duo igit dicit īuentū fuiſſe ferrū:& deīde ex eo ferro inuētā fuiſſe ſerrā.Serrā āt aſciā ꝑpē diculū:terrebrā:& glutinū:& ichthycolliā Dædalū īueniſſe auctor ē Pli.Diod.uero ſic.huiuſcemodi inuētū Ta lo eius ex ſorore nepoti attribuit.Nā cū ſerpētis maxillā inueniſſet:illaq; paruū lignū ſecuiſſet eius dētiū imita/tiōe ferreā ſerrā machinatus ē.Secūdū Euſe.Glaucus chius primus ferri glutinū excogitauit. ¶ Labor īduſtria: & exercitatio:& expientia diligētiſſima q̄ nō fit ſine ſummo labore:unde dixit īprobus.i.īexplicabilis:ut ſupra. ¶ Improbus an.ut ſit ſententia nunq̄ tantum laboris adhiberi ab hominibus circa rerꝫ inuentiones quin aliq̄d reſtet. ¶ Ceres:de hac dea in ſuperioribus dictum eſt.Sunt qui dicāt Cererem antiquiſſimam fuiſſe Siciliæ regi nam:& quoniam frumētum in ea īſula primo propter ſoli fertilitatē natum eſt potuit rationē frumēti ſerendi aliis oſtendere.Nam & Diodo.ſicu.ſuo tempore frumētū agreſte:& in agro leōtino:& ī multis aliis locis naſci ſcripſit.Idēq; plura alia de Cerer ſcripſit.illud uero ī primis qđ ēt plurias optimaſq; leges ad uitā humanā optie īſtituēdā tulit.Vñ Themoſophora noīata ē.Quibus rebus nihil mai⁹ eē p̄t cū & uiuere: & bñ uiuere in illis ſit.

¶SER. Eſſet:cõſumeret:ut Eſt mollis flamma medullas.Rubigo ãt genus eſt uitii:quo culmi pereunt:ſed
abuſiue rubigo dicitur:nam proprie rubigo eſt:ut Varro dicit uitium obſcenæ libidinis:qđ ulcus uocatur:id
autẽ abundantia & ſuperfluitate humoris ſolet naſci:q̃ græce σατυριασις dicit.¶ Segnis carduus:inutilis in/
fœcundus.¶ Aſpera ſilua:notandũ etiam de herbis ſiluã dictam.¶ Infelix lolium:infœcundũ:contra Felicem q;
trahit limũ.¶ Steriles auenæ:ad diſcretionẽ earum quæ ſeruntur.¶ Quod niſi & aſſiduus terram: Iam conclu
dit:& hoc dicit niſi ſæpe ſarrieris:propter illud:Et amaris intyba fibris Officiunt:niſi aues fugaueris propter il
lud:Stymoniæq; grues:niſi falce amputaueris rãos:
propter illud:Aut umbra nocet:niſi uotis inuocaue
ris pluuias:ꝓpter humida ſolſtitia:atq; hyemes ora
te ſerenas: ſine cauſa ingẽtis frumenti alieni aceruos
aſpicies: per quod oſtẽdit ruſticum ſua inertia famẽ
nõ anni uitio ſuſtinere.¶ Inſectabere: pro inſectatus
fueris futurũ indicatiui:ꝓ futuro ſubiunctiui.¶ Ra/
ſtris:ſarculis.¶ Terrebis:ꝓ terrueris.¶ Premes um/
bras:coartabis:& ĩminues.¶ Vmbras.i.ramos arbo/
rũ incumbẽtes ſegetibus amputãs.¶ Votiſq; uocaue
ris Imbrẽ:ut inuoces fore tibi pluuiã.¶ Alterius acer
uom:qui hæc accurate egerit.¶ Fruſtra ſpectabis:in
alio cernens:qđ ipſe nõ habeas.¶ Famẽ ſolabere:ac ſi
diceret ne glandibus quidem ſatiaberis:quia dixerat
Et uictum dodona negaret.¶ Duris agreſtibus:quia
in labore durant.¶ Arma:inſtrumẽta:ut alibi:Cerea
liaq; arma.¶ Quis ſine:ſine q̃bus ſeri ſeminari.¶ Sur
gere:creſcere.¶ Vomis:& ab eo qđ eſt uomer: & ab
eo qđ eſt uomis uomeris facit:ſed rationis eſt uomer. Nam uomis uſurpatum eſt: rarũ enim eſt:ut in is exeun
tia.ri.in obliquis recipiant:ut cinis puluis:talis eſt & in græcis ratio:nam actin & actis dicũt:delphin & delphis
eleuſin & eleuſis:ſed uerius in n deſinunt:qđ in obliquis habent:ut acti nos: eleuſinos delphinos.¶ Graue ro/
bur:propter ſulcos altius imprimendos:inflexi autem pro flexi:nam in abundat.

Eſſet Rubigo ſegniſq; horreret in aruis
Carduus intereũt ſegetes.ſubit aſpera ſilua.
Lappæq; Tribuliq; interq; nitentia culta
Infelix Lolium & ſteriles dominantur Auenæ.
Quod niſi & aſſiduis terrã inſectabere raſtris
Et ſonitu terrebis aues & ruris opaci
Falce premes umbras uotiſq; uocaueris ĩbrem
Heu magnũ alteri⁹ fruſtra ſpectabis aceruom
Concuſſaq; famem in ſiluis ſolabere Quercu.
Dicendum & quæ ſint duris agreſtibus arma
Queis ſine nec potuere ſeri nec ſurgerẽ meſſes.
Vomis & inflexi primum graue robur Aratri

¶ANTO. Eſſet:carperet aſſumeret:¶ Rubigo:ait uicium eſt rodens ferrum:uel ſegetes quaſi rodigo.Vn/
de olim robigo dicebatur.Pli.autem lib.xviii.de uitiis frugum ait.Celeſte frugum uinearumq; malum nullo
minus noxium eſt rubigo:frequentiſſima hæc in roſcido tractu:conuallibuſq;:ac perflatum non habentibus:
e diuerſo carent ea uentoſa:& excelſa.Feſtus autem ait:ꝙ rubigalia dies Feſtus.vii.calend.maias quando puta/
bant rubiginem uertere colebantur:& Pli.lib.xviii.inquit ꝙ rubigalia numa conſtituit:quæ agebantur.vii.ca/
lendas maias:quoniam tunc fere ſegetes rubigo occupat.¶ Segnis:Sterilis:& ſegnitiem præbens ſegeti.¶ Car/
duus:uide in Buco.¶ Subit: ſuccedit.¶ Lappæq;.Pli.lib.xviii.de uitiis frugum ait lolium: & tribulũ: & carduũ
lappamq; non minus q̃ rubum inter frugum morbos q̃ ĩter ipſius terræ peſtes numerauerim.De tribulus au/
tem latius Plini.libro.xxi.& li.xxii.¶ Nitentia culta:ſplendentia: & arata arua.¶ Lolium: de hoc late diximus
ecloga q̃nta.¶ Steriles auenæ:de auenis etiam latius ecloga quinta.¶ Quod niſi:prædictorum epilogum facit
dixerat.n.Multum adeo raſtris &c.Eſt autem ſenſus ꝙ q̃uis prædicta ab agricola fierent: niſi ſequentia quoq;
agerentur fruſtra ꝑdicta omnia forent.¶ Terrebis aues:propter illud Nihil improbus anſer &c.¶ Premes um
bras:propter illud.Aut umbra nocet.¶ Opaci:umbroſi.¶ Premes cohibebis: excindes.¶ Arma inſtrumenta:
de quibus late Cato in libro de re ruſtica.ca.x.& Varro libro primo ca.xxii.¶ Vomis:uomerum plura ſunt ge/ Vomer
nera.¶ Culter:uocatur prædenſam terram ſecans priuſq̃ proſcindatur:futuriſq; ſulcis ueſtigia præſcribens in/
ciſuris:quas reſupinus in arando mordeat uomer.Alterum genus eſt uulgare roſtratum uti uectis. Tertium
in ſolo facili:nec toto porrectum dentali ſed exigua cuſpide in roſtro latior.Pli.lib.xviii.id ſcribit.¶ Graue ro/
bor:ideſt graue lignum eſt itaq; robor per or non per ur legendum quoties pro ligno ponitur. Robor.n.q̃uis
arboris ſpecies ſit tamen pro omni ligno poni ſolet:ut & gramẽ pro oĩ herba:q̃uis pro ꝓpria ſpecies ſit.¶ Gra/
ue:id ait:ut terra altius ſubigatur.¶ Tarda:pro tarde Eleuſinæ matris:Erat Eleuſin op.aticæ regiõis:ut Pli.ſcri
bit.lib.iiii.Ibi autem eleuſinæ Cereris templum extabat:ut Strabo docet lib.ix.¶ Plauſtra:ea ſunt uehicula qui
bus opera deferuntur:ut frumenta legumina:item lapides aſſeres:tignum. Cereris autẽ eleuſinæ plauſtra poe/
ta dixit:quoniam auctore Iuſti.lib.ii.ſub Erechtheo athenarũ rege frumenti ſatio apud Eleuſin a Triptolemo
reperta eſt:ubi & Cereris templum erat:ut diximus.

¶CHRI. Carduus herba ſpinoſa:quæ dipſacos græce dicitur:ideſt ſitiens ꝙ ſemper aquam habeat in foliis.
Arabice uocatur conca.¶ Carduus ſilueſter:ut refert Plinius dicitur ſcolimon & foliis ꝙ caule ſpinoſa lanugi/
nem fert florem purpureum mittit inter medios aculeos.¶ Lappæ:& maior:& inuenitur: & minor lapa. Ma/
ior uocatur bardana Pli.mirabile inquit in lapa ꝙ adhereſcit:ꝙ in ipſa flos naſcitur nõ euidens:ſed intus occul/
tus:& intra ſe ſeminat uelut animalia quæ in ſe pariunt.¶ Auenæ:hæc herba græce dicitur egilops:ſerpit inter
ſegetes cum foliis tritico.Similibus ſimplicibus quidem:ſed hirſutis cum tenui calamo habenti in ſumitate ſe
men tribus tegumentis opertum ex quibus ariſtæ ſimiles capillis extant:Arabicæ dicitur deuſer.¶ Steriles:nã
eſt etiam frugifera auena cuius granis iumenta paſcuntur.¶ Votis:nam quæ non ſunt in noſtra poteſtate illa
deos rogare debemus.At in hoc loco monet etiam religioſos.¶ Vomis: quod terram uomat.¶ Duris: quorũ
corpora laboribus durata ſunt.

Tardaqꝫ Eleuſinæ matris uoluentia Plauſtra
Tribulaqꝫ Traheæqꝫ & iniquo pōdere raſtri
Virgea præterea Celei uiliſqꝫ ſupellex
Arbuteæ crates & myſtica Vannus Iacchi
Oia quæ multo ante memor prouiſa repones
Si te digna manet diuini gloria ruris.
Continuo in ſiluis magna ui flexa domatur
In burim & curui formā accipit Vlmus aratri
Huic a ſtirpe pedes Temo protentus in octo
Binæ aures duplici aptantur Dentalia dorſo.

¶SER. Tardaqꝫ Eleuſinæ m. Eluſin ciuitas ē atticæ ꝓuītiæ nō lōge ab athenis: ī q̄ quom regnaret Celeus: & Cererē filiā q̄rētē liberaliſſime hoſpitio ſuſcepiſſet: illa ꝓ munere oſtēdit ei oē genus agriculturæ: filiū ēt eius Triptolemū recēs natū p noctē igne fouit: p diē diuino lacte nutriuit: & eū alatis ſerpētibꝰ ſuppoſitū p totū orbē miſit ad uſum frumētorū hoībꝰ īdicādū: Ergo hoc dicit: Plauſtra uolubilia m̄ris Eleuſinæ. i. q̄lia oſtēdit Ceres apud Eluſin: Aut certe q̄libus m̄r deū coliter: nā ipā ēt ē Ceres. ¶ Tabula: genus uehiculi: quo terunt̄ in area fruges maturæ. ¶ Traheæqꝫ: epēteſim fecit cā metri: ſicut nauita. traha āt genus uehiculi dictū a trahēdo: nā nō hēt rotas. ¶ Iniquo pō. r. ꝓ iniq pōderis: id ē magni. ſ. ſine labore ruſtici glebas poſſint īfrīgere. ¶ Virgea p̄terea celei: uiliſqꝫ ſupellex. i. uaſa de uimine facta: q̄lia Ceres aliq̄do mōſtrauit: ut q̄los: corbes: & cætera. Sane hæc corbis dicēdū ē fœmineo genere ſecūdū Tulliū: q ait: Meſſoria ſe corbe cōtexit. Sane ſupellex uſurpatū: nā artis ē ſupellectilis: genitiuꝰ. n. aut par debet eē noīatiuo: aut maior: ut muſa muſæ: doctor doctoris. Si duabus maiorē īuenerimus: cōtra artē id eſſe māīfeſtū ē: ut anceps: p̄ceps: & pauca alia. ¶ Arbuteæ crates: ex arbuto facte. ¶ Et myſtica uā. iacchi. i. cribꝝ areale. legimus āt & uallus ſecūdū Varronē: qd' id nihilominus ſignificat. myſtica āt iacchi ideo ait: qd̄ Liberi p̄ris ſacra ad purgationē aīæ ꝑtinebāt: & ſic hoīes eius myſteriis purgabāt̄: ſicut uānis frumēta purgant̄: hīc eſt qd' dr̄ Oſyridis mēbra a Typhone dilaniata Iſis cribro ſuppoſuiſſe: nā idē eſt Liber p̄r: in cuius myſteriis uānus eſt: qa ut diximus animas purgat: unde & Liber ab eo qd̄ liberet dictus eſt: quē Orpheus a gigātibus dicit eſſe diſcerptū. ¶ Ante memor ꝓuiſa repones: anteq̄ agriculturā exerceas: ante p̄parabis hæc oīa: q in illius rei ſunt uſu neceſſaria. ¶ Prouiſa. i. p̄parata. ¶ Repones: recondes: & ſilua cuſtodies. ¶ Manet: expectet. d. g. r. ideſt ſitu gloriā diuini ruris uis adipiſci: aut ſi id tibi cōceſſum eſt cælitus: ut gloriā ruris habeas. ¶ Diuini autē a diis cōditi: qa terra dea dicit̄. ¶ Cōtinuo: prīcipio ſtatī: aut priuſq̄ agriculturā ceperis. ¶ Vi: uirtute. ¶ Domari: uſui ſeruire cogit̄. ¶ In burim: in curuaturā. Nā buris eſt curuamētū aratri: dictū q̄ſi βοος οὐρα q̄ ſit in ſimilitudinē caudæ bouis. ¶ Formā: modū. ¶ Huic. i. aratro. ¶ A ſtirpe: a radice: uel ima ſūmitate. ¶ Tēo: ad quē ligāt̄ uel iungūt̄ boues. ¶ Pedes ꝓtectus ī alto: ſubaudi aptat̄. ¶ Binæ: duæ qbus latior ſulcus efficiat̄. ¶ Duplici dētalia dorſo: dētale eſt lignū ad qd̄ includit̄ uomer. duplici aut dorſo dicitur: aut lato: ut Ad duplex agitur per lūbos ſpina. Aut re uera duplici: cuius utrumqꝫ eminet latus. Et fere huiuſmodi ſunt omnes uomeres in Italia.

¶PRO. Tardaqꝫ eleuſinæ m̄ris uoluētia plauſtra: Impiti ea ploſtra appellāt. Sūt. n. uehicula: quoꝝ rotæ nō ſunt radiatæ: Sed tympana cohærentia axi: & iuncta cantho ferreo. Axis autem cum rota uoluitur. Nam rotæ circa eiuſdem cardinem adhibetur: Hoc uehiculum in ſacris Cereris arcanæ: quæ eleuſis appellatur ab oppido eleuſine attico: & id ducunt boues. Eſt præterea oliuæ uiridis ſiliqua folliculus: in quo faba naſcitur.

¶ANTO. Tribula. Var. li. i. ca. ii. īqt Tritura fit apd̄ alios iumētis iūctis: & tribulo. Id fit e tabula lapidibꝰ aut ferro exaſpato q̄ īpoſita auriga aut pōdere grādi trahit̄ iumētis iūctis. Aut diſcutit e ſpica grana: aut ex aſſibus dētatis cū orbiculis: ī quo qs ſedet: ut agitet q̄ trahāt iumēta Pli. quoqꝫ lib. xviii. capitu. xliiii. ſcri. Meſſis ipſa alibi tribulis ī aerea. alibi equoꝝ greſſibus exterit̄: alibi ꝑticis flagellat̄. ¶ Traheæqꝫ: traha gēus uehiculi dictū a trahēdo. nā nō hēt rotas ꝓ eo āt q̄ ē pluraliter trahæ: traheæ dixit e litterā addēs. ¶ Virgea celei. Var. de his q̄ iumēta dicūt ait. Tragula ab eo q̄ trahit̄ p terrā. Sirpea q̄ uirgis ſirpat̄. i. colligēdo īplicat̄ ī quā ſtercus aliud ue qd uehit̄. Ita poeta uirgea ꝓ Sirpea dixiſſe uidet̄. Celeus āt: ut ſcri. Euſe. Eleuſine regnauit quo tpe Triptolemus lōga naui illuc acceſſit diſtribuitqꝫ frumenta. Oui. li. iiii. faſt. Triptolemi patrē fuiſſe dicit. ¶ Suppellex. Var. li. i. ca. xxii. ait iſtr̄m & ſuppellectilē ruſticā oēm oportet habere ſcriptā ī urbe & rure dominū. Villicū cōtra ea ruri oīa certo ſuo q̄qꝫ loco ad uillā eē poſitā. ¶ Arbuteæ crates: ꝓ uehēdis meſſibus: aut ſtercore. Pli. li. xviii. ca. xxxix. ſic ait. Reliq̄ opa nocturna maxīe uigilia cōſtat q̄los crates fiſcinas texere faces īcidere ridicas: p̄parare li. uero. xvi. cap. xii. īqt. Cortex e fago: tilia: abiete: picea: ī magno uſu agreſtiū: uaſa corbeſqꝫ ac patētiora q̄dā meſſibꝰ cōuehēdis
Vānus uindemiiſqꝫ faciūt atqꝫ p̄texta tugurioꝝ. ¶ Vānus: cribrū ē quo frumēta: & legumīa uētilāt̄: ut ſcri. Marcellus: hīc dictū ē uānat euānat: uānat̄ euānat̄. i. uētilat: & uētilat̄. ¶ Myſtica uānꝰ. i. occulta: & ſine apta ſignificatiōe ipſoꝝ ſacroꝝ. ſ. q ꝓprie diuinis uiris ſacerdotibuſqꝫ tātū mō cognita ſūt ī qbꝰ uāno utebāt̄ myſtica: & occulta rōne nā Bacchi ſacra ad purgationē aīæ ꝑtinere aiūt ſicqꝫ eiꝰ myſteriis purgati hoīes: ſicuti: uāno frumēta Myſticos āt græce latīe arcanū ſignificat. ¶ Iacchi: bacchi ſed cur iacchꝰ uideto ī ſilēo. ¶ Gloria: ille ſe qdē ruris gloriā hēt: q oīa ſuo tpe ī aruo colēdo exercuerit: multoqꝫ añ neceſſaria ſibi pauerit. ¶ Diuini: fertilis. ¶ Māet: expectat: ſeu tibi futura ē. ¶ Burī: bura: ut Noniꝰ ſcri. dicit̄ ꝑs poſterior aratri decuruata: hāc Virgi. burī uocauit. Dicit̄ āt bura q̄ſi bouis ura. i. cauda ī cuiꝰ ſimilitudinē formata ē. ¶ Vlmus: Pli. li. xvi. ca. lvi. ſcr. q̄ rigorē fortiſſime ſeruat ulmꝰ: ob id cardinibꝰ craſſamētiſqꝫ portarū utiliſſima qm̄ minīe torq̄t̄ Vlmus: & fraxinꝰ lētæ: ſed facile pādūt̄
Pedis flexibiles tñ ſtāteſqꝫ a circūciſura ſiccatæ fideliores. ¶ A ſtirpe: a radice. ¶ Peds: pedis mēſura ē digitoꝝ. xvi. ¶ Te-
Temo mo: Var. ſcri. q̄ dictꝰ ē a tenēdo. Is. n. cōtinet iugū: & plauſtrū. ¶ Bīæ aures: ſit. n. ſulci latiores fiūt. ¶ Dētalia: dēta-
Dētale le eſt aratri pars prīa in q̄ uomer inducit̄ q̄ſi dens. Duplici dorſo: dentale. n. quadratū fit: ideo duplici dorſo ait.

¶CHRI. Eleuſinæ. m. Cereris q̄ apud Eleuſinā urbē atticæ regiōis colit̄. Vide ſeruiū: ſed & Diod. ait Cererē q̄ritantē filiā ab atheniēſibus bēigno hoſpitio fuiſſe ſuſceptā: ꝓpeaqꝫ illā ſerere frumentū illos docuiſſe: Eleuſi-

nãq; oſtẽdere illos: ubi primũ hoc munus dea dederit. ¶ Myſtica: q̄ in ſacris Bacchi p myſteriũ habet. ¶ Vãnus .n. purgat fruges: & quoniã ſacris bacchi putabant animas purgari: iccirco in illis uannũ adhibebant: ut huiuſmodi purgationẽ ſignificarent. Eſt .n. myſteriũ cũ in ſacris aliqd fit nõ pp illud ſed ut illo aliud ſignificetur.

Cæditur & Tilia ante iugo leuis altaq; Fagus
Stiuaq; quæ currus a tergo torqueat imos.
Et ſuſpenſa focis exploret robora fumus.
Poſſum multa tibi ueterum præcepta referre
Ni refugis tenueſq; piget cognoſcere curas.
Area tum primũ ingẽti eſt æquãda Cylindro
Et uertenda manu & creta ſolidanda tenaci
Ne ſubeant herbæ neu puluere uicta fatiſcat.
Tum uariæ illudunt peſtes ſæpe exiguus Mus
Sub terris poſuitq; domos atq; horrea fecit
Aut oculis capti fodere cubilia Talpæ
Inuentuſq; cauis Buffo & quæ plurima terræ

¶ SER. Iugo .i. ad iugum. ¶ Leuis: ideo leuis ne boues laborent. ¶ Stiua: manica aratri qua regitur. Cicero ĩ ſcauriana: Ab ipſa ſtiua mecũ homines loquebãtur. ¶ Currus imos: currus dixit ꝓpter morem prouitiæ ſuæ: in qua aratra habẽt rotas quibus iuuant. ¶ A tergo: poſt tergũ. ¶ Torqueat: uertat. ¶ Suſpenſa focis exploret: probatæ enim ſoliditatis ſunt ligna ſi fumo rimas minime effecerint: nãq; ad exudãdũ fumũ adhibita: ſi rimas faciunt & ſciſſuras mala ſunt & infirma: totus autẽ hic locus de aratro heſiodi ẽ.

τημος αρ ὑλοτομεῖν μεμνημενος ὡριον ἐργον
ολμον μεν τριποδην ταμνεῖν ὑπερον δε τριπηχον αξονα δεπταποδην.

¶ Ni refugis: niſi graue tibi ſit. ¶ Tenues: leues. ¶ Piget: pigrum eſt: tum primum: in primis. ¶ Tum primum ingenti æquanda cylindro: Et uertenda manu & creta ſolidanda tenaci: hæc per hyſteronproteron: nam primum eſt ut terra uertatur deinde ſolidetur glarea: poſtmodum æquetur cylindro: ideſt lapide tereti in modum columnæ: qui a uolubilitate nomen accepit. κυλιν δειν eſt uerti. ¶ Neu puluere uicta fatiſcat: hypallage eſt ꝓ ne uicta fatiſcat ĩ puluerẽ. ¶ Variæ illudunt peſtes: per ludũ nocent. ¶ Exiguus mus: nitela: cuius Ci. meminit in ſextiana: & qa hic Vir. uilium animaliũ mẽtionẽ fecit: ideo præmiſit Ni refugis: tenueſq; piget cognoſcere curas. ¶ Aut oculis capti talpæ: hoc ẽ oculis debiles: & mutauit genus: nam hæc talpa dicitur: ſicut & de dammis fecit: ut Cũ canibus timidi uenient ad pocula dammæ: cum enim talpæ cæci naſcãtur: quem capti oculis: illi enim capi dicuntur qui aliquando uiderunt. ¶ Cauis: cauernis. ¶ Buffo: rana terreſtris nimiæ magnitudinis.

¶ ANTO. Tilia: in tilia mas: & fœmina differũt: nãq; materies maris dura ruffiorq; ac nodoſa: & odoratior nec ſemẽ fert aut florẽ: ut fœmĩa materia teredinẽ nõ ſentit: Pli. li. xvi. ¶ Iugũ: Var. ſcri. iugũ: & iumẽtũ a iũctĩ dicta. ¶ Stiua: docet. Var. q; ſtiua a ſtãdo dicitur: ẽ ãt aratri mãicula dicta qdẽ mãicula q; mãu bubulci tenet. ¶ Currus: id ait qñ ut Pli. li. xviii. ca. xxxi. ſcri. Galliæ aratro duas addiderũt rotulas qd' genus uocãt planatarũ. ¶ Exploret: ꝓbet: uel ſiccet: ut Nonius quoq; ait. ¶ Poſſũ multa tibi oratorie agit: reficit .n. lectoris auditoriſq; aĩum ac reparat noua pollicitãdo: & reddit attẽtũ. ¶ Area: ubi frumẽta ſecta terant: & areſcãt area dr̃: ut Var. ſcri. Cato ãt .c. xci. ſic ait. Areã ſic facito: locũ ubi facias cõfodito: poſtea amurca cõſpgito bñ ſinitoq; cõbibat poſtea cõminuito bñ glebas: deĩde coæq̄nto: & pauiculis uerberato: poſtea denuo amurca cõſpergito ſinitoq; areſcat: ſi ita feceris: nec formica nocebit: neq; herbæ naſcent: plura ẽt dicit ĩ ca. cxxviii. ubi iubet areã cylindro aut pauicula coæquãdã. Var. ãt li. i. c. li. iqt areã eẽ oportet ĩ agro ſublimiori loco q̄ pflare poſſit uẽtus: potiſſimũ rotũdã: & medio paululũ extumidã: ut ſi pluerit nõ cõſiſtat aq̄: amurca ſolẽt pfunder ea .n. herbaꝝ ẽ inimica: & formicaꝝ: & talpaꝝ uenenũ: ꝓpe areã faciẽda umbracula quo ſuccedãt hoĩes tpe merediano. ¶ Cũ primis: ꝓ ĩprimis de quo Gell. uideto. ¶ Cylĩdro: cylĩdrus dr̃ a cyleo: uel a cylizo qđ ẽ uoluo: ẽ .n. lapis teres ĩ modũ colũnæ. ¶ Vertẽda manu .i. tractãda: & ſubigẽda: dixit .n. Cato areã ſic facito. Locũ ubi facies cõfodito poſtea cõminuito bñ glebas. Alio ẽt loco dixit cõfodiat mĩute terra &c. ¶ Solidãda: roborãda ĩtegrãda. ¶ Creta tenaci. Pli. li. xviii. c. xlii. ſcri. areã ad meſſẽ creta ꝑparãda. Catonis ſnĩa amurca tẽperata. Maiore ex pte æquãt tñ: & fimo bubulo dilutiore illinũt: id ſatis ad pulueris remediũ uidet. ¶ Subeãt: ſuccedãt. ¶ Puluer: q fit calore: & æſtu. ¶ Fatiſcat: fatiſcere ẽ apire: ut ſcri. Nonius fati uero abũdãter dicimus unde: & affati. Hiſcere ãt apire. ¶ Tũ .i. ubi area hiſcer cœpit. ¶ Illudũt: decipiunt: ꝑ luſum quendã. ¶ Mus: græce Mys dr̃. De muribus aũt plurima legito in Pli. li. viii. Itẽ li. xviii. & li. x. Itẽ in Ariſtotele de aĩalibus lib. vi. ¶ Oculis capti .i. orbati oculis. ¶ Talpæ: Ariſto. li. i. de animalibus: talpam oculos oĩno hr̃e negat hi ãt ſemꝑ terrã effodiũt: & humũ egerũt: & radices ſubter frugibus comedũt. Pli. quoq; li. xxx. ca. iii. ſcri. talpas cæcitatis ꝑpetuæ tenebris dãnatas. ¶ Buffo: rana terreſtris maxĩa. ¶ Populat: deſtruit prædatur.

¶ CHRI. Tilia: arbor eſt cuius fructũ aĩal nullũ attingit: cũ filiorũ ẽt corticis dulcis ſit ſuccus. ¶ Explorat robora .i. nos ꝑ fumũ exploramus dũ ſiccant ad fumũ: an hiſcãt: uel pãdãt. ¶ Area: ab ariditate dr̃: locus Coæq̄tus ſtratuſq;: & uehemẽter cõſolidatus in q̄ ruſtici triturã faciũt de q̄ nũc ĩtelligit poeta. In urbibus ãt dicimus areas q̄s græci plateas noĩant. Præterea loca illa quoæq̄ta q̄ edificio occupare uolumus areas appellauerũt. In ortis ẽt ſpacia q̄dã ſulcis aut limitibus diſtĩcta ĩ qbus olera ſerimus areolas nũcupãt. ¶ Cylĩdro: lapis teres eſt quẽ ꝑ areã deuoluũt: ut locus coæquet ac cõſolidet ab eo qđ ẽ κυλιν δεω .i. deuoluo. Chelydrus ãt ornatus ẽ muliebris. Iuuena. Donãt arcana celydros. ¶ Cræta: qđ nr̃i fimo bubulo aſſequunt. ¶ Buffo: rubeta. ¶ Talpæ: Talpa ſub terrã degit: nõ diſſimilis eſt a mure: niſi roſtrũ anſerinum habeat. Refert Ariſtoteles: in orcumenio Boetiæ agro multas eẽ talpas: at in lebadico illi uicino nullas: & ſi aliunde illuc ĩportãter nolle fodere. Pli. ãt cũ multa inuectus ſit in magorũ uanitatẽ tamẽ ex eoꝝ uerbis refert. Nullũ religiõis capacius eẽ animal: ut ſiqs cor talpæ recens palpitãſq; deuorauerit diuĩatiõis: & reꝝ efficiẽdarũ euẽtus ꝓmittat. Dẽte talpe uiuæ excepto ſanari dẽtiũ dolores alligato affirmãt. Nec qcq̄ ꝓbabili⁹ ĩueĩt q̄ muris aranei morſibus aduerſari: qñ terrã orbitis depſſam auerſant.

Cylindrus

Fatiſcere
Fatim

Tilia

Mõſtra ferũt populatq; ingentẽ farris aceruom
Curculio atq; inopi metuens formica ſenectæ.
Cõtẽplator item cum ſe Nux plurima ſiluis
Induet in florem & ramos curuabit olentes.
Si ſuperant fœtus pariter frumenta ſequentur.
Magnaq; cum magno ueniet tritura calore.
At ſi luxuria foliorum exuberat umbra
Nequiq̃ pingueis paleæ teret Area culmos.
Semina uidi equidẽ multos medicare ſerentes

SER. Monſtra.i.& alia purgamẽta terrarũ.¶ Ferũt:gignũt.¶ Farris:frumẽti & ſpeciale poſuit pro genera/
li:nã nõ ſolũ far:ſed aliis fruges & ſegetes hæc mõſtra pro uermes populant̃.¶ Curculio:Varro ait: hoc nomen
per antiſtichon dictum q̃ſi gurgulio:eo ꝙ nihil in eo pene aliud q̃ guttur ur̃.¶ Inopi metuens formica ſenectæ:
q̃ ſemper alienũ q̃rit auxiliũ:nã inopi nõ tantũ ad formicã ꝑtinet : ſed generale epitheton eſt ſenectutis.¶ Cõtẽ/
plator itẽ: ꝓgnoſticon eſt anni fertilis uel infœcũdi:Contẽplator aũt modi impatiui eſt futurũ ꝓ p̃ſenti cõtẽpla
re:ut Contẽplator aquas dulces:Terẽ.Loquitor paucula pro loq̃re.¶ Nux plurima.i.lõga:ſignificat ãt amigda/
lũ:ſed hoc græcũ ẽ το αμυγδαλον χαι τα αμυγ/
δαλα & cũ flos ĩduat nucẽ.i.ueſtiat:figurate hoc di/
xit.¶ Siluis:in ſiluis.¶ Induet in florẽ:ſe effundet ĩ flo
rẽ:& bene eligit arborẽ: q̃ foliis prima ueſtit̃.¶ Rãos
curuabit olentes:multitudine & dẽſitate floꝝ.¶ Olẽ
tes:ãt odoriferos.¶ Si ſuperãt fœtus.i.ſi flores in fru/
ctus uertunt̃:& ſi ipſi creſcãt & abũdẽt:nam propriæ
ſupant abũdãt.¶ Pariter frumẽta ſequent̃: & etiã fru
mẽta copioſa ꝓueniẽt: pariter hic ꝓ ſimiliter Plaut.
in aulul.Pariter moratus ut pater atq; auos fuit eius.
¶ Magnaq; cũ magno uẽiet tritura calore : aut æſtus
nimios futuros ſignificat cũ abũdãtia frugũ:aut cer/
te ꝑ calorẽ feſtinationẽ opis:alibi Feruet opus:ut oſtẽ
dat eo anno ꝓ copia frugũ feſtinãtiã & ſtudioſam tri
turã futurã.¶ Luxuria filiorũ exuberat:ſuper abundat:& amplior eſt.¶ Nequiq̃ pingues : nõ pingues.i.ſine fru/
gibus:ut alibi:Nequiq̃ ſeros exercet noctua cãtus.i.nõ.¶ Palea:ablatiuus eſt q̃ſi ex palea:& hoc dicit:ſi in amyg/
dali floribus folia ſemꝑ abũdauerit:& ĩ frugibus paleæ granis:erũt copioſiores: & ĩ area amplius paleæ q̃ grana
terunt̃.Et notãdũ paleã dictã ſingulari numero cõtra artẽ:Nã q̃ ex pluribus cõſtãt:numeri ſunt tãtũ pluralis ſe
cũdũ artẽ: ut cãcelli:bigæ:ſcopæ:licet abutant̃ poetæ.¶ Semina uidi eq̃dẽ multos medicare:Incipit dicer̃ de me
dicãdis ſeminibus leguminũ:quẽadmodũ & maiora fiant:& modico igni ſoluant̃:bene aũt ait eq̃dẽ: ut a p̃iudi
cio ĩchoaret:nã hoc dicit eq̃dẽ hæc uidi fieri:ſed ſic quoq; legũina degenerãt:niſi ſingulis q̃buſq; annis hoc fiat:
Inde.n.ẽ:Sic oĩa fatis In pei⁹ ruer̃.Medicar̃ ãt ãtiq̃ dixit:nã maiores medico:& medicor dicebãt: ut populo & po
pulor:q̃ uerba mõ ab utraq; ſignificatiõe paſſiuæ ſt̃ decliatiõis:ſed ut medicar̃ ꝓ medicari diceret metri neceſſi
tas fecit.Sãe medicor accuſatiuũ regit:ut medicor illã rẽ:medeor uero illi rei dicius: medeor illã rẽ figuratũ eſt.

ANTO. Curculio:frumẽti uermis uel fabæ Pli.li.xviii.ſcribit curculionẽ nõ deſcẽdere infra.iiii.digitos nec
amplius periclitari.¶ Formica: Pli.li.xviii.ca.xlii.ſcribit formicã interlunio.i.lunæ coitu q̃ſcere:plenilunio etiã
noctibus operari:meminit etiã li.xix.ca.xlvii. Sed li.xi.c.xxix.dixerat formicis eẽ reip.rõnem memoriã curã : &
quod ſemĩa arroſa cõdũt:ne rurſus in fruges exeãt e terra:maiora ad introitũ diuidũt:madefacta ĩbre proferũt
ac ſiccãt operant̃:& noctu plena luna.Silices itinere eaꝝ attritos uidemus: & in oꝑe ſemitã factã.¶ Cõtẽplator:
aſpice conſpice:nam templum:& contemplare:ut Varro ſcribit a tuor dicitur:ideſt cõſpicio ut apud Enniũ in
Medæa Cõtempla & templum cereris ad leuam aſpice. Dicebant autem ueteres etiam contemplo.¶ Nux plu.
ideſt longa.Eſt autem nux græca:& amygdala dr̃:uideto Mac.lib.ſa.iii.de nucibus:hæc autẽ teſte Pli.lib.xvi.ca.
xxxv.eſt ex arboribus q̃ primæ germinant:& inter nouiſſimas nudantur ca.uero.xxxiii.eiuſdẽ li.ſcribit:ꝙ ex iis
hyeme concipiunt floret prima oĩum amygdala:menſe ianuario.¶ Fœtus.i.fructus ipſi.¶ Cũ magno ue.tri.ca.
ideſt tanta frugũ copia erit ꝙ tritura ipſa ad totius æſtatis calorẽ:& tp̃s ꝓducet̃.Col.li.xi.ca.i.ait Tertio kal. au/
gu.aq̃la occidit:his diebus locis tempatis:& maritimis meſſis cõficit̃:& lib.ii.c.xxi.inq̃t.Sed cũ matura fuerit ſe/
ges anteq̃ torreat̃ uaporibus æſtiui ſyderis q̃ ſunt uaſtiſſimi per ortum caniculæ celeriter demetatur. Nam di/
ſpendioſa eſt cunctatio.Apparet aũt canicula.vii.kal.aug.hinc caligo æſtuoſa auctor ẽ idẽ li.xii.ca.ii.¶ Tritura:ea
eſt Var.teſte quũ frumentum teritur.¶ Luxuria:abundantia.¶ Paleæ:hoc uocabulo non culmi proprie.ſed fol/
liculus ipſi granuloꝝ cõprehẽdunt̃.Vnde Pli.li.xix.ca.xliiii.inq̃t ſi palea deſit & culmus teritur.Dicta aũt a pala
ſecũdũ Var.li.i.c.l.Pala.n.uentilat̃:ut frumenta purgent̃.¶ Semina ui.equi.docet hic poeta quo pacto fruges ua/
lidiores fiant Pli.etiam lib.xiii.c.xxvii.ſcribit uino ſemina ꝓfuſa minus ægrotare exiſtimant.Vir.nitro:& amur
ca perfundi iubet fabam ſic etiam grandeſcere promittit.Quidam uero ſi triduo ante ſatum urina:& aqua ma
ceretur præcipue adoleſcere putant.Reliqua ſemina cup̃ſſi foliis tuſis ſi miſceantur non eſſe uermiculis obno/
Nitrũ xia:nec ſi interlunio ſerantur:quin & armo talpæ contacta ſemina huberiora eſt &c.¶ Nitro:nitri natura : ut
Pli.lib.xxxi.c.viii.docet non multum a ſale diſtat in medicina calefacit:extennuat:mordet:ſpiſſat:exulcerat.

Curcu/lio CHRI. Curculio:hoc inſertum ne frumento noceat ſic ait.M.Cato:caueri poſſe lutum de amurca facito
palearum parum adito Sinito marceſcent bene:& ſubigito eo granarium totum oblinito. Craſſo luto poſtea
conſpargito amurca bene omne quod lutaueris. Vbi arueriteo frumentum refrigeratum condito curculio
non nocebit.Mures non tangent.¶ Formica:de qua dicemus alio loco.¶ Plurima:lege longa quæ ex amydala:
ſed de nucibus iam dictum eſt.Nitrum ait Dioſco.nitrum eſt eligendum leue rubeum ſpongioſum album ue/
ro acre eſt dicitur baurach. Pli.ait nitrum exiguum fit apud medos caneſcentibus ſiccitate conualibus ꝙ uo/
cant almirogora.Minus etiam in Tracia apud Philippos terra:& appellant agrum optimum autẽ copioſumq;
in Macedonia quod uocant caleſtricum lacus eſt nitroſus exiliente e medio dulci fonticulo:ibi fit nitrum cir/
ca canis ortum nouenis diebus totidem ceſſat:ac rurſus ĩnatat:& deinde ceſſat.Mirum autem eſt ſcatebra fon/
ticuli ſemper emicante lacum nec augeri:nec effluere.Sed hæc pauca de multis ſatis fuerint.

¶SER. Et nitro prius:nitrum ex aqua in modum ſalis coaleſcit: & ad ſolem liquæſcit: quod aptum eſt ad lauandum. ¶ Nigra perfundere amurca:olei ſordibus:ſed his quæ præcedunt: nam ſordes quæ oleum ſequũtur fæces uocantur:& amurca per c ſcribitur:& per. g. pronũciatur:ut. C. gaius. Cn. gneus. ¶ Siliquis fallacibus: quæ fallere plerunq; ſolent: Interdum enim leguminum folliculi maiores uidentur quom inanes ſint. ¶ Properata maderent:feſtinanter coquerentur & cito. ¶ Spectata:probata:ut Et rebus ſpectata iuuẽtus. ¶ Ni uis humana:aut poſſibilitas. Saluſtius:Sed noſtra omnis uis in animo & corpore ſita eſt. Aut certe multitudo. Tamẽ

Et Nitro prius & nigra perfundere Amurca
Grandior ut fœtus ſiliquis fallacibus eſſet
Et quamuis igni exiguo properata maderent.
Vidi lecta diu & multo ſpectata labore
Degenerare tamen ni uis humana quot annis
Maxima quæq; manu legeret. Sic omnia fatis
In peius ruere ac retro ſublapſa referri
Non aliter q̃ qui aduerſo uix flumine Lẽbum
Remigiis ſubigit ſi brachia forte remiſit
Atq; illũ in præceps prono rapit alueus amni.
Præterea tam ſunt Arcturi ſidera nobis

uerius eſt ut uis quaſi uiolentia ſit in rebus: quæ contra naturam uertuntur in melius. Sic enim & Donatus ſenſit:dicens:niſi:uiolentia fiat naturæ:omnia in deterius cadunt. ¶ Manu legeret: hinc quidam uolunt dictum legumen. ¶ In peius ruere ac retro ſublapſa referri. το αυτο: nam bis idem dixit lembum: nauiculam admodum breuem. ¶ Subigit: ſurſum agit:ut Et corpora ſaltu Subiiciũt in equos. Aut certe ſubigit eſt urget impellit. ¶ Atq; ſtatí in præceps: & hoc dicit:ita omnia quæ terra profert: niſi continuum in eis ſtudium agricola exerceat: licet medicentur:& grandia plerunq; naſcantur: in peius ruũt & ſic feruntur: ſicut qui contra curſum fluminis & ui nauim agere uult:ſi aliquantulum brachia & manus remiſerit: & feſſus uel modica ab opere ceſſauerit:ſtatim agente ui fluminis & naturali curſu relabitur:nec poteſt ſurſum ire:ſed in p̃ceps uadit: nam propriæ præceps id ſignificat. ¶ Præterea tã ſunt arcturi ſidera:nobis: iam dicit aſtrologiam: ita ruſticum ut nauigantem ſcire debere:ut ſicut nauigandi tempus & uentorum atq; tempeſtatum motus alte ex ſiderum cõpoſitione cognoſcit: ita & iſte terram colendi cõgrua tempora & diuerſos caſus uel caloris uel frigoris aut pluuiarum ex ſtellis agnoſcet. Arcturus autem ſtella eſt in ſigno bootæ poſt ſeptentrionem: cuius ortus & occaſus tempeſtates grauiſſimas facit: unde ait ſidera:ideſt tempeſtates:ut alibi: Scit triſte mineruæ ſidus.

¶PRO. Lembum: genus nauigii.

¶ANTO. Amurca:ea dr̃:& q̃ præcedit oleũ:& q̃ ſubſeqtur. Pli. li. xv. c. vi. de oleo quãdo fit inqt. Et e cortinis ĩ labra fundendũ:ut fæces:& amurca liqnt̃. Palladius ĩ noue titu. xvii. deĩde cũ amurca ſubſederit:oleũ pur. xxx. diebus exactis in uitrea uaſa trãſferri:& q̃uis igni exiguo ꝓperata maderẽt. Ordo eſt:& igni q̃uis exiguo ꝓperata maderent. i. ꝓpe:& cito madeſcerẽt:tũc. n. madere uident̃ quũ coquẽdo mollificata fuerint. ¶ Spectata: ꝓbata. ¶ Degenerare:de ſuo genere exire:hinc degeneres dicuntur ignobiles: & ſuo genere diſſimiles. Degenerare dicuntur qui ſuorũ maiorũ uirtutibus non reſpondẽt:aut uitio Mani. li. iiii. Degenerant nati patribus: uiciũq; parẽtis. ¶ Vis humana:uiolẽtia ſeu mauis prudẽtia. ¶ Fatis prudẽtia: Fatis ĩ peius ru. Col. li. iiii. c. x. iqt. Cõpertũ hẽo naturali q̃dã malignitate defiſcere ĩterdũ q̃uis diligẽter ꝓbata ſemina. Idq; nobis poeta oſtendit dicendo. ¶ Vidi lecta diu &c. q nõ tantũ ſeminib⁹ leguminũ:ſed in totã agricolatiõis rõnem dictũ eſſe intelligendũ eſt. Sic q̃uis maxima q̃q; lecta fuerint:uidi tamẽ oĩa fatis in peius ruere &c. ¶ Fatis. i. naturali q̃dã malignitate:ut ſuperius Co. dixit:ſeu naturali ordine uel mortali lege. ait. n. Ma. lib. i. oĩa mortali mutant̃ lege creata:de fato autẽ latius in Pollione dictum eſt. ¶ Vix: cũ labore lembum: lembus nauicula breuis piſcatoria: ut ſcribit Nonius. ¶ Remigiis:remorũ ordines. ¶ Remiſit retraxit ad ꝓpriũ locũ reduxit. ¶ Atq; illũ: Gel. li. ix. c. ul. ĩ hoc loco exponit atq; pro ſtatí:ubi etiã docet atq; cõiũctionẽ eẽ cõnexiuã: ſed plerũq; pro aduerbio ualere:quũ dicimus aliter ego feci q̃ tu:atq; tu:Significat. n. aliter q̃ tu &c. ¶ In p̃ceps:in ꝓfundũ:& locũ periculoſum. ¶ Prono: defluenti. ¶ Alueus:fluminis foſſa dicit̃: Præterea tã ſunt:poſt multa p̃cepta addit ẽt ſydera ſeruanda agricolis: ſicut: & nautis. Nã ut ſcri. Pli. li. ii. de æſtatis tẽpeſtatibus:ſyderũ ꝓpria eſt qbuſq; uis:& ad ſuam cuiq; naturam fertilis. Alia ſunt in aliquo rem ſoluti humoris fœcũda:alia cõcreti in pruinas:aut coacti in niues aut glaciati in grandines:alia roris. Igitur in ſuo q̃q; motu naturam ſuam exercet:& Co. li. xii. c. ii. ait q̃ dẽmus temporibus accõmodare opera ruris:ut permiſerit ſtatus cæli. ¶ Arcturi. ſ. arcturi ſigna de quo Pli. li. ii. c. xxxix. ait. Arcturi uero ſydus non ferme ſine proceloſa:grandine emergit:& Pla. in rudente ĩtroducit arcturũ ſic loq̃ntẽ. Increpui hibernũ:& fluctus moui marinos. Nã arcturus ſignũ ſuũ oĩum accerrimũ:uehemẽs ſuũ exoriẽs: cũ occido uehemẽtior. Co. aũt li. xii. c. ii. ait. viii. kal. martii arcturus prĩa nocte orit̃:frigidus dies acqlone: uel choro interdum pluuia. Iterũ inqt ibidẽ. iiii. kal. Nouẽbris arcturus in ueſpere occidit uentoſus dies. Iterũ. xv. kalẽ. Octobris arctur⁹ exoritur. Fauõius:& Aphricus interdũ Eurus quẽ qdam uulturnũ appellãt. Itẽ. xi. &. xii. kal. Iulias arcturus mane occidit tẽpeſtatem ſignificat. De arcturo etiã latius uide ibi ſupius. Sub ipm arcturũ &c. ¶ Hædorũq; dies: heniochus quem nos latine aurigam dicimus habet in manu duas ſtellas quæ hædi appellantur: de qbus plurima legito apud Igi. Col. aũt li. xii. ca. ii. ait. v. kal. octobris hædi exoriunt̃:Fauonius nonnunq̃ auſter cum pluuia:item pridie nonas Octo. hædi oriuntur ueſpere:Plinius quoq; libro. ii. ſcribit hædorum exortus tempeſtates inducere Manilius etiam libro. i. inquit:Tum ſubeunt hædi claudentes ſydere pontum.

¶CHRI. Sic omnia fatis:in peius ruere:nam qui conſtant ex quatuor elementis ſemper in deterius ruunt. ¶ Atq;:q̃uis copulatiua ſit tamen bene ſtatim in hoc loco ſignificat: ut ſit ſenſus eodem tempore & brachia remittit & in præceps refertur. ¶ Arcturus:hic & bootes dicitur:de quo dictum eſt.

Degenerare

Fatum

Lemb⁹

¶SER. Hædorumq; dies: Aurigæ ſignū eſt haud lōge a ſeptētrione:cuius pedē cū cornu tauri una ſtella cōiūgit:hic ĩ māu ſiniſtra fert hædos:in humeris caprā:q̄ aluiſſe dr̄ Iouē:hoc quoq; ſignū tā ortu q̄ occaſu ſuo efficit tēpeſtates:bene āt ait dies:qa & magnitudine ſui multis diebus orit̄:& tēpeſtas aut p̄cedit ſignū:aut ſeq̄t̄:aut cū eo ē.Sane ſciēdū oēs aſtrologos ꝓ rōne climatū diſſentire in ortu ſiderꝝ:ſed ipſa diſſenſio ultra ſeptē dies non ꝓcedit ſeptē.n.ſunt ipa quoq; climata : hic eſt ꝙ ſolē ad unūquodq; ſignū alii qntodecimo kal.dic dicūt uenire Alii.xiii.& infra uſq; ad.viii.nec qſq̄ ꝓcedit ulterius.¶Lucidus anguis:tres ſunt angues in cælo:unus q in ſeptētrione ē:alter ophiuchi : tertius auſtralis:in quo ſunt crater & coruus:de quo nunc ꝓprie ait anguis: nam ὕδρα dr̄ græce:& ſcimus angues aquarū eē:ſerpētes terrarū:hæc aūt ſigna generaliter poſuit: non.n.hæc tria tātū:ſed oīa p̄cipit obſeruanda.¶Vectis:his q uehunt̄:cuius ſignificatiōis participiū latinitas nō hēt.
¶Pōtus & oſtriferi fauces tētant̄ abydi:Seſtos & abydos ciuitates ſunt helleſpōti:q̄ anguſto & ꝑiculoſo mari ſegregant̄:unde elegit locū ꝑiculoſiorē quē ꝓ oī poneret pelago.Sāe ſecūdū artē hæc oſtrea oſtreæ dicimus nullū .n.hēt latinitas nomen animalis quod neutri ſit generis:ſicut græce το ϰητος ϰαι τα ϰητη:licet & Horatius dixerit:Oſtrea circæis miſeno oriuntur echini : & Iuuenalis Grandia quæ mediis iam noctibus oſtrea mordet: quos tamen poſſumus græce locutos accipere:ita enim dicunt το οϲρεον ϰαι τα οϲρεα.

Hædorumq; dies ſeruandi & lucidus Anguis
Quā qbus in patriā uētoſa per æquora uectis
Pontus & oſtriferi fauces tentantur Abydi.

¶PRO. Hædorūq; greges: Adraſtea capella:q̄ ſeducauit Iouē cū hædis:ob hoc beneficiū in ſideribus ſacrata eſt:quorū pluuiæ ſequunt̄.¶Et lucidus anguis:Draco exiſtimat̄ puellarū heſperidū pomarii cuſtos: relatus inter ſidera ĩterfecer̄ duos untriones:q̄ oīa gn̄a ſtellarꝝ tēpeſtatē ſignificāt.Ait ergo tā agreſtib9 obſeruāda eē cæleſtia ſigna q̄ nauigātib9:qa utriſq; noceāt tēpeſtates. Oſtriferꝝ aūt dic̄ abydū:ꝙ ibi oſtrea generant̄ copioſiſſima.

¶ANTO. Lucidus anguis: Igin9 ĩter ſydera tris anguis noīat.Vnus uaſto corpor̄ oñdit̄ ĩter duas arctos collocat9:q dr̄ aurea mala heſpidū cuſtodiſſe:& draco appellat̄: alterū āguē māib9 tenet mediū corp9 eius ĩplicāte.

Ophiucus

¶Ophiucus.i.anguitenēs ſeu ſerpētari9 dictus:Cui anguis ē oīno ſtellarꝝ nūer9.xxiii.Ophis āt ſerpēs dr̄:& echo tenco.Tertius āguis:hydra dicit̄:ĩ q̄ coruus ĩ ſydere:& Crater poſitus exiſtimat̄:occupās lōgitudinē triū ſignorū Cācri Leonis & Virginis:ĩter æqnoctialē circulū & hyemalē collocat̄: hētq; ĩ capite tris ſtellas:in prīa capitis curuatura ſex:ſed earū maximā clarā:ĩ ſecūda curuatura tres:ĩ tertia.iiii.in q̄rta duas:in quinta uſque ad caudam octo oēs obſcuras:ita fiūt numero.xxxvi.Occidit aūt aq̄rio & piſcibus exortis oriturq; cū cancro leone & uirgine.¶Lucidus anguis:Seruius de hydra hoc loco ĩtelligit.Ego uero de dracone: de quo etiā Man.li.i.ait:Diuidit uidelicet urſa:& cingit ſtellis ardentibus anguis:draco.n.teſte.Igino hēt in utroq; tp̄e ſtellas ſingulas in oculis ſingulas in mēto unā & toto corpor̄ reliquo paſſim claras.x.ita ut oīno ſit ſtellarꝝ.xvi.Ex illis āt.x.ſex craſſiores ut aiūt alii in uirgine & Libra ſunt:ſuntq; ex natura Saturni & Martis ĩducentes tēpeſtatē:oriunt̄ āt circa medium ſeptēbris durātq; diebus pluribus.Anguifer āt q a græcis ophiucos dicit̄:auctor ēt Colu.xi.kal.Iulias mane occidit tēpeſtatē ſignificat.¶Pōtus:de pōto ſupra patuit.¶Oſtriferi:oſtrea piſces ſunt:q ſilicea teſta ĩcludunt̄ de qb9 late Pli.li.ix.dicūtur āt ab oſtricō q̄d ē teſta.Fauces dicunt̄ aditus anguſtorꝝ locorꝝ.¶Abydi:Pli.li.v.ca.xxiii.ſcri.abydū oppidū eē ĩ helleſpōto:ubi anguſtiæ.vii.ſtadiorꝝ.Soli.ēt.c.x.iqt ille āt magnus helleſpōtus ſtringit̄ in ſtadia.vii.qbus ab europa aſiaticam plagā uindicat hic quoq; urbes duæ.Abydos aſiæ:& ſextos Europæ.

Hydre

Ostrea

Fauces

Erichthoni9

¶CHRI. Hædorūq;.d.Erichthonius Vulcani & Mĩeruæ fi.qui prius currui equos iūger̄ prius panathenea ſacra iſtituit:prius arcē tēplūq; ædificauit:a Ioue ĩter aſtra relatus ē.Hic caprā ĩ hūero portat:q̄ Iouē nutriuit.Itē eius hædos ĩ brachio.Hāc caprā ſolis filiā dixit Muſe9:cuius aſpectus ita atrox fuit: ut Gygātes terreret.Itaq; rogarūt terrā matrē:ut eā abderet terra ĩ antro clauſā Amaltheæ tradidit cuſtodiēdā. Hæc iouē cura amaltheæ nutriuit.Mox cū aduerſus tytanas ĩermis pugnatur9 exiret:ei9 pellē accepit q̄ illos terruit.Vnde alia pelle caprā rectā uite reſtituit:& ĩmortalitate donatā cælo ĩpoſuit.Hēt ergo ĩ capite Erichthonius ſtellā unā in ſingulis humeris ſingulas:clariorē tñ ĩ ſiniſtro q̄ capra appellat̄:ĩ ſingulis gēibus ſingulas:ĩ dextra māu unā ĩ ſiniſtro duas: & hi hædi uocāt̄ ſūt oēs octo.Sūt q dicūt hūc nō Erichthoniū ſed Myrtylū eē a Mercurio p̄re aſtris illatū hui9 caput nō multū diſtat ab elice.Gēua geminis opponunt̄:pedes uero cornib9 tauri.Anguis tres ſunt ĩ cælo ſerpētes:prī9 ĩter urſas fuit:hūc ait Phærecides a iunone cuſtodē poſitū.Nā cū ĩ ſuis nuptiis oēs dii mūera obtuliſſēt: ipſa aurea mala q̄ terra obtulerat ĩ hortis ſuis:qa apd̄ atlātē ſt̄ ĩſeri iuſſit:& heſpides atlātides filias cuſtodes appoſuit:ſed cū illæ mala ſubripēt:puigilē draconē arbori applicauit:hūc Hercules ĩteremit iuno ĩter aſtra rettulit.Hēt ſtellas tres ĩ capite ſplēdidas:ĩ reliquo corpe.xii.Scd̄us ſerpēs ē:quē utraq; māu Ophiuch9 q ſup ſcorpionē ſtat.Hic fuit Aeſculapi9:quē ĩterfectū Iouis fulmĩe:tñ ip̄e Iupiter p̄cib9 Apollinis p̄ris ĩ aſtra retulit cui9 imago cōſtat:ex.xvii.ſtellis.Ipſe āt ſerpēs quē utraq; māu tenet: hēt ſtellas.xxx.Tertius ſerpēs ē hydra: ſup cuius caudā coru9 ſedet:& ĩ medio urnā aſſerūt eē.Signū ē ĩ p̄te auſtrali caput ad cācrū deflexū hēt:corpis medietas:cōnexa ē cū leone:caudā extendit ad cētaurū.¶Oſtriferi:Oſtrearꝝ uiuaria prius ĩuēit. Ser.orata in baiano tp̄e Craſſi oratoris:prius optimū ſaporē lucrinis oſtreis diiudicauit poſtea Brūduſiū ĩ oſtreis ꝑlatū ē nup excogitatū illic raptas ĩ lucrino paſcere ait Pli. Tegunt̄ āt oſtreæ ſilicū duritie.¶Abydi : abydus ac ſextus ex aduerſo ædificatæ ſunt pōto ĩteriacēte:diſtāt ĩter ſe a portu ĩ portū ad ſtadia.xxx.Hic āt noīauit potius abydū:qa ut ait Strabo.Sextus ē ĩteri9 ꝓpōtidē uerſus a dextra p̄te fluxus:qa ab ea fert̄ q̄pp facilius enauigat̄ e ſeſto ſi qs paululū deflectat: atq; ĩde ſoluat:cū fluctus ibi ad trāſitū ad miniculet̄:ex abydo uero trāſeuntibus in cōtraria p̄ter nauigandū ē circiter octo ſta.ad turrim ſexto oppoſitā poſtea in obliquū eundē ē:& nequaq̄ aduerſus fluxū enauigādū thraces abydū poſt res troianas:deĩde mileſii habitauere.¶Fauces: qa pōtus anguſtus ē Libra ſol cū ē ĩ libra cuius quidē primā partē ĩgreditur noſtro tempore Idibus Septembri.Die.i.lucis ſed de hoc genitiuo dicemus ĩ æneide.

Abydos

Seſtus

¶SER. Libra die: hic iam incipit diſputare de cognitione temporum ex ſideribus die: non eſt apocope pro diei: ſed regularis genitiuus: nam ut ſæpe diximus obliqui caſus ſingularis numeri non debent eſſe maiores nominatiuo plurali: quod uerum eſſe Saluſtius probat: qui in proſa ait Dubitauit acie pars: hinc eſt & illud Curruq; abſciſa duorum Suſpendit capita. ¶Somni: ideſt noctis: nam ab officio tempus demonſtrat: dicit autem æquinoctium autumnale: quod fit ſole in libra poſito uernale æquinoctium ſol in ariete efficit: dicit autem frumenta ſerẽda eſſe autumnali tempore: Legumina uero uſq; ad ueris initium. ¶Luci: diei. Vmbris nocti diuidit orbem: ut orbem uidelicet cæli medium teneat ſol mediam lunam. ¶Exercete uiri. ¶Tauros: ad aratra iũgite. Tauros ãt boues fortes accipe. ¶Ordea uſurpatiue. Et ſciẽdũ ĩ his tres tm̃ cãus uſurpari: hæc ordea: hæc ordea o ordea: ſicut uina: uina: uĩa: & mella: mella: mella. ¶Vſq; ſub extremũ brumæ. i. nõ uſq; ad brumæ finẽ: ſed circa. Nã bruma finit̃ octauo kal. Ianua. die: & iſte non uſq; ad ipſum diem dicit eſſe ſerendũ. ¶Intractabilis: autem propter frigus dura & aſpera. ¶Cereale papauer: uel quod eſt eſui ſicut frumentũ: uel quo Ceres uſa eſt ad obliuionem doloris. ¶Iandudum: q̃ primum: & dicit ſerendum eſſe eo tempore: non quo iam ſunt pluuiæ: ſed quo imminent pluuiæ. ¶Incumbere aratris: inſiſtere arationi. ¶Dum ſicca Tellure licet: dum adhuc nondum pluit: ſed iam eſt uicinũ. ¶Dum nubila pendent: dum pene iam uidentur nubila pendere & expectare ut effundant pluuias.

Libra Die Somniq; pares ubi fecerit horas
Et medium luci atq; umbris iã diuidit orbem
Exercete uiri tauros ſerite ordea campis
Vſq; ſub extremũ brumæ intractabilis imbrẽ.
Necnon & Lini ſegetem & cereale Papauer
Tẽpus humo tegere & iãdudũ ĩcũbere aratris
Dum ſicca tellure licet dum nubila pendent.

¶PRO. Libra die ſomniq; pares. u. f. h. Aeqnoctium autumnale deſcripſit: ſomno enim noctem ſignificat: Vernum æquinoctium fit in ariete: Autumnale in libra. Cereale papauer ait: quia in ſegete naſcitur.

¶ANTO. Libra dies: hoc loco ſerendi tp̃s oſtendit Gel. lib. viii. ca. xiiii. legit hunc uerſum libra dies ſomniq; partes ubi fecerit horas: ꝓ diei: dicebãt. n. antiq hæc facies huius facies & facii: & dies huius dies & dii. M. Tul. ꝓ. ꝓ. ſeſtio dies ſcripſit ꝓ diei: uerba. n. ſunt hæc Eqtes uero daturos illius dies pœnas. Dii ãt ꝓ diei ſcripſit Vir. ĩ illo uerſu munera læticiamq; dii: qđ ĩperitiores dei legũt: ſed Caius cæ. in lib. de analogia ſcđo huius die & huius ſpe dicendum putat: hæc Gel. Pli. ãt li. vii. legit hunc uerſum libra die pro diei. Pares horas: ſcri. Igi. q; maximus circulus in ſphæra æqnoctialis eſt: quo ſol quũ peruenerit bis anno cõficit æquinoctiũ: hoc eſt in ariete & chelis. i. libra: eſt aũt æqnoctium uernũ. viii. kal. apri. ut Pli. li. xviii. ca. xxxix. & Col. li. xii. ca. ii. ſcri. autũnale uero Octauo kal. octo. Vtq; Pli. li. xviii. ca. xxviii. inqt æqnoctiorũ dies raro nõ aliquos tempeſtatum ſignificatus habent. ¶Medium diuidit orbem. i. totã mundi machinã æquinoctii namq; tp̃e. xii. oris ſol ſupra terrã totidem ſub terra meat. De libra quoq; Mani. li. iii. inquit: libra diẽ noctemq; pari cũ fœdere ducit: & li. iiii. librantes noctẽ chelæ cum tempore lucis. ¶Vmbris. i. noctibus. Pli. n. li. ii. ca. x. ait. neq; aliud eſt noctem q̃ terræ umbram. ¶Hordea: Pli. li. viii. ait: primũ ex oĩbus frumẽtis: ſeritur: hordeũ qđ frugũ oĩum molliſſimũ eſt ſcri. non ualet niſi in ſicca & ſoluta terra ac niſi læta. ¶Brumæ: ſcribit Plin. li. xxxviii. brumã finiri. viii. kal. Ianua. fere. dicta autẽ Var. teſte: q; breuiſſimus dies eſt: ideo uero Pli. dicto li. capi. xvii. ſic ait inter oẽs autem conuenit circa brumam ſerendũ non eſſe magno argumẽto: quoniã iberna ſemina quũ ante brumam ſata ſint. vii. die erumpant: ſed poſt brumã uix. xl. ¶Lini ſegetem: Col. li. ii. ca. x. inqt lini ſemen pinguiſſimũ locum & modice humidum poſcit. Serit̃ a kal. octo. in ortum aqlæ: q eſt ſeptimo idus decem. Nõnullis placet Macro. ſolo: & q̃ ſpiſſiſſimũ ſemen eius committi: quo tenuo linum proueniat: idem iterum ſi læto ſolo ſeratur menſe Febru. x. modios iniugerum iaci oportere debet Pli. etiam li. xix. ca. ii. de lino ait Vere ſatum æſtate uellitur: Et li. xviii. ca. xxxvii. dixerat uere linum auenam & papauer ſerenda. ¶Cereale papauer: papaueris ſatiui tria genera. Sed candidi ſemen toſtum in ſecunda menſa cum melle apud antiquos edebatur: hoc & panis ruſtici cruſta inſpergebatur affuſo ouo in hærens ubi inferiorem cruſtam a pio Gitq; cereali ſaporem condiebant. Seritur aũt papauer cum braſica portulaca & eruca & cũ lactuca. Pli. autẽ li. xix. ca. lxii. Diximus & plura ſuperius ibi urũt letheo ꝑfuſa papauera ſomno: Braſſica autem toto anno ſeritur: quoniam & toto ſecatur: utiliſſime tamen ab æquinoctio autumni. Pli. li. xix. Probus autem ait cereale papauer dici: quia cum ſegete naſcitur: Ego tamen cereale dici exiſtimo candidum papauer pp ſupradictas cauſas: nã cereri. i. pani: ruſtico ĩſpargebat̃. ¶Iãdudũ: q̃ primũ. ¶Dũ ſicca tellure licet. i. dũ nõ pluit: tũc. n. pẽdẽt nubila: quũ uero pluit deſcẽdere dicunt̃: nã ĩ ĩbres uertunt̃. Vere fabis ſatio. Pli. li. xviii. de leguminũ natura ſcri. de faba. Serit̃ ante uergiliarũ occaſu legũinũ prima antecedat hyemẽ Vir. ꝓ uer eã ſeri iubet circumpadanæ Italiæ ritu: ſed maior pars malũt fabalia maturæ ſationis quã trimeſtrẽ fructũ eius aquas in flore maxime cõcupiſcit: quũ uero defloruit exiguas deſiderat ſolum in quo ſata eſt lætificat ſtercoris uice.

¶CHRI. Sõni. i. tenebrarum. ¶Pares. h. nõ mõ nũero: nã ꝑ uniuerſũ annũ ſinguli dies ſingulæq; noctes. xii. hẽnt horas: ſed ẽt ſpatio ipſo tp̃is: nã p̃terq̃ ĩ æqnoctiis horæ ĩæq̃les ſũt ut ĩ hyeme lõgiores ſint ĩ nocte ĩ æſtate uero ĩ die. ¶Segetẽ: Oĩa q̃ ſerimus ſegetẽ appellare poſſumus. ¶Fabæ: Faba iter legumĩa p̃cipua ẽ. Farina ex illa lomẽtũ appellat̃. Vſus eius multiplex oĩbus q̃drupedibus p̃cipue hoĩ Hebetar̃ tñ ſẽſus exiſtimat̃: ĩ ſõnia quoq; facere & ob hoc a pythagora dãnata: uel ut alii tradider̃: qa mortuorum aĩæ ſũt ĩ ea. Vnde parẽtãdo aſſumit̃. Var. ob hoc flamine ea nõ ueſci tradidit: qm̃ ĩ flore eius litteræ lugubres reperiant̃. Sola frugũ ẽt exeſa replet̃ creſcente luna: ſolũ in quo ſata eſt pinguefacit. Ideo cum florere cæpit inuertunt arua: Naſcitur ſua ſponte in pleriſq; locis ut ĩ ſeptentrionalibus inſulis: quas ob id fabarias appellãt: naſcitur in mauritania ſylueſtris: & prædura & quæ præcoqui non poſſit: naſcitur in ægypto ſpinoſo caude: ut a crocodillis fugiat̃ lõgitudo ſcapo quatuor cubitorum in eo fabæ non ſupra. xxx. fabæ &c. legumina in uaſis oleariis oblita cinere perdiu incolumina ſeruantur ait Varro.

❡SER. Vere fabis: Tempore ueris.¶ Satio: ſementis: & declinaẛ ſicut nauis.¶ Tunc te quoqꝫ medica putres Accipiunt ſulci: ad ipſam herbam apoſtropham facit hæc autem herba a medis tranſlata eſt in græciam: quo tempore eam inuaſerunt: huius plenaꝰ Venetia eſt: & ut dicit Dionyſius trium foliorum eſt ſemperqꝫ uirens. Quod autem ait putres ſulci: naturā ipſius herbæ reſpicit: nā uno anno frequenter ſeritur: & poſtea aliquot annis ſponte procreatur: quod etiam ſequens indicat uerſus: nam dicendo Et milio uenit annua cura: oſtendit medicæ curam non eſſe annuam: hæc autem herba uulgo dicitur ſylla.¶ Candidus auratis aperit cum cornibus annum taurus: quo tempore annum aperit candidus taurum: qui eſt cum auratis cornibus: nā aperit cornibus non procedit: non enī a capite: ſed a dorſo oritur: ideſt a medio ſui: unde incipit apparere: nā ea parte: qua latus eſt oritur nō a frōte: aperit autem ideo ait: aut quia aprili menſe ſol in tauro eſt: quo cūcta aperiuntur: & aliud eſt aperire annum: & aliud inchoare: nam nullus dubitat martio menſe: ut ſupra diximus annum inchoari: & hoc eſt melius. Aut certe aperit annum dixit: qa & unumquodqꝫ ſignum poteſt īchoare annū & finire: ut aperit annū dixerit .i. ſuū: nā & a tauro uſqꝫ ad taurū: & a geminis uſqꝫ ad geminos annus ē.

Vere Fabis ſatio tunc te quoqꝫ Medica putres
Accipiunt ſulci & Milio uenit annua cura
Cādidus auratis aperit cum cornibus annum

❡PRO. Candidus auratis aperit cum cornibus annum.

❡ANTO. Medica: Col. lib. ii. ca. xi. ait: ꝙ medica aſtrū ſtercorat & locus in quo medicam ſaturus eſt proſcindi debet circa kal. octo. & eū tota hyeme putreſcere finito. Var. lib. i. aliter melicam uocat: Pli. li. xviii. ca. xxv. ſcribit medicam a medis aduectam fuiſſe: unoqꝫ ſatū amplius q̄ trecenis annis durat ſimilis eſt trifolio caule: foliiſqꝫ geniculata ſolum in quo ſeratur elapidatum purgatūqꝫ ſubigiẛ autumno: mox aratū & occatum tegitur crate iterum & tertio quinis diebus interpoſitis & fimo adito ita præparatum ſeritur mēſe maio: alias pruinis obnoxio paulo inferius inqt. Verno ſeri dēt.¶ Putres ſul. putres ait quoniā ut diximus tota hyeme fimo addito putreſcere debet locus medicæ ferendæ.¶ Et mi. ue. an. cura: annua reſpectu medicæ ait: q̄ ſemel ſata diutius durat ut diximus ex Pli.¶ Milio: Colu. li. xii. ca. ii. ait: milii & panici ſatio pagi debet circa Idus aprilis. Pli. li. xviii. ca.
Miliū vii. ſcri.¶ Miliū & panicū: & oīa æſtiua. xl. diebus maturanẛ ca. autē. xxxix. ait. Extrema autem panici miliiqꝫ ſatio eſt iuſtū eſt hoc ſeri maturato hordeo: atqꝫ ēt in eodē aruo.¶ Cādidus. a. a. q. c. a.¶ Taurus & a. ce. ca. oc. a. candidum taurū appellat: quoniā candidum fuiſſe aiunt. Col. li. xii. ca. ii. inqt ꝙ. xv. kal. ma. ſol in taurū tranſitum facit & pridie kal. ma. cauſis ſe ueſpere celat Oui. aūt li. iiii. fa. ſcri. ꝙ. xi. kal. ma. ſol exit arietē īgrediẛ taurū. Macro. ſcri. li. i. de ſom. ꝙ Vir. hoc loco nō uult intelligi tauro oriente cū ſole mox in occaſum ferri canē: qui proximus tauro eſt. Sed occidere eū dixit tauro geſtante ſolē: qa tunc incipit nō uideri ſole uicino. Ioannes uero tolophus noricus noſtro æuo ſummus aſtrologus a me cōſultus ſuꝑ hoc etiam loco aſſeris Vir. uoluiſſe agricolas habere reſpectū ad aurea cornua tauri q̄ ſuo tēpore inſigno tauri decimæ ſphære erant: & ad canē ſyriū in cuius ore ſtella primæ magnitudinis ſita eſt: ut ferant legumina quādo occidūt heliace: hoc eſt quādo ſole occidēte ipſa ſydera ꝓximo ſoli ſe & uiſui nr̄o abſcōdunt. Seu certe tp̄e occaſus coſmici. i. quādo cū ip̄o ſole occidunt qa tauri imaginē anteq̄ ſol occupare īcipiat canis ipſe ueſperi ſole occidēte uix apparet: & occidere hæliace incipit quod nr̄o æuo fit a. ix. gradu tauri: in quo dū ſol eſt taurus cū pleiadibus coſmice occidere īcipit & canis heliacæ quod ē circa. xx. diē aprilis: licet Vir. tp̄e pluſq̄. xx. diebus ante id accidiſſet: totūqꝫ occaſuiſſe taurus cōceſſerat hodieqꝫ ſol. xix. gradum ſigni. x. ſphære geminorū occupante: hoc eſt circa primū menſis Iunii diem pleiades occaſum coſmicū. iiii. dierum interuallo perficiunt hyades uero in fronte tauri occidunt coſmice. xxv. gradu uſqꝫ in finē tauri quinqꝫ fere dierū interuallo unde quum taurus incipit occidere coſmice cornua eiuſdem tendunt ad occaſum heliacum: & canis ipſe cedens cum aſtro auerſo: ideſt tauro occidit heliace paulatim & coſmice. Siue cedens: ideſt locum dans.¶ Aſtro auerſo. i. argo naui: q̄ ſimiliter auerſe per mundū uoluitur occidente. n. cane argo ſibi ꝓpinq̄ eidē cani ſuccedit.¶ Canis: ſcribit Iginus maiorē canē hr̄e in lingua ſtellā unā q̄ canis appellatur. In capite āt alterā quā nōnulli Syrion appellāt. Pli. āt li. xviii. ca. xlii. dicit: ꝙ Canis. iiii. kal. Maii occidit: ſydus & ꝑ ſe uehemens: & cui præoccidere caniculam neceſſe ſit.¶ Auratis cornibus: aſtrologi taurū cum cornibus auratis eſſe fingunt: habereqꝫ in cornibus ipſis ſingulas ſtellas: ſed in ſiniſtro clariorē: utriuſqꝫ oculis ſingulas in frōte media unā ex quibus locis cornua naſcuntur ſingulas qua. vii. ſtellæ hyades nuncupantur de quibus latius ſupra.¶ Aperit annū: nō taurus aperit uerum ſol exiſtēs ibi cornibus. Nam Ouidius. Faſt. li. iiii. ait: Vacca ſit an taurus non eſt cognoſcere promptum. Pars prior apparet poſteriora latēt: & libro. ii. met. inquit: Per tamē auerſi gradieris cornua tauri. Aperit tamen annum intelligendum eſt ut ſcribit Oui. li. iiii. fa. quū ait. Nam quia uer aperit tūc oīa denſaqꝫ cedit Frigoris aſperitas fœtaqꝫ terra patet: Aprilem memorant ab aperto tempore dictū.

Medica ❡CHRI. Medica: hāc herbā Auicenna uocat cot & aliſtricor: & ait eē eam cibū oīum animaliū. Serapion uocat codab. Dioſcorides ait illā eſſe ſimilē trifolio: qđ inter fœnū naſciẛ: folia hēt anguſta & uirgā ſimilē trifolio: ſemē: ut lēticulā: qđ multi pani admiſcēt ꝓ odore & ſale. Iſido. illā īter legumina ſcribit. Palla. in li. de re agraria ait: Medica q̄ ſeriẛ. x. anni: ꝑdurat ita ut q̄ter aut ſexies poſſit ī anno recidi: agrū ſtercorat: aīalia macra pīguefacit curat ægrota: Pli. in nat. hiſt. ait mediā a peregrina ē: in græciā per bella pſarꝫ: q̄ a Dario geſta ſunt aduecta a medis eſt tanta dos eius ut uno ſatu amplius trecenis annis duret: ſimilis ē trifolio caule foliiſqꝫ geniculata: unū de ea & cytiſo uolumē Amphidocus fecit. Opus eſt cū ſeriẛ dēſitate ſeminis oīa occupare: id p̄ſtāt iugera modia uicena: Siccaẛ īcipiēs florere & quoties refloruit id ſexies euenit ꝑ annos: aut cū minimū q̄ter ad trimatū liberaẛ herbis ſi mr̄is a ſolo radaẛ. Nā ipſa ita alte radices agit: ut ſine ſuo dāno herbæ ītereant.¶ Milio: ex milio fit panis: ſed ſuo tēpore ait Pli. ex īdia in Italiā inuectū miliū nigrū colore amplū granū arūdineū culmo: adoleſcit ad pedes altitudīe. vii. ꝑgradibus culmis lobas uocāt: oīum frugū fertiliſſimū. Ex uno grano terni ſextarii gignūẛ.

¶SER. Auerſo autem aſtro:duplex lectio eſt:nam alii aduerſo legũt: cum cane enim naſcitur Sirius qui eſt terris aduerſus:de quo legimus.Ille ſitim:morboſq; ferens mortalibus ægris naſcitur: aut aduerſo ſit peſtifero & contrario mortalibus:ſi autem auerſo legerimus cum ſubaudiamus neceſſe eſt : ut Atq; ixionii uento rota conſtitit orbis:ideſt cum uento:ut ſit ſenſus:quo tempore etiam canis cedens occidit cum auerſo aſtro:ideſt cũ argo:quæ & ipſa media eſt ſicut taurus & a puppi oritur:cui canem conſtat eſſe cõiunctum : & cedens canis nõ recedens:ſed incedens accipimus & ſe mouens.Tempore enim quo taurus cum ſole eſt: etiam canis ad ortum

Taurus & aduerſo cedens canis occidit aſtro.
At ſi triticeam in meſſem robuſtaq; farra
Exercebis humum ſoliſq; inſtabis ariſtis

feſtinat.Quod autem ait occidit:ad aſpectum noſtrũ rettulit:nã ortus & occaſus duo ſunt.Vnus ηλιακος: ideſt ſolis:& alter κοσμικος:ideſt mundanus : unde fit:ut ea ſigna quæ cum ſole oriuntur a nobis nõ poſſint uideri:& ea quæ uidemus:quantum ad ſolis rationem pertinet : uideantur occidere : ſecundum quod nunc ait occidit canis:nam canis paranatemlon eſt cancri:ideſt cum eo oritur. Cancer autem quo tempore ſol in tauro eſt:poſt horam quartam diei oritur:nam taurus & gemini binas horas tenent:ſic ergo fit: ut canis nobis occidat:quantum autem ad ſolis pertinet curſum in ortu eſſe uideatur. Secundum hanc rationem etiam paulo poſt dicturus eſt Ante tibi eoæ atlantides abſcondatur:nam eoas ait in ortu heliaco poſitas : unde & tibi abſcundantur intulit.¶Triticeam in meſſem:ad meſſem tritici uel ſegetis.¶Robuſtaq; farra:frumẽta quæ plus habẽt uirium:q̃ legumina:quo tempore atlantides nobis occidunt ſunt ſerenda:atlantides autem licet ſeptem fuiſſe dicantur:ſex tamen uidentur in cælo:quæ nouembri menſe nobis incipiunt non uideri:hæ autem ut alii uolũt Iouis:ut alii Liberi nutrices fuerũt:alii ipſas fuiſſe aſſerũt hepidas.¶Exercebis:pro exercueris:ſoliſq; iſtabis ariſtis: nõ leguminibus: ſed ſolis ſegetibus iſtabis pro iſtiteris.¶Ariſtis:& hic ſicut ſupra per ariſtas frumẽta ſignificat.

¶PRO. Taurus & aduerſo.c.c.o.a.Icari attici paſtoris canis:qui ſeruauerat corpus occiſi:& filii Erigõe : quæ ſe ſuſpendio nocuerat ob interitum patris relati ſunt in ſidera.Pecoribus autẽ canis ſidus ideo inimicum eſt:quod poetæ ferunt Icarum a paſtoribus occiſum. Occidit autem canis oriente : tauro qui exiſtimatur ideo ſacratus inter cæleſtia:quod inſidias parantem Iouem Europæ celauerit. Tempus autem definitur exſtremi aprilis menſis uſq; in kalendas maias hoc idoneum fabæ ſationi putant.

¶ANTO. At ſi tri.poſtq; ferendorũ leguminũ tẽpus poeta oſtẽdit ad frumenta iam redit.Colu.autẽ lib.ii.ca. viii.ait.placet noſtro poetæ adoreũ atq; ẽt triticũ:nõ ante ſeminare q̃ occiderit uergiliæ. Pli.uero libro.xviii.ca. Vergiliæ xxxvii.ſcri.q. Heſi.qui princeps oĩum de agricultura pcepit unũ tẽpus ſerẽdi tradidit ad uirgiliarũ occaſum.Vir. tritico & far ad uirgiliarũ occaſum ſeri iubet:hordeum inter eqnoctiũ autũni : & brumã:uitiã uero faſeolos & lentem boote occidente:inter oẽs autẽ cõuenit circa brumã ſerendũ non eſſe magno argumẽto:quoniã hyberna ſemina:quum ante brumã ſata ſint ſeptimo die erũpant:ſi poſt brumã uix.xl.Sunt qui pperent atq; ita pnũcient feſtinatã ſementẽ ſæpe decipe ſerotinã ſemp econtrario alibi uel uere potius ſerendũ q̃ male in autumno. Col.li.xii.ca.ſecũ.ait:Vetus eſt agricolarũ prouerbiũ maturã ſationẽ ſæpe decipere ſolere:ſerã nũq̃ quin mala ſit. Itaq; i totũ pcipimus:ut quiſq; natura locus frigidus erit is primũ cõſerat : ut qſq; calidus nouiſſime.Ibidẽ quoq; ait optimũ eſſe inter kal.decẽ.ſemẽtẽ cõfeciſſe.Var.ẽt li.i.ca.xxxiiii.inqt:ubi qſq; locus frigidiſſimus aquoſiſſimuſq; erit:ibi primum ſerito i calidiſſimis locis ſementem poſtremam fieri oportet : quo autem agro uel legumina q̃q; uel frumenta ſerenda ſint legi.Pli.li.xviii.ca.xxviii.¶Robuſtaq; farra:robuſta dixit:quoniam ut Pli.li. xviii.ca.xviii.ſcri.ex omni genere duriſſimũ far & cõtra hyemes firmiſſimũ: patit locos frigidos & minus ſubactos uel æſtuoſos ſitienteſq; primus antiqs latio cibus.¶Atlantides.i. pleiades ſeu uirgiliæ ex pleione & atlante genitæ:de qbus late ſupius Pleiadaſq; hyadas. Abſconduntur autem ut dicit Col.ſup hoc loco lib.ii.ca.viii. altero & triceſimo die poſt autumnale æqnoctium:quod fere conficitur.ix.kal.octo.pp quod intelligi debet tritici latio dierũ ſex &.xl.ab occaſu uirgiliarũ:qui fit ante diẽ nonum kal.noue.ad brumæ tpa:ſic.n.ſeruant prudentes agricolæ:ut.xv.diebus anteq̃ conficiatur bruma totidemq; poſt eã confectam:neq; arent:neq; uitẽ aut arborem putent.Idem quoq; Col.li.xi.ca.ii.ait.xiii.&.xii.kal. Nouẽ.ſolis ex ortu uirgiliæ incipiunt occidere tempeſtatem ſignificant.xi.kal.noue.tauri cadua occidit auſter iterdũ pluuia.Item.v.kal.noue.uirgiliæ occidunt: hyemat cum frigore & gelicidiis.Itẽ ſeptimo. idus noue.uirgiliæ mane occidunt ſignificat tempeſtatem.

¶CHRI. Taurus:hunc dicũt in aſtris poſitum pter eã formã qua Iuppiter Europã rapuit.Nigidius ait Iouem a neptũno taurum per gratiã abduxiſſe: q ſenſum humanũ haberet:cũ ſydonẽ ut: Europam ad ſe duceret miſiſſe Eratoſthenes uero bouẽ baſiphaes hũc eſſe ſcribit:hæc fabuloſæ:phyſice uero taurũ ægyptii ad ſolẽ referũt:uel qa apud Heliopoli taurũ quẽ Neutõ dicũt ſoli hẽnt ſacrũ.Et in Mẽphi bos apis ſolis iſtat accipit:& in tẽplo hermũti ſoli ſacrũ taurũ colũt Baci noĩantes iſignẽ miraculis naturæ ſolis cõueniẽtibus:nã ſingulis horis imutat colores:& hirſutis ſetis in aduerſum nitẽtibus cõtra naturã aliorũ aĩaliũ. Vnde habet ueluti imago ſo- Sol in
lis in aduerſum mũdi partem nitẽtis.Taurus eſt ſignũ terreũ:frigidũ:fixum:nocturnũ: prima domus Veneris: tauro
Dominatur collo & gutturi.Dat faciem amplã & curtã: naſum graue & longum:amplas nares: oculos graues & iocundum:efficit hominem honeſte incedentem:& tamẽ uanum.¶Aperit:Nam relaxatur terra & tota get- Fruges
minat.¶Triticeam in meſſem:Fruges dicuntur oĩa ex qbus grana legimus.Sed frugũ duo ſunt genera frumen Frumẽ-
tum & legumen.Frumentum eſt ut triticũ hordeũ & ſimilia:q falce metimus.Legumen aũt ut eſt faba:cicer:& tum
ſimilia:q nõ metimus ſed manu legimus.¶Farra:frumenti genera in italia uulgatiſſima ait eẽ Pli.far qđ horde Legu-
um ueteres dixere:ſiligo & tricũ populũ autem Romanum farre tãtũ ex frumẽto trecenis annis uſum: Verrius men
tradidit:Vnde a farre farina nominata eſt:Refert ãt Pli.populum Romanũ lõgo tpe pulte & non pane uixiſſe. Farra
Qua propter Iuue.illam uetuſtam conſuetudinem oſtendere uolens ait:Grandes fumabant pultibus ollæ. Farrina

℄SER. Gnoſſiaq; ardẽtis:quom Liber pr̃ Ariadnã Minois regis Cretæ filiã uxorẽ duceret:Vulcãus ei coro
nã obtulit:quã ille ad uxoris iſigne iter ſidera collocauit:& hic ſtellã poetica licẽtia dicit.Cæterũ ſũt qbus i cælo
corona declarat.Gnoſſia ãt cretica:qa ad laudẽ illi⁹ q̃ cretici regis filia fuit:i cælo ẽ poſita ipa corõa.⁋ Sulcis:ara/
tionibus.⁋ Cõmittas:q̃ſi coſtudib⁹ fidis.⁋ Inuitæ terræ:q̃ q̃ſi coacta ruſticorũ labore:& nõ ſpõte fructus ꝓfert.
⁋ Anni ſp.& unde tu annũ poſſis deducere.⁋ Ante occaſũ maiæ:ãteq̃ atlãtides occidãt:nã Maia una ẽ eaꝝ.⁋ Vi/
lẽ:abũdãtẽ:nã oẽ qđ abũdat uile ẽ:ut Vilib⁹ aut onerat pomis.⁋ Nec pel.c.aſ.l.peluſiũ unũ ẽ de ſeptẽ hoſtiis nili:
ubi optima lẽs naſcit:unde κατ᾽ ἐξοχὴν locutus eſt.

Ante tibi eoæ atlantides abſcondantur.
Gnoſſiaq; ardentis decedat ſtella coronæ
Debita q̃ ſulcis committas ſemina quamq;
Inuitæ properes anni ſpem credere terræ.
Multi ante occaſum Maiæ cœpere ſed illos
Expectata ſeges uanis eluſit auenis:
Si uero Viciamq; ſeres uilemq; Faſellum
Nec Peluſiacæ curam aſpernabere Lentis:

℄PRO. Ante tibi eoæ atlãtides abſcõdãt.g.q.a.d.
ſt.c.⁋ Debita:q̃ ſulcis.c.ſ.q.ſi i hoc exercebit terra:ut
triticũ accipiat:prius inqt occidãt uergiliæ & corona
Ariadnes q̃ ſemẽtẽ facias matutini exortus eoæ ſigni
ficat.Eos.n.p̃cedit aurora.Atlãtis ãt filiæ ſt uergiliæ:
Idcirco Atlãtides uocãt.Ariadnes ãt coronæ talis hi
ſtoria tradit.Adamat⁹ Theſe⁹ ab ariadne cũ ei⁹ ope
iterfecto mĩotauro labyrĩthi euaſiſſet errorẽ:& eã ra
ptã in iſula dia dormiẽtẽ reliqſſet:liber eã adamauit:
& ei⁹ capiti coronã detractã miſit i cælũ:q̃ ſidus facta
ẽ:qđ ẽ poſt erigonẽ.Ipſã ãt Ariadnẽ matrimonio ſibi
iũctã liberã Appellauit imortalitate dõatã.Cnoſiã ãt dicit ab oppido Cnoſſo cretæ.⁋ Multi ante occaſũ maiæ.c.
ſ.i.e.ſ.u.e.auẽis.Multi iqt ãte occaſũ Vergiliarũ ſemẽtẽ fecerũt:ſed inanẽ meſſẽ ſuſtulerũt.Maia ãt una ẽ ex Vergi
liis.⁋ Si uero uiciã.q.ſ.u.q.phaſellũ Nec peluſiacæ.c.a.l.haud.o.c.m.t.ſi.b.Ciceris ẽ genus:ꝙ phaſellũ uocãt.Vicia
eſt æq; leguminis genus:lentis magnitudine:Peluſiacã lẽtẽ dicit a Peluſio oppido ægypti:a quo fluminis Nili
unũ hoſtiũ Peluſiacũ dr̃.Optima lẽs i ægypto naſcit:Bootes ẽ ſtella i arctophylacis (ut pleriq; putãt) Baltheo ut
Getuli/ alii iudicãt i humero:dicta a bub⁹:Nã utriões quos græci duas urſas uocãt:Helicẽ & Cynoſurã i barbarica ſphe
ci ra plauſtrum eſſe:quod ducatur a bubus iunctis:quoius rei teſtis eſt Getulicus:quum ait de britãnis:Nõ aries
Carmẽ illũ uerno ferat aere cornu:Cnoſſia nec gemĩos p̃cidunt cornua tãtũ Sicca Lycaonius reſupiat plauſtra bootes.
℄ANTO. Eoæ atlãtides.i.ſplẽdẽtes oriẽtales uel matutinæ i aurora.n.uidẽt:ſed exoriẽte poſtea ſcorpiõe cũ
ſole occidũt occaſu coſmico ſeu mũdano reſpectu oppoſitiõis:fit.n.qñ ſol orit cũ aliquo ſigno cuius ſigni oppo
ſitũ occidit coſmice.Taurus:ergo i quo ſũt pleiades appoſitus ſcorpiõi:i quo Sol exiſtit i fine autũi occidit ſcor/
piõe exoriẽte cũ ſole.Hic ait Columella:ꝙ.xiii.&.xii.kal.nouẽ.ſolis exortu uirgiliæ icipiũt occidere.Pli.li.xviii.
ca.xxviii.ait:ꝙ exortus occaſuſq; binis modis itelligunt:aut.n.aduẽtu ſolis occultant ſtelle & cõſpici deſinũt:aut
eiuſdẽ abſceſſu ꝓferũt ſe i emerſũ.i.exortũ:illo mõ quo icipiũt apparere uel deſinũt oriẽte ſole:aut occidẽte Ma
tutini ueſptini ue cognomiati.⁋ Eoæ atlãtides:nõ fit Synalœpha.i.uocalis cõpreſſio uel cõiũctio.⁋ Gnoſſia ſtel.
co.corona hæc ut Igini⁹ ſcri.exiſtimat ariadne fuiſſe a libero p̃re iter ſydera collocata dr̃.n.cũ ariadna libero nu
beret hãc primũ mũeri accepiſſe ab Venere:cũ oẽs dii i eius nuptias dona cõferrẽt hãc umero ſiniſtro ꝓpe cõtin/
gere Arctophylax ur̃ hẽt ãt ſtellas nouẽ i rotũdo diſpoſitas:ſed ex his tres clarius cæteris lucẽt.⁋ Stella co.de ſtel
la fulgẽti itelligit:ait.n.Man.li.i.ad pte ex alia claro micat orbe corõa Luce micãs uaria nã ſtella uicit una.Col.li.
xii.ca.ii.ait.viii.Idus octo.coronæ clara ſtella exorit:poſtea iqt Tertio & pridie Idus Octo.corona tota mãe exo/
rit:auſter hibern⁹ & nõnũq̃ pluuia p hos dies frigidis regiõib⁹ frumẽta matura ſerunt:& p̃cipue far adoreũ:lo
cis ẽt opacis triticũ nũc recte ſerit:ſtella p̃terea clarior i corõa ex radiis ſolis ortu heliaco decedit:qñ pleiades oc/
caſũ coſmicũ petit.Decedit ãt ſtella coronæ e radiis ſolis nr̃o æuo ſole ab.ix.gradu ſcorpii ſigni decimæ ſphære
ꝓcedẽte:qđ ẽ a.xxiii.die Octobris:donec dicti ſigni ſcorpii limites exceſſerit.⁋ Gnoſiia.i.ariadnes cretẽſis.⁋ Añ
oc.m.i.Virgiliaꝝ.Maia.n.e uirgiliis una ẽ de qb⁹ late Ou.li.iiii.fa.Pli.li.xviii.c.xlii.ait ꝙ uirgiliæ p̃uati attinẽt ad
fructus:ut q̃rũ exortu eſtas icipiat:occaſu hyẽs.Ca.uero.xlvi.ait ꝙ.iii.Idus Nouẽ.Virgiliæ occidũt.Col.ãt li.xii.
ca.ii.ſc.q.xiii.&.xi.kal.Nouẽ.ſolis exortu uirgiliæ icipiũt occidere:tẽpeſtatẽ ſignificat.itẽ poſtea iqt.v.kalẽ.No/
uẽ.Virgiliæ occidũt:hyemat cũ frigore & gelicidiis:& paulo iferius ſcri.ꝙ.vi.Idus Nouẽ.Virgiliæ mãe occidũt
.v.Idus Nouẽ.hyemis initiũ.⁋ Vanis auenis:uide ſupius ibi & ſteriles dñant auenæ.⁋ Viciã:Var.li.i.ca.xxxi.ſc.ſa
Vicia tiõis uiciæ tria tpa eẽ circa occaſũ arcturi ut Decẽ mẽſe paſcat.Secũda ſatio mẽſe Ianua.ẽ:Nouiſſima martio ſic/
citatẽ ex oĩbus q̃ ſerunt maxĩe amat.latius uide ſupius ibi aut tenuis fœtus uiciæ.⁋ Vilẽq; faſelũ:Colu.li.ii.ca.x.
ſcri.ꝙ a kal.Octobris recte faſelus terræ mãdabit Vilẽ ãt faſcelũ ait poeta:quoniã ut ſcri.Serapio faſeoli generant
multã uẽtoſitatẽ:& iflãt generãt humores flegmaticos craſſos:ſunt mali ſtomacho hñt multũ hũiditatis:ſt gra
ues digeſtiõi:& teſte Auerroi iducũt ſõnia mala & faciũt uertiginẽ.Vileſcit igit iis uitiis.⁋ Peluſiacæ lẽtis.i.ægy
ptiacæ ſeu niliacæ a peluſio nili hoſtio:hic & oui.li.v.Faſt.ait.Et peũt lẽtes aduẽa nile tuæ.De ſeptẽ nili hoſtiis le
gito Stra.li.xvii.& Pli.li.v.ca.xi.⁋ Curã lẽtis:Pli.li.xviii.ca.xix.ſcri.Ex leguminibus ãt Nouẽ.ſerunt lẽs & in græ
cia Piſa:lẽs amat ſolũ tenue magiſq; pĩgue cælũ utiq; ſiccũ.Duo genera:ei⁹ i ægypto lateꝝ rotũdius nigriuſq; al
terum ſua figura:piſum in apricis ſeri debet frigorũ impatientiſſimum:Ideo in italia & auſteriore cælo nõ niſi
uerno tpe terra facili ac ſoluta.Colu.quoq; libro.ii.cap.x.plura ſcri.iter quæ ꝙ duas eius ſatiões ſeruamus alterã
maturam per mediã ſemẽtem:ſeriorẽ alterã menſe Februario cadẽs Bootes:occidit Bootes tertio Nonas Mar.
ut ſcribit Ouidius libro.iii.Faſto.loquitur ergo hic poeta de uerno:tẽpore booteo autem aro ſignificat Bootes
bubulcus dicitur:idem uero Arctophylax appellat.Manilius libro primo ait:a tergo uenit arctophylax.ideq;
bootes:ſequitur paluſtrum:ideſt maiorem acton:inde arctophylax dictus:ideſt urſæ cuſtos.
℄CHRI. Gnoſſia coronæ:in fabulis aiunt liberum ad Minoa ueniſſe ut Ariadnam uxorem duceret:&

coronã puellæ dono dediſſe a Vulcano ex auro gemmiſqꝫ confectam eo quidem fulgore: ut Theſea ex labyrintho liberaret: q̃ poſtea aſtrix ĩfixa eſt: cũ utriqꝫ in Naum ĩſulã ueniſſent. Habet ſtellas octo: quarũ tres ſplẽdidæ ad caput acturi ſunt. ❡ Inuitæ: Dat ſenſum rei ſenſu carenti ut ſupra: & ipſa ſuas miratᷣ gargara meſſes: inuitæ ergo quia nollet alieno tempore recipere. ❡ Auenis: non produxerunt grana: & pro tritico ſurrexerunt auenæ.

Haud obſcura cadens mittet tibi ſigna Bootes.
Incipe & ad medias ſementem extẽde pruinas.
Iccirco certis dimenſum partibus orbem
Per duodena regit Mundi Sol aureus aſtra.
Quinqꝫ tenẽt Cælũ. zonæ quarũ una coruſco
Semper ſole rubens & torrida ſemper ab igni
Quã circum extremæ dextra leuaqꝫ trahuntᷣ
Cæruleæ & glacie cõcretæ atqꝫ imbribus atris.
Has inter mediamqꝫ duæ mortalibus ægris
Munere conceſſæ Diuom & uia ſecta ꝑ ambas
Obliquus qua ſe ſignorum uerteret ordo.

❡ SER. Cadẽs: occidẽs: uerno. ſ. tpe: tũc. n. Bootes occidit. q̃d ãt ſubdidit Incipe & ad medias ſemẽtẽ extẽde pruinas: oĩa cõplexus ẽ tpa: & uernũ. ſ. quo legumẽ feritᷣ: & autũnale quo frumẽtũ: & multi uolũt ita hãc partẽ aſtrologiæ libraſſe Virg. ut in oĩbus utrũqꝫ ſignificaret uernale & autũnale: unde & ſupra bina ſigna memorauit: taurũ cũ cane: atlãtides cũ corõa: tñ q̃tũ ad neceſſitatẽ loci huius ꝑtinet: hæc dixiſſe ſufficiat: nã maioris prudẽtiæ ẽ ad ſubtilẽ harũ rerũ ſciẽtiã ꝑuenire: adeo ut ſequentẽ rõnẽ zonarũ Metrodorus philoſophꝰ uix q̃nqꝫ expſſerit libris ĩſertis tã aſtronomiæ q̃ geometriæ ꝑtibus: ſine cuius lineis haud facile zonarũ dephenditᷣ rõ. idẽ ẽt Metrodorꝰ aſſerit fruſtra culpari a pleriſqꝫ Vir. q̃ſi ignarũ aſtrologiæ: quũ eũ cõſtet opis lege cõpulſũ: ut q̃dã expõeret: q̃ obſcura uidẽtᷣ: iõ qa a nãli ordĩe remota ſũt. ut ãt oĩa nõ diceret: ruſticaꝝ ꝑſonaꝝ habuit cõſideratiõnẽ: & ipſius ẽ opis breuitate cõpulſus. ❡ Dimẽſum ꝑtibus orbẽ: annũ diuiſũ ĩ q̃tuor tpa: & xii. ſigna. xii. mẽſes accipimꝰ. ❡ Quĩqꝫ tenẽt zonæ cælũ: Circuli q Cælũ ac terrã ueluti zonæ cingũt. Trãſlatiue: nã ꝓpriæ zõæ ĩ terris: ſed ꝓ ꝑalellis. i. circulis poſuit ſeptẽtrionalis: æſtiualis: æqnoctialis: brũalis: auſtralis. ❡ Rubẽs: ardẽs. ❡ Torrida. i. accẽſa. ❡ Extremæ: bñ extremæ addidit: ne eas ĩtelligeremꝰ: q̃ circa igneã ſũt: q̃s cõſtat eẽ tẽpatas uicinitate ſolis & frigoris: q̃rũ unã nos hĩtamꝰ: alterã antipodes: ad quos hĩc torrẽte zõa: hĩc frigidis ire ꝓhibemur. Antipodes ãt dicũtᷣ q cõtra nos poſiti ſũt cõtrariis ueſtigiis: terrã. n. dicũt undiqꝫ cælo & aere cĩgi: ꝑ has ãt duas zõas ĩ obliquũ uertitᷣ ſignifer circulus: q ſolis cõtinet curſum: unde etiã fit: ut duæ zonæ frigidiſſimæ ſint ad q̃s nunq̃ accedit: una feruens a qua pene nunq̃ recedit: duæ tẽperatæ ad quas uiciſſim uenit. ❡ Per ambas: utrãqꝫ cũ uitet temperatam ipſa præpoſitio pro inter accipiẽda eſt. ❡ Qua. i. per quã.

❡ PRO. Quinqꝫ tenẽt cælũ Zõæ. q. u. c. Semp. ſ. r. et. t. ſ. a. i. Quã circũ ex. d. L. q. t. mortalibus. æ. Munere. c. d. & u. ſ. p. a. ❡ Obliquus. q. ſ. ſ. uerteret ordo. Mũdi caloris: & Luminis ſol cã ẽ. Eius ãt talis ẽ curſus: ut neqꝫ ĩtra ſolſtitialẽ circulũ ad nos accedat: nec ultra brumalẽ ꝓcedat. Radiis aũt eius ubi deficiũt: ibi neceſſe ẽ eẽ frigus: Quũ tenebris aũt deficiũt eius radii bruma ad ũtrionalẽ circulũ: ibi aũt frigus ẽ cũ obſcuritate. Sol autẽ qa brumalẽ: & ſolſtitialẽ circulũ cõficit ãnuũ curſũ: totã hãc mediã regionẽ urit: q̃ latĩe uocatᷣ plaga aduſta. Ex ea q̃ ũtrionalis ẽ ubi deficiũt ſolis radii: & qa frigida ẽ & obſcura: Frigus ĩ ꝓximã regionẽ ꝑuenit: & miſcetᷣ calori: q ex aduſta regiõe ĩ eãdẽ ſedẽ fertᷣ: & efficitᷣ tẽperata regio: ĩ q̃ ſumus: q̃ ẽ habitabilis: Alteræ duæ ĩhabitabiles: ſed phyſica ratiõe nobis ſũt ĩcognitæ. Prohibemur enĩ trãſire aduſtæ regiõis calorẽ: Sed qa meridiẽ bruma animaduertimus: ultra ſolẽ magnũ ſpaciũ cæli uacare: ſcimus & incontrariã nobis partẽ eius radios ferri: & queadmodũ hic: ita illic deficere: ubi defecerũt eſſe frigus cũ tenebris. Et inde aliquã partẽ ferri in ꝓximũ locũ: & ex aduſta regione q̃ finitor brumali ſolſtitiali circulo in eundẽ ꝑuenire uaporẽ: & utroqꝫ miſto perinde tẽperatã efficere regionẽ mediã frigidæ & aduſtæ. Quinqꝫ ergo ſunt zonæ regiõe cæli. Terræ duæ extremæ frigidæ ũtriõalis & auſtrina. Vna aduſta duæ tẽperatæ inter frigidã & aduſtã cingẽtes eã: & intercidẽtes frigidis: quarũ altera antærumene uocatᷣ. ❡ Via ãt ſecta ꝑ ambas: dicit ſigniferũ circulũ: q a brumali obliquus: ad ſolſtitialẽ Cancro: æqnoctialẽ Libra & Ariete. Obliquus q̃ ſe ſignorũ uertitᷣ ordo: idcirco dixit: qa hic ipſe circulus. xii. ſigna cæleſtia uoluit. Clima noſtrũ hoc ẽ in climate: Zonæ nr̃æ ſicut ſe habet ut ſimus ad ũtrionẽ ab ea ꝑte: q̃ ſcythia eſt & riphæi mõtes quoi cõtraria inclinatio eſt ad affricã. Ergo hoc ſentit: quũ ait. Illic ut perhibẽt: aut in tẽpeſta ſilet nox ſemp & optẽta dẽſantᷣ nocte tenebræ. ❡ Quinqꝫ tenẽt cælũ zonæ: in quinqꝫ zonas mũdũ eſſe diuiſum accipimus: q̃s ſecũdũ clima nr̃i orbis: ſic deformabimus: ut leuã manũ contra ora nr̃a ponãus: atqꝫ ubi ſit pollex ibi ſit zona: q̃ appellatᷣ græce αρκτικη: q̃d in ſe habet arctos. r. urſas: eadẽ latine ũtrionalis cognominatur: ꝙ in ea parte cæli poſita ait: quæ uento ſeptentrione adflatur. Eaqꝫ pars ſemper ſupra uertitur: hoc eſt nunq̃ in oceanũ demergitur: quod etiam Homerus ſignificauit: quum ait.

αρκτον την χαι αμαξαν επικλησιν καλεουσιν ητ αυτου ςρεφεται χαι τωριωνα δοκευει
οιη δ αμμορος εςι λοετρων ωκεανοιο.

Et uergilius Arctos oceani metuẽtes æquore tingi. Nã & zona inhabitabilis ẽ ꝓpter nimios rigores: pollici ꝓximus digitus obſeruabitᷣ inuicẽ zonæ: q̃ græce appellatᷣ θεριυη: a nobis æſtiualis: q̃d. ſ. ſol: quũ in eandẽ zonã declinauit: longiores dies efficit: ibi. n. ſolſtitiũ facit æſtiuũ. i. viii. cal. Iul. Hæc zona habitabilis ꝑꝑ tẽperiẽ: & multi ſolis: & illius uicinitate zonæ quã ũtrionalẽ nũcupauimus. Medius aũt digitus ſignificabit zonã: q̃ græce dicitᷣ ισομεριυη. Latĩe æqnoctialis: Sed & ſol ĩ hãc zonã bis anno uẽit: & toties librã facit diei & noctis. i. viii. kal. Octobris. Hæc zõa ĩhabitabilis. Nã ꝑꝑ nimios ardores loca ſubiecta hẽt exuſta. Quartꝰ deĩde digitus ſignificabit zonã: q̃ appellatᷣ χειμεριυη: a nobis hyemalis: q̃d. ſ. quũ illã ſol trãſcendit: hyemẽ facit: & breuiores dies agit. Nam ibi ſolſtitium efficit: quod eſt. viii. kalen. Ianuarii. Hanc quoqꝫ zonam inhabitari credibile eſt: quoniam & ipſa pars tẽperata ĩter æſtiuũ: & ĩſomerinẽ poſita ẽ: queadmodũ eius ſupra fecimus mẽtionẽ: æſtiualis ĩter æqnoctia

lē:& untrionalē. Et ī hac zona ſiq̄ ihabitāt: appellant a nobis antichthones. ὡς τὴν ἐναντίον χθόνα οἰκοῦντες.
Digitus minimus habet quintā zonā appellatā notion: quoniā ex illa pte: quū adflat uētus: humidū facit aerē. Nā & humorē colligēs corpus notia dicit̄. Hæc plaga latine auſtralis appellat̄ depſſior q̄ ut a nobis uideri poſ-ſit: & iō infra orizontē deſcēdit. Orizō aūt ē q definit ſpærā ſupiorē: q & idē a nocte diſterminat. Hæc quoq; pſu mēda inhabitabilis pp rigores: quos patiat̄: neceſſe ē: quoniā lōge a ſole ſegregat̄. Circulus āt Zodiacus: q loxos appellat̄: p tres zōas medius fert̄: p quē ſol currit. Sic ergo q̄ ñ ad ultimas nō pueniat frigidas: relinq̄t mediā zo nā: quoniā ſæpe onerat ignē facit. Huius zōæ mētionē facit. Vir. vii. quū uellet ex uerbis Ilionei latinos cōfirma ri neminē eē in orbe toto: q ignoraret quāto bello aſia & europa cōflixiſſet: q̄ nquidē ſcire poſſent ēt q ultra ocea nū extimū agitarēt: q̄q; diuiſi plaga æquinoctiali zonā illā: quā ἰσομερινὴν diximus īcolerēt: q̄ ueriſimile ab aliq bus ihabitari. Sūt āt q hoc declarāt uerſus eiuſmodi: Quāta p ideos ſæuis effuſa myceīs: Tēpeſtas ierit cāpos: qb⁹ actus uterq;: Europæ atq; Aſie fatis cōcurrerit orbis: Audiit: & ſi quē tell⁹ extrema refuſo: Sūmouet oceāo & ſi quē extēta plagarū: Quatuor ī medio dirimit plaga ſolis iniq. Hāc tamē uniuerſā diſputationē certū ē Virg. trā ſtuliſſe ab Eratoſthene: quoius liber eſt exametris uerſib⁹ ſcriptus: q hermes iſcribit̄: quoius diſputationis tale principium eſt. πέντε δέ οἱ ζῶναι περιειλάδες ἐσπείρηντο αἱ δύο μὲν γλαυκοῖο κυανώτεραι.
Et cætera ex ipſo libro reqrēda. Nā qdā orbē terrarū deſcripſerūt in formā lrē ω: & in liniamētis: q̄ p circuitū am bunt litteram: formam referunt oceani: quem recte ζωστῆρα τοῦ κόσμου: dixerunt etiam Cyrillus cum ait.
ὠκεανὸς ὃς πᾶσαν περιρρυτὸς ἐνδέδεται χθών.
In media āt pte: Linea q̄ deducit̄: atlāticū oceanū fert̄ trāſmittere: qd̄ mare tradit̄ ſubiectū eē plagæ æquinoctialī: & ſic diuiſas eſſe duas ptes orbis: q̄rū nos habitemus eā: q̄ ſit ab oriēte dexterior: atq; eſſe ueriſimile: ut aduerſo in tā pari tractu: gens alia hominū inhabitet: ſi tamē uelimus oēm diligentiā in examinandis Homeri carmini bus adhibere: ibi quoq; fortaſſe deſcriptionis huius ordinem poſſimus inuenire. Clypeus. n. Achillis quinq; or-bibus intextus fuit: quorum ſic meminit. αἱ δ᾽ ἄρ᾽ ἔτι τρεῖς
ἦσαν ἐπεὶ πέντε πτύχας ἤλασε κυλλοποδίων τὰς δύο χαλκείας δύο δ᾽ ἔνδοθι κασσιτέροιο
τὴν δὲ μίαν χρυσῆν τῇ ῥ᾽ ἔσχετο χάλκεον ἔγχος.
Nā examiēm⁹ colorē metallorū: & cōditiōē zōarū: & poterius recte cōpare: ut κασσιτέροι. i. plūbi albi zōas dixe rit untrionalē: & auſtralē: ut. ſ. frigidas: & cana niue oppletas. æreas āt q̄ refulgēt hñtes tēpaturā cādoris: & rutuli coloris dixerit æſtiualē & hyemalē: aureā āt ſine dubio igneā. nā ē ſic dictū fert aurea ſidera clamor. Et a pīdaro ὁ δὲ χρυσὸς αἰθόμενον πῦρ. Vulcāus: ut ignis de⁹ uiriū ſuarū bñficiū ī illa zōa uoluerit aurū clypeo ſuppōere

CANTO. Ad medias pruinas. i. ſerēo & ſicco tpe: quo qdē pruīa cadit ex rore gelido: rores āt neq; gelu neq; arboribus neq; uētis: nec niſi ſerēa nocte gignūt̄: ut ſcri. Pli. li. ii. ergo ſerēo & ſicco tpe optime talia ſerūt̄: hīc idē li. xviii. ait: q̄ uicia ſiccitatē ex oībus q̄ ſerunt̄ maxie amat: & lens tenue ſolū cæluq; uti ſiccū. Sed tñ intelligēdū ē id ēt de tpe autūnali ut ſerēo tpe ſerat̄ quodcūq; ſemē: hīc ait īferius nudus ara ſere nudus & hyemē aqloniā eē oībus ſatis utiliſſimū iqt Pli. li. xvii. Pruīas: pruīa ut ſcri. Pli. li. ii. ex rore gelido gignit̄: ē. n. matutīo tpe roris ge lidi aq̄ cōgelata: dicta uero ut Feſt. ait: q̄ fruges ac uirgulta pura. Iccirco: ut tpa diſcernam⁹: ſol. n. dator ē tēpo rū & horarū: nā ſyderū curſus recurſuſq;: ut ēt Mac. li. i. de. ſom. ſcri. moderat̄ certa diffinitiōe. Nā ſpacii certa diſ-finitio ē. Certis p. de qnq; zonis itelligit. Duodēa. m. a. a. dixit: q̄a zodiacus circulus: & unus: & ī ſūmo cælo ē q uere mūdus uocat̄ quē ſignis diuiſum uel diſtinctū uidemus: q̄ cælo infixa ferunt̄. Diuidit̄ autē mūdus p. xii. ptes æq̄les q̄ dicūt ſigna. Duodēa aſtra: de iis ibi ſupius patuit. Qua locus erigonē iter: Regit orbē p duodena aſtra. Sol. n. ut Pli. li. ii. ca. vi. docet planetarū mediis fert̄ ampliſſima magnitudīe ac poteſtate: nec tēporū: mō ter rarū: ſed ſyderū ēt ipſorū cæliq; rector: hīc lucē rebus miniſtrat auferto; tenebras: hīc reliq̄ ſydera occultat: hīc uices tēporū annūq; ſemp renaſcētē ex uſu naturæ tpat: hīc cæli triſtitiā diſcutit: atq; ēt nubili humāi animi ſe-renat. Mac. ēt li. i. de ſom. inqt nō ſolū terrā ſed ipſum quoq; cælū qd̄ uere mūdus uocatur tēperari ſole certiſſi-mū ē: adeo ut extremitates eius: q̄ lōgiſſime a uia ſolis receſſerūt oī careāt beneficio caloris: & una frigoris ppe-tuitate torpeſcāt: Sol ptere a uti Igini. ſcri. dies. xxx. uno quoq; ſigno uehit̄. Quinq; zone. Tul. de repu. vi. terrā q̄-ſi qbuſdā redimitā & circūdatā cingulis dicit. Vir. quoq; eiſdē q̄s græco noīe zōas uocat aſſerit cælū teneri. Stra. itē li. iiii. ſcri. q̄ cælū qnq; cōſtare zonis ſupponēdū eſt: qnq; ēt zonis terrā cōponi: in ſexto aūt rigore ut dicit ēt Pli. li. ii. & æterno pmit̄ gelu qcqd eſt ſubiectū duabus extremis: utriq; circa uertices hūc q ſeptētrionalis uocat̄ eūq; q aduerſus illi Auſtrinus appellat̄: harū utraq; habitatiōis impatiēs eſt: qa torpor ille glatialis nec aiali nec frugi uitā miniſtrat. Media zona: & ideo maxima æterno: afflatu cōtinui caloris uſta ſuper ea ſolis orbita eſt ihabitabilis quoq;. Inter extremas uero & mediā duæ maiores ultimis media minoris ex utriuſq; uicinitatis ī-tēperie tēperat̄ eæq; ipē iter ſe nō puiæ pp icēdiū ſyderis: ita terræ tris partes abſtulit cælū. De zōis āt plura Ma cro. li. ii. & Stra. li. iii. Zonæ: zona græce latine cinculus dr̄ zonion uero cīgulū: zoniſco & zōno cīgo. Per am bas: Mac. li. ii. per ambas, p īter ambas poetā uoluiſſe itelligere ſcri. zodiacus. n. iter ambas tēperatas uoluit̄. Nō p ambas. Obliquus ſignorū ordo: de zodiaco dicit qui circulus īterſecat equinoctialem & īterſecat̄ ab eodē in duas partes æq̄les: una autē eius medietas declinat in ſeptentrionē uerſus: altera in auſtrū: unde ab Ariſtotele in libro de generatiōe & corruptione circulus obliquus appellat̄. Conſtat autē ſolē per zodiacum circulū currētē neq; ſurſum ultra cancrum neq; ultra capricornum deorſum meare: ſed quū ad tropicorum confinia uenerit mox reuerti: Vnde & ſolſtitia uocant̄. Macro. etiā teſte lib. ii. Signorū: horū nomina ordo & numerus his pa-tent uerſibus. Sunt aries: tauri: gemini: cancer: leo: uirgo: libraq;: ſcorpius: arcitenēs: caper: amphora piſcis.

CHRI. Quinq; tenent cælum. Et uera mathematicorū doctrina: cælū in quinq; regiones diſtinguūt: q̄s græci qa cælū circūcingunt zonas noīant. Eadēq; rōne orbē terrarū qui cælo ſubiacet diuidūt: in qua re eſt ani-maduertendum qd̄ cū cælum in. ccc. ac. lx. gradus diuidat̄: ſinguli cæli gradus ſena ac quinquagena milia paſ-

Zona cæli

zodiac⁹

ſuum terræ ac inſup ex tribus partibus duas de mille paſſibus:itaq; cũ noſtra zona habitabilis:q̃ iacet inter tor
ridam & zonam frigidã ſeptentrionalẽ.xl.duobus gradibus:& quinq̃ginta minutis tegat̃:occupat in terra cir
citer duo milia q̃draginta ac octo milia paſſuum.Ve℞ quamuis ex priſcorum mathematicorum doctrina me
diã propter ardentiſſimos calores:ac extremos nimiã uim frigoris ĩhabitabilẽ dicat:tamen nõ ita abſolute ĩtel
ligendum eſt.Nam quãuis ægre ac difficulter torrida zona:qa ſol ab eo nũquã diſcedat atq; due extremæ:quo
niã ad illas nunq̃ accedat ſol ĩhabitabiles uideant̃.Tamen in partibus nobis ꝓpinquioribus a multis magniſq;
populis habitantur.Nã ut a torrida zona q̃ equinoctialis linea dicit̃ exordium ſummamus ſcri.Petrus de Abo
no qđ ſi ſub tropicis habitat̃ habitabitur ſub æquinoctiali:q̃ eſt in medio tropicorũ.ſ.cancri & capricorni:q̃do
quidẽ ut affirmat Ariſtoteles mediũ extremo℞ natura ſapit.Sed ſub cancro habitari demõſtrat Ptolemeus.Et
Virgilius in Bucolicis ſcribit.Aethiopũ uerſemus oues ſubſydere cancri.Igitur & ſub æquinoctiali habitat̃:p̃/
terea Ratio quare ſub:tropicis ſit difficilis habitatio duplex eſt.Primo propter longam Solis moram ſupra ca
put Aethiopum.Secunda propter directionem ſolis ſupra caput ipſorum.In æquinoctiali autem licet ſol di/
rectus ſupra capita habitantium ſit:tamen non diutius morat̃:cum ibi æquinoctium pene ſemper ſit: raroq;
.xii.horas excedat diebus: ut quod lux calefacit tenebræ refrigerent. Quapropter aerem in ea plaga contem/
peratiſſimum quam in aliis zonis credidit idem Petrus & fruges reliquoſque terræ fructus bis in anno matu/
reſcere:quoniam quatuor anni tempora bis ſingulis annis apud illos ſunt. Conciliator in æquinoctiali. Ara/
rim urbem ponit.Et Ptolemeus Taprobanem inſulam habitabilem ponit: quæ ex dimidia ſua parte ſit in
æquinoctiali.Quod etiam zona frigida habitetur: & Ptolemeus & poſt Ptolemeum coſmographiam ſcrip/
ſerunt.Sic probãt primo.n.zonam noſtrã in ſeptem diſtinguunt climata.Ve℞ cum ultimũ clima diem qui illi
maximus eſt ex.xvi.horis & dimidia parte unius horæ cõficiat:q̃cunq; regiones longiorẽ diem q̃ ille ſit: habẽt
iam extra noſtram zonã poſitæ in zona frigida conſiſtent:Sed ſcytæ & ſarmatæ & Britãnia inſula & nõnullæ
aliæ:ibi finitime.Eum diem habent qui plus quã decem & ſeptem horarũ ſit conſtat iã non in zona noſtra eẽ:
ſed in frigida ut magis minuſq; ſeptentrioni propinquæ ſunt.Vt in Bucolicis diſtinctius demõſtrauimus.

Mũdus ut ad ſcythiã Riphæaſq; arduus arces
Cõſurgit premitur Lybiæ deuexus ĩ Auſtros.
Hic Vertex nobis ſemper ſublimis at illum

❡SER. Mundus ut ad ſcythiã:iã hic diffinitio eſt
noſtri climatis.i.nr̃æ habitatiõis:q̃ a ſeptentrione ĩci
piens in auſtrali plaga deſinit.Riphæas aũt arces ſcy/
thiã dicit:cuius ſunt mõtes riphæi.¶ Arduus: excel/
ſus:& ſumma uerticæ arctatus.¶ Vertex nobis ſem/
per ſublimis.i.hæc pars mundi a nobis ſemp uidet̃.
¶ At illũ Sub pedibus ſtyx atra uidet.i.axem notion.i.auſtralẽ:q a nobis:nunq̃ uidetur:ſicut boreus.i.ſeptẽtrio/
nalis a nobis ſemp uidet̃:& ſicut uariæ ſunt philoſopho℞ opiniões:ita & hic uarie loq̃t̃:nã alii dicũt a nobis ab
ſcedẽtẽ ſolẽ ire ad antipodas:alii negãt:& uolũt illic tenebras eẽ ꝑpetuas.Mire ãt ait q̃ſi de ĩferis Styx atra uidet
maneſq; profundi:ut oſtenderet illud quod dicũt philoſophi recedentes hinc animas:& illic corpora ſortiri:
unde & Luca.ait:Regit idem ſpiritus artus orbe alio:quod uериſimile ẽ: qa dicit̃ anima:aut igni:aut uento:aut
aqua purgari:quod ut fiat neceſſe eſt dum per aut frigidas plagas:aut igneã tranſeunt.Et licet hoc alii a Vir. di/
ctũ per poeticã licentiã uelint:tamen ſciendũ ẽ eum poeticæ licẽtiæ inſeruiſſe philoſophiam.
❡ANTO. Mundus ut ſcy.ordo eſt:ut mũdus cõſurgit arduus:ad ſcythiã:& arces riphæas ita deuexus p̃mit̃
in auſtros libyæ quo pacto aũt mũdus nũc altus nũc dep̃ſſus ſit:licet Mãlius p ſupiora carmĩa ſatis apuit tantũ
aliq̃ ex Mac.addant̃.Is.n.li.i.de ſom.inq̃t ꝙ uti erigit̃ mũdus ĩ ſeptẽtrionalẽ plagã ita uergit ĩ auſtralẽ:ps.n. hæc
terræ:q̃ incolit̃ ab uniuerſis hoĩbus ad ſeptẽtrionalẽ uerticẽ ſurgit:& ſphæralis cõuexitas auſtralẽ nobis uerticẽ
in ima demergit.Cũ uero ſemp circa terrã ab ortu in occaſum cæli ſphæra uoluat̃:uertex hic q ſeptẽtriones hẽt
quoquo uerſum mũdana uolubilitate uertat̃:quoniã ſup nos ẽ ſemp a nobis uidet̃ ac ſemp oſtẽdit arctos oceãi
metuẽtes æquore tingi.Auſtralis cõtra:qa demerſus nobis ꝓ habitatiõis nr̃æ poſitiõe nec ip̃e nobis unq̃ uidet̃
nec ſydera ſua oſtendit:Hinc poeta dixit:hic uertex nobis ſemp ſublimis.At illũ ſub pedibus &c.¶ Ad ſcythiã:
Scythia regio eſt ad ſeptẽtrionẽ:q̃ qdẽ Iuſtino teſte li.ii.adeo editior oĩbus terris eſt:ut cũcta flumina ibi nata in
meoticũ:deinde in põticũ:& ægyptiũ mare decurrãt.Scythia ãt in orientẽ porrecta includit̃ ab uno latere põ/
to:ab altero mõtibus riphæis:a tergo aſia:& phaſi flumine.Riphæũ uero iugũ regionẽ hẽt aſſiduis obſeſſam
niuibus:qppe caſus cõtinuarũ pruinarũ quidã ibi exprimit pœna℞ ſimile dãnata pars mũdi:& ab rerũ natura
in nubæ æternæ caliginis merſa.¶ Lybiæ:libia aphricæ regio ægypto cõtermina:ut ſcri.Pli.lib.v. Strabo uero
lib.xvii.oſtẽdit totã aphricã libyã appellatã:plura etiã Solinus ca.xxiiii.¶ Deuexus: decliuis.¶ In auſtros:Mani.
lib.iiii.ait.Aſper ab axe ruit boreas fugit eurus ab ortu:auſter amat mediũ ſolem:zephyruſq; profundũ. De au
ſtro autẽ multa.Pli.lib.ii.ca.xix.¶ Vertex:polus arcticus.Fabi.lib.viii.ſcribit ꝙ uertex eſt cõtra in ſe aqua uel qc/
quid aliud ſimiliter uertit̃:inde ꝑp flexũ capillorũ pars ſumma capitis:ex hoc etiã in mõtibus eminentiſſimũ
idẽ quoq; Fabi.li.i.dixerat ꝙ uorſus:& uortices dixerũt antiq:q̃ primo Scipio aphricanus in e litterã ſecũdã uer Vertex
tiſſe dicit̃.Caper autẽ ait uertex capitis eſt uortex fluminis:ut aũt Pli.lib.ii.ca.xv.ſcri.poli ẽt uertices appellant̃. Vortex
¶ Styx:Strabo li.x.de arcadia inq̃t:apud phæneum ſane ſtigis aq̃ ſtant:ſic enim uocant lætalis aq̃ ſtillicidiũ:quã Verti/
ſacrã hominũ facit opinio.Pli.etiã lib.xxi.ca.ii.ait in arcadia ad phæneũ aqua profluit e ſaxis ſtyx appellata q̃ illo ces
necat:Hæc ille.Poetæ tamẽ fabuloſe deſcribũt inferorũ paludem eſſe deducit̃:quæ a ſtygnos quod eſt triſtitia. Styx
❡CHRI. Mundus:ut ad ſcythiam Riphæas:Riphæi montes Scythiæ in extrema parte germaniæ a perpe/
tuo uentorum iactu nominati ριπτειν .n.iacere eſt:in his Thanais fluuius oritur: ultra hos iacet hora aſſiduis
demerſa nebulis.¶ Vertex a uertendo:quia circa illum uertitur cœlum. Græce polus eadem ratione dicitur.
Nam πολεω uero eſt.¶ Semper:quia nunquam ſuo curſu diſcedit:ita quin nobis ſit ſupra caput.

¶SER. Maximus anguis:quia ipſe cæteris eſt maior.¶Circum perꝗ duas: & circum enim eſt & per : nam per utranꝗ labitur:maiorem cauda tangens:aluo complectens minorem.¶In morem fluminis arctos.Heſio. ποταμῷ ῥέοντι ἐοικώς.¶Oceani metuentes æquore tingi:hoc refertur ad fabulam.Nam hæ duæ pellices Iunonis fuiſſe dicuntur:quas poſt quam Iupiter in ſiderum numerum rettulit:Iuno rogauit Tethym ſuam nutricem:ne unquam eas pateretur occidere:unde nunc metuentes dixit : ſcilicet nutricem Iunonis.¶Vt perhibent:poetice:nam in rebus dubiis ſuam denegat fidem.¶Intempeſta:inactuoſa:alta:denſa:craſſa:qualis eſt intempeſta:poſſe autem hoc fieri in aliqua parte mundi:ut pene totum ſibi uendicet nox probat britãnia quæ lucis diues uix quoddam ſpatium noctibus cedit.¶Obtenta:obducta.¶Diemꝗ reducit:ut quando diſcedit a nobis:& dies clauditur:tunc illic ſit aurora.¶Afflauit anhelis : curſu anhelantibus.¶Sera: nocti uicina.¶Veſper: ſtella quæ & Venus & Lucifer dicitur:Nam ueſper:eo ꝙ quibuſdam menſibus ueſpere:Lucifer autem dicitur eo ꝙ quibuſdam mane oriatur.

Sub pedibus Styx atra uidet Maneſꝗ ꝓfũdi.
Maximus hic flexu ſinuoſo elabitur Anguis
Circum perꝗ duas in morẽ fluminis arctos
Arctos Oceani metuentes æquore tingi.
Illic(ut perhibent)aut intempeſta ſilet Nox
Semper & optenta denſantur nocte tenebræ
Aut redit a nobis aurora diemꝗ reducit.
Noſꝗ ubi primus eqs Oriens afflauit anhelis
Illic ſera rubens accendit lumina Veſper.

¶PRO. Hic flexu ſinuoſo elabitur anguis.Circum perque duas in fluminis arctos oceani metuentes æquore tingi: quidam draconem : quoius ſidus inter duas urſas: hoc eſt duos untriones exiſtimant eſſe echidnam qui cuſtodierit Heſperidum mala:Quidam conſecratum a Minerua tradunt: quo ſit educatus Erichthonius.Arctos autem ſunt duo untiones:quos metuere ait æquore tingi:quod nec occidant:nec oriantur autummat.Quidam ex oceano oriri ſidera:& in hoc canem occidere:quia ibi urſus noſter deficiat: ubi defecerit orizon fiat in alio ſic.¶Aut redit aurora.d.q.r.noſꝗ.u.p.e.o.a.a.Illic ſera rubens.a.u.ait enim aut æternã eſſe noctem in auſtrina frigida regione:quia ibi deficiunt ſolis radii:aut in antoerumene:quum occidat nobis ſol incipere ortum:aut quum oriatur ibi occaſum eſſe maximus.

Antipodes

¶ANTO. Sub pedibus ſtyx atra uidet:De habitantibus antarcticum ab hyemali circulo loquitur:qui nobis antipodes dicuntur:ut Iginus ſcribit: Cicero etiam in libro de ſomno docet: e quinꝗ terræ circulis duos habitabiles:quorum auſtralis ille:in quo qui inſiſtunt aduerſa nobis urgent ueſtigia:nihil ad noſtrum genus: Hic autem alter ſubiectus aquiloni tenui nos parte contingit.Vult autem Cicero intelligere:ut ſcribit Macro. libro ſecundo terram quatuor habitari locis:quum dixit hoſꝗ qui incolunt terram non modo interruptos ita eſſe:ut nihil inter ipſos ab aliis ad alios manare poſſit:ſed partim obliquos:partim tranſuerſos:partim omnes aduerſos ſtare nobis.Interruptio autem omnium generum a ſe diuerſorum:item quidem a Macro. diſtinguitur.Hi quos ſeparat a nobis peruſta.Similiter ab illis qui inferiorem zonæ ſuæ incolunt partem interiecta auſtrali gelida ſeparantur.Rurſus illos a uiuentibus per noſtri cinguli inferiora interiectio ardẽtis ſequeſtrat: & illi a nobis extremitatis rigore remouentur:Quemadmodum autem cæteri omnes ueſtigia ſua figere ad noſtra credantur:ipſe Cicero diſtinxit:& auſtrales quidem aperte pronunciauit aduerſo ſtare nobis dicendo: quorum auſtralis ille uidelicet circulus in quo inſunt aduerſa nobis urgẽt ueſtigia:& ideo aduerſa nobis ſunt: quia in parte ſphære quæ contra nos eſt morantur.Tranſuerſos uero ſtare nobis uoluit intelligi inferiorem zonæ noſtræ partem tenentes.Obliquos autem eos qui auſtralis circuli deuexa ſortiti ſunt. Pli. quoꝗ lib.ii.ca. lxvi.plura de antipodibus.¶Maneſꝗ profundi:inferos dicit.Nam quidam manes deos inferos tradunt.¶Maximus hic:uidelicet iuxta polum arcticum.¶Anguis:de dracone dicit de quo late Igi.& nos ibi ſuperius:Et lucidus anguis.¶Per duas arctos:Macro.libro.ii.docet hoc loco per pro interpoſitum eſſe: neꝗ enim anguis arctos ſecat:ſed circum eas:& inter eas uoluitur non per eas.¶Metuentes æquore tingi : ſcribit Iginus ꝙ hoc ſignum:ut plures dixerunt non occidit:& qui uolunt aliqua de cauſa eſſe inſtitutum necãt Tethym Oceani uxorem id recipere:cum reliqua ſydera eo perueniant in occaſum:ꝙ Tethys Iunonis ſit nutrix cui Caliſto ſuccubuerit:ut pellex:quod etiam latius docet Ouidius libro ſecundo metamorphoſeos. Re uera tamen non occidit:qui cum ſuper nos ſit polus arcticus ſemper a nobis uidet.¶Aequore ti.poetice loquitur. dicunt enim occidentia ſydera ſubire æquor:& hoc quia ita apparet cum ſit aliter.¶Illic:ſub polo antarctico qui ſubeſt nobis.

Intẽpeſta nox

¶Intempeſta nox:dicta eſt a tempeſtate:tempeſtas a tempore Intempeſta nox quo tempore nil agitur: quod alii concubium appellarunt:ꝙ fere omnes tunc cubarent:alii ab eo quod ſileretur ſilentium noctis.Plau. conticinium uocat: ut Varro ſcribit.¶Redit:ad illos nobis inferiores ſole occidente nobis.¶Aurora :eſt matutinus ſplendor ante ſolis ortum:ab eo ꝙ ab igne ſolis:ut auro aer aureſcit:Varro docuit.¶Equis:ſolis equi phlegon pyrois Eous & æthon.Solis equi lucis debent quatuor horæ:hæc rubet:hæc ſplendet:tamen hæc calet:illa tepebit.de his omnibus latius uideto noſtrum carmen de floribus.¶Illic: ſub pedibus noſtris manentibus. ¶Rubens ueſper:Plinius libro ſecundo capitulo decim oo ctauo inquit:ꝙ Saturno color eſt candidus.Ioui clarus.Marti igneus.lucifero candens:ueſperi refulgens.Mercurio radians.&cetera:idem quoꝗ libro ſecundo capitulo octauo de uenere ait:Præueniens quippe:& ante matutinum exoriens luciferi nomen accipit: ut ſol alter:contra ab occaſu refulgens nuncupatur ueſper prorogans lucem uicem ue lunæ reddens.

Cõticinium

Aurora

Planetarũ colores

¶CHRI. Styx: loquitur de antipodibus tanq̃ de inferis. De ſtyge uero dicetur in.vi.æneі. libro.¶Intempeſta:ideſt talis qualis apud nos eſt quæ intempeſta hora noctis dicitur hæc eſt circiter mediam noctem : quæ non habet idoneum tempus aliquid agendi.

¶SER. Hic.i.ex ratiōe aſtrologiæ:& ē cōcluſio:nā hoc dicit nō ſine cā ītuent̃ ſiderũ ortus & occaſus.hic.n.
uniuerſa noſcũt.¶Dubio cælo.i.ēt dubio cælo.qđ nũc ꝓſpera nũc aduerſa īgerit meſſibus idē.i. qñ ſit metēdi
tp̃s oportunũ.¶Serēdi.i.ſeminādi.¶Inſidũ:cui null⁹ pōt aut debet cōmitteř fidē:nā ſubito fallit hoīem.¶Mar
mor:mare.¶Quādo armatas deducere claſſes.i.qñ ſit tp̃s ad agendũ nauale p̃liũ.¶Tēpeſtiuā pinũ:opportunā:
nā tp̃e īportuno cæſæ arbores cito termites faciũt:ita.n.ligni uermes uocāt̃.¶Tp̄ibuſq̃ parē:de rebus cōtrariis
fecit declamationē:dicēdo parē ex diuerſis.Re uera.n.nihil eſt tā cōtrariũ inter ſe:q̃ æſtas & hiems: & tñ de his

Hinc tempeſtates dubio prædiſcere cælo
Poſſumus hinc meſſiſq; diē tempuſq; ſerendi
Et quando infidum remis impellere marmor
Conueniat quando armatas deducere claſſes
Aut tempeſtiuam in ſiluis euertere pinum.
Nec fruſtra ſignoꝝ obitus ſpeculamur & ortus
Temporibuſq; parem diuerſis quatuor Annũ.
Frigidus agricolam ſiquando continet imber
Multa forent quæ mox cælo ꝓperāda ſereno

annus efficit̃.¶Multa forēt q̃ mox cælo ꝓperāda ma
turare ſerēo dat̃:ordo ē.multa dat̃ maturare q̃ forēt
ꝓperāda ſerēo cælo.i.in ſerenitate.nā male qdā forēt
p̃ſentis tp̄is eē uolũt:ut ſit ſenſus.multa ſunt:q̃ matu
rare dat̃:mox cælo ſereno ꝓperāda.i.in uſũ ſereni cæ
li:qđ nō eſt idoneũ:licet re uera fore tātũ ſemp futuri
tp̄is ſit.nā foret & præteritũ & p̃ſens: & futurũ cōple
ctit̃.Saluſt.Ni uirtus:fideſq; ueſtra ſpectata mihi fo-
ret.i.eēt.ordo eſt.Multa maturare datur:& celeriter
facere: quæ ſi uelis cælo ſereno properanter facere:
non diligenter poteris facere: dum feſtinas.
¶ANTO. Hic:a boreali polo ubi ſydera ſunt plu
rima.¶Dubio cælo.i.īcerto aeri momēto.n. turbat̃.
¶Meſſiſq; diē.Var.lib.i.c.l.inqt meſſis ꝓprio noīe dr̃ Meſſis
in his:q̃ metũt̃:maxīe ī frumēto:quũ uero ē matura ſeges metēdũ fieri āt dēt decreſcēte potius q̃ creſcēte luna:
ut idē edo.cap.xxvii.dicti li.& Col.li.ii.ca.xxi.ait.ſed quũ matura fuerit ſeges anteq̃ torreat̃ uaporibus æſtiui ſy
deris:q ſunt uaſtiſſimi per ortũ caniculæ celeriter demetat̃ &c.plura ēt ſcri.Palladi.de mēſe Iu.k.ii.¶Marmor.i.
æquor ipſum mare.n.marmor appellāt propter albas ſpumas:& marmoreas manus pp albedinē:unde Oui.li.
ii.met.de Nar.ait:Nudaq; marmoreis ꝑcuſſit pectora palmis:& Gel.lib.ii.cap.xxvi.ſup illo Enni uerſu: Verrũt
extemplo placide mare marmore flauo ait qđ nō uidebat̃ ei ceruleũ mare cō marmore flauo cōuenire.Sed cũ
ita ſit:ut flauus color uiridi:& albo mixtus ſit:pulcherrime ꝓrſus ſpumas uirētis maris flauo marmore appel-
lauit hæc ex illo.Quare certũ eſt mare marmor dici pp albas ſpumas.¶Infidũ:Hinc Seneca epi.q̃rta īquit: noli
huic tranqllitati cōfidere:momēto mare euertit̃: eodē die ubi luſerũt nauigia ſorbent̃.¶Armatas:claſſes ſcrib.
Pli.lib.vii.q; claſſe princeps depugnauit minos pugnare autē ex quo Theſſali q cētauri appellati ſunt inuenire.
¶Tēpeſtiuam pinũ:Cato ca.xvii.īquit:rebus materies ubi ſolſtitiũ fuerit ad bruma ſemp tēpeſtiua eſt q̃ mate-
ries ſemē hēt:quũ maturũ ſemē hēt tũ tēpeſtiua eſt:q̃ materies ſemē nō hēt: quũ globet tũ tēpeſtiua eſt eo qa ſe
mē uiride:& maturũ hēt Mac.ēt li.vi.ſat.meminit.¶Tēporibuſq; parē.¶Annus:a q̃liter in q̃tuor diuidit̃ ꝑtes
ſeu tp̄a:ſunt āt Ver:æſtas:autũnus:Hyems:Vtq; Mac.iqt:li.vii.Ver deus omniũ fabricator calidũ fecit:& hume
ctũ.Sicca ē æſtas & calida:autũnus ſiccus:& frigidus:hyems hũida pariter:& frigida ē.Var.āt li.i.cap.viii.ſcri. q̃
uer dies hēt Nonagītaunũ:æſtas Nōagītaquīq;:autũn⁹ Nōagītaunũ:hyems Nōagītanouē.Quādo āt hæc oīa
initiũ habeāt uide ibi:Verre nouo Geli.&c.¶Frigidus agricolā:Docebit iā agēda agricolis imbri cadēte: Cato
ēt.xxxix.ait:Vbi tēpeſtates malæ erũt quũ opus fieri non poterit:ſtercus de ſterquilinio egerito:bubile: ouile:
cortem:& uillam bene purgato &c.¶Mox.i.ſtatim:uel deinde:nam & poſt legitur in antiquis.
¶CHRI. Tēpeſtiuā:Omne qđ ſuo tēpore fit tēpeſtiue fit.M.aũt Cato ſic ſcri.Materies item ridica ubi ſolſti
tiũ fuerit ad brumā ſemp tēpeſtiua ē:Quæ materies ſemē hēt:cũ matuꝝ ſemē hēt tēpeſtiua ē:q̃ uero nō hēt cũ
qlibet.i.corticē detrahit:& germīa.¶Parē:Quāuis ex cōtrariis fiāt anni.ſ.ex frigore:& calore:& ſicco:& humi-
do:tñ eā ſeruāt parilitatē:ut hyemes oēs frigide: æſtates oēs calidæ:q̃tuor.t.incipit.n.annus a uere qđ facit ītroi
tus ſolis in arietē:nō ſolũ qa illa ꝑs anni īfantiæ puritiæq; ſimilis fit.Veꝝ ēt qa:ut oſtēdũt mathematici īcipiēte
die illo:q primus oīum illuxit:ꝓpterea q; iure natalis mũdi uocat̃:aries ī medio cælo fuit:& qa mediũ cælũ q̃ſi
mũdi uertex ē aries:ꝓpterea q; primũ ſignũ inter oīa habitũ ē:q & mũdi caput in exordio lucis apparuit.Tũc āt
cācer lunā geſtabat:Sol cũ leōe oriebat̃.Mercu.in uirgine.Vēus ī libra.Mars ī ſcorpiōe.Iuppiter in ſagittario. Sa
turnus ī capricorno erat.¶Frigidus:uel noxius hũanis corporibus.Noxiũ.n.ꝑſeuerare ſub pluuiis:uel epithetũ Noxiũ
ē aquaꝝ:ſunt.n.frigide.Vel frigid⁹ diſcretiuũ ſit epithetũ.Oꝑant̃.n.nōnulla aliqñ in pluuia:q̃ nō afferat ſecũ fri
g⁹.Ego frigid⁹ hymber.q.d.nō oīs hymber:ſed ille q ē frigid⁹.¶Properāda:Aduertēda ē uis notioq; uerboꝝ.
Eſt.n.feſtinare ꝓpare:& maturare. Feſtīatio igit̃ & ꝓpatio hēt in ſe utiq; tumultuariā celeritatē:quis q feſtinat feſtinar̃
multa qdē īchoat:ſed nihil ꝑficit.Qui āt ꝓperat īchoata qdē ad exitũ ꝑducit.Sed tñ urgēte celeritate multa ne Prope-
ceſſe ē nō oīno abſolute fieri.Maturare āt ſecũdũ Nigidiũ ē:qđ nec ſerius ē:ſed mediũ quoddā:Vñ pōa matura rare
ſunt q̃ neq; acerba & īmitia:neq; rurſus caduca & nimiũ cocta:ſed tp̃e ſuo tēperate adulta.Hāc īterp̃tationē ni- Matura
gidianā ſic Aug.explicabat σπεῦ δεβραδεωσ:p qđ mōebat ad rē agēdā adhiberet̃ & īduſtriæ celeritas: & dili re
gētiæ tarditas.Ex qbus cōtrariis fit maturitas.Poeta ergo in hoc loco ꝓperare & maturare tanq̃ cōtraria pōit.
Nā in pluuiis fiunt ea q̃ p ociũ ſub tecto fieri poſſunt.Ne mox ſicco cælo cogamur eodē tēpore facere: & q̃ ſub
tecto fieri poterāt:& q̃ nũc ſub diuo facere urgemur.Ergo ubi diuerſis tp̄ibus utraq; maturari p belle poterāt.
Nunc eodē tēpore ꝓperare urgemur.Vnde ait Pli.malũ patrēfamilias eſſe qſquis interdiu faceret: quod noctu
poſſet:niſi tēpeſtate cæli peiorē qui ꝓ feſtis diebus ageret quod feriatis deberet.Peſſimũ qui ſereno die potius
ſub tecto operaret̃ q̃ in agro Vides ergo quid ſit maturare.Itaq; cũ ſignificamus qd feſtinantius factum rectius
præmature q̃ mature factũ dicimus Afranius in togata.Appetis dominatum petens ꝑconem atq; immature.

Maturare datur. durum procudit arator
Vomeris optuſi dentem cauat arbore lintres
Aut pecori ſignũ aut nũeros ĩpreſſit aceruis.
Exacuunt alii uallos furcaſq; bicornes
Atq; amerina parant lentæ retinacula uiti.
Nunc facilis rubea texatur Fiſcina uirga.
Nunc torrete igni fruges nunc frangite ſaxo.
Q uippe etiam feſtis quædã exercere diebus

¶SER. Procudit:cudendo extenuat.¶ Vomeris optuſi dentẽ:antiqui tamẽ n addebãt:qđ nos ꝓpter eupho
niã in aliquibus detraximus:ut optuſus in aliqbus n remãſit:ut tunſus.¶ Lintres:fluuiales nauiculas.¶ Aut pe/
cori ſignũ aut numeros impreſſit aceruis.i.facit aut characteres qbus pecora ſignantur:aut teſſeras: quibus fru
mentoꝶ numerus deſignatur:nã numeros ꝑ literis poſuit:qbus numeri continentur.¶ Amerina retinacula:
uirgas de quibus uites religanť:q̃ uirgæ abundant circa amerinũ oppidum Italiæ:cuius crebrã in Roſciana fa/
cit Cicero mentionẽ.¶ Lenta:flexibili:hic cõputat ea quæ quilibet domi poteſt facere:dum ab agricultura plu/
uiis impediť:aut nimiũ frigus terrã conſtringit.Cũ/
cta.n.rutilia ſunt humano uſui:q̃ hic dicit & quouis
tẽpore poſſunt fieri.¶ Exacuunt:repurgant:& refor/
mant in altitudinẽ priſtinã.¶ Vallos:foſſas & muros
de terra factos:& glebis q̃ fiunt in circuitũ cohortiũ
& uineaꝶ:aut qbus aq̃ ducunť de locis aquoſis.¶ Bi
cornes:duorũ cornuũ.¶ Facilis fiſcina:leuis ad faciẽ/
dũ.¶ Rubea uirga:q̃ abundat circa rubos Italiæ op/
pidum.Hora.Inde rubos feſſi ꝑuenimus.i.ea uirga:
quæ apud rubos plurima naſciť.¶ Nũc torrete igni
fruges:ſiccate.¶ Frangite ſaxo:hyſterõ proterõ tanq̃
dicat torrete igni coqte panes:& poſtea dicat frangi/
te ſaxo:cũ prius ſit frumẽtũ molere:& deinde factos
panes coquere:ſed recte & ordinate dixit:nam torrere fruges nõ de coquendis panibus:ſed de ſiccandis frugi/
bus dixit:qđ fit primũ & poſtea ſiccate fruges moluntur & ꝑcipit parandũ eſſe panem: quo utendũ ſit ſereno
cælo:ne ea res tunc ſit impedimento.¶ Quippe etiã:Non mirũ eſt ruſticum aliquas res facere debere per plu/
uias:quom ſint quædam quæ facere poſſit etiam feſtis diebus.

Matu/ ¶ANTO. Maturare:id ſignificat eũ modo ſtudium adhibere feſtinum:auctore Nonio & Gel.lib.ix.ca.xi.
ra ait:ꝙ Publius Nigidius:Maturare inqt eſt qđ' neq; citius eſt:neq; ſerius: ſed mediũ quidã & temperatũ eſt.At
iam qđ' nõ ſegnius ſed quod feſtinãtius fit id fieri mature diciť hæc & plura Gelli. & Macro.lib.vi.¶ Procudit:
Linter cudẽdo extenuat.¶ Obtuſi:ſeu hebetis.¶ Lintres:linter genus eſt doli ruſticani ut oſtẽdit Cato priſcus ſed hic
pro naui accipi põt: de qua Feſtus ait.Nauia lignum cauatum ut nauis:quo in uindemiis uti ſolent.Marcellus
uero ait:lintres naues fluuiales.Virgi.lib.i.Geor.Cauat arbore lintres.De nauia magis placet uel de dolio ruſti
cano ut patuit.Aut pecori ſignũ.Col.lib.xii.ca.i.loquẽs de Ianuario circa finem ipſius ait:His etiam diebus ma
turi agni & reliqui fœtus pecudum nec minus maiora quadrupedia charactere ſignari debent.Idem quoq; lo
Numer quens de fine Aprilis ait:eodem tempore fœtus fœcundi pecoris ſignari oportet.¶ Numeros impreſſit acer:nu
merus eſt multitudo ex unitatibus conſtituta:ſolent aũt agricolæ modiorum numeros aceruis ĩpis frumento
Ameri/ rum imprimere.i.deſignare:uel manu:uel baculo aliquo illos imprimendo.¶ Vallos:palos.¶ Amerina retina
na cula:ameria:ut Stra.ait lib.v.urbs eſt in Vmbria retinacula autem intellige ſalices.Col.n.lib.v.de ſaliceto ſic ait
Amerina ſalix gracilem uirgam & rutilã gerit:Meminit itẽ Pli.lib.xvi.ca.lii.¶ Rubea uir.Acro. Hora.lib.i.ſer/
monum:inde rubos feſſi peruenimus docet Rubos eſſe italiæ urbem:afferens quoq; hunc Virgi. locum. Ego
tamen de uirgulto ſanguineo intelligo:poteſt etiam de rubro ipſo intelligi.¶ Fiſcina:a ferẽdo dicta:ea enim cõ/
portanť fructus ac res neceſſariæ.Varro teſtis.¶ Nunc frangeret:prouerbium dum pluit molendum eſſe.¶ Eti
am feſtis.Col.lib.ii.ca.ulti.ait ꝙ pontifices negant ſegetem feriis ſepiri debere.Vetant quoq; lanarum cauſa la/
uari oues niſi propter medicinam.Virgi.ꝙ liceat feriis flumine abluere gregem præcepit:& iccirco adiicit flu/
uio merſare ſalubri.i.ſalutari.Sunt.n.uitia quorum cauſa pecus utile ſit lauare.Feriis autem ritus maiorum eti
am illa permittit Far pinſere:faces incidere candelas ſeuare uineam conductam colere:piſcinas lacus foſſas ue/
teres tergere & purgare ſtercora æquare:caſeum facere &c.

¶CHRI. Procudit:ꝑducendo acuit qui iã a ratiõe hebes factus erat.¶ Cauat ſi ex una ſolida arbore facit lin
Vallus trem dicemus cauat lintrem in arbore.i.cauando arborẽ facit lintrem.¶ Vallos:in maſculino genere ſignificat
Vallũ ſingulos palos.Vallum uero in neutro ſignificat ſeriẽ multis palis.¶ Amerina:ab ameria quæ urbs ſabinorum
Dies eſt:ut rubi in Campania oppidum fuerunt.¶ Feſtis:dierum diuiſio eſt:ut alii feſti : alii interciſi dicantur. Feſti
profeſti dies dicati ſunt in quibus ſunt ſacrificia:æpulæ:ludi feriæ. Profeſti ii ſunt in quibus rempublicã & priuatã ge/
Dies rere licet.Hi cõtinẽt faſtos comitiales cõperendinos & præliares.Interciſi uero deorũ hominumq; cões ſunt.In
ĩterciſi his cũ hoſtia ceditur:fari nefas eſt:interceſa & porrecta fari licet.Rurſus cũ adoletur nõ licet.De feſtis & ꝓfeſtis
ita ait plautus.Feſto die ſi quid ꝓdegeris ꝓfecto egere liceat niſi peperceris.Lõge plura notãda ſunt in diuiſiõe
dierũ:Sed iis erit accõmodatior locus.Conſultus autẽ ſceuola quid feriis agi liceret inquit qđ' prætermiſſum
noceret.Itaq; neq; q bouem adhibitis opis ex ſpecu:quod lapſus eſſet eduxiſſet.Neq; qui fractam tecti trabem
fulciſſet ferias polluebat.M.aũt Var.ait: negare pontifices ſepes feriis ſepiri debere.Vetant quoq; oues lanarum
cauſa lauari:ſed propter medicinã:Vnde poeta fluuio ſalubri dixit.Licet præterea in feriis far pinſere faces inci/
dere:cãdelas ſcuare piſcinas:lacus:foſſas:ueteres tergere: & purgare:prata ſicilire:ideſt ſtercora æquare:fœnum
in tabulata componere:fructus olíueti conductos cogere caſeum facere.Arbores ſerendi cauſa collo: uel mulo
clitellario afferre.Sed iuncto aduehere non permittitur.Neq; apportata ſerere:neq; terram aperire:neq; arbo/
rem collocare:neq; ſementem adminiſtrare niſi catulo feceris.Vuas & oliuas conditas legere licet.In horto qc/
quid olerum cauſa facies omne licet.M.Cato Mulis equis aſinis nullas ferias eſſe dixit: Idemq; iungere boues.
permittit lignorum & frumentorum aduehendorum cauſa.¶ Sepes : qua agrum circundamus. Hinc ſepire.

¶SER. Fas & iura ſinūt:diuía:hūanaq; iura pmittūt.nā fas ad religionē:iura ptinēt ad hoīes.¶Riuos deducere nulla Relligio uetuit.i. ſiccare:nam irrigare īducere eſt:ut Deinde ſatis fluuiū īducit.Sane ſciēdū ſecūdum Varronē cōtra religionē eē uel ſi irrigēt agri lauēt aīalia feſtis diebus.nymphæ.n.ſine piaculo nō poſſūt moueri:ſed ſcimus neceſſitati religionē cedere:uñ pite Vir.ait:Balantūq; gregē fluuio merſare ſalubri.i.ſalutifero:nā dicturus ē ī tertio.ſcabie tētari aīalia niſi lauēt.De irrigatiōe uero nihil ad hūc ptinet locū:qa deducere:ut diximꝰ ſignificat ſiccare.¶Vetuit:ꝓhibuit.¶Prætēdere ſepē:circūdare & oppōere:& ſubaudi nulla religio uetuit.

Fas & iura ſinunt.riuos deducere nulla
Relligio uetuit ſegeti prætendere ſepem
Inſidias auibus moliri incendere uepres
Balantumq; gregem fluuio merſare ſalubri.
Sæpe oleo tardi coſtas agitator Aſelli
Vilibus aut onerat pomis lapidemq; reuertēs

¶Inſidias auibus moliri.i.aucupia facere.¶Incēdere uepres:hoc āt ſicut & ꝓprie licet & feſtis diebꝰ agerē. ¶Balātūq; gregē.i.ouiū frequēter mergarē ꝓpter ſcabiē.¶Coſtas aſelli:aut re uera coſtas: aut clitellas: ut Hor.Hi muli capuæ clitellas tpe ponūt.¶Agitator: uerberator:ab agēdo dcūs.¶Vilibꝰ pōis: abūdātibꝰ ut Vileq; faſellū.¶Lapidē īcuſū:manualē molā cudēdo aſperatā.

¶ANTO. Fas & iura:fas a fando dicit auctore Feſto:fas ad religionē iura ptinēt ad hoīes:fas igit & iura ſinūt.i.diuina humanaq; iura pmittūt:nā fas lex diuīa eſt.ius lex humana.¶Riuos deducere.i. attenuare uel detergere teſte Macro.lib.ſat.iii.Nā feſtis diebus riuos ueteres ſordidatos detergere licet:nouos fodere nō licet. Et Pli.lib.xviii.inquit humiliorē agrū foſſione cōcidi atq; ſiccari utiliſſimū eſt:foſſas āt retuſis locis aptas relinqui.Religio eſt deoꝝ cultura ut Nonius īquit religio itē metus uel ſollicitudo:legito āt plura in Gel.lib.iiii.ca. Religio
ix.& in Macro.lib.iii.¶Sepē:de ſeptis & ſepibus multa Varro lib.i.cap.xiiii.&.xv.¶Inſidias:inſidere ē doloſe aliquē expectare:unde & īſidiæ nominatæ ſunt Virg.lib.xi.Et ſyluis inſedit iniqs.¶Vepres:ſpinas.¶Fluuio merſare ſalubri:id iā patuit p columellā.Sed Macro.ēt lib.iii.id quoq; declarat dicens cauet.n.iure pōtificio ut quoniā oues duabus ex cauſis lauari:aut ut curet ſcabies aut purget lana.Feſtis diebus purgādæ lanæ grā oues lauari nō liceat:liceat āt ſi curatiōe ſcabies abluēda ſit:ideo hoc īter cōceſſa nūerauit.¶Balātūq; gregē &c.¶Coſtas: dorſum.¶Agitator:ductor agaſo aliter.¶Incuſum : cudere a cedēdo dictum:ut ait Feſtus.inde fit incudo īcudi uel incuſi incuſum per ſimplex.ſ.quod latius in ſpica oſtendi.

Inſider Inſidiæ Cudo Incudo Aſinus

¶CHRI. Agitator:aſſiduus ac frequēs impulſor.Nā cū aſinus & ſenſu & corpore tardus ſit:qa in eo attra bilis ē niſi aſſiduo uerberet nō mouet.Nā ut ait Albertus magnus:in qbus attra bilis pdominat pdurioris corporis ſunt:unde minus ſentiūt.Quinetiā ſi ex corio aſini quo onus portat calcei fiunt:nullo q̄uis aſſiduo & longo itinere frāgi poſſunt ſed adeo dureſcūt ut pedes illud ferre nequeāt.Verū adeo lubrici ſunt huiuſmodi calcei ut geſtātes ſæpe ad caſum impellant : Adeo frigidus eſt aſinus ut in frigidis locis non naſcat. Sunt aſini ſilueſtres quos onagros græci appellāt:Ex hiis igitur manſuefactis & Aequa ueloces incurſu mulæ gignunt duritia eximia pedū:ſed rugoſo corpore:indomito animo:ſed generoſo.Onagro & aſina genitus oēs antecellit: Horū in Phrigia & lycaonia greges multi ſunt:q ad ſeminatiōes idonei ſunt:q ferro fit māſuetus & facile ex māſueto ferus nūq māſueti ī Italia ſunt oēs:ſed in ea reatini reliquos antecellūt:pſtātiſſimi ēt in arcadia. Hinc Perſius:Findor ut arcadiæ pecuaria rudeī credas:Pullos aſinaꝝ epulari mecœnas īſtituit. Poſt eū īteriit auctoritas ſaporis.

Incuſum aut atræ maſſam picis urbe reportat.
Ipſa dies alios alio dedit ordine Luna
Felices operum.quintam fuge. pallidus Orcus
Eumenideſq; ſatæ tum partu terra nefando
Cœumq; Iapetumq; creat ſæuomq; Typhoea
Et coniuratos cælum reſcindere fratres

¶SER. Maſſā pi.ur.re. aut q oleū uel pōa portauerat ad urbē:aut certe iō reportat:qa pix ī agris naſcit: & ī urbē diſtracta ī agrū a pleriſq; reportat.¶Ipſa di. al.pleniſſime de Lūæ diebꝰ oībꝰ expſſit Heſi. ηματα δ᾽ ἐκ διόθεν πεφυλαγμένος εὖ κατὰ μοῖραν πεφραδέμεν δμώεσσι τριηκάδα μηνὸς ἀρίστην ἔργα τ᾽ ἀποπτεύειν ἠδ᾽ ἁρμαλίην δατέασθαι Quā rē breuiter iſte plibat.¶Felices operū:aptos felicibus opibus.¶Quintā fuge: Dī.n.hic numerus Mineruæ eſſe cōſecratus:quā ſterilē eſſe cōſtat:unde etiā oīa ſterilia qnta luna naſci dicunt:ut Orcus:furiæ:gigātes.¶Pallidus:qa pallidos facit.¶Eumenides:ut ſæpe diximus κατ εὐφημισμόν:eumenides uocāt.¶Nefando:ſacrilego.p Cœum āt & Iapetū:& Typhoeū omnes gigātes intelligunt.¶Fratres:Othū & Ephialtē dicit:q fuerūt filii Neptuni & nouē digitis ſingulis creſcebāt mēſibus:qua freti altitudine cælum uoluerunt euertere:ſed confixi ſunt ſagittis Apollinis & Dianæ.

¶ANTO. Maſſam picis:Col.li.xiii.ſcri.picē ruſticos opari & ī uaſis & in uinis cōdiēdis: ſed plura Pli.li.xiiii. ca.xxiiii.¶Luna:Pli.li.xviii.ca.xlvii.ait q Vir.ēt ī numeros lunæ q̄dā digerēda putauit Demo.ſecutus oſtētatiōnē.Multa ēt Var.de lunaribꝰ diebꝰ li.i.ca.xxxvii.¶Quītā fu.ueteri ſupſtitiōe creditū ē qcqd.v.lūa naſceret ſterile atq; dānoſum fore:īfantēq; tūc natū iuuenē morituꝝ.Heſio.quoq; de diebꝰ ſic ait.Sit tibi pterea ſeries ſeruāda dieꝝ Ab Ioue natæ oēs:ſunt ab Ioue tpa nata.Vltima mēſis erit nullo exercēda labore:Hac genio utēdū illa oēs feſta p urbes Ducit illa foꝝ claudit:neq; iura reſoluit:Prima dies ſacra eſt:& q̄rta & ſeptima prima. Natus Apollo die radiātia lumina fudit.Luce domū q̄rta fœlix ducēda ſit uxor.Omine captato:ſunt oīa ꝓſpera rebꝰ. Et licet īcuruā trabibꝰ cōponere nauī.At qntas fuge:nāq; illaꝝ pallidus orcus Tū diræ eumenidū facies toto orbe uagātis.Caſtigāt ſi q̄ ī terris piuria falſū Affirmāt:q̄ lis alterna agitata creauit:Sexta dies triſtē oſtēdit mulieribꝰ ortū.Læta uiris:multiq; ēt naſcūt ī illa.Quis mala mēs fallax aīus fallatia uerba.Et q cōcubia exercēt arcana p artē:Hac ouibꝰ fœtus licitū caſtrare uel hedos.Et licet īfixa pecudes circūdare mādra.Scīdimꝰ octaua forti gēitalia tauro:Caſtramuſq; ſues fœlix ē pōere plātas.Nona uiros gigni uel amica ſorte puellas. Luce uiris de-

cima fauſtos quoq; credim⁹ ort⁹. Vnaq; poſt decimã fœlix ĩcidere uites: Et tẽpeſtiuã ſegeti ſuppõere falcẽ. Hoc curat biſſexta ẽt fœlicior illa: Stamĩa & ex alto tenuiſſima torqt arachne. Ingẽtẽ accumulãt formicæ farris acer/uũ. Et iuuat arguto pcurrere pectine telas. Tũc quoq; ſylueſtres licitũ caſtrare iuuẽcos. Tertia poſt decimã plãtaribus optĩa ſurgit. Spargere ſemẽ humi pallet cõtraria ſp. Quartaq; poſt decimã mulierũ pſpera natu. Sextaq; poſt decimã plãtaribus ĩuida ſurgit. Septima poſt decimã cereris terat ordea ſacræ. Ingẽteq; licet ferro diſcĩdere ſyluã. Ac uarias aptare trabes: qbus ardua tecta Moliri: aut ſtructã poſſis agitare carinã. Orcus. i. pluto. ait. n. Cicero in Verinis ut alter orcus ueniſſe ætnã & nõ Proſerpinã: ſed ipam Cererẽ rapuiſſe uideat. Sũt q uelĩt orcũ dictũ ex eo q; dii iurabãt p ſtygẽ. Eſt. n. orcos iuſiurãdũ: & orcoo ad iuſiurãdũ uoco. Eſt orcus ẽt apud Home. li. ii. iliad. Theſſaliæ: fluui⁹ q peneũ olei iſtar ſupnarrat: ſed breui ſpatio portatũ abdicat penales aq̃s dirisq; gẽitas ar/gẽteis ſuis miſceri recuſat auc. Pli. li. iiii. ca. ix. Eumenides: furiæ dñr p antiphraſim Alecto Tyſiphõe Megæra ab eu & mane qđ utrũq; bonũ ſignificat: cũ ipſe oĩ bono careãt: ſunt q mites ĩterptent. Eaꝝ noĩa ĩ carmĩe de floribus ſum ĩterptatus: fuere ãt Noctis filiæ ſm Maronẽ. Tũ partu: Titan: cæli filius uxorẽ habuit Terrã: ex q̃ plures ſuſcepit filios cũ qbus aduerſus Iouẽ deoſq; reliquos bellũ habuit: eiſq; cælũ conãtes eripere mõtes mõtibus ſuperĩpoſuerũt: demũ a diis ceſi & fulmine ĩterẽpti ſunt. Ex eoꝝ poſtea ſanguine & terra nati ſunt gigãtes q ẽt bellũ mouere Ioui ut patres fecerãt: atq; eos adeo terruere: ut ĩ ægyptũ uſq; formis mutatis fugarẽt: habuereq; pedes anguineos. Sed de gygãtũ hiſtoria Macr. li. i. ſat. legito. Et Stra. li. v. de cãpo Phlegræo meminit. Cœũ: is Titanis Terræq; fili⁹ Latonæ pr̃ extitit: ut aſſerit Oui. li. vi. Iapetũ: ĩ antiq̃s textibus Iapetitũ & Iapitũ legi. Typhoea: Typhõ uel Typhoeus triũ ſyllabaꝝ cũ eu diph. ĩ fine: & nõ cũ oe diuiſa uel cõiũcta: Gygas fuit de quo Sene. ĩ Octauia: nõ tã feꝝ typhona neglecto Ioue irata tellus edidit quodã parẽs: hũc dicit Lac. Iouẽ puocaſſe de regno: hic ab irato Ioue fulminatũ: & teſte Oui. li. v. meta. Siciliæ ſuppoſitus ẽ Typhos ãt ſupbia dr̃: Typho ĩcẽdio Typhoome inaniter iacto ſupbia. Fratres: Otũ & Ephialtẽ ĩtelligit q fuere Neptũni filii ex Iphimedia uxore Aloei filii Titanis & terræ. Hic Aloide dicti Vir. li. vi. æne. Hic & aloidas geminos ĩmania uidi Corpora: q mani bus magnũ reſcĩdere cælũ Agreſſi: ſupriſq; Iouẽ detrudere regnis. Hii ut aiũt nouẽ digitis mẽſe quoq; excreſcebãt. Dicit ãt Home. iis iõ tã magnũ ĩcremẽtũ fuiſſe eo q; a terra nutrient̃ eoſq; nõ amplius. ix. ãnis uixiſſe: & eoꝝ deſignãs magnitudinẽ dicit nouẽ brachioꝝ amplitudinẽ habuiſſe longitudinẽ uero nouẽ paſſuũ: ut aiunt.

CHRI. Maſſam picis: nã antiq agricolæ & ad uina cõdiẽda & ad uaria quadrupedũ hominumq; remedia & ad multos alios uſus picẽ adhibebant. Ergo emebant picem in urbe: quã in agrũ referrẽt. Reportat: quia e locis ubi enata eſt in urbem uenalis importatur: atq; ex urbe a uariis empta rurſus in agrum reportatur.

> Ter ſunt conati imponere Pelio Oſſam
> Scilicet atq; Oſſæ frõdoſũ ĩuoluere Olympũ.
> Ter Pater extructos diſiecit fulmine montes.
> Septima poſt decimam felix & ponere uites
> Et prenſos domitare boues & litia telæ
> Addere. nona fugæ melior contraria furtis.
> Multa adeo melius gelida ſe nocte dedere
> Aut cum ſole nouo terras irrorat Eous.
> Nocte leues ſtipulæ melius nocte arida prata
> Tondentur noctis lentus non deficit humor.
> Et quidam ſeros hiberni ad luminis ignes
> Peruigilat ferroq; faces inſpicat acuto.
> Interea longum cantu ſolata laborem
> Arguto coniux percurrit pectine telas.

SER. Pelio oſſam: o lõga ẽ: ſed fit breuis ſequẽte uocali o: ut Sub ilio alto. Septĩa poſt decimã fel. aut ſeptimã decimã dicit: aut hoc dicit felix qdẽ ẽ ſeptĩa: ſed felicior decima: ut primũ locũ decimæ relinquat Alii q̃rtã decimã accipiũt: ut ſit felix ẽ ſeptĩa duplicata. i. cuius nũerus poſt decimã inuenit̃: quo die re uera meli⁹ uites põimus. Nõa fugæ melior cõtraria furtis: nõ ut qbuſdã ĩperitis uidet̃ Vir. aut fugã ſeruis ſuadet: aut eis ĩdicat dies: qbus ſe a rapinis abſtineãt: nã & fugã de pfectiõe & curſu legim⁹: ut Simul arua fuga ſimul æquora uerrit. Etiã uelocẽ equũ fugacẽ dicim⁹: & fuga põt ẽt hõeſta eẽ: ut ſi qs hoſtẽ. ſi qs imminentẽ tyrãnũ: ſi qs ſæuũ iudicẽ fugiat. Cõtraria aũt furtis illuc ſpectãt: ut domĩo ſit ſpes ĩueniẽdi qđ amiſerit: & ſeruus rapere aliqd aufugiens formidet. Adeo: ualde. Terẽ. Adoleſcẽtẽ adeo nobilẽ. Melius ſe nocte dederũt: melius noſtro obſequũt̃ labori. Nocte: nomẽ ẽ: adeo ut ei Hor. iũxerit ppoſitionẽ: ut Iugulẽt hoĩes: ſurgũt de nocte latrões: nam aduerbiũ noctu facit: ſicut diu. Saluſt. Diu noctuq; laborare: feſtinare. Nõ deficit: non deſerit: unde & q deſerũt exercitũ: ad hoſtes trãſeuntes defectores uocant̃. Sole nouo. i. oriẽte die & ſole adhuc recẽti nec dũ feruẽti. Irrorat: illuſtrat: aut. n. certe matutĩo tpe ros cadit: & dicit hoc loco & die & noctu ĩſiſtẽdũ labori. Eous. i. lucifer: de quo ẽt Ciria ĩ Smyrna ſicut ait Te matutinus flẽtẽ cõſpexit eous: & flẽtẽ paulo uidit poſt heſpus idẽ arida prata iã matura. Tõdẽt̃: ſecãt̃ noctes actũs pluralis. Faces ĩſpicat: ĩcidit ad ſpeciẽ & ariſtaꝝ imaginem.

PRO. Pelion & oſſam: montes Theſſaliæ.

ANTO. Pelio: Pelion Oſſa & Olymp⁹ Theſſaliæ mõtes ſũt ut Solius etiã edocet. Conati: ĩ hoc uerſu bis nõ fit ſynalœpha. Multa adeo: docebit iã q nocturno tpe q̃q; diurno melius fiãt. Adeo. i. certe: uel adeo melius. i. lõge melius: Heous: heoos. Lucifer matutinis oriẽtalis Heous dicit̃ Eeos uero aurora oriẽs. Sole no. ſecũdũ illos loquit̃ q dicebãt ſolẽ die quoq; nouũ fieri. Irrorat: hoc iõ dicit qa circa aurorã ſolet plus roris deſcẽdere ſolis uidelicet uicinitate: quo qdẽ gelu ſoluit̃. Hic Ptolemeus ĩ libro q̃tuor partiũ ait Stellæ uero matutinales ex quo apparẽt de ſub radiis ſolis uſq; ad ſtatiõẽ primã pl⁹ deſiccãt: a q̃ uſq; ad ſuã occultatiõẽ magis ĩfrigidãt. Tõdẽt̃. i. ſecãt̃. Noctis lẽ. nõ de. hu. Cã ẽ luna: cui⁹ maior uis ẽ hũectare: ut Ptolemeus iqt ĩ li. iiii. tractatũ.

CHRI. Litia telæ: Etiam quo ſuimus ueſtes litium dicimus. Florentini a ſuendo recte appellant: ραπτω græce ſuo ſignificat: cuius præteritum perfectum eſt ϱε ϱαφα. Hinc dicimus reſe.

Margin notes (left): Orcus — Orcoo — Eumenides — Titan — Cœum — Typhõ — Pelion — Oſſa — Olympus — Heous — Eos — Litium

¶SER. Aut dulcis muſti Vulcano decoqt humoré:hypmetrus uerſus ē:unde & ſeqūes a uocali ĭchoat. Bene āt ait:decoqt humoré.i. ré ſupfluā:ſicut ſupra poſuit Luxurié ſegetū tenera depaſcit in herba. ¶ Aheni : uaſis ĭ quo coquit̄ uinū:& trepidū dr̄ qa qđ bullit q̄ſi tremer̄ uider̄:aheni ex ære facti. ¶ Ceres:frumentum. ¶ Medio æſtu:p dié q̄do æſtus ē. ¶ Nudus ara:ſere nudus:ſic Heſio. γυμνον σπειρειν γυμνον δὲ βοωτην γυμνον ἀμᾶσθαι Adeo ſereno cælo ut amictū poſſis cōtenere. Sāe qdā poſt hoc hemiſtichiū dr̄ ſubſecutus: habebis frigore febres. ¶ Hyems ig.q̄ ignauū reddit colonū. ¶ Plerūq;:qa dictur9 ē aliq:q̄ ruſtic9 ēt hyeme poſſit efficere.

Aut dulcis muſti uulcano decoquit humorem
Et foliis undam tepidi deſpumat aheni
At rubicunda Ceres medio ſucciditur æſtu
Et medio toſtas æſtu terit Area fruges.
Nudus ara ſere nudus.hyems ignaua colono.
Frigoribus parto agricolæ plerunq; fruuntur
Mutuaq; inter ſe læti conuiuia curant.
Inuitat genialis hyems.curaſq; reſoluit.
Ceu preſſæ quum iam portū tetigere Carinæ
Puppibus & læti nautæ impoſuere coronas.
Sed tamé & quernas Glādes tū ſtrigere tépus.
Et Lauri baccas oleamq; cruentaq; myrta
Tunc Gruibus pedicas & retia ponere ceruis
Auritoſq; ſequi lepores tum figere dammas.

¶ Cōuiuia:aut mittere ſibi iuicé aut uiciſſim parare. ¶ Gēialis hy.uoluptuoſa cōuiualis:nā quoties uoluptati operā dāus:ĭdulger̄ dicimur gēio:uñ ecōtrario: habemus ĭ Teré. Suū defraudās geniū:geniū āt dicebāt natiq naturalé deū uniuſcuiuſq; loci uel rei aut hominis. ¶ Curaſq; reſoluit:qeſcere facit a labore & curis. ¶ Preſſæ carinæ:onerariæ. ¶ Quū iā portū tetigere:dat cōparationé de nauigatiōibus ꝙ ſicut illi ex plecta iā nauigatiōe & poſitis ĭ ſicco nauibus lætātur & epulis uacāt:ſic ēt ruſtici completis & finitis æſtiuis laborib9 hyeme conuiuia celebrāt: & a curis ſoluunt̄. ¶ Impoſuere coro.aut reuera corōas:aut ſpiras funiū accipius. ¶ Sed tamé & q̄rnas glādes:ſunt aliq̄ deriuatiōes ex uſu magis q̄ ex ratiōe uenićtes : ut q̄rnus:ficulnus:ilign9:colurnus a corylo:ilice:ficu: q̄rcu. ¶ Cruenta:matura.n.cruoris : imitant̄ colorem. ¶ Pedicas: laqueos : quibus pedes illaqueātur. ¶ Auritos lepores: maiores aures habentes Horatius aliter ait: Doctum & auritas fidibus canoris ducere q̄rcus:ſenſum audiendi habentes.

¶ANTO. Decoqt humoré:uerſus eſt hypmeter.

¶ Vulcāo : igni Vulcanus.n.ut Diod.li.i.ſcri.fuit ignis inuentor apud ægyptios: ubi primus regnauit. ¶ Aheni: Vulcanus
ærei uaſis ĭterpōit̄ auté h ĭter primas uocales: de quo legi Gel.li.ii.&.iii. ¶ Nudus.i.ſereno aere ut palliū deſeras.
¶ Nudus ara:id qdé Heſiodi eſt:ait.n.Nudus ara:nuduſq; ſere: & mete corpore nudo. Si tempeſtiuos agrorum Ignem
ducere cultus Augeriq; illos magnis ſucceſſibus optas. ¶ Hyems:pluuia tépeſtas uel ĭpa brūa. ¶ Ignaua : inutilis Reperit
nō apta ĭduſtriæ nā ĭduſtrios gnauos dicimus. ¶ Mutua:reciproca nūc hic:nūc ibi ĭter ſe. ¶ Strigere:decerper̄ ſe
cūdū Noniū. ¶ Lauri baccas: harū uim docet. Pli.li.xxiii.ca.xxviii. ¶ Cruétaq; myrta: crućta ait qa Pli.li.xxiiii.ca. Myrta
xxix. Ait ꝙ myrtus ſatiua cādida mĭus utilis ē medicinæ q nigra ſemen eius medet̄ ſāguiné excreātib9. Idé cōtra
fūgos ĭ uino potū:odoré oris cōmēdat &c. ¶ Pedicas:Manilius.li.v.ait Cruétiſq; feras pedicarū cōpede nectunt.
¶ Auritos:auritus a magnis aurib9 dr̄:alias ab audiédi facilitate:ut ſcr.Fe. ¶ Dāmas:de hiis uideto eclo.viii.

¶CHRI. Dulcis muſti:optime dulce dixit muſtā. Nā ut oñdit Macr. ĭ muſto ſola dulcedo ē ſuauitas nulla. Muſtū
Nā uinū ĭpm ĭ ſua ĭfantia dulce ē. Cū uero pubeſcit magis ſuaue q̄ dulce ē. Harū duarū reū diſtātiæ Hom.teſtis
ē. Vocat.n.melle dulce uinū ſuaue. Muſtū āt latini nō ſolū uinū ſed qcqd nouellū ē nominauere:hĭc Neuius uxo
ré ducéré ſi muſta ē. ¶ Decoqt:coquédo minuit. Id.n.ē decoq̄re. Vnde decoq̄re dicunt̄ mercatores:qñ rōnes ſu Decoqt
as uehemēter minuūt:ut fidé fallāt. ¶ Humoré:q ĭ uino aq̄us ē. Nā ꝙ ĭ muſto ſit aq̄ ſic ꝓbat̄:ut ait Mac. qa uetu
ſtate fit mēſura mĭus:ſed ui ac robore acrius. Ex decoctiōe fit de frutū:ac ſi magis decoq̄tur trāſit ĭ ſapā. Nā paſſū
ē id uinū dulce:qđ fit ex uuis paſſis. Patiunt̄.n.uuæ cū adhuc ĭ uite pédétes tortis de ĭduſtria pediculis botrionis
cū iā eas ſuccus q a uite ꝓuéit deficiūt lāgueſcūt atq; ĭ rugas cōtrahunt̄. Faciebāt p̄terea paſſū ex uua q̄ græci ſti
cā uocāt:nos apicinā. Vuæ.n.ĭ uite diutius ſole adurūt̄ aut oleo feruéte. Alii ſiccāt ĭ ſole uuas expāſas: dōec pau
lo āpli9 dimidiū pōd9 ſupſit. Poſtea aridū acinū ĭ doliū cōiiciūt:ĭde moſtū ĭferūt ut grana ſubmerſa ſint: qđ ubi
cōbiberit ſeq; ĭpluerit plo p̄mūt̄. ¶ Ignaua ab affectu.i.q̄ colonos ignauos.i.pigros facit. Eſt.n.ignau9 ab eo qđ ē Ignau9
nau9 & ĭ primitiua dictiōe:& mutat̄ n ĭ g euphōiæ cauſa. Nauū.n.ꝓprie.dicimus celeré & uehemēté ĭ reb9 agē
dis dictū a nauiū uelocitate. Hĭc dicius nauare.i.ſtrenue pficere. Ci.ĭ Verré. Nau9 & pudés & ꝓb9 fili9 eét. Ité ĭ epi Nauus
ſtola ad Torq̄tū. Sed qa néo ē adeo afflict9 q ſi nihil aliud ſtudeat niſi id qđ agit:poſſit nauare aliqd & efficer̄.ité Nauare
ꝓ.M.Celio.ſi me audiāt:nauét aliā opā aliā ĭeāt grām ĭ aliis ſe reb9 oſtétét. ¶ Gēialis:recte a Seruio expōit̄ uolu Genia
ptuoſus a Gēio:cui ĭdulger̄ dicius quoties uoluptaté q̄rimus. Oui. Enodis abies curuataq; glādib9 ilex. Et plata lis
nus gēialis acerq; colorib9 ĭpar. Alii a gignédo dictū uolūt:& apparatū oē nuptiaꝝ gēialé appellāt:qa nuptiæ gi
gnédi cā ĭſtitutæ ſint. Oui. de arte am. Ducūt̄ raptæ gēialis turba puellæ. Et potuit multas ĭpe decer̄ tior. ¶ Glā
des:ĭ q̄rcu.illice.aeſculo cerro & robore. Nuces eoꝝ ſt̄ quoꝝ cortex durior & magis ligneus ē ut in iuglande:&
amygdalo ĭ corylo. Baccæ ſt̄ oleæ:lauri corni:& hmōi. Acini uero uuæ:hebuli:ſābuci mali pūici:& ſimilia dñr. Acinus
Poma poſtremo mala pira:& talia ¶ Lepores: Hoꝝ plura ſt̄ gña:nā & quos cūiculos appellāt:ĭter hos ſcriptores Poma
reponūt. In alpibus cādidi gignunt̄ qbus hibernis méſibus ꝓ cibatu niué eſſe crediderunt. Certe liqueſcéte ea Lepus
rutileſcunt annis omnibus. Archela.leporibus utrāq; uim ſingulis ineſſe ſcribit:ac ſine mare equæ gignere. Le
pus ſolus omnium teſte etiam Ari.præter hominem & daſipodem ſuperfœtat aliū educans : aliū in utero pilis
ueſtitum:alium implumé:aliū inchoatum gerens. ¶ Dammæ:manſueſcunt raro cum feræ iure dici nō poſſint
complures ſunt nec placidæ nec feræ: ſed mediæ inter utrunq; naturæ:ut hirundines:apes & delphini.

Stupea torquentem balearis uerbera fundæ
Cum nix alta iacet glaciem cũ flumina trudũt.
Quid tempeſtates Autumni & ſidera dicam:
Atq; ubi iam breuiorq; dies & mollior æſtas:
Quæ uigilãda uiris uel cũ ruit imbriferũ Ver
Spicea iã campis cũ meſſis inhorruit & cum
Frumenta in uiridi ſtipula lactentia turgent:
Sæpe ego cũ flauis meſſorem induceret aruis
Agricola & fragili iam ſtringeret ordea culmo
Omnia uentorum concurrere prælia uidi.
Quæ grauidam late ſegetem ab radicib⁹ imis
Sublime expulſam eruerẽt. ita turbine nigro
Ferret hyems culmũq; leuẽ ſtipulaſq; uolãteis
Sæpe etiã imẽſum cælo uenit agmẽ aquarum
Et fœdam glomerãt tẽpeſtatem imbribus atris
Collectæ ex alto nubes ruit arduus æther
Et pluuia ingenti ſata læta boumq; labores
Diluit implentur foſſæ & caua flumina creſcũt

¶SER. Balearis fundæ: hiſpanicæ: a balearibus inſulis hiſpaniæ: ubi īuenta eſt funda. ¶Quid tẽpeſtates au/tumni: Verno & autũnali tẽpore fiũt tẽpeſtates: quãdo nec plena æſtas eſt nec plena hyems: unde mediũ & cõfi/ne utriuſq; tẽporis ex cõiũctiõe cõtrariarũ rerũ tẽpeſtates efficit: ſane ſciendũ ultimas partes tã autumni q̃ ueris ſignificare: qbus ſunt procellæ: qđ de autũno hic indicat uerſus: Atq; ubi iã breuiorq; dies & mollior æſtas: de uere hic: Spicea iam cãpis cum meſſis inhorruit: deinde ait Ruit. i. præcipitat̃ in finem. & in hoc talis eſt ſenſus. ¶Quid dicã: quãtũ oporteat ſolicitũ ac ſtudioſum eẽ agricolam tempore autumni & ueris: ¶Vigilanda uiris: Vigilanter ꝓuidenda. ¶Spicea meſſis: ſpicos de ma/turis frugibus abuſiue dicimus: nã proprie eſt ſpicus quum per culmi folliculũ. i. extremum tumorẽ ari/ſtæ adhuc tenues in modũ ſpiculi eminẽt. ¶Inhor/ruit: intremiſcit. ¶Frumẽta lactẽtia: adhuc tenuia & lactis plena. Sane ſciendũ Varronem in libris diuina rum rerũ dicere lactantem deũ eſſe qui ſe infundit ſe getibus: & eas facit lacteſcere. Et ſciendũ inter lactan/tem & lactentẽ hoc intereſſe: q; lactãs eſt qui lac præ/bet: lactens cui lac ꝓbet̃. ¶Flauis: maturis: ſpicula no/mine pro culmo abutit̃. ¶Induceret aruis: pro ſegeti bus. ¶Fragili culmo: ideſt quæ in fragili culmo erãt. ¶Stringeret: ſecaret: ut Hic ubi denſas agricolæ ſtri/gũt frondes. ¶Omnia uentorũ cõcurrere inter ſe: ut Mutati tranſuerſa fremunt. ¶Sublimem expulſam eruerent: ideſt per ſublime portarent erutã ſegetem. ¶Turbine nigro: tempeſtate noxia. Horatius. Hic niger eſt: hũc tu romane caueto. ¶Colmũq; leuem: culmus eſt ipſe calamus: ſtipulæ uero folia quæ am/biunt culmũ. ¶Agmen aquarũ: impetus: ut Leni flu it agmine thybris. Eſt autem hic ecbaſis poetica ad deſcribendam tempeſtatem. ¶Collectæ ex alto nu/bes: ab aquilone qui utiq; de alto flat. i. a ſeptẽtrione: & tẽpeſtates grauiſſimas facit: nã auſter humilis eſt: ut Mũdus ut ad ſcythiã: riphæaſq; arduus arces Cõ/ſurgit: præmit̃ libyæ deuexus ī auſtros. ¶Ruit ardu/us æther: tonitribus percrepat: ut Cæliq; ruina. ¶Caua flumina: ꝓfunda & alta Lucanus. Rutubamq; cauum.

¶PRO. Balearis: inſulæ continuant hiſpaniam: ut optimi funditores.

¶ANTO. Balearis fũdæ: baleares īſulæ ī hiſpãia a græcis dictæ a fũda ꝗ iactu: qbus hoĩes maxĩe utebãt̃ auc. ẽ Dioſ. Ballo ãt iacio denotat: hĩc balearis Florus ãt li. iii. de balearib⁹ iqt: tribus qſq; fũdis ꝓliat̃ certos eẽ qs mi ret̃ ictus: cũ hæc ſola gẽti arma ſint id unũ ab īfãtia ſtudiũ: cibũ puer a m̃re nõ accipit: niſi quẽ ipa mõſtrãte ꝑcuſ ſit. ¶Quid tẽpeſt. autũ: oñdet q̃libet ãni pte fieri tẽpeſtates ꝓpea cognoſcẽdas ne nimis obeſſe poſſint. ¶Sydera: q. ſ. tẽpeſtatẽ ꝓducũt ut delphin ſol ī uirgĩe: capra: argo: cẽtaurus: hædi: corõa: uergiliæ: caſſiope: tauri caput &c. de qbus late apud Col. li. xii. ca. ii. ¶Atq; ubi iã breuiorq; dies de brũa ītelligit: eãt ordo: & qđ dicã ubi. i. qdo dies breuior ẽ: & mollior æſtas. i. ipius brumæ calor remiſſior q. ſ. fuerit ī autũno. ¶Vigilanda: uigilandũ ẽ brũæ tpe ob paruos dies lõgaſq; noctes. Vñ Col. ẽt. li. xii. ca. ii. ait. Optimũ ẽ ītra kalẽ. Decẽbris ſemẽtẽ cõfeciſſe: ſed ẽt lõgis noctib⁹ ad diurnũ tps aliqđ adiiciẽdũ ẽ: nã multa ſũt q̃ ī lucubratiõe recte agũt̃. Inertiſq; agricolæ ẽ expectar̃ diei breuitatẽ. ¶Vel cũ ruit: uel qđ dicã &c. ¶Imbriferũ uer: De uere hudo lati⁹ ſupius dictũ ẽ. ¶Quũ meſſis: uel qđ dicã cum meſſis &c. ¶Lactãtia: lacte plena dũ. n. adhuc molleſcũt lacte plena eẽ uident̃ ipa grana. ¶Flauis aruis: pp flaua frumẽta dixit. ¶Vẽtoꝝ: uẽtus ẽ fluctus aeris teſte Pli. li. ii. ¶Quæ grauidã: Ordo ẽ: q uẽtoꝝ ꝓlia eruerẽt ab imis radicibus ſegetẽ late grauidã ſublime expulſam eruẽdo. n. ī altũ expellũt. ¶Hyẽs: uẽtoꝝ tẽpeſtas & uio/lẽtia: nã de pluuia iã dicet. ¶Collectæ ex alto nu. Exhalat a terra hũida caligo: alias uero pp uapores fumida nu/beſq; liquore egreſſo in ſublime: aut ex aere coacto ī liquorẽ gignunt̃: ut ſcribit Pli. lib. ii. ca. xliii. ¶Ex alto: id di cit qa aſcẽdũt ut patuit ī aera nubes: & ĩde ex alto aq̃s emittũt. Nec ītelligas ab aqlone: nã ut dicit Pli. li. ii. ca. xlix. uenti a ſeptentione reliquos compeſcunt & nubes abigũt. ¶Ruit: ruere uidetur ꝓpter imbres: ignes & tõitrua.

¶CHRI. Funde baleares: Baleares duæ hiſpanici maris inſulæ ſunt quas inter Taraconis & Sucronis mari timã eẽ ſitas cõtigit. De hiis Philetas ſcribit: Hirta iqt ueſtis & ſordida rarus limbus īuoluit̃ & iunceũ ornamẽ/tũ. Fũdas uero habent aut iunceas aut ſetis cõtextas: aut neruis in hiis habenæ ſunt aut lõgiores: aut mediocres: aut breuiores ut uolũt ictus: aut lõgiores eſſe: aut ꝓpinquiores. Pueri ita exercent̃ ut alioqn ne panis qdẽ illis ex hiberet̃ niſi funda prius qcq̃ attigiſſent. ¶Viris hominibus fortibus: ideſt a quibus abeſt omnis ſegnitia: & labo rum patientes ſunt. ¶Agmen: Magna uis cum impetu. ¶Fœdam: non ſolum aſpectu turpem: ſed quæ omnia proſternendo deturpat: uel fœdam crudelem: ut ſenſum det rei ſenſu carẽti. ¶Grauidã: cuius ſpicæ plenæ ſint. ¶Ruit arduus æt. Hæc deſcriptio & commiſerationem commouet: & locum ipſum crebris præceptis horri/diorem factum poetico nitore exilarat. Et quod in re maximum eſt auditorem ad id quod præcepit magnitu/dine utilitatis propoſita uehementer accendit. Non enim tantum noſcendæ aſtrologiæ laborem niſi ut uitet̃ ſummum incommodum ſubire par eſſet: De turbine ac fulmine dicemus in primo æneĩ.

Cum ſonitu feruetqꝫ fretis ſpirantibus æquor.
Ipſe pater media nimborum in nocte coruſca
Fulmina molitur dextra quo maxima motu
Terra tremit fugere Feræ & mortalia corda
Per gentes humilis ſtrauit pauor, ille flagranti
Aut Atho aut rhodopē aut alta ceraunia telo
Deiicit ingeminãt Auſtri & dēſiſſimus imber.
Nūc nemora ingēti uēto nūc littora plangunt:
Hoc metuens Cæli menſes & ſidera ſerua.
Frigida Saturni ſe ſe quo ſtella receptet

❡SER. Spirantibus:in motu poſitis:alibi Qua uada nō ſpirãt:nec fracta remurmurat unda. ¶ Coruſca Fulmīa:coruſcãtia:ut Sibila lãbebãt linguis uibrãtibus ora. ¶ Moliť:agitat & iacit. ¶ Terra tremit:terremotus efficitur uel tremit terra tremere uideť & pauent hi qui terrã colunt. ¶ Humilis pauor:qui humiles reddit:ut pallidus morbus. ¶ Aut atho aut rhodopem:per trãſitū ſecūdum epicureos loquiť qui dicunt fulmina nō iudicio deorū:ſed ex nubibus fieri:nã mōtes qd neceſſe fuerat fulminari? Athon autem mōs eſt græciæ: rhodope mōs thraciæ. ¶ Aut alta ceraunia:mōtes ſunt Epiri:a crebris fulminibus dicti. Vnū enim fulmē quod colorat: aliud quod trãſfigit: aliud qđ afflat:ut eſt ex quo me diuō pater atqꝫ hominum rex fulminis afflauit. ¶ Ingeminãt auſtri:repetūt ſuos flatus uenti. ¶ Plãgit:reſonare facit:alii legūt Plangunt:ut ſit nemora & littora plãgunt:ideſt reſonant. ¶ Hōc metuens cæli mēſes & ſidera ſerua: ideſt duodecim ſigna quibus menſes cognoſcimus. Sidera aūt uel tēpeſtates uel planetarum motus. Sciēdū autem ut diximus de planetis quinqꝫ duos eſſe noxios Martem & Saturnū:duos bonos Iouem & Venerem:Mercurius uero talis eſt qualis ille cui iungiť:unde etiã fingitur miniſter eē deorū:ꝙ eorū:obtemperat poteſtati:hinc eſt ꝙ dicit In quos cæli orbes erret Cyllenius ignis.i.utrū in ſeptentrionalē aut in auſtralē partē inclineť:aut cui planetarū cohæreat:ut q̃litatē Mercurii ex illo poſſis agnoſcere. Cyllenius autē ignis ꝓpter ſtellã mercurialem dř:quia in Cylleno mōte arcadiæ dicitur natus eē Mercurius. ¶ Frigida ſaturni quo ſe ſe ſtella receptet.i.nocēs:ut Frigidus o pueri fugite hīc:latet anguis in herba. Ideo aūt hoc dicit:qa Saturnus deus pluuiarū eſt:unde etiã primus ſenex fingiť:nã ſenes nouimus ſemper eē gelidos. hic autem in Capricorno facit grauiſſimas pluuias & ꝑcipue ĩ Italia:unde & Hora. ait:Seu tyrãnus heſperiæ Capricornus undæ:ut in Scorpio grãdines. Itē in alio fulmina:in alio uētos:unde ꝑcipit nos ſcire debere: in qđ ſe ſignū recipiat ſid⁹ Saturni. Sãe perite ait receptet:ut ex frequētatiuo uerbo nobis oňderet Saturnū bis ad unūqđqꝫ ſignū reuerti:qđ alii planetæ minime faciūt:ſolus enim ē q & lōgius a ſole diſcedat: & bis ad unūqđqꝫ ſignū recurrat.

❡PRO. Frigida ſaturni quo ſe ſe ſtella receptet.

❡ANTO. Fretis ſpi.æſtibus ĩſonãtibus. ¶ Nimborū: tēpeſtatū:ſed cur Ioui fulmina aſſigneť uideto Pli.li.ii. ca.xx. ¶ Athon:eſt athos Macedoniæ mōs:ut ſcri.Pli.li.iiii. Solinus aūt ait ꝙ ē athos ſublimis adeo:ut altior æſti Athos
meť q̃ unde ĩbres cadūt:de Rhodope diximus in bucolicis. ¶ Ceraunia:ſunt altiſſimi epiri mōtes:a crebris ful Ceraunos
minibus dicti.κεραυνος.n.fulmē dř.κεραυνω fulmino. ¶ Auſtri:humidus ē auſter & ꝑcipue Italiæ. Saluberrimus oīum aqlo:noxius auſter:noctu auſter ĩterdiu aqlo:uehemētior Pli.li.ii.ca.xlix. ¶ Plangunt:reſonãt. ¶ Hoc Cerauno
metuēs &c.i.tēpeſtates ꝑdictas. ¶ Cæli mēſes.i.primi mobilis ſigna: uñ mēſes ſecūdū ĩdoꝝ Babiloniorūqꝫ dogmata ex ſolis ambitu ĩſtituti ſunt. Hīc ēt optime Cice.in li.de na.de.ait:ꝙ lunæ curſus: qa mēſe ſpacia conficiūt mēſes noīať. ¶ Serua:obſerua:q̃dã.n.ſinguloꝝ hmōi ignea ſunt imꝑſſiōes calidas:cometas:fulmina:& depopulatiōes ꝓducētia:q̃dã terrea terræmotus: ſterilitates & fertilitates annonæqꝫ inopiã aut copiã:q̃dã acrē:uentoꝝ rabiē ac tranqllitatē:q̃dã aquea inūdationes aquaꝝ & pluuias generãtia. ¶ Et ſydera.i.octauæ ſphæræ imagiēs: ac eaꝝ ſtellas a qbus imaginibus inæq̃libus ſecūdū Caldeoꝝ ſñiam:mēſes tardi breueſqꝫ:ut ſupra meminimus determinati ſunt:q̃ ſydera ſimilia opa ꝓducūt cū fulgoribus tonitruis torrentibus terræmotibus depopulationibus uentorū ac pluuiarū tēpeſtatibus ſeu tranqllitatibus & aeris ſerenitate. ¶ Frigida ſaturni:frigida ait quoniam natura ipſa frigidus eſt:& accidentaliter ſiccus:ac pp retrogradationē quã patiť:uti & cæteri planetæ:& ſitus circa ſtellas humidas quãdoqꝫ humidus efficiť grauiſſimas tēpeſtates producēs. ¶ Quo ſe receptet:an in ſigna ignea:terrea ue.&c.an efficiať ſeptētrionalis meridionalis ue:an aſcēdens deſcendens ue:in ecentrico uel epicyclo:an directus retrogradus ue:an circa imaginē octauæ ſphæræ illam uel iſtam:an circa illam uel hanc de ſe: ſui ue natura ſtellã:an in applicatione corporali ſiue aſpectuali ad illum uel iſtum planetam exiſtat: an oriatur aut occidat coſmice:cronice ſeu heliace:an in hoc uel illud templum ſiue domum cæli ſe receptet.

❡CHRI. Denſimus:qa ex cōdēſato aere fit pluuia. ¶ Mēſes cæli:Qui ex curſu cæleſti fiūt. ¶ Plangūt: Proprie Plãgere
plangere eſt cū ex mœrore mulieres corpus tondūt:illa autē uētoꝝ ꝑcuſſio ĩ tēpeſtate illū mœrorē uideť imitari. ¶ Saturni:Saturnū cæli & ueſtæ q̃ terra ē filiū dixerūt:ideo aūt cæli filiū qa ſolemus eos quoꝝ uirtutē mira Saturnus
mur aut q repēte ueniūt cælo cecidiſſe dicere. Terræ ãt ꝙ ignotis parentibus natos filios terræ dicimus:ſed uerius alii putãt eſſe. Saturnus cū potētiſſimus rex eēt ad memoriã parētū retinēdã nomina eoꝝ cælo terræqꝫ indidiſſe:ut ēt uidemus & mōtes & maria & flumina a uiris nomē ſūpſiſſe. In hiſtoria ꝑterea ſacra ſcr.ꝙ Saturnus Opē in uxorē duxit. Titã ãt cū regnare uellet erat.n.maior natu frater tamē animaduertēs matrē ſororeſqꝫ ſuas Saturno fauere:ꝙ forma ꝑſtantior eēt cōceſſit:ſed ea lege ne Saturnus ꝓlē maſculinã tolleret:ut regnū ad ſobolē ſuã eēt rediturū:ille tamē q̃tuor liberos clanculū ſuſtulit. Iouē Neptūnū Plutonē & Iunonē. Titã ubi hæc cognouit:cū filiis q titani dicuntur aduerſus Saturnū bellū parat. Illūqꝫ atqꝫ opē ſororē bello captū muro includit. Qđ ēt affirmat ſybilla inde Iupiter cretēſiū mãu collecta parētes ĩ libertatem reſtituit. Sed Saturnus ex oraculo noſcēs fore ut a filiis regno pelleret:ob hocqꝫ Ioui ĩſidias tēderet a Ioue regno pulſus ĩ italiã ꝓfugit & ubi poſtea Rōa fuit latuit:ex q̃ re latiū illã regionē quoniã ibi latuerit appellauit. Receptus eſt ãt a Iano illius religiōis rege Laciū
& cū agriculturã ab eo eēt edoctus regni illū ſociū aſſūpſit. Et cū primū æs ſignaſſet: in altera ꝑte ut ait Macro.

Satur.effigiẽ ĩ altera naue q̃ uectus erat expreſſit. Ve℞ cũ ĩter hæc Satur.ſubito nõ cõpuiſſet. Ianus in eius honoris amplificationẽ oẽm terrã ſuæ ditiõis parẽtẽ ſaturniã appellauit:& arã:& Saturnalia illi ĩſtituit:& ſimulacrũ eius tanq̃ agriculturæ ĩuẽtoris falce: ĩſigniuit:& qm̃ hoc regnãte nemo ſeruiuit:nullũq; furtũ factũ ẽ ĩ ſaturnalibus oĩs licẽtia ſeruis pmittiť:& in eius æde arrariũ ĩſtitutũ eſt ueluti in illa tutius eẽ poſſet:atq; hæc in hiſtoria. Referũt pterea ad phyſicã rõnẽ & dicũt illud tp̃s eẽ. Vnde græce κρονος appellať remota h ab eo qđ ẽ χρονος: qđ græce tp̃s ſignificat. Vñ uolũt illũ uoraſſe filios oẽs pter Iouẽ:Iũonẽ:Neptũnũ:& Plutonẽ:qa tp̃s oĩa cõſumit q̃ corruptibilia ſunt pter q̃tuor elemẽta:Iupiter.n.ignis eſt:Iuno aer:Neptũnus aq̃:& Pluto terra. latine aũt dř Saturnus a ſaturitate:qm̃ oĩbus rebus corruptibilibus ſaturať tp̃s. Alii dicũt a ſatu cuius cã de cælo ẽ. Crediderũt.n.ſaturnũ cælũ eẽ:& opẽ terrã:cuius ope alimẽta humanæ uitæ q̃runtur. Vel ab opere quo fructus frugeſq; naſcuntur. Huic deæ:& Saturno Cecropẽ in Atica primũ aras ĩſtituiſſe Philocorus refert & illos iouẽq; ꝓ terra coluiſſe:ĩſtituiſſeq; ut patreſfamilias frugibus ac fructibus iã pceptis paſſim cũ ſeruis ueſcerenť:cũ qbus in rure colẽdo laborẽ tollerauerant. Alii ſaturnũ ſolẽ eẽ dicũt:qm̃ ipſe eſt auctor tẽporũ:in ſaturni tẽpli faſtigio Rõani Tritones cũ tubis ſculpſere caudis terræ ĩſertis ſignificãtes ꝙ a ſua ætate per oĩa deĩceps tp̃a hiſtoria q̃ prius obſcura erat clara ſit. Patri ſuo Cælo uirilia amputaſſe referũt & in mare ꝓieciſſe quo℞ agitatione ſpuma effecta Venerẽ genuit:qa uis cæleſtis in terrã defluẽs cã eſt generatiõis. Sin ad ſtellã ipſam Saturnũ referimus ipe eſt ſupremus oĩum planetarũ. Et quoniã habet ſphæram amplioris circũferentiæ oĩum tardiſſimus in curſu eſt. In ſingulis.n.ſignis trigĩta morať menſes. Eſt planeta oĩno maliuolus. Nã ut demõſtrat Ptolemeus in li. de armonia. Vitã nr̃am p̃cipue ſol & luna moderať. Deĩde dicit iouẽ & Venerẽ nobis ꝓpitios:Saturnũ & Martẽ ea rõne aduerſos:qa certi ſunt numeri p quos oĩa q̃ ſibi cõuenienter iunguntur:& aptanť fit iugalis competẽtia:nec quicq̃ põt alteri niſi p hos numeros cõuenire poſt hæc lõgo ordine explicat hmõi nũeros ac oñdit Iouẽ & Venerẽ interuẽtu numerorũ illorũ cũ luminibus bene iũgi & cõſociari alia nullius nũeri nexu applicari: & Iouis ſtellã ſoli p oẽs nũeros:lunæ p plures. Venerẽ uero lunæ p oẽs:Soli ãt p plures iungi ideoq; fieri ut q̃uis utraq; ꝓpitia ſit ſtella ꝓptior tamen ſit Iupiter. Saturnũ ãt & aliq̃ extrema linea ad Solẽ Martẽ ad Lunã referri:ideoq; minus cõmodos eẽ planetas demõſtrat. Eſt ergo maliuolus Saturnus & ſiccus & frigidus:q̃ duæ q̃litates mortiferæ ſunt eſt nocturnus põderoſus plus nocet retrogradus q̃ rectus:Vnde fabulæ illi falcẽ tribuũt:q̃ tũc maxĩe ſecat cum reduciť:Colore plumbeo eſt:ſecũdũ Ptolemeum & ꝓducit hoĩem fuſcũ: turpẽ: pigrũ: grauẽ:ac triſtem: corpore aſpero & q amet turpia & fetida:domus ſaturni capricornus & aq̃rius. Dominiũ hẽt in Libra ſignificat ædificiũ:doctrinã:& locũ frigidũ. Pingebať aũt apud priſcos homo ſenex canus:ꝓlixa barba:curuus triſtis: pallidus: tecto capite:& qui dextra falcẽ & in eadẽ ſerpẽtis imaginẽ caudã ſuã ore mordentis:ſiniſtra ĩfantem filiũ ori deuoraturus admonebat: iuxta q̃tuor hunc aderant filii & uxor in forma matronæ:q̃ manu dextra ſe oĩbus opẽ laturã ſignificaret:ſiniſtra panẽ paupibus porrigeret. ☞ Receptet:uſus eſt frequentatiuo:quia uelox eſt planeta.

Quos ignis Cæli Cyllenius erret in orbes.
In primis uenerare Deos atq; annua magnæ

¶SER. Quos ignis cyllenius erret in orbes:ordo eſt:ĩ quos orbes cæli erret Cyllenius ignis:& bene erret:nã planetæ uocanť απο της πλανης.i. ab errore nã ĩterdũ ad auſtrũ:ĩterdũ ad ſeptẽtrionẽ:plerũq; cõtra mũdũ:nõnũq̃ cũ mũdo feruntur. ☞ In primis uenerare deos:Poſt hæc cognita da præcipue operam pſacrificiis:quibus tẽpeſtates & pluuiæ poſſint repelli. & mire hoc ſtatĩ ſubiunxit:qa occurrebat:qd prodeſt temẽeſtates futuras uidere:& bene ait in primis præcipue:& ante oĩa.nã alia neglecta poſſunt habere emẽdationẽ:tpeſtas aduẽiẽs niſi ante prouideris uniuerſa ſubuertit. ☞ Annua ſacra refer cereri:anniuerſaria magna:ſicut in æneide Annua q̃ differre nefas.& Ambaruale ſacrificiũ dicit.

¶PRO. Quos ignis cælo.c.e.i.orbes. Oĩbus ſtellis Sol & lumen dat & calorem : infra Solem aũt Veneris ſtella eſt tribus hemitoniis ſepoſita intercedentibus ſuperior Sole Martis ſtella eſt: quæ pyrois appellatur: tono intercedente altior:inde hemitonio ſuperior eſt Iouis:quæ appellať phaethon. Summa eſt Saturni : quæ quia ꝓprior eſt chryſtalo.hoc eſt cælo in ea defecit color Solis. Rapit.n.eũ ad ſe pyrois : quæ ſtella ardore ſuo horrore ac frigoř Saturno uẽiẽtẽ ĩ Iouẽ tẽperat. Cyllenius ãt Mercurii ſtella ẽ:q̃ duobus toniis ĩfra Saturnũ eſt : & uocať ſtilbon. Ait ergo obſeruãdum eſſe agreſtibus:ut uitare poſſint tẽpeſtates: occaſus ſtellarũ:& ĩ quo q̃q; ſit ſigno.

¶ANTO. Quos ignis cæ.cyl.er.in or.obſeruat item ſicuti de ſaturno & cæteris erraticis : in quo cæli orbes errãt ignis cyllenius:ideſt ſtella Mercurius:q inter cæteros tã ĩ motu diuerſus q̃ ẽt in ĩpreſſione uarius ẽ:quoniã cõuertibilis eſt naturæ cui nãq; aſſociať corpore uel aſpectu:illius naturam aſſumit. Quare p̃cipit Virgilius totius aſtrologiæ peritiam cõplectens p̃cipue Mercuriũ obſeruandũ eſſe:qui qdẽ nimboſas procellas : uentorum rabiem & p̃cipitantes demittit ĩpreſſiones. Demũ per mẽſes cæli ſigna duodecim primi mobilis : introituſque planetarũ in principia eorundem & ſitum:& per ſydera octauæ ſphæræ imagines ac ſaturni Mercuriiq; ſydus

Planetæ oĩum planetarũ influentias obſeruare hortať:quoniã ex iis pfectũ reddiť uaticiniũ p̃fatas tẽpeſtates timẽtibus hæc eadẽ a Tolopho ſupiori accepimus. Pli.ãt li.ii.ca.viii.ſic ait. Quod uocant ſaturni ſydus ſummũ eſt : ideoq; minimum:uideť & maximũ ambit circulũ.annoq;.xxx.ad principia ſuæ ſedis regrediť naturæ eſt gelidæ & rigentis. Hæc ille & Ptolemeus lib.iiii.ptiũ de Cyllenio inqt ꝙ ſtellæ Mercurii opus eſt in maiori parte deſiccare & æqualiter humectare: in qbuſdam etenim oris deſiccat humores eo ꝙ nuſq̃a calore ſolis nimis elongatur:in quibuſdam uero humectat:eo ꝙ eius locus ſupereſt lunari ſphæræ:q̃ terræ ꝓpior exiſtit : & in ho℞ quidem utroq; eius alteratio eſt feſtina. Ventorũ & hic auctor exiſtit : ob hoc ꝙ eius motus circa ſolẽ citius habeť.

¶CHRI. Cyllenus : de Mercurio in quarto æneidos libro diximus. ☞ Venerare deos:ſapiẽter admonet nõ ſufficere diligentiã atq; induſtriã humanã niſi diuinũ accedat auxiliũ. Et optimus poeta hortatur ad religionẽ. ☞ In primis uenerare deos:Heſio.item ait:Plutonem in primis uenerare:atq; annua ſacra Vota refer cereri.

SER. Lætis opatus ī herbis:aut dās operā cōuiuiis:aut poſtq̄ opa cūcta cōpleueris. Extremæ ſub caſum hyemis:circa finē hyemis anteq̄ uer īcipiat. Iā uere ſereno:uer pluuiale tēpus eſt:ſed circa finē īcipit eē ſerenū: dicit ergo uere ſereno ut ſit iā tūc & uer & ſerenū. Tūc pigues agni:ſubaudi ſt:qa aut epulis:aut ſacrificiis ſint apti. Molliſſima uina:carētia aſpitate & defæcata. Denſæ ī mōtibus umbræ:qa tūc īcipiūt arbores frōdeſcere. Tibi:ī honorē tuū & ī tuā gratiā. Cui tu lacte fauos & miti dilue baccho:cui tu liba de lacte:melle: & uino nā ſupfluū ē qđ qdā dicūt cōtra religionē dixiſſe Virgiliū licere Cereri de uino ſacrificari.pōtificales nāq; hoc nō uetāt libri:qđ āt ait Plautus ī aulularia cuius ipi utūtur exēplo:Cereri nuptias facturi eſtis:qa temeti alla tū nihil uideo:nō ē huic loco cōtrariū:nā alid ē ſacrificiū:aliud nuptias Cereri celebrare:ī qbus re uera uinū adhiberi nefas erat:q̄ Orci nuptiæ dicebant̄:q̄s p̄ ſētia ſui pōtifices īgēti ſolēnitate celebrabāt: Alii hūc locū aliter accipiūt:ut miti baccho nō ſit ſeptimus caſus:ſed datiuus:& duo nomina ītelligimus Liberi & Cereris:nā ſupra quoq; ait ī primis uenerare deos:ut ſit ſenſus:cui Cereri & miti Baccho fauos lacte dilue .i.eis ſacrifica melle & uīo pmixtis. Felix hoſtia.i.fœcūda:& dicit ambaruale ſacrificiū:qđ ſæpe de porca fœcūda:& grauida fieri conſueuerat: ſiue felicē dicit cuius ſacrificio & īmolatiōe fœcūditas agrorū merebat̄. Oīs quā chorus:chorus ꝓprie ē coæuoꝝ cāt⁹ atq; ſaltatio. Cererē:clamore uocēt: īuocēt dari copiā frumētorū. Torta redimitus tēpora q̄rcu.i.hīs in memoria uictū priorē: a quo Cereris reuocatus ē benignitate:nā olim hoīes glādibus ueſcebāt̄. Det motus īcōpoſitos.i.ſaltationē aptā religiōi:nec ex ulla arte ueniētē:Saluſtius:Saltare elegātius q̄ neceſſe ē ꝓbæ. Carmina dicat:hymnos. Mēſtrua luna:uñ & mene dr̄. Caderēt auſtri:deſinerēt uenti. Ex hoc ēt loco ꝓgnoſtica ſunt trāſlata de Arato: & pauca de multis ꝓpius ſtabulis armēta tenerēt.i.pp repētinos caſus tēpeſtatis ǎut grādinis:uel terreōtus alioꝝ ue: & dicit qđ uidentes agricolæ poſſint hæc uentura p̄ ſcire. Vētis ſurgētibus:flare īcipiētib⁹:unde ē ecōtrario cū uēti poſuere.i.flare deſieret. Aut freta pōti: littora pelagi:q̄ feriunt̄ a fluctibus:duo āt dicit naturalia.futura.n.tēpeſtate & ante aduentū fluctus mouet̄: & fragor audit̄ e ſiluis arcana q̄dā ratiōe naturæ. Aridus fragor:ſonit⁹ q̄lis ſolet fieri ex aridis cū frāgūt̄ arborib⁹: ergo arid⁹ nimius:oē.n.qđ aridū ē: quom frāgi cœpit nimiū efficit ſonū:fragor ēt a fractarū rerū nominatus ē ſōitu.

Sacra refer Cereri lætis operatus in herbis
Extremæ ſub caſum hyemis iam uere ſereno
Tunc agni pingues & tunc molliſſima uina
Tum ſomni dulces dēſæq; in mōtibus umbræ
Cuncta tibi Cererē pubes agreſtis adoret.
Cui tu lacte fauos & miti dilue baccho.
Terq; nouas circum felix eat hoſtia fruges
Omnis quam chorus & ſocii comitētur ouātes
Et Cererem clamore uocent in tecta neq; ante
Falcem maturis quiſquam ſupponat ariſtis
Quā Cereri torta redimitus tēpora Quercu
Det motus incompoſitos & carmina dicat.
Atq; hæc ut certis poſſimus diſcere ſignis
Aeſtuſq; pluuiaſq; & agenteis frigora Ventos
Ipſe pater ſtatuit quid mēſtrua Luna moneret
Quo ſigno caderēt Auſtri quod ſæpe uidētes
Agricolæ propius ſtabulis armenta tenerent.
Continuo Ventis ſurgentibus aut freta ponti.
Incipiunt agitata tumeſcere & aridus altis

ANTO. Operatus.i.ſacrificās. In herbis læ.i.in ſatis. Molliſſima:dulciſſima: iucūdiſſima. Tibi:ad tuū cōmodū. Miti bac.Macr.li.iiii.ſat.iqt.Poeta ſciēs cereri mulſo libari:adiecit miti baccho fauos dilue.ſ.mitefcere uinū dicēs quū mulſū cœpit fieri ad diē āt.xii.kal.Ianuarii Herculi & cereri faciebāt ſue p̄gnāte pāibus mulſo. Vtq; Pli.ſcri.li.xiiii.Ariſteus prius oīum mel miſcuit uino ſuauitate p̄cipua. Fœlix ho.i.eximia.Veracius.n.docet eximias dictas hodias q̄ ad ſacrificiū deſtinate eximant̄ e grege uel q̄ eximia ſpecie q̄ſi offerēde numinibus eligant̄: Ambarualis hoſtia eſt ut ait Pōpeius feſtus q̄ rei diuine cā circū arua ducit̄ ab hiis q ꝓ frugibus faciunt hæc & plura Macro.li.iii.de hiſtoriarū generibus. Chorus:multitudo ī ſacris collecta. Cererē:ipa frumenta Quā cereri tor.Cato.p̄ceptū ē.c.qdē.cxxxiii.ubi docet priuſq̄ meſſem facias cereri ſacrificandā eē porcā. Atq; hæc ut cer.Mac.lib.v.ait q̄ poeta hæc ſerenitatis tēpeſtatiſq; ſigna de arati phænomenis traxit. Aeſtuſq; pro.i. Mēſtrua luna.i.q̄ mēſe quoq; ſuū p̄ficit curſum:Vnde & mēſis mene.i.luna dicit̄. Cōtiuo uen.Pli.li.xviii.ca.ul. inqt.Mare ſi in tranqllo portu a curſu ſtabit:& murmurauerit ītra ſe uētum p̄dicit.Si idemptidē:hyemē & imbrē.Id quoq; de mari ait:Sæpe & ſilentio intumeſcit:flatuq; altius ſolito iam intra ſe eſſe uentos fatetur.

CHRI. Opat⁹:opari ſacrificar̄ ſignificat.Prop.Cyntia iā noctes ē opata decē.Nulla.n.opa excellētior ē q̄ ſacrificiū Hor.Vnico gaudēs mulier marito ꝓdat iuſtis opata ſacris. Cui tu lacte fauos & miti dilue baccho.Optie hic Serui.adde ēt q̄ poeta:ut ait Macro.Ita in rebus doctrīæ ſectator ut ī uerbis eloquentiæ executor legerat q̄ ad.x.kal.Ianua.Herculi:& Cereri faciebāt ſue p̄gnāte & pāibus & mulſo iccirco dixit & miti Baccho.i.mulſo Nā melle domitū uinū mulſum fit.Vnde ipſe alibi.Et durū bacchi domitura ſaporē.Diluere autē ē cū rē duriorē ſpiſſioreq; admixto hūore liq̄facimus ut Diluis heleborū:ergo mella q̄ craſſiora ſunt uino diluim⁹. Terq;: ambaualē hoſtiā intelligit de qua diximus in Buco. Querco:quōniā Cæſaris beneficio hoīes fruges adepti a q̄rnis glandibus qbus antea ueſcebant̄ abſtinere. Incipiunt agitata:tu.Hic locus pp ambiguitatē pōt aliqd obſcenū mentibus nr̄is afferre:itaq; nō ſæpe ſunt hæc a ſcriptore adhibenda.Inuenias quid. Quintilianus ſentiat. Pronoſticorū uero hmōi rōnem diligenter applicat Pli.in li.xvi.ait enim eſt aquarū ſignificatio.Mare ſi in tranquillo portu a curſu ſtabit & murmurauerit intra ſe uētum prædicit Si itidem & hyemem & imbrem littoris ripæq; ſe reſonabunt trāquilla aſperam tempeſtatem:& paulopoſt ſæpe & ſilentio intumeſcit.flatuq; altius ſolito iam inter ſe eſſe uentos fatet̄.Verū & ī hoc loco cætera omnia proſequit̄ pronoſtica quæ a Marone ponuntur Plini.ibi.etiam:hæc ſunt uerba.Equidem & montium ſonitus nemorūq; mugitus prædicunt tēpeſtatem.

Montibus audiri fragor aut reſonantia longe
Littora miſceri & nẽorũ icrebreſcere murmur.
Iam ſibi tũ curuis male temperat unda carinis
Quom medio celeres ꝛuolãt ex æquoꝛ Mergi
Clamoremq; ferunt ad littora quomq; mariæ
In ſicco ludunt Fulicæ notaſq; paludes
Deſerit atq; altam ſupra uolat ardea nubem.
Sæpe etiam ſtellas uento impendente uidebis
Præcipites Cælo labi noctiſq; per umbras
Flammarum longos a tergo albeſcere tractus.
Sæpe leuem paleã & frondes uolitare caducas
Aut ſumma nantes in aqua colludere plumas.
At Boreæ de parte trucis cum fulminat & cum
Euriq; Zephyriq; tonat domus omnia plenis
Rura natant foſſis atq; omnis nauita ponto
Humida uela legit nunq̃ imprudẽtibus imber
Offuit aut illum ſurgentem uallibus imis
Aeriæ fugere grues aut bucula Cælum.
Suſpiciens patulis captauit naribus auras

¶SER. Aut reſonantia longe Littora miſceri: το αυτο: ideſt bis idem dixit. miſceri autẽ ꝑturbari: ut Miſcet agẽs telis. ¶ Increbreſcere murmur: ſæpe & crebros fieri ſonitus. ¶ Iam ſibi tum: ſcias inquit in pelago eſſe grauiſſimã tempeſtatẽ: quom mergi ad littora cõfugiũt. Poetice autẽ ait: ſibi tum unda male temperat a curuis carinis: ideſt ſibi nõ parcit: ſed creſcit in perniciem ſuã. Nã in carinã ſcindẽdã cõſurgit: & nauigantũ ꝑniciẽ tẽperat autẽ abſolute poſuit nã certe ſubaudit̃ male. ¶ Tẽpat: ſe ipam ſibi. ¶ Cũ medio Celeres reuolãt ex æquore mergi: ſcias inqt in pelago eẽ grauiſſimã tẽpeſtatẽ. cũ mergi ad littora confugiunt: mergi autẽ ſunt nonnulli: quos ceruos aq̃ticos uocãt. ¶ Clamorẽq; ferũt. i. ſi cũ clãoꝛ reuertunt̃ nã plerunq; plura dicit ſigna e quibus unũ nõ ſufficit: ſed oĩa ſunt aĩaduertẽda: ut quom cornix plena pluuiã iuocat iproba uoce: Et ſola in ſicca ſecũ ſpatiat̃ arena. ¶ Marinæ fulicæ: ad diſcretionẽ fluuialiũ. Fulicæ ãt ſunt aues aq̃ticæ A natibus paulo mĩores: ſed corporis forma cõſimiles. ¶ Altã ſuper uolat ardea urbẽ: Ardea ãt dicta ẽ q̃ſi ardua: q̃ cũ altius uolauerit tẽpeſtatẽ ſignificat. Luca. Qđ ſignũ auſa uolare ardea. ¶ Stellas ꝑcipites: ſeqt̃ uulgi opinionẽ: nõ. n. oĩa prudẽter a poeta dicẽda ſunt: qđ ãt uidemus ſtellas q̃ſi cælo labi αποϱϱοιαι ſunt ignis ætherei: q̃ fiũt ex igne æthereo: quom uehemẽtior uẽtus altiora cõſcẽderit: & ide q̃ſi q̃ſdã particulas trahere cœperit: q̃ ſimulãt caſum ſtellarũ: nã ſtellæ cadere nõ poſſunt: q̃rũ natura ẽ ut ſtent ſemꝑ: unde & ſtellæ uocant̃: & ſciendũ ẽ ab illa parte uentũ flaturũ: in quã ille ignis ceciderit. ¶ Sæpe leuem paleã: dat aliud ſignũ qđ fit quãdo futuro uẽtorũ motu ſpõte ſua leuis palea uolitat. ¶ Et frõ. arborũ mĩores & leuiores. ¶ Nãtẽ: natãtes. ¶ Colludeꝛ: moueri. Terẽ. Cõgrũ iſtũ maximũ finito ludere. i. moueri. Virg. Ludere pẽdẽtes pueros. ¶ At boreæ de parte trucis quom fulmĩat: hoc uult dicere ubiq; grauiſſimas & ĩgentes efficit pluuias tẽpeſtas ab his mota uentis. ¶ Oĩa plenis Rura natant foſſis: operiunt̃ terræ: aqs & foſſæ: ubicũq; fuerint ĩplentur: & eſt hic Metaphora dicit. n. natare rura cũ terra ĩmobilis ẽ. ¶ Legit. i. colligit. ¶ Nunq; ĩprudẽtibus ĩber Offuit: Alii ĩ uacare uolũt: alii augẽtis habere ſignificationẽ: ut ſit nunq̃ imber ualde prudentibus offuit: q̃ res ſatis nõ ſunt idoneæ: unde melius eſt ĩtelligere: nunq̃ imber offuit non ante ꝓuiſus tã clara ſui ſigna dat: ut ĩprudẽtibus ignauis accipiamus: nã hoc dicit: nunq̃ neſcienti nocet imber: qa ſe deſignat ante uenturũ: & ſcimus leuiora eſſe mala: q̃ ex opinione cõtingunt: aut aerii coloris: aut in altũ uolãtes: dicit autẽ grues de uallibus fugere: nõ pluuiã de uallibus ſurgere. ¶ Suſpiciens patulis: hic locus oĩs de Varrone: ẽ ille. n. ſic Tũ liceat pelagi uolucres: tardæq; paludes Cernere: ĩexpleto ſtudio certare lauãdi: Et uelut inſolitũ pennis infundere rorẽ: Aut arguta lacus circumuolitauit irundo. Et bos ſuſpiciens cælum (mirabile uiſu) Naribus aerium patulis decerpſit odorem: Nec tenuis formica cauis non euehit oua.

¶ANTO. Aut reſonã. l. L. m. idẽ Pli. ait ꝙ littoris ripæq; ſi reſonabũt ex trãq̃lla aſꝑã tẽpeſtatẽ ꝑdicũt. ¶ Et ne. inc. mur. idẽ ĩqt: Eqdẽ & mõtiũ ſonitus nẽorũq; mugitus ꝑdicũt. ſ. uẽtos. ¶ Male ſibi tẽpat: a curuis carinis. i. nõ ſe cõtĩet: ſed carinis illidit̃. ¶ Mergi: idẽ ſcri. mergi anateſq; pẽnas roſtro purgãtes uẽtũ: cæteræq; aq̃ticæ aues cõ

Fulicæ curſantes: grues ĩ mediteranea feſtinãtes: mergi maria aut ſtagna fugientes. ¶ Fulicæ: ait idẽ ꝙ fulicæ matutino

Ranæ clãgore: ranæq; quoq; ultra ſolitũ uocales tẽpeſtatis ſigna ſũt. Veterẽ q̃relã qũo latona cũ appollĩe & diana iunonis irã fugiẽs uertit agreſtes ĩ ranas ĩ Liciæ finibus: uideto Oui. li. vi. met. itẽ uideto Aeſopi fabellã: de ranis: & hydris. ¶ Ardea: hæc ĩ mediis arẽis triſtis tẽpeſtatis ſignũ oñdit: auctor ẽ idẽ. ¶ Sæpe ẽt ſtel. Pli. de ſtellis ait: diſcurreꝛ eũ uident̃: uẽtiq; ꝓtin⁹ ſequunt̃: idẽ. Si uolitaꝛ plures ſtelle uidebunt̃ quo ferunt̃ albeſcẽtes: uẽtos ex iis par/

Stellæ tibus nũciãt: idẽ li. ii. ca. xxvi. iqt: Fieri uꝛ & diſcurſus ſtellaꝝ nunq̃ temeꝛ: ut nõ ex ea ꝑte truces uẽti oriant̃: & ex

Caden/ iis tũc ꝓcellæ ĩ mari terriſq;. Tu uero cur ita fiat ꝓblema legito apud Alexãdrũ aphrodiſiũ. ¶ Et frõdes uolitare

tes caducas: idẽ ait: ꝙ tẽpeſtatẽ ꝑdicũt ſine aura: q̃ ſentiant̃ folia ludẽtia. Lanugo populi aut ſpinæ uolitãs: aqſq; pluma ĩnatãs. ¶ Boreæ trucis: terribilis: đ cui⁹ ui legito Ou. circa finẽ li. vi. met. flat ãt boreas ĩter ſeptẽtrionẽ: & exortũ ſolſtitialẽ: ut ſcri. Pli. li. ii. ab oriẽte uero brũali uulturn⁹ quẽ græci euꝝ appellãt: ab occaſu æq̃noctiali fauõi⁹ q̃ zephyrus a græcis. ¶ Imprudẽtib⁹. i. ĩcautis: & ĩſciis: nã qſq; ſigna futuræ tẽpeſtatis ꝓuidet. Vel ĩprudẽtib⁹. i. ualde prudẽtib⁹: ut apđ Ci. li. v. Tuſ. q nihil metuãt nil agãt nil cõcupiſcãt nulla ĩpotẽtia efferãt̃. i. ualida ſeu magna potẽtia. Surgentẽ uẽtuꝝ. ¶ Bucula: ait idẽ ꝙ boues cælũ olfactãtes: ſeq; lãbẽtes cõtra pilũ præſagia aeris ſentiũt.

¶CHRI. Aut reſonantia. l. expolitio eſt. Eãdẽ. n. ſnĩam repetit. ¶ Intrebreſcere: ab eo qđ eſt creber fit ĩcrebreſco. ¶ Temperat ſibi. i. abſtinet. Nã q abſtinet ab aliq̃ re ſibiipſi ĩponit temperantiã. ¶ Labi ꝑcipites: labẽtes ꝑcipites. i. ad inferiora tendentes. ¶ Lõgos tractus: longos quaſi ſulcos: quos a tergo ſibi relinquunt. ¶ At boreæ de parte: cũ eodẽ tpe a diuerſis locis flãt uẽti magnæ ſolent pluuiæ cõcitari. Nã boreas ſeptentrionalis uentus eſt: eurus orientalis: zephyrus occidentalis. ¶ Rura natant foſſis: aliter dicimus rura natant cum diluuio exundant. Alter hõ natat: nã hic ſup aq̃s fertur: illa intra aq̃s dimerſa latẽt. ¶ Imber: Qui concitatior maiorq; eſt q̃ pluuia.

℃SER. Et ueterem in limo ranæ:fabula duplex ē:nā ut Oui.dicit:Ceres quū Proſerpinā q̄reret ad releuandā ſiti acceſſit ad quedā fonté:tūc eā lycii ruſtici a potu ꝓhibere cœperūt:& cōturbantes pedibus fonté: quū cōtra eā mitterét turpé naribus ſonū:illa irata eos cōuertit in ranas.q̄ nūc quoq; ad illius ſoni imitationé coaxant: ſed hoc nō eſt ualde aptū nā illud magis īſultatio fuerat q̄ q̄rela:& pœnā ſacrilegii iuſte ptulerāt: unde magis Aeſo/pus ſequēdus eſt:q dicit:quū Iuppiter reges oībus aīalibus daret:& ranis dediſſet colēdū breuiſſimū lignū:tunc illud aſpnatæ ſunt:ide ꝑxq̄tæ appellatæ ſunt ranæ:tūc Iuppiter iratus hydrū eis dedit q ueſcit̄ ranis.☞ Bibit in/gens Arqu9:ſeq̄tur rurſus uulgi opinioné.☞ E paſtu decedés agmīa magno:dicit ēt coruos ꝓpter futurā īundationé a paſtu fuger̄.☞ Increpuit:īſonuit.☞ Exercitus:multitudo.☞ Iā uarias pelagi uolucres & q̄ aſia circū Dulcibus ī ſtagnis rimant̄ prata cayſtri: Hæc ē uera lectio:& ſenſus talis ē.Iā uarias uolucres pelagi:& eas q̄ circū aſia prata rimant̄ ī dulcibus ſtagnis cayſtri uideas certatī largos humeris īfundere rores:nā ſi iā uarie legeris:ſenſus nulla ratiōe ꝓcedit. Cayſtr9 aūt fluuius ē: Aſia uero palus: Vnde fecit p deriuationé poſſeſſiuū:qđ poſſeſſiuū quātū ad litterā ſimilis ē primitiuo ſuo:nā de ꝓuīcia prata aſiatica diceret nō aſia prata:& de palude aſia a lōga ē:de ꝓuīcia breuis: ut Europa atq; Aſia pulſus:& eſt homericus uerſus. ασιωεν λειμωνι καυςρι ου αμφι ρεεθρα. ☞ Rimant̄:paſcunt̄ in pratis:cibū p terræ rimas req̄/rentes.Nā rimari tractū eſt a porcis:q glādes rimantur de rimis terrarū.☞ Humeris īfundere rores: pfū/dere humeros largis aq̄s: & q̄ſi ſe irritare.☞ Nūc cap. ob.fre.mergere ſub aq̄s caput.☞ Currere ī undas: ſeī aquā mitter̄ & natare.☞ Studio geſtire lauādi:lætitiā ſuā habitu corporis ſignificare: nā ut hoīes lætitiam

Aut arguta lacus circumuolauit Irundo
Et ueterem in limo Ranæ cecinere querelam.
Sæpius & tectis penetralibus extulit oua
Anguſtum Formica terens iter & bibit ingens
Arquus & e paſtu decedens agmine magno
Coruorum increpuit denſis exercitus alis.
Iam uarias pelagi uolucres & quæ Aſia circum
Dulcibus in ſtagnis rimantur prata Cayſtri
Certatim largos humeris infundere rores
Nūc caput obiectare fretis nūc currere ī undas
Et ſtudio incaſſum uideas geſtire lauandi.
Tum Cornix plena pluuiā uocat īproba uoce
Et ſola in ſicca ſecum ſpaciatur arena.
Nec nocturna quidē carpentes penſa puellæ
Neſciuere hyemem teſta cum ardēte uiderent

ſuā uerbis:ita aues corporis geſticulatiōe exprimūt. In caſſum āt ideo qa plumarū cōpoſitio aquā minime ad/mittit ad corpus.☞ Tū cornix plena:rauca cōtra naturā ſuā.Et uocat poeticæ:nō.n.uocat ſed denūciat pluuiā.Et notādū cornicé rauca uoce & ſolā pluuiā pdicere.Coruos uero & plures & uoce tenui & puriſſima cōtra naturā ſuā:ut Tū liq̄das corui pſſo ter gutture uoces:& altius aliis auibus ſonāt:ſed cū pluuiā denūciāt:tenues formant. ☞ Spaciat̄:diſcurrit:nec nocturna q̄dé dicit:nec puellas q̄dé carpētes lanas nocte ignorar̄ uēturā tēpeſtaté ſi ſciāt hoc quod nunc dicit:☞ Penſa:lana quæ ad penſum datur puellis intra conſtitutos dies paranda.☞ Teſta cum ardente:propter uilitatem noluit dicere lucerna: ſed nec lychnum:uemadmodum in heroico carmine Depen/dent lychni dixit.medius enim in his ſtilus eſt libris:ſicut diximus ſupra.

℃PRO. Et ueterem in Limo ranæ cecinere quærelā:in lycia latona æſtu exhauſtis uberibus educās Apolliné & dianā infantes:acceſſit ad melā fonté:Et quū uellet bibere:ꝓhibuit eā Neocles paſtor.Quom autem illa ꝑtinatior:eſſe prohibuerunt aqua.Itaq; deæ numine mutati ſunt in ranas.☞ Et quæ in aſia circum dul.p. cayſtri. Aſia correpta prima littera dicitur:in qua quodam pratum aſium iuxta cayſtrum appellatur.

℃ANTO. Irundo: Ait idē:q; irundo tā iuxta aq̄ uolitās:ut pēna ſæpe pcutiat:hyemē nūciat.☞ Ranæ: Ait idē q; Ranæ quoq; ultra ſonitū uocales tēpeſtatis ſigna ſſ.☞ Formicæ:ait idē q; ſegniter & cōtra īduſtriā ſuā formicæ abſcōdite cōcurſātes:aut ꝓgignētes oua tēpeſtatē pnūciāt.☞ Et bibit in.arquus:ait idē.Arquus quū ſſ dupli/ces pluuias nūciāt:a pluuiis ſerenitatē nō pīde certā.bibit āt hūoré:ide emittit:Sed đ arquu plura idē Pli.li.ii.ca.lxi.☞ Coruoꝝ:ait idē:Coruiq; ſingultu quodā latrātes:ſeq; cōcutiētes ſi cōtiuabūt:uētos:ſi uero carptī uocé re/ſorbēt uētoſū ībré:& gracili ſero a pabulis recedétes hyemē.☞ Varias pe.uo.ait idē q; hyemē ſignificāt. quū ter/reſtres uolucres cōtra aquā clāgores dabūt p fundétes ſeſe maxīe coruis. Poeta aūt id tribuit aq̄ticis etiā auibus. ☞ Aſia.p.Vibius ſeq̄ſter ſcri.q; Cayſter decurrit ꝓxius paludi aſiæ:& Prob.iq̄t:aſia ꝓducta pria lr̄a dr̄:in q̄ q̄dā pratū aſiū iuxta cayſtrū flumē appellat̄:Maro.li.vii.æne.de aſia palude:& Cygnis & cayſtro etiā meminit: ubi ait.Ceu quōdam niuei.Ité ſonat annis:& aſia lōge pulſa palus.☞ Cayſtri:cayſter fluuius eſt in Mœnia:teſte Dio/ny.& teſte Pli.li.v.cayſtro alluit̄ epheſus amazonum opus.☞ Lauādi:paſſiue dictū:nā tondeo:& lauo etiam paſ/ſiue dicuntur:de quibus latius ībi in Buco.Tondenti barba cadebat.☞ Cornix:de hac iamiam dictum eſt.

℃CHRI. Irundo: auis eſt Irudo ſāguiſuga:ē ergo irūdo ex iis aīantibus:q̄ neq; fera oīno nec māſueta ſunt:nidū luto cōſtruūt:ſtramēto corroborāt:ſi q̄do iopia ē luti pēnis multa aq̄ madefactis puluerē ſpgūt. In ægypti heracleotico hoſtio mollē cōtinuatiōe nidorū uagāti nilo īexpugnabilé opponūt ſtadii unius ſpacio: q; hūano ope pfici nō poſſet:ut latius narrat Pli.☞ Cornix:Hæc auis cū noctua graues inimicitias exercet. Ipſa.n.interdiu oua noctuæ uorat.Noctua cōtra illius noctu abſorbet:ait Ariſto.nuces ab alto in ſaxa remittūt: ut teſtā frāgāt. In templis:& lucis mineruæ raro uiſunt̄:athēis nūq̄.Sole uolantes pullos aliq̄diu paſcūt.Poſſidonius ait: in Hi/ſpāia cornices nigras eē.☞ Acies ob.Nō mutat̄ ī ſe aut materia aut forma ſtellaꝝ.Verū ex aeris q̄litate q īter nos & illas iteriacet mutari uidet̄.Nā cū dēſior ē aer hebetiores uidet̄:cū rarior acutiorſ.☞ Carpētes:ꝓprie dixit:nā carpe dicīus cū paulatī aſſumēdo minuimus:hic dicimus carpe iter:carpe herbas:dicimus ēt carpe famā cū fa/mā alicuius minuimus.☞ Pēſa:a pēdēdo dicunt̄:nā certo quoddā pōdere lanæ nēdæ dabantur. Vnde & famula illa q̄ certo pōdere aliis diuidebat lanas:libraria a libra dicebat̄: ut demōſtrat Iuue.Nā librarii nō a libra dicun/

Irundo
Ranæ
Formica
Arqu9
Cayſter
Aſia
Irundo
Carpo
Libraria
Librarius

Pierius in cornice f. 150. c.

Péſum tur:ſed a libris:qa libros ab aliis ſcriptos trāſcribūt.Dicimus ēt penſum circūſpectio q̄dam:& cautione ab utili honeſtoue ne temere aliqd agendo diſcedamus:quia rem illam pendimus:ideſt diligentius exiſtimamus.

Scintillare oleum & putres cōcreſcere fungos.
Nec minus ex imbri Soles & aperta ſerena
Proſpicere & certis poteris cognoſcere ſignis.
Nam neq; tum ſtellis acies optuſa uidetur
Nec fratris radiis obnoxia ſurgere Luna
Tenuia nec lanæ per Cælum uellera ferri.
Non tepidum ad ſolem pinnas ī littore pādūt
Dilectæ Thetidi Halcyones non ore ſolutos
Immundi meminere Sues iactare maniplos.
At nebulæ magis ima petunt cāpoq; recūbunt
Solis & occaſum ſeruans de culmine ſummo
Nequiq̄ ſeros exercet Noctua cantus.
Apparet liquido ſublimis in aere Niſus.
Et pro purpureo pœnas dat Scylla capillo.
Quacūq; illa leuem fugiēs ſecat æthera pēnis
Ecce inimicus atrox magno ſtridore per auras

¶SER. Putres ꝯcreſcer̄ fūgos:ut dic̄ Pli.quom aer hūidꝰ eē cœpit:fauilla q̄ cū fumo ſolet egredi ꝓhibita aeris craſſitate ī lucernis reſidet:& q̄ſdā uelut fūgorū imitat̄ imagīes.¶ Ex ībri ſoles:ſerenitates & uerſa uice dat ꝓgnoſtica:qbꝰ agnoſcamꝰ:e tēpeſtuoſo cælo futurā ſerenitatē.¶ Apta ſer.aer.n.dēſat̄ nubilo:& rareſcit ſereno:ut Dēſet erāt q̄ rara mō & q̄ dēſa relaxat.¶ Nec fratris radiis obnoxia ſurger̄ lūa : ſubaudi a ſupioribꝰ obtuſa luna:nā hoc dicit nec luna uī̄ obtuoſa:q̄ eſt radiis ſolis obnoxia.Nā ut dn̄t phyſici ab eo accipit lumē.¶ Tenuia:ꝓceleuſmaticus ē ꝓ dactylo:quā rē quotieſcūq; facit Vir.ſeruat locū ſynæreſi: ut tenuia:itē Et gēua labāt.¶ Dilectæ thetidi halcyones:Cæyx filius luciferi habuit coniugē Halcyonē: a q̄ quū ꝓhibitꝰ iuiſſet ad cōſulēdū Apollinē ſup ſtatu regni ſui naufragio p̄iit: Cuiꝰ corpus quū ad uxorē Halcyonē delatū fuiſſet:illa ſe p̄cipitauit ī pelagus: poſtea Thetidis & Luciferi miſeratiōe cōuerſi ſt̄ ambo ī aues marinas:q̄ halcyōes uocant̄.Et ſciēdū qa cū de muliere dr̄:hæc Halcyōe facit:quū de auibꝰ hic & hæc halcyō:hi & hæ halcyōes.Iſtæ āt aues nidos faciūt ī mari media hieme:qbꝰ diebꝰ tāta ē trāqllitas: ut pēitus nihil ī mari poſſit moueri.Inde ēt dies halcyonii uocāt̄.¶ Nō ore ſolutos.ſ.māipulos: qđ ſeqt̄:alii ſoluto ore accipiūt.i.nimiū patēti.¶ Immūdi ſues : luto gaudētes.Horatius:Et amica lutoſus.¶ Nebulæ ima petūt:deprimūt̄ ad ualles.¶ Neq̄q̄ exercet.i.nō.Perſius: Neq̄q̄ fūdo ſuſpiret nūmꝰ ī imo.Itē Virg.Et fūmo clipei neq̄q̄ umbōe pepēdit.¶ Seros noctua cātꝰ:Noctua āt auis ē luci fuga:q̄ ſignificat pluuiā:ſi cecinerit poſt ſolis occaſū:de hac talis ē fabula:Nictimene poſtq̄ cū p̄re cōcubuit : & agnouit facinꝰ:ī ſiluis ſe abdidit:& lucē refugit: Vbi deoꝝ uolūtate cōuerſa ē ī auē:q̄ tāto ſceler̄ oībꝰ auibꝰ ē admiratiōi.¶ Liqdo aere:Niſus rex megarēſiū ī auē mutatus:de quo plēius dictū ē ī Bucolicis.¶ Pœnas dat: aduerſante ſibi patre Scylla:eiuſdem Niſi filia:quæ patri ſuo abſciſſam comam purpuream Minoi obtulit contra patrem pugnanti:& inde in auē conuerſa eſt:quas aues dicit nunc diſcordes nimis eſſe inter ſe.¶ Illa.i. Scylla.¶ Fugiens:patrem:ſcilicet.¶ Aethera:aerem.¶ Atrox:crudelis & immitis.¶ Stridore:ſonitu alarum.

¶PRO. Dilectæ thetidi halcyōes:uaria ē opinio harū uolucrū originis.Itaq; ī altera ſeqt̄ Oui.Nicādrū:ī altera Theodorū.Putat̄.i.Ceyx Luciferi filius cū Halcyōe Eoli filia mutatus ī has uolucres.Idē refert Halcyonē Scyronis filiā latronis attici Polyphemonis filii:quū p̄r ei p̄ciperet:ut q̄reret maritū arbitratam permiſſum ſibi:ut cōcumberet cum quibus uellet ab irato patre deiectam in mare mutatam in hanc uolucrem.Iccirco autem dilectas Thetidi dicit has aues:ꝙ per ſeptem dies qbus excludunt fœtus:in mari tranqllitas ē ut tuta ſit nauigatio.

Fungi ¶ANTO. Fungos:ait Pli.pluuias ſignificari:ſi ī lucernis fūgi fuerit:ſi flexuoſe uolitet flāma uētū: & lumina quū p̄ſe flāmas elidūt:aut uix accēdūt̄.Itē quū ī eo pēdētes coaceruāt̄ ſcītillæ:uel quū tollētibꝰ hollā carbo adhæreſcit:aut quū cōtēptꝰ ignis a ſe fauillā diſcutit:ſcītillā ue emittit:uel cū cinis ī foco cōcreſcit: & quū carbo uehemēter plucet:ē & aq̄ꝝ ſignificatio.¶ Nec mi.ex im.futuræ hyemis hactēus ſigna docuit:nūc uero futuræ ſerenitatis poſt ībrē.¶ Stellis acies ob.ait idē:ꝙ quū repēte ſtellaꝝ fulgor obrūbrat̄:graues denūciāt̄ tēpeſtates.¶ Lūa: idē ait de luna: q̄rtā eā maxīe obſeruat ægyptus ſi ſplendēs exorta puro nitore fulſerit ſerenitatē: ſi rubicūda:uētos ſigna:pluuias portēdere credit̄:in qnta cornua eius obtuſa pluuiā.Erecta:& īfeſta uētos ſēp ſignificant: q̄rta tū maxīe:demū pleriq; obſeruabāt lunæ p̄ſagia ī octo eius articulis:hoc ē.iii.vii.xi.xv.xix.xxiii.xxvii.& īterlunio auctor idē Pli.¶ Nec fratris radiis obnoxia:ordo ē nec luna obnoxia radiis fratri uī̄ ſurgere obtuſa: obnoxius āt ꝓprie pene obligatus dr̄ ob delictū:ut ſcri.Feſtus.Luna uero obnoxia & obligata ē ſoli:qm̄ ab eo illumīat̄:cū ſit corpꝰ opacū.¶ Lanæ.u.ſupius dictū ē:ꝙ tēpeſtatē ſignificat lanugo populi:aut ſpīæ uolitās:aqſq; pluma īnatās.¶ Alcyones:hæ aues paulo maiores paſſere ſt̄:purpureis & cādidis:admixtis pēnis fœtificāt brūa q dies halcyonidēs uocant̄ placido mari p eos:& nauigabili ſiculo maxīe:faciūt āt.vii.ante brumā diebus nidos : & totidē ſeqntibus pariūt:plura ēt Pli.li.x.ca.xxxvii.¶ Dilectæ thætidi:hoc ait pp eis cōceſſū mare tpe fœturæ:qđ ēt Probꝰ aſſerit.¶ Sues:Pli.ait.Turpeſq; porci alienos ſibi māipulos fœni lacerātes ſupple oñdūt aeris mala p̄ſagia.¶ Nebulæ :idē ait:nubulæ e mōtibus deſcēdētes:aut cælo cadētes:uel in uallibus ſedētes : ſerenitatē ꝓmittūt.¶ Noctua:noctuas nouē uoces hēre tradit Nigidius ſcri.Pli.li.x.li.āt.xviii.ait ꝙ noctua in imbre garrula ſerenitatē oñdit:ad ſereno tēpeſtatē.¶ Niſus:de niſo in auē uerſo latius uideto in ſexta ecloga.¶ Scylla:niſi filia in auē.Cirim

Halietꝰ uerſa eſt:& niſus ī halietū:ut patet li.viii.met.apud Oui.Halietus aut eſt aqlæ genus de quo late Pli.lib.decimo.

¶CHRI. Obnoxia.fr.r.Luna ex ſe lumē nō hēt:ſed a ſole accipit.Vnde qcqd luminis hēt id ſoli debet. Alcyones:de his auibus ita ait Ariſtoteles ī li.de aīali.Halcyones ī hyeme tm̄ coeūt.Sūt āt iſti dies q halcyonei appellātur ſeptē ante brumā totidē poſt brumā.Hic Simonides poeta p mēſem hibernū iuppiter bis ſeptē molit̄ dies tpis nutricē ſacrā.Trāqllū uero tātiſp tp̄s efficit ſi ita euenerit:ut bruma auſtrina uergiliis aqloneis fiat.Septē primis diebus nidificāt:reliqs ſeptē parere ac educare dicunt̄.Halcyonios fieri circa brumā nō ſp ī nr̄is locis cōtin-

gere cōſtat ī ſiculo uero mari pene ſemp: oīum āt rariſſimū ē uidere halcyonē: fere circa uergiliaꝝ occaſum bru-
māq; appet. Et ubi nō pluſq̄ ſemel nauē circūuolauerit ſtatī abit: ut nuſq̄ poſtea uideaꝭ: ut ait Steſychorus: hæc Ari. Pli. āt addit ipſas aues paulo āpliores eē paſſeribus colore cyaneo ex pte maiore tñ̄ purpureis: & cādidis ad/ mixtis pēnis collo gracili: & ,pcero. Alterū gēus eaꝝ magnitudīe diſtīgui: & cātu. Mīores ī harūdinetis canere. Nidi halcyonū ī pilæ formā: ferro ītercidi neqūnt ualido ictu frāguntur. Albertus uero magnus ſcri. cām eſſe: q̄ tropico hyemali nidificēt raritate corpis: q̄ ueheméter terreū ē itaq; ī æſtate ueheméter exſiccaꝭ adeo: ut ſemē hr̄e nō poſſit. In maxīo uero frigore clauſis undiq; poris īduciꝭ hūidū: ſcri. pterea nō eē credibile: ut poſſit uiue/ re ī regiōe q̄ excedat latitudinē qnti cliatis pp nimiū frigus. Dilectæ thætidi: Diligit eas: qa trāqllitatē in illarū nidificatiōe parat mari. Immūdi: Veꝝ epithetō ſuis quo nullū aīal immūdius ē. Magis ima. Quia cū redeūt ād terrā uapores purgatus relinqꝭ aer. Noctua: hoc genere auiū ueheméter abūdabāt athenæ: unde extat ,p/ uerbiū. Noctuas athenas portas: cū rē aliquā eo portamus ubi maxīe abūdat. Noctua cōtra maiorē auiū multi/ tudinē illa circūdātē collecta in arcū roſtro: & unguibus tota tegiꝭ auxiliaꝭ accipiꝭ. Sexagīta illā noctibus cuba/ re cū nouē uoces habere ait. Nigidius.

Inſequitur Niſus qua ſe fert Niſus ad auras
Illa leuem fugiens raptim ſecat æthera pinnis.
Tum liquidas Corui preſſo ter gutture uoces
Aut quater ingeminant. & ſæpe cubilibus altis
Neſcio qua præter ſolitum dulcedine læti
Inter ſe foliis ſtrepitant. iuuat imbribus actis
Progeniem paruam dulceſq; reuiſere nidos.
Haud equidem credo quia ſit diuinitus illis
Ingenium aut rerum fato prudentia maior.
Verum ubi tempeſtas & cæli mobilis humor
Mutauere uias & Iuppiter humidus auſtris
Denſet erant quæ rara modo & q̄ dēſa relaxat
Vertuntur ſpecies animorū & pectora motus
Nunc alios alios dum nubila uentus agebat
Concipiunt. hinc ille auium concentus in agris
Et lætæ pecudes & ouantes gutture Corui.
Si uero Solem ad rapidum Lunaſq; ſequentes
Ordine reſpicies nunq̄ te craſtina fallet
Hora neq; inſidiis noctis capiere ſerenæ.

SER. Niſus: auis. Tū li. cor. pſſo ter gut. uoces Aut qu. i. Pli. na. hi. dicit coruos obliuioſos eē: & pleruq; minime ad nidos ſuos reuerti: ſed q̄dā rōne nāæ cōgerūt ad ſuos nidos q̄ uermes poſſint creaꝭ: ex qb⁹ relicti eoꝝ pulli aluntꝭ iterdū. hoꝝ obliuionē ,pbat ēt ex rebus q̄s quom abſcōderit derelinquūt: qd' ēt mu/ ſtelæ dn̄r efficere: & mures. Ingemināt: repetūt uo/ ces pter cōſuetudinē læti ex uētura ,ppiqtate ſerenita tis. Iuuat: delectat. Haud eq. cre. ,pponit ſibi q̄ſtio nē acerrimā: & de itima pħa: q̄ tñ̄ totā facillitate diſ/ ſoluit. Nā q̄rit cur hoīes: quos cōſtat eſſe prudētiores aīalibus p ſe nō ſentiāt q̄litatē futurā aeris: ſed eā ma/ gis ex aliis aīantib⁹ colligāt. Et hoc dicit hoīes prudē tiā hēre nālē: & ſuo iudicio lætos eē uel triſtes: q̄ res ī hæc aīalia cadeꝭ n̄ poſſit: q̄ nihil ſuū hēntes: nām aeris ſequūꝭ: & ,p ei⁹ q̄litate aut læta uideꝭ: aut triſtia: nec pdicere aeris naturā uideꝭ: ſed eā uel ,pſperā uel aduer ſā ſequūꝭ. Nos uero & læti eē īter nubila poſſumus: & ī ſerenitate ſollicīti. Sit diu. il. in. nō ē illis diuini/ tus cōceſſū īgeniū. Nec prudētia: q̄ ē maior rerū fa/ to: alibi Metus oīs & īexorabile fatū Subiecit pedib⁹ ſtrepitūq; acherōtis auari. Mutauere ui. dicit qa aīa lia & aues aīos cū cæli & aeris q̄litate cōmutāt: ut q̄ ſe renitate gaudēt: tēpeſtate turbeꝭ. Iuppiter hu. i. aer: ut Hora. Manet ſub Ioue frigido uenator. i. aere. Ver/ tuntꝭ: ſpēs aīorū mutaꝭ: aut lætitia ī triſtitiā: aut triſti tia ī lætitiā. Nūc. i. in ſerenitate. Dū nu. uē. age. dū eēnt ībres & pluuiæ. Auiū cō. cōmixtus cāt⁹. i. ſym phōia. Lætæ pe. aeris ſerenitate gaudētes. Solē ad rapidū: uelocē. Et notādū hæc ſigna magis fida & ſubtilio ra eē: q̄ ex ſole & lūa colligim⁹. Lunaſq; ſe. Ordine reſ. nō ordinē reſpicies: ſed ordine. i. rōabiliter ordinē ſequē/ tes. Luna. n. ſolis circulū ſequiꝭ: licet ipſa ſit īferior. Dona. dicit lunas noctes accipiēdas: ſed male. Non. n. ſigna: q̄ dicturus ē ex nocte: ſed ex luna colligīus: ergo lunas poetice dixit pluraliter: nō uarietate ei⁹ luminis & augmē/ ti & tēpoꝝ. Nūq̄ te cra. fal. Hora: hypbole ē. nec hora qdē te decipiet. Capiere: decipieris: & eſt aphæreſis: ēt ſi ſit ſerena nox & futura īmineat tēpeſtas: ñ tñ̄ te poterit noctis ſerenitas decipere: qn poſſis puidere futuros ībres

ANTO. Liquidas uoces: dictū ē ſupius q̄ ſi corui carptim uocē reſorbebūt: (ex lunæ q̄litate reuertētes. uētoſum ībrē ſignificāt. Hic uero oſtēdit Maro: p liqdas claraſq; uoces ſerenitatē portēdi. Haud eq. cre. pdicta .ſ. aīalia futura qbuſdā ſignis oſtēdere. Aperit āt cās: unde id ,pcedeꝭ poſſit. Ingeniū: ,pprie dr̄ naturalis ſapiētia teſte Nonio. Fato: deoꝝ uolūtate. Iuppiter. i. aer. Dēſet: denſet legēdū eſt: ſic. n. antiq textus habēt: ſic quoq; Priſ. li. viii. hic legit: idē etiā Maro. li. x. ait: Poſtremi ad addēſent acies Denſo denſas etiā in eadē ſignificatione: & conſtructiōe reperitur. Vertuntur: mutanꝭ. Species: q̄litates. Nunc. i. ſereno tempore. Solē rapidum: per petuum ſolis epitheton: nam ut ſupra oſtendimus ſuo calore omnia fere rapit: & deſiccat. Sequentis: futuras. Ingeniū

CHRI. Niſus: accipiter minor quē ſprauerīū eſſe affirmat Albertus. Liqdas: candidas nō raucas. Haud equidē: Hō ſolus ex oībus aīalibus habet principiū ſui motus in ſe. i. ſuaꝝ actionū pp diuinitatē aīoꝝ: unde plu rima aduerſante corpore ſenſibuſq; faciūt: qa ſunt domini ſuaꝝ actionū: Et ſæpe euenit ut in corpore ægrotāti aīus lætus ſit atq; cōtra bruta āt quoniā īſtinctu naturæ mouenꝭ: lætitiā aut triſticiam recipiūt ex affectu corpo ris. Corpus autē ex īmutatiōe aeris ſūmopere īmutaꝭ: unde redeunte ſerenitate læta illa eſſe: qa leuanꝭ corpora. Aere āt ex aſſurgētibus uaporibus craſſante grauāꝭ corpora: uñ illa triſtia efficiūꝭ. Nō igiꝭ puidēt iſta: ſed hoīes ſua prudētia ex illorū uariis motibus ,puidere poſſunt: qd' itidē ex ,ppriis corporibus multi adnotant. Corui: iſti peſſimam ſignificationē edunt cū glauciunt uocē ueluti ſtrāgulati. Nulla auis eſt quæ expreſſius ſermonē humanum imitatur: Huius rei exempla plurima īuenies apud Pli. Coruos parere & coire ore uulgus credidit: itaq; grauidas ſi ederint coruinum ouum p os partū reddere: atq; in totū difficulter ſi tecto inferantur parere. Coruū

Luna ſed Ariſto. hæc oĩa negat. ¶ Lunas ſequẽtes ordĩe. i. dies lunares. ¶ Lũas p ſyncopẽ dicta ẽ a lucina: Huius naturã primus Endymiõ adinuẽit: ut ait Pli. uñ illi⁹ amore captũ eũ dicũt: hæc. xxviii. diebus: & tertia ĩ ſup pte diei curſũ p agẽs ad eãdẽ ſigni ptẽ a q̃ a ſole diſceſſerat reuertit̃. Morat̃. n. ĩ quoquo ſigno duobus dieb⁹ ac tribus horis & beſſe. Nã ĩ reliqs uſq; ad. xxx. cõſeqt̃ ſolẽ q de loco ubi eũ reliquit iã diſceſſerat: inuenit enim ſolem aliud iam ſignũ pene confeciſſe. Origo eius numerus ſeptemnarius eſt. Nam ſi ab uno uſq; ad ſeptem quantũ ſinguli numeri exprimunt tantum antecedentibus addendo procedas inuenies uigeſimo octauo nata de ſeptem.

Luna reuertenteis cum primum colligit ignes
Si nigrum obſcuro comprenderit Aera cornu
Maximus agricolis pelagoq; parabitur imber.
At ſi uirgineum ſuffuderit ore ruborem
Ventus erit. uento ſemper rubet aurea Phœbe.
Sin ortu quarto (nanq; is certiſſimus auctor)
Pura neq; optuſis per Cælum cornibus ibit
Totus & ille dies & qui naſcentur ab illo
Exactum ad menſem pluuia uẽtiſq; carebunt
Votaq; ſeruati ſoluent in littore Nautæ

¶ SER. Cũ primũ colligit ignes: cũ ĩcipit renaſci. ¶ Obſcuro cornu: nõ clare lucẽti. ¶ Maximus agricolis pelagoq; parabit̃ ĩber. i. ſi ñ habuerit pura cornua: & intra eã nigrũ aerẽ uideris: erit ubiq; pluuia: ſicut ſupra: Oĩa plenis Rura natãt foſſis atq; oĩs nauita põto. ¶ Si uirgineũ ſuffuderit ore ruborẽ: ſi ruborẽ forĩſecus habuerit. nam de interiori partẽ infuderit diceret. ¶ Aurea: ideſt pulchra: ut At non Venus aurea cõtra. Phœbe autem uenit ab eo quod eſt Phœbus: Et ſciendum quædam propria nomina fœmininum ex ſe facere tantum non etiam neutrum: ut Phœbus Phœbe: Iulius Iulia: Tullius Tullia: Non ut appellatiuum doctus docta doctum. ¶ Sin ortu quarto: Aratus tertiam dicit animaduertendam eſſe Lunam: hic quartam non illud improbans: ſed hoc magis probans: nã ad hoc pertinet: Nãq; is certiſſimus auctor. ¶ Ex actum ad mẽſem: uſq; ad mẽſis ultimã partem. Vnde & exacti menſes dicuntur: qui circa partũ ſunt. Ipſe in ſequẽtibus: Exactis grauidæ cũ mẽſibus errant.

Lunæ colores ¶ ANTO. Luna reuertẽteis cũ primum colligit ignes: ideſt poſt nouilunium: hinc Varro dicebat: ut ſcribit Plinius. lib. xviii. naſcens luna ſi cornu ſuperiore obatro ſurget pluuias decreſcens dabit: ſi inferiore ante plenilunium. Si in medio nigritia illa fuerit imbrem in plenilunio: ſi in ortu cornua craſſiora fuerint horridam tempeſtatem. ¶ Si nigrum obſcuro: dictum eſt ſuperius: q; ſi nigra apparuerit luna imbres portendere creditur: ſi rubicunda uentos. ¶ Aurea phœbe: pulchra luna. ¶ Sin ortu quarto: dictum eſt q; quartam lunam maxime obſeruat ægyptus quæ ſi ſplendens exorta puro nitore fulſerit ſerenitatem portẽdit. ¶ Glauco & panopeæ: & inoo melicertæ: hic uerſus ſic diuiditur: & glauco: & panopeæ: & inoo: melicertæ. Gellius libro duodecimo capitulo uigeſimoquinto ſcribit: Parthenii poetæ Græci uerſum eſſe: glauco nereiq;: atq; maris genio melicertæ: cumq; uerſum Virgilius æmulatum eſſe & feciſſe duobus uocabulis uenuſte immutatis parem. Glaucus

Glauc⁹ ãt piſcator erat: q herba q̃dã guſtata mare ſubiit: atq; ĩter deos marinos receptus: de quo late habetur in fine lib. decimotertio metamorphoſeos. ¶ Panopeæ: de hac Maro li. v. Leua tenet thetis: & melite panopeaq; uirgo.

¶ CHRI. Luna etiam ſeptem permutationibus toto menſe diſtinguitur: Nam cum naſcitur eſt arcualis ſiue cornicularis diciturq; monoides: deinde circa octauam diem eſt dicotomos: quaſi per medium ſecta. Circa uero duodecimam diem fit amphicyrtos: & dubia de ſua plenitudine circa autem quintamdecimam eſt panſelines: ideſt tota luna cum eſt in oppoſitione ſolis: Cum uero rurſus appropinquare incipit ſoli ſit amphicyrtos deinde dicotomos. Poſtremo lumine priuatur. Facit autem eclypſim ſolis: quando illi eſt coniuncta: non tamen ſemper ſed cum ipſa coniunctio fit in linea eclyptica. Vnde Albumaſar ait: Si luna inter nos: & ſolem ſeſe iniicit defectum radiorum ſolis neceſſario facit in capite uel in cauda draconis. Non autem ſol cum deficit qcquam de proprio lumine amittit: ſed luna quæ ſeſe media interponit radios quos ad nos deſcendere oportebat intercepit. Contra uero luna cuius corpus obſcurum eſt: cum patitur eclypſim lumen amittit: patitur autem cum penitus ſoli oppoſita eſt: & fit in linea eclyptica propter interpoſitionem tumoris terræ intra ſe & ſolem. In cæleſti harmonia lunæ circulus habet ſonum grauiſſimum ſicut in ſphæra cæleſti eſt acutus: A luna ea profecto uis eſt in gignendis corporibus: quam Græci phyticen dicunt. Nam ut in diuinis ultima eſt: ſic in noſtris corporibus prima luna etiam aerem purum facit. Nam ſuo continuo motu rarificat atq; attenuat. Nam niſi eſſet motus ſphære lunaris aer ex nocturna uaporum eleuatione: ita craſſus efficeretur: ut non modicam gigneret corruptionem: Hippocrates autem: & Galenus mandant medicis: ut diligẽter ſpectent lunam: Nam coniunctio illius cum ſtellis fortunatis fœlicem exitum ægrotis: cum infortunatis uero infœlicem demonſtrat: Nam ut ait Ptolemeus: luna cum maliuolis maliuolus eſt planeta. Semper luna dimidiam ſui partem habet illuſtratam a ſole: ſed quanto magis eſt ſubiecta ſoli tanto magis illuſtratur illa pars ſua ſuperior: quæ a nobis non uidetur quanto uero magis diſcedit: tanto magis illuſtratur pars inferor: quæ a nobis uidetur. Vnde in oppoſitione tota nobis apparet. Vnde autem lunæ a terris interuallum intelligas: eſt profecto ſi Alfragano credimus trigeties ac ter tantum quantum eſt dimidium diametri terræ ac inſuper uigeſima eius pars dimidium autem terræ diametrum amplectitur quadringenta ac duodecim miliaria ſupra centum ac ſeptem miliariorum. ¶ Virgineum: qui familiaris uirginibus eſt: Non immutatur color lunæ. ſed quando pluuiæ futuræ ſunt aer craſſior effectus nigreſcit. Vnde luna quæ per aeris medium a nobis uidetur nigra apparet quando uero aer ſiccioribus uaporibus quibus uenti gignuntur rubeſcit: & ipſa luna rubea apparet. Hoc faciunt etiam alia intermedia. Nam ſi trans uitrum aliquam rem aſpicimus: talis in ea color apparet: qualis eſt color uitri per quod aſpicimus. ¶ Vapores autem a terra eleuari ex quibus pluuiæ ſunt futuræ: quoniam ex multo humore cõdenſant̃ nigreſcũt. Hii autem ex quibus ſunt uẽti: quoniam ſicciores ſunt rubeſcunt. ¶ Votaq; ſeruati: ſenſus moralis eſt. Oſtendit enim oportere pios hoĩes gratias diis ĩmortalibus pro acceptis beneficiis agere.

¶SER. Glauco & Panopeæ:& Inoo Melicertæ:Glaucus piſcator fuit de Anthedōe ciuitate:q quū captos piſces ſup herbā poſuiſſet ī littore:& illi recepto ſpiritu ruſus mare petiſſent:ſenſit q̄ndā herbaꝝ potētiā:qbꝰ eſis cōuerſus ē ī numē marinū.Panopea āt ē nympha marina.¶Inoo:āt ē patrōymicū a mr̄e Ino.Sāe Ino & Melicerta filius poſtq̄ ſūt ī numīa cōmutati:græce Palæmō & Leucothoe ſunt appellati:latīe Portunus: & mr̄ Matuta. his ergo numinibꝰ dicit mox ſacrificaturos nautas ī littore eis diebꝰ:qbus p̄dicta ſerēitas fuerit eo ꝙ ſint ī mare ſeruati.¶Sol quoq; & exoriēs.e.c.ſ.c.i.u.dr̄.n.occidēs ſe ī mare tīgere.¶Signa dabit:pluuiarū uel ſerēitatis.¶Certiſſima ſi.de qbus nemini neceſſe ſit dubitar̄.¶Et.q.m.r.ortu diei.¶Surgētibꝰ a.ſupueniēte nocte.¶Maculis.u.o.nō clara & pura luce reſplēdēs in ortu ſuo.¶Cōditꝰ ī nu.i.ſi orbis eiꝰ q̄ſi cōcauus fuerit.qđ ipſe exprimit dicēs Medioq; refugerit orbe.i.ñ fuerit plenus ī ſui metro.¶Vrget:iminet:& īſiſtit.¶Satis:ſegetibus.¶Notꝰ:uētꝰ.¶Siniſter:noxiꝰ.¶Sub lucē: oriēte die.¶Dēſa īter.n.opto ſole nebula.¶Diuerſi rupe/rūt radii:abſcōdito & opto ſole:diuerſi radii p nubē erūpēt.¶Tithōi croceū:Tithōus frater Laomedōtis regis & amatꝰ ē ab aurora:cūq; optaſſet ꝓlixiorē uitā cōuerſus ē ī Cicadā.¶Male defendet pāpinꝰ uuas: nō defendet.Nā decuſſis pāpinis ēt uua uim grādinis patit̄.¶Tā m.in.t.dicit ꝙ ſi oriēte ſole pallida aurora fuerit:ſicut ſæpe uidemꝰ diluculo ſub eius ortu pallidā lucem fieri ſignū hoc fit tempeſtatis indubitāter. ¶Emēſo ol.ꝑcurſo:pluſtrato cælo:cū iā deſcēdet ad occaſū.¶Profuerit me.m.iō magis addidit:qa a ſole ueniētia ueſptina ſigna meliora ſūt.¶Cæruleus.p.d. breuiter collecta cōcluſio.¶Oīa.t.p.ubiq; & pluuiæ & uēti erūt.¶Feruere:æſtuare:īpleri:cūcta hæc erūt ī occaſu cōſyderāda.¶Me no.gratiorē ſenſū fecit īterpoſita ſuæ pſonæ cōmemoratiōe:nā hoc dicit nulli ſe ſuadere illa nocte nauigare.¶At ſi cū referetq; diē cōdetq; relatum:hoc ad futuræ ſerenitatis pertinet ſignū.Nā ſi de ipſo die dicas:de quo p̄miſit : ſtultiſſimū ē.¶Claro aqlo.ſerenifico:qa ē & nubilus:ſicut fere oēs uēti.Hor.Albꝰ ut obſcuro deterget nubila cælo.Sæpe notus neq; parturit imbres perpetuos.

Glauco & Panopeæ & Inoo Melicertæ.
Sol quoq; & exoriēs & quom ſe cōdet in undas
Signa dabit Solem certiſſima ſigna ſequentur.
Et quæ mane refert & quæ ſurgētibus Aſtris.
Ille ubi naſcentem maculis uariauerit ortum
Conditus in nubem medioq; refugerit orbe
Suſpecti tibi ſint imbres.nanq; urget ab alto
Arboribuſq; ſatiſq; Notus pecoriq; ſiniſter.
Aut ubi ſub lucem denſa inter nubila ſeſe
Diuerſi rumpent radii aut ubi pallida ſurget
Tithoni croceum linquens Aurora cubile
Heu male tum mites defendet pāpinus uuas.
Tā multa in tectis crepitās ſalit horida grādo.
Hoc etiā emenſo quom iam decedet Olympo
Profuerit meminiſſe magis.nā ſæpe uidemus
Ipſius in uultu uarios errare colores.
Cæruleus pluuiam denunciat.igneus Euros.
Sin maculæ incipient Rutilo immiſcerier igni
Omnia tum pariter uento nimbiſq; uidebis
Feruere.non illa quiſq̄ me nocte per altum
Ire neq; a terra moneat conuellere funem.
At ſi cum referetq; diem condetq; relatum
Lucidus orbis erit fruſtra terrebere nimbis.
Et claro ſiluas cernes aquilone moueri.

¶PRO. Glauco & Panopeæ & Inoo Melicertæ: Panopeā hāc uirginē unā noīat inter Nereidas. Glaucus āt deus maris eſt.Is āt piſcator fuit:& guſtu quo/iuſdā herbæ conuerſus ē in numen.Inoū Melicerten ait Palæmona:quē quidam portunū interpretātur. ipſa autē mater præcipitata cum eo in mare numē pelagi facta eſt:& appellata mater Matuta:græce Leucothea.

¶ANTO. Inoo melicertæ:Learchus & Melicerta filii fuere Athamātis ex Ino cadmi filia: ut teſtat̄ Oui. lib. Lear/chus
iiii.meta.Learchus ſaxo illiſus a p̄re obiit.Ino āt cū melicerta fugiēs ſeſe in undas dedit ipſa itaq; cōuerſa ē ī deā: q̄ leucothea dr̄:a nobis uero matuta.Melicerta āt Palæmō dictus ē.latine portunus:hinc Oui.lib.vi.faſt.ait.Leucothoe graiis matuta uocabere nr̄is.In portu nato ius erit omne tuo.¶Quē nos portunū:ſua līgua palæmona dicet &c.¶Ille ubi naſcē.m.u.o.Pli.de ſolis p̄ſagiis li.xviii.inqt:ꝙ quū oriēte radii nō illuſtres eminebūt:quis circūdati nube nō ſint pluuiā portēdeut:ſi ante exortū nubes globabūt̄ hyemē aſperā denūciabūt:ſi nubes ſolē circūcludēt:q̄tominus lūminis relinquēt:tāto turpidior tēpeſtas erit.¶Vrget.ſ.imbres.¶Ab alto.i.ab aere.¶No/tus:q latine auſter dr̄.¶Siniſter:nocēs aduerſus.¶Aut ubi ſub lucē:ait idē ſi in exortu lōge radios p nubes por/riget:& medius erit inanis:pluuiā ſignificabit.Pallida āt idē qđ ſol pallidus oriēs hibernā grādinē nunciat.¶Tithoni:ſui uiri.¶Cæruleus:ait idē ſi in occaſu eius radii in ſe nubē trahēt:aſperā in ꝓximū diē ſignificabūt tēpe/ſtatē.¶Igneus euros:ait Idē ſi circa occidētē candēs erit ſol:uentū ſignificat.¶Lucidus orbis:ait idē qđ ſol purus oriens:atq; nō feruens ſerenū diē nunciat.Si & occidit pridie ſerenus:& orit̄ tāto certior fides ſerenitatis.¶Claro aquilone.Is enim teſte eodem ſerenus eſt Italiæ cū aphricæ nubilus ſit:eſtq; ſaluberrimus omnium aquilo. Præſagia Solis colores Aquilo

¶CHRI. Certiſſima:Quia certiora quā lunæ:& quā reliqua pronoſtica.¶Ille ubi naſcentem: expolitio eſt. Nam eadem ſententia eſt quā dixit.Et quæ mare refert:& quæ ſurgentibus aſtris.¶Pallida:& non roſea:ut ſo/let.¶Grandine: grando ſecundum Ariſtotelem:eſt ſtilla pluuiæ frigiditatis:& uenti rigore in aere congelata. Grādo
Fit enim ex uapore frigido:& humido ad interiora nubis fricato per dominiū caloris circūſtantis qui calor in nube recipitur: & a frigiditate aeris condenſatur. Nam frigus fugiens calorem aeris in interiora nubis ſe recipit: & ex ſua aggregatione uirtus eius cōualeſcit.Vnde uaporem quem in nube inuenit ſua uirtute conſtringit. Hinc eſt quod minus in hyeme fiunt grandines:quia uirtus quæ in æſtate utitur: & in una parte aeris congregatur in hyeme per aerem totum diſpergitur: Vnde debilior ad uaporem congelandum redditur.Fit autem minor in nubibus a terra longinquis: & magis orbiculata:quia longiuſculo ſpacio per aerem rotata atteritur

atq; orbiculat᷑. Nã ſi cõtingat in loco terræ ꝓpinquo gigni:& maior deſcẽdit:& minus orbiculat᷑. ¶ Cæruleus pluuiam.i.e. Propter eã ratioẽ:quã in pronoſticis lunæ diximus. ¶ Funẽ.i.anchorã funibus religatã. ¶ Lucidus orbis: ꝑ quã luciditatẽ aer purus oſtendit᷑:& ſine uaporibus ergo neq; pluuiæ neq; uẽti erũt:q fiũt a uaporibus.

Deniq; quid Veſper ſerus uehat unde ſerenas
Vẽtus agat nubes quid cogitet hũidus Auſter
Sol tibi ſigna dabit. ſolem quis dicere falſum
Audeat᷑ ille etiam cæcos inſtare tumultus
Sæpe monet fraudẽq; & opta tumeſcere bella.
Ille etiam extincto miſeratus Cæſare Romam
Quom caput obſcura nitidũ ferrugine texit.
Impiaq; æternam timuerunt ſecula noctem.
Tẽpore q̃q̃ illo Tellus quoq; & æquora Ponti

¶SER. Deniq; qd ueſper ſerus uehat: Concluſio eſt q̃ hoc continet:ſigna q̃ poſſumus ex ſtellis uel ex uentis colligere:melius ex Sole colligimus. ¶ Quid cogitet humidus auſter:ideſt in quam partem ſe fle/ctat utrũ ad ſerenitatẽ:an ad pluuias:ut diximus ſu/pra. ¶ Quis dicere falſum:ideſt fallacẽ. Saluſtius in catilinario: Ambitio multos mortales falſos fieri coe/git. ¶ Tumultus:coniuratiões & latẽtes inſidias. ¶ Ille etiã extincto miſeratus Cæſare romã:Bonũ epilo/gi repperit locũ:ut in auguſti gratiã defleat Cæſaris mortẽ:Conſtat autẽ occiſo Cæſare in ſenatu pridie idus martias Solis fuiſſe defectũ: ab hora.vi. uſq; ad noctẽ. Quod qa multis protractum horis: dicit ĩ ſe/quẽtibus Aeternã timuerũt ſecula noctẽ. ¶ Ferrugĩe texit:ferrugo ẽ purpura nigrior hiſpana.alibi:Et ferrugine clarus hibera. ¶ Impia ſecula:q̃bus fuerat Cæſar oc/ciſus. ¶ Aeternã noctẽ timuerũt:ꝓpter diutinũ & ꝓlixũ ſolis defectũ.i.timuerũt ne ſemꝑ ille defectus maneret. ¶ Tẽpore q̃q̃ illo tellus:ac ſi diceret quãq̃ illo tẽpore nõ ſolũ ſol defecerit: ſed etiã diuerſæ res & elemẽta q̃ſi fle/uerĩt Cæſaris mortẽ & inaudita portẽta fuerĩt:ut ex reliquoꝝ cõparatiõe nõ minus mirũ uideat᷑ ſolẽ defeciſſe. ¶ Aequora põti:nõ ſine cã addidit põti:qa ſunt & cãpi æquora:ut Ac prius ignotum ferro q̃ ſcindimus æquor.

Cæſa/rea Cõſpi/ratio ¶ANTO. Veſper:de hoc late ſuperius. ¶ Tumeſcere:creſcere. Cæſare conſpiratum eſt in Cæſarem a.lx.am
plius. G. Caſſio Marcoq; & Decio Bruto principibus conſpirationis itaq; illum idibus martiis.in Pompei cu/
ria tribus : & uiginti plagis confoderunt : Quod Suetonius edocet. Vtq; Plutarchus ait: periit Cæſar ſexto &
quinquageſimo ætatis ſuæ anno:Poſt Pompeiũ haud multo amplius quatuor ſuperſtes annis :ſcribit etiam
Cæſa/reæ Cædis Prodi/gia Suetonius:Quod Cæſari futura cædes euidentibus prodigiis enunciata eſt paucos ante menſes: capuæ enim
tabula ænea in monumento:in quo dicebatur capys cõditor Capuæ ſepultus inuenta eſt conſcripta litteris uer
biſq; græcis : hæc ſententia. Quandocunq; oſſa Capys detecta eſſent:fore ut Iulo prognatus manu conſangui/
neorum necaretur:magniſque mox italiæ cladibus uindicaretur. Et imolantem aruſpex ſpurina monuit: ca/
ueret periculum:quod non ultra martias idus proferretur:pridie autem eaſdem idus auem regaliolum cum
Cæſaris Cædes laureo Ramulo Pompeianæ curiæ ſe inferentem uolucres uarii generis ex proximo nemore proſecutæ ibidẽ
diſcerpſerunt. Ea uero nocte cui illuxit dies cædis:& ipſe ſibi uiſus eſt per quietẽ:interdum ſupra nubes uolita/
re:alias cum Ioue Dextram iungere. Et calphurnia uxor imaginata eſt: collabi faſtigium domus : maritumq;
in gremio ſuo confodi:ac ſubito cubiculi fores ſponte patuerunt. Ob hæc ſimul & infirmam ualitudinem diu
cunctatus an ſe contineret:& quæ apud ſenatum agere propoſuerat differret. Tandem Decio Bruto ab hortã/
te quinta fere hora progreſſus eſt. Deinde pluribus hoſtiis cæſis cum litare non poſſet:introit curiam ſpreta re
ligione:ubi ut diximus uulneribus uiginti tribus confoſſus obiit. ¶ Cum caput obſcura:Pluta.ubi de prodigiis
poſt extinctum Cæſarem meminit:inquit:Solis præterea lumẽ caligine obſeſſum : totoq;:nãq; illius anni ſpa
cio pallens globus:& ſine ſplendore oriens:imbecillem ac tenuem ex ſe calorem emittebat:quare grauis ac diſꝑ
tientis imbecillitate caloris obſcurus aer ſemicoctos edebat fructus immaturos:& imperfecto flore illabentes
Soles tres tantum aeri frigus inerat Euſebius uero ſcribit:poſt cæſaris cædem Romæ tres ſimul ſoles exortos:qui paula/
tim in eundem orbem coierunt. Pli.itẽ lib.ii.ca.xxx.ait:Fiunt prodigioſi & longiores ſolis defectus qualis oc/
ciſo Dictatore Cæſare:& antoniano bello totius pene anni pallore continuo. Oui.itẽ ait:ſolis quoq; triſtis ima
go. Lurida ſollicitis præbebat lumina terris. Id autem Ouid.ante Cæſ.obitum fuiſſe dicit.i. Vir.uero:& alii au/
ctores ut Pli.poſt eiuſdem obitum. Appi.quoq; lib.iiii.ſcribit:multa prodigia ſignaq; ꝑhorrenda Romæ uiſa
ſunt poſt Cæſaris cædem. Meminit:& Hora.ode ſecunda. ¶ Ferrugine:colore nigro. ¶ Tempore q̃q̃ illo: oſten/
dit non ſolis tantum:ſed etiam aliorum plurima fuiſſe prodigia:de quibus ample Appia.ut diximus.
¶CHRI. Veſper:de quo:& de lucifero alibi ĩuenies. ¶ Falſum:mẽdace. ¶ Cæcos:q nõdũ uidebãt᷑. Nã hoĩem
Cæcũ nõ uidẽtẽ:& rẽ q̃ nõ uidet᷑ & locus ĩ quo nõ uidemus cæcũ dicimus. ¶ Ille ẽt extĩcto. Occaſionẽ nactus deplorat
mortẽ Cæſaris. Nã magnæ eclypſes ſolares maximoꝝ uiroꝝ:ĩteritũ portẽdere uidẽt᷑. In morte ãt Cæſaris ſolis
lumen caligine obſceſſum ſcribũt. Toto.n.illo anno pallẽs globus:& ſine ſplendore exoriẽs ĩbecillẽ ex ſe calorẽ
emittebat. Quaꝑ grauis:& ob defectũ caloris diſpartiẽtis obſcurus aer ſemicoctos edebat fructus ĩmaturos:
& ĩperfecto flore conlabẽtes tãtũ aeri frigus inerat. ¶ Ferrugine:color ẽ purpureus ad nigrũ tẽdẽs:credo nõ eſſe
diſſimilẽ illi quẽ Florẽtini pagonatiũ appellãt:& lugubrẽ eſſe idẽ teſtat᷑ ĩ ſexto. Et ferruginea ſubuecta corpora
Obſce/næ aues cymba: Aeternã:nã & duratio eclypſis multaꝝ horaꝝ fuit:& totus ĩſecutus annus nullũ diẽ claꝝ habuit. ¶ Ob
ſceni:multi dicũt in auſpiciis aues obſcenas dici:q̃ ore futura ꝑdicãt:ꝑpetes uero q̃ uolatu : alii ꝓprie q̃ infœlicia
Prepe/tes aues portent:aſſerũt q̃ illud obſcenas pelagi fœdare uolucres:ſed & hoc loco poſſumus ĩtelligere obſcenas q̃ ore ꝑdi/
xerint & nõ uolatu ꝗ ãt de canibus dicit:mirũ refert Auguſti.in.iii.li.de ciuitate dei:ante bellũ ſociale eueniſſe.
Efferue/re ¶ Efferuere in agros: Intellige:uidimus:ætnã undantẽ.i.undatim emittentem flammas:efferuere.i.cum feruo
re & æſtu emittere. Refert autẽ Auguſtinus. Ex ætneo uertice ad littus ignibus maximis defluẽtibus adeo ma
re deferbuiſſe: ut rupes exurerentur:& pices nauium ſoluerentur : eodemq; æſtu tanta ui fauillæ oppletam eẽ
ſiciliam: ut catinenſis urbis tecta obrupta ruerẽt:qua calamitate moti Romani tributũ eius anni remiſerunt.

¶SER. Importunæq; uolucres:in alienum tempus ruentes:ut ſtryges:aut bubones nocte gaudentes p diē poſſent uideri.¶Vidimus undantē ruptis fornacibus ætnam :malum enim omen eſt quoties ætna mōs ſiciliæ non fumum:ſed flammarum erigit globos:& ut dicit Liuius tanta flamma ante mortē Cæſaris ex ætna monte defluxit:ut non tantū uicinæ urbes:ſed etiam rhegina ciuitas afflaretur.¶Vndantem autem: undæ modo flammas euomentem.¶Liquefacta ſaxa:igne ſoluta.¶Sonitum toto germania cælo audiit : bene germania: quam uicerat Cæſar:ut eo occiſo in rebellionem uideretur exurgere.¶Inſolitis tremuerunt motibus: aut nouis:ideſt nunq̄ antea in alpibus factis: aut magnis & maioribꝰ ſolito.¶Sub obſcuꝝ noctis:circa noctis obſcuris: Pecudeſq; locutæ Infandum:aut infanda uerba protulerunt : aut hoc ipſum infandum fuit:quod ſunt contra naturam locutæ.¶Ebur: ſcilicet ſimulacrorum.¶Aeraq; ſudant : ſigna ſunt laboris futuri.¶Inſano: magno: ut Quid tātum inſano iuuat īdulgere labori? Et ſciendum flumina quom ſupra modum creſcunt : non tantum ad præſens inferre damnum:Sed etiam alia futura ſignificare.

Obſceniq; canes importunæq; uolucres
Signa dabāt.quoties Cyclopū efferueē ī agros
Vidimus undantem ruptis fornacibus Aetnā?
Flāmarumq; globos liq̄factaq; uoluere ſaxa?
Armorum ſonitum toto Germania Cælo
Audiit.inſolitis tremuerunt motibus Alpes.
Vox quoq; per lucos uulgo exaudita ſilentes
Ingens & ſimulacra modis pallentia miris
Viſa ſub obſcurum noctis pecudeſq; locutæ
Infandum ſiſtunt amnes terræq; dehiſcunt
Et mœſtū illachrymat tēplis ebur æraq; ſudāt.
Proluit inſano contorquens uortice ſiluas

¶ANTO. Obſceniq; canes.i.abhominabilia canētes. Appia.inq̄t:canes lupoꝝ uice ululatus edidere.¶Importunæq; uolucres: miſcuit: Poeta: ſicut ēt Oui.illa quoq; prodigia q̄ ante ēt Cæſaris obitū fuerāt:de q̄bus iā diximus:Plu.itē ſcri.ante cæſaris mortē ſolitarias in foro aues dilapſas: & Sueto. ut patuit de regaliolo aui.Oui.itē ait:Triſtia mille locis ſtygiꝰ dedit omnia bubo.¶Cyclopū ī agros : Cyclopes appellarunt uiros quoſdam gigantes:qui in ſicilia iuxta ætnam morantes unicum lumen in frontis medio habebant phœbeæ lampadis inſtar.cyclops itaq; dici poteſt circularis oculus.¶Aetam:Strabo libro.vi.ubi de ſicilia meminit:ſcribit ætnā montem a catana abeſſe.lxxx.ſtadia per noctem uero lucere cacumine: interdiu autem fumo:& caligine obſideri:ſæpeq; igniū Riui in agrum catanenſium proxime deferuntur.De hac Vir. ait: Cui nomen facies dedit ipſa rotunda.Solinus ſcribit in ætne uertice hiatus duos eſſe:crateres nominatos: per quos eructatus erumpit uapor:nec ante ſe flammarum globi attollunt:q̄ interni ſtrepitus antecedant.¶Liquefacta ſaxa:pumices intelligit.¶Armorum ſonitum:hæc Ouid.fuiſſe ante cæſaris mortem ſcribit:ait.n. arma ferunt inter nigras crepitātia nubes.Terribileſq; tubas auditaq; cornua cælo:præmonuiſſe nefas.Appianus uero hæc poſt illius mortem fuiſſe ſcribit:ait.n.quod hominum immanes uoces armorum ſtrepitus: equorū curſus inſpectante nemine audiebantur.Pli.autem lib.ii.ca.lix.ſic ait:armorum crepitus:& tubæ ſonitus : auditus e cælo cymbricis bellis accepimus : crebroq; prius & poſtea.¶Germania:de hac uideto in Tityro.¶Alpes:montes altiſſimi ſunt:qui Italiam a Germania ſubmouent:Pli.lib.iii.¶Vox quoq; per lucos:Ouid.quoq; ait: cantuſq; feruntur auditi ſanctis:& uerba minantia lucis.Plutarchus item inquit: Fulgoreſq; cæli & nocturnos ſtrepitus:per multa loca delatos ante:ſcilicet quam Cæſar obiret:cōuenit enim cum Ouidius: Appianus poſt obitū Cæſaris:ſcribit hominum immanes uoces auditas.¶Simulachra.Oui.ait.Vmbraſq; ſilentum errauiſſe ferūt: motamq; tremoribus urbē.Et Plu.ait:ꝙ Strabo philoſophis ſcribit:complures ignotos appuiſſe hoīes:& hoc ante cædē fuiſſe docēt tū Oui.tū Plu.¶Pecudeſq; locutæ:infandū Appi.poſt Cæſ.obitū ait : ꝙ bos uocē emiſit humanā:ꝙ infans recens genitus elocutus eſt:Euſebius quoq; poſt illius cædē ait:ꝙ inter cætera porētta : quæ toto orbe facta ſunt:bos in ſuburbano Romæ ad arantē locutus eſt fruſtra ſe urgeri:nō enim frumēta: ſed homines breui defuturos.¶Siſtunt amnes:de Tybri Hora. ode.ii. ſcribit. ¶Ebur.i. eburnea ſimulacra . Ouidius item ait:Mille locis lachrymauit ebur:ꝙ ante mortem fuiſſe ſcribit.¶Aeraq; ſudant : Appia.poſt obitum ait: ꝙ ex ſimulacris etiam nonnulla ſudorem emiſere : alia ſanguinem.¶Fluuiorum: A apæſtus eſt pro dactilo: talis autem uerſus Acephalus dicitur:nam incipit ſyllaba breui:cum longa eſſe deberet.Econtra pro cephalus dicitur:quum a breui deberet incipere:& longa ponitur.

Cyclopes
Aetnā
Alpes

¶CHRI. In agros:Recte & nō in agris:Nō.n.efferuebat in agris tāq̄ ī loco:ī quo eēt:ſed ī agros tanq̄ ad locū: ad quē flāmas iaceret.¶Ruptis fornacibus.i.a fornacibus q̄ ex locis ſubterraneis erūpebant.¶Flāmarū globos: interp̄tatio eſt:nā q̄d aliud ē q̄d ætna efferueat in agros ꝓpinquos:q̄ p feruorē euoluere globos flammarū : ideſt flammas conglobatas:& ſaxa liquefacta.ſ.ex igne:ut uidemus calcem.Hanc rem latius deſcribit in.iii. libro æneidos.Quo in foco reſpondendum erit Macrobio ad ea:quæ Maroni obiicit.¶Toto germania cælo: Nam legimus in morte cæſaris nocturnos ſtrepitus per multos deferri lucos uiſos eſſe:ut fulgores cæli.Itē ſolitarias in forū aues delapſas.Nā Stra.philoſophus cōplures ignitos apparuiſſe hoīes teſtat̄.¶Silentes: Eo tēpore quo in illis ſilentiū eſſet:ergo certius meliuſq; potuit audiri uox in tāto ſilentio.¶Simulacra: Phantaſmata dicit: & nocturna uiſa.¶Locutæ infan.i.res infandas.i.q̄ peſſime portēderet:poeta aūt:ut in honorem Cæ.oſtēdit oēm naturā morte tāti uiri cōmotā fuiſſe plurima ꝓdigia q̄ diuerſis tp̄ibus acciderūt ī unū cogit.Nā.L.Quinto Flamineo:& Cn.Domitio Aenobarbo conſulibus:ut ait Li.Rōæ bouē locutū eſſe cōſtat.Caue tibi Roma: & initio ultimi cōſulatus:quē geſſit Marcellus nūciatū eſt bouem hūanā uocē emiſiſſe.¶Siſtunt am.t.q.d.q̄ terræ motibus euenire ſolent.¶Proluit:Nimia incrementa fluminū calamitem protendunt. Hora. uidimus flauū tyberim retortis littore ethruſco uiolenter undis ire deiectum monimenta regis:templaq; ueſtæ.

¶SER. Fluuiorũ rex eridanus: Padũ dicit: fluuiorũ autẽ rex p Italiã: aut certe p totũ orbem ſecundũ q dicit Lucanus: q ait: quom de iſto flumine loqueret. Nõ minor hic nilo ſi non p plana iacentis Aegypti libycas nilus ſtagnaret arenas. Nõ minor hic Iſtro niſi q dũ pmeat orbẽ Iſter: caſuros in qlibet æquora fontes Accipit: & ſcythicas exit nõ ſolus in undas: dicit ergo tantũ tũc excreuiſſe Eridanũ: ut etiã ſiluas moueret & erueret arbores. ¶Cum ſtabulis armenta tulit: & ipſa ſtabula ſubuerſa ſecum trahit & armenta ſimul. ¶Triſtibus extis: uiſceribus pecorum: triſtia portendentibus. ¶Fibræ minaces: fibras dicit uenas aliquas quæ ſi apparent in uiſceribus malum omen erat: quæ nunc apparuere: aut puteis manare: nec ceſſauerunt eodem tempore: aut fibræ minaces apparere: aut puteis manare cruor. ¶Altæ urbes: magnæ. ¶Non alias cælo ceciderunt plura ſereno fulgura: omen eſt in eo & quia ſereno cælo miſſa ſunt fulgura: & quod plura miſſa ſunt. ¶Diri cometæ: crinitæ ſtellæ & peſſimæ: quia ſunt & bonæ: ut diximus in æneide: factæ ex Ioua uel Venere: quã rem pleniſſime Auienus exequitur. ¶Paribus concurrere telis: Lucanus Pares aquilas: & pila minantia pilis. ¶Iterum uidere philippi: ciuitas eſt theſſaliæ: in qua primo Cæſar & Pompeius: poſtea Auguſtus & Brutus cum Caſſio dimicauerunt. ¶Nec fuit indignum ſuperis: quaſi exclamatio eſt ad deos.

Fluuiorum rex Eridanus campoſq; per omnes
Cum ſtabulis armenta tulit. nec tempore eodẽ
Triſtibus aut extis fibræ apparere minaces
Aut puteis manare cruor ceſſauit & altæ
Per noctẽ reſonare lupis ululantibus urbes.
Non alias Cælo ceciderunt plura ſereno
Fulgura nec diri toties arſere Cometæ.
Ergo inter ſeſe paribus concurrere telis
Romanas acies iterum uidere Philippi.
Nec fuit indignum Superis bis ſanguĩe noſtro

Eridanus
Padus
Fibræ

¶ANTO. Eridanus: padus nulli animo claritate iferior a græcis dr. ¶Eridanus: auget ad canis ortus liqtis niuibus: hæc & plura Pli. li. iii. ca. xvii. Mela uero ſcri. q padus ſe p ſeptẽ oſtia effundit: quoꝝ unũ magnũ padũ appellãt: ſcri. & plura. ¶Rex: hoc ideo ait. Quoniã inter ſydera relatus: & qa nulli animũ claritate inferior diximus: habet autẽ in cælo te. Igi. ſtellas. xiii. ¶Fibræ mi. Plu. ait: Ipſi quoq; cæſari immolãti cor nuſq̃ cõparuiſſe uictimæ: qđ dirũ ſane erat pdigiũ. Oui. quoq; inqt: Victima nulla litat: magnoſq; inſtare tumultus Fibra monet ceſumq; caput reperit in extis. ¶Fibræ: antiq: ut Var. ait: fibrũ dicebãt extremũ: unde in ſagis fimbriæ: & in iecore extremũ fibra ponit ãt nũc p neruis qbuſdã: nũc p

Exta

extremitatibus: uel iecoris uel pulmõis: & ſimiliũ. ¶Extis: exta dicta q ea diis pſecent: q maxie extãt eminẽtq; auct. Feſto. ¶Lupis: Appi. ſcri. q lupi ẽt p forũ diſcurrere. ¶Fulgura: Pli. li. ii. ſcri. q in catilinianis pdigiis. M. Herennius Decurio ſereno die fulmine ictus eſt. ¶Cometæ: di. horrendi Pli. lib. ii. inquit. Cometas græci uocant noſtri crinitas: horrẽtes crine ſanguineo: & comarum modo in uertice hiſpidas: fit cãdidus cometes argenteo crine ita refulgens: ut uix cõtueri liceat. De cõetæ aũt Lu. ait: Et terris mutantẽ regna Cometẽ. Pli. itẽ ait: terrifi

Philippi

cũ magna ex parte ſydus eẽ: atq; non leuiter piatũ: ut ciuili motu Octa. cõſul. ¶Philippi: Philippi ciuitas ẽ in Macedonia: q datos olim dicebat. Crenida ante dati nomen appellata fontes qppe plurimi circa collem uberius ſcaturiunt aqs. Et locũ Phillippus uallo ſepſit: & a ſe Philippos nũcupauit. Cõdita ẽ m. ciuitas in prupto quodã colle. Apud philippos demũ: & Caſſius & brutus pugnãtes cõtra Auguſtũ & Antoniũ uicti ſibiipſis mortẽ cõſciuere: de quibus oĩbus uideto Appia. li. iiii. prius autẽ circa eadẽ fere loca pugnarunt Cæſar dictator: & Pom. unde Lucius Florus ſic ait: Sic præcipitantibus fatis prælio ſumpta Theſſalia eſt: & philippicis campis urbis imperii generis humani fata commiſſa ſunt: nunq̃ ullo loco tantum uirium Po. Ro. tãtum dignitatis fortuna uidit.

¶CHRI. Fluuiorũ: ſunt mulieres apud germanos q fluuiorũ curſum uerticeſq; ac ſtrepitũ cõiectantes futura pdicant. ¶Eridãus: Hũc regem appellat: uel qa eius imago relata ſit inter aſtra: uel qa nullus maior ſit in Italia: uel qa nomẽ ſumpſit ab eridano rege in eũ a Ioue fulmine deiectũ: eſt. n. eridanus: & phaetõ idẽ q̃ reãt ab iferis ad ſuperos trãſire dicat demõſtrabimus in. vi. æne. li. ¶Fibræ minaces: ſub corde atq; pulmõe: ut ait Corne. tranſuerſum ex ualida mẽbrana ſeptũ eſt. Hoc itaq; a pte ſuperiore hẽt cor atq; pulmonẽ: q pprie exta ab extãdo dicunt. A parte inferiore iecur & liẽ: ſed & hæc exta dicunt qa ſup iferiora inteſtina locant. Vnde antiq religio caput extoꝝ iecur dixerunt. Aruſpices igit duas fibras: q ſunt duo capita in iecore ita diuidebãt: ut alterã ſacrificãti: alterã aduerſario aſſignarẽt hinc uiſcera pſecabant: q pſecta dicebãt: Lu. lauit calido pſecta cerebro: ſi qd ergo in extis apparebat futurorum indiciũ putabat. Hinc principatũ portendi ſyllæ reſponſum eſt: q ſacrificanti apud laurentũ in capite uitulini iecoris ſimilitudo coronæ apparuit. ¶Puteis manare cruor: Hoc monſtrum in gallico bello eueniſſe memoriæ proditũ eſt. Nã fluuius qui per agrum picenum fluit ſanguinẽ fluere uiſus eſt. ¶Lupis ululantibus: q pro mõſtro priſci habuere. Vnde & Liui. refert: Conſule. L. Quinto Flamineo formias duos lupos ĩgreſſos aliquot obuios laniaſſe. ¶Cometæ: ſtella crinita quam græci cometẽ appellant in morte Cæſaris ad ſeptẽ uſq; noctes eximio fulgore apparuit: poſtea nunquã uiſa eſt. Vnde eſt epiſtola Augu. iis ipſis ludoꝝ meorũ diebus ſydus crinitũ ſeptem diebus in cæli regiõe ſub ſeptẽtrionibus eſt conſpectũ: id oriebatur circa undecimam horam diei: clarumq; & omnibus terris conſpicuum fuit. Hoc ſigno putauit uulgus animam Cæſaris inter deos relatã. Cometa ut ait Plini. in uno totius orbis loco colit in tẽplo Romæ. Sunt qui hæc ſydera ppetua eſſe credant: ſuoq; ambitu ire: ſed nõ niſi relicta a ſole cerni. Alii putãt naſci humore fortuito & ignea ui: ideoq; ſoli breuiſſimũ quo cernit ſpatiũ ſeptem dieꝝ annotatum eſt: longiſſimũ uero octoginta. Mouent autẽ alii errantiũ modo: alii immobiles ſunt: & oẽs ferme ſub ipſo ſeptẽtrione uident: Ex quibuſcũq;

Cometæ

aũt ſtellis cometæ naſcant: ſiue ex planetis: ſiue ex ſtellis fixis ſemp in flãmatio appet uerſus ſeptentrionẽ. Quapropter ſtella quæ apparuit in ortu Chriſti non fuit cometa: quia mouebatur ab oriente ad meredie uerſus occaſum: quod non facit cometa: ut refert Chriſoſtomus. ¶Paribus: nam utrinq; pila erant.

¶SER. Emathiā & latos æmi pingueſcere cāpos: Emathiā theſſaliā dictā ab Emathio rege. æmus āt mons
eſt theſſaliæ. ¶ Pingueſcere uero: aut fœcundos fieri ex humano cruore: aut pingueſcere dixit: q̄ſi humana cor/
pora terra deuorās: pinguis effici potuerit: ſicut ex carniū cōmixtiōe frequēter hūana caro pingueſcit. ¶ In cur/
uo: una ꝑs orationis eſt. ¶ Scabra rubigine: aſpera: unde & ſcabies dicit̃ a corporis aſperitate. ¶ Galeas inanis: cō
cauas: ut Galeā ante pedes ꝓiecit inanē. ¶ Grādia oſſa: aut multa: aut īgētia: q̄ſi antiquorū heroū. ¶ Dii patrii in
digetes & romule ueſtaq; mr̃: patrii dii ſunt q p̄ſunt ſingulis ciuitatibus: ut Minerua athenis. Iuno carthagini.

Emathiam & latos Aemi pingueſcere campos.
Scilicet & tempus ueniet quom finibus illis
Agricola incuruo terram molitus aratro
Exeſa inueniet ſcabra rubigine Pila
Aut grauibus raſtris galeas pulſabit inanes
Grandiaq; effoſſis mirabitur oſſa ſepulcris.
Dii patrii indigetes & Romule Veſtaq; mater
Quæ thuſcū Tyberī & romana palatia ſeruas
Hunc ſaltem euerſo iuuenem ſuccurrere ſeclo

Indigetes āt ꝓprie ſunt dii ex hoībus facti: q̄ſi ī diis
agētes. Abuſiue āt oēs dii poſſunt dici īdigetes: tanq̄
nullius rei egētes. Romulū aūt ideo īuocat: qa ipſe iā
inter deos colebat̃: & recte eū ad Auguſti ſalutē inuo
cat: q̄ſi ex eo deſcēdētis: & q illius ſit urbis īperator: q̄
Romulus cōdiderat. ¶ Veſtaq; mater: q̄ thuſcū tybe
rim & romana palatia ſeruas: poetice. Nā uerū nomē
numinis q̄d urbi Romæ p̄eeſſet ſciri ſacroꝝ lege ꝓhi
bet̃: q̄d auſus q̄dam tribunus plebis enūciare in cru/
cē leuatus eſt. ¶ Hunc euerſo: orat ut poſſit ſedare tā/
ta p̄lia & bella ciuilia. ¶ Saltē: ut auguſtū dii cōſeruēt:
Cuius tēporibus pax uniuerſo orbe erat: & malis fi/
nē īponere: & pene iā ruēti mūdo ſubuenire poſſum.

¶PRO. Emathiā & latos æmi. p. c. Aemus mons
diuidit thraciā a Macedonia dictus a noīe regis thracū Aemi: quoius ſoror uxor Rhodope fuiſſe tradit̃. Ema/
thia dicitur macedonia: ut pleriſq; auctoribus liq̄t: ab Emathione fratre Mēnonis Auroræ: & Tithonii filii.

¶ANTO. Emathiā: Emathia: ut Pli. ſcri. li. iiii. ca. xi. antea dicta: poſtea Macedōia. Auctor quoq; Soli. q ait ab Ema/
Emathio prīo rege dictā. ¶ Aemi: æmus mōs eſt in Thracia uaſto iugo ꝓcūbēs ī pōtū auctor Pli. li. iiii. Thracia thia
āt ut oñdit Ptolemeus li. iii. iūcta eſt Macedoniæ: unde & Luca. lib. vi. ait: Qua iuga deuexus pharſalica porrigit
æmus. ¶ Pila: Modeſt⁹ ſcr. pilū fuiſſe telū maius ferro triāgulo unciarū. ix. haſtile pedū q̄nq; & ſemis q̄d ſuo tpe Pilum
ſpiculū dicebat̃: ad cuius iactū exercebant̃ p̄cipue milites: q̄ arte & uirtute directū & ſcutatos pedites & lorica/
tos eq̄tes ſæpe trāſuerberat. ¶ Grādia oſſa: olim fuiſſe hoīes grādiores: ut Hom. īdicat: & Vir. hic Iuue. ait ſat. xv.
Terra malos hoīes nūc educat atq; puſillos. ¶ Dii p̄rii: expoſitis ob cæſareā cædē ꝓdigiis actis nūc ipſum Augu
ſtū romanū imperiū fouere optat. ¶ Indigetes. Feſt. ait īdigetes dii: quoꝝ noīa uulgari nō licet: & īdiges Aeneas
appellatus eſt ab Aſcanio poſt humanū abſceſſum. Liui. aūt ſcri. appellatū Iouē indigetē. Sunt & q dicāt indige/
tes dici: q ex hominibus ad cōſecrationē ueniūt: ut Aeneas &c. ¶ Romule: Romulus. xviii. natus annos potitus
eſt Romāo regno: annos aūt. xxxvii. dominatus. quintū aūt & q̄nquageſimū uitæ agens a ciuibus ſuis interfe/
ctus eſt (licet uaria de morte referant̃) cum iā īperiū nō regiæ ſed tyrānice exerceret: poſt hæc Iulius proculus
in forū ꝓcedēs: Romulū inq̄t ego ex agro adueniēs uidi abeuntē ex urbe armatū: q ubi ꝓximus mihi fuit ita eū
dicere audiui: Nūtia romāis Iuli q̄ me ſortitus ab initio uitæ genius ī cælū ducit mortali expleto ſæculo: ſum āt
Quirinus. Succedēs ex inde in regnū Numa Pōpilius ipſum Romulū: ut naturā ſuperātē mortalē tēpli adorna Romul
tiōe: & anniuerſariis ſacrificiis Quirinū uocatū ſtatuit honorari. Hæc ex li. ii. Dionyſii. ¶ Veſtaq; mr̃: Erat ueſta Veſta
urbis Rōæ cuſtos: quā uirgines ſeruabāt ꝑpetuo igni. Cuius extinctionē ſuꝑ grauia oīa Romāi timebāt: īteritū
urbis ſignū id aſſumētes q̄cūq; accideret cā: De q̄bus oibus plura Diōyſius li. ii. & Ou. in faſtis. ¶ Thuſcū tyberī: Tyberis
Stra. li. v. ſcri. q̄ ex apœninis mōtibus tyberis effluit pluribuſq; auctus amnibus ꝑtim ꝑ ipſā excurrit Hetruriā:
deīceps uero ipſā diſterminās: primū q̄dē ab ea diuidit Vmbriā: poſtea uero Sabinos & latios Rōæ ad litt⁹ uſq; Roma
finitimos. Legito itē plura in Pli. li. iii. ca. vi. ¶ Romana palatia: Corne. tacitus ſcri. urbē Romā in palatino mōte
primū ædificatā: ī eoq; reges primū deīde cōſules: poſtea impatores maiori ex ꝑte ſedē habuerūt. Et ī bello ma/
cedonico Liuius oſtēdit in palatio fuiſſe ædē magnæ matris deū a Iunio Bruto dedicata fuit & ibidē ædis uicto
riæ eodē teſte li. viii. de ſecūdo bello pu. in eodē palatio: ut ſcri. Sueto. Cæſar Auguſtus tēplū Apollini dedicauit.
¶ Hunc iuuenē: cur Auguſtū intelligēs iuuenē appellat late iā diximus in Tityro hic illū uidi iuuenē melibœe.

¶CHRI. Emathiā: Theſſalia q̄ ab Emathione rege ſic dr̃. Nā græce ημαθια dr̃. Hūc Mēnōis filii Auroræ &
Tithōi fratrē fuiſſe ait Pro. ¶ Aemi: mōs Thraciæ ab æmo filio Boreæ & Orithiæ. ¶ Saltē. q. d. ſi rapuiſtis Cæſ.
matuꝝ uirū: & q optimus eēt īperii defenſor. Saltē placeat ſeruare hūc iuuenē: q euerſo morte Cæſa. īpio ſuccur
rere poſſit. ¶ Veſtaq;: de ueſta & palatio alio loco dicet̃. ¶ Ne ꝓhibete: tacite oſtēdit ſuis uiribus poſſe mō dii nō
īpediāt ſuccurrere. Mixta ergo laus q̄ ſolus & iuuenis ualet. Nō dico cōſeruare bene īſtitutū ſæculū ſed reſtaura
re iā euerſū. ¶ Laomedōteæ piuria troiæ: Laomedōtis ꝑfidia ī Apollinē ac Neptūnū uulgatiſſima ē. Sed & aliā ī
Herc. meminit Dio. ſicu. ait. n. Herculē cū argonautis ī colchos enauigātē ī phrygiū mare ꝑueniſſe: & Heſionē
filiā Laomedōtis ī littore religatā: & mōſtris marinis iuſſu oraculi deuorandā expoſitā uidiſſe: eāq; liberaſſe: &
mōſtra īterfeciſſe: ꝓpeaq; p̄miū ſibi Laomedōtē obtuliſſe equos īuictos. At Herc. eoſdē equos apud ipſum Lao
medōtē donec ex colchis rediret depoſuiſſe: Reuerſo deīde Herculi denegaſſe depoſitū Laomedōtē. Qua ex re
ira ꝑcitū Herculē Laomedōtē & reliquos filios q ſecū ſenſerāt. īterfeciſſe. Soli. āt Priāo q fidē ſeruādā & equos re
ſtituēdos cēſuiſſet troianū regnū reliq̄ſſe. ¶ Remouet: āt culpā belli ciuilis a Cæ. Iulio: & reiicit ī peccata troiano
rū: uñ Rōa originē ducit: Quæ āt ſcelera nūc orbē p̄munt dicit eſſe qa dii hoīes Cæſarē īuiderunt. ¶ Patrii indi/
getes: de Iano: Fauno: Euādro: Aenea: Carmēte: & cæteris q ex hoībus dii habiti ſunt. ¶ Romulæ. ſ. urbis condi/
tor. ¶ Palatia: pro tota urbe. Nam palatiū fuit antiquiſſima ſedes Roma. ut apparet ubi de euandro narratur.

Ne prohibere. ſatis iampridem ſanguie noſtro
Laomedonteæ luimus periuria Troiæ.
Iampridem nobis Cæli te Regia Cæſar
Inuidet atq; hominũ querit̃ curare triũphos.
Quippe ubi fas ũſũ atq; nefas tot bella ꝑ orbẽ
Tam multæ ſcelerum facies. non ullus aratro
Dignus honos ſqualẽt abductis arua colonis.
Et curuæ rigidum falces conflantur in enſem
Hinc mouet Euphrates illinc Germania bellũ.
Vicinæ ruptis inter ſe legibus urbes
Arma ferunt ſæuit toto mars impius orbe.
Vt cum carceribus ſeſe effudere quadrigæ
Addunt ſe in ſpatia & fruſtra retinacula tẽdẽs
Fertur equis auriga neq; audit currus habenas.

FINIS PRIMI GEORGICON.

¶SER. Ne prohibete: ideſt ne prohibeatis. ¶ Iampridem: olim. ¶ Sanguine noſtro: ideſt romanorũ. ¶ Laomedonteæ: Excuſat Auguſti tempora: & eum dicit ſuis uiribus non compenſare damna rei publicæ: quæ ex maiorum uitiis deſcendiſſe confirmat. Horatius: Negligis immeritis nocituram poſtmodo te natis fraudem committere. ¶ Atq; hominum queritur: cum cæleſtes poſſis mereri. ¶ Vbi fas uerſum atq; nefas: apud homines ſcilicet qui ſpernunt licita: appetentes illicita. ¶ Abductis colonis: ad bella ſcilicet: ut Et latos uaſtant cultoribus agros. ¶ Rigidũ falces conflantur in enſem: ita orbem bella turbant: ut hi qui prius agriculturæ inſiſtebant: Cogantur deficientibus iam armis inſtrumenta colendorum agrorum & metendarum ſegetum in arma conuertere. ¶ Hinc mouet euphrates illinc germania bellum: undiq; mouetur bellum. Euphrates nanq; orientis eſt fluuius: germania autem occidentis prouincia. ¶ Arma ferunt: uicinæ urbes: hoc eſt & externa & ciuilia bella deſæuiunt. ¶ Vt cum carceribus: hoc uult dicere res quidem publica habet optimum imperatorem: ſed tanta uitia temporum præteritorum quæ in dies ſingulos aucta ſunt: quẽadmodum in proceſſu equorum curſus auget̃: ut ea optimus rector refrenare non poſſit: ſicut & auriga a feruenti curſu equos non poteſt plerunq; reuocare. ¶ Addunt ſe in ſpatia: ideſt currẽdo plus eorum curſus augetur. ¶ Currus. i. equi. Sane ſciendum tranſlationem hanc eſſe: non comparationem: quæ ſi ponatur in fine uitioſum eſt.

Luo

Laomedon

¶ANTO. Iampridem: multi & enim romanorum ab Annibale Mario & Sylla a Cæſare: & Pom. & aliis antea fuerant interempti. ¶ Luimus: purgauimus. luo enim a luce dicitur: ut ſcribit Varro. ¶ Laomedonteæ: ſecundum fabulas Apollo & Neptunus troiana mœnia ſtruxere: fictum eſt: ut aiunt: quoniam cum troianorum pecunia in ſacro eorum deorum ſeruaretur ab eis Laomedon petiit rediturum ſe iurans unde mœnia inſtaurauit: poſtea tamen non reddidit: hinc datus eſt rabulæ locus: ꝙ deos deceperit quos uult Maro hic propterea etiam in romanos ſæuiſſe. ¶ Iampridem no. in auguſti gratiam Iulium Cæ. iam diu a diis deſideratum aſſerit. ¶ Aratro dignus ho. de agriculture honoræ uideto in principio. ¶ Conflantur: fabricãtur: conuertuntur. ¶ Euphrates: hunc maior fundit armenia: ut ſcribit Soli. Longiſq; excurſibus Babyloniam diuidit tandem in ſinum perſicum defertur. Mouere autem Euphratem bellum ait propter Parthos. ii enim clade Craſſiana altius animos erexerant: ciuileſq; diſcordias populi romani læti acceperant: itaq; ut primum effulſit occaſio non dubitauerunt erumpere. Vltra quidem inuitãte Labieno qui miſſus a Bruto Caſſioq; fuerat: ut hoſtes in auxilium ſollicitaret. Ventidius tamen Antonii legatus & Labieni copias & omnem Parthicum equitatum inter Orontem & Euphratem occidit: de quibus plurima Lucius Florus. ¶ Germania: hoc ideo dicit: quia poſt Cæſa. cædem germani ab romanis deſciuerant. Augu. tamen ut Suetonius tradit eos ultra albin flumen ſubmouit. ¶ Legibus: fœderibus. ¶ Ruptis: propter Cæſaris obitum. ¶ Carceribus: carceres uocantur unde mittuntur equi dicti ꝙ coherentur equi ne inde exeant ante ꝗ magiſtratus ſignũ miſit: auctor Varro. ¶ Quadrigæ: quatuor ſimul equi iuncti quadrigæ quaſi quadrigæ uocantur: ut ſcribit Gel. lib. xviii. ca. viii. ¶ Auriga: aurigæ proprie ſunt curum regentes. Dicitur autem auriga: quia ſplendorem ſibi agat auris: ideſt fauoribus populi: hoc eſt clamoribus. Priſcia. de. xii. car. ¶ Currus: ipſe quadrigæ. per id autem innuit Martem nullo obſtante ſæuire obiuerat enim Cæſar populorum terror & rector.

Carceres

Auriga

¶CHRI. Facies: Formæ. ¶ Et curuæ rigidũ: qd. n. ſceleſtius eſſe poteſt ꝗ ferramenta ad uſum agriculturæ inſtituta: unde uita humana & alitur & aſſiduo labore piacaſtaq; conſeruatur: ad bellaq; & homines perdunt: & omnium ſcelerum ſemina præbent. Magna ergo indignatio ꝙ non ſolum ab uſu rei ſanctiſſimæ amoueatur: ſed etiam turpiſſime attribuatur. ¶ Euphrates: Parthos intelligit quorum imperium euphratem pertingebat. Eſt autem Euphrates ſecundum chriſtianos unus ex quatuor fluminibus qui ex delitiarum paradiſo effluunt. Priſcia. uero illum ex Armenia maiori naſci uolunt: & armeniam a Cappadocia diſtinguere. ¶ Vt cum carceribus: Non uitio principis ſunt bella: ſed impetus bellorum ante ipſum motus nondum reuocari poteſt: ut ipſi aurigæ iam præcipiti curſu actos equos ſiſtere non poſſunt. ¶ Addunt ſe in ſpa. ideſt per ſpatia currendi augent curſum. ¶ Fertur equis: ideſt equorum arbitrio agitur & non ſuo.

FINIS PRIMI GEORGICON.

HActenus aruorum cultus & ſidera cæli:Nūc te bacche canā.Mire iterauit illū uerſum:Quid fa/ SER.
ciat lætas ſegetes:quo ſidere terrā.In hoc autē libro exequit̃ culturā agri cōſiti:q omniū arborū continet genera.Et ſciēdū eſt Virgiliū uites quoq; arbores dicere:ut Nec ſecius oīs in unguē Arboribus poſitis ſecto uia limite q̄dret.Et Hactenus:ut multi uolūt una pars orationis eſt: & eſt aduerbiū ſignificās hucuſq;:alii duas ptes uolūt ꝓnomē & aduerbiū:ut ſit tenus hac:ſicut Crurū tenus a mēto palearia pēdēt:ſed melius ē unā partē accipere orationis hactenus.⁋ Sidera cæli:pleonaſmos:nec.n.ſunt alibi q̄ in cælo ſidera.⁋ Bacche:iuētorē pro uitibus poſuit:de quibꝰ κατεξοχην in hoc libro loquit̃:Nā uites p̄cipue ſunt:licet & aliarum arborū faciat cōmemorationē.⁋ Necnon ſilueſtria tecum Virgulta:ideſt infœcūdas arbores: qbus præcipue in Italia uites coherent.⁋ Tardæ creſcentis oliuæ :res enim diu duratura tardius creſcit.

MODESTINI IVRISCONSVLTI IN SECVNDVM GEORGICON ARGVMENTVM.

HActenus aruorū cultus & ſidera Cæli.
Pāpineas canit ille comas colleſq; uirenteis
Deſcriptaſq; loci uites & dona Lyæi
Atq; oleæ ramos pomorum ex ordine lectos.

P. Vergilii Maronis Georgicorum.

Liber Secundus.

HActenus aruorum cultus & ſidera Cæli.
Nunc te bacche canā necnon ſilueſtria tecum
Virgulta & prolem tardæ creſcentis oliuæ.

¶PRO. Nunc te bacche canam:bacchari eſt furere:inde & bacche dicūtur:quæ per furorē ſacra liberi patris celebrabāt:& ipſe bacchus uocat̃ a furore: quē incutit cultoribus ſuis.Idē Lenæus dicit̃ torcularis a nomine græco:q, ληνον appellant torculum.

¶ANTO. Hactenus aruoꝶ:Huiꝰ quoq;.ii.uoluminis argumētū carminibus patet.Sed cur poeta ab agroꝶ cultura icœpit:poſtea uitiū de exordio ſcribēs apui ubi & uitiū arborūq; culturas Emolphū atheniēſem primū iuēiſſe Pli.referēte edocui.⁋ Hactenus cecini.ſ.eſt.n.Meſozeuma.⁋ Sidera cæ.pleonaſmos ē i dictiōe cæli.i.ſupabūdātia:de q̄ late Fabi.li.ix.⁋ Te bacche.i.tua munera ut uites de quo latius ibi Pocul aq; iuētis acheloia miſcuit uuis.Dicit̃ aūt bacchus a furore quē incutit cultoribus ſuis:ut Probus aſſerit.⁋ Silueſtria uirgulta:ſilueſtres arbores iter q̄s: & geniſtas & ſiler & ſalices accipe.De uirgultis autē diximus in Tityro.⁋ Tarde creſentis oliuæ: Pli.li.xvii.ca.xii.ſcri. Natura tarde creſcere oīa lōgo æuo durātia: at quæ cito occidūt uelocia eſſe ut ficus malus pirus. Idemq; lib.xvii.capi.lxi.ſcri.ad ſua tempore duraſſe in Linterno Aphricani prioris manu ſatas oliuas:& myrtus eodem loco conſpicuæ magnitudinis.

¶CHRI. Quoniā poetaꝶ ē curare:ut ſeq̄nte libri antecedētibus annectāt̃.Facit hoc Maro ut plurimū p aliq̄ ꝯiūctionē:ut te quoq; magna pa.& alibi poſtq̄ rex aſiæ:itē At regia graui iā dudū ſaucia cura: & ſic fat̃ lachrymās.Hic uero ut idē p̄ſtet utit̃ colore rhetorico:quē Tranſitionē appellāt:quo facile iis q̄ dicta ſunt ea q̄ dicēda reſtāt adnectunt̃.In p̄cedēti igit̃ li.& aruorū cultū & ea q̄ ad rationē ſiderum pertinerent deſcripſerāt:Nūc quod ſecūdo loco ſibi propoſuerat explicat.ſ.Vlmiſq; adiungere uites.⁋ Te bacche: non Baccꝰ
ſolum bacche dicit propter uites quarum inuentor perhibetur ſed propter omnes arbores.Dionyſium enim poſuerunt pro ignea ui ſolis quæ poma adductus oēs arborū decoq̄t ac maturat.Nā uis ſeminalis q̄ a ſole in terrā deſcēdit priapi noīe honorat̃:cuiꝰ qd̄ ad ſiccos ꝑtinet fructus bona dea:qd̄ uero ad plātaris Dionyſius dr̄.Ergo qa ignea uis ſolis ē Diony.iccirco ægyptii Oſirī quē ſolē interp̄tant̃ Dionyſium teſte Dio.ſiculo appellauerūt.Vnde Eumolphus poeta: lōgiculū radiis Dionyſiū dixit. Et Orpheus eum ſplendoris auctorē ſcribit.Atq; hæc ad phyſicē.Hiſtoria uero duplex ē.Aliter.n.græci:aliter ægyptii ſentiūt.Aegyptii.n.Dionyſiū Oſirī nomināt:quē uolunt diuinis uirtutibus uiꝶ p̄ditū fuiſſe ægyptiiq; regno & Iſidis quā lunā cereréq; noīant cōiugio potitū uniuerſū orbē ꝑagraſſe: Et ut iſis tritici ordeiq; reptrix fuit.antea.n.iter alias herbas icognita oriebant̃ ſic Oſiris in Nyſa locus Arabiæ fœlicis ægypto cōterminus ē enutritus ꝑpeaq; & a Ioue p̄re & a loco illo Diony.appellatus:uitis reptor fuit:hoīeſq; docuit & uitis cultū & uini uſū atq; cōſeruationē.Volūt p̄terea ægyptii Oleā quoq; nō āt Mineruā ut græci dicūt iueniſſe.Hic p Arabiā & rubrū mare ad idos & orbis terræ termios ꝓgreſſus ē.In idis uero & alias urbes:& Nyſam cōdidit monumētū eius in q̄ nutritus fuerat:in qua hederā ēt ſæuit ꝓfectus eſt:& in Aſiā & p Helleſpōtū in Europā & in Traciā ſibi aduerſantē Lycurgū iteremit:

Maronē𝔮; ꝑfectū ſuū:& uitis colēdæ pitū ĩ regiõe q̄ ab eo Maronea dicta ē reliq̃t & Macedonē filiū ĩ regno q̄ ab eo Macedonia appellata ē. Atq; hæc de Diony. apud ægyptios. Græci uero uaria referūt. Alii.n.unū. Alii tres po nūt. Sūt ēt q huius dei formā humanā fuiſſe negēt:ſed uini datione Diony. dicāt: Terrāq; ſua ſpõte uites ꝓtuliſ ſe: Dimetora āt a priſcis noīatū qđ fit ex duplici matre primāq; geneſim nūerāt qñ ĩ terra poſita plāta ĩcremētū accipit. Secūdā qñ fructus matureſcāt. Vnde altera ex terra:altera ex uite diei origo ē: Qđ uero dicūt ex Ioue & ce rere natū:& gĩtātib⁹ diſcerptū ac elixatū:ac rurſus a Cerere cõpoſitis mēbris ĩ iuuenē reductū phyſicū eſt. Nā ex terra & imbre ĩcremētū ſumit uitis ad uuas creādas:q̄ ab agricolis calcādo laniant̃:multiq; uinū decoquunt ut melius fiat uinū. Ceres āt rurſus mēbra cõpõit:qa terra ſingulis annis ſuccū uitib⁹ ad nouas uuas ſubminiſtrat. Eſt ēt phyſicū qđ dicat ui fulminis ex utero Semeles abductū:& dõec tp̃s maturo fœtui datū cõpleret Iouis fœ mori aſſutū. Nā ignea uis ĩ uuis matureſcit. Veꝝ cū iā ex uuis expſſū ē uinū qa nõdū ſatis cõcoctū ē iterū in lacu bus ebulliat neceſſe ē. Dio. āt ait terra ātiq̃s Thyonēa ſacris q̄ ſibi fiebāt cū ſacra θυσιας dicāt:& ſemelē q̄ſi caſtā ab eo qđ ē ξεωνη. Bis ēt eius geneſim a Ioue eē:qa cū Deucaliõis diluuio piſſet rurſus poſt pluuias ĩ terra appuit. Sed hæc phyſice. Fabuloſe uero dicūt tres fuiſſe Dionyſios. Primū indū qui ex uitibus ſua ſpõte naſcētibus cal candarū uuarū ĩuētor & uini pomorūq; cõditor fuit. Quoniā āt barbatus ē & barbā ĩdi uſq; ad mortē nutriūt. Hic orbē pagrās calcationē uuarū ĩ torcularibus adinuēit a q̄bus Lenæus appellatus ē. Secūdus & Ioue & ꝓſer pīa uel ut alii dñt ex Cerere fuit q prius boues aratro iūxit. Antea.n.māib⁹ fodiebāt terrā mortales ꝑꝑ qđ ĩmor tales honores meruit:eiuſq; ſimulacrū cornibus ĩſignit̃:ut ĩuētor aratri demõſtret̃. Tertius Iouis & Semeles fi lius fuit:q poſt ſecūdū ortū ex fœmore Iouis ĩ Nyſā ĩdie a Ioue delatus & a nymphis educat⁹ ē pulcherrimus & muliebrib⁹ delitiis dedit⁹ exercitū ex mulierib⁹ cõfecit:thyrſiſq; illas armauit.i.haſtis hedera ĩplicit⁹ cū ferrea cuſpide quo dolo reges nihil tale de mulierib⁹ credētes ĩteremit. Inter quos pēthe⁹ apud græcos. Miran⁹ apud indos: Licurgus apud thraces fuit. Quoniā uero ex india triēnio elephante ĩuectus orbē pagrauit:græci illi Trie terida.i.triēnalia ſacra inſtituerūt:orbē pagrans docuit ſacra & myſteria. Certamina muſica ꝓpoſuit:cūctaq; in pace cõponebat. Dicūt primū fuiſſe q multis cõgeſtis ſpoliis in patriam triumphās redierit. Probus ait Baccha ri eſt furere. Vnde bacchæ dicunt̃ ſacerdotes quæ ꝑ furorē ſacra Liberi celebrāt:& ipſe bacchus dr̃ a furore quē ſuis incurrit cultoribus. ¶ Et prolē: Nā a radice pullulat & ueluti filios ꝓducit. Vnde illæ plantæ alio trāſferūt.

Bacchari
Bacchæ

¶SER. Huc pr̃ o Lenæe: pr̃ licet generale ſit oĩum deorū:tñ ꝓprie libero ſemp cohæret. Nā Liber pr̃ uocat̃. Lenæus āt απο του ληνου.i.a lacu. Nā qđ Dõatus dicit ab eo qđ mētē leniat nõ ꝓcedit: nec.n. põt græcū nom̃ latinā etymologiā recipe. ¶ Tuis hic oĩa plena Mūeribus: tuis mūeribus hic ſunt oĩa plēa & ea ubiq; req̃runt̃ pāpineo. ¶ Autūno: cuius tēpore uites & foliis & fructibus plenæ ſunt:& ſub quo ma turæ fiūt & pāpineo ꝓ pāpinoſo:ut nemus frondeū ꝓ frõdoſū. ¶ Tibi Floret ager: ĩ honorē tuū exultat:& lætus ē:nā autūnali tp̃e re uera florere nõ põt ager. ¶ Vin demia: quom uīdemiā nūero ſingulari dicimus:unius anni ſignificamus: quom plurali multoꝝ:ut meſſē meſ ſes:hyemē hyemes:hæc.n.ſemel tātū annis ſingulis cõtĩgūt. Multi tamē uolūt uindemiā eē totius orbis genera liter:uīdemias ſingularū partiū:ut plus ſignificet ſingularis q̄ pluralis nūerus: Sicut plus eſt cū dicimus per ter rā pluit:q̄ ꝑ terras: Tūc.n.oē elemētū:nõ terras aliq̃s ſignificamus. ¶ Muſto: muſtū nūero tantum ſingulari dici mus:ſicut & uinū:licet Ouid. abuſiue dixerit muſta:ſed hoc ille plus fecit ꝙ & muſtis dixit:cū ut diximus de his nominibus tres caſus tātū uſurpari cõſueuerit. ¶ Tingue nouo mecū: pulchre ĩuocat Liberū patrē adeſſe ſibi ca nēti de ratione uinearū:& uenire in auxiliū:& poetice dicit:hoc Liberū patrē ſe cū agere ꝙ ipſe ab agricolis debe re fieri carmine demonſtraturus eſt:cum dicit: tingue mecum. ¶ Direptis latis: quod eſt genus calciamenti poe tici nam hoc uindemiæ tempore fieri debere ipſe demonſtraturus eſt.

Huc pater o Lenæe: tuis hic omnia plena
Muneribus tibi pampineo grauidus Autūno
Floret ager ſpumat plenis Vindemia labris.
Huc pater o Lenæe ueni nudataq; muſto
Tingue nouo mecū direptis crura cothurnis.

¶PRO. Cothurni: ſunt calciamentorum genera uenatori apta: quibus crura etiam muniuntur: quoius cal ciamenti effigies eſt in ſimulacris Liberi & Dianæ.

¶ANTO. Lenæe: Lenæus bacchi nomē: lenos.n. torcular dicit̃ Lenæus torcularis: ut Probus ait. ¶ Grauid⁹ autū. non grauidis in ablatiuo ſed grauidus in ñtõ legēdū eſt: ſic.n. antiq textus habent: eſt ergo diaſtole figura. ¶ Floret: lætus eſt. ¶ Labris: ahenis. ¶ Cothurnis: uideto ecloga ſeptima. ¶ Muſto nouo: & hic pleonaſmos eſt uel epexegeſis: Nā ut ſcribit Nonius: Muſtū non ſolū uinū uerum nouellum q̄cquid eſt dicitur recte. Næuius utrū ſit melius uirginem an uiduā ducere uirginem ſi muſta eſt. ¶ Principio: canam uidelicet: ſiue a principio.

¶CHRI. Autumno pampineo: pro uuis pampinos poſuit. ¶ Labris: uaſis maioribus in quibus unum e bu liens ſpumas agit. Labrum enim uas capacius eſt. Cice. in epiſtolis: Labrum ſi in balneo non eſt fac ut ſit. ¶ Huc pater o le. ue. Conſueuerunt & poetæ & oratores: cum clauſulam formāt ut plurima interponāt antequā eam claudāt repetere: prĩcipium ſic ĩ buco. Nā cū incepiſſet: Paſtorū muſam damõis & alpheſibœi & anteq̄ adderet: uerbū.ſ. dicemus multa ĩterpoſuiſſet: repetit Damonis muſam dicemus & alpheſibœi. Sic & in loco cū dixiſſet: Huc pr̃ o lenæ poſt lõgā hipbatõ repetiit: Huc pr̃ o le. ueni. ¶ Prĩcipio: breuiter ꝓpoſuerat ſe de arboribus dictu rū. Deĩde ĩuocauerat. Huc pr̃ o lenæe: qđ ꝓhœmiū eſt. Nā ex ꝓpoſitiõe cõparat docilitatē ſūmā rei breuiter ex ponēs. Itē bēiuolētiā a re qa illā utilē oñdit & a pſona ſua cū aliorū utilitate ſe laboraturū ꝓpõat ex ĩuocatiõe āt: qa nõ adhibet̃ niſi magna ꝓponāt̃: attētionē ſibi cõciliat. ¶ Prĩcipio arboribus: Pl. ait: arbores q̄s naturæ debea mus tribus modis naſcūt̃: ſpõte: ſemine: radice. Colu. uero ſcri. Placēt nobis ſicut Vir. duo genera ſulcorū: quoꝝ alterū ſua ſpõte gignit̃: Alterū humana cura ꝓuenit. Primū materiæ magis aptum: ſecundum uero fructibus.

¶SER. Principio arboribus:Creãdarũ arborũ naturaliter ſunt tria genera:aut.n.ſua ſpõte naſcunť:aut ex ſeminibus fortuito iacẽtibus ſurgũt:aut ex radicibus pullulãt:nã cætera uſus ĩuẽit fauẽte natura.¶Spõte ſua: ſpõte mõ nomẽ eſt:qa iunctũ ẽ ei genus:quo caret ſemper aduerbiũ.¶Veniũt:creſcũt:alibi illic ueniũt felicius uuæ.¶Cãpoſq; & flumĩa late Curua tenẽt:ꝑ trãſitũ oſtẽdit ĩ qbus locis arbores ſpõte naſcunť.ſ.in humidis:Nã terra mř ẽ reꝝ oĩum:& ſeminũ cũctoꝝ creatrix.¶Vt molle ſiler:arboris genus ẽ:Et notãdũ genus neutrũ de arbore qď ẽ ad modũ rarũ.¶Glauca canẽtia frõde ſalicta:locũ ſalicũ ꝓ ipſis arboribus poſuit:bene ãt ait & glauca & canẽtia:nã ſalix ab una parte alba eſt: ab altera uiridis. Sane cacenphaton eſt glauca canẽtia.¶Par ãt poſito de ſemine ſurgũt:quacũq; rõne ꝓiecto:uel ab auibꝰ: uel ab hoĩbus ne ĩcipiant eẽ ĩduſtriæ.Dicit qppe pleraſq; arbores ex ſemine naſci:nõ ſtudio hoĩum iacto ſed quocũq; mõ:& euẽtu ueniẽte.¶Pars ſurgũt: pro ſurgit.¶Nemorũq; Ioui q̃ maxĩa frõdet Aeſculus:ordo eſt nemorũq; maxĩa æſculus q̃ Ioui frõdet.i.q̃ creſcit in dodonæo nemore qđ erat Ioui cõſecratũ.¶Atq; habitæ graiis oracula q̃rcus: Nã in dodonæo nẽore arbores dãtes reſpõſa fuiſſe dñr:habitæ aũt graiis: uel q̃ſi nõ credẽs dixit:uel q̃ſi italus:qui loca illa neſciret:uel re uera quondã habitæ:qa illo tpe iã ſilebant. ¶Pullulat ab radice:mira ĩ ſingulis eſt ꝓprietas: Nã ait:Spõte ſua ueniũt: ſurgũt de ſemine:pullulãt ab radicibus.¶Vt ceraſis ulmiſq;:hæc ceraſus his ceraſis facit.Sane ceraſus ciuitas eſt põti: quã cũ deleſſet Lucullus genus hoc pomi ĩde aduexit: & a ciuitate ceraſum appellauit.Nã arbor ceraſus:pomũ ceraſum dř.

Principio arboribus uaria eſt Natura creãdis.
Nanq; aliæ nullis hominum cogentibus ipſæ
Sponte ſua ueniunt campoſq; & flumina late
Curua tenent.ut molle Siler lenteq; Geniſtæ
Populus & glauca canentia fronde Salicta.
Pars autem poſito ſurgunt de ſemine ut altæ
Caſtaneæ nemorumq; Ioui q̃ maxima frondet
Aeſculus atq; habitæ Graiis oracula Quercꝰ.
Pullulat ab radice aliis denſiſſima ſilua.
Vt Ceraſis Vlmiſq; etiam Parnaſſia Laurus
Parua ſub ingenti matris ſe ſubiicit umbra.
Hos Natura modos primũ dedit.his genus oẽ
Siluarũ Fruticumq; uiret nemorumq; ſacroꝝ.

hoc aũt etiã ante Lucullũ erat in Italia:ſed durũ & cornũ appellabať qď poſtea mixto nomine cornoceraſum dictum eſt.¶Parnaſſia laurus:a parnaſſo monte Apollini conſecrato.¶Parua ſub ingenti: ideſt radice maioris minor creſcit & ſurgit:ſicut uideť in lauris.¶Hos natura modos primum dedit:bene primum. Nam ut ſupra diximus:fauor naturæ fuit etiam ad alios inueniendos uſus:contra naturã enim nihil hoĩum ĩuentum ualeret.

¶PRO. Atq; habitæ graiis oracula q̃rcus:exiſtimãt ĩ dodonæi Iouis oraculo q̃rcũ uocalẽ fuiſſe:ex q̃ lignũ Minerua argõautis futura p̃diceret.¶Vt Ceraſis ulmiſq; ẽt Parnaſſia Laurꝰ:Ex urbe ceraſunte: q̃ ẽ ĩ põto Lucullꝰ q oppugnauit Mithridatẽ:trãſtulit arboris genꝰ:qđ feret ceraſa põa. Ipſe ãt oppidi noĩe ceraſon uocauit pomũ ceraſiũ.¶Parnaſſia laurꝰ:dř qa ſubiecta ẽ apollinis tutelæ:quoiꝰ oraculũ đlphicũ ꝑnaſſo mõti phocidos ſubeſt.

¶ANTO. Arboribꝰ:uaria ẽ nã creãdi:Maro ĩ hac re Theophraſtũ ſecutꝰ ẽ:ille.n.li.ii.inqt:Arboꝝ & ſũmatĩ plãtaꝝ generatiõis:aut ſpõte:aut ſemĩe:aut radice:aut auulſione:aut ramo:aut ſurculo: aut ĩpo trũco factitanť. Videto itẽ paulo ĩferiꝰ ibi uidelicet:Hos nã modos &c.¶Molle ſiler: Pli.li.xxiiii.ca.xxxvi.ĩqt: Sileris folia illita Siler
frõti capitis dolores ſedãt:ſerpẽtes & hũc fruticẽ refugiũt:baculũq; ruſtici ob id ex eo gerũt.¶Gẽiſtæ. Pli.li.xix. Geniſtæ
ca.ii.ĩqt aſia ex gẽiſta facit lina ad rætia p̃cipua ĩ piſcãdo durãtia frutice madefacto.x.diebꝰ:& li.xxiiii.cap.xxxiii.
ait:geniſta quoq; uĩculi uſũ p̃ſtat flores apibꝰ gratiſſimi:gẽiſta itẽ mixta cũ axungia gẽua dolẽtia ſanat.¶Popu- Glau-
lus:legito Pli.li.xvi.ca.xxvi.¶Glauca:glaucus color uiridis cæruleꝰ dř:ut in Gel.legiť.li.ii.c.xxvi.¶Salicta:Pli.li. cus
xvi.ca.lii.ſcri.de ſalice:ꝙ in Aſia tria genera obſeruãt:nigrã utiliorẽ uitibus:cãdidã agricolarũ uſibus: tertiam q̃ Color
breuiſſima eſt:quã elicẽ uocãt.¶Caſtaneæ:de iis multa Col.li.v.& Pli.li.xv.¶Aeſculus:arbor ẽ glãdifera ab edo: Tria ge-
nam eius: fructu olĩ hoĩes ueſcebanť:& Pli.li.xvi.ca.vi.inqt:glans optima in q̃rcu atq; grãdiſſima: mox æſculo. nera
¶Oracula q̃rcus:exiſtimãt in dodonæi Iouis oraculo q̃rcũ uocalẽ fuiſſe:ex q̃ mĩerua argõatis futura p̃dixit.Pro Salictũ
bus auctor.Stra.uero lib.vii.inqt.Dodonæũ ãt oraculũ quẽadmodũ &c.quodãmodo derelictũ ẽ.Videto latius Aeſculꝰ
ecloga nona.¶Ceraſis:ceraſi ante uictoriã Mytridaticã.L.Luculli nõ fuere in italia.At urbis anno ſexcenteſimo Quer-
octogeſimo is primũ uexit e põto:ſeptẽtrione:frigidiſq; gaudẽt:Pli.li.xv.cap.xxv.¶Parnaſſia laurus:Pli.li.xv.ca. cus
ulti.ſcri.ꝙ duo eiꝰ genera tradit Cato:Delphicã:& Cypriã.Delphicã eẽ æq̃li colore: uiridiorẽ maximis bacchis: Duo ge-
atq; e uiridi rubentibus:hac uictores Delphis coronari:& triũphãtes Romæ.Cypriam eſſe filo breui nigro:per nera lau-
margines imbricato criſpã.¶Se ſubiicit: attolit.¶Hos natura modos:Pli.li.xvi.ca.xlv.inquit:Arbores quas na- ri
turæ debeamus tribus modis naſcuntur:Sponte aut ſemine aut ab radice. Cura numeroſior exiſtit: ſed latius
uide ibi principio arboribus &c.¶Siluarũ:ſilua ab hyle qď eſt materia dicitur:uel a xylon quod eſt lignum:eſt Silua
aũt ſilua generalius nomẽ.¶Fruticũ: frutex eſt q ad iuſtã magnitudinem arboris non aſſurgit & ſtatura ſimi- Frutex
lis eſt multis herbis:ſed non demoritur neq; areſcit ut herba.¶Nemorum:de nemore uideto ecloga.vi.

¶CHRI. Arboribus:Frutices ſimul & uites intelligit.Verũ ita plãtas diſtĩguũt:ut arbores appellẽt:q̃ magnitudine excellãt:ut Oleæ Mali Piri:Quercus & ſimiles.Frutices uero q ad eã magnitudinẽ nõ ꝑueniũt & tamen herbas excedũt:ut ſunt rubi ſentes:uirgæ ſanguineæ.Oui.Et denſi frutices & uicto cortice uirgæ. Tertiũ genus ẽ uitis:q̃ nec arbor ſed frutex appellať:ut Pli.Columellaq; oñdũt.¶Veniũt: naſcunť.¶Cãpos & flumina:qa ĩ ſolo pinguiori ut cãpi ſunt & humidiori:q̃le ẽ iuxta flumẽ facilius plãtæ ꝑueniũt.¶Siler:fuſis faciẽdis accomodata ẽ arbor:populi ãt & ſalices nõ niſi in aquoſis ꝑueniũt.Vt Ceraſis.Lucullus rediẽs e Mythridatica uictoria ex urbe Cæraſo q̃ ĩ põto eſt aduexit in Italiã arborẽ quã ab urbis noĩe ceraſum appellauit:pomũ eius ceraſiũ diciť. ¶Parua ſub ingenti:Mirifice delectat oratio quæ a contrario declamat:ut hic:paruum eſt & ingens.

¶SER. Via:rõne.ut Inueni germana uiam.¶Repperit:adinuenit:& dicit illa quæ prius dixerat ex ipſa natura omnẽ originẽ ducere.hæc aũt quæ ſequũtur uſu:& ſtudio adinuenta ſunt:nõ obſiſtente tamẽ etiã in his natura.¶Hic plantas tenero:inter plantas & plãtaria hoc intereſt:ꝙ plantæ raptæ ſunt de arboribus:Plantaria uero quæ ex ſeminibus nata cum radicibus & terra propria transferuntur:ut Et uiua ſua plantaria terra.¶Sulcis:foſſis:ut Auſim uel tenui uitem committere ſulco.¶Hic ſtirpes obruit aruo:altius deponit:ualidiores cũ radicibus plantas.¶Quadrifidaſq; ſudes :ita robuſtas ut poſſit in quatuor partes diuidi.¶Et acuto robore:pro acuti roboris accipimus.& bis idẽ dixit: Nã & ualli & ſudes idẽ ſunt.¶Siluarũq; aliæ: ꝓpago ꝑcipue uitibus congruit:unde apparet ſiluas eũ ẽt de uitibus dicere.¶Arcus ãt bene ait: nã ita reflectunť ꝓpagines uitiũ cũ in terra ponunť:ut in medio ſui in terra iaceant & utriq; capita terra excedãt.¶Et uiua ſua plãtaria terra:& aliæ ſiluarũ expectãt plãtaria cũ ſua terra uiua.i.naturali:ut Viuoq; ſedilia ſaxo.Inde eſt Mutata ignorẽt ſubito ne ſemina matrẽ.¶Quin & caudicibus ſectis:caudicibus poſuit pro codicibus: ſicut caulẽ pro colẽ:ſauricẽ ꝓ ſorice dicimus. Fit ãt qđ nunc dicit de oliua & myrto:quarũ ſicci ſtipites ſecanť uſq; ad medullã:& terra infoſſi ex ſe arbores gignũt:qđ ſine dubio mirũ eſt.¶Truditť: urgẽte natura ꝓcreatur.E ſicco ligno:ex arido.¶Radix oleagĩa:deriuatũ ab olea.¶Impune uidemus:ſine dãno ſui: & loqtur de ĩſitione.Sane in ſitas arbores dicimus:inſertas uero cauſas aut fabulas.¶Lapidoſa corna:dura.alibi: Lapidoſaq; corna Dant rami.¶Generatim:p ſingula genera:generaliter autẽ ſimul oĩa γένικως καὶ κατα γένος.¶Fructus feros:qui nõ ſunt apti humanis uſibus: ſiue feros ſilueſtres & incultos.¶Mollite:aptos facere.¶Colẽdo:ue cultu.¶Segnes terræ:pigræ:ĩfœcũdæ:& docet poſſe ĩduſtria ẽt loca aſprima ad fertilitatẽ ꝓduci.

Sunt alii quos ipſe uia ſibi repperit uſus.
Hic plãtas tenero abſcindẽs de corpore matrũ
Depoſuit ſulcis:hic ſtirpes obruit aruo.
Quadrifidaſq; ſudes & acuto robore uallos.
Siluarumq; aliæ preſſos propaginis arcus
Expectant:& uiua ſua plantaria terra.
Nil radicis egent aliæ ſummumq; putator
Haud dubitat terræ referens mãdare cacumẽ.
Quin:& caudicibus ſectis (mirabile dictu)
Truditur e ſicco radix oleagina ligno.
Et ſæpe alterius ramos impune uidemus
Vertere in alterius:mutatamq; inſita mala
Ferre Pirũ:& Prunis lapidoſa rubeſcere Corna.
Quare agite o ꝓprios generatim diſcite cultus
Agricolæ fructuſq; feros mollite colendo.

¶ANTO. Via:ratione.¶Hic plantas:Pli.li.xvii.ca.vii.ĩqt:auulſiſq; arboribus ſtolones uixere: quo in genere & cum parui ſunt auelluntur:partemq; aliquam e matris quoq; corpore auferunt ſecum : hoc modo plantantur punica:coryli:mali:ſorbi:fici: in primiſq; uites.¶Stirpes : Craſſos truncos cum radicibus.¶Quadrifidaſq; ſudes:perticas uel ſurculos in quatuor partes fiſſas : ait enim Theophraſtus libro primo Oleas quoq; & ficos multifidas demittere aſſolẽt.Plinius etiam li.xvii.ca.vii.ait:ex eodẽ ĩuẽtu ẽ ſurculos obſciſſos ſerere:hoc prĩo ſepis cã factũ ſãbucis cotoneo & rubis depactis Mox & culturæ ut populis alnis ſalici q̃ uel ĩuerſo ſurculo ſeritur Acuto robore uallos.i.palos acuto & ſurculos.¶Seruntur.n.ſurculi q̃drifidi & acuti.¶Propaginis arcus.Pinus baccha & propagine ſeritur.Citreo item grano & propagine:auctor Plinius li.decimoſeptimo capite.vii.¶Terræ mandare cacumẽ uti de ſalice dictum eſt.¶Caudicibus: Caudex dicit̃ in arbore quod ſupra terram ſim

Caudex plex aſſurgit in herbis uero caulis appellatur:ut Theophraſti interpres oſtendit.¶Radix oleagina:radix eſt qđ

Caulis ſubter telluri choæret.Olea autem Theophraſto teſte libro ſecundo plurimis modis uenire uidetur: Nam ex

Radix trunco ramo conciſo radice ligno uirga.¶Impune:ſine dãno.¶Vertere ſupple ſe in alterius ſcilicet ramos.

Olea

¶CHRI. Via: ratio & artificium.¶Vſus : experientia.¶De tenero corpore: Quia uirgulta teneriora excerpuntur:ut uidimus in fico & in ſalice.¶Quadrifidas:Vt in olea.¶Et uiua: Quæ cum radicibus tranferuntur. Nam uegetatiua quæ nutrit & augẽt radicibus eſt:quæ oris:ſtomachiq; officio funguntur. Humorem.n.de ꝓpinqua terra aſſumũt:atq; decoquũt:unde decoctus per arborem ſpargitur. Ergo uita uegetatiua in his eſt. In his autẽ quæ radicibus carent nõ omnino eſt.¶Sua terra:Nam uehementer proficiunt arbores:quarum radicibus ſua terra hæret.Nam radices quæ excuſa ſua terra tranſferuntur nõ ita fœliciter coaleſcunt.¶Radicis egẽt aliæ:Arbor radices habet pro ore:ſtomachoq; atq; epate. his enim de proxima terra humor attrahitur : atractuſq; in ſiccum quo arbor alatur decoquitur.Surgit ab radice truncus: cuius pars interior medulla pro oſſe ẽ. Medulla ligno ambitur:quod carnis uicem ſubſtinet.Lignum ipſum ſubtilis cartilago circundat quæ arbori pro uena eſt.Nam per eam humor a radice decoctus & in nutrimentum conuerſus trahitur per omnes partes ueluti membra arboris.¶Hinc rami:frondes:flores: fructuſq; reperiantur. hac ergo cauſa areſcat oportet arbor.A libro libros dicimus:quoniã in nõnullarũ arborũ libris ante uſum cartarũ antiq ſcribebãt : Cortex poſtremo:q̃ durior:exteriorq; eſt librũ:ita ueſtit ut pelles:piliq; aĩalia tegũt.Vt ſit tãquã ueſtis cõtra frigora & calores.Truncũ deniq; unde rami exeũt codicẽ & caudicẽ dixerũt.¶Vertere ĩ alteri⁹:De ĩſitiõe tractat:de q̃ paulo poſt.¶Et ſicco:Nõ ex ſicco:ſed qđ ſiccũ uideat̃.¶Segnes:q̃ deſidioſe nõ ferãt fructus.¶Veſtire:trãſlatio ab hũanis corporibus.¶Iſmara:mõs in Thracia hic ẽ cuius pars aſpera:ĩcultaq; eſt.Altera uero uĩetis:oliuetiſq; ſpectabilis.Eſt ĩ regiõe morõea ĩ q̃ Dio. ait:Bacchũ ĩterfecto lycurgo reliqſſe maronẽ ꝑfectũ:ꝑmõſtratorẽq; uinearũ: & ab eo marõcã dictã.Hac regiõe expugnata ait Homerus Vlyxẽ uinũ exportaſſe. Pli.ãt antiqſſimã claritatem uino maroneo dat autem:additq; Ariſteum primum omnium in hac gente uel miſcuiſſe uino ſuauitate præcipua utriuſq; naturæ ſponte prouenientis. Maroneum uicies tantum addito aquæ miſcendum . Homerus prodidit & Mutianus ter conſul ſextarios ſingulos octogenis aquæ miſceri comperit præſens in eo tractu.

¶SER. Iſmarã:montes thraciæ.¶Taburnus:mons campaniæ. Veſtire uero implere ſignificat.¶Tuq; ades mecœnas:adeſto:& inceptum fauorem omnibus libris impẽdito: Nã ubiq; eũ iuocat.¶O decus o famæ merito pars maxima noſtræ:Hora.O & præſidium:& dulce decus meũ.¶Pelagoq; uolans da uela patenti : ſimplici generi carminis præſta fauorẽ:ut uela fauorem accipiamus:patens pelagus carminis facilitatẽ : hoc autem carmen facile eſſe ipſe ſignificat: dicens:In manibus terræ : hoc eſt in facili & in promptu res poſita eſt.¶Non ego cuncta meis amplecti uerſibus opto:ideſt non ſum uniuerſa dicturus: nec enim poſſum: quare & ſuã extenuat poſſibilitatem:& Mecœnatis auribus ex ſui carminis breuitate blanditur:alii aliter accipiunt:Conſtat Mecœnatem fuiſſe literarum peritum:& plura compoſuiſſe carmina.Nã etiã Auguſti Cæſaris geſta deſcripſit:quod teſtatur Horatius dicẽs:Tuq; pedeſtribus dices hiſtoriis prælia cæſaris Mecœnas melius : ductaq; per uias.regum colla minacium: ut hoc nũc dicat:Inceptũq; una decurre laborẽ.i.adeſto : & ſimul ſcribamus.licet enim quæ tu ſcribis eſſe conſtet ingẽtia:meũ autẽ carmen & breue ſit & totũ id explicare nõ poſſim:debes tamẽ fauere mĩoribus:ut Pelagoq; uolans da uela patenti ſit:ingentia ſcribe.¶Et primi lege littoris orã:faue minora ſcribenti. Non ego cuncta meis:Lucretii uerſus:ſed ille Aenea uox ait nõ ferrea.¶Primi lege littoris oram : lege nauticus ſermo eſt:qui nunc & ad nauigandũ:& ad lectionem põt referri:nã hoc dicit faueto principio uel humilitati carminis mei.¶In manibus terræ.i.in facili & in promptu eſt terrarũ deſcriptio:qđ προχειρον græci dicũt.¶Nõ hic te carmine ficto.i.ſimpliciter uniuerſa deſcribã:neq; ut in æneide aliquibus figmẽtis:aut ullis utar ambagibus:longa autem exorſa dicit.procemia longe repetita: quæ conſtat eſſe uitioſa. ¶Sponte ſua: ad illud quod omiſerat redit:& exequitur qualitatem trium generum:quæ ſupra memorauit:arborum ſcilicet ſponte natarum:procreatarum ex ſemine:& earum quæ de radicibus pullulant.

Neu ſegnes iaceãt terræ:iuuat Iſmara Baccho
Conſerere: atq; olea magnũ ueſtire Taburnũ.
Tuq; ades:inceptumq; una decurre laborem
O decus o famæ merito pars maxima noſtræ
Mecœnas:pelagoq; uolans da uela patenti.
Non ego cuncta meis amplecti uerſibus opto.
Non mihi ſi linguæ centum ſint oraq; cẽtum:
Ferrea uox.ades:& primi lege littoris oram.
In manibus terræ:non hic te carmine ficto
Atq; per ambages:& longa exorſa tenebo.
Sponte ſua quæ ſe tollunt in luminis auras

¶PRO. Iuuat iſmara baccho Conſerere atq; olea magnũ ueſtire taburnũ: Thracia uino fertilis:quoius nationem quandã appellat Home.Aliter oppidum eſt iſmarus:quod expugnauit Vlyſſes:quũ a Troia diſcederet: & uictor uinũ accepit a Marone:quoius pr̃ Cupithus traditur:quod Cyclopi dedit.Eius aũt tãta uis exiſtimat̃: ut unum metron uini uiginti etiam metra ſuſtineat aquæ.Ergo quia tam efficax eſt natura in uino thraciæ: præcepit eam conſerendam uitem.Taburnus mons eſt apuliæ regionis:quæ fertilis eſt olea.

¶ANTO. Iſmara:iſmarus Thraciæ mons inſignis oleo & uino teſte Vibio .¶Taburnũ : taburnus mons eſt Apuliæ regiõis quæ fertilis eſt oleæ:ut probus inqt Poeta li.ænei.xii.meminit ẽt dicẽs: Ac ueluti ĩgẽti ſyla ſummoue taburno:Quũ duo conuerſis inimica ĩ prælia tauri frontibus ĩcurrũt &c.¶Tuq; ades:primo uolumine Auguſtũ Cæ.iuocauit:hic uero mecœnatẽ cui & totũ opus dedicat.¶Incœptũq; una decurre laborẽ.i.auxiliare mihi tuo ĩgenio.¶Patẽti pela: ideſt patenti:& amplæ materiæ.¶Vela:ſtudiũ & auxiliũ.¶Volans:citus & feſtinus in antiqs teſtibus & uolãs & uolẽs legit̃:utrũq; cõuenit.¶Non mihi:non optarẽ amplecti cũcta inqt ſi centũ &c.¶Ferrea uox:firma indeficiens.¶Et primi le.lit.orã:nauiga extremitatem primi littoris:ideſt a principio huius uoluminis tuo mihi ingenio:ac ſtudio faue.¶Per ambages: uerborum circuitus.¶Longa exorſa : longa exordia:unde ſtatim ad narrationem conuertitur.¶Infœcunda:ſterilia.¶Læta:ampla.¶Solo natura ſubeſt:de natura & terræ ſeminibus uideto ecloga.vi.& libro primo Georgicorũ ibi impoſuit natura locis : & ibi latius. Quiq; nouas alitis nonnullo ſemine fruges.¶Mutata:Pli.li.xvii.ca.viii.inqt:ante omnia igit̃ in ſimilẽ transferri terrã aut meliorem oportet:Præfodere ſcrobes ante ſi fieri poſſet tãto donec pingui ceſpite obducãt.Magnum ante annum fieri iubet:ut ſolem: pluuiaſq; cõbibant Arborem nec minorem bima : nec maiorẽ trima trãſferri quidã ꝑcipiũt.Alii cũ annum impleat plæriq; id demũ cauẽt:ut plaga deputati cacuminis meridiem ſpectet.

¶CHRI. Taburnum:mons in ſamnio oliuetis cõſpicuus.¶Ades:Faue. Nam tãquã deũ inuocat. Dii autem ſua ꝓſentia iuuãt.¶Decurre laborẽ: artificioſiſſime dixit ; nã decurre oſtendit ſummã facilitatem adiuuandi in Mecœnate:per laborẽ autẽ difficultatẽ in ſe ꝓpter ingenii inopiã ſignificat:petitio ergo hæc continet honeſtatem.Honeſtũ eſt enim amico ſubuenire in re præſertim inchoata ne turpiter ab incœpto reſiliat. Continet facilitatem:cũ ipẽ ſuo ſtilo ac doctrina facile præſtare poſſit.Continet utilitatem cum magna pars decoris:famæq; Virgilianæ in ipſum redundatura ſit. ¶Nõ ego cuncta meis amplecti uerſibus opto: & hoc rem facilem facit: quia non in omnia ſed in pauciora auxilium imploret.¶Primi littoris:Quia non audeo profundum petere.i. grandiorem materiam aggredi.¶In manibus terræ:Terræ ſunt in manibus meis:ac ſi dicat in præſenti opere: Vel ſunt in manibus oĩum hoc eſt in promptu:nam materia non eſt recondita:ſed omnibus euidens.¶Nõ hic te carmine ficto:non ſunt hic poetarum fabulæ:quæ plus uoluptatis q̃ utilitatis cõtinent.¶Per ambages:quod poetarum eſt qui & altius repetũt:ut Ennius qui a materia argos nauis exorditur diſceſſum Medeæ . Altius.n. repetunt ipſi poetæ & longius proſequuntur.¶Longa exorſa:exprimit quid intelliget ambages.¶Sponte ſua: ſuapte natura & non humano artificio:eſt autem ſententia q̇ quãuis terra omnium rerum ſemina in ſe contineat:tamẽ in diuerſis locis ſemina diuerſis arboribus accommodatiora habet:Quapropter q̃ in ipſa natura ꝓueniunt:fortius:ualidiuſq; ſurgũt:tanq̃ a ſolo ꝓprium ipſius ſemen cõtinẽte:ergo natura.ſ.ꝓpria illius arboris.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

¶SER. Infœcunda:fœtu carentia:& per tranſitum rem phyſicam tangit.Nam ſemen eſum ſalicis dr̃ ĩfœcũditatem mulieribus gignere.¶ Læta & fortia:quaſi in hoc ipſis arboribus genus ſit fœcunditatis.¶ Quippe ſolo natura ſubeſt:quia ut ſupra diximus:naturaliter rerum omnium mater eſt terra : & uniuerſa intra ſe continet ſemina:hinc eſt Quippe ſolo natura ſubeſt.Natura.n.dicta eſt ab eo ꝙ naſci aliqd faciat.Mire auté ait ſubeſt: ideſt ineſt latenter:Nam non apparet : unde epicurei dicunt nihil eẽ quod non habeat originé ſui: nam hoc eſt gigni de nihilo nihil:in nihilum nil poſſe reuerti.¶ Hæc quoq; ſiquis:uidelicet infœcunda: ſed fortia.¶ Inſerat: ſi quis eis fructiferarum arborum ſurculos inſerat.

Infœcunda quidem:ſed læta & fortia ſurgunt.
Quippe ſolo natura ſubeſt:tñ hæc quoq; ſiqs
Inſerat: aut ſcrobibus mãdet mutata ſubactis:
Exuerint ſilueſtrem animum:cultuq; frequẽti
In quaſcunq; uoces artes haud tarda ſequent̃.
Necnon & ſterilis quæ ſtirpibus exit ab imis:
Hoc faciet:uacuos ſi ſit digeſta per agros.
Nunc altæ frondes:& rami matris opacant.
Creſcentiq; adimunt fœtus:uruntq; ferentem.
Iam quæ ſeminibus iactis ſe ſuſtulit arbor:
Tarda uenit ſeris factura nepotibus umbram.
Pomaq; degenerant ſuccos oblita priores.
Et turpeis auibus prædam fert Vua racemos.
Scilicet omnibus eſt labor impendẽdus:& oẽs
Cogẽdæ in ſulcũ:ac multa mercede domãdæ.
Sed truncis Oleæ melius:propagine Vites

¶ Scrobibus mãdet mutata ſubactis:nos ſcrobes genere dicimus maſculino: licet Lucanus dixerit cõtra artem Exigua poſuit ſcrobe: duas auté hic res dicit: uidelicet ut aut inſerantur infœcundæ arbores fœcũdis & fructiferis:aut certe mutent̃ de ſuis locis & foſſis inmitantur:utrunq; enim eius infœcunditatem aufert.¶ Silueſtrem aĩum:naturalem aſperitaté & infœcunditatem.¶ Voces artes:fœcũditates ex arte uenientes.¶ Hoc faciet:ideſt erit fœcunda ſi fuerit inde tranſlata.¶ Digeſta:poſita & plantata : ideſt ſi liberũ ſpaciũ habeat.¶ Nunc altæ frõdes: hoc eſt frondes & rami arborum ex quibus oriuntur nocenteis & ſuis umbris earum fœcunditatem auertunt & prohibẽt. ¶ Vruntq;:ferentem quæ ferre poteſt:ſi ei umbra nõ noceat.¶ Iam quæ ſeminib⁹ iactis:ideſt quæ ex ſemine quocũq; modo iacto orta eſt:iam particula hic ꝓ præterea ponitur:& tẽpus quidé ſignificat ut iá tempus agi res.¶ Nepotibus:arbuſculis quæ ex ea oriuntur.¶ Factura umbrá: ſui magnitudine & opacitate. ¶ Pomaq; degenerant:modo degenerãt in peius uertũt̃:alias in melius:Poma aũt arborum ex ſemine ꝓ creatarũ dicit: quas conſtat niſi inſitæ aut tranſlatæ fuerint non reſpondere qualitati ſeminis ſui.¶ Fert uua racemos:uuá pro uite poſuit.i. fructum pro arbore.Sane racemus botryonis eſt pars:& botryo græcum eſt:ſic uuam pro uite poſuit: ſicut Horatius pro uino:Ná ait Cecubum & prælo domitam caleno tu bibes uuam.¶ Cogendæ in ſulcum:in ordinem componendæ: aut certe arandæ.¶ Multa mercede:multo labore : a ſequente quod præcedit intellige.¶ Sed truncis oleæ : quia ſupra ait:Truditur e ſicco radix:etiam redit ad eos modos quos inuenit induſtria. Dicendo autem melius : oſtẽdit ẽt alias arbores poſſe ex truncis procreari.Sane olea eſt arbor ipſa : unde deriuatũ eſt oleũ.Oliua uero fructus ipſe unde eſt oliuum.Legimus tamen & oliuam de arbore:ut Incumbens tereti damon ſic cœpit oliuæ.

¶ANTO. Subactis:ideſt uerſatis excultis & effoſſis.¶ Cultuq; frequenti: Plinius libro decimoſeptimo cap. xli.ait:atq; in totum omnis cura fertilitatem adiicit fertilitas ſenectẽ.¶ Ferẽtẽ.ſ.fœtus.¶ Tarda uenit:niſi ſcilicet digeſta fuerit per uacuos agros & poma in peius uertentur.¶ Vua : uitis ipſa niſi e ſeminario fuerit tranſpoſita turpes racemos producet.¶ Sationis:enim uitium duo genera:ut ſcribit Col.libro quarto capitulo decimoq̈rto maleoli:uel uiuiradicis quod utrunq; ab agricolis uſurpatur:& in ꝓuinciis magis maleoli:neq; enim ſeminariis ſtudent:nec uſum habent faciendæ uiuiradicis.¶ Truncis oleæ : de hoc lege Catoné titulo.xlv.¶ Propagine uites: De hoc uideto Columel.li.iiii.capitulo ſeptimo Myrtus Theophraſtus li.ii.iqt:ꝙ myrtus & ligno & ramo prouenit:Pli.libro.xvii.capitulo decimoſexto ſcribit:ꝙ ramo ſerunt̃ & punica pali laxato prius meatu : ité myrtus:capite uero.vii.dicti li.xvii.aitq; myrti genera oĩa ĩ Cãpana bacchis ſerunt̃ Rõæ propagine Tarentina.

Fœcundus Facundus ¶CHRI. Infœcũda:nõ.n.ꝓducit fructũ:ſed ꝓ fructu ipa abũdãtiſſima materia eſt.Differt & fœcũdũ & facũdũ.Fœcũdus.i.fertilis a fœtu quaſi plurimũ effundẽs fœtũ.Facundus uero a fando eloquẽs & copioſus in orõne eſt.¶ Inſerat aut ſcrobibus:ideſt foſſis.Duplici enim uia miteſcunt ſiluaticæ arbores in ſerendo: & in mitius ſolum transferendo:Scribit Columella: Ante annũ q̃ poma diſponere uoles ſcrobes fodito. Ita ſole pluuiæ macerabuntur:& quod poſueris cito compræhendet.Sed ſi eodem anno ſemé ponere uoles:ante duos menſes fodito & ſtramentis eas complecto & incendito quo latiores ſcrobes feceris:hoc erunt latiores:ſapidioreſq; fructus:
Scrobé dicimus auté ſcroben:& ſcobé.Scrobé.n.appellamus foſſam: Scobé uero minuta illa:q̃ aut limãdo:aut terebrãdo:aut aliquo modo terendo cadunt:Sed etiá dũ locũ deuerrimus qcqd ĩmũdiciarũ educit̃ ſcobé dicimus.Iuuena.Et tamen unus ſemodio ſcobis hæc emũdat ſeruulus unus.¶ Animũ ſilueſtré:Atq aĩus rõnalis eſt & quo
Anim⁹ Anima ſapimus:aĩa uero qua uiuimus.Ille ꝓprius hoĩs.Hæc nobis & cum brutis & cum plantis cõmunis eſt. Quõ ergo deponũt aĩum cum illo cereant.Sed uſus eſt trãſlatione ab homine.Nam ut homo ſi ex agreſti:incultaq; uita in ciuilem & bonis artibus excultam traducatur ferina uita depoſita miteſcit:ſic arbor ab inculta regione.in cultum agrum tranſlatum ſumat mitiorem ſuccum.¶ Artes : ideſt ſuccos : quos per artificium induxeris.¶ Iã quæ ſeminibus:Dicit quidem arbores ex ſuis ſeminibus progignere arbores.Sed in ea re duplex eſt incommodum & ꝙ tardius creſcunt & ꝙ degenerant. Nam & mali & pyri nõ referunt maternos ſuccos & uitis uuas rariores:minutioreſq; producit. Recte autem dixit poma. Nam nuces ſiue iuglandes ſint:ſiue amygdolæ : ſiue caſtaneæ:ſiue auellanæ non ita degenerant.¶ Labor:laborioſus cultus reſpondens ſatiſfaciunt uotis tuis.

¶SER. Solido paphiæ:ſicut & olea.Paphiæ ãt uenere a papho ĩſula:in qua Venus colit̃. Veneri autẽ myrtus
eſt cõſecrata:uel ꝙ hæc arbor gaudet littoribus:& Venus de mari dr̃ ꝓcreata:uel ꝙ ut medicorũ indicant libri:
hæc arbor apta eſt mulierũ neceſſitatibus plurimis.¶Plantis eduræ coryli naſcũtur: duras dixit non ad lignũ:
ſed ad fructũ ipſarũ referens.Alii eduræ legũt q̃ſi nõ duræ:ut paulo poſt Enodes trunci:ideſt ſine nodis:ut mo/
do.e.minuentis nõ augentis habeat ſignificationẽ.Sane coryli proprie dicuntur.Nã auellanæ ab auellano cam/
paniæ oppido ubi abundãt nominatæ ſunt.¶Herculæ:ipſe alibi:Herculea bicolor cum populus umbra : nam
cũ Hercules ab inferis rediret : hanc primã arborem
dicitur cõtemplatus eſſe:& ſe inde coronaſſe cõueniẽ
te colore:arboris illi euentui quo a tenebris in lucem
commeauit.¶Chaoniiq; patris :Iouis epirotici.¶Ar
dua palma:aut alta:aut ad quã difficile ꝑuenit̃.¶Ca/
ſus abies uiſura marinos:eſt enim abietis ſpecies apta
nauibꝰ:quã ſappinũ uulgo uocãt.¶Ex fœtu arbutus
horrida:Verſus dactylicus.Nã male quidã horrens
legũt.Horrida autẽ hiſpida.Et iam trãſit: ad inſitio/
nẽ:quæ duplex eſt: Nam aut inſitio dicit̃ quom ĩſiſ/
ſo trunco ſurculus fœcũdæ arboris ſterili inſerit̃:aut
oculorum impoſitio : quom ĩciſo cortice libro alie/
næ arboris germen ĩſerimus.¶Et ſteriles platani ma
los geſſere ualentes:Dicit quid in quã arborẽ debeamus inſerere:in arbuto nucẽ:in platano malũ:in orno pirũ:
ſed caſtaneæ fagos eget expoſitiõe:nõ.n.in caſtanea fertili ĩfœcũda fagus inſerit̃:unde aut hypallage eſt: ut ſit ca
ſtaneæ fagos pro fagi caſtaneas geſſere:aut eſt mutãda diſtinctio:ut ſit Et ſteriles platani malos geſſere ualẽtes.
¶Caſtaneæ:hoc eſt infœcundæ arbores platani fortes ramos caſtaneæ portaueret.¶Fagos ornuſq; incanuit al/
bo flore piri:ſecũdũ quã diſtĩctionẽ fagos licet breuis ſit gos:finalitatis tamen ratione ꝓducitur: fagos enĩ inci/
pit eſſe nominatiuus caſus græcus ſingularis:nã pluralis noſter eſt accuſatiuus: Alii neutrũ probant: & ita acci/
piunt caſtaneæ flore fagos incanuit:piri flore ornus incanuit:ut ſimiliter fagos nominatiuus ſit græcus.

Reſpõdent:ſolido paphiæ de robore Myrtus.
Plantis eduræ Coryli naſcuntur:& ingens
Fraxinus:herculeæq; arbos umbroſa coronæ.
Chaoniiq; patris glandes:etiam ardua Palma
Naſcitur:& caſus Abies uiſura marinos.
Inſeritur uero ex fœtu nucis arbutus horrida.
Et ſteriles Platani malos geſſere ualentes.
∧ Caſtaneæ fagos:Ornuſq; incanuit albo

∧Castaneas fagus. scite et erudite Scal. in Catul. de nup. Pel. et Thet. p. 63. fagus plur. numero ut myrtus. et in Virg. culice: Aaeriae platanus.

¶PRO. Solido paphiæ de robore myrtus:Inſula eſt cypros tota Veneri ſacrata:in qua eſt oppidum paphos
a quo paphiam myrtum appellauit arbuſculam:quæ ueneris tutelæ eſt ſubiecta.¶Herculeæq; arbos.u.c.Popu
lus quia Herculis tutelæ exiſtimetur ſubiecta:teſtatur in Aeneide Virgilius: dicens.Dixerat herculea bicolor
quum populus umbra:Velauitq; comas:foliiſq; innexa pependit.

¶ANTO. Paphiæ myrtus:paphos Cypri urbs portum habebat & tẽpla optĩe ſtructa:Stra.li.xv. auctor eſt: Paphos
Pli.uero.li.ii.ait ꝙ celebre phanũ hẽt.Veneris paphos ĩ cuius q̃dã area nõ pluit. Paphiæ ergo uenereæ.¶Eduræ
coryli:nõ duræ fragiles.De corylis plura ĩ Tytiro. herculeæq; arbor.co.i.populus Herculis tutelæ ſubiecta:q &
aiũt ad ĩferos accedẽs populea frõde ſe coronauit.¶Chaonii p̃ris.i.Iouis dodonæi: uide latiꝰ li.i. Geor.ibi Chao
niã:& pĩgui &c.¶Palma:de hac uideto li.i.geor.palmas epiros equarũ.¶Abies:Pli.li.xvi.ca.xvi.ſcri.abietẽ expe/ Abies
titã nauigiis ſitũq; hẽre ĩ excelſo mõtiũ ceu maria fugerit:idẽ Pli.li.xvi.ca.lv.aitq; abies admiratiõis p̄cipuæ uiſa Ingens
in naui q̃ ex ægypto Caii principis iuſſu Obeliſcũ in uaticano circo ſtatutũ quatuorq; truncos lapidis eiuſdẽ ab Nauis
ſubſtinẽdũ eũ abduxit:Qua naue nihil admirabilius uiſum in mari certũ ẽ.Longitudo ſpaciũ optinuit magna Obeli/
ex ꝑte oſtienſis portus latere leuo:q̃ arboris craſſitudo q̃tuor hoĩum ulnas cõplectẽtiũ ĩplebat.¶Arbutus hor ſci
rida:uerſus eſt dactylicus.Arbutus ãt arbor ẽ fruticoſa:pomũ hẽt ſimile terreſtribus frugis:dicit̃ alio noĩe:Vne Obeli/
do argumẽto unũ tãtũ edẽdi.Plura Pli.li.xv.ca.xxiiii.¶Valẽtes.i.feraces.¶Platãi: hæc arbor lata folia habet : uti ſcus
uitis & ficus:Plinius libro decimoſexto capite.lxxvii.legito.¶Caſtaneæ fagos:ſcilicet geſſere:ſolebat enim caſta Vaticã
nea ſilueſtris ex fago inſeri:quo glandes produceret.¶Ornus:arbor eſt ſterilis:albo cortice. Platanꝰ

¶CHRI. Paphiæ:Veneri dedicatæ:Nã uenus paphi colit̃:q̃ urbs cypri ĩſulæ ẽ Ci.Oẽs tibi cyprios cõmẽdo:
paphios p̄ſerti:Hora.Venus regina gnidi paphiq;.¶Ardua:q̃ ſua natura ardua.i.alta adeo annixa petit:ut nullo Arbutꝰ
põdere ſup impoſito ĩflectat̃:ſed creſcẽs oẽm molẽ cõſtãter afferat recte ſemꝑ aduerſus difficultatẽ nitens quo/
niã ꝙ ꝓpriũ fortitudinis eſt cauſa eſt ut palma uictori p̄miũ det̃.¶Fœtu:pro ſurculo poſuit.¶Platani : hæc ar/
bora frõdiũ latitudine nomẽ accepit.Hæc ex alieno orbe umbræ cauſa expetita eſt:& prĩo ꝑ mare Ioniũ in Dio
medis ĩſulã deuecta eiuſdẽ tumuli gratia:inde in Siciliã ac poſtremo in Italiã de lata:& deinde in Galliã Diony.
tyrãnus primus ĩ regiã ſuã ĩtra urbẽ trãſtulit:cõſueuere uino irrigare:qa cõpertũ ẽ id ꝓdeſſe radicibus:celebra/
tæ primũ ſunt in deãbulatiõe academiæ.Celebrata & ĩ Lycia iuxta fontẽ Domicilii:modoq; imaginẽ ſpeluncæ
facit ĩtra quã Mutianꝰ ter cõſul cũ decẽ & octo comitibus epulatũ ſe copioſe ſcribit dẽſitate frõdiũ oẽm imbrẽ
excludẽs cũ uoluptate crepitus.Eſt in creta platanus nunquã folia dimittẽs.Vnde fabulant̃ græci Iouẽ cũ euro/
pa ſub ea concubuiſſe:ueluti in cypro alia eiuſdẽ generis nõ eſſet huius arboris uſus nõ eſt alius q̃ ſolẽ æſtate ar/
cere hyeme admittere.Q.Hortẽſius in quadam cauſa a Tul.p̄cario poſtulauit: ut ſecũ locũ dicendi ꝑmutaret:
cũ ſibi neceſſe eſſet in Tuſculanum abire:ut platanũ quã poſuerat uino ſuffunderet.Sunt & chamo platani coa/
ctæ breuitatis :Nam de induſtria cogunt illas eſſe breues & ueluti inter ꝓceras arbores pumiliones. Fit autem
& ſereno & tondendo.¶Coryli:harum nuces auellanæ ſeu p̄neſtinæ dicuntur.Græci pontica uocant.Ex cory/
lo priſci faces nuptiales faciebant.¶Caſtaneæ:Nux caſtanea heracleotica uocatur.Appius in li. de arboribus ſil/
ueſtribus heracleotica nux:quam quidem caſtaneam uocant:& ut a quercu dicimus querceta:ſic a caſtanea di/
cimus caſtaneta ſubtracta ei ſyllaba:ſunt qui credunt dictam caſtaneam a caſtrando . Nam in fructuoſa ſit ni/
ſi caſtretur crepat in igne non ſine aſtantium periculo:caſtal uocant arabes nos imitantes. Nam ipſa ea carent.

¶SER. Glandemq; ſues fregere ſub ulmis:ideſt ulmi inſertis ſibi ſurculis quærcuum glãdes tulerũt. ¶Nec modus inſerere:aut non eſt ſimplex & fortuita ratio:ſed ea quæ ingenti labore colligitur:aut hoc dicit:non eſt idem inſerere quod & oculos imponere:quarum rerum diſcretionem hoc loco memorat:ſicut nox diximus ſupra. ¶Trudunt:propellunt:eiiciunt. ¶Tunicas:ideſt libros arboris interiores. ¶Huc ex aliena:quia ait:ex aliena arbore:& eſt mutatio:ideo non ait:hic includunt:ſed huc. Sic Cicero:Includuntur in carcerem condemnati utiq; qa illuc fuerant aliunde deducti. ¶Inoleſcere : concreſcere σιμφυειν. ¶Libro:liber dicitur pars corticis interior. ¶Aut rurſum enodes trunci reſecantur : rurſum hic nõ habet ſignificationem iterandi:ſed abundat. ¶Enodes trunci : ſine nodis. ¶ Reſecantur : abſcinduntur. ¶ Alte:profunde. ¶Finditur in ſolidum: ut ſolida ſit ipſa fiſcio:& non habeat rimas : aut aliq̃s ſciſſuras. ¶Feraces:fertiles:& fructiferæ plãtæ ſcilicet immituntur ſurculi : nã abutiť plantis pro ſurculis arborum fertilium. ¶Nec longũ tempus:nec multa mora. ¶Exiit ad cælum arbos: nam hoc genere inſitæ arbores Citiſſime creſcunt. ¶Ramis felicibus: fructiferis & fertilibus. ¶Mirata eſtq; nouas frondes:& non ſua poma:ingens phanthaſia. Sane mirata eſtq; legendum eſt:ut ſtet uerſus. ¶Præterea genus haud unum: Docet nunc etiam in ſingulis arborum ſpeciebus eſſe aliquam uarietatem.

Flore Piri:glandemq; ſues fregere ſub ulmis.
Nec mod⁹ iſerere:atq; oculos ĩponeř ſimplex.
Nam qua ſe medio trudunt de cortice gẽmæ:
Et tenues rumpunt tunicas:anguſtus in ipſo
Fit nodo ſinus:huc aliena ex arbore germen
Includunt:udoq; docent inoleſcere libro.
Aut rurſum enodes trunci reſecantur:& alte
Finditur in ſolidum cuneis uia:deinde feraces
Plantæ imittuntur:nec longum tẽpus:& ingẽs
Exiit ad Cælum ramis felicibus arbos.
Miraturq; nouas frondes:& non ſua poma.
Præterea genus haud unũ nec fortibus Vlmis:

Inſerendi modus

¶ANTO. Nec modus inſerere:atq; oculos imponere ſimplex:Pli.li.xvii.ca.xiii.docet qđ ſemĩa quoq; inſerere natura docuit: qđ' qdẽ aues in mollibus arborum lecticis egeſſerãt:& uentus forte ĩmiſerat in aliquas corticũ rimas. Vnde uidimus inqt ceraſum in ſalice: platanum in lauro:laurum in ceraſo. Ratio poteſt eſſe duplex:& prima inter corticem:lignumq; inſerẽdi mox truncum inforare medium priſci:ipſiq; medullæ calamum unum imprimere:neq; enim plures capiebat medulla ſubtilior:poſtea truncum leniter findere cœperunt: cuneoq; tenui fiſſura cuſtodiente in rimam deciſum calamum inſerebant:ſed obſeruandum ne fiſſura in nodo fiat. Certumq; eſt ab humeris arborum oriente æſtiuum ſpectantibus ſurculos petendos:& e feracibus & e germine nouello niſi uetuſtæ arbori ĩſerantur. ii. enim robuſtiores eſſe debent:præterea ut prægnantes: ideſt germinatione turgentes : & quo parere illo ſperauerint anno inſeruntur autem & ĩuerſi quum id agitur & minor altitudo in latitudinem ſe fundat. Calamis executio medullã ne nudet calamus ad corticem uſq; ſuum deprimatur:nec cortex explicetur in rugas: ideo lachrymãtes calamos inſeri non oportet:nec aridos quidẽ. Id etiam religionis ſeruãt:ut luna creſcente calamus utraq; deprimatur manu ualidiuſq; demiſſi tardius ferunt:fortius durant:nõ hiſcat nimium rima nec compreſſum necet. Si craſſior truncus inſeratur inter corticem & lignum inſeri melius cuneo optime oſſeo ne cortice rumpať laxato:ceraſi lib. dempto finduntur hæ ſolæ:& poſt brumam inſerere aptiſſimum q̃ proximum terræ patiatur nodorum:trunciq; ratio eminere calami ſex digitorum longitudine non amplius debent. Cato inſeri præcipit pira ac mala:per uer tantum luna ſitiente hoc eſt ſicca. Præterea poſt meridiem ac ſine uento auſtro. Et abunde arbitrantur paleato luto rimam cuſtodire duobus digitis inſito extante:inſeritur autem oleaſter calamo & inoculatione:ut idem ait:capite.xvii. De inſitu uero & inoculatione optime etiam Theophraſtus meminit lib.i.de cauſis plãtarum. Meminit item optime Columella libro tertio capitulo trigeſimoſexto. Nam quæ ſe medio. Hæ arbores recipiunt talem inſitionem:teſte Columella: quæ humidum:ſuccoſumq; & ualidum librum habent ſicuti ficus:adde etiam caſtaneam & oliuam &c. ¶Et alte finditur:Fiſſurã triũ digitorũ Columella docet. ¶Vlmis:Vlmi duo genera græci nouere. Montoſam quæ fit amplior. Campeſtrem quæ fruticoſa : ſunt & alia genera:ut Plinius docet libro decimoſexto capite.xxx. Nec ſalici:uideto paulo ante ibi:Et glauca canentia fronde ſaliꝭta. ¶Lotoq;:huic magnitudo eſt quæ piro:inciſuræ in folio crebriores:alioquin ilicis uiderentur differentiæ plures eæq; maximæ fructibus fiunt. Naſcitur fructus denſus in ramis myrti modo : ligno color niger ad tibiarum cantus expetitur:Plinius libro decimotertio capite decimonono.

¶CHRI. Sub ulmis:quia inſita fuerit in ulmo quercus. ¶Nec modus inſerere:pro inſerendi : ponit hic duos modos. at Columella refert tres:poſtremo addit quartum tanquã a ſe inuentum:oculos imponere:hũc modum emplaſtrationem & inoculationem Col. te. antiqui dixerunt. ¶Felicibus : fertilibus aut mitibus & ſuauibus. ¶Miratur:mira ſuauitate & poetica phantaſia dat ſenſum rei ſenſu carenti. ¶Fortibus ulmis : ualidis huius duo genera ſunt:gallicum & uernaculum:gallicum atimam:uernaculũ noſtratem dicunt. Ex atina a frondes pecori gratiores ſunt:ſemel ulmi amara ſiue ſamaria dicitur. ¶Loto : arbor in aphrica: ſed Italia familiaris uerum cum terra mutata Magnitudo illi quæ piro:quãquã Cornelius nepos breuem tradat. Frondes habet ilicis:niſi ĩciſuræ crebriores ſint. Differentiæ plures maxime ĩn fructibus magnitudo fabæ color croci : ſed ante maturitatẽ alius atq; alius ſicut in uuis:Naſcitur denſis in ramis myrti mõ:tã dulcis ut nomẽ genti dederit:nõ dicunt ſentire uentris morbum:qui eum mandant. Vinum hinc exprimunt ſimile mulſo. Sed ultra denos dies non durat. Bacchas cum ſiliqua doliis ad cibum condiunt:& radice cultelli capulos faciunt. Eſt & paluſtris herba in ægypto eodem nomine recedẽte nilo prouenit ſimilis fabæ. Fructus in capite papaueris ſimiles: intus grana ceu milium ex iis panem faciunt. Sole occidente comprimuntur papauera : oriente aperiuntur.

¶SER. Lotoq;:Lotos nympha q̃dã fuit:quã quũ amatã Priapus ꝑſequeret̃:illa deorũ miſeratiõe in arborẽ cõuerſa ẽ:q̃ uulgo faba ſyriaca dicit̃. ¶Vnã in faciẽ:in eandẽ ſimilitudinẽ. ¶Orchites: genus oliuæ a græca ety/mologia:ſed obſcena.i.a teſticulis:q ὄρχεις dñr. ¶Radii:radii oliuæ ſunt:ita a lõgĩqtate noĩati. ¶Amara pauſia bacca:oliua a pauiẽdo dicta.i.a tũdẽdo Aliter.n.ex ſe oleũ nõ faciet:amara ãt bacca uiridi:ut alibi: Floribus atq; apio crinis ornatus amaro.i.uiridi.Nã de pauſia uiride oleũ fit:unde cõtra dr̃ dulce qđ nõ ẽ uiride. ¶Pomaq;:ſu baudi a ſupioribus:nõ unã naſcunt̃ in faciẽ. ¶Alcinoi ſiluæ.i.pomiferæ arbores.Nã Alcinous rex phæacũ fuit:

Nec Salici:Lotoq; nec Idæis Cypariſſis:
Nec pingues unam in faciem naſcunt̃ Oliuæ.
Orchites:& Radii:& amara Pauſia bacca:
Pomaq;:& Alcinoi ſiluæ.nec ſurculus idem
Cruſtumiis:Syriiſq; piris:grauibuſq; uolemis.
Non eadẽ arboribus pẽdet uindemia noſtris.

diligẽs cultor hortorũ:unde ꝑ eius ſiluas arbores pomiferas intelligimus:de quo Home.ait: qđ haberet. καὶ ὄγχνη ἐπ᾽ ὄγχνῃ γηράσκει μῆλον δ᾽ ἐπὶ μήλῳ, αὐτὰρ ἐπὶ σταφυλῇ σταφυλὴ σῦκον δ᾽ ἐπὶ σύκῳ. ¶Cruſtumiis:Cruſtumia pira ſũt ex pte rubẽtia: ab oppido cruſtumio noĩata. ¶Syriiſq; piris grauibuſq; uolemis:ſyriis.i.nigris.Grauibus uolemis.i.magnis. Nã & uolema ab eo qđ uolã impleãt dicta ſunt. Vola ãt ẽ medietas palmæ:uel pedis:unde & inuolare dicimus:uolema ãt gallica lingua bõa & grãdia dicunt̃: ſed magis dicta ſunt ab eo ꝙ uolam impleant. ¶Non eadẽ arboribus pẽdet uindemia noſtris:ideſt uites quoq; diuerſæ ſunt.Noſtris autem italicis:& bene pendet dixit.Nulla enim uitis in Italia eſt quæ non pendeat.

¶PRO. Idæis cypariſſis:Cypariſſum dicit cyꝑſſum:qdã dicũt a cypariſſo:q in ĩſula chia quũ haberet ceruũ mãſuetũ:quẽ unice diligebat:& errantẽ in ſiluis ignarus iaculo traieciſſet:Inedia ſe necauit:quẽ qa nec cõſilio a morte:nec uiribus medicinæ Apollo:q eũ ĩmoderate diligebat:reuocare poterat:cõuertit ĩ cuꝑſſum arborẽ luctuoſam:Quidã putãt ut Aſclepiades ait:Boreã fuiſſe celtarũ regẽ:q filiã Cypariſſam amiſerat:& nouũ arboris huius genus primus ĩ eius tumulo ſeuerit.Ob eãq; cauſam eſſe luctuoſam cupreſſum.Idæas ãt cypariſſos ideo dicit:ꝙ copioſæ ſint in nemore matris magnæ. ¶Orchites & radii & amara pauſia.Orchites a magnitudine appellatæ:ꝙ ſimiles ſint teſticulis:q gr.ὄρχεις dicunt̃. ¶Pauſia:oleæ genus ẽ acerbæ:quã poſſian uocãt. ¶Pomaq; & alcinoi ſiluæ.Alcinoi ſiluas dicit:qa refert Hom.eũ habuiſſe pomariũ incredibili ſupbia.Fuit ãt rex Phæacũ: q ſunt in ĩſula corcyra:& habuit ex Arete fratris ſui filia Rhexenoris Nauſi caã filiã: q̃ Vlyſſi inopi in littore opẽ tulit & Iuro patris domũ ueſtitũ dedit. ¶Non eadẽ arboribus pendet uindemia noſtris.q.m.c.d.p.l.Leſbos eſt inſula aſiæ in ſinu ægeo conſpicua troadi:& thraciæ:a leſbe filio Macaris appellata: in qua eſt oppidum quod appellatur methymna.Ex quo fuit Arion citharoedus:palmitem ſignificat uitem.

¶ANTO. Idæis cypariſſis:Cypiſſi:duo genera:fœmina metã hẽt in faſtigiũ cõuolutã:mas ſpargit extra ſe ramos:ĩ Idæis mõtibus cypiſſus plurima ẽ:Pli.li.xvi.capite.xlvii. ¶Oliuæ:Oliuarũ genera tria dixit.Vir.inqt: Pli. Cypa/ lib.xv.capite.iii. ¶Orchites:& radios & poſias:poſia plurimũ carnis hẽt:orchites olæi.Probus ãt ſic ait: Orchi/ riſſus tes a magnitudine appellatæ:ꝙ ſimiles ſint teſticulis:Orchis.n.teſticulus dr̃. ¶Pauſia:oleæ genus ẽ acerbæ quã poſiã uocãt.In Var.itẽ poſea & pauſia legit̃.Colu.lib.vi.capite.vi.ſcri.decẽ olearũ genera in notitiã ſuã pueniſſe. Sunt ãt Pauſia: Algiana:Liciniana:Sergia:Culminia:Orchis:Regia:Circites:Murtea:Ex qbus Baccha iucũdiſ/ſima ẽ pauſia:ſpecioſiſſima ẽ regia ẽt uirga:q̃ potius eſcæ q̃ oleo ẽ idonea.pauſiæ tamẽ oleũ ſaporis egregii dũ uiride ẽ.Orches quoq; & radius melius ad eſcã q̃ in liquorẽ ſtringit̃.Oleũ:optimũ Licinia dat:plurimũ ſergia omniſq; olea & maior fere ad eſcã minor oleo eſt aptior. ¶Alcynoi ſiluæ:Probus ait:alcynoi ſiluas dicit:quia refert Home.eũ habuiſſe pomariũ incredibili ſupbia:fuit autẽ Rex Phæacũ:q ſunt in inſula corcyra:Pli.itẽ ſcri.li.xix. cap.vii.ꝙ antiqtas nihil prius mirata eſt:quã & heſperidũ hortos:ac regũ adonis & Alcynoi. ¶Cruſtumiiſq; ſy/riis piris grauibuſq; uolemis.Pli.li.xv.ca.xv.de piris ĩqt.Cũctis ãt cruſtumina gratiſſima ꝓxia phalerno a potu: quoniã tãta uix ſucci abundat Lactea hæc uocant̃ in his q̃ alii colore nigro donãt ſyriæ:Propterea dixit uolema Vir.a Catone ſũpta:q & ſemẽtina:& muſtea noĩat. ¶Cruſtumiis:Pli.li.iii.de Italia loq̃ns ait.Volaterani cogno/mine Hetruſci Volſinẽſes in eadẽ pte oppidorũ ueterũ noĩa retinẽt agri Cruſtumini.Calatranus: idẽ li.etiã.iii. ca.vi.ſcri.cruſtumiũ fuiſſe ĩ Latio oppidũ. ¶Arboribus nr̃is.i.italis uitibus:Pli.n.li.xiiii.ca.ii.ait:uites iure apud priſcos magnitudĩe quoq; ĩter arbores nũerabant̃.Ioui ſimulachrũ ĩ urbe populõia ex una cõſpicimus uite tot ãnis ĩcorruptũ.Itẽ Maſſiliæ paterã metapõti tẽplũ Iunõis uitigineis colũnis ſtetit:nec ẽ ligno ulli æternior nã.

¶CHRI. Idæis:ab ida mõte cretæ.Nã patriã cretæ fuiſſe Pli.teſtat̃.Cato Terentinã appellat:ſed credit Pli.qa illic prius aduenerit:aitq; eſſe aduenã & ex difficillimo naſcentiũ.Idẽ Cato ait:hiatu eſſe moroſam: fructu ſup/uacuã:Bacchis toruã foliis amarã odore uiolentã:ac ne umbrã qdẽ gratioſam.Diti ſacra ẽ:& ideo funeris ſigno appoſita.Aſclepiades ſcri.Borea regẽ celtarũ in tumulo filiæ ſuæ cypariſſe cupreſſum ſeuiſſe: & ob id habitã eẽ luctuoſã arborẽ. ¶Faciẽ:formã a faciendo.Nã nõ materia:ſed forma rẽ facit.Nõ.n.ẽ Iouis ſtatua:qđ ex marmo Forma re ære:ut ſit ſed qđ eius formã hẽt.Iouis ſtatua ẽ. ¶Vnã ĩ faciẽ:Olearũ genera ſunt.x.pauſia ſiue poſia:Sergia:Regia:Picena:Sidichia:Maiorina:Trãſmarina.Radius a lõgitudĩe dictis.Orchis qm̃ teſticulo℞ formã hẽt.Orchis .n.græce teſticulus ẽ: hæc idonea ẽ cibo:pauſia optimũ fũdit oleũ. ¶Alcinoi:Ex Neptũno ut ẽ apđ Hom.natus ẽ Nauſithous rex Phæacũ ex Nauſithoo Rexenor genit⁹ ẽ:q relicta arite alia ab apolline pcuſſus piit.Hæc mulier ex alcinoo peperit Nauſithoũ:nauſithoi filius fuit Alcinous:q ulyxẽ honorifice ſuſcepit.Nã Nauſithoa eius filia cũ ad fluuiũ cũ pediſſe qs ueſtes lotura acceſſiſſet.Vlyxẽ nudũ & naufragũ & frõdib⁹ ſe tegẽtẽ & cibũ orãtẽ ad patrẽ pduxit.Hic rex corcytæ habitauit:& pulcherria habuit põaria:pira ãt nobiliora ſũt cruſtumia:Regia: Signia:Tarẽtina:q̃ ſyria dicũt̃:Fauoneana:laterana:Dolobelliana:Voléa:Cruſtumia:Syria ſũt purpurea:Volẽa Vir.a Cato.ſũpſit q̃ dñt ſemẽtina & muſtea:qa ſero matureſcũt.Volema:qa uolã manus ĩplẽt:uñ dixit grauib⁹.

Q uã methymnæo carpit de palmite Leſbos.
Sunt Thaſiæ uites: ſunt & Mareotides albæ.
Pinguibus hæ terris habiles: leuioribus illæ.
Et paſſo Pſythia utilior: tenuiſq; Lageos
Tentatura pedes olim: uincturaq; linguam.
Purputeæ: Preciæq;: & quo te carmine dicam
Rhetica? nec cellis ideo contende falernis.
Sunt & Aminneæ uites firmiſſima uina.

¶SER. Methymnæo carpit de palmite leſbos: leſbos inſula ẽ in ægæo mari: cuius ciuitas metymna habens
p̃cioſiſſimũ uinũ. ¶ Thaſiæ uites: a thaſo inſula noĩatæ. ¶ Mareotides albæ: ægyptiæ. Mareotis. n. ps eſt ægypti.
& dicẽdo albæ oſtendit ẽt eſſe purpureas: uel alterius coloris. ¶ Pinguibus hæ terris habiles: pinguibus thaſiæ:
leuiorib⁹ mareotides: Nã ordinẽ poſitũ ſeqmur: quom apte aliqd nõ cõmemorat. ¶ Paſſo pſy. uti. bñ utilior: ut
oſtẽdat ẽt de alia uua poſſe paſſum fieri: ſed melius de pſythia. Paſſum ãt dicit a patiendo: Nã muſtũ decoquit:
& inde fit paſſum: hinc defructũ dictũ q de fraudet: & q̃ſi fraudẽ patit. ¶ Tenuiſq; lageos: lageos eſt q̃ latine le/
poraria dr̃: nã λάγως græce lepus dr̃. tenuis autẽ pe/
netrabilis: q̃ cito deſcẽdit in uenas. ¶ Tẽtatura pedes:
Terẽ. Neq; pes neq; mẽs ſuũ ſatis officiũ facit. ¶ Olim
aduerbiũ ẽ cuiuſlibet tẽporis. ¶ Purpureæ: purpurei
coloris. ¶ Preciæq;: hæ cito matureſcũt: unde & p̃ciæ
dictæ ſunt: q̃ſi p̃coquæ: q ante alias coquant. ¶ Quo
te carmine dicã Rhetica? hanc uuã Cato p̃cipuæ lau/
dat in libris quos ſcripſit ad filiũ: cõtra Catullus eã ui
tuperat: & dicit nulli rei eẽ aptã: miraturq; cur eã lau
dauerit Cato. Sciẽs ergo utrũq; Virgi. mediũ tenuit:
dicẽs: Quo te carmĩe dicã Rhetica? ¶ Nec cellis ideo
cõtende falernis. i. licet ſis a Catone laudata: tamẽ ui/
no te cãpano p̃ſerre nõ debes. Cellis aũt apothecis di/
cit: nã cellas uinarias dicimus. Et falernus mõs eſt cãpaniæ: in quo optima uina naſcunt. ¶ Sunt & aminneæ ui/
tes firmiſſima uina: aminneum uinum dictum eſt quaſi ſine minio. i. rubore: nam album eſt. Sane aminneæ di
ci uerſus probat: qui ſtare non poteſt ſi aminneum dixerimus.

¶PRO. Sunt thaſiæ uites. ſ. e. m. a. a thaſo dr̃ inſula unde thaſias. ¶ Mareotidas: ægyptiacas intelligimus a pa
lude mareotide: q̃ eſt in ægypto. pſythiæ genus uitis & lagæos & pretiæ & purpureæ: argites autem dicta eſt a
candore. Tmolus aſſurgit: quibus & rex ipſe Phaneus: tmolum uult intelligi lydiæ mõtem omnino fertilem:
Phaneum portum uult eſſe inſulæ chiæ: & ſignificari inde chium ammineum.

¶ANTO. Leſbos: Probus ſic ait: leſbos ẽ inſula aſiæ in ſinu Aegeo cõſpicua Troadi & Thraciæ: in q̃ eſt oppi/
dũ qđ appellat Methymna: ex quo fuit ariõ citharœdos. ¶ Thaſiæ uites: Pli. lib. xiiii. ca. iiii. inqt. Dixit Vir. Tha/
ſias & mareothidas & lageas cõpluresq; externas: q̃ nõ reperiunt in Italia. Thaſos ãt inſula erat libera olim Eria
Thaſos uel Etria dicta: ut idẽ ſcri. lib. iiii. capi. xiii. Hero. ſcri. q Thaſos dicta eſt a Thaſo filio phenicis eſt: q̃ inſula in mari
ægeo. ¶ Mareotides: docet Probus q ægyptiacas ĩtelligimus a mareotide palude: q̃ eſt in ægypto. Idẽ quoq; aſ/
ſerit acrõ & porphyrio ode. trigeſimaſeptima primi uoluminis iuxta quã paludem uinũ optimum eſſe aiunt
Mareoticũ appellatũ. ¶ Pĩguibus terris: Col. li. iiii. capite. i. ſcri. Celſum cenſere optimũ eẽ ſolũ uitibus Nec dẽſũ
nimis: nec reſolutũ ſoluto tamẽ ꝓpius: nec exile: nec lætiſſimũ proximũ: tamẽ huberi: nec ſiccum: nec uligino/
ſum modice: tamẽ roſcidũ: nec amarũ: nec falſum: ne ſaporẽ uini corrũpat. ¶ Paſſo pſythia: utiliora patiẽtia no/
mẽ acines dat paſſis: ut ſcri. Pli. lib. xiiii. capite. ii. capite uero. x. ait: pſythiũ paſſi genus ſuũ ſaporẽ: nõ uini referẽs:
Paſſum quo ãt pacto paſſum fiat late docuit Colu. lib. xiii. capite. xxxix. paſſum inqt Nonius: dicit liquoris genus quod
ex uua paſſa cogit: alibi dixerat: paſſum eſt ꝓprie rugoſum uel ſiccũ: unde & uua dicta paſſa eſt quod ſit rugis
implicata: hinc Plautus ait: ꝓ uua penſili paſſa: & Lucilius rugoſi paſſiq; ſenes. Lageos hãc extremã ſcri. eſſe Pli/
nius q̃ nõ reperit in Italia. Lagos aũt lepus dicit: inde lageos leporaria dici poteſt. ¶ Olim: quãdoq; cũ ſit tenuis
& penetrabilis. ¶ Preciæq;: Pli. lib. xiiii. capite. xiii. inquit: p̃ciæ duo genera magnitudine diſcernunt. Dicunt aũt
p̃ciæ quaſi p̃coces: quod ante alia matureſcunt. ¶ Quo carmine: qbus laudibus. ¶ Rhetica: ante Tyberiũ cæſa/
Rheti/cis rem inquit Pli. lib. xiii. capite. ii. Rheticis prior menſa erat. Hæc autẽ locis temperatis fœcundæ bonitatis copiã
p̃ſtat: eſtq; breuis & cute omnium tenuiſſima cõfert a cino degener uino. Rhetice autẽ uites dicuntur a Rhetia
regione. ¶ Ideo: q laudanda es & dicenda. ¶ Cellis falernis: ſecunda uini nobilitas phalerno agro erat: q ager a
ponte cãpano læua petentibus urbanã coloniã ſyllanã nuper capuæ contributã incipit auctor Pli. lib. xiiii. ca. ix.
¶ Amineæ uites. Macrobius lib. iiii. ſat. de oleis & uitis ſic ſcribit. Sicut uuarum iſta ſunt genera aminea ſcilicet
ab regione. Nam minæi fuerunt ubi nunc phalernum eſt: & Pli. lib. xiiii. ca. iii. inquit: principatus datur amineis
pp firmitatẽ: ſenio quoq; proficientẽ utiq; quinq; eius genera: prima ex amineis matureſcit ocyſſime: atq; pu/
treſcit. Idem ca. v. ait. Eſt & nigra aminea: cui ſyriace nomen de amineis aũt etiam plura Columella lib. iiii. ca. ix.

Me/thym/nea ¶CHRI. Metymneo: Metymna Vrbs leſbi patria arionis muſici: hinc uinũ leſbiũ. ¶ Thaſiæ: a thaſo inſula.
¶ Mareotides: a mareote palude ægypti: Pli. tamen refert Virgi. Thaſeas mareotidas et lageas: & cũ plures alias
externas rettulit: q̃ non reperiunt in italia. ¶ Paſſo: paſſum ut fieri iubet Varro: uuam p̃cocẽ bene maturam le/
gito acina maculata aut acida reicito: palis ſuſpendito & ſinas inſolare. Et caueto ne irroretur: ſic inſolatã & paſ/
ſam p̃mitto: & in dolium ponito. ¶ Rhetica: de hac Pli. in Veronenſi: Item Rhetica falernis tamen poſt habita a
Virgilio noſtro. ¶ Falernis: ager falernus in campania eſt iuxta ſetinos & cecubos: ibi ſunt maſici gaurani & ſur/
rentini. Quæ omnia loca olim uino nobilitata ſunt: nec frugibus ignobilitata. Vnde teſte Plinio dixerunt: uete
res ſummum fuiſſe liberi patris cum cerere certamẽ. Auguſtus ſetinum p̃tulit. Secunda nobilitas data eſt faler
no. Ad tertiã palma uariæ uenere Vinũ ita diſtinguitur ab eodem Pli. in auſterũ: dulce & tenue: qui etiam ad/
dit: Quidam ita diſtingunt: ſummis collibus gauranum gigni: mediis fauſtianum: imis falernum. ¶ Amineæ
uites firmiſſima uina: aminearum uitium genera ſunt quinq; quorũ principatum habet minor aminea: quæ
auſtro læditur: cæteris uentis alitur. prima ex amineis cito matureſcit & citro putreſcit.

❡SER. Tmolus aſſurgit:duplex eſt hoc loco expoſitio:Nã alii uolunt ſine dubio in ſubauditiõe eſſe poſita: q̃ aperte dicere non poſſumus:ut ſit qbus uinis aſſurgit.i.cedit: & Tmolus & Phaneus:qđ ſi aperte dicatur eſt utrunq; uitioſum:tamẽ uinis de græco traxit:Nam οινος dicunt.pleraq; aũt ſubaudiri:q̃ aperte dicere nõ poſ/ ſumus:& ipſe alibi docet:dicens de alecto:Nec dextræ errãti deus abſuit:qđ penitus dicere non poſſumus:quũ Alecto fœmininũ ſit.& Saluſtius qui ait:Quia Sertorio triplices inſidiæ per idoneos ſaltus poſitæ erant.Prima & ſubaudiendũ reliquit inſidia:qđ penitus dicere non poſſumus.Alii aũt ad ſupiora referunt: ut qbus nõ ad ui na referatur:ſed ad uites:ut ſit quibus uitibus cedit Tmolus & Phaneus mõtes uitibus cõſiti.& eſt figu/ ra:qualis illa in æneide: Me puer Aſcanius: capitiſq; iniuria cari:Quẽ regno heſperiæ fraudo.ſ. Aſcaniũ: non quẽ caput.Tmolus aũt mons eſt Ciliciæ.& Pha neus mons eſt in ꝓmontorio Chii dictus a Phaneo rege.Aſſurgit uero cedit ſignificat:qđ tractũ eſt a ſe/ dentibus:q in honorẽ alicuius ſurgere cõſueuerunt. ☞Rex ipſe Phaneus:de Lucillio tractum eſt: qui ait χιος τε Δυγαθαι: οινος.☞Argitiſq; minor: quan/ tũ ad ſpeciem ſolã pertinet.☞Cui nõ certauerit ulla.i. nulla ſe ei in his quæ ſequunt̃ compararet:cõtendat. ☞Aut tantũ fluere.i.tam abundans eſſe.☞Et menſis accepta ſecundis: pomorum ſcilicet.☞Rhodia: rho dos inſula eſt:cuius nunc uinũ laudat.☞Tumidis ra/ cemis:turgentibus.☞Bumaſte:uua in mãmæ bouis ſimilitudinẽ.☞Quam multæ ſpecies:ſcit apud diuer ſos lecta eſſe in numera uitiũ genera:quibus offenſus ait:Colligere tãta uitiũ genera:nec utile eſt: nec poſ/ ſibile.Qui enim conat̃ uniuerſa cognoſcere: debet ẽt impoſſibilia ſcire ut arenarũ uel fluctuum numerũ.

Tmolus aſſurgit qbus:& Rex ipſe Phanæus.
Argitiſq; minor:cui non certauerit ulla
Aut tãtum fluere:aut totidem durare ꝑ annos.
Non ego te menſis & diis accepta ſecundis
Trãſieri rhodia:& tumidis Bumaſte racemis.
Sed neq; quam multæ ſpes:nec noĩa quæ ſint
Eſt nũerus:neq; enĩ numero cõprendere refert.
Quẽ qui ſcire uelit: Libyci uelit æquoris idẽ
Diſcere:quã multæ Zephyro turbent̃ arenæ.
Aut ubi nauigiis uiolentior incidit Eurus:
Noſſe quot Ionii ueniant ad littora fluctus.
Nec uero terræ ferre omnes omnia poſſunt.
Fluminibus Salices : craſſiſq; paludibus Alni
Naſcuntur:ſteriles ſaxoſis montibus Orni.

☞Refert:aut intereſt:aut prodeſt.☞Libyci æquoris.i.affricani:ipſe alibi littus arenoſum libyæ.☞Nec uero ter/ ræ:aut generale eſt:ſicut ait in primo:Et qd quæq; ferat regio:& ad ſuperiora pertinet.ut talis ſit ſenſus:nõ pro deſt noſſe cuncta uitium genera:nec.n.omnia procreant̃ in omnibus terris.☞Craſſis paludibus:lutoſis natura liter.☞Steriles ſaxoſis mõtibus orni:non ſolũ in omnibus terris minime naſcunt̃:ſed etiã ea q̃ propria ſunt ſin/ gulis regiõibus:nõ ubiq; in eis ꝓueniũt:ſed diſtinctis:ꝓpriiſq; locis naſcunt̃:ut qdã iuxta flumina:qdã in mõti bus:nõnulla in locis paluſtribus oriãt̃.Si ergo una regio arbores ſibi naturaliter ĩ ſitas:nõ in qbuſcũq; locis: ſed diſtĩctis & certis ꝓfert:multomagis una ꝓuĩcia uel regio nõ poteſt uniuerſas arbores diuerſi generis cõtinere.

❡PRO. Rhodia & bumaſtos:genera ſunt uuarum.☞Rhodia:a loco dicta.☞Bumaſtos:q; imitetur papillas uaccæ.☞Ionius fluctus:dicit adriatici maris:q; Ionium ab Ione dictum.

❡ANTO. Tmolus:de hoc latius libro primo Geor.Croceos ut Tmolus odores.☞Aſſurgit:iactat ſe uel ele/ uat̃ & creſcit altior enim mõs ipſe uidet̃ uitibus adultis.☞Quibus:uitibus.ſ.unde Probus ait: Tmolum lydiæ montẽ amineo fertilem uult intelligi.☞Rex ipſe phaneus.Probus ait:q; phaneum portũ uult eſſe inſulæ Chiæ: & ſignificari:inde Chium amineum rex autem ait:quoniam ut aiunt a phaneo rege portus ille appellatus eſt. ☞Argitiſq; minor:Probus ait:argitis dicta eſt a cãdore:argetus autẽ cãdidus dicit̃ Rhodia uitis a loco dicta eſt. eſt enim Rhodus in Lycia inſula teſte Mela.& Plinio libro quinto.☞Menſis ſecundis:primæ menſæ carnis erãt ſecundæ uero pomorum.Quæ bellaria dicebant̃.Vnde Macro.libro ſecundo ſat.Sic ait:Significant autem bel laria omne menſe ſecundæ genus.Vina quoq; dulciora eſt inuenire in comœdiis antiquioribus hoc uocabulo: dictaq; ea liberi bellaria.☞Diis:eius enim uino illis libenter libabant.☞Bumaſte: Plinius libro decimoquarto: capite ſecundo ait.Tument uero mammarũ modo Bumaſti.Componitur autem ex bu quod magnum:quid enunciat & maſtos quod eſt mãma.☞Et numerus.Plin.lib.decimoquarto capi.tertio.inquit: genera uuarum atq; compræhendi numero poſſe unus extimauit Democritus.cuncta ſibi græciæ cognita ꝓfeſſus.Cæteri in/ numera atq; infinita eſſe prodiderunt.☞Libyci æquoris:Pomponius Mella inquit:Mare quo aphrica cingitur a ſeptentrione:Libycum ab meridie: æthiopicum ab occidente:atlanticum dicimus.☞Zephyro:uideto libro primo.Et putris zephyro &c.☞Ionii fluctus:Solinus ſcribit:q; græci Tuſcum mare Ionium uel tyrrhenum.Ita li inferum uocant.& Strabo lib.iii.ſcribit:Ionicum ſinum partem eſſe eius maris:quod adriaticum dicitur.

Rhodos

❡CHRI. Tmolus:mõs Libyæ amineis uitibus cõſitus ẽ.Sunt & amineæ optimæ ĩ Chio:ſed de Tmolo mõ te:ſic ait Stra.Tmolus qdẽ ſatis coactus eſt:& ambitũ mediocrẽ habens in ipſis lydiæ partibus terminat̃. lydiæ quoq; montẽ eſſe Pli.& Soli.aſſerit:& ẽt Oui.de aragne. riget arduus alto Tmolus in aſcenſu:cliuoq; extenſus utroq;.Sardibus hinc illinc paruis habitat̃ hippopis.ſardes autẽ lydiæ urbem ponit Herodotus.☞Phaneus: in Chio inſula phaneus portus eſt.Vnde ĩtelligit uinũ chium amineũ eſſe q; & aruiſium appellat̃.☞Argitiſq; mi/ nor:duplici enim laude effert.& qđ multũ fluat.i.magnã uini copiã ex ſe emittat:& etiã qđ illud uinũ ad mul tos duret annos.☞Menſis ſecundis:in quibus ponebant̃ poma:dicebãturq; bellaria.cõſueuerãt etiã priſci uina ꝓcioſiora in ſecundas menſas differre.Vnde uina ꝓcioſiore bellaria Bacchi nũcupabant. Alni paludibus alnus: dicit̃ quaſi amne alatur:qa gaudet locis aquoſis.Hæc arbor ad aquarum ductus ĩtubos cauatur. Obruta terra plurimos durat annos.Si non integratur cito ſeneſcit.☞Orni in ſaxoſis:Hæc arbor montes amat.

Sardes

Bella/ ria Bacchi

¶SER. Littora myrtetis lætiſſima: locū poſuit ꝓ ipſis arboribus: ſicut ſalictū ꝓ ſalicibus. Nā myrtetū ē locꝰ: Ipſa arbor āt myrtus uocat᷑. ⁋ Aptos bacchus amat colles: hic ē ꝙ uites amāt montiū laxiora uel ſcopulos. nā dicit Bacchū colles amare: ut ſignificet uineas ī mōtibꝰ plerūq; fertiliores exiſtere: licet ēt planities plurimæ. ⁋ Et frigora taxi: taxꝰ ē arbor uenenata: & taxi hic pluralis ē numerꝰ: & hoc dicit: Bacchꝰ amat colles. i. uites uberiores ſunt ī mōtibus. taxi amāt aqlonē q ē uētus frigidꝰ. ⁋ Aſpice & extremis: ītuere & extremū orbē cū ſuis cultoribꝰ domitū: Nā ſubaudiaꝰ cū: & ꝑ trāſitū maieſtatē romāi laudat īperii. ⁋ Eoaſq; domos. ⁋ Arabū: Arabia pāchaia & ſabæorū gēs eadē ē: apud quā thus naſcit᷑: ut Solis ē thurea uirga ſabæis: Itē Totaq; turiferis pāchaia pīguis arenis. Plau. Arabico thure. ⁋ Pictoſq; gelonos. i. ſtigmata habētes: & ſunt populi ſcythiæ: ut pictiq; agathyrſi. ⁋ Diuiſæ arboribus p̄riæ: regiões: ut Italiā q̄ro patriā. ⁋ Sola īdia nigrū Fert hebenū: atq; & in ægypto naſcit᷑: ſed indiā omnē plagā æthiopiæ accipimus. Sane hæc hebenꝰ & hoc hebenū dr̄: hic neutro uſus ē. Luca. āt ait: Hebenꝰ mareotica uaſtos Nō opit poſtes. ⁋ Hebenꝰ āt arbor ē: q̄ cæſa dureſcit in lapidē. ⁋ Solis ē thurea: apd̄ ſabæos thus naſcit᷑: q ut ſupra dictum eſt: iidem ſunt & arabici: & panchaici: od. ſud. lig. i. quorum lignam odoriferum ſucum referunt.

Littora Myrtetis lætiſſima. deniq; apertos
Bacchus amat colles. Aqlonem: & frigora taxi.
Aſpice & extremis domitum cultoribus orbē:
Eoaſq; domos Arabum pictoſq; Gelonos.
Diuiſæ arboribus patriæ. ſola India nigrum
Fert hebenum: ſolis eſt Thurea uirga Sabæis.
Quid tibi odorato referam ſudantia ligno

¶PRO. Eoaſq; domos arab. p. q. gelonos: ſunt ſcythiæ dicti ab Herculis filio Gelono & Echidna: ut in. iiii. Herodotus refert. ⁋ Hebenum: lignū eſt nigrum p̄cioſum. Balſamū eſt liquidū medicamentū colorum curationi neceſſariū ꝙ arboribus diſtillat in modum piris. Achantus eſt herba ſpinoſa folia lata habens & rugoſa.

¶ANTO. Aptos Bacchꝰ amat colles: Colu. li. iiii. capite. xxi. ſcri. cē ꝓprietatē ī uitiū ſurculis: ut alii meridiano axe cōualeſcāt: qa ſunt calidiores: alii ſeptētrionē deſiderēt: qa cōtriſtent᷑ æſtu: qdā tēperamēto lætent᷑ oriētis uel occidentis: & Celſus: ut refert idē Colu. lib. iiii. capite. i. cenſebat ſolū uitiū eſſe: nec cāpeſtre: nec p̄ceps: ſimile tamē edito cāpo. Cælum porro neq; niuale uinea: nec æſtuoſum deſiderat: calido tamē potiuſq; frigido lætatur imbribus magiſq; ſerenitatibus offendit᷑: & ſolo ſicco q̄ nimis pluuioſo ē amicior: pflatu modico leniq; gaudet. ⁋ Taxi: de taxo uideto Pli. lib. xvi. ca. xxi. ⁋ Aſpice & extremis: Sicuti p̄rio uolumie oſtēdit nō quālibet regionē: oīa ꝓducere eodē modo hic diuerſas eſſe arboribus patrias: & hoc qa dixerat. Nec uero terre ferre oīs &c. Et aptos Bacchus amat colles &c. ⁋ Extremis domitū cultoribus orbē. i. cū extremis cultoribus. In Auguſti āt laudē id dr̄: ab Auguſto. n. ut ſcri. Euſe. indi ꝑ legatos amicitiā poſtularūt. Et Hora. lib. iiii. ode. ix. ait: Auguſto ſcribēs. Te cātaber nō ante amabilis. Meduſq; & īdus: te ꝓfugus ſcythes mirat᷑. ⁋ Eoas: Oriētales. ⁋ Arabū: arabiæ pars ut Diony. ſcri. q̄ ad orientē & auſtrū ſpectat rubro alluitur mari. Vtq; Soli. ait: arabia ſacra īterpretat᷑: partē eius eudæmonē Græci noſtri beatā nominauerunt: nō fruſtra: Nā p̄ter odores quos erat plurimos ſola thus mittit
Geloni in eiuſdem ſaltibus Myrrha ꝓuenit. ⁋ Pictoſq; gelonos: geloni: ut Soli. ſcri. populi ſunt in ſcythia: Qui de oſtiū cutibus & ſibi indumenta faciunt: & equis ſuis tegmina: iis ꝓpinqui ſunt agathyrſi: q ut illi coloribus ſe pingere cōſueuerūt: agathyrſi autē ut ſcri. Mella: ora artuſq; pingunt: ut quiq; maioribus p̄ſtant ita magis uel minus: Cæterū iiſdem notis oēs: & ſic ut ablui nequeant. ⁋ India: uide li. primo Georgicorū. India mittit ebur. ⁋ Hebenum: Pli. lib. xii. capite. ii. ſcribit: ꝙ inter indiæ arborum magnitudinem Virgi. Hebenum nuſq̄ alibi naſci profeſſus. Herodotus eam æthiopiæ intelligere maluit: accendi eam Fabianus negat: uritur tamē odore iucundo: materia nigri ſplendoris ac uel ſine arte priorinus iucundi. ⁋ Sabæis: latius ibi molles ſua thura ſabæi.

¶CHRI. Aptos: ad meridiē expoſitos. Ex ea. n. p̄te ꝓpter aſſiduū ſolē oīa aptiora: & umbris carētia ſunt aq/
Taxus lonē & frigora. i. loca ad aqlonē uergētia: q̄ frigida ſunt. ⁋ Taxi: Taxus arbor gracilis & triſtis & minime uirens dura & nullū ſuccū habēs. Mas āt ſola fert bacchas noxio ac lœtali fructu in Hiſpania p̄cipue uenenū ineſt. Vaſa etiā uiatoria ex ea uina ī gallia facta mortifera fuiſſe cōpertū eſt. Sextius hanc a Græcis ſmilacē dici refert: & eſſe in arcadia tā p̄ſentis ueneni: ut ſi qs dormiat: ſub ea cibum ue capiat moriat᷑: ſunt q toxica uenena: qbus ſagittæ tingūt᷑ hinc dicta putent. Reptū e innoxiā fieri: ſi in ipſa arbore clauus æneus abdicat᷑: hæc Pli. Cæterū noſtris tēporibus naxū appellāt: ex eaque ſcorpiones: baliſtaſq; fabricāt. ⁋ Aſpice & extremis: orbē cultoribus domitū a ſpecie tranſit ad genus. Primo enim demōſtrat ꝙ in ſingulis regionibus diuerſitas eſt. Vnde aliæ campeſtria ament: aliæ fluuios: aliæ paluſtria: aliæ colles: aliæ editiores montes. Deinde oſtēdit non oēs regiones oīa ferre. ⁋ Pictoſq; gelonos: ī Budinorū. Qui ſcythiæ ſunt regiōe ampla lataq; unica urbs ē quā Gelonū appellāt. Cuius oīa ædificia publica ac priuata: & ipſa mœnia lignea ſunt: fuerūt autē geloni a principio Græci. Qui inter budinos q paſtoriā uitā exercētes: nullas certas ſedes habēt hāc urbē cōdidere. Nec linguā moreſq; ſcythicos græcos ſeruāt: in eorū regiōe paluſtri caſtores oriunt᷑. Vt plene proſequit᷑ Herodotus. ⁋ Pictoſque gelonos: ſunt enim q dicant gelonos dictos eſſe a Gelono filio Herculis: & eſſe ruffos & cæſis oculis & dites & pictos appellatos ꝓpter ueſtes uerſicolores. Soli. āt refert: Gelonos de hoſtiū cutibus ſibi ueſtes: & equis tegmina facere cærulo pingunt᷑ ſuccatis inter cærulū crinibus: & q̄nto qſque nobilior: tāto magis tingit᷑: ut ſit indiciū humilitatis minus pingi. ⁋ Hebenū: Pli. de hebeno ait. inter indiæ arborū magnitudinē unā quā peculiarius Vir. celebrauit hebenū nuſq̄ alibi naſci profeſſus Herodotus eā æthiopiæ intelligere maluit & eā æthiopes pro tributo perſarū regibus olim tradidiſſe aſſerit: atque infra duo genera eius rarū id quod melius arboreū trūco enodi materiæ nigri ſplēdoris ac ſine arte ꝓtinus iucundi: alterū fruticoſum cythiſi modo: & tota india diſperſum: alii tertiū genus ponūt ſimile terebintho fructui amigdolis in bactris abūdat ibiq; terebinthus putat᷑. Rōe eā magnus Pōpeius in triūpho mithridatico oſtēdit. Accedit eā Fabianus negat. Vrit᷑ tamen odore iucundo arabes abnū uocāt.

ℭSER. Balſamaq;:uacatq;:ut alibi:Dixitq;:& plia uoce direit. Sane balſamũ ẽ ipſa arbor:Opobalſamũ ſuc/
cus collectus ex arbore:Nã οπος dr̃ ſuccus:ξυλον lignũ:uñ xylobalſamũ lignũ ipſius arboris. Probatio ãt opo
balſami ẽ:ut dicit Pli. ſi cõtra ſolẽ ferat̃:& corruptũ nõ ſit:manũ ferẽtis exurit. Et baccas ſemp frõdẽtis achãti:
achãtus arbor ẽ ĩ ægypto ſemp frõdẽs:ut oliua:laurus:& achãtus:dicta q̃ſi ſpinis plẽa:nã eſt ſpinoſa arbor:abũ/
dat hæc ẽt ĩ cyrenaica ĩſula. Velleraq; ut foliis:Apud indos & ſeres ſunt qdã ĩ arboribus uermes:q bõbices ap/
pellãt:q ĩ aranearũ morẽ fila tenuiſſima deducũt:unde ẽ ſericũ:Nã lanã arboreã nõ poſſumus accipere: q̃ ubiq;
pcreat̃. Depectãt:decerpãt:ſed alii depectat legunt
qđ ſi ẽ:ſeres poſuit p ſer:ſicut trabes p trabs. ſic Luc.
Sub iuga iã ſeres iã barbarus iſſet araxes.

Balſamaq;: & baccas ſemper frõdẽtis Achãti:
Quid nemora Aethiopũ molli canẽtia lana:
Velleraq; ut foliis depectant tenuia Seres:

ℭPRO. Quid nemora æthiopũ. m. c. l. uell. q. u. f.
d. t. ſ. Exiſtimant̃ beſtiolæ quædam quas bombycas
uocant. Quidam iudicant ex arundinum foliis ſeras
ueluti lanam facere:& inde fieri ſerica. ſeres autem natio eſt in ultima India.

ℭANTO. Balſama:Pli. li. xii. ca. xxxvi. inqt. Sed oĩbus odoribus p̃fert̃ balſamũ uni terrarũ iudeæ: cõceſſum Opobal
eſt aũt arbuſcula uiti ſimilior q̃ myrto:ppetua coma:ſemẽ eius ẽ uino pximũ guſtu:colore ruffum:nec ſine pĩ/ ſamum
gui. Ramus incidit̃ uitro lapide oſſe ſiue cultellis:ferro lædi uitalia odit ſuccus e plaga manat:quẽ opobalſamũ xylobal
uocãt: eximiæ ſuauitatis lignũ xylobalſamũ uocat̃:& coquit̃ ĩ unguẽtis: p ſucco ipſum ſubſtituere officinæ:p̃/ ſamum
cipua aũt gratia lachrymæ:ſecũda ſemini:tertia cortici:minima ligno & cætera. Achãti:ẽ achãtos hic arboris achãtus
ſpecies:alibi herba. uideto latius ecloga tertia. Aethiopũ:æthiopia ægypto cõtermina inſignes arbores nõ fe/
re habet p̃ter laniferas: ppior tamẽ hinc natura lanæ maiorq; folliculus granati modo mali:Pli. lib. xiii. ca. xvi.
Seres:hii uti Pli. ſcribit lib. vi. cap. xvii. regionẽ inhabitant:q ſpectat æſtiuũ orientẽ:& primi ſunt hominũ:qui
noſcant̃ lanificio ſiluarũ nobiles pfuſam aqua depectentes frondiũ canicie. Solinus addit:q lanuginis teneram
ſubtilitatem humore donãt ad obſequiũ:& q hoc illud eſt ſericum in uſum publicum damno ſeueritatis ad/
miſſum:& quo obſtentare potius corpora q̃ ueſtire primo fœminis:nunc etiam uiris perſuaſit luxuriæ libido.

ℭCHRI. Balſamũ:In ſola iudæa orit̃:& in duobus tãtũ hortis utraq; regio:oſtẽdere arbuſculã hãc urbis Im
patori Veſpaſiani:uiti ſimilior eſt q̃ myrto. Malleolis ſerit̃:& ut uitis uineas implet:intra triẽniũ fructifera eſt
incidit̃ uitro lapide oſſe ſiue cultellis. Ferro lædi uitalia odit:caueturq; ne intra corticẽ ĩcidat̃:Succus manat exi
miæ ſuauitatis:ſed tenui gutta oĩbus odoribus p̃fert̃: pceritas intra bina cubita cõſiſtit:pria gratia lachrymæ:
ſecũda ſemini:tertia cortici:minima ligno. Lachrymæ pbatio:ut ſit tenuis pinguis ac modice rufa:& in fricãdo
odorata. Adulterat̃ multis modis:quos Pli. refert:Sed ſumma pbatio ẽ:ut lac coagulet:& maculas in ueſte nõ
faciat. Sudãtia:incidit̃. n. cortex:& liquor ille tenuiter exſudat. Sed cauet̃ ne plaga ultra corticẽ pcedat. Ligno:
Quod xylobalſamũ appellãt:nã opobalſamũ balſami ſuccus eſt:Qui adeo tenui gutta manat:ut referẽte Plini.
Alexandro magno ibi res gerẽte toto die æſtiuo unã conchã impleri uiſum eſſet. Dioſco. uero beleſen arabice di
cit uocari:& tantũ ſucci dicit legi p annũ:ut uix ſex aut ſeptẽ urcei colligãt̃:Plutarchus in uita Mar. antonii ſcri
pſit ipſum antoniũ eã partẽ iudeæ in qua balſamũ naſcit̃ Cleopatræ emancipaſſe. Achãti:Pli. ait:ſpinæ albæ ſi
milis eſt. Spina illa quã græci achãton dicunt minoribus multo foliis & aculeatis p extremitates & arenoſa la/
nugine obductis:ex q̃ collecta ueſtes bõbicinis ſimiles faciunt oriente. Idẽ Pli. pyrachanti baccæ cõtra ſerpentũ
ictũ bibunt̃:pyrachantus appellat̃ propter aculeũ ſpinæ flãma. Vnde aryſta pyra appellat̃:inde etiã pyramides. Pyra/
Molli canentia lana Vellera:de his Pli. in libro. vi. poſt ſcythiæ orientalis plagã inter deſerta ſunt. Seres:lani chãtus
tio ſiluarũ nobiles pfuſam aqua depectunt frondiũ canitiẽ. Vnde geminus fœminis noſtris labor redordiendi
fila:rurſumq; retexẽdi:tã multiplici opere: tã longinquo orbe petit̃:ut in publico matrona tranſlucear. Ex his
uerbis multi putãt huiuſmodi uellera nõ a uermibus:ut apud nos cõfici:ſed ſua ſponte in frõdibus illarũ arbo/
rũ naſci. Cui etiã opinioni ſuffragant̃ uerba Soli. ait enim ſeres aquarũ aſpergine inundantis frondibus uellera
arborũ adminiculo depectũt liquoris & lanugine tenerã ſubtilitatẽ humore domãt. Hoc illud ſericũ in uſum
publicũ damno ſeueritatis admiſſum. Ex quo oſtẽdere potius corpora q̃ ueſtire primo fœminis nũc etiã uiris
luxuriæ pſuaſit libido:ſed fortaſſe huiuſcemodi lanugo e uiſceribus uermiũ eſt: q illas frondes ita ueſtiunt ut
ægre nec niſi ſine aqua poſſint illa exui frondens. Ego autẽ difficile crediderim inuecta illinc eſſe in noſtrũ orbẽ
oua:q̃ illos nobis uermes parerent:ex qbus fit hoc noſtrũ ſericũ. Vel fortaſſe ſericũ ppter quandã lanuginis ſi/
militudinẽ appellamus uellera bõbicina. Nã Plin. in lib. xi. in quo inſetorum naturã pſequit̃:oſtendit in aſſyria
ex bõbici fieri necydalus:& ex illo in ſex mẽſibus bõbices telas araneorũ modo texunt ad ueſtẽ:luxũq; fœmina/
rũ:q̃ bõbicina appellat̃ prima eas retorqueri:rurſuſq; texere inuenit in inſula eoo mulier nomine Pãphila Pla/ Pãphila
tis filia:ut etiã Ariſto. refert in libro de animalibus:addit idẽ Pli. de bõbice coa. refertq; naſci in ea inſula cupreſ/
ſos terebinthos:fraxinos:q̃rcus:inde florẽ imbribus decuſſum terræ halitu animari:fieri aũt primo papiliones
paruos nudoſq;:mox frigoris patiẽtia uillis inhorreſcere & aduerſus hyemes tunicas ſibi inſtaurare dẽſas pedũ
aſperitate reddente foliorum lanugine in uellera. Hãc ab iis quoq; cogi:ſubigiq; unguium carminatione: mox
trahi inter ramos tenuari ceu pectine poſtea apprehenſam ĩuolui nido uolubili Tũc homine tollit:flectilibuſq;
uaſis tẽpore & furfurum æſca nutriri. Atq; ita ſubnaſci ſui generis plumas:qbus ueſtitos ad alia penſa demitti.
Quæ uero capta ſint lanificia humore lenteſcere:mox in fila tenuari iunceo fuſo. Nec puduit has ueſtes etiã ui/
ros lenitate uſurpare ppter onera æſtiua. Aſſyriã aũt bombicẽ adhuc fœminis cedimus. Eſt igitur aut iđ quod
nos ſericum dicimus:aut res non diſſimilis. Nam qđ florentini hexamiton uocant ab ea textura eſt: quam ſex
filis ordiunt̃ ἑξ. n. græce ſex eſt latine:& μιτος filum ſeres autẽ ut Stra. tam longe uitæ ſunt: ut ad ducenteſimũ
annũ pueniat:habentq; ſenatũ ex quinq; milibus hominũ:q ſinguli ſingulos elephantes reipublicæ nutriunt.

¶SER. Oceano propior gerit india lucos:gerit pro habet ut alibi: Virginis os habitumq; gerens:hæc enim habet arbores magnas:quæ eſt iuxta oceanum:hinc eſt Extremi ſinus orbis.¶Non tarda: ideſt ſtrenuiſſima: nam eſt lipotes figura.¶Media fert triſtes ſuccos:Di ſine ſibilo proferenda eſt:græcum enim eſt nomē. Et Media prouincia eſt.Triſtes autem amaros:ut Triſteſq; lupini.¶Tardumq; ſaporem Felicis mali:apud medos naſcitur quædam arbor ferens mala:quæ medica uocantur:quam ꝑ periphraſin oſtendit eius ſupprimēs nomē. Hanc pleriq; citrum uolunt: quod negat Apuleius in libris: quos de arboribus ſcripſit: Et docet longe aliud eſſe genus arboris.Tardū autem ſaporē dicit uix intelligibilē:q; illi ad carnem mediā citri referūt. Nam prima & interior facile ſuū oſtendit ſaporem.¶Felicis mali:ſecundū eos qui dicūt citrū fœcundum. Nā hæc arbor omni pene tēpore plena eſt pomis:quæ in ea partim matura:ꝑtim acerba:partim adhuc in flore ſunt poſita:aut certe felicis:ſalubris.Nulla.n. efficacior res eſt ad uenena pellenda.¶Sæuæ nouercæ:aut illæ quæ ſæuæ ſunt:aut epithetō eſt omniū nouercarū.¶Non innoxia uerba:liptotes figura eſt: ideſt nocentiſſima:& eſt augmentum quaſi parum putēt uenena miſcere:niſi etiam magicos cantus addiderint.

Aut quos Oceano propior gerit India lucos
Extremi ſinus orbis ubi aera uincere ſummum
Arboris haud ullæ iactu potuere ſagittæ?
Et gens illa quidē ſumptis nō tarda pharetris.
Media fert triſtes ſuccos tardumq; ſaporem
Felicis mali quo non præſentius ullum
Pocula ſiquando ſæuæ infecere nouercæ.
Miſcueruntq; herbas & non innoxia uerba.

¶PRO. Media fert.t.ſ.t.q.ſ.felicis mali: pars parthorū media ē appellata a Medo filio.Medeæ:& ægei:ut exiſtimat Var.q̄tuor libros de argonautis edidit. Arbor āt q̄ deſcribiť a Virgi.naſciť qdē & in Italia:Sed nō ē eiudē effectus quoius ī media appellať rhododaphne.

¶ANTO. India:Plini.lib.xii.capite.x.inquit. Arabiæ autem arbores ex quibus ueſtes faciant Cynas uocari Iuba tradit:folio palmæ ſimilis ſic indos ſuæ arbores ueſtiunt.Vtq; Diony.ait:adorientem ſita eſt india regio ſane omnium extrema iucundiſſima:tamen & in ipſis Oceāi labris ſita. Haud ullo iactu.Solinus etiam ca.xlv. ait:indorum nemora in tam proceram ſublimantur excelſitatem:ut ſuperari ne ſagittis quidem poſſint.¶Media:ut Strabo ait:lib.xi.eſt in partes duas diuiſa:in maiorem & in minorem.Maioris metropolis ſunt. Echatana magna ciuitas:& medici imperii caput:qua parthi regia utebantur:Nam reges ibi æſtatem egebant frigida enim eſt media:hyemem uero ſeleuciæ:quæ ſecus Tigrim eſt prope Babylonem.altera pars eſt media atropatia ab atropato duce nominata.Dicitur autem medus medeæ filius regioni nomē impoſuiſſe fœlicis mali: Pli. lib.xii.capite.iii.ait.¶Malus aſſyria:quam alii uocant medicam uenenis medetur:Folium eius eſt unedonis intercurrentibus ſpinis:pomum ipſum alias non manditur odore præcellit foliorum quoq; qui tranſit in ueſtes una conditus arcetq; animalium noxia.Arbor ipſa omnibus horis pomifera eſt:aliis cadentibus:aliis matureſcentibus:aliis uero ſubiacentibus.Nec alia arbor laudatur in medis:eius autem grana parthorum proceres incoquebant eſculentis:commendādi halitus gratia.Macrobius uero lib.iii.ſaturnalium:capite de nuce pinea ſic ait:Quod autem ait:idem Cloatius Citreum & ipſum perſicum malum eſt ſecundum Virgilium fœlicis mali quo non præſtantius ullum:& reliqua.Et ut nemo dubitet hæc de citrio dixiſſe Virgilium: accipe quæ Appius in libro de ſilueſtribus arboribus dicat.Citrea idem malus & perſica:altera generatur in italia: & in media altera:Et paulopoſt de Citreo loquens ait:Eſt autem odoratiſſimum:ex quo īteriectura ueſti tineas necat: fertur autem uenenis cōtrarium:cum tritum cum uino purgatione uirium ſuarum bibentes ſeruat.Generantur autem in perſide omni tempore mala citrea:alia enim præcarpuntur:alia interim matureſcūt.¶Vides hic & citreum nominari:& omnia ſigna pomi:quæ de eo Virgi.dixit licet nomen citrei ipſe non dixerit: hæc Macrobius.¶Triſtes ſuccos:Solinus capite quadrageſimoprimo:ſcribit pomum ipſum:de quo iam diximus:eſſe ſapore aſpero & amaritudinis miræ.Ergo triſtes ſuccos.i.amaros ut ibi triſtiſq; lupini &c.Tardumq; ſaporem: ideſt diutius immorantem guſtanti propter miram amaritudinem.Vnde non procedit:uti ille ait: uix intelligibilem:amaritudo enim illico ſentitur.

¶CHRI. Aut quos oceano:proprior erit india lucos:ſed hoc dicit Virgilius propter inſulas Oceani laniferas.Ait enim Clitarchus teſte Plinio:inſula eſt in æthiopio mari:ubi ſacer mons eſt in ſilua cum arboribus diſtillantibus odorem miræ ſuauitatis.Et Plinius in Tilo:inſula maris perſici : ſunt arbores : quas egoſampinas uocant lanigeræ folia habent infœcundia:ferunt cucurbitas amplitudine mali cotonei quæ maturitate apertæ oſtendunt lanuginis pilas:ex quibus præcioſa lintea conficiant.¶Media fert:Pli.ait malum ſyriam : quam alii uocant medicam uenenis medetur:folium eius eſt unedonis incurrentibus ſpinis:pomum ipſum alias non mandi ur odore præcellit foliorum quoq;:qui tranſit in ueſtes uua conditus arcetq; animalium noxia: arbor ipſa omnibus horis pomifera:aliis cadentibus:aliis matureſcentibus:aliis ſubnaſcentibus: tentauere homines transferre:ſed niſi apud medos:& in ꝑſide naſci noluit.Itē alibi de parthis ſic loquitur.Parthorum populis grauæ animæ uirus propter indiſcretos cibos . Namq; uino ferent ora nimio: ſed ſibi proceres medentur grano aſſyrii mali:cuius ſuauitas eſt præcipua in eſculentis addito.Eadem pene refert Solinus:ait autem malum inimicum ueneno ſapore aſperum & amaritudinis meræ odoris fragrantia pluſq̄ iucundum & longe ſenſibile. Alii addunt pomum utile eſſe cum quis potiorem hauſerit ad nates admoueri:ut nauſeam comprimat.¶Præſentius:magis indubitatum:nam de iis:quæ præſentia ſunt non eſt dubitatio.Sic alibi:præſentemq; uiris intētant omnia mortem.¶Nouercæ:Nouerca proprie eſt quæ defuncta:priore uxore noua accipitur: uxor quæ filio ex priore nato præſit:quaſi νεα αρχη:ideſt noua princeps.Victricus autem eſt quem mulier defuncto marito:nouum accipit maritum.Qui præſit filio ex defuncto ſuperſtiti dictus.Qua metum illi præbeat.

Nouercæ

¶SER. Membris agit atra uenena: Radices: nuces: lupini: citrum: apium proſunt contra futurum: non cõ/
tra iam acceptum uenenum: unde etiam antiquitus ante ullas alias epulas hæc ſolebant menſis apponere. Ap/
paret ergo non eum de citro loqui in præſenti quum dicit: Membris agit atra uenena: iam data. ¶ Faciemq; ſi/
millima lauro: figura Ciceronis qui ait in cæſarianis: Sed ſimillimum deo iudico. Sane etiam hoc probat citrũ
non eſſe. Nam citri arbor multum non poteſt creſcere: & multo habet folia maiora q̃ laurus. ¶ Si non alium la
te: & infinitum emittit ſuum odorem: & longe alium q̃ laurus. ¶ Flos apprima tenax: apprima. i. maxime. & eſt
nomen pro aduerbio. Sicut Et pede terram crebra fe
rit: pro crebro. ¶ Animas: δυσπνοιαν. i. pulmonis
uitioſum anhelitum: quod exprimit ſubdens Seni/
bus medicantur anhelis. ¶ Olẽtia ora: putentia: ideſt
δυσωδιαν oris. Notandum ſane huic uni tantum
arbori incubuiſſe Virgilium: & expreſſiſſe ubi qua/
lis ſit: cuius poteſtatis ſicut in quarto de herba amel/
lo. Quod qui de arboribus aut herbis ſcripſerunt in
omnibus exequuntur. ¶ Sed neq; medorum ſiluæ:
Iam incipit laus italiæ: quam exequitur ſecundum p̃
cepta rhetorica. Nam dicit eã & habere bona omnia:
& carere malis uniuerſis. ¶ Ganges: Indiæ fluuius: p
quẽ prouincia ſignificatur. ¶ Hermus: lydiæ fluuius
arenas aurea trahens. ¶ Laudibus italiæ certent: figu
rate: nam certo tecum dicimus. ¶ Non bactra: regio

Auxilium uenit ac membris agit atra uenena.
Ipſa ingens arbos faciemq; ſimillima Lauro.
Et ſi non alium late iactaret odorem
Laurus erat. folia haud ullis labentia uentis.
Flos apprima tenax animas & olentia Medi
Ora fouent illo & ſenibus medicantur anhelis.
Sed neq; Medorum ſiluæ ditiſſima terra
Nec pulcher Gãges atq; auro turbid⁹ Hermus
Laudibus Italiæ certent. non Bactra neq; Indi
Totaq; turiferis Panchaia pinguis arenis.

iuxta aſſyrios: unde & populi bactriani. ¶ Panchaia: arabia: ut ſupra diximus. Arabia autem eſt regio ubi & tẽ/
plum Triphylli Iouis habent ipſe alibi Panchæis adoleſcent ignibus aræ.

¶PRO. Nec pulcher. g. a. a. tur. hermus Laudibus. i. c. n. b. n. i. Totaq; tu. panchaia. p. a. Gãges fluuius eſt Indiæ.
¶ Hermus: lydiæ: qui fert aurum. ¶ Bactra: opidum Indorum. ¶ Panchaia: regio a rege panchæo dicitur.

¶ANTO. Agit atra uenena. i. expellit uenena ipſum malũ: qđ iam late ſuperius patuit. ¶ Apprima: ꝑ appri/
me. i. ualde. ¶ Animas. i. halitus. ¶ Sed neq; medorũ: ordit̃ iam Italiæ laudes. ¶ Ditiſſima terra: De medorũ diui
tiis uideto Strabonẽ lib. xi. ¶ Pulcher ganges: Stra. lib. xv. ait: q͂ a mõtibus gãges deſcẽdit: quũq; in planiciem p/
uenit ad orientẽ conuerſus in mare ꝓgredit̃: unũ oſtiũ habens: q̃q̃ omnium indicorũ flumen maximũ ſit: Pul/
cher igitur Poeta: ait ob eius magnitudinẽ: Pli. autem lib. vi. ca. xviii. plura de gãge ſcri. ¶ Hermus: fluuius ẽ in
Mœonia: qui ſmyrneos cãpos ſecat: & phrygiam ſcindit a garia. Hunc quoq; hermũ fluctibus aureis eſtuaſſe
antiquitas credit: auctor eſt Soli. capite. xxvii. ¶ Laudibus Italiæ: Pli. lib. iii. ca. vi. de Italia inquit. Terra omnium
terrarum alumna: eadem & parens numine deum electa: q̃ cælũ ipſum clarius faceret: ſparſa cõgregaret impe/
ria: rituſq; molliret: & tot populorum diſcordes: feraſq; linguas ſermonis cõmertio cõtraheret ad colloquia: &
humanitatem homini daret: breuiterq; una cunctarũ: gentium in toto orbe patria fieret: tanta nobilitas om/
nium locorũ: tanta rerum ſingularum: populorũq; claritas. Vrbs Roma uel ſola in ea & digna etiã recta ceruí/
ce facies. Eſt & campaniæ ora: fœlixq; illa ac beata amœnitas. Iam uero tota uitalis ac perhennis ſalubritas cæ/
li temperies: tam fertiles campi: tam aprici colles: tam innoxii ſaltus: tam opaca nemora: tam munifica ſiluaꝝ
genera: tãta frugum: & uitium: olearumq; fertilitas: tam nobilia pecorum uellera: tam opima tauris colla: tot
lacus: tot amnium: fontiumq; ubertas: totam eam perfundens: tot maria portus: remigiumq; terrarum com/
mertio patens undiq;. Neq; ingenia: rituſq; ac uiros & lingua: manuq; ſuperatas commemoro gentes: hæc plu
ra Ille. Multa etiam Strabo. lib. vi. commemorat. ¶ Bactra: Stra. lib. xi. ſcribit: q͂ in ſcythia ſit bactra urbs: quæ
etiam zariaſpa appellata eſt. Pli. tamen libro. vi. ca. xvi. ait procedendo ad Bactra oppidum: quod appellat zaria/ Zariaſ/
ſtes. Poſtea inquit: bactri quorum oppidum zarieſtes: quod poſtea bactrum a flumine appellatũ eſt. ¶ Indi: ſcri. pa
Diony. q͂ in pleriſq; indiæ locis aurum eruitur: quodq; multi ex eis inde quæſtum aucupantur: alii telas lineas
contexunt: alii ſectos elephantium dentes abrabunt: alii per fluminum decurſus incedentes perquirunt. berlos
adamantas: iaſperides: ametiſtos: ſunt & orti ibi & arua per pulchra & læta: quæ & uniuerſum ſemper per an/
num uirent. ¶ Panchaia: perfidis regio ab rege Pancheo: ut Probus ĩquit. ¶ Hæc loca: Laudat Italiam: q͂ expers Pãchaia
eſt malorum: bonorumq; ferax.

¶CHRI. Mẽbris: Quia uenenũ p omniũ mẽbroꝝ uenas diſcurrit. ¶ Et ſi nõ aliũ. q. d. q͂ ſolo odore differt a
lauro. ¶ Bactra: Quæ & zariaſpa teſte Strabõe dicit̃: regio ẽ ſupra perſidem: Bactra urbs eſt bactrianæ regio/ Bactra
nis caput a bactro amne dicta. ¶ Indi: primus e Romanis Traianus bellum indis intulit. ¶ Panchaia: ait Plinius
Thus non niſi in iſta parte arabiæ naſci: & in ſilua: cuius longitudo. xx. chenos non excedat: cum chenus. xl. ſta/
dia amplectatur: ideſt quinq; milia paſſuum & latitudo ſit dimidio breuior. Columel. tamen dicit ſua tempe/
ſtate plantã thuris Romæ coaluiſſe. Laudibus Italiæ miro artificio proſequitur laudes Italiæ. Res autem po/
ſita in genere demonſtratiuo. Et quoniam unaq̃q; res laudes ſumit a bonis animi corporis & fortunæ appel/
labimus hic bona animi Italiæ egregios uiros: eorum immortales uirtutes. Bona corporis continentur natu/
ra ſituq; regionis: bona fortunæ cõmode appellabimus urbes ædificiaq; reliqua & alia egregia opera huma/
no artificio confecta. Sumit autem laudes nõ ſolũ a bonis: quæ aſſunt uerum etiã a peſtibus quæ abſunt. Nam
ea res tũ demũ perfecta: abſolutaq; eſt: q̃ & omni uitio exuta: & omni uirtute ornata exiſtit. Demõſtrat igit̃ ho
neſtatem & excellentia: frequentiaq; uirorũ. Demonſtrat utilitatẽ: facultatẽq; ad res omnes cõſequẽdas: ab eadẽ
re & a copia multarũ: maximarumq; rerum. Demonſtrat deniq; ab effectu: q͂ tantum imperium ſibi pepererit.

¶SER. Hæc loca nõ tauri ſpirãtes naribus ignẽ: q̃les fuerũt in Colchide ciuitate Scythiæ. Nã hoc habet fabula. Iaſon colchos ꝓfectus ad tollendũ uellus aureũ: qđ dicarat Marti Phryxus: fretus Medeæ auxilio: & peruigilẽ draconẽ occidit: & eius dentes ſeuit: iunctis tauris ignẽ flantibus: Vnde nati armati: q̃ primũ fecerunt impetũ in Iaſonẽ fruſtra: poſtea mutuis uulneribus ſe cõciderũt. Has autẽ ei cõditiones æeta rex ꝓpoſuerat: cui Apollo reſpõderat tã diu eũ fuiſſe regnaturũ: q̃ diu illud uellus fuiſſet in tẽplo. ¶ Satis: ſeminatis. ¶ Hydri: ſerpentis: hic ẽ anguis quẽ Cadmus in bœotia occidiſſe fert̃: Cuius dẽtes ipſe ꝑtim ibidẽ ſeuit: ꝑtim æetas in colchide: ex q̃bus utrinqꝫ ſeges armatorũ hominũ enata ẽ. Tauri ãt hi ſunt: quos ignẽ flãtes æetæ imperio Iaſon iũxit unguẽto uſus qđ ei Medea dederat. ¶ Seges horruit: nõ placuit. ſeges ãt q̃a de ſemĩe. ¶ Grauidæ fruges: largæ: abundãtes. ¶ Maſſicus humor. i. uinũ campanũ a maſſico mõte cãpaniæ. ¶ Arduus: celſus: & eminens.

Hæc loca non Tauri ſpirantes naribus ignem
Inuertere ſatis immanis dentibus Hydri.
Nec galeis denſiſqꝫ uirum ſeges horruit haſtis.
Sed grauidæ fruges & Bacchi Maſſicus humor
Impleuere tenent oleæqꝫ armentaqꝫ læta.
Hinc bellator equos campo ſeſe arduus infert.

¶ANTO. Nõ tauri: apud colchos in põto id eueniſſe Iaſoni Oui. ſcri. lib. vii. met. Quod itẽ Medea Iaſoni ſcribẽs apud eũ poeta in heroidibus ſic ait Martis erãt tauri pluſq̃ per cornua ſæui. Quorũ terribilis ſpiritus ignis erat. Aere pedes ſolidi prætentaqꝫ naribus ora. Nigra per afflatus hæc quoqꝫ facta ſuos. Semina præterea populos genitura iuberis. Spargere deuota lata per arua manu. Qui peterent natis ſecum tua corpora telis. Illa eſt agricolæ meſſis iniqua ſuo. Diodorus autem lib. v. hæc omnia latius. Diximus & nos aliqua ecloga quarta. ¶ Maſſicus humor: Plini. de campania loquens lib. iii. ca. vi. iis iunguntur phalerni Caleni deinde cõſurgunt Maſſici Gaurani: Surrentiniqꝫ montes: & lib. xiiii. ca. ix. de uinis generoſis Italiæ inquit: Certant maſſica æquæ ex monte Gaurano puteolos baiaſqꝫ pro ſpectantia.

¶CHRI. Hæc loca non tau. Fabula Iaſonis atqꝫ Medeæ nota eſt apud Naſonem. Sed quæ de medea ſcribat: Diodorus Sicu. breuius ꝑſtringam. Soli duos fuiſſe filios refert Aeetem & Perſem & illum colchorum: hunc taurice regionis regẽ: ſed utrũqꝫ crudelitate inſignem. Perſem autẽ Hecatẽ filiã habuiſſe q̃ patre crudelior extitit. Nã cũ uenatione delectaret̃ homines ꝓ feris arcu interimebat: & uenenis peſtiferis operã dans id quod aconitũ dicunt adinuenit. Venena autẽ experiebat̃ illa hoſpitũ cibis admiſcens. Patrẽ autẽ ueneno cũ extinxiſſet regnũ ſibi uendicauit. Poſt hæc cõdidit templũ Dianæ cui hyſtoriæ humanæ ſacrificarent̃: ex Aeete patruo circem: & medeã filias peperit & ægialeũ filium: & Circe in ueneficiis cũctos ſuperauit omniũ herbarum uiribus cognitis: & alterum pharmacorũ genus quod ad beniuolentiã ualet inuenit. Inde ſarmatarũ regi quod aliqui ſcyten uocarunt data illũ ueneno interemit: & cũ iam occupato regno multa crudelia feciſſet pulſa inde inſulã deſertã apud oceanũ occupauit: uel potius in italiam fugiens promontoriũ ab ea deinceps Circeũ dictũ tenuit. Medea eaſdem artes: & a matre: & a ſorore edocta longe diuerſa uita fuit. Nã hoſpites quoad potuit ſemper ſeruauit illos modo præcibus a patre liberans: modo per ſe e uinculis emittens. At pater: & ſua crudelitate: & uxoris ſuaſu ſuſpectã habens in liberam cuſtodiã tradidit. Medea autẽ effugiens in ſolis lucũ qui iuxta mare eſt eo tẽpore quo argonautæ ex taurica deuicti apulerunt puenit. Noctu ergo ad lucũ accedentes legẽ de hoſpitibus mactandis ab ea audiuerũt: Sed freti uirginis mãſuetudine ſuũ illi cõſiliũ aperuerunt. At illa & quæ eſſent pericula adeunda expoſuit: & ſe auxiliatricẽ futuram promiſit. Et Iaſon iureiurando ſe illã uxorem ducturũ ſpopõdit. Erat pellis arietis: quã ex quodã oraculo Phryxus nouercã fugiens aretẽ ſacrificans in tẽplo Martis ſuſpẽdit. Poſt hæc regnanti Aeete datũ eſt oraculum: tunc illũ moriturum cũ aduenæ pellẽ auferent. Hac ergo de cauſa: & ꝓpter ſimul in natã crudelitatem morã mactandorum hoſpitũ induxit quo illos ne in ſuũ regnum uenirẽt abſterreret. Luculũ aũt ipſum circunducto muro muniuit: cuſtodeſqꝫ ex taurica regione multos reduxit. Hinc fabulæ a græcis ficte a tauris ignem ſpirantibus cuſtodiri locũ. Nã tauri dicti ſunt. ſ. propter nominis ſimilitudinem: & propter crudelitatem humanarum hoſtiarũ ignis adhibitus eſt: Per ſerpentem autem mõſtruoſam crudelitatem intellexerunt. Dixerunt autem ariete uectum eſſe: quoniã eius nauis prora arietẽ pictum habuit. Alii dicunt ſcytarum regem qui Aeetes gener erat eo tempore in Colchos deueniſſe: quo contingit Phryxum cum pedagogo captum: eumqꝫ cum adamaret a ſocero dono accepiſſe quem cũ pro filio habuiſſet regnum ſibi reliquit. Pedagogũ autem qui crios. i. aries nominabat̃ diis mactauit: pellẽqꝫ decoriati in templo ex quadam lege ſuſpendit: & cũ oraculum extitiſſet periturũ regem cum ipſa pellis ab aduenis diriperetur eã deaurauit: & diligenter cuſtodiendã tradidit. Medea autem argonautas ad lucũ clam duxit: & ueniẽs ad portas urbis: quam Sibarim dicunt in qua erat colchorum regia: quæ nocturno tempore clauſæ erant uigiles tauricæ appellauit. At milites illi: utpote regis filiæ ſtatim aperuerunt: illi impetu facto ac cuſtodibus partim cæſis: partim fugatis pellem arripuere: ac eueſtigio ad naues rediere. Aeetes argonautas inſectatus primo congreſcit. Iphitum Euryſthei filium mox urgente Meleagro & ipſe rex interemptus eſt: & multi colchi reliqui in fugam uerſi. Iaſonem autem: & Cleartem Atlantamqꝫ: & Theſpidas uulneratos paucis diebus Medeæ radicibus herbarum ſanauit. Hæc Diodo. Poeta autem non hyſtoriam: ſed fabulam quæ notiſſima eſt proſequitur. ¶ Grauidæ: ut oſtendat Maſſic⁹ non modo eſſe frugas ſed optimas & copioſas. ¶ Maſſicus: mons eſt campaniæ olim Mineruæ ſacer: cuius in radicibus Surrentum eſt ubi fiunt optima uina. Nam Stra. cum de campania ſcribat addit. Hinc Romam optima uina aduehi: Falerna Setina & Calena: quibus ſurretina contẽdunt. Facto nuper eorum periculo: quoniam longam accipiunt uetuſtatem. ¶ Bellator: Quamuis hoc epithethon homini proprie accommodandum ſit tamen equus neſcio qua innata prudentia equitem ueluti ratione utens mirifice in prælio iuuat. ¶ Seſe arduus infert: quaſi dicat de induſtria: & non naturali motu magnanimitatem in ingreſſu oſtendat.

¶SER. Hinc albi clitūne greges:& maxima taurus Victima:clitūne uocatiuus eſt. Clitūnus aūt fluuius eſt
in Meuania:quæ pars umbriæ partis thuſciæ:de quo fluuio dicit Pli.in hiſtoria naturali:ꝙ aīalia quæ eū pota/
uerunt albos foetus creant.¶ Maxima uictima:qa triumphantes de albis tauris ſacrificabāt.¶ Sæpe tuo perfu/
ſi flumine ſacro : Flumine fluento.Perfuſi aūt tauri q ante triūphantes uſq; ad tēpla ducebant: aut certe perfuſi
greges intelligamus:qđ ad equos triumphales poteſt referri.¶ Duxere triumphos : ſi equi duxerunt : ſi boues
deduxerūt.¶ Hic uer aſſiduū atq; alienis mēſibus æſtas:uer aſſiduū uerna tēperies . Nā uer proprie aſſiduū eſſe

Hic albi Clitumne greges:& maxima Taurus
Victima:ſæpe tuo perfuſi flumine ſacro
Romanos ad tēpla Deum duxere Triūphos.
Hic Ver aſſiduū:atq; alienis menſibus æſtas.
Bis grauidæ pecudes:bis pomis utilis arbos:
At rabidæ Tigres abſunt:& ſæua Leonum
Semina:nec miſeros fallunt Aconita legentes.

nō pōt ſeu longū:Hora.Ver ubi longū tepidaſq; præ
bet Iuppiter umbras.¶ Alienis mēſibus æſtas.i.quā/
do alibi hyems in Italia pene æſtas eſſe uī.¶ Bis gra/
uidæ pecudes:uerum eſt:inde.n.eſt in bucolicis : Lac
mihi non æſtate nouum:non frigore deſit.¶ Bis po
mis utilis arbos.i.biferæ ſunt arbores.¶ At rabidæ ti
gres abſunt:malū armeniæ.¶ Et ſæua leonū Semia:
malū libyæ.¶ Semina:genera: & eſt Lucretii ſermo.
Nā ꝙ ait ſæua aut cruēta accipimus:aut re uera ſæua
ſemina:ut.n.ait Pli.aīalia q̄ ſunt cū acutis Vnguibus
frequēter parere nō poſſunt.uitiant enim ītrinſecus
ſe mouētibus pullis.¶ Nec miſeros fallunt aconita legētes:Mira arte uſus eſt:ut excuſaret rē quā negare nō pote
rat:nā aconita naſcunt ī italia:ſed ea nō ob eē dicit:qa ſt oīb⁹ nota:uñ dicit:nec fallit legētes:uel qa ea ſciētes re/
nuūt:& reiiciūt:qđ oēs ſcit ſignificat.¶ Acōita āt nata dīr eē de ſpumis cerberi:quo tpe Her.eū ab inferis traxit.
Qđ qa ī ſaxis & cotibus naſcitur:acōitū dr απο της ακονης.i.a cote:& dicim⁹ το ακονιτον:και τα ακονιτα.
¶PRO. Hinc albi clitūne greges & maxima taurus Victima.ſ.t.p.ſ.s.Clitūnus eſt ætruriæ flumen a fonte na
uigabilis.¶ Nec miſeros fallūt aconita legentes : aconita ſunt uenenorum genera : quæ fere in petris naſcuntur
ſcythiæ iuxta mæotida paludem.Exiſtimatur autem eſſe ex ſpuma cerberi:quam is fuderit prætractus ab Her
cule in lucem.Aconita autem græce cautis nomine dicuntur. illam enim ακονην appellant.
¶ANTO. Clitumne:in phaliſco Clitūni amnis aq̄ pota cādidos boues facit.In Bœotia annis Melas : oues in Clitum
gras.Pli.li.ii.c.cvi.¶ Hic albi clitūne gre. ordo ē o clitūne:hic ex Italia albi greges: & taurus maxīa uictima ſæpe nus
tuo ſacro flumine pfuſi:duxere romanos triūphos ad tēpla deū.Triumphantes.n.albis eqs curru īaurato capite
coronato lauro p urbē uecti capitoliū aſcēdebāt ad tēplū Iouis optimi maximi:ubi mactato albo tauro: domū
poſtea repetebāt.¶ Tēpla deū:erat in capitolia arce celeberrimū Iouis optimi maximi tēplū:de quo Tac.lib.xix.
meminit.Erat & Iunonis mōetæ:itē Mineruæ delubrū.In capitolio demū deorū omniū ſimulachra colebant:
ut Serui⁹ li.ii.inqt:ibi uidelicet:Ecce āt pāthus &c.¶ Hic uer.aſ.atq; ali.mē.æ.hoc ait quoniā ut ēt Stra.li.vi.ſcri.
Italia ſubiacet uniuerſi aeris tēperiei.Solinus itē īqt ineſſe Italiæ locorū ſalubritatē:& cæli tēperiē:qđ & Pli.ſcri.
¶ Tygres:de iis uideto ecloga.v.¶ Leonū:de his legito Pliniū li.viii.ca.xv.¶ Aconita : uideto ecloga octaua. Pria
autē hecate aconitum inuenit:de quo latius Diodorus lib.v.Pli.autem li.xxviii.capi.ii.de aconito plura ſcribit.
¶CHRI. Hinc albi clitūne greges:clitūnus umbriæ fluuius eſt apud Meuaniā defluens: ex quo ſi uacca ouis
ue poſt cōceptū biberit albos parit.Idē ſcriptores ꝓbati de Cephiſo Bœotiæ flumīe aſſerūt : Cū melas eiuſdē re Cephi/
gionis flu.nigros greges reddat unde melas dicit qa μελας græce nigrū ſignificet.Xāthus græce flauum ſignifi ſos
cat.Hic Xāthū Troiæ fluuiū dictū uolūt:qa lanas in gregibus flauas ꝓducat.Neq; credat qſq̄ hæc īcredibilia.Nā Xāthus
Ariſto.in lib.de aīali.ait:aq̄s etiā ad colorē facere:Videmus etiā ex omniū rerū optima parente terra uarios : & q
ſapore:& colore & uirtute differāt humores emergere.In Sicilia Himera fluuius in duas partes diuidit : & ī al/ Hime/
tera dulcē ſaporē retinet:in altera ſalſum aſſumit.Sūt & fontes q quoniā p uenas pīgues fluxerūt omnino uncti ra
ſint.Hic q in lipari ſiciliæ flumine natāt ueluti oleo unguntur.Apud Hierapolī Phrygiæ urbem fontes ebuliunt: Liparis
ex qbus aq̄ p foſſas deriuate poſt annū lapideſcūt.In Paphlagonia fons eſt e natura uini:ex quo qui potant temu Hiera/
lēti efficiunt.In Archadia Clytorius urbs ſpeluncā hēt:unde fluēs aq̄ abſtemios potātes reddit.Ad eum fontem polis
Melampum ſcribunt rabiem filiarū præti ſacrificiis purgaſſe:reſtituiſſeq; uirginū mētes in priſtinam ſanitatē. Clyto
Hæc autē cur non fieri poſſe:credamus cum ex uno unius aīalis corpuſculo: quod eodem cibo:potuq; enutritū rius
ſit ſanguis pituita bilis atra:ac poſtremo urina:& ſudor colore ſapore ac naturali ui multum differentes humo
res appareant.¶ Maxima uictima:Nā triūphātes tauros auratis cornibus īſignes ſacrificabāt: q̄ nulla maior eſt
uictima Italia adeo genus bubulū adamauit:ut ab italis.i. uitulis nomē acceperit. Capitale erat bouē interime/
re.Reſeruabatur hæc uictima Ioui:Hinc Pau.æmilius in triumpho macedonico .cxxx. boues cum auratis cor
nibus ſacrificauit.¶ Hic:iſta Italia.¶ Ver aſſiduum: ſed quo pacto poterit eſſe aſſidua ueris temperies : ſi etiam
ſint rapidi caloris æſtatis:Sed dicit aſſiduum:quia non intercedit frigus: ſed ꝙ hyemis eſt occupat uer . Aeſtas
autem occupat autumnum.Vnde dixit alienis menſibus æſtas. Hoc autem intelligit de ea parte Italiæ quæ ad
tyrrhenum mare:& ad meridiem uergit.¶ Aconita: Aconitum planta eſt quæ ab Auicena dicitur ſtrangula/ Aconi/
tor.Duæ ſunt ſpecies:altera dicit lycoctonos:ideſt ſtrangulator lupi:altera dicit Pardaliphontes: ideſt ſtrāgula tum
tor leopardi:Prima ſpecies abūdat Italia diuerſo colore ab altera:ſed folia ſimilia platano niſi eēnt minora & ni
griora:& magis īciſa.haſtā hēt didomo ſimilē:& leuē ad cubitū altā:ſemen in folliculis oblōgis pardaliphontes
teſte Pli.folia hēt ciclamis nō plura q̄tuor aut cucumeris leuiter hirſuta:ſed minora & haſta duarū Palmarum:
radix ſimilis eſt cāmaro marino:alii dicūt caudæ Scorpionis:ſed limpida:ut alabaſtris . Sunt q myoctonon ap/
pellarit:quoniā ꝓcul ex lōginquo odore mures necat. Naſcit ī locis nudis.ſ.petroſis:quos acōas uocāt:ut ait Pli.
alii dictū uolūt ab acone portu q ē in portu.hāc herbā natā fabulāt ex ſpūa Cerberi ad ſupos: ab Hercu. extracti.

SER. Neq; tanto Squammeus: Sunt quidam ſerpentes in Italia: ſed non tales: quales in ægypto: aut in aſfrica: in ſpiram autem dicit in collectionem uolubilitatis: quod eſt a funibus tractum. Adde tot egregias urbes: laudat Italiã a ciuitatibus: quas & plures habet: & maximas: & opportuniſſime collocatas. Operumq; laborẽ: q̃ ſunt in muris & mœnibus urbiũ: aliiſq; ædificiis & templis. Cõgeſta manu: ædificata & conſtructa: & hic ipſas urbes nõ ſolum ex ſua magnitudine: ſed etiam ex opere nobili laudat. Præruptis ſaxis: excelſis & magnis: & ſubaudi adde: ſcilicet ad laudem Italiæ. Fluminaq; antiquos ſupter labẽtia muros: Quod laudat etiã Cicero in republica. Mare quod ſupra: ideſt mare adriaticum. Quodq; alluit ĩfra: ideſt tyrrhenum. Te lari maxime: larius eſt lacus uicin⁹ alpibus: qui iuxta Catonem in originibus per ſexaginta tẽditur milia: Et Larius Lari uocatiuus facit: ſicut Iulius Iuli: Mercurius Mercuri. Teq; Fluctibus & fremitu aſſurgens benace marino: Benacus lacus eſt italiæ: q magnitudine ſui tempeſtates imitatur marinas. Aſſurgens autem uocatiuus eſt caſus: ut ſit memorem & te o bẽace aſſurgẽs.i.tumeſcẽs: Fremitu mario: aut certe antiptoſis ẽ.i.caſus ꝓ caſu: aſſurgẽs ꝓ aſſurgẽtẽ.

> Nec rapit immẽſos orbes per humũ: neq; tãto
> Squammeus in ſpirã tractu ſe colligit Anguis.
> Adde tot egregias urbes: operumq; laborem:
> Tot congeſta manu præruptis Oppida ſaxis:
> Fluminaq; antiquos ſubter labentia muros.
> An Mare qđ ſupra mẽorẽ? quodq; alluit ĩfra?
> An ne lacus tantos? te Lari maxime? teq;

PRO. An mare quod ſupra memorem? quodq; alluit infra? Cingit Italiam ab untriõe hadriaticus ſinus: a meridie thuſcum mare hadriaticum ſuperum appellãt: thuſcum inferum. An ne lacus tãtos te lari.m.t.q.f.f.a.ſ.benace marino? uterq; lacus eſt in Italia. Larius ambros tangit: & peruenit uſq; comum. Benacus eſt ex quo mincius flumen oritur: quod præterfluit Mantuam.

Angues ANTO. Anguis: ſcribunt in india ſerpẽtes in tantã magnitudinẽ adoleſcere: ut ſolidos hauriãt ceruos: tauroſq;: Metrodorus circa Rhyndacum amnem in põto: ut ſupra uolantes q̃uis alte: perniciterq; alites hauſtu raptas abſorbeãt: auctor Pli.li.viii.ca.viii. In ſpiram: reuolutionem. Sub antiquos muros: hoc eſt ſub antiqua

Italiæ Maria oppida. Multa ſiquidem italiæ oppida prope mœnia uel intra labentia flumina habẽt. An mare: italia ut Pli. ſcri.li.iii.ca.vi. ſita eſt inter duo maria inferum: & ſuperum: iferum a græcis Thuſcum: & Tyrrhenum uocatur.

Tyrrhenum Superum uero adriaticũ appellant ab adria ĩclyta urbe: ut Strabo ait. Probus etiã inqt. Cingit italiã a ſeptentrione: Adriaticus ſinus ab meridie: Thuſcũ mare adriaticũ ſuperũ appellatur. Thuſcũ inferũ. Lacus tãtos: Larius

Mare Larius uti. Stra.li.v.i.meminit: in Gallia ciſalpina ꝓpe Comũ urbem lacus eſt: quẽ adua fluuius auget: inde amnem Padum ingrediens. Eſt autẽ ut idem ſcribit li.iiii. latius lõgitudinis fere ſtadiorum trecentoꝝ: latitudinis triginta: qui amnẽ eiicit Ticinum ſane grãdem. Benace: Benacus ut Stra. in fi.lib.iiii. ait lacus ſtadiorum quingentum

Lacus Benus lõgitudinẽ habet: latitudinem uero.xxx. de quo Myntius amnis effluit. Eſt etiam lacus Verbanus longitudinis

Verbanus quidem ſtadiorum.cccc. latitudo uero anguſtior eſt q̃ benaci: Emittit fluuiũ aduam: omnes autem tres dicti lacus in padũ influunt: oriunturq; ex alpibus. Lucrinoq; addita clauſtra: lucrinus ſinus uſq; Baias latitudinẽ pan

Lucrinus dit: qui ex exteriori pelago per aggerem longitudinis ſtadioꝝ octo: latitudinis autem unius orbite arcet: illum autẽ ab Hercule traducendarũ Geryone boum cauſa aggregatum fuiſſe perhibent: quẽ cũ pedibus perambulari propter fluctus ingruentes per hyemes ſupne uix poſſet: Agrippa exornatũ melius conſtruxit: leuioribus.n.

Auern⁹ lembis præſtat ingreſſum: intra autem lucrinum ſinum Auernus eſt: qui comprehenſam Miſenũ uſq; tellurẽ manualem efficit inſulam: a maris ſpacio inter ipſum atq; cumas. Eſt autem auernus: & fundo & hoſtio ſinus commodus: & magnitudine: & natura portum continens. uſum tamen portus nequaq; præbẽs: quoniã ante illum lucrinus portus iacet. Supercilia autẽ ardua auernum undiq; circumcludũt: præſter hoſtiũ ſuo qdem tempore amœnis culta: modis inquit Strabo olim autem agreſtibus referta nemoris: & proceris arboribus inuia: nam poſtea auerni lucum ſuccidit: agrippa locis per pulchra adornatis ædificia: hæc ex Stra. Iulia unda. Iulium

Iulius Portus portum intelligit: de quo Sueto. in Auguſto ſic ait. Donec nauibus exinde ægre fabricatis: ac.xx. ſeruorum milibus manumiſſis: & ad remum datis portum Iulium apud Baias immiſſo in lucrinum: & auernum mari: lacũ efficit in quo cum hyeme tota copias exercuiſſet Pompeium inter Milas: & Naulochum ſuperauit.

CHRI. Nec rapit: Sunt qdem ſerpẽtes: ſed nõ tanti quãti apud aſacheos æthiopiæ populos q ſunt uiginti cubitorum: aut quãti in ĩdia q ſecundum Magaſtenem ceruos: & tauros ſolidos haurire poſſunt. Regulus autẽ in punico bello ad flumen Bagradã tormẽtis & baliſtis ſerpentẽ cõfecit centũ uiginti pedũ. Nihilominus & in italia Boiæ ita magnæ efficiuntur: ut ſub Claudio imperatore quædam occiſa ſit: cuius in aluo ſolidus infans ſpectatus ſit. Ego autem eo anno qui ſeptuageſimus ſupra mille ac quadringẽtos a ſalute noſtra enumeratur in agro caſentinati: & in ea apennini parte unde Arno fluuio origo eſt nõ procul ab eo caſtello quod caſteneanum uocant: ſerpentem interfectum uidi cuius magnitudo odoriſeci canis magnitudine non uinceretur: ille autem qui occidit uel tetro ſerpẽtis odore uel alia occultiore cauſa nullo uulnere ab eo ictus nullis uerberibus percuſſus poſt paucas dies e uita exceſſit. Verum hæc rariſſima ſunt. In ſpiram: qđ ſpira ſit dicemus in ſecundo æneí. Mare quod ſupra: mare ſuperum: quod uergit ad ſuperiorem partem mũdi.i. ad partẽ ſeptẽtrionalem q̃ nobis ſublimis eſt: ut hic uertex nobis ſemꝑ ſublimis. Dr autẽ Adriaticũ ab adria colonia etruſcorũ: ĩcipit ãt a pyreneis mõtibus Epiri & ꝑ italiã ſupiorẽ extendit᷑ uſq; gallos. Quoq; alluit ĩfra: Mare thyrrenũ eſt qđ alluit Italiã a meridie: quæ mũdi plaga ĩfima eſt ac depſſa. Vnde dixit in ſuperioribus de polo meridionali: Aſt illum ſub pedibus. ſtix atra uidet: ĩcipit ãt ab hoſtio Vari quod flumen italiã a gallia diuidit: & diſcurrit ad fretum uſq; ſiculũ. Quare autẽ dicat᷑ thyrrenum.i. etruſcum alio loco apparebit. Lari: larius lacus eſt piſciũ copia excellens in gallia ciſalpina propinquus Como urbi a qua etiam comanus appellatur: Ex hoc abdua fluit.

¶SER. An memorē portus:lucrinoq; addita clauſtra:ī baiano ſinu cāpaniæ cōtra puteolanā ciuitatem duo lacus ſunt:Auernus:& Lucrinus:q olim propter copiam piſciū uectigalia magna præſtabant.Sed quom maris impetus plerunq; irrumpēs exinde piſces excluderet:& redemptores grauia damna paterent̄: ſupplicauerūt ſenatui:& ꝓfectus.C.Iulius Cæſar ductis brachiis excludit partē maris:quæ ante īfeſta eſſe conſueuerat.Reliquit breue ſpatium per auernū:qua & piſcium copia poſſet intrare:& fluctus nō eſſent moleſti.Quod opus Iulii dictum eſt.Sed hoc ambitioſe undā Iuliā appellauit fremētem contra moles a Iulio oppoſitas.¶Indignatum magnis ſtridoribus æquor:Indignatū a ſolita excluſum licentia:& indignationē ſuā ſtridoribus prodens: indignatum iō dixit: qa quo tpe in Lucrinū lacū mare immiſſum eſt: deinde terra effoſſa contigit inter ipſum Lucrinum & Auernū: ut duo lacus miſcerētur: & tāta tēpeſtas orta eſt:ut prodigii loco habita ſit: ac nunciatū:ſimulacrū auerni ſudaſſe:pp quod pontifices ibi piacularia ſacra fecerūt.¶Iulia autē: unda puteolanū portū ſignificat.¶Tyrrhenuſq; fretis æſtus: æſtus qdē dixit auerni:quoniā per Lucrinū lacū mare Tyrrhenū influuit in Auernum.¶Auro plurima fluxit:ideſt copioſior fuit in rem precioſorem.

Fluctibus: & fremitu aſſurgēs Benace marino?
An memorē port⁹?Lucrinoq; addita clauſtra?
Atq; indignatum magnis ſtridoribus Aequor:
Iulia qua Ponto longe ſonat unda refuſo:
Tyrrhenuſq; fretis imittitur æſtus Auernis?
Hæc eadem argenti riuos:æriſq; metalla
Oſtendit uenis:atq; auro plurima fluxit.
Hæc genus acre uirū Marſos:pubēq; Sabellā:

¶PRO. Hæc genus acre uirum marſos pubēq; ſabellam Aſſuetumq; malo ligurem uolſcoſq; uerutos:Sabelli gens eſt Italiæ:Apuli iidem appellantur & Dauni:Volſci ueruti ideo dicuntur:q; dolonibus in prælio ſoliti ſint uti.

¶ANTO. Aeſtus:is eſt maris acceſſus:ideſt inquietudo. Vnde & æſtuaria per quæ mare uiciſſim tam accedit:q̄ recedit.fretum autē appellatū q; ibi ſemper mare ferueat:nam fretum eſt: Anguſtum & quaſi feruens mare ab undarum feruore nominatum.¶Metallum:metallum a metallo dicitur:quod eſt ſcrutor uel īquiro. Nā in omni fere materia:una inuenta uena: non procul inuenitur alia: quod & Plinius notauit libro uigeſimo octauo:capitulo octauo.¶Auro:aurum auſtria plurimum gignit neq; ī alia parte terrarum tot ſæculis hæc fertilitas.Italiæ quæ parcitum eſt uetere interdicto patrum:alio qui nulla fœcundior metallorum quoq; erāt tellus &c.Plinius libro trigeſimotertio capitulo quinto.¶Marſos:marſi italiæ populi uelocitate pedum plurimū ad curſum præſtant:ut Diony.ſcribit Solinus autem ait. Marſorum gentem ſerpentibus illæſam eſſe:ſed nihil mirum a Circes filio hii genus ducunt:& auita potentia deberi ſibi ſciunt ſeruitium uenenorum:ideoq; uenena contemnunt.Stra.uero li.v.ait:q; alba marſis finitima eſt in excelſo locata ſaxo prope Fucinus eſt lacus longitudine par pelago.is aūt Marſis & uicinis maximo omnibus uſui fit.¶Sabellam:Sānitas intelligit:qui ut Feſtus ait:dicti ſunt a colle ſamnio:ubi ex Sabinis aduentantes conſederunt.Pli.uero li.iii.c.xiii.ait:q; ſamnites erāt Italiæ populi:quos Sabellos & Samnitas græci dixere:Ea gens:ut Florus li.primo ait: opulenta erat fallax:rapida: ac furioſa: & in exitium urbis pertinax ſexies enim rupto fodere: cladibuſq; ipſis animoſior erat hos tamen quinquaginta annis per Fabios & Papirios patres eorumq; liberos urbs Roma ſubegit ac domuit. Sunt autē Samnites inter campaniam & apuliam: ut oſtendit Strabo libro quinto regionem montanam poſſidentes:& mari non admodum proximi:Hæc autem natio exigua eſt quidem:cæterum fortitudine conſpicua: oſtentata Romanis eorum ſæpiſſime uirtute:tandem quum libertatem aſſequi uellent deſcriuerunt:unde Marſicū exarſit bellum.Marſicum autem ideo nominatum:quoniam a marſis rebellandi ſuſcitatum fuerat initium.

[margin: Aeſtus — Metallum — Fucin⁹ — Samnitii — Marſicum Bellū]

¶CHRI. Benacus: autem eiuſdem galliæ lacus in mōtium faucibus locatus:unde ui uentorum inſurgente ueluti mare uariis tempeſtatibus æſtuet:Benacus Mintium flumen emittit:idem lacus aureas harenas habere dicitur:ſed profecto piſcem gignit nuſquam alio loco repertum:quem incolæ carpionem uocāt ſapore ſuauiſſimo.¶Aeris metalla:nomine metalli uenit quicquid ex terra effoditur:in terræq; uiſceribus:ueniſq; diligētius inquirit̄:Vnde & lapidicinæ metalla appellātur e græco uerbo. Nam μετάλλαω inqro ſignificat.Argētum ēt a græca appellatione eſt:illi enim ἀργύριον dicunt.Fit āt ex argento uiuo & ſulphure albo:plus tamen eſt de aereo:aq̄oq; argenti uiui q̄ de ſulphure.Vnde minus ponderis in eo q̄ in auro.Duplex autem argentū eſt: ſimplex & compoſitum.Simplex liquidum eſt:& argentū uiuū appellat̄:cuius ſubſtātia aquea eſt ſubtili terreno mixta robuſta mixtione:& indiſſolubili:& hoc ineſt ſibi ex magna ſiccitate terrea q̄ nō liqſcit in ſiccitate plana albedinē trahit ex ſubtili terre albedine:& ex admixtione aeris.Argētū autē uiuū cū ſulphure ſunt materia oīum metallorum:Aes uero quod cuprū etiam dicūt ex ſulphure:& argēto uiuo:ut cætera metalla compōitur: ſed plus eſt in eo ſulphuris q̄ argenti:ſed ſulphur eſt terreum non pure rubeū calorē habens adurentē. Argentum uero eſt mediocre nec nimis ſubtile:ut oſtendit Ariſto.aurū autem creat̄ ex ſulphure ſubtili & rubeo: & ex uiuo argēto ſubtili & albo:& plus tamen cōfert ad illud formādū de ſoliditate ſulphuris q̄ de aereo aquoſo uiui argēti: Quapp ſolidius:pōderoſiuſq; eſt q̄ argētū.¶Aere uirum:de numeroſis populis Italiæ ſic loqtur. Pli.Hæc ē illa Italia q̄ Aemilio Paulo & .C.Attilio cōſulibus:nunciato gallico tumultu ſola ſine externis auxiliis:& ſine traſpadanis eqtum.lxx.milla peditū.lxx.milia armauit.& Dion.li.iii.ſcribit romanos q̄ſi Hānibalis aduētum præuidentes cenſum fecerūt:& ciuiū ſuorū & ſociorū decies cētena milia hoīum q eſſent bello apti deſcripſerūt Marſos ultra picenū ueſtini ſunt:& marſi & peligni & marrucini: & frētani ſamnites populi.Natio exigua ē:ſed fortitudine cōpiſcua.Nā & aduerſus romanos fortiter pugnarunt.Idē pro illis ſocii fecerunt.Poſtremo libertatē & ciuitatis cōmunionē cōſeq uolētes repulſam paſſi bellum marſicū excitarūt:ait Stra.de origine marſorum alio loco dicetur.¶Sabellam:ſamniticam:hæc a ſabinis eſt.¶Ligurem:Ligurum genua metropolis eſt.

[margin: Metalla — Argētū — Aes — Aurū — Italia]

¶SER. Aſſuetumq; malo ligurem.i.labori.¶Volſcoſq; uerutos:italiæ populi ſunt.¶Verutos:Iaculo utētes
in modum ueru:uel quia uerutis pugnant.¶ Extulit hæc decios:creauit.Decii aūt duo fuerunt: quorum unus
bello latino:alter gallico ſe pro republica deuouerunt.¶Marios:Marii multi fuerūt:quorum unus fuit ſepties
conſul.¶ Camillos:abuſiue pluralem numerum pro ſingulari:nam Camillus unus fuit:qui a gallis ſublata ſi
gna reuocauit.¶Scipiadas duros bello:ſcipiadas pro Scipionibus dixit:ſicut amazonidū ꝓ amazonū alibi po
ſuit.Scipiones autē duo fuerunt:auus:& nepos:quorū unus legēs uictæ carthagini impoſuit:alter eādē diruit.
Hæc autē omnia plenius in.vi. memorauimus.¶Im
bellē auertis romanis arcibus indū:auertēdo reddis
imbellē.Romanis autē arcibus a romanis urbibus:a
romāo īperio.¶Salue magna parens:poſteaq̄ eā diu/
tius laudauit:uertit ſe ad eā:& bene dicit eam laudās.
¶Saturnia tellus : nam in Italia Saturnus regnauit.
¶Magna uirū:uirorū fortiū : & iā cōcludit laudās eā
a uiris:a fertilitate rerū:a Saturni imperio.¶Tibi res
antiq̄ laudis & artis Ingredior: tibi ī tuā utilitatē ſcri
bo carmē georgicū.Antiq̄ āt laudis: uel magnæ : uel
q̄d apud antiquos ingenti honore fuit agricultura.

Aſſuetumq; malo Ligurē: Volſcoſq; uerutos
Extulit:hæc Decios:marios:magnoſq; cāillos:
Scipiadas duros bello:& te maxime Cæſar:
Qui nunc extremis Aſiæ iam uictor in oris
Imbellem auertis Romanis arcibus Indum.
Salue magna parens frugum Saturnia tellus:
Magna uirum:tibi res ātiquæ laudis:& artis

¶ANTO. Aſſuetūq; malo li.Liguria in ipſis apēninis mōtibus inter Galliā atq; Hetruriā ſita eſt:nihil deſcri
ptiōe dignū habēs:niſi ꝙ uicatim uitā agunt:terrā arantes aſprimā:fatiganteſq; ligonib9:immo uero ſaxa inci
dentes:ut poſſidōius inq̄t ita Stra.lib.v.Diodo.ēt li.vi.ſcribit ligures patriā habitātes aſperā:ac oīno ſterilē pluri/
mo labore:cōtinuoq; uitā purā agere.Venationibus cōtinue uacare:captiſq; feris fructuū inopiā ſuſtētare:in ter
ra cubare:ut plurimū:hocq; pacto piſco more abſq; apparatu aliquo uiuere.Denique mulieres uiroꝝ uiros fe/
raꝝ robur:& uires:hr̄e feroces eā:& acuti īgenii:nō in bello ſolū:ſed in cōmuni uita &c.Propter ſupradicta igit̄
mala:& labores ait Maro.Aſſuetūq; malo ligurē: nō autē malo.i.latrociniis:ut quidā uolūt pp illud æneī.Vale
ligur.&c.nā poeta hic eos laudat:& Dio.uitā purā agere eos ſcri.¶Volſcoſq; uerutos:Diōy.alicar.li.vii.iq̄t Vrbs
Velitræ uolſcorū īſignis Velitræ magna ipſa:& populoſa:hæc ille pp q̄d legēdū ē apud Sylliū li.viii.ſetia: & ī celebri mi/
ſerūt ualle uelitræ.i.frequēti ualle:Nā adhuc ueſtigia appiæ uitæ in eius ualle exiſtūt diſtātis a mœnibus ſtadia
.xii.uel circa.Celebrat̄ ēt hodie cōtinue urbs ipa a peregrinis illac trāſeūtibus:quū ab urbe Roma Neapolim pe
tūt:& ecōuerſo.Fuit idē Auguſt.Octauius oriūdus:de quo late apud Trāq̄llū q̄ īter alia ſic ait:Velitrix ātiq̄tus ta
cta de cælo parte muri reſpōſum eſt eius oppidi ciuē quādo reꝝ potiturū:ſero tamē documētis apparuit oſtētū
illum Auguſti potentiā portēdiſſe.Diſtat autē ab urbe Roma uiginti milibus paſſuū:ab lanuuio uero milibus
Verut9 paſſuū tribus.¶Verutos:Verutū eſt tellū breue:& anguſtū:ut ſcribit Nonius.Probus uero īquit.¶Volſci ueru/
ti:ideo dicuntur ꝙ dolonibus in prælio ſoliti ſint uti.¶Decios:de iis & reliquis late Plinius de uiris illuſtribus.
¶Scipiadas : ut.P.Scipionē & Gneū fratres:qui ī hiſpania ꝓ romāo imperio occubuerūt:& Corneliū Scipionē
Publii filiū qui deuicta Carthagine Affricanus dictus eſt.Cuius frater.L.Scipio ob aſiam deuictā aſiaticus eſt ap
Scipio/ pellatus:& Gnei Scipionis.P.Corneliū Naſicā filiū qui in tota urbe uir optimus iudicatus eſt.Adde & iis Scipio
nem nē æmilianū Carthaginis exitiū.De Scipionibus autem hæc & plura Plutar.Cæſar. Auguſtū intelligit: nam ut
ſcribit Lutius Florus ſcythæ miſerant legatos Auguſto & ſarmatæ amicitiam petentes:ſeres etiam habitāteſq;
ſub ipſo ſole indi cum gemmis & margaritis:elephātoſq; inter munera trahentes nihil magis q̄ longinquitatē
uiæ imputabant:quam quadriennio impleuerant:Parthi quoq; quaſi in uictoria permanerēt:rapta clade craſ/
Satur/ ſiana ſigna r etulere:hæc ille meminit etiam Sueto.¶Saturnia tellus:Saturnus enim in Italia regnauit:quo tem
nus pore aureū ſeculum fuiſſe aiunt: conſtruxitq; urbē in mōte Capitolino: quam Saturniam appellauit:hic Ma/
ro libro.viii.ait Hanc Ianus pater:hanc Saturnus condidit arcem:Ianiculumq; illi: huic fuerat ſaturnia nomen
& Varro ſcribit.Tarpeiū montem Saturnium a ſaturno appellatum:& ab eo ſaturniam terram.¶Magna uiꝝ:
ordo eſt:magna parens uirum:repetit enim parens.¶Antiquæ laudis:quanta agricolis laus eſſet olim circa prī
cipium aperuimus.præterea antiquorum multis in italia uinearum culturum laudata fuit:de quo uideto Pli/
nius libro decimoquarto:capitulo ſexto Laudabatur item Italia ob generoſa uina de q̄bus item Pli.lib.xiii.c.ix.
¶CHRI. Verutos:quia tenis q̄ ueribus ſimilia eſſent utebantur in bello.¶Te maxime Cæſar:magno artifi
cio iam ꝑuenit ad laudes Cæſaris quod maxime cupiebat:& ita rem deduxit:ut neq; a laudibus italicis quas ſi/
bi propoſuerat aberrare.Neq; qua quidem re omnis laus euaneſcit quicq̄ per adulationem inferre uideat̄.¶In/
dum:ad indos nunquam peruenit Cæſar: ſed blanditur illi quia pacato orbe terrarum indurum legatio ad
eum romam uenit:intelligit autem de Arabia q̄ domuit per.C. Aquilium & æthiopiam quam ſuperauit per
Petronium:ſalue:mira:& breuiſſima concluſio:nam hac dictione ſalue colligit ex ſuperioribus eā eſſe dignam
ueneratione.Deinde per fruges infert copiam omnium quæ ex terra gignuntur quæ diximus eſſe ꝓ bonis cor
poris per uiros intelligit uirtutes illorum:& egregia facinora quæ poſuimus pro bonis animi. Præterea opera
humano artificio edita: ut urbes oppida : & quæ iis ſimilia ſunt quæ regioni erunt loco bonoꝝ fortunæ.¶Sa/
turnia.q.d.digna quæ ſaturnia appellet̄ digna quæ ſaturnum auctorem:p̄ceptoremq; tum morū tum agricul/
turæ habuerit.Tunc enim p̄ceptore dignus eſt diſcipulus cum illi ſeſe parē addiſcendo reddidit.¶Saturnia:ſa/
turnū ueteres putabant largitorē oīum fœlicitatū.Hinc fertilia loca ſaturno dedicabant.Ergo ſaturnia.i. ferti/
lis.Diony.aūt alicarna.ait in primo lib.Nullam terram fertilitate italiæ cōparabo:in quo loco demōſtrat quic/
quid eſt quo carere uita nō debeat nuſquam eſſe p̄ſtantius q̄ in italia.¶Tibi.n.ideſt in honorem tuum deſcribo
artem ipſam agriculturæ ex qua tibi prouenerunt laudes quæ antiquæ fuerunt: utpote a ſaturno profectæ.

Ingredior ſanctos auſus recludere fonteis:
Aſcræumq; cano Romana per oppida carmē.
Nunc locus aruoꝝ īgeniis: quæ robora cuiq;:
Quis color:aut quæ ſit rebus Natura ferēdis.
Difficiles primum terræ:colleſq; maligni:
Tenuis ubi Argilla:& dumoſis calculus aruis:
Palladia gaudent ſilua uiuacis Oliuæ.
Indicio eſt tractu ſurgens Oleaſter eodem
Plurimus:& ſtrati baccis ſilueſtribus agri.
At quæ pinguis humus:dulciq; uligine læta:
Quiq; frequēs herbis:& fertilis ubere cāpus:
Qualem ſæpe caua montis conualle ſolemus
Deſpicere:huc ſūmis liquunt̄ rupibus amnes:
Felicemq; trahunt limum:quiq; edit.s Auſtro:
Et Filicem curuis inuiſam paſcit aratris.
Hic tibi præualidas olim:multoq; fluentes
Sufficiet Baccho Vites:hic fertilis uuæ:

¶SER. Aſcræumq; carmē:heſiodicū:nam Heſiodus aſcræus de ciuitate aſcra fuit.¶Nūc locus aruorum: nūc inquit tēpus eſt naturā agrorū deſcribere.¶Ingeniis: naturis. Multi culpant hoc loco Virgilium:ꝙ in unū coegit quatuor librorum ꝓpoſitiones.Nam & de aruo:& de conſito:& de paſcuo:& de florido:iſto loco commemorat:quod iō nō eſt reprehendendū:quia nō ea late exequitur:ſed carptim: & breuiter tranſit: quæ latius explanat in ſingulis.¶Quæ robora cuiq;:ꝗ ſit unius cuiuſq; poſſibilitas.¶Quis color: ꝗ ſpecies:ſicut dicimus: quo colore ille recitauit.i.ſpecie:licet breuiter ēt ſit dicturus de colore terrarū.¶Difficiles: pene ſteriles:& parū creantes.¶Colles maligni.i.infœcundi.¶Tenuis ubi argilla:ſine humore:qa eſt & pinguis.¶Dumoſis:ſpinoſis:& uepribus plenis.¶Calculus:lapis breuis terræ admixtus:dictus calculus: ꝙ ſine moleſtia ſui breuitate calcet̄.¶Viuacis oliuæ:diu uiuētis: hinc ſupra Tardæ creſcētis oliuæ.Res enim diu duratura tarde creſcat neceſſe eſt.¶Tractu:plaga regiōe.¶Oleaſter: olea ſilueſtris.¶Plurimus:abūdans.¶Strati agri: opti.¶Baccis ſilueſtrib⁹:oliuis & oleaſtro natis.¶Dulciq; uligine læta:terræ uligo ꝓprie eſt naturalis eius humor:ex ea nunꝗ recedens:bene autem dulci addidit ad diſcretionem amaræ:uliginoſus ergo ager eſt ſemꝑ humidus.Nam humidus dicit̄ qui aliquando ſiccat̄.¶Felicē limū:terrarum ſcilicet.i.fertilē.Nā flu minū limus eſt noxius.¶Huc:illuc.¶Filicē curuis īuiſam:filicis radices ſibi inuicem nexæ etiam quom auulſæ fuerint renaſcunt̄.¶Olim:quouis tempore.

¶PRO. Aſcræumq;.c.r.p.o.c.Aſcra uicus ē bœotiæ:in quo exiſtimat̄ natus Heſiodus:qui ſcripſit ἐργα καὶ ἡμέρας: Quo libro agri quoq; cultus rationem ſtringit: Et ideo ſe dicit aſcræum carmen Virgilius per romana oppida canere.

¶ANTO. Sanctos fontes:muſaꝝ.ſ.¶Aſcræū carmen:Heſio.aſcræi ītelligit:q princeps omniū de agri cultura ꝑcepit:& carmine executus ē quē poſtea Maro hic in Geor.immitatus eſt.De aſcra āt latius ecloga.vi.igeniis.i.naturis & ꝗlitatibus.Ingeniū nāq; dr̄ ſua ſpōte natura qd̄ hic ēt Nonius ītellexit.¶Primū cano.ſ.Difficiles primū:ſenſus eſt ꝙ terræ difficiles colles maligni ſteriles.Terra ubi eſt tenuis argilla:& arua calculis plena oliuis gaudēt.¶Tenuis argilla:nō pinguis creta.Pli.lib. xvi.ca.v.ſcribit argilloſam terrā eē ꝗ operi difficillima quæq; raſtros ac uomeres īgētibus glebis oneret. Calculus:lapillus:dulci uligīe:dulci pīguetudīe:& naturali humore nō āt amara.¶At ꝗ pīguis humus:ſenſus ē:ꝙ humus pinguis:& fertilis dulci uligine: & cāpus herboſus:& fertilis hubere:& abundātia:qualis cāpus in mōtis cōualle eſſe ſolet:& agri q expoſitus eſt auſtro:& q fœlicē habet uitibus cōueniūt:& uina optima ꝓducūt.¶Mōtis cōualle:Cato agrū optimū iudicat ad radicē mōtiū:planicie in meridiē excurrēte:quæ eſt totius italiæ ſitus Pli. li.xvii.ca.v.¶Filicē inuiſam aratrix:id ait:qa ex una radice ꝗ plures exeūt filices: & radices ipſæ longæ ſunt ī obliquū qbus qdē ſues pīgueſcūt:folia cimicē necāt ſerpētē nō recipiūt:Pli.li.xxiiii.c.xliiii.¶Præualidas:āplas.¶Sufficiet:ſubminiſtrabit.¶Baccho:uino.¶Fertilis.ſ.ē.¶Laticis:uini.¶Pateris & auro.i. pateris aureis ꝑ Endyadin.

¶CHRI. Auſus: tāquā rē arduā: & pene ſupra meas uires.¶Aſcræū:ſnīa ē primus apud latinos de re agraria uerſibus ſcribā īmitatus Heſio.Nā oratione ſoluta ſcripſerāt ante eū latinæ.M.Cato ſaſernæ duo pater: & filius Tremelius ſcrofa.M.Teren.Varro.imitatus:ergo Heſiodū q uerſibus græce de re agraria ſcripſit.Quāuis idem Menecrates Epheſius fecerit.¶Aſcræū:q ex aſcra fuit:hæc ut ipē ſcribit penes Heliconē eſt.Vituperat̄ ēt ab eo ſuis uerſibus:appellat.n.rus īfelix & ꝙ hyeme dirū ſit æſtu triſte:& nullo tpe optabile.¶Nūc locus: pene propoſitionem reſtaurat.¶Ingeniis:tranſlatio eſt ab hoīe.Habet.n.aīus humanus duplicē uim alterā qua percipiant:alterā qua iam ꝑcepta retineant.Et illā qdē docilitatē hanc̄ memoriā appellāt.Vtrūq; autē cōplectunt̄ cū ingeniū dixerūt.Ergo in hoc loco ingeniū dixit īnatam:cōnaturalemq; uim quæ quidē uaria in uariis terrarum generibus reperitur.¶Quæ robora:ad qd quæq; ualeat:& interpretatus eſt quid dixerit ingenia.¶Filicē: Filicis teſte Pli.duo ſunt genera:alterū nec florē hēt nec ſemē phtergia uocāt græci:quam maſculū putāt ultra bina cubita creſcūt:nec graui odore ſunt:ex una radice plures exeūt.Alteꝝ genus philipterō dicūt:uel peterim eſt nō fruticoſa breuior:molliorq;:ac dēſior ad radicē cauliculata:Radices utriq; lōge:in obliquū nigræ:ꝑcipuæ cū inaruere.Difficile illa agri purgant̄:tamē renaſcunt̄ nuper ortæ:& adhuc tenellæ baculo decutiunt̄.¶Capellas urētes culta Caprarū morſus arboribus exitialis eſt.Oliuā ēt lābēdo ſterilē reddit hoc aīal:ſunt q credant hoc ꝓuenire ex illarū febricitanti:adurentiq;:& iccirco peſtilenti anhelitu.Aiunt.n.capras nunquā febre carere.Ob idq; in uēditiōibus a priſcis nō eē ſolitū ꝑſtari de ſanitate:ſatiſq; fuiſſe ſi uēditor diceret.Aīo has capras beneq; bibere.Refert āt Archelaus nō naribus ſed auribus ſpirare.Ferūt quiq; mēſibus ut oues pariūt ꝗ ēt quaternos raro ſenos. In paſcēdo ſemꝑ ad altiora progrediunt̄ pingueſcūt pinguedine ſterileſcūt.Quibus cornua ſunt annoꝝ numerū ꝑ icrementa modorū oſtendūt ꝗ illis carēt mutilæ dicunt̄.Tōdent̄ in Cilicia capræ ut alibi oues.In Syria auribus menſura palmari:& dodrantali:ac nōnullæ demiſſis adeo ut ſpectēt ad terrā ait Ari.Vita ad octauū annū.

Ingen⁹ · Filix · Capræ

¶SER. Pateris & auro.i.pateris aureis:endyadé facit:ut Molléq; & mõtis.¶ Píguis tyrrhenus:uíctimarum .ſ.carnibus:ut Plau.in aulularia:tibi dabit pinguior fidicina qa pp aſſidua ſacrificia pígues fiũt.¶ Inflauit ebur: tibiarũ dicit:qbus in auẽ ſacerdotis cani ſolebat.¶ Lãcibus pãdis:aut patulis :aut extorũ pondere curuatis.¶ Fumãtia reddimus exta:ſacerdotũ uſus eſt uerbo.Reddi enim.dicebantur exta cũ probata & elixa aræ ſupponebã tur.¶ Aut urẽteis culta capellas:Omne enim qd' momorderint urunt & exſiccãt : unde eſt:Et admorſo ſignata in ſtirpe cicatrix.¶ Saturi:aut fœcũdi:aut qd' eſt iuxta oppidũ ſaturũ.Tarentũ.n.& ſaturũ uicinæ ſunt ſibi calabriæ ciuitates.Horatius:Me ſatureiano uectari rura caballo.¶ Et qualem amiſit Mãtua cãpũ:quãdo.ſ. Aug.agros Mãtuanos cũ agris Cremonẽſium militibus ſuis dedit:dicit aũt campũ aptũ ad paſcẽda aĩalia. ¶ Niueos cygnos:cãdidos.¶ Herboſo flumĩe : pratis iuxta flum̃ poſitis.¶ Liqdi fontes: puri ſine peſtilẽtia. ¶ Et quãtũ lõgis carpẽt armenta diebus Exigua tãtũ gelidus ros nocte repone:ut in æneide diximus: hoc dicit Varro:ubertatẽ fuiſſe ĩ roſulano agro:poſtq̃ uelinus ſiccatus eſt lacus:ut ibi longã perticã magnitudo ſuparet herbaꝝ.¶ Nigra fere:nõ per oĩa nigra:ſed pene.¶ Píguis terra:craſſi & abũdãtis humoris.¶ Putre ſolũ:ſolubile.¶ Hoc imitamur arãdo Hæc arãdo ĩ ſpicimꝰ & uideť ſolemꝰ.¶ Optĩa frumẽtis:ſubaudi ẽ: huiuſmodi terra.¶ Aequore.i.agro uel cãpo.¶ Plura domũ tardis : plura cõpatiuũ ẽ:nã dic̃ huiuſcemodi terrã tãtæ fertilitatis eẽ:ut ex nullo agro ãplius agricola aliqs frumẽtum colligat:q̃ ex ea q̃ huiuſcemodi eſt. ¶ Domũ decedere.i.ad domũ redire. Tardis autem iuuencis:grauaris pondere ex copia frumenti.

Hic laticis:qualem pateris libamus:& auro:
Inflauit cum pinguis ebur Tyrrhenus ad aras:
Lancibus & pandis fumantia reddimus exta.
Sin Armenta magis ſtudium:Vituloſq; tueri:
Aut ouium fœtus:aut urenteis culta capellas:
Saltus:& ſaturi petito longinqua Tarenti:
Et qualem infelix amiſit Mantua campum
Paſcẽtem niueos herboſo in flumine Cygnos.
Nõ liquidi gregibus fontes:nõ gramĩa deſunt.
Et quantum longis carpent armenta diebus:
Exigua tantum gelidus Ros nocte reponet.
Nigra fere & preſſo pinguis ſub uomere terra:
Et cui putre ſolũ (nãq; hoc imitamur arando)
Optima frumentis:non ullo ex æquore cernes
Plura domũ tardis decedere plauſtra iuuẽcis.

¶PRO. Hic laticis.q.pate.l.e.a.Infl.c.p.ebur.Tyrrhenus ad aras pinguis.Tyrrhenus thuſcus tibicen ſignificatur:uel q; nõ ſit ſubtilis muſice barbara:uel q; tumeãt bucchæ inflantes tibias:q̃ ſignificanť ebore dicto. ¶ Saltus & ſaturi petito.l.t.Et qualẽ.i.a.m.c.Tarentũ oppidũ in Italia.Cõdiderũt pthenidæ: hoc eſt exules lacedæmoniorũ duce phalanto.In finibus autẽ tarentinorũ eſt locus:quẽ ſaturium uocant.Vnde ẽt paludẽ ſaturã: Quoius etiã in.vii.mẽtio ẽ: quũ ait Virgil.Qua ſature iacet atra palus.g.q.p.i.q.i.u.a.m.m.c.ufens Saturi: Saturi ergo tarẽti a ſaturio loco:uel a ſatura palude dixit.Quidã dicũt tũ ob agri bõitatẽ:tũ ab loco quodã ſaturo:q eſt ꝓpe tarẽtũ ſaturũ cognomĩatũ:dŕ ãt Tarãtẽ neptũi filiũ lacedæmõia ciuitate ex ſaturia Mĩois cretẽſiũ regis filia ꝓcreaſſe filiũ.Hũc ꝓiectũ naufragio facto delphinꝰ ĩ Italiã euexiſſe dŕ:Quoiꝰ hodieq; teſtimõiũ mãet.Nã ĩ mũicipio tarẽtĩorũ hoĩs effigies ĩ delphino ſedẽtis ẽ a Saturia uxore eũ locũ ſaturia appellaſſe ferť.Et poſtea ei loco ex ſuo noĩe nomen tarẽtũ ĩpoſuiſſe.Ideo ĩfelicẽ Mãtuã dicit:qa mãtuanis q; a rõanis deſciuerãt agri adẽti ſunt.

¶ANTO. Libamus ad aras.ſ.píguis tyrrhenꝰ.Thuſcus:tibicen ſignificatur : uel q; nõ ſit ſubtilis muſicæ uel q; tumeãt buccæ ĩflãtes tibias q̃ ſignificanť ebore dicto:Probꝰ ſcribit potiꝰ tamẽ píguis uictimaꝝ carne.¶ Ebur tibiã ĩtelligit:q̃uis tubã nõ tibiã Tyrrheni iuenerint.Vnde Vir.Tyrrhenuſq; tubæ mugire p æthera clangor : & Pli.lib.vii.ſcribit Aeneã tubã inueniſſe Piſeũ Tyrrhenũ:obliquam tibiã Mydã in phrygia: geminas tibias Marſiam.In eadẽ gente lydios modulos Amphion:cum tibiis canere uoce Trozenius Dardanus ĩſtituit. Adhibebatur autẽ tuba nõ ſolũ ĩ p̃liis:ſed in oĩbus Feſtis diebus pp laudis uel gaudii claritatẽ.Vnde & in pſalterio dŕ. Canite initio mẽſis tuba in die ĩſigni ſolẽnitates ueſtræ:præceptũ.n.fuerat iudæis ut initio nouæ lunæ tuba clangerent.Tibias.autẽ diu funeribus ferũt adhibitas mox & ſacris gẽtiliũ.¶ Tyrrhenus:tyrrhenos romani Hetruſcos appellãt:atq; Thuſcos.Græci uero eos hoc noĩe noĩauerũt a tyrrheno Atys filio:q ex Lidia colonos hãc ĩ regionẽ dimiſit.Cæterũ thuſciæ lõgitudinẽ maximã a luna uſq; Oſtiam:p littus ſtadiorũ milibus duobus & qngentis ſcribit Strabo.li.v.& Pli.li.iii.ait:q; tyrrheni a ſacrifico ritu lingua græcorũ thuſci ſunt noĩati.¶ Pãdis:curuis.Magis ſtudiũ: ſupple eſt tibi.¶ Aut ouiũ fœ.aut &c.s cũ ſua uocali p̃cedẽti tolliť in ſcãſione : qdã uero textus antiq fœtũ habẽt.¶ Vrẽteis culta capel.hoc ideo:qa ut Pli.ſcribit li.viii.ca.xlvii.Capris aĩa eſt:q̃ ouibus ardẽtior: earũq; morſus arbori exitialis:oliuã lãbẽdo quoq; ſterilẽ faciunt:eaq; ex cauſa Minerue immolantur.¶ Saturi tarenti:a ſatura palude ei uicina:uel ob agri bonitatem:ut Probus ait.¶ Longinqua ta.eſt.n.Tarẽtũ Calabriæ ꝓxĩa urbs extrema italiæ de quo late Stra.li.v.Florus ſcri.tarẽtũ Calabriæ quõdã:& Apuliæ :totiuſq; Lucaniæ caput poſitũ ĩ ipſis adriatici maris faucibus.¶ Mãtua cã.de amiſſis Mãtuæ aruis late dixĩus ĩ argumẽto tityri.¶ In flu.Myntio uidelicet q Mãtuã p̃terfluit.Exigua tm̃ Cæſar uopiſcus cũ cãm apud cẽſores ageret cãpos Roſiæ dixit italiæ ſumẽ eẽ ĩ qbꝰ ptica pridie relicta gramẽ opiret:ſed nõ niſi ad pabulũ ꝓbãt Pli.li.xvii.c.iiii.¶ Nigra:pulla terra ẽ optĩa:& opi ſatiua:q̃ tẽperatæ ubertatis eſt malis:faciliſq; culturæ nec madida nec ſitiẽs:& poſt uomerẽ nigreſcens:& quã recentẽ exqrũt improbæ alites uomerẽ comitantes:coruiq; aratoris ueſtigia ipſa rodentes Pli.li.xvii.c.v.¶ Nãq; hoc imitamur arãdo : ſenſus ẽ q; arãdo fit ſolũ putre: neq;.n. ut inqt Colu.lib.ii.ca.ii.aliud eſt colere q̃ ſoluere & fermẽtare terrã:ideoq; maximos q̃ſtus ager præbet.¶ Plauſtra: de iis libro Geor.primo.

Tibia
Tuba
Tyrrhenus
Caprarum Morſus
Tarẽtũ

¶CHRI. Putre ſolum:Nam hoc facile ſe radicibus frumenti peruium præbet: a radicibus autem omne alimentum accipit planta.¶ Tardis:quoniam ponderoſiora grana inſunt.

¶SER. Aut unde iratus: ſcilicet infœcunditati diuturnæ. ¶ Antiquaſq; domos: aut re uera antiquas: aut caras. Saluſtius: Tantum antiquitatis: curæq; maioribus pro italica gente fuit. Eſt autem ecbaſis in iſta deſcriptione. ¶ Enituit: fertilitate iucundus extitit. ¶ Impulſo uomere: immiſſo aratro ſcilicet ab agricolis. ¶ Ieiuna glarea: ſicca & ſterilis terra. Caſia & roſmarinus apibus aptæ ſunt herbæ. ¶ Tophus ſcaber: lapis aſperrimus. Vnde & ſcabies dicta ab aſperitate. ¶ Nigris chelydris: nocentibus. ¶ Negant: ſcilicet Nicander & Solinus: qui de his rebus ſcripſerūt. ¶ Dulcē ferre cibū: ordo eſt æque dulcē: hoc ē tam dulcē. ¶ Quæ tenuē exhalat nebulā: nūc dicit agrum omnium rerum feracem: quatuor qppe imitatur genera agrorum: qui ſolus poteſt: quod illi quatuor: ſicut ſequentia indicant. ¶ Fumoſq; uolucres: quaſi fumos: ſcilicet ex hūore. ¶ Quæq; ſuo ſemper: naturali ſcilicet non coacto. nam cum ager alia quā ei natura dederit: aut amplius profert: per ſtudium culturæ cogi uidetur: hic autem de eo dicit qui herbis naturaliter abundat nam hoc. ¶ Viridi ſe gramine ueſtit: ideſt herbis ſemper eſt plena: nō per ſemen acceptis: ſed naturaliter prolatis. ¶ Nec ſcabie & ſalſa rubigine ferrum: proprie eſt. Nam rubigo qˀſi ſcabies ferri eſt. ¶ Talem diues arat capua: ideo diues quia talem arat. ¶ Et uicina ueſeuo: ueſeuus mōs eſt liguriæ ſub alpibus poſitus. Nam campaniæ mōs quidam ueſuuius dicitur: pro quo multi ueſeuum poſitum uolunt.

Aut unde iratus ſiluam deuexit arator:
Et nemora euertit multos ignaua per annos:
Antiquaſq; domos auium cum ſtirpibus imis
Eruit: illæ altum nidis petiere relictis.
At rudis enituit impulſo uomere campus.
Nam ieiuna quidem cliuoſi glarea ruris
Vix humiles apibus caſias: roremq; miniſtrat.
Et Tophus Scaber: & nigris exeſa Chelydris
Creta: negant alios æque ſerpentibus agros
Dulcem ferre cibū: & curuas præbere latebras.
Quæ tenuē exhalat nebulā: fumoſq; uolucres
Et bibit humorē: & cū uult ex ſe ipſa remittit:
Quæq; ſuo uiridi ſemp ſe gramine ueſtit:
Nec ſcabie: & ſalſa lædit rubigine ferrum.
Illa tibi lætis intexet uitibus Vlmos.
Illa ferax oleæ eſt: illam experiere colendo
Et facilem pecori: & patientem uomeris unci.
Talem diues arat Capua: & uicina Veſeuo

¶PRO. Talem diues arat capua & uicina ueſeuo Ora iugo & uacuis Clanius non æquus acerris: Veſuuius mons eſt in campania: uino fertilis: quem ueſeuum iugum dicit. Eiuſdem campaniæ flumen Clanius iuxta acerræ nomine: ſed gigantis nomine Clanius dictus eſt: ideo dicit: ut Metrodorus ait. Nō æquus autem idcirco accerris exiſtimatur: quod eas ſæpe inundet quæ uacuæ iccirco dicuntur: qꝫ pene deſertæ ſunt.

¶ANTO. Siluam deuexit: noualem intelligit: cæſa uetere ſilua: uideto in tityro de nouali. ¶ At rudis: ideſt ſterilis: & macer. ¶ Enituit: incanuit: non nigruit uti pingui agro euenit. ¶ Ieiuna glarea: ideſt ſicca: macraq; terra minutiſſimis lapillis mixta: Glareoſum oleis ſolum aptiſſimum ī Venafrano: Plinius ſcribit libro decimoſeptimo capitulo quarto. ¶ Caſias: de caſia late ecloga ſecunda Plinius libro præterea ſecundo: uigeſimoprimo capitulo de cura: & pabulo apium ait: harum ergo cauſa oportet ſerere thymum: roſam: uiolas: lilium: fabam: caſiam: & plura. ¶ Humiles: candidæ enim caſiæ magis ſe humi ſpargunt: ſuntq; odoratæ. ¶ Roremq;: rorem marinum intelligit. ¶ Tophus ſcaber Plinius libro decimoſeptimo capite quarto ait: qꝫ tophus ſcaber natura fricabilis expetitur quoq; ab auctoribus pro uitibus: ſcilicet Sequenti uero capite inquit: fruges alit tophacea alba: quæ ſi ſit inter fontes reperta eſt ad refinitum fertilis. ¶ Chelydris: Calabria chelydris frequentiſſima eſt: ut Solinus ſcribit titulo de italia. ¶ Diues capua. Stra. libro quinto ſcribit capuam Campaniæ caput eſſe: Campaniamq; campos omnes felicitate ſuperare. Et Plinius libro. xviii. inquit qꝫ quantum uniuerſas terras campus ille campanus antecedit tantum ipſum pars eius quæ leboriæ uocatur: quem phlegreum græci appellant: finiunturq; leboriæ uia ab utroq; latere conſulari: quæ a puteolis: & quæ a Cumis Capuam ducit. ¶ Veſeuo iugo: Veſeuus: ueſuius: & ueſuuius dicitur eſt autem mons in campania teſte Solino: qui ut Scribit Strabo libro quinto amœniſſimis habitabatur agris excepto cacumine. Dicunt alii Neapoli ad quartum lapidem proximum eſſe. De hoc Plinius iunior quomodo ſuo tempore arſerit: late ſcribit libro quinto epiſtola uero. xvi. &. xx. Glarea

¶CHRI. Siluam: hoc noſtra tempeſtate uſu compertum eſt: cum īculta & ſiluoſa noſtri appennini iam coli cœpta ſint. In quibus ex ſingulis ſextariis ſupra uigeſimoquinto reddidiſſe manifeſtum ſit. ¶ Antiquas domos. Vtitur Ecbaſi: ut aſperitatem præceptorum huiuſcemodi feſtiuitate exilaret. ¶ Rorem: Roſmarinus appelatur: græce uero dicitur Libanotis. ¶ Veſeuo: Et Veſuuius & Veſulus & ueſeuus dicitur: iſte mons Veſuuius igitur campaniæ eſt: cui ab oriente Pompeii ſunt: nec procul eſt Neapolis: & nola & Nuceria: de hoc ſcribit Strabo: Hiſce locis incumbit mons ueſuuius amœniſſimis: habitatus agris: excepto cacumine fructum nullum ferente. Sed cineres in proſpectu habente & cauernoſo antra ſaxis ignibus arroſis. Ergo plagam iſtam prioribus annis ardere ſolitam coniecturis aſſequimur. Reſtinctam autem eſſe ceſſante materia: Quæ forte fertilitatis illius loci cauſa extitit. Excoctas enim glabas pingue aliquid habere qdˀ uberiores fructus afferat. Eſt autem locus iſte nobilitatus morte Plinii nouocomenſis. nam dum ignium ex hoc monte ſcatentium miraculum uiſere cupiens incautius nauim accendit fauilla: ac cinere oppreſſus: neq; aduerſantibus uētis remeare ualens periit. Idem baſſo poetæ eueniſſe dicunt. Montem autem hunc Veſuuium uterq; Plinius: & Suetonius de uiris illuſtribus: & Pompeius: Strabo: & Euſebius de temporibus appellāt. Et præterea Veſeuus alpium mons: e cuius radicibus effluit padus: Sed de huius fertilitate nemo extat auctor. Veſuuius

Ora iugo:& uacuis Clanius nõ æquus Acerris
Nunc quo quanq; mõ poſſis cognoſcere: dicã
Rara ſit:an ſupra morem ſi denſa requiras:
Altera Frumẽtis quoniã fauet: altera Baccho.
Denſa magis Cereri:rariſſima quæq; Lyæo.
Ante locum capies oculis:alteq; iubebis
In ſolido puteum demitti: omnemq; repones
Rurſus humũ: & pedibus ſũmas æqbis areas.
Si deerit rarum pecoriq;:& Vitibus almis
Aptius uber erit:ſin in ſua poſſe negabunt
Ire loca:& ſcrobibus ſuperabit terra repletis
Spiſſus ager:glebas cunctantes: craſſaq; terga
Expecta:& ualidis terram proſcinde iuuencis
Salſa autem tellus:& quæ perhibetur amara:
(Frugibus infelix ea nec manſueſcit arando:
Nec Baccho genꝰ:aut pomis ſua noĩa ſeruat)
Tale dabit ſpecimẽ:tu ſpiſſo uimine quallos:
Collaq; Prælorum fumoſis deripe tectis.
Huc ager ille malus:dulceſq; a fontibus undæ
Ad plenum calcentur:aqua eluctabitur omnis
Scilicet:& grandes ibunt per uimina guttæ.
At ſapor indicium faciet manifeſtus:& ora
Triſtia tentantum ſenſu torquebit amaror.
Pinguis item quæ ſit tellus:hoc deniq; pacto
Diſcimus.haud unq̃ manibus iactata fatiſcit:
Sed picis in morẽ ad digitos lẽteſcit habendo.
Humida maiores herbas alit:ipſaq; iuſto
Lætior.ah nimium ne ſit mihi fertilis illa:
Neu ſe prævalidam primis oſtendat ariſtis.
Q uæ grauis eſt:ipſo tacitã ſe pondere prodit:
Q uæq; leuis.prõptũ eſt oculis ꝑdiſcere nigrã.
Et q̃ſquis color.at ſceleratum exquirere frigus
Difficile eſt.Piceæ tantum:Taxiq; nocentes

¶SER. Et uacuis claniꝰ nõ æquꝰ acerris: Acerræ ciuitas ẽ cãpãiæ haud lõge a Neapoli q̃ clanius ꝑterfluit fluuius:cuiꝰ freq̃ues ĩundatio eã exhaurit:uñ ait uacuis.i.ĩfreq̃uẽtibꝰ.¶ Supra morẽ:abũdãter plus æquo. Iſti aũt uerſus ĩcõparabiles ſt̃ tãtã hẽnt ſine piſſologia aliq̃ repetitionẽ.¶ Dẽſa magis cereri:bene adidit magis. Nã hoc uult oñderẽ qd ubi meliꝰ naſcit̃.põt eteñ frumẽtũ ĩ rara:& uinũ ĩ dẽſa:ſed nõ feliciter naſci.¶ Locũ capies:eliges: ut Aut cacaperẽ aut captas iã deſpectarẽ uidenẽ.¶ In ſolido:ne ager ſit cõcauus.¶ Aptiꝰ uber erit:aptior ubertas & fertilitas.¶ Glebas cũctãtes:ualidas:graues:& magnas:ut Auiduſq; refrigit Cũctãtẽ.¶ Expecta:ꝓba.¶ Nec mã ſueſcit arãdo:dũ arat̃ alibi de arboribꝰ Ita exuerĩt ſiluestrẽ aĩum.¶ Sua noĩa ꝓpriã generoſitatẽ:ut & nos aliqđ nomẽq;:decuſq; geſſimus.¶ Tale ſpecimẽ: talẽ ꝓbationẽ.¶ Spiſſo uimĩe q̃llos:ſpiſſo uimĩe ꝓ ſpiſſi uiminis.¶ Prælor̃.i.q̃llos ꝑ quos uinũ đfluit:q & ipi a colãdo dicti ſt̃.Præla ãt trabes ſt̃ : qbꝰ uua iã calcata ꝑmit̃.¶ Eluctabit̃:cũ mora egrediet̃.¶ Amaror:amaritudo:& ẽ ſermo Lucr.& uera lectio.Nã multi amaro legũt:ut ſit ſẽſu amaro.¶ Lẽteſcit : cohæret.¶ Habẽdo:dũ habet̃.¶ Hũida:q̃ hũore abũdat & aq̃.¶ Iuſto lætior:ultra modũ pluſq̃ oportet.¶ Ah nimiũ ne ſit mihi fertilis illa.i.ne herbæ pluſq̃ oportet creſcentes ſpẽ adimãt frumẽtor̃.Vñ ait ĩ prĩo:Luxuriẽ ſegetũ tenera depaſcit in herba.¶ Primis ariſtis.i.herbis ſurgẽtibus:q̃rũ luxuries futuris frugibꝰ nocet:q̃s culmi tẽues ferre nõ poſſunt.¶ Ipſo tacitã.i.ſi mãu teneatur eius aliq̃ pars ſtatĩ ſciri põt:ex põderẽ grauẽ & ualidã eẽ terrã.¶ Et q̃ſq̃s color:uera lectio ẽ q̃ſq̃s color nã male qdã & q̃ſcuiq; legũt excludẽtes at:ut ſit Et q̃ſcuiq; color ſceleratũ exq̃rerẽ frigꝰ Difficile ẽ: alii colos legũt ut excluſo fiat ſynalœpha:& ſcãdamus:& q̃ſcuiq; colat ſceleratũ:ut ſit quẽadmodum Inter ſe coiiſſe uiros & decernerẽ ferro:qđ nõ ꝓcedit:nũc.n.r.ĩ.ſ.mutat̃ cũ lõga opꝰ ẽ ſyllaba:ut labor labos:honor & honos: hic ãt nõ ſolũ lõgã nõ fac̃ ſyllabã : ſed ẽt excludit̃ s cũ ſupiori uocali:unde legendũ ẽ & q̃ſq̃s color.Q đ nec obſcuritatem affert:nec fidẽ derogat lectioni.¶ Sceleratũ:nocens oĩa exurens.¶ Exq̃rere frigus difficile eſt.i.terrã cui frigus dominat̃ exq̃rere Difficile eſt.

Claniꝰ ¶ANTO. Claniꝰ cãpãiæ flumẽ ẽ claniꝰ iuxta acerras a noĩe gigãtis ita dictꝰ.Nõ æquꝰ ãt Acerris iõ exiſtimat̃ q eas ſæpe inũdet:q̃ uacuæ iccirco dicũt̃:q pene deſertæ ſt̃:auctẽ Prob.¶ Lyæo:Lyæus bacchi no-

Lyæus mẽ a lyo qđ ẽ ſoluo:eo q mẽtẽ:& mẽbra uinũ diſſoluat uñ ſeq̃t̃ paralyſis.¶ Huber:fertilitas.¶ Proſcinde iuuẽ.ad frumẽta ſerẽda.ſ.¶ Salſa tel.Pli.li.xvii.ca.iiii. ait:ſalſæq; terræ multo melius credũt̃ tutiores a uitiis ĩnaſcẽtiũ aĩaliũ.¶ Amara.P.li.xvii.c.v.ait:terrã amarã ſiue macrã ſiq̃s ꝓbarẽ uelit demõſtrãt eã atræ:đgñereſq; herbæ.¶ Specimẽ:documẽtũ:ĩdiciũ:ſignũ expiimẽtũ.¶ Quallos:Calathos.¶ Colla prælor̃.i.torculariũ uaſa uiminea:ſeu crates illas uirgeas q̃ uiaceis ſupponũt̃ ꝑlis.i.lignis:qbꝰ calcata uua ꝑmit̃.¶ Fumoſis te. ſolẽt.n.hmõi res in tecta ſeruari ne pluuia putreſcãt. ¶ Eluctabit̃:exibit.¶ Amaror:Gel.li.i.c.xxi.ſcri.hoc loco legẽdũ eẽ amaror & nõ amaro. Aitq; poetã:id a Luc. ſũpſiſſe q qđ ẽ li.iiii.dixit.Quũ tuimur miſceri abſynthia tãgit amaror.¶ Fatiſcit:diſſoluit̃ apit̃.¶ Habẽdo: dũ hr̃.¶ Hũida maio.her.alit:Pli.li.xvii.ca.iiii.inq̃t:nec ſp aquoſa eſt terra:cuĩ ꝓceritas herbar̃.¶ Quæ gra.ẽ:idẽ

Picea li.vii.c.iiii.ait.Nec grauis aut Leuior iuſto deꝑhẽdit̃ põderẽ qđ.n.terræ põdus iuſtũ ĩtelligi põt.¶ Piceæ:Picea mõtes amat atq; frigora hæc plurimã reſinã fũdit:idẽ li.xvi.ca.xv.¶ Taxiq; n.ẽ.n.uenenoſa arbor de q̃ late idẽ li.xvi.

¶CHRI. Nec baccho ge. cũ ſapor illi nãlis ẽ:nõ ſeruat ergo gẽus:qa degenerat.¶ Specimẽ : cognitionẽ ab eo qđ ẽ ſpecio uerbũ ab uſu remotũ: ſed ſt̃ ĩ uſu cõpoſita:ut aſpicio deſpicio reſpicio & alia.¶ Ah nimiũ ne ſit:Oratio pathetica q̃ ut plurimũ ĩpfecta ꝓferat̃:aut ex ĩdignatiõe:& Quos ego:aut ex doloẽ:aut ah ne te frigora ledãt ¶ Ah.tibi.n.t.g.ſ.a.p.Ergo & ex dolore pathetica ẽ oratio:itaq; ſubĩtelligẽdũ ẽ uereor.¶ Taxiq;.n.de hac arbore ĩ ſupiotibꝰ dictũ e.¶ Pice:arbor: uñ ẽ pix.Hæc ĩ frigidis mõtibꝰ orit̃:feralis arbor:& fũeris ĩdicio ad fores poſita: gẽmã cãdidã gerit:& Thuri ita ſimilẽ:ut admixta dinoſci neq̃at:aſia picẽ ĩdicã ꝓbat:Græcia piericã.Vir.naritiã.

¶SER. Hederæ pã.ue.ni.hederæ ĩdicãt frigꝰ:nã ueſtigia ĩdicia dic̃.¶ Nigræ:ãt dicit ad albarũ diſcretioné:ut Hedera formoſior alba.¶ His aĩad.i.agri q̃litate dep̃hẽſa.¶ Terrã mul.añ me.excoq̃re:hoc dicit nõ eé eo ãno po nẽdas uites:quo fodiũt ſcrobes:ſed poſt annũ:ut calore:& frigore:& labore ruſtici poſſit terra putrefieri.¶ In fo dias:obruas.¶ Vitis ge.i.ita fac ſcrobes: ut eodé ãno quo factæ fuerĩt:hyeme cõtingãt:& ãno ſequẽti uites põas. ¶ Optĩa pu.i.ad uites ponẽdas putre ſolũ.i.ſolubile optimũ é:& qa ré difficilé uidebat̃ p̃cepiſſe addit id uẽti cu rãt.¶ Gelidæqꝫ pr.p qđ docuit nos oportere ut ſolibus & pruinis coquat̃.ité alibi ut cui putre ſolũ.¶ Et lab.mo. hypallage moués & labefaciés.¶ Ante lo.ſi.cxq.dicit ĩ tráſlatiõe arborũ ſimilẽ terrã eé reqrẽdã.¶ Vbi pr.pa. arb.ſeges.i.ubi arbores añ hac fructuoſæ:uel ẽt agre ſtes degeneres effectæ fructuoſæ & ſaporis cõgrui exi ſtere poſſint:& bñ qa de ſeminario loqt̃ arborũ ſege té appellauit.¶ Arboribꝰ ſeges:qa de ſemĩario loqt̃: arborũ bñ ſegeté appellauit.¶ Digeſta:ordĩata:ut Di gerit ĩ nũerũ.¶ Matrẽ:terrã:ut Antiq̃ exq̃rite matrẽ.

Interdum:aut hederæ pãdunt ueſtigia nigræ.
His animaduerſis terrã multo ante memento
Excoquer̃:& magnos ſcrobibꝰ cõcider̃ mõteis.
Ante ſupinatas Aquiloni oſtendere glebas:
Quã lætum ĩfodias uitis genus: optima putri
Arua ſolo.id uenti curant:gelidæqꝫ pruinæ.
Et labefacta mouens robuſtus iugera foſſor.
At ſi quos haud ulla uiros uigilantia fugit:
Ante locum ſimilẽ exquirũt:ubi prima paret
Arboribus ſeges:& quo mox digeſta feratur:
Mutata ignorent ſubito ne ſemina matrem.
Quin etiam Cæli regionem in cortice ſignãt.
Vt quo quæqꝫ modo ſteterit:quã parte calores

¶ANTO. Hederæ nigræ:idé li.xvi.cap.xlviii.ſcri. hederã inimicã ſatis oĩbꝰ ſerpẽtiũ frigori gratiſſimã: é ãt cãdida & nigra:de q̃ ẽt latius ecl.vii.¶ His aĩ.i.ter raꝝ nã p̃cepta uel cognita.¶ Excoq̃re:calor̃ uidelicet & frigor̃.Multo añ.ſ.q̃ lætũ ĩfodias uitis genꝰ.¶ Scro bibꝰ:hoc dicit:qm̃ uitiũ ſurculi teſte ẽt.P.li.xvii.c.xx. ſerũt̃ & ĩ ſcrobe & ĩ ſulco lõgiori:ſup quos tenerrĩa ĩ gerit̃ terra:ſed eé uitis radicé ĩ media ſcrobe oportet: & Col.li.iii.c.iiii.ait:ité ſi ſcrobibꝰ aut ſulcis uineã po ſituri erimus:optimũ erit añ annũ ſcrobes uel ſulcos facere.¶ Magnos m.hoc iubet:Quia cliuoſa altiores poſcũt ſcrobes:qđ ité Pli.li.xvii.c.xxi.docet:& Maro ſupius ait: Aptos bacchꝰ amat colles.Col.ẽt li.iii.ca.iiii.ait: Curãdũ ãt é:ut locis arduis & cliuoſis altiꝰ uitis depõat̃ q̃ ſi hũidis & plãis.¶ Aqlõi:ut eius.ſ.frigor̃ excoq̃t̃.¶ Op tĩa:ordo é:arua putri ſolo optĩa ſũt.¶ Putri.i.mollificato & ſolubili.¶ Id u.ut arua ſint putri ſolo.¶ Pruĩæ:de iis iã dictũ é.¶ Labefacta.i.cõuulſa:effoſſa ſubacta.¶ Iugera:iugeri mẽſura.cc.&.xl.lõgitudinis pedes cõtinet: dimi diũqꝫ ĩ latitudĩe:de quo Fa.li.i.Pli.uero li.xviii.c.iii.ait:ꝙ iugerũ uocabat̃ qđ uno iugo boũ exarari ĩ dié potuiſ ſet:actꝰ ĩ quo boues agerẽt̃ cũ arãt uno ĩpetu iuſto.Hic erat.cxx.pedũ:duplicatuſqꝫ ĩ lõgitudiné iugerũ faciebat: Hæc ex Pli.& Var.iugeꝝ ait dictũ:ꝙ iũctũ é duobꝰ actibꝰ q̃dratis.¶ At ſi quos &c.hoc é ſiq ſunt uigilãtes.¶ Prĩa ſe.i.ſemĩariũ:uel arborũ uel uitiũ.¶ Locũ ſi.Theop.li.iii.de cauſis plãtaꝝ ait:ex ſimili loco aut nõ deteriori ſemé accipiẽdũ.Col.li.iii.cap.i.ait:Optimũ eé eodé agro:quo uité diſpoſiturus es:uel certe uicino facere ſeminariũ:at ſi cãpeſtres:& uliginoſos agros poſſidebis:p̃derit quoqꝫ ſeminariũ ſimili loco facere & uité largo cõſueſcere hu more:idé Col.li.iiii.cap.nono ſic ait:ſđ & q̃litas ſoli plurimũ iuuat:ut ex macro aut mediocri tráſducat̃ ĩ meliꝰ: nã qđ aſſuetũ é pingui nullo mõ macić terræ patit̃ niſi ſæpiꝰ ſtercores:de hoc latiꝰ idé li.iiii.capi.v.Cæli regio né Cato p̃cipit meridianã cæli parté ſignare in cortice:ut tráſlata iiſdem & aſſuetis ſtaturet̃ oris: ne aquiloniæ meridianis oppoſitæ ſolibus finderent̃ & algerent meridianæ aqlonibus.Hæc & plura Pli.lib.xvii.cap.octauo.
Hedera
Iugerũ

¶CHRI. Hederæ nigræ:Hedera iã dr̃ in Aſia naſci:negauerat Theophraſtus nec in india niſi in mõte Me ro harpalꝰ:ut ĩ Medis ſereret fruſtra multis modis laborauit.Alexãder auctor ex ĩdia ob raritaté coronato exer citu rediit exẽplo Bacchi:inimica arbor ſatis oĩbus frigori ſerpẽtũ gratiſſima. Vt mirũ ſit in ullo honore habe ri.Mas ĩuenit̃ & fœmĩa:Mas maior corpore:& folio duriore & pĩguior̃:flore ad purpureã accedẽte. Vtriuſqꝫ ãt flos ſimilis é roſæ ſilueſtri:niſi qđ caret odore hederarũ.Teſte Pli.ſpecies tres ſunt:cãdida: nigra:& elix.Hæ ſpe cies ĩ alias diuidunt̃.Nã alia tãtũ fructu cãdida:alia & folio.Fructũ uero cãdidũ ferẽtiũ aliis dẽſus acinus & grãdi or racemus ĩ orbé circũacti: q uocant̃ corymbi:aliis mĩor acinus:ſparſiorqꝫ racẽus.Simili mõ ĩ nigra : alii ſemẽ nigrũ:alii croceũ.Ex his mĩus nigra folia habẽté qdã nyſiã:alii bacchiã dicũt maximis exiſtẽtibus ĩter nigras co rymbis:apud græcos qdã huius duo genera faciunt a calore acinorũ erythranũ.i.rubis acinis: & chryſocarpũ.i. aureis.Elicis tria genera herbacea: altera cãdido folio:tertia uerſicolor.Quæ Thracia dr̃.Adoleſcit ĩ lõgitudine herbacea:arbores ãt necat cãdida oémqꝫ ſuccũ aufert:tãta.n.craſſitudĩe auget̃:ut ip̃a arbor fiat.Eſt & rigés hede ra:q̃ ſine adminiculo ſtat:Ob idqꝫ uocata ciſos cõtraqꝫ q̃ nunq̃:niſi humi ſerpit chamecisſos dr̃:arabice uocat̃ aſ fan ſiue thalibech ſimilis hederæ.Similax dẽſis gẽiculata:caulibus ſpĩoſa:fruticoſa ramis:folio hederaceo p̃uo nõ anguloſo:emittit pãpĩos flore cãdido olẽte liliũ.Fert racẽos labruſce mõ colore rubro ĩfauſta oĩbus ſacris & coronis:quoniã ſit lugubris uirgĩe eiuſdẽ nominis:p̃p amorẽ pueri croci mutata ĩ hũc fruticé. Et ſimilace fiũt codicilli.Huius materia auribus admota leué ſomnũ reddit.Si uas ex hedera fiat:& uinũ ĩfundat̃ tráſmittit ui nũ aq̃:ſi aq̃ fuerit admixta remanẽte.¶ Siluarũ he.terras uel cõtra ignis elicit̃.¶ Mõtes:ſaxa cõtra ſaxũ p̃ mõte aqlõi.Cuius frigoris recoquãt̃.¶ Lætũ:uel fertile:ut Quid faciat lætas ſegetes.Vel qđ lætũ reddat hominé:ut dr̃ mors pallida & frigus ĩers.¶ Iugera:ab eo qđ é iuger.Sed & hoc iugerũ ẽt dr̃.¶ Arboribus ſeges:ſemĩaria appel lant antiqui loca:in quibus bene ſubactis denſe ferantur arbores:quæ deinde adultiores factæ ſed adhuc nouel læ per agrũ:deinde in ordiné & debitis ĩteruallis digerant̃.Hanc igit̃ ſegeté appellat:& ſemina ipſas arbores nũ cupat.Duo auté p̃cipit:primũ ut uellens e ſeminario plantam eã transferas in terrã ſimilem:& non diſſimilem ne ignorẽt matrem:ideſt terram:unde nutrimentũ accepturæ ſunt: quam ignorarẽt:ſi diſſimiles illi in q̃ ſatæ natæqꝫ eſſent.Secundum ut partes arboris reſtent uergentes ad eas partes cæli:ad q̃s uergebant in ſeminario. Seminaria

Auſtrinos tulerit:quæ terga obuerterit axi:
Reſtituãt:Adeo in teneris cõſueſcere multũ ẽ.
Collibus:an plano melius ſit ponere Vites
Quære prius:ſi pinguis agros metabere cãpi:
Denſa ſere:in denſo nõ ſegnior ubere Bacchus
Sin tumulis accliue ſolum:colleſq; ſupinos:
Indulge ordinibus:nec ſecius omnis in unguẽ
Arboribus poſitis ſecto uia limite quadret:
Vt ſæpe ingenti bello cum longa cohortes
Explicuit Legio:& campo ſtetit agmẽ aperto:
Directæq; acies:& late fluctuat omnis
Aere renidẽti tellus:nec dum horrida miſcent
Prælia:ſed dubius mediis Mars erat in armis.
Omnia ſint paribus numeris dimẽſa uiarum.
Non animũ modo uti paſcat ꝓſpectus inanẽ:
Sed quia nõ aliter uires ſtabit omnibus æquas
Terra:nec in uacuũ poterũt ſe extẽdere rami.
Forſitã:& ſcrobibus quæ ſint faſtigia quæras.
Auſim uel tenui uitem comittere ſulco.
Altius ac penitus terræ defigitur arbor.
Aeſculus ĩ primis:quæ quãtũ uertice ad auras
Aetherias:tantũ radice in Tartara tendit.
Ergo non hyemes illã:non flabra:neq; imbres
Conuellunt:immota manet:multoſq; p annos
Multa uirum uoluens durando ſecula uincit.
Tum fortes late ramos & brachia tendens

¶SER. Quæ terga obuerterit axi:ſeptẽtriõi.Nã græcæ αμαξα dr.¶ Collibus in plano:atq ſupra ait:Deniq; aptos Bacchus amat colles:ſed ẽt in uallibus poni poſſe uites ſuperius indicauit:ut Hic tibi p̄ualidas olim multoq; fluẽtes Sufficiet baccho uites.Vnde mõ utrũq; cõplectit̃: & dicit quẽadmodũ in colle uites ponere debeamus.¶ Metabere:eliges:& lõge alia ſignificatio eſt metor metaris:unde Luca.Heſperios audax ueniã metator in agros:& alia metior metiris.Illud.n.metat⁹ ſum:hoc mẽſus ſum facit.¶ Dẽſa:ꝓ dẽſe:ut Et pede terrã crebra ferit ꝓ crebro.¶ Indulge ordinibus.i.da operã:& ordines effice largiores:Nã de plão ait: denſa ſere.¶ In unguẽ: ad ꝑfectionẽ:& ẽ trãſlatio a marmorariis: q iũcturas unguibus ꝓbãt.Hora.Ad unguẽ factus hõ.¶ Arboribus poſitis:uitibus ordinatis.¶ Secto: ducto: unde & ſectæ philoſophorũ dicunt̃.i.ductus.¶ Quadret: cõſentiat:cõgruat.tranſlatio a q̃dris lapidibus: q ſibi bene cõueniũt.¶ Fluctuat:ſplẽdet.¶ Numeris:ordinationibus.¶ Vt paſcat:delectet:ut Atq; aĩum pictura paſcit inani.¶ Vires æq̃s.i.fertilitatẽ æqualẽ oĩbus uiribus.¶ In uacuũ:in aptũ & patulũ.¶ Extẽdere:excreſcere.¶ Forſitã & ſcrobibus q̃ ſint faſtigia q̃ras: ut ẽt ſupra diximus:ſcrobes maſculini ſunt generis. Nã & Cice.in œconomicis ſic dicit:& Plau.ait: Sexagenos ſcrobes.Minor aũt eſt Lucani Gracchi auctoritas: nã Lucanus ait:Exigua poſuit ſcrobe.Gracchus abũde foſſa ſcrobis eſt:qđ exẽplũ in Terentiano eſt.¶ Quæ ſint faſtigia q̃ras:faſtigiũ & ſummæ:& infimæ partis poſſumus dicere:ſicut altũ & mare & cælũ dicimus. Hinc eſt Cælũq; profundũ:quom & puteus ſit ꝓfundus.¶ Auſim:auſus ſim: uel audebo.¶ Sulco.i.foſſa. ¶ Aeſculus in primis:arbor ẽ glãdifera: q̃ licet ab eſu habeat deriuationẽ:tamẽ p æ ſcribit̃: ſicut & cælatũ: qđ eſt participiũ:licet a celo celas ſit dictũ.¶ Tantũ radice in tartara tẽdit.i.quantũ altior ſummitate ſui cõſurgit:tantũ etiã radicibus ima terræ ꝓfundius penetrat.¶ Flabra:hoc nomẽ tantũ pluralem recipit numerũ:ab eo uero ꝙ flamina flamen poſſumus accipere:licet ſit uitandũ ꝓpter aliam ſignificationẽ. Nã dicitur flamen dialis:flamen martialis.

¶ANTO. Axi.i.ſeptẽtrionali cælo:de quo feſtus: adeo multũ ẽ:tãtũ ꝓdeſt.Oui.quoq; ait in arte.Fac tibi cõſueſcat nil aſſuetudine maius. Et theophraſtus lib.v.ait:ꝙ mos ſolitus plurimũ ualet:fit.n.tanq̃ natura.¶ Collibus an plão:de ſolo & cælo:uitibus oportuno uideto latius ibi.Deniq; aptos bacchus amat colles.¶ Metabere:parabis ſic.n.Nonius hunc locũ apit. ¶ Dẽſa: ꝓ dẽſe.Col.lib.iii.capi.iiii.inqt:Vinea q̃ anguſtiſſime cõſerit̃ quoquo uerſus qnq; pedũ ſpatio iterpoſito ponit̃ inter ſeptẽ uel.viii.pedes quã rariſſime.Vt ẽt facile arari poſſit ĩter denos pedes cõſtituit̃.Pli.ãt lib.xviii.capite.xxi.ait:ꝙ inter binas uites intereſſe oportet pedes q nos:minimũ autẽ læto ſolo pedes quaternos tenui plurimũ octonos.¶ Nec ſecius:Ordo ẽ:Nec ſecius arboribus poſitis in unguẽ quadret oĩs uia ſecto limite.i. ducto tramite uel ſulco.¶ Nec ſecius:nec aliter quã uitibus ſolẽt.n.arbores ĩter uites ſeri.¶ Vel nec ſecius.i.nõ aliter arboribus.i.uitibus uia q̃dret:q̃ acies inter ſe ante incœptũ p̄liũ.In unguẽ:ad ꝑfectionẽ:ẽ.n.Metaphora ſumpta a Marmoriis:q qdẽ iuncturas unguibus ꝓbãt.¶ Legio:in legiõe erãt cẽturiæ.lx.Manipuli.xxx. Cohortes.x. ut Cynthius.li.vi.notauit.auctore Gellio li.xv.capi.iiii.Legio ãt dicta ẽ ꝙ legunt̃ milites in delectu: ut Var. docet.De legionibus ãt & cohortibus uideto Modeſtũ.¶ Tenui ſul.uideto paulo ſupius ibi.Et magnos ſcrobibus cõcidere mõtis.¶ Penitus:maxime.¶ Flabra:uentorũ flatus.¶ Multoſq; p annos: qdã antiqui textus habẽt etiã multoſq; nepotes:qđ magnis placet.Erit ãt ordo:& durãdo uoluẽs multa uirũ ſæcula uĩcit multos nepotes: ſiue & uoluẽs multa uirũ ſæcula durãdo uĩcit multos nepotes.i.multã:& lõgã poſteritatẽ.¶ Multoſq; p ãnos ordo ẽ: & p multos ãnos uoluẽs multa uirũ ſæcula durãdo uĩcit.i.ſupat illa ſæcula:nõ ſupat̃ ab illis.¶ Secula: ſecu-
Seculũ lũ ſpacium annoꝝ centũ uocarũt:dictũ a ſene:ꝙ lõgiſſimũ ſpaciũ ſeneſcẽdorũ hominũ id putãt:Var.eſt auctor.

¶CHRI. In teneris cõſueſcere multum eſt.Sententia:eſt color rhetoricus:q̃ extendit̃ ad omnia in quibus eſt aliq̃ anima:aut rationalis:aut ſenſitiua:aut uegetatiua.In hiis.n.ipſa a teneris annis cõſuetudo alterã pene naturã facit.¶ Indulge ordinibus:ut certo ſpatio inter ſe diſtẽt:ut tellus q̃ minus ſucci hẽt nõ hẽt dẽſiora q̃ alere poſſit.¶ Faſtigia.Nomẽ mẽſuræ ẽ faſtigiũ mediũ:& ad infra:ut in hoc loco:& ad ſupra: ut ſummi ad faſtigia tecti.
Faſtigium Sed & id quod erigit̃ ſupra ædificiorũ culmẽ ornatus gratia:& a tota latitudine ſurgere incipiẽs:paulatim tollit̃ in acumẽ:quod uulgus frõtiſpitiũ uocat.Hinc illã formã in quacũq; re faſtigiũ dixere.Hinc Pli.folia faſtigiata dixit.¶ Aeſculus:in deſcribenda hac arbore inſiſtit:ut huiuſcemodi uarietate iucundius reddat poema.

¶SER. Ne ue īter uites corylū fere: radices.n.eius nocēt uitibus.¶ Ne ue flagella ſumma pete: flagella dicūt ſummæ arbo℞ partes: ab eo ꝙ uēto℞ crebros ſuſtinēt flatus.¶ Aut ſumma defringe ex arbore plātas. Dicit nō eſſe ſummitatē uitiū amputandā ut tantū plātæ fiant.¶ Tantus amor terræ.i.ſic diligēter a ruſticis ager eſt colēdus.¶ Ferro retuſo: obtuſo: quo uites q̄ſſantur potius q̄ putant.¶ Ne ue oleæ ſilueſtres: nō ꝙ nō proſit: ſed ut ēt ipſe dicit ꝑpter caſum incēdii.¶ Incautis paſtoribus: negligētibus: & circa alia occupatis.¶ Ruit atrā nubē: egerit: & emittit: & ruere facit. Nā mō ruit actiuā habet ſignificationē.¶ A uertice: ab Aquilōe: ut Hic uertex nobis ſemper ſublimis.¶ Ferēs: flans: ut Fieret uento mora ne q̄ ferenti.¶ Hoc ubi: ſubaudi cōtigerit.¶ Infelix: infœcūdus: & ſterilis.¶ Superat: ſupeſt: ut Quid puer aſcanius ſuperat ne.¶ Nec tibi tā prudēs: dicit quo tēpore uites ſunt ponēdæ: & ꝓbat tollerabilius autūno: melius uerno: Nā dicturus Ver adeo frōdi nemorū: uer utile ſiluis.¶ Nec ſemine iacto ſyllepſis eſt: ꝑ aſſumptionē caſus: nā ex ablatiuo.i. ſemine aſſumendus eſt nominatiuus: hoc eſt ſemen: & erit ſic nec ſemine iacto: patitur ſemen radicē terræ affigere.¶ Cōcretā radicem: ante enim q̄ſi gutta q̄dam ex terra & humore ꝓcreatur: quæ poſtea tenditur in radicem.

Huc illuc media ipſa ingētem ſuſtinet umbrā.
Ne ue tibi ad ſolem uergant uineta cadentem.
Ne ue inter uites Corylum ſere: ne ue flagella
Sūma pete: aut ſūma defrīge ex arbore plātas.
Tantus amor terræ: neu ferro læde retuſo
Semina: ne ue oleæ ſilueſtres inſere truncos.
Nam ſæpe incautis paſtoribus excidit ignis:
Qui furtim pigui primum ſub cortice tectus
Robora comprēdit: frondeſq; elapſus in altas
Ingentem cælo ſonitum dedit: inde ſecutus
Per ramos uictor: perq; alta cacumina regnat.
Et totum inuoluit flammis nemus: & ruit atrā
Ad cælum picea craſſus caligine nubem.
Præſertim ſi tempeſtas a uertice ſiluis
Incubuit: glomeratq; ferens incendia Ventus.
Hoc ubi: non a ſtirpe ualent: cæſæq; reuerti
Poſſunt: atq; ima ſimiles reuireſcere terra.
Infelix ſuperat foliis Oleaſter amaris.
Nec tibi tam prudens quiſq̄ pſuadeat auctor
Tellurem Borea rigidam ſpirante mouere.
Rura gelu tūc claudit hyems: nec ſemine iacto
Concretam patitur radicem affigere terræ.

¶ANTO. Vergant: inclinent.¶ Ad ſolē cadentē: Pli.lib.xvii.ca.ii.ait: ꝙ Virg. uites ad occaſus ſeri damnauit: aliq ſic maluere q̄ in exortu: a pluribus meridiē probari animaduerto: nec arbitror perpetuū qcqd in hoc p̄cipi poſſe: ad ſoli naturā: ad loci ingeniū ad cæli cuiuſq; mores dirigenda ſolertia eſt. In aphrica meridiē uineas ſpectare: & ſi uiti inutile: colono ſalubre eſt. Quoniā ipſa meridianæ ſubiacet plagæ: q̄propter ibi qui in occaſum: aut ſeptētriones cōſeret: optime miſcebit ſolū cælo. cū Vir. occaſus improbet. Nec de ſeptētrione relinq dubitatio uidet̄: atqui in Ciſalpina italia magna ex parte uineis ita poſitis cōpertū eſt: nullas eſſe fœliciores: multū rationis obtinent uenti: hæc ex Plinio.¶ Corylum: de Corylo uide in Tityro: eſt autē fructicoſa arbor: de qua multa Theophraſtus lib.iii.¶ Flagella ſumma: Theophraſtus libro quinto de cauſis plantarū ſcribit: plātas petēdas eē ab radice potiſſimū: qđ ſi minus cōſeq poſſint a p̄te īferiore arboris potius q̄ a ſupiore accipiūt: hæc.n. uiuaciora ītelligunt̄: excepta uite ac fico: & qcqd hūido ſit: qppe hūida ꝑte ſupior̄ melius gemināt. Col.li.iii.capi.iii.ait: qđ uitis ſemina optima habent̄ a lūbis: ſecūda ab humeris: tertia ſumma in uite lecta: q̄ celerrime cōprehēdūt: & ſunt feraciora: latius āt eadē habent̄ li.iiii.capi.x.¶ Flagella: ſummæ arborū ꝑtes dicunt̄: a uētorū flatu.¶ Retuſo: hebeti. Theophraſtus lib.v. de cauſis plātarū ait: ꝙ ferro q̄ leuiſſime purgādæ ſunt arbores: & uites ēt periculū: nāq; interitus ꝑpter ulcera imminet. Quēadmodū.n. radicibus uulneratis.¶ Quū fodiūt: arbores deterioreſcūt: ſic ēt uulnere ꝑtis ſupioris noxā eādē his poſſe afferri credēdū eſt. Quū nequeūt tollerare.
¶ Semia: arbo℞: uel uitiū plātulas.¶ Ruit: emittit: Ab uertice: a ſeptētriōe.¶ Tēpeſtas: uēto℞ furor.¶ Ferēs: flās.
¶ Hoc ubi: ſupple euenerit.¶ Infelix: ſterilis.¶ Borea ſpirāte: Cū ſolū flatibus aqlonis cōcreſcat atq; ſicceſcat auſtrinis cōtra labeſcat: Atq; humeſcat: plātaq; pari rōne humidior ſiccior ue ſe ipſa reddat̄: hac de cā melius ꝑ auſtrū ſerit̄: radicat̄.n. germīaturq; celeriꝰ cū plāta turgēs credit̄ ſolo turgēti: cælūq; adeſt emollitū atq; benignū: aqlone āt aduerſa oīa ueniūt: frigēt &.n. plātæ atq; laborāt: & ſolo gelato neq; radicē æq̄ demittere: neq; germen edere pñt: hæc ex Theophraſti li.v. de cauſis plātarū.¶ Optīa uinetis ſatio: ē. Col.li.iii.ca.iii.ait: Plātaria facito ab exoriēte a decīa lūa & a uiceſima: hæc uel melior ē uitibꝰ ſatio: ſed quū ſeres frigidos uētos uitato: docet ēt ibidē Col. quo pacto plātaria fieri debeāt: & li.iiii.cap.xiiii.ait: ꝙ uitis uere autūno tēpeſtiue deponit̄.¶ Vere: melius: ſi aut pluuiꝰ aut frigidꝰ ſtatꝰ cæli ē: ut ager pīguis aut cāpeſtris & uliginoſa plāicies.¶ Rurſus autūno ſi ſicca: ſi calida ē aeris q̄litas: ſi exilis aut arduꝰ cāpus: ſi macer p̄ruptus ue collis. Verneq; poſitiōis dies fere q̄draginta ſunt: ab idibus Februarii uſq; ī eqnoctiū: rurſus autūnalis ab idibꝰ Octo. ī kal. Decēbris. Satiōis āt duo gña Maleoli: uel Viuiradicis: qđ utrūq; ab agricolis uſurpat̄ &c. Pria uel autūni: Theophraſtꝰ li.iii. de cauſis plātarū ait: Turgeſcit ſolū quū hūectū atq; tepidū ē: ſtatūq; tēpatū aeris obtīet: tūc.n. agile fertile atq; lætū cōſiſtit: qđ duobꝰ fieri tpibꝰ maxīe arbo℞ gñi ſolēt uere ac autūno: & qdē iis tpibꝰ arbores magis ſerimꝰ: ſđ meliꝰ uere: tūc.n. ſolū hūidū ē: & ſol tepefaciēs elicit germē: & cælū placidū atq; roſidū ꝯſtat: ita ut ex iis oībꝰ educatio & germīatio ꝑſper̄ ſeq poſſit tñ ſatio cōior oīum uel purimo℞ tā fructū q̄ plāta℞ tpi uerno tribuit̄: hæc ille.¶ Rubēti: florido.
¶CHRI. Media ipſa: ſtipitē intelligit: qđ in medio ramo℞ poſitus ē.¶ Cadētē: Occidētalē.¶ Semina: tenellas plātas.¶ Semine iacto: impoſito malleolo. Nā ſemen nō ſolū de granis ſegetū ſiue pomorū dicimus: ſed etiā de uirgultis: unde arbores ſerunt: & ipſas nouellas arbores: quæ e ſeminario transferuntur ſemina appellant.

Viktorius in Varro. de re rus. p. 21.

idem eodem loco

¶ SER. Vere rubenti: floribus ſplẽdido. ¶ Candida auis. i. Ciconia. ¶ Lõgis inuiſa colubris. i. odioſa eis: nã interficit illos & comedit. Iuuenalis: Serpente ciconia pullos Paſcit. ¶ Vere tumẽt terræ: Aſper ſimpliciter accipit: ut terræ nominatiuus pluralis ſit: q̃ dicũt uerno tumere: & ſemina poſcere. Donatus uero terræ genitiuũ uult eſſe ſingularẽ: ut ſit ſenſus mutata diſtinctiõe Vere tumẽt ſiluæ. ſ. a ſuperioribus terræ & genitalia ſemina req̃runt terrarũ: ſed melius Aſperũ ſeq̃mur: ut genitalia ſemina: q̃ nos iacimus intelligamus: nõ q̃ ſiluæ ex terra ſuſcipiunt. Genitalia aũt dicimus ſemina: q̃bus aliquid procreat̃ & gignit̃. ¶ Tument: ſuſpendunt̃. ¶ Tum pater oĩpotens: Interdũ pro aere Iuno: ꝓ æthere Iuppiter accipit̃: aliquotiens & ꝓ aere & æthere Iuppiter. Iuno uero ꝓ terra: & aqua ponit̃: ſicut hoc loco intelligimus: Nã æther nõ hẽt pluuias: unde Iouẽ ꝓ æthere accipimus: cui attribuunt̃ aer: & æther: quæ duo mixta terræ & humori: pro q̃bus Iuno ponit̃ uniuerſa ꝓcreant. Dicit aũt uerno tẽpore eſſe pluuias: q̃bus cuncta naſcunt̃: unde & fœcundis imbribus dixit: q̃bus terra fœcundat̃. ¶ Cõiugis in gremiũ deſcendit in terrã: quæ intelligit̃ per Iunonẽ: in gremium ſuũ. ¶ Alit: nutrit: fouet. ¶ Cõmixtus corpore: pro corpori: ut Hæret pede pes: itẽ alibi: Et magno ſe corpore miſcet Licet poſſimus accipere mixtus terræ magno ſuo corpore. i. æthere. ¶ Auia uirgulta: in quibus nõ eſt uia uel deſerta: tum uere. ſ. ¶ Reſonant: auibus canoris: rẽ dicit naturalem: quod ueris tẽpore amplius ſolent aues cantus edere: tã ex ſerenitate temporis: q̃ ex herbarũ: frondiumq; innouatiõe: & naturalis uoluptatis. ¶ Certis diebus: ſtatutis legitimis: a natura arcana quadã ratiõe diſpoſitis: ut tractat Lucretius: q dicit rationem hanc æthereo calore deſcendere. ¶ Almus ager: ab eo ꝙ nos alat. ¶ Zephyri: fauoni. alibi Zephyro putris ſe gleba reſoluit. Horatius Soluitur aeris hyems grata uice ueris: & fauonii.

Optima uinetis ſatio eſt: cum Vere rubenti
Candida uenit Auis longis inuiſa colubris:
Prima uel Autũni ſub frigora: cũ rapidus Sol
Nondũ hyemẽ contingit eq̃s. iã præterit æſtas
Ver adeo frondi nemorum: Ver utile ſiluis:
Vere tument terræ: & genitalia ſemina poſcũt.
Tũ Pater Omnipotẽs fœcũdis ĩbrib⁹ Aether
Coniugis in gremiũ lætæ deſcendit: & omnes
Magnus alit magno cõmixtus corpore fœtus.
Auia tunc reſonant auibus uirgulta canoris:
Et Venerem certis repetunt armenta diebus.
Parturit almus ager: Zephyriq; tepẽtib⁹ auris

Ciconia ¶ ANTO. Candida auis: Ciconiã intelligit: quam e longinquo uenire nõ dubium eſt: uti & grues: illas hyemis. has æſtatis aduenas nec uenire: ſed ueniſſe cernimus: honos iis ſerpentiũ exitio tantus: ut in Theſſalia capitale fuerit occidiſſe: eadẽ legimus pœna: q̃ in homicidas: hæc & plura Pli. lib. x. ca. xxii. ¶ Cum rapidus ſol: rapit. n. ac attrahit ad ſe cuncta torrens & ſorbens calore ſuo: quo liquor ſiccat̃: de quo ẽt ante patuit. ¶ Aeſtas: autũni calorẽ æſtatẽ appellauit. ¶ Tumẽt: turgeſcũt. ¶ Et gẽitalia ſemina poſcũt: ſemꝑ. n. ſolo turgẽti ſemina mandare oportet. ſic. n. optime germĩatio agit̃: ut ſcri. Theophraſtus li. iii. de cauſis plãtaꝝ. ¶ Cõiugis in gremiũ: Iuppiter
Aer ut dixit Ennius: is eſt quẽ græci uocant aerẽ: qui uentus eſt & nubes: imber poſtea d[illegible]ctus: quia mortalis atq; arbores: herbaſq; omnis iuuat. Iuppiter itẽ cælum dicit̃. Var. ſcribit talia. Iuppiter igitur: ideſt aer qui uẽtus eſt: & nubes imber poſtea. Deſcendit in gremiũ lætæ coniugis: ideſt Iunonis: q̃ & terra & Philoſophus eth. libro octauo ſcribit Euripidem hæc dicere. Quum eſt ſicca tellus ipſa certe tum imbrẽ amat quum turget æther. imbri quum cælum tumet affectat ut telluris in ſinus cadat. ¶ Aether: Iuppiter quem ſummum: deum mundiq; animam uoluere. Euripides ætherem cælum ipſum ac Iouem uoluit: ut ſcribit Tullius libro primo de. n. d. ¶ Lætæ: fœcundæ ueris tẽperie. ¶ Magno corpore: ſcilicet terræ. Subeſt enim natura terræ unde ſuperius ait: Quippe ſolo natura ſubeſt. Natura autem res omnes creat auget: alitq; ut Lucretius inquit. Reſonant. Ouidius item lib. Faſtorum ait. Et tepidum uolucres concentibus aera mulcent: ludit & in pratis luxuriatq; pecus. ¶ Zephyri: de his late libro primo Georgicorum. Et zephyro putris ſe gleba reſoluit.

¶ CHRI. Vere tumẽt. q. d. facile cõcipiunt ex natura ſua calida & humida. ¶ Tũ pater: Iouẽ multis modis intelligi ſuo loco demonſtrauimus. Mõ. n. Iouẽ ſtellã illã ſalutarẽ: q̃ in ordine ſecunda eſt modo ꝓ anima mundi. Sæpiſſime autẽ pro ipſo ſummo deo: a quo oĩa ſunt intelligimus. Nonnunq̃ uim ipſam duoꝝ ſuperiorum elementorũ: Quæ actiua eſt ꝑ Iouẽ exprimimus: q̃ dũ agit in hæc duo inferiora ad generationẽ & corruptionem eorũ: quæ aſſiduo mutantur omnino facit. Iunonẽ ipſa uero duo inferiora elementa aquam: terramq; intellexerunt phyſici: q̃ paſſiua nuncupat. Vnde quoniã pariter ad gignendũ concurrũt fratrẽ: ac ſororẽ dixerũt: quoniã uero illa agunt hæc patiunt̃: Iouem maritũ quoniam maſculinã: agentemq; Iunonẽ uxorem: quoniã femineã: patientemq; uim obtinet: appellarunt. Verno igitur tẽpore propter maximã elementorum contemperantiã: cũ iam calor in humidũ agere incipiat: tecta tẽperie dicimus Iouẽ actiuam uim fœcundis imbribus: ideſt genitiuo humore deſcendere in gremiũ Iunonis: ideſt terræ: q̃ egentem uim tanquã fœmina uirile ſemen accepit. ¶ Late: paſſim. ¶ Auia: ex illa enim contemperie caloris in humidũ excitatur natura: ita ducente deſideriũ ad ꝓcreandũ: ex quo deſiderio & aues ſuauiter querunt̃: & animalia cũcta ſalire & inire cupiunt: & in terra ipſa plantæ: in quibus non eſt ſenſitiua: ſed uegetatiua uis parturiunt. ¶ Venerẽ: ſic dicta uel quod in omnia ueniat: ut inferius. Omne adeo genus in terris: hominũq; ferarũq;. Et. g. æ. p. p. q. u. In furias ignemq; ruunt amor omnibus idem. ¶ Certis diebus: uernali tẽpore: qđ ſingulis annis ſtatuto tẽpore redit: uel q̃a certo quodã tẽpore: & nõ oĩ fœmina marẽ expetit exceptis: ut ait Ariſtote. muliere & equa: q̃ omni tẽpore etiã fœte cõcubitũ expetũt. Itẽ iis quæ ſuperfœtant: ideſt q̃ adhuc ꝑgnantes aliũ fœtum cõcipiunt ut lepores. ¶ Almus: q̃a ſuis fructibus nos alat. ¶ Zephyri: uẽti ſunt occidentales: q uere flantes ſua cõtemperantia caloris & humoris terrã ad uarios cõceptus aptam reddunt. Dicunt̃ autem ab eo quod eſt ζέω: ideſt ferueo: q̃a illis terræ cõcaleſcentes grauidæ redduntur.

¶SER. Nouos ſoles:uernales dies. Nec metuit ſurgẽtes pãpinus auſtros:uarie dicit.nam ſupra ait: Audẽt ſe gramina cõmittere. ¶ Aut actũ cæ.ma.a.im.i.nullos calores aut ẽt pluuias. Tũc uites timẽt:qppe tẽperie. ¶ Trudit gẽmas:ꝓpellit:effundit in folia. ¶ Nõ alios prima:hoc ſecundũ licẽtiã poeticã dixit:Nã falſum eſt. Cõſtat.n. poſt factũ mundũ ex q̃litatẽ curſus ſolis tẽpora eſſe diuiſa. ¶ Tenorẽ:ductũ. ¶ Ver illud erat:abſoluta locutio.qc qd illud fuit:uer fuit. ¶ Ver ma.agebat.i.magnus orbis. Tũc uernale tẽpus ducebat ĩ ſui.ſ.primordio:põt & magnũ orbẽ zodiacũ circulũ dicere:q tẽporũ diuiſionẽ facit:ꝙ ſi eſt. ¶ Agebat: pro circũagebat accipiendũ erit orbis. ¶ Hibernis:aſperis:ſæuis. ¶ Ferrea ꝓgenies: procreata ex lapidibus ad laborẽ. alibi: Vnde hoĩes nati durũ genus. ¶ Immiſſæq; feræ ſiluis:hũc ordinẽ pp arcadas tenuit:q ſe ꝓ ſelenos eſſe aſſerunt.i.ante lunã natos:qđ & Cice. in fundaniana cõmemorat: & Statius q ait: Arcades aſtris lunaq; priores. ¶ Laborẽ:uel frigoris:uel caloris. ¶ Si nõ tanta qes iret: tranqllitas: & eſt ueris diffinitio. ¶ Frigus caloremq; Inter: dicit oriẽte icc irco ueris tẽperamẽtũ fuiſſe:ut res noue tũc oriẽtes & adhuc teneræ nec hyemis frigora:nec æſtatis ferre ſufficerẽt. ¶ Exciperet:acciperet ¶ Cæliq; indulgẽtia.i.ſerenitas & tẽperatio. ¶ Terras.i.fœtus terræ:& noue indulgẽtiã dixit.ueteres.n.indulgitatẽ dicebãt:ut Cælius in ſeptimo:Cõſuetudine uxoris indulgitate liberũ. ¶ Qđ ſupereſt:non qđ deeſt: ſed qđ ſequit̃. ¶ Premes:demerges:infodies. ¶ Quæcũq; uirgulta:ſiue de plãtariis:ſiue de arboribus. ¶ Lapidẽ bibulũ:q arenarius uocat̃. ¶ Aut in qualleneis in fode cõchas:cochleæ pp admittẽda ſpiramina infodiunt̃. Lapis uero arenarius aut pp ſpiramĩa:aut pp hauriẽdũ humorẽ:ſi forte nimius fuerit. Sq̃llẽtes: ſordidas. ¶ANTO. Supat tener oĩbus humor:Vel uero calidũ fecit & humectũ:deus omniũ fabricator. Sicca æſtas & calida:autũnus ſiccus & frigidus. Hyems humida pariter & frigida eſt auctor Macrobius lib.vii. ¶ Nouos ſoles:tũc.n.eſt noua tẽporis ætas:ut ẽt Oui. lib.i.faſtorũ inquit. ¶ Auſtros: q humidi ſunt & nubila nutriunt:de qbus latius ſupra. ¶ Imbrẽ:ideſt grandinẽ:ait.n.aquilo lib.vi.metamorphoſeon : induroq; niues:& terras grandine pulſo. ¶ Gẽmas:uitiũ oculos.intelligimus p metaphorã:ut latius patuit ecloga ſeptima.

Laxãt arua ſinus:ſuperat tener oibus humor:
Inq; nouos ſoles audent ſe gramina tuto
Credere:nec metuit ſurgẽtes Pãpinus auſtros:
Aut actum cælo magnis Aquilonibus imbrẽ.
Sed trudi gemmas:& frondes explicat omnis.
Non alios prima creſcentis origine mundi
Illuxiſſe dies:alium ue habuiſſe tenorem
Crediderĩ. Ver illud erat: Ver magnus agebat
Orbis:& hibernis parcebant flatibus Euri.
Cum primum lucẽ pecudes hauſere: uirumq;
Ferrea progenies durum caput extulit aruis.
Immiſſæq; feræ ſiluis:& ſidera cælo.
Nec res hũc teneræ poſſent perferre laborem:
Si non tanta quies iret:friguſq;:caloremq;
Inter:& exciperet Cæli indulgentia terras.
Qđ ſupeſt quæcũq; premes uirgulta ꝑ agros
Sparge fimo pigui:& multa mẽor occule terra
Aut lapidẽ bibulũ:aut ſq̃llenteis ĩfode cõchas:
Inter enim labentur aquæ:tenuiſq; ſubibit

¶ Origine mũdi. Pli.ſcribit mundũ qđ alio nomine cælũ appellari libuit:neq; genitũ:neq; interiturũ unquam. Múdus
Noſtri Theologi ſcribunt decimoquinto kalendas Aprilis mundũ creatũ fuiſſe die ſolis. Poeta etiã id idẽ uidet̃ aſſerere:ait enim. Ver illud erat & cætera. ¶ Orbis:dictus eſt mundus:quoniã eius forma in ſpeciẽ orbis abſoluti globata eſt:ut Plinius docet. ¶ Magnus orbis:magnus ait:quoniam ut teſtat̃ etiam Pli.immenſus eſt & infinitus ac finito ſimilis:furorq; eſt menſura eius animo quodã agitaſſe:atq; prodere auſos. ¶ Pecudes: quinto & ſexto die uolatilia & animalia cuncta genita ſunt:deinde homo qui illis dominaret̃.in quo quidem Poeta ipſe noſtræ fidei ſequitur opinionẽ. ¶ Ferrea progenies:fabulas ſequit̃.narrãtes e lapidibus natos homines. de quo latius Ouidi. ¶ Et ſydera cælo:quarto die ut aiunt:facta ſunt luminaria duo in firmamento cæli:ut lucerent ſuper terrã. ¶ Laborẽ:ſcilicet caloris & frigoris. ¶ Indulgentia cæli.i.aeris tranquilitas & tẽperies:Quod ſupereſt: qđ reſtat docẽdũ eſt ſupple uel aduertendũ. ¶ Fimo:Theophraſtus li.iii.de cauſis plantarũ inqt: ꝙ ſtercus agrũ Fimus
& ſolutũ:& tepidũ reddit:quod alii ꝓtinus terræ permixtum plantæ aggregant:alii inter terram ſuperiorem Agis
medium diſponunt. ¶ Occule terra:terra inferior alit uitem & arborẽ:ſuperior cuſtodit: Columella lib.iii.ca. iii.auctor. ¶ Lapidem:lapides ſubiiciunt ut plantæ & per hiemem humore perfrui:& per æſtatem poſſit refrigerari:Enimuero contra utrũq; tempus ita præparaſſe oportet:ut lapides humorem contineant : & æſtate radicibus calorem propulſent:alii ſarmenta ſubſternunt:alii uas fictile plenum aquæ apponunt. Theophraſtus edocet libro.iii. Columella etiam libro.iiii.capitulo quarto ait:in imo ſcrobe lapides circa pondo quinq; ponito ne uitem præmant. Sed iuxta radices ſint. Theophraſtus autem prædicto libro ait:oportere eſſe calculos ab amne:aut faucibus torrentis petitos:nam ſi lapis latus atq; ꝑpetuus ſit arbori eſt noxæ:ſi rotundus minutuſq; ſubiiciatur:refrigerat & aquam trãſmittit:& locum radicibus peruium p̃ſtat.lapides p̃terea hyeme tepefacere æſtate refrigerare poſſe affirmant. ¶ Squallentis:ſquallens a ſquammis dicit̃:ſplendẽs a calore uero ſordidum. Squallens
¶CHRI. Laxant:quod caloris eſt ut frigoris condenſare. ¶ Superat:abunde eſt qđ non ita in reliquis anni temporibus accidit. ¶ Tener:quaſi nouellus propter anni principium:& qui facile ad quid uis gignendũ uerti poſſit. ¶ Nouos:renouatos propter principiũ anni. ¶ Sed trudit gemmas & frondes explicat omnis: alterum ab altero eſt. Primo enim turgent oculi in ramis:& hæ gemmæ dicuntur:prodeunt frondes. ¶ Non alios:ueri ſimile uidetur principium mundi a uere fuiſſe. Et ſecundum Macrobium incipiente die illo: qui omnium illuxit:qui ideo iure natalis mundi uocatur:fuit aries in medio cæli:& quia medium cælum: quaſi mundi uertex eſt.iccirco:aries ut mundi caput in exordio lucis apparuit. Sed de hoc dictum eſt in alio loco.

Halitus:atq; animos tollent ſata:iãq; reperti
Qui ſaxo ſuper:atq; ingentis pondere teſtæ
Vrgerent:hoc effuſos munimen ad imbres.
Hoc ubi hiulca ſiti findit Canis æſtifer arua:
Seminibus poſitis ſupereſt deducere terram
Sæpius ad capita & duros iactare bidentes.
Aut preſſo exercere ſolum ſub uomere:& ipſa
Flectere luctantes inter uineta iuuencos.
Tum leues calamos:& raſæ haſtilia uirgæ
Fraxineaſq; aptare ſudes:furcaſq; bicornes.
Viribus eniti quarum:& contemnere uentos
Aſſueſcãt:ſummaſq; ſequi tabulata ꝑ Vlmos.
Ac dum prima nouis adoleſcit frondibus ætas
Parcendum teneris:& dum ſe lætus ad auras
Palmes agit laxis per purũ immiſſus habenis:
Ipſa acie falcis nondum tentanda:ſed uncis
Carpendæ manibus frondes:interq; legendæ:
Inde ubi iã ualidis amplexæ ſtirpibus Vlmos
Exierint:tũ ſtringe comas:tum brachia tonde.
Ante reformidant ferrum:tum deniq; dura
Exerce imperia:& ramos compeſce fluenteis.
Texendæ ſepes etiã:& pecus omne tenẽdũ eſt:
Præcipue dũ frons tenera:iprudenſq; laborũ:
Cui ſuper indignas hyemes:Solemq; potentẽ
Silueſtres Vri aſſidue:Capreæq; ſequaces
Illudunt:paſcuntur Oues:auidæq; iuuencæ.
Frigora nec tantum cana concreta pruina:
Aut grauis incũbens ſcopulis arentibus æſtas:
Quantum illi nocuere greges:duriq; uenenũ
Dentis:& admorſo ſignata in ſtirpe Cicatrix.

¶SER. Animos tollẽt:ſumẽt ex his rebus magnanimitatẽ.¶ Iãq; repti.ſ.ſunt diligẽtiores.¶ Effuſos ad imbres.i.cõtra nimias pluuias.¶ Hiulca ſiti:pre nimiis caloribus ſciſſa.¶ Ad capita.ſ.uitiũ poſitarũ.¶ Et duros iactare bidentes:hoc ad cõminuendas ꝑtinet glebas.¶ Flectere luctãtes iuuẽcos:cũ quadã moderatiõe ducere:ne tenera adhuc uirgulta cõcutiant.¶ Leues calamos.i.nitidos.¶ Et raſæ haſtilia uirgæ:ꝑcipit & cãnas in uirgas radi oportere:ne uidelicet ex corticibus rubigo aduerſa uitibus ꝓcreari poſſit.¶ Tabulata:ſunt rami effuſiores & in plana tẽdentes:nõ ad altiora creſcentes.& eſt relatio facta a domibus:in qbus extructiones ſingulæ tabulata dicunt̃.¶ Per purũ.i.per aerẽ.¶ Ipſa acie falcis nondũ tẽtanda:ſi acies legerimus hic erit ſenſus:teneris adhuc uitibus nondum eſt falcis acies neceſſaria. ſi acie ſub audimus uirgulta:ut ſit ipſa uirgulta nondũ falcis acie tẽtanda ſunt.¶ Stirpibus:ſolidioribus:palmitibus.i.truncis:alii ſtirpẽ pro ipſa materie uitiũ poſitã uolũt:ut idẽ alibi Et ad morſo ſignata ĩ ſtirpe cicatrix.¶ Dura exerce ĩperia:aut laborioſa:aut q̃ſi durũ ſit ĩpis uitibus ferro amputari.¶ Texẽdæ ſepes ẽt:alii hic diſtingunt:alii ſeparãt Texẽdæ ſepes etiã & pecus omne tenendũ.¶ Dũ frõdis tenera:uera lectio eſt frõdis.Lucretius:Frõdiferaſq; domos auiũ. hodie uero & a frõte & a frõde unus eſt noĩatiuus frons:ut frons frõtis:& frons frõdis:ſicut & lens a lẽte:& a lẽde capitis breuiore pediculo.¶ Indignas aũt hyemes:ſæuas. ¶ Solẽ potẽtẽ:ĩtolerabilẽ grauẽ.¶ Silueſtres uri:boues agreſtes:q ĩ pirenæo naſcũt̃ mõte poſito inter gallias & hiſpanias.Sũt ãt exceptis elephãtis maiores cæteris aĩalibus:dicti uri.απο των ορων.i.a montibus. ¶ Capreæq; ſeq̃ces:ꝑſecutrices:ut Maleæq; ſeq̃cibus undis.¶ Incumbẽs ſcopulis.i.etiam ſaxa calore penetrans.¶ Ad morſo:participiũ eſt:ac ſi diceret abroſo.

¶PRO. Tabulata per ulmos:rami ſunt qui uites ſuſtinent per tranſlationem:quia ruſtici quum putant:ſupra eos ramos ſtant:hoc eſt tabulas.

¶ANTO. Qui ſaxo ſup:Marõis ꝑceptũ fuit:uti ĩ ſcrobibus lapides diſpõerent̃:q ſinguli nõ excederẽt. qnq; librarũ põdus:hii.n.uidẽt̃ & aq̃s hyemis:& uapores æſtatis ꝓpulſare radicibus:auctor ẽ Col.li.iiii. ca.xv.¶ Munimẽ.ſ.ẽ.¶ Hoc.ſ.munimẽ.ẽ.¶ Hiulca ſiti.i.ſiccitate apiente ea arua.ſ.ab hio hiulcus deducit̃. Catul.ẽt ait:Quũ grauis exuſtos æſt⁹ hiulcat agros. ¶ Cãis:æſtifer.vii.kal.Aug.cãicula appet:eſtq; caligo æſtuoſa:ut ſcri.Col.li.xii.Et Pli.li.ii.ait:caniculæ exortu accẽdi ſolis uapores qs ignorat.¶ Ad capita:capita uitiũ putata circũfodito:arar̃ ĩcipito:ultra citraq;:ſulcos ꝑpetuos ducito:ita ꝑcipit Cato teſte Pli.li.xvii. capi.xxi.Col.ãt li.v.capi.v.ait:qđ ſat plæriſq; uiſum ẽ ex kal.Martii uſq; ĩ Octo.xxx.quoq; die nouella uineta cõfodere:oẽſq; herbas & ꝑcipue gramĩa extirpe &c. ¶ Aptare:ſupeſt.¶ Tabulata:cacumina ĩpa & arborũ caſulas.¶ Parcẽdũ teneris:Pli.li.xvii.ca.xxii. docet nõ eẽ feſtinãdũ ad putationẽ nouellæ uitis:ſđ ꝑmo ĩ circulos materiẽ colligẽdã.Nec niſi ualide putationẽ admouẽdã.¶ Palmes agit:uitis materia mollis.Qui ꝑ nouella brachia emiſſus fructũ affert:ꝓpea læt⁹ palmes ait poeta: Dr̃ ãt palmes:ut Feſt.ait:q̃ ĩ modũ palmarũ uirgulas:q̃ſi digitos edit. Et Col.ait:li.iiii.capi.vi.qđ Maleol⁹ nouell⁹ ẽ palmes ĩat⁹ prioris ãni flagello &c.¶ Vri:ĩ ſilua hercynia Germãiæ ſũt Magnitudĩe paulo ĩfra elephãtes ſpecie & colore & figura tauri.magna uis eorũ & uelocitas:neq; hoĩ:neq; fere q̃ cõſpexerũt ꝑcũt:hos ſtudioſe foueis captos ĩterficiũt:cornua ſtudioſe cõqſita ab fabris argẽto circũcludũt:atq; ĩ ãpliſſimis epulis ꝓ poculo utũt̃: Hæc ex li.vi.cõmẽta.Cæſaris de bel.Gal.Mac.li.vi.ait:qđ uri Gallica uox ẽ:q̃ feri Boues ſignificãt.¶ Capreæq;: capræ ĩ plurĩas ſimilitudĩes trãſfigurãt̃:ſũt capræ:Sũt rupi cap:ſũt Ibices ꝑnicitatis mirãdæ:ſunt & Dãmæ:multaq; alia haud diſſimilia:Pli.li.viii.¶ Incũbẽs ſcopulis arẽtib⁹.i.ſaxa ẽt ipſa calore penetrãs.¶ Admorſo:caprarũ morſus:arboris exitialis Oliuã lãbẽdo quoq; ſterilẽ faciũt:eaq; ex cã Mineruæ ĩmolãt̃:auctor Pli.li.viii.ca.xlvii.

¶CHRI. Interq; legẽdæ:ut rariora omnia ſint in arbore:quo ſol facilius ꝑ omnia penetret:qđ ĩterlucare & inſolare dicũt q de re ruſtica ſcribũt.¶ Vri:Soli.ait:ubi poſt ſcythas Germania ĩcipit eẽ Veſontes q boues feris ſimiles eſſe:idẽ uiros quos imperitũ uulgus uocat bubulos:cũ Bubali pene ad ceruinã faciẽ in aphrica generent̃: ſed Vris taurina cornua eſſe:quæ in tantum modum protendunt̃:ut inter regias menſas potuum gerula fiant.

Hiulca

Vri

Capreæ

Vris

¶SER. Non aliã ob culpã: uictimæ numinibus aut per ſimilitudinẽ: aut per cõtrarietatẽ immolant̃. per ſimilitudinẽ ut nigrũ pecus Plutoni: ꝑ contrarietatẽ: ut porca: quæ obeſt frugibus Cereri. & Caper q obeſt uitibus Libero. item capra Aeſculapio: q eſt deus ſalutis: quom Capra nunꝗ ſine febre ſit. Aris autẽ omnibus nõ ſine cauſa dixit. Nam cũ numinibus cæteris uarie ꝓ qualitate regionũ ſacrificetur: ut Veneri paphiæ tantũ de ture. unde eſt: Haud equidẽ tali me dignor honore. Genitrici uero Veneri: ideſt Romanæ etiã de uictimis. Libero ubiq; caper imolat̃. ¶ Veteres ĩeunt ꝓſcænia ludi: primi ludi theatrales ex liberalib9 nati ſunt: iõ ueteres ait.

Non aliam ob culpã Baccho Caper oĩbus aris
Cæditur: & ueteres ineunt Proſcænia Ludi:
Præmiaq; ingentes pagos: & compita circum
Theſidæ poſuere: atq; inter pocula læti
Mollibus in pratis unctos ſaluere per utres.

Proſcænia ãt ſunt pulpita ante ſcænã: in ꝙbus ludicra exercent̃. ¶ Veteres ludi: dionyſia. antiqſſimi. n. ruſtici cõfecta uindemia faciebãt. ¶ Præmiaq; ĩgẽtis. i. ꝑ ꝗdriuia: ꝗ cõpita appellant̃ ab eo qđ multæ uiæ ĩ unã cõfluãt: & uillas: ꝗ pagi απο τῶν πηγων. i. a fontib9 circa quos uillæ cõſueuerãt condi. unᷓ & pagani dicti ſunt: qſi ex uno. fonte potãtes. ¶ Cõpita: unᷓ ludi cõpitalitii. ¶ Theſidæ: athẽiẽſes: q primi ludos ĩſtituere liberales. ¶ Mollibus ĩ pratis: unctos uel oleo: uel lixiuia. In pratis aũt ideo ne læderent̃ cadẽtes. Vtres uero fiebãt ad inſultationẽ etiã mortuorũ caprorum: ne quid ex eis eſſet qđ non ſentiret iniuriã. ¶ Saluere: ſecundũ artem dixit. Nã antiqui ſalio ſaliui dicebãt: nunc autẽ & ſalui: unde Cicero in miloniana: Quom hic de rheda reiecta penula deſiluiſſet: ſic ẽt ab eo quod eſt cano non cecini: ſed canui dicebant. unde Saluſtius: Cornua occanuerũt.

Pierius in capra. fol. 71. p. 2.

¶PRO. Nõ aliã ob. c. b. c. o. a. Cædit̃. e. tu. in. Proſcænia ludi Præmiaq; in. p. e. c. cir. Theſide. p. a. i. p. l. Mollibus. i. p. u. ſaluere ꝑ utres: Poſtꝗ mortale genus animaliũ cœpit carne ueſci: ex his ꝗ frugibus nocerẽt: uel aliquos læderẽt fructus. Prima exiſtimat̃ hoſtia fuiſſe ſus. Secũda caper ille: qa terrã roſtro ꝓ trudendo ſemine rueret: hic qa uitẽ læſerat. Itaq; etiã Ouidius in. xv. Teſtimoniũ huic opinioni dicẽte Pythagora: Et prima putat̃ hoſtia ſus Meruiſſe necẽ: quia ſemina pãdo Eruerat roſtro: ſpemq; interceperat anni: ut caper. m. b. m. ad aras ducit̃: Vltoris nocuit ſua culpa duobus. Præmia autẽ poſuiſſe theſidas: Quum dicit ingentes pagos: & compita circũ. Athenienſes ſignificat a Rege Theſeo dictos. Itaq; ludis: quia præmium uictori erat caper: qui græce tragos: tragœdia cœpit appellari genus quoddam carminis ab antiquis cauſa ſpectaculi inſtitutum.

¶ANTO. Caper: prima hoſtia fuiſſe putat̃. ¶ Sus: ſecunda caper. illa qa rictu ſemina eruerat: hic qa uitẽ læſerat: Hinc Oui. lib. xv. met. Loquente Pythagora ſcri. Et prima putatur hoſtia ſus meruiſſe necem. Quia ſemina pando Erruerit roſtro: ſpemq; ĩterceperit anni: Vite caper morſa Bacchi mactatus ad aras dicit̃ Vltoris nocuit ſua culpa duobus: aſſerit. Idem Varro lib. ii. ca. iiii. ¶ Omnibus aris: Nam cum aliis Diis pro uaria regionum cõſuetudine uario modo ſacrificetur baccho ſemper & ubiq; in liberalibus mactatur caper. ¶ Veteres lu. ſpectaculoꝝ origo. teſte Caſſio. ab Græcis tracta eſt: nã quũ agricultores feriatis diebus ſacra diuerſis numinibus per lucos: uicoſq; celebrarẽt. Atheniẽſes primũ agreſte prĩcipiũ in urbanũ ſpectaculũ collegerunt. Theatrũ Græco uocabulo appellãtes. Vtq; Diomedes ait: hircus ꝑmiũ cantus ꝓponebat̃. unde & Hora. in arte inqͥt. Carmine ꝗ tragico uilem certauit ob hircũ. Inde itaq; tragœdia dictũ eſt carminis genus a trago. i. hirco. Theſpis autem genere athenienſis primus inuenit tragœdiã: ait. n. Hora. in arte ignotum tragicæ genus inueniſſe camœnæ dicit̃: & plauſtris uexiſſe poemata Theſpis. ¶ Ineunt: petunt: adeunt. ¶ Proſcænia: pulpita erant ante ſcænã: in quibus ludrica exercebantur. ¶ Pagos. i. uicos: & cõuenticula ruſticorum. ſecundũ Diomedem: dicti autem pagi a fontibus: πηγη. n. aqua dicit̃ Dorice auctor eſt Feſt. ¶ Compita: ſunt triuiorũ plateæ uel ſpatia. ¶ Theſidæ athenienſes: Theſeus. n. ut Euſe. ſcri. athenienſes prius per regionẽ diſperſos in unã ciuitatẽ cõgregauit. ¶ Poſuere. ſ. caprũ: Vt iis eſſet ꝑmium. ¶ Vtres: Icaro patri Erigones: liber pater uinum & uitem & uuã tradidit: qui eum ſeuiſſet uitem ipſam: & hircus in uineam ſe conieciſſet: & quæ ibi tenerrima folia uideret deſcerpſiſſet: ex pelle eius utrẽ fecit: ac uento plenũ perligauit: & in mediũ mare ꝓiecit: ſuoſq; ſodales circa eũ ſaltare coegit: auct. eſt Hygin.

Caper
Sus
Tragœdia
Theſpis
Proſcænia
Pagus
Cõpita
Theſe9

¶CHRI. Et ueteres ineunt. p. lu. initiũ tragœdiæ ſignificat: ꝙ a rebus diuinis eſt inchoatũ: quibus ꝓ fructibus uota ſoluentibus operabant̃ antiqui. Namq; incenſis iã altaribus & admoto hyrco id carmẽ qđ ſacer chorus Libero patri reddebat tragœdia dicebat̃. Hoc eſt ab hyrco uinearũ hoſte: & a cantu: ut refert Dona. Vel qđ uter ex eius pelle uini plenus ſolẽne ꝑmium cantoribus fuerat: ut in hoc loco oſtendit Vir. uel qđ hyrco donabatur eius carminis poeta. Veteres ludos dixit: qa uetuſtiſſimis tẽporibus ab atheniẽſibus reperti fuerũt. ¶ Proſcænia dicimus: ut pro pylea. Eſt ãt ꝓſcænia pulpitũ ante ſcænã. Scænaꝝ autẽ tria genera ſunt. Tragicæ formãt columnis & faſtigiis & ſignis regalibus. Comicæ ædificiorũ priuatorũ habent ſpeciẽ. Satiricæ arboribus ſpelũcis: & mõtibus ornant̃. Ob aliã culpam ꝗ ꝙ uitibus noceat. ¶ Pagos & cõpita. i. circa compita pagorũ. Nam uetuſto tẽpore atheniẽſes nõdũ intra urbẽ coacti: ſed ꝑ pagos diſperſi conſtructis aris hos ludos exercebãt.

Proſcænium
Scænæ

Necnon Auſonii: Troia gens miſſa coloni
Verſibus incomptis ludunt: riſuq; ſoluto.
Oraq; corticibus ſumunt horrenda cauatis.
Et te Bacche uocant per carmina læta: tibiq;
Oſcilla ex alta ſuſpendunt mollia pinu.
Hinc omnis largo pubeſcit uinea fœtu.
Complentur ualleſq; cauæ: ſaltuſq; profundi.

¶SER. Necnon auſonii Troia gens: ideſt etiam Romani hos ludos celebrant & canũt: Nam hoc eſt uerſibus in comptis ludunt: ideſt carminibus saturnio metro compoſitis: quod ad rhythmum ſolum uulgares componere conſueuerunt. Horati. Libertaſq; recurrentes accepta per annos luſit amabiliter. ¶ Riſuq; ſoluto: ideſt cachino. ¶ Oraq; corticibus ſumunt: qa neceſſe erat ꝓ ratiõe ſacrorũ aliꝗ ludicra & turpia fieri: ꝙbus poſſet populo riſus moueri: qui ea

exercebāt ꝓpter uerecūdiæ remediū hoc adhibuerūt:ut pſonas factas de arborū corticibus ſumerēt: ne agno/
ſcerent̃.¶ Et te bacche uocāt.hymnos in tuū honoré canūt.¶ Tibiq́ʒ Oſcilla mollia:pēſilia: ut Pilētis matres in
mollibꝰ.Oſcillorū āt uariæ ſunt opiniões.Nā alii hāc aſſerūt fabulā.Icarus atheniēſis pr̃ Erigões quom acceptū
a Libero pr̃e uinū mortalibus indicaret:occiſus é a ruſticis:q quom plus æquo potaſſent:ebriati uenenū ſe acce
piſſe crediderāt:huius canis é reuerſus ad Erigoné filiā:q̄ cū eius cõitata ueſtigia pueniſſet ad pr̃is cadauer: laq̄o
uitā finiuit.Hæc deorū uolūtate inter aſtra relata é:quā uirginé uocāt.Canis ille é īter ſidera collocatꝰ. Sed poſt
aliquātū tēpus atheniēſibus morbꝰ īmiſſus é talis:ut eorū uirgines quodā furore ad laqueū cõpellerent̃.Reſpõ
ditq́ʒ oraculū ſedari poſſe illā peſtilētiā:ſi Erigões & Icari cadauera reqrerent̃:q̄ quom diu q̄ſita nuſq̄ inuenirēt̃:
ad oſtēdēdā deuotioné ſuā atheniēſes:ut ēt in alieo ea q̄rere uiderent̃ elemēto ſuſpēderūt de arboribus funé:ad
qué ſe tenētes hoíes hac atq́ʒ illac agitabāt̃:ut ēt q̄ſi in aere illorū cadauera q̄rere uiderēt̃.Sed quom inde pleriq́ʒ
caderēt:inuētū é ut formas:uel pſonas ad oris ſui ſimilitudiné facerēt:& eas ꝓ ſe ſuſpēderent & mouerēt. Vñ &
oſcilla dicta ſunt ab eo:qđ in his cillerent̃.i.mouerēt̃ ora.Nā cillere é mouere.Vnde & furcillæ dictæ ſunt:qbus
frumēta cillent̃.Alii dicūt oſcilla eé mēbra uirilia de floribus facta:q̄ ſuſpēdebāt̃ p intercolūnia:ita ut ī ea hoíes
acceptis clauſis pſonis īpingerēt̃:& ea ore cillerēt.i.mouerēt ad riſum populo cõmouēdū:& hoc in Orpheo le/
ctū é Prudētioribus tñ aliud placet:q dicūt ſacra Liberi pr̃is ad purgationé aíæ ptinere.Oís auté purgatio:aut p
aq̄s:aut p igné fit:aut p aeré:ſicut & in ſexto ait: Aliæ pādunt̃ inanes Suſpēſæ ad uētos:aliis ſub gurgite uaſto In
fectū eluit̃ ſcelus:aut exurit̃ igni.Vt nūc p oſcilla genus purgatiõis qđ maximū é ītelligamus.Nā primū aq̄:ſecū
dū ignis:tertiū aeris.¶ Mollia.i.mobilia & ur̃ Verg.illorū opinioné ſeq:q ī honoré liberi pr̃is putāt oſcilla ſuſpē
di:q́ eius ſit pēdulus fructus.¶ Oſcilla:āt dicta quoniā capita & ora beſtiarū in ſummis porticibus tegebant̃.Si/
ue quia hunc uſum oſci dicuntur frequenter exercuiſſe:& per Italiam ſparſiſſe.¶ Hinc.i.poſt hæc ſacra celebra/
ta.¶ Largo:abundanti & fertili.¶ Ergo rite ſuum.b.d.h.iuſte igitur Liberi ſacra celebrabimus.

¶PRO. Necnõ auſonii troia gēs miſſa colōi.V.in.l.r.q́ʒ.ſ.¶ Oraq́ʒ.c.ſ.h.c.Et te.b.u.p.l.t.q́ʒ. Oſcilla ex.a.ſ.m.p.
Hic ritus oſcillorū iactatiõis frequēs ī Italia ab atticis é traditus.Celebrat̃ āt feriis ſemētinis ex hac cā ab atheniē
ſibus īſtitutus:Icarꝰ paſtor atticꝰ:quū a libero pr̃e accepiſſet uinū deputādū uenale:& p̄cipet ignorātibꝰ adhuc
uſum huius:ut pce biberēt.Illi ſapore delectati:cõtumaces fuerūt p̄cepto.Itaq́ʒ quū & corpꝰ eorū ſolueret̃:& ſer
mo ebrietate:arbitrati ſe uenenū accepiſſe:īterfecerūt Icarū.Cāis āt eius ſine dño reuerſus ad Erigoné filiā: dux
fuit q̄renti patré.Illa āt cognita morte Icari:ſuſpēdio ſe necauit.Canis nõ recedēs a corpore dñorū inedia cõſum
ptus é.Quū āt ſubita peſtilētia ī attica incidiſſet:& noui generis uirgines alienata mēte ſuſpēdio ſe necabāt in ſil
uis:Cõſultū eſt oraculū Apollinis de finetā luctuoſi furoris.Reſpõſum é remediū futurū:p̄ſens ſuppliciū eorū:
q occiderāt Icarū.Quibus conq̄ſitis & īterfectis:ſacratiſq́ʒ inter ſidera Icaro filia:& cane plane numinibus ſacri/
ficiū inſtitutū eſt:quo oſcilla imitarent̃ ſuſpēdia atticarū uirginum.Eleā græce dicunt oliuā: ex q̄ premit̃ oleū.
qđ eleon uocatur.Eleos dicitur miſericordiæ quæ quia contingit eis quibus pax datur: olea pacis ſignum eſt.

¶ANTO. Necnõ auſonii:p̄dictos atticorū ritꝰ:ut Caſſiodorꝰ & Probꝰ ſcribūt Romāi ſicut cætera externa
ad ſuā rēpu.traxerūt:auſonii āt italiæ populi pometio agro uicini cāpaniā tenebāt:& cū mare Siculū ne ſemel q
dé incoluerint:Siculū tamé pelagus auſoniū appellat̃:auctor é Stra.li.v.Feſt.uero ſic:auſoniā appellauit Auſon
Vlyxis & calypſus filius eā primā italiæ parté:ī q̄ ſunt urbes beneuētū & cales:Deíde paulatī tota quoq́ʒ italia: q̄
aphœnino:finit̃ dicta é auſonia ab eodé duce a quo urbé ēt Aurūcā cõditā ferūt.¶ Ora:ꝓ pſonis poſuit:ut Mac.
ēt li.vi.ait.¶ Per carmina læta.i.p hymnos.¶ Oſcylla:Higinus ſic ait:Cū in finibus athenienſiū multæ uirgines
ſine cā ſuſpēdio ſibi morté cõſciſcerēt:qđ Erigõe moriēs erat p̄cata:ut eodé lœto filiæ atheniēſiū afficerēt̃:Quo
ipſa foret obitura niſi icari morté pſecuti:& eū forēt ulti.itaq́ʒ cū id ueniſſet:petētibus eis Apollo dedit reſpon/
ſum:ſi uellēt euētu liberari Erigõe ſatiſfacerēt:q́ʒ ea ſe ſuſpēderat:inſtituerūt:uti tabula īterpoſita pēdēte funi
bus ſe iactarēt:utq́ʒ pēdētes uēto mouerēt̃:qđ ſacrificiū ſolēne īſtituerūt:itaq́ʒ & priuatim & publicæ faciebāt.
Probꝰ āt ſcri.Oſcillorū ritū ī italia ab atticis quoq́ʒ ſūptū eé:q ritꝰ celebrabat̃ feriis ſemētinis:dictæ uero Feriæ
ſemētinæ auct.Var.a ſemēte.Refert āt Pro.eadé pene q̄ Higi.de oſcillis.¶ Mollia.i.pēſilia:ut apud Martia.nec tri
uiæ tēplo molles laudēt̃ honores.i.pēſiles:nā ſūma miracula īqt Pli.li.xxxvi.ca.xii. Erāt ibi epiſtilia tātæ mollis
attoli potuiſſe:nec de re alia ītelligendū é.fit.n.cõpatio ad āphiteatrū ab ædificio:non a ſtatuis uel aliis.¶ Tibiq́ʒ:
mortuꝰ fuerat Icarꝰ bacchi mūere:īde erigõe filia ſe ſuſpēderat:īde ēt athēiēſiū uirgíes ob erigões īpcationé:ſed
habito rñſo poſtea ut dictū é oſcillorꝫ ſacra īſtituta ſūt.Poeta dicit baccho illa fieri ſolita ut placaret̃.ſ.ac ſi eiuſdé
irato numíe ſuſpēdia uirgíes exercuiſſent: hac rõne baccho oſcillorꝫ ſacra potiſſimū tributa exiſtio:cū pp Icarꝫ
& Erigoné fuerit īſtituta:ad tollēda uirginū ſuſpēdia.¶ Hic:poſt bacchi ſacra.¶ Pubeſcit:germíat:creſcit:floret.

Oſcilla ¶CHRI. Cauatis:ꝯcauis:& ī formā pſonarū recuruatis.¶ Oſcilla:hæc a Ser. exponūt̃:Cæterꝫ Hero.ſcri.ægy
ptios ſimilia græcis ſacra Baccho facere:ī qbus mulieres cubitales ſtatuas:q̄s phallos uocāt circūferūt.Hæ pene
maioré reliquo corpe hñt:illūq́ʒ ſolū mouēt.Aliæ āt mulieres phallos ſequūt̃ Diõy.canētes.Et Var.teſte Aug.
Liberū liberū eé dictū uult a liberamēto qđ mares ī coeūdo p eiꝰ bñficiū emiſſis ſeminibꝰ liberēt̃. Hoc idé ī fœminis
agere liberā quā Veneré putāt.Et ob hoc libero mēbri uirilis Liberæ muliebris formā ī tēplis põebāt. Ob eādé
ré mulieres aiūt attributas libero:& uinū pp libidiné cõcitādā.Sicq́ʒ bacchanalia cõcitāt̃.Colebāt ergo auctore
eodé Aug. ī eiꝰ ſacris uirilia:& p dies feſtos hoc mēbrū poſtellis poſitū primū rure ī cõpitis:& uſq́ʒ ī urbé poſtea
uectabāt:ī oppido uero lauio uni libero totꝰ mēſis tribuebat̃:cuiꝰ diebꝰ flagitioſis uerbis utebāt̃: donec illud
mēbrū p forꝫ trāſuectū ſuo ī loco qeſceret:cui hõeſtiſſima mr̃familias coronā īpõebāt:hæc habui q̄ de hmõi ſa/
cris referré.Oſcilla ēt ab ore diminutiuū eé ur̃.Nā Col.oſcilla lupinorū dixit.¶ Hic:ab iſtis ſacris: Et hortat̃ ad
Fœtus regioné quādo tātū ex ſacris ꝓueniat cõmodū.¶ Fœtu:qcqd cõcipit̃ fœtus appellat̃ : ſiue ab aíatis:ſiue ab inaía/
Fœnus tis ꝓueniat.Vnde & feminas:& arbores q̄ cõceperit fœtas dicimꝰ hic fœtura é:hic ēt fœnus qđ pecūiæ fœtus ſit.

SER. Honeſtũ:pulchrũ. Carminibus patriis.i.romana lĩgua:pleraq;.n.ſacra ꝓ gẽtiũ q̃litate: pleraq; ſecũdũ ſuũ ritũ colunt. Nã hymni Libero apud græcos græca:apud latinos latina uoce dicunt: hymni uero matris deũ ubiq; ꝓpriã.i.græcã lĩguã requirũt. Ductus cornu ſtabit ſacer hircus ad arã:ſtabit placebit:tunc.n.eſt aptũ ſacrificiũ:quom animal dedicatũ uictimæ patiens inuenit. Vnde alibi ſic ait: Et ſtatuã ante aras aurata frõte iuuencũ.i.placere faciã. Cõtra Lucanus Diſcuſſa taurus ab ara. Nã ĩprobãt ariſpices hoſtiã q̃ ad mota altaribus reluctat. Sacer auté execrabilis:ut Auri ſacra fames. Veribus colurnis.i.de corylo factis: & hoc propterea quia ſicut cap eſt inimicus uitibus:qui Libero ĩmolatur:ita etiã eis nocent coryli. Vnde & ſupra ait: Neue ĩter uites corylũ ſere. Eſt etiã ille labor:Iã ſe paulatim tendit ad uitiũ uituperationẽ dicens:& ĩfinitũ eẽ earũ laborẽ:ut Cui nunq̃ exhauſti ſatis eſt: & ĩcertũ fructũ ut Et iã maturis metuendus Iuppiter uuis: & ipſum etiã fructũ pnitioſum:ut Bacchus & ad culpã cauſas dedit. Exhauſti:exhauſtionis finitionis: qđ qa aſperũ uiſum eſt:ſe ad figurã tranſtulit dicẽs exhauſti: ut Seruãtiſſimus æqui: ꝓ æqtatis. Oẽ ſolũ continens .ſ.uites. Aeternũ:ſemper:& ꝑpetuo:& abſolute locutus eſt. Leuãdũ:releuãdũ:ſpoliandũ. Omne autẽ nem⁹ dicit & arborũ & uitiũ. Vnde paulo poſt dicturus eſt Bis uitibus ingruit umbra. Redit agricolis labor actus in orbẽ.i.in anni circuitũ labor ſe inuicẽ ſeqtur ruſticorũ. Olim:quãdoq; ſignificat aũt finale tẽpus autumni. Seras frondes:ſero cadẽtes. Tarde.n.ſpoliant uites frõdibus. Frigidus & ſiluis aqlo decuſſit honorẽ: Varronis hic uerſus eſt. Acer ruſticus:nõ qlibet ſed acer & diligẽs. Curas uenientẽ extẽdit:q̃ſi ĩ tpe alieno p̃meditat futurũ laborẽ. Curuo ſaturni dente.i.falce q̃ eſt in eius tutela. Nã Saturnus dicitur patri Cælo falce uirilia amputaſſe:quæ in mare cadentia Venerem creauerunt: quod ideo fingitur: quia niſi humor de cælo in terras deſcenderet:nihil crearetur: Alii Saturnum deum eſſe temporum dicunt: quæ ſicut falx in ſe recurrunt: Alii uero dicunt Saturnũ in progreſſu nihil nocere:quom retrogradus eſt eſſe periculoſum: ideoq; eum habere falcem in tutela quod & ipſa protenta nihil ualet: retro uero acta: quicquid ei occurrit ſecat. Relictam.ſ.a ſe paulo ante deſertam.

Et quocunq; deus circum caput egit honeſtũ.
Ergo rite ſuum Baccho dicemus honorem
Carminibus patriis:lanceſq;:& liba feremus.
Et ductus cornu ſtabit ſacer Hircus ad aram.
Pinguiaq; ĩ ueribus torrebimus exta colurnis.
Eſt etiam ille labor curandis uitibus alter
Cui nũq̃ exhauſti ſatis ẽ:nãq; omne quot ãnis
Terq;:quaterq; ſolum ſcindẽdũ:glebaq; uerſis
Aeternũ frangenda bidentibus: omne leuãdũ
Frõde nem⁹:redit agricolis labor actus ĩ orbẽ:
Atq; in ſe ſua per ueſtigia uoluitur Annus.
Ac iam olim ſeras poſuit cum Vinea frondes:
Frigidus & ſiluis Aquilo decuſſit honorem:
Iam tũ acer curas uenientẽ extendit in annum
Ruſticus:& curuo Saturni dente relictam

ANTO. Honeſtum:pulchrum carminibus patriis:ideſt latina lingua:nam apud græcos etiam græca lingua hymni Libero dicebãtur. Lances:ſacrificandi uaſcula. Libaq;:de iis ecloga ſeptima legito. Stabit:nõ fugiet: per quod aptum ſacrificium notant. Sacer: execrabilis. In uerubus colurnis:in paſſilis: ueribus autem ait:quoniam quædam exta in holla:quædam in ueru coquebantur: Vnde ait Varro:Hæc ſunt quorum in ſacrificiis exta in holla non in ueru coquuntur. Satis exhauſti: ideſt ſufficiens finis uel perfectio: ut quæ bella exhauſta canebat:ideſt finita:& perfecta. Terq; quaterq;:Plinius li.decimoſeptimo.cap.xxi.ſcri.Satis eſſe uineã ter anno confodi: ab æquinoctio uerno:ad uirgiliarum exortum & canis ortum: & nigreſcente acino. Quidã ita determinant ueterem ſemel a uindemia ante brumam:cum alii ablaqueare: & ſtercorare ſatis putent. Iterũ ab idibus Aprilis antequã concipiat:hoc eſt in ſexto idus Maii.deĩde priuſquã florere ĩcipiat:& quum defloruerit:& uariante ſe uua. Peritiores affirmant ſi iuſto ſæpius fodiatur in tantum tenereſcere acinos: ut rumpantur quæ fodiuntur:ante feruentes oras diei fodiendas conuenit. Aeternum:ſemper. Frangenda gleba:id occare appellant ab occidendo:q; grandes terræ cædit globos:ut Feſtus ait: Omne nemus uitium: ſcilicet de quo uide paulo inferius: Bis uitibus inguit umbra. Labor actus:ideſt in ipſa uinea habitus & effectus. Annus:ſolis annum non ſolum a kalendis Ianuariis uſq; ad eaſdem uocamus:ſed etiam a ſequenti poſt kalẽdas die ad eundem diem:& a quocumq; cuiuſlibet menſis die:uſq; in diem eũdem redditus annus uocatur: auctor Macrobius libro ſecundo de ſom.& libro primo ſaty.inquit q; At eius Capito annum circuitu temporis putat dictum: quia ueteres an pro circum ponere ſolebãt. Honorem:nã ut aiunt turpe:& ſine frõdibus arbor: & ſine crine caput. Saturni dẽtẽ:falcẽ Saturno putãt attributã quod tps oĩa metat exceſet & incidat: nam idẽ Chronos eſt:ideſt tẽpus:auctor Mac.li.primo ſaturnaliũ:falcis autem uinitoriæ figura a Columella libro.v.cap.xxv.docetur ample. Occare Annus

CHRI. Et quocunq; deus circum caput: Oſtendit quid nobis proueniat ex præſentia numinis. Cum quicquid circumſpexerit fœtus uberes producat. Et tacite admonet nõ minorem curam circa ſacra q̃ circa culturam agrorum habendam eſſe. Sacer:execrabilis. Pinguia:nam pingues decet eſſe hoſtias quæ ſacrificantur. Verſus:nam capitibus bidentium: & mararum aſſiduo uſu glebas: ideſt imminutiſſima tritula terendo frangunt ex quæ humeſcit ſoli ſuperficies:& refrigeſcit:frigefactaq; uitem opaco frigore contra caloris uim munitam reddit. Nemus:ideſt opacitatem pampinorum quæ ſpẽm nemoris præbet. Eſt igitur interlucanda u[illegible]: ut ſol ad uuas maturandas facilius penetret. Redit agricolis labor actus in orbem. Sententia eſt: Toto anno laboratur circa uites: quo quidem finito redit labor redeuntis anni. Per ſua ueſtigia:nam ita per duodecim zodiaci ſigna circumagitur ſol a quo annus eſt:ut nuſquam ex ſuo trito curſu diſcedat. Dente curuo ſaturni: Falcem putatoriam intelligit:quam inueniſſe Saturnum ferunt. Vnde ſimulachra illa inſigniuntur.

Pierius lib. 9. his regi. p. 70.

¶SER. Fingit: compōit: ut Fingitq; premēdo. ¶ Primus humum fodito: ideſt ad laborem primum te eſſe conuenit: Vltimum ad fructus legendos. Vinū enim factū de uuis immaturis cito aceſcit: & in hoc loco eſt uitium uituperatio: quarum fructus aut immaturi collecti depereunt: aut ſi earum fuerit expectata maturitas: nihilominus pereunt: Nā dicturus eſt. Et iam maturis metuendus Iuppiter uuis. ¶ Vallos primus ſub tecta referto: ideſt uitium ſuſtētacula: quæ nōnullis locis ſub tecta portant᷑: ne imbribus cito depereant. ¶ Metito: uindemiato. ¶ Bis uitibus ingruit umbra: ſcilicet & ipſius uitis & arboris: quæ amputanda eſt: ut demptis foliis ſol admittat᷑: quo poſſint uuæ matureſcere. ¶ Bis ſegetē denſis obducūt ſentibus herbæ: ſemel autumnali: & ſemel uernali tempore. ¶ Durus uterq; labor: & euellendarū herbarū & ſecandarum frondium. ¶ Laudato ingētia rura Exiguū colito: hoc etiā Cato in libris dicit ad filiū de agricultura: qd' ideo dictū eſt: uel qa maiores agros incultos rura dicebant: ideſt ſiluas & paſcua. Agrum uero dicebant eū qui colitur: ut itelligamus Laudato ingentes ſiluas: colito agrū minorem: uel quod melius: quia ait in primo: Alternis idē tonſos ceſſare nouales: Et ſegnem patiere ſitu dureſcere campū: quod fieri non poteſt niſi fuerint ſpatia maiora terrarū. Nā & Cato: ut diximus: & Cicero in œconomicis ob hoc laudāt prædia latifundia: uel qa (ut Donatus dicit) etiam non culta præſtant aliquid dominis. ¶ Ruſci: ruſcū uirgultū eſt: unde uites ligātur: & cōmemorat labores qui licet circa alia: tamen pro uitibus exercentur. ¶ Incultiq; exercet cura ſaliti: quaſi cum indignatione ait cauſa uitium cura: nos etiam ſponte naſcentium rerum fatigat. ¶ Iam falcem arbuſta reponunt: ideſt iam putatæ ſunt: nec falcem requirunt.

Perſequitur uitem attondens: fingitq; putādo.
Primus humū fodito: prim⁹ deuecta cremato
Sarmenta: & uallos primus ſub tecta referto.
Poſtremus metito: bis uitibus ingruit umbra.
Bis ſegetem denſis obducunt ſentibus herbæ.
Durus uterq; labor: laudato ingentia rura
Exiguum colito: necnon etiam aſpera Ruſci
Vimina per ſiluam: & ripis fluuialis arundo
Cæditur: incultiq; exercet cura Salicti.
Iam uinctæ uites: iam falcē arbuſta reponūt.

¶ANTO. Fingit: componit. ¶ Putando: Theophra. libro tertio de cauſis plantarum ait: quod quando bene uitis putatur & germen & fructum melius affertur: & uiuere diutius poteſt. Tempus autem amputandi alii locis tantummodo diuidunt: alii genera etiam tangunt: iubent mature illas recidere quæ ſolo ſicco & calido cū primum ſua demittere folia ceſſauere quæ in frigido atq; pluuio poſite ſunt has paulo ante germinatiōem: qppe quæ in ſolo ſunt ſitiente: humorem ſuum ſeruantes ipſæ melioreſcunt: & fructum uini ſuauioris progenerant: quæ uero in frigido ſunt emiſſo humore nec ipſo deteriores quicquā redduntur: & fructus fit incorruptior: medium autem ac temperatum obtinentibus agrum medium tempus ſtatuitur. Plinius uero libro decimoſeptimo docet: quo maturius putantur aptis diebus eo plus materiæ fundunt quo ſerius eo fructum huberiorem: quare macras prius conuenit putare ualidas nouiſſime plagam omnem aliquam fieri ut facile decidant imbres. Recidi autē ſemper īter duas gemmas: ne ſit uulnus oculis ī reciſa parte. Si macra uitis idoneos
Samēta palmites non habeat ad terram recidi eam: nouoſq; elici utiliſſimum. ¶ Sarmēta: Sparſa uinea putata: ideſt pu-
Sarpere trefacta. Vnde & uirgulæ abſciſæ ſarmēta dicuntur: ſarpere enim antiqui pro purgare ponebant: Feſtus auctor. ¶ Sub tecta: ne pluuia marceſcant. ¶ Vallos: palos. ¶ Metito: fructus ſumito. ¶ Bis uitibus īgruit: ideſt ſuperuenit: bis autem ait: quoniam poſt primam pampinationem iterum creſcunt pampini: & quantitate: & numero: unde Plinius libro decimoſeptimo capitulo uigeſimoprimo ait: pampinatio uerna in cōfeſſo eſt ab idibus maiis inter dies decem utiq; antequā florere incipiat: de ſequente uariant ſnīæ: quum defloruerit aliqui pampinandum putant: alii ſub ipſa maturitate: his igitur patet non conuenire illud. ¶ Bis uitibus ingruit umbra: ſcilicet ipſius uitis & arboribus. ¶ Bis ſegetē: poſt primam nā quæ purgationem iterum opus eſt purgare atq; euellere herbas: nec procedere poteſt bis: ideſt autumno & uere: quia hyemis initio: ut plurimum ſeritur: aut autumni fine. ¶ Vterq; labor: uitium & ſegetum purgatio denſis ſentibus: id propter carduos: & tribulos: ac lappas: unde libro primo inquit: ut mala culmos eſſet rubigo ſegniſq; horreret in aruis: Carduus intereunt ſegetes ſubit aſpera ſilua: lapeq;: tribuliq; & cætera. ¶ Exiguū colito: modum agri in primis ſeruādum antiqui putauere quippe: ita cenſebant: Satius eſſe minus ſerere melius arare: qua in ſententia: & Virgilium fuiſſe uideo: ait Plinius libro decimooctauo. Columella etiam refert libro quinto: capitulo tertio: Paridiū quendam duas filias: & uineis conſitum habuiſſe fundum: cuius tertiam partē nubenti maiori filiæ dediſſe in dotem: ac nihilominus æque magnos fructus ex duabus partibus eiuſdem fundi percipere ſolitum. Minorem deīde filiam nuptui collocaſſe in dimidia parte reliqui agri: nec ſic ex priſtino reditu detraxiſſe & cætera. ¶ Ruſci: ruſcum herba eſt ſpōte naſcens: quia in cibis utuntur plereque gentes: Plinius libro uigeſimoprimo: capitulo uigeſimooctauo. Maro tamen fruticis genus eſſe oſtendere uidetur: eo demum uites ligabantur. ¶ Exercet: agricolam ſcilicet. ¶ Inculti ſalicti: hoc ideo: quia ut Plinius libro decimoſexto: capitulo quinquageſimoſecundo ait de ſalice. Nullius qppe
Arbuſtum tutior reditus minoris uel impendii: aut tempeſtatū ſecurior. ¶ Arbuſta: arbores uitibus maritatæ de quibus ecloga ſecunda latius: & Plinius libro uigeſimoſeptimo: capitulo uigeſimoſecundo ait: Nobilia uina non niſi in arbuſtis gigni: & in iis quoq; laudatioria ſummis: ſicut huberiora imis adeo excelſitate proficiſcitur.

¶CHRI. Perſeqt᷑ uitē relictā: q̄ſi dicat: cōtinuat laborē anni īſequētis in uite: cuius p̄teriti anni culturā reliquerat. ¶ Figit: cōponit: & īdebitā formā reducit ea amputādo. ¶ Sarmēta: oīa q̄ ſupflua ex arboribus amputamus ſarmēta dicunt᷑. ¶ Vallos: in maſculino genere palos dicimus. ¶ His. i. ſuſtētant᷑ uites: & alio uocabulo dicuntur pedamēta. ¶ Metito. i. uindemiato. ¶ Ruſci: q ſentes alio nomine appellāt᷑. Naſcunt᷑ ubiq; in agris: & ſepibus. Eſt ātad uituperationē uiciū q̄ nō ſolū tēpore maximo ſtudio colēdæ ſunt ſed: & multi frutices pp uites coluntur.

Iam canit extremos effœtus uinitor Antes:
Sollicitanda tamen tellus: puluiſq; mouēdus.
Et iam maturis metuendus Iuppiter Vuis.
Contra non ulla eſt oleis cultura:neq; illæ
Procuruā expectant falcem: raſtroſq; tenaces
Cum ſemel hæſerunt aruis:auraſq; tulerunt
Ipſa ſatis tellus cum dente recludiur unco:
Sufficit humorē:& grauidas cū uomerē fruges.
Hoc pinguem:& placitam paci nutritor oliuā.
Poma quoq; ut primū trūcos ſenſere ualentes:
Et uires habuere ſuas:ad ſidera raptim
Vi propria nitūtur:opiſq; haud īdiga noſtræ.
Nec minus īterea fœtu nem⁹ omne graueſcit.

¶SER. Iam canit extremos effœtus uinitor antes:melius eſt effœtus legere:q̄ effœtos:ut qdā uolūt: & antes alii extremos uineaꝶ ordines accipiunt. Alii macerias qbus uineta claudunt̃:q̄ maceriæ fiunt de aſſis.i. de ſiccis lapidibus:unde & aſſæ tibiæ dicunt̃ qbus canit̃ ſine chori uoce. Dicunt̃ āt antes a lapidibus eminētioribus:qui interponunt̃ ad maceriē ſuſtētandā:licet Cato de re militari primo:Pedites q̄tuor agminibus:eqtes duobus antibus duces. Nā ꝓprie antes ſunt eminētes lapides:uel columnæ ultimæ:qbus fabrica ſuſtinet̃:& antes appellantur απο του αντιστηκειν:ad quā etymologiā ēt extremos ordines uinearū poſſumus trahere:q ante ſtant. hoc āt dicit:āt canit ruſticus labore finito:tamē deeſſe nō pōt:qđ circa culturā uitiū exercere adhuc debeat: & qđ dicit Iā canit extremos antes:ita ſentiēdū.q.d.iam qđ ultimū & finitū eē uidet̃ ī uineis cultor ruſticus cōpleuit:nā & ultimā partem uīeæ per columnas & macerias ſtruxit:ultimū.n.uř eē:ut īde q̄ſi iā ſecurus ſui laboris canit & gaudet:tamē adhuc debet eſſe ſolicitus:nec unq̄ in oībus eē ſecurus. ¶ Puluiſq; mouēdus:gēus ipm̄ culturæ pulueratio uocat̃: quo imminutæ glebæ uitibus applicant̃. ¶ Maturis metuēdus Iuppiter uuis:aer more ſuo:cuius uarietas laborē plerunq; decipit ruſticorū:& tacite uř admonere:qđ in primo apte dixit:In primis uenerare deos: ſacrificiis tēpeſtates eē pellendas. ¶ Nō ulla.i.nulla: Alii nōnulla legūt.i.aliq̄: nō ut in uitibus nimia. ¶ Neq; procuruā expectant falcē:ut putent̃:qđ tamē ad curā aniuerſariā refert. Nā neceſſe ē licet tarde oliuā putari. ¶ Raſtros:ad fodiēdū.ſ. Negligētiā āt ferūt oleæ quom iā cœperint eſſe ualētiores:Nā adhuc paruæ nimiā curā reqrūt. ¶ Auraſq; tulerūt:ferre auras ꝓpriæ ē aſſueſcere aeris uarietati:q̄ obeſt rebus teneris. ¶ Ipſa ſatis tellus: hoc dicit aratū oliuetū & oleis ꝓdeſt:& exīde frumēta gignunt̃. ¶ Sufficit hūorē.ſ.quom ſūminiſtrat arborib⁹. ¶ Grauidas cū uomere fruges:cū abūdat. Nā hoc dicit ſūminiſtrat fuges uomere.i.ꝑ uomerē. Ennius: Effundit uoces ꝓprio cū pectore ſancto.i. ꝓprio pectore. Nā cū uacat. Vrbāus tamē ſic accipit grauidas cū uomere.i.ſtatī poſt arationē. ¶ Hoc:hac re. ¶ Nutritor:āt ꝓ nutri poſuit impatiui paſſiui futurū ꝓ p̄ſenti actiui. ¶ Et uires habuer̃ ſuas:qa tenera uirgulta ſolēt religari ualidiorib⁹ fuſtib⁹:ſicut ſupra ait de uitib⁹:Vitib⁹ eniti q̄rū & cōtēnere uētos. ¶ Fœtu nēus oē graueſcit:Fœtu utilitate:Nā oīs utilitas fœtus ē. Illuc āt tēdit laus iſta ſiluaꝶ:Vt & ꝓbet nō mirū eē:ſi & pōa & oliuæ ſine nulla cultura p̄beant̃:& creſcat uituperatio uitiū:ī q̄s tātus īpendit̃ labor.

¶PRO. Antes effœtus:ordines enim ad uindemiam factos dicit: & tū maxime ſubitos ībres piculoſos eſſe.

¶ANTO. Iā canit effœtos extremus uinitor antes:ſic qdā antiq textus hēnt qdā uero. ¶ Iā canit extremos effœtus uini.an. ¶ Canit:laudat canēdo. ¶ Effœtus:laſſus:fatigatus:languidus. ¶ Antes: dicunt̃ extremi ordīes uineaꝶ ut Feſt.ait. Antiæ uero muliebres capilli demiſſi ī frōtē. ¶ Vinitor:uineæ cuſtos & foſſor. Puluis Pli.li.xvii. Antiæ
ca.xxi.ſcri.foſſione puluerē excitatū cōtra ſolē nebulaſq; uuis ꝓdeſſe. Theophraſtus li.iii.cauſarū docet ꝙ pulue Vinitor
ris excitationē primis Tēporibus cū nigreſcere uuæ īcipiūt facere debemus:damnari āt quouſq; ad maturitatē ꝑueniāt. ¶ Iuppiter:aer pluuia q̄ nimia marceſcūt uuæ. ¶ Cōtra:ecōtra. ¶ Nō ulla.i.nulla: nec aliquo pacto legendū eſt nō nulla.i.aliq̄:nā ipſemet Poeta dicit oleas ubi excreuerūt non expectare falcē nec ligones: nā ſatis hūoris recipiūt uel cū uinea effodit̃ uel cū aratur ager ad ſegetes:nō ergo Vir.id qđ nūc ait de primis annis ītelligit ſed ubi excreuerīt:ut dixi:nā in primis annis adhibēda eſt cura. Vnde Cato ca.xliii.ſic ait: Si uoles uinea cito creſcat & olea quā ſeueris ſemel in mēſe ſarito ſulcos:& circū capita oleagina quot mēſibus donec trimæ erunt fodere oportet:eodē mō cæteras arbores ꝓcurato: & ca.xliiii.ait. Oliuetū diebus qndecī ante æqnoctiū uernū incipito putare ex eo die dies.xlv.recte putabis &c. Colu.li.iii.ca.xvii.īqt. Si in olea unus ramus aliquāto cæteris lætior ē: niſi eū reſcideris arbor tota fiet retorrida:& Pli.li.xvii.ca.xvii.ſcri.ꝙ ſi quis q̄rat quod tempus oleæ: ſerendæ ſit: agro ſicco ꝑ ſemētē:agro læto ꝑ uer. Oliuetū diebus qndecī ante æqnoctiū uernū incipito putare ex eo die dies q̄dragīta recte putabis Stirpes leues facito:circūoleas autūno ablaq̄ato:& ſtercus adiicito radices ſi ſurſum abibūt craſſiores fient & in eo radices uires oleæ abibūt. Verum oliuetū ab æqnoctio uerno ītra uergiliarū exortū īterradi alternis annis meli⁹ īuētū:circūfodiāt oībus ānis a ſolſtitio duū cubitoꝶ ſcrobe pedali altitudīe: ſtercorari tertio āno. His igit̃ patet ēt ubi excreuerīt oliuas reqrere aliq̄ culturā. Poeta tñ nec falce nec raſtris ubi excreuerīt īdigere ait:qđ abſurdū nō ē uidi.n.olīueta oīno pene neglecta nihilominus baccis referta. ¶ Expectant:anno quoq; uidelicet ſicut uites. ¶ Tenaces:ſuperius ait:Et duros iactare bidētes. ¶ Dente unco:ligone uel raſtris. ¶ Cū uomere:ordo ē:& quū tellus recludit̃ uomere ſufficit.i.ſubminiſtrat fruges grauidas. ¶ Hoc:hac re. ¶ Nutritor:nutrit̃ & nutricat̃ ꝓ nutrit & nutricat olī dixere:ut ꝓbat Nonius. Poma quoq; oſtēdit pomaria fieri debere cū nulla fere cura īdigeāt. ¶ Vires ſuas:dū.n.tenellæ ſunt arbores ſudib⁹ ligari ſolēt. ¶ Interea:dū nr̄a ope nō īdiget. ¶ Nec minus:q̄ ſi nr̄a ope īdigeret :ea q̄ frueret̃. ¶ Omne nemus fœtu graueſcit:oīs amœna ſilua ꝓducit: ut caſtaneas: corylos: nuces: mala ceraſi: & huiuſmodi. ¶ Iculta auiaria:incultæ ſiluæ auium ſtationes.

¶CHRI. Puluiſq; mouēd⁹:qđ dixerat paulo ſupra:glebaq; uerſis Aeternū frāgēda bidēti⁹. ¶ Vuis:uua dř q̄ſi Vuidū
uuida. Differt autem uuidū ab humido. Vuidum.n.īternum habet humorē ut poma. Humidū uero externū: Humi
ut dicimus tabulā humidā. ¶ Auras tulerunt:paſſæ ſunt aerem:ſcilicet & frigus & calorem ita ūt iā aſſueuerint. dum

¶SER. Auiaria:ſecreta nemora quæ aues frequētant.Baccas autem ſanguineas accipimus poma ſilueſtria. ¶ Tondentur cythiſi:uirgulta a Cytho inſula ubi abundant nominata.¶ Et dubitant homines ſerere aut impē dere curas:ideſt non eſt neceſſe hominibus his arboribus & ſiluis culturā impēdere:quippe ſua ſponte proueni unt:& hoc dicit:ut ex obliquo uitium uituperatio ſubaudiat᷑.¶ Quid maiora : ſequar:᷑ qd de maioribus mul/ tū dicā arboribus:᷑cū minora quæq; uirgulta humanis uſibus multā cōmoditatē præſtent ſine ullo cultu pro/ ueniētia.¶ Aut illæ:ſcilicet ſalices & geniſtæ.Multi tamen & tiliæ legūt :ut tria dixerit:ſalices:tilias:& geneſtas.

Sanguineiſq; inculta rubent auiaria baccis.
Tondentur Cytiſi:Tedas ſilua alta miniſtrat.
Paſcunturq; ignes nocturni:& lumina fundūt.
Et dubitāt homines ſerere:atq; īpēdere curas:᷑
Quid maiora ſeq̄r:᷑ Salices : hūileſq; Geniſtæ
Aut illæ pecori frondē:aut paſtoribus umbrā
Sufficiunt:ſepemq; ſatis:& pabula Melli.
Et iuuat undantem buxo ſpectare Cytorum:
Naritiæq; picis lucos:iuuat arua uidere
Non raſtris hominum:non ulli obnoxia curæ.
Ipſæ caucaſeo ſteriles in uertice ſiluæ:
Quas animoſi Euri aſſidue frāgūtq; :ferūtq;:
Dant alios aliæ fœtus:dant utile lignum
Nauigiis Pinos:domib⁹ Cedroſq;: Cupſſoſq;:

¶ Vndantem buxo ſpectare cytorum:montem ma/ cedoniæ : in quo abundat buxus : quæ mota uento æſtus imitatur undarum.¶ Naritiæq; picis:a loco in quo abundant piceæ.¶ Non ulli obnoxia curæ:non debitricia:nihil labori noſtro debentia.¶ Ipſæ cauca ſeo:Caucaſus mons eſt ſcythiæ : poſitus hic pro qui/ buſlibet aſperrimis montibus : Steriles autem dicit comparatione pomiferarum arborum.

¶PRO. Et iuuat.u.b.ſ.cytorum : Cytoros eſt op pidum ponticum fertile buxo non ſolum:ſed præci/ pue.¶ Naritiæq; picis lucos:Naricia eſt oppidum lo/ cridos piceis frequens.

¶ANTO. Sanguineis baccis : ut arbutis:cornis: ſorbis: & ſimilibus .¶ Tondentur : metuntur ꝑ ani malibus. De cytiſo autem frutice latius uideto in Ti tyro . Plinius præterea libro decimotertio ait : ꝙ nec aliud minoris impendii eſt.¶ Tædas:faces: nam
Tæda Tæda arbor eſt reſinam ferens flammis:ac lumine ſacrorum etiam grata.Plinius libro decimoſexto pa ſcuntur a tædis : ſcilicet propter reſinam.¶ Dubitāt: cum nulla fere cura ſit opus.¶ Serere : uidelicet quæ in nemore & auiariis ſine aliq̄ cura fœtus ꝓducūt itē ſerere cytiſū & tædas cū ſine labor᷑:ſine cura:ſine impēdio multū cōmodi afferat.¶ Maiora:maioris cōmodi:de qbus iā dixit:& ſic ait:iā mīora quoq; hoībus in multis ꝓ
Geni/ſta deſſe.¶ Ille:ſalices & geniſtæ.¶ Pabula melli:geniſta.n.ut Pli.l.xxiiii.c.xxxiii.flores hēt apibus gratiſſimos & ī Ti tyro poeta dixit Hyblæis apibus florē depaſta ſalicti.¶ Et iuuat:oſtēdit poeta oblectationē ꝑbere ſilueſtria loca: q̄to magis igit᷑ cultura narrat īde ſilueſtriū arboꝝ cōmoda qbus qdē fruunt᷑ homines.¶ Cytoꝝ : is mons eſt in Paphlagōia teſte Plinius lib.vi.ca.ii.Et Strabo libro duodecimo ſcribit Cytorum urbem fuiſſe ipſius paphla/ goniæ Aſiæ ꝓuinciæ:a Cytoro phryxi filio addēs:ꝙ in Amaſtriano agro plurima atq; optima : Buxus naſcit᷑: ꝑferti circa cytoꝝ.¶ Buxo:buxi materies honorata eſt:ē.n.lenis & ſolida & q̄dā duricia ac pallore cōmēdabilis. Buxus pireneis ac cytoro mōtibus plurima ac berecyntio tractu Pli.li.xvi.ca.xxix.¶ Naritiæq;: naritia ithacæ tellus optatiſſima:& ipſa olim Vlyxis patria ut ſcribit Dionyſius.Ithaca autē īſula ē in mari Ionio: ut Mella ſcri. ¶ Picis:picea mōtes amat atq; frigora:feralis arbor & funebri īdicio ad fores poſita:hæc plurimā reſinā fundit ī/ teruenīēte cādida gēma tā ſimili turi ut mixta uiſui diſcerni nō q̄at: & īde fraus ſæpiſſime Aſiæ Pli.li.xvi.ca.xv.
Cedrus ¶ Caucaſeo uertice:De caucaſo uide ecloga.vi.Ei⁹ āt uertices hyeme ſt᷑ īacceſſibiles:ut Stra.ait li.xi.¶ Cedroſq;: Mauris pluria arbor cedri & mēſaꝝ īſania:ſt᷑ āt cuꝑſſo fœmīæ ēt nū ſilueſtri ſimiles folio:odore caudice: ut Pli. li.xiii.ca.xvii.ſcri.Theophraſtus uero li.iii.edocet ꝙ cedrus ē iuniꝑo nō ab ſimilis:ſed folio maxīe diſtat eius ma teries putredinē nullā ſentit frutex odoratus:idē Pli.lib.xvi.ca.lv.ait:ꝙ Cedrus in Creta Affrica Syria laudatiſſi/ ma ē:& cedri oleo puncta materies nec tineā:nec cariē ſentit iuniꝑo eodē uirtus q̄ cedro. Epheſiæq; dianæ tēpli tectum conuenit eſſe e cedrinis trabibus.Valuas eſſe cupreſſo: & uticæ templū Apollinis cedrinas trabes habet.

¶CHRI. Sanguineis baccis:Nā fructices qdā ſunt:q̄s uirgas ſanguineas nūcupāt.¶ Tōdent᷑ cythiſi : nā ut di/ xīus ſexies:aut ad mīus q̄ter ī anno metūt cythiſū.¶ Paſcunt᷑:ægyptii ignē aīal putauer᷑:& tā diu uiuer᷑ q̄ diu illi alimētū ſuppetit.¶ Et du.optia īterrogatio:& q̄ magnā hēt efficacia cū re iā ita exaggerata īfert᷑: & aliter q̄ uolu/ mus aduerſarius rñdere nō pōt.¶ Quid ma.ſe.ſnia ſi tāta utilitas ē ī mīoribus reb⁹ ut ſunt ſalices & geniſtæ q̄ta erit in maioribus.¶ Cytorū:refert Stra.in paphlagonia eſſe cytoꝝ qd᷑ olim ſynopenſū emporiū fuerit: & ut ait Ephorus dictū ē a Cytoro Phryxi filio.Ait idē Stra.ī amaſtriana regione plurimā atq; optimā buxū naſci ꝑferti
Buxus circa Cytorū:Buxus āt arbor ē in oꝑe topiario ſūmoꝑe cōmēdata.Dr᷑ āt opus topiariū.i.locale quoties arbor ſu is radicibus adherēs:ac uiua ī ſuis ſedibus manēs hūano artificio in uarias formas flectit᷑: ut aut hoīs: aut draco/ nis tria eis ſunt genera:Gallica amplitudine ꝓcerior.Oleaſtrū in oī uſu damnatū:nam grauē ꝑfert odorem.Ter tium genus noſtratæ eſt.Buxus pyrenæis ac cytoro montibus plurima eſt.In berecyntio tactu cariſſima græce πυξος dicitur.Vnde & pyxides appellant uaſa q̄ ex buxo fiant.Iuue.cōdita pyxide lyde.Nos aūt boxon ethruſce appellemus:illa boxola dicimus.¶ Vndantē:nā mota uento ſilua:cuius uirgulta flexibilia ſunt æquor undas fa
Nari/tiæ ciens imitat᷑: ¶ Naritiæ:oppidū eſt in locride.¶ Animoſi : uehementes eſt autē epithetum de noīe græco.αvε/ μος.n.uetus.¶ Silue:loca arboribus cōſita dicunt᷑.Sed quæ conſtant ex arboribus pomiferis:& pomaria & ui/ ridaria dicunt᷑.Siluarū uero aliæ ſunt glandifere:quoniā ſuibus ac reliquis q̄drupedibus glandes ſubminiſtant. Aliæ ceduæ quæ certo quodam tempore cæſæ: aut ædificiis:uinearumq; pedamentis materiam præbent : aut ignem alunt.¶ Cedros:de hac arbore dicemus in ſeptimo ænei.De cupreſſo uero dictum eſt.

Hic radios triuere rotis: hic tympana plauſtris
Agricolæ: & pandas ratibus poſuere carinas.
Viminibus Salices fœcũdæ: frondibus Vlmi.
At Myrtus ualidis haſtilibus: & bona bello
Cornus: Ityreos Taxi curuantur in arcus.
Nec Tiliæ leues: aut torno raſile Buxum
Non formam accipiunt: ferroq; cauant acuto:
Necnon & torrẽtem undã leuis innatat Alnus
Miſſa Pado: necnon & Apes examina cõdunt:
Corticibuſq; cauis: uicioſæq; Ilicis alueo.
Quid memorãdũ æq; baccheia dona tulerũt:
Bacchus & ad culpã cauſas dedit: ille furenteis
Cẽtauros leto domuit: Rhœtumq;: Pholumq;
Et magno Hylæum Lapithis cratere minantẽ:

¶SER. Hic: de ſiluis ſcilicet: nã de cupreſſo: aut de cædro nullus unquã efficit rotas aut radios. ¶ Triuere: tornauere: cõpoſuere de torno. ¶ Tympana: tecta uehiculorũ. ¶ Pãdas: curuas. ¶ Viminibus ſalices fœcundæ: legitur & fœcũdæ frondibus ulmi. ¶ At myrtus ualidis haſtilibus: alibi Et paſtoralẽ ꝑfixa cuſpide myrtũ. Et bona bello cornus: apta eſt. n. & cornus haſtilibus. ¶ Ityreos taxi torquent in arcus: hoc eſt in ſimilitudinẽ arcuũ ityreorũ. Ityreos autẽ dicit parthicos. ¶ Nec tiliæ leues: Ordo eſt nec nõ: hoc eſt etiã. ¶ Miſſa pado: ſpecies eſt ꝓ genere. ¶ Vitioſæq; ilicis aluo: carioſæ: uult aũt ꝓbare etiã putres arbores habere aliquã utilitatẽ. Sane hic pro alueo per ſynereſim aluo dicit. ¶ Quid memorãdũ æque. i. quid ſimiliter laudandũ. ¶ Tulerũt dona liberi: ſicut ſiluæ multa ſpõte procreantes: Alii & quæ legũt: ut ſit ſenſus quid dicendũ quæ tulerũt: ideſt attulerũt: ipſa etiã dona baccheia: ut hoc dicat parũ eſt ꝙ uites tantũ laborẽ requirũt: etiã munera earũ cauſas ꝑſtant furoris. ¶ Ille furẽteis centauros: Atq; in æneide ait: Mars perdere gentẽ Immanẽ lapythum ualuit: Sed hoc ſoluit Horatius dicens: Nec ſemel eius cum marte cõfundet prælia thyoneus. Nã re uera licet iratũ cauſas Mars habuerit: Lapythæ tamẽ & cẽtauri in furorẽ ſunt ebrietate cõpulſi: deinde hoc loco cẽtauros ait: in furorẽ actos a Libero: non lapythas. ¶ Magno hylæũ lapythis cratere minantẽ: bonũ ſchema: ita enim pinguntur: quaſi poculis bella tractantes.

¶PRO. Ityrei: natio eſt ſcytharum.

¶ANTO. Radios corni: lignũ non alio pene q̃ ad radios rotarũ utile: aut ſi qd cuneandum ſit in ligno clauis ue figẽdũ ceu ferreis. Ilex itẽ & oleaſter ac olea q̃ cariẽ uetuſtatẽq; nõ ſentiũt. Pli. li. xvi. ca. lvi. ¶ Tympana: dicunt a tympanizo: qđ eſt extendo & uerbero: ſunt. n. uaſa ſemiſphærica: q̃ ſemper bina ferunt: in qbus ab uno latere pellis extẽdit & uirgulta percutiũtur: iis in ſacris Cibeles utebant: hic autẽ pro operimẽtis uehiculoꝝ metaphoricos ponunt. ¶ Plauſtris uehiculis: de qbus li. i. Geor. hic autẽ pro pilẽtis ponunt: erat. n. pilentũ cõtextum rotis quatuor: qbus matronæ olim utebant Vir. pilẽtis matres in mollibus. ¶ Et pãdas ratibus poſuere carinas: larix in humore ꝑcipua & alnus nigra nõ improbatur: in qua & fagus Plini. lib. xvi. capi. lvi. ¶ Ratibus: Rates: ut inquit Feſtus uocant ligna colligata: quæ per aquã aguntur: quo uocabulo etiam interdum naues ſignificant. ¶ Pandas: curuas. ¶ Carinas: nautæ carinam uocant infimam trabẽ ubi nauis fundatur: quod quidem Ouidius quoq; uidetur aſſerere: ait enim libro quarto de Ponto: Dum mea pupis erat ualida fundata carina: Qui mecum uelles currere: primus eras. ¶ Itureos arcus: id nomen ſine h ſcribẽdũ eſt. Probus autẽ ait: itureos nationẽ eſſe ſcytharũ Stra. uero libro decimoſeptimo ſcri. Montanã regionẽ iturei & Arabes habẽt malefici oẽs. Pli. lib. v. ca. xxiiii. in parte ſiriæ quæ cœle dicit ſcribit eẽ itureorũ gentẽ. Ab illis igit populis itureos arcus poeta dixiſſe intelligendum cenſeo. ¶ Tiliæ: de Tilia uideto li. i. Geor. ¶ Raſile: raſiles calati dicuntur q̃ſi raſi nihil extantis aut redundãtis plenitudinis hẽntes: Vir. tamẽ hoc loco ait. ¶ Raſile buxũ: q̃ſi raſibile. ¶ Corticibus: ſuberis &c. ¶ Quid memorandũ: qđ ultra dicẽdum de ſiluis & arboribus. ¶ Aeque: eodẽ mõ ſicut exaĩa & alia cõmoda iam enumerata: uel qd memorãdũ æque: quid ſimiliter laudandũ. ¶ Tulerunt ar. ipſæ in ſiluis: namq; ſilueſtres uites & uuæ in eis ſunt. ¶ Baccheia dona uites & uuas: bacchus & ad ſuperius uites qbus nunq̃ ſatis operæ eſt damnaſſe: quodãmodo uiſus eſt nunc uero earũ fructus quibus quidem furor hominibus ingruit. Vel potius nos hortatur facta ecbaſi: ideſt ex curſu enumerãdo ſiluarum commoda: ut uites non relinquamus: q̃q̃ multo labore idigeant: cũ pro earũ fructu potiendo centauri etiã mori nõ dubitarint. ¶ Ad culpam: ad ſcelus eius. n. odore ducti dolium pholo rapere uoluerunt. ¶ Cẽtauros: Hiſtoria eſt ut Diodo. li. quinto edocuit Pholus cẽtaurus quũ domi. Herculem ſuſcepiſſet defoſſum antea uini doliũ extulit: ueꝝ eius odor ingens ad ꝓpinquos Centauros delatus ebrios reddidit: una igit pholidomum magno ingreſſi tumultu ad rapinam uerſi ſunt: pholus itaq; timens quũ ſe abſcondiſſet ſolus Hercules illis obſtitit qui ſuperior multis eorum peremptis reliquos in fugã uertit. Verũ pholus ut cognatos ſepeliret ſagitta a quodã euulſa ſeipſum uulnerauit: quo uulnere cũ curari neqret obiit: & ab Hercule magnifice ſepultus mõti nomẽ dedit. ¶ Cẽtauros: Centao ſtimulo nobis eſt inde centauri ut puto. Nã ut ſcri. Stra. lib. ix. de Theſſalia centaurorũ natio dura ſane agreſtiſq; erat quos Home. a perithoo fuiſſe expulſos a Pelio monte ſcribit: qui filius Iſionis lapitharũ regis erat. Lapithis Lapithæ Theſſaliæ po. q in Pindo & Otri montibus habuere ſedes: ut Plinius lib. iiii. ca. ix. edocet. Eſt autem lapithæ nõ laphitæ dicendũ: græci enim per th non per ph ſcribere ſoliti.

Pilentũ

Rates

Raſile

Pholus Centaurus

¶CHRI. Viminibus ſalices: Salicis octo genera ponit Pli. Nã quædã in eam ꝓceritatẽ exeũt: ut ꝑticas & pedamẽta ꝑbeãt uitibus. Itẽ uimina corbibus: & aliis uaſis extẽdẽdis. Vnde tertiũ ruris ſalici in extimatiõe dedit Cato. ¶ Ituros: Iturei populi ſunt: de qbus ita ait Stra. Eius initiũ ẽ Laodicea: q̃ apud Libanũ ẽ Mõtanã regionẽ Iturei: & Arabes habẽt: idẽ auctor in cõfinibus Picẽtinorũ: q italiæ populi ſunt: iturũ ponit oppidũ Iſpello uicinũ. ¶ Quid memorãdũ æq;: Artificioſe cõcludit uitupationẽ uini cũ maiori cultura idigeat: & pp illud uirgulta colant: ac deniq; hoies furioſos redat. ¶ Lapytha: ſcđm Iſidorũ Apollinis filia fuit: a q̃ Lapythæ populi noĩati ſunt: hi i theſſalia ſunt Centauri teſte Plinius ex equo pugnare inuenerunt: Vehi autem equo inuenit Bellorofontes.

Salices

SER. O fortunatos nimiū ſua ſi bona norint Agricolas: nō eſt abruptus trāſitus ad laudē uitæ ruſticanæ: ſed ad ſuperiora pertinet poſt uituperationē qppe uini. Iſta q̄ſi cōſolatio eſt p quā oſtēdit quātas uoluptates ruſticis natura pſtiterit. Quod āt ait: fortunatos nimiū: nō ad fortunā: ſed ad fortunæ pertinet quantitatē. Nā hoc dicit quātū in ſe eſt maximas eis natura præſtitit uoluptates: q̄s ſi noſſent: eſſent nō fortunati ſicut nūc ſunt: ſed nimium fortunati. Procul diſcordibus armis. i. longe a ciuitatibus plenis iurgio & rapinis. Iuſtiſſima tellus: proprie. Nā ſi iuſtus eſt qui quod accipit reddit: terra utiq̄ iuſtiſſima eſt: quæ maiore fœnore accepta reſtituit.

O fortunatos nimium: ſua ſi bona norint:
Agricolas: q̄bus ipſa procul diſcordibus armis
Fundit humo facilem uictū iuſtiſſima Tellus.
Si non ingentem foribus domus alta ſuperbis
Mane ſalutantum totis uomit ædibus undam.
Nec uarios inhiant pulchra teſtudine poſtes
Illuſaſq̄ auro ueſtes Ephyræaq̄ æra:

Si nō īgētē foribus domus alta ſupbis Mane ſalutantū totis uomit ædibus undā: Vt etiā in laude fecit Italiæ: nō ſolū uitā laudat ruſticā: ſed etiā cōtrariam: ideſt urbanam uituperat. Nā iſta q̄ de urbibus dicit opi habilia ſūt bōa: nō etiā uera ut ruſtica ſunt. Multū. n. intereſt inter uerū & opinatū malum ſeu bonū. Vnde Iuu. Pauci dignoſcere poſſunt Vera bōa. Mane ſalutantū: hoc eſt ſi nō patiant̄ aduenientē multitudinē ſicut faciūt hi qui in urbibus cōſiſtētes frequētiā multorū quotidie patiunt̄. Inhiant: habere deſiderāt: & dicimus inhio illā rē. Pulchra teſtudine. i. indica: unde poſtes ornant̄ uel lectuli. Lucanus: Foribus teſtudinis indæ: Terga ſedent fuluo maculas diſtincta ſmaragdo. Illuſaſq̄ auro ueſtes: ideſt in quibus artifex ludens auro aliqua depingit. Male autem quidam incluſas legunt. Ephyræaq̄ æra: corinthia: quæ laudat etiam Cicero. Nam ephyre eſt corinthus

PRO. Ephyræa æra corynthia. Ephyra. n. pri⁹ dicta ē: poſtea corith⁹: tēpe ſt̄ loca nemoroſa frigida fontana.

ANTO. O fortunatos agricolas: Tullius in Catone maiore Catonē ipſum illa dicere ītroducit uenio nunc ad uoluptates agricolarū quibus ego incredibiliter delector: quæ nec ulla impediuntur ſenectute: & mihi ad ſapientis uitā uident̄ accedere: habēt enim rationē cū terra: quæ nūq̄ recuſat imperiū: nec nūq̄ ſine uſura reddit q̄d accepit: ſed alias minore plerūq̄ maiore cū fœnore: & Seneca epiſtola prima lib. xiii. de Scipione maiore inquit. Abluebat corpus: laboribus ruſticis feſſum: exercebat. n. opere ſe: terramq̄ ut mos: fuit priſcis ipſe ſubigebat. Hora. quoq̄ ſecūda ode carminis Epodō ruſticæ uitæ laudes & cōmoda enūerat uti & Maro ampliſſime. O fortunatos: o nunc īteriectio eſt admirantis: de q̄ latius in Tityro. Sua ſi bona norint: Enumeratis ſiluarū cōmodis quibus agricolæ frui poſſunt & alii: nunc multo plura cōmemorat. Facilē uictū: facilem cibū: habent. n. in agro parata omnia ad uictum neceſſaria. Mane ſalutantum: prima ſecūdaq̄ hora potentes amicos ſalutabant: quod Martialis libro quarto optime docet: ibi uidelicet prima ſalutantes atq̄ altera continet hora Exercet raucos tertia cauſidicos. Inhiāt: cōcupiſcūt. Varios: ornatos: uti ſolebat in ſuperbis domibus apparere. Poſtes:
Poſtes a poſt dici uident̄: q̄ poſt fores ſtant Priſcia. auctor. Teſtudine: ideſt teſtudineis laminis: q̄bus etiam lectos & re
Teſtudines poſitoria ueſtiebant: Lucanus: foribus teſtudinis inde ſcribit autem Plinius libro nono: capitulo decimo: q̄ teſtudines tantæ magnitudinis indicum mare emittit: ut ſingularum ſuperficie habitabiles caſas integant atq̄ inter inſulas rubri præcipue maris iis nauigent cymbis: Teſtudinumq̄ putamina ſecare in laminas: lectoſq̄ & repoſi
Ephyra Corinthus toria iis ueſtire. Caruilius Pollio inſtituit. Illuſas: depictas. Ephyræiaq̄ æra: Ephyra ante poſtea Corinthus appellata eſt. Colonia colli applicata in iſthmo: ſcilicet uideto Plinius libro quarto: capitulo quinto: ubi de peloponneſo loquitur. De Corintho etiā Strabo libro octauo plurima ſcribit: inter quæ q̄ ciuitas ipſa Corinthiorū ampliſſima uſq̄ fuit & opulentiſſima ſeu uiros innumerabiles ad ciuile regimen peritiſſimos: ſiue eximias opificum artes animo uertas: erantq̄ in ea plurima opera ære elaborata. Ephyrea: ſunt qui dicant cauſa metri interpoſitum: ſed cum ephyreios a græcis dicatur ſoluit ei diphthongum: ut etiā ibi Priameia uirgo. Aſſyrio: perſiæ iuncta eſt Aſſyria: in qua Babylon eſt: ut Strabo libro decimoſexto ſcribit.

CHRI. O fortunatos: cū iā multos in agricultura labores eē oſtēderit ita librum cōcludit: ut nihilominus ſint pferendi labores quādo inde ſummū bonū cōſequimur pp aīorū: qetē quā ibi īueniemus cū ab ea ambitio atq̄ auaritia q̄bus maxīe pmit̄ uita ciuilis: & unde & ciuilia & externa excludunt̄ bella oīno remota ſint. Procul diſcordibus armis: a q̄bus extremæ ꝓueniūt calamitates. Iuſtiſſima: urbani q̄ſtus periculis laboribuſq̄ pleni ſunt: Nā impiger extremos currit mercator ad īdos p mare pauperiē fugiens: p ſaxa per ignes & ſæpe: aut naufragiis: aut iacturis merces percūt: aut uileſcūt: q̄ cari emptæ fuerāt. Tellus aūt ſine ullo piculo ſemen acceptū cum maximo fœnore reddit. Inhiant: Hiare eſt os aperire. Sed q̄a qui aliq̄d admirant̄: aut uehemēter cupiūt hiātes:
Hiare Inhiare ideſt aperto ore id ſpectant in hiare concupiſcere dicimus. Teſtudine: Teſtudines tante magnitudinis in indico mari ſunt: ut ſingularū ſuperficie habitabiles caſas integant: Atq̄ inter inſulas pſertim rubri maris his nauigāt cymbis: cum libertate ſpirādi in ſummo enatēt: ita deſiccant̄ coria: ut mergi nequeant. Vnde facile capiuntur. Trogloditæ cornigeras habent: ut in lyra adnexis cornibus latis ſed mollibus: quorū in natando remigio ſe adiuuāt Chenelophagi populi ſunt qui illis ueſcunt̄: Trogloditæ autē ad quos adnatāt ut ſacras adorant. Teſtudinū putamina in laminas ſecare: lectoſq̄ & repoſitoria illis ueſtire: Carbilius pollio inſtituit. Deinde lignarii fabri: ex uarietate colorum qui in lignis ſunt teſtudineum illud opus imitari cœperunt. Ephyræa: Corinthia Corithus a corito Siſyphi filio Pri⁹ Ephyra noīata fuit: Aiūt nōnulli. Euſebi⁹ āt pōit hæc uerba: Ephyraq̄ nūc Corinthus uocat̄ a Siſypho cōdita ē anno mūdi. MMMccccccxcii. regnāte Pelope a quo eſt Pelopōneſus uocata & regnāte Athenis Erechtheo pādiōis filio. Ephyreia: ſoluit̄ dipthōgus ut ſtet uerſus nā eſt εφυρειος græce. Dicebant̄ āt uaſa corīthia: quoniā īceſa coritho fecit caſus ut ſimul liquæfactis auro argēto & ære ex admixtione illorū colorum pulchrius appareret metallum. Aſſyrio: Tyrio: nam Tyros phœnicis ē quæ ē in Aſſyria.

¶SER. Alba nec aſſyrio fucatur lana ueneno: Aſſyrii populi ſunt adiacentes ſyriæ: apud quos primum uſus inuentus eſt purpuræ. ¶ Veneno: colore. ¶ Nec caſia liquidi corrumpitur uſus oliui: Caſia herba eſt: qua fit unguentum. Mire autem ait uſus oliui corrumpitur. Nam oleum generalem uſum habet: quod quom in unguẽtum fuerit corruptum: uni rei tantum eſſe aptum incipit. ¶ Neſcia fallere uita: aut quia innocentes ſunt: aut quia immobilis eſt ſtatus uitæ eorum. Vrbanorum enim fortuna aut inſidiis: aut pro ſcriptione uariatur. ¶ Latis ocia fundis: fundus dicitur ab eo quod rerum omnium ſit fundamentum. ¶ Speluncæ uiuiq; lacus: idem bo-

Alba nec aſſyrio fucatur lana ueneno.
Nec caſia liquidi corrumpitur uſus Oliui.
At ſecura quies: & neſcia fallere uita:
Diues opum uariarum: at latis ocia fundis:
Speluncæ: uiuiq; lacus: at frigida Tempe:
Mugituſq; boum: molleſq; ſub arbore ſomni:
Non abſunt illic ſaltus: ac luſtra ferarum.
Et patiens operum: paruoq; aſſueta iuuentus.
Sacra deum: ſanctiq; patres: extrema per illos
Iuſtitia excedens terris ueſtigia fecit.
Me uero primum dulces ante omnia Muſæ
Quarum ſacra fero ingenti perculſus amore:

na naturalia non ſicut in urbibus labore quæſita: unde Iuuenalis. Et ſpeluncas diſſimiles ueris. ¶ Frigida tempe: Tempe ſunt proprie loca amœna Theſſaliæ. abuſiue cuius uis loci amœnitas. ¶ Molleſq; ſub arbore ſomni: μάλακοι δ᾽ ὑπὸ δενδρέσιν ὕπνοι. ¶ Illic ſaltus & luſtra ferarum: ideſt uenerationes quæ penitus in urbibus non ſunt. Bene autem luſtra ferarum: quia ſunt in urbibus luſtra meretricũ. ¶ Paruoq; aſſueta: ideſt non ut urbana: quæ eſt ſegnis & ꝓdiga. ¶ Sacra deũ ſanctiq; patres: duo dicit ſacra deorum ſancta apud illos ſunt: ſancti etiã parentes. ¶ Extrema per illos Iuſtitia excedens terris ueſtigia fecit: hoc & Aratus dicit Iuſtitiam primo in urbibus: poſtea tantum in agris fuiſſe: ubi eam inducit loquentem cur abſcedat e terris. ¶ Me uero primum dulces ante omnia muſæ Accipiant: diu quæſitum eſt utrũ philoſophiæ: an ruſticitatis uita eſſet felicior: unde nunc dicit primam eſſe philoſophiã: poſt ipſam ruſticam uitam. Suam autem perſonam pro quocũq; ponit: ſicut paulo poſt: Rura mihi placeant: mihi pro cuilibet poſuit: ſic in primo: Non illa quiſq̃ me nocte per altum ire. in tertio: Ne mihi tunc molles ſub diuo carpere ſomnos: & hoc eſt q̃d dicit Horatius in arte poetica: Hoc amet: hoc ſpernat ꝓmiſſi carminis auctor. ¶ Quarum ſacra fero: Poeta enim quaſi muſarum ſacerdos eſt.

¶ANTO. Veneno: colore: intelligit autem purpureum liquorem in Tyro urbe Phœniciæ optimum: Phœnicia enim pars eſt Siriæ ut ſcribit Ptolemeus libro quinto: Plinius libro quinto: capitulo decimotertio. ¶ Fucatur: tingitur coloratur: Phycos enim græce latine color dicitur. ¶ Caſia: de hac uideto in Alexi. ¶ Ocia: uoluptates. ¶ Fundis: ager quod uidebatur pecudum ac pecuniæ eſſe fundamentum: fundus eſt dictus: aut q̧ fundat quotannis multa Varro auctor. ¶ Tẽpe: loca amœna a cæli temperamento dicta: ut libro primo th. inquit Lactantius Sunt autem proprie loca in theſſalia quinq; milium paſſuum longitudine: & ferme ſex latitudine ultra uiſum hominis attollentibus ſe dextra leuaq; leniter conuexis iugis intus ſua luce uiridante allabitur peneus qui inter oſſam & olympum numeroſa conualle defluit: Plinius libro quarto: capitulo nono. ¶ Frigida: propter aquas & umbras ait. ¶ Molles: iucundi. ¶ Saltus ſilue: quia dicit luſtra ferarum per quæ uenationes intelligit. ¶ Sacra deum ſanctiq; patres: figura ſyllepſis per genera dicẽdo enim ſacra & patres ſancti etiam ſacra ſancta intelligimus. Sacrum autem uocatur quicquid deſtinatum eſt diis: Macrobius libro primo ſat. ¶ Iuſtitia: uideto ecloga quarta. ¶ Me uero primum: præponit ruſticæ uitæ philoſophicam. Hinc illam optat ad quam ſi accedere non poſſit ruſticam degere uitam exoptat. Eſt autem ordo. Vero ſed primum ante omnia me dulces muſæ accipiant & cætera. ¶ Cæliq; uias: motus rationes curſus. Vltimi cæli motus eſt: ut dicunt aſtrologi ſuper duas axis extremitates: polum ſcilicet arcticum & antracticum: ab oriente per occidentem in orientem iterum rediens: quem motum æquinoctialis circulus per medium diuidit: & etiam alter inferiorum ſphærarum motus per obliquum huic oppoſitus ſuper axes ſuos diſtantes a primis uigeſimotertio gradus: & trigeſimotertio minutis: ſed primus omnes alias ſphæras ſecum impetu ſuo rapit intra diem & noctem circa terram ſemel illis tamen contranitentibus: hunc autem ſecundum motum diuidit per medium zodiacus: ſub quo quilibet ſeptem planetarum ſphæram habet propriam in qua proprio motu differtur contra cæli ultimi motum.

Phœnicia

Sacrũ

¶CHRI. Veneno: colore: eo quod ueſtem ita percurrat: ut uenenum corpus. Nam latini id uenenũ uocant: quod græci pharmachõ carent ergo luxurioſis delitiis. ¶ Secura. q. & n. Quibus rebus nihil eſt in uita iucundius. ¶ Viui lac. ad differentiam ſtagnorum: in quibus aquæ mortuæ dicuntur. ¶ Frigida: uoluptuoſa: propter æſtiuam refrigidationem. ¶ Tempe: ſunt tempe amœna loca in Theſſalia circa ripas Penei fluminis ut demonſtrat Herodotus a quibus reliqua loca ruris amœna tempe denominantur. Tempe autem neutri generis numeri pluralis & eſt græca declinatio τὰ τέμπεα καὶ τέμπη: ſic dicimus certe. ¶ Et patiens operum: duo ſummopere optanda: & quod corpus facile labores tolleret: animus naturæ obediens paucis contentus ſit. ¶ Sacra deum ſanctiq; pa. & religionem colunt: & ſenectutem uenerantur. Quæ duo maxima putanda ſunt. ¶ Me uero: primum proponit uitam contemplatiuam: quæ unica eſt deinde e uita actiua quæ multiplex: uariaq; eſt & circa plurima uerſatur: eligit uitam ruſticanam tanquam omnium reliquarum quietiſſimam. ¶ Quarum ſa. fero. Nam poetæ muſarum ſacerdotes. ¶ Cæli uias: reuolutiones cælorum qui omnes ſpaci. uigeſimaquarta horarum ab oriente toti uertuntur. ¶ Sydera: præter plenates reliquæ ſtellæ ſunt in octaua ſphæra: quæ quauis & ipſæ contra ſuum cælum ferantur: tamen propter ſummam motus tarditatem immobiles dicuntur. Planetæ autem cum ſeptem ſint ſinguli ſingulis ſphæris: & ipſi contra cælum feruntur: diſparili tamen motu. Satur-

nus.n.xxx.annis ſpaciũ duodecĩ ſignorũ peragit.Iuppiter duodecim.Mars duobus: Venus in ſingulis ſignis ui⁄
genos ac nouenos dies morat̃.Mercurius in quolibet ſigno cõſumit dies.xxviii.ac horas ſexdecim. Sol triginta
Luna duobus diebus & tribus horis & beſſe moratur ĩ quolibet ſigno.Hinc curſum zodiaci perficit.xx.ac octo
diebus Stellæ uero quæ in.viii.ſphæra ſunt propter illius immenſam amplitudinẽ ſingulos gradus cæli cente⁄
nis annis tranſeũt.Quapropter cũ cælũ ac in trecentos ac.lxvi.gradus diuidatur nõ ante.xxx.ac ſex milia annorũ
totum ipſum ambiunt.Hæc autem de quibus nunc quærit explicabuntur in primo libro æneidos.

Accipiant:Cæliq; uias:& ſidera monſtrent:
Defectus Solis uarios:Lunæq; labores:
Vnde tremor terris:qua ui Maria alta tũeſcãt:
Obiicibus ruptis:rurſuſq; in ſeipſa reſidunt.
Q uid tantũ Oceano properent ſe tĩgere Soles

¶SER. Cæliq; uias:aut artes:ut alibi:Inueni ger
mana uiã:aut certe circulos : qbus ſidera continent̃.
¶Defectus ſolis uarios:at q uno mõ tñ ſol nobis defi
cere uĩ.ſ.quom pria luna e regiõe ei⁹ obſtiterit radiis
& eos nobis fecerit nõ uideri.Vnde uarios accipimus
defectus:nõ qa uariatiõe cõtigũt:Nã ratio una eſt: ut
dixius : ſed qa uel uariis tpibus fiũt:uel uarie:Nã ĩter
dũ duob⁹:ĩterdũ q̃tuor:interdũ plurib⁹ deficit.¶Va
rios:ſecũdũ epicurũ q ait:nõ unã cãm ꝓnũciandã: qa
ſol deficere uideat̃:ſed uarias põt.n.fieri ut extĩguat̃:ut lõgius recedat:ut aliqd' eũ corpus abſcõdat.¶Lunæq; la
bores:uel errores:qa nõ recta ĩcedit:uel defectus:q cõtigũt lunæ:quoties terræ altitudo:ĩteruenies radiis ſolis eã
illuminari nõ patitur : a qbus dr̃ lumen accipere.¶Vnde tremor terris:uariæ:ſunt opiniões:Nã alii dicũt uentũ
eẽ in cõcauis terræ:q motus ẽt terrã mouet.Salu.Vẽti ꝑ caua terræ citati.Luca. Quærẽtẽ erũpere uẽtũ Credidit:
Alii aq̃ dicũt genitalẽ ſub terris moueri:& eas ſimul cõcutere:ut uaſa aq̃:ut dicit Lucre. Alii σφογγοειδη terrã
uolũt:cuius plerũq; latẽtes ruinæ ſuppoſita uniuerſa cõcutiũt.¶Qua ui maria alta tumeſcat Obiicibus ruptis:
Alii ſic accipiũt ꝙ ruptis obiicibus.i.Calpe & atlãte mõtibus hiſpaniæ & mauritaniæ oceanus eruperit:& iſta fe
cerit maria:qd̃ nõ ꝓcedit.Si.n.hoc eẽt:nõ diceret tumeſcãt:ſed tumuerũt quũ eruperũt oceãi maria:unde æſtua
ria oceãi accipimus:qui per hiſpanias & gallias ĩfinitũ erumpit contẽpta lege riparum : ad quas rurſus recurrit.
Cuius rei opinionis Luc.in prĩo commemorat dicens:Ventus ab extremo pelagus ſic axe uolutet. Deſtituatq;
ferens: an ſidere mota ſecundo Tethyos unda uagæ lunaribus æſtuat horis:Flammiger an titan ut alentes hau
riat undas: Erigat oceanum:fluctuſq; ad ſidera tollit.¶Quid:ob q̃ cauſam.¶Oceano properẽt ſe tingere ſoles
hiberni : circulorũ hoc efficit ratio:ut etiam in æneide diximus.

¶PRO. Defectus ſolis uarios:lunæq; labores:deficit Sol quũ eius orbẽ ſubit luna & obſtat radiis.Lunæ autẽ
defectio fit:qa nõ ſuo lumine lucet:ſed eo qd̃ a ſole accepit:quũ ĩ umbrã terræ:uenit.Aeſtus autẽ maris ad Lunæ
motũ:& rationẽ fiũt:ſed lunæ ſunt quinq;:motus:diurnus:mẽſtruus:annotinus:altitudinis:hi extremi ad ma
re ptinẽt.Terræ autẽ tremoris tres cauſæ ſunt.Nã aut uẽtis ĩcluſis exitũ q̃rentibus fundamẽta q̃ſſantur: ut iis la⁄
befactis ſuperiora cõtinuant̃:aut igni:quẽ ĩeſſe terræ ætna docet exuſta cõcadũt : quũ eis ſonus ipſorũ ſubſidit:
Aut aqs id qd' ſuſtinẽt:de labi in liquorẽ patiuntur:ſed cõſumptis terris latius cõſtituunt̃.¶Quid tantum.o.p.
.ſ.t.ſ.Hiberni uel.q.t.m.n.obſtet: breuem diem facit quum octaua parte. maior eſt ea pars circuli : qua ſubiecta
terris eſt brumalis & ſuperior eadem minor æquinoctialis circuitus.

¶ANTO. Defectus ſolis uarios:Quũ ĩ plenilunio luna fuerit ĩ capite uel cauda draconis ſub ponto directe
oppoſito ſoli in firmamẽto:tũc terra ĩterponet̃ ſoli & lunæ:unde quũ luna lumẽ nõ hẽt niſi ab ſole: deficit a lũi⁄
Solis ne.Eſtq; generalis eclipſis in oĩ terra ſi fuerit in capite uel cauda draconis directe particularis uero eclipſis ſi fue
Eclipſis rit ꝓpe uel infra metas determinatas eclipſis ſemperq; ĩ plenilunio uel circa cõtingit eclipſis. Quũ ãt fuerit luna
in capite uel cauda draconis uel ꝓpe metas ſupradictas:& in cõiũctiõe cũ ſole: tũc lunæ corpus interponet̃ inter
aſpectũ nr̃m & corpus ſolare:unde obũbrabit nobis claritatẽ ſolis:& ita ſol patiet̃ eclipſim:nõ qa deficiat lumi⁄
ne:ſed deficit nobis ĩterpoſitiõe lunæ ĩter aſpectũ nr̃m & ſolẽ.Eclipſo ãt deficio ſignificat:ĩde eclipſis.i. defectio.
¶Defectus ſolis ua.Vario.n.mõ ſol eclipſat̃ qd̃ cõtingit pp diuerſitatẽ reſpectus ĩ diuerſis climatibus.¶Lunæq;
lab.i.defectus. Iuue.ſat.vi.de mulieribus: Vna laborãti poterit ſuccurrere lunæ.¶Vnde tre.ter. Babyloniorum
placita motus terræ:hiatuſq; & cætera oĩa ui ſyderũ exiſtimãt fieri uẽtos ĩ cã eẽ nõ dubiũ reor ĩqt Pl.li.ii.ca.lxxxi.
Neq;.n.unq̃ ĩtremiſcũt terræ niſi ſopito mari cæloq; adeo tranqllo ut uolatus auiũ nõ pẽdeãt ſubtracto oĩ ſpiri
tu q uehit nec unq̃ niſi poſt uẽtos cõditos.ſ.ĩ uenas & cauernas eius occulto afflatu:neq; aliud ẽ in terra tremor
q̃ in nube tonitruũ nec hiatus aliud q̃ cũ fulmẽ erũpit ĩcluſo ſpiritu luctãte:& ad libertatẽ exire nitẽte.¶Qua ui.
ma.al.t.Oceanus Solin.teſte quẽ græci ſic noĩant a celeritate ab occaſu ſolis irrũpens leuo latere Europam radit
Aphricã dextro:ſciſſiſq; Calpe & Abila mõtibus quos dicũt columnas Herculis ĩter Mauros fundit̃ & hiſpaniã
Et Pli.li.ii.ĩqt:ſed æſtus maris accedere & reciproca re maxĩe mirũ ẽ pluribus qbus modis accidit. Verũ cã ĩ ſole:
lunaq;.Id ãt Mac.ẽt li.i.de ſom.ſentit ait.n.Oceanus quoq; ĩ ĩcremẽto ſuo hũc nũerũ tenet:nã prĩo naſcẽtis lunæ
die fit copioſior ſolito minuit̃ pauliſp ſecũdo:minorẽq; uidet eũ tertius q̃ ſecũdus : & ita decreſcẽdo ad diẽ.vii.
ꝑuẽit.Rurſus octauus dies mãet ſeptimo par:& nonus fit ſimilis ſexto decimus qnto : &.xi.fit.iiii.par.iii.quoq;
.xii.&.xiii.fit ſimilis.ii.xiiii.prĩo.Soli.itẽ aut dubitat̃ ẽt nũc qbus ex cãis ĩtumeſcat.Oceanus nec ĩ obſcuro ẽ plura
Dierũ pro ĩgeniis differẽtiũ potiſq̃ ꝑ ueritatis fide exp̃ſſa.¶Quid tñ ocea.Dierũ & noctiũ ĩæq̃litatis cã obliqtas ẽ ſigni
ac nocti feri teſte Pli.li.ii.cũ pars æq̃ mũdi ſup:ſupq; terras oĩbus fiat momẽtis:ſed q̃ recta in exortu ſuo cõſurgunt ſigna
um lõgiore tractu tenẽt lucẽ:q̃ uero obliq̃ ocyori trãſeunt ſpacio. Alii ſic in oĩbus circulis qui ſunt ab æquinoctiani
Inæqua uſq; ad tropicõ cãcri & in ipſo tropico cãcri maiorem arcus diei q̃ noctis.i.arcus ſuper horizontem q̃ ſub horizõ
litas te.Vnde toto tempore quo ſol mouetur a principio arietis per cancrum uſq; ad finem uirginis creſcunt dies ſu⁄
pra noctes & tanto plus quãto magis accedit ſol ad cancrũ & tanto minus quanto magis recedit.Econuerſo au⁄

tem de diebus & noctibus dum ſol eſt inſignis auſtralibus:in omnibus aliis circulis quos ſol deſcribit inter æq̃noctialem & tropicum capricorni maior eſt circulus ſub horizonte & minor ſupra:unde arcus diei eſt minor q̃ arcus noctis:& ſecundum proportionem arcuum decreſcunt dies ſupra noctes & q̃to circuli ſunt ꝓpinquiores tropico hyemali tanto magis deſcreſcunt dies.

Hiberni:uel q̃ tardis mora noctibus obſtet.
Sin has ne poſſim Naturæ accedere partes
Frigidus obſtiterit circum præcordia ſanguis:
Rura mihi & rigui placeāt in uallibus amnes.
Flumina amem:ſiluaſq; inglorius:o ubi cāpi
Sperchiuſq;:& uirginibus bacchata lacænis
Taygeta.o qui me gelidis in uallibus Aemi
Stat:& ingenti ramorum protegat umbra.
Felix qui potuit rerum cognoſcere cauſas.
Atq; metus omneis.& inexorabile fatum

¶SER. Tardis āt noctibus.i.æſtiuis noctibus tarde uenietib⁹.¶ Sin has ne poſſim.i.ptes phyſicæ philoſophiæ ex q̃ ſt̃ illa q̃ dixit.¶ Frigid⁹ obſtiterit:ſecūdū phyſicos dicit q dicūt ſtultos hoīes frigidioris eē ſanguinis:prudētes uero calidi.Vñ & ſenes ī qbus friget:& pueri ī qbus necdū calet minus ſapiūt.¶ In glori⁹:cōparatiōe.ſ.philoſophiæ:ſic ī æneide: Et mutas agitare inglorius artes:nō q nulla gloria medicia eſſet:ſed q mīor q̃ diuinitatis:& augurādi q̃ ei obtulerat Apollo mūera:ut Auguriū:citharāq; dabat celereſq; ſagittas.¶ Spchius: fluui⁹ theſſaliæ.¶ Taygeta: mōs laconū Libero & bacchis cōſecrat⁹.¶ Aemi:mōtis theſſaliæ:ī quo ēt ſunt tēpe.¶ Felix q potuit:repetitio ē ſuperioris coloris. Nam hoc dicit & ruſtici felices ſunt:& qui tribuunt operā.philoſophiæ.¶ Inexorabile fatū: Alibi:Fortūa oīpotēs & ineluctabile fatū.

¶PRO. Sin has ne.p.n.a.p.Fri.obſtiterit circū pcordia ſanguis:ſignificat ſanguīe circū pcordia ducto animū Empedoclis ſentētia.¶ Spchi⁹:ē theſſaliæ flumē.¶ Taygeta:lacōicis:ubi uenāt̃ uirgīes.¶ Lacenæ:Lacōio.n.lacænas facit.Lacedæmō lacedæmoni⁹.Lacōicæ regio ē.Lacedæmō oppidū ſpartæ dr̃:uñ ſptanæ ſunt eæ dē uirgīes.

¶ANTO. Tardis no.tarde uenietibus ītelligit.n.p id dies æſtiuos q lōgi ſunt.¶ Naturæ ptes.i.naturalē phi- Partes
loſophiā.Sunt.n.philoſophiæ tres ptes:Moralis:Naturalis:& Rationalis:Moralis eſt q̃ docet morū elimatā p- philoſo
fectionē.Naturalis q̃ de diuinis corporibus diſputat.Rōnalis uero quū in corporeis ſermo ē quē mēs ſola cōple phiæ
ctit̃.Mac.ait.li.ii.de ſom.Cū itaq; Maro cæli uias & ſydera ſolis & lūæ defect⁹ terrarū tremorē: & Oceāi æſtua-
ria dierꝝ & noctiū lōgitudinē & breuitatē cōplectit̃:phyſicæ ſecreta cōmemorat.ē āt philoſophia ut ſcri.Alcino Sapiētia
us affectio ſapiētiæ q̃ ſoluit ac reducit ad intelligibilia: cōuertitq; nos ad ea q̃ ſunt ſecūdū ueritatē. Sapiētia āt eſt
ſcīa hūanarū diuinarūq; rerū cognitio.¶ Frigid⁹ ſan.Empedoclis ſnīa loqt̃ is.n.ut ſcri.Cice.li.i.Tuſcula.Animū
eē cēſebat cordi diffuſum ſanguinē.Calid⁹ āt ſanguis maiorē uirtutē hēt q̃ frigidus:uñ oēs dextræ ptes ualidio
res ſunt & debiliores ſiniſtræ:qa has regit calor iecoris q ē cōcretus ſanguis hic caloris domiciliū ē.Illæ uero cō
tagiōe frigidi lienis hebetāt̃:lege Mac.li.vii.& Pli.xi.ca.xlvi.ſcri.qd' cordi ineſt pcipuus calor:q;q; ibi mēs hītat.
Tul.ēt in li.de na.deo.ait:q oē qd ē calidū & igneū ciet̃ & alit̃ motu ſuo Qd āt alit̃ & creſcit motu quodā uertit̃
certo & æq̃bili:q q̃diu remāet in nobis:tādiu ſenſus & uita remanēt:refrigerato āt & extincto calore occidimus
ipſi & extinguimur.¶ Præcordia:exta hoī ab īferiore uiſcerū pte ſepant̃ mēbranis:q pcordia appellāt:cordi p- Sper-
tēdunt̃ Pli.lib.xi.¶ O ubi cāpi:optādi aduerbiū.¶ Sperchius:Theſſaliæ fluuius:ut ſcri.Stra.li.ix.Soli.āt ca.x.ſcri. chius
ī ſpchio ꝓmōtorio:Orpheū ſiue ſacrorꝝ ſiue cātuū ſecreta agitaſſe.¶ Taygeta:Tayget⁹:ut Stra.docet li.viii.mōs Tayge-
eſt Laconicæ q̃ in Achaia eſt:Eſt āt mōs ſup mare nō grādis admodū cæterū excelſus & erectus: Cui ſubiicitur tus
ſparta & amycle in regiōe mediterranea:ubi Apollinis tēplū.Liberi quoq; pr̄is delubrū: Nō ab re igit̃ Lacænis Lacæna
uirginibus bacchata:Maro.ait.¶ Lacænis.i.Laconicis:Nā teſte ēt Probo:Laconica lacænas facit:ē āt lacō.g.m.la
cæna uero.g.f.¶ Aemi:Thraciæ mons eſt cuius excelſitas ſex milia paſſuū continet:uaſto iugo ꝓcumbēs in pō-
tū:ut Pli.li.iiii.capi.xii.ſcri.De eodē lib.i.faſto.ait Ouid.Et quicunq; tuas accolit æme niues.Eſt fertilis Thracia
inqt Pli.li.xvii.capi.iiii.frugū rigore & æſtibus Aphrica & Aegyptus.¶ Siſtat repſentet:Cice.ad Atticū:Vt te añ
kalen.Ianua.ubicunq; erimus ſiſtas.¶ Rerū cognoſcere cauſas:Cōmentator li.i.phyſicorū ait: Scientiarū q̃dā ē
pfecta:& illa eſt q̃ fit p cauſam:q̃dā imperfecta:& eſt illa q̃ eſt ſine cauſa.¶ Atq; metus omneis:Cic.li.iii.officiorū
ſcri.Magnitudinis animi & fortitudinis ꝓpriū eſſe:nil extimeſcere:oīa humana deſpicere nihil qd hoī accide-
re poſſit intollerandū putare:& paulo inferius inqt fortitudinē eſſe dolorū:laborūq; cōtemptionē.¶ Inexorabi-
le fatū.i.ex fato uenietia.De fato āt latius ecloga quarta uideto.Itē Maro lib.vi.inquit:Deſine fata deū flecti ſpe-
rare pcando.¶ Acherōtis auari:ſtrepitū hoc ē ipſam mortē:Qua mediāte animæ immortalitas acqrit̃:ut Cice.
ait:ſtrepitū āt dixit:ꝓpter aīarū oīum illuc tēdētiū:tumultū.Vñ poeta li.vi.de hac eadē re ait:Aeneas mirat⁹.n.
motuſq; tumultu:Dic ait o uirgo:qd uult cōcurſus ad amnē:Quid ue petūt aīæ:uel ſtrepitū dixit:Qm̄ ibidem Acherō
de Acherōte īferno fluuio īqt:Nec ripas dat̃ horrēdas:Nec rauca fluēta Trāſportare pri⁹ quā ſedib⁹ oſſa qerit.

¶CHRI. Frigidus ſanguis:ex frigido ſanguine craſſiores hebetioreſq; ſpiritus efficiuntur.Ex huiuſcemodi autem ſpiritu ingenium hebes tardumq; redditur:ergo frigidus ſanguis tardum ingenium denotat.¶ Sperchius:Theſſaliæ fluuius eſt cuius in faucibus thermopylarum ſunt anguſtiæ.Huic ſi rediiſſet ſuas comas deuouerat Achilles:præterfluit anticyrrham urbem.¶ Taygeta:Mons eſt inter Lacedæmonem & mare poſitus: libero olim patri & Apollini ſacer:Hinc poeta bacchata dixit.¶ Aemi : Mons hic Theſſaliam a Thracia diuidit:cuius in radicibus eā eē uolūt amenitatē:q græci tēpe nomināt.Ex eius cacumine: quoniā excelſiſſimū : eſt adriaticū ſimul & euxinū mare cerni crediderūt.Qua fama īpulſus Philippus demetri filius:& Macedoniæ rex triduo nō ſine ſūma difficultate illū aſcēdit: ſed nebulis oīa occupata erāt.¶ Vñ re īfecta diſceſſit aris : tamē duabus Ioui & apollini cōſecratis ī huius radicibus ex parte Thraciæ Tribali ſunt apud quos Oui.poeta exul uixit.

¶SER. Subiecit:calcauit.¶ Fatū.i.ex fato ueniētia.¶ Acherōtis auari:oēm mūdū ī mortem trahētis.¶ Deos q nouit agreſteis:q abſtinet a ciuicis malis:& aut rura hītat:aut cū ſuis numinibꝰ rura deſcripſit.¶ Nymphaſq; ſorores:nō Panis ſorores:aut Siluani:ſed inter ſe ſorores:ut ætnæos fratres:inter ſe.ſ.¶ Nō populi faſces.i.hono res:q'a populo pſtant.ꝑprie āt locutus ē:ut faſces populi regū purpurā diceret.¶ Infidos agitās diſcordia:diſcor diā poſuit ꝑ auaritia:ab eo qđ pcedit id qđ ſequit.Infidos āt fratres iō ait:qꝫ auaritiæ cā diſſentiūt.¶ Aut cōiura to deſcēdēs dacus ab iſtro:nō eū ſollicitat cōiuratio barbarorū.¶ Iſter āt fluuius ē ſcythiæ.¶ Nō res romāæ: pi turaq; regna:regna.ſ.barbaroꝝ.Nā duo dicit ruſticū nec romanū īperiū mouet.i.ad ambitū cogit: nec barbarorū regna pitura:Nō.n.romāo maledixit imperio:licet hoc alii dictū uelint ex generali ſentētia uenire:qꝫ oīs īperii magnitudo piculis ſubiacet.unde ēt Iuue.ait:Ad generū cereris ſine cæde & ſanguīe pauci Deſcēdūt reges:& ſicca morte tyrāni.¶ Neq; ille Aut doluit miſerās inopē aut īuidit habēti:Cice.in tuſculanarū.v.lib.hoc tractat:dicēs In quē cadit una mētis pturbatio poſſe in eū oēs cadere:ſicut poteſt oī uirtute pollere:cui uirtus una cōtigerit.unde nūc Vir.uoluit dare ruſtico miſericordiā:ne ei daret etiā cæteras animi paſſiones:qs nouimus & a bonis & a malis uenire rebus.A bōis opinatis duas:unā pſentis tēporis: ut gaudiū:unā futuri:ut ſpē.A malis ſimiliter duas: unā pſentis:ut dolorē:& unā futuri:ut metū:qs paſſiones eſſe aī nō dubiū eſt:unde & ipſe ait in ſexto:Hinc metuūt:cupiuntq; dolēt:gaudentq;.Saluſtius ēt in Catilinæ bello ait:Omnes hoīes q de rebus dubiis cōſultant:ab odio amicitia:ira atq; miſericordia uacuos eſſe decet.Nā animus haud facile uerū ꝓuidet ubi illa officiūt.Ergo aut ſecundū tractatū Ciceronis hoc dixit:aut qđ abſolutius eſt intelligamus iō ruſticū paupertatē nō dolere:qꝛ eā malū eſſe non credit:ſed munus deorū.Lucanus de paupertate:Et munera nondū Intellecta deū.Eſt & aliud quod poſſumus accipere ideo ruſticum nec bonis:nec malis alienis moueri:quia eius non intereſt: quippe qui ab urbibus eſt remotus.¶ Nec ferrea iura:dura:inexorabilia:immutabilia.

Subiecit pedibus: ſtrepitūq; Acherōtis auari.
Fortunatus & ille:Deos qui nouit agreſteis
Panaq;:Siluarumq; ſenē nymphaſq; ſorores.
Illum non populi faſces nō purpura regum
Flexit:& infidos agitans diſcordia fratres
Aut coniurato deſcendens Dacus ad Iſtro:
Non res Romanæ perituraq; regna:neq; ille
Aut doluit miſerās inopē:aut īuidit habenti.
Quos rami fructus:quos ipſa uolentia rura
Sponte tulere ſua carpſit nec ferrea iura:

Acherōtini

¶ANTO. Acherōtis:ē acherō fluuius in Calabria:in peninſula quadā iuxta Coſentiā:a quo oppidāi Acherōtini:ut Pli.li.iii.ſcri.Poetæ uero dicūt eſſe fluuiū infernū cœno turbidū:& æſtuātē. Stra.āt.lib.viii.docet: Quod acherō amnis fluēs perpylū Vrbē achaiæ alpheū intrat acherōtiq; ꝓpter inferni ꝓprietatē inditū eſt uocabulū: quoniā ea in ora Cereris & Proſerpinæ ac Plutonis tēpla magno in honore ſunt.¶ Auari:nā ut inqt Oui. Serius aut citius ſedē ꝓperamus ad unā:oīs.n.acheron cymba recepit ī alterā ripā: nec ſatiat unq:Nā oēs auet.¶ Deos agreſteis: de iis li.i.Geor.late iā dictū eſt.Quorū ēt hic aliquos poeta noīat.¶ Nouit:ille deos nouit agreſtes:qui optimus eſt:hinc fortunati haberi poſſunt.¶ Sorores:Inter ſeipſas.ſ.¶ Populi faſces:duodecim erant lictores.i. miniſtri:q cū faſcibus uirgarū ſecurim cuiq; cōſulum pferebāt.Vtq; cōſulum inſignia erāt duodecim: faſces ita ptorū ac pſidū ſex tātū:Lictor autē a ligando dictus:quod quū magiſtratus populi Romāi uirgis quempiā uerberari iuſſiſſent:crura eius & manus ligari:uincíriq; a uiatore ſolita ſunt.Iſq; q ex collegio uiatorū officiū ligādi

Lictores

haberet lictor ſit appellatus:ita Valgius dixit de lictore:ut refert Gellius lib.decimo primo:capi.tertio: Tyro āt Ciceronis libertus lictorē:uel a lino uel a licio dictum ſcripſit Licio.n.trāſuerſo:q magiſtratibus pminiſtrabāt: cincti erāt:ut inquit auctor idē Gellius.¶ Populi faſces:populi ait:quoniā in quem populi ſuffragia: conſularibus habitis comitiis:auſpiciiſq; rite peractis concurrebant:iis erat conſul deſignatus.¶ Purpura regū:Trabeam intelligit:erat.n.toga ex purpurea & albo.Virg.libro ſeptimo de pico Rege:Paruaq; ſedebat ſuccinctus trabea.

Purpura

¶ Flexit:mouit:ſollicitauit.¶ Infidos:alter.n.alteri ſublegit.¶ Diſcordia:auaritiā intelligit.Cōiurato actiue dixit:nō paſſiue:ut ille docet.Cōiurato aūt:quoniā eius populi omnes quodāmodo in Romanos cōiurauerāt:ut daci:ſarmatæ:Germani.cōiurare aūt & cōſpirare fere in malū accipiunt:quoties in patriā aut in principē coniuratio fit atq; cōſpiratio.Cōiuratio ſemp in alterius pniciē graſſari ſolet.¶ Dacus:diuidunt Dacia Germanis Danubio:ut ſcri.Tacitus.Lucius Florus inqt:qđ Daci mōtibus inhærent quotieſq; cōcretus gelu Danubius iūxerat ripas:diſcurrere ſolebāt:& uicina populari.Viſum eſt Cæſari Auguſto gentē aditu difficillimā ſubmoueri.Miſſo igit Lētulo ultra ulteriorē reppulit Rippā:citra pſidia cōſtituit:ſic Tūc Dacia nō uicta: ſed ſummota atq; dilata ē.Sarmatas quoq; p eūdē Lētulū Danubio ꝓhibuit:Quibus tāta barbaries eſt:ut pacē nō intelligāt. Germania quoq; magis turpiter amiſſa quā glorioſe acqſita.Hæc ex Floro:Trāqllis uero ſcri.Auguſtū germanos ultra albim ſūmouiſſe:ex Quibus Sueuos & Sycābros dedētes ſe Traduxit ī Galliā.¶ Iſtro:iſter ut Stra.ait li.ix.orit ab extremis Germanie ptibus ſupiores āt fluminis ptes ī fontes:uerſus uſq; ad pcipites eius decurſus: quos cataractas nominānt Danubiū uocāt:q maxime p Dacorū agrū delabunt.Alias uero inferiores uſq; in pōtum p Getas:Iſtrum uocitant.Cæterū idē Dacoꝝ & Getarum ſermo eſt.¶ Ferrea iura:dura:firma:immobilia.

Coniurare
Conſpirare
Daci
Danubius
Florū
Iſter

¶CHRI. Fœlix.q.Nimirū cū aīus pria ac maxīa ps ſit hoīs:aī āt pfectio ſit ipa ſciētia fœlix erit:q ſūmā ſit philoſophiā aſſecutꝰ:ex q̄ cū nouerit excellētiā aī ſui & īmortalitatē:& metu Mortis & oībus q in ſapiētē nō cadūt pturbatiōibꝰ liberabit:& cū cauſas reꝝ nouerit nihil tenebit poſt uitā āt cōtēplatiuā accedet ꝓxīa uita ruſticana q ī oībus ptibus actiuæ uitæ plꝰ ocii & qetis aſſeqt & minꝰ a pturbatiōibus uexat.¶ Illū nō populi faſces: Reddit cām q̄re fœliciores ruſticāi q̄ urbāi:Q̄m neq; ambitiōe:laborāt neq; ciuilibꝰ diſſenſiōibus uexāt:nō effœmināt delitiis nō miſerrimi fiūt auaritia.¶ Faſces:Cōſulatū denotat:Cōſules.n.xii.miniſtri pibāt:& ſinguli ſingu/

los faſciculos uirgarũ gerebãt:in q̃bus incluſæ eẽnt ſecures:& cũ de reo capitale ſumẽdũ ſuppliciũ erat miniſter illũ ad palũ ligabat:ex q̃ relictor nũcupabat̃.Deĩde uirgis q̃ ĩ faſce erãt uerberabat.poſtreo ſecuri capite ꝑcuſſo ĩterficiebat faſciculos:Ergo illos faſces noĩabãt.¶ Nõ purpura: ſemp Rõæ fuit uſus purpuræ:ut ait Pli.ſed Romulo ĩ trabea:Tul.hoſtilio ĩ toga ꝓtexta & latior̃ clauo.Tpe Cornelii Nepotis uiolacea purpura uiguit: Deĩde rubra Tarentina:inde conſule Cicerone diabapha tyria.¶ Dacus: Populi iſti in Thracia ſunt bellicoſi: qui olim boſos & tauriſcos ſuperarũt.Vt ait Stra.ſunt qui credant hanc regionem eam eſſe:quæ hodie Volochia dicitur ultra:citraq; hiſtrum:& dicitur Itala :quoniam Italica utatur lingua. Purpura

Inſanumq; forum:aut populi tabularia uidit.
Sollicitant alii remis freta cæca:ruuntq;
Inferrum:penetrant aulas:& limina regum.
Hic petit excidiis urbem:miſeroſq; penates:
Vt gemma bibat:& Sarrano dormiat oſtro:
Condit opes alius:defoſſoq; incubat auro.
Hic ſtupet attonit⁹ roſtris:Hũc plauſus hiãtẽ
Per cuneos geminatus enĩ plebiſq;: patrumq;
Corripuit:gaudent perfuſi ſanguine fratrum.
Exilioq; domos:& dulcia limina mutant.
Atq; alio patriam quærunt ſub ſole iacentem.
Agricola incuruo terram dimouit aratro.
Hinc anni labor:hinc patriã:paruoſq; nepotes

¶SER. Inſanũq; forũ:litigioſum.¶ Populi tabularia:ubi actus publici cõtinẽt̃.Significat ãt tẽplũ Saturni:in quo ærariũ fuerat.& ubi reponebant̃ acta:q̃ ſuſceptis liberis faciebãt parẽtes:Iuue.Tollis.n.& titulis actorũ ſpgere gaudes Argumẽta uiri.¶ Cæca freta:ſubito in tẽpeſtatẽ ſurgẽtia.¶ Penetrãt aulas.i.ꝓſitent̃ ſatellitiũ.¶ Limina ãt dicit interiorẽ familiaritatẽ.ſic Turnus:Sirpẽ admiſceri phrygiã:ſe limine pelli.¶ Hic petit excidiis urbẽ: ĩcertũ alienã an ſuã.¶ Vt gẽma bibat.i.gẽmeo poculo:nõ gemmato.¶ Sarrão oſtro.i.tyria purpura.q̃.n.nũc tyros dr̃:olim ſarra uocabat̃ a piſce quodã:q illic abũdat:quẽ lingua ſua ſar appellãt.Iuue.Aut pictæ ſarrana ferẽtẽ ex hũeris aulæa togæ.¶ Plauſus hiantẽ Per cuneos geminatus.n.plebiſq; patrũq; Corripuit:Ordo ẽ: corripuit.n. hũc gemĩatus ꝑ cuneos plauſus & plebis & patrũ.¶ Exilio:uoluntario.ſ.propter auaritiã.¶ Sub alio ſole:ſub alio climate.¶ Hĩc anni labor.i.ex agricultura hẽt totius anni ſubſtantiã.¶ Hinc patriã ſuſtinet: Donatus uillam intelligit:non re uera patriam.

¶PRO. Vt gemma bibat &.ſ.d.o.Tyriam purpuram uult intelligi Sarranum oſtrum.Tyron autem Sarrã appellatam.Homerus docet:quem etiam Ennius ſequitur auctorem:quum dicit:pœnos Sarra oriundos.

¶ANTO. Inſanũ:clamoſum.¶ Forũ:locus dicit̃ in quo iudicia fieri ſolẽt:ut ſcri.Feſtus.¶ Tabularia:loca ubi tabulæ.i.ſcripta publica & lr̃e ponũt̃ græci grãmatophylaria appellãt.¶ Cæca fr.latẽtia:momẽto.n.uertunt̃:cũ trãq̃lla eẽ uideãt̃.¶ Penetrãt a.uarias:urbanoꝝ uota ĩdicat:aliq.n.auaritia ducti nauigãt:aliq faſtu colũt regia tecta:aliq militiã &c.¶ Aulas:aulæ græce:latĩe atriũ.Aulos uero tibia.¶ Limĩa:ĩteriora.ſ.¶ Penates : domos.¶ Vt gẽma bibat:Mar.ẽt ait.Gẽmatũ ſythicis ut luceat ignib⁹ auꝝ.Ah quoties digitos exuit iſte calix.Iuu.ſat.v.Trãſfert ad pocula gẽmas.Pli.Nec hoc fuit ſatis:turba gẽmarũ potamus:& ſmaragdis teximus calices.Gẽmæ ãt ꝓcioſi lapides dicũt̃ ut aiũt:ꝙ inſtar gummi luceãt.¶ Sarrano oſtro.i.tyra purpura.Tyrus.n.ſarra quãdoq; dicta eſt:ut Home.docet:quẽ ẽt Ennius ſequit̃ auctorẽ:quũ dicit Pœnos ſarra oriũdos:ut ſcri.Probus.Tyri ãt nobilitas oĩs cõchylio atq; purpura cõſtat:ut Pli.li.v.ca.xx.inq̃t:Stra.aũt li.xvi.ait:ꝙ poſt Sydonẽ maxĩa atq; antiq̃ſſima phœnicũ ẽ Tyrus:q̃ tota ĩſula ẽ cõtinẽti tamẽ aggere cõiungit̃:quẽ alexãder in obſidiõe cõgeſſit: apud Tyrũ purpurarũ piſcatus:hĩc Tyria purpura optĩa oĩum ꝓhibet̃.Diſtat:Tyrus a ſidone nõ pluſq̃ ducentis ſtadiis: Poſt Tyrũ eſt antiq̃ Tyrus.xxx.diſtãs ſtadiis oſtro purpura:ex Oſtreis.n.piſcibus ẽt tingit̃:de q̃bus li.i. Georgi. ¶ Roſtris:erãt Roſtra ĩ ſoro locus ad palatinas radices:Vnde ad populũ loq plurimũ cõſueuerãt:& a roſtris Nauiũ ſic quoq; cognominata:ait.n.Liuius:Naues antiatũ ꝑtim in naualia ſubductæ:ꝑtim incenſæ: roſtriſq; eaꝝ ſuggeſtũ in foro extructũ adornari placuit.¶ Hiantẽ:anhelantẽ certaminis labore & palma:Eſt ãt ordo hũc hiãtẽ corripuit.i.mouit:ſolicitauit:& plæbis patrũ:plauſus.n.certe:ſed uacat potius ꝑ cuneos gemĩatus.i.ſæpe redditus:nõ.n.ſemel tãtũmodo plaudebat̃:ſed iteratis uicibus.Potes ẽt exponere hiãtẽ.i.honoris cupidũ:& referre ad graues uiros q in theatris cũ plauſu excipiebant̃ ignaui : cũ ſibilis.¶ Cuneos:cõfeſſus.¶ Gaudẽt: alii.ſ.¶ Exilio:parricidiis.n.exulare cogũt̃.¶ Sub alio ſole:ſub alia regiõe.¶ Hĩc:ex agricultura ẽ.¶ Anni labor:hoc ẽ opa totius anni toto ſi q̃dẽ anno ꝓ ſegete laborãdũ ẽ.Vnde & Oui.li.i.met.ait:Sternunt̃ ſegetes:& deplorata colonis. Vota iacẽt: lõgiq; ꝑit labor irritus anni.¶ Hĩc:ex agricultura & labore totius anni.¶ Patriã:uillã.¶ Armẽta boũ meritoſq; iuuẽcos:Var.li.ii.ca.v.ait:In bibulo genere ætatis gradus dicunt̃ q̃tuor : prĩa uitulorũ:ſecũda iuuẽcorũ:tertia boũ nouelloꝝ:q̃rta uetulorũ.Merito erga agricolã ipſũ:Iuuẽcus.n.dr̃:ut Var.docet ab iuuãdo:qa iã ad agrũ colẽdũ iuuare poſſit.Suſtiet ãt armẽta boũ & iuuẽcos ex agricultura ſerẽdo eruũ:uiciã:medicã: & ſimilia. Tabularia Grãmatophylaria Aula Aulos Gẽma Sarra Tyrus Roſtra

¶CHRI. Stupet:nã ex admiratiõe:ita pene ſuas uires admittuntur ſenſus:ut copore pariter ac aĩo torpeſcat. ¶ Plauſus:nã plauſus magnis uiris dabat̃ in theatro:& a populo & a ſenatu.Hinc Hora.de mecœnate: Vile potabis modicis ſabinũ Cãtharis græca:q̃d ego ipſe teſta conditũ leui datus in theatro:cũ tibi plauſus Chare Mecœnas eques.¶ Cunei:in Theatro in q̃bus ſpectatores reſidẽt ita diuidunt̃:ut anguli trigonorũ:q currunt circũ curuaturæ circinatiões dirigãt aſcẽſus ait:Vitru.& paulo ĩfra idẽ.Hi ãt q ſunt in ĩmo:& dirigũt ſcalaria erũt numero.vii.Reliq.v.ſcænæ deſignabũt cõpoſitionẽ.Et unus medius cõtra ſe ualuas regias hr̃e debet:& q erũt dextra & ſiniſtra Hoſpitaliorũ deſignabũt cõpoſitionẽ.Extrẽi duo ſpectabũt itinera uerſurarũ.¶ Patriã: Nã cupiditate q̃ſtus loca a Solo Natali remotiſſima ſibi patriã facit.¶ Alio ſub ſole:Vnus idẽq; ẽ ſol:ſed dicius ſolẽ cadẽtẽ cũ occidẽtalẽ & naſcẽtẽ:cũ oriẽtalẽ plagã obtinet.¶ Iacẽtẽ:qa terræ imas ꝑtes tenẽt ĩ clemẽtius:ergo iacẽtes cõparatiõe aliorũ Elementorũ.¶ Cũ aũt dixit:cãpoſq; iacẽtes:Dixit cõparatione montiũ qui attolluntur e campis.

¶SER. Meritos iuuẽcos:laboris ſui cõſortes.¶Nec reqes.i.nũquã poteſt ruſticus oĩ ex ꝑte deſtiĩ.¶Cerealis mergite culmi:Mãipulos ſpicarũ mergites dicimus.¶Sicyõia bacca:oliua a ciuitate Lacõiæ ſicyõe: ubi abũdat olea.¶Trapetis:molis oliuaribus:& declinaĩ trapetũ ſicut tẽplũ.Terẽtianus:Quo ſup inſidẽs trapeto ſigna gyris tẽperat:qđ metrũ aptũ ẽ oliuã terẽtib9.¶Arbuta:põa ſilueſtria.¶Pẽdẽt circũ oſcula nati.i.nõ ſolũ aliis reb9: ſed ẽt filiorũ aſpectu:& frequẽtia gaudẽt cõtra illud:Exilioq; domos:& dulcia limina mutãt.¶Caſta pu.do.nõ ut ĩ urbibus impudica.¶Ipſe dies agitat:hic ẽ ſuſpẽdẽdũ: & ſic inferẽdum feſtos:Nã hoc dicit oẽs dies ſic hẽt ut feſtos putes. Alii dicũt feſtos dies cũ religione cõcelebrãt.¶Agreſti palæſtra:ruſtica luctatiõe.Palæſtra ãt dicta uel ἀπὸ τῆς πάλης.i.a luctatiõe:uel ἀπὸ τοῦ πάλλειν:hoc ẽ a motu urnæ.Nã ducti ſorte luctãĩ. ¶Sic fortis hetruria creuit:iuxta hiſtoriam.Nam cõſtat tuſcos uſq; ad fretum ſiculum omnia poſſediſſe.

Suſtinet hic armenta Boũ: meritoſq; iuuẽcos.
Nec requies:quin aut pomis exuberet annus.
Aut fœtu pecorum:aut cerealis mergite culmi.
Prouentuq; oneret ſulcos:atq; horrea uincat.
Venit hyems:teritur ſicyonia bacca trapetis.
Glande Sues læti redeunt:dant arbuta Siluæ.
Et uarios ponit fœtus Autumnus:& alte
Mitis in apricis coquitur uindemia ſaxis.
Interea pendent dulces circum oſcula nati.
Caſta pudicitiam ſeruat domus: ubera uaccæ
Lactea demittunt:pingueſq; in gramine læto
Inter ſe aduerſis luctantur cornibus hædi.
Ipſe dies agitat feſtos:fuſuſq; per herbam
Ignis ubi in medio:& ſocii cratera coronant:
Te libans Lenææ uocat:pecoriſq; magiſtris
Velocis iaculi certamina ponit in ulmo.
Corporaq; agreſti nudant prædura palæſtra.
Hanc olim ueteres uitam coluere Sabini:
Hãc Remus & frater:ſic fortis Hetruria creuit
Scilicet:& rerũ facta eſt pulcherrima Roma:
Septem quæ una ſibi muro circundedit arces:

¶PRO. Teritur ſicyonia bacca trapetis : ſicyonia baccam oliuam dicit.¶Trapetum:torcularem olei.

¶ANTO. Nec reqes.ſ.ẽ agricolæ.¶Quin.i.ut an n9 aut pomis exuberet.¶Aut fœtu pecorũ &c.q ſenſus melior q̃ ſi diceres.¶Nec reqes.ſ.ẽ unq̃.¶Quin.i. aut nõ ãnus:ut põis exuberet aut &c.q ſẽſus aliq̃liter ẽt cõueniret:pp uerba Theophraſti iãiã ſequẽtia.Qđ ãt qn ꝓ ut aliqñ exponaĩ:Gel.ẽt li.xvi.ca.xiii. edocet: Sed ꝓ ut nõ apđ Maronẽ li.iii.ibi:Hic tibi ne q̃ more *Quin* fuerit diſpẽdia tãti:Quin uatẽ ĩſanã aſpicias.¶Cerealis mergite culmi:mãipulo triticei calãi.¶Prouẽtuq; oneret ſulcos:Theophraſtus li.viii.inqt ad ĩcremẽtũ ãt:alimẽtũq; plurimũ qdẽ cæli tẽperies:atq; ĩ totũ anni:Cõditio iuuat ĩbribus.n.ſerẽitatibus opportũe ſecutis oĩa feratia:ꝑmultiſq; fœcũda reddũĩ:quã rẽ nõ ꝑperã ꝓuerbio dñ.¶Ann9:fructificat nõ tellus.¶Vicat:rũpat:Idẽ li.i.ge.Rũperũt horrea meſſes.¶Sicyonia bacca:oliuã dicit:ut ẽt ꝓbus ait.Sicyõ ãt teſte Pli. li.iiii.Achaiæ oppi.fuit.Vtq; Stra.li.viii.iqt : maximã agri Corithi ꝑtẽ Sicyõii poſſeſſã occupauere : ꝑterq; agrũ Sicyoniũ Aſopus ꝑfluit.¶Trapetis:mollis oleariis.trapeta ãt a terẽdo đcã:niſi græcũ ẽ:Id Var.docet. Cato ãt ca.cxlv.¶Trapetos:ait Var.uero li.i.ca.lv.Trapetas: Autũnus dictus:q; tũc maxĩe augeanĩ hoĩum opes coactis agroꝶ fructib9:auc.Fe.¶Apricis:ſoli expoſitis:q̃ſi apricis.i.ſine frigoĩ:phrice.n.frigoris horror dĩ: ¶Caſta pudicitiã:Iuue.tñ ſaty.vi.ait:lãq; eadẽ ſummis ꝑiter:Minimiſq; libido.Nec melior pedibus ſilicẽ:Quæ cõterit atrũ. Quã q̃ lõgorũ uehiĩ ceruice ſyrorũ.¶Ipſe:agricola.ſ.¶Agitat:ſæpe agit & celebrat.¶Te libans:le*Magiſtrare* giĩ ẽt in antiqs delibãs.¶Lenææ:uideto li.ii.Geor.in principio.¶Magiſtris:paſtoribus:magiſtrare.n.ẽ moderari:ut docet Feſt.i.regere & gubernare.¶Palæſtra:lud9 & locus dĩ:pale lucta:paleo luctor.Paleſtriõi locus ubi pa*Palæſtra* læſtra exerceĩ:palæſtes luctator.paleſma lucta certamẽ.¶Palæſtræ : ãt reptor Mercu.fuit:ut ſcri.Diodo.lib.i.q; Hora.li.i.ode decima ẽt aſſerit.¶Hãc uitã ruſticã & agreſtẽ:de q̃ latius:ibi de laudibus agriculturæ.¶Sabini ue*Sabini* teres:Sabini ut Quidã exiſtimaueĩ ab religiõe:& deorũ cultu Seuini appellati.Velinos accolũt lac9 roſcidis collibus.Nar amnis : exhaurit illos ſulphureis aqs.Infra Sabinos Latiũ ẽ:ab latere picenum:a tergo:Vmbria: apœninis iugis ſabinos utrinq; uallantibus:Pli.auctor li.iii.ca.xiii.Sabinorũ aũt ager egregie Oliuetis & uinetis ꝑditus ẽ:Glandeſq; paſſim ꝓducit:maxime gregibus & armẽtis ſtudent:Eſt ãt gẽs antiqſſima:de q̃ Stra.li.v. Hæc & plura.¶Hetruria.Pli.li.iii.ca.vi.docet qđ primũ Hetruriæ op.Luna portu nobile.Colonia luna a mari recedẽs: ꝓpiorq; Piſa.Hetruriæ ãt fines ad Tybridis ripã:ut ait Stra.extẽſi ſunt.¶Septẽ arces:Roma.n. ſeptẽ amplexa eſt montes:Capitolinũ:Auentinũ:Cæliũ:Exquilinũ:Viminalem:Quirinalem:Palatinũ.Horũ autẽ etymologiã Varro ſcribit:docetq; etiam q; dies:ſeptimontium nominatus eſt ab his ſeptẽ montibus:in qbus ſita eſt.

Pudicitia ¶CHRI. Caſta pu.pudicitia ẽ ab ĩiuria turpiũ libidinũ libera:caſtitas uero & ab iis cõtinẽs:& remota ꝑterea *caſtitas* & religioſa mũditia & puritas.¶Hãc olĩ:cõmẽdat auctoritate ſabinoꝶ:q populi ſanctiſſimi fuerũt:& ãtiqſſimi. Nã ut ait Zenodo.trœzeni9:Vmbricæ gẽtis ĩdigene habitauerũt circa agrũ reatinũ.Deĩde pulſi a pelaſgis in eã terrã:ubi nũc ſũt:uenerũt:& ꝓ umbris ſabini uocati ſũt.Cato ãt uocatos eẽ Sabĩos a ſabĩo ſangi diui gẽitalis filio.Qđ uĩ & Vir.ſeq:q ubi ait:Ital9 ꝑrq; ſabin9.Var.ãt ſcri.Virginẽ rheatinã:dũ ĩ Enĩalii dei tẽplo ſaltat furoĩ diuĩo correptã ĩ additũ dei irruiſſe.Ex eoq; cõcepiſſe Modiũ ſabidũ uiꝶ bello egregiũ:q cures ſabĩoꝶ urbẽ ꝯdidit. Fuerũt ãt ſabini ut demõſtrat Li.auſterioris diſciplĩæ amatores.¶Hãc re.& fra.Nã ꝯditores urbis Romãæ agriculturã ĩ maxĩo hẽri ꝑcio uoluerũt.Vñ & ꝯſules & dictatores ex agro ad magiſtrat9 accipiẽdos accerſebãĩ.¶Sic fortis.h.c.Nã robur corporis ac laborũ:difficultatũq; tolerãtia uehemẽter ex ope ruſtico:aut acqriĩ:aut a nã acceptũ augeĩ.Hetruria ãt noĩat:qa Hetruſci toti Italiæ ĩperarũt:cui9 rei ĩdiciũ mãifeſtũ ẽ:qđ inferũ mare ab illis Tyrrhenũ ſuperũ a colõia illoꝶ adriaticũ noĩarũt.Magna ergo laus agriculturæ:qđ auctores hẽat: & ſanctiſſimos ſabinos:& fortiſſimos ethruſcos:& maxĩos oĩum Romãos:ſed maior qđ a Saturno tãto deo adĩuẽta ſit.

¶SER. Ante ſceptrum:ideſt anteq̃ regnaret Iuppiter:qui eſt in dictæo cretæ monte nutritus.¶ Impia quam cæſis gens eſt: Arati ẽ hoc:qui dicit maiores boues comedere neſas putaſſe: Iuue. Neſcierant primi gladios extundere fabri.¶ Iam tempus equum fumantia ſoluere colla: Allegorice hoc dicit debemus fatigato ĩgenio parcere:& finem facere carmini.Sane non eſt comparatio:ſed tranſlatio:ſicut & in fine primi libri legimus.Et multi uolunt ideo dixiſſe eum hoc loco finem carmini georgico ſe eſſe facturum : ꝙ duo ſequentes libri paſtorales ſunt non georgici:ut etiam in prima huius carminum parte commemorauimus.

Ante etiam ſceptrum Dictæi regis:& ante
Impia quam cæſis gens eſt epulata iuuencis:
Aureus hanc uitam in terris Saturnus agebat.
Necdum etiam audierãt inflari claſſica:necdũ
Impoſitos duris crepitare incudibus enſes.
Sed nos immenſum ſpaciis cõfecimus æquor.
Et iam tempus equom fumantia ſoluere colla.

¶PRO. Dicteo regi Ioui a Dicta monte Cretæ:in quo educatus creditur.

¶ANTO. Dictæi regis: ideſt Iouis cuius tẽplum erat in dictæ monte Cræte:qui mons ab Ida ad oriẽtem ſolẽ mille abeſt ſtadiis:ut Stra.li.x.ſcri. In eo mõte Iuppiter educatus credit̃:ut ait Prob.id aũt Maro quoq; li.iiii.Geor.aſſeruit:dicens: Dictæo cæli regẽ pauere ſub antro. Succeſſit demũ Saturno Iuppiter argẽteo ſæculo.¶ Ante:ante Epanalepſis figura.i. replicatio.¶ Impia gẽs: Var.li.ii.ca.v.ait:de boue loq̃ns: Hic ſocius hoĩum ĩ ruſtico ope : & cæteris miniſter ab eo antiq maꝰ ita abſtiner̃ uoluerũt:ut capite ſanxerĩt.Siqs occidiſſet.Pli.ãt li.vi.docet:ꝙ aĩal occidit:prius Hyꝑbius Martis filiꝰ.ꝑmetheus bouẽ.¶ Aureus Saturnus:q aurea ætate regnauit in latio:ut ſupra ẽt patuit latius: agriculturãq; ibidẽ edocuit:de quo Maro li.viii.ſic primus ab æthereis uẽit Saturnꝰ ab oris.Arma Iouis fugiẽs &c.Tu reliq̃ illic uideto:aliq̃ ẽt diximus ecloga q̃rta:& ecloga ſexta:q̃ hic quoq; cõueniũt.¶ Claſſica:tubaꝝ ſonitus ĩde noĩat̃:qa claſſes eqtũ ordines uocãt:q maxĩe utũt̃ tubis:Priſcia.auctor.Tubæ ẽt claſſica appellant̃:ut hic. ¶ In.fl.c.Oui.quoq; li.i.met.ait de aureo ſæculo:Nõ tuba directi:nõ aeris cornua flexi:Nõ galeæ:nõ enſis erat:ſine militis uſu mollia ſecuræ peragebãt ocia gentes. Claſſica
¶ Confecimus.æ.i.abſoluimus ĩmenſam materiam. Eſt enim Meta.ideſt tranſlatio a currẽtibus equis ad ſuum ſcribendi tenorem. Fabi.lib.viii.oſtendit eſſe cum tranſlatione Allegoriam:ideſt inuerſiõem : Vt aliud uerbis aliud ſenſu oſtendat:Erit ãt ſenſus:q̃ tractãda fuerãt explicuimus:iã cõgruũ ẽ carmẽ finire.

FINIS SECVNDI GEORGICON.

MODESTINI IVRISCONSVLTI IN TERTIVM GEORGICON Argumentũ.

TEque Pales: & paſtorum memorande per orbem:
Et pecorũ cultꝰ:& gramĩe paſcua læta
Queis habitẽt armẽta locis:ſtabulẽt & agni:
Omnia diuino monſtrauit carmine uates.

GEORGICON AD MECOENATEM LIBER TERTIVS.

TE quoq; magna Pales:& te memorande canemus

TE quoq; magna pales &ce. Inuocat deã pabuli dicturus de aĩalibus:ſicut de frumentis & de uitibus dicturus Cererẽ inuocauit & Liberum: Sane non eſt mirandum uſum eſſe eum procemio:ſicut eſt uſus in primo.Nã nunc aliud quodam modo inchoaturus eſt carmen paſtorale:ſcilicet poſt completum Georgicum.Deinde etiam ſi unum ſit ſcimus conceſſum eſſe ſcribentibus:ut iteratione procemii legentum reficiant interdum laborem. Nam & Liuius frequenter innouat principia:Vt Incenſa a gallis urbe : & completis conſulibus:& Cicero in uerrinis:qui in frumentaria conciliauit auditorum animos:iteratione principii: Vt omnes q alterum iudicant & reliqua.¶ Pales aũt: ut diximus:Dea eſt pabuli:Quam alii Veſtam: Alii matrem deum uolunt:hanc autem Virgilius genere fœminino appellat:Alii inter quos Varro maſculino ut hic Pales huic ſacra ſoluuntur.xii. kalen.Maias die:quæ palilia uocantur. SER.

¶PRO. Te quoq; magna pales : & te memorande canemus Paſtor ab amphryſo uos ſiluæ amneſq; lycæi:Pales dea eſt paſtorum:quoi diem ſacrum appellant parilia tranſpoſita littera l : quæ ſi ſuo loco eſſet palilia potius dicerentur:qui dies natalis eſt urbis romæ:quæ a paſtoribus eſt cõdita: huius autem quoius Deæ eſſet:etiam ritus declarat. Nam & ignẽ tranſiliunt accenſis ſtramentis more agreſti: ibi hũc diem colẽtes lactem libant:q fructus ex pecore tollit̃.

¶ANTO. Cato maior in Cicerone de agricultu-

ra loquens ſic ait: Nec uero ſegetibus ſolum & pratis & uineis & arbuſtis res ruſticæ lætæ ſunt: ſed pomariis etiam & hortis: tum pecudum paſtu & apum examinibus: Florum omnium uarietate: itaq; non iniuria poeta feciſſe uidetur: ſi poſt ſegetes atq; uineta & arbuſta: de pecudum paſtu & apibus ſcripſi. ¶ Te quoque: ſicut

Parilia Cererem & Bacchum cecinimus. ¶ Pales: ut Naſo & Feſtus aiunt. Dicebatur paſtorum dea: Cuius feſta parilia dicebantur: quod pro partu pecoris eidem ſacra fiebant: qui dies ut Probus ait: Dies Natalis eſt urbis Romæ: quæ a paſtoribus eſt condita: quo die & ignem tranſiliebant accenſis ſtramentis more agreſti: & lactes libabant: qui fructus ex pecore tollitur: de iis autem late Ouidius libro. iiii. Faſtorum Plinius autem libro decimooctauo capitulo uigeſimonono ſcribit: Romæ natalem fuiſſe. xi. kalendas Maii. ſic etiam Solinus ait: Ouidius tamen libro quarto Faſtorum. xii. kalendas Maii fuiſſe ſcribit. Sunt qui aliter ſcribant: demum quo die condita fuerit incertum putare debemus: cum etiam & quo tempore: & a quo minime cōſtet. qđ quidē late oſtendit Dionyſius libro primo antiquitatum: ubi maximam refert uarietatem.

¶ CHRI. Te quoq;: ut in frugibus inuocauit Cererem & in arboribus: Bachum ſicuti pabulis. Pale hæc dea pabuli eſt: puto eam eſſe quam Rheam nominant: qua montanæ: lapidoſæq; terræ uim continet: quæ pabulis abdicatur. Huic ſacra. xi. kalendas Maias faciebant: qua die poſitis in igne fœni manipulis ludibundi ruſtici

Paliria ſaliebant. Hoc enim ſacro luſtrari putabant: de quibus Cicero ait in Philippi. Parilia: quæ nunc paliria mutatis

Parilia litteris dicimus. Hoc die cōdita eſt Romana urbs Romulo duo de uiginti nato annos hora poſt ſecundam ante tertiam ut ſcripſit. L. Tarucius mathematicus inſignis: Ioue in piſcibus: Saturno: Marte: Venere: Mercurio in Scorpione: Sole in Tauro: Luna in Libra conſtitutis. Ait Solinus & obſeruatum deinceps: ne qua hoſtia cederetur parilibus: ut dies ille a ſanguine purus eſſet. Refert autem Sueto. q; ex. S. C. decretum eſt: ut dies quo Calicula imperium ſumpſit: parilia appellaretur: uelut argumentum rurſus conditæ urbis. M. autem Varro ait: Parilia tam priuata ſunt: q̃ publica. Eſt enim genus hilaritatis: & luſus apud ruſticos: ut congeſtis cum fœno ſtipulis ignem magnum tranſeant: quod pales expiari ſic credatur.

Paſtor ab amphryſo. uos ſiluæ: amneſq; lycæi:
Cætera quæ uacuas tenuiſſent carmina mētes:
Omnia iam uulgata: quis aut Euryſtea durū:

¶ SER. Ab amphryſo: Amphryſus fluui⁹ theſſaliæ: circa quem ſpoliatus Apollo diuinitate ob occiſos cyclopas Admeto regi pauiſſe armenta dicitur: unde eum nunc inuocat: quæ nomius uocaт uel απο της νομῆς: ideſt a paſcuis: uel απο των νομων: ideſt a lege chordarū. ¶ Siluæ amneſq; lycæi: κατ᾽ ἐξοχην montem arcadiæ poſuit: uel quia pecoroſa eſt: uel quia Pan illic eſt ruſticum numen. ¶ Cætera quæ uacuas tenuiſſent carmina mentes: omnia iam uulgata: ideſt fabulæ quæ delectationi eſſe poterant: & occupare mentes curis ſolutas iam deſcriptæ a multis in omnium ore uerſantur. ¶ Quis aut Euryſthea durum: Euryſtheus rex fuit Græciæ Perſei genus: qui Iunonis inſtinctu imperabat Herculi: ut uaria monſtra ſuperaret: quibus poſſet perire. Vnde eum durum appellauit: qui potuit ad complendum odium nouercale ſufficere.

¶ PRO. Amphryſo: flumen eſt theſſaliæ: quoius regionem quandam moloſſi incolunt. Quorum rex fuit Admetus Pheretis filius: quoius pecora & armenta Apollo pauit iuſſus ſeruiendi contumelia. x. annis luere temeritatem: qua cyclopas perdiderat: qui fulmen fecerant: quia indignabatur eo percuſſum Aſclepium: his ergo inuocat eum cum Pale. ¶ Lycæus mons arcadiæ regiōis: quæ pecorū præcipue eſt ſtudioſa. ¶ Quis aut Euryſthea durum: Euryſtheus fuit rex: quoius imperio Hercules intolerabilia ſtipendia ſuſtinuit.

¶ ANTO. Paſtor: Apollinem intelligit: quo modo autem Admeti regis armenta apud Amphryſum Theſſaliæ fluuium pauerit uideto ecloga quinta Macrobius uero libro primo Saturnalium de diuiſione dierum ait. Nomion apollona cognominauerunt: non ex officio paſtorali: ut fabula: per quā fingitur Admeti regis pecora pauiſſe: ſed quia ſol paſcit omnia: quæ terra progenerat: unde non unius generis: ſed omnium pecorum

Lycæus paſtor canitur. ¶ Lycæi: arcadiæ montis: in quo delubrum Iouis Lycæi:: quem pana uolunt intelligi: ut etiam

Pales ante oſtendimus: Strabo autem libro octauo ſcribit: in Arcadia fertilia fuiſſe pecori paſcua, præſertim equis atq; aſinis equarum ſuppoſitoribus. ¶ Euryſthea durum: Euryſtheus ut Euſebius ſcribit: Fuit mycenarum: Lacedæmoniorumq; rex: qui teſte Diodorus libro quinto Herculi duodecimo labores ſeu certamina perfici mandauit: propterea durum poeta dixit.

Apollo ¶ CHRI. Paſtor: Apollinem nomium intelligit: de quo Seruius Cæterum Cicero in libro de natura deorum: quatuor ſcribit fuiſſe Apollines: Primum antiquiſſimum Vulcani filium cuſtodem athenarum: alterum Corybantis filium natum in Creta: cuius de illa inſula: cum Ioue fuiſſe certamen traditur: Tertium Ioue tertio natum: & ex Latona qui ex hyperboreis delphos uenerit. Quamuis Euſebius illum antiquiorem deſcribat: Quartum in Arcadia quem Arcades: q; illis leges impoſuit Nomionem appellarunt. Deinde propter nimiam ſeueritatem regno pulſus ad Admetum Theſſaliæ regem confugit: & iuxta amphryſum fluuium quibuſdam populis imperauit: Creduntq; multi paſtoriam exercuiſſe. Ob idq; pro paſtorum Deo fuiſſe cultum.

Amphryſo ¶ Amphryſo: flumen eſt Theſſaliæ: apud quem Admeti armenta pauit. ¶ Lycæi: Mons arcadiæ a lupis quibus abundat dictus. ¶ Vacuas: Acioſas a curis ceſſantes. Horatius Poſcimus ſiquid uacui ſub umbra luſimus tecum. Captat autem attentionem: cum demonſtret non eſſe ſe de rebus tritis & uulgatis dicturum: ſed de inſolitis atq; inuſitatis. Ex qua etiam re beniuolentiam conciliat: cum non fabuloſa: ſed fructuoſa ſe dicturum polliceatur. Ipſa etiam ueluti occupatione: qua fabulas nomina duo efficit. Nam & ipſis fabellis principium libri exornat: & illarum comparatione rem ſuam extollit.

¶SER. Aut illaudati neſcit buſiridus aras:Buſiris rex fuit ægypti:q quom ſuſceptos hoſpites immolaret: ab Hercule interéptus eſt:quom etiá cú uoluiſſet occidere:huius laudē ſcripſit Iſocrates:unde illaudati pticipiū eſt ꝓ nomine:ut ſit illaudabilis:nō qui laudatus nō ſit:ſed q laudari nō meruit:ut eſt illud in.vii.Diues in acceſſos ubi ſolis filia lucos:ꝓ inacceſſibiles:nō quos nullus acceſſit:ſed ad quos accedere nullus debeat.¶ Aras:in quibus ille hoſpites immolabat.¶ Cui nō dictus hylas puer:cui aūt.i.a quo.Horatius:Scriberis Vario fortis & hoſtiū:ꝓ a Vario.Hylas aūt ſocius Herculis fuit:q aquatū ꝓfectus:raptus eſt a nymphis in myſia.¶ Latōia delos:

Aut illaudati neſcit Buſiridis aras:
Cui non dictus Hylas puer:& latonia Delos:
Hippodāæq;:hūeroq; Pelops iſignis eburno
Acer equis:tētāda uia eſt:q̄ me quoq; poſſim
Tollere humo:uictorq; uirū uolitare per ora.

inſula in q̄ Latona enixa eſt Apollinē & Dianam quā inſulā ante uagā Apollo:ut in tertio legimus Mycōe celſa:Gyaroq; reuinxit:ubi fabulā eius plenius diximus:ſtabilē fecit.¶ Hippodāæq;:græca q̄ in η excūt: plerūq; ipſum η in ia ſoluunt:ut Hippodame hippodamia:Penelope Penelopia.Fabula talis eſt: Hippodame filia fuit Oenomai regis ciuitatū Elidis: & Piſæ:hic equos habuit uelociſſimos:utpote uētorū flatu creatos.Qui procos filiæ multos necauit: ſub hac cōditiōe ꝓuocatos ad curule certamē:ut aut uictus traderet filiā:aut uictos necaret. Quū poſtea Pelopē amaſſet Hippodamia:corrupit Myrtilū aurigā patris primi coitus pactiōe:q factis cæreis axibus quū uictore Pelope a puella ꝓmiſſum poſceret p̄miū:ab eius marito eſt p̄cipitatus in mare:cui nomē impoſuit.Nā ab eius nomine myrtoū dicit̃ pelagus.¶ Humeroq; pelops inſignis eburno:Tātalus pater Pelopis uolēs deorū tētare diuinitatē:eis inuitatis filiū ſuū epulandū appoſuit:a quo oēs dii abſtinuerūt excepta Cerere: q̄ brachiū eius cōſumpſit: poſt ea dii petēte Tātalo quū uoluiſſet eius filiū reuocare ab inferis Ceres ei eburneū brachiū reſtituit.Quod iō fingit̃.qa Ceres ipſa eſt terra:q̄ corpora uniuerſa cōſumit oſſa tantū reſeruās.¶ Acer equis: uictor ēt Oenomai. ¶ Via:ratio.¶ Me quoq;:ideſt ſicut ſe alii ſuſtulerunt carminis merito.¶ Victor:effector:propoſiti & uoti:ſicut paulopoſt Illi uictor ego.¶ Volitare:laudare ab omnibus.

¶PRO. Aut il.n.b.aras.Buſyris Neptuni filius rex ægyptiorū fuit:aduenas ad aras imolare ſolitus:quē Hercules ĩterfecit.¶ Quoi nō.d.hylas.p.&.l.d. Hylas Theiodamātis filius Dryopū regis:quorū gens ſubiecta pnaſſo fuit:q patre interfecto Herculē ſecutus:ſtudio eius uirtutis ardens:Quom ex comitatu argonautarū in myſia Hercules receſſiſſet:ad materiā q̄rendā remi quē fractū uolebat reficere:& Hylas adhauriendā aquā aſcanii fluminis urnā extuliſſet:dū accedit ad ripā:adamatus a nymphis eſt:ꝓpter hūc Hercules comites deſeruit: nec ſecutus Iaſonem:ut refert Apollonius in argonautis eius fluminis nympha meliæ Eunicæ partus eſt:& Apollonius refert in argonautis: μεσῃ δινῃσι καββαλε δίνῃ.¶ Latonia delos:quia ibi peperit Apollinem & Dianam in ipſa palmæ & oleæ arbore.

¶ANTO. Illaudati buſi.a.legitur etiā arces in antiquis.Mac.lib.ſat.vi.exponit:illaudati ꝓ illaudabilis: ideſt nunq̄ nominādi:nā laudare ſignificat priſca lingua nominare:appellareq;.Strabo uero lib.xvii.ſcribit:ꝙ nullus buſiris nec rex fuit:nec tyrānus in ægypto:Vnde fabula ē:qđ de ipſo dicit̃:Idē quoq; Dio.cōfirmauit: ait.n.li.ii. in Oſiridis ueluti frugū ad fructuū repertoris memoriā apud poſteros ĩmortalē:boues ruffos: quoniā uident̃ colore ſimiles Typhoni:qui Oſiridē necauit immolari permiſſum:homineſq; colore Typhonis antiqui reges ad ſepulchrū Oſiridis ſacrificio mactabant:q̄ ex cauſa pauci ruffi ægyptii reperiebātur: externi plures: hæc res materiam fabulandi Græcis dedit Buſiridē hoſpites necaſſe:ſed Oſiridis ſepulchrū ea crudelitate notatum eſt. Liui.tamen.v.ſcribit:ꝙ Hercules Buſiridem ægyptiorum regem in ægypto mactatos aduenas Ioui ſacrificantem merito affecit ſupplicio.Euſebi.ait:ꝙ buſiris Neptuni & libyæ epaphi filiæ filius apud uicina Nilo loca tyrannidem exercuit:tranſeuntes hoſpites crudeli ſcelere ĩterficiens.¶ Hylas puer: uideto ecloga ſexta.¶ Latonia delos:quia ibi peperit Dianam & apollinem:& templum habet.Sed propterea in inſula dicuntur nati (ut ſcri. Macro.libro.i.ſat.)ꝙ ex mari nobis oriri uidentur.Et hæc inſula ideo.¶ Delos uocatur:quia ortus & quaſi partus luminum omnia facit dela:ideſt aperte clareſcere.Præterea delos manifeſtus dicit̃.Deloo manifeſto declaro:Eſt autem delos inſula in mari ægeo ſita urbem habens in plano poſitam: & apollinis templum atq; latone:quæ ibi dianam ſimul & apollinem peperit:auctor Strabo libro decimo.¶ Hippodameq;: in Piſa peloponenſi ciuitate (ut Diodo.lib.v.edocet) Mars ex ægina Aſopi filia genuit Oenomaum:Is unicam filiam Hippodamiam appellauit:finem uitæ ab oraculo ſciſcitante reſponſum eſt:tunc in fata illum ceſſurum: quum filia nupſiſſet:decreuit igitur filiam perpetua uirginitate frui.Multis tandem uxorem ſibi illam poſtulantibus certamē propoſuit:quo qui uictus eſſet interficeretur:uictor uirginem deſponderet.Equorum itaq; inſtituit curſum a piſa ad aram Neptuni:quæ erat apud iſthmum corynthi.Curſus erat eiuſmodi:Oenamus arietem Ioui ſacrificabat:qui uirginem poſtulabat:quatuor equorum ferebatur curru:Oenomaus ſacris pactis curſu ſequebatur præcedente auriga Myrthilo aſſecutum haſta q̄ manu geſtabat interficiebat:hoc pacto cum plures equorum uelocitate peremiſſet:pelops Tātali filius uiſa Hippodamia corruptoq; myrtilo illius opera uictoria uſus eſt primus enim ad aram Neptuni peruenit: qua ex re dolore actus Oenomaus extimans adueniſſe reſponſi tempus:ſibi mortem conſciuit:pelops autē ſumpta uxore Hippodamia piſæ regnū tenuit:hæc ex Dio.¶ Hippodame:dici pōt bellicoſa:Hippodamos.n.bellicoſus dicitur:uel equorū domitor.¶ Humeroq; pelops:Ordo eſt:& pelops acer eqs:inſignis eburno humero:quo pacto aūt id euenerit ſibi uideto li.vi.met.Ser.aūt fabulam interpætat̃.¶ Victor:uoti cōpos.¶ Virū uolitare ꝑ ora:ait Pli.iunior li.vi.epiſto.ad Tacitū Equidē beatos puto:qbus deorum munere datū eſt:aut facere ſcribenda:aut ſcribere legēda:beatiſſimos puto quibus utrumq;.

¶CHRI. Tentāda uia:Aliq̄ noua & nō uſitata tritaq; pagendū.¶ Tollere humo:Nā humi ſerpere dicuntur:

Laudar
Oſiris
Delos

quorũ & fama obſcura eſt:& ſcripta ſunt ignobilia:ſicut cõtra erigi ad aſtra dicuntur:quorũ fama ſcriptaqꝫ celeberrima ſunt. Vnde in ſuperioribus:Daphnim ad aſtra feremus. Et Hora. multa dyrcæum leuat aura cygnum.

Primus ego ĩ patriã mecũ: modo uita ſuperſit:
Aonio rediens deducem uertice muſas.
Primus idumæas refera tibi Mantua palmas.
Et uiridi in cãpo templũ de marmore ponam:
Propter aquam:tardis ingẽs ubi flexibꝰ errat
Mincius:& tenera prætexit arundine ripas.
In medio mihi Cæſar erit:templumqꝫ tenebit.
Illi uictor ego:& tyrio conſpectus in oſtro
Centũ quadriiugos agitabo ad flumĩa currus,

¶SER. Primus ego ĩ patriam:ideo primus ꝙ ante illum nullus mantuanorum poeta fuit: Aut quia nullus inde talis emerſit. ¶ Modo: tantũmodo. ¶ Aonio uertice:bœotio. Aonia ipſa eſt bœotia: in qua eſt mons helicõ muſis dicatus. ¶ Idumæas palmas:abũdantes:quales ſunt:& quantæ apud Idumen ciuitatem phœnicis. Lucanus : Et arbuſto palmarum diues Idume. ¶ Propter aquam.i. iuxta aquã & uiridi in cãpo:hic eſt cãpus:de quo ait:& qualẽ infelix amiſit mãtua campũ. ¶ In medio mihi cæſar erit tẽplũqꝫ tenebit.i.templũ ipſi dabo:& uerbo uſus eſt pontificali. Nã qui templũ dicabat poſtem tenens:dare ſe dicebat numini:qđ ab illo neceſſe fuerat iã teneri: & ab humano iure diſcedere. Quod ãt dicit in medio eius templum fore ſignificat. Nam ei ſemper ſacratus numini locus eſt : cuius ſimulacrum in medio conſtituitur. Alia enim ad ornatum tantum pertinent. ¶ Tyrio conſpectus in oſtro:in habitu pontificis:cuius ſe officium dicit in templi conſecratione ſumpturum. ¶ Centum quadriiugos: ideſt unius diei exhibebo circenſes ludos: qa ut Varro dicit in libris de rebus populi romani:olim.xxv.miſſi exhibebantur : ſed uigeſimus quintus dicebatur ærarius:eo quod de collatione populi exhibebatur:qui deſiit eſſe:poſtq̃ cõferendæ pecuniæ eſt conſuetudo ſublata:unde hodieqꝫ permanſit:ut ultimus miſſus appellaret̃ ærarius:ergo centum currus ſecundum antiquitatem dixit ſicut etiam ad flumina. Olim enim in littore fluminis circenſes agitabantur in altero latere poſitis gladiis:ut ab utraqꝫ parte eſſet ignauiæ præſens periculum:unde & circenſes dicti ſunt qui exhibebantur in circuitu enſibus poſitis:licet alii a circumeundo dicant circenſes uocari.

¶PRO. Primus ego in patriã.m.m.u.ſ. Aonio.r.d.u.m. Primus idumæas.r.t.m.p. Terrã quæ nũc bœotia uocat̃:habuerunt ante Hyantes:Leleges Temmices:Phœnices: Aones. Vnde adhuc aonia dicitur. Eſt autem in ea helicon mons ſacer muſis:in quoius uortice muſis fons expræſſus dicit̃ ungula pegaſi : Quẽ alii aganipen: alii hippocrenen uocant. Inde ergo ſe deducturũ muſas dicit:qa poſt mantuanorum carmina ſcripſerit. Idumæas autem palmas ab Idumæorum gente : ideſt iudæorum: quæ regio eſt in ſyria palæſtina. Locum autem hunc dixit:ꝙ non ibi tantum ſint palmæ:ſed præcipue. ¶ Vbi flexilis errat mincius: Mincius flumen ex Benaco lacu fluens:præterit Mantuam.

¶ANTO. Aonio uertice:in aonia bœotiæ parte mons eſt Helicon phocidi affinis:ex aquilonis partibus nõ procul a parnaſſo diſtans:qui in phocide eſt. Parnaſſo æmulus eſt & altitudine & circuitu:uterqꝫ.n.niuibus pulſatur:& rupes amborum ſaxea eſt:hoc autem in loco eſt conſecrata Muſis ædes:fonſqꝫ Caballinus:& Libethridum ſpelunca nympharum auctor eſt Strabo lib.ix. Vtqꝫ Probus ait:fons ille expreſſus dicitur ungula pegaſi: Quem alii aganippem:alii Hoppocrenẽ uocant:inde ergo ſe deducturum ſecũ muſas ait: ꝙ primus Mantuanorum carmina ſcripſit. ¶ Idumæas palmas.i.laudem & gloriam:palma enim pro uictoriæ præmio ponitur: ex qua laus redundat:de qua palma uideto li.i.Geor. Idumæa autem pars eſt Syriæ teſte Pli.li.v.ca.xiii. ſupraqꝫ Idumæam Iudæa longe : lateqꝫ funditur:Dixit autem Idumæas palmas:quoniam ibi copia maxima eſt: non ꝙ alibi etiam non fuerit. Ptolemeus lib.v.ſcribit:idumæam regionem totam eſſe ab occaſu Iordanis fluuii in palæſtina ſyriæ prouincia. Stra.lib.xvi.ſcribit in Hierico campo palmetum eſſe ſpacio ſtadiorum centum & totum irriguum:& habitationibus plenum:ubi & regia eſt & Balſami uiridarium:Pli. quoqꝫ libro quinto capi. decimoquinto:ſcribit hiericuntem palmetis conſitam:fontibus irriguam:propterea igitur idumæas palmas Maro ait:Hiericus enim oppidum in iudæa eſt paleſtinæ quoqꝫ regione:ſicuti Idumæa:eſt item iudæa ab occaſu Iordanis fluuii:ſicuti & idumæa:ut oſtendit Ptolemeus libro quinto:& Plinius ait:libro etiam quinto:ꝙ ſupra Idumæam : iudæa longe : lateqꝫ funditur:ergo ob hiericuntis campũ idumæas palmas ait:eſt enim propinquitas eis . ¶ Propter:prope. ¶ Mincius: qui Mantuam præterfluit. ¶ Tenebit : ſeruabit:cuſtodiet. ¶ Victor: uoti compos. ¶ Tyrio:oſtro:uide in fine libro ſecundo Georgicorum. ¶ Oſtro:id ait: quoniam prætor præſidebat ludis circenſibus habitu triumphali:quod etiam Iuuenalis ſatyra decima innuit:ibi ſcilicet: Quid ſi uidiſſet prætorẽ & cætera. ¶ Quadriiugos:habentes quatuor equos iugo: pollicetur autem curules ludos auguſto. ¶ Agitabo:ſæpe agam Alpheum:de alpheo & Olympicis ludis uideto libro primo Georgicorum ibi Eliadum palmas epiros equarum.

Idumeæ

¶CHRI. Idumæas:iudeæ extrema occidentalia caſio proxima idumæi tenent : ut lacus idumæi nabathei ſunt:qui orta ſeditione inde egreſſi ac iudæis inherentes eiſdem legibus cõmunicauerunt:ait Stra. autem mox idumæa incipit:& palæſtina ab emerſu ſyrbonis lacus. hero. caſio monti applicuit. ¶ Palmas:iudæa palmis inclyta eſt:ſunt in europa uulgoqꝫ in italia:ſed ſterilis. Ferunt in maritimis hiſpaniæ fructum uerum immitem: dulcem in Africa:ſed cito euaneſcentem: in oriente uina ex iis & in aliquibus panis De ma. laus materia Mincius:Ex Benaco Lacu fluit. ¶ Mincius: qui Mantuam uſqꝫ labitur:ibi in circuitu urbis Altero lacu facto breui curſu in padum deuenit:de ſe quidem tenuis:ſed imbribus adeo augetur:ut nullus tam exiguo curſu tantum accipiat incrementi. ¶ Circenſes:ait Plinius in plebeis circenſibus excuſſo auriga equos ita ut ſi ſtaret in capitolium cucurriſſe:ſedemqꝫ ter luſtraſſe. Sed de huiuſcemodi ludis plura dicemus in æneidos de raptu ſabinarũ.

¶SER. Cuncta mihi alpheũ linquẽs:mihi.i.ad honorẽ meũ:& hoc dicit ex aliis agonibus ad me certa tura
græcorũ multitudo cõueniet:ꝑ alpheũ autẽ Iouis olympici agonẽ ſignificat. Nã alphæus fluuius eſt Elidis:q̃ ci
uitas iuxta piſam eſt:in q̃ colit̃ olympius Iuppiter.¶Lucoſq; molorchi.i.ſiluã Nemeã:in q̃ celebrat̃ agon in ho/
norẽ Archemori cuiuſdã paſtoris.Molorchus autẽ paſtor fuit:q Herculẽ ueniẽtẽ ad occidẽdũ nemæũ leonẽ ſu/
ſcepit hoſpitio.Eos aũt ludos accipimus ꝑ Alpheũ qui olympiaci dicunt̃:per lucos Molorchi eos q nemæa uo/
cãt.¶Crudo:duro:ut Seu crudo fidit pugnã cõmittere cæſtu.¶Tõſæ oliuæ:minutis foliis cõpoſitæ: ut Tõſiſq;
ferũt mãtilia uillis: habiturũ ſe aũt coronã tonſilem
dicit:ut Cicero cũ ſaltatrice.¶Tonſa.i.cõpoſita.¶De
lubra:deorũ tẽpla.¶Iuuat:delectat.¶Cæſos iuuẽcos
ĩmolatos in ſacrificiũ.¶Vel ſcena ut uerſis:apud ma/
iores theatri grad⁹ tãtũ fuerũt.Nã ſcæna de lignis ad
tẽpus fiebat: unde hodieq; cõſuetudo ꝑmãſit: ut cõ/
ponãt̃ pægmata ad ludorũ theatraliũ editorib⁹.Scæ
na ãt q̃ fiebat aut uerſilis erat:aut ductilis:Verſilis tũc
erat:quũ ſubito tota machinis quibuſdã uertebat̃:&
aliã picturæ faciẽ oſtẽdebat.Ductilis tũc cũ tractis ta
bulatis hac atq; illat ſpẽs picturæ nudabat̃ interior.Vnde perite utrunq; tetigit : dicens Verſis diſcedat frõtibus
ſingula ſingulis complectens ſermonibus:Quod Varro & Suetonius commemorant.

Cũcta mihi Alpheũ linquẽs: lucoſq; Molorchi
Curſibus:& crudo decernet Græcia cæſtu.
Ipſe caput tonſæ foliis ornatus Oliuæ
Dona feram : iam nunc ſolẽneis ducere põpas:
Ad delubra iuuat:cæſoſq; uidere iuuencos.
Vel ſcena ut uerſis diſcedat frontibus:utq;

¶PRO. Cuncta mihi alpheũ.l.l.q;.molorchi Curſibus:&.c.d.g.cæſtu.Eos ſignificat Ludos:qui ĩ achaia cele
brant̃ quĩto quoq; anno: & appellant̃ olympia:& eos qui in arcadia:& dicunt̃ nemea.Alpheus.n. flumẽ ẽ acha
iæ:iuxta quẽ Elis oppidũ:extra qđ olympii Iouis tẽplũ ibi celebrant̃ quinquennalia certamina gymnica:Lucos
Molorchi nemea dicit.Molorchus fuit Herculis hoſpes:apud quem is diuerſatus eſt : quũ ꝓficiſceret̃ ad leonẽ
nemæũ necãdũ:Qui quũ immolaturus eẽt unicũ arietẽ:quẽ habebat:ut Herculẽ liberalius acciperet:Impetra/
uit ab eo Hercules:ut eũ ſeruaret immolaturus uel uictori:tanq̃ deo uel uicto & ĩterfecto leone:quũ ſolutus eẽt
uel odio Iunonis ne ei cœleſtes honores contingerent:uel fatigatus experrectus mira celeritate damnũ correxit.
Sũptaq; picea corona q̃ honorãt̃:q ĩ nemea uincũt:ſupuẽit.Itaq; & molorcho parãti ſacrificiũ mãibus: ubi & ari
es ĩmolaturus erat.Inde nemea ĩſtituta ſt̃:poſtea Archemori manibus ſunt renouata a ſeptem uiris:qui thebas
petebant: Sed molorchi mẽtio eſt apud Callimachum in ætion libris.
¶ANTO. Lucoſq; mo.eos ludos ĩtelligit auc.Pro.q ĩ archadia celebrabãt̃:dicebãturq; Nemeæa.¶Molorch⁹ Ne/
.n.fuit Hercu.hoſpes quũ ꝓficiſceret̃ ad leonẽ Nemeæũ necãdũ:quo qdẽ necato Nemeæa ĩſtituta ſunt:poſtea ar meæa
chemori mãib⁹ ſt̃ rẽota a.vii.uiris q thebas petebãt.¶Molorchi:ãt mẽtionẽ apud Callimachũ.¶Crudo cæſt.lu
do cæſtuũ uideto poetã li.v.æne.cæſtus ãt a cædẽdo dr̃.¶Ipẽ:ego Maro.¶Ornatus:ꝑ uictoriã.ſ.Foliis oliuæ ſcri.
Herod.li.viii.olympici certaminis fuiſſe ꝑmiũ ꝓpoſitũ oleaginã coronã q̃ dõarẽt̃:nõ.n.pecũiaꝝ certamẽ agita/
bãt:ſed uirtutis Pli.l.Itẽ li.xv.ca.iiii.ait:Oleæ honorẽ rõana maieſtas magnũ ꝑbuit turmas eqtũ Idibus Iuli.ex ea
coronãdo.Itẽ mĩorib⁹ triũphis ouãtes:athene quoq; uictores olea coronãt.Græci uero oleaſtro olympiæ.¶Põ
pas:dr̃ põpa multitudo ipã ad ſacra collecta:& q̃ triũphũ ſeqt̃:q̃ itẽ ad funus ꝑgit:uox græca ẽ.¶Delubra:tẽpla:
de qbus Ser.li.ii.æne.& nos latius ꝓpe finẽ li.iiii.ge.¶Scæna:id dr̃ tẽtoriũ tabernaculũ.Scenoo.n.habito ꝯtuber
nor pono tentorium.Scenoma habitaculum .Scia umbra ſcæna autem Caſſiod. teſte ab ruſticis primum ĩum
brationis cauſa comperta fuit:ubi prius carmina incondita ſun hincq; a nonnullis tabernaculũ traductũ fuit.
Verumtamen poſtq̃ in urbem deducta fuit ſcæna:redactũ eſt nomẽ ad eam theatri partẽ:quæ ab uno eius cor
nu ad alterũ:cum cooperatura dicebat̃: fiebat.n.theatrũ in hemycicli formam.Ser.autem ſic ait:apud maiores
theatri gradus tantum fuerũt:nã ſcæna de lignis ad tẽpus fiebat:unde hodieq; conſuetudo ꝑmanſit:ut cõponã
tur pegmata a ludoꝝ theatraliũ editoribus.Scæna aũt quæ fiebat aut uerſilis erat:aut ductilis:Verſilis: tũc erat
quũ ſubito tota machinis qbuſdã uertebat̃:& aliã picturæ partem oſtendebat.Ductilis tunc quũ tractis tabula
tis hac atq; illac ſpẽs picturæ nudabat̃ interior:Vnde perite utrãq; tetigit . dicens uerſis diſcedat frontibus : ſin/
gula ſingulis cõplectens ſermõibus:quod Var.& Sue.cõmemorãt.Vitruuius ãt.li.v.ponit tria ſcænarũ genera.
¶CHRI. Molorchus:hic paſtor fuit ĩ ſilua Nemeæa:& Herc.ad nemeæũ leonẽ occidẽdũ miſſus hoſpitio ſu
ſcepit:erãt autẽ q̃tuor ꝑcipua apud græcos ludoꝝ genera:q̃uis eẽnt:& alia pría olympia ĩ honorẽ Pelopis: quo/
rum corona ex oleaſtro eſſet:agebant̃ in archadia:ĩter Piſam elidemq; urbes:finito q̃rto quoq; anno: & incipiẽ
te.v.hos ludos cõſecrauit Her.Ioui in honorẽ:ut ait Lactã.pelopis eius cõſanguĩei:Nã & alcmena : quæ Her.pe/
perit:fuit filiã Lyſidices:q̃ ex pelope & hippodamia orta eſt:tãta autẽ in auctoritate fuerũt apud græcos: ut ẽt in
ſummis belloꝝ ꝑiculis huiuſcemodi celebratio nõ deſereret̃.Nã & cũ uexaret Xerſes græciã: tamẽ ut refert He. Quatu
nõ ſunt ĩtermiſſi.Deniq; tẽpora per olympiadas enũerabãt. Fuit autẽ prima olympias teſte Africano : ꝙ Euſe. or
quoq; affirmat regnãte in Hyeruſalẽ Iohathã anno mũdi.xxiiii.ſupra q̃tuor milia ac q̃dringẽtos .Soli.tamẽ ait: genera
Olympicũ certamẽ qđ Her.in honorẽ pelopis attaui materni ediderat ĩtermiſſum Iphitus filius eius ĩſtaura/ ludæo/
uit poſt excidiũ troiæ.cccc.viii.ãno.Ergo ab Iphito nũerat̃ olympias prías ſecũdũ genus ludoꝝ pithia erãt in ho rum
norẽ apollinis:ĩ qbus laurea corona uictores dõabant̃:erat hic honos apollini : ꝑp ĩterfectũ phytonẽ:de quo plu
ría refert Mac.poſt hæc iſthmia in honorẽ Palæmõis apud Corĩtũ celebrant̃ ĩ iſthmo:quorũ corõa e pĩu ẽ palæ
mõ ãt portuũ de⁹ ẽ:ac latĩe portun⁹ noĩat̃.Quartũ gẽus Nemea dixerũt in honorẽ.Ophelte Lycurgi filii:q ĩ bel
lo thebão:ut ẽ in ſexto Statii ſerpẽtis ictu:dũ ab hypſipile ĩ herba relictus ẽ piit: ꝑpeaq; puer Archemorus eſt di
ctus:q̃ſi fati mortiſq; prĩcipiũ:qa prius ex græcis piit ab adraſti partibus: hæc ergo q̃tuor ludorũ genera apud
græcos celebratiſſima erãt:q̃uis eẽnt & alia.Nã ĩ attica celebrabãt̃ panathe æa:Herculea: Eleuſinia : quorũ præ/

miũ erat æne⁹ clypeus:apud argos agebant̃ Iunõia:q̃ dicebant̃ hecatombea:ĩ archadia celebrabant̃. Lycea Ioui
lycæo:ubi uictores uaſis æneis honorabát̃.Apud thebáos erát herculea & Ioléſia:& uictori tripos erat ex ære:ĩ
Boetia plures erát ludi:ná apđ theſpiéſes erát cupidini dedicati ludi.Apđ platæenſes libertati.¶ Oropi:áphiarao
ĩ Agina æaco.Pallenæ uero q̃ ĩ Achaia é agebát̃ Theoxenia & mercura: qb⁹ p̃miũ erat ueſtis q̃ χλαιναν dicũt.

Purpurea intexti tollant Aulæa Britanni.
In foribus pugnã ex auro: ſolidoq; Elephanto
Gangaridum faciã:uictoriſq; arma Quirini.
Atq; hic undantem bello:magnumq; fluenté
Nilum:ac nauali ſurgenteis ære columnas.

¶ SER. Purpurea intexti tollant:hoc ſecũdũ hiſto
riá é locutus.Ná Auguſtus poſtq̃ uicit britániã pluri
mos de captiuis quos adduxerat: donauit ad officia
theatralia.Dedit ét aulæa.i.uela inimica:ĩ qbus depĩ/
xerat uictorias ſuas: & quéadmodũ británi ab eo do
nati eadẽ portarẽt uela:q̃ re uera portare cõſueuerát:
quá ré mira exp̃ſſit ambiguitate:dicés In texti tollát:
Ná ĩ uelis ipi erát picti: q ea portabát. Aulæa át dicta
ſunt ab aula Attali regis:ĩ q̃ primũ iuéta ſunt uela in
gétia :poſtq̃ is populũ rõanũ ſcripſit hæredé.¶ Solido elepháto:ex ebore ĩtegro:nõ ſectili.¶ Gangaridũ faciá:Gá
garidæ populi ſunt inter ĩdos & aſſyrios habitátes circa Gangé fluuiũ:unde ét Gangaridæ dicti ſunt: hos uicit
Auguſtus:unde ét Imbellé auertis rõanis arcibus ĩdũ Gágaridũ át pro gangaridarũ dixit: qa hic gágarida facit.
Quod auté ait Victoris arma qrini:nõ eſt cõtrariũ: Ná ut ét in primo æneidos diximus : Suetonius Tranqllus
hoc de Auguſto cõmemorat quodá tépore tres ptes populi conſentiente ſenatu obtuliſſe ei tria noĩa Quirini:
Auguſti:Cæſaris:ille ne unũ eligédo alias offenderet partes:primo Quirinius eſt dictus:inde Cæſar: poſt in no
mine Auguſti permanſit:unde eum Virg.oĩbus his noĩbus appellat. Nam hic Quirinum Romulum nõ poſ/
ſumus accipe:qa gangaridas penitus ignorauit.¶ Vndanté bello nilũ: q̃ſi nõ undas ſed bella portáté: ꝑpter An/
tonii & Cleopatræ grauiſſimũ ꝑliũ:¶ Magnũq; fluété: ꝑ magne:nomé ꝑ aduerbio:ut Toruũq; repéte clamat.
¶ Ac nauali ſurgéteis ære colũnas: Auguſtus uictor totius ægypti:quá Cæſar ꝑ parte ſuperauit multa de naua/
li certamine ſuſtulit roſtra ærea:quibus cõflatis quatuor effecit colũnas:q̃ poſtea a Domitiano in Capitolio ſũt
poſitæ:q̃s hodieq; cõſpicimus:unde ait Nauali ſurgentes ære columnas:Nam roſtratas Iulius Cæſar poſuit ui/
ctis pœnis nauali certamine:e quibus unam in roſtris:alteram ante arcum uidemus a parte Ianuarum.
¶ PRO. Purpurea.i.t.a.británi:Plerũq; Ludis ĩpatoris:q̃s ꝓxime gétis deuicit:earũ habitũ & figurá aulæis ĩ
texũt:quo ſæpius reditegret̃ memoria uirtutis:quá populo oſtédát.Britános át ꝑ q̃libet géte dixit.¶ Gangari/
dũ.f.u.a.q. Ad.u.a.d.p.q.niphaté Et duo.r.m.d.ex hoſte trophæa: Gágaridæ dñr ab Indiæ flum ĩe gange. Cĩgit̃
.n.caucaſo:Indiæ flumĩe & oceáo.¶ Quirino:uictoré Rõulũ ſignificat:ſic.n. Procul⁹ Iulius pſuaſit populo:quũ
Rõul⁹ nõ cõpeř eũ uidiſſe:ab eoq; ĩ mádatis accepiſſe uti.P.R.Quirinũ ſe appellaret:qa ĩ nũeꝝ deoꝝ eét recepti.
Aulæa ¶ ANTO. Aulæa:picta uelaméta:aulæis uictarũ gentiũ plerũq; habitũ:& figurá intexebát: quo ſæpius re in/
tegraret̃ memoria uirtutis:q̃ populo oſtédebát.Britanos át ꝑ q̃libet gente dixit:hæc ait Probus. Q đ át ait Ser.
Britan/ auguſtũ uiciſſe Britániã:adduxiſſeq; plurios captiuos:ſecus é:ná Iulius Cæ.id egit uti iá oſtédá. Strabo.n.li.iiii.
nia ſcribit:de diuo Cæ. narrás ſic.Duab⁹ aũt uictoriis cõtra Britános re bene geſta cũ duos tátũ militũ ordĩes traie
ciſſet: acceptis obſidibus magnũ ſeruoꝝ nũerũ:ĩgentéq; p̃dá reportauit:hoc tamé tépore qdá eius loci prĩcipes
legatiõibus & obſeruátiis Auguſti Cæ. amiticiá cõparátes in Capitolio dona deis obtulerũt: & uniuerſam fere
ĩſulá Romáis ꝓpriá:familiaréq; iſtruxerũt:hæc ille:Plutar.ét ſcri.Iuli.Cæ.ex cõtinéti galliæ in Britániá bis ad/
nauigaſſe:maioraq; hoſtibus damna q̃ ſuis emoluméta cõtuliſſe ob regionis inopiá:at q̃lé aĩo cõceperat bello
finem impoſuiſſe:acceptis autem a rege obſidibus:& tributis imperatis ex ĩſula remeaſſe:hæc fere omnia cum
Strabone conueniunt:itaq; ut dixi ꝙ Seruius Auguſto tribuit:diui Cæſaris fuit.¶ Britanni:uideto in Tityro de
Briánia.¶ Solidoq; ele.duro ebore:Virgilius libro.iii.Georg.de equis. Et ſolido grauiter ſonat ungula cornu:
& libro ſexto æneidos. Solidoq; adamante columnæ:ideſt duro.Itaq; ſolido elephanto : ideſt ex ebore integro
nõ conuenit:ſed duro exponendum.¶ Gangaridum : gangaridæ ĩdicunt̃ a flumine gange cingitur enim Cau/
caſo india & flumine & Oceano:Probus auctor:De gange autem uideto libro.ii.Georgi. Solinus ſcribit ganga/
ridas extimum Indiæ populum:cuius Rex inquit equites mille:elephantes ſeptingentos:peditum ſexaginta mi
lia in apparatu belli habet. Auguſtus autem re uera nunquá cũ Indis pugnauit:ut latius lib.ii. Georgico.oſten/
dimus : ſed tamen illi eius amicitiam petentes legatos cum muneribus miſere poeta uero cum indis pugnaſ
ſe innuit:dixit enim libro ſecũdo Georgi.Et te maxime Cæſar.Qui nunc extremis aſiæ iam uictor ĩ oris ĩbellẽ
auertis romanis arcibus indum: Sed intelligas id fuiſſe quando in Parthos:& Armenios bellum geſſit:ubi Ty/
berius Tribunus militum recepit ſigna:quæ.M.Craſſo ademerant parthi.tunc enim potuerunt cum medis : ar
meniis:& parthis contra Auguſti exercitũ pugnare gágaridæ.¶ Quirini: ideſt auguſti: nam Lutius Florus ſcri/
bit:ob ĩgentia facta tractatũ in ſenatu:an qa cõdidiſſet:imperiũ Romulus uocaretur:ſed ſanctius & reuerentius
uiſum eſt nomen auguſti:meminit item Sueto.¶ Nilum:nilus in certis oritur fontibus ſecundum quoſdá ĩme
ſo longitudinis ſpacio ambulás:demum pluribus in locis & latens & exiens aphricã ab æthiopia diuidens me/
dios æthyopes ſecat:longo poſtea interuallo in ægyptum mare ſe euomit:Certis tamen diebus auctu magno ꝑ
totam ſpaciatus ægyptum fœcundus innatat terræ. Hæc & plura Plinius libro quinto cap.x.¶ Vndanté bello:
propter bellum Cleopatræ & Antonii in Auguſtum ait:qui qdem ut ſcri.Plutarchus in Antonii uita duxere ar
matas naues quingentas in Auguſtum:tandem pugnando apud actium in Epiro uicti ſunt: fugienteſq; Alexã/
driam petierũt:ubi poſtea ab Auguſto oppreſſi ſibiipſis mortem cõſciuere.¶ Magnũ fluenté:pro ualde fluenté:
habet.n.hoſtia .vii.& exundat:unde dictum eſt.¶ Aere colũnas:id Serui.ipſe apuit.Sunt autem nr̃o æuo in diui
Ioannis Lateranẽſis baſilica.¶ Vrbes aſiæ domitas:intelligit Medos:Parthos:& Armenios.

SER. Niphates:& fluuius eſt & mons:ut Et cimini cũ mõte lacũ. Per eũ ãt populos iuxta habitãtes accipimus:Nã nec fluuius unq̃ nec mõs põt pelli. Fidẽteq; fuga parthũ:bene fidẽtẽ:tũc.n.melius iaculantur ſagittas. Rapta mãu trophæa:raptim & ſine labore q̃ſita. Diuerſo ex hoſte.i.oriẽtis & occidẽtis accipimus : unde & ab utroq; littore:oriẽtis pp gãgaridarũ:occidẽtis pp britãnorũ triũphũ. Stabũt & parii lapides ſpirãtia ſigna:i tẽplo Cæ. Statuas:maioꝝ eius dicit ſe eẽ poſiturũ:q̃s cõmẽdat & a pcioſo marmore & ab arte:dicẽs:ſpirãtia ſigna ſic alibi:Viuos ducẽt de marmore uultus:Itẽ parius ue lapis circũdat auro. Aſſaraci ꝓles:ponã iq̃t eorũ ſtatuas:qui a Ioue uſq; ad Aſſaracũ:& ab Aſſaraco uſq; ad Auguſtũ originẽ ducũt. Aſſaracus ãt auus Anchiſæ: pr̃ Capis fuit. Troſq; parẽs:troianorũ rex Ganymedis pater :a quo & troia noĩata eſt. Troiæ cynthius auctor:uel Apollinẽ dicit pp muros troiæ ab eo conditos:uel Cynthiũ regẽ troiæ:quẽ i troicis ſuis Nero cõmemorat. Inuidia iſelix:q̃ iuidẽtes efficit iſelices. dicit aũt ſe talia ſcripturũ uel factururũ q̃ magnitudine ſui mereant̃ iuidiã:ipſã tamẽ iuidiã nihil eẽ nocitturã timore pœnarũ. Amneq; ſeuerũ:triſtẽ. Cõtra Terẽtius triſtis ſeueritas ineſt in uultu atq; i uerbis fides.

Addã urbes Aſiæ domitas:pulſumq; Niphatẽ
Fidentemq; fuga Parthum uerſiſq; ſagittis:
Et duo rapta manu diuerſo ex hoſte trophæa:
Biſq; triumphatas utroq; a littore gentes.
Stabunt & Parii lapides ſpirantia ſigna.
Aſſaraci proles:demiſſæq; ab Ioue gentis
Noĩa:Troſq; parẽs:& troiæ Cynthius auctor.
Inuidia infelix furias:amnemq; ſeuerum

PRO. Niphates:mons ẽ armẽiæ:q̃ cingit̃ tigri: euphrateq; fluminib⁹. Eſt & ps meſopotamiæ. Hæc ãt flumina decurrũt in paſſũ ſinũ. Diuerſo ex hoſte trophæa:ſignificat oriẽtali & occidẽtali. Stabũt & parii lapides ſpirãtia ſigna Aſſaraci ꝓles demiſſæq; ab.i.g.N. Troſq; p.&.t.cynthius auctor:Paros iſula ẽ cyclas i ægeo mari:i q̃ mõs ẽ marpeſſos:uñ marmor excidit̃ cãdidũ:ut ipe Vir.li.vi.marpſſiã cautẽ uocat. Aſſaraci ãt ꝓlẽ uult accipi Cæ.q̃ dducat ꝓgeñẽ ab Aenea:q ex anchiſe patre ẽ:Capys Aſſaraci filius Aſſaracus ãt Trois:Tros ipe Erichthonii filius. Erichthõius ex Electra & Ioue naſcit̃:ut ſcyllos tragicus ſcriptor ſentit. Cynthius eſt Apollo a mõte inſulæ Deli cyntho dictus :iccirco Troiæ auctor dr̃:q eã mũierit ſub Laomedõte & Neptunus. Inuidia infelix.f.a.q.f.cocyti.m.t.q. Ixionis angues:põt uideri hoc ſentẽtia ambigua : q̃a & angues aliq̃s iterpretari pt rotam.

ANTO. Nyphatẽ: nyphates mons eſt in armenia Maſſio monti orientẽ uerſus iminens: ut Stra.lib.xi.docuit. Eſt & fluuius:inde Luca.ait. Armeniuſq; tenens uoluentem ſaxa nyphatem:& Iuue.ſat.vi. Quoſdam facit iſſe nyphatẽ i populos &c. Pulſumq; nypha.locũ ꝓ acolis poſuit. Parthũ:de parthis uideto i Tityro. Vidẽtẽ fuga:ſcri. Trogus li.xli.q parthi cõmius i acie pliari:aut obſceſſas expugnar̃ urbes neſciũt.pugnãt itaq; aut ꝓ currẽtibus eqs:aut terga dãtib⁹:ſæpe ẽt fugã ſimulãt:ut i cautiores aduerſũ uulnera iſequẽtes habeãt:plerũq; i ipo ardore certaminis plia deſerũt:ac pauloꝑoſt pugnã ex fuga repetũt. Diuerſo ex ho.i.oriẽtali & occidẽtali: ut ait Pro. Melius tamẽ meridiano & ſeptẽtrioñali accipimus:nã ut Lutius Florus oſtẽdit ſub meridião Muſulanos:atq; Getulos acolas ſyrthiũ Coſſo duce cõpeſcuit. Marmaridas & Garamãthas Turmio ſubigẽdas dedit ad ſeptẽtrionẽ cõuerſus cõpeſcuit noricos:Illyricos:Pãnonios:dalmatas:Thraces:Dacos:Sarmatas:Germãos:Trophæa:tropæõ græci dicũt latini uero Trophæũ a tropi qd' ẽ cõuerſio. Trepo uerto : tropoo i fugã uerto. Qui.n. dux hoſtẽ cõuerterat trophæũ merebat̃:q ãt plenã uictoriã cõſeq̃ret̃ triũphũ:ſæpe ãt arbor i q̃ hoſtiũ ſpolia effigebãt̃ trophæũ dicebat̃: Vnde Maro.li.xi.æne.de ænea q mezẽtiũ occiderat ait. Ingẽtẽ q̃rcũ deciſis undiq; ramis. Cõſtituit tumulo:fulgẽtiaq; iduit arma mexẽti ducis exuuias:tibi magne trophæũ:Bellipõtes aptat rorãtes ſanguine criſtas. Telaq; trũca uiri &c.& paulo iferius ait:idutoſq; iubet trũcos hoſtilibus armis ipos ferre duces:inimicaq; noĩa figi &c. Vtroq; a littore.i.orientali & occidẽtali : ergo uti ſuperius appoſitũ ẽ. Quadrat : uult.n. Maro oſtẽdere totius orbis partes auguſtũ ſubegiſſe.idẽ Florus ſcri.q auguſtus ad oriẽtẽ uerſus exercitũ miſit i armẽios:Medos:Parthos q poſtea oẽs cũ idis ẽt auguſti & Rõanoꝝ ditiõi paruerũt:ſub occaſu ãt cãtabros & auſtres &c.ſupauit:utq; ſcri. Sueto.alias nationes male qetas ad obſeqũ redegit. Parii lapides:paros iſula ẽ una Cycladũ ab Delo.xxxviii.millia diſtãs:ut docet Pli.li.iiii.ca.xiii.& Stra.li.x.iq̃t:paros lapidẽ ꝓducit:quẽ pariũ appellãt:ad marmoreas ſculpturas aptiſſimũ. Spirãtia ſigna: appoſitio ẽ: dicit ãt ſtatuas troianæ gẽtis:a q̃ auguſtus originẽ habuit uelle affigere. Aſſaraci ꝓles: Dardanus Iouis filius Erichthoniũ gẽuit : huic natus ẽ tros:a quo troia dicta:troi aſſaracus:ei Capis:ex quo Anchiſes:exq; eo:& Venere Aeneas troianoꝝ clariſſimus auctor:Dio do.li.v.ab Aenea ãt Iulus:ex quo Iulia gẽs:qd' latius i Buco.patuit Cynthius.i.apollo:de quo latæ eclo.vi. Troiæ auctor:ſecũdũ fabulas loq̃t. Nos ãt apuimus i fine primi uoluminis georgicõ. Inuidia iſelix : horũ carminũ ſenſus te.ẽt ꝓbo. Quiſq̃s iuiderit huic opi:debebit timere poſt uitæ exceſſũ ſupplicia:q̃ pati exiſtimãt̃ defuncti: & furias:iuidia ãt triſtitia ẽ de alienis bõis ſecũdũ Damaſcenũ: dicebatq; Socrates utinã iuidi i oĩbus ciuitatibus oculos & aures haberẽt:ut de oĩbus ꝓfectib⁹ torq̃rent̃ quot.n.ſt̃ hoĩum fœliciũ gaudia tot ſunt iuidioꝝ gemitus:& Hora.epiſto.ii.primi uoluminis ait:iuidus alterius marceſcit rebus opimis. Inuidia ſiculi nõ iuenere tyrãni maius tormẽtũ:merito ergo iuidia iſelix. Oui.ãt li.ii.meta.latiſſime de iuidia ſcri. Seueꝝ am.i.triſtẽ:qd ꝓ priũ ẽ morti:itelligitq; ſtigẽ paludẽ: Cocyti:cocyt⁹ fluui⁹ ẽ iſern⁹:iterptat̃q; luct⁹:& ululat⁹ cocyo & cocyzo ploro lamtor lugeo:uñ & Mac.li.i.de ſõ.ait q cocytũ aliđ eẽ ñ aſſeruerũt q̃ qcq̃d hoĩes i luctũ lacrymaſq; cõpellit.

CHRI. Aſſaraci:optime aſſarici. Nã hic facta ẽ diuiſo familiarũ. Tros.n.gẽuit ilionẽ & aſſaracũ ab ilione domus priameia ꝓcẽit:Si qdẽ ilionis filius fuit Laomedon:& Laomedõtis Priamus:aſſaracus ãt gẽuit Capi: Capis Anchiſen:anchiſes æneã a quo ẽ Iulius iuliorũ familiæ auct.demiſſæ a Ioue. Nã aſſaracus ex Troe natus ẽ. Tros ex Erichthonio:& ille ex Dardano filio Iouis ex Electra. Inuidia iſœ.i.q̃ miſeros reddat inuidẽtes. nã ut ẽ apud Hora. Inuidus iuidiã cõburit̃ itus & extra:iuidiã ſiculi nõ iuenere tyrãni:maius tormẽtũ: dicit ergo q carebit iuidia pp magnitudinẽ rerũ : q̃ iuidiã ſupabũt. Eſt.n.iuidia iter pares: aut paulo ſupiores. Quapp : illi q egregiis

Marginal notes: Nyphatem; Parthi; Trophæũ; Paros; Dardanus; Inuidia; Cocytus

ſuis uirtutib⁹ lōgo īteruallo reliquos a tergo reliq̄rūt oī carēt īuidia:& potius ſunt ī admiratiōe:q̄a iā deſp̄amus nos illos cōſeq̄ poſſe. Hīc græci q̄ p̄clariſſima & maxīa ſunt ἀφθονα ἀνευ φθονου .i. ſine īuidia appellant. Quapp̄ recte: Flaccus in carmine. Nō uſitata nec tenui ferar pēna biformi:per liq̄dū ætera Vates:neq; in terris morabor lōgius:īuidiaq; maior urbes relinquam. ¶ Amnem ſeuerum:quæ de inferis dicuntur uidebimus in ſexto æneí.

Cocyti metuet:tortoſq; Ixionis angues:
Immanemq; rotam:& non exuperabile ſaxū.
Interea Dryadum ſiluas:ſaltuſq; ſequamur
Intactos tua Mecœnas haud mollia iuſſa.
Te ſine nil altum mens inchoat: en age ſegneis
Rūpe moras:uocat ingenti clamore Citheron.
Taygetiq; cāes:domitrixq; Epidaurus equoꝝ.
Et uox aſſenſu nemorū ingeminata remugit.
Mox tamen ardenteis accingar dicere pugnas
Cæſaris:& nomē fama tot ferre per annos:
Tithoni prima quot abeſt ab origine Cæſar.

¶ SER. Tortos ixionis angues: q̄bus uidelicet Ixion ē religatus ad rotā: poſtq̄ illicitos. Iunonis petiuit amplexus. ¶ Nō exup̄abile ſaxū: q̄d cōtra mōtē Siſyph⁹ uoluit:& īexup̄abile dixit nō q̄d exup̄ari nō pōt ſed q̄d exup̄are nō ualet ſūmū mōtis cacumē. ¶ Interea dryadū ſiluas .i. donec laudādi Cæ. tp̄s aduēiat ītérī georgica ſcribamus īter arbores hitātes. ¶ Intactos āt ſaltus ait: q̄ an̄ ipſum nullus latīe carmē georgicū ſcripſit. ¶ Seq̄mur: p̄ ſeq̄mur. ¶ Haud mollia iuſſa: nō leuia:ſed q̄ felicitatē h̄re poſſint aut debeant:& ſubaudi ſeq̄mur a p̄cedēte uerſu. ¶ Te ſine nil altū mēs īchoat:ac ſi diceret nō meo īgēio: ſed tuo fretus īpio ad hoc carmē acceſſi. ¶ Vocat īgēti clamore citheron .i. hortant̄ ad ſcribēdū nos illi mōtes q̄ aīalibus ſunt referti. ¶ Citherō āt p̄s ē parnaſſi. ¶ Taygetiq; canes .i. lacones. Nā taygeta ciuitas lacōiæ. & hoc iō q̄a dicturus eſt Nec tibi cura canū fuerit poſtrēa. ¶ Domitrix epidaurus equorū:Epiri ciuitas ē eq̄s nobiliſſima. ¶ Ingemīata .i. duplicata p̄ echo. alibi: Nō canimus ſurdis: reſpōdēt oīa ſiluæ. Mox tn̄ .i. poſtq̄ georgica ſcripſero. ¶ Ardēteis dicer̄ pugnas Cæ. ardēteis pugnas legēdū. Nā male q̄dā ardētis Cæ. accipiūt: ut is cōis ſit ſyllaba. ¶ Tithoni p̄ía quot abeſt ab origīe Cæ .i. facta Cæ. tot annis celebrabunt̄:quot anni ſunt ab eo uſq; ad mūdi p̄ícipiū:& mō Tithonū p̄ Sole poſuit p̄ Titane. Nā Tithonus Laomedōtis frater fuit:quē p̄liantem Aurora dilexit & rapuit:a quo uſq; ad Cæſarē non ualde multum tēpus eſt.

¶ PRO. Et nō exup̄abile ſaxū Ixionis:Sed nec p̄ rotā & ſaxū aliud eē ſuppliciū. Sētit. n. illū a furia:& Perithoū urgeri epulis regii apparatus:q̄rū prius īcēdant̄:& motu īpendente ſaxi urgeri:quū ait:Quid nemorē lapithas: ixiōa:pithoūq;:Quos ſup̄ atra ſilex iā iā lapſura cadēti:Immīet ad ſimilis. Sed ſignificatio hoꝝ uerſuū fere hæc eſt:Quiſq̄s īuiderit huic op̄i:debebit timer̄ poſt exceſſū uitæ ſupplicia:q̄ pati exiſtimant̄ defuncti:& furias. ¶ Cocytus āt palus ē īferoꝝ & ſtyx. Styga ſi diceret ſeuerā ītellexerimus eā ob hoc dici:q̄ eius religio teneat deos. Per eā. n. iurare credunt̄:ſed cocyti amnē dicit:q̄a luctuaſa uoce appellat̄. ¶ Seuerū āt ſignificat triſtē: q̄d ꝓpriū eſt morti. ¶ Interea dryadū ſiluas. ſ. q. ſ. i. hoc ē ſcribamus carmen agreſte imp̄atū a Mæcœnate. ¶ Vocat īgēti. cl. Citheron Taygetiq;. c. d. q. e. eq. Citherō mōs ē bœotiæ: Ibi arcana Liberi p̄ris ſacra celebrant̄ tertio quoq; anno: q̄ trieterica dn̄r. Exiſtimat̄ āt Liber eē cū muſis:& iō ex hedera frōde eius corona poetis dat̄: quū icc irco uocari ſe eius ſacris uult accipi:q̄d & de uitib⁹ p̄cepit. ¶ Taygetos canes:dicit lacōicos a Taygeta mōte Lacōices. ¶ Epidaurus:ē pelopōneſi: Vnde optimi & generoſiſſimi eq̄ exeūt. ¶ Mox tamē ardēteis ac. d. p. Cæ. e. n. f. t. f. p. a. Tithoni. p. q. a. a. o. Cæſar:Pollicet̄ āt ſe quoq; Cæ. Octauiani:q̄ poſtea Auguſtus cognomīatus ē ſcripturū uictoriā. Et q̄dā putāt eū ꝓmiſſis fidē deſtituiſſe ignorātes:nō q̄dē Prohegumenos acta eius ſcripſiſſe:ſed tamē non claudicare: quantū ad fidei pertinet uinculū. in. viii. enim deſcripſit in clypeo eius pugnam & actiacum bellum : quod eſt geſtum cum Antonio. Tithonus autē fuit Laomēdotis filius: frater Priami qui exiſtimatur ab aurora adamatus:uxorem enim eā habuiſſe:Priami āt filia Creuſa Aeneæ uxor mater Aſcanii:a quo genere ad Cæſarē p̄uēit.

¶ ANTO. Iſionis:iſion phlegiæ fili⁹ Iunonē attētauerat:ea ſibi nubē ī ſua forma obiecit:cū q̄ cōcūbēs Cētauros gēuit:quo ſe iactās ab Ioue fulmīatus apud īferos torquet̄ ſup̄ rota ſerpētibus circūfuſa ligatus ꝑpetua uolutiōe:unde Tibullus ait:illic Iunonē tētare iſiōis auſi. Verſant̄ celeri noxia mēbra rota:& Oui. li. iiii. meta. Voluit̄ iſiō:& ſe:ſeq̄turq;: fugitq; Macro. āt li. i. de ſom. ſcri. q̄ oīa q̄ apud īferos eē credidit fabuloſa p̄ſuaſio ī nobiſmet ipſis :& ī ip̄is hūanis corporib⁹ aſſignare cōati ſt̄:unde illos q̄ radiis rotaꝝ deſtricti pēdēt nihil aliud ītelligi uoluerūt:q̄ q̄ nihil cōſilio p̄uidētes:nihil ratiōe moderātes:nihil uirtutib⁹ explicātes ſe & actus ſuos oēs fortunæ ꝑmittētes caſibus:& fortuitis ſp̄ rotant̄. Saxū īgēs uoluere īefficacibus:laborioſiſq; cōatibus:uitā terētes. & Oui. li. iiii. meta. ait:aut petis:aut urges ruituꝝ ſiſyphe ſaxū. ¶ Interea:anteq̄ tēplū de marmore ponā. ¶ Dyradū: uideto li. i. geor. Dryadeſq; puellæ. ¶ Saltus:cāpos ītactos ab latinis. ſ. poetis dicit āt ſcribam⁹ carmē agreſtæ a mecœnate īp̄atū. ¶ Haud mol. ſed ardua p̄ Liptotē. ¶ Segneis:īutiles:ſteriles:pigras. ¶ Cytherō:ſalt⁹ ē ꝓpe thebas ī Bœotia: ut So. & Pli. ait li. iiii. mela īq̄t ī phocide Delphi:& mōs parnaſus ī Bœotia thebe & cytherō fabulis:carminibuſq; celeberimus:Pro. ſic ait:Cytherō mōs eſt Bœotiæ ubi arcana liberi p̄ris ſacra celebrabant̄. iii. quoq; āno:q̄ trieterica dn̄r exiſtimat̄ āt liber eē cū muſis:& iō ex hedere frōde ei⁹ corōa poetis dat̄. Oui. itē li. iii. meta. ait: Vadit ubi electus faciēda ad ſacra cytherō Cātibus & clara bacchātū uoce ſonabat Stra. li. ix. ſcri. q̄ Cytherō ꝓpe thebas ſinit̄:penes quē aſſopus currit īferiora eius alluēs. Videto itē eclo. vi. ¶ Cytherō:hūc noīat q̄a de duob⁹ ſcripturus ē:un̄ Bœotia dicta ē ī q̄ Cytherō h̄r. ¶ Taygetiq;:uideto ī fine. ii. li. geor. ¶ Epidaur⁹:urbs ē Pelopōnēſiū:īq̄t Pro.
Epidaurus unde optimi & generoſiſſimi eq̄ exeūt Ptolæ. ēt li. iii. ī Pelopōneſo pōit epidaurū Stra. li. viii. uidet̄ ſcribere Epidaurū eē īter Achaiā & pelopōneſum:anteaq; Epidaurū uocatā:mela āt ſcri. epidauꝝ oppidū eē littori appoſitū Circa finē uero dicti li. viii. Stra. ſic ait. Equorū ſane gēus excellit Arcadicū:quēadmodū & argolicū:& epidauri cū Etholorū p̄terea & acarnanū ſolitudo paſcēdis eq̄s ē accōmodata nō minus q̄ Theſſalia Pli. āt lib. iiii. ſcri. Epidaurū oppidū Aeſculapii delubro celebre eē ī achaia. Soli. ēt capi. vii. ſcri. Epidaurū eē ī achaia:eiq; decus eē. æſcu/

lapii ſacellū:cui icubātes ægritudinū remedia capeſſūt monitis ſōnioꝝ.⁊ Vox:p̄dictoꝝ.ſ.locoꝝ.⁊ Mox ta.a.pollicet̄ Cæ.Octauii q poſtea Au.cognomiatus ē ſcriptuꝝ uictoriā:qd re uera fecit ī.viii.n.æne.deſcripſit ī clypeo eius pugna & actiacū bellū:qd' ē geſtū cū Anto.ut ēt Prob.ait.⁊ Tithōi:Tithoius:ut Dio.ait.li.v.fili⁹ fuit Laomedōtis:& Priami fr:q extimat̄ ab aurora adamatus:eā uxorē habuiſſe.Priāi āt filia creuſa Aeneæ uxor mr̄ Aſcāii:a quo ſecuta gēs:q̄ ad Cæſarē puenit:qd' itē edocet Probus.⁊ A prima origine tithoni.i.ab ipſo Dardano Iouis filio:a quo ad Auguſtū fuere anni mille ſexcenti:uel circa uti ex Euſebio colligi poteſt:poeta tamen finitum pro infinito numerum poſuit.

¶CHRI. Epidaurus:oppidum epiri ubi ſunt optimi equi.

Seu quis Olympiacæ miratus præmia palmæ
Paſcit equos:ſeu qs fortes ad aratra iuuencos.
Corpora præcipue matrū legat: optima toruæ
Forma bouis:cui turpe caput:cui pluria ceruix.
Et crurum tenus a mento palearia pendent
Tum longo nullus lateri modus:oīa magna:
Pes etiā:& camuris hirtæ ſub cornibus aures.
Nec mihi diſpliceat maculis inſignis & albo:
Aut iuga detrectans: interdumq; aſpera cornu.
Et faciem Tauro proprior:quæq; ardua tota:
Et gradiens ima uerrit ueſtigia cauda.
Aetas Lucinam:iuſtoſq; pati hymenæos

¶SER. Seu qs olympiacæ:dictur⁹ ē de armētis & gregib⁹.Armēta āt ſt̄ equoꝝ & boū:q̄ hæc aīalia apta ſt̄ armis ut ſcutis boū coria:eq p̄lio.Greges capellaꝝ & ouiū ſunt ipē paulo poſt Hoc ſatis armētis ſupat pſaltera curæ.Lanigeros agitare greges:hirtaſq; capellas: hæc tn̄ armēta.ſ.& greges ſciēdū:q̄ plerūq; cōfūdit auctoritas.⁊ Olympiacæ mirat⁹ p̄mia palmæ.i.ſtudioſus curulis certaminis:qd̄ gerit̄ ad Piſā in honorē Iouis olympiaci.⁊ Paſcit equ.i.amās curule certamē:paſcit equos ei rei aptos.⁊ Seu qs fortes ad aratra iuuēcos.i.ſiue aliqs ſtudiū hēat arādi:& iccirco curā gerat.⁊ Corpora p̄cipue matrū legat.i.magis matrū:p qd̄ oſtēdit̄ ēt patꝝ corpora eē reqrēda.⁊ Optia toruæ for.bo. paulo poſt:Et faciē tauro ꝓprior.i.tauro ſimilis.toruæ āt terribilis.⁊ Turpe cap.i.magnū:ut Turpes paſcit ſub gurgite phocas.⁊ Pluria ceruix:lōga.ut quū ſe nux pluria ſiluis īduit ī florē.⁊ Cruꝝ tēus:uſq; ad crura: & mō tenus ē aduerbiū.Nā ſi eēt p̄pōſitio ablatiuo cohæreret.⁊ Palearia āt ſūt pelles depēdētes ex gutture.⁊ Nullus la.mo.i.hēt latus grāde & lōgū:& nō dicit illū hr̄e modū ut oſtēdat quo maior fuerit:eo bouē maiorē.⁊ Oīa mag.oīa eius mēbra magna ſunt.⁊ Pes ēt:ſubaudi ſit magn⁹.⁊ Camuris cor.i.curuis:uñ & cameræ appellatæ ſūt.Præcipit āt aures & magnas & hirſutas eē debere:camuri.n.boū ſūt q cōuerſa ītrorſū cornua habēt:qb⁹ cōtraria patuli q cornua diuerſa habēt:quorūq; cornua terrā ſpectāt:his cōtrarii licini q cornua ſurſū uerſus reflexa habēt.⁊ Nec m.d.liptotes figura ē.i. ualde placeat:ut Munera nec ſperno.⁊ Faciē:imaginē & ſimilitudinē totā.⁊ Lucinā iu.q;.pa.hym.hyſteron proterō. añ.n.ē hymenæos pati:poſt Lucia cōſeqt̄.Itē hyſterō ꝓterō ē definit añ decē poſt.iiii.īcipit ānos añ.n.īcipit:ſic definit.

¶PRO. Aetas lucinam.i.q.p.hymenæos Deſinit.a.d.p.q.i.a. Ex lucina partus: ex hymenæo concubitus accipimus.Itaq; hoc ait poſt annum quartum:& intra decimum ad cōcipiendum eſſe utiles boues:extra finē hūc parum. Spadices palmæ:quoius iam deficit color.colorem dicit.Siculi enim palmam: quam græci Phœnica appellant uocant Spadica.Spadix color eſt:quem Leucopyrum uocant:hoc eſt albus & fuſcus. Glaucus autem color uiridis.

¶ANTO. Olympiacæ palmæ:olympica certamia ī achaia:ꝓpe alpheū ītelligit de qb⁹ lati⁹ li.i.ge.Eliadū palmos epiros eq̄rū.⁊ Pluria cer.lōgū colū.⁊ Palearia:pelles depēdētes ſub collo.⁊ Camuris:curuis:īde camer̄ tecta recurua. ⁊ Detractās:male tractās.⁊ Et faciē tauro ꝓ.i.habēs faciē ꝓpiorē ſimilioreq; tauro Pli.āt li.viii.īnqt Tauris ī aſpectu generoſitas torua frōte aurib⁹ ſetoſis:qbus miora q̄ bub⁹ cornua teuioraq;.Var.uero.li.ii.ca.v.de bubus ſcri.q; q gregē armētoꝝ emere uult obſeruare debet:ut ſint uaccæ bene cōpoſitæ:ut itegris mēbris piloſis:oblōgæ āplæ:nigrātibus cornibus:latis frōtib⁹ oculis magnis & nigris: piloſis aurib⁹:p̄ſſis malis aptis:narib⁹:labris ſubnigris:ceruicib⁹ craſſis:ac lōgis:a collo corpe amplo demiſſo:bene coſtuto:latis hūeris:bonis clunibus:codā pfuſam uſq; ad calces ut habeat:ī īferiorē ptē frequētib⁹ pilis ſub criſpis:cruribus potius mioribus:rectis genibus:& cuius ungues ſint leues & pares:coriū attactu nō aſpū ac duꝝ: colore potiſſimū:nigro deīde rubeo:tertio heluo:q̄rto albo molliſſim⁹.n.hic ut duriſſim⁹ prius:neq; nō p̄terea ut mares feminis bōi:ſint quoꝝ & forma ē ſpectāda &c.Col.ēt li.viii.ca.i. ſcri.q̄uō. Mago Carthaginēſis ꝑdidit:q̄ parādi ſt̄ boues nouelli:q̄drati:grādes mēbris:cornibus ꝓceris:ac nigrātibus & robuſtis:frōte lata & criſpa:hirtis auribus:oculis:& labris nigris:naribus reſimis:patuliſq;:ceruice lōga & toroſa:palearib⁹ āplis:& pene ad genua ꝓmiſſis:pectoꝛ magno:armis uaſtis:capaci & tāq īplēte utero:lateribus porrectis:lūbis latis:dorſo recto:plenoq;:clunibus rotūdis:crurib⁹ cōpactis arrectiſq;:ſe breuioribus poti⁹ q̄ lōgis nec gēibus īprobis: ungulis magnis:caudis lōgiſſimis & ſetoſis:piloſiſq;:corpore denſo:breuiq;:colore rubeo uel fuſco: tactu corporis molliſſimo.Ca.uero.xviii.de tauris idē ait:ſe cēſere ꝓbādos tauros maxīe mēbris ampliſſimis:moribus placidis:media ætate:Cætera fere oīa eadē ī his obſeruabimus:q̄ in bubus eligēdis.Nec.n.alio diſtat bonus taurus a caſtrato:niſi q̄ huic torua facies eſt:uegetior aſpectus:breuiora cornua:toroſior ceruix: & ita uaſta ut ſit maxīa portio corporis: uētre paulo ſubſtrictiore:idē quoq; ca.xix.de uaccis ait: q̄ uaccæ quoq; ꝓbant̄ altiſſimæ formæ:longæq;:maximis uteris:frōtibus latiſſimis:oculis nigris & patētibus:cornibus uēuſtis & leuibus & nigrātib⁹:piloſis aurib⁹:cōpreſſis malis:palearibus: & caudis āpliſſimis:ūgulis modiciis & crurib⁹.Cætera quoq; fer̄ eadē q̄ in maribus deſiderant̄. ⁊ Ima cauda:huic tātū aīali oīum:qbus ꝓcerior cauda:nō ſtatī nato ē cōſumatæ ut cæteris mēſuræ: creſcit donec ad ueſtigia ima pueīat Pli.⁊ Lucinā:ex lucina ptus ex Hymenæo cōcubitus accipimus: itaq; hoc ait poſt ānū.iiii.& ītra .x.ad cōcipiēdū utiles eē boues.Pro.luna āt ut Var.īqt:naſcētiū dux ē:hic ab iuuādo & luce Iuno lucīa dicta ab latinis: ipa.n.mēſibus actis ī lucē ꝓducit īfantes.⁊ Hymenæos:hymenæus teſte Martiāo capella Veneris & Bacchi filius dictuſq; nuptiarū deus cuius officiū eē dixit pſallere in nuptiis cātare ad thalamos & coronare limina ſertis:pro coitu hic ponitur hymen uero ſecūdū græcos & latinos eſt q̄dam uirgiñalis pellis quæ primo coitu abrumpitur: ponit̄: & ꝓ hymenæo hiſiphyle Ouidiana ad Iaſonē non ego ſum furtim tibi cognita: pronuba iuno affuit & ſertis tēpo/

ra uinctus hyemē. Dicunt alii hymenæũ quendā fuiſſe apud athenas: q̄ iter bella ſeuiſſima uirgines liberauit: quā ob
cām nubentes: eius numē īuocabant q̄ſi liberatoris uirginitatis. ¶ Lucinā pa. hy. hyſteron ꝓteron hoc eſt ultimũ pri
us: nam ſententia ordine commutatur. Sic etiam eſt ibi. Deſinit ante. x. &c.

¶ CHRI. Palearia: hæc ſyriacis bobus nō ſunt: ſed ī dorſo gibbũ: ut refert Pli. habēt. ¶ Corpora matrũ: nā ſemen
paternũ ꝓ artifice ē: formāq; ꝑbet: & uitā īducit: materiā āt mr̄ ſubminiſtrat. Vn̄ oportet eā eē bn̄ materioſam: & hr̄e
optimā corporationē. ¶ Proprior faci. ꝑ ſynecdochē. i. habēs faciē ꝓpriorē tauro. Vacca uni⁹ āni nō admiſcet ſe ma-
ri ſi admiſceť ꝓdigiũ ē. ¶ Lucinā: ſimpliciter ꝓ partu poſuit: Nā bruta lucinæ opē nō īuocāt. Vaccarũ ætas Alberto
magno teſte eſt. xv. annorũ: eadem eſt taurorũ: Caſtrati uero ad uigeſimũ perueniunt: Terminus iuuētutis tauri eſt
quinq; annoꝝ: inde incipit exſiccari. Bene ergo Home. dixit Taurus quinq; annorum in robore ſuo eſt. Magni ſunt
boues in Epyro: ut ſcribit Ariſto. Pli. ait: indicos ſua proceritate camellos æquare: & cornua quatuor pedes in lati-
tudinem habere. Boues ſoli animalium retro ambulantes paſcuntur.

Deſinit ante decē: poſt quatuor incipit annos.
Cætera nec fœturæ habilis: nec fortis aratris.
Interea ſuperat gregibus dum læta iuuentus:
Solue mares: mitte ī Venerē pecuaria primus.
Atq; aliam ex alia generando ſuffice prolem.
Optima quæq; dies miſeris mortalibus æui
Prima fugit: ſubeũt morbi: triſtiſq; Senectus:
Et labor: & duræ rapit inclementia Mortis.
Semper erunt: quarum mutari corpora mauis:
Sēper enim refice: ac ne poſt amiſſa requiras:
Ante ueni: & ſobolē armēto ſortire quot annis.
Necnon & pecori eſt idem delectus equino.
Tu mō quos in ſpem ſtatues ſummittere gētis:
Præcipuum iā inde a teneris impende laborē.
Continuo pecoris generoſi pullus in aruis
Altius ingreditur: & mollia crura reponit.
Primus & ire uiam: & fluuios tentare minaces
Audet: & ignoto ſeſe committere ponti.

¶ SER. Cætera ætas. ſ. q̄ ē uel āte q̄rtũ: uel poſt decimũ
annũ: bene oſtēdit ꝑ hæc quoq; tꝑa poſſe q̄dē armētis ſed
īutiliter ꝓuēire fœturā. ¶ Suꝑat gregibus dũ læta iuuētus
dũ ſuppetit: & dicit iuuenili eas ætate debere cōcũbere: q̄a
cito meliora tēpora depereũt. ¶ Pecuaria: ab eo q̄d' eſt pe-
cuare uēit: nā pecua: ut ait ī pōpeiana Ci. ab eo q̄d ē pecu ue
nit: ut gēu gēua. ¶ Suffice ꝓlē: ſubminiſtra: unde & ſuffe-
ctos cōſules dicimus. ¶ Optīa q̄q; dies: hæc ſnīa nō ſolũ ad
aīalia ꝑtinet: ſed gn̄aliter ad oīa. ¶ Subeunt morbi triſtiſq;
ſenect⁹ naturalē ordinē tenuit: dicēs aduēire morbos poſt
ſenectutē: ad ultimā mortē. ¶ Inclemētia mortis: īexorabi
litas: & duricies. ¶ Sēper. n. refice: uacat. n. Sane dicit āte ue-
niēdũ eē: ut anteq̄ ꝑeāt: reparenť armenta. ¶ Sobolē armē
to ſortire: ſubſtitue: ſubminiſtra. & ē uerbũ iudiciorũ. Nā
ſubſtituti dicunť iudices: q occupatoꝝ fũgũť officio. ¶ Eſt
idē pecori delectus eq̄no. i. ut habeat matres optimas. ¶ In
ſpē ſtatues ſũmittere. i. quos uis admiſſarios fieri. Notāda
ſane exq̄ſita uarietas. Nā ut ī bobus mr̄es ante deſcribit: in
eq̄s admiſſarios ante cōmemorat. ¶ Præcipuũ: maximũ a
teneris: ex quo primũ oriunť & teneri ſť. ¶ Impēde laborē
. ſ. ut ab ipa primũ ætate eligas. ¶ Cōtinuo: ī primordio: ut
ābulare īcipit. ¶ Pecoris generoſi pullus. i. q ex optīo gener̄
deſcēdit. ¶ Altius īgrediť: cũ exulatiōe q̄dā īcedit. ¶ Mollia
crura repōit: Ennius de gruibus: Perq; fabā repũt: & mol-
lia crura reponũt. ¶ Primus ire uiam: matris præire ueſti-
gia. ¶ Ignoto: pōti: ꝑ quē nunquā tranſierāt. ¶ Cōmittere:
credere ſe & ingredi: & bis idem dixit: nam ꝙ fluuios tentare minaces: hoc eſt ignoto ſe committere ponti.

¶ ANTO. Deſinit an. de Var. li. ii. cap. v. ait ꝙ nō minores oportet inire bimas: ut trimæ pariāt eo meli⁹ ſi q̄drimæ:
pleræq; pariũt ī. x. āno q̄dā ēt plures Maxīe idoneũ tp̄s ad cōcipiēdũ ab Delphini exortu uſq; ad dies. xl. paulo pl⁹ q̄. n.
ita cōcepũt tēpatiſſimo āni tꝑe pariũt: uaccæ. n. mēſibus. x. ſũt ꝑgnātes: mas an fœmīa ſit cōcepta ſignificat taur⁹ quũ
iniit: ſi q̄dē ſi mas ī dexteriorē ꝑtē abit. ſi femīa ī ſiniſtriorē partē: Pli. uero. li. viii. c. xlii. ꝙſc. ſuo tꝑe anniculæ ad fecũdi
tatē poſcebanť tolerātius tamē bimæ: tauri generationē q̄drimi īplēt: & ſingulis denas eodē anno tradũt. Cōceptio
unico initu pagiť ꝙ ſi forte perrauerit uiceſimo poſt die marē fœmīa repetit: piũt mēſe. x. q̄cq̄d āte genitũ inutile eſt
Tauri nō ſæpi⁹ q̄ bis die ineũt Robur ē tauris ī q matu. uita fœminis. xv. annis lōgiſſima: maribus. xx. ¶ Fœturæ: geni
turæ: & ꝓuentui. ¶ Cætera ætas: hoc ē āte quartũ annũ & poſt decimũ Colu. itē lib. vii. capi. xix. ait. Quũ uaccæ exceſ-
ſerũt annos. x. fœtib⁹ iutiles ſũt: rurſus minore bimis inire nō oportet: ſi āte tamē cōceperit partũ earũ remoueri pla
cet ac ꝑ triduũ ne laborēt hubera extremi: poſtea mulctra ꝓhiberi. ¶ Superat: ītereſt: īminet. ¶ Dũ læ. iu. uel iuuēta. i.
dũ iuuenes ſũt uaccæ cōcipiat reperit. n. ſenecta cũ morbis plurimis. ¶ Solue ma. prius quo tꝑe uaccæ īeũdæ ſint iā di
ximus. Colu. ēt li. vii. ca. xxii. ſcri. ꝙ mēſe Iulio fœmīæ maribus plerũq; ꝑmittēdæ: ut eo tꝑe cōceptos ꝓxīo uere adul
tis iā papulis edāt: nā decē mēſibus uētrē ꝑferũt: unũq; marē. xv. uaccis ſufficere abũde ē. ¶ Pecuaria: pecuare pecuaria
facit: pecu pecua: pecus pecudes: pecus hæc pecora. ¶ Suffice: ſubminiſtra: Col. li. vii. c. xx. de uaccis ait: ſed & curādũ ē oī
bus ānis æq̄: atq; ī reliq̄s gregibus: pecoris ut delectus habeať. Nā & nixæ & uetuſtæ: q̄ gignere deſierũt ſummouēdæ
ſunt: & utiq; tauro q̄ locũ fœcũdaꝝ occupāt ablegēdæ: uel aratro domādæ q̄m̄ laboris & opis nō minus q̄ iuuēci ꝑp
uteri ſterilitatē patiētes ſunt. ¶ Optīa q̄q; di. Oui. quoq; de arte. Cito pede labiť ætas: nec bōa tā ſeq̄ť: q̄ bōa prīa fuit.
¶ Inclemētia: duritia: & crudelitas. ¶ Sortire: elige. ¶ Idē delect⁹ ut. ſ. corpora ꝑcipue matrũ ledat. itē ut quot annis ſo-
boles armēto eligať: in ſpē gētis: in fœturā ut ſint admiſſarii. ¶ Et mo. cru. re. glomerat apte reducit alterno crurum
explicatu. ¶ Mollia crura: faciles tibias: non enim inepte dureue ambulat ut pleriſq; euenit. ¶ Primus & ire uiā. Var.
lib. ii. cap. vii. inquit. Equi boni futuri ſigna ſunt: ſi cum gregalibus in pabulo cōtendit in currendo aliaue qua re quo
potior ſit ſi quum flumen traiiciendum eſt gregi in primis progrediť ac non reſpectat alios.

¶ CHRI. Interea ſuꝑat: Optimũ ꝑceptũ: nā nō ſolũ uiuētiũ corpora curāda ſť: ſed q̄a ſingula ꝑeũt dāda ē oꝑa ſuc-
ceſſiōi. ¶ Tu mō quos ī ſpē. Mira uarietas: nā ī bubulo pecore a matribus ī eq̄no a patribus īcipit: Sũt āt hæc tria peco
rũ genera oībus ꝑcipua. Bos. n. nobis terrā colit: ſine cui⁹ oꝑa agricultura oīno difficilis eēt Equus & cōmode nos ue

hic:& ī bello auxiliatur egregie:& ī multis rebus comes eſt hoī:atq; ī uecturis & ueterinos habemus equos & iumē/
ta.Docilitas maxīa ē ī equo.Amiſſos luget domīos deſideriis:lachrymas mittit īterfecto:Nicomede rege eius equus
in edia uitā finiuit:refert Philarchus Cētaretriū e galatis occiſo ī pugna anthiocho potitū equo eius illū aſcēdiſſe: at
equū īdignatiōe accēſū ꝓcipitē ī abrupta iſſe:ac ſe:eqtēq; ꝑdidiſſe.Bucephalus Alexādri equus neminē ornatu regio
īſignitū ꝑter ipſum Alexādrū excipere uoluit:in expugnatiōe thebarū uulneratus Alexādrū ī aliū equū trāſire nō eſt
paſſus.Equus Cæ.nullū niſi ipſum Cæſarē dorſo accipere uoluit.Hic anteriores pedes hūanos habebat. Semiramis
equū uſq; ī coitū amauit:ut ait Luba.Ariſto.āt ī li.de aīalibus:equū:equāq; poſt hominē reliqs: aīalibus ſalatiorē eē
dicit.Addit ēt ipſum.xl.dētes habere:primores q̄tuor trigeſimo mēſe mutare.Anno deīde poſt binos utrinq; ſupne
& īferne:itē alio anno q̄tuor:itē alio q̄tuor.Cōpletis annis q̄tuor & mēſibus ſex nō emittit:& tūc idoneū tēpus ad ꝓ
creādū hēt.Refert ꝑterea equū oībus tꝑibus:& donec uiuit coire.Idē facere fœminā.Dicit ꝑterea ætatē ad.xviii. annū
ꝓtēdi in equo:Sed ad lōgū ad trigeſimū uſq; ꝓduci:ī nōnullis etiā ad qnq̄geſimū:ſed minus uiuere q domi alunt̄:q̄
gregarii.Albertus āt cognomēto magnus ait:equū biennio inire īcipere:ſed meliorē eē fœtū poſt trieniū uſq; ad.xx.
qui ē arcus ſecūdū quē mīori cōiūctiōe iūgūt̄ Iuppiter & Saturnus.Inire āt uſq; ad.xxx.annū & equā cōcipere quis de
biliter uſq; ad.xl.qđ fere ſpaciū eſt ſuæ uitæ:quāuis olī īuetus ſit equus.lxx.annorū:ipſe aūt Albertus refert uidiſſe ſe
equū ex maioribus apud militē:q adhuc robuſtus exceſſerit annū.lx.¶ Pullus:ut pueros dicimus ī hūano genere:ita
in equo:mulo:aſino:atq; camello dicimus pullos item in omni auium genere: in boue uero & elephante uitulum.
Qui etiam ex arborum radicibus gignuntur:pulli appellantur:hinc pullulare.

Nec uanos horret ſtrepitus.illi ardua ceruix.
Argutumq; caput:breuis aluus: obeſaq; terga.
Luxuriatq; toris animoſum pectus.honeſti
Spadices:glauciq;:color deterrimus albis
Et Giluo:tum ſi qua ſonū procul arma dedere:
Star̄ loco neſcit:micat auribus:& tremit artus
Collectumq; premens uoluit ſub naribus ignē.
Dēſa iuba:& dextro iactata recumbit in armo.
At duplex agitur per lumbos ſpina:cauatq;
Tellurē:& ſolido grauiter ſonat ungula cornu.

¶SER. Nec uanos horret ſtrepitus.i.nō facile paueſcit
.ſ.ſtrepitus: nos aliquos.¶ Ardua Ceruix: alta.¶ Argutū:
breue.¶ Luxuriatq; toris aīoſum pectus:toroſum: & emī
nēs pulpis.¶ Spadices:phœniciatos uocāt.i.ꝓfeſſos myrte
os:ipſi ſunt badii.¶ Glauci autē ſunt felineis oculis.i. quo/
dā ſplendore ꝑfuſis.¶ Deterrimus albis & giluo: Atq alibi
ait:Qui cādore niues anteirēt.Sed aliud eſt cādidū eſſe.i.q̄/
dā nitēti luce ꝑfuſū:aliud albū:qđ pallori cōſtat eē uicinū.
Giluus āt ē melinus color: quē uulgo fuluū uocāt. Multi
ita legūt albis & giluo:ut nō albū uel giluū: ſed albo giluū
uituperet:qđ ſi ſinguli colores uitupandi ſunt:quāto ma/
gis mixtus utroq;.i.albo giluus?¶ Tremit artus: figurate
pro artubus tremit.¶ Voluit:ſub naribus ignē:flatu īdicat
magnanimitatē ſuā.At duplex agit̄ per lumbos ſpina: aut
re uera duplex:aut lata:ut alibi Duplicem gemmis auroq;
coronam.Item Et duplici aptantur dentalia dorſo.

¶CANTO. Argutūq; caput.i.breue & exiguū.Varro lib.ii.ca.vii.ait:eqs debere eē clunibus ac uētribus latis equos
ad admiſſurā quos uelis habere legere oportet amplo corpore:formoſos:nulla parte corporis īter ſe nō cōgruēti: ca
put habeāt:nō magnū:nec mēbra cōfuſa:ſint oculis nigris:narribus nō anguſtis: auribus applicatis: nō anguſta iu/
ba:crebra:fuſca: ſubcriſpa: ſubtenuis ſetis implicata in dexteriorē partē ceruicis:pectus ſit latū & plenū:humeri lati:
uēter modicus:lūbi deorſum uerſū pſſi:ſcapulæ latæ:ſpina maxīe duplex:ſi minus nō extans:coda ampla:ſubcriſpa:
crura recta:eqlia ītrouerſa:gēua rotūda:nec magna:Vngulæ duræ:toto corpore ut habeāt uēas: q̄ aīaduerti poſſūt.
Hæc ex Var.Colu.etiā li.vii.capi.xxvii.ſic ait:cū uero natus eſt pullus cōfeſti licet īdolē exiſtimare:ſi hilaris: ſi ītrepi/
dus:ſi neq; cōſpectu:nouæq; rei auditu terret̄:ſi ante gregē ꝓcurrit:ſi laſciuia & alacritate īterdū & curſu certaminis
eqles exuperat:ſi foſſam ſine cūctatiōe trāſilit pōtē:flumēq; trāſcēdit:hæc erūt honeſti aī documenta: corporis uero
forma cōſtabit exiguo capite:nigris oculis:narribus aptis:breuibus auriculis & arrectis:ceruice molli: lataq; nec lō/
ga:dēſa iuba:& ꝑ dextrā partē ꝓfuſa:lato & muſculorū toris nūeroſo pectore:grādibus armis & rectis: lateribus in
flexis:uētre ſubſtricto:teſtibus paribus & exiguis:cauda lōga & ſecta: criſpaq; mollibus:atq; altis: rectiſq; cruribus:
tereti genu:paruoq;:neq; ītrorſus ſpectāti:rotūdis clunibus:fœminibus toroſis:ac numeroſis: duris ungulis & altis
& cōcauis:rotundiſq;:qbus coronæ mediocres ſuppoſitæ ſunt:ſic uniuerſū corpus cōpoſitum : ut ſit grāde ſublime:
erectū:ab aſpectu quoq; agile:& ex lōgo qtū figura ꝓmittit rotūdū.¶ Breuis aluus:modica:ſubſtricta.¶ Obeſaq; ter
ga:grādes lati:& pingues hūeri.obeſus.n.ut Feſt.ait:pīguis dicit̄ q̄ſi ob edēdū factus.¶ Luxuriat toris:abūdat pulpis:
debet.n.eē latū & plenū ac toroſū.¶ Spadices:phœniceus color:ſeu pūiceus:& ſpadix idē ē teſte Gel.li.ii.c.xxvi.ſigni/
ficat āt exuberātiā:ſplēdorēq; ruboris.¶ Glauciq;:cærulei:Claucus.n.color uiridis dr̄:qđ Pro.oñdit:& Gellius dicto
loco.¶ Albis:nō cādidis:ſed albis.i.pallidulis.¶ Giluo:giluus color eſt buxeus:ut qdā uolūt uulgo giallus appellat̄:
aliq uero ꝑ giluū ītelligūt flauū:q ex uiridi & ruffo & albo cōcretus ē. Seruius Melinū ītelligit.Eſt āt melinus color
cādidus:optimus ī melo īſula:ī Samo quoq; naſcit̄:auctor ē Pli.lib.xxxv.cap.vi. Aulus Gellius āt ī fine.li.xii.inuit gil
uū colorē eē mediū īter nigrū & albū:ſcri.n.tria genera eē uini:nigrū:albū:mediū:qđ uocant κιρρον giluū.¶ Micat
auribus:arrigit:ac deprimit aures.¶ Tremit artus:cōcutit.¶ Collectū ignē: attractā flatus uim:& potentiam.¶ Fre/
mens:& fremēs:& ꝓmēs in antiqs legit̄ erit āt ordo.Et ꝓmēs ignē collectū uoluit ſub naribus:ꝓmēs āt.i.nō emittēs:
ſed retinēs iterius: hīc ſub narib⁹ uoluit.¶ Voluit ſub naribus:per qđ eius uis apparet:ē.n.magniſiatus Solido:duro.
¶CHRI. Luxuriat toris: Abūdat modū excedit in toris.q.d.ultra modū toroſus eſt. Nā mēbra toroſa.i. maiores
toros .i.muſculos & lacertos habētia ualidiora ſunt.Vnde in hercule toroſa brachia pingūt.Eſt.n. torus ſiue muſcu
lus:ſiue lacertus.¶ Spadices:Palladius Aemilianus colores in equo refert:badiū:aureū:albineum:ruſſeū:mureū: cer
uinū:giluū:ſcutulatum:album:gutatū:candidiſſimū:nigrum:præſſum.Sequentis metri enumerat uariū cum pul/

chritudine nigro:uel albineo:uel badio mixtum. Canum cum quouis colore: ſpumeum maculoſum murinũ obſcurionem. Giluus color eſt cinericus. Aetatem quoqꝫ ita ſignat. Nam bimo & ſex mẽſium dentes medii ſuperiores cadunt: Quadrimo canini mutantur:infra ſextum annum molares ſuperiores cadunt:Sexto anno quos primo mutauit exæquat:Septimo anno omnes dentes eius explenť:latent ab hinc ætatis notæ. Sed prouectioribus tẽpora cauari incipiunt:ſupercilia caneſcere:dentes plerunqꝫ prominere. Formam uero equi ita deſcribit Columel. ut ſit capite exiguo:nigris oculis:apertis & breuibus auriculis & arrectis:ſemper ceruice molli lataqꝫ:nec longa. ¶ Denſa iuba: & in dexteram partem profuſa lato & muſculorum toris numeroſo pectore. Grandibus armis: & rectis:lateribus inflexis:ſpina duplici:uentre ſubacto:teſticulis paribus & exiguis:latis lumbis & ſubridentibus:ideſt pulchris & pinguibus. Cauda lõga & ſeta criſpaqꝫ mollibus:atqꝫ altis:rectiſqꝫ cruribus:terete genu:paruoqꝫ:neqꝫ ĩtorſum ſpectãte: rotundis clunibus femoribus toroſis ac numeroſis: duris ungulis & altis & concauis:rotũdiſqꝫ:quibus coronæ mediocres ſuperpoſitæ ſunt: corpus ipſum ſit grande:ſublime:erectum:aſpectu quoqꝫ agile. Longitudo quantum natura permittit:Cum uero natus eſt confeſtim licet indolem exiſtimare: ſi hilaris: ſi intrepidus: ſi aſpectu nouæ rei nõ auditu ue terretur. Si foſſam ſine cunctatione tranſit:pontem flumen tranſcendit.

Talis amyclæi domitus Pollucis habenis
Cyllarus:& quorum Graii meminere poetæ
Martis equi biiuges: & magni currus Achillis.
Talis & ipſe iubam ceruice effudit equina
Coniugis aduentu pernix Saturnus:& altum
Pelion hinnitu fugiens ĩpleuit acuto. (or ãnis
Hũc quoqꝫ ubi aut morbo grauis:aut iã ſegni-
Deficit:àbde domo:nec turpi ignoſce ſenectæ.
Frigidus in Venerem ſenior:fruſtraqꝫ laborem
Ingratũ trahit.& ſiquãdo ad prælia uentũ eſt:
Vt quõdã ĩ ſtipulis magnus ſine uiribus ignis.

¶ SER. Talis amyclæi domitus pollucis habenis cyllarus: Atq Caſtor domitor equorũ fuit: ſed fratrẽ ꝓ frẽ poſuit poetica licentia: ut Quas illi Philomena dapes: ꝓ Progne. Itẽ Reuocato a ſanguine teucri: ꝓ dardãi. Aut certe iõ Pollucẽ pro Caſtore poſuit:qa ambo licenť:& Caſtores & Polluces uocanť. Nã & ludi:& templũ eius: & ſtellæ caſtorũ uocãtur. ¶ Martis equi: Δει μος:& φοβος. ¶ Et magni currus Achillis:Baliarchus: & Xanthus. ¶ Coniugis aduẽtu pernix ſaturnus:dum cum amica Phillyra Saturnus coiret:Ops eius uxor aduenit: cuius præſentiam ueritus:ſe in equum cõuertit:qualẽ potuit numẽ imitari:exinde natus eſt Chiron dimidia parte homo: dimidia equus. Sane Ops quum de uxore Saturni dicimus o corripiť: ut ops opis quũ uero de nympha dicimus:opis lõga eſt: ut Opis ad æthereum pennis auferť olympum. pernix autem ad quum refertur. Nã ſaturni ſtella tardiſſima eſt. Saturnus cũ phylliram oceani adamaſſet:& quũ ſecũ coiret: aduentante uxore ille ſe in equũ illam in equam conuertit:atqꝫ ita uterqꝫ opprobriũ effugerunt:hinc natus eſt Chiron cẽtaurus. Quidam phylliran in flore conuerſam dicunt:uel in arborẽ:unde Liber phyllirinus quo coronæ alligantur. ¶ Pelion:montẽ theſſaliæ:in quo Chiron habitauit. ¶ Hunc quoqꝫ:licet bonũ & tot ſignis probatũ. ¶ Vbi aut morbo grauis aut iã ſegnior annis Deficit:duo ſunt quibus minuuntur corporis uires: ſenectus & morbus: unde mire utrunqꝫ complexus eſt. ¶ Abde domo:in domo. Nam ſi aduerbialiter uellet loq domi diceret. Tale eſt illud in q̃rto: Non libyæ non ante tyro. ¶ Nec turpi ignoſce ſenectæ:Cicero in Catone maiore & laudat & uituperat ſenectutem: unde dupliciter hunc locum intelligimus:aut nec ignoſce turpi ſenectæ:ut non turpi ſenectæ ignoſce: ideſt abde & ignoſce ſenectæ:quæ turpis non eſt:quia per naturam uenit. ¶ Frigidus:iam per ſenectutẽ:adhuc quidem uult cõcũbere:ſed ĩpediť defectu uiriũ:fruſtraqꝫ laborẽ:difficilẽ & irritũ. ¶ Si quãdo ad prælia uẽtũ eſt:alibi:Nocturnaqꝫ bella.

¶ PRO. Talis.a.d.pollucis.h.Cyllaros.e.q.graii.m.p.Martis.e.b.e.m.c.a.amyclæ oppidũ eſt laconices:unde refert Homerus in catalogo ducũ:qui ad troiã acceſſerunt:Pollux autem & caſtor lacedæmone nati ſunt qui exiſtimãtur equos accepiſſe a Iunone muneris nomine xanthum:& cyllarũ:quos ei Neptunus donauerat. Martis equi dicuntur dimos & phobos Homero auctore Achillis Xãthus & Aethon. Quidam quatuor putant: & eis adiungunt podargum & lampum:Sed eis qui duos credunt hæc eorum epitheta eſſe perſuaſum eſt. ¶ Talis &.i.i.c.e.f.e. Coniugis.a.p.ſ.e.a. Pelion hinnitu fugiens impleuit acuto. Saturnus phylliran oceãi:& Thetis filiã exiſtimať adamaſſe: & quũ ea ſe mutaſſet in equã ut eũ falleret:Ille quoqꝫ in equũ trãſfiguratus:cũ ea cõcubuit:Ex qbus natus ẽ Chirõ doctiſſimus cẽtaurus. Pelion ẽ theſſaliæ mõs. Neptuniqꝫ ipſa ded. orig. gẽtis Neptunus Cereri quũ uĩ ad ferre uellet:ea ſe in equam tranſfigurauerit: nihilominus incepto nõ deſtitit Neptunus: Eãqꝫ ita cõpreſſit: ꝙ genus equorũ inde ꝓditur eſſe.

¶ ANTO. Amyclæi pollucis:Pollux & Caſtor Lacedæmõe nati ſunt:q exiſtimanť equos accepiſſe ab Iunone muneris nomine Xanthũ & Cyllarũ:quos ei Neptunus donauerat Probus. ¶ Amyclæi:amyclæ oppidũ eſt Laconiæ regionis achaiæ:teſte Pli. li. iiii. fuit ãt patria Caſtoris & Pollucis Strabo li. viii. ait: ꝙ Taygæto monti ſubiiciť Sparta & amyclæ Pli. li. iii. ſcribit:amyclas etiã fuiſſe prope Tarracinam a ſerpentibus deletas. ¶ Martis eq biiuges: Martis equi traduntur:dimos & Phobos Homero auctore:ut ſcribit Probus: Achillis uero Xãthus & æthon: quidam quatuor putant:& in eis adiiciunt podargũ & lampum: auctor idem Probus. ¶ Saturnus:is cũ Iouẽ filiũ quæreret in Thracia cum phyllira Oceani filia in equum uerſus dicitur cõcubuiſſe:& ex ea Chironẽ cẽtaurũ natũ artis medicinæ inuẽtorem:qui a Phyllira phyllirides dicitur a poetis ſcribunt Aratum de aduentu uxoris nil ſcribere. Virgi. tamẽ hic oſtẽdit uxoris opis aduentu ĩ equũ uerſum eẽ dum cũ illa coiret. ¶ Pernix:uelox quia equus. ¶ Altum Pelion: Theſſaliæ mõtẽ altiſſimũ teſte Pli. in li. in quo ut ſcri. Soli. nuptiale cõuiuiũ thetidis & pelei celebratũ fuit. ¶ Nec turpi ignoſce ſenectæ:ordo eſt:nec ignoſce turpi ſenectæ:q̃uis.n.ſeniores equi ſint:cum modo tamen laborem tollerare ualẽt. Eſt aũt ſenſus ꝙ ubi optimus equus uel morbo uel ſenecta deficit:remouẽdus eſt ab admiſſura:& in domo retinendus: nec parcendum: oſtendit enim omnino fatigandum cum mõ tamen. ¶ Turpi ſenectæ:Iuuena. etiam ſaty. x. ait: Sed q̃ cõtinuis & quantis lõga ſenectus plena malis:deformẽ & tetrũ ante omnia uultũ:diſſimilẽqꝫ ſui deformẽ pro cute

pellem pendenteſq; genas & tales aſpice rugas &c. Quamuis autem ſenecta ſit a natura omnino quin turpis ſit nega
ri non potes: ergo nec ignoſce turpi ſenectæ dicendum. ¶ Frigidus in uenerem ſenior: hic locus aſſerit quod dixi ue/
rum eſſe ut ſcilicet ab admiſura ſenior in domo teneatur: ibiq; fatigetur cum modo: nec penitus ignoſcatur ei: gene/
rat autem mas ad annos. xxxiii. & ad. xl. duraſſe tradunt adiutum modo in atollenda priori parte corporis: ſed ad ge
nerandum paucis animalium minor fertilitas: qua de cauſa per interualla admiſſuræ dantur: nec tamen quinde/
cim initus eiuſdē anni ualet tollerare. Equæ gignunt ānis oībus ad. xl. uixiſſe equum. lxx. annos proditur Plinius au/
ctor libro octauo capitulo. xl. Columella uero libro ſeptimo. capitulo. xxvi. ſcribit ꝙ marem putāt minorem trimo
nō eē idoeū admiſſuræ: poſſe uero uſq; ī. xx. annū ꝓgenerare fœminā: bimā recte cōcipere: ut poſt. iii. annū enixa fœ/
tū educet: eādēq; poſt decimū nō eē utilē. Supiori āt capite dixerat ꝙ nec min⁹ q̄ quīdeci: nec rurſus plures: q̄. xx. unū
debet īplerī. ¶ Fruſtraq; laborē īgratū trahit: Ordo ē: & fruſtra trahit. i. ꝓducit īgratū laborē. i. īgratū coitū: nā calidiſ/
ſimus quiſq; citius uenerem perficit: & ei gratior illa fit: ſenes uero tardiores ſunt quia frigent. ¶ Quodā: q̄ndoq;.

Incaſſum furit: ergo animos: æuomq; notabis
Præcipue: hinc alias artes: prolemq; parentum
Et quis cuiq; dolor uicto: quæ gloria palmæ
Nonne uides cū præcipiti certamīe campum
Corripuere: ruuntq; effuſi carcere currus:
Cum ſpes arrectæ iuuenū: exultātiaq; haurit
Corda pauor pulſans: illi inſtāt uerbere torto:
Et proni dant lora: uolat ui feruidus axis.
Iamq; humiles: iamq; elati ſublime uidentur
Aera per uacuum ferri: atq; aſſurgere in auras.
Nec mora nec requies: at fuluæ nimbus arenæ
Tollitur: humeſcunt ſpumis: flatuq; ſequentū.
Tantus amor laudum: tanta eſt uictoria curæ.
Primus Erichthonius currus & quatuor auſus
Iungere equos: rapidiſq; rotis inſiſtere uictor.
Frena Pelethronii Lapithæ gyroſq; dedere

¶SER. Animos æuumq; notabis Præcipue: ante om
nia ætatē & magnanimitatem requires: poſt cætera parē
tes & ſtudium. ¶ Et quis cuiq; dolor uicto quæ gloria pal
mæ: uult probare moueri equos uel amiſſione: uel acqui
ſitione uictoriæ: Nam eo tēdit ſequēs iſte decurſus: unde
eſt paulo poſt Tantus amor laudum tantæ uictoria curæ:
Lucanus: Quātū clamore iuuatur Eleus ſonipes. ¶ Ruūt
effuſi carcere currus: uſurpatiue pro carceribus: q ab arcē/
do dicti ſunt. Nā carcer eſt cuſtodia noxiorum. ¶ Iuuenū:
aurigarū uel ſpectātiū. ¶ Haurit: ferit: ut Latus haurit ap/
tū. ¶ Verbere torto: frequenti. ſ. iteratiōe. ¶ Volat ui ferui/
dus axis: alibi: Frenaq; feruenteſq; rotas: Nā tā rotæ q̄ axis
curſu caleſcunt. ¶ Primus erichthonius: Vulcanus impe
trato a Ioue Mineruæ cōiugio: illa reluctante effectū libi/
dinis proiecit ī terram: inde natus eſt puer dracōteis pedi/
bus: q appellatus eſt Erichthonius: quaſi de terra & lite ꝓ
creatus. Nam ἔρις eſt lis: & χθών terra. hic ad tegēdam pe
dū fœditatē iunctis equis uſus ē curru: quo tegeret ſui cor
poris turpitudinem: De hoc uarro in libro qui mirabiliū
īſcribit: Erichthoniū primū quatuor iūxiſſe equos ludis
q panathenaca appellāt. De hoc erichthonio alibi ſatis di
ctum ē: qui anguinis pedibus fuiſſe memoratur. ¶ Rapi/
dus: uelox. ¶ Victor: ꝓpoſiti ſui effector. ¶ Frena pelethro
nii. Pelethroniū oppidum eſt theſſaliæ: ubi primū domandoꝝ equorum uſus inuētus eſt. Nā cum quidā Theſſalus
rex bobus œſtro exagitatis ſatellites ſuos ad eos reuocandos ire iuſſiſſet: illiq; curſu nō ſufficerent: aſcenderūt equos
& eoꝝ uelocitate boues ſecuti eos ſtimulis ad tecta reuocarunt: ſed hi uiſi aut quum irent uelociter: aut quum eorū
equi circa flumen Peneon potarent: capitibus inclinatis locū fabulæ dederunt: ut centauri eſſe crederentur: qui dicti
ſunt centauri απο του κεντειν τους ταυρους. Alii dicunt centauroꝝ fabulam eſſe confictam ad exprimendam hu
manæ uitæ uelocitatē: quia equum conſtat eſſe uelociſſimum: bene autē ait Pelethronii: quia ſunt & alii lapithæ. Pe
lethronium antem antrum eſt in theſſalia ubi Achillem Chiron erudiuit.

¶PRO. Primus erichthonius. &c. quatuor au. Iungere equos rapidiſq;. r. i. u. Frena pelethronii lapithæ gyroſq;
. d. Erichthonius trois filius fuit: ſed huius nunc mentio non eſt: ſed attici Volcani filii & Terræ cum cupiditate eius
patris uctādo uim uoluiſſet inferre per certamina natus eſt a terra igitur & certamine Erichthonius dictus. Primus
dicitur quadrigis uſus: quo decentius celaret pedes anguinos ſuos. ¶ Lapithæ natio eſt theſſalorum. ¶ Pelethronii
dicti a loco: qui ſubiectus eſt Pelio monti ab eo: ꝙ medicamentorum magna uis ibi naſcatur: quod græci gloſſe ma/
thicos throna uocant. Pelion eſt autem eadem lingua liuidum: lapithæ ergo primi exiſtimantur eqtaſſe: & ut Palæ/
phatus ī libro ariſton ait: eius gētes utiq; ei: q ī nephele caſtello: morent. Ex q̄ cā cētauri quoq; nebulæ filii tradunt:
& Ixion eis mercedē ꝓmiſit: ſi furentē tauroꝝ gregē occidiſſent: quoꝝ uelocitate quū īpetus effugerēt: & ipſos telis
cōficerēt απο του κεντειν: ꝙ ē figere: & taurus dicti ſunt. Exiſtimati ſunt biformes: quia primi equitate cœperunt.

¶ANTO. Animos: ut ſit hilaris equus & intrepidus &c. ut ſupra oſtendit Columella. ¶ Aeuum: Columella li/
bro. vii. capitulo. xxvii. ſcrib. q; annorum notæ cum corpore mutantur: nam dum bimus & ſex menſium eſt medii
dentes ſuperiores & inferiores cadūt cū quartū agit iis q canini appellantur deiectis: alios affert: intra ſextum dein/
de annum molares ſupiores cadunt. Sexto anno: quos primos mutauit exequat: ſeptimo omnes explent æqualiter:
& ex eo cauatos gerit: nec poſtea quot annorum ſit manifeſto cōphendi poteſt: decimo tamē anno tempora caua
ri incipiunt: & ſupercilia nonnunquam caneſcere: & dentes prominere: hæc ille. ¶ Alias artes: equorum. n. alii ſunt
ad rē militarem idonei: alii ad uecturā: alii ad admiſſurā: alii ad curſuram: alii ad prædam: itaq; non item ſunt ſpectā
di: atq; habendi. Hinc peritus belli alios eligit atq; alit: ac docet: alios quadrigarius &c. Plura Var. libro ſecundo ca.
vii. ¶ Prolemq; parentum: Varro prædicto loco ſic ait: de ſtirpe magis īntereſt qua ſint: ꝙ genera ſunt multa: itaq; ad
hoc nobiles ab regiōibus dicuntur in græcia Theſſalici equi a: terra apuli ab: roſea roſeani. ¶ Quæ gloria palmæ: ut
curſu certans æquales ſuperare conetur &c. ¶ Carcere: repagulis. ¶ Curſus: quadrigæ: Exultantia: ſalientia: tremen
tiaq;. ¶ Haurit: eleuat: ferit. ¶ Inſtāt: iminēt equis. ¶ Verbere: ſcutica. ¶ Lora: habenas. ¶ Vi: uiolētia. ¶ Nībus: nubes.

¶Erichthonius:fuit is Vulcani & Terræ filius:qui primus dicitur quadrigis uſus quo decentius celaret pedes ſuos anguineos.Probus auctor & Plinius libro ſeptimo inquit ꝙ bigas primum iunxit phrygum natio:quadrigas erichthonius:Euſebius item ſic ait erichthonius primus quadrigas iunxit in græcia erat quippe apud alias nationes id aũt fuit Danao regnãte argis.¶Fræna pelethronii:impoſiti dorſo & inſultat ſolo carmina ſunt Ennii in Alexãdro: ut docet Macro.lib.v.Frænos aũt & ſtrata equoꝝ pelethroniũ inueniſſe ſcribũt pugnare ex equo Theſſalos:q cẽtauri appellati ſũt habitãtes ſecũdũ peliũ mõtẽ:ut ſcri.Pli.lib.vii.& Probus ait pelethroniũ ſubiectũ eſſe Pelio mõti.¶Pelethronii lapythæ.i.ex pelethronio oriundi fræna inuenere:habebant enim lapythæ plura oppida in ipſa Theſſalia.

¶CHRI. Dolor:nã & lachrymas uictos emittere:& uictores leticiã oſtendere dixerũt.¶Cũ ſpes arrectæ:Ecbaſis ornãdi loci cã.¶Inſtãt:nũq̃ ceſſãt ab ope.¶Torto:nã ex crebro motu cõtorquent̃ & iflectunt̃ lora.¶Ruũt effuſi:pinxit illoꝝ celeritatẽ.¶Iãqꝫ humiles:tota hæc curſus deſcriptio picturæ q̃ ſcripturæ ſimilior ẽ:ipſæ ẽt cõciſæ breueſqꝫ clauſulæ faciũt:ut celeritas narrãtis exp̃ſſius demõſtret celeritatẽ currẽtiũ.¶Iã hũiles:iã elati:qa ſaltu rẽ peragunt: ut pp eoꝝ leuitatẽ p aerẽ potiuſq̃:p terrã ferri uideãt̃.¶Tãtus.a.lau.iccirco accelerant:qa uictoriæ cupidiſſimi ſunt.Pelethronii frenos ac ſtrata equoꝝ primi iuenerũt.¶Erichthonius.Auguſtinus i li.de ciuitate dei ait:hũc puerũ athenis in Vulcani mineruæqꝫ templo ad inuentum ſerpente implicatum:& quia ſibi regnum portendebatur diligenter enutritum:Horumqꝫ deorum filium:cum parentes ignorarentur iudicatum:idem Augu.refert:Hic ut Placaret iratum Apollinem ꝙ eius templum a Danao rege incenſum fuerat:nec græci id prohibuerant:& propterea ſterilitate regionem oppreſſerat:ludos muſicos eidem apollini inſtituit:itidemqꝫ Mineruæ:ubi uictores oleo donabantur Plinius autem ſcribit Erichthonium quadrigas inueniſſe:item argentum Athenis.

Impoſiti dorſo:atqꝫ eqtem docuere ſub armis
Inſultare ſolo:& greſſus glomerare ſuperbos.
Aequus uterqꝫ labor:æque: iuuenemqꝫ magri
Exquirunt:calidumqꝫ animis:& curſibus acrẽ:
Quamuis ſæpe fuga uerſos ille egerit hoſteis:
Et patriam Epirum referat: fortiſqꝫ Mycenas:
Neptunniqꝫ ipſa dedecat origine gentem.
His animaduerſis inſtãt ſub tempus:& omnes
Impendunt curas denſo diſtendere pingui:
Quem legere ducem:& pecori dixere maritũ.
Florenteiſqꝫ ſecant herbas:fluuioſqꝫ miniſtrãt.
Farraqꝫ:ne blando nequeant ſupereſſe labori.
Inualidiqꝫ patrum referant ieiunia nati.
Ipſa autem macie tenuant armenta uolentes.
Atqꝫ ubi cõcubitus primos iam nota uoluptas
Sollicitat:frondeſqꝫ negant:& fontibus arcent.
Sæpe etiam curſu quatiunt:& Sole fatigant:
Cum grauiter tunſis gemit area frugibus:& cũ
Surgẽtẽ ad Zephyrum paleæ iactant̃ inanes.
Hoc faciunt:nimio ne luxu obtuſior uſus

¶SER. Equitẽ docuere.i.equũ:nã ꝓ equo rectorẽ poſuit.¶Greſſus glomerare ſuperbos:ut eũ diſciplina icederet.¶Vterqꝫ labor:& ſub iugũ mittere:& ſubuertere frænũ.¶Exqrunt:calidumqꝫ.¶Quãuis ſæpe fuga:ordo ẽ: q̃uis ſepe uictor fuerit:q̃uis nobili genere ꝓcreatus: tamen a magiſtris ætas ẽ:magnanimitaſqꝫ reqrenda:q̃ ſi nõ fuerit:illa nihil ꝓſunt.¶Et patriã epirũ referat: qa i epiro ſũt eq̃ optimæ:qbus exercet̃ curule certamẽ: Iouis olympici.¶Neptunniqꝫ ipa deducat origine gẽtem.i.ſi ſit ꝓcreatus ab equo Neptuni:qui editus eſt tridẽtis percuſſiõe.¶His animaduerſis:moribus & ætate dephẽſis.¶Inſtant ſub tẽpus:coeundi.ſ.quo eis cura maior adhibetur.¶Dẽſo diſtẽdere pingui:nõ laxo:qđ qbuſdam potionibus agaſones p fraudẽ facer̃ cõſueuerũt:uñ ait Dẽſo pĩgui.i.uiribus pleno.Sãe pĩgue gñris ẽ neutri.& ita i oĩbꝰ idõeis iuenit̃.Nã nec pĩguedo nec pĩguetudo latinũ ẽ.¶Dixere:ꝓ deſignauere.Cice.de re.p.ſic de accuſatore.l.v.dcã.& Hora.quẽ Venꝰ arbitrũ dicit bibẽdi ꝓ deſignat.¶Florẽteſqꝫ ſecãt herbas:adultas:maturiores:qbus robur acquirit̃.¶Ne blãdo neque at ſupereſſe labori:periphraſis eſt coitus.¶Ieiunia: ĩfirmitatẽ ex inedia ueniẽtẽ.¶Nota uoluptas:dicẽdo nota p trãſitũ rẽ ab aliis diligẽter expreſſam tetigit.Nã equæ puellæ quũ primũ coeunt:ſi macræ ſũt & debilitant̃:& debiles gignũt.poſt primũ aũt partũ tenues eſſe debẽt.¶Frondeſqꝫ negãt:cõtra illud:Florẽteſqꝫ ſecant herbas:fluuioſqꝫ miniſtrãt.¶Fõtibus arcent.i.a potu etiã prohibẽt.¶Curſu quatiunt:currere faciũt.¶Sole fatigãt:calore faciunt laborare.¶Cũ grauiter tunſis:hoc eſt die medio:hoc autẽ ad exprimẽdũ diei tẽpus eſt poſitũ:nõ ꝙ eq̃ tempore æſtatis coeãt.

¶Hoc faciunt nimio ne luxu:nimio pingui.& bene rem turpem aperte a Lucretio tractatam uitauit trãſlationibus: quas omnes ab agricultura traxit:ut luxu propter luxuriem ſegetum.

¶ANTO. Equitẽ.i.equũ portantem hoĩem:oẽs enim antiq ſcriptores ut hominẽ equo ĩſidentem: ita & equũ q portaret hominem equitẽ uocauerunt:& equitate non hominẽ tantum:ſed equũ quoqꝫ dixerũt:auctor eſt Macro.lib.vi.in fine.¶Vterqꝫ labor.ſ.docere equum ſaltus & ĩgreſſus poteſt etiã per epexegeſim legi:ut dicatqꝫ.i.æque magiſtri exquirunt iuuenem equum:Calidumqꝫ animis & curſibus acrem.¶Quãuis:ſenſus eſt eligẽdum eſſe equũ iuuenẽ calidũqꝫ aĩs & curſibus acrem:q̃uis ſæpe curſu uictor alioꝝ fuerit:q̃uis optimam patriam referat: & optimam ſtirpem.¶Egerit:fugauerit.¶Epirum: de epiro latius lib.i.geor. Palma epiros equaꝝ.¶Fortiſqꝫ mycenas: ad agamẽnona reſpexit qui græcorũ ductor exercitus Troiam deleuit:unde alibi ait: Agamẽnoniaſqꝫ mycenas.Præterea docet.Stra.li.viii.ꝙ argos a priordio magis ac magis extitit potẽtia priariũ:ſubinde.Mycenæ ãpliora ſuſceperũt icremẽta pp cõmigrãtes in illas pelopidas:nam cum oẽs ad Atrei filios conſiſterent. Agamẽnon natu grãdior regnum adeptus duce uirtute:ac pariter fortuna comite regionis paternam poſſeſſionem ampliauit:& mycenæo laconicum adiecit imperiũ:uerũ Menelaus laconicæ regimen tenuit.At agamẽnon mycenarum uſqꝫ Corynthũ: ac Sicyonem & ionũ & agialeoꝝ.ſic.n.ea uocabãt̃ ætate:cũ poſterius achei dicti:ſint regnũ ſuſcepit.Hæc & plura Stra.¶Neptũni origine:neptũnus cereri quũ uĩ afferre uellet:ea ſe i equã uertit: neptũnus uero eã ita compreſſit:unde generoſi equi

proditi eſſe dñr:auctor Probus:nos autē latius de neptuni equis lib.i.geor.ibi ſcilicet:Tuqꝫ o cui prima frementū &c. ⁋His:uidelicet ætate & annis equi.⁋Inſtāt:incūbūt:attēdūt.Sub tēpus ꝓpe tꝑus coeundi.ſ.cui dat̃ initiū teſte Varrōe lib.ii.c.vii.ab æqnoctio uerno ad ſolſtitiū.Admittere āt oportet:quū tp̄s āni uenerit:bis die:mãe:& ueſpe: Columella ēt li.vii.ca.xxv.ſic ait:uulgaribus equis:paſſim maribus:ac fœminis paſci permittit̃:nec admiſſuræ certa tēpora ſeruē tur.Generoſis circa uernū æqnoctiū mares iungētur:ut eodē tpe:quo cōceperint iā lætis:& herbidis cāpis poſt anni mēſē paruo cū labore fœtū educēt:nā mēſe.xii.partū edūt.⁋Dēſo:pīgui.Ait idē Colu.eoqꝫ tēpore quo uocat̃ a fœmi/ninis:equus.ſ.roborādus ē largo cibo: appropīquāte uere hordeo:eruoqꝫ ſaginādus:ut Veneri ſupſit:quātoqꝫ fortior inierit:firmiora ſemīa p̄beat futuræ ſtirpi. & Varro lib.ii.ca.v..de bubus ſic ait pp fœturā:Hoc obſeruare ſoleo āte ad miſſurā:mēſē unū ne cibo & potiōe ſe īpleāt:qđ exſtimat̃ facilius macrā cōcipere:Cōtra tauros duob⁹ mēſib⁹ āte ad/miſſuram:herba & palea:ac fœno facio pleniores:& a fœminis ſecerno.⁋Blando labori:ideſt ueneri.Iam nota uolu/ptas:de equabus intelligit alias enixis.⁋Paleæ:quid proprie palea ſit li.i.geor.uideto.⁋Luxu:copia abūdantia.⁋Ob/tuſior ideſt hebes:eſt enim gradus pro gradu.⁋Vſus:utilitas.

Sit genitali aruo:ſulcoſqꝫ oblimet inertes.
Sed rapiat ſitiēs Venerem: interiuſqꝫ recōdat.
Rurſus cura patrū cadere:& ſuccedere matrū
Incipit:exactis grauidæ cum menſibus errant.
Nō illas grauibus quiſq̄ iuga ducere plauſtris:
Non ſaltu ſuperare uiam ſit paſſus:& acri
Carpere prata fuga:fluuioſqꝫ innare rapaces.
Saltibus in uacuis paſcant:& plena ſecundum
Flumīa:muſcus ubi:& uiridiſſima gramīe ripa
Speluncæqꝫ tegant:& ſaxea procubet umbra
Eſt lucos Silari circa ili:cibuſqꝫ uirentem
Plurimus Alburnū uolitans: cui nomen Aſilo
Romanum eſt:Oeſtrū graii uertere uocantes.
Aſper:acerba ſonans:quo tota exterrita ſiluis
Diffugiunt armenta:furit mugitibus æther
Concuſſus:ſiluæqꝫ:& ſicci ripa Tanagri.

¶SER. Genitali aruo:ꝓ muliebri folliculo: quē uuluā uocāt:ut ēt Plinius docet:nā ante folliculus dicebat̃.⁋Sul/cos oblimet inertes: claudat meatus. & hoc ſimiliter per trāſlationē dixit:Nā legimus ſupra: Et obducto late tenet oīa limo.⁋Interiuſqꝫ recōdat.i.itra naturalia ſecreta & lo/ca:qbus fœtus claudit̃.⁋Rurſus:nō iteꝝ: ſed cōtra ponit̃.⁋Exactis grauidæ cū mēſibus:uicinis partui: tūc.n. diligē ti⁹ tractādæ ſt̃ ne abigāt.⁋Nō ſaltu ſupar̃ uiā ſit paſſus: qđ ſolet fieri quom paſcūt pedib⁹ īpeditis.⁋Saltibus ī uacuis: magnis.⁋Et plēa flumīa: ne īclinent̃ ad potū.⁋Eſt lucos ſilari circa ilicibuſqꝫ uirentē plurius alburnū uolitans:Or do talis ē circa lucos ſilari fluminis lucaniæ & alburnū eiuſ dē mōtē plurius uolitās: ac ſi diceret ē multa muſca.Voli/tās āt mō nomē eſt:non participiū.⁋Oeſtrū graii uertere uocantes:uertere ex ſoni ſimilitudine onomatopeiā fece/re.Nō enim poſſumus accipere ex latina lingua mutaue/re:quū cōſtet græcā primam fuiſſe:œſtrū autem græcum eſt:latine aſilus:uulgo tabanus uocat̃.⁋Cui nomen aſilo Romanū:ē ut cui Remulo cognomē erat.⁋Sicci tanagri: nō multum ualētis.Taneger autem fluuius eſt Lucaniæ: & hoc dicit armentorum mugitu cuncta reſonare.

¶PRO. Eſt lucos ſilari circa ilicibuſqꝫ.u.Pl.al.u.c.n.aſi lo.Ro.e œſtrum graii.u.u.Silarū flumē eſt Lucaniæ: por/tus alburnus:& eiuſdē nominis mons ad ſextū a primis tabernis.mētionē facit Lucilius hoc uerſu.Quatuor hīc ad ſilari:flumen: portumqꝫ alburnum.⁋Aſilo: genus eſt tabani adeo acer: ut ſoleat armēta bucera inquietare uocat̃ græce œſtros.Meminit āt hiſtoriæ hoc loco Vir.eius: q̄ Oui.i.i.meta.expoſuit plene.referens Inachi filiā Io cōpſſam a Ioue mutatā ī uaccā actā eē đ orbē terrarū Oeſtro donec ad flumē Nilū uenit:Ibi mitigata Iunōe finitus ſit eius la/bor:q̄ Inachiā dicit Vir.⁋Et Sic.ri.ta.Tanagr⁹ torrēs ē lucāiæ:q quū pluuiæ ſt̃ effuſior ē:& ſæuit:quū ſerenū:ſiccū ē.

¶ANTO. Genitali aruo.i.uuluæ:& matrici.ibi.n. cōcipit̃:ibi educat̃:& creſcit qcqd cōcipit̃.⁋Oblimet:obducat coopiat:claudat limo repleat ꝓprie.⁋Sulcos īertes:uuluæ meatus cōceptiōi īeptos:ſi repleti fuerit nimio luxu.⁋Si tiēs:uulua ipā macrior.⁋Venerē:eq ſemē.⁋Patrū:admiſſarioꝝ:ubi.n.eq̄s ipleuerint:eoꝝ cura habet̃.nimia.⁋Exa/ctis mēſibus.i.pfectis & partui uicinis:unde li.i.Geor.Exactū ad mēſem pluuia uētiſqꝫ carebūt.Varro li.ii.ca.vii.ait. Quū cōceperint æquæ:uidēdū ne aut laborēt pluſculū:aut ne frigidis ſint ī locis:qđ algor maxīe p̄gnantibus obeſt. itaqꝫ in ſtabulis & humore ꝓhibere oportet humū:clauſa habere oſtia:ac feneſtras:& īter ſingulas a p̄ſepibus īterii/cere lōgorios:qui eas diſcernāt:ne īter ſe pugnare poſſint:p̄gnantē neqꝫ īplere cibo neqꝫ exaurire oportet.alternis an/nis q admittūt diuturniores equos:& meliores pullos fieri dicūt.⁋Grauibus plauſtris:innuit antequam partus ui/cinus fuerit p̄gnātes equas etiā:fatigari poſſe leui mō.De plauſtris uideto li.i.geor.⁋Saltibus uacuis:campis magnis & carentibus ſaxis:& arboribus deiectis.⁋Secundū:prope ad potum procumbāt.⁋Muſcus:ubi:lanugo uiridior q̄ locis humidis:& ſole carentibus fit muſcus dicit̃:hic pro herba illa tenella:ſeu lanugine:q̄ in aquaꝝ ſuperficie naſcit̃: accipit̃.⁋Lucos ſilari:Silarus fluuius ē:q ueterē cāpaniā diuidit a picētibus:cui qdē fluuio ꝓpriū illud īeſſe tradit̃: ut in eius aqua dimiſſa uirgulta ſaxificentur:forma tamē:coloreqꝫ ſeruato:auctor eſt Stra.li.v.Prob.ſcri. ſilarū lucaniæ fluuiū eſſe:ſic etiā Ptolemæus lib.iii.⁋Alburnū: alburnus Lucaniæ portus:& eiuſdē nominis mōs teſte Probo.Aſi/lo.Plinius li.xi.ca.xvi.ſcribit ꝙ naſcunt̃:aliquādo in extremis fauis apes grandiores:q̄ cæteras fugāt. Oeſtrus:uocat̃ hoc malum.Theodorus autem interpres Ariſto.lib.v.hyſto.animalium ait:ꝙ Aſilus latiuſculis quibuſdā beſtiolis: quæ in fluuiis ſupernatant enaſcitur:quāobrem magna aſilorum copia circa aquas:ubi id genus beſtiarum eſt. Ta bani uero ex ligno naſcuntur:Feſtus uero ſcribit:Oeſtrum græco uocabulo furorem dici.Præterea Oeſtreo īſanio: Oeſtre lateomæ ſtimulor:ſunt qui putent aſilum a uoce dictum ab latinis.Oeſtrū quoqꝫ a uoce græcis.Ego tamen Oeſtrum dictum ab illis puto a furore:& ita uertiſſe uocantes Oeſtrum.Latini enim ab uoce aſilum: illi oeſtrum a furore uocarunt.Vertitur autem nomen quoties ab proprio in aliud trāſmutatur:ſic Birſa cū ſit ꝓprie coriū: ab re ipſa quoqꝫ dicta eſt Carthaginis ars:ſic & Oeſtrus cum ſit furor ab eodē effectu Oeſtrus dictū eſt illud animal.⁋Ta nagri:tanagrus torrēs ē Lucāiæ:q cū pluuiæ ſūt effuſior ē:& ſæuit:quū ſerenū ſiccus eſt.idē Pro.⁋Acerba: ꝓ acerbe.

CHRI. Genitali aruo: tranſlatio ab agricultura. Fit ãt obſcœnitatis uitande cauſa. Inachiæ: ab eo qđ eſt inachus. Fuit.n.rex uigeſimuſprimis Sycioniorũ qui regnauit annos.xlii.cui ſucceſſit: Pheſtus: & ipſe polybo ſucceſſerat Sycioniorũ primus rex agyaleus fuit a quo agyalea dicta eſt: quæ deinde Peloponeſus eſt uocata: incepit autem regnũ regnante Nino apud aſſyrios anno mundi quinto ac octogeſimo ſupra mille ac centum: & productum eſt uſq; ad mundi annum ſeptuageſimum ſupra quatuor milia fuitq; ultimus Rex zeuſippus.

Hoc quondã monſtro horribiles exercuit iras
Inachiæ Iuno peſtem meditata iuuencæ.
Hũc quoq; (nã mediis feruorib9 acrior iſtat)
Arcebis grauido pecori: armentaq; paſces
Sole recens orto: aut noctem ducẽtibus aſtris.
Poſt partum cura in uitulos traducitur omnis.
Continuoq; notas: & nomina gentis inurunt.
Et quos aut pecori malint ſummittere habẽdo:
Aut aris ſeruare ſacris: aut ſcindere terram:
Et campum horrentem fractis iuertere glebis.
Cætera paſcuntur uirides armenta per herbas.
Tu quos ad ſtudiũ: atq; uſũ formabis agreſtẽ:
Iam uitulos hortare: uiamq; inſiſte domandi:
Dum faciles animi iuuenum: dũ mobilis ætas.
Ac primum laxos tenui de uimine circlos
Ceruici ſubnecte: dehinc: ubi libera colla
Seruitio aſſuerint: ipſis e torquibus aptos
Iunge pares: & coge gradum cõferre iuuencos.
Atq; illis iam ſæpe rotæ ducantur inanes
Per terrã: & ſummo ueſtigia puluere ſignent.
Poſt ualido nitens ſub pondere faginus axis
Inſtrepat: & iunctos temo trahat æreus orbes

SER. Hoc quondã mõſtro: argumẽtat̃ ab exẽplo dicens: Iunonẽ œſtrũ ſe cõtra pellicẽ defendiſſe. Nota ãt eſt fabula Io Inachi filiã ab ipo qđe Ioue Iunonis aduẽtu cõuerſam eẽ ĩ uaccã: cui Iuno ĩmiſſit œſtrũ: quo toto orbe fatigata tãdẽ aliqdo uenit ad ægyptũ: & illic ĩ iſim cõuerſa ẽ. Trãſiit ãt per mare anguſtũ qđ boſphorõ ab ea appellatũ eſt: nũc helleſpõtus noĩat. Peſtẽ meditata iuuẽcæ: uel quã peſtẽ ante excogitauerat: uel meditata ĩferẽs & exercens accipiamus. Horat. Horrẽdaq; cultis Diluuiũ meditat̃ agris. i. ĩfert exercet. Nã & in ipſa meditatione exercitiũ eſt. Hũc quoq; arcebis. i. etiã hoc malũ remoue. Nã me. fer. ac. ĩſt. tũc eſt acrior: Et dicẽdo tẽpus oſtendit queadmodũ poſſit euitari. Arcebis grauido pecori. i. a grauido pecore. Nã arceo a te dicimus. Sole re. orto ſtati. Sal. Coria recẽs detracta ueluti glutino adoleſcebãt. Poſt partũ cura ĩ uitulos: mõ & de eqs & de bobus accipimus generaliter. Notas: characteres. Pecori ſummittere: admiſſarios facere. Habẽdo: ut habeat̃. Vt lucius ĩ trigeſimo: Nõnunq̃ dabit ipſa ætas: quod poſſit habẽdo. Cãpũ horrẽtem: ecbaſis poetica: ſuffecerat enim dicere Aut ſcĩdere terrã. Cætera pa. ꝑ hoc ĩtelligĩus illa oĩa q̃ dixit aĩalia domi eẽ ſeruãda. Tu quos ad ſtudiũ: locus de bobus domãdis. Viãq; ĩ. do. ĩſtitue artẽ domãdi. Mobilis æ. i. anteq̃ magnitudo uiriũ & perfecta ætas eis ſit: ante eos ĩcipe domare: mobilis flexilis. Circlos: circus eſt prĩcipale: uñ fit circulus: & ꝑ ſyncopã circlus: ſicut periclũ a piculo: ſeclũ a ſeculo. Coge gradũ conferre: ſimul incedere. Rotæ ducant̃ inanes: ſine pondere. Trahat æreus: fortis: ſic in quinto: Aerea quẽ obliquũ rota trãſiit. Horatius: Incluſã danaẽ terris aerea.

A Scaliger in Varro. de re rust. p. 207.

ANTO. Inachiæ iu. inachus apud argos prius regnauit ãnis. l. auctor Euſe. eius filia Io ab Ioue ĩ uaccã Iunõis aduẽtu cõuerſa ẽ: q̃ poſtea Iuno dono accepit: tradiditq; ſeruãdã argo paſtori ſuo: quo obtrũcato ab Mercurio irata Iuno ĩ Io oeſtrũ ĩmiſit: quo exterrita illa uſq; in ægyptũ fugit ibiq; Ioue agente ĩ humanã rediit figurã: mutatoq; noĩe iſis dicta eſt: & ab ægyptiis ꝑ dea culta. id aũt latius Oui. narrat lib. i. meta. Hunc quoq;: ultra prædicta arcenda uitãdaq;. Pecori armẽta: hic nulla ẽ Sinalœpha. Poſt partũ cura in uitulos: Var. li. ii. ca. v. ait de uitulis. Lactantes cũ matribus necubẽt: atterunt̃. n. quũ creuerint uituli: leuãdæ matres pabulo uiridi obiciẽdo ĩ pſepiis: itẽ his fere in oĩbus ſtabulis lapides ſternẽdi: aut qđ itẽ ne ungulæ putreſcant: ab equinoctio. n. auctũnali: una paſcunt̃ cũ matribus. Semeſtribus uitulis obiiciũt furfures triticeos: & farinam ordeaceã: & tenerã herbã: & ut bibãt mane: & ueſpere curant: hæc ex Varrone. Palladius itẽ de aprili ait. Hoc mẽſe uituli naſci ſolẽt quorũ matres abũdãtia pabuli iuuent̃: ut ſufficere poſſint tributo laboris: & lactis. Notas iurũt: Columella li. xii. cap. ii. loquẽs de fine aprilis ait: qđ eodẽ tempore fœtus fœcũdi pecoris ſignari oportet. Sed de Ianuario ſcribẽs circa eius finem inqt. His ẽt diebus maturi agni: & reliqui fœtus pecudũ: nec minus maiora q̃drupedia charactere ſignari debẽt. Palladius quoq; de aprili ait: Et ferotini fœtus hoc menſe ſignentur. Et quos aut pecori: & omnis cura traducitur in illos quos: & cætera intelligit autem admiſſarios futuros. Cætera paſcunt̃: Varrone teſte libro. ii. paſcuntur armenta cõmodiſſime in nemoribus: ubi uirgulta: & frons multa hyeme quum hybernãt ſecundum mare: æſtu abiguntur in montes frondoſos. Hortare: aſſueſce. Viamq; domandi: Columella libro ſeptimo: capite ſecundo ait: quod uitulos oportet: quum adhuc teneri ſunt: conſueſcere manu tractari: ad præſepia religari: ut exiguus in domitura labor eorum: & minus ſit periculi. Verum neq; ante tertium: neq; poſt quitum annum iuuencos domari placet. Cum illa ætas adhuc tenera ſit: hæc iam prædura. Viam rationem conſuetudinẽ. Inſiſte: ſtatue: frequenta: exerce. Iunge pares: cuſtodiendum ne ſtatura uel uiribus impar cum ualentiore iungatur: nam utraq; res inferiori celeriter affert exitium: uerba ſunt Columellæ. Ipſis e torquibus aptos: ipſis e torquibus: ideſt ab ipſis circulis iunge pares & cætera. Aptos autẽ e torquibus ait: quia ſeruitio aſſueti torquium: apti ad domandum effecti ſunt. Aereus: Fortis.

CHRI. In uitulos: Vt pullos dicimus Iuniores in equo aſino muloue. ac in omni uolatilium genere: ſic in boue & Elephanto uitulos dicimus. Sed & in humanæ ſpecie pullos dixerunt amatores pueros obſcœne amatos. Vnde Fabius qui ob candorem eburnus dicebatur: q; eius natis fulmine icta eſt: Iouis pullus eſt uocatus: Pullum deniq; nigrum dicimus: Hinc pullam ficum: & Iuue. pullatos proceres dixit. Vitulos quoq; de maioribus piſcibus: ut ſunt delphini: & balenæ. Qui & uitulus marinus piſcis: hos phocas appellant.

¶SER. Pubi indomitæ:hoc ad iuuẽcos tãtũ ptinet:Nã de eqs paulo poſt dicturus eſt:ut Nãq; ante domãdũ Ingẽtes tollũt aĩos.⁋ Nec ueſcas ſalicũ frondes:ſiccas:& teneras.Nã ueſcũ hoc ẽ ,pprie:uñ & aranearũ telæ ueſcæ uocant̃.⁋ Frumẽta mãu.i.ẽt farraginẽ eis dabis.⁋ Fœtæ More patrũ:fœtæ nr̃o more:neq;.n.mulgeri niſi enixæ poſſunt.antiq.n.fœtũ ,p grauido ſolebãt ponere:ut Var.ut cuius fœta feris libye:& ipſe Vir.ſcãdit:fatalis machina muros Fœta armis:& more patrũ:q lac magis ſeruabãt fœtibus:alio q accuſabat̃ auaritia eorũ:qui ſibi oẽ lac mulgebãt.⁋ Mulctraria:legit̃ & mulgariæ:ut Valg.ait:Sed nos ante caſam Tepidi mulgaria lactis:Et ſinũ uini

Interea pubi indomitæ non gramina tantum:
Nec ueſcas ſalicũ frondes uluamq; paluſtrem:
Sed frumenta manu carpes ſata:nec tibi fœtæ
More patrũ niuea ĩplebunt mulctaria uaccæ.
Sed tota in dulces conſument ubera natos.
Sin ad bella magis ſtudium: turmaſq; feroces:
Aut alphea rotis prælabi flumina Piſæ:
Et Iouis in luco currus agitare uolanteis:
Primus equi labor ẽ:an ĩmos atq; arma uidere
Bellantum lituoſq; pati:tractuq; gementem
Ferre rotam:& ſtabulo frenos audire ſonãteis.
Tũ magis atq; magis blãdis gaudere magiſtri
Laudibus:& plauſæ ſonitum ceruicis amaræ.
Atq; hæc iam primo depulſus ab ubere matris
Audiat:inq; uicem det mollibus ora capiſtris
Inualidus:etiamq; tremens etiam inſcius æui.
At tribus exactis ubi quarta acceſſerit ætas.
Carpere mox gyrũ incipiat: gradibuſq; ſonare

ceſſauimus fundere bacchi.⁋ Aut alphea rotis p̃labi flumĩa piſæ:qa ut ſupra diximus circa ea flumĩa maxime agitabat̃ curule certamẽ.⁋ Lituoſq; pati:buccinas ſonãtes audire:lituus ẽt uirga regalis q̃ſi lites diſterminãs:nã & uirga mercurii noĩat̃ litu9:& põt hic intelligi uirga q̃ domãt̃ eq ut uirgæ ſonitũ tanq̃ pcutiẽtis frequẽter audiat.⁋ Iã prĩo:nõ primo ubere:ſed iã prĩo q̃ſi unũ lege:ut ſit iã prĩo audiat depulſus abulere m̃ris.⁋ Inq; uicẽ:frenoꝝ.ſ.ne adhuc tenera ora lædant̃.⁋ Etiã inſcius æui:nõdũ habẽs ab annis fiduciã.⁋ Vbi q̃rta acceſſerit ætas.i.q̃rtus annus.Nã ætatẽ plerunq; generaliter dicimus & pro anno: pro.xxx.pro centum:pro quouis tempore.

¶PRO. Alpheus flu.eſt achaiæ piſæ oppidum qđ habuit Oenomaus.

¶ANTO. Pubi indomitæ:uitulis ĩdomitis.⁋ Nõ gramina tãtũ.Col.lib.vii.capite.iii.ſcri.quod ſi hubertas regionis uiride pabulũ ſubminiſtrat: Nemo dubitat quin id genus cibi cæteris anteponendũ ſit. Ab idibus tamẽ menſis aprilis uſq; in idus Maias uiride pabulũ recte ſectãt̃.poteſt enim in kalen. Iulias frigidioribus locis idẽ p̃ſtari a quo tẽpore in kalendis Nouẽbris:tota æſtate:& deinde autumno ſacient̃ frõde: probat̃ maxime ulmea poſt fraxinea:& ab hac populnea:ultima ſunt illignea: & q̃rna: & laurea.⁋ Veſcas frondes.i.minutas:ueſcũ enim teſte Nonio huncetiã Veſcũ
locũ afferente:minutũ:& obſcurũ notat.Feſtus inqt quod ueſcus faſtidioſus dicit̃:& pro puſillo utebant̃.⁋ Frumẽta:farraginẽ:de qua latius iam iã.⁋ Sin ad bella magis:iã ad equos trãſit.⁋ Turmas:acies eſt enim turma ,pprie equitũ:habens equites.xxxii.huic q præeſt De curio nominat̃:ut ſcri.Modeſtus.⁋ Prælabi rotis.i.iuxta decurre.⁋ Alphea flumina piſæ:Iouis olympii templũ in agro Piſano erat:ab Elide ſtadiis minus trecẽtis abſens: ante illud uero lucus agreſti ueſtitus olea ſurgebat:in quo ſtadiũ erat:ubi currule certamẽ:auctor eſt Stra.li.vii. id aũt olympicũ certamen:& equorũ & paleſtræ erat:quod Hercules Ioui patri dedicauerat:elegit autem optimum Græcie locũ ad ſtatuenda certamina cãpos.ſ.iuxta Alpheũ flumen ſitos:hæc ex Diodo.lib.v.Diximus & plura in principio huius tertii Libri.Cuncta alpheũ linquens:& cætera.⁋ Lituos:erat lituus Augurum baculus Lituus
aduncus ſine nodo:de quo latius in principio.Acro uero docet inter Tubã & Littuũ diſcrepare.Lituus enim eqtum eſt:& incuruus.Tuba autẽ peditum & directa.Litui acutus ſonus eſt :Tubæ grauis:Virgilius etiã ait: Et lituo pugnas inſignis obibat & haſta.Gellius lib.v.ſcri.qđ Tuba a ſonitu Littuus appellata eſt.⁋ Frænos audire. Tuba
Varro lib.ii.ca.vii.admonet:pullos quũ ſtent cũ matribus interdũ tractandũ:ne quũ ſint diſiuncti exterreãtur: eademq; cauſa ibi frænos ſuſpendendũ:ut oculi cõſueſcant:& uidere eorũ faciẽ:& emotu audire crepitus. Quum iam ad manus accedere cõſueuerint:interdum imponere his puerum bis:aut ter pronum:& cætera:& hoc quum fit trimus.⁋ Sunt qui dicant poſt annum:& ſex menſes equum domari poſſe:ſed melius poſt trinum: a quo tempore ſartago dari ſolet: hæc.n.purgatio maxime neceſſaria equino pecori:quod diebus decem facere oportet:nec pati ullum cibum aliũ guſtare:ab undecimo die uſq; ad decimũ quartum dãdo hordeũ quotidie addiiciendo minutatim :'quod quarto die feceris: in eo decem diebus proximis manendum. Ab eo tempore mediocriter exercendũ:& quum ſudauerit:oleo perunguendũ.⁋ Si frigus:erit in equili faciendus ignis.⁋ Depulſus ab ubere matris: docet Varro dicto loco:equinum pullum:non prius biennio confecto ab lacte remouendũ.⁋ Inq; uicem.ſ.frænorum:ne tenella ora lædantur.⁋ Inualidus iam:iamq; tremens:etiã inſcius æui.Legitur itẽ inualidus etiamq; tremens:quod non eſt abſurdum:licet us breuis ſit:nam ſæpe in hoc opere: & alibi Poeta utitur Diaſtole:quod latius in uerſilogo oſtendimus.⁋ Inſcius æui:anteq̃ uires habeat.⁋ Tribus exactis: tranſactis & præteritis tribus ætatibus.i.tribus annis:quo autem tempore.Varro id iubeat iam iam uiximus.

¶CHRI. Veſcas:Hoc nomẽ ut refert Gellius ex ue:& eſca cõpoſitũ ẽ.Et cõ ue pticula mõ augmẽtũ: modo priuationẽ afferat.Nã dicimus uehemẽtẽ a magnitudine mẽtis:& cõtra dr̃ uecors q̃ſi ſine corde : poterit ueſcũ utrunq; ſignificare.Ergo recte Gellus ait aliter Lucretiũ dicere ſalẽ ueſcũ ab intentiõe edẽdi:aliter Luciliũ ueſcũ appellare cũ edẽdi faſtidio.Quapp ueſcas frõdes.i.qbus auide ueſcunt̃ iuuẽci:Feſt.quoq; ſcri.ueſcũ faſtidioſum ſignificare:& Lucretiũ ,p edace poſuiſſe:ut nec mare q̃ impẽdet ueſco ſale falſa pereſo:priſci ue pticulã ,p re pua ponebãt.Var.oues uegrãdes fiũt:atq; imbecilles.⁋ Frumẽta:ut ordeũ:ſpelta.⁋ Sin ad bella:Equinũ genus tripti

to ponit Col.Eſt.n.generoſa materies:q̄ circo ſacriſq; certaminibus equos p̄bet:ē mularis q̄ ꝓcio fœtus ſui comparatᷣ generoſo:& uulgaris q̄ mediocres fœmīas:mareſq; ꝓgenerat.¶ Frenos:ī ſingulari frenū ē: ī plurali & freni:& frēa.¶ Blādis uocibꝰ:Māſueſcat:& uocibus & tactu magiſtri.¶ Carpe gyrū:Vt facile ī gyrū fleti aſſueſcat.

Compoſitis:ſinuetq; alterna uolumina crurū.
Sitq; laboranti ſimilis:tum curſibus auras
Prouocet.ac ꝑ aperta uolans ceu liber habenis
Aequora:uix ſumma ueſtigia ponat arena.
Qualis Hyꝑboreis Aquilo cū denſus ab oris
Incubuit:Scythiæq; hyemes atq; arida differt
Nubila:tum ſegetes altæ:campiq; natantes
Lenibus horreſcunt flabris:ſummæq; ſonorē
Dant ſiluæ:longiq; urgent ad littora fluctus.
Ille uolat ſimul arua fuga:ſimul æquora uerrēs
Hic uel ad Elæi metas:& maxima campi
Sudabit ſpatia:& ſpumas aget ore cruentas.
Belgica uel molli melius feret Eſſeda collo.
Tum demum craſſa magnū farragine corpus
Creſcere iā domitis ſinito.nanq; ante domādū
Ingentes tollent animos:prenſiq; negabunt
Verbera lenta pati:& duris parere lupatis.
Sed non ulla magis uires iuduſtria firmat:
Quā Venerē:& cæci ſtimulos auertere amo-
Siue boum ſiue ē cui gratior uſus equoꝝ. (ris.
Atq; ideo tauros procul:atq; in ſola relegant
Paſcua poſt mōtē oppoſitū:& trās flumīa lata:
Aut intus clauſos ſatura ad præſepia ſeruant.
Carpit enim uires paulatim:uritq; uidendo
Fœmīa:nec nemoꝝ patitᷣ meminiſſe: nec her-
Dulcibꝰ illa q̄dē illecebris & ſæpe ſuꝑbos (bæ.
Cornibus inter ſe ſubigit decernere amantes.

¶SER. Sitq; laborāti ſimilis:ꝑparetᷣ ad futurū laborē.¶ Qualis hyperboreis:hyperborei mōtes ſunt ſcythiæ:dicti ꝙ ſupra eos flet boreas.Dicit āt equꝰ ſic currat:ut uentus.¶ Arida nubila: ſine pluuiis.¶ Differt:diſſipat.¶ Horreſcūt:contremiſcūt. Perſius: Scis comitē horridulum trita donare lacerna.i.trementē.¶ Ille uolat.ſuētus.¶ Verrens:trahens.¶ Ad elæi metas.i.circi.Elis nāq; ciuitas eſt arcadiæ:in qua agitabatur currule certamē:& ſpecies ē ꝓ genere.¶ Spumas aget ore cruētas:quod eſt ſignū equi fortiſſimi:ſi uelut rubras egerit ſpumas.¶ Belgica eſſeda : gallicana uehicula.Nā belgæ ciuitas eſt galliæ:in q̄ huiuſcemodi uehiculi uſus reꝑtus ē.¶ Molli:domito:ut Et mollia colla reflectit.¶ Duris parere luptatis:frenis:aſperrimis.Dicta aūt lupata a lupinis dentibus: q inæq̄les ſunt:unde & eorū morſus uehemēter obeſt.¶ Cæci: latentis.¶ Amoris:cupidinis.¶ Relegant:remouent.¶ Trās flumina lata:ſcilicet ne natatus ſit facilis.¶ Videndo:dum uidetur:gerundii modus a paſſiuo.

¶PRO. Hic uel.a.e.m.e.m.cāpi:Eleus campus ſtadium olympiacū ubi equi quoq; certant.¶ Scythia: regio eſt untrionalis.¶ Belgæ:natio gallorum.

¶ANTO. Aperta æquora:campos amplos.¶ Hyꝑboreis oris:habitant hiperborei ſupra aq̄lonis flatū:dicti q̄dᷣ humanæ uitæ modum excedant: uiuendo ultra centeſimum annum:ut ſcribit Feſtus. Solinus etiam ſcribit:ꝙ hyperborei incolunt ultra aq̄lonē:apud quos mundi cardines eſſe credunt. Domus ſunt nemora uel luci:in diē uictum arbores ſubminiſtrant:diſcordiā neſciunt ægritudine non inquietantur:ad īnocentiam oībus æquale uotū.¶ Scythiæq; niues: de ſcythia late libro primo Georgicoꝝ. Mūdus:ut ad ſcythiam.Differt in diuerſas fert partes: ac pellit.¶ Nubila dum:legitur itē tum:& quū in antiquis.¶ Campiq; natantes:exundant enim ſata ob uētorum flatus.¶ Horreſcunt : contremiſcunt.¶ Longiq; urgent:legitur lōgeq; urgent.¶ Verrens:trahēs.¶ Hic: legitur & hinc in antiquis.¶ Elæi metas cāpi: Seneca in Thyeſte ait: Alpheus ſtadio notus olympico:id autem iamiam apertum eſt.¶ Metas:currendi terminos.¶ Molli collo:ideſt domito ac placido.¶ Spumas cruentas:fortiſſimi equi ſignum eſt: ſi uelut rubras egerit ſpumas.¶ Belgica eſſeda melius feret:ideſt aptior erit ad belli currus:qualibus quidem Belgici pugnaciſſimi uſi ſunt Tranſalpinam Galliam:quidam tris in partes diuiſere: Aquitanos:Belgas: Celtaſq;: Belgas nominabant Oceano confines uſq; ad hoſtia Rheni:& nonnullos rheni & alpium uicinos incolas. Ebelgis Veneti ſunt:qui aduerſus Cæſarem nauali certamine contenderunt:& ſuperati ſunt.Vniuerſa uero natio quam:hæc ætas:inquit Strabo ſuo æuo Gallicam:uel Gallaticam uocat Martis ſtudio & animorum ardet impetu : conſerendæ pugnæ alacritate impigra:ſemperq; ſpectantes in boream:aut oceano propiores conſerendis pugnis audatiores.e quibus ſummos Belgas aſſerunt eſſe per gentes quindecim diuiſos intra rhenum: ac Lygerin uergentes in oceanum Belgarum fortiſſimos Belloacos eſſe dicunt.poſt iſtos Veſſiones hæc ex Strabonis libro quarto.¶ Ferragine: de hac paulo ſuperius dictum eſt: ibi ſcilicet : Frenos audire ſonantis.¶ Lenta:flexibilia:
Lupus mollia:ſcuticæ enim & uirgæ lentæ: & molles ſunt.¶ Duris lupatis:duris frenis a lupinis dētibus dictis.Lupus
Amor autem lupatum frenum dicitur Ouidius in Tri. Et placido duros accipit ore lupos. Et Mar. Mordent Au-
Quid reaꝙ lupata cerui.¶ Cæci amo.Vis magna mentis blanduſq; animi calor Amor eſt: inquit Seneca in octauia. Eſt item amor mentis quædam paſſio ab exterioribus illata: & per ſenſus corporeos introducta cæcum uero amorem fingunt:ut aduertamus amantes ignorare quo tendant: nulla eorum eſſe iudicia: nullas rerum diſtinctiones:ſed ſola paſſione duci.Charinus autem in mercatore plauti amorem hæc cuncta uitia ſectari ſolēt: inquit Cura:ægritudo:nimia elegantia:inſomnia:erumna:error & fuga:ineptia:ſtultitia: temeritas:immodeſtia:petulentia:cupiditas:maliuolentia:deſidia:iniuria:inopia: contumelia: diſpendium: multiloquium: pauciloquium:hoc ideo ſit: q̄a nec quæ nihil attingūt ad rem:nec ſumptus uidet. Amoris item pathos latius ecloga octoua oſtendimus.Stimulos auertere:Columella libro ſeptimo: capitulo uigeſimoſeptimo ſcribit:Maxi-

me curandum eẽ uerno tempore anni:ut tam fœminis q̃ admiſſariis deſiderantibus coeundi fiat poteſtas:quoniam id præcipue armentum ſi prohibeas:libidinis extimulatur furiis. Vnde etiam ueneno inditum eſt nomẽ hyppomanes:ꝙ equinæ cupidini ſimilem mortalibus amorem accendat. Equos autem præcioſos reliquo tẽpore anni remouere oportet a fœminis ne aut cum uolent ineant:aut ſi id facere prohibentur cupidine ſolicitati noxam contrahant. Itaq; in longinqua ſpacia marem placet ablegari: uel ad præſepia contineri. ¶ Videndo:dum uidetur. ¶ Illecebris:ſuaſionibus:uoluptatibus:blandiciis:ſed in malam & bonam partem ſunt Tullius de republica libro ſexto:ſuis te oportet illecebris ipſa uirtus trahat ad uerum decus:idem pro. M. Cæ. erant apud illum illecebræ libidinum multæ:& pro Milone quis ignorat maximam illecebram eſſe peccandi impunitatis ſpem. ¶ Subigit:impellit:cogit.

¶ CHRI. Sinuet incuruet:ut pedes altius a terra tollat.

Paſcitur in magna ſilua formoſa iuuenca.
Illi alternantes multa ui prælia miſcent:
Vulneribus crebris lauit ater corpora ſanguis.
Verſaq; in obnixos urgentur cornua uaſto
Cũ gemitu:reboãt:ſiluæq;:& magnus olymp⁹.
Nec mos bellantes una ſtabulare:ſed alter
Victus abit:longeq; ignotis exulat oris
Multa gemens ignominiam: plagaſq; ſuperbi
Victoris:tum quos amiſit inultus amores.
Et ſtabula aſpectans regnis exceſſit auitis.
Ergo omnis cura uires exercet:& inter
Dura iacet Pernix inſtrato ſaxa cubili
Frondibus hirſutis:& Carice paſtus acuta.
Et tentat ſeſe:atq; iraſci in cornua diſcit
Arboris obnixus trunco:uentoſq; laceſſit
Ictibus:& ſparſa ad pugnam proludit arena.
Poſt ubi collectum robur:uireſq; receptæ:
Signa mouet:præcepſq; oblitũ fertur in hoſtẽ.
Fluctus ut in medio cœpit cum albeſcere Põto
Longius:ex altoq; ſinum trahit:utq; uolutus
Ad terras immane ſonat per ſaxa:nec ipſo
Monte minor procũbit:at ima exæſtuat unda
Vorticibus:nigramq; alte ſubiectat arenam.

¶ SER. In magna ſilua:alii ſila legunt:ut ſit mons lucaniæ:quod modo nulla neceſitas cogit:ut in æneide: Ac uelut ingẽti ſila ſũmoue taburno:ubi utrunq; ſpeciale eſt. ¶ Reboant ſiluæ: reſultant: remugiunt. Reboo autem græcum uerbum eſt. Nam apud latinos nullum uerbum eſt quod ante o finalem o habeat: excepto inchoo. Quod tamen maiores aliter ſcribebant aſpirationem interponentes duabus uocalibus: & dicebant inchoo. tria enim tantum habebant nomina:in quibus c litteram ſequeretur aſpiratio:ſepulchrum:orchus:pulcher:ex quibus pulcher tantum hodie recipit aſpirationem. ¶ Exultat: extra ſolum ſuum habitat. ¶ Aſpectans: Cicero de Catilina:Retorquet oculos profecto ſæpe ad hanc urbem: quam e ſuis manibus ereptam luget. ¶ Vires exercet:ab incultu robur acquirit. ¶ Pernix:modo perſeuerans. Horatius:Pernicis uxor apuli:& eſt tractum pernix a pernitendo. ¶ Carice acuta: herba duriſſima. ¶ Oblitum: iam ſecurum ex ante acta uictoria. ¶ Fluctus ut in medio:ſic paulatim taurus mouetur ad prælia. ¶ Immane ſonat: pro immaniter:nomen pro aduerbio.

¶ PRO. Carix:herba quæ naſcitur in paludibus.

¶ ANTO. Sylua:ſylua in antiquis ſemper legi. Decernere:certare. ¶ Lauit:a lauo lauis præſens eſt lauit autem inficit:deturpat. ¶ Obnoxios: contrapoſitos: contranitentes. ¶ Reboant: reſultant per echo: ſcilicet Magnus olympus:mons eſt Theſſaliæ qui excellenti uertice tantus attollitur: ut tegmina eius cælum accolæ uocent ara eſt ĩ cacumine Ioui dicata:cuius altaribus ſi qua de extis inferuntur nec diſſlantur uentoſis ſpiritibus:nec pluuis diluuntur: Sed uoluẽte altero anno:cuiuſmodi relicta fuerint: eiuſmodi: reperiuntur:litteræ in cinere ſcriptæ ad alteram anni cerimoniam permanent: hæc Solinus:capitulo octauo. ¶ Multa:pro multum. ¶ Ignominiam:eſt enim hæc nominis nota:atq; macula. ¶ Aſpectans: ex patho: & affectione ideſt. ¶ Pernix:perſeuerans. ¶ Carice:herba paluſtri:teſte Probo. ¶ Obnixus:incumbens:obluctans. ¶ Laceſſit:prouocat:affligit:lacerat. ¶ Proludit:imaginem quandam ueri ludi:& certaminis agit. ¶ Vireſq; receptæ: legitur & referte. ¶ Signa pugnandi ſcilicet:unde a mari ſumpſit Metaphoram:nam quum mare in medio albeſcit:ſpumas agens:ac paulatim undas eleuat:inde exæſtuat maxime: Sic taurus paulatim ſigna bellandi mouens in hoſtem hoſtea irruit. ¶ Procumbit:Decidit.

¶ CHRI. Lauit:præſentis temporis eſt. Erat enim apud priſcos lauo lauas & lauo lauis. Plautus in Pſeu. Geſtans tabellas eas lachrymis lauis. ¶ Ater:Quia q̃ primum uenas egreditur contabeſcens nigreſcit: uel quia in tauro ſanguis melenconicus eſt deſcriptio autẽ huius certaminis: ac deinde frugæ:& poſtremo reuerſionis ad ultionem uerbis a militia humana tranſlatis uehementer illuſtratur. ¶ Aſpectans: ex quare exprimitur deſiderium. ¶ Ignominiã. p. magnum oportebat eſſe dolorem in eo qui præter ignominiã: ꝙ uictus eſſet: etiam graue damnum uulnerum reportaret:ſuper omnia autem intolerabilis uidetur ſuperbia uictoris. ¶ Regnis auitis durum eſt exulare:durius ex antiqua patria:duriſſimum inde uel ubi maiores ſui non uinci:ſed regnare conſueuerant. Omnia autem quæ hic de certamine:& fuga uicti:& de corpore reficiendi:ac de reditu & de ultione uera eſſe peribent:Qui de re paſtoria ſcribunt. Magno autem ingenio poeta naturam animantium exprimit:ut in ſecundis rebus obturpeſcant:in aduerſis autem magis: magiſq; excitentur:ut ſæpiſſime uictores a uictis uincantur. Cum alteri ſecordiæ:ignauiæq; ſe dedant & fortunæ ſucceſſu elati a nullo ſibi noceri poſſe putent. Alteri urgentibus rebus aſperis nihil in auſum nihil intentatum relinquant.

Oē adeo genus in terris:hominūq;: ferarumq;
Et genus æquoreū:pecudes: pictæq; uolucres
In furias:ignemq; ruunt:amor omnibus idem.
Tempore non alio catulorum oblita Leæna
Sæuior errauit campis:nec funera uolgo
Tam multa informes Vrſi ſtragemq; dedere
Per ſiluas:tūc ſæuos Aper:tūc peſſima Tigris.
Heu male tunc Libyæ ſolis erratur in agris.
Nonne uides ut tota tremor pertentet equorū
Corpora: ſi tantum notas odor attulit auras?
Ac neq; eos iā frena uirum:neq; uerbera ſæua:
Nō ſcopuli:rupeſq; cauæ:atq; obiecta retardāt
Flumina: correptoſq; unda torquentia mōtes.
Ipſe ruit:denteſq; ſabellicus exacuit Sus:
Et pede ꝓſubigit terram: fricat arbore coſtas:
Atq; hic:atq; illic :hūeroſq; ad uulnera durat.
Quid iuuenis:magnū cui uerſat ī oſſibus ignē
Durus amor? nempe abruptis turbata ꝓcellis

¶SER. Amor omnibus idē.i.in uno quoq; genere unus eſt amor.i.ſimilis:ut puta in lupis unus eſt amor.i.ſimilis.Itē in equis:aliiſq; omnibus ꝓ qualitate generis ſui.ſicut alibi ait:Sopor ſuus occupat artus.i.ipſis aptus. Nā in omnibus animalibus nō eſt amor unus atq; idē:ſed in ſingulis generibus pro qualitate naturæ.¶Oblita catulorū leæna:cauſa.ſ.nimii amaris.Leæna autē græcum eſt:ſicut dracæna.Nā nos hic & hæc leo dicimus.lea nāq; uſurpatum eſt:quia in o exeuntia fœminina ex ſe nō faciūt:ut fullo:latro:leo.¶In formes urſi:uel magni: uel quia tēpore quo naſcunt̃ carent forma.dicit̃ enim quædā caro naſci:q̄ mater lambendo in mēbra cōponit. ¶Solis:deſertis.libyæ āt in aruis ſerpentibus plenis. ¶Vt tota tremor pertētet equorum Corpora:ſignatis ſermonibus utitur ad uim amoris exaggerandā: dicens & tota corpora & ꝑtentet.i.penitus tētet: quū dicat leuē odorem equaꝝ.¶Si tantū notas odor attulit auras:hypallage ē:proſi auræ notum odorē apportauerint.¶Frena uirū: uirorum fortium.¶Rupeſq; cauæ:ad illud reſpicit quod ſupra poſuit: Poſt montē oppoſitum:& trās flumina lata.¶Sabellicus ſus:ſabinus.& eſt ſpecies ꝓ genere.dicit aūt ſuem domeſticum:quē cicurē uocāt.nā de apris ſupra ait:Tūc ſæuus aper.hoc.n.uult probare nō tantū feras: ſed ēt māſueta animalia amore in furorē moueri.¶Et ꝓſubigit terrā.i.fodit:& pedibus impellit alternis: qđ pugnaturi ſues facere cōſueuerūt ad acquirēdum robur unde ēt latera & coſtas terētes durāt ea in futura certamīa.¶Hinc atq; hinc:& ad pedū motū & ad attritionē coſtarū.¶Quid iuuenis:ne forte occurrat illa aīalia carere rōne:dicit ēt grauius hoīes in amorē cōmoueri.fabula talis eſt.Leander abydenus & Hero Seſtias fuerūt inuicē ſe amātes.Sed Leāder ad Hero noctu ire cōſueuerat ꝑ fretū helleſpōticū:qđ Seſtō & Abydō ciuitates interfluit:quū igitur iuuenis oppreſſi tempeſtate cadauer ad puellam delatum fuiſſet:illa præcipitauit ſe e turri.

¶PRO. Sabelli:gens eſt Italiæ cōiuncta mari:ubi maxima copia aprorum eſt.

¶ANTO. Adeo:certe.¶Amor omnibus idē.i.eodē mō ſæuus:& uehemens.¶Leæna:Magna leænis libido
Leones coitus:& ob hoc maribus ira.Coitū ſentit in adultera leo: totaq; ui cōſurgit in pœnā:quū ꝓ catulis fœta dimicat oculorū aciē tradit̃ defigere in terrā:ne uenabula expaueſcat Pli.lib.viii.capi.xv.¶Vulgo: paſſim.¶Informes
Vrſi urſi:eorū coitus hyemis initio ambobus cubātibus cōplexiſq; pariūt trigeſimo die:ac plurimū q nos:hi ſunt cādida:informiſq; caro paulo muribus maior:ſine oculis: ſine pilo: ungues tātū ꝓminēt:hanc lābendo paulatim figurāt:idē li.viii.¶Tigris:de tigribus uideto ecloga qnta.¶Heu male tūc libyæ ſolis errat̃ ī agris.i.deſertis.hoc aūt ꝓpter uarias feras dixit poeta:Nā ut ſcri.Stra.li.xvii.multa libyæ loca:q̄ habitari poſſent:nō habitant̃ ꝓpter feras:maximaq; mediterranea pars: & regio circa oceanū deſerta eſt:Multū quoq; torrida zona occupat.¶Torquentiæ:uoluētia.¶Montes:ingentes lapides:ꝓpter quod oſtēdit equorū furorē:cū flumina ēt rapidiſſima tranent.¶Sabellicus ſus:ſpecies eſt pro genere.Sed de ſabellis uideto latius li.ii.Geor.Pubemq; ſabellā.Suilli tamē pecoris admiſura a Fauonio ad æquinoctiū uernū implet̃ uno coitu.Pli.lib.viii.& Var.lib.ii.capi.iiii. plurima. ¶Proſubigit:effudit.Humeros durat in luto uolutatio ſuibus gratiſſima:ut ſcri.Plini.& Collumella libro.viii. ¶Quid:iuuēis:agit ſupple.¶Nocte natat: alluſio eſt ad Leandrū.is autem apud Oui.ad Hero ſuam ſcribens:ſic ait:nox erat incipiens(Namq; eſt meminiſſe uoluptas)Quum foribus patriis egrediebar amans.Nec mora depoſito pariter cum ueſte timore:lactabam liquido brachia lenta mari.

¶CHRI. Omne adeo:Oſtendit quam uehemens ſit amoris perturbatio. Quæ quidem omni amantium generis communis ſit:ut tota tremor pertentet equorum corpora.¶Ex ui:ſcilicet amoris.Ariſtoteles enim li. de animalibus:affirmat equum ſalatiorem eſſe reliquis animalibus:homine excepto.Ipſumq; inire omni tempore & dum uiuit.Quin & equæ ſicut mulieres etiam fœtæ coitum patiuntur. Cætera marem fugiunt: niſi q̄ ſuperfœtant ut lepores.Equæ ſocietate coniunctæ:ſi equa ſocia moriatur pullum ſuum nutriunt. Sunt adeo prolis cupide:ut ſæpe ſteriles auferant pullos a matribus:quos tueantur:ſed lacte carentes deprauant:quos diligunt ait Ariſtoteles.Equæ potiſſimum ex fœminis libidine accenduntur:equiuntq;.Vnde & mulieres libidinoſiores equire dicimus.¶Quid iuuenis:Leandrū abidenū intelligit.Hoc exemplo docet tantā eſſe uim amoris:ut ēt in quo rō eſt illi repugnare nō poſſit Fabulā hanc deſcribit.Muſeus græcus poeta.¶Quid lyn. Nō idē ſunt lynces:& ceruarii lupi:ut multi crediderunt.Nā Pli.cū de lupis tractet ait:ſunt in eo genere: q ceruarii dicant̃:qualē e Gallia in Pompei magni harena ſpectatū diximus.Huic q̄uis infame mādēti:ſi reſpexerit obliuionē cibi ſurrepere aiunt:digreſſiq; q̄rere aliū.Lyncū aūt humor ita redditus ubi gignunt̃ glaciatus areſcit̃ ī gemmas carbūculis ſimiles:& igneo colore fulgētes dureſcit.norunt hæc lynces:& inuidentes urinā terra tegūt:ſed eo celerius ſolidatur.lyncas uulgo frequentes in æthiopia gigni ait Plinius & multa alia monſtroſa animalia.

SER. Porta tonat cæli:aer nubib9 plenus:p quē iter ē ad cælū. Miſeri parētes.i.amor parētū. Imbelles: licet ſint ībelles:tñ mouent̄ ad pliū. Furor ē īſignis eqrū:notabilis & pcipuus. Potniades:potnia ciuitas ē: de q̄ fuit Glaucus:q quū ſacra Veneris ſpneret:illa irata eq bus eius īmiſit furoré:qbus utebat̄ ad currū:& eū morſibus dilacerauerūt.Ordo āt talis ē:Quo tépore Glauci mēbra malis abſumpſerūt Potniades q̄drigæ:hoc aūt iō fingitur: q eis furoré Vēus immiſerit:qa dilaniatus ē Glaucus:effrenatis nimia cupidīe eqbus:quū eas cohiberet a coitu:ut eſſent ueolciores. Trans gargara: tranſq; ſonanté Aſcaniū:gargara pro quibuſlibet montibus: ſicut Aſcanium :pro quibuſlibet fluminibus poſuit: quod & ſequentia īdicant. Superant montes & flumina tranāt:ore omnis uerſæ in zephyrum:hoc etiā Var.dicit ī Hiſpāia ulteriore uerno tēpore eqs nimio ardore cōmotas cōtra frigidiores uētos ora pateface re ad ſedādū caloré:& eas exīde cōcipere & edere pullos: licet ueloces diu tñ minīe duraturos. Nā breuis ad modū uitæ ſunt. Exceptāt: frequenter accipiūt. Caurū:p coꝝ ſicut ſaurex p ſorex:caulis p colis.

Nocte natat cæca ſerus freta:quē ſuper ingens
Porta tonat Cæli:& ſcopulis illiſa reclamant
Aequora:nec miſeri poſſunt reuocare parētes:
Nec moritura ſuper crudeli funere uirgo:
Quid Lynces Bacchi uariæ? & gen9 acre Lu(poꝝ?
Atq; canū? qd q ībelles dant plia ceruí?
Scilicet ante omneis furor eſt inſignis equarū:
Et mentem Venus ipſa dedit: quo tpe Glauci
Potniades malis mēbra abſumpſere q̄drigæ.
Illas ducit amor trans Gargara :tranſq; ſonātē
Aſcanium:ſuperant montes:& flumina tranāt.
Continuoq; auidis ubi ſubdita flāma medullis
Vere magis(quia uere calor redit oſſibus)illæ
Ore oēs uerſæ in Zephyrū ſtāt rupibus altis:
Exceptantq; leueis auras:& ſæpe ſine ullis
Coniugiis uento grauidæ(mirabile dictu)
Saxa per & ſcopulos:& depreſſas conualles
Diffugiunt:non Eure tuos:neq; Solis ad ortus.
In Boreā:caurūq; : aut unde nigerrimus auſter
Naſcitur:& pluuio contriſtat frigore Cælum.

PRO. Quo tempore.g.potniades malis.m.abs.q.Potnia urbs eſt bœotiæ:ubi Glaucus Siſyphi filius:& Meropes: ut Aſclepiades in tragodumenon li.primo ait:habuit equas:qs adſueuerat humana carne alere:quo cupidius in hoſtem irruerent: & pernicioſius.Ipſum autem quum alimenta defeciſſent:deuorauerūt in ludis funebribus Peliæ. Quidā āt has eqs Diom.fuiſſe:qs He.ad Euryſthea pduxerit:& ab Euryſteo & Siſypho diſtractas:eūq; filio ſuo ddiſſe.

ANTO. Freta:Helleſpontum intelligit de quo Solinus capitulo decimo inquit.Ille autem magnus helleſpontus ſtringitur in ſtadia ſeptem : quibus ab europa Aſiaticam plagam uindicat:hic quoq; urbes duæ: Abydos aſiæ:& Seſtos europæ Leander autem abydo diſcedens Seſton per helleſpōtum ad hero nauigabat.Hinc ait:ipſa.Quid referā quoties do ueſtibus oſcula:qs tu helle ſpōtiacas ponis iturus aqs.Porta tonat cæli:ianum quidam ſolem demōſtrare uolunt(ut ſcribit Macr.li.ſat.i.)& ideo geminū q̄ſi utriuſq; ianuæ cæleſtis potentem: qui exoriens aperiat: diem :occidens claudat.Et apud Ouidius libro primo faſt.ipſe Ianus ait:Præſideo foribus cæli cum mitibus horis:Et redit officio Iuppiter ipſe meo.Porta itaq; cæli duplex eſt oriens:& occidens:de quibus libro primo geor. ſic ait Maro:at boreæ de parte trucis quum fulminat:& cum euriq;:zephyriq; tonat domus: omnia plenis Rura notant foſſis. Illiſa: īpulſa. Moritura uirgo:Hero Leandro ſcribens ait:Si tibi nō parcis:dilectæ parce puellæ.Quæ nunquam niſi te ſoſpite ſoſpes erit: Lynces bacchi:uideto ecloga quīta in illo uerſu daphnis: & armenias:coeunt autem lynces auerſi:ut camelli:leones:elephanti:tigres.auctor eſt Solinus. Genus acre luporum: coeunt lupi toto āno nō āplius dies.xii.ut Soli.& Pli.ſcri. Atq; canū:canū iuxta ad pariedū annua ætas: gerūt ī utero ſexagēis diebus:gignūt cæcos:nec ulli pter hoīem memoria maior:Pli li.viii. Quid:ordo ē:qd ceruí ībelles:q̄ plia dāt:uel q p &. Ceruí: a cōceptu ſepāt ſe ceruæ:at mares relicti rabie libidinis ſæuiūt: aīal ē ſimplex & oīum reꝝ miraculo ſtupēs.Pli.li.viii. Furor eqrū:uideto paulo ſupius ibi:ſtimulos auerter amoris:qd ex Col. dixeri. Mēté uoluptaté:& appetitū libidinis. Potniades:nō lōge thebis:ī bœotia.ſicé & fons Dyrce & potnia:ī qbus obuenere:q de potniado glauco fabulæ uulgant:illū potniades diſcerpſerīt eq: Stra.ſcri.li.ix. Pro.uero iqt: q potnia urbs ē bœotiæ:ubi Glaucus Siſyphi filius:& meropes uti aſclæpiades li.i.ait:habuit eqs: qs aſſueuerat hūana carne alere:quo cupidi9 ī hoſté irruerét īpum āt cū alimēta defeciſſent deuorauerūt:ī ludis funebrib9 peliæ. Quadrigæ:de iis uideto ſupi9 ī li.i.geor. Gargara:de iis ité uideto li.i.geo.Mirāt̄ gargara meſſes. Aſcaniū:Stra.li.xiiii.ſcri.aſcaniū fluuiū ex Aſcanio Myſiæ lacu.defluere. Verſæ ī zephyrū: ī fœtura res īcredibilis ē ī Hiſpāia:ſed ē uera:q ī Luſitania ad Oceanū q̄dā e uēto certo tpe cōcipiūt eq:ut hic gallinæ quoq; ſolēt q̄rū oua hipenemia appellāt:ſed ex iis q nati pulli nō plus trieniū uiuūt hæc Var.li.ii.ca.i.Colu.quoq; li.vii.c.xxv.ait:Notiſſimū ét eē ī ſacro mōte hiſpāiæ : q pcurrit ī occidēté iuxta Oceanū:frequēter eqs ſine coitu uētū ptuliſſe:fœtuq; edocaſſe : q tamē īutilis eſt : q trienio priuſq̄ adoleſcat:morte abſumit. Caurumq;:Fauonius q ab græcis zephyrus dr̄ ab occaſu æqnoctiali flat.corus uero q argeſtes aliter ab occaſu ſolſtitiali. Pli.li.ii.ca.xlix. grādies ſeptētrio īportat:& corus:ſiccus ē corus pterq̄ deſinēs:antea caurus dictus ē : ut aiūt. Auſter: de hoc ſupius.Hinc ex furor libidinis. Hippomāes: ſcri.Pli.li.viii.eqs amoris ī naſci ueneficiū:Hippō.appellatū.ī frōte:ī caricæ magnitudīe color nigro:qd ſtati edito ptu deuorat fœta:aut ptū ad hubera ñ admittit:ſiqs p̄reptū hēat.dr̄ āt ab hippō.i.equoꝝ:& māia furia:īſāia.Eſt ité hippō.uirus ſtilans:ab īguīe eq libidinis furore extimulatæ:ut hic ét appet.

CHRI. Vento gra.Cōſtat in luſitania circa Lixiponē urbē: & Tagum amnem eqs fauonio flante obuerſas animalem concipere ſpiritū:idq; partum fieri:& gigni pnaciſſimū ita:ſed triennium uitæ non excedere ait Pli.

Ianus

vim, impetum. Horat. ep. viii. lib. 2. vertis, quae timido quoque possent addere mentem (audaciam fortitudinem)

Hinc demũ Hippomanes:uero qđ noie dicũt
Paſtores:lentum diſtilat ab inguine uirus.
Hippomães quod ſæpe malæ legere nouercæ:
Miſcueruntq; herbas:& non innoxia uerba.
Sed fugit interea:fugit irreparabile Tempus:
Singula dum capti circum uectamur amore.
Hoc ſatis armentis ſuperat pars altera curæ
Lanigeros agitare greges:hirtaſq; capellas.
Hinc labor:hinc laudem fortes ſperate coloni.
Nec ſum animi dubius uerbis ea uicere magnũ
Quã ſit:& anguſtis hũc addere rebus honorẽ.
Sed me Parnaſſi deſerta per ardua dulcis
Raptat amor:iuuat ire iugis qua nulla priorũ
Caſtaliam molli diuertitur orbita cliuo.
Nunc uenerãda Pales:magno nũc ore ſonãdũ.
Incipiens ſtabulis edico in mollibus herbam
Carpere oues:dũ mox frondoſa reducit᷑ æſtas.
Et multa duram ſtipula:filicumq; maniplis
Sternere ſupter humũ:glacies ne frigida lædat

¶SER. Hĩc demũ hippomães:Scit lectũ eẽ apud Heſiodũ herbã eẽ q̃ndã:q̃ hippomães uocatur:q̃ſi ἱππου μανια.ſi.n.eã cõederit eq furorẽ patiunt᷑:unde nũc adiecit Vero qđ nomĩe dñt.Nã uult illã herbã abuſiue hippomães dictã ab equorũ furore & ĩſania:quũ poſſint eq furere:& alia q̃cunq; ratiõe. Re uera ãt hippomanes dicit eẽ uirus defluẽs ex eq̃rũ ĩguinibus quo tpe ferunt᷑ amoris furore & ĩſania ut ſit hippomães uirus natũ ἀπο της μανιας της ἱππου.¶Lẽtũ uirus:uiſcidũ:glutile.Theocritus ãt herbã dicit naſci ĩ Arcadia:q̃ guſtata eq ĩ libidinẽ ardeſcũt.& Theophra.Carũculũ ĩ frõte eq.¶Miſcuerũtq; herbas:exprimit augmẽtũ malitiæ nouercaꝝ:q̃ uirus herbis & cãtibus herbaꝝ augmẽtãt uenena.
¶Singula dũ capti:dũ ſpeciati ſingula deſcribimus.
¶Hirtaſq; capellas:ſetoſas:ut Hirſutũq; ſupcilium.
¶Hĩc labor:ad tuẽda ĩbecilliora aĩalia.¶Et anguſtis hũc addere rebus honorẽ.i.hũilẽ materiã alto ſermone decorar᷑.Sic illud ĩ q̃rto ẽ:In tẽui labor:at tẽuis nõ gloria.¶Sed me parnaſſi deſerta ꝑ ardua:ꝑ parnaſſi ardua heliconẽ & citheronẽ mõtes muſis dicatos ſignificat:& hoc dicit ſcribẽdi amor rapit me ad opus arduũ:& antea nullo deſcriptũ:qđ ꝑ ꝑiphraſim:& allegoriã poeticã ĩdicat.¶Iugis:per iuga.¶Qua nulla priorum:ideſt diſpono ire ad fontem caſtaliam:per eam uiam per quam nullus ante egit orbitam ſuã. Ordo autem eſt Qua nulla priorum orbita caſtaliã diuertitur.¶Molli cliuo:ideſt facili itinere:& deſcenſione:hic autem locus totus de Lucre. tranſlatus eſt.
¶Nunc ueneranda pales:ideſt dea pabuli inuocanda nunc maxime.¶Stabulis in mollibus:clementioribus:& aeris temperati:uel propter plagam auſtralem:uel ꝓpter ſuppoſitas herbas animalibus.¶Frõdoſa reducit᷑ æſtas:ideſt donec uernum tempus adueniat.Nã ut ẽt in prĩo dixĩus:uer & æſtas ſicut hyemes:& autũnus unũ fuerũt ſcđum rationẽ hẽiſperii.
¶PRO. Hippomães qđ.ſ.m.l.n.Hippomães nũc ſignificat id qđ ex ĩguinibus defluit eq̃ꝝ:qđ datũ amatoriũ & furorẽ facit:ſi aut ĩtẽpeſtiuum ẽ:aut excedit modũ.Theocrit⁹ herbã eẽ dicit:quã eq ſi guſtauerit efferant᷑.¶Caſtaliã:Caſtalius fons ẽ delphis in Apollinis oraculo q adiuit ipſã arã Dei:dictus a caſtalio delphici Appollinis filii nepotis Neptuni.Apollo autem dicitur muſigetes:quia muſis ſacrum exiſtimetur:ut Lutatius in primo communis hiſtoriæ ait:qui deorum curam egerat.
¶ANTO. Legere nouercæ.Iuue.itẽ ſat.vi.hippomães:carmẽq; loq̃r:coctũq; uenenũ:Priuignoq; datũ. Fugit irreparabile tẽpus.Oui.quoq; li.iii.de arte ĩq̃t:Ludite eũt ãni more fluẽtis aq̃.Nec q̃ ꝑteriit iterũ reuocabit᷑ unda:Nec q̃ ꝑteriit hora redire ꝑõt.Et Seneca ad Luciliũ:epiſtola prĩa ait.Oĩa mi Lucili aliena ſunt:tꝑs tãtũ nr̃um eſt.
¶Capti amore:ducti uoluptate:& oblectatiõe.¶Hĩc:e gregibus.¶Labor:ſubit.ſ.ac ſeq̃t᷑.¶Verbis uĩcere:laudibus extollere:ẽ.n.difficile minima laudibus oſtẽdere maxĩa:qđ q exequunt᷑ ꝓbãdi ſunt hic ait li.ſequẽti de apibus:ĩ tenui labor:at tenuis nõ gloria.¶Parnaſſi ardua deſerta:Parnaſſus mõs ẽ Phocidis:q uniuerſus cõſecratus
Parnaſſus
exiſtit:eſtq; ĩ eo rupes q̃dã ꝑrupta frundoſã reliq̃ẽs uallẽ:q̃ rupes Cyrphis uocat᷑:ſaxea ẽ:& nubib⁹ pulſat᷑:Stra.
Cyrphis
li.ix.¶Sed me parnaſſi:ſenſus ẽ:q̃uis difficile ſit anguſta laudib⁹ extollere:attamẽ iuuat eũ ductũ amore gloriæ talia exeq:& Parnaſſũ aſcẽdere ꝑ aliã uiã:q̃ alii uates aſcẽderĩt:hoc ẽ ſcribẽdo q̃ ab aliis ñ ita tractata fuerãt.¶Iugis
Orbita
ꝑ iuga.i.cacumia ꝑnaſſi.¶Qua:uia ſupple.¶Orbita.i.iter uel curſ⁹:ẽ.n.orbita ꝓprie ueſtigiũ rotæ:ab orbe dicta.
Caſtalia
¶Diuertit᷑:uoluit᷑:tẽdit.¶Molli cli.facili aſcẽſu.¶Caſtaliã:caſtalia fons ẽ ĩ ꝑnaſſo:ad fines cui⁹ fõtis delphi urbs
Delphi
locata erat Strabõis tꝑe:ut ipſe docet.li.ix.Prob.ait:qđ caſtalius fons ẽ delphis ĩ appollinis oraculo:q abluit ipſam arã dei.¶Magno ore:res.n.minime extollẽde ſunt.¶Stabulis ĩ mollibus.i.mitibus & tẽperatis:nõ frigidis:Hĩc Var.li.ii.ca.ii.ait:de ouibus:Primũ ꝓuidẽdũ:ut totũ annũ recte paſcant᷑ ĩtus:& foris ſtabula idoneo loco:ut ſint nec uẽtoſa:q̃ ſpectẽt magis ad oriẽtẽ:q̃ ad meridianũ tꝑs:ubi ſtẽt ſolũt oportet eẽ eruderatũ & ꝓcliuũ:ut euerri facile poſſit:ac fieri puꝝ:nõ.n.ſolũ huligo lanã corrũpit ouiũ:ſed ẽt ungulas:ac ſcabras fieri cogit quum aliquot dies ſteterũt:ſubiicer᷑ oportet uirgulta alia:quo molli⁹ req̃eſcãt:purioreſq; ſint:libẽtius.n.ita paſcunt᷑:faciẽdũq; ſepta ſecreta ab aliis:quo enitentes ſecludere poſſis:itẽ quo corpore ægro:hæc magis ad uilaticos greges animaduertẽda:cõtra illa:quæ in ſaltibus paſcuntur:& a tectis abſunt longe:portant ſecum crates:aut rætia:quibus cohortes in ſolitudine faciant.¶Frondoſa æſtas:non uer intelligit:ſed æſtatem ipſam quæ quidem ĩcipit.vii.idus maii.Ver autem .vii.idus februarii quo tempore etiam niues & frigore uigere ſolent:unde & Varro dicto libro ait:ꝙ ſibi greges in Apulia hibernabant:qui in rheatinis montibus æſtiuabant.¶Molle:debile.
¶CHRI. Hippomanes:ait Ariſt.eq̃s cũ eq̃unt relictis ſociis ex aduerſo aq̃lonis:aut auſtri currere:nec quemq̃ appropinq̃re ſibi pati:donec uel defatigatæ cõſiſtãt:uel ad marẽ ꝑueniãt:tumq; aliq̄d emittere ꝙ hippomenes appellat᷑:eodẽ:quo illud ꝙ naſcitur noĩe.Tale autẽ hoc eſt:q̃le illud ſuis:ꝙ apriã uocat:ſed hoc ꝑcipue ad amoris beneficia petitur.Equarũ libido eodem Ariſto.teſte tonſa iuba extinguit᷑.Pli.ãt ſcri.& ſane eq̃s amoris inaſci ue

neficiũ Hippomenes appellatum in fronte caricæ magnitudine colore nigro:quod ſtatim edito partu deuorat fœta:Aut ſi præreptũ ſit:partũ ad ubera non admittit.¶ Caſtaliá:a Caſtalio filio Apollinis fons eſt muſis ſacer.

Molle pecus:ſcabieq; ferat:turpeſq; podagras.
Poſt hinc digreſſus iubeo frondentia Capris
Arbuta ſufficere:& fluuios Præbere recentes.
Et ſtabula a uentis hiberno opponere Soli
Ad medium conuerſa diem:cum frigidus olim
Iam cadit:extremoq; irrorat Aquarius anno.
Hæc quoq; non cura nobis leuiore tuenda:
Nec minor uſus erit:q̃uis mileſia magno
Vellera mutentur tyrios incocta rubores.
Denſior hinc ſoboles:hinc largi copia lactis.
Quã magis exhauſto ſpũauerit uberẽ mulctra

¶SER. Turpeſq; podagras:reſpexit ad curã:q̃ ſine pánis & medicaminib⁹ ſordidis nõ fit.¶ Poſt hĩc: quum hoc feceris:& poſt hĩc unũ uacat:ſicut Prim⁹ ibi ante oẽs.¶ Fluuios p̃bere recẽtes.i.aquã ſtatĩ hauſtã.Nã ſi pigrã potauerint:morbũ ſtatĩ ꝯtrahũt.¶ Stabula a uẽtis: figurate.ſ.uẽtos nõ pferẽtia.¶ Hiberno ſoli.i.cõtra plagã meridianã:p quã ſol currit per hyemẽ:qd' explanat dicẽs:Ad mediũ cõuerſa diẽ.¶ Iã cadit Aq̃rius:mẽſe Ianuario:cadit.i.occidit occaſu.ſ.heliaco:q cũ oriat' Coſmice cũ ſole:tamẽ occidit helice: qm̃ a nobis uideri nõ poſſũt ſigna cũ ſole oriẽtia:qd' nũc Virg.ait:Iã frigidus Aq̃rius cadit:Aq̃riũ ãt multi Ganimedẽ eẽ uolũt.¶ Extremo ãno.i.mẽſe Ianuario:q ẽ penultimus.Nã ut ẽt ĩ prĩo dixĩus: Vt primis extẽplo a mẽſib⁹ anni:Martio mẽſe ĩchoabat annus apud maiores:Ergo extremo anno dicit extrẽa parte anni.¶ Hæc quoq; nõ cura:quum de capellis loq̃t' figurate neutro uſus ẽ gñe:nã ĩtegrũ erat:Hæ quoq; nõ cura nobis leuiore tuẽdæ.Sãe pite:qm̃ ſcit planã eẽ ouiũ utilitatẽ:eã p̃terit:& exaggerat meritũ capellarũ:ut dictis ĩ lucẽ ꝓmat rẽ p ſe mĩus patẽtẽ.¶ Mileſia magno Vellera mutent':lanæ p̃cioſiſſimæ:nã miletus ciuitas ẽ aſiæ:ubi tĩgunt' lanæ optĩæ.Ipſe ĩ q̃rto Mileſia uellera nymphæ Carpebãt.Ci.in uerrẽ:Quid a mileſiis lanæ ſuſtulerit.Magno autẽ mutent':ingenti p̃cio cõparent'.Nam apud maiores:omne mercimonium in pmutatione conſtabat:quod & Caius homerico confirmat exemplo. ¶ Tyrios incocta rubores:figurare:ideſt quæ coquendo tyrium traxit ruborem: ideſt migrauit in purpuram. ¶ Denſior hinc ſoboles: binos enim pariunt capellæ plerunq;.¶ Mulctra:uas in quo lac præmitur.

¶PRO. Aquarius:hyemem:& piſces fiunt ab eis.Ver incipit:hæc eſt Ariete.

¶ANTO. Turpeſq; podagras:turpes efficiẽtes.Podagra ãt cõponit' a podos.i.pedis & agra captura aut:præda:agria uero dolor dr.Põit' itẽ podagra q̃ndoq; ꝓ laq̃o ſeu pedica q; podas.i.pedes:agreuei.i.capit.¶ Frõdẽtia arbuta:cap̃ potius ſylueſtribus delectant' ſaltibus q̃ pratis:ſtudioſe.n.de agreſtib⁹ fruticib⁹ paſcunt':atq; ĩ locis cultis uirgulta carpũt:itaq; a carpẽdo cap̃ nominata:ſic Var.ſcri.li.ii.ca.iii.Meminit & ſimilia fere Colu.li.vii.de capris.¶ Stabula a uẽtis.ſ.remota ſtabulat' caprinũ pec⁹ melius ad hibernos exortus Caprile ãt lapide:aut teſta ſubſterni oportet:quomĩus ſit uliginoſũ ac lutulẽtũ:foris quum ẽ pnoctãdũ:ſubſternimus uirgultis ne oblinãtur Var.li.ii.Aq̃rius .xvii.kalẽ.februarii ſol ĩ aq̃riũ trãſit &.xv.kalen.februarii aq̃rius ĩcipit oriri:uẽtus aphricus tẽpeſtatẽ ſignificat.Nonis febru.mediæ ptes aq̃rii oriunt' uẽtoſa tẽpeſtas.Quĩtodecĩo kalẽ.Martii ſol ĩ piſces trãſitũ facit:hĩc occidit aq̃rius:auctor Colu.li.xii.ca.ii. Quum frigidus olĩ : ordo ẽ quum olĩ frigidus iã cadit:quum.n. occidit nõ ita frigidus eẽ uidet':ẽ ãt aq̃rius frigidus & hyemalis:ut ẽt aſſerit Ptolemeus li.i. q̃tuor partiũ hĩc Sat. aſignatus.¶ Extrẽo anno.ii.illoꝝ opinionẽ locatus ẽ:q annũ a Martio ĩcipiebat:hoc.n.pacto aq̃rius & piſces ĩ extrẽo anno eẽ uident':Olĩ uero aq̃rius & piſces unũ ſydus erãt:ut ſcorpius & libra:uel aq̃riũ ultimũ ait:qa uer piſcib⁹ ĩcipit ĩ prĩo mobili:de quo ẽt Mãilius.¶ Hæc quoq; caprina:uidelicet pecora.¶ Vſus:utilitas.¶ Mileſia uellera: miletos Ioniæ caput Cadmi olĩ domus:ſed eius q primus ĩuenit ꝓſæ oratiõis diſciplinã:Soli.au.ca.xxxvii. Stra.uero li.xiiii.ſcri.Miletũ a Neleo cõditã:q genere Pylius fuit.Erat ãt optĩa urbs atq; clariſſima:ex q̃ oriũdi fuere uiri memoratu digni:Thales unus ex ſeptẽ ſapiẽtibus: q primus phyſiologiæ ac Mathematicæ auc.fuit inter græcos Anaximãder ei⁹ diſcipulus & Anaximãdri Anaximenes.Itẽ Hecatheus q hiſtoriã ſcripſit.Aeſchines orator q aſſũpta nimia erga Põpeiũ magnũ licẽtia miſſus ẽ ĩ exiliũ.Magno mutent':grãdi p̃cio mutẽtur aliis.ſ.mercibus:ut olim fiebat.¶ Mileſia uellera:tertiũ lanæ locũ mileſiæ oues obtinent:Pli.ſcri.li.viii.ca.ix.¶ Tyrios rubores:purpureũ liquorẽ ĩtelligit de quo uideto li.ii.Geor.Et ſerrano dormĩat oſtro.¶ Dẽſior hĩc ſo.Capræ pariũt & q̃ternos:ſed raro admodũ ferũt.v.mẽſibus ut oues capræ pinguedine ſterileſcũt: trimæ minus utiliter generãt & ĩ ſenecta nõ ultra q̃drienniũ incipiũt.vii.menſe & adhuc lactentes cõcipiũt nouembri mẽſe ut Martio pariũt: uita longiſſima ut plurimũ annis octauo tradũt & noctu nõ minus cernere q̃ ĩterdiu:Pli.viii.Columel.uero li.item.viii.capi.vi.de capris ſic ait.Parit autem ſi eſt generoſa proles frequenter duos nonnunq̃ trigeminos.

¶CHRI. Extremo aq̃rius ãno:nã ſi prĩcipiũ ãni ẽ aries:aq̃rius q.xi.ẽ ĩ zodiaco ẽ pene ĩ fine anni.Hæc.ſ.ſtabula caprarũ nõ ſunt minori cura tuẽda:q̃ ouiũ licet nõ ferãt lanas:ut oues ſed tamẽ ĩ Cilicia ut refert Ariſto.tondẽtur ut oues.¶ Mileſia uellera:miletũ in ionia cõdidit Neleus q genere pylius fuit.Ephorus aũt ſcri.cretẽſes:prius eã ſupra mare cõdidiſſe:ubi nũc antiq̃ miletus ẽ:atq; habitatores ex Mileto cretẽſi a Sarpedõe deductos: & urbi nomẽ impoſitũ a Mileto q̃ in Creta ẽ cũ prius leleges locũ tenerẽt:poſtea Neleũ hãc nouã condidiſſe.¶ Copia lactis:mulieri ãte ſeptimũ mẽſem ꝓfuſum lac ĩutile.Ab eo mẽſe quo uitalis ẽ partus ſalubre:pleriſq; totis mãmis & in ſinus aliarũ fluit Cameli lac mulget':nec iterũ graueſcat. Suauiſſimũ hoc putat' ad unã menſurã tribus aq̃ additis.Bos ante partũ nõ habet.Ex primo ſemper a partu coloſtra fiunt:ne admiſceat' aquæ in pumicis modũ coeunt.Genus mali uocat' coloſtratio.Caſeus nõ ſit ex utrinq; dentatis quoniã corũ lac non coit.¶ Tenuiſſimũ camelis:Mox eq̃bus craſſiſſimũ aſinis ut coaguli uice utant'.Quæ plures q̃ternas mãmas habent caſeo inutilia. Meliora quæ binas.Coagulum inutile leporis. Hedi laudatum melius daſipodis unius utrinq; dentatorum.

Podagra
Capræ
Stabula
Aq̃rius
Thales
Aeſchines

❡SER. Barbas:ſic de q̄drupedibus:Nā hominū barbā uocamus. Incana āt dicit nimiū cana.⁋ Cinyphii hirci:libyes a fluuio cinypho.⁋ Miſeris nautis:qa frequēter patiunť pericula.⁋ In uſum autem caſtrorū iō dixit: qa de ciliciis & poliunť loricæ:& teguntť tabulata turriū:ne iactis facibus ignis poſſit adhærere: & bene laudat capellas dicēs:ciliciorꝫ uſum & ī mari & in terra ꝓdeſſe mortalibus:hoc ē ī duobus elemētis cōceſſis hoībus:item Cilicia q̄ celſus ait:retuliſſe Varronē:iō ſic appellari:ꝙ uſus eorū ī Cilicia ortus ē.⁋ Paſcunť ſiluas:& paſco & paſcor illā rē dicimꝰ.⁋ Sūma lycæi:mōtis arcadiæ:& ē ſpecies ꝓ genere.⁋ Suoſqꝫ ducūt:educūt fœtus ꝓprios:& nutriunt: unde & educatos dicimus.⁋ Quo minus eſt illis curæ mortalis egeſtas:ordo eſt:oī ſtudio auertas ab eis uentos & glaciē:q̄ egeſtas mortalis.i.neceſſitas mortalitatis minor ē illis curæ:hoc ē minus ad ipſarū ptinet curā.Nā hoc dicit:quāto ſibi adeſſe nō poſſunt:tāto eis a te maior ē īpēdēda diligētia.⁋ Quū læta æſtas:ſubaudi aduenerit.Dicit āt uer:quo flare zephyrus īcipit:ut Et zephyro putris ſe gleba reſoluit.

❡PRO. Cinyphii tōdēt hirci:ſetaſqꝫ cō. Vſū.i.c.e.m.u.n.Cinyps oppidū ē & flumē affrice regiōis garamantū: Apud eos hirci uiloſiſſimi naſcuntur: quos tondent ad Cilicia:quibus nautæ utuntur.

Hubera ❡ANTO. Læta hubera māmis:hoc locus oſtēdit hubera recte deduci ab humeo ſecundū aliquos ut

Tubera tubera a tumeo m littera ī b cōuerſa.loca.n.arida īfœcūda ſunt:apparetqꝫ hubera dici īteriora māmarum: māmas uero huberis eminētias.⁋ Nec minus īte.dū īnqt capræ & ſobolē & copiā lactis p̄bēt:hirci etiā cōmoda hoībꝰ tribuūt & ī terra & ī mari.⁋ Cinyphei hir.Cinyps fluuiꝰ ē ī lybia p huberrima arua decidēs:ut ſcri.Mela:Poeta uero oſtēdit:illic eē hircos tōſili uillo: & Pli.li.viii.ait:ꝙ ī Cilicia:circaqꝫ Syriā cap uilo tōſili ueſtiunť.⁋ Tōdēt:ꝓ todenť:hoc loco Priſcia.expōit li.viii. tu uideto latius ī Tytiro ibi tōdēti barba cadebat:pōt ēt dici tōdēt.ſ.paſtores:& ſic cyniphei hirci genitiuus eſſet ſingularis.⁋ Barbas:id pilos dicūt mētū uero pylorꝫ locū.⁋ Incana:ualde cana.⁋ Vſum ī caſtrorꝫ:Var.li.ii.c.ulti.

Capraꝝ Pili ſic ait:Suſcipit coſſiniꝰ ut fructū ouis e lana ad ueſtimētū:Sic capra pilos adminiſtrat ad uſum nauticū: & ad bellica tormēta:& fabrilia uaſa.Neqꝫ nō q̄dā natiōes harū pellibus ſunt ueſtitæ:ut ī Getulia & Sardinia.Poſt īqt: ꝙ magnis uillis ſunt ī magna pte Phrygiæ:uñ Cilicia &c.eius gn̄ris fieri ſolēt.⁋ Paſcunť ſiluas:uideto paulo ſupiꝰ

Lycæū ibi frōdētia arbuta.⁋ Lycæi:ꝓ quocūqꝫ mōte poſuit.Lycæū arcadiæ mōte:nā ibi & ouiū & capraꝝ copia.⁋ Dumos:ſpinas.⁋ Suoſqꝫ ducūt:uel ſecū ducūt paſcēdo: uel ducūt pro educūt.i. nutriūt ac lactāt:ꝙ q̄uis ſit omnino hubera plena domū referūt.Colu.li.viii.ca.vi.ſcr.ꝙ capella pcipue ꝓbať ſimillima hirco:ſi ēt ē huberis maximi & lactis abūdantiſſimi.⁋ Glaciē:Colu.li.viii.de capris īqt:huic pecudi nocet æſtus:ſed magis frigus & pcipue fœte.i.grauide:quę gelicidio hyemis cōceptū fecit.De caprili uero ſuperius uideto ibi ſtabula ab uētis.⁋ Mortalis egeſtas:ordo ē ī hoc carmine:Quo egeſtas mortalis ē minor curæ illi.i.minori curæ: hoc ē q̄nto minus curant humanā īdigētiā neceſſitatē auxiliū:tāto magis eas curare debemus.⁋ Virga pabula: arbuſculis.n.frutetiſqꝫ maxime:gaudēť cap:ea ſunt arbutus:cytiſuſqꝫ agreſtis:nec minos illignei:q̄rneiqꝫ frutices:q ī altitudinē nō ꝓſiliūt: Colu.li.viii.Fœnilia brūa:idē eodē li.ca.uero.viii.ait de ouibus:q̄d penuriæ hyemis ſuccurriť obiectis ītra tectū p p̄ſepia cibis. Alunť āt cōmodiſſime repoſitis ulmeis uel ex fraxino frōdibus uel autūnali fœno:qd' cordū uocatur:nā id molliꝰ & ob id iocūdius ē q̄ maturū.Cytiſo quoqꝫ & ſatiua uicia pulcherrime paſcunť.hæc ille de ouibus hyeme cibādis: qd' q̄dē ēt de capris ītelligēdū ē:ait.n. Var.li.ii.capi.iii. Nec multo aliter tuēdū eē hoc pecus ī paſtu atqꝫ ouilū.⁋ At uero:ordo ē: At uero quū æſtas læta.ſ.eſt uel aduēit zephyris uocātibus mittes īſaltus &c.

⁋ Læta æſtas:nō de uere:ſed de ipſa æſtate loqť:Colu.n.li.xii.ca.ii.ſic ait.Nonis maiis uergiliæ exoriunť māe:fauonius.vi.idus maii:æſtatis initiū fauonius:aut corus īterdū & pluuiæ.vi.idus uergiliæ totæ apparēt fauonius: aut corus interdū pluuiæ.Ecce hic apparet qūo æſtatē zephyri uocāt. Præterea Var.ēt li.ii.capi.ii.id apertiſſime oſtēdit de æſtate nō de uere ītelligēdū:ait.n.de ouibus:ꝙ æſtate cū prima luce exeūt paſtū:ꝓpterea qd' tūc herba roſida meridiana q̄ ē aridior iocūditate p̄ſtat: ſole exorto puro ꝓpellūt:ut reītegrātes rurſus ad paſtū alacriores faciāt.Circiter meridianos æſtus dū deferueſcāt ſub umbriferas rupes & arbores patulas ſubiiciūt:qd' refrigerato aere ueſpertino rurſus paſcāt ad ſolis occaſum.Ita paſcere pecꝰ oportet:ut aduerſo ſole agat:caput.n.ouis molle maxime eſt.⁋ Ab occaſu:paruo īteruallo īterpoſito ad bibendū appellūt:& rurſus paſcunt quoad cōtenebrauit:iterū.n.tū iocūditas in herba reintegrata eſt:hæc ab uergiliarū exortu:ad eq̄noctiū autumnale maxime obſeruant.Reliq̄ paſtiones hyberno ac uerno tēpore mutant:qd' pruina iā exhalata ꝓpellunt in pabulū: & paſcunt diem totū ac meridiano tempore ſemel agere potū ſatis habent. His igitur patet de æſtate intelligi non de uere:quæ omnia Varronis Maro appoſuit:hoc loco Columella item libro.viii. capitu.iii.de æſtate intelligit.

❡CHRI. Summa lycæi:alluſit ad naturā caprarum quæ eſt ut paſcendo aſcendant & nō deſcendāt. Vnde in zodiaco ſignū in quo ſol ab īferioribus partibus meridianis incipit ad ſeptentionales atqꝫ ſupiores partes aſcendere:hac potiſſimum ratione capricornū dixerūt:Eſt āt magna laus ꝙ lacte proleqꝫ uincant oues: & ꝙ loca inculta ſatis illi ſint ad paſcua:& cum cuſtode non multum indigeant: quoniam ſua ſponte paſtæ domum redeant:Ergo nam cum non egeant auxilio humano niſi in hyeme non ſunt eo tempore deſerendæ.

Læta magis preſſis manabunt ubera mammis.
Nec minus interea barbas:incanaqꝫ menta
Cinyphii tondent Hirci:ſetaſqꝫ comanteis
Vſum in caſtrorum:& miſeris uelamīa nautis.
Paſcuntur uero ſiluas:& ſumma Lycæi.
Horrenteiſqꝫ rubos:& amanteis ardua dumos.
Atqꝫ ipſæ memores redeunt in tecta:ſuoſqꝫ
Ducunt:& grauido ſuperant uix ubere limen.
Ergo omni ſtudio glaciem:uentoſqꝫ niuales:
Quo minor eſt illis curæ mortalis egeſtas:
Auertes:uictumqꝫ feres:& uirgea lætus
Pabula:nec tota claudes fœnilia bruma.
At uero Zephyris cum læta uocantibus æſtas

CSER. Carpamus:capere cogamus aīalia.ꝶ Et mane paſci ꝑcipit oues: ſecundū morē ſuæ prouintiæ:Nā in aliquibus locis morbū contrahunt:niſi iam ſiccato rore paſcant.ꝶ Dū gramina canēt: nocturnis & matutinis lucentes roribus herbæ.ꝶ Et cantu q̃rulæ rūpēt arbuſta cicadæ:q̃rulæ canoræ:Horatius Sub cātu q̃rulæ deſpice tibiæ: Aut certe querula:propter illā fabulā dicit:q Tithonus maritus Auroræ poſt optatā longiſſimā uitam in cicadam dr̄ eſſe conuerſus.ꝶ Rumpent:nimio:ſcilicet clamore. Iuuenalis Et aſſiduo ruptæ lectore columnæ.Perſius:Findor ut arcadiæ pecuaria rudere dicas.ꝶ Ilignis canali:ex ilice factis.Sane & canalis melius genere .f.q.m.ꝑferimus.ꝶ Sic ubi magna Iouis antiquo robore q̃r.q eſt Ioui conſecrata.Nigrū quod dicit Iouis quercus & illicibus crebris ſacra umbra: non re uera conſecratos lucos diem nos petere debere: ſed ita deſos ut ſunt illi quos religio defendit.Vnde apparet q̃r cū Iouis & ſacrā umbrā generalia eē nō ſpecialia epitheta:Nā ut diximus & omnis quercus Ioui eſt cōſecrata:& omnis lucus Dianæ.ꝶ Tenues aquas:epitheton aquarum.Alibi: At in aquas tenuis dilapſus abibit:cui cōtrariū eſt illud Et impingui flumine nilus. ꝶ Tēperat:refrigerat æſtatis calorē.ꝶ Reficit:recreat. ꝶ Luna:nox.ꝶ Littoraq alcy.i.quo tēpore ſonat ꝑ littora alcyon auis cuius fabulā ī p̄rio mēorauim⁹: per dumos uero achantis:quā alii luſciniā eē uolunt: alii uero carduelū:quæ ſpinis & carduis paſcit:ut inde ēt apud græcos Achantis dicta ſit ab achantis.i.ſpinis q bus paſcitur.ꝶ Quid tibi paſtores:libro dicit pro qualitate prouinciarum diuerſa eſſe genera paſtionum. ꝶ Sine ullis hoſpiciis:ſine ullis ſtabulis.

In ſaltus utrunq greg͂e:atq in paſcua mittes:
Luciferi primo cum ſydere frigida rura
Carpamus dū mane nouū:dū gramina canēt:
Et ros in tenera pecori gratiſſimus herba eſt.
Inde: ubi quarta ſitim Cæli collegerit hora:
Et cantu querulæ rumpent arbuſta Cicadæ.
Ad puteos:aut alta greges ad ſtagna iubeto
Currentem ilignis potare canalibus undam:
Aeſtibus ac mediis umbroſam exq̃rere uallē.
Sic ubi magna Iouis antiquo robore quercus
Ingenteis tendat ramos:aut ſic ubi nigrum
Ilicibus crebris ſacra nemus accubet umbra:
Tum tenuis dare rurſus aquas:& paſcer̄ rurſus
Solis ad occaſum cum frigidus aera ueſper.
Temperat:& ſaltus reficit iam roſida Luna.
Littoraq Alcyonē reſonāt: & Achātida dumi
Quid tibi paſtores Libyæ:quid paſcua uerſu
Proſequar:& raris habitata Mapalia tectis:
Sæpe diē: noctemq:& totū ex ordine menſem
Paſcitur:itq pecus longa in deſerta ſine ullis
Hoſpitiis:tantum campi iacet:omnia ſecum

CPRO. Littoraq alcyonen reſonāt &.a.du.Alcyone fuit filia Aeoli uxor Ceicis:quoi naufragio amiſſo mutata eſt in aues alcyonias:quoius partus dū excluditur.vii.diebus mare quietum eſt.Achanthis ea eſt: q̃ græce acanthis dicta eſt:latinæ carduelus a carduo. ꝶ Dumi:uocant aſpa loca & inculta colliccoſa: alii luſciniā.ꝶ Mapalia: loca deſerta punica.ꝶ Quid tibi paſtores libyæ.q.p.u.P.&.r. habitata mapalia.t.Numidæ mapalia uocāt tecta ſua:q ſubductis nauibus ſuis poſt Amiſſū regē Perſea īuerſa ꝑ dōicilio hr̄e cæpūt.

CANTO. Vtrūq gregē:ouiū & caprarū.ꝶ Luciferi:de hoc iā ſupra.ꝶ Canēt:pp pruinā.ſ.ꝶ Ros: de rore.Item ſuperius.ꝶ Sitim cæli.i.aeris æſtum.ꝶ Cicadæ:uide in Alexi.ꝶ Ilignis:canalibus:Columel.lib.viii.cap.iiii.ait nulla: eſſe tam blanda pabula aut etiam paſcua:quorū gratia non exoleſcat uſu continuo:niſi pecudum faſtidio occurrerit præbito ſale:qd̄ ueluti ad pabuli cōdimētū præſtat canalibus ligneis impoſitū:quū paſtu redeūt:oues lābunt:atq eo ſapore cupidinē bibēdi:paſcendiq:cōcipiunt.ꝶ Roſida luna:humida:itelligitq de ueſpertina luna: q oīa ut iā oſtendi Var.quoq edocuit.ꝶ Alcyonē: uide lib.i.geor.ibi dilectæ thetidi alcyones.ꝶ Acāthida:ſic legendū eſt nō aliter:nam theocritus in quodā carmine ecloga quæ īſcribit Thalyſia acanthides ait.Eſt autē acanthis auis uaria colore & ſtridula:quæ īter ſpinas uiuit.legatur igitur carmē ſic littoraq alcyonē reſonant & acanthida dumi.ꝶ Quid tibi:oſtēdit ſecūdū uarias regiōes:uario modo & tēpore paſci.ꝶ Paſtores libyæ:numidas ſeu nomadas ītelligit:ſcribit.n.Soli.q numidæ incolæ q̃diu errarūt pabulationibus uagabūdi Numades dicti ſunt:& Pli.li.v.ca.iiii. ſic ait: numidæ uero nomades a ꝑmutādis. Papiliōibus:mapalia ſua hoc eſt domus plauſtris circūferētes:nomas aūt numidia dr̄: & paſtor nomæus paſtor:nomæo paſco:nome pabulū paſtura.Nomao aūt cū ſecūda littera omega diuido moueo.ꝶ Raris habitata mapalia tectis.Mapalia caſæ pœnicæ appellant:ut iq̃t Feſt.de his uero Saluſt.in iug.ſic Cæterum adhuc ædificia Numidaꝝ agreſtiū q mapalia illi uocāt oblonga īcuruis lateribus tecta:q̃ſi nauium carinæ ſunt. ꝶ Raris tectis:ſcri.Stra.lib.xvii.q maxima mediterraneæ Libyæ pars & regia circa Oceanū deſerta eſt.ꝶ Paruis: præterea habitationibus & ſparſis:& ex magna parte paſtoralibus diſtincta eſt.ꝶ Ora:autē quæ ex aduerſo nobis eſt tota bene habitatur.ꝶ Armētarius:ſunt.n.ibi & armenta & greges ꝑpterea armētarius ait.ꝶ Tectumq: mapalia.i.domos paluſtris intelligit:ut ex Plinii uerbis ſupioribus habet.ꝶ Laremq:larē hic ītelligo ignē:quo niā tectū dixit:& Columel.li.xii.de Villico inquit:conſueſcatq ruſticus circa larem domini focū familiarē ſemper epulari:lar ēt quādoq pro domo ponitur.Ouidi.li.i.triſt.Quæ nr̄o fruſtra iūcta fuere lari:pōitur & pro deo ipſo familiari qui domi in ipſo foco colebatur:nam focus deorum pēatium ara eſt:ut etiam Porphyrio tradit: hæc tamen latius habentur ode ſecunda.ꝶ Amyclæum:laconicum de amyclis ſuperius patuit.

Achātis

Numidæ

Mapalia

Lar

CCHRI. Roſida luna:humectans luna:nam ab aſtrologis dicitur mater roris & humoris miniſtra:humidus enim planeta eſt.ꝶ Littoraq alcyonem:de huiuſcemodi autē dictum eſt in ſuperioribus.ꝶ Paſtores libyes: Hos nomadas appellant.Nam in numidia quæ pars libyæ eſt paſtoriam exercent.ꝶ Armentarius: ſpeciem ꝑ genere poſuit.Nam de armentis & de gregibus loquitur.

Armentarius afer agit: tectumq; laremq;:
Armaq;: amyclæūq; canē: creſſamq; pharetrā.
Non ſecus ac patriis acer Romanus in armis
Iniuſto ſub faſce uiam cum carpit: & hoſti
Ante expectatū poſitis ſtat in agmine caſtris.
At non qua Scythiæ gentes: Mæoticaq; unda.
Turbidus: & torquens flaurenteis Iſter arenas.
Quaq; redit medium Rhodope porrecta ſub
Illic clauſa tenēt ſtabulis armēta: neq; ullæ ſaxē
Aut herbæ cāpo apparēt: aut arbore frōdes:
Sed iacet aggeribus niueis informis: & alto
Terra gelu late: ſeptemq; aſſurgit in ulnas.
Semp hyems: ſemper ſpiranteis frigora cauri.

SER. Armentarius afer agit: abuſiue armentarium poſuit. Nam nunc de gregibus loquitur. Tectumq; laremq;: tentoria militum more: ac ſi caſam diceret. Amyclæumq; ca. laconicū: & eſt ſpecies pro genere. Amyclæ autem eſt ciuitas laconiæ: unde eſt Talis amyclæi domitus pollucis habenis. Cyllarus. Creſſamq; pharetrā creticam dicit aūt paſtorē gregū etiam arma habere debere: quibus & ſe & greges defendat: & aliquid etiā uenetur aliter hic reprehendit. Virgilius q; getulis præter decorū ſagittas: nō autem lanceas dederit. Patriis ar. generaliter ſibi cōceſſis: ac ſi diceret Martiis. Iniuſto ſub fa. ſub magno onere: ut Ego hoc te faſce leuabo. Magnū autem onus dicit propter arma: alimenta: ueſtitum. Ante expecta. dicto citius: anteq̄ eius expectetur aduentus: & eſt una pars orationis: hoc eſt aduerbium. Stat: obſtat. Nā aphareſis eſt. At non qua ſcythiæ gen. ſubaudi talis ē paſtio. Mæoticaq; un. Mæotis palus eſt ſcythiæ frigore cōgelaſcens. Iſter: fluuius ſcythiæ: qui & danubius nominatur. Quaq; redit mediū rhodope porrecta ſub axē: qua rhodope mōs thraciæ protentus in orientalem plagam: in ſeptentrionalem reflectitur. Nam ideo ait redit ſub axem. Nam axis eſt ſepētrio: qui græce αμαξα dicitur. Informis: niuis ſuperfuſione carens uarietate formaꝝ: nulliſq; agnoſcenda limitibus. Septem aſſurgit in ul. creſcit in ſeptem ulnas: Vlna autem ſecundū alios utriuſq; manus extenſio eſt: ſecūdum alios cubitus: quod magis uerum ē: quia græce ωλενη dicitur cubitus: unde eſt λευκωλενος ηρη.

PRO. Amyclæumq; canem creſſam: cretenſem quia ibi optimi ſagittarii ſunt. Rhodope mons Thraciæ. Medium axem untrionem dicit.

ANTO. Creſſam: in creta enim optimi calami pro ſagittis ſunt apud Cydoniam urbem: de qua in fine Bucolico. Iniuſto ſub faſce: ſub ingenti onere. Vegetius enim libro primo ſcribit: quod pondus quoq; baiulare uſq; ad ſexageſimas libras: & iterfacere gradu militari frequētiſſime cogēdi ſunt iuniores: quibus in arduis expeditionibus neceſſitas imminet annonam pariter & arma portandi: quam rem antiquos milites factitaſſe Virgilio ipſo teſte cognoſci poteſt ex hoc loco: ut idem ait. Et hoſti legitur & hoſtem in antiquis. At non: ſcilicet pecus it longa in deſerta. Scithiæ gentes: hic Nomades alios paſtores qui in Scythia ſunt intelligit: de quibus Strabo libro ſecundo ſic ait: Nomades etenim tentoriis utuntur centonum inſtar pilo contextis in plauſtris uitam degentes: circumq; tentoria pecora comitantur: a quibus uictum captāt & alunt lactæ caſeo carne. Paſcua uero ſectātur loca ſemper herboſa permutantes: hibernis qdem temporibus Mæoticis uerſantur in paludibus: æſtiuis uero per campeſtria uagantur & cætera. Mæotica unda: Mæotis Scythiæ lacus qui Tanaim recipit: ut Strabo docet libro duodecimo: Plinius quoq; libro ſexto lacum dicit: idem uero Strabo libro ſeptimo Mæotidis paludis oſtium inquit. Iſter: de hoc uideto libro ſecundo Georgicorum ibi deſcendens dacus ab inſtro. Rhodope: thraciæ mons tendens in ſeptentrionē ubi axis eſt: de quo ſupra. Strab. libro ſeptimo Myſos Thraces & getas etiam Nomadas uocatos innuit: ideſt paſtores. Informis terra: ſine forma propria: niue enim tecta eſt. Gelu: Strabo dicto libro de Mæotica regione ait: q; æreæ ſcinduntur hydriæ: quæ uero inter illas ſunt congelantur & piſces in glaciæ deſtituti ligonibus effodiuntur: alueus plauſtris deambulatur. Meminit item plura de glacie Mæotidis libro ſecundo. Septem ulnas: in ſeptem brachia de ulna latius ecloga tertia. Semper hyems: de Scythica regione multa quæ hic etiam conueniunt dicta ſunt libro primo Georgicorum: ibi mundus ut ad ſcythiam. Cauri: in hoc libro iam de eis diximus.

Nomades — Mæotis

CHRI. Amyclæum: Amyclæ urbs eſt laconiæ prouinciæ: nam Laconia optimos canes habuit. Marcus enim Varro duo genera canum ponit: alios uenaticos: alios ad cuſtodiam pecoris inter hos maxime laudat laconicos & epyroticos: & longo ordine deſcribit quali. Figura eos eſſe: & quo colore deceat. Et quoniam emi cōſueuerunt dicit remedium eſſe: ut relicto uenditore emptorem ſequatur ranam coctam ſibi obiici. Tertium genus addit Columella: eorum qui ad uillæ cuſtodiam comparantur: in quibus nō multum referre ait: q; ueloces nō ſint: ſed oportere eē ampli corporis: & uaſti latratus & canori: & ut auditu: & conſpectu terrorem furi īferāt: ſit colore: niger: nam in luce terribilior apparet in tenebris non aſpicitur. Paſtor uero album probat: quoniam eſt feræ diſſimilis: neq; pro fera in nocte pulſabitur. Pecuarius autem uillico celerior: uenatico tardior ſit. Nam ſat eſt ut lupum ouem deportātem aſſequatur. Duo ad cuſtodiā unius gregis ſatis ſunt: ſit autē fœmina & mas: quo maiori concordia inter ſe degant. Acer ro. nam refert Cicero in tuſcu. quæſtionibus noſtri exercitus primum unde habeant nomen uides. Deinde qui labor & quātus: uides ferre pluſquā dimidiati menſis cibaria. Ferre ſi quid ad uſum uelint ferre uallum. Nam ſcutum gladium galeam pro onere noſtri milites: non plus numerant q̄ humeros lacertos manus. Poſitis ſtat in agmine caſtris: nam caſtra munire cum uallum tulerint paruo temporis momēto poſſunt. At non qua ſcythiæ: ſub Scythia olim magna pars germaniæ fuit: & Boemiæ: Germania attingit amnem Oderam: ab oriente dacos: ab occidente gallos: a meridie Italiam Sarmatia incipit ab Odera flumine uſq; ad Boryſthenē ꝑpriæ ſarmatæ: nunc ſunt lituani poloni. Sarmatia. vii. linguas habet. Scythia īcipit a boryſthene. Mæotica: hæc palus maxīa eſt: parte eius ſupiori infunditur tanais.

Amyclæ — Genera Canum — Scythia

¶SER. Pallenteis haud unq̃.i.nunq̃ nubes diſſoluit. Nã pallenteis umbras nõ ex nocte: ſed ex nubibus factas appellat. ¶ Lauit: hic præſentis temporis eſt pro lauat: nam ſi eſſe præteritum la non corripuiſſet. Dicit autem illic ſolem nec ortu ſuo nubes reſoluere: nec occaſu: ſed continue ibi nubium umbras eſſe. ¶ Cõcreſcũt ſubito currenti in flumine cru. aquæ currentes repẽte congelaſcunt. Et notandũ quia quum cruſtã dicimus.ſ. genere lapidis: aut ligni: aut gelu: partem ſignificamus: Quum uero cruſtũ dicimus edulium aliquid ſignificamus partẽ panis uel placentæ. Ipſe in ſeptimo: Orbẽ fatalis cruſti. Horatius: Dant cruſtula blandi: Doctores. Iuuenalis: Nos colaphum ĩcutimus lambenti cruſtula ſeruo. ¶ Hoſpita: facilis: unde & hoſpitalis hõ dicitur hoſpiti ſeruiens apte. ¶ Aeraq; diſſi. crepãt. ¶ Volgo: paſſim. Nã tam nimio frigore q̃ calore æra rumpuntur. Perſius Findit infantes ſtatuas. ¶ Veſteſq; rigeſ. durantur: ut frangi potius q̃ ſcindi poſſe uideantur. ¶ Cædũtq; ſecuribus humida uina: & uina naturaliter calida illic gelantur. Intelligimus autem peregrinũ. Nã illic nõ naſcuntur uina propter nimiũ frigus & continuum ſicut ipſe paulo poſt docet dicens: Fermento atq; acidis imitantur uitea ſorbis. Sane uolunt phyſici uinũ non gelari: unde hoc loco aut hyperbole eſt: aut quia dixit humida aquæ mixta intelligimus. Ita enim gelare dicuntur. ¶ Et totæ ſolidam in glaciem uer. Foſſæ ad ſiccandos agros peratæ: quum alibi tantum incruſtentur: illic uſq; ad imum gelãtur. ¶ Stiriaq; impexis indu. ſtiria.i. gutta: unde fit diminutiuũ ut dicamus ſtilla: unde fit diſtillat: & ſtillicidiũ. Sẽſus ãt duplex eſt: Nam aut hoc dicit de implexis barbis pecudũ pendẽs gutta durat̃: aut certe detectis & arborib⁹ gutta horrida induruit in modũ barbarũ. ¶ Non ſe. nõ ſegnius qui ĩchoauerat. ¶ Pruinis: abuſiue pro niuibus: nã pruina eſt matutini tẽporis frigus. ¶ Cõferto agmine cer. cõiuncto. ¶ Cerui. n. cõgregatiõe gratulant̃. ¶ Moleno. nimia magnitudĩe. ¶ Caſſibus: retibus: hinc eſt q̃ icaſſum dicit̃.i. ſine cauſa: quaſi ſine caſſibus ſine qbus ĩutilis uẽatio ẽ. ¶ Pẽnæ ſagittæ: qbus pennæ ĩſerunt̃. ¶ Grauiterq; ru. rumore ſuo corripuit: ut in ſeptimo: Et fera ſub nocte rudentũ. Perſius ꝓducit: Fidor ut arcadiæ pecuaria rudere dicas. ¶ Ipſi in defoſſis ſpe. Artis fuerat ſpecib⁹ dicere: ut fluctibus: quia q̃rta declinatio in da. & alba. pluralibus u ĩ i uertit: ut mãu mãibus: ſed quia pĩguius ſonat & melius ſpecubus dicimus: unum tamen nomen eſt quod aliter non dicimus ut tribubus. ¶ Hic noctem ludo du. quaſi perpetuitatem noctis ſub terris locati ludos concelebrant.

Tum ſol pallenteis haud unq̃ diſcutit umbras.
Nec cũ iuectus equis altũ petit æthera: nec cũ
Præcipitem Oceani rubro lauit æquore currũ.
Concreſcunt ſubitæ currẽti in flumine cruſtæ:
Vndaq; iam tergo ferratos ſuſtinet orbes.
Puppib⁹ illa pri⁹: patulis nũc hoſpita plauſtris
Aeraq; diſſiliunt uolgo: ueſteſq; rigeſcunt
Indutæ. cæduntq; ſecuribus humida uina.
Et totæ ſolidam in glaciem uertere lacunæ.
Stiriaq; impexis induruit horrida barbis.
Interea toto non ſecius aere ningit.
Intereunt pecudes: ſtant circunfuſa pruinis
Corpora magna Boũ cõfertoq; agmine Ceru
Torpẽt mole noua: & ſũmis uix cornib⁹ extãt.
Hos non immiſſis canibus: non caſſibus ullis
Puniceæue agitant pauidos formidine pinnæ.
Sed fruſtra oppoſitũ trudentes pectore montẽ
Cõminus optruncant ferro: grauiterq; rudẽtes
Cædunt: & magno læti clamore reportant.
Ipſi in defoſſis ſpecubus ſecura ſub alta
Ocia agunt terra: congeſtaq; robora totas
Aduoluere focis ulmos: igniq; dedere.
Hic noctem ludo ducunt: & pocula læti

¶ANTO. Altum æthera: ideſt nec quum tendit ſol ad cancrum: nec quum tendit ad capricornum: nam tũc deſcẽdit. ¶ Rubro æquore: quod rubrũ mare ſiue æthiopicum appellant: ad auſtum uerſus effundit̃: ex ea maxime parte qua uaſta quædam ſolitudo & inhabitabilis terræ plaga cõſpicitur: ardentibus ſemper caloribus exuſta: auctor Donyſi. uideto: item Plini. libro. vi. cap. xxvii. & Soli. ca. xlvii. ¶ Ferratos or. Stra. lib. ii. ſcribit: q̃ in ore paludis mæoticæ tãta glaciei uis eſt: quo in loco miſſus a Mitridate imperator equeſtri pugna barbaros in glacie hyeme ſuperauerat illos eoſdem nauali prælio ſoluto per æſtatem gelu uicerit. ¶ Hoſpita.i. habiles. ¶ Aeraq; diſſiliũt: diximus iam iã q̃ æreæ ſcinduntur hydriæ: quæ intra illas ſunt congelantur. ¶ Vulgo: paſſim. ¶ Rigeſcũt: indureſcũt ex gelu. ¶ Vina: Macr. li. vii. ſcri. q̃ uina aut nũq̃: aut raro congelaſcunt: quia uinum ſemina quædam in ſe caloris habet. An alia q̃piã cã eſt quã qa ignoro ſcire cupio inquit. ¶ Lacunæ: lacuna uti Feſtus ait: eſt aq̃ Lacuna
collectio & ab lacu deriuat̃. ¶ Impexis barbis: de brutis melius ĩtelligendũ. ¶ Stiria: gutta ſtilla. interrogatus ãt Stilla
Palæmõ grãmaticus qd inter ſtillã & guttam ĩtereſſet: Gutta inquit ſtat & ſtilla cadit. Euſe. ſcribit. Interea dum Gutta
cõgelaſcũt aq̃. ¶ Nõ ſecius: nõ aliter: nõ ſegnius. ¶ Ningit: eſt in Scythia riphæũ iugũ regio aſſiduis obſeſſa niuibus: Soli. ¶ Pruinis: qppe caſus continuarũ pruinarũ quiddã ibi exprimit ſimile pœnarum: Soli. ¶ Torpent: ſtupẽt: frigent: rigẽt: pigri ſunt. ¶ Mole: nimiũ cõgerie: ac põdere. ¶ Noua: nix. n. continue decidit. ¶ Caſſibus: pedicis laqueis rætibus. ¶ Puniceæ: rubræ: eſt autẽ uenantiũ mos pennas tenſis funibus effingere: quo cerui pauentes in caſſes decidant. Vnde in Ouidius libro. xv. meta. ait: Nec formidatis ceruos includite pennis. ¶ Montẽ: niuis cumulũ. ¶ In defoſſis ſpecubus: Scytarũ ĩterius habitãtiũ inqt Soli. aſperior ritus eſt ſpecus ĩcolũt: pocula de inimicorum capitibus moliunt̃: amant ꝑlia: numero cædiũ honor creſcit. ¶ Hic noctẽ: legitur & hinc noctem.

¶CHRI. Aera: ideſt uaſa ærea. ¶ Diſſiliunt: frãguntur: quia eorum partes in diuerſas partes ſaliunt. ¶ In ſolidã: non. n. cruſtæ ſuperficiem tegunt: ſed tota aqua ad fundum uſq; congelaſcit. ¶ Stiria: Cuius diminutiuum eſt ſtilla. Dicitur autem: ut ait Palæmon grãmaticus ſtilla dum ſtat: gutta dum cadit. ¶ Mõtẽ: cumulum niuis.

¶SER. Fermento atq; acidis: potiõis genus eſt: qđ ceruiſia nuncupatur: & cõſequens eſt: ut uinũ natura calidũ in ꝓuincia frigida nõ poſſit creari. Septẽ ſubiecta trioni: tmeſis ꝓ ſeptẽtrioni. Gens eſ. ſæua & rectorem recuſans. Riphæo eu. ſcythico uento. Riphæi autẽ montes ſunt ſcythiæ: ut iã diximus a ꝑpetuo uentorũ flatu nominati. Nam ριφη græce ĩpetus: & ορμη dr̃ απο του ριπτειν. Pecudũ fuluis uelantur corpora ſe. rhenonibus. Nã ut Saluſtius dicit in hyſtoriis: ueſtes de pellibus rhenones uocantur. Sit tibi lanicium cu. & hæc lana dicimus & hoc lanitiũ: ſicut fuga & effugiũt: qđ ãt dicit oues lanæ cauſa nõ debere pingueſcere: phyſicũ eſt. Omne enim pingue aĩal caret pilis: qđ hirſutũ efficit macies. Lappæq; ab. a qbus rebus lana decerpit̃. Villis lege mollibus al. lana. n. alba precioſior ẽ: qppe ſuſceptura alium quẽlibet colorẽ. Quod autem colorẽ hic per tranſitum tangit: in aliis plenius legitur maritũ pecoris & cornu & ungulis & palato albũ eẽ debere. Alioqn licet aries ſit cãdidus: lanis conſtat ex eo pullos. i. nigros creari. Aries ſit candidus ipſe: bene addidit ipſe q̃ſi aut dominus gregis eſt: aut qa antea pro dño capitale dari conſueuerat. Nã apud maiores: homicidii pœnã noxius arietis dãno luebat: qđ in regũ legibus legit̃. Pullis: nigris. Vdo pala: ſemꝑ humido: alibi Vdæ uocis itur. Reiice: rei aut q̃ſi monoſyllabũ ꝓduxit licẽter: aut ut ſupra diximus: qa cũ faciat reieci i pro duplici habet̃: & rei efficit longã: iõ & in aliis modis ꝓſumit ſibi ꝓductionẽ. Mũere ſic ni. mutat fabulã. Nã nõ Pã: ſed Endymion amaſſe dr̃ Lunã: qui ſpretus pauit pecora cãdidiſſima: & ſic eã i ſuos illexit ãplexus: Cuius rei myſtici uolũt quãdã ſecretã eẽ rõnẽ. Si crederẽ dignũ ẽ: tãtũ de lũa ſacrilegiũ.

Fermento: atq; acidis imitantur uitea ſorbis.
Talis hyperboreo ſeptem ſubiecta Trioni
Gens effrena uirum Riphæo tunditur Euro.
Et pecudum fuluis uelantur corpora ſetis.
Si tibi lanicium curæ: primum aſpera ſilua
Lappæq;: Tribuliq; abſint: fuge pabula læta.
Continuoq; greges uillis lege mollibus albos:
Illum autem: q̃uis Aries ſit candidus ipſe:
Nigra ſubeſt udo tantum cui lingua palato
Reiice: ne maculis infuſcet uellera pullis
Naſcentum: plenoq; aliũ circunſpice campo:
Munere ſic niueo lanæ (ſi credere dignum eſt)
Pan deus Arcadiæ captam te Luna fefellit
In nemora alta uocans: nec tu aſpnata uocãtẽ.

¶PRO. Riphæo tundit̃ euro: Euro ſignificat uẽto nõ utiq; eo: q ab ortu flat: ſed eo quẽ aqlonẽ uocamus. Riphæos montes qdã putauerũt alpes: ſed ꝓprie ſunt riphæi mõtes Scythiæ. Scythiũ qdã interpretant̃ lupini colore: qdã ibiſcũ. Munere ſic niueo. c. t. l. ſ. In nemora al. uo. n. tu: Pan Mercurii filius quum Lunam concupiſſet: & haberet optimum pecus poſcente ea partem pecoris pro concubitu dicitur pollicitus: & duas partes feciſſe gregum: quarum alteram cãdidiorem: ſed Lanæ craſſioris: Lunam deceptam candidiore deterius pecus abduxiſſe: ut poeta ſignificat.

¶ANTO. Fermẽto: fermẽtũ a feruore dici uolũt: q: plus una hora nõ põt cõtineri. creſcendo. n. excedit. Pli. li. xviii. ait: q: milii pcipuus ad fermẽta uſus e muſto ſubacti in annũ tẽpus. Nũc fermẽtũ fit ex ipã farina q̃ ſubigit̃: priuſq̃ addat̃ ſal ad pultis modũ decocta & relicta donec areſcat. Dicũt alii q: pp acorẽ cũ ſorbis ẽt acidis mixtũ fermẽtũ uini quẽdã ſaporẽ reddit. Idẽ Pli. li. xiiii. ſcri. q: fit uinũ facticiũ e piris malorũq; oĩb⁹ generibus e cornis meſpillis: ſorbis: moris: ficcis: nucleis: pineis &c. & li. xv. ait: q: ſorbis ineſt uini ſapor qbuſdã: qdã uero acri odore & ſuauitate iucũda. Hyꝑboreo: de hyꝑboreis uideto ſupius. Septẽ ſubie. tri. Tmeſis figura ẽ caue Tmeſis dicas cũ e poſt t: ſed latius uideto ĩ nr̃o carmĩe figurarũ. Riphæo euro. i. uẽto: nõ utiq; eo q ab ortu flat: ſed eo quẽ
Fuluus Color aqlonẽ uocam⁹. Prob. de Riphæo iugo iam iã diximus. Fuluis ſetis: fulu⁹ color uidet̃ de ruffo atq; uiridi mixtus ĩqt Gellius li. ii. ca. xxii. in aliis plus uiridis: ĩ aliis plus rufi hr̃e: ſic poeta fuluã aqlã dixit & fuluũ aurũ & arenã fuluã: & fuluũ leonẽ. Scythæ ãt ut Iuſtin. li. ii. docet pellibus tãtũ ferinis ac murinis utunt̃. Laniciũ: lana ipã: ut effugiũ ꝓ fuga. Aſpa ſilua: Colu. ẽt li. viii. ca. iii. ait: ſeqris ãt noualia nõ ſolũ herbida: ſed q̃ olearũq; uidua ſunt ſpinis: nã quotidie minuit̃ lana: q̃ quãto ꝓlixior ĩ pecore cõcreſcit: tãto magis obnoxiũ ẽ rubis qbus uelut hamis ĩuncata a paſcẽtiũ tergorib⁹ auellit̃: mole uero pecus ẽt uelamẽ quo ꝓ tegit̃ amittit: atq; id nõ paruo ſũptu reparat̃. Facit itẽ ut ait Var. ſcabras oues. Tribuliq;: de his uideto li. i. geor. Papula læta: pecora. n. quũ pĩguia ſunt plurimũ aſſumũt nutrimẽti: hic plures pilos habẽt & craſſiores quũ gracilia tenues ab exiguo nutrimẽto: ſiqdẽ pilus ſupfluitas ẽ auct. Alexãder Aphrodiſieus. Greges albos: color. n. alb⁹: ut ſcri. Colu. li. viii. tũ optim⁹ eſt tũ ẽt utiliſſimus: q: ex eo plurimi fiũt. Greges albos: Var. li. ii. ca. ii. ait: q: ouẽ eẽ oportet corpore amplo quæ lana multa ſit & molli: uillis altis & denſis: toto corpore maxime circũ ceruicẽ & collũ uentrẽ quoq; ut habeant piloſum: itaq; quæ id nõ haberẽt maiores nr̃i Apica appellãt: eẽ oportet cruribus humilibus: caudis obſeruare: ut ſint in Italia ꝓlixis in ſyria breuibus: ut agnos ꝓcreent formoſos. Nigra ſubeſt: idem Varro ibidem ait: q: arietes ſint fronte lata: ueſtiti bene intortis cornibus ꝓnis ad roſtrũ grauis: oculis lana opertis: auribus amplis: pectore & ſcapulis & clunibus latis: cauda lata & longa. Animaduertendũ quoq; lingua ne nigra: aut uaria ſit: q: fere qui eam habẽt nigros: aut uarios procreant agnos. Lanæ: Pan Mercurii filius cum lunã concupiſcet & haberet optimum pecus poſcente ea partẽ pecoris pro concubitu dicitur pollicitus: & duas partes feciſſe gregis: q̃rum alteram candidiorem ſed lanæ craſſioris. Lunam deceptam candidiore deterius pecus abduxiſſe Poeta ſignificat. Probus auctor. Cum itaq; luna album pecus elegerit: oſtendit Poeta multo preſtantius album laniciũ eſſe omnibus aliis. Poteſt etiam illud accipi q: luna candore lanæ ducta arietẽ album elegerit: deceptaq; fuerit: cum illi nigra lingua ineſſet: qua totum poſtea gregem maculauit. De pane autem latius in Buco. & li. i. Geor.

¶CHRI. Munere ſic ni. la. dicũt lunã adamatã a pane petiuiſſe munus: & pana obtuliſſe gregẽ ouillum: illã uero delectatam candore arietem album cepiſſe: ſed cum nõ animaduertiſſet maculas linguæ fuiſſe deceptam.

¶SER. Salſaſq; ferat præſe: ut & multum potantes reddant plurimum lactis: & ipſum lac non ſit fatuum: ſed habeat ſalis occultum ſaporem.i.uix intelligibilem: & nõ ſtatim apparentem. ¶ Excretos: ualidiores. ¶ Ferratis capiſtris: ideſt duris. ¶ Nocte pre.cogunt in caſeos. ¶ Calathis: uaſis æreis: in quibus lac uel recens caſeus in urbem diſtrahitur. ¶ Aut parco ſale contingunt: aut modico ſale: aut re uera parco: ideſt ſeruatorio: quia in quod mittitur ſeruat. Nam & homo frugi parcus uocatur: aut certe parco dixit pro parce: ut ſit nomen pro aduerbio. ¶ Nec tibi cura canum fuerit poſtrema: liptotes figura: pro magna tibi cura ſit canum. ¶ Poſtrema: uilis. ¶ Veloces ſpartæ catulos acremq; moloſſum: & illis uelocitas: in his aũt fortitudo laudatur: ſparta autem laconiæ eſt ciuitas: moloſſia pars epiri. ¶ Paſce ſero pigui: aqua lactis quæ pingues efficit canes. ¶ Nocturnũ furẽ: noctis opportunitatẽ captantẽ. Fur autẽ a furuo dictus eſt: ideſt nigro: Nã noctis ùtitur tẽpore. Horatius: Quam pena uidimus furuæ regna Proſerpinæ: Aut certe a græco uenit. Nã fur φὼρ uocat. ¶ Iberos: abactores. fere.n. hiſpani oẽs acerrimi abactores ſũt. ¶ Onagros: agreſtes aſinos: & ẽ laus canũ. ¶ Sæpe uolutabris ſil. uolutabra loca ſunt in qbus ſe apri uolutant. ſilueſtribus autem ideo quia circa caſas eſſe & in ciuitatibus poſſunt.

At cui lactis amor: Cytiſum: Lotoſq; frequẽtes
Ille manu: ſalſaſq; ferat præſepibus herbas.
Hic & amãt fluuios magis: & magis ubera tẽ-
Et Salis occultũ referũt in lacte ſaporem. (dũt:
Multi iã excretos ꝓhibent a matribus Hædos.
Primaq; ferratis præfigunt ora capiſtris.
Quod ſurgente die mulſere: horiſq; diurnis:
Nocte premũt: qđ iã tenebris: & Sole cadẽte:
Sub lucẽ exportãt calathis: adit oppida paſtor.
Aut parco ſale contingunt: hyemiq; reponunt.
Nec tibi cura canum fuerit poſtrema: ſed una
Veloces Spartæ catulos: acremq; Moloſſum
Paſce Sero pingui: nunq̃ cuſtodibus illis
Nocturnum ſtabulis furẽ: incurſuſq; Lupoꝝ
Aut impacatos a tergo horrebis Iberos:
Sæpe etiam curſu timidos agitabis Onagros.
Et Canibus Leporẽ: Cãibus uenabere Dãmas.
Sæpe uolutabris pulſos ſilueſtribus Apros

¶PRO. Iberi: hiſpania flumine Ibero. ¶ Galbani: medicamenti genus.

¶ANTO. Cytiſum: latius in Bucolicorum. Varro autem libro ſecundo: capitulo ſecundo ait: ꝗ maxime cytiſus & medica pingues facit facillime & generant lac. ¶ Lotoſq; frequentes: de loto herba intelligit: quæ faba græca appellatur a noſtris: ut Plinius docet libro uigeſimoq̃rto: cap. ii. ¶ Excretos hædos: fere ad quatuor menſes a mamma nõ diſiunguntur agni hædi tres: porci duos. Varro. lib. ſecundo. ¶ Prohibent: ne lac exhauriatur ab eis. unde Columella li. viii. capi. iii. ait: ꝗ teneri agni dum adhuc herbæ ſunt expertes lactis tradendi: quoniam & paruo ſumptu deuehuntur: & his ſummotis fructus lactis a matribus non minor percipit. ¶ Quod ſurgente die: mulgent uere ad caſeum faciendum mane: aliis temporibus meridianis horis: tam & ſi propter loca & pabulum diſparile non uſq; quaq; idem fit: Varro libro ſecundo. Nocte præmunt quo pacto caſeus præmendus eſt & ſalliẽdus: legito latius Columella libro octauo: capitulo octauo. ¶ Sub lucem: ante lucem. ¶ Calathis: in fiſcellas: aut calathos uel formas tranſiertur caſeus: quia maxime refert primo quoq; tempore ſerum percolari: & a cõcreta materia ſeparari. Idem Colu. auctor eſt. ¶ Parco ſale: ideſt mediocri nec nimio: ſcribit enim Colu. ꝗ nimio ſale caſeus ſalſus ſit: & uitio aſcribitur. Poteſt dici etiam parco ſale: ideſt ſaluatorio: nam ut ſcribit Macro. libro ſat. vii. ſal natura ſiccus & calidus eſt: & fluxum corporis calore cõtrahit: humorem uero ſiccitate uel cohercet uel exorbet. Et Varro præterea ſcribit libro ſecundo ꝗ qui aſpergi ſolent ſales: melior eſt foſſilis q̃ marinus. ¶ Cura canũ: canes uel in primis mercari: tueriq; debet agricola: quod & uillam & fructus: familiamq; & pecora cuſtodit: nam quis hominum clarius: aut tanta uociferatiõe beſtiam uel furem prædicat q̃ canis latratu? quis famulus amantior domini? quis fidelior comes? quis cuſtos incorruptior? quis excubitor ĩueniri poteſt uigilãtior? quis deniq; ultor: aut uindex conſtantior? hæc ex Columella libro octauo. ¶ Spartæ catulos: Varro quoq; laudat lacones & epiroticos: de Sparta uide ſuperius: & de Molloſſis epiri populis. ¶ Paſce ſero pingui: Columella libro octauo ſcribit: Canes hordacea farina cum ſero commode paſci: ſiue farreo uel triticeo pane admixto tamen liquore coctæ fabæ: ſed tepido: nam feruens rabiem creat. ¶ Impacatos iberos: abigeos intelligit & pecorum fures: poſuit enim iberos ob ſimiles mores. Vnde cantabros & uicinas illis gẽtes latrocinia exercentes Cæſar Auguſtus oppreſſit: & qui romanorum ſociorum prædones erant poſtea pro Romanis rei militari ſeruierunt. Coniaci uidelicet & qui Iberi amnis fontes incolunt. Labitur autem iberus a cantabris e meridie ortum habens per magnum camporum ſpacium: Strab. auctor libro tertio de Hiſpania ubi etiam ſcribit: ꝗ eadem & iberia & hiſpania nominat. ¶ Onagros: aſinos ſylueſtres. Onos enim aſinus & aſina dicitur. Agrios autem agreſtis immittis ferox: onagri in Phrygia & Lycaonia præcipui. pullis eorum ceu præſtantibus ſapore. Aphrica gloriatur quos laliſiones appellant. Plinius libro octauo. ¶ Volutabris: lacunis cœnoſis: ubi ſe uolutant.

¶CHRI. Cytiſum: de hoc frutice in ſupioribus dictum eſt. ¶ Salſas herbas: Oues ut ait Ariſtote. ex potu pingueſcunt: itaq; dant ſalẽ quinto quoq; die ſcilicet ſingulis centenis ſingulos modios: Sale ſubinde plus aquæ auriunt & hinc etiam plus lactis prouenit. ¶ Fluuios: aquam quam idem Ariſtoteles ait: in autumno aquiloniam q̃ auſtrinam utiliorem eſſe. ¶ Excretos: Qui iam per ætatem creſcere deſinunt. ¶ Sero: nam ex ordacea farina ſero diluta panes in canum cibum faciundos iubent: qui de re pecuaria ſcribunt. Iubent & cõtra rabiem fimum galinacem admiſceri. ¶ Iberos abactores. Nam iberi hoc uitio uehementer laborabant: poſuit ergo ſpeciẽ pro genere. ¶ Onagros: aſinos ſylueſtres de quibus dictum eſt.

exportans. emendat Scal. in Catal. p. 54. in epithala. Strophen. quæ de Manlio paruulo agit. cuius initium Torquatus uolo paruulus

Lotos

Cantabri

Latratu turbabis agens: monteſq; per altos
Ingentem clamore premes ad retia Ceruom.
Diſce & odoratam ſtabulis accēdere Cedrum:
Galbaneoq; agitare graues nidore Chelydros.
Sæpe ſub immotis præſepibus aut mala tactu
Vipera delituit Cælumq; exterrita fugit.
Aut tecto aſſuet⁹ Coluber ſuccedere: & umbræ
Peſtis acerba boum: pecoriq; aſpergere uirus:
Fouit humū: cape ſaxa manu: cape robora pa/
Tollētemq; minas: & ſibila colla tumētē (ſtor
Deiice: iamq; fuga timidū caput abdidit alte:
Cum medii nexus: extremæq; agmina caudæ
Soluūtur: tardoſq; trahit ſinus ultimus orbes.
Eſt etiā ille malus Calabris in ſaltibus anguis
Squammea conuoluēs ſublato pectore terga:
Atq; notis longā maculoſus grādibus aluom:
Qui dū amnes ulli rumpūtur fontibus: & dū
Vere madent udo terræ: pluuialibus Auſtris
Stagna colit: ripiſq; habitans hic piſcibus atrā
Improbus īgluuiem: Raniſq; loq̄cibus explet.
Poſtq̄ exuſta palus: terræq; ardore dehiſcunt:
Exilit in ſiccum: & flāmantia lumina torquens
Sæuit agris: aſperq; ſiti atq; exterritus æſtu.

¶SER. Diſce &.o. ꝓ odoriferā. Et loquit̄ de ſerpētū remediis: q ingreſſi tecta animalibus nocent. ¶ Agitare: pſeq. ¶ Graui nido: ſerpētibus. ſ. noxio. ¶ Galbaneoq;: galbanū ē multis apta medicaminib⁹. ¶ Chelydros: che/lydri dicti ſunt quaſi cherſydri: qa in aqs & ī terris morantur. Nam χέρσον dicimus terram: ὕδωρ aūt aquā. ¶ Mala tactu ui. q̄ ēt tacta nocet: eſt ꝑnicioſa dum tāgit̄. ¶ Vipera: āt ſpēs eſt ſerpētis: q̄ ui parit: Nā corroſis eius lateribus exeūt pulli cū matris interitu. Luc. Viperei coeūt abrupto corpore nodi. ¶ Cælum exterrita ſu. i. tectis gaudet. ut ſūt ἀγαθοὶ δαίμονες: quos latine genios uocāt. ¶ Fouit hu. amplexa: terrā ē ī qua poſſet latere. ¶ Ti/midū ca. cui tīet. Nā ut Pli. dicit: ſerpētis caput ēt ſi cū duobus euaſerit digitis: nihilominus uiuit. ¶ Extre/mæ. a. cau. motus. & hoc dicit cæde ſerpētē dōec cau/dæ uolubilitas cōquieſcat. ¶ Cōuoluens ſub. pe. ter. i. erect⁹: qđ ad expreſſionē ſerpētis generis poſuit. Alii .n. repūt toto corpe: aliæ erigunt̄ corporis parte. Lu/ca. Et contentus iter cauda ſulcare parias. ¶ Vdo uere ma. ter. alibi: Quū ruit ībriferū uer. ¶ Improbus: īſa/tiabilis. ¶ Ingluuiē: uentris capacitatē. ¶ Ranis lo. cla/moſis & loquacibus: ideo quia ex hominibus factæ ſunt: ut dicit Oui. ¶ Aſperq; ſi. Salu. Quod genus ſi/ti magis q̄ alia re accenditur.

¶PRO. Calabria: regio: ī q̄ Brūduſiū eſt oppidū.

¶ANTO. Agens: perſequens. ¶ Cedrū: de Cedro uideto lib. ii. Geor. Præterea Plini. li. xxiiii. ſcrib. ꝙ ce/dri ſcobe ſerpētes fugari certū eſt. Itē bacchis tritis cū oleo ſiq perunganī. ¶ Galbaneo nidore: dat galbanū ſyria in amano monte ſinceꝝ ſi utatur fugat nidore ſerpentes fugiunt & punctos galbano: ſerpentes oleo & ſpōdylio mixto tactu necat. Pli. lib. xii. & lib. xxiiii. Colu. aūt li. viii. ca. iiii. ait: ꝙ muliebrium capilorum aut ceruorū cornuum ſæpius uſtoꝝ odor non patit̄ ſtabulis ſerpētes conſiſtere. ¶ Nidore: odore. ¶ Che/lydros ſerpē. Chelydris autem Calabria frequentiſſi/ma eſt: ut ſcri. Soli. ¶ Vipera: ſerpentiū uipera ſola ter/ra dicitur condi: cæteræ arborum aut ſaxoꝝ cauis. in coitu uiperæ mas caput inſerit in os: ꝙ illa abrodit uoluptatis dulcedine: auctor Plini. libro octauo Ari/ſto. uero in lib. de animalibus ait: ꝙ ſerpentes uini in/continentes ſunt: perinde uiperas aliqui uino cum fi/ctilibus ad ſepes diſpoſito uenantur: ebriæ enim ca/piūtur. ¶ Iamq; fu. ordo eſt: & iam. i. tunc quum me/dii nexus. i. motus ipetus & reuolutiōes extremæ cau/dæ ſoluūt̄: extēdunt̄: & ultim⁹ ſinus. i. curuatura trahit tardos. i. pigros orbes. i. ſpiras & reuolutiōes. ¶ Fuga. i. fu/gæ loco alte. abdidit timidū cap. demū ſēſus ē ꝙ ꝑcuſſus ſerpēs quādo diſſoluit nodos & elongat̄ trahitq; ægre ultimas curuaturas loco fugæ caput abſcōdit: pp qđ inuit Maro: ut caput ipſū opprimere debeāus. ¶ Calabris: Calabria Italiæ pars eſt: ī q̄ Brūduſiū hydrus mōs tū ſalētini capi. ut Mela ſcrib. græci teſte Pli. li. iii. Meſapiam a duce appellauere: & ante Peucetiā a Peucetio Oenotri fratre. ¶ Anguis: de Chelydro intelligit ut diximus. ¶ Ve/re hudo. hoc declaratum eſt libro primo Georgicorum ibi Præſertim incertis ſi menſibus amnis abundans exit &c. ¶ Atram: obſcuram: ſeu nigrā: ut Nonius ait. ¶ Ingluuiē: gulā. ¶ Improbus. i. ſæuus: auctore etiā Nonio.

Galba/neo ¶CHRI. Galbaneo: ī ſyria frutex ē ferulæ ſimilis: ex quo reſina deſtillat: hoc galbanū appellāt. Vtilē qđ colorē thuris hēt & grana ut faba limpidū & ſine ligno. arabice kenech dr̄: uī habet cōtra uenena. Hīc dr̄ Bezard: quo nomīe oīa cōtra uenena dicunt̄. ¶ Vipera: gen⁹ ſerpētis qa ui pariat. Ait. n. Herodo. ꝙ ī coitu mas caput ī os fœ/miæ imittit: at ipſa ī emiſſiōe feminis illud ꝑcidit: fœta uero uipera nō parturit: ſed catuli lacerata matrice ꝑ ilia erūpūt: Echidna a græcis uocat̄. Et cū reliq̄ ſerpētes oua pariāt ſola echidna: & alia ſerpēs q̄ ī arabia penata ē catu/los edūt. Herodo. āt eſt q ea q̄ dixius de partu uipe ī Melpomene refert Ariſtoteles aūt ſcribit Viperā oua qdē in/tra ſe cōcipe: ſed tn̄ nō oua: ſed catulos parere q mēbranis obuoluti ſint: ſed illos tertia die diſrūpi. Nōnūq̄ tamē abruptis ī utero mēbranis ꝓdire ſingulis qdē diebus ſingulos: eſſeq; illos ſupra uigiti. Alber. aūt ait: Viperæ ue/nenū nō eē frigidū: q̄uis uulnerati extrema frigeſcāt. Id. n. iccirco euenire affirmat: ꝙ naturalis calor a ueneno ſo calore uictus cōcedat. ¶ Coluber: qa umbrā colat. Vnde dixit tecto & umbræ. ¶ Cape ſaxa: Magna exhortatio: & q̄ aliqua ex parte increpationē ſapiat. Exornat̄ aūt locus pluribus coloribus: in qbus inſit efficatia. ſ. repetitiōe diſſoluto apoſtrophe. ¶ Ranis: Garrulū eſt aīal. Nā coaxāt. Id. n. nomē eſt eaꝝ uoci q̄uis in Macedonia teſte Pli.

Ranæ Ranæ & apri muti ſint: mutæ ſūt & in ſeripho: ſed aliūde alatæ canūt. Ranaꝝ plures ſpecies: ſed quæ ueneno/ſa eſt dicitur rana rubeta. Elixatura ranarū in aq̄ & aceto: ſi dentes abluant̄ ſedat dolorem. ¶ Aſperq; ſiti: Nam uis ueneni colore & ſiccitate augetur: oſtendunt phyſici mares q̄ fœminas: ſenes q̄ iuniores: arida q̄ humida ha/bitantes: ieiunos q̄ ſaturos: iratos quā placatos: in calido & ſicco tempore q̄ in aduerſo magis nocere.

¶SER. Mihi: ꝑ cuicūq;: ut Nō illa quiſq; me nocte ꝑ altū Ire. ¶ Nitiduſq; iu. pelle. n. depoſita redit ad priorē ætatē. ¶ Catulos: abuſiue dixit. Nā catuli ꝓprie canū ſūt. ¶ Morborum quoq; te cauſas & ſi. do. Tria dicit. Signa morborū cauſas: remedia: ſed nō ſeruat ordinē legitimū. Nā poſt remedia morborū ſigna cōmemorat. ¶ Turpis ſca. q̄ aſperum & turpe efficit corpus. ¶ Altius ad ui. per. medullas & oſſa penetrat. ¶ Illotus ad. Su. lotus uel lautus dicimus. idē ē lautū eo. Nā illud ab Horatio ſatis licēter dictū ē: Aſt ubi me feſſū ſol acrior ire lauatū Admonuit. ¶ Et hirſuti ſecuerūt corpora uepres: duas res dicit: unde ſcabies porcoꝝ naſcit̄: aut nimiū frigus & humorē aeris: aut ēt cū poſt tōſionem nō lauant̄. ex ualidiore. n. æſtu ſudor eis adhæret: ac propterea lauari freqnter ꝑcepit: uepres. hic maſculio genere: at Lucr. fœminino: ut illorū ſpoliis uepres uolitātib⁹ auſtris. ¶ Dulcibus flu. ſalſa. n. aqua magis pruriginem generat. ¶ Vdiſq; ari. in gur. ui. mer. dicit ducē gregis: quē ēt Varro ita cōmemorat. huic āt partē aliquā lanæ paſtores ſolēt relīquere. unde ait udis uillis: Nā oues ſēper tōſæ lauātur. ¶ Secūdo de. am. cū aqua. ſ. ¶ Triſti. a. amaris olei ſordibus: hoc āt remediū ē ꝯtra ſcabiē: & læſū ueprib⁹ corp⁹. ¶ Viuaq; ſul. dactylic⁹ uerſus.

Ne mihi tū molles ſub diuo carpere ſomnos:
Neu dorſo nemoris libeat iacuiſſe per herbas.
Cum poſitis nouus exuuiis: nitiduſq; iuuenta
Voluitur aut catulos tectis aut oua relinquens
Arduus ad Solem: & linguis micat ore triſulcis.
Morborum quoq; te cauſas: & ſigna docebo.
Turpis oues tētat Scabies: ubi frigidus imber
Altius ad uiuom perſedit: & horrida cano
Bruma gelu: uel cum tonſis illotus adhæſit
Sudor: & hirſuti ſecuerunt corpora uepres.
Dulcibus iccirco fluuiis pecus omne magiſtri
Perfundunt: udiſq; Aries in gurgite uillis
Merſatur: miſuſq; ſecundo defluit amni.
Aut tonſum triſti contingunt corpus Amurca:
Et ſpumas miſcent Argenti: uiuaq; Sulphura:

¶ANTO. Ne mihi: legit̄ & nec mihi in antiquis. ¶ Sub diuo: Aſconi. ſup li. iiii. Verrinaꝝ ait: ſub dio. i. ſub cælo. Cælū græci τον Διαν dīt iis igit̄ patet errare illos: q ſub dio dicūt cū u: Molles iucūdos. ¶ Neu dorſo: neu libeat inqt reſupinū iacuiſſe ꝑ herbas nemoris caue dorſo nemoris legas. ¶ Micat: Micare eſt hoc loco ꝑ uices ſine ordīe mouere: ut docet Nonius. alibi uero fulgere: ut micat ignibus æther: Quādoq; ēt eſt ſortiri digitis. M. Tul. li. iii. offi. Dignū ēē ducūt: qui cū ī tenebris mices & cætera. ¶ Liguis triſulcis: līguæ nō omnibus eodē modo tenuiſſima ſerpētibus & triſulca. Pli. li. xi. ¶ Amurca: latius li. i. Geor. ¶ Morboꝝ quoq;: Aduertēdū q̄ cuiuſq; morbi ſit cā quæq; ſigna cauſaꝝ earū ſint: & q̄ quēq; morbū curatio ſeq debeat: inqt Var. li. ii. ca. i. ¶ Morboꝝ: Morbus ē habitus cuiuſq; corporis cōtra naturā: q uſū ei⁹ facit deteriorē: Gellius li. iiii. ca. ii. Cicero uero li. iiii. Tuſc. ait: qđ morbū appellāt totius corpis corruptionē. Aegrotationē: morbū cū ībellicitate. Vitiū: quū ꝑtes corpis īter ſe diſſidēt: ex quo prauitas mēbrorū: diſtortio: deformitas. ¶ Scabies: Oues frequētius q̄ nullū aliud aīal īfeſtāt̄ ſcabie: q̄ fere naſcit̄ ex his cauſis Poeta refert. ꝑcipue tamē exiguitas cibi maciē: macies āt ſcabiē facit: hæc ubi cœperit irrepe: ſic intelligit̄. Vitioſū locū pecudes: aut morſu ſcalpūt: aut cornu: aut ungula tūdūt: aut arbori affricāt: parietibus ue detergēt. Hic prio quoq; tpe occurrēdū: ne tota ꝓgenies īficiat̄: cū ꝑcipue oues cōtagiōe uexent̄. Col. li. viii. ca. v. ¶ Scabies: ē ſcabies durior cutis rubicūda: ex q̄ puſtulæ oriūtur. Quædā hūidiores: quædā ſicciores: Exit ex qbuſdā ſanies quo aſperior ē: quoq; prurit magis: eo difficilius tollit̄: auctor ē Celſus li. v. ¶ Dulcibus fluuiis: Colu. æſtiuū ſudorē mari uel flumie abluēdū cēſet. ¶ Villis: lanas ītelligit: q̄ in ſūma parte arietis tōſi relinq ſolēt. ¶ Secūdo amni: auerſus. n. flumini nō aduerſus defluit. ¶ Amurca: ſcabiē tollit: ſi ad fecē & amurcā: ſuccūq; decocti lupini miſceas portiōe æq̄ detritū: albū elleborū. Eidē remedio eſt: amurca duabus partibus decocta. Item uetus hominis urina teſtis cādētibus inuſta. Prodeſt etiā ſulphuris triti & picis liqdæ: modus æq̄lis igne lēto coctus: auctor Colu. lib. viii. ¶ Triſti: amara: De amurca latius ſupra. ¶ Spumas argenti: ſpuma diſtat a ſcoria: quo poteſt ſpuma a fece diſtare: alterum purgantis ſe materiæ: alterum purgatæ uitium eſt: ſpumæ uis eſt: ſiccare: mollire: refrigerare: tēperare: purgare: explere: hulcerū tumores lenire. Pli. li. xxxiii. ca. iiii. ¶ Sulphura uiua: ſulphuris genera ſunt quatuor: uiuo ſolo ex omnibus generibus medici utuntur. Viuum effoditur tranſlucetq; & uiret: Pli. lib. xxxv. Dioſcorides uero ait: quod uiuum ſulphur tale eſt: quale a terra ꝓducitur: ſulphur autem extinctum ſeu mortuum eſt: quod artificioſe paratur: & in calamis ferreis funditur. Quando uiuum ſulphur miſcetur cū terebinthina: curat ſcabiem & ægritudinem cum qua eleuatur cutis.

Micare

Scabies

Quatuor Genera Sulphuris

¶CHRI. Dorſo: ꝓcliuo poſuit & loco editiore. ¶ Sub aere: Sub diuo. Diuū. n. Iouē ītelligit q ē aer. Hic Hora. manet ſub Ioue frigido: teneræ: cōiugis: īmemor: uenator. ¶ Catulos & oua: qa aliæ ſerpētes catulos pariūt: aliæ oua: Vel dixit catulos: qa ex ouis ꝓueniūt catuli. Nā catulos dicimus & ſerpētibus & ī quadrupedibus q̄ nō ungulas ſed ungues habēt: ut canes: urſi: leōes. ¶ Triſulcis: ī noſtris libris de aīa expſſimus rationē: q̄re uirga ſūma uelocitate mota nō ſimplix: ſed triplex: uideat̄. Idē igit̄ euenit ī līgua ſerpentis: quæ q̄uis unica ſit: tamen ſua crebra mobilitate triplex apparet. ¶ Scabies: ſic dicit̄ quia ſcabra. i. aſpera eſt. ¶ Ad uiuum: Quia penetrauit pellem: quæ non multum ſenſus habet. ¶ Triſti: amara. ¶ Amurca: eſt humor in oliuis admixtus aquæ: qui dum teruntur ante oleum effluit: quæ coqui ſolet ad mellis ſpiſſitudinem: & ſic uetuſtatem accipit. Nam fex eſt illa quæ poſtrema reſidet Amurca decocta in uaſe æneo: & mixta aceto: aut uino: aut ouo & melle: cōfert doloribus dentium: & apoſtematibus: & miſcetur in medicinis oculorum. Cliſtere ex illo confert anno apoſtemato: & callo matricis: Mixta cum cameleonte: & cum aqua in aqua dulcorati ſunt lupini: ſanat ſcabiem quadrupedum. Noua uero & ſine decoctione ſedat dolorem podagræ: Illinitur corio & extenditur ſuper uentrem ad minuēdum tumorem hydropici. De ſcylla elleboro & bitumine dictum eſt.

Amurca

¶SER. Idæaſq; pi.liquidas: quæ ĩ Ida phrygiæ mõte naſcunt. ¶Syllamq; ele.gra.genera herbarũ ſũt. ¶Præſens for.efficax utilis ,pfutura:& dicit incidendum eſſe uulnus ſi medicaminibus e molliri minime potuerit. ¶Summũ ul.os ergo tũc ſecãdũ ẽ cũ os habuerit. ¶Viuitq; te.dum tegit. ¶Meliora de.om.po.maiores enim ex pugnãtes religionẽ totũ ĩ experiẽtia collocabant. Saluſtius: Non uotis neq; ſupplicijs muliebribus deorũ auxilia comparant:uigilando & laborãdo proſpere omnia cedũt:ubi ſecordiæ tete atq; ignauiæ tradideris:neqq̃ deos implores.irati:infeſtiq; ſunt. ¶Artus de.& paſco & paſcor illã rẽ dicimus. ¶Arida fe. quæ arida efficit corpora. Tamẽ ſciendũ febrem licet a feruore dicta ſit:eſſe etiã frigidã. unde modo ad diaſtolẽ ait aridã. ¶Incenſos .æſ.febrem. ¶Salientẽ ſan.ue.i.mobilem.dicit autem illam uenã feriendã eſſe: quæ ſuper ungula aĩalis eſt tã lata q̃ mobilis. ¶Biſaltæ:populi ſcytharum:qui fugientes equorum ſanguine aluntur lacte per mixto. ¶Cum.f.uel re uera fugit: uel pergit celeriter. ¶Carpentem.i.h.negligentius & ſine auiditate. ¶Culpam .ſ.c.atq habere morbũ culpæ nõ eſt:ſed hoc dicit occidendo eam tuam culpam cõpeſce:ideſt uita crimen: in quod poteſt incidere: ſi dum uni parcis fuerit totus grex eius contagione corruptus.

¶PRO. Sylla:bulbi genus: unde inficitur acetũ: quod ſyllites dicitur. ¶Helleborum:genus medicamenti uenenati:quod interdũ mortiferũ eſt. ¶Biſaltæ:gens eſt thracum. ¶Geloni:ſcytæ:& utriq; a regibus dicti. ¶Iapidia:regio dicta eſt hiſtriæ.

Duo genera picis ¶ANTO. Idæaſq; pices:Circa idam ĩ Troade plurime ſunt:ut ſcribit Pli. Picis autem duo genera ſpiſſum:liqdumq;. Spiſſarũ utiliſſima medicinæ eſt brutia:quoniã pinguiſſima & reſinoſiſſima:utraq; præbet utilitatem:ſed magis Rutilia q̃ cæteræ. Picis natura ẽ ut calefaciat: explet ad ſcabiẽ pecoꝝ pcipuũ remediũ.idẽ lib.uigeſimoquarto. ¶Vnguine:uiſcoſitate quadam. ¶Cæras:Cæra in medio eſt æqualiter calefacientium: & infrigidantium & humectantium: & ſiccantiũ:auctore Galeno. ¶Scyllamq;: ſcyllarum in medicina alba ẽ q̃ maſculus:fœmĩæ nigra.ſcylla q̃ cãdidiſſima fuerit:utiliſſima erit: diſcutit furfures capitis & ulcera manãtia:ilita ex oleo cocta. Pythagoras ſcyllã ĩ lĩmĩe quoq; ianuæ ſuſpenſã malorũ medicamẽtorũ introitũ pellere tradit Pli.lib.uigeſimo:capitu.uigeſimonono. ¶Elleboroſq; graues:Ellebori duo prĩa genera:cãdidũ & nigrũ. Nigro eq:boues ſues necãtur:itaq; cauẽt id:cũ cãdido ueſcatur: Albũ nõ facile colligit:caput enim aggrauat maxĩe niſi pſumatur aliũ & ſubinde uinũ ſorbeat:celeriterq; fodiat. Nigrũ purgat per iſerna: cãdidũ uomitione cauſaſq; morborũ extrahit quõdã terribile poſtea tã ,pmiſcuũ:ut pleriq; ſtudiorũ gratia:ad ,puidẽda acrius quæ comment.bantur: ſæpius ſumptitauerint. Italia Veratrum uocat. Nigrum ſcabiem quadrupedum cũ ture & cæra uel pice ſanat. Pli. libro uigeſimoquĩto:capitulo decimoſecundo. ¶Graues: aggrauat enĩ maxĩe caput. Poteſt etiã exponi noxios ,ppter eorũ naturã & uires. ¶Nigrũ bitumen:de hoc latiſſime uide ecloga octaua. ¶Magis præſens:ideſt præſtantior. ¶Ferro reſcindere:reſerãdum eſt hulcus & medicamentis curandũ. ¶Hulceris os: hulcus traxit aſpirationem ab græco:Illi enim helcos dicunt.eſt autem hulcus tecta & clauſa malignitas. Vulnus uero hiatus patens Marcellus auctor. ¶Tegendo:dũ tegitur. ¶Deos omnia poſcens: dei facientes adiuuant inquit:Varro libro primo de re ruſtica. Et Saluſtius in Catilinario ait:Non uotis:neq; ſupplicijs muliebribus auxilia deorum parantur:uigilando:agendo:bene cõſulendo proſpera omnia cedunt: Vbi

Febris ſecordiæ:atq; ignauiæ te tradideris neqcquã deos iplores.irati:infeſtiq; ſũt. ¶Febris:dr febris a feruitate morbi: uel mali:ut ſcribit Nonius: Eſt autem Febris genus morbi in toto corpore: de cuius generibus late Celſus libro tertio. ¶Incẽſos æſtus:febris feruores. ¶Ima ferire pedis:febricitantibus ouibus de talo:uel inter duas ungulas ſanguinem mitti oportet. Nos etiam ſub oculis & de auribus ſanguinem detrahimus. Verba ſunt Columellæ libro.viii. ¶Biſaltæ : libera gens Biſaltæ in macedonia: ut ſcribit Plinius libro quarto : capitulo nono. ¶Gelonus:de Gelonis uideto libro ſecundo Georgicorum ibi pictoſq; gelonos. ¶Rhodopen:de hoc monte iam ſuperius. ¶Atq;:legitur & aut. ¶Deſerta getarum:Getas græci Thraces opinati ſunt:qui quidem utrunq;

Getæ iſtri latus incolebant:getæ ad pontum in orientem uergunt:interq; mare põticum ab iſtro ab Tyram flumen getarum ſolitudo peniacet plana tota & aquarum indiga:Strabo libro ſeptimo.

¶CHRI. Tegendo: dum tegitur. ¶Et meliora deos:Moralis locus quo oſtendit diuinum auxilium non pigris deſidibuſq;:ſed prouidis & induſtriis prouenire.non enim negat non eſſe auxilium a diis poſcendum: ſed non eſſe in ſecordia ſperandum. ¶Sedet:Quaſi penitus ceſſat. ¶Omnia poſcens:Nam quæ nobis ipſi præſtare noſtra opera poſſumus:ea a diis non ſunt petenda:ſed ea quæ noſtras uires excedunt. ¶Biſaltæ : populi in

Biſaltæ thracia ſunt. ¶Geloni:tartari dicuntur:quos corrupto uocabulo tartaros dicimus. Hi ſoluunt uenas equorũ: & ſanguinem admiſcent lacti & inde bibunt.

Idæaſq; pices:& pingueis unguine Ceras:
Syllãq;:Helleboroſq; graues:nigrũq; Bitumẽ.
Nõ tamẽ ulla magis præſens fortũa laboꝝ eſt:
Quam ſi quis ferro potuit reſcindere ſummũ
Vlceris os:alitur uitium:uiuitq; tegendo:
Dũ medicas adhibere man⁹ ad uulnera paſtor
Abnegat: & meliora Deos ſedet omnia poſcẽs.
Quin etiam ima dolor balantũ lapſus ad oſſa
Cum fuerit:atq; artus depaſcitur arida Febris:
Profuit incenſos æſtus auertere:& inter
Ima ferire pedis ſalientem ſanguine uenam:
Biſaltæ quo more ſolent:acerq; Gelonus
Cũ fugit in Rhodopen:atq; in deſerta Getarũ:
Et lac concretum cum ſanguine potat equino.
Quã pcul aut molli ſuccedere ſæpius umbræ
Videris:aut ſummas carpẽtẽ ignauius herbas
Extremamq; ſequi:aut medio pcũbere cãpo
Paſcentem:& ſeræ ſolam decedere nocti:
Continuo culpam ferro compeſce: prius q̃

Dira per incautum ſerpant contagia uulgus.
Non tā creber agēs hyemē ruit æquore turbo:
Q uā multæ pecudū peſtes:nec ſingula morbi
Corpora corripiunt:ſed tota æſtiua repente
Spēq;:gregēq; ſimul:cūctamq; ab origīe gētē.
Tum ſciat Aerias Alpeis:& Norica ſiquis
Caſtella in tumulis:& Iapidis arua Timaui
Nunc quoq; poſt tanto uideat:deſertaq; regna
Paſtorum:& longe ſaltus:lateq; uacantes.
Hic quondā morbo Cæli miſeranda coorta eſt
Tempeſtas:totoq; Autumni incanduit æſtu:
Et gen9 omne neci pecudū dedit:omne ferarū:
Corrupitq; lacus:infecit pabula tabo.
Nec uia mortis erat ſimplex:ſed ubi ignea uēis
Omnibus acta ſitis miſeros adduxerat artus:
Rurſus abūdabat fluidus liquor:omniaq; ī ſe
Oſſa minutatim morbo collapſa trahebat.

¶SER. Incautum.u.qđ ſe morbo ſi pecoris contagione abſtinere nō nouit.Saluſti.Repente agros incautos inuaſit.i.ſecuros:& quibus præcautum nō erat:& ut excipit incautum.& alter bene dixit incautum.¶Tota.æ. loca poſuit pro animalibus.Aeſtiua aūt ſunt loca umbroſa:in quibus per æſtatem pecora uitant ſolis calorem Stati.Vmbroſi patuere æſtiua lycæi.¶Spemq;.g.i.agnos cum matribus pariter.¶Aerias.a.Sēſus hic eſt.Si quis eſt qui ſciat iſta loca:qualia tunc fuerunt quum pecoribus erant referta:nūc quoq; ea uacātia uideat:licet pluri mum a peſtilentia fluxerit tempus.¶Aerias al.i.galliam.& dicendo aerias uerbū expreſſit de uerbo.Nā gallorum lingua alti montes alpes uocantur.¶Norica.ſ.Noricum pars eſt illyrici.¶Et ia.i.Venetiam:nam iapidia pars eſt Venetiæ ab iapidio oppido dicta.Sal.Primā modo iapidiā īgreſſus:huius ē fluuius Timauus:unde male quidam iapygis legunt:quū iapygia ſit Apulia.¶Hic.q.m.deſcribit peſtilētiam Venetiæ:galliæ:Illyrici.Nam quodam tempore cū Nilus plus æquo excreuiſſet:& diu permanſiſſet in campis:& aqua fluminis & calore prouintiæ diuerſa & plurima ī limo animalia ſunt creata:quæ recedente in alueos ſuos nilo & integra:& quæ ſemiplena fuerant putrefacta ſunt.exinde corrupto aere nata peſtilentia eſt:quam auſter flans primo ex ægypto ad atticā prouintiam pepulit:mox inde in tractum Venetiæ & illyrici uſquequaſq; uerſum uniuerſa uaſtauit.hanc autem peſtilentiam ordine quo diximus pleniſſime Lucre.executus eſt.¶Miſeranda.t.peſſima:inferens rem dignā miſeratione.¶Totoq; au.in.æ.exarſit prima parte Autumni:quæ ſemper grauem efficit peſtilentiam.ut autem Autumnus abundet morbis facit confine frigoris & caloris:qđ licet etiam uernum tēpus habeat:caret tamen morbo:quia tunc corpora præcedenti durata ſunt frigore:quæ Autumnus corrumpit laxiora inueniens poſt æſtatis calorem.¶Corrupitq;.l.in.p.t.ordiem ſecutus:quem & Luc.tenuit:& Sal.primo aerem:inde aquā poſt pabula eſſe corrupta.¶Nec.u.m.e.ſ.nec moriebantur ex uſu.i.ſecūdum naturalē ordinē:non tantū fuga animæ:ſed etiā corporis reſolutione.Eſt autē Sal.qui ait:nec ſimplici quidem morte moriebantur.¶Omnibus.a.ſ.feruidus calor ab eo quod præcedit id quod ſequitur.¶Fluidus li.humor ſordidus.¶Oſſa:etiam oſſa:& per hyperbolem totum hominem ſignificat.

¶ANTO. Contagia:uideto in Tytiro.¶Ferro:quo ſcilicet imam pedis uenam ferias.¶Hyemem:grandinem intelligit.¶Turbo:dicitur turbo uentus:qui repentinis flabris proſilit:atque uniuerſa perturbat.Vortex ille eſt:quum torquetur humus arida:& ab infimo erigitur ad ſummum:auctor Apuleius in libro de mondo meminit:& Plinius libro ſecundo capitulo quinquageſimo.¶Aeſtiua:loca dicuntur umbroſa:ubi & pecora & milites ſolis ardorem uitant.Suetonius in auguſto:Reliquas in hyberna & æſtiua circa finitima oppida dimittere aſſuerat:Reliquas autem cohortes ſupple.¶Spemq;:agnos & agnas:& fœturam ipſam.¶Tum:præterea.Tum ſciat huius peſtilentiæ color totus:& liniamenta fere omnia tracta ſunt de deſcriptione peſtilentiæ:quæ eſt libro ſexto Lucreti.deſcribit etiam Manilius libro primo:ſed Ouidi.libro ſexto met.latiſſime.¶Alpes:mōtes ſunt altiſſimi:q Italiā ab germania ſubmouēt:teſte Plinio libro.iii.¶Norica caſtella:Norici incolæ ſūt alpiū:quōdā Tauriſci appellat:iis cōtermini Rheti:& Vīdelici:omnes ī multas ciuitates diuiſi:idē li.iii.¶Iapidis timaui:iapides populi:& Timauus amnis ī Venetia regiōe Italiæ ſūt:ut ſcri.idē li.iii.De Timauo āt latius ecloga octaua.Strabo pterea li.vii.ſcri.qđ lapides ī albio mōte ſiti ſunt:q Alpibus poſterior ē excelſo admodū:Hic qdem ad pānonios:iſtrumq; pertinentes:hinc autē ad adriaticū mare:pugnaces qdem:cæterū ab auguſto Cæſare tādem expugnati ad unum:ſecundum lapides in liburnos eſt nauigatio.¶Poſt tāto:tempore.ſ.Eſt autem ſenſus:quod tanta peſtilentia fuit:ut ſi quis uideret illa loca nunc quoq; deſerta aſpiceret:quamuis iam diu id fuerit &c.¶Morbo cæli:aeris corruptiōe:q poſtea aut in aquas cadit:aut fruges pſedit in ipſas:aut alios hominis paſtus:pecudumq; cibatus:Aut ēt ſuſpēſa manet uis aere in ipſo.Et quū ſpirātes mixtas hinc dicimus auras:illa quoq; in corpus pariter ſorbere neceſſe eſt Lucre.lib.ſexto:tempeſtas peſtilentia.¶Incanduit:ferbuit.¶Autūni æſtu:tūc.n.magis corpora langore afficiunť aere nō certo:ut ēt Oui.in arte oſtendit.¶Tabo:corruptione.

¶CHRI. Tota æſtiua:Aeſtiua appellant loca montana & frigidiora:in quibus pecora a caloribus defenduntur:ut hyeme in locis maritimis & apricis defenduntur a frigoribus:& hæc hiberna dicuntur:Quæ uocabula etiam militibus tribuimus.¶Regna paſtorum:ambitioſe dixit optima paſcua.¶Norica:tractus ille uniuerſus:qui a rheno uſq; ad ea loca quæ Verone & Como iminent Rhetos continet.Huius nationis:Lepontii:Camuli:Vindelici:ac Norici ſunt.¶Timaui:de quo dicemus in æneī.¶Aeſtu autumni:Quia humores contracti in æſtate tunc rebulliunt:& corrupti peſtiferos lætaleſq; morbos excitant.Peſtis enim nonnunq̄ æſtate deſinit:ſæpius tamen in hyeme:in uere raro:in autumno pene nunq̄.¶Pecudum:nunc poſuit pro cicuribus:quia ſequitur ferarum.Cæterum etiam in feris pecudes dicimus.¶Adduxerat:contraxerat:ſententia eſt quod de-

Norica

Timauus

Aeſtiua

Hiberna

ſiccato ſucco naturali in ſumma maciem iam areſacta contrahebantur. Mox putreſcente toto corpore uniuerſa membra quæ arida exſiccataq; regnabant ſimul atq; etiam oſſa liqueſcebant & tabida fluebant.

Sæpe in honore Deū medio ſtās hoſtia ad aras
Lanea dum niuea circundatur infula uitta
Inter cunctantes cecidit moribūda miniſtros.
Aut ſi quam ferro mactauerat ante ſacerdos:
Inde neq; impoſitis ardent altaria fibris:
Nec reſponſa poteſt conſultus reddere Vates.
At uix ſuppoſiti tinguntur ſanguine cultri:
Summaq; ieiuna ſanie infuſcatur arena.
Hinc lætis uituli Volgo moriuntur in herbis:
Et dulceis animas plena ad præſepia reddunt.
Hic canibꝰ blādis rabies uenit: & quatit ægros
Tuſſis anhela ſues: ac faucibus angit obeſis.
Labitur infelix ſtudiorū atq; immemor herbæ
Victor equos: fonteiſq; auertitur: & pede terrā

¶SER. In honore Deum: in ſacrificiis: ut Haud equidem tali me dignor honore. ¶ Lanea: ideſt uicti ma. nā nō ſtat uerſus: ſi lanea uittā dixeris. ¶ Mactauerat. a. ſ. eius. ſ. mortem præueniens. ¶ Neq; in. a. a. ſ. quia ut dicit Pli. Morboſa caro non coquitur. ¶ Nec . r. p. c. r. u. colligi. n. niſi ex ſana uictima futura nō poſſunt. ¶ Suppoſiti: ſic & ī ſexto: Supponūt alii cultros dicendo aūt ſuppoſiti feriendi genus oſtendit. Nam interdum ab īferiori parte: interdum deſup feriebātur. ¶ Summaq;. i. ſ. i. a. ſignatis uſus eſt uerbis: nimiumq; libratis. ¶ Vulgo: ubiq;: paſſim & cateruatim: lætis autem herbis: ideo ne eos fame periſſe putaremus. ¶ Canibus. b. etiam blandis canibus ex peſtilentia rabies naſcitur. ¶ Quatit. æ. t. proprie: nam tuſſis commouet corpora. ¶ Faucibus. o. tumētibus. ¶ Angit: bene ait angit. Nam angina dicitur porcorum morbus: qui occuperat fauces. Pla. Vellem me in anginam uerti: ut huic aniculæ fauces præoccuparem. ¶ Immemor herbæ: pro herbarum: ut ipſe īmemor herbarum quos eſt mirata iuuenta ut occupatione morbi obliuionem cibi factam. eſſe dicat: quidam uero uolunt: ꝙ immemor ſit ſtudiorum & herbæ: quoniam antiqui in pratis certamina exhibere conſueuerant: unde congrue coniunxit utrunq; ſtudiorum & herbæ.

¶ANTO. Lanea infula: faſcia in modum diadematis: aqua uitæ ab utraq; parte pendent: de hac libro quarto de ponto legitur. Ambiat: ut fuluas infula longa comas. ¶ Aut ſiquam: legitur item. at ſiquam. ¶ Neq; ardent: propter corruptionem id erat. ¶ Fibris: uideto libro primo Georgicorum. ¶ Ieiuna ſanie: ſanguine corrupto & deſicco. ¶ Hinc: ex ignea ſiti: & fluido liquore ac peſtilitate. ¶ Vulgo: paſſim. ¶ Lætis herbis: innuit non penuria cibatus id fuiſſe. ¶ Angit: ſtrangulat: unde & faucium dolor. ¶ Angina uocatur: ut ſcribit Feſtus eo autem morbo ſues maxime cruciantur ut aiunt. ¶ Auertitur: refugit.

¶CHRI. Sæpe in honore deum: Locus plenus commiſeratione cum ne religio quidem morbum arceret. ¶ Infula: de qua dicemus in Aeneide. ¶ Nec reſponſa poteſt: Quia corrupta erant exta ac fibræ. ¶ Rabies: & peſtilentia oritur. Rabies qua ne canes uexet mandat Columella ut pani quo ueſcuntur gallinaceus fimus ad
Sues miſceatur. ¶ Tuſſis anhela ſues: Nam hic morbus illis domeſticus eſt. ¶ Sues: antiquorum prouerbium fuit. ¶ Ignauum: & ſumptuoſum eum eſſe: qui ſuccidiam in carnario ſuſpenderit potius e lanſario quam ex domeſtico fundo. ſues ut ait Varro. Aduertantur a facie & progenie: & regione cæli: ſi formoſi: ſint uerres & ſcroſa: ſi multos pariunt: ſi in eo loco ampli ſunt exiles: Parari enim ſic ſolent. Illaſce ſues ſanas eſſe: habereq; recte licere: noxiſq; præſtare: neq; de pecore morboſo eſſe. Spondes ne: Quatuor menſes fœtum fert. Voluntabrum illis requies ut lauatio homini. Sus græce ducitur υς olim θυτης ab eo quod eſt θυειν: immolare A ſuillo enim pecore immolandi initium ſuptum uidetur. Veſtigia ſunt quod initiis Cereris porci immolantur. Initiis pacis fœdus cum feritur porcus occiditur. Nuptiarum initio antiqui reges & ſublimes uiri: in Ethruria in cōiunctione nuptiarum: noua nupta & maritus porcum immolabant: idem Priſci latini & græci in Italia factitarunt. Noſtræ mulieres & maxime nutrices naturam: quam fœminæ ſunt in uirginibus appellant porcum: & græci χοιρον ſignificantes eſſe dignum inſigne nuptiarum. Suillum pecus donatum a natura dicunt ad epulandum: & is animam datam pro ſale ut carnes conſeruentur. Ex iis ſuccidias: magnas ac optimas galli facere conſueuerunt. Signum eſt quod etiam nunc quotannis e gallia apportantur. Romam pernæ tomacinæ: tamacæ: & petaſones. In arcadia teſte Varrone ſus fuit adeo pinguis: ut conſurgere non poſſet: ut mus in eius corpore exeſa cutem nidium feciſſet & mures peperiſſet. Vna quæq; ſcroſa ſua hara ſuos alat porculos. Nam inter ſe dentibus ſauciantur: in haris hoſtium ponatur & limen inferius altum palmipedale ne porci ex hara cum matrem ſequūtur tranſilire poſſint. Porci a lacte depulſi a quibuſdam deliciæ uocantur: neq; iam lactantes dicuntur: qui a partu decimo die habentur puri: & ab eo appellantur ab antiquis ſacres: ꝙ tuum ad ſacrificium primum idonei dicuntur. Plautus in menechmis: eum inſanum qui putat: ut pietur in oppido Epidanno interrogat quanti hic porci ſunt ſacres: ſi fundus miniſtrat dandi ſunt uinacei ac ſcapi ex uuis. Amiſſo nomine la
Porcus ctantis dicuntur nefrendes: ꝙ nondum fabam frendere: ideſt frangere poſſint. Porcus græcum nomen eſt antiquum: ſed obſcuratum quem nunc χοιρον dicunt. Tot parere oportet: quod mammas habet: ſi pauciores nō eſt fructuaria: ſi plures portentum eſt. In quo illud eſt quod ſus Aeneæ Lauini tregeſimo peperit. Nam portendit factum trigeſimum annum ut lauinenſes condiderint albam. Verres anniculi caſtrantur: nec minores q̃ ſe
Verres Maiales meſtres. Caſtrati non uerres: ſed maiales dicuntur. ¶ Angit: Hinc angina dicitur qui morbus eſt gulæ. ¶ Studiorum: ideſt cupiditatum: erga uictoriā. Studium eſt proprie in homine uehemens applicatio animi ad aliquid
Studiū peragendum. Equos autem uehementer uictoriam & in bello & in curſu appetere uidimus. Vnde uictos lachrymis mœrorem oſtendere grauiſſimi auctores tradidere.

¶SER. Crebra.ſ.crebro nomē ꝓ aduerbio. ¶ Incertus.ſ.irratiōabilis:ſine labore:cuius cā nō appet. ¶ Morituruſ.ſ.a.frigidus ſudor mortis futuræ ſignũ ē.Et morituris frigidꝰ pleonaſmos ē. ¶ Pellis.d.r.rigida ē.nec cohæret digitis. ¶ Cœpit.c.m.ualidior fieri:ut deiecta crudeſcit pugna camilla:& iã dat ſigna morbi ualidioris. ¶ Obſeſſas:clauſas. ¶ Aſpa.l.ſ.ex nimia ſiccitate. ¶ Profuit:ĩ nō ſp ꝓfuit:ſed aliqdo.Nã hoc ſolũ eſt:qđ aut morbo liberat:aut cōmouet ĩ furorē. ¶ Mox.e.h.i.qđ ſaluti eē putabaᷣ:& hoc ē qđ paulo poſt dicturꝰ ē:Quæſiteq; nocēt artes. ¶ Furiiſq;.r.qa lãguētia corpora ĩ uires quodãmō excitat furor:& facit ea ĩ exitiũ cōualeſceᷣ. ¶ Dii.m.p.ꝓ parēthesim ĩ execrationē hoſtiũ hãc torqt ĩſaniã. ¶ Fumãs.ſ.u.t.per hoc oſtēdit ēt fortes tauros repēte morbo cōcideᷣ.Nemo.n.peſtilētē ad aratra ducit iuuēcũ. ¶ Extremoſq;.c.g.ultimũ hoc gemit:ſane & ciet mōdat ſignat:ſicut ĩ tertio de Andrōache: Lachrymaſq; ciebat: quũ ciere proprie ſit alteri aliquid cōmouere. ¶ It.t.a.morte iuuēci:triſtē dicit agricolã. ¶ Fraterna.m.cōſortis ĩteritu:& ex affectu dictũ ē ruſtici. ¶ Mouerᷣ.a.ĩ ſui deſideriũ illicere. ¶ Purior.e.c.p.a.Nã ſicut electrũ defecatiꝰ ē metallis oĩbus:ita & currēs aq̃ cæteris purior. ¶ Ad ter.q.ſ.d.p.c.Luca.Laſſũq; caput ſe ferre recuſat. ¶ Quid.l.a.b.i.q.u.t.ſi neutrũ mortē repellit:nec corpis exercitiũ:nec mētis religio.Nã ſi generalis ē ſnĩa ſecũdũ epicureos cōtra religionē eſt:ſi aũt ad bouē tãtũ referᷣ:hoc dicit:qd ei ꝓdeſt labore ſuo aluiſſe mortales: ¶ Atq nō ma.b.m.uĩa præcioſa a maſſico mōte cãpaniæ:& ꝑ trãſitũ tãgit illa:q̃ dicũt phyſici morbos uēire ex cibi & potus nimietate: uel mutatiōe:ex nimiis uigiliis:& multa ſollicitudĩe: dicitq; ēt ſine his naſci ægritudinē:Nã in aĩalibus quũ nihil horũ ſit:tñ ægritudĩes pati cernimus. ¶ Epulæ.r.aut abundantes:aut uariæ. ¶ Simplicis.h. propter uarietatem epularum dixit ſimplicis herbæ.

Crebra ferit:demiſſæ aures:incertus ibidem
Sudor:& ille quidem morituris frigidus aret.
Pellis & ad tactum tractanti dura reſiſtit.
Hæc ante exitium primis dant ſigna diebus.
Sin in proceſſu cœpit crudeſcere morbus:
Tum uero ardentes oculi:atq; attractus ab alto
Spiritus interdum gemitu grauis:imaq; longo
Ilia ſingultu tendunt:it naribus ater
Sanguis:& obſeſſas fauces ꝑmit aſpa lingua.
Profuit inſerto latices infundere cornu
Lenæos: ea uiſa ſalus morientibus una.
Mox erat hoc ipſum exitio:furiiſq; refecti
Ardebant:ipſiq; ſuos iam morte ſub ægra
(Dii meliora piis:erroremq; hoſtibus illum)
Diſciſſos nudis laniabant dentibus artus.
Ecce autem duro fumans ſub uomere taurus
Concidit:& mixtum ſpumis uomit ore cruorē:
Extremoſq; ciet gemitus:it triſtis arator.
Mœrentem abiungens fraterna morte iuuēcũ:
Atq; opere in medio defixa reliquit aratra.
Non umbræ altorũ nemorũ:nō mollia poſſunt
Prata mouere animũ:nō qui per ſaxa uolutus
Purior electro campum petit amnis:at ima
Soluũᷣ latera:atq; oculos ſtupor urget inertes:
Ad terramq; fluit deuexo pondere ceruix.
Quid laborᷣ aut bñfcã iuuãtᷣ qd uomē terras
Inuertiſſe graueisᷣ atqui nō Maſſica Bacchi
Munera:non illis epulæ nocuere repoſtæ.
Frondibus & uictu paſcunᷣ ſimplicis herbæ.
Pocula ſunt fontes liquidi:atq; exercita curſu

¶ANTO. Crebra:ꝓ crebro. ¶ Crudeſcere:magis crudus ac durus fieri. ¶ Profuit: alias ſcilicet tũc uero exitio erat. ¶ Inſerto : ori ĩmiſſo. ¶ Lenæos:latices uinum.De lenæo uideto libro ſecũdo geor. ¶ Dii me. totum carmen parēthesim habet. ¶ Abiunges:ſeparans. ¶ Reliquit:legitur & relinquit. ¶ Electro: Omni auro ineſt argētum uario pondere alibi dena:alibi noua:alibi octaua parte:ubicumq; quinta argenti portio eſt:Electrum uocatur.Electri natura eſt lucernarum lumina clarius argenteo ſplendore: quod eſt natiuum: & uenena depræhendit: namq; diſcurrunt ĩ calicibus arquus cæleſtibus ſimiles cum igneo ſtridore.Pli.lib.xxxiii.c.v.uideto plura in Buc. ¶ Inertes:immobilies. ¶ Quid labor:aut benefacta iuuãtᷣ Oui.amoꝝ.li.iii.inqt:Scilicet oē ſacrũ mors ĩportũa ꝓfanat.Oĩbus obſcuras iniicit illa manus ſiue tamē moriere piꝰ:colle ſacra:collētē mors grauis a tēplis ĩ caua buſta trahet. ¶ Atq nō maſſica:bacchi munera: Certe inqt nō potētia uĩa illis nō epulæ repoſtæ.i.ſepiꝰ appoſitæ:ac ꝑ id copioſæ & uariæ nocueᷣ:uti qdē hoĩbus accideᷣ ſolet:nã clari fōtes & flumĩa uiua potũ ꝑbebãt:fōdes & herbæ ſimplices pabulũ miniſtrabãt:Et itaq; metaphora ab edacibꝰ & ebriis ſũpta.in peſtilētia.n. maxĩe ob ē edēdi luxus:hĩc iubēt medici eo tpe ĩ eadē mēſa diuerſa cibaria eē nō debeᷣ nec edēda eē.Nã nō eqliter digerũᷣ: hĩc generãᷣ hũoꝛs mali ægritudĩes faciētes:& ꝑ necãtes:ut ēt Auicēna tradit:Se.ēt ĩ epiſt.iqt qđ ubi ſũt diuerſa cibaria inqnãt:nō alunt:Peſtiſq; tpe ut medici aiunt uina potētia lōge obſunt:dulcia itē & artificilia.

¶CHRI. Atractꝰ ab al.difficultatis ſpũs triplicē pōit ſpeciē Cor.Celſꝰ:Nã dũ modica difficultas ē:neq; ex toto ſtrãgulat diſpœna dr:cũ uehemētior ē ut ſpiraᷣ æger ſine ſono & ãhelatiōe nō poſſit aſma:cũ poſtrēo acceſſit iđ quoq; ne niſi recta ceruice ſpũs nō attrahaᷣ orthopnœa uocaᷣ. ¶ Inſerto c.ĩmiſſo corno.Nã ĩtra os ĩmittebãt cornu:ut ꝑ illđ tãq̃ ꝑ fiſtulã ĩfũderēt uinũ ĩ gulã:qđ ſua ſpōte abſorbeᷣ nollēt. ¶ Furiiſq;.r.ardebãt.i.recreatis uiribꝰ ex uio ĩ maioꝛes furias cōcitabãᷣ. ¶ Ecce ãt:rē ſubito & ĩprouiſo quoq; fieri:ex hac dictiōe oñdũt:ergo ſubitaneã mortē deſcribit:ut maior morbi uis appeat maiorq; cōmiſeratio cōciteᷣ:q̃ abſoluit ab oĩbus partibꝰ.Prĩo a ſæuitia morbi.Deĩde ab eo qđ ē ꝑter ſpē cũ artes q̃ſitæ noceãt & qđ ĩ eũ furorē ruerēt:ut ſui ſe dētibus laniarēt: qđ ex morte iuuēci opꝰ ĩpfectũ reliqreᷣ:qđ oĩ oblectatiōe nemoꝝ ac aqrũ ui morbi ꝓuarēᷣ:moriebãᷣ ergo ſubito moriebãᷣ maxĩo cruciatu:Moriebãᷣ ſine ullo ſolatio:moriebãᷣ nulla eoꝝ culpa:& de agricultura benemeriti.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

Flumina:nec ſomnos abrumpit cura ſalubres.
Tempore non alio dicunt regionibus illis
Quæſitas ad ſacra boues Iunonis:& Vris
Imparibus ductos alta ad donaria currus.
Ergo ægre raſtris terram rimantur:& ipſis
Vnguibus īfodiūt fruges:monteiſq; per altos
Contenta ceruice trahunt ſtridentia plauſtra.
Non lupus inſidias explorat ouilia circum:
Nec gregibus nocturnus obābulat:acrior illū
Cura domat.timidi Damæ: Ceruiq; fugaces
Nunc interq; canes:& circum tecta uagantur.
Iam maris īmēſi prolē:& genus omne natantū:
Littore ī extremo ceu naufraga corpora fluct⁹:
Proluit:inſolitæ fugiunt in flumina Phocæ.
Interit & curuis fruſtra defenſa latebris
Vipera:& attoniti ſquamis aſtantibus Hydri.
Ipſis eſt Aer Auibus non æquus:& illæ
Precipites alta uitam ſub nube relinquunt.
Præterea nec iam mutari pabula refert:
Quæſitæq; nocent artes:ceſſere magiſtri:

¶SER. Nec.ſ.a.c.ex cura.n.nimia uigiliæ procreantur.¶ Vris.i. bobus agreſtibus:& ipſis inæq̄libus.Nā uri agreſtes boues ſūt:ut diximus ſupra:& hoc poetice dixit.Cæteꝝ ueritas hæc eſt.Quū mos eēt ſacerdotē argiuā iunctis bobus ire ad tēpla Iunonis:& ſolēni die boues nō īuenirent.peſtilentia.n.quæ ꝑ atticā:ut diximus tranſierat:uniuerſa cōſumpſerat:duo ſacerdotis filii Cleobis & Biton matrē ſubeūtes iugo ad tēpla duxere.Tūc Iuno ꝓbās eoꝝ religionem obtulit matri:id qd' uellet poſceret filiis:illa pia reſponſione ait:ut qd' ſciret utile dea mortalibus:ipſa pſtaret.Altero itaq; die ſacerdotis filii iuuenes repti ſunt mortui:ex quo ꝓbatū ē nihil' eē morte pſtāti:qd' Hero.apud græcos pleniſſime cōmemorat ī pría hiſtoria.Donaria āt ꝓprie ſunt loca:ī qbus dona reponunt deoꝝ.Abuſiue aūt tēpla.Nam ita & puluinaria ꝓ templis ponimus:quū ſint ꝓprie lectuli:q ſterni ī qbuſdā tēplis conſueuerant.¶ Aegre:difficulter.¶ Terrā.r.ī rimas agūt.¶ Vnguibus: hypbolice ꝓ manibus.¶ Et.g.n.q; ait nocturnus figurate rē tpis ad pſonā trāſtulit.¶ Obambulat:īſidiat.¶ Cura .i.peſtilentiæ.¶ Timidi.d.mutauit genus: ut uitaret ὁμοιοτέλευτον.Nā Hor.fœmino genere poſuit dicēdo:Et ſuperiecto pauidæ natarunt æquore dāmæ: dicēdo dāmas & ceruos errare cū canibus deo oſtēdit:& hos timoris:& illos ferocitatis oblitos.¶ Fugiunt:quaſi timentes marinā peſtilētiā.¶ Ipſis eſt.a.a.n. æ.ſuis quodāmodo quæ alarum uelocitatē ſupergredi aerem poterant peſtilentem.

Somn⁹ ¶ANTO. Somnos ſalubres:temperatus.n.ſomnus:& q nō ex crapula & ebrietate uenit īſtaurat ſpūs ī uigiliis reſolutos mēbra labore feſſa reparat:calorē ſtomacho ſubmīſtrat:mētē purgat.deniq; totū corpus ad agēda oīa renouat:Immoderatus uero ſonus corpus deſiccat & infrigidat:ac ſupfluitatibus replet flegmaticis.Supfluæq; uigiliæ calorem intēdūt:corpus deſiccāt.¶ Nec abrūpit:uti ēt hoībus accidit: adhuc.n.pſtat ī metaphora.¶ Quæſitas ad ſacra boues: Herodotus qnto folio primi uoluminis ſic ait:Cum dies feſtus Iunōis apud argiuos eēt oporteretq; oīno mrēm hoꝝ (Cleopis uidelicet & Bitonis) ad templū ferri duobus iūctis ii:quæ boues ex agro eius ad horá præſto nō eſſent:tūc iuuenes excluſi tpe:iugū ſubeūtes paluſtrū pertraxerūt: quo mr̄ uehebat̄ & qnq; ac quadraginta p ſtadia ferētes:ad templū puenerūt:Quibus cū hæc feciſſent:& ab oī cœtu cōſpecti fuiſſent: optimus obtigit uitæ exitus:p quem deus iudicauit:ſatius eſſe homini mori quā uiuere:Nā cum circūſtātes Argiui laudibus tollerēt: uiri qdem cōſiliū filioꝝ: fœminæ uero eoꝝ matrem:q' talibus filiis pdita eſſet.Mr̄ gaudio perfuſa:tum liberoꝝ facto tum fama:ante ſimulachrum ſtans:præcata eſt deā:ut Cleobi & Bitoni filiis ſuis daret: id qd' optimū eſſet homini cōtingere:poſt hāc præcationē:ubi ſacrificauerunt:epulatiq; ſunt quieſcentes in ipſo delubro:nō ſunt amplius excitati:ſed hoc uitæ exitu pfuncti:quoꝝ effigies tanquam uiroꝝ:qui optimi extitiſſent argiui factas apud Delphos collocarunt:hæc ille.Cicero uero lib.i.Tuſcula.ſic ait:Primum argiuæ ſacerdotis Cleobis & biton filii prædicantur.Nota fabula eſt:cum.n.illā ad ſolemne & ſtatutum ſacrificium curru uehi ius eſſet:ſatis lōge ab oppido ad Fanum:morrerenturq; iumēta:tūc iuuenes ii:quos mō noīaui: ueſte poſita:corporea oleo punxerūt:ad iugū acceſſerūt:ita ad uecta in fanū:cū currus eſſet ductus a filiis pcata a dea dicitur:ut illis:pmium daret de pietate:quod maximum homini dari poſſet a deo:poſt epulatos cū matre adoleſcentes ſomno ſe dediſſe:mane iuentos eſſe mortuos:hæc Cicero.¶ Et uris imparibus:ad poeticum eſt.Nam & Herodotus:& Cicero oſtēderūt aliter eueniſſe.de Vris autem latius lib.ii.Georgico.¶ Donaria:templa intelligit:multa.n.illic diis donantur.¶ Rimantur:in rimas & ſulcos agunt hoīes ipſi.¶ Aegre: duriter difficulter.¶ Explorat:exquirit:præmeditatur.¶ Proluit:aſpergit:lauat.¶ Obambulat:circumambulat.¶ Fugiunt in flumina:tanq hæc ſalubriora eſſent.
Phocæ ¶ Phocæ Vituli marini:quos uocant phocas:ſpirant ac dormiūt in terra: moreq; pecudum in eadem pariunt nunq geminis plures educant mānus fœtum:nō ante duodecimum diem deducunt ī mare:ipſis in ſono mugitus:unde nomen uituli acceperūt:nullumq; aīal pmit̄ grauiore ſomno:pennis quibus in mari utūtur:humi quoq; uice pedum ſerpunt.Pli.li.ix.
Hydri ¶ Hydri:ſerpentes aquatici: hydas.n. hydoſq; & hydor aqua dicitur.¶ Mutari pabula:Colu.li.viii.ca.v.ſic ait:qd' ſi ægrotat uniuerſum pecus:eſt remedium præſens & ſummū pabula mutare:& aqtiões totius regionis alium q̄rere ſtatum cæli.Cutem uſq; ſi ex calore & æſtu concepta peſtis inuaſit:ut opaca rura:ſi inuaſit frigore: ut eligantur aprica.¶ Ceſſere magiſtri: Non eſt in medico ſemper releuetur ut æger Iterdū docta plus ualet arte malum.Quid libro primo de ponto.

¶CHRI. Tēpore nō alio:& hic creſcit cōmiſeratio cū oſtēdunt q maxīa icōmoda ſecuta ſint.¶ Nō lup⁹:Magna uis morbi cū illa cogant naturā ſuā dediſcere.¶ Nec:iā Maris imēſi:Nullū aīaliū genus īmune euaſiſſe uult ab hac peſte:ſed deſcriptio poti⁹ poetica ē quā philoſophica.¶ Quæſitæ artes nocēt: Maius ē q ſi dicat nō iuuat.

¶SER. Phillyrides.c.medicinæ.inuentor:Saturni & Phillyres filius.¶ Amythaoniuſq;.m.amythaonis filius καθαρτης.purgator.Nã prœtidas ipſe purgauit luſtratiõibus q̃s inuenit:& hoc dicit cõualeſcẽte morbo nec medicinã ꝓdeſſe:nec religionẽ poſſe.¶ Arẽteſq;.ſ.r.uult peſtilẽtiã ẽt elemẽta ſentire.ſicut ĩ tertio: Arebãt herbæ & uictũ ſeges ægra negabat.Nã ſegetẽ ꝓ terra poſuit.¶ Nã.n.e.c.u.qppe morbo putrefactis.¶ Nec .u.q.nec lauari:nec coq poterãt.caro.n.corrupta morbo quẽdã hẽt mucorẽ:q nõ poteſt ablui:quoniã oẽ corp⁹ poſſidet.itẽ igni ſuppoſita:aut putreſcit:aut dutreſcit:nã nõ coquit̃.¶ Papulæ:carbũculi.¶ Immũdus ſudor: morbus pedicularis φθειρι ασισ.¶ Sacer ignis: quẽ græci ιερον υοσον uocant.

Phillyrides Chirõ Amithaoniuſq; Melampus.
Sæuit & in lucem ſtygiis emiſſa tenebris
Pallida Tiſiphõe.morbos agit ante metumq;:
Inq; dies auidum ſurgens caput altius effert.
Balatu pecorum & crebris mugitibus amnes
Arenteſq; ſonant ripæ:colleſq; ſupini.
Iamq; cateruatim dat ſtragẽ:atq; aggerat ipſis
In ſtabulis turpi dilapſa cadauera tabo:
Donec humo tegere:ac foueis abſcõdere diſcũt.
Nam neq; erat coriis uſus:nec uiſcera quiſq
Aut undis abolere poteſt:aut uincere flamma.
Nec tondere quidem morbo:illuuieq; pereſa
Vellera:nec telas poſſunt attingere putres.
Verum etiam inuiſos ſiquis tentarat amictus
Ardẽtes papulæ:atq; immundus olentia ſudor
Mẽbra ſequebatur:nec longo deinde moranti
Tempore:contactos artus ſacer ignis edebat.

FINIS TERTII GEORGICON.

¶ANTO. Phyllirides chirõ:herbariã & medicamẽtariã a chirõe Saturni & Phylliræ filio ĩuẽtas ſcr. Pli.li.vii.Et medicinã ab Aegyptiis:alii ꝑ arabũ Babylõis & Apollinis filiũ.¶ Melãpus:is teſte Hom.li. xv.Odiſſeæ.Fuit Amythaõis filius:patria argo:q ut ait mãtis fuit.i.uates.Vtq; Lactãti⁹ ſcr.li.iii.the.Prœti abãtis filii argiuoꝝ Regis ĩſanas filias.¶ Melãpus: curauit herbariæ artis ꝑitiſſimus lati⁹ ãt ecloga.vi. ¶ Tyſiphõe:Tiſis pæna:ultio punitio dr̃. Phõe ãt ac phonos cædes uel mors fert̃.Alecto ĩceſſãs dici põt. ¶ Megæra:uero a megæro qđ ẽ odi ac inuideo.Eæ tres furiæ dñr.¶ Metũ.i.mortẽ.¶ Inq; dies.i.quottidie magis.¶ Stragẽ:corpoꝝ ꝓſtrationem & ruinã. ¶ Cateruatĩ.multipliciter:cõgregatĩ.¶ Tabo: corrupto hũore & ſanguĩe.¶ Abolere:purgare: ita corrupta erãt.¶ Illuuie:ſqualore:ĩmũditia:ſorde.¶ Vellera.Var.li.ii.ca.ulti.ſcri.qđ lanã dẽptã ouibus.ſ.& cõglobatã:alii uellera:alii uellumia appellãt: ex quoꝝ uocabulo ait:aĩaduerti licet pri⁹ lanæ uulſurã q̃ tonſurã ĩuẽtã:Qui ẽt uellũt añ triduo ieiunas hñt:qđ lãguidæ min⁹ ægre radices lanæ retinerẽt.Oĩno tõſores:ĩ Italiã primũ uẽiſſe ex ſicilia dicũt.Olĩ tõſores ñ fuiſſe aſſignificãt antiquoꝝ ſtatuæ:qđ plæreq; hñt capillũ:& barbã magnã:hæc ex Var.¶ Attigere telas:ꝑuenire ad telas.¶ Putres:ſolubiles uti illđ:Et Zephyro putris ſe gleba reſoluit.Vñ & Penelope:ut Home. ſcri.qđ ĩterdiu texebat:noctu diſſoluere ſolita ẽ.¶ Inuiſos: odioſos:malis ſeq̃ntib⁹.¶ Ardẽtes pabulæ:pabulaꝝ duo genera ſunt:altera ẽ ĩ q̃ ꝑ minimas puſtulas cutis exaſperat̃:& rubet:leuiterq; rodit̃:mediũ hẽt pauſillo leui⁹:tarde ſerpit:idq; uitiũ maxĩe rotũdũ incipit:eadẽq; rõne in orbẽ ꝓce dit:altera ãt ẽ quã agriã.i.ferã græci appellãt:ĩ q̃ ſimiliter qdẽ ſed magis cutis exaſperat̃:exulceraturq;:ac uehemẽti⁹ & rodit̃ & rubet:ĩterdũ ẽt pilos remittit:hæc Celſus li.v.ubi ẽt curatiões edocet.¶ Cõtactos:correptos:coinqnatos.¶ Sacer ignis.i.execrãdus:nã ut inqt Celſus li.v.Sacer quoq; ignis malis hulceri b⁹ annumerari dẽt.Ei⁹ duæ ſpẽs ſunt:alteꝝ ẽ ſub rubicũdũ:aut mixtũ rubor̃ atq; pallore: exaſpiratũq; ꝑ puſtulas cõtinuas:q̃rũ nulla altera maior ẽ:ſed plurimæ ꝑ exigue ĩ iis ſemꝑ fere pus:& ſæpe rubor cũ calore ẽ:ſerpitq; id nõnũq̃ ſaneſcẽte eo qđ prio uitiatũ ẽ:nõnũq̃ ẽt exhulcerato:ubi ruptis puſtulis hulcus cõtinuat̃:humorq; exit:q eẽ ĩter ſaniẽ & pus uideri põt:fit maxĩe ĩ pector̃ aut laterib⁹:aut eminẽtib⁹ ꝑtib⁹:ꝑcipue ĩ plãtis: alteꝝ ãt ẽ ĩ ſũmæ cutis exulceratiõe ſđ ſine altitudĩe latũ ſub liuidũ:inæq̃liter tñ mediũq; ſaneſcit extremis ꝓcedẽtib⁹:ac ſæpe id qđ iã ſanũ uidebit̃ iteꝝ exhulcerat̃:at circa ꝓxia cutis:q̃ uitiũ receptura ẽ:tũidior & durior ẽ:colorẽq; hẽt ex rubro ſubnigrũ:hæc Celſus igni ãt ſacro:ut Pli.docet li.xxx.medẽt uermes terrẽi ex aceto illiti.Grilis cõtrit⁹ ĩ mãib⁹ adeps anſeris uipæ caput aſſeruatũ & cõbuſtũ:deĩde ex aceto ĩpoſitũ &c.Plura ĩde Celſus medicamẽta ibidẽ edocuit.Col.uero.li.viii.c.v.ſic ait.Eſt ẽt ĩſanabilis ſacer ignis:q̃ puſtulã uocãt paſtores ea niſi cõpeſcit̃ intra primã pecudẽ:q̃ tali morbo correpta eſt:uniuerſum gregem cõtagione ꝓſternit &c.

¶CHRI. Phyllirides:Et Phyllire filius Saturni fuit.¶ Chirõ:Melãpus q argui ꝑti filias a furore purgauit: amythaõis fili⁹ fuit & fratre habuit Biãtẽ.¶ Inq; dies:aliud ẽ ĩ dies aliud ĩ diẽ:ĩ dies.n.quottidie cũ ĩcremẽto significat.Quapp aut cũ cõparatiuo põit:aut cũ uerbo qđ ĩcremẽtũ ſignificet.Vt magis magiſq; ĩ dies hoĩes admirabant̃.In diẽ uero cũ dr̃ in ea ꝑſentia tpis denotat̃:ut nulla futuri rõ habeat̃: uñ ẽ illđ more ferarũ ĩ diẽ uiuẽtes.¶ Nã neq; erat coriis uſus:Peſte corrupta corpora ouĩa & pelles & lanas corruptas hñt.Quin ẽt refert Ariſto.in eo.lib.quẽ de aĩalibus ſcripſit ait:pelles & uellera ouiũ q̃s lupus occiderit:& ueſtes ex iis factas aptiores eẽ ad pediculos gignẽdos.¶ Sacer ig.ſacer quoq; ignis:ut ait Cor.malis ulceribus annumerari debet eiuſq; duas ſpẽs põit:ut aliter rubicũdus ſit:& mixt⁹ rubore & palore:exaſpatuſq; ꝑ puſtulas cõtinuas ac ꝑ exiguas. Et in iis ſemꝑ fere pus & ſæpe rubor cũ calore:ſerpitq; nõnunq̃ ſaneſcẽte qđ ĩcepit uitiari nõnunq̃ ẽt exulcerato:ubi abruptis puſtulis ulcus cõtinuat̃:Hũorq; exiit q eſſe ĩter ſaniẽ & pus uideri põt.Fit maxĩe ĩ pectore:aut laterib⁹ ꝑcipue ĩ plãtis alter ẽ ĩ ſũmæ cutis ulceratiõe:Sed ſine altitudĩe lat⁹ ſubliuidus.Mediũ ſaneſcit extremis ꝓcedẽtib⁹ ac ſæpe qđ ſanũ uidebit̃:iteꝝ exulcerat̃.Cutis q̃ circa ꝓxia uitiũ receptura ẽ tũidior duriorq; eſt:colorẽq; hẽt ex rubro ſubnigrũ.Hoc fere ſaniora corpa tẽtant̃:& q̃ mali ſũt habit⁹:ſed in cruribus maxĩe. Nõ ãt idẽ morbus ẽ ignis ſacer & carbũculus:ut idẽ Celſus oñdit.Nã multo grauior morbus eſt carbũculus.

Tiſiphone Alecto Megæra Indies Indiem

PRotinus Aerii mellis cælestia dona Exequar: Rhetorice dicturus de rebus minimis magna
ꝑmittit: ut & leuem materiam ſubleuet: & attentum faciat auditorem. Sane perite: quoniã
ſcit breue eſſe opus hoc de apibus & intra paucos uerſus poſſe cõſumi: uſus eſt tranſlationi/
busad dilatandã materiã: dicens apes habere reges prætoria urbes & populos. Sane ſciendũ:
ut ſupra diximus: ultimã partẽ huius libri eſſe mutatã: nã Galli laudes habuit locus ille: qui
nũc Orphei cõtinet fabulã: q̃ inſerta eſt: poſtq̃ irato Auguſto occiſus ẽ Gallus. Protinus: dei
ceps. Exĩde ẽt floridũ agrũ exeq̃r: ſicut ſum cæteros
executus. Et Aerii mellis dicit: qa mel ex rore colli/
git: q utiq; ex aere defluit: unde eſt & cælestia dona
.i. munus deoꝝ antea.n. mel iueniebat in foliis: ut
Mellaq; decuſſit foliis. Hãc etiã: ſicut ſuperiores.
Admiranda tibi: Audies ex rebus leuibus digna
ſtupore eſſe in apibus ꝓceres & tanta certamina.

PRO. Protinus aerii mellis cælestia dona Exeq̃r: Quidã dicunt mel in aere naſci. Quidã apes colligere: quo tempore in Ida Iuppiter nutriebat: tũ primum ex aere fluxiſſe: eoq; ipſo altior.

ANTO. Ariſtæus: de quo latius .i. lib. ge. habet prius & apiũ & mellis uſũ & lactis ad coagula hoibus tradidit ut Iuſti. li. iii. ſcri. Dio. quoq; ĩ fine q̃nti li. cũ Iuſti. cõuenit: dicit.n. ꝙ nymphis a m̃re traditus ẽ nutriẽdus: a qb⁹ cũ lac coagulaſ mel atq; oleũ ꝯficeſ didiciſſet prim⁹ ea ĩ uſũ hoium traduxit uñ a poſteris ut de⁹ cult⁹ ẽ. Q ñ uero & ĩ q̃ regiõe ꝑmũ natæ ſint apes: uideto Col. li. x. ca. ii. Eſt ãt apis res ꝑcipui q̃ſt⁹ quũ fauet ut teſtaſ Pli. li. xxi. Protin⁹ aerei mellis: de ꝓtenus: & ꝓtin⁹ uideto lati⁹ ĩ Tityro. Protin⁹ .i. ſtatĩ ꝯtĩuo uel deĩceps ꝑterea: utrũq;.n. hĩc ꝯuẽit: nã Cap ſcri. ꝓtin⁹ ꝑ ĩ aduerbiũ ẽẽ tꝑale .i. ſtatĩ: & Priſ. li. xv. ſcri. ẽẽ aduerbiũ ordĩatiuũ: ut deĩde ꝑterea cõtĩuo. Aerei mel. Vẽit mel ex aeꝛ & maxĩe ſydeꝝ exortu. Itaq; cũ pria aurora folia arboꝝ melle roſida ĩueniũt at ſi q matutĩo ſubdĩo fueꝛ: unctas liquoꝛ ueſtes capillũq; ꝯcretũ ſẽtiũt ſiue ille ẽ celi ſudor: ſiue q̃dã ſydeꝝ ſaliua: ſiue purgãtis ſe aeris ſucc⁹: ſiue aq̃ ẽ & pur⁹ ac liqd⁹ ac ſuæ naturæ q̃ ſiue fluit. Pli. li. xi. Hãc aſ. p. attẽtũ hic Mecœnatẽ reddit rogãdo ut hæc quoq; aſpiciat. Admirãda tibi: attẽtũ iteꝝ reddit ꝓmittens ſe de reb⁹ mirãdis uerba factuꝝ: exponẽſq; ẽt nũero res de qbus dictur⁹ ẽ.

CHRI. Protin⁹ aerei mellis: cũ de apib⁹ atq; de eo qd' ab iis ẽ melle narrãdũ ſit: ex eoꝝ q hmõi ĩterꝑtationẽ q̃rũt ex re futuꝝ arbitror: ut ſemel ſed breuib⁹ cũcta ꝑcurram⁹: de qb⁹ & diligẽtiſſime ab Igino: ornatiſſime a Vir. & elegãtiſſime a Celſo dictũ affirmat Col. Prĩcipio.n. q fabuloſe magiſq̃ uere rẽ ꝓſequunt. Alii mulierẽ pulcherrimã fuiſſe Meliſſã referũt: eã ĩ hmõi ĩſectũ relicto tñ ſibi ſuo uetuſto nomĩe Iuppiter cõuertit. Apes.n. græce μέλισσαι dñr. Hom. ãt apes ex crabrõib⁹ & ſole natas ſcri. q̃s nymphæ phryxõides educaueꝛ: q̃ mox: Dictæo antro Iouis nutrices aſtiteꝛ: & dei mũere pabula ſortite ſũt: qbus ĩꝑe puulũ aluerũt alũnũ. Quærũt ꝑterea De regiõe: ĩ q̃ primũ natæ ſint. Vtrũ in Theſſalia ſua ariſteo: an in inſula Cea: ut ſcri. Home. An Erichthõii tꝑibus in mõte hymeto: ut refert Euthrõius An cretæ Saturni tẽporibus qd' placet Nicãdro. Refert ꝑterea Ariſto. ꝙ alii putarẽt apes neq; coire neq; parere: ſed aliũde fœturas deportare exiſtimãt. Alii ex flore callinthri. Alii ex flore harundinis. Alii oleæ. Alii dicũt fucoꝝ fœturã ita deportari. Ortũ ãt apũ ꝑſtari a rege q ſolus mas ſit. Eſſe ãt huius rei argumentũ ꝙ nulla ſine illo ſit fœtura: alii putant apes fœminas fucos mares: atq; inde eſſe fœturã. Quærunt quoq; utrũ euomãt liquorem mellis: an alia parte reddant. Genera apum plura idem Ariſto. tradidit earumq; alias uaſtas: ſed glomeroſas eaſdemq; nigras & hirſutas. Alias minores quidem: ſed æq; rotundas & fuſci coloris horridi ꝑ pili: alias magis exiguas nec tam rotundas ſed obeſas: tamen & latas & coloris meliuſculi non ullas minimas: graciles q; & acuti alui & uarias atq; leues. Eiuſq; auctoritatẽ ſequens Ma/

MODESTINI IVRISCONSVLTI IN QVARTVM GEORGICON argumẽtũ.

PRotinus aerii mellis redolẽtia regna:
Hyblæas & apes: aluorum & cerea tecta:
Quidq; albi flores: examina quæq; legenda
Indicat: humenteiſq; fauos cælestia dona.

P. V. M. GEORGICORVM.
LIBER QVARTVS.

PRotinus Aerii mellis cælestia dona
Exequar: hãc ẽt Mecœnas aſpice partẽ.
Admirãda tibi leuiũ ſpectacula rerum:
Magnanimoſq; duces: totiuſq; ex ordine gentis

ro:maxime probat paruulas:oblongas:leues:nitidas:ardentis auro paribus:lita corpa guttis.Moribus ẽt pla/
cidis.Nã quãto grãdior apis atq; rotundior tãto peior.Si uero ſeuerior maxime peſſima.Sed tamẽ iracundia
notæ melioris facile delinit̃ aſſiduo interuentu eoꝶ:q curãt aluearia.¶ Apes annũ decimũ nõ excedunt:gau/
dent thymo origano:tymbana:ſaturea:rore marino:cytiſo.Tilia arbor ac taxus repudiatur.Crocus colerat
atq; odorat mella:Thimus ſupra omnia ꝑcipui ſaporis mella reddit deinde ſarpillũ tymbra & origanũ.Apes
oderunt fraudulentũ & immundũ cultorẽ.Aluearia optima ſunt ex ſuberis cortice:qa nec hyeme rigent:nec
candent æſtate.Ex ferulis etiã qbus cõmode uaſa texunt̃ ex fertilibus deterrima ſunt:qa accendunt̃ caloribus
& rigeſcunt frigore.Emantur apes ex uicinia quia ſolent celi nouitate laceſſiri.Si longe uehantur curandum
ne ſalebris ſollicitent̃ optime noctu colo portantur.Diu requies dãda eſt:Reges ſine ſpiculo ſunt.Nã plenior
quaſi capillus quem in uentre gerunt ſpiculum nõ eſt.Qui errones ſunt illis alæ ſunt amputandæ:ne exire
poſſint.Cum in examine nata ſit pullicies apium ſequat̃ in frequentia interimat̃ rex nouus:ut nata proles fa/
cile remaneat cũ matribus:in ipſo fere ſine cærarum uelut papilla uberis apparet eminẽtior:& altioris fiſtu/
læ in hac ſemen regioꝶ pulloꝶ eſt:celſus affirmat in extremis fauis tranſuerſas fiſtulas eſſe q̃ contineant re/
gios pullos.Hyginius uero ſcribit:in circuitu fauoꝶ maiora eſſe & recta foramina repleta quaſi ſorde rubri
coloris ex qua protinus alatus res fugeret̃.Apes emortuæ ſi per hyemẽ in ſicco loco ſeruent̃:& circa æquino
ctium uernum cũ clementia cæli perſuaſit poſt horã tertiã in ſolem proferant̃ ficulneoq; cinere obruantur in
fra duas horas reuiuiſcent.Atq; in alueare intrabunt:Ex floribus cæras fieri & ex matutino rore mella:q̃ tan/
to meliorem qualitatem capiũt:quãto iucundiore fit materia cæra cõfecta ait:Celſus.Fuci nihil pabuloꝶ con/
ferunt:ſed q̃ ab apibus congeſta ſunt cõſumunt.Veꝶ tamen ad procreationem ſobolis cõferunt aliqd inſiſten/
tes ſeminibus qbus apes figurant̃.Itaq; ad fouendã & ad educandã nouam prolem familiaribus ab apibus ad/
mittuntur.Incubant.n.ueluti aues ſeminibus apes:& fuſci & ex iis uermes excludunt cãdida membrana inclu/
ſos ſiue alis haſq; nymphas nominãt deinde diſrupta membrana abſolutæ alatæq; euolant apes ut etiã refert
Ariſtote.Excluſis ergo pullis extra tecta proturbant̃.Ergo uindemia mellis tunc matura intelligit̃ cũ fuci ab
apibus pellunt̃.Dicunt̃ aũt caſtrari aluearia cũ faui decidunt̃.Scri.ꝑterea:idem Ariſto.eſſe in ponto apes can/
didas:q̃ bis in menſe mellificent & circa amyſum urbem apes in arboribus ſine fauo mellificare:melq; ipſum
candidũ eſſe:& mirũ in modũ craſſum.Pli.ãt ſcri.nõ ſolũ mel & cæras in alueribus repiri:ſed & ab illis cõgeri
q̃ operi cõducant.Prima.n.operis fundamenta metyn uocãt.Hæc prima cruſta eſt ſaporis amari.Secunda pil/ Metyn
ſoceros dicit̃ quæ ſuper metyn uenit picantiũ mõ ceu dulcor cæræ initium populorũq; mitiore gũmi.Tertia Piſſo
em ꝓpolis craſſioris iã materiæ additis floribus nõdum tamẽ cæra ſed fauoꝶ ſtabilimentũ:quo oẽs cæli iniu/ ceros
riaꝶ aditus inſtruuntur odore ẽt nunc graui qua pleriq; ꝓ galbano utunt̃:ꝑter hæc conuehit̃ Rithace quã alii Propo/
ſandaracũ:alii cæryntum uocãt.Hic erit apum dũ operantur cibus q ſæpe inuenit̃ in fauoꝶ inanitatibus ſepo lis
ſitus:& ipſe amari ſaporis:ſed plenus humoris cibus.Gignit̃ aũt rore uerno & arboꝶ ſicco gũmi mõ africo flã/ Sanda/
te minor:auſtro nigrior aquilone rubus melior & rubens plurimũ in græcis nucibus.Mel igit̃ ex aere ẽ:ſiue ſit racum
cæli ſudor:ſiue q̃dam ſyderum ſaliua:ſiue purgantis ſe aeris ſuccus:ſiue aquæ eſt & purus & liquidus & ſuæ na
turæ qualis defluit primo:nũc uero e tanta cadit altitudine:multũq; dũ uenit ſordeſcens:& obuio terræ anhe/
litu infectus.Præterea a fronde ac pabulis potus & in uterculos congeſtus apum ore.n.eũ uomunt.Ad hæc ſuc/
co florũ corruptus & alueis maceratus:totieſq; mutatus magnũ tamẽ cæleſtis naturæ uoluptatẽ affert.Opti/
mum eſt mel in humero actico & in hybla ſiciliæ.Eſt ãt initio mel ut aqua dilutũ:& primis diebus feruet.ſeq;
purgat.uigeſimo die craſſeſcit.Sorbet̃ optimũ:e quercus tiliæ & arundinũ foliis ait ꝑterea Iſido.reperiri ẽt nũc
in india & arabia mel ramis adhærens in formã ſalis quod oſtendit ipſum ex rore eſſe:Cæras uero ex omniũ
herbaꝶ:ac arboꝶ floribus faciũt excepta tumice & Chenopede.Refert tamẽ Ariſto.ꝙ apes plura floꝶ genera
nõ petunt:ſed ſingulis tẽporibus ſingula.Verbi gratia a uiola ad uiolã adulant:nec ad alium florem trãſeunt
donec in alueum ſuum redeãt.Operantur inter.lx.paſſuum:inde conſumptis floribus ſpeculatores ad pabula
ulteriorem mittunt noctu in expeditione dẽphenſæ cubant ſupinæ ut alas a rore protegant fures & mulierũ
menſes refugiunt.Illiſchus thaſius deſerta harum more incoluit:idq; agrius cognominatus eſt Ariſtomachus
ſolenſis duo de.lx.annis in ſolis apibus contemplandis uerſatus eſt.Ambo uel his ſcripſerunt.¶ Protinus:ex
pro & tenus eſſe puto:pro autem in compoſitione denotat rem ad ulteriora duci:ut de loco ad locum mouea
tur.Vnde eſt procedo prodo.Hinc Teren.cum reſponſum eſſe moueo addidit.Sed nihil promoues.tenus au
tem demonſtrat pertingentiam quandam:ut cũ dicimus:tenus crurũ oſtenditur ꝙ a colo continuant̃ palearia
dum tangant crura.Ex hoc manifeſtum eſt protinus ſignificare iugiter.Eadem ratione deinceps.Nam qd' ſit
iugiter fit ſine intermiſſione:ut poſt unũ ſequat̃ alteꝶ.erit ẽt ſtatim:nam illud ſtatim fit qd' nulla interpoſita
mora abſoluto priore aggredimur.Quin & quũ Maro dixit:Quo ꝓtinus omne intonuit nemus.Duo ſimul
oſtendit ſonum celeriter oĩa pertigiſſe:& gradatim ꝑpetua ſucceſſione ꝓceſſiſſe.Sic in Buco.En ipſe capellas
protinus æger ago.Nã oſtendit fieri fugæ iugẽ ꝓgreſſum:ex quo oportet illã ad longinqua eẽ.¶ Aerei qa ab
aere cæloq; ut diximus eſt ex eadẽ ẽt materia refert Albertus cognomẽto magnus:Mãna eſt q̃ non apparet ni
ſi in calidis regiõibus:qa ros in illis melius decoquit̃.¶ Hãc ẽt.m.a.p.aſpice:ueluti numẽ mecœnatẽ inuocat:
Nã numina ſolo aſpectu prodeſſe poſſunt.Hinc illud ad iouẽ:aſpice nos.¶ Admirãda tibi.q.d.talia eſſe ut ẽt
maximi ingenii uiris:qualẽ te eẽ uolumus:admirationẽ incutere poſſint.¶ Leuiũ:qd ergo maius eẽ põt q̃ ex
rebus leuibus ea ꝓuenire q̃ admirationẽ afferãt.Magnũ ergo ꝙ exoriat̃ admiratio:Maius ꝙ ex rebus leuibus
maximũ ꝙ proueniat ſapientibus uiris:Ergo quid maius quadrare potuit ad attentionẽ captanda.Maximũ
ergo poetæ ingeniũ maximumq; conſilium.Nã in re deꝑſſa & humili ſibi attentionem comparat:& polli/
cetur ſe & dona cæleſtia & ſpectacula reꝶ q̃uis leuium tamẽ admiranda relatuꝶ.Rhetorũ.n.ꝑceptũ apprime

utile eſt:ut in rebus humilioribus & q̃s auditor iure ſuo cõtemnere poſſe uideat̃:attẽtionẽ nobis cõparemus. Deinde cũ ꝓpriis ac ſuis uerbis res ſua pte natura humilis extolli nõ poſſit:ipſi crebris trãſlatiõibus attolam⁹.

Mores:& ſtudia & populos & prælia dicam.
In tenui labor: at tenuis non gloria: ſiquem
Numina leua ſinunt:auditq; uocatus Apollo.
Principio ſedes Apibus:ſtatioq; petenda
Quo neq; ſit uentis aditus:nam pabula Vẽti
Ferre domũ ꝓhibẽt:neq; oues:Hædiq; petulci
Floribus inſultent:aut errans Bucula campo
Decutiat rorem:& ſurgenteis atterat herbas.

¶SER. Mores:qa caſtæ ſunt:ut illũ adeo placuiſſe apibus mirabere morẽ.⁋ Et ſtudia:ut Tãtus amor florũ:& generãdi gloria mellis.⁋ Et populos:ut Binæ regũ facies:ita corpora plebis.⁋ Et ꝑlia dicã: ut Erumpunt portis:concurrit̃ æthere in alto.⁋ In tenui labor:at tenuis non gloria:Cõpenſatio eſt laboris:qđ magnã dat gloriã:ſi fuerit materia exilis ornata.⁋ Numina leua:proſpera.ut alibi: Intonuit leuũ. alibi aũt hoc in malum ponit:ut cũ dicat:Sæpe malum hoc nobis ſi mens non leua fuiſſet:De cælo tactas memini ꝓdicere q̃rcus.⁋ Auditq; uocatus apollo:aut q̃ſi poeta Apollinẽ inuocat:aut quaſi paſtoralem deum.⁋ Nam Apollo Nomius dicit̃ απο των νομων.i.paſcuis.⁋ Principio ſedes:dicit ubi aluearia ponẽda ſint:in q̃ re ſatis perite:& ea q̃ abeſſe debeant:ne noceãt apibus:& q̃ debeant adeſſe cõmemorat.Sane quoniã ſupra ait:Magnanimoſq; duces:ideo intulit modo Sedes:ſtatioq;:quã trãſlationem diligenter reſeruat.⁋ Hædiq; petulci:laſciui & exultãtes. & petulci dicti ab appetendo:unde & meretrices petulcas uocamus.

¶PRO. Petulci:laſciuiẽtes hædi.⁋ Aut errãs bucula.i.uaccã.dicit.Meropeſq;.a.q.u.Meropes dicunt̃ aues: quas in Italia uocant barbaros:quarum uox quia multiplex capit partitionem uocis Meropes appellant̃ græce a meriſmo:quem græci uocant:nos partitionem uocis:quam idem οπα dicunt gloſſematicos.

¶ANTO. Duces:apiũ reges.⁋ Mores:inſtituta & cões oĩum cõſenſus.⁋ Studia:occupatiões:labores.⁋ Populos:ꝓgeniẽ.⁋ In tẽui labor:ẽ.n.difficile minima exornare atq; extollere ecõtra maxĩa leue ẽ.Sunt.n. refecta bõis pluribus.⁋ Numĩa leua ſinũt.i.aduerſa:nã deos quoſdã ut ꝓdeſſent celebrabãt:quoſdam ut ne obeſſent placabãt:ꝓpterea Virgi.quoq; aiũt:Numĩa leua in Georgicis deꝑcari ſignificãtẽ:quãdã uim eẽ hmõi deoꝝ in lædẽdo magis q̃ iuuãdo potẽtẽ.Gel.li.v.c.xii.⁋ Sedes apibus:ſedes apibus collocãdã ẽ cõtra brumalẽ meridiẽ ꝓcul a tumultu & cœtu hominũ ac pecudũ:nec calido loco:nec frigido:nã utraq; infeſtant̃:hæc ãt ima parte ſit uallis ſic.n.facilius apes ſcandũ quũ prodeunt pabulatũ:cũ onere aũt p procliuia nõ ægre deuoluãt.Col.lib. x.cap.v.⁋ Hædiq; petulci:hoc epitheton primus Lucreti. uſus eſt:dixit enim lib.ii. Præterea teneri tremulis in uocibus hædi Corniferas norunt matres: agniq; petulci.Macro.lib.vi.⁋ Petulci:laſciui.⁋ Inſultent: iſiliant. ⁋ Bucula:a boue diminutiuũ eſt.⁋ Surgẽteis:creſcẽteis.⁋ Squalẽtia:ſplẽdida.⁋ Pinguibus:pinguia pp mel ait.

¶CHRI. Magnanimoſq;.d.duoꝝ inſectoꝝ genera uidemus q̃ ſuo cœtu ꝓxime ad ciuilẽ humanãq; uitã accedere uideant̃ formica atq; apis.Veꝝ formicæ popularẽ ſtatũ:apes ãt regiã ꝑtãtem imitant̃.Quapp cũ apũ ſit naturã deſcripturus a regibus:tũ circa diſciplinã militarẽ:Tũ circa reipublicæ adminiſtrationẽ trãſlationibus crebris utit̃.Oſtẽdit ãt re ipſa in tenui laborem eſſe at nõ tenuem gloriã quãdoquidem rem tã deꝑſſam trãſlationibus:ſimilitudinibuſq;:ac multis aliis uariiſq;:tũ figuris:tum uerboꝝ ac ſententiarũ coloribus ita rẽ exornat atq; erigit:ut nõ apũ naturã aluearia ue:ſed ꝑſtãtiſſimoꝝ ducũ:inuictorũq; exercituũ caſtra ac prælia deſcripſiſſe putes:nec uero ſolũ attentionẽ:ut demõſtrauimus captat.Veꝝ & ab eodẽ loco beniuolẽtiã ſibi cõciliat utilitatẽ rei ſtatim a prĩcipio ꝓponens:& ut exordii uim penitus adimpleat breuiter:ueꝝ dilucide atq; abſolute qbus de rebus dicturus ſit ꝓponit.⁋ Magnanimos:trãſlatio eſt ab ipſis imperatoribus.⁋ Ex ordine:oſtẽdit ſe gradatim a primis illaꝝ incunabulis ad extremã ſenectutẽ oĩa proſecuturũ.⁋ Mores & ſtu. Solus ex oĩbus aĩalibus homo eſt:q quoniã rõne inſignit̃ ſuaꝝ actionũ principiũ in ſe habeat: itaq; & mores & ſtudia & c.oĩa q̃ a ratiõe ſunt uere ĩ hoĩe dicimus eſſe.Reliqua ãt aĩalia nõ rõne:ſed naturæ impulſu mouent̃: & tamẽ teſte ẽt Ariſto.ipſo in brutis quoq; deꝑhendit̃ aliquo mõ prudẽtia.Vnde & de apibus nõ incongrue mores & ſtudia dixit:ex moribus ãt.i.cõſuetudine in q̃ ſunt aſſidui actus:& ex ſtudiis q̃ habẽt uehementem aĩ applicationẽ:ad aliquid peragendum proueniunt uirtutes morales:q̃ habitus ſunt ab aſſiduis actionibus ꝓfecti.Nec mirũ hmõi ingeniũ eſſe in apibus.Nã docet Alber.magnus:aſtuta eſſe genera ſerpentũ pp ſubtiliorẽ humorẽ q in illis eſt.Frigida.n.cũ ſint carẽt eo calore q illoꝝ actiões cõmiſcere:cõfundereq; poſſit.Ineſt aũt calor ille quem cõplexionalẽ nuncupant:quo cuncta & decoquant̃ & recte digerant̃.Hinc ſpiritus animales in illis lucidiores fiunt:& lucidior extimationis internus ſenſus q̃ in quadrupedibus:in qbus multũ de terra ſupereſt:Hinc illud eſt ingenii acumẽ in ſerpentibus:& eadem ratiõe in ſectis omnibus præterq̃ in muſcis.
Petulci ⁋ Numina le.Seruius ait:leua.i.ꝓſpera:hoc dici in auguriis placet.De qua re alio loco dictum eſt.Sed in cæte
Quater̃ ris rebus nunquã legi leuũ pro ꝓſpero.Placet ergo qđ refert:Gellius eum dicere numina leua:non deos quos
Decute ut ꝓdeſſent celebrabãt.Sed eos quos cũ nocẽdi poteſtatẽ haberent:ne obeſſent placabãt.⁋ Principio:iure a pri
re cipio eligit locũ & ꝑparat & materiam:oſtendit quibus in locis conſtituenda ſint apiaria.⁋ Inſultent: Verbũ
Excute hoſtile poſuit ut oſtenderet nocumentum.⁋ Rorem:unde eſt mel futurum.⁋ Petulci:Laſciui: Nam petulcus
re a petẽdo eſt:petit:enim aut unde nõ oportet:aut pluſq̃ oportet.⁋ Decutiat:Quatere cõmouere eſt:idẽ quaſſo.
Concu Decutere autem eſt quatiendo:rem id quod in ea eſt deicere excutere idem pene eſt:Hinc dicimus equum eq
tere tem excuſſiſſe:quoniam dum ſe quatit illum deiicit.Concutere eſt undiq; quatere: Hinc dicimus concutere
Diſcu ciuitatem:cũ aut pauore:aut grauiori quadam perturbatione uehementer cõmouetur. Diſcutere poſtremo
tere eſt cũ rem ita undiq; quatimus.Vt ſi quid in ea latebat ueniat in lucem:Vnde dicimus litem eſſe diſcuſſam.

¶SER. Picti terga lacerti:picta terga habētes.¶ Pinguibus a ſtabulis:plenis:ſicut etiā e cōtrario inanes res tenues nominamus ecōtrario.¶ Meropeſq; aliæq; uolucres:dicēdo aliæq; uolucres oſtendit & meropes eſſe aues:ſunt aūt uirides & uocant̄ apiaſtræ:qa apes comedūt.¶ Et manibus ꝓgnæ:nomen poſuit pro nomine. Nā Philomena in hirundinem uerſa eſt:ꝓ qua Prognē.uel quaſi ſororem poſuit:uel quaſi eam q̄ fuerat illius ſceleris cauſa:nā ipſa miſerat Tereum ad ducendam ſororem.¶ Dulcem nidis immitibus eſcam:ideſt crudelibus pullis:qui apum morte nutriuntur.¶ Et tenuis fugies:ſuſpendendum eſt tenuis:ne incipiant eſſe duo epitheta:qđ apud latinos cōſtat eſſe uitioſum.¶ Prima:pro primū:nomen pro aduerbio.¶ Vere ſuo:ſibi grato & aptiſſimo.¶ Vicina inuitet decedere ripa calori:ut æſtus poſſint aquarum uicinitate uitare.¶ In mediū:ordo eſt:in medium tranſuerſas ſalices & grandia coniice ſaxa:In mediū non ad honorē retulit:ſed abſolute dixit.¶ Iners:hic ꝓ ocioſo poſuit:ut in Bucoli.Libertas:q̄ ſera tamē reſpexit inertem:quæ uox ponitur pro ignauo:ut Spumantemq; dari pecora inter inertia uotis.optat pro eo q ſine arte ſit:ut apud Lucil.in primo:ut prohibet̄ iers:in quo nō ulla eſt ars.¶ Pontibus ut crebris:ueluti pōtibus:nā nō ſunt pōtes.¶ Si forte morātes:tarde remeātes ex paſcuis.¶ Neptuno immerſit:deū pro aqs poſuit.

Abſint & picti ſqualentia terga Lacerti
Pinguibus a ſtabulis:Meropeſq; aliæq; uolucres
Et manibus Progne pectus ſignata cruentis:
Omnia nam late uaſtant:ipſaſq; uolantes
Ore ferunt dulcem nidis immitibus eſcam.
At liquidi fontes:& ſtagna uirentia muſco
Adſint:& tenuis fugiens per gramina riuus:
Palmaq; ueſtibulū:aut igēs Oleaſter obūbret:
Vt cum prima noui ducent examina reges
Vere ſuo:ludetq; fauis emiſſa iuuentus:
Vicina inuitet decedere ripa calori:
Obuiaq; hoſpitiis teneat frondentibus arbor.
In mediū:ſeu ſtabit iners:ſeu ꝓfluet humor:
Tranſuerſas Salices:& grandia coniice ſaxa:
Pontibus ut crebris poſſint conſiſtere:& alas
Pandere ad æſtiuum Solem:ſi forte moranteis
Sparſerit:aut ꝓceps Neptuno imerſerit eurus.
Hæc circum Caſiæ uirides:& olentia late

¶PRO. Et māibus ꝓgne.ꝑ.ſ.c.Hirundo quondā Progne Pandionis filia:q̄ quum filium ſuū Itym cōiugi ꝓ epulis appoſuiſſet:ꝓpter quod in auem mutata eſt:ideo dixit.Et manibus Progne.ꝑ.ſ.c.in hirūdinem Philomela fertur ab aliis non Progne uerſa.¶ Caſiæ uirides & olentia late Serpilla:caſia herbæ genus:qđ herbæ eſt odoratæ.

¶ANTO. Meropeſq;:hæ aues cunabula in terra faciūt:corporis grauitate ꝓhibitæ ſublimæ petere:genitores ſuos reconditos paſcentes:pallido itus colore pēnaꝝ ſuperne cyaneo:priori ſubrutilo.¶ Nidificāt in ſpecu ſex pedū defoſſa altitudie. Pli.li.x.ca.xxxix.aliter gauli dicunt̄:ut aiunt uulgo ēt ieuoli.¶ Prognæ:in hirundinē Philomela fertur ab aliis:non Progne uerſa.Id aūt Var.etiā aſſerit:dicit enim:Luſciola q luctuoſe canere exiſtimat̄:atq; eſſe ex Attica Progne in luctu facta auis.Latius tamē de Progne uideto lib.vi.Metamor.¶ Pectus ſignata:occiderat enim Itym filium. Hinc ait etiā Oui.neq; adhuc de pectore cædis exceſſere notæ:ſignataq; ſanguine pluma eſt.¶ At liqdi fontes: Varro etiā lib.iii.capitu.xvi.docet:prope apiarium debere eſſe loca ubi pabulum ſit frequens & aqua pura. Si pabulū naturale deeſt ſerēda ſunt roſa:ſerpillū:apiaſtrum:papauer:faba:lens:piſum:ocymū:medica. maxime cytiſum:quod ualentibus utiliſſimum eſt:etenim ab æquinoctio uerno florere incipit:& permanet ad alteꝝ æquinoctium autumni:ſed ut hoc aptiſſimum ad ſanitatem apium:ſic ad mellificium Tymū.¶ Muſco:uiridi lanugine.¶ Vere ſuo:ſibi conuenienti.¶ Fauis:Fauus eſt quem figunt multicauatum e cæra cum ſingula caua ſena latera habeant ſingulis pedes dedit natura.Varro li.iii.¶ Iuuentus:apium progenies.¶ Hoſpitiis:ſedibus.¶ In medium:apibus aquam liquidam unde bibant eſſe oportet:eamq; propinquā quæ præterfluat:aut in aliquem locum influat:ita ne altitudine aſcendat duos aut tres digitos:in qua aqua iaceant teſte:aut lapilli:ita ut extēt paulum:ubi aſſidere & bibere poſſint:in qua diligenter habenda cura:ut aqua ſit pura quod ad mellificium bonum uehementer prodeſt:Varro libro tertio.¶ In medium:Ordo eſt in mediū cōiice &c.¶ Morāteis:dum pabulant̄ ſcilicet.¶ Neptumno:aquis ipſis.¶ Caſiæ:de hiis uideto in alexi.Sic etiam de ſerpillo.

Mero/pes

Apum Sedes

Fauus

¶CHRI. Lacerti:Stelliones inimiciſſimi cocleis ſunt:negantur ſemeſtrem uitam excedere in arabia cubitales reperiunt̄:in Nyſum uero indiæ monte.xxiiii.pedū in longitudine conſpiciunt̄ colore fului:aut punicei:aut cerulei.¶ Squallentia:nitentia:uariis maculis.De ſquallore autem dicetur in ænei.¶ Et manibus Progne. Pandionis Athenaꝝ regi filia fuit Progne.Hæc tereo thracenſi regis nupſit:Verum cum ille eius ſorori Philomelæ uim intuliſſet:ac mox linguam procidiſſet:ne illa ſcelus queri poſſet:Progne itym cōmunem filiū patri Tereo epulandum poſuit.Parabat in mulieres ultionē re intellecta tereus.At dii miſericordia moti ipſum in upuppam:itym filium in faſianum.Prognem in hirundinem.Philomelā in luſcinam cōmutauere.Dicuntq; ꝓgnē habere purpureū e ſanguine interēpti filii.¶ Dulcē immitibus:iucūdiorē reddūt orationē:cōtraria uerba ut ſunt dulce & immite.Præterea concitat̄ cōmiſeratio:q tā nobile inſectum.Eſca ſit inutilis pene auibus. ¶ Meropes:aues ſunt quas Italia appellat barbaros a partitiōe cātilenæ:& ut ait:Pli.qa corporis grauitate in ſublime ferri prohibent̄:in terra nidificant.Genitores ſuos reconditos aliæ palido intus colore pennaꝝ ſuperne Cyaneo priori ſubrutilo:nidificat in ſpecu ſex pedū defoſſa altitudine.¶ Vere ſuo:ideſt ſibi cōuenieti.¶ Iners:tanquā lacuna ꝓfluāt ut riuus.¶ Sparſerit:torquendo aquā in eas miſerit qa illas in aquā deiecerit.¶ Serpilla:Latine piper erraticū hæc uerba dicit̄.Huius duæ ſunt ſpecies:una hortularis ſiue uſualis:q̄ in cāpis ſabuloſis ſiue arenoſis creſcit.Alia agreſtis q̄ etiā cor dicit̄:q̄ non ſerpit:ſed ſurgit cum ramis duorū palmoꝝ altitudine.

Serpilla:& grauiter ſpirantis copia Tymbræ.
Floreat:irriguumq; bibant uiolaria fontem.
Ipſa autem:ſeu corticibus tibi ſuta cauatis:
Seu lento fuerint aluearia uimine texta:
Anguſtos habeant aditus:nam frigore mella
Cogit hyems:eademq; calor liq̄facta remittit.
Vtraq; uis Apibus pariter metuenda:neq; illæ
Nequiq̄ in tectis certatim tenuia cera
Spiramenta linunt.fucoq; & floribus oras
Explēt:collectumq; ipſa hæc ad mūera glutē:
Et uiſco:& phrygiæ ſeruant pice lentius Idæ.
Sæpe etiam effoſſis(ſi uera eſt fama)latebris
Sub terram fodere larem:penituſq; repertæ
Pumicibuſq; cauis:exeſæq; arboris antro.
Tu tamen e leui rimoſa cubilia limo
Vngue fouēs circum:& raras ſupiniice frōdes:
Neu proprius tectis Taxū ſine:neue rubenteis
Vre foco Cancros:altæ neu crede paludi.
Aut ubi odor cæni grauis:aut ubi cōcaua pulſu
Saxa ſonant:uociſq; offenſa reſultat imago.

¶SER. Grauiter ſpirantis copia tymbræ:genus eſt herbe abundantis in phrygia. Grauiter autem modo bene & multum ſignificat:alias male:ut Aut ubi odor ceni grauis. item: Graue olentis Auerni.¶Irriguum: hic qui irrigat:alias qui irrigatur.¶Violaria:loca ubi naſcuntur uiolæ.¶Vtraq; uis apibus pariter metuēda: tam caloris q̄ frigoris.Quod licet utrunq; æquali modo metuendū ſit.tamē diſſimiliter nocet.Nā calore liq̄facta defluunt mella:q̄ ſi fuerint frigore cōdurata:cōſtrictas apes interimunt.¶Spiramenta:exitus alibi: Seu ſpiracula ditis.¶Fucoq;:genus eſt herbæ:unde tingitur ueſtis.Fucū autem & flores pro cera poſuit: quam ex his colligūt rebus.¶Hæc ipſa ad munera : ad officia coanguſtādarū:cauernarum.¶Et uiſco & phrygiæ: ordo eſt:ſeruāt glutē:qđ eſt lentius:& uiſco & phrygiæ idæ pice.ſeruant aūt mire ait:nā pilas quaſdā in aluearibus faciunt:de q̄bus poſtea cerea tecta cōponūt.¶Si uera eſt fama:ſi credendū eſt apes poſſe terram effodere.¶Eleui rimoſa cubicula limo : Alii & leui legūt.Vnus tamen ſenſus eſt:Nā hoc dicit qđ illæ nimio labore pficiūt:Tu e leui unge rimoſa cubilia circūfouens: limo etiā raras frondes ſuperiniice. Quod ideo fit ne uellimus crepet : uel cauernæ aut ſole penetrent̄:aut frigore.¶Taxū ſine: uenenatā arborē.Ipſe in Buco.Sic tua cyrnæas fugiant examina taxos.Mel.n.exinde peſſimum gignit̄.¶Rubenteis cancros:odore.n.ipſo pereūt.rubētes aūt quū urunt̄: nō q per naturā ſint huius coloris.¶Altæ neu crede paludi:ne facile mergant̄.¶Vociſq; offenſa : reſonat Echo repcuſſa:q̄ apes uehemēter horrer̄ māifeſtū ē.

¶PRO. Serpilla:item herbæ genus : quod a ſerpendo ſerpilla cognominatur.

Tymbra ſatureia ¶ANTO. Thymbræ:hæc alio uocabulo ſatureia dicitur:ſeritur menſe Februario:Pli.lib.xix.Colu.uero libro.x.capi.iiii.ſic ait:aut etiā Thymbræ uel noſtratis Cunilæ:quam ſatureiam ruſtici uocāt.in Pli. autem lib.xx.Cunila ſemper legitur:ipſa autem aluearia ſunt optima cortice:ſecunda ferula: tertia uimine Pli.lib.xxi.Varro autem lib.iii.ait:ꝙ alii faciūt aluos ex uiminibus:alii e ligno a corticibus : alii ex arbore caua:alii fictiles:alii etiam ex ferulis quadratas:longas pedes circiter tres:latas pedem:hæc omnia uocant a mellis alimonio aluos.¶Aluearia:hoc alueare & hoc aluearium:hæc aluus:& hæc alueus:ſic thymus & thymū:cytiſus cytiſum legimus in Var.Colu.& Pli. ſic etiam ſatureiam in ſingulari & ſatureia in plurali reperimus.¶Anguſtos aditus:Columella docet libro decimo aditum fore capacem unius apis tantummodo:ſed plures eſſe debere quo facilius apes intrent exeantq;. ¶Certatim:cum certamine.¶Tenuia ſpiramenta:rimulas.¶Linunt:iniungunt:Circumlini aluearia fimo bubulo utiliſſimum inquit Pli.libr.xxi.¶Fucuſq;:eſt fucus rubea herba qua ueſtes tinguntur φυκος enim color dicitur.¶Et flo.flores quoq; latiores aditibus circumſtruunt apes:ut Pli.ſcri.¶Oras:fiſſuras.¶Glutem: confectionem quandam ea autem:ut Pli.libro.xi.cap.vii.oſtendit.

Propolis Propolis dicitur:ait enim ſic propolis craſſioris iam materiæ additis floribus nondum tamen cæra:ſed fauorum ſtabilimentum:qua omnes frigoris aut: iniuriæ aditus obſtruunt: odore etiam non graui:ut qua pleriq; pro galbano utantur:meminit & Varro lib.iii. ¶Munera:officia.¶Piceæ idæ:de hac ſuperius. ¶Sub terra fœdere larem:circa Thermodontem fluuium duo apium genera:aliæ in arboribus mellificant:aliæ ſub terra triplici cærarum ordine huberrimi prouentus:Pli. libro.xi.cap.xvii.¶Penitus cauis:ualde cauis.¶Pumicibus:lapidibus.¶Antro:cauerna.¶Limo:fimo:bubulo: inq̄t Pli.¶Cancros:grauis & tetri odoris:non ſolum uirentia:ſed q̄libet res prohibeantur: ſicuti cancri nidor: quum eſt ignibus aduſtus:aut odor paluſtris cœni:nec minus uitentur cauæ rupes aut ualles argutæ : quas græci echus uocant:Columella libro decimo:capitulo quinto.¶Cancros:cancrum odore ſiquis iuxta coquat apes exanimant̄.Pli.lib.xi.¶Altæ paludi:aqua.n.non debet aſcendere duos aut tres digitos:ut iā oſtendimus latius.¶Offenſa:repercuſſa.¶Vocis imago:Echo intelligitur:Imago uero quaſi imitago dicitur.¶Reſultāt: inimica apibus echo eſt reſultanti ſono qui pauidas alterno pulſet ictu:inimica & nebula.Plinius libro.xi.

¶CHRI. Thymbræ:hæc latine ſatureia dicitur a ſatyris:quia utentes in Venerem pronos redit: ut ſatyri ſunt.Abundat in agro troiano:ubi templum eſt Apollinis:qui inde thymbreus dicitur.¶Spiramenta linūt: ut paulo ſupra demonſtratum eſt:Spiramenta tenues rimas per quas ſaltem ſpiritus ingredi poſſit.¶Fuco: ſpecies herbæ fucus eſt de qua lana inficitur:fucus etiam dicitur quo mulieres colorantur: & per tranſlationem omne figmentum fucum dicunt.¶Cancros:cancri hyeme aphrica littora ſectantur æſtate in opaca gurgitum recedunt:autumno & uere pingueſcunt:plenilunio magis:quia noctu ſydus tepido fulgore mitificat uita iis longa:pedes octeni fœminæ primus pes duplex:mari ſimplex:ſole cancri ſigno tranſeunte:cancri cadauer in ſicco poſitum in ſcorpionem tranſfigurari ferunt:ait Plinius.

¶SER. Pulſam hyemē:ſecundū phyſicos q̄ dicūt:tēpore quo hic hyems ē:æſtatē eē ſub terris: & uerſa uice cū hic æſtas illic hyemē. Quod ēt Lucretius exequit̄:& trahit in argumentū putealē aquā:q̄ æſtate frigidiſſima ē:hyeme uero calidiſſima.¶ Metūt flores:ſecāt. unde & meſſores dicti ſunt. Sane meto metis p̄teritū facit meſſui.¶ Hinc:ex floribus.ſ.ex qbus primo mel:mox pullos efficiūt.¶ Neſcio q̄ dulcedine: quadā arcana ratiōe naturæ.¶ Mella tenacia figūt:qa quū inuerſi ſint faui:mel tamē inde nō fundit̄.¶ Vnde ait tenacia: q̄ in reſupinatis fauis cohærēt.¶ Caueis:aluearibus.¶ Aeſtatē liquidā:ꝑ uer ſerenū.¶ Contēplator: ꝓ intuere: nā tēpus futurū ꝓ p̄ſenti poſuit ab imperatiuo modo.

Q d̄ ſupeſt ubi pulſam hyemē ſol aureus egit
Sub terras:Cælumq; æſtiua luce recluſit:
Illæ continuo ſaltus:ſiluaſq; peragrant:
Purpureoſq; metunt flores:& flumina libant
Summa leues:hinc neſcio qua dulcedine lætæ
Progeniem:nidoſq; fouent:hinc arte recentes
Excudunt ceras:& mella tenacia figunt.
Hinc ubi iam emiſſum caueis ad ſidera Cæli
Nare per æſtatem liquidam ſuſpexeris agmē:
Obſcuramq; trahi uento mirabere nubem:
Contemplator:aquas dulceis & frondea ſemꝑ
Tecta petunt:huc tu iuſſos aſperge ſapores
Trita Meliphylla & Cærithæ ignobile gramē:
Tinnituſq; cie:& matris quate cymbala circū
Ipſæ conſident medicatis ſedibus:ipſæ
Intima more ſuo ſeſe in cunabula condent.
Sin aūt ad pugnam exierint (nā ſæpe duobus

¶ Aquas dulcis:ꝑꝑ hoc ait ſupra:Et tenuis fugiēs ꝑ gramina riuus.¶ Trita Meliphylla:Var. hanc herbā apiaſtrū dicit:in tertio libro operis ruſtici.¶ Cærinthæ ignobile:uile ubiq; naſcēs.¶ Matris cymbala:q̄ in eius tutela ſunt:ideo quod ſimilia ſunt Hemicyclis Cæli:qbus cingit̄ terra:q̄ eſt mater deorū.¶ More ſuo:naturali ratiōe:cuius cauſa nō reddit̄:quis.n. nouit:cur æris ſono redeant in alueria:licet ipſe paulo plus dicat:Crepitantiaq; æra ſecutæ Dictæo cæli regē pauere ſub antro:Sed & hoc poeticū ē.¶ Sin āt ad pugnā exierint:longior ſolito hæc parentheſis ē. eſt.n. ordo. Sin aūt ad pugnam exierint: Motus animorū Atq; hæc certamina tanta Pul. ex. ia. con. qui.

¶PRO. Trita meliphylla:eſt herba: quā pleriq; uocant melilotum.¶ Cærinthon:eſt flos luteus cuiuſdā herbæ:q̄ copioſiſſima eſt in Euboea:in qua oppidū eſt īpoſitū. Tarentū lacædemonii condiderunt duce Phalātho:q ſunt dicti partheniadæ nati quum oppugnaretur Meſſene non legitimo matrimonio.

¶ANTO. Quod ſupereſt:qđ reſtat docebimus.¶ Vbi pulſam hyemē:Alexāder aphrodiſieus ꝓblematū:Sectiōe ſexta ſic ait:Cur putealis aqua in hyeme calida ē:in æſtate āt frigida. Reſpōdendū q; cōtrariū ſemꝑ fugit:utpote ſibi infeſtū cōtrariū. Cū ergo calidū & frigidū inuicē inter ſe cōtraria atq; corruptoria ſint nō dubiū quin ꝑ æſtatē calor aerē ambiat calidū: inq; terræ ſinus atq; penetralia fuget frigus:& ob hoc aquam frigefaciat. Per hyemē uero frigore domināte in aere calor porro in terre penitiſſima difugiens aquam calefacit:nā ita natura ſanxit:ut contraria in eodē loco: ac ꝑ idē tēpus ſimul manerēt:hæc ille tamē eadē fere Lucre. quoq; dixit:quū ait:frigidior cur in puteis æſtate ſit humor. Areſcit qa terra calore &c.¶ Ille cōtinuo:hyeme apes cōdunt̄ ante fabas florētes nō exeūt ad opera & labores:nulluſq; quū ꝑ cælū licuit ocio perit dies:primū itaq; fauos cōſtruūt:cærā fingūt:hoc ē domos: cellaſq; faciūt:deinde ſobolē poſtea mella:Pli. li. xi.¶ Et flumina libāt:ſine aqua: inqt Col. li. x. neq; faui:neq; mella:neq; pulli:deniq; figurari q̄rūt. Eſt igit̄ opus ut aqua ſit apibus uicina.¶ Hinc: e floribus & aqs.¶ Dulcedīe: dulcis.n. eſt ſoboles omnibus fere.¶ Cæras:Celſus ait:ut inquit Colu. li. x. ex floribus cæras fieri: ex matutino rore mella:q̄ tāto meliorē qualitatē capiunt quanto iucundiore ſit materia cæra confecta.¶ Caueis: ab alueis.
¶ Aeſtatē liquidā:uer ſerenū:ait enim inferius:Ergo ubi uer nacte ſudū.¶ Agmē:examē:Quippe talis eſt apū natura:ut pariter quæq; plebs generet̄ cū regibus:q ubi euolandi uires adepti ſunt cōſortia dedignant̄ uetuſtioꝶ:multoq; magis imperia. Itaq; duces procedunt cū ſua iuuentute:q̄ uno aut altero die in ipſo domicilii ueſtibulo glomerata cōſiſtēs:ingreſſu ſuo ꝓprie deſideriū ſedis oſtēdit &c. Col. li. x.¶ Cōtēplator: inſpice: aduerte.¶ Meliphylla:Pli. lib. xx. ſic ait: Apiaſtrū Iginus qdem meliphillon appellat:hæc ille interprætat̄ autem: ut aiunt alii meliſſes. i. apis phylō foliū:herba. n. eſt cuius folia mel ſapiunt:idē uero Pli. lib. xxi. ſcrib. meliphyllo ſiue meliterna ſi perungant̄ aluearia nō fugient apes nullo. n. magis gaudent flore. Copia iſtius examina facillime continent̄. Item præſentiſſimum eſt contra ictus eaꝶ ueſperarūq; & araneoꝶ: item ſcorpionum &c.
¶ Cærinthæ:herba ē folio candido:īcuruo:cubitalis:capite cōcauo:mellis ſuccū habente:floꝶ eius auidiſſimæ ſunt apes atq; etiam ſinapis. Pli. lib. xxi. ca. xxiiii.¶ Tinnituſq; cie:Varro lib. iii. ſcri. quando noua examina uolāt iaciundo inter apes puluerē:& circūtinniendo ære perterritas quo uoluerit perducet. Mellarius:& Plini. lib. xi. inquit de apibus:Gaudent plauſu atq; tinnitu æris:eoq; conuocantur.¶ Matris cymbala: inſtrumenta erant quibus utebantur in ſacris Cybeles deorum matris.¶ Medicatis ſedibus:ſolēt enim mellarii locum aliquem oblinere apiaſtro:cæteriſq; rebus quibus delectantur apes ut ibi conſidant:ubi conſiderint aſſerunt aluum ꝓpe eaſdem illicis intus:& prope appoſita fumo leui circundato cogunt eas intrare. Varro:inquit libro tertio.

Apum Reges

Apiaſtrum Meliphyllō

Cærinthæ

Cymbala

¶CHRI. Nare:uiolare:qa mutua ē trāſlatio a nauibus ad aues. Vnde mare ueliuolū dixit & remigio alaꝶ.¶ Meliſphylla: apiaſtrum eſt:Var. ait de apiaſtro:qđ alii meliſpholon: Alii melinem appellant. Sunt etiam qui credant melliloton eandem eſſe herbam: Alii nolunt differre.¶ Cærinthæ:herba eſt folio candido incuruo capite concauo:& quæ mellis ſuccum habeat. Eius magna eſt:copia in Euboea:in qua eiuſdem nominis etiam oppidum fuiſſe dicunt.¶ Ipſæ:ſua ſponte ſine tua opera.¶ Medicatis:ideſt aſperſis odoribus de quibus dictū eſt ſupra.¶ Animos audaciam & tumorem illum ex ira:ut Pone animos & pulſus abi.

Regibus inceſſit magno diſcordia motu)
Continuoq; animos uolgi:& trepidantia bello
Corda licet longe præſciſcere:nanq; moranteis
Martius ille æris rauci canor increpat:& uox
Auditur fractos ſonitus imitata Tubarum:
Tũ trepidæ inter ſe coeunt:pinniſq; coruſcant:
Spiculaq; exacuunt roſtris:aptantq; lacertos:
Et circa regem:atq; ipſa ad prætoria denſæ
Miſcentur:magniſq; uocant clamoribus hoſtẽ.
Ergo ubi Ver nactæ ſudũ:campoſq; patenteis:
Erumpunt portis:concurritur æthere in alto:
Fit ſonitus:magnũ mixtæ glomerant̃ in orbẽ:
Præcipiteſq; cadunt:non denſior aere grando:
Nec de concuſſa tantum pluit ilice glandis.
Ipſi per medias acies inſignibus alis
Ingenteis animos anguſto in pectore uerſant:
Vſq; adeo obnixi nõ cedere:dũ grauis aut hos:
Aut hos uerſa fuga uictor dare terga ſubegit:
Hi motus animoꝝ atq; hæc certamina tanta
Pulueris exigui iactu compreſſa quieſcent.
Veꝝ ubi ductores acie reuocaueris ambos.
Deterior qui uiſus:eum ne prodigus obſit
Dede neci:melior uacua ſine regnet in aula.
Alter erit maculis auro ſquallentibus ardens:

¶SER. Inceſſit:ingruit:inuaſit.alibi:Inceſſi muros:ignes ad tecta uolare:& Inceſſit regibus figuratũ eſt:Nã inceſſit reges dicimus.¶ Trepidãtia bello:alacritate pugnãdi:nõ timore.alibi:Exultãtiaq; haurit Corda pauor pulſans.¶ Morantes:tarde incedentes.¶ Fractos:colliſos.¶ Trepidæ coeũt:feſtinant inter ſe in aluearibus.¶ Pinniſq; coruſcant:quemadmodũ ſcuta millites commouent.¶ Vocant hoſtẽ:prouocant.¶ Ver nactæ ſudũ: ſerenum poſt pluuias:ut per ſudũ rutilare uidẽt.¶ Campoſq; patentes:aerem purum & liquidũ non nubibus clauſum:& ita aer campus eſt apum:ut mare nauium:hominũ ſolum.Ipſe in quinto:Subtrahiturq; ſolum.¶ Glomerantur in orbem:more bellantum.¶ Non dẽſior aere grando:In aliis enim bellis uicti tantum pereũt: in certamine uero apum etiã uictrices: Nam dicturus eſt: Animaſq; in uulnere ponunt.¶ Tantum glandis:erit nominatiuus hæc glans.¶ Ingentes animos anguſto in pectore uerſant.Statius:Maior in exiguo regnabat corpore uirtus.Homerus.μικρὸς μὲ ἔην δέμας ἀλλα μαχήτης.¶ Pulueris exigui iactu:qa cũ puluerem.uiderit ſperãt tempeſtatẽ futuram:q̃ eis plurimũ nocet.¶ Deterior q uiſus: peior a malo dr̃: deterior a meliore.¶ Prodigus: nõ mella conficiens. ſed mella cõſumens:ideo regẽ ſolũ p̃cipit occidendũ: qa eo ammiſſo ſuus diſſipat̃ exercitus:nã ut Binæ regũ facies ita corpora plebis.¶ Squallẽtibus: ſplendẽtibus:qđ a ſquãmis uenit: ut Squãmis: auroq; trilicẽ. Nã a ſquallore ſordidũ ſignificat:ut Squallẽtẽ herbã.
¶ANTO. Inceſſit:inuaſit.¶ Aptantq; lacertos: p̃ſtat in Metaphoris.¶ Circa regem:mira apum circa regẽ obedientia:quũ procedit totũ examen circa eũ conglobat̃ cingit:protegit:cerni nõ patitur. Pli.li.xi. ¶ Prætoria:dicta q̇ ibi reſideat prætor ad diffiniẽdũ. ¶ Nactæ:inuenerũt.¶ Ver ſudũ.i.ſiccum q̈ſi ſine humido:ut ait Feſtus.¶ Pulueris exigui ia.Var.li.iii. ſic ait: Quæ crebrius inter ſe pugnabũt aſpergi eas oportet aq̃ mulſa:quo facto nõ modo nõ deſinũt pugna:ſed

Prodigus ẽt cõfertiunt ſe lingentes &c.¶ Prodigus cõſumptor: p̃digere.n.ẽ cõſumere:ut docet Feſtus.¶ Vacua:altero.ſ.rege.¶ Aula:ea atriũ dr̃:aulizo ãt in aula habito. ¶ Alter erit maculis: Ariſto.li.v.ſic ait: Ducũ apium duo ſunt genera:Alterũ fuluũ qđ p̃ſtantius eſt:alteꝝ nigrũ magiſq; uariũ:magnitudo iis dupla q̃ cæteris nec unus in quoq; examine dux:ſed plures:Pli. uero

Apium Reges li.xi.ſic apiũ rex nõ uermiculus naſcit̃:ut aliæ:ſed ſtatim penniger.Reges plures inchoant̃:nec deſunt:poſtea ex iis ſoboles quũ adulta eſſe cœpit cõcordi ſuffragio teterrimos necat ne diſtrahant agmina.Duo autem genera eoꝝ:melior niger:uariuſq; omnibus forma ſemp̃ ægregia & duplo q̃ cæteris maior penne breuiores crura recta:ingreſſus celſior in frõte macula quodã diademate candicans:multũ etiã nitore a uulgo differunt: illudq; cõſtat imperatorẽ aculeo nõ uti:ſi quis alam ei detruncet nõ fugiet examẽ:Quum proceſſere ſe:quæq; proximã cupit eſſe:& in officio cõſpici gaudet:feſſum humeris ſubleuãt:ualidius fatigatũ ex toto portãt: ubicunq; ille cõſedit ibi cunctaꝝ caſtra ſunt:tũc oſtenta faciũt priuata ac publica una dep̃hendentes in domibus tẽplis ue ſedere in ore infantis Plato.Tũc ẽt ſuauitatẽ illã p̃dulcis eloquii portẽdẽtes:ſemp̃ duce p̃henſo totum tenetur agmẽ amiſſo dilabit̃:nigrantq; ad alios:eẽ utiq; ſine rege nõ poſſunt.¶ Inuite:aũt interimũt eos quũ plures fuere:potiuſq̃ naſcentium domos dirimunt:hæc Pli.¶ Squallentibus :ſplendentibus.¶ Ardens lucens.
¶CHRI. Trepidãtia:nõ timentia:ſed feſtinantia ad pugnã.¶ Audit̃ fractos ſonitus imitata tubaꝝ:Dũ uult exprimere:q̇ uoce ſua clangorẽ tubarũ imitant̃ ipſe eundẽ ſonitũ ſuoꝝ uerboꝝ cõpoſitiõe exprimit quod mirũ eſt.¶ Fractos:qa in nullo muſico inſtrumento magis fractus ſonitus gignit̃ nec minus cõtinuatus.¶ Trepidæ:feſtinæ:ut ne trepidate meas teucri defendere naues.¶ Coruſcãt:Et crebrũ motũ ſimul:& ſplendorẽ:qui ex pẽnarũ motu exorit̃ exp̃ſſit.Eſt.n.coruſcare ſplendere.Sed quoniã ſplendor crebrã mobilitatem: iccirco coruſcare:crebro moueri ſæpe dicit̃.¶ Spicula:hoc ex phantaſia ſua.Cæterũ aculei q̇bus pungunt ex poſterioribus ſunt.¶ Et circa regẽ:p̃bẽt.n.munus deuotoꝝ ſatellitũ:ut paratæ ſint regis uitã:ſua morte defendere.¶ Prætoria: p̃toriũ ĩ urbe dicimus ubi p̃tori⁹ dicit.Veꝝ militiæ p̃toriũ appellamus:Vbi p̃fectus exercit⁹ p̃ſidet:ſiue p̃tor:ſiue cõſul:ſiue q̇cunq; alius ſit.Nã & ĩ claſſe p̃toriã nauẽ dicimus:q̃ exercitus ĩperatorẽ gerit:& in caſtris tabernaculũ eiuſdẽ p̃toriũ appellamus.¶ Ergo:hic p̃toriũ dixit:qa regẽ ducẽ exercitũ ponit.Clamoribus ſuo bombo. ¶ Erũpũt:ut feroces milites cõcurrũt.¶ Fit ſonitus &c.hmõi miꝝ poetæ ĩgeniũ dem õſtrant:ut in re leuiſſima fortiſſimoꝝ exercituũ pugnã exprimat.¶ Ipſi:q̈ſi dicat:p̃ter cæteros:Nam ephaſim habet pro nomen.¶ Squallentibus:ſplendentibus:De quo uerbo dicetur in æneide:ubi melius cadit.¶ In aula:quia uocauerat regem.

¶SER. Terrã ſicco ſpuit ore:aut in terrã:aut re uera terrã ꝓpter puluerẽ.¶ Paribus lita corpora guttis:ſimilibus.i.aureis habẽtes diſtincta corpora:Nã lita in lita diſtincta.¶ Potior ſoboles:ad mella.ſ.ꝓcreãda.¶ Cæli tẽpore certo:& quũ oriunť pliades:& quũ occidũt.i.uerno tẽpore & autũno.¶ Dulcia mella:non eſt ſupfluũ epitheton.Nã ideo dicit dulcia:qa etiã ſunt amara:ut corſicana:ſicut in bucolicis diximus.¶ Liqda : defæcata ſine ſordibus:nã quæ fluũt mala ſunt.¶ Durũ bacchi domitura ſaporẽ:apta mulſo.Bene ãt ait ſaporẽ: qa maiores: uina aſperrima mellis dulcedine tẽperabãt.¶ Frigida tecta:melle uacua:inoperoſa:cõtra Feruet opus.Terẽtius Nimiꝝ hi hoĩes frigẽt.¶ Inſtabiles aĩos:ſuadẽs ĩanẽ uagãdi licẽtiã.¶ Quiſq̃:ſubaudi militũ:aut qſq̃ de exercitu.¶ Altũ iter:aut ludendo in altũ uolare : aut in bella ꝓcedere:& trahit tranſlationẽ a militibus q in bellũ ꝓceſſuri ducũ p̃cepta ſigna tollũt: nã apes hæc ſigna nõ habent:ſed ſigna dicit ipſum motũ bellandi intra ſe.¶ Inuitent croceis halãtes floribus horti: tã odoris optimi q̃ coloris.nõ.n.dicit illic ſolũ crocũ eſſe debere.¶ Helleſpontiaci ſeruet tutela priapi:Nõ dicit Priapũ illic eſſe debere:ſed p̃cipit tales eſſe hortos:ut mereanť deũ habere cuſtodẽ. Hic ãt Priapus fuit de lampſaco ciuitate helleſpõti: de qua pulſus ꝓpter uirilis mẽbri magnitudinẽ : poſt in numerum deoꝝ receptus meruit numen eẽ hortorum.De hoc Horatius:Nã fures dextra coercet:Obſcenoq; rubet porrectus ab inguine palus: Aſt importũas uolucres in uertice arundo Terret fixa. Dr̃ autẽ præ eſſe hortis propter eorum fœcunditatem. Nam quũ alia terra ſemel creet aliquid:horti nunq̃ ſine fructu ſunt.

(Nã duo ſunt genera) hic melior ĩſignis:& ore
Et rutilis clarus ſquammis:ille horridus alter
Deſidia:latamq; trahens inglorius aluom.
Vt binæ regum facies:ita corpora plebis:
Nanq; aliæ turpes horrent:ceu puluere ab alto
Cum uenit:& terram ſicco ſpuit ore uiator
Aridus elucent aliæ:& fulgore coruſcant
Ardentes auro : & paribus lita corpora guttis.
Hæc potior ſoboles:hinc Cæli tempore certo
Dulcia Mella premes:nec tãtũ dulcia:quãtũ
Et liquida & durum Bacchi domitura ſaporẽ.
At cum incerta uolãt:Cæloq; examina ludunt:
Contẽnuntq; fauos: & frigida tecta relinquũt:
Inſtabiles animos ludo prohibebis inani:
Nec magnus prohibere labor:tu Regibus alas
Eripe:non illis quiſq̃ cunctantibus:altum
Ire iter:aut caſtris audebit uellere ſigna.
Inuitent Croceis halantes floribus horti:
Et cuſtos furum atq; auiũ cum falce ſaligna
Helleſpontiaci ſeruet tutela Priapi:

¶PRO. Et cuſtos furũ atq; auiũ cũ falce ſaligna: Helleſpõtiaci ſeruet tutela Priapi:ĩ helleſpõto ẽ lãpſa cũ oppidũ:ĩ quo priapus formoſiſſimus dr̃ eẽ: quẽ ciues ei⁹ colũt ut deũ.is ãt ĩ horto põit:ut auib⁹ formidini ſit.Itẽq; noctu furib⁹:qđ ĩterdũ cuſtos ur̃ ſtare.

¶ANTO. Melior ĩſignis ĩ ore:diaſtole ẽ.¶ Ore:aſpectu & forma.¶ Facies:ẽ facies totius corpis forma dicta facies a factura corpis:ut ait Noni⁹.¶ Aliæ turpes horrẽt apes:ſunt & ruſticæ ſylueſtreſq; horridæ aſpectu multo iracũdiores:ſed ope ac labore p̃ſtãtes: urbanaꝝ duo genera optĩæ breues uariæq;:& ĩ rotũditatẽ cõpactiles.deteriores lõgæ:& qb⁹ ſimilitudo ueſparũ.Etiã deterrimæ ex iis piloſæ ĩ põto ſť q̃dã albæ q bis ĩ mẽſe mella faciũt:Pli.li.xi.¶ Lita.i.illita ac diſtĩcta ſũt. ¶ Potior:melior.¶ Mella p̃mes:mellis cõficiẽdi tpa duo ſunt.¶ Ver:atq; autũn⁹:ſed uernũ ſuaui⁹:cãdid⁹:oĩno p̃ſtãtius:autũnali ẽ auctor Ariſto.li.ix.de aĩali.Sicuti ãt duo cõficiẽdi tpa:ita eximẽdi Colu.ãt li.x.ſcrib.q̧ pacto ſolſtitio uſq; ad ortũ caniculæ:q fere dies.xxx.ſunt pariter frumẽta & faui demetũť a canicula fere poſt diẽ.l.arctur⁹ oriť. Poſt arcturi exortũ circa æqnoctiũ libræ fauoꝝ:ſcđa ẽ exẽptio Var.uero li.iii.ſcri.eẽ tria tpa eximẽdoꝝ fauoꝝ:de qb⁹ ĩferius dicã ibi.ſ.Duo tpa meſſis.¶ Liqda:pura.¶ Duꝝ bacchi dõitura ſaporẽ.Ariſte⁹ prius oĩum mel miſcuit uĩo ſuauitate p̃cipua ſit ãt mulſũ e muſto cũ.v.cõgiis auſteri muſti cõgio mellis:& ſalis cyatho ſufferuefactis.Pli.li.xiii.¶ Ludo ĩani.i.ab ludo ꝓhibebis ĩani:tũc.n.nõ mellificãdi gr̃a exeũt.¶ Vellere ſigna: a militib⁹ ſũpta methaphora illi.n.digreſſuri euellũt ſigna.¶ Quiſq̃.i.aliq̃ apiũ:nã ut ſcri.Pli. Si qs alã regis detrũcet:nõ fugiet examẽ.Quiſq̃ p̃terea:& maſculĩo & fœmĩnĩo generi iũgiť.Terẽ.in eu.q̃nqđẽ illaꝝ neq; te qſquã nouit:ubi notandũ qſquã ꝓ muliere dictũ.¶ Helleſpõtiaci:priapi fabulanť antiq filiũ Dionyſii ac Veneris priapũ fuiſſe:ducti uero ſatis ſimili cõiecturæ:qđ q uino ĩdulgeãt:ſunt natura ad uenerẽ prõptiores: nõ ſolũ ãt in urbiũ tẽplis:ſed ĩ agreſtibus quoq; locis tanq̃ uineaꝝ atq; hortoꝝ cuſtos colliť:fructuũ fures caſtigãs huic deo ſacra cũ ludo & riſu fiebãt.Diodo.li.v.Priap⁹ itẽ port⁹ ẽ & urbs ad mare helleſpõti ſita:nomẽ habẽs a priapo q apđ eos colebať.Hinc ab iuniorib⁹ ĩ deũ habit⁹ ẽ.Nã Heſiod⁹ Priamũ nõ mouit.Stra.li.xiii. ¶ Falce ſaligna:Pli.li.xix.c.vii.ſic ait hortoſq;:& foros tantũ cõtra ĩuidentiũ faſcinatiões dicari uidemus ĩ remedio ſaturnica ſigna:hæc ille.Cur autẽ falx ſaturno deť lib.ii.Georgi.oſtẽdimus:& Colu.lib.xiii.de cultu hortoꝝ ſic ait: Sed trũcũ forte delatũ.Arboris antiquæ numen uenerare Ityphali terribilis mẽbri medio q ſemper in horto. Inguinibus puero p̃doni falce minetur.Diodo.autem ſcribit libro quinto:q̧ hũc deũ quidam Ithyphallũ:alii thyphonem nominant:dicitur aũt præeſſe hortis:ut ait Seruius propter eorũ fœcunditatem.Horti enim nũquã ſine fructu ſunt.¶ Thymũ hortis maxĩe:aluearia: & apes conueniũt:res præcipui quæſtus quum fauit: harũ ergo cauſa oportet ſerere Thymũ:apiaſtrum:roſam:uiolas:lilium:cytiſum:fabam: papauer :caſiã:melilotũ:meliphylũ:cerinthem: ſinapim:arbores:item quæ proxime ſeri cõuenit: quæ & euolantiũ examina inuitent:nec longius abire patiantur:& geniſtas circũſeri aluearijs gratiſſimũ.Pli.libro.xxi.capi.xxiiii.

Mulſũ

Quiſq̃

Priapus

¶CHRI. Liquentia:pura & defæcata. Bacchi domitura ſaporem:nam uina durioris ſaporis melle concinant.Fitq; mulſum quod Ariſtei inuentum eſſe dicũt.¶ Croceis:croci : ut referunt qui de herbis ſcribũt du/

plex genus eſt. Alius cõmunis qui orientalis dicitur: Alius ortulanus: & infectiuus uocatur: q̄a inde ſericũ in/
Caramus ficiunt. Caramiq; flos eſt: Dicunt enim caramũ herbam quæ habet folia longa: diuiſa: & ſpinoſa: tyrſum au/
té longũ & ſpinoſum: in quo ſunt capita rotunda cũ flore: croceo ſemen albũ ablongum & anguloſum: quo pſytacus auis paſcitur: hunc græce cincum: & gincum appellant: ait Dioſcorides: Puto priorem illam ſpeciem apud priſcos non ita uulgo ſeri conſueuiſſe: ut ſequentibus deinde temporibus ſatam eſſe uidemus: nam pauci qui de re agraria ſcripſerunt raro huius meminerunt: Corycium crocum: Dioſcorides cæteris præponit.

Priapus ¶ Priapi: de hoc ita ait Strabo cum de phrygia ſcribit. Priapus portus eſt: & urbs ad mare ſita ſiue a mileſiis: ſiue a cizicenis condita: & nomen habet a Priapo qui apud eos colit̃: ſiue ex orneis: qui apud Corinthũ ſunt nomen acceperint: ſiue liberi patris: & nymphæ filius dicatur: Homines profecti ad eum colendum moti ſunt. Nam hæc regio: & finitima pariana: & lampſacena uineis abundant: Hic a iunioribus deus habitus eſt. Nam Heſiod. Priapum nõ nouit Diodo. autem ſicu. ſcribit: Hircum ægyptii deificarũt: ut græci Priapũ propter eã corporis partem a qua ſit omniũ ortus. Nam pudendis nõ ſolum Aegyptii: ſed alii plures ſacra faciunt: tanq̃ cauſe animantiũ generationis. Alio auté in loco idem ait priapũ Diony. & Veneris filium fuiſſe uolunt: phy/ſica quadã ratione: nam qui uino calent in Veneré proni efficiuntur. Alii dicunt uirile membrum priſcos fa/buloſe priapum appellaſſe. Nõnulli uolunt hoc mẽbrum eo q; generandoꝶ hominũ cauſa ſit eſſe immortali tate donatum: hæc Diodo. Euſe. autem Pãphilus ait: uim ſeminalem quæ in terram deſcendit priapum eſſe. Cuius quod ad ſiccos pertinet fluctus bona dea: quod autem ad arbores Diony. appellatur. Ego uero puto ic circo hortorum deum putari: quia nulla agrorum ſpecies hortis feracior eſt.

Ipſe Thymum: Pinoſq; ferens de mõtibus altis
Tecta ſerat late circum: cui talia curæ:
Ipſe labore manum duro terat: ipſe feraces
Figat humo plantas: & amicos irriget imbres.
Atq; eqdem extremo ni iam ſub fine laborum
Vela traham & terris feſtiné aduertere ꝓram:
Forſitan & pingueis hortos quæ cura colendi
Ornaret canerem: biferiq; roſaria Peſti:
Quoq; modo potis gauderent intyba riuis:
Et uirides Apio ripæ: tortuſq; per herbam

Χαμαιπιτυς .Saliger.

¶ SER. Ipſe: ſcilicet diligẽs ruſtic⁹: & cultor agrorũ. ¶ Irriget: ĩfundat. ¶ Imbres: aq̃s. Iuuẽalis: In tenuis plãtas facili diffundit̃ hauſtu. ¶ Vela trahã: ꝓ trahere. ¶ Et terris feſtiné aduertere prorã: illã allegoriam reſpicit: qua eſt uſus ĩ primo. Ades & primi lege littoris orã. Item Pelagoq; uolãs da uela patẽti. ¶ Feſtiné: ꝓ feſtinare. ¶ Pingueis hortos: fœcundos. ¶ Biferiq; roſaria peſti: Peſtum oppidum eſt calabriæ in quo uno anno bis naſcitur roſa.

Thim⁹ ¶ ANTO. Thymũ: thymi duo genera: Cãdidũ: radice lignoſa in collibus naſcẽs: qđ & ꝑfert̃: alterũ nigrius: floriſq; nigri ꝑcordiis medet̃ ex aceto cũ melle: q̃ potio dat̃: & in alienatiõe mẽtis: ac melancolicis Pli. lib. xxi. Varro aũt lib. iii. ſcrib. Thymũ aptiſſimũ eſſe ad mellificiũ: pp hoc ſiculũ mel ĩnqt fert palmã: quod ibi thymũ bonũ: & frequẽs eſt: & Colu. lib. x. ait: q; ſaporis ꝑcipui mella reddit thymus. Thymo deinde ꝓxima thymbra ſerpillũq; & origanũ. ¶ Pinoſq; ferẽs: Cæras. n. ex omniũ arboꝶ ſatorũq; floribus cõfingunt apes excepta Rumice: & Clenopde herbaꝶ hæc genera Pli. li. xi. ¶ Atq; eqdẽ: excuſat ſecur de hortis nõ ſcribat. ¶ Vela trahã: a nautis ducta metaphora: q portui uicini aut littori uela cõtrahũt. ¶ Aduertere: appropiquare.

Peſtum ¶ Biferi pæſti: in Lucania peſtũ oppidũ ab græcis poſſidonia appellatũ: a Dorenſibus cõditũ: ut Plini. lib. iii. & Soli. aiunt Strabo itẽ lib. v. ſic ait: hoc uero tẽpore ſinus ipſe Pæſtanus nuncupat̃: uerũ urbs ipſa poſſidonia pæſtum uocatur medio in ſinu locata: utq; alii dicunt tanta ibi cæli ĩdulgentia uiget: q; bis in ãno fructus quoſdam: & roſas ipſas producit: quod quidem hic quoq; Maro oſtendit. ¶ Intyba: de iis libro primo Georgicorum. ¶ Apio: de hoc ecloga ſexta. ¶ Tortus: cucumis: creſcunt cucumes qua coguntur forma in Italia uirides: & q̃ minimi in prouinciis maximi: & citrini: aut nigri: ſi uas cum aqua ſubiiciatur a quatuor digitorum iter/uallo deſcendunt ante poſteꝶ diem: at ſi oleũ eodẽ modo ſit in hamos curuãtur: quũ magnitudiné exceſſere pepones uocantur. Proueniunt & mali cotonei effigie: quos Melopepones uocant: non pendent ii: humi rotũ dantur. Plin. lib. xix. utq; ét ex lib. xx. colligi poteſt. Cucumeres torti dicuntur pepones rotundi: Melopepones melones. ¶ Narciſſum: uideto latius in alexi. ¶ Sera: pro fero ac diu.

¶ CHRI. Peſtum: de hoc Stra. ita ſcribit: ut ponat poſt Campaniam: & terrã ſamnitũ in picentinis: ait. n. ad mare Tyrrhenũ picentinoꝶ natio colit. Eorũ pars modica picentinoꝶ qui Adriam habitant: quos Romani poſſidoniaté in ſinum colonos traduxere: Hoc uero tp̃e ſinus ipſe peſtanus appellatur. Vrbs uero ipſa poſſidonia peſtũ uocatur. Quod autem florida ſit regio plurimi poetæ teſtantur: q peſtanas roſas peſtanoſq; flores dicunt: ſic Propertius. Vidi ego odorati uictura roſaria peſti: Sub matutino cocta iacere noto. ¶ Intyba: Græcũ nomé qdam putant quæ Endiuia latinæ dicatur: arabice hundebe Pli. autem ait: intybam erraticã apud nos quidam ambulam appellant: in ægypto Cicorium uocãt: quod ſylueſtre ſit ſatiuum aũt Seri. Eſt infra qdam ꝓpter ſingularem ſalubritatem chreſtõ appellat. Alii pancratiõ quod ſilueſtre genus: alii hedrimoda: Stephanus autem cicorion endebani ĩtubam appellat. ¶ Virides apio ripæ: quia in locis humidioribus uiuacius ſur/

Apium git apiũ: ut ait Macer. Eſt apium dictum q; apex hanc ferre ſolebat: Victoris ueterum fieret dum more triumphus: Arabice dicit̃ karphi græce ſelinon. huius duo ſunt gene. domeſticum: & agreſte: agreſtis quinq; ſunt

Macedonicũ ſpecies: aquaticum: hydroſelinon: quod & macedonicum dicit̃: & latine Oluſatrum: Eſt & montanũ Oroſſinon. Eſt & quarta ſpecies dictum a petra petroſelinon: Quinta ſmirinon: Eſt & apium a ranis dictũ uatrachion. Coronabant̃ apio in cõuiuiis quia herba huiuſcemodi ebrietaté arceri putabãt. Huius herbæ uirtus prĩa calefacit: ſecũda attenuat: & incidit tertia prouocat urinã: & mẽſes muliebres. Valet ad tuſſim: & ad uenena.

¶SER. Creſceret in uentrē cucumis:ĩ curuaturã:Ideo autē ſic:qa p herbã.Nã rectus creſcit ſi pendeat.Sane hoc cucumis huius cucumis declinat:ſicut agilis ſecūdū idoneos.Nã neoterici huius cucumeris dixerūt:ſicut puluis pulueris.¶Nec ſera comantē:Narciſſum:ſera flores habentē.¶Pallenteis hed.dicit ſe niſi ad finē Georgicoꝝ feſtinaret:etiã hortoꝝ rationē & herbaꝝ cultū adhuc ſcriptuꝝ fuiſſe.¶Oebaliæ turribus altis:oebalia ipſa eſt laconia:unde de Caſtore & Polluce ait Statius.Oebalidæ fratres.¶Galeſus:fluuius calabriæ:q iuxta ciuitatē labitur tarētinã:in qua ſe hortos optimos uidiſſe cōmemorat.Oebaliæ autē turres ait:quas cōdiderāt ii q de œbalia u nerāt:nã ut etiã in tertio æneidos diximus:Lacones diu bello attriti ab atheniēſibus:& inopiã timētes uiroꝝ:pceperūt ut uirgines cū qbuſcūq3 cōcūberēt:quo facto quū poſt uictoriã iuuenes de incertis parētibus nati erubeſcerēt originē ſuã:nã & partheniatæ:ideſt de uirginibus nati appellabant duce Palāto octauo ab Hercule nauigiis pfecti uenerūt ad oppidū calabriæ: qd Tiaras Neptuni filius cōdiderat:& id auctū habitauerunt.¶Coryciū uidiſſe ſenē:cilica.Corycos enim ciuitas eſt ciliciæ: ĩ qua antrū:illud famoſum pene ab oĩbus celebratū:& hic p trāſitū tangit hiſtoriã memoratã a Suetonio.Pōpeius enim uictis piratis cilicibus partim ibidē : ptim in græcia:ptim in calabria agros dedit. Vnde Lucanus.An melius fient piratæ magne coloni.Male aūt qdam coryciū ppriū eſſe aſſerūt quū ſit appellatiuū eius qui more corycio hortos excoluit.Quod ēt Plinii teſtimonio cōprobat.Et hic ordo ē:Memini pprie uidiſſe coryciū ſenē.dicimus aūt & memini me uidere.Terētius.Memini uidere quo æquior ſum pāphilo ſi ſe illam in ſomnis.¶Relicti: deſerti: atq3 contempti. Quis enim agrum non ſperneret nulli rei aptum: non uitibus aut frumentis uel paſcuis:¶Rarum holus:ideſt plantatile.

Creſceret in uentre cucumis: nec ſera comantē
Narciſſum: aut flexi tacuiſſem uimē Achanti:
Pallēteiſq3 Hederas:& amāteis littora myrtos.
Nanq3 ſub Oebaliæ memini me turribus altis
Qua niger humectat flauētia culta Galeſus
Corycium uidiſſe ſenem:cui pauca relicti
Iugera ruris erāt:nec fertilis illa iuuēcis: (cho.
Nec pecori opportuna ſeges:nec cōmoda bacHic rarum tamē in dumis holus : albaq3 circū

¶PRO. Oebalia:arx ab Oebalo dr in lacedæmōe hoc ipm oppidū:quod pterfluit.¶Galeſus:flumen:Pompeius quū oppugnaret piratas remigibus eorum promiſit agros:Si uiciſſet eoꝝ adiutorio. Quoꝝ pditiōe uictor tarētinoꝝ agros ueteranis diuiſit.Et qcqd deterrimū fuit:remigibus dedit.Cilices aūt tunc exercuerunt piraticam.Eſt autem in Cilicia promontorium corycium:cilicē ītelligi uult:hoc eſt remigem piratarum.

¶ANTO. Acāthi:uideto in palæmone.¶Hederas:diximus ecloga.vii.¶Oebaliæ turribus:tarēti ītelligit: quod oppidū lacedæmonii ædificauerūt:duce phalanto: Apollinis oraculo: ut latius Stra.li.vi.edocuit.Oebalus aūt argoli filius laconicæ rex de ſuo nomine puinciã dixit:ut ſcribit dictis cretēſis ĩ troiana hiſtoria:Galeſus:is ut Li.li.v.ſecū.bel.pūico dixit Calabriæ flumē eſt. Tarēto pximū p qnq3 paſſuū milia.¶Niger:cæruleꝰ.¶Coryciū ſenem:cilicem intelligi uult:ut Probus inqt:hoc eſt remigem piratarū:Pompeius.n.quū oppugnaret piratas remigibus eoꝝ promiſit agros:ſi uiciſſet eorū auxilio quoꝝ proditione uictor Tarentinoꝝ agros dimiſit:eſt autē coricos Mela teſte oppidū in Cicilia ſupra quod ſpecus eſt nomine: Corycius ſupra quam dicit poſſit eximius.¶Seges.i.terra.¶Baccho:uitibus.¶Rarum holus:quia raꝝ tranſponitur.Eſt autem holus Holus
unaquæq3 herba qua ueſcimur.Vtq3 ait Varro ab holla holera dicta:ibi.n.decoquebantur.

¶CHRI. Cucumis:ſi cucumeres ſerant ſemine p biduū ante in lacte mulſo macerato:dulcioris ſunt ſaporis:in italia uirides:& quã minimi:in puinciis maximi:& citrini & nigri.¶Oleū oderunt:Nã curuant potius quã ad illud creſcāt:aquã diligūt:itaq3 modice diſtātes ēt ſecti ad eas adrepūt. Colu.docet:qūo toto anno naſci poſſint:ſi ſemē cucumeris herba q culix dicit trita maceret cucumeres inde nati carēt ſemine.Quos aūt florētini mellones appellāt eos antiq a forma lōga atq3 tenui ſinuata cucumeros anguinos dixerūt.Veꝝ ut aliqd de fabula admiſceamus aiūt cephiſi fluuii q p Boetiã labit: & liriopes nymphæ Narciſſum filiū fuiſſe adoleſcētulū oĩum pulcherrimū.Hic cū forte in fonte ſui corporis imaginē conſpicit illa captus ē:neq3 unquã a fonte illã intuēs diſcedere potuit:donec ĩ florē ſui nominis cōuerſus ē Fabulæ aūt iſti huiuſcemodi ſenſum pfundiorē adhibet Orpheus.Sed de hoc dicēus ĩ qrto lib.æneı.cū de amore aliq deſcribēda erūt.¶Narciſſus:Pli.de liliis Narciſſus
hæc ait:liliū ipoſitū etiã roſas decet medio illaꝝ puētu incipiēs nec ullis floꝝ excelſitas maior lãguido ſemp collo:& nō ſufficiēte capitis oneri cādore foliis foris ſtriatis ab anguſtiis ĩ latitudinē paulatim ſe laxātibus effigie calathi reſupinis per ambitū labris:tenuiq3 folio: & ſemie ſtātibus ĩ medio crocis. Et flos nō diſſimilis illi in herba q cōuoluolū uocāt:naſcēs p fruteta:nullo odore nec croceis ītus candorem tantū referens:& ueluti rudimētum naturæ lilia facere cōdiſcentis:nil fœcundius una radice qngenos ſæpe emittēte bullos.Eſt & rubēs lilium quod græci crinon uocāt:alii florē eius cynorodō:ſunt & purpurea lilia aliquādo gemino caule carnoſiore tantū radice:maioriſq3 bulbi ſed unius:Narciſſum uocant:Huius alteꝝ genus flore cādido calice purpureo.Differentia liliis eſt:& hæc quod narciſſis folia in radice ſunt. Floret autem narciſſus poſt arcturi ortum in ipſo Autūno.Vnde dicit ſera comantem narciſſum:Dixit igitur de lilio:& de Narciſſo.¶Corycium:cylicē Corycium
in cylicia.n.eſt corycum promontorium ultra qd ad ſtadia.xx.eſt antrū corycum in quo crocus optimus naſcitur:id autem eſt ingens quædam cōcauitas in orbem ducta:cui labrum petroſum ac ſatis altum circūadiacet:cum deſcenderis ſolum eſt inequale:& magna ex parte petroſum materia ſemper uirenti plenum. Adiacens uero ſolum croco ſatum eſt:ait Strabo.¶Relicti:deſtituti ab aliis propter ſterilitatem . Fecit ergo hortū: quæ eſt quarta ſpecies agriculturæ cum neq3 aratorius eſſet ager ad fruges : qd genus in lib.i.tractauit.¶Nec paſcuis idoneus:neq3 arboribus conſerendus:quæ duo in ſecundo & tertio libro tractata ſunt.

Lilium · Cōuoluolum

¶SER. Veſcūq; papauer: ueſcum tria ſignificat: minutum: Edule: multum: & aliter quo ueſcimur. Nam eſt aliud lethæum quo non utimur. Nam ueſcas ſalicum frondes aliter dictum eſt. ¶ Regum æquabat opes animis: non poteſtate: quia regum more cibis non comparatis utebatur. ¶ Frigore ſaxa: unus enim eſt ut diximus effectus caloris & frigoris. ¶ Glacie curſus frenaret aquarum: mira uarietas: nam ſupra ait. Concreſcunt ſubitæ currenti in flumine cruſtæ. ¶ Aeſtatem increpitans ſeram: tarde uenientem: quum ille eius iam carperet fructus. ¶ Ergo apibus: ne ſine cauſa hortos deſcripſiſſe uideretur. ¶ Illi tiliæ atq; uberrima pinus: illi ſcilicet uberrima. Nam per naturam & tiliæ & pinus ſteriles eſſe dicunt᷑. ¶ Flore nouo. i. uerno tempore cum primum florere incipit. ¶ Seras ulmos: maiores: qđ nimiæ difficultatis eſt. ¶ In uerſum: in ordinem: ut triplici pubes quam dardana uerſu impellunt. ¶ Diſtulit: tranſtulit: nam permutauit præpoſitionem. ¶ Eduram pirum: eduram nimium durā: ualidam. ¶ Et ſpinos iam pruna ferētes: Prunorum arbor ſpinus uocatur genere maſculino: Nam ſentes has ſpinas dicimus. ¶ Spatiis excluſus iniquis: anguſtis: ut ſpatioq; ſubit ſergeſtus iniquo. Et dicit ſe carminis breuitate conſtrictum hortos plenius non poſſe deſcribere. ¶ Aliis poſt memoranda relinquo: Gargilium Martialem ſignificat. ¶ Naturas apibus q̃s Iuppiter ipſe Addidit: naturas pro moribus poſuit: aut dedit ſignificat: aut re uera addidit: neceſſe enim eſt eas etiam ante habuiſſe aliquos mores proprios. ¶ Pro qua mercede: ordo eſt: expediā naturas apum: quæ canoros curetū ſonitus: crepitātiaq; æra ſecutæ Dictæo cæli regē pauere ſub antro. Pro qua mercede: ideſt gratia: uel labore.

Lilia Verbenaſq; premēs: Veſcumq; Papauer:
Regum æquabat opes animis: ſeraq; reuertēs
Nocte domū: dapibus mēſas onerabat inēptis
Primus Vere Roſā: atq; Autūno carpe Poma:
Et cum triſtis hyems etiam num frigore ſaxa
Rumperet: & glacie curſus frenaret aquarum:
Ille comam mollis iam tum tondebat Acanthi
Aeſtatē increpitās ſerā: Zephyroſq; morāteis.
Ergo Apibus fœtis idem atq; examine multo
Primus abundare: & ſpumantia cogere preſſis
Mella fauis: illi Tiliæ: atq; uberrima Pinus:
Quotq; in flore nouo pomis ſe fertilis arbos
Indueerat: totidem Autūno matura tenebat.
Ille etiam ſeras in uerſum diſtulit Vlmos:
Eduramq; Pirū: & Spinos iā Pruna ferentes:
Iamq; miniſtrantē platanū potātibus umbras:
Verum hæc ipe eqdem ſpatiis excluſus iniqs
Prætereo: atq; aliis poſt cōmemorāda reliquo.
Nunc age naturas: Apibus quas Iuppiter ipſe
Addidit: expediam: pro qua mercede canoros

¶ANTO. Verbenas: uideto in pharmaceu. tertia ecloga. ¶ Veſcumq; papauer: de papauere latius in Alexi ecloga latiſſime tamen libro primo Georgicorum: ibi Et cereale papauer. ¶ Veſcum: id minutum ſignificat teſte Nonio: poteſt tamen hic etiā quo ueſcimur exponi: ueſcebantur enim papauere: ut ſuperius oſtendimus. ¶ Opes animis: ait Seneca ī animo nō in patrimonio putemus eſſe diuitias: Animus eſt qui diuites facit. ¶ Carpere: carpebat. ¶ Etiam nunc: hoc eſt adhuc dicitur itē etiā nū. ¶ Seram: tardius uenientem cum ipſe in hyeme roſas carperet: & huiuſmodi. ¶ Zephyroſq; morātis: libro. iii. Geor. dixius zephyros in æſtatis principio flare: ibi uidelicet. At uero zephyris quum læta uocantibus æſtas. ¶ Fœtis: ac ſi diceret enixis. ¶ Abundare: abundabat. ¶ Cogere: cogebat. ¶ Illi tiliæ. ſ. erāt huberrimæ: fœmina enim ſemē fert ac florem: teſte Pli. ſed de tilia latius li. primo Geor. ibi cæditur: & tilia ante iugo leuis. Colu. autem li. x. capi. iiii. ſcribit: tilias eſſe apibus nocētes Vir. uero aliter ſenſiſſe: uidetur cum hic appoſuerit cum ipa pinu: cuius quidē floribus: ut cæterarū pomiferarū arborū ueſcant᷑ apes: Et paulo īferius ait: Et pinguem tiliā. ſ. paſcuntur: Et Pli. lib. xi. capi. xiii. ſcri. quod ſorbetur mel optimum: & minime frōde īfectū: e q̄rcus: tiliæ arūdinū foliis. ¶ Seras: diutinas: grādes ī gētes. ¶ In uerſum: ī ordinē. ¶ Diſtulit: trāſtulit. ¶ Edurā: hoc loco robuſtā: & p id grādē. ¶ Iā pruna ferētes: p id agelli optimū īgeniū oñdit: cū ī eo trāſpoſiti īgētes truci: nō ſolū plātulæ optimæ ꝓuenirēt: ac creſcerēt. ¶ Iniqs: āguſtis: breuibꝰ: hoc ē carmīs breuitate cōpulſus: &c. ¶ Atq; aliis poſt cōmemorāda reliquo: id āt Columella executꝰ ē poſtea unde ait ipe li. xi. Hortorū quoq; te cultꝰ ſiluine docebo: atq; ea q̄ quōdā ſpatiis excluſus iniqs cū caneret lætas ſegetes: & munera Bacchi: & te magna pales: nec nō cæleſtia mella: Vir. nobis poſt ſe mēorāda reliqt Floruit āt Col. ſenecæ tpe ipe nāq; li. iiii. ca. iii. de uineis ſic ait: his certe tpibus & Nomētana regio celeberrima fama ē illuſtris: & ꝓcipue quā poſſidet Seneca uir excellētis ingenii atq; doctrinæ: cuius in prædiis uinearū iugera & cete. ¶ Pro qua mercede: quia Iuppiter eis tales naturas addiderat.

¶CHRI. Animis: nā opes tātæ nō erāt quātæ regibus ſunt: ſed ita illis ꝑuis cōtentus degebat: ut reges ſuis magnis: Et p trāſitū oſtēdit: naturā paucis: minimiſq; cōtētā eē: & in illis uitā beatā īueniri: modo cupiditates nimias coerceamꝰ. Et laudat uitā Pythagoreā q ab oī aīante abſtinebat. Qđ & Iuuenalis ꝓſeqt᷑: Viue bidētis amās: & cuſtos papaueris horti: Vñ epulū poſſis cētū dare pythagoreis. ¶ Platanū: hac arbore nr̄o tpe Italia caret. Aliis qđ deīde dixit Colu. & Pli. & Palladiꝰ. ¶ Naturas: nō mores ſed natura: Nā naturali ui hoc īſitū ē apibus. Verū de apibꝰ ac melle ſemel ī huiꝰ libri pricipio diximꝰ. ¶ Cōmunis natos: ī q̄ re nō ſolū optime reip. formā q̄lis apud hoīes aliqñ repta eſt: & Ariſtote. deſcribit᷑. Sed q̄lis etiā a platone fingit᷑ deſcribit in qua filios cōmunes eē uult. ¶ Experiunt᷑: exercēt. ¶ Iuppiter ipſe: q̄uis ad fabulā hoc iure referri pōt: tamē etiā uarietatē ſub fabula occultet. Si. n. ꝓlem ut diximus ꝓducunt nemini dubiū eſt: ꝗ hoc illis a natura quā Iuppiter omniū rerū cōditor īpoſuit īſitum eſt. ¶ Addidit: īſeruit: hoc fabulæ magis quā ueritati. q. d. cū ſua priori natura aliter rem ꝑficerent Iuppiter ꝓ accepto beneficio hoc extra ordinem illis cōceſſit: qđ tamen naturæ loco ſubiuit.

¶SER. Solæ cõmunis natos: Nã ut etiã Donatus dicit tragicũ eſt: & ultra carmẽ Georgicũ: ſi accipiamus ꝓ qua mercede exclamationẽ eſſe: ut ſit ꝓ quãta hoc mercede fecerũt: ut ſcilicet Iouẽ aleret: quẽ Ops Saturni uxor curetibus corybantibus & idæis dactylis cuſtodiẽdũ dedit in mõte cretæ dictæo: ne eum Saturnus cõſumeret: ut filios omnes ſolebat. Quod ideo fingit: quia Saturnus ut diximus tẽporũ deus eſt q̃ in ſe reuoluũt in æternũ: tũc itaq; apes æris ſonũ ſecutæ Iouẽ melle alluiſſe dicunt: ꝓ qua re eis poſtea præſtitit Iuppiter ut haberẽt liberos ſine ullo cõcubitu. ⁋ Solæ cõmunis natos: Plato in libris quos περιπολιτίας: ideſt de re publi. ſcripſit: dicit amori rei publicæ nihil eſſe ꝑponẽdũ. Omnes ꝓterea & uxores & liberos ita nos tãquã cõmunes habere debere: ut caritas ſit: nõ libido cõfuſa. Quod ꝓceptũ nullum dicitur ꝓter apes ſeruare potuiſſe. ⁋ Magnis agitãt ſub legibus: ideſt æternis nunq̃ mutabilibus. iiſdẽ enim legibus ſemꝑ utunt: nec eas ut hoĩes ſæpe commutãt. ⁋ Nouere penates: cariſſimos habent: ut Hic inter flumina nota. i. cara. ⁋ Et in mediũ quæſita reponũt: quæſita: & parta in cõmune cõſeruant. Ipſe alibi: In mediũ q̃rebãt. ⁋ Vt uictu inuigilant: ꝓ uictu. ⁋ Fœdere pacto. ſ. ut uiciſſim in aluearibus uel in agris laborent. ⁋ Narciſſi lachrymã: humorẽ. quod autẽ ait: Narciſſi lachrymã: alluſit ad fabulã: qa ut diximus de puero eſt cõuerſus in florẽ. ⁋ Prima fauis ponũt fundamina: græce προπολην locãt duriore cera: quæ uix ferro põt frãgi: quã colligũt de gũmi arboꝝ: & de raſis lapidibus unde paulo poſt dicet: Sæpe ẽt duris errãdo in cotibus alas Attriuere. ⁋ Tenaces ceras: mella retinẽtes. ⁋ Adultos educũt fœtus: quos educãdo adultos faciunt. ⁋ Cecidit cuſtodia ſorti: ex ſorte: nã aduerbiũ ẽ: quod traxit a militia. legimus enim Partibus æquabat iuſtis aut ſorte trahebat. ⁋ Inq; uicem: diuiſit & Imeſin facit: nã ordo eſt: in uicẽ. i. uicibus ſuccedẽtes. ⁋ Aquas: hic ꝓ pluuias. ⁋ Agmĩe facto: ĩpetu. ⁋ Ignauum fucos: inutile: non aptum induſtriæ: nam induſtrios gnauos dicimus. ⁋ Pecus: Vetuſte dixit: cum omnia animalia pecus dicerentur.

Curetum ſonitus: crepitantiaq; æra ſecutæ
Dictæo Cæli regem pauere ſub antro:
Solæ communeis natos conſortia tecta
Vrbis habẽt: magniſq; agitãt ſub legibꝰ æuom
Et patriam ſolæ: & certos nouere penates
Venturæq; hyemis memores æſtate laborem
Experiuntur: & in medium quæſita reponunt:
Nanq; aliæ uictu inuigilant: & fœdere pacto
Exercentur agris: pars intra ſepta domorum
Narciſſi lachrymã: & lentum de cortice gluten
Prima fauis ponũt fundamina: deinde tenaces
Suſpendunt ceras: aliæ ſpem gentis adultos
Educunt fœtus: aliæ puriſſima mella
Stipant: & liquido diſtendunt nectare cellas.
Sunt quibus ad portas cecidit cuſtodia ſorti:
Inq; uicem ſpeculantur aquas & nubila Cæli.
Aut onera accipiũt uenientũ: aut agmine facto

¶ANTO. Curetũ: Curetes ut Stra. docet li. x. dicti ſunt q̃ſi curatores. ii. n. infantẽ Iouẽ curarunt: pulſantes cymbala & ſimilia: ne pariẽs mater Rhea: eiuſq; uagitus a ſaturno audiret: q qdẽ natos filios illico deuorabat hæc ex illo Curetũ aũt ſonitus apes ſecute mella ĩtra Iouis ora inſerebãt: quo illi gratiã referrẽt: naturæ eis ab ipſo traditæ. Macro. uero li. i. ſaturnaliũ: de Saturno ĩquit: hũc aiũt filios ſuos ſolitũ deuorare: eoſq; rurſus euomere: ꝑ quod ſimiliter ſignificat eũ tꝑs eſſe: a quo uicibus cũcta gignant: abſumãturq;: & eo denuo renaſcantur. Eũdẽ a filio pulſum qd aliud eſt: quã ſeneſcentia: ab eis q̃ poſt ſunt nata depelli. ⁋ Dictæo antro: Dicte ut Stra. ſcribit li. x. in Creta mõs eſt: ubi Iouis Dictæi tẽplũ. ⁋ Solæ: ex cũctis oĩbus aĩalibus. ſ. ⁋ Cõmunis natos: nihil. n. nouere niſi cõmune: ut etiã Pli. ſcri. ⁋ Cõſortia tecta: eiuſdẽ ſortis ſunt. n. cõia oĩbus. Tamẽ ut ait Plin. Regias imperatoribus futuris in una parte aluei extruũt amplas: magnificas: ſeparatas: tuberculo eminẽtes. ⁋ Certos penates: id quidem quod ait Pli. lib. xxi. poeta hic aſſerit: Nam hoſtilia uicus alluitur pado: huius inquilini pabulo circa deficiente ĩponũt nauibus aluearia: noctibuſq; ad quina milia paſſuũ cõtrario amne ſubeũt egreſſæ luce apes: paſtæq; ad naues quotidie remeant: mutanteſq; locum donec põdere ipſo preſſis nauibus plena aluearia intelligãtur reuectiſq; eximunt mella: Et in Hiſpania mulis ꝓueũt ſimili de cauſa. ⁋ Nãq; aliæ uictu: quum agmen ad opera proceſſit: aliæ flores aggerunt pedibus: aliæ aquam ore guttaſq; lanugine totius corporis: aliæ intus operantur: Plini. lib. xi. ⁋ Narciſſi lachrymam: colligunt etiam lachrymas arboꝝ: quæ glutinum pariunt ut Plin. docet. ⁋ Glutem: propolim intelligit: de qua ibi ſuperius collectumq; hæc ipſa ad munera Glutem. ⁋ Cæras: ex omnium arborum ſatorumq; floribus confingunt cæras: ut ſcribit Plini. Ariſtote. uero libro quinto de animalibus dicit: eas conſtruere fauos e floribus. Cæram e lachryma arborum fingere. Mella ex rore aeris ſyderum exortu potiſſimum. ⁋ Educunt: nutriunt: hic enim uerus ſenſus eſt poetæ: nam apes gallinarum modo incubant: ut latius infra dicemus. ⁋ Stipant: componunt: denſant. ⁋ Liquido: mundo: puro. ⁋ Diſtendunt: implent. ⁋ Nectare: melle hoc loco. Sed quid proprie dicitur uideto ecloga quinta. ⁋ Sorti: aduerbium eſt hoc loco. Nomina enim per diuerſos caſus loco aduerbiorum ponuntur: per noĩatiũ: ut fors ꝓ fortæ: recẽs ꝓ recẽter: ꝑ gẽitiuũ militiæ ꝓ ĩ militia: ꝑ dtũm ut ueſpi ruri. ſorti Priſci. lib. xv. ſorti ꝑ ſortẽ. ⁋ Cuſtodia: more. n. caſtroꝝ ĩterdiu ſtationẽ ad portas ſeruãt. ⁋ Aq̃s: id ait: qm̃ ꝓdiuinat uẽtos ĩbreſq;: & tũc ſe cõtinet tectis: ut ait Plinius. ⁋ Accipiũt: q̃ enim flores cõportant ab aliis exonerant.

Cure-tes

Dicte

¶CHRI. Curetum: de his ac coribantibus in æneĩ. dicetur. ⁋ Magnis: uel epithetũ æternũ eſt legum ſunt enim magnæ qa ex illaꝝ obſeruatione Vita beata prouenit. ⁋ Vel magnis: qa in magna auctoritate & obſeruationes illas habẽt neq; unq̃ ĩmutant. ⁋ Prima fun. de qbus iã dictũ eſt. ⁋ Educũt: nã cũ paterna aluearia nouã ſobolẽ cape nõ poſſint: educit tanq̃ ĩ coloniã. ⁋ Cecidit: caſu euenit. i. ſorte quaſi hoĩum cõſilia imitent.

Ignauum Fucos pecus a præſepibus arcent:
Feruet opꝰ:redolētq; thymo fragrantia mella.
Ac ueluti lentis Cyclopes fulmina maſſis
Cum properant:alii Taurinis follibus auras
Accipiunt:redduntq;:alii ſtridentia tingunt
Aera lacu:gemit impoſitis incudibus Aetna:
Illi inter ſeſe magna ui brachia tollunt
In numerū:uerſantq; tenaci Forcipe Ferrū:
Non aliter (ſi parua licet componere magnis)
Cecropias innatus Apes amor urget habendi:
Munere quāq; ſuo:grandæuis oppida curæ
Et munire fauos:& Dædala fingere tecta:
At feſſæ multa referunt ſe nocte minores
Crura Thymo plenæ:paſcūt & Arbuta paſſim
Et glaucas ſalices:Caſiamq;: Crocumq; rubētē

SER. Fucos:fucus eſt ſecūdū Aemiliū maior ape:crabrōe mīor:dictus eo ꝙ ſit apibus nocēs: ꝙ cū ipſe ni/
hil gignat:aliena cōſumit: a pſepibus arceat:ab aluearíís pellūt ſcđm Pli.in na.hiſto.Apū multa ſunt genera:
ꝓprie tamē uocāt Apes de Bobus:Fuci de Eqs:crabrōes de Mulis:Veſpæ de Aſinis.¶ Feruet opus:cōcelebrat
ut cōtra friget:ceſſat dicíus.¶ Fragrātia mella:quoties īcendiū ſignificat: qđ flatu alit flagrat dicíus : quoties
odor:q fracta ſpecie maior eſt fragrat dr.¶ Ac ueluti lētis:cōparatio ad feſtinationē ptinens ſolā.¶ Propant:cū
ꝓperatiōe feſtināt:ipi.n.dicunt Iouis fulmia facere:ꝓperāt uetuſte:ut Plau.Propat prādiū.& ennius:Feſtinat
dié.¶ Taurinis follibus : Plau.quā folles taurini hēt:
cū liqueſcūt petræ ferꝝ ubi ſit.¶ In numeꝝ:in ordi/
né:uerſantq;.¶ Tenaci forcipe ferꝝ:forcipe cōpoſitū
ex foruo & capio: foruū.n.ueteres : calidū dicebant.
Forceps:q̄ſi foruiceps:ſi parua licet cōponer magnis
ſi cōgruū eſt paruas res magnis æq̄re.¶ Cecropias:
atheniēſes a rege cecrope atticæ regiōis:ubi optima
mella naſcūt.¶ Innatus:īſitus.¶ Vrget:pmit.¶ Grā/
dæuis oppida curæ:ſicut ſenes muros tuēt:nec ī bel
la ꝓrūpunt.¶ Dædala tecta:īgenioſa:ut Dædala cir/
ce.¶ Crocūq; rubentē: Saluſtius ī hiſtoriis ait: ī qua
crocū gignit genere neutro ſcđm artē uſus ē.hic poe
tice maſculino referens ſe ad puerum : qui in hunc
florem dicitur conuerſus.

ANTO. Fucos:ſūt fuci ſine aculeo maiores api/
bus nouiſſimæq; a feſſis:& iam emeritis īchoati:pri
mos in opera expetunt:tardantes ſine clementia pu
niūt:neq; in ope tātū ſed in fœtu coadiuuāt eas: mul
tū ad calorē cōferēte turba.Quū mella cœperint ma
tureſcere abigūt eos multæ ſingulos aggreſſe truci/
Fucus dāt.Nec id gēus niſi uere cōſpicit:fucus adēptis aliis
in alueū reiectus:ipe cæteris adimit nigri ſunt fuſci
& lata aluo fures maximi īter apes:ita appellati:qa furtim deuorēt mella.Plini.auctor li.xi.ignauū pecus:aīal ī
Præſe/ mune ſine doctrina:iutile nō aptū īduſtriæ nā īduſtrios gnauos dicimus.¶ Præſepibus alueartibus:pſepia.n.
pia nō tm̄ qbus iumēta:cæteraq; aīalia pabulant:ſed oīa loca clauſa & tuta.dicta pſepia:auctor ē Marcellus.¶ Fer
Cyclo/ uet:freq̄ntat.Cyclopes:Brōtes:Steropes:& Pyragmō:cyclopes īſignes fuer:hos artificioſos fuiſſe cōſtat:quos
pes Vulcano ignis deo attributos:ſub eo Iouis cōficere fulmina uolūt:de qbus latius Maro ipſe lib.viii.meminit.
Stero/ Brōteſq; ſteropeſq;:& Nudus mēbra Pyragmō.Brōtes aūt tonitrus dici pōt: nā brōte tonitrū ſignificat.Ste/
pes ropes uero fulgur interptari ualet.Aſtrape.n.corruſcatio dicit:pyragmō dicit q̄ſi ignita incus:Pyr nāq; ignis
Pyrac/ eſt:Acmō incus.Videto etiā de Cyclopibus li.i.Georgicoꝝ circa finē.¶ Follibus: inſtrumēta ſunt folles ex co/
mon rio:qbus excitādo igni utunt fabri ferrarii.¶ Reddūtq;:quū.n.folles eleuant aerē cōcipiūt: quū uero pmunt
Folles emittūt eundē Aetna:de hoc mōte uideto libro primo Georgico.circa finē.Diodorus ſcribit libro.vi.quod
aſſerunt nōnulli meatus eſſe ſubterraneos ab ætna ad æolias inſulas: ſub æolis autem Cyclopes eſſe Vulcani
miniſtros poetæ fabulant.¶ In numeꝝ:in ordinē & rationē.¶ Forcipe:Forceps dicit:ꝙ foruum: ideſt candēs
capiat ferrum:foruum enim calidum ſignificat:inde fornus & fornax Marcellus ſcribit.¶ Cecropias apes:ce/
crops edificādæ urbis athenaꝝ initium dedit:ut Strabo docet libro.ix.Licet nō omnes id aſſerunt.Euthroni
us autē ſcripſit:apes Erichthonii tēporibus in mōte Hymeto primū natas:ut inqt Columella lib.x.cap.ii.Et
Plini.libro decimoprimo ſcribit in Hyemeto atticæ monte mel optimum eſſe uti in Hybla Siciliæ.¶ Dæda
la:ingenioſa.Dædalos enim ingenioſos dicitur:dædalo orno uario.¶ Fingere:componere.¶ Minores:iunio/
res:nam adoleſcentiores ad opera exeunt ſeniores intus operantur:aliæ enim ſtruunt:aliæ ſuggerunt:aliæ ci/
bum comparant:ex eo quod allatum eſt.Neque enim ſeparatim ueſcuntur:ne inæqualitas operis aut cibi fi/
at & temporis.Plinius libro decimoprimo.¶ Crura Thymo plenæ : Quæ flores comportant: prioribus pe/
dibus fœmina onerant : propter id natura ſcabra pedes priores Roſtro : totoque honuſtæ remeant ſarcina
pandatæ:Plinius.¶ Glaucas ſalices:Glaucus color uiridis cæruleus dicitur ut Gelli.oſtendit lib.ſecundo capi
tulo uigeſimoſexto.¶ Tiliam.de hac latius Paulo ſuperius:& etiam libro ſecundo Georgicorum.¶ Hyacin/
thos:de hyacintho uideto ecloga tertia.

CHRI. At ueluti lentis cyclopes : Mirum ingenium quod humiles apium naturas & tranſlationibus
& comparationibus tam mirifice extollat. De cyclopibus autem dicetur in tertio Aeneidos.¶ Cecropias in/
natus apes.Athenienſes propter nobilitatem mellis hymetii:nam in hymeto mōte attico optima producun/
tur mella propter thymi copiam.Nobilitatur etiam iſte mons ſpecie quadam herbæ in qua uis amatoria in/
eſſe putatur.Ergo illā brachiis alligatam gerunt mulieres quo a uiris ardentius appetantur.Præterea regem
Duo genera inſectorum ſunt quæ uitam ciuilem haud multum diſſimilem uitæ humanæ degunt. Formi/
cæ atq; apes.Sed formicæ ſtatum popularem adamant: & tanquam ſubmagiſtratibus uiuentes in commu/
ne degunt:& reipublicæ formam obſeruant:apes autem ueluti monarchiam ſecutæ Regem habent:illumq;
humano pene ingenio obſeruant.¶ Grandæuis : imitantur mores ciuitatum : in quibus ſenes muros cuſto/
diunt iuniores in prælium aduerſus hoſtes prodeunt.

¶SER. Ferrugineos hyacinthos:ferruginei.i.nigri coloris.¶Tũ corpora curãt.i.ſe reficiũt:ut Feſſiq; equos & corpora curãt.Sane curare corpꝰ ſi de hoĩbus dicimꝰ & cibo & lauacro ĩtelligimꝰ:aut alterutro:ſi de apibꝰ tãtũ cibo accipimꝰ.¶Muſſant:hic murmurãt:q̃ uox ponit̃ & ĩ tacẽdi ſignificatione:ut apd̃ Enniũ in.xvii.nõ poſſũt muſare boni.ĩterdũ ꝓ dubitare:ut muſſat rex ĩpe latinus.¶Sopor ſuꝰ:ĩpſis aptꝰ.¶Aut credũt cælo.ſ. ſuos uolatus.¶Sub mœnibus urbis aq̃nt̃ aquã hauriũt ex uicino.¶Inſtabiles:fluctuãtes.¶Cõcubitu ĩdulgẽt ꝓ cõcubitui datiuus ẽ:nã ĩdulgeo illi dicimꝰ.¶Nec corpa ſegnes In uenerẽ ſoluũt.i.in libidinẽ nõ reſoluũt.

Et pignẽ Tiliam:& ferrugineos Hyacinthos.
Omnibus una quies:operũ labor oĩbus unus.
Mane ruunt portis: nuſq̃ mora rurſus eaſdem
Veſper ubi e paſtu tandem decedere campis
Admonuit:tum tecta petũt:tũ corpora curant.
Fit ſonitus:muſſantq; oras:& limina circum.
Poſt ubi iam thalamis ſe compoſuere:ſiletur
In noctem:feſſoſq; ſopor ſuus occupat artus.
Nec uero a ſtabulis pluuia ĩpendente recedũt
Longius:aut credunt Cælo aduẽtãtibus euris:
Sed circum tutæ ſub mœnibus Vrbis aquant̃:
Excurſuſq; breues tentant:& ſæpe lapillos:
Vt cymbæ inſtabiles fluctu iactante: Saburrã
Tollunt:his ſe ſe per inania nubila librant.
Illum adeo placuiſſe Apibus mirabeꝛ morem:
Quod nec cõcubitu ĩdulgẽt: nec corpa ſegnes
In uenerem ſoluunt: aut fœtus nixibus edunt.
Verum ipſæ natos foliis:& ſuauibus herbis
Ore legunt:ipſæ regem:paruoſq; Quirites
Sufficiunt:aulaſq; & cerea regna refigunt.
Sæpe etiam duris errando in cotibus alas
Attriuere:Vltroq; animam ſub faſce dedere.
Tãtus amor florum:& generãdi gloria Mellis.
Ergo ipſas quis anguſti terminus æui
Excipiat:(neq; eñi plus ſeptima ducit̃ æſtas)
At genus ĩmortale manet:multoſq; ꝑ annos
Stat fortuna domus: & aui numerant̃ auorũ.
Præterea regem non ſic Aegyptus:& ingens

Perſiꝰ:Ille ĩ uenerẽ putris ẽ.¶Nixibꝰ:partubꝰ:uñ & enixa dicius.¶Regna refigũt.i.figũt.¶Sub faſce:ſub onere:ut ĩiuſto ſub faſce u.ſã.d.c.¶Tãtus amor floꝝ: ſupra de eqs:Tãtꝰ amor laudũ tãtæ ẽ uictoria curæ.¶At genus immortale manet:ſcilicet per ſucceſſionẽ.¶Domus:familia:ut da ꝓpriã tymbræe domũ.

¶PRO. Præterea.r.n.ſ.ægyptus.&.i.Lydia: media nationes in Aſia.

¶ANTO. Ferrugĩeos:ferrugineũ colorẽ ferri ſimilẽ eẽ uolũt.Veꝝ tamẽ ferrugĩeus color cæruleꝰ ẽ: Marcel.auctor ẽt hũc locũ afferẽs.¶Mane ruũt:Nocto qes ĩ matutinũ:donec una excitet oẽs gẽino aut triplici bõbo:ut bucino aliquo.Tũc uniuerſæ ꝑuolãt:ſi dies mitis futurꝰ ẽ Pli.¶Veſp:uideto li.i.Geor.¶Fit ſonitꝰ:quũ ĩueſpaſcit:ĩ alueos ſtrepũt mĩus ac mĩus dõec una circũuolet:eodẽ quo excitauit bõbo ceu qetẽ cape ĩperãs:& hoc caſtroꝝ more:tũc repẽte oẽs cõticeſcũt Pli.¶Vrbis.i.apiarii.¶Lapillos:tollũt Geruſæ ſecũdos flatꝰ captãt.Si coortat̃ ꝓcella apprehẽſis pediculo lapillis ſe librãt: qdã in hũeros ĩponi tradũt:iuxta uero terrã uolãt:Pli.¶Cymbæ:nauiculæ.¶Saburrã arenã:graueꝫ terrã: & onus: quo naues ſtabiles fiũt.unde Pli.li.xvi.c.lxvi.ſcrib.cxx.modios lẽtis ꝓ ſaburra fuiſſe naui:q̃ obeliſcus ĩuaticano circo ſtatutꝰ ex ægypto Caii pricipis iuſſu adduct eſt. De abiete ãt huiꝰ nauis dixĩus li.i.Geor.circa pricipiũ:ubi ẽ ſcriptũ ca.lv.ꝓ ca.lvi.¶Nixib:ꝑtubꝰ conatibus.¶Ipẽ:natos apes gallinaꝝ mõ ĩcubãt.id qd̃ excluſũ ẽ primũ:uermiculus ut̃:cãdidus iacẽs trãſuerſus adhereſq;:ita ut paſcere uideat̃.Res ſtatĩ melleꝭ coloris: ut electo flore ex oĩ copia factus:neq; uermiculus:ſed ſtatĩ pẽniger.¶Quirites:ac ſi dicet:ciues & nobiles:apd̃ regẽ ẽ.n.ab urbibus ſũpta metaphora: ¶Sufficiũt:ſuggerũt: ſubminiſtrãt.¶Aulaſq; & cærea regna refigũt:nõ ꝓfigũt exponat̃: ſed iteꝝ figũt: ait.n.Pli.li.xi.ca.x.Ruẽtes cæras fulciũt pilaꝝ iſtar interius a ſolo fornicatis: ut ſit additus ad ſarciendũ. ¶Attriuere:colligẽdo ĩde rorẽ.¶Faſce:oneꝛ.¶Septima æſtas:Ariſto.li.v.de hyſt.aĩaliũ ſcri.uitã apiũ annos.vi.nõnullas etiã.vii.poſſe cõplere.¶Regẽ nõ ſic ægyptus:ægyptii:& ciuilẽ & mitẽ uitã degũt:nã Rege cõſtituto multitudinẽ trifariã diuiſerũt:& alios quidẽ milites:alios ſacerdotes uocauerũt:& alios ſacroꝝ curatores:alios eoꝝ:q̃ ad hominẽ ꝑtinent:alios q̃ ad bellũ: alios quæ ad pacem & terram:& artes ſpectant: ex quibus regi prouentus afferebantur. Sacerdotes philoſophiam:& aſtronomiam exercebant & cum Regibus diuerſabantur.Stra.libro decimoſeptimo.

Ferrugineus color

Saburra

¶CHRI. Ferrugĩeos hyacĩthos:nã ĩ illis ita rubet color:ut ad ferruginẽ tẽdat.¶Veſp:magna illaꝝ uis: ut uniuerſũ diẽ ĩ ope cõterãt:qetẽ nõ niſi noctu accipiãt.¶Silet̃ ĩ noctẽ:nã uno ſuo bõbo ueluti tuba aluear̃ circuit quo ueluti ſigno dato oẽs ſtatĩ ſilẽt:& qetẽ capiũt.¶Nec uero a ſtabulis:oñderat illaꝝ tollerãtiã ĩ laboribꝰ. Nũc uero deſcri.cautelã ĩ ꝑiculis uitãdis:ĩ qbꝰ nõ tñ oĩno ad ope ceſſant.¶Qd̃ nec cõcubitu.ĩ dtõ caſu ẽ:ut curruq; uolãs dat lora ſcd̃o ſeqt̃ opinionẽ:coꝝ q negãt illas ex cõcubitu cõcipe.¶Aq̃nt̃:militare elegit uerbũ:ut maneat ĩ trãſlatiõe.¶Genus ĩmortale mãet:hoc cõmune ẽ cũ cæteris aĩantibus. Nã q̃uis ſingula ipa: & ꝑticularia q in una quaq; ſpecie ĩdiuidua uocãt ĩmortalia nõ ſint:tamẽ ſucceſſiõe natoꝝ & reliquoꝝ deſcẽdẽtiũ ſpecies ĩmortalis relinquit̃.Nã quãuis nullus ex iis q in ſupioribus ſæculis fuerũt:nũc uiuãt: tñ qa aliis alii aſſiduo ſuccedũt:humana ſpecies ĩmortalis ẽ.¶Aegyptus: & lydia meminit eoꝝ populoꝝ apud quos ea tẽpeſtate reges pene ꝓ diis colebant̃.Nec diſputabo nunc id quod omnes pene philoſophi ualidiſſimis argumentatiõibus ꝓbãt ex oĩbus ciuitatũ ſtatibus monarchiã cæteris ꝑſtare. Quod ſi approbauerimus optime regi apes cõcedemus:amiſſo rupere fidem.Omnis.n.turba diſſoluitur & in diſcordias cadit ꝑeunte principe.

¶SER. Nec populi parthoꝝ aut medus hydaſpes: fluuius mediæ: de his át gẽtibus Saluſtius dicit: Adeo illis ĩgenita ẽ ſanctitas regii noĩs: q̃s gẽtes tamẽ apes dicit amore circa regẽ ſupare Virg. ¶ Regẽ obſeruãt: uenerant᷑ alias obſeruare ẽ calide aduertere. Terẽtius: Obſerues filiũ: qd agat: qd cũ illo cõſilii captet. ¶ Cõſtructaq; mella Diripuere ipæ: q̃ etiã ipæ aĩam colligẽdo melli ĩpẽdere cõſueuerũt: Vt Vltroq; aĩam ſub faſce dederũt. ¶ Stipãtq; freq̃ntes: q̃s quodã ſatellitio ambiũt. ¶ Attollũt humeris: ætate. ſ. feſſum. ¶ Pulchrã petũt ꝑ uulnera mortẽ: glorioſam mortẽ: quippe q̃ ꝓ rege ſuſcipit. Traxit aũt hoc de celtiberoꝝ more: q ut in Saluſtio legimus: ſe regib⁹ deuouẽt: & poſt eos uitam refutant.

Lydia: nec populi pthoꝝ aut Med⁹ Hydaſpes
Obſeruãt rege ĩcolumi mens oĩbus una eſt:
Amiſſo rupere fidem: conſtructaq; mella
Diripuere ipſæ: & crates ſoluere fauorum.
Ille operum cuſtos: illũ admirantur & omnes
Circũſtant fremitu denſo: ſtipantq; frequẽtes:
Et ſæpe attollunt humeris: & corpora bello
Obiectãt: pulchrãq; petũt ꝑ Vulnera mortẽ.
His quidam ſignis atq; hæc exempla ſecuti
Eſſe apibus partem diuinæ mentis: & hauſtus
Aethereos dixere. deum nanq; ire per omneis
Terraſq;: tractuſq; maris: Cælumq; profundũ.
Hinc pecudes: armenta: Viros: genus oẽ feraꝝ:
Quemq; ſibi tenueis naſcentẽ arceſſere uitas:
Scilicet huc reddi: deinde ac reſoluta referri

¶ His quidã ſignis atq; hæc exẽpla ſecuti eẽ partẽ diuinæ mẽtis: Sane locũ hũc plenius ẽ executus in. vi. quẽ hoc loco breuiter colligit: ut ꝓbet etiã apes partẽ habere diuinitatis: nãq; oĩa aĩalia ex quatuor elemẽtis: & diuino ſpiritu cõſtare manifeſtũ ẽ. Trahũt enim a terra carnẽ: ab aqua humorẽ: ab aere anhelitũ: ab igne feruorẽ: a diuino ſpiritu ĩgeniũ: qđ qa eſt in apibus: ſicut etiã in hominibus: nãq; metuũt: cupiũtq; dolẽtq;: gaudẽtq;: quæ ꝓbant᷑ ex his q̃ faciũt: dimicãt. n. colligũt flores: ꝓuident pluuias: fateamur neceſſe eſt ẽt apes partẽ habere diuinitatis. Vt ãt hoc exẽplis. i. rebus ſimilibus cõprobaret: Lucretiũ ſecutus eſt q dicit: ea q̃ per ſe ꝓbare nõ poſſumus: a ſimilibus cõprobãda. Ventũq; docet eẽ corporalẽ: nõ qđ eũ tenere uel cernere poſſim⁹: ſed qđ eius ſimilis aq̃ effectus ẽ: quã corporalẽ eẽ manifeſtũ eſt. ¶ Hauſtus æthereos: diuinos ſpiritus. Deũ nãq; ire ꝑ oẽs terras tractuſq; maris. Ipſe in. vi. Cælũ ac terras: cãpoſq; liquẽtes: Spiritus ĩtus ait. Luca. Iuppiter ẽ qđcũq; uides quocũq; moueris. ¶ Hinc. i. ex deo & diuino. n. ſpiritu ſumũt oĩa cũ naſci cœperint uitã: cæteꝝ corpus ex q̃tuor elemẽtis ẽ: ut dixius ſupra. ¶ Scilicet hũc reddi: ſine dubio ẽt cũcta diſſolui icipiũt: & redire ruſus ĩ originẽ ſuã neceſſe ẽ. nec eẽ locũ morti. i. ꝑditiõi. nil. n. ẽ qđ perire fundit⁹ poſſit quũ ſit τὸ πᾶν. i. oẽ: in qđ redeũt uniuerſa reſoluta. Res ãt hæc q̃ mors uocat᷑ nõ ẽ mors: qppe q̃ nihil perire facit: ſed reſolutio. uñ mors a pleriſq; bene interitus dicta eſt: q̃ſi interueniẽs: & mixtaꝝ reꝝ cõnexionẽ reſoluens. Lucretius. Nã continuo hoc mors eſt illius quod fuit ante connexio.

¶PRO. Aut Medus Hydaſpes: flumen Indiæ. Sed Virgilius: mediæ dixit flumen hydaſpen: quod medi duce Alexandro per eum regem Indorum: & ipſam Indiam ſubegerint.

Lydia Media Hydaſpes

¶ANTO. Lydia: Ea cũ phrygia & Caria & Myſia iũgit᷑: Quapp eaꝝ regionũ loca difficulter diſtingui poſſunt: cũ iter ſeſe ꝓcoãt. ¶ Lydia: aurẽ: & Mœnia eadẽ eſt. Sardis urbs qdẽ magna Lydoꝝ: caput fuit. Stra. li. xiii. ¶ Parthoꝝ: de partis uideto ĩ Tityro. ¶ Medus: Media teſte Pli. lib. vi. ab ortu Parthiæ iũgit᷑: tu uero latius uideto lib. ii. Georgi. ¶ Hydaſpes: is fluuius eſt ampliſſimus: & ad nauigãdi uſum aptiſſimus in ĩdia: ut ſcribũt Diony. & Stra. lib. xv. & Ptolemeus lib. vii. Poeta tamẽ Medũ appellat: & id pp eius amplitudinẽ. ¶ Obſeruãt cuſtodiũt: hic ait rege ĩcolumi mens oĩbus una eſt. Et ſuperius ait. Et circa regẽ denſæ miſcent᷑ &c. Pli. itẽ lib. xi. inqt: Mira apũ circa regẽ obedientia quũ ꝓcedit totũ agmen circa eũ cõglobat᷑: cingit ꝓtegit cerni nõ patit᷑. Aſconius uero lib. ii. uerrinaꝝ exponit: obſeruãt hoc loco ꝓ uenerant᷑: ſed cõuenit etiã cuſtodiũt: ut patuit Crates: unde dicant᷑ Crates uideto lib. i. Geor. nã hic cõuenit. ¶ Attollũt humeris: feſſum regẽ humeris ſubleuãt ualidius fatigatũ ex toto portãt: ſe quæq; ꝓximã illi cupit eſſe: & ĩ officio cõſpici gaudet Pli. ¶ Pulchrã mortẽ: ut illud: pulchrũq; mori ſuccurrit an armis. Pli. aũt ſcribit: ꝙ aculeũ apibus natura dedit uentri inſertũ ad unũ ictũ hoc ĩfixo: quidã eas ſtatim emori putãt: aliq nõ niſi in tãtũ adacto: ut ĩteſtinũ ſæpe aſſeq̃tur: ſed fucos poſtea eſſe nec mella nec facere: uelut caſtratis uiribus. ¶ Hauſtus æthereos: diuinos ſpiritus. ¶ Deũ nãq; ire ꝑ omnes: Deus ut etiã Fabius inqt li. vii. ſpiritus eſt oĩbus partibus ĩmixtus. At Tullius lib. i. Tuſcula. ait: Certe & deũ ipm: & diuinũ animũ: corpore liberatum: cogitatione cõplecti nõ poſſumus: Lactãtius uero libro prĩo: ſic Deus eſt mens q̃dã ſoluta libera: & ſegregata ab omni cõcretione mortali: omnia ſentiens: & omnia mouens. Videto etiã plura ecloga tertia ibi: ab Ioue principium muſæ Iouis omnia plena. Cælumq; profundum: ideſt aera: quod latius declaratum eſt ecloga quarta: ubi eſt hoc idem carmen. ¶ Hinc pecudes: Deus qui prima cauſa eſt: & uocatur (ut Macrobius ait libro primo de ſomno) unus omnium quæq; ſunt quæque eſſe uidentur: princeps & origo eſt. Hinc pecudes ordo eſt Dixere hinc: ideſt a deo pecudes armenta uiros & cætera arceſſere ſibi tenues uitas. ¶ Tenueis uitas: ideſt ſpiritus: & animas. Hippocrates enim Macrobio teſte libro primo de ſomno dixit animam ſpiritum eſſe tenuem: per corpus omne diſperſum: Epicurus uero ſpeciem ex igne: & aere: & ſpiritu mixtam. ¶ Scilicet huc reddi deinde: animæ de cælo in terras meare: & de terris in cælum remeare creduntur: ut etiam Macro. inquit: & Manilius libro quarto. Ad dubium eſt habitare Deum ſub pectore noſtro: in cælumq; redire animas: cæloq; uenire.

¶CHRI. Eſſe apibus partem diuinæ mentis. Ex philoſophia locus grauiſſimus eſt: de quo explicatius ſcribemus in ſexto Aeneidos libro.

¶SER. Siquãdo ſedem auguſtã:ideſt aluearia:& proprie auguſtum eſt tectum augurio conſecratum. Abuſiue auguſtum nobile:quaſi maieſtatis plenum. ¶ Theſauris:ideſt repoſitionibus:ac ſi diceret apothecis. ¶ Hauſtus ſparſus aquarum :pro ſpargens:participium eſt pro participio. ¶ Ore foue:ipſos auſtus: ſcilicet & dicit ſpargẽdo aquã imitabere pluuiam. ¶ Fumos prætende ſequaces:fumum etiã profer.ſ.ut cũ his rebus territæ illæ diſceſſerint:impune poſſis mella colligere. Alii legũt:Ore faue:ut ſit tace:ut etiã ipſæ in quinto:Ore fauete omnes Horatius:Fauete linguis. ¶ Sequaces fumos:qppe apum perſecutores: ut Maleæq; ſequacibus undis. ¶ Bis grauidos cogunt fœtus:ideſt gemina eſt fœcũditas mellis. ¶ Duo tempora meſſis:fructus. Iuuenalis: ueram deprehendere meſſem Si libet. ¶ Taygete ſimulos: Taygete una eſt de pleiadibus.vii.ut autem etiã ſupra diximus:bis mel præcipit colligẽdũ orientibus pleiadibus.i.uerno tẽpore:& quum occidunt:autumnali.ſ.tẽpore. ¶ Oceano ſpretos pede repulit amnes: Homeri eſt παρ ὠκεανοιο ροαων. Amnes aũt bene ait: quia in morem fluminis fluenta reditura prorũpũt. ¶ Aut eadem ſidus:auſtralem piſcem ſignificat : qui aq̃rii undã ore ſuſcipit:Vnde & aquoſi addidit: tunc enim piſcis hic orit̃:quo tempore pleiades occidunt. Nã ideo ait fugiẽs. ¶ Triſtior:uel ꝓpter occaſum:uel propter propinquantem iã hyemis aſperitatem. ¶ Illis ira modum ſupra eſt:excedunt in iraſcẽdo modo nam cum ſuo naſcuntur interitu. ¶ Spicula cæca:breuia quæ latere poſſunt. ¶ Animaſq; in uulner̃ ponũt: nõ in ſuo:ſed a ſe illato:& amphibolicos dictũ eſt: ut albi:Cum Turni iniuria m̃rem admõuit:quam inferebat : ſcilicet non quam patiebatur. Item Saluſtius:Iniuria ualidiorum :ſcilicet quam inferebant ualidiores.

Omnia:nec morti eſſe locum:ſed uiua uolare
Sideris in numerum:atq; alto ſuccedere Cælo.
Siquando ſedem auguſtã:ſeruataq; mella
Theſauris relines:prius hauſtus ſparſus aquaꝝ
Ore foue :fumoſq; manu prætende ſequaces.
Bis grauidos cogunt fœtus: duo tẽpora meſſis:
Taygete ſimul os terris oſtendit honeſtum
Pleias: & Oceani ſpretos pede reppulit amnes:
Aut eadem ſidus fugiens ubi Piſcis aquoſi
Triſtior hibernas Cælo deſcendit in undas.
Illis ira modum ſupra eſt:læſæq; uenenum
Morſibus inſpirant: & ſpicula cæca reliquunt
Affixæ:uenis animaſq; in uulnere ponunt.

¶PRO. Taygete:Vergiliarũ oſtendit ſidus ſynechdochos una ex his hoc nomine appellatur. Equa totum aſtrum ſignificatur pleiades:quoniam cum hac Iuppiter concubuit in monte:qui ex euentu taygetos dicitur.

¶ANTO. Nec morti eſſe locum:Sunt qui diſceſſum animi a corpore putent eſſe mortem:unũq; illud erat inſitum priſcis illis:quos caſcos appellant Ennius eſſe in morte ſenſum. Neq; exceſſũ uitæ:ſic deleri hominem: ut funditus interiret. Ipſam enim mortem quandam quaſi migrationem:commutationemq; uitæ credebant. Quæ in claris uiris:& fœminis dux in cælum ſoleret eſſe:in cæteris humi retineretur: & permaneret tamẽ. Ex hac opinione Romulus in cælo cum diis agit æuum:& Hercules:& huiuſmodi. Cicero auctor libro.i.Tuſculanarum. ¶ Syderis in numerum:in ordinem:& rationem:uel inter ſydera. Dicitur autem ſydus auctore Macro- Sidus
bio:id quod in aliquod ſignum ſtellarum plurium compoſitiõe formatur:ut aries:taurus:perſeus:uel corona. ¶ Anguſta:Seruius legit auguſtam per.u.in antiquis uero anguſtam legi per n :ſcilicet : utrunq; tamen conuenit tunc enim anguſta eſt quum melle repleta fuerit. Vnde Columella ſcribit libro decimo:ſemiplani faui differendi ſunt:ſed etiam liquore completi:& ſuperpoſitis cæris tanq̃ operculis obliti demetantur: quod etiam lib. duodecimo:ca.ii.latius repetit. De auguſto autem loco:uideto Feſtum. ¶ Relines: eximes: rades : nam duobus ferramentis in eximendo melle opus eſt:altero enim faui ſucciduntur:altero eraduntur:de quorum figura legito Columel.lib.x.ca.xv. ¶ Theſauris repoſitoriis. Theſſaurizo enim ſignificat colloco: repono. ¶ Prius hauſtus: Theſaurizo
Ordo eſt:prius ore foue:ideſt continue hauſtus aquarum. ¶ Sparſus:pro ſpargens in alueos.ſ.atq; apes: ſic enim fugient pluuiã putantes:fugient & fumis ſequentibus. ¶ Bis grauidos cogunt:fœtus: bis inqt cogunt:ſtipãt: cõficiunt mella apes bis etiam eximuntur:de hoc autem latius ſupra uideto:ubi.ſ. Mella præmes. Meſſis.i. uindemiæ & mellationis. ¶ Taygete pleias.i.ex Pleione & Atlante genita : eſt enim una ſeptem Pleiadum: de quibus late libro primo Geor.ibi pleiadaſq; hyadas:exoriuntur:autem Vergiliæ nonis Maiis mane:ut ſcribit Colu.libro duodecimo capitulo ſecundo. Et Plini.libro undecimo capi.xiiii.ſcribit : primam uindemiam mellis fere Maio menſe includi. Colu.etiam lib.xii.ubi dixit. Tertio kalen.Iunias uentoſa tempeſtas:ait iis diebus oportere caſtrare aluos:ſi ſunt pleni atq; operculati faui:aliter differenda mellatio. ¶ Honeſtum: pulchrum. ¶ Pede repulit:quum enim oriuntur pleiades:uidẽtur e mari exire cum aliter ſit. ¶ Aut eadem:ordo eſt:aut ubi eadem Taygete:fugiẽs ſydus aquoſi piſcis:& cætera. Vergiliæ autem ĩcipiũt occidere ſolis exortu.xiii.&.xii.kal. Nouẽbris: ut ſcribit Colu.libro decimoſecundo. ¶ Sydus aquoſi piſcis. De piſce qui Notius dicitur intelligit: is enim inter hyemalem & antarcticum circulum media ragione collocatus:ſpectare ad exortum uidetur ĩter capricornum & aquarium ore excipiens aquã quæ profunditur ab aquario : exoritur autẽ cum piſcibus:auctor eſt Ignius. Varro uero libro tertio ſic ait Eximendorum fauorum primum putant eſſe tempus Virgiliarum exortum: ſecundum æſtate exacta:antequam totus exoritur arcturus. Tertium poſt Virgiliarum occaſum & cætera. ¶ Spicula relinquunt:hoc latius dictum eſt iam ibi : ſcilicet pulchramque petunt per uulnera mortem.

¶CHRI. Siquãdo ſedẽ auguſtã. Nobilẽ:Nã & in ſuperioribus: & aulã:& regiã aluearia nominauit. ¶ Relines ex lino:linis leui & liui & lini:Quod ſignificat obturare : quemadmodũ cũ picatur aliquid liniri dr̃ : hinc relinire aperire:qd' ita picatum fuerat. ¶ Prætende:profer. ¶ Seq̃ces:uel ĩſecutores:ut Maleæq; ſequacibus un- Relinerẽ
dis:uel ſequaces qui uehemẽter & cõtinuata ſerie ſiue ĩterruptione ſequunt̃. ¶ Bis grauidos fœtus:bis in anno ꝓlẽ ꝓducũt:& bis mella colligũt̃:Dixit aũt meſſis:ut eẽt trãſlatio a ꝑceptiõe frugũ:nã meſſes colligunt̃ fruges.

Sin duram metues hyemem : parceſq; futuro:
Contuſoſq; animos:& res miſerabere fractas:
At ſuffire Thymo:Ceraſq; recidere inanes
Quis dubitet? nam ſæpe fauos ignotus adedit
Stellio:& lucifugis congeſta cubilia Blactis.
Immuniſq; ſedens aliena ad pabula Fucus:
Aut aſper Crabro ĩparibus ſe ĩmiſcuit armis:
Aut dirum Tineæ genus: aut inuiſa Mineruæ
In foribus laxos ſuſpendit Aranea caſſes.
Quo magis exhauſtæ fuerint:hoc acrius oẽs
Incumbent generis lapſi ſarcire ruinas:

¶SER. Res miſerabere fractas.i.afflictas.¶ Suffire thymo:ſuffumigare:Vt exĩde inimica illis aĩalia fugiant. ¶ Ceraſq; recidere inanes:ſine melle.Et ſane hoc dicit ſi nihil habuerit ĩ aluearibus:uel te tollẽte:uel ex edẽtibus prauis aĩalibus apibus minutatĩ inciſam cerã miniſtra.¶ Stelliones uero:&c.thymi ĩ fumo ab eis repelle.¶ Ignotus ſtellio:ignobilis:uel ex improuiſo ueniens.¶ Adedit:cõſumpſit.¶ Lucifugis blactis:ꝑ noctẽ uagãtibus.¶ Immunis:a labore.ſ.uẽtri tãtũ ĩdulgẽs.¶ Imparibus armis:ĩæqli cõſilio.Nã apes laborãt:iſte cõſumit.alibi:Et qre re cõſcius arma.i.cõſiliũ.¶ Inuiſa Mĩnerue foribus ſuſpẽdit aranea caſſes:Araneã inuiſam Mineruæ iõ dicit:qd ab ea ĩ hoc aĩal puella Lyda cõmutata eſt: quum deã lanificio ꝓuocaſſet ĩferior.Sane Vir.qdẽ confundit: tamẽ ſciendũ maiores aĩal ipſũ maſculino gñe appellaſſe hic araneus:Retia uero q̃ faciũt fœminino gñe.

¶PRO. Inuiſa Mineruæ.L.i.ſ.ſ.aranea.c. Mars de uicta Thracia dr̃ Mineruæ donaſſe regiam puellã:ex captiuis noĩe Arachnẽ:q̃ ſubtilitate opis lanificii negauit cedere Mineruæ:ob hoc in Araneã cõuerſa eſt & græce αραχνη uocatur.

¶ANTO. Si durã metues hyemẽ:Eſt in eximendis fauis neceſſaria diſpẽſatio: quoniã ĩopia cibi deſperãt:moriũturq;:aut effugiũt.Cõtra copia ignauiã affert.Qui ſunt diligẽtiores ex uerna uĩdemia duodecimã partẽ apibus reliquũt:æſtiua ãt mellatiõe decimã ptẽ Thaſio Dionyſio reliq placet: ſi plẽi fuerĩt aluei:ſi minꝰ ꝓ rata portiõe:aut inanes omnino nõ attigi.In mellatiõe uero q̃ ſine uĩdemia & Virgiliaꝝ occaſu Idibꝰ Nouẽ.fere ĩcludiť:reliq ex ea duas ptes apibus ratio ꝑſuadet:& ſemper eas partes fauorũ q̃ habeãt Erythacẽ:quã alii Sãdaracã:alii Cerĩthũ uocãt:hic erit dũ opanť cibus:q ſæpe ĩueniť ĩ fauorũ ianitatibus ſepoſitus:& ĩpe amari ſaporis:ſed plenus hũoris cibus:gigniť ãt rore uerno:& arborũ ſucco gũmi mõ:Hæc oĩa Pli.li.xi.in Varrone ãt li.iii.Rythacen legiť: Aut ſuffire thymo. Colu.li.x.admonet uſq; in autũni æqnoctiũ.x.quoq; die aluos apiendas eẽ & fumigãdas:qď cũ ſit moleſtũ examinibus ſaluberrimũ tamẽ eẽ cõueĩt. Suffitas deinde æſtuãtis apes refrigerare oportet cõſperſis uacuis partibus aluorũ & recẽtiſſimi Rigoris aq̃ ĩfuſa Præterea:ut tineæ ſi apparuerĩt euertanť:papilioneſq; enumerenť:q plerũq; ĩter aluos morãtes apibꝰ exitio ſunt: Nã & ceras erodũt:& ſtercore ſuo uermes ꝓgenerãt:quos aluoꝝ tineas appellamus.Ergo Virgiliaꝝ occaſu prĩo ſtatĩ conueniet apire aluos:& purgare qcqd ĩmũdi ẽ:diligẽtiuſq; curare:quoniã ꝑ tpa hyemis non expedit mouere: aut tepefacere uaſa:hæc ex Colu.Var.ẽt li.iii.ſic ait:uerno tpe:& æſtiuo fere ter ĩ mẽſe mellaria ĩſpicere debet fumigans leniter:& a ſpurcitiis purgare aluũ & uermiculos eiicere:Ceraſq; recidere inanes:q̃ ꝓ uel exponẽdũ eſt pp aut ꝑcedẽs:Ignius ſcripſit Ariſtomachũ exiſtimaſſe ſuccurrẽdũ laborãtibus hoc mõ:primũ:ut oẽs uitioſi faui tollanť:& cibus ex ĩtegro recẽs põať:deĩde ut fumigenť.Colu.li.x.Vbi ẽt dicit:uacuas cerarũ ptes cõputreſcere: & uitiis paulatĩ ſerpẽtibus corrupto melle ipſas quoq; ĩterire.¶ Ignotus:unde.n.uenerit nõ apparet: Vel potiꝰ

Stellio ignotus qa ĩ aluis latet:& ſic mellario ignotus ẽ ergo ignotus.i.latẽs.¶ Stellio: lacertæ genus a colore dictus eſt .n.corpore picto lucẽtibꝰ guttis ĩ modũ ſtellaꝝ:teſte ẽt Oui.ait.n.li.v.met.Latebraſq; pit:aptũq; colori Nomẽ hẽt uariis ſtellatꝰ corpora guttis.¶ Stellio:apes plurimoꝝ aĩaliũ iiuriis obnoxiæ:ĩpugnãt eas naturæ eiuſdẽ de generes ueſpæ atq; crabões:populanť hirũdines:& q̃dã aliæ aues ĩſidianť aq̃tibꝰ ranæ:papilio ẽt ceras depaſciť & relinqt excremẽta qbus teredines gignunť.Naſcunť & ĩ ipo ligno teredĩes:q̃ ceras ꝑcipue appetũt.Filis ẽt ara

Blaptæ neus q̃cunq; ĩceſſerit alarũ maxĩe lanugines obtexit:Pli.li.xi.¶ Lucifugis blaptis:Blaptos in aluearíis gigni aptũ eſt:q̃ & ipſe pẽnatæ ſunt:ĩqt Ariſtote.li.v.de aĩalibus:Dicunť ãt a blapto ꝙ eſt noceo:nec ſolũ in aluearíis gignũtur:ſed ẽt extra:unde Hora.ſat.iii.libro ait: cui ſtragula ueſtis blaptarum ac tinearum epulæ putreſcat in arca: & Plinius li.xx.ca.quinquageſimo q̃rto de Cunilagine herba ſic ait:Manipulo quoq; eius adiecto omnes etiam a tota domo blaptas conuenire ad eam tradunt.idem quoq; li.xi.capi.xxvii.ait:ꝙ tenebrarũ alumnæ blaptæ uitam:lucemq; fugiunt:in balneis maxime humido uapore prognatæ.¶ Immunis: expers ſine labore & officio. ¶ Imparibus armis:Crabrones maiori aculeo utuntur.utq; Plini.li.xi.Ictus eorum haud temere ſiue febri eſt. Auctores ſunt ternouenis punctis interfici hominem.¶ Tineæ:paulo ſuperius dictum eſt.¶ Aranea inuiſa Mineruæ:aragnæ.n.optima lanificii ſtudio Mĩneruæ nõ cedẽs cũ ea certauit poſita tela:irata inde illius telã dilacerauit:eiuſdẽq; frõtẽ terq;:q̃terq; radio percuſſit: ſuſpẽdit ſe dolore mota puella.Pallas uero eã tunc miſerata leuauit:& in uermẽ araneũ uertit:hinc ſtamen remittit:& exercet antiq̃s telas. Hæc autem latius libro.vi.meta. Ouidi.habet:Araneæ uero telas obeſſe apibus iam dictum eſt.¶ Caſſes:rætia tælas.¶ Exahuſtæ : ad illud potiſſimũ rettulit.Ceraſq; recidere inanes:nã ſi ceræ fuerĩt reciſæ acrius ĩcũbẽt ut reſarcianť.Retulit itẽ ad apium perniciẽ dicẽs:quo magis fuerint exhauſtæ & cõſumptæ ab prædictis magis conabunť ſarcire generis ruinas.

¶CHRI. Ignotus:cũ indignatione dictũ:quaſi dicat:ꝙ animal inertiſſimũ deuoret apes:qbus nihil ſit ſolertius.¶ Blatis:& hoc inſecti genus eſt.¶ Fucus:de quo diximus:nã cũ ipſe nõ mellificet:aliena cõſumit.i. mel ab apibꝰ partũ.¶ Crabro:nã cũ grãdior ape ſit ualidiorẽ hẽt aculeũ quo apes cõficiat.Solẽt ẽt crabrones apiũ tergoribꝰ ĩſidere:atq; dũ miſellæ hoſtẽ fugeř nitunť:illũ ferre cogunť.Ille ĩteri ſuccũ oẽm ab eis haurit: & ſe paſcẽtes illas cõficiũt.¶ Armis:uiribꝰ.¶ Aranea:araneus ĩſecti gẽus ẽ:q ex ĩterioribus ſuis: qbus ꝓ filo utiť rætia texit in qbꝰ hærẽtes apes ĩuadit:irretitaſq; necat:atq; depaſciť.Arãeoꝝ gña plura ſť.¶ In foribꝰ: ut ĩgrediẽtes irretineť.

¶SER. Caſus apibus quoq; noſtros Vita tulit: uitæ longitudo morborũ creatrix: ſicut in Bucolicis: Olycida uiui peruenimus. ¶ Continuo eſt ægris alius color. i. pallidus: quia dixit ſupra: Ardentes auro & paribus lita corpora guttis. ¶ Triſtia funera ducũt: cum exequiali ſcilicet pompa: & ducere proprie funerum ẽ. Perſius: Nerio iam tertia ducitur uxor. ¶ Aut illæ pedibus cõnexæ ad limina pendent: hinc multi dictas apes eſſe uolunt: ꝙ ſe pedimus inuicem tenent: licet crebrior ſit illa opinio: ꝙ ſine pedibus primo eſſe dicuntur: ut Trunca pedum primo. ¶ Tractim: ſine intermiſſione: iugiter. ¶ Frigidus ut quondam: Vt mare ſollicitum ſtridet: Tres comparationes ſingulis impletæ uerſiculis de Homero trãſlatæ ſunt: quas ille binis uerſibus poſuit. ¶ Hic iam galbaneos ſuadebo incẽdere odores: ideſt quum iam hic proceſſerit morbus: galbanus incendenda eſt: nõ ut ſupra thymus: mel etiam in aluearia medicatum tamẽ eſt iferendum: non ut ſupra ceræ inanes. ¶ Tũſum gallæ ſaporem multi pilas cypariſſi accipiunt. ¶ Defruta: uina decocta: & defraudata: ꝓprio ſapor̃. ¶ Graue olẽtia cẽtaurea: herbæ hoc genus eſt a Chirone centauro repertum: a qua & curatus dicitur: cũ Hercules exceptus hoſpitio pertractanti arma telum excidiſſet in pedem: quare aliqui chironium appellant: folia ſunt lata & oblonga: ſerrata: ambitu denſa a radice: caule circungeniculato: trium cubitorum. ¶ Eſt etiã flos in pratis cui nomen amello: plene hanc herbam: ut etiam ſupra arborem felicis mali exequitur: nã dicit ubi creetur: qualis ſit: quid poſſit. ¶ Aureus ipſe: flos ſcilicet.

Cõplebuntq; foros: & floribus horrea texent.
Si uero (quoniam caſus Apibus quoq; noſtros
Vita tulit) triſti languebunt corpora morbo:
Quod iã nõ dubiis poteris cognoſcere ſignis:
Continuo eſt ægris alius color: horrida uultum
Deformat macies: tũ corpora luce carentum
Exportant tectis: & triſtia funera ducunt:
Aut illæ pedibus connexæ ad limina pendent:
Aut intus clauſis cunctantur in ædibus omnes:
Ignauæq; fame: & contracto frigore pigræ.
Tũ ſonus audit̃ grauior: tractimq; ſuſurrant.
Frigidus ut quondã ſiluis ĩmurmurat Auſter:
Vt mare ſollicitum ſtridet refluentibus undis:
Aeſtuat ut clauſis rapidus fornacibus ignis.
Hic iam Galbaneos ſuadebo incẽdere odores:
Mellaq; arundineis inferre canalibus ultro
Hortãtem: & feſſas ad pabula nota uocantem.
Proderit & tunſum Gallæ admiſcere ſaporem:
Arenteſq; Roſas aut igni pinguia multo
Defruta: uel Pſythia paſſos de uite racemos:
Cecropiumq; thymũ: & graue olẽtia Cẽtaurea
Eſt etiam flos in pratis: cui nomen Amello
Fecere agricolæ: facilis quærentibus herba.
Nanq; imo ingentem tollit de ceſpite ſiluam
Aureus ipſe: ſed in foliis quæ plurima circum

¶ANTO. Foros: cellas. ¶ Horrea: fauos. ¶ Eſt ægris: alius color minus ualentium ſigna ſi ſunt piloſæ & horride ut puluerulentæ: niſi opificii eas urget tempus: tunc enim ꝑꝑ laborem aſperantur & marceſcunt: Varro li. iii. ¶ Tractim: cõtinue. ¶ Quondã: q̃ndoq;. ¶ Hic: tũc. ¶ Galbaneos odores: galbanus odor̃ comitialibus ſubuenit: & in ſtomachi defectu Plin. li. uigeſimoquarto latius tamẽ circa finem libro tertio Georgicorũ uideto Colu. uero libro decimo ſic ait: nec nõ etiã ille morbus maxime eſt cõſpicuus: ꝗ horridas: contractaſq; carpit: quum frequenter aliæ mortuarũ corpora domiciliis ſuis efferunt: aliæ ĩtra tecta: ut publico luctu mœſto ſilentio torpent: id cum accidit arundineis ĩfuſi canalibus offerunt̃: cibi maxime decocti mellis & cũ galla uel arida roſa detriti: galbanum etiam: ut eius odore medicentur incendi cõuenit: paſſoq; & defruto ueter̃ feſſas ſubſtinere: optime tamẽ facit Amelli radix: cuius eſt frutex luteus purpureus flos: ea cum uetere amineo uineo decocta exprimit̃: & ita liquatus eius ſuccus datur: hæc ille. ¶ Defruta: defrutum dicitur ſi muſtum ex duabus partibus ad tertiã partem redigat̃ deferuere faciendo: ad mediam uero partem decoctum Sapa uocatur: uti Marcellus ſcribit. Plinius libro decimoquarto oppoſitum ſcribit: ſapam nãq; appellat muſto uſq; ad tertiam partem menſuræ decocto: defrutum uero ad dimidiam partẽ: libro etiam uigeſimotertio inquit: Vino cognata res ſapa eſt muſto decocto: donec tertia pars ſuper ſit: ex albo hoc melius. ¶ Gallæ ſaporem tunſum: ideſt tunſæ gallæ: gallarum aũt ſapor ſtipticus eſt ualde: Galeno teſte. Vniuerſaliter quidem adminiſtrandæ ſunt ad ſtipticandum: retinẽdum: & deſiccandum: & ſatis infrigidant fortificant membra fluxa: omneſq; ægritudines prohibẽt: quæ fiunt ex humorum diſſolutione: earumq; etiam fluxus prohibetur. ¶ Pſythia paſſos: de iis late uideto libro ſecundo Georgicorum. ¶ Cecropium thymum: atticum: eſt enim optimum in hymeto mõte: eſt autem ſpecies pro genere. ¶ Centaurea: herba hæc maior & minor eſt: ambæ tamen calidæ & ſiccæ complexionis in ſecundo gradu. maior totum uentrem purgat: minoris elixatura bibita coleram & humores pingues deponit: auctor Dioſcorides Plinius etiam multa libro uigeſimoquinto. ¶ Amello: paulo ante de eius flore & frutice diximus.

Galbanus

Defrutum

Sapa

Centaurea

¶CHRI. Foros: loca proprie in nauibus uacua relicta per quæ ferantur ii qui naui miniſtrant. Sed hic per ſimilitudinem foros dixit. ¶ Galbaneos: Galbanum teſte Dioſcoride lachryma eſt herbæ ſimilis ferulæ quæ in Nicomedia & in Syria naſcitur. Multi Metoponon uocant: utile colorem thuris habet: grana ut faba: arabice kenech dicitur. Verum propter proprietatem quam habet aduerſus uenena Bezard dicunt ꝙ nomen cõmune eſt omnibus medicinis contra uenenum Plinius uero ait: Dat & galbanum Syria in eodem Amanno monte: quod maxime laudãt cartilaginoſum: purum ad ſimilitudinem hammoniaci: minimeq; lignoſum. Sic quoq; adulteratur faba aut ſagapeno ſincerum ſi uratur fugat nidore ſerpentes. ¶ Defruta: quod defrutum quid ue paſſuum diximus in libro ſecundo.

¶SER. Violæ ſublucet purpura nigræ: mire ait ſublucet: ut oſtendat purpurei coloris folia quodam nitore eſſe perfuſa. ¶ Tonſis in uallibus: non ſiluoſis: Vnde eſt cõtra intonſi mõtes. ¶ Prope flumina mellæ: Mella fluuius galliæ eſt: iuxta quem herba hæc plurima naſcitur. Vnde & amella dr̃: ſicut populi habitãtes iuxta Lemãnum fluuium alemanni dicunt. Vnde Luca. Deſeruere cauo tentoria fixa lemanno. ¶ Sed ſi quẽ: miro uſus ẽ ordine. nã primo ait: quẽadmodũ aĩalia apibus inimica pellẽda: ſint: deinde quibus medicaminibus morbo poſſint carere: nunc dicit penitus amiſſæ qua poſſint ratione reparari. ¶ Arcadii magiſtri: Ariſtæ: Ariſtæũ dicit Apollinis & Cyrenes filium: qui primus ĩuenit quẽadmodũ apes poſſent reparari. ¶ Cæſis iuuẽcis: occiſis uerberibus. Bono ãt ſermone uſus eſt: Nam cædi interdũ occidi: ĩterdum uerberari ſignificat. ¶ Inſincerus cruor: uitiatus: corruptus. Nam ideo uerberãtur: ut ex putrefacto cruorẽ uermes creentur: unde apes ſint. ¶ Altius oẽm Expediam prima repetens ab origine famam: cõtra in æneides: Sed ſumma ſequar faſtigia rerum. Sãe ſciendum Plinium dicere de bobus apes: de equis crabrones: de mulis fucos: de aſinis ueſpas: ſicut ſuperius diximus procreari. ¶ Nã q̃ pellæi canopi: Canopus ciuitas ẽ iuxta Alexãdriã: quã Alexãder a ſe dictã condidit inſtar chlamydis ſuæ: q fuit de ciuitate Macedoniæ: quæ Pella noĩatur. Canopus aũt dicta eſt quaſi canobus a Canobo: Menelai gubernatore illic ſepulto. ¶ Pictis phaſellis: breuibus nauiculis quibus utuntur quum ſtagnauerit Nilus.

¶PRO. Nam qua pel. g. f. c. Pella eſt oppidũ Macedoniæ patria Alexandri. Oẽs aũt Alexandrias Alexãder cõſtituit. Ergo Canopi pellei dicti ſunt. Canopus eſt autem oppidum in ægypto iuxta Alexandriam a gubernatore dictum Menelai. Fortunatam autem dixit gentem propter agri fertilitatem.

Funduntur: Violæ ſublucet Purpura nigræ.
Sæpe Deum nexis ornatæ torquibus aræ.
Aſper in ore ſapor: tonſis in uallibus illum
Paſtores & curua legũt prope flumina Mellæ.
Huius odorato radices: incoque Baccho:
Pabulaq; in foribus plenis appone caniſtris.
Sed ſiquem proles ſubito defecerit omnis:
Nec gẽus unde nouæ ſtirpis reuocet̃ habebit:
Tempus & Arcadii memorãda ĩuẽta magiſtri
Pandere: quoq; modo cæſis iam ſæpe iuuencis
Inſincerus Apes tulerit cruor: altius omnem
Expediam prima repetens ab origine famam.
Nam qua Pellæi gens fortunata Canopi
Accolit effuſo ſtagnatem flumine Nilum:
Et circum pictis uehitur ſua rura Phaſellis:
Quaq; pharetratæ uicinia Perſidis urget:

¶ANTO. Violæ ſublucet purpura nigræ: purpuræ florem illũ tingẽdis expetitũ ueſtibus in mediis habent faucibus: liquoris hic minimi eſt in candida uena. Vnde ꝓcioſus ille bibitur nigrantis roſæ colore ſublucens Plinius li. xx. ca. xxxv. ¶ Tõſis: falce meſſis: uel nõ ſiluoſis: inde ecõtra intonſi montes: dicunt. ¶ Flumina mellæ: Põponius mellam ſcribit: fluuium eſſe in Thracia & in Aegeũ ingredi. Alibi etiam ait: in Pamphilia eſt melas nauigabilis fluuius eſt: item alter in Sicilia eſt & pluribus in locis. Ouidius dixit in meta. Mygdoniuſq; melas. Mellã uero galliæ fluuium dicunt. ¶ Sed ſi quem proles: docebit iam reparandarum apium modum. Peracto autem ſolſtitio uſq; ad ortum caniculæ tempore: progenerari apes poſſe iuuenco perempto Democritus & Mago: nec minus Ver. prodiderunt: magno quidem uentribus etiam bubulis idem fieri affirmat. Colum. li. x. ¶ Arcadii magiſtri: Ariſtæi is enim in arcadia late regnauit: primuſq;: & apium: & mellis uſum hominibus tradidit: ut latius in principio huius uoluminis patuit: & in principio primi. ¶ Pellæi canopi: canopus centum ac uigeſimo ſtadiis diſtat ab Alexandria pedeſtri itinere uadentibus dicta de nomine Canobi: qui Menelai claſſem gubernabat: & ibi mortuus eſt: in ea uero erat Serapidis templum: & cultu: & religione excellens: e ſeptem prætera nili hoſtiis præcipue canopico oſtio utebantur ægyptii tanq̃ emporio occluſis Alexandriæ portubus. Strab. id ſcri. lib. xvii. Eſt autem Canopus in quadam nili inſula teſte Solino quã urbem aiunt ab Alexandro Pellæo ædificatã: ideſt macedonico Pella. n. urbs Macedoniæ eſt teſte Mella quã maxime illuſtrem alumni effecerunt Philippus græciæ domitor: Alexãder etiam Aſiæ. ¶ Fortunata: id dixit propter agri fertilitatem: ut ait Probus Mella etiam ſcribit ægyptum mire fertilitatis eſſe: & hominum: aliorũq; animalium perfœcũdam genetricẽ. Dicit itẽ fortunatã Canopi gentẽ ꝑp ipſum nilum: in quo ſita eſt urbs: & canopicũ oſtium quo ægyptii tanq̃ emporio utebanť. ¶ Stagnantẽ nilũ: uideto li. iiii. Geor. ¶ Phaſelis naui. Noni. autẽ ait: q; Phaſelus propriæ eſt nauigiũ campanum. Stra. li. xvii. ſcri. q; a ſeptẽ nili oſtiis partes q̃dam obruptæ: & in totã inſulã diuiſæ: multos riuulos: inſulaſq; fecerunt: ut tota inſula ſit nauigabilis foſſis in foſſas diuiſis: tanta facilitate nauigãtis: ut nonnullæ teſtaceas ſcaphas habeãt. Illa ãt ĩſula delta nominať q̃ mare duoq; nili fluẽta efficiũt: Delta uero dr̃ propter figuræ ſimilitudinem: quam habet triangulam. ¶ Pharetratæ: perſidis: poſt Carmaniam perſia eſt: Carmania autem ab indi oſtio ultima. Venantur perſæ pila: & ſagittas ab equis mittentes: & funda utẽtes: Strabo li. decimoqnto.

Mellas

Ariſte9

Canopicum

Phaſell9

¶CHRI. Archadii: optimũ pricipiũ ĩ quo ſummã captat attẽtionẽ. Dicit. n. ſe dicturũ: nõ fabulas nec ꝓcepta uulgaria: ſed memorãda: nec indocti hoĩs: ſed magiſtri: & arcadii: ut ſit laus a natione: Nã arcades ꝓualuerunt in oĩ pecore colẽdo. ¶ Arcadii. ſ. Ariſtæi: q ut meminit: Iuſtin. ĩ arcadia regnauit: primuſq; lactis coagulãdi auct. fuit: melq; reperit: & ut ait: Pli. prius mel uino miſcuit: mulſumq; ĩuenit. Diodo. ãt ait: Ariſtæũ primũ Baccho cõtra Saturnũ profecturo tanquã deo ſacrificaſſe. ¶ Altius omnẽ: demonſtrauerat ſe ꝓcepta narraturũ. Nũc ſic narraturũ pollicetur: ut altius exponat. q. d. ita a principio repetam: ut res facile intelligi poſſit. ¶ Cãopi pellæi: nõ a pellæo rege cõditi: ſed canopi ægyptiaci in qua ægypto rex pellæus. i. Alexãder ſibi regnũ cõſtituit: ædificata Alexandria cognominata a Pella urbe Macædoniæ ſuæ patriæ. Vnde & Iuue. Vnus pellæo iuueni uix ſufficit orbis: Canopum autem urbs ægypti: quaſi canobum a canobo auriga Menelai illic ſepulto.

¶SER. Nigra fœcundat arena:nouum.n.ſemper limum trahit qui efficit fœcunditatem.Vnde & Nilus dictus ē:q̄ſi νέαν εἰλὴν trahens.i.nouū limum.Nā antea Nilus latine Melo dicebat̃.¶In hac certā iacit ſalutem:ponit apum reparandarum ſalutem.Cicero.Iacta ſunt fundamenta defenſionis meæ:Ipſos contractus ad uſus eligitur ad ſuſtinendum tantum:& coarctandū bouis cadauer.¶Anguſtiq; imbrice tecti:imbricem quidam uolunt tectum:quidā canalē:quæ repellitur pluuia imbrex:tamē dicitur ꝙ imbrem arceat licet & hic imbrex lectum ſit:melius tamen ſecūdū Plautū hæc imbrex dicimus.Nanq; ait Fregiſti imbrices meas dū te dignam

Et uiridem Aegyptum nigra fœcundat arena
Et diuerſa ruens ſeptem diſcurrit in ora:
Vſq; coloratis amnis deuexus ab Indis:
Omnis in hac certam regio iacit arte ſalutem.
Exiguus primum atq; ipſos cōtractus ad uſus
Eligitur locus:hunc anguſtiq; Imbrice tecti
Parietibuſq; premūt arctis:& quattuor addūt
Quattuor a uentis obliqua luce feneſtras.
Tum uitulus bima curuans iā Cornua fronte
Quærit̃:huic geminæ Nares:& ſpiritus oris
Multa reluctanti obſtruitur:plagiſq; perēpto
Tunſa per integram ſoluūtur uiſcera pellem.
Sic poſitū in clauſo linquunt:& ramea coſtis
Subiiciūt fragmēta:Thymū:Caſiaſq; recētes.
Hoc gerit̃ zephyris primū ipellētibus undas
Ante nouis rubeant q̄ prata coloribus:ante
Garrula q̄ Tignis nidum ſuſpendat Hirundo.
Interea teneris tepefactus in oſſibus humor
Aeſtuat:& uiſcenda modis animalia miris
Trunca pedū primo:mox & ſtridentia Pinnis
Miſcētur:tenueq; magis:magis Aera carpūt:
Donec:ut æſtiuis effuſus nubibus Imber:
Erupere:aut ut neruo pulſante ſagittæ:
Prima leues ineunt ſiquando prælia Parthi.
Quis Deus hāc Muſæ qs nobis extudit artē?
Vnde noua ingreſſus hoīum experiētia cepit?
Paſtor Ariſtæus fugiens Peneia Tempe
Amiſſis(ut fama eſt)Apibꝰ:morboq;:fameq;
Triſtis ad extremi ſacrum caput aſtitit amnis
Multa quærens:atq; hac affatus uoce parentē.
Mater Cyrene mater quæ gurgitis huius
Ima tenes:quid me præclara ſtirpe Deorum
(Si mō quē phibes pater ē Tymbræ Apollo)
Inuiſum fatis genuiſti?aut quo tibi noſtri

ſectaris ſimiā.¶Obliq̄ luce feneſtras:q̄ ex obliquo lumē īfundūt:ut ī horreis cernimus.¶Bima frōte:ætatis biēnii:bimus nāq; trimuſq; bēnis:trienniſq; dr̃.¶Multa reluctāti:ꝓ multū:nomē ꝓ aduerbio.¶Soluunt̃ uiſcera:liq̄ſcūt:& putreſcūt.¶Rāea fragmēta:de ramis fracta.i.ramorū fragmīa:dicius āt & hic ramꝰ & hoc ramale.Perſiꝰ:Vt ramale uetꝰ.¶Caſiaſq; rcētes:ſtatī carptas.¶Teneris tepefactꝰ ī oſſibꝰ hūor utpote bimi uituli:ī quo plurimū feruētis ē ſanguis.¶Modis uiſcēda aīalia miris:& q̄d ex cadauer̃ naſcūtur aīalia:& q̄d apes ex uermibus ꝓcreātur.¶Trūca pedū prīo.i.ſine pedibꝰ prīo:& bñ addidit prīo.Nā poſtea tā pēnas q̄ pedes accipiūt.¶Pīnis miſcent̃:īter ſe pēnarū leuitate cōueniūt.¶Extudit:ſtudioſe reppit.¶Ingreſſus:exordia:nā ē accuſatiuꝰ pluralis.Noua expiētia nullo docēte ars ꝑ uſū repta.¶Paſtor Ariſtæꝰ:Ariſtæꝰ filius fuit Apollinis & Cyrenes filiæ Pene flūinis Theſſaliæ:q quū eurydicē nymphā uxorē Orphei uitiar̃ uoluiſſet:& illa fugiēs a ſerpēte fuiſſet occiſa:nympharū iracūdia cūctis aīalibꝰ ꝑditis funditus & cūctis apibus:matris īplorauit auxiliū.¶Tēpe:ſt̃ ī Theſſalia amœniſſima.¶Extrēi amnis:fūmi:uīı naſcit̃:& ſic dicimus Pro ſupme pī.¶Mr̃ cyrene mr̃:īuidioſū ē nomīe parētes uocar̃.Vñ ē paulo poſt Et te crudelē noīe dic̃:ſic ī.xii.ī deſpatiōe ait:Ruitq; īplorās noīe Turnū.¶Gurgitis huiꝰ.i.Penei flūinis.
¶PRO. Paſtor ariſtæus fugiēs peneia tēpe.Peneos eſt Theſſaliæ flumē:ꝙ in Pindo monte eiuſdē terræ oritur.Tēpe āt ſunt loca frigida:opaca frondoſa:copioſa fontibus uel fluminibus:hoc cōmune omniū eiuſmodi locorū eſt.Et iccirco additū peneia tēpe:q̄a poterant & alia intelligi:dicitur quidē & in eis locis præcipue ubi peneos oritur.ut in primo meta.Ouidius refert dicens.Eſt nemus æmoniæ prærupta q̄d undiq; claudit Silua uocant tempe:per quæ Peneus ab imo Effuſus Pindo ſpumoſis uoluitur undis inſula carpatho dicta.quæ exiſtimatur obiecta peneo.
¶ANTO. Viridem ægy.propter ſata:& uineta:& gramīa ob nili fœcūditatē:hic ait nigra harena.i.nigro limo:& li.ii.Ge.dixius:optimā eē nigrā terrā.¶Coloratis īdis.i.nigris:nilꝰ āt originē:ut iuba Res potuit exq̄rere in mōte īferioris mauritāiæ nō ꝓcul oceāo hēt auct.Pli.li.v.ca.x.¶Deuexꝰ:declīatus:ꝓnꝰ demiſſꝰ.¶Imbrice:ībrices tegulæ dñr ꝙ ībres capiāt.¶Zephyris:ii flare īcipiūt.vii.idꝰ Feb.prīo.ſ.die Veris uti latius li.i.Ge.¶Hirūdo:de hac Oui.ī fine libri ſecūdi Fa.ait:fallimur an ueris ꝑnūcia uēit hirūdo:& Philoſophus.li.i.ethi.ait:ꝙ uer.nec una facit hirūdo nec unꝰ dies:Col.uero.li.xi.c.ii.ſic ait:Decio kal.Martii leo deſinit occider̃:uēti ſeptētriōales q uocāt̃ ornithiæ ꝑ dies.xxx.eē ſolēt:tū & hirūdo aduēit.¶Extudit:īuēit.¶Ariſtæus:latiſſime de hoc circa principiū primi li.ge.¶Ingreſſus:initia.¶Peneia tē.uideto li.i.ge.¶Extrēi:ſūmi.¶Amnis:penei q fluuiꝰ ē in Theſſalia ī pīdo mōte ortū habens Tymbreus apol.Tymbra campus erat antiquo ilio proximus & Tymbreus q ꝑ eum fluuit in Scamandrum emittens ab Apollinis thymbrei templum quinquaginta ſtadiis diſtabat:ſcribit:Strabo libro.xiii.
¶CHRI. Viridē:ꝑ abūdātiā:& copiā frugū.¶Quis de.Captat attētionē oñdēs magnitudinē rei cū ſine muſarū fauor̃ exprimi nō poſſit.¶Tymbræꝰ:tymbra:ut ait Dioſc.herba ē q̄ naſcit̃ locis ſaxoſis & aſpis:folia hēt ſimilia thymo:Sed molliora & maiora & ſtiptica & uiridia:hēt ſpicā plenā floribꝰ:quoꝝ color tēdit ad citrinitatē & uiriditatem eadem herba dicit̃ ſaturea a ſatyris:qui luxurioſi:ſalaceſq; ſunt:quoniam eos qui illa utū Tymbra

tur in Venerem pro nos reddat:hic dicitur Apollo thymbræus.Eſt autem Orat.pathetica & ab animo pertur bato proficiſcens:unde habet principium uix ab iurgio abſtinens:& quærelis refertum.

Pulſus amor: quid me Cælũ ſperare iubebas?
En etiam hunc ipſum uitæ mortalis honorem:
Q uẽ mihi uix frugũ & pecudum cuſtodia ſo
Oĩa tentãti extuderat:te matre relinquo. (lers
Q uin age & ipſa manu felices erue ſiluas:
Fer ſtabulis inimicũ ignẽ:atq; ĩterfice meſſes:
Vre ſata: & ualidam in uites molire bipennẽ:
Tanta meæ ſi te cœperunt tedia laudis.
At mater ſonitum Thalamo ſub fluminis alti
Senſit:eam circum Mileſia uellera Nymphæ
Carpebant Hyali ſaturo fucata colore
Drymoq;:Xantoq;:Ligeaq;: Phyllodoceq;
Cæſariem effuſæ nitidam per candida colla
Neſeq;:Spioq;:Thaliaq;:Cymodoceq;
Cydippe:& flaua lycorias:altera uirgo:
Altera tum primos Lucinæ experta labores:
Clioq; & Beroe ſoror oceanitides ambæ
Ambæ auro:pictis incinctæ pellibus ambæ:
Atq; Ephyre:atq; Opis:atq; Aſia Deiopeia:
Et tandem poſitis uelox Arethuſa ſagittis:
Inter quas curam Clymene narrabat inanem

¶SER. Quid me Inuiſũ fatis genuiſti:nat⁹ ex diis iuiſus ẽ fatis.Sic ĩ prĩo ænei.Nos tua ꝓgenies Cæli q̃bus annuis arcẽ.Itẽ Quis te nate dea ꝑ tãta ꝑicula caſus Inſeqᷓ? ¶ Vitæ mortalis honorẽ:bene honorẽ ait q̃a arare bene:aĩalia paſcerẽ:apes ẽt hr̃e honor erat.Nã ĩgẽti honore fuit ruſticitas:alibi:Nõ ullus aratro dignus honos.¶ Cuſtodia ſolers:diligẽs:& perita ĩduſtria.¶ Te.m.r.ac ſi diceret:ſub ea ꝑdo uſum laboris ſub q̃ augerẽ debuerã.¶ Felices ſiluas:fertiles.¶ Fer:infer.¶ Interfice meſſes:ſecũdũ Pythagorã: q̃ aĩam hr̃e dicit cũcta creſcentia.Vñ & alibi:Aret ager uitio moriens.¶ Tanta meæ ſi te cœperũt tedia laudis : Tediũ ẽ angor mẽtis & aĩ:nõ corporis ualitudo.¶ At mr̃ ſonitũ:cur nõ ẽt uocẽ audiuit.ſ.q̃a ĩ ima fluminis ꝑte erat lanificiis occupata.¶ Mileſia uellera : p̃cioſa.Ci. Nã q̃d a mileſiis lanæ publicæ abſtulerit? ¶ Hyali ſaturo:fucara color:Hyali ꝑ hyalino colorẽ.Vitreo:uiridi nymphis apto.Saturo ãt largo abũdãti : aut certe tarẽtino ab oppido Satureo.Iuxta tarẽtũ.n.ſr̃ baphia ĩ q̃bus tingitᷓ lana.¶ Drymoq; Xãthoq;: hæ ſunt : ut multi uolũt:de q̃bus ait Iuno:Sũt mihi bis ſeptẽ p̃ſtãti corpore nymphæ.Sed magis poetice cõficta nomina accipiamus.Sãe mira uarietate hic uſus ẽ:nã ne cõtinuatio nominũ poſſet creare faſtidiũ:ĩ aliis habitũ: ĩ aliis cõmemorat uirginitatẽ : ĩ aliis pulchritudinẽ. ¶ Auro ambæ pictis ĩcinctæ pellibus ambæ.i.nebridas habẽtes:ſed hic uenatricũ ẽ habitus:quẽ iõ nymphis dat:q̃a multas ex eis legimus ex uenatricibus factas:ut Et tandẽ poſitis uelox arethuſa ſagittis.Notãda ãt ẽ figura honeſtiſſima facta ex repetitiõe ſermonis:ut Oceanitides ambæ:Ambæ auro pictis ĩcinctæ pellibus ambæ.¶ Curam inanem:diſſinitio eſt amoris.

Solers ¶ANTO. Solers:dr̃ ſolers ĩ oĩ re prudẽs ut ſcri.Feſt.¶ Oĩa tẽtãti:de iis late diximus li.i.ge.ibi & cultor nemorũ &c.¶ Extuderat: parauerat.¶ Mileſia uellera:de iis uideto li.iii.ge.¶ Carpebãt:diuellebãt nebãt:unde ait ĩferi

Hyales us.Dũ fuſis mollia pẽſa deuoluũt.¶ Hyali.i.uitri cuius color cũ aq̃ cõuẽit:hyalos uitrũ dr̃: hyalinos uitreus hyalurgos uitriarius:hyalurgiõ officina uitriaria.¶ Fucata:depicta:tĩcta:colorata:phycos.n.color dr̃.¶ Drymoq;:figura eſt hoc uerſu Polyſyndetõ.i.multipliciter cõiũctũ:huic cõtraria ẽ Dyaliton uel aſyndetõ.i.ſine cõiũctionibus.¶ Neſeq; ſpioq; thaliaq; cymodoceq;:hoc mõ legẽdũ ẽ carmẽ.Euſtachi⁹.n.expõit Spio a Spæon.i.ſpecubus dictã ꝑꝑ maris cauernas:& ꝙ græca ſcriptura ẽ ſpeio cũ ei dipthõgo:q̃ ĩ i lõgã uertitᷓ: ẽ idẽ carm̃ ĩ fine libri q̃nti æne.legitᷓ ẽt niſeæ.¶ Cymodocea:ea dicta ẽ:ꝙ undas maris cũ uẽtoq; ſpũ q̃eſcerẽ faciat.¶ Luciæ labores.i.partus de Lucina lati⁹ li.iii.ge.¶ Oceãitides ãbæ.i.oceani filiæ:nec legẽdũ eſt oceãides: ꝙ ocean⁹ ãte pẽultimã & penultimã corripit:uariabitᷓ ãt ſingulariter oceãitis oceãitidis. ¶ Ambæ: epanalepſis ẽ.i.r̃petitio:q̃ q̃dẽ multũ uẽuſtatis hẽt:& grauitatis.¶ Pellib⁹:nebridib⁹.ſ.i.damaꝝ:& hinuloꝝ:nebros.n. hinnil⁹ dr̃.¶ Poſitis ſagittis:fuerat.n. uirgo uẽatrix Diãæ comes:de q̃ late Ou.li.v.me.¶ Velox:rettulit id ad fugã ipi⁹ fugit.n.alpheũ.¶ Curã:uulcãi ianẽ: fruſtra.n.curioſ⁹ erat ĩ Venerẽ:illa nãq; cũ marte ſæpiſſime cõcurrebat.Põt ẽt ĩtelligi ianẽ curã amorẽ ipſũ.

¶CHRI. Quid me.c.ſ.i.nã iniuria ſũma ẽ:ut cui cælũ ꝓmittatᷓ:is idẽ hũanũ honorẽ tueri nõ poſſit & cũ q̃dẽ honorẽ quẽ ipe ſũma cũ ĩduſtria & laborẽ arãdo paſcẽdoq; ſibi acq̃ſierit.Eſt.n.loc⁹ p̃ter ſpẽ:uñ ſũmũ citatᷓ patos ꝙ q̃ iubẽte mr̃e cælũ ſparet is ab hũano honorẽ deciderit: ꝙ eo ẽt ĩfœlici⁹ accidit:q̃a decept⁹ eẽ ur̃ a mr̃e: ĩ q̃ ſi ſpẽ oẽm repoſuerat iurẽ r̃phẽdi nõ poterat:& ita decept⁹ ut dũ maiora ꝓmittat ea q̃ ſuo ſudorẽ ꝑpeat:eripiãtᷓ.¶ Oĩa.t.ĩ quo & corporis extrẽus labor:& ut aiũt ſũma ĩduſtria appartᷓ.¶ Te.m.ex duob⁹ uerbis duplex reſultat argumẽtatio.¶ Te.ſ.dea:ex quo oñdit q̃d poſſit mr̃ & hic dolet ꝙ officiũ maternũ deſerat.¶ Quin.a.cõceſſio ẽ color rhetoric⁹:q̃d fit cũ id ꝯcedim⁹ q̃d fieri nullo pacto uellem⁹ quo tpe ſemꝑ aliq̃d addim⁹:quo a faciẽdo deterream⁹:ut I ſeq̃re Italiã uẽtis pete regna ꝑ undas.Nã deterret ipſũ ab agẽdo q̃d ꝯceditᷓ ꝓpoſito metu tẽpeſtatis : Sic hic ꝓpoſita calamitate ĩ filiũ q̃ nõ ẽ ueriſimile ut mr̃ ullo pacto euẽire cupiat.¶ Eruit.ſ.ut aĩus ĩ p̃ceps ex ꝑturbatiõe ferebatᷓ:ita & q̃ animũ exprimit orõ p̃cipitetᷓ:neceſſe eſt hic abrupta & occiſa & magna ex ꝑte ſine copulis fluctuat.¶ Mileſia:miletũ urbẽ Nele⁹ cõdidit Stra.teſte nobilitata olĩ ẽ pulchritudĩe lanæ Ionie caput ẽ ꝓpe q̃ Meãder flu.ĩ marẽ decurrit:Col.ait:oues gn̄is eximii:calabras:apulaſq;:& Mileſias nr̄i exiſtĩabãt.¶ Hyali: optimũ nomẽ nymphæ fluuiatilis υαλος.n.uitrũ ẽ.¶ Drimo:a robore:Xãto a flauo colorẽ:Lygea a ſono:philodoce ab amico hoſpitio:cydipe decus eq̃ſtre:lycorias dulcedo mõtis.Poſſetq;:& ĩ reliq̃s ĩterp̃tatio dari:ſed nõ eſt neceſſe:Mira ãt narratio harũ nymphaꝝ ꝓpter mirã diſtinctionẽ ac uarietatẽ q̃ mihi cauſa eſt.Modo.n.diſtĩguit epithetis modo cõiũctĩ enarrat:alias a forma:alias ab ætate:alias a uita & moribus:alias ab ambitu & laudat ; ut tot nomina quæ ſine faſtidio proferri poſſe nõ uidebantur ſumma cum audientũ uoluptate recenſeat.

SER. Volcani Martiſq:ſecũdũ Donatum hic eſt diſtinguendũ:& ſic inferendũ:ut dolos ad Volcanum: furta dulcia:ideſt adulteriũ referamus ad Martẽ. Scimus enĩ ꝙ Sole indicãte Mars cũ uenere per artẽ Volcani eſt religatus catenis. Atq chao:& a chao narrabat crebros amores deorũ. Sũma flauum caput extulit unda: Mire per tranſitum ueritatem tetigit Nanq Arethuſæ fons dulcia aquæ fluente inter medios ſeruat fluctus. Cyrene ſoror: ꝑpter ſimilitudinẽ poteſtatis ait ſoror:Nã Cyrene theſſaliæ: Arethuſa uero dea ẽ elidis. Tua maxima cura:quẽ tu plurimũ diligis. Penei genitoris:aut tui genitoris:aut honoris eſt:ut Tybri pater. Noua formidine:magna:ut Pollio & ipſe facit noua carmina. Fas illi limina diuom Tangere:utroq.n.parente deo natus erat. Speluncisq lacus clauſos luco ſq ſonanteis:mirans per omnia ſubaudiamus:Lacus aũt dicit fontium & fluuiorũ receptacula. Hæc autem non ſunt per poeticã licentiã dicta ſed ex ægyptiis tracta ſunt ſacris. Nã certis diebus Nilides pueri de ſacris parẽtibus nati:& ſacerdotibus nymphis dabant̃: qui quum adoleuiſſent redditi narrabant lucos eſſe ſub terris:& immẽſam aquã omnia continentẽ. Ex qua cuncta ꝓcreãtur. Vnde eſt illud ſecũdũ Thaleta:Oceanumq patrem rerum. Phaſinq: fluuius colchidis. Lycum:fluuius aſiæ. Enipeus: theſſaliæ fluuius. Pater tyberin9:Tyberis & Anio Italiæ ſunt fluuii. Saxoſum ſonans:& ſaxoſum legendũ eſt nõ ſaxoſus:ne ſint duo epitheta: qđ apud latinos uitioſum eſt. Hypanis: põti fluuius. Miſuſq caycus:qui per myſiam labitur.

Volcani:Martiſq dolos:& dulcia furta:
Atq Chao denſos Diuom numerabat amores:
Carmine quo captæ dum fuſis mollia penſa
Deuoluunt:iterum maternas impulit aures
Luctus Ariſtæi:uitreiſq ſedilibus omnes
Obſtupuere:ſed ante alias Arethuſa ſorores
Proſpiciens ſumma flauũ caput extulit unda:
Et procul:o gemitu non fruſtra exterrita tanto
Cyrene ſoror:ipſe tibi tua maxima cura
Triſtis Ariſtæus Penei genitoris ad undam
Stat lachrymãs:& te crudelem nomine dicit.
Huic perculſa noua mentẽ formidine mater
Duc age duc ad nos:fas illi limina Diuom
Tangere ait:ſimul alta iubet diſcedere late
Flumina:qua iuuenis greſſus inferret:at illum
Curuata in montis faciem circũ ſtetit unda:
Accepitq ſinu uaſto:miſitq ſub amnem.
Iamq domũ mirãs genitricis:& humida regna
Speluncíſq Lacus clauſos:lucoſq ſonanteis
Ibat:& ingenti motu ſtupefactus aquarum
Omnia ſub magna labentia flumina terra
Spectabat diuerſa locis:Phaſinq:Lycumq
Et caput unde altus primũ ſe erupit Enipeus
Vnde Pater Tyberinus:& unde Aniena fluẽta
Saxoſumq ſonans Hypanis:Myſuſq Caycus

ANTO. Martis doſos.i.quos mars a uulcano recepit.æreis.n.cathenis rætibus:& laqueis ab illo cum Venere eodẽ lecto circũdatus fuit diis cũctis in de aſpiciẽtib9:ut li.iiii.met. Oui.edocet. Atq chao: Chaos deſta mundi initio: & elementorum ſegregatione: nã ut Feſtus at Chaos appellauit. Heſi.cõfuſam quõdam ab initio unitatem:hiantem: patẽtemq in profundum. Vitreis:uitreo colore: qui aquæ ſimilis eſt. Phaſimq:Phaſis Aſiæ fluuius.c.ac.xx. põtibus Phaſis pertranſit̃:ꝙ pp flexiones aſper ac uiolẽtus in colchidem defert̃:auctus demũ exiit in pontum: ſecus eũ urbs iacet eiuſdem nõis:& lacus non ꝓcul ipſa urbs Colchoꝝ emporiũ:quod ex alia pte amnis pcingit̃ ex alia lacu:ex alia mari:Stra.lib.xi.Diony.ſcri. Phaſin oriri ex monte armeno: labiq ex altiſſimis collibus Caucaſi:cui monti Colchi aderẽt inde in Euxinũ deflecti. Lycũq:Lycus fluuius poſtea Rhyndacus dictus ẽ:orit̃ in ſtagno artinia iuxta miletopolim:recipit mageſtõ pleroſq alios: Aſiam:Bithyniãq diſterminans Pli.li.v.ca.xxxiii. Mela ſcribit ĩ Antiochia Syriæ parte lycũ amnem eſſe. Enipeus:eſt is Theſſaliæ fluqui in apidãnũ elebit̃:Apidãnus uero ĩ peneũ. Stra.lib.ix.edocuit altus aũt enipeus poeta ait:q ex Othry monte defluit:uti aiũt. Tyberinus:tyberis antea tybris appellatus:& prius albula e media fere lõgitudine apẽnini ꝓfluit:tenuis prĩo inde &.xl.fluuiis auctus pcipuus aũt nare:& aniene qui & ipſe nauigabilis in Tyrrhenum dilabit̃ æquor. Pli.li.iii. Aniena fluẽta:anio ex alba decurrens pter latinã Marſoꝝ urbẽ:& ꝓpinquũ illi cãpũ Tyberĩ poſtea ĩtrat Stra.li.v.deſcẽdit autẽ p Tybur. Hypanis:& megaros auꝝ uehũt ditiſſima oĩum fluminã:ea.n.a mõte Hemodo primũ exorta ĩ oceanũ tãdẽ dilabũtur Soli.quoq de India ſcribit Hypanim nobiliſſimũ flumẽ:q Alexandri magni iter terminauit ſicuti aræ in ripa eius:poſitæ ꝓbant. Myſuſq caycus:ſupra partẽ Troadis in mediterrãeo ẽ q uocat̃ Teutrania:quã Miſi antiqtus tenuere ibi caycus amnis oritur Pli.li.v.

Chaos Phaſis Lycus Rhyndacus Enipe9 Tyberis Anio

CHRI. Fas illi:quia ex deo natus ſit. Simul alta:ex phantaſia poetica ea fingit quæ rem faciunt uerisimilem. Phaſin:ĩgẽs fluuius Colchiã regionẽ illabens:orit̃ ex Armenia glaucũ & hyppum recipit:illi adiacet urbs eiuſdem nõis cum per ſarapannoꝝ anguſtias fluit:ita flexuoſus eſt:ut.cxx.pontibus tranſeat̃:Habet prope ſe Leucothoæ templum a Phryxo conditum:in quo aureum uellus dedicauit:naſcitur in eo uirga quã leuſiphilõ dicunt:cuius hæc eſt uis:ut thalamis illata matrimonia pudica conſeruet. Lycũ:flu.ꝓpe eſt Cizicum alio noĩe Rhindacus noĩatus eſt:& alius lycus q a ſummo mõte Celenæ urbis defluit:ſed donec intra mœnia labitur non lycus:ſed marſia dr̃. Hypanis:flu.eſt:qui ex luco ſcithaꝝ palude orit̃: fluit dulcis donec admiſceatur fonti qui Exampeus dicitur: cuius aq adeo amaræ ſunt:ut deinceps totus fluuius amarus reddatur:de hoc ſcribit Ariſto.in libro de animalibus:& ipſum apud cimmeriũ boſphorum:atq deferre: ueluti folliculos acinis maiores e quibus quadrupedes uolucres erumpunt:uiuũtq poſt meridianum tempus:& uolant: ſole deſcendente macreſcunt:& languent:occidente uero moriuntur:hinc ephemeri dicuntur.

Phaſis

Et gemina auratus Taurino Cornua uultu
Eridanus:quo non alius per pinguia culta
In mare purpureū uiolentior influit amnis.
Poſtq̄ eſt in Thalami pendentia Pumice tecta
Peruentum:& nati fletus cognouit inanes
Cyrene:manibus liquidos dant ordine fontes
Germanæ:tonſiſq; ferunt Mantilia uillis:
Pars epulis onerant mēſas:& plena reponunt.
Pocula:Panchæis adoleſcunt ignibus aræ.
Et mater:cape Mæonii Carcheſia Bacchi
Oceano libemus ait:ſimul ipſa precatur
Oceanumq; Patrē rerū:Nymphaſq; ſorores
Centū quæ ſiluas:centū quæ flumina ſeruant.
Ter liquido ardentē perſudit nectare Veſtam:
Ter flāma ad ſummum tecti ſubiecta reluxit.
Omine quo firmans animum ſic incipit ipſa:

¶SER. Eridāus:fluuius Italiæ:qui & Padus uocať.Purpureū āt nigrū ex altitudine accipimus.Nam padus nō ĩ rubrū mare:ſe iuxta rauennā ĩ adriaticū cadit:& purpureū græcū eſt epithetō: mare rubrū etiā dixit Ho/me.εἰς ἅλα πορφυρέσαν.Vnde apparet Victorinum hoc loco erraſſe:q purpureū mare rubrū eē dixit: quod ē iuxta Indiā.¶Nati fletꝰ cognouit ĩanes:bene inanes fletus: his.n. mouebanť rebus: quarū erat facilis reparatio.¶Dāt ordine fontes:rite ſecūdū ordinē epularū.¶Mātilia:qbus māus tergūť.Cæterū Plau.huius ſingula/re mātellū poſuit ĩ captiuis:nec his ſycophātiis:nec fucis ullū mātellū obiiciā.Lucil.āt mātella dicit:mappas mātella merūq;:q̄ græci μαντῆλα uocāt.¶Plena re.pocula:iterāt ſæpe offerūt.¶Pāchæis ignibus:ture arabicis odoribꝰ.¶Adoleſcūt aræ:ꝓ ĩcēduntur κατ᾽ εὐφημισμόν ponit:& adoleſcūt hic uĩ hēt frequētatiōis:& Pāchæis adoleſcūt.i.pāchæis odoribus ĩcendūtur aræ.¶Mæonii Bacchi:lydi uini.¶Carcheſia:āt poculorū ſūt genera.Cæterū nymphis libari pōtifices negāt:& ſane mox ita euidēter apparuit:cū ait:Ter liq/do ardētē pfudit nectare ueſtā.¶Oceano libemꝰ ait:q̄ſi nympha Oceāo ſacrificat.¶Oceanūq; patrē rerū:ꝙ ex eo oīa gignať:& originē ducūt ſecūdū Thaleta:ut ſupra dixiꝰ.¶Cētū q̄ ſiluas:aut ducētas nymphas aſſerit:aut finitꝰ ē nūerus ꝓ ĩfinito.¶Ter liqdo ardētē pfudit nactare ueſtā.i.ĩ ignē uinū puriſſimū fudit poſt qđ qa magis flāma cōualuit:bonū omē oſtēdit.

¶PRO. Taurino cornua uultu:Eridanus ſiue padus.Et iō Taurino uultu:ꝙ eiꝰ ſonꝰ:ut tauri mugitus:& ripæ flexuoſæ ſint ut cornu.¶Mæonium:Liberum patrem dicit: quia Lydia mæonia uocatur.

¶ANTO. Eridanus: padus nulli amniū claritate ĩferior a græcis dř.Eridanus:ut ſcribit Pli.lib.iii. & teſte Mela ab imis radicibꝰ Veſuli mōtis exortꝰ paruis ſe primū fontibꝰ colligit: mox ita augeť aliis amnibus:ut ſe ꝑ ſeptē oſtia effūdat:unū de iis magnū padū appellār:inde tā citus ꝓſilit:ut diſcuſſis fluctibus diu q̄lē emiſit undā agat:ſuūq; etiā in mari alueū ſeruet:donec cū ex aduerſo littore iſtriæ eodē ĩpetu proflués iſter amnis accipiat.¶Auratus cornua:gemĩas ripas ĩtelligit q̄ cū tortæ ſint fluuiorū cornua appellanť: auratus āt dicit poeta qm̄ ut Pli.refert Padꝰ amnis ē Italiæ ditiſſimꝰ:& cāpos hubertate fœcūdat:uel potiꝰ auratus ait:qm̄ ĩter ſidera relatꝰ ferť:hētq; ſtellas.xiii.ut ſcri.Iginus.¶Taurīo uultu:id ait:qm̄ Eridāi ſonus:ut tauri mugitus ſit:& ripæ flexuoſæ:ut cornua:Probꝰ.¶Purpureū.m.padus:ut Pli.ſcr.ĩ mař adraticū ĩfluit:ĩ qđ trigīta flumīa defert:purpureū āt cæruleū ĩtelligimus:unde paulo ſuperius poeta dixit:uiolæ ſublucet purpura nigræ:qđ ibi latius aptū ē.Ariſto.āt particula.xvi.ꝓblematū ſcri.ꝑflāte aqlōe mare ꝑſpectius atq; trāſlucidius fieri q̄ auſtro pticula uero.xvii.ſcri.auſtro ſpirāte cæruleū mař fieri:demū purpureꝰ color niger ē ruboř quodā admixto:De purpureis āt coloribꝰ quomō uarii ſūt ſecūdū ſolis tēperiē ĩ diuerſis locis uideto latiſſime Victruuiū in penultīo & ultīo ca.li.vii.¶Pumice:ſaxo undis coroſo.¶Pāchæis:ignibꝰ.i.tureis:tus.n.ĩ pāchaia naſcić. Vir.li.

Pāchias

ii.geor.Totaq; turiferis pāchaia pīguis arenis:& ſuperius eodē li.dixerat.Solis ē turea uirga ſabæis: ꝑ qđ ĩtelligiť pāchaiā ĩ ſabæa regiōe eē:Probꝰ uero pſidis regionē ſcri.eē ab rege Pācheo dictā.¶Adoleſcūt:augēť: honorāť:ĩtēdunť.¶Carcheſia:ē Charcheſiū poculū græcis tm̄ mō:notū ꝓcerū:& circa mediā partē cōpreſſū: anſatū mediocriter āſis a ſummo ad ĩfimū ptīgētibus: Macrobius li.v.¶Mœonii bacchi:uini lydii:De lydia āt dictū eſt paulo ſuperius.¶Oceanūq; patrē rerū:Diodorus li.i.ait:ꝙ hūiditatē oceanū priſci uocitarūt:& græcorū nōnulli oceanū generatorē deorū:& matrē Tethym:priꝰ ēt dixerāt:ꝙ ĩ hūidis caloř adhibito fit generatio.

Carcheſium

¶Nectare:optīo uino:de nectare uero latius ſuperius ē.¶Ardētē ueſtā:ignē ipſū unde ait Oui.li.v.faſtorū Nec tu aliud ueſtā quā uiuā ĩtellige flāmā.Cicero āt ĩ li.de natura deorū ſcri.ueſtæ nomē a græcis eē.Ea.n.q ab illis Heſtia dř:uis āt eius ad aras:& focos ptinet:itaq; ĩ ea dea ꝙ eſt rerū cuſtos intimarū oīs:& p̄catio:& ſacrificatio extrema ē.Dixerat āt paulo ſuperius ĩ oībus rebus uĩ habere maximā:prīa & extrema:& ꝙ pricipē ĩ ſacrificādo Ianum eē uoluerūt qđ ab eundo nomē eſt dictum:de Veſta ēt plura diximus ĩ fine libri primi Geogicorum.

¶CHRI. Oceanum pa.re.ſecūdū Thaletē mileſium qui aquā principiū rerū poſuit:hic fuit primus q apud græcos hæc inqreret Heſio.uero poeta terram: Anaximāder Thalis auditor:& anaximanes Anaximandri diſcipulus:aeris ſubſtantiam infinitam ponunt.Dioge.apolloniata infinitum aerem ponit: Anaxago.quatuor elementa confuſa qualitates:quam materiem primam appellat Archelaus huius diſcipulus duas ponit generationis cauſas:calidum quod agat & frigidum quod tanq̄ materia patiatur.Parmēides:Xenophāis:& Anaximādri diſcipulus:ac pythagoreorum ſtudioſus duo ponit elemēta: ignem ut artificem: & terram ut materiē Leucippus Democritus & Epicurus:materiā uolūt eſſe atomos infinitas q̄ ꝑ ĩfinitum uolitent.Empe. ꝓtagoræ auditor quatuor pōit elementa:ex qbus amicitia:& diſcordia mouente cōfici oīa & ĩ hæc reſoluta referri.Heracle.epheſius ignem eē uult cuius tū cōpreſſione tū eliquatiōe oīa cōſtēt: & fluminis iſtar cūcta diffluere:Trimegi.Pytha.Pla.& Ariſto.mūdi materiā ponūt:nō q̄tuor elemēta:ſed aliud ĩuiſibile & ſenſibile:ꝙ omnibus quæ uidētur ſubiectum ſit:& oīum formarū receptaculum ſui natura informet: ſed oēs ab alio recipies.

eius poculi descriptio apud Athen. lib. 11. p. 353. et vindex hoc Coel. Rhodigi. lib. 7. c. 14. p. 475.

¶SER. Eſt in carpathio Neptuni gurgite uates cæruleus Proteus: Carpathos inſula eſt contra ægyptũ: a q̃ uicinũ pelagus carpathium appellatum eſt. hic aliquando regnauit Proteus relicta Pallene ciuitate Theſſaliæ: ad quam tamen reuerſus eſt poſtea: quod oſtẽdit hoc loco dicens: Patriamq; reuiſit Pallenen: hoc adeo dicit: qa Proteus antequã in ægyptũ cõmigraret: Thraciæ fuit incola: ubi habuit uxorẽ: ex qua filios Thelegonũ & Polygonum: qui cum aduenas ſecum luctari adigerent: & excruciarent ad poſtremũ ab Hercula uicti & interempti patris animũ perculerunt: quapropter tedio præſentium rerum ſolum uertere coactus Aegyptum petiit.

Eſt in Carpathio Neptuni gurgite Vates
Cæruleus Proteus: magnum q piſcibus æquor
Et iuncto bipedum curru metitur equorum:
Hic nunc Emathiæ portus: patriamq; reuiſit
Pallenen: hũc & Nymphæ ueneramur: & ipſe
Grãdæuus Nereus: nouit nanq; omnia Vates
Quæ ſint: quæ fuerint: q̃ mos uẽtura trahant̃:
Quippe ita Neptũo uiſum ẽ: immania cuius
Armenta: & turpes paſcit ſub gurgite Phocas.
Hic tibi Nate prius uinclis capiẽdus: ut omnẽ
Expediat morbi cauſſam: euentuſq; ſecundet.
Nam ſine ui non ulla dabit præcepta: neq; illũ
Orando flectes: uim duram & uincula capto

¶ Cæruleus ꝓteus: marinũ. ¶ Magnum qui piſcibus æquor: & iuncto curru metitur. equi .n. marini prima parte equi ſunt: poſtrema reſoluuntur in piſces. ¶ Quæ ſint: q̃ fuerint: q̃ mox uentura trahantur: ut Home. ος ηδη τα τεοντα: τα τ᾽εσσομενα: προτεοντα. Ita Neptuno uiſum eſt: ubi deeſt ratio ſic loquit̃. nã ita & .iii. dixit: Sic uiſum ſuperis: quum præmiſiſſet immeritã. ¶ Turpes phocas: magnas: ut Cui turpe caput. phocæ autem ſunt marini boues. ¶ Expediat morbi cauſam euẽtuſq; ſecundet duo enim iſta requiruntur in oraculis: cauſa mali & remedium. ¶ Nam ſine ui nulla dabit præcepta: ne eum ſperaret poſſe precibus flecti.

¶PRO. Hinc nunc Emathiæ portus: patriamq; reuiſit Pallenen: Emathia dicit̃ macedonia ab Emathione fratre Memnonis: ubi ẽ urbs pallene: ſed Proteus in ægypto natus eſt. Et ꝓpter crudelitatem Buſyridis dr̃ Pallenen petiiſſe: & ita rediiſſe in ægyptũ.

¶ANTO. Carpathio gur.ẽ Carpathus inſula excelſa .cc. ſtadi. habens: fuitq; ordibus .iiii. pollens: & nomen celebre conſecuta eſt: a q̃ pelago quoq; nomen eſt inditum. Stra. ſcri. lib. xi. de ſporadibus: & Pli. lib. v. ca. xxxii. ſcri. unã eſſe de inſulis Rhodiorum idem Stra. lib. iii. ait: Carpathium mare eſſe uſq; ad rhodum Cretamq; ac Cyprum. ¶ Proteus: Diodo. lib. ii. ſic ait: defuncto rege poſt .v. genus: cũ Aegyptus rege careret ex dignioribus quidam in regem aſſumptus eſt: quem egyptii Cætea græci Proteum appellant: q iliaco tempore extitit. hunc artiũ peritum fuiſſe tradũt: & in uarias ſeſe formas uertere ſolitũ: ut nunc animal quandoq; arbor aut ignis: aut quid aliud uideretur: quæ eadẽ: & ſacerdotes de illo ſcribunt: harum rerũ cognitionem cõtinuo ex aſtrologorum: ac ſacerdotũ uſu rex eſt aſſecutus: cõſuetudo aũt regibus tradita græcis cauſam huiuſmodi tranſmutationis fingendi præbuit: Nam egyptiis mos erat regibus aut leonis: aut tauri: aut draconis priorem partem in capite ferre inſignia principatus: quandoq; uero arborem: aliquãdo ignẽ: quandoq; redolentia ſupra caput unguenta: hæc tum ad decorem ſpectabant atq; ornatũ: tum ſtuporem: ac ſuperſtitionem quandam aſpicientibus iniiciebant: hæc ille teſte uero Heſio. in Theogonia oceani: & tethyos filius fuit: fuitq; uates maximus: De quo quidem & Theocri. uti Proteus phocas etiam deus exiſtens pauit. ¶ Bipedum equorum: marini equi prima parte equorum effigiem habent poſtrema piſcium: q̃ figura etiam in antiquis marmoribus cernuntur ut aiũt: Bipedum autem ait: quoniam ut ſcribit Plini. Penne quæ pedum uice datæ ſunt piſcibus nullis ſupra quatuor quibuſdam ternæ: quibuſdam binæ aliquibus nulle & cætera. ¶ Emathiæ portus: de hac uideto in fine libro .i. Georgicorum. ¶ Pallenen: Pallene Arcadiæ oppidum: teſte Pli. hic uero intelligit Maro de pallene urbe Thraciæ quam habitauit: ut apud Lycophronem apparet Proteus anteq̃ in ægyptum tranſiret: Dicta autem eſt pallene a pallene filia Sythonis: ut apud Euſta. habetur. ¶ Nereus: oceani & Tethyos filius teſte Heſio. quem omnium antiquiſſimum dixit orpheus in argonautica neros autem aqua dicitur. ¶ Immania armenta: humoris cauſa: ut ſcribit Pli. libro nono ſunt in mari animalia maiora: etiam terreſtribus: plurima autem: & maxima in indico mari ex quibus Balenæ quaternum iugerum piſces ducenum cubitorum. ¶ Phocas: uitulos marinos intelligit qui in terra pariunt pecudum more nunquam geminis plures educant mammis fetum: ipſis in ſono mugitus: unde nomen uituli acceperunt: Nullum animal præmittur grauiore ſomno pennis quibus in mari utuntur humi quoq; uice pedum ſerpunt ueſtiuntur autem pilis uti priſtis: & balena.

Carpatus

Pallene

Nereus

Phocæ

¶CHRI. Carpathio: Carpathium mare a carpatho inſula hæc excelſa eſt: & circuitum .cc. ſtadiorum habet. Fuitq; urbibus quatuor pollens: & nomen celebre conſecuta eſt: a qua pelago nomen eſt inditũ: Diſtat ab Alexandria ſtadia mille. ¶ Proteus: deus marinus: Oceani & Thetidis filius fuit: & uates: qui ab Agamemnone ui coactus ſecundum Home. futura prædixit. Sunt qui dicant ex pallene fuiſſe: & apud ægyptios regnaſſe: & ad eum poſt excidium troianum tempeſtate compulſum deueniſſe agamemnona: ſed Herodo. ſcribit parim rapta Helena tempeſtate in ægyptum apud canopicum Nili oſtium delatũ: & ab Othone hoſtii cuſtode ad Proteum deductum eſſe: at proteus cognita rapina Helenam reſq; ſuas illam Menelao reſtituẽdam retinuit: ac triduo parim abire iuſſit Mene. deinde expugnata Troia: Helenaq; in ea urbe non inuenta in ægy. uenit: atq; illam a Prot. recepit. ¶ Turpes phocas: phocæ uituli marini dicuntur: ſpirant: ut balenæ: & delphini ac in terra dormiunt & profundum accipiunt ſomnum: præſertim cum multa eſca crapulentur: non ſquama: ſed corio bubulo teguntur: parit in littore: & lac præbet teſte Ariſtotele. Quapropter ambiguum hoc animal eſſe: ideſt aq̃ticum: & terreſtre: idem philoſophus aſſerit. ¶ Vinclis capiendus: nam ipſa ueritas inter tot ueriſimilia niſi ui ipſius ingenii colligatur: teneri non poteſt.

¶SER. Doli circum hæc demum frangentur inanes:circa uincula nouiſſime eius deſinent doli: ideſt formarum uarietates:cuius figmentũ phyſicã uolunt eẽ rationẽ:nãq; homo habet in ſe libidinẽ: ſtultitiam: ferocitatẽ:dolum:quæ dum inuicem in uno uigent:pars illa quæ uicina eſt diuinitati:ideſt prudentiæ nõ apparet: quæ tunc poteſt ſuas uires tenere.Cum fuerit illa religata.i.cũ qs caruerit omnibus uitiis.Vnde ſacerdotẽ hũc dicit tunc poſſe uaticinari:& ſuſcipere diuinitatem:cum religata in eo fuerit ignea cupiditas. Silueſtris aſperitas:lapſuſq; animi:aquarum mobilitati ſimilis medicos.¶ Cum ſol accenderit æſtus: fere enim numina tunc uident̃.Lucanus:Medio cũ Phœbus in axe ẽ: Aut cælum nox atra tenet:tunc ipſe ſacerdos Acceſſum:dominumq; timet deprendere luci.¶ In ſecreta ſenis ducã:fere omnes dii marini ſenes ſunt.albent enim erũ capita ſpumis aquarũ.¶ Atra tigris:ideſt ſæua.¶ Tãto nate magis:alii legunt Tantũ nate magis.¶ Liquidum ambroſiæ diffundit odorem:ideo unxit eum: quo poſſet uidendi numinis capax eſſe.¶ Habilis uigor:uegetabilis.¶ Specus ingens:in ſingulari numero hoc ſpecus:in plurali hi ſpecus dicimus.¶ Deprenſis:nautis:piclitãtibus:uerbũ nauticũ ẽ. Cũ tẽpeſtate occupantẽ:ſic alibi : Argolico ue mari deprehenſus. ¶ Tegit:teger̃ cõſueuit:Nã tũc illic nõ erat.¶ Obiice: obiectiõe:& meliꝰ hic obex q̃ hæc obex diciꝰ.¶ Auerſum lumine:paululũ obliquũ a lumine. Et ſciẽdum Proteũ tẽporalẽ ſuſcipere diuinitatẽ:alioqn potuit ẽt Ariſtæũ cognoſcere latitãtẽ.¶ Iã rapidus : hic diſtinguẽdũ ꝑꝑ duo epitheta.Sirius ãt ſtella ẽ ĩ ore canis: ꝑ quã nimios æſtus accipimus.¶ Sitiẽtes ĩdos:populos ſubſolanos.¶ Caua flumina: alta. Luc. Deferuere cauo tẽtoria fixa lemãno. ¶ Vix defeſſa ſenẽ paſſus cõpõere mẽbra:auiditatẽ exprimit tenere cupiẽtis. Vnde eũ cõtra matris ꝓceptũ cito in Proteũ ĩpetũ feciſſe dicit:ꝑ qđ incõtinẽtes hominũ animos docet poeta.

Ambroſia ¶ANTO. Ambroſiæ:ambroſia ſpecies ẽ arthemiſiæ ſimplici caule foliis minimis:flores copioſi erũpũt:quũ uua matureſcit odor̃ nõ ĩiucũdo.Pli.li.xxv. Ex hac ãt dii paſti ſũt crediti.Vñ ait Oui.li.i.de põto: Nectar & ãbroſiã latices epulaſq; deoꝝ Det mihi formoſa grata iuuẽta mãu:idẽ ãt ẽ ãbroſios q; diuinꝰ:& ĩmortalis.¶ Perduxit:punxit affecit.¶ Dulcis aura.i. uẽtꝰ ſic.n.Noniꝰ quoq; hũc locũ expõit.¶ Vigor:fortitudo:firmitas.¶ Deprẽſis: a tẽpeſtate oppſſis.¶ Olĩ: qñq;.¶ Obiice:oppoſitiõe:obiectiõe:obiices peſſuli ſeræ inqt Feſt.¶ Rapidus ſyrius:Cãis maior hẽt ĩ lingua ſtellã unã q̃ canis appellat̃:In capite ãt alterã quã iſis ſuo noĩe ſtatuiſſe exiſtimat̃:& Syriõ appellaſſe ꝓpter flamĩe cãdorẽ:q; eiuſmodi ſit:ut ꝑter cæteras lucer̃ uideat̃.Scri. ita Iginus: Siriao autẽ:& luceo: & ſicco ſignificat.Inde Syrius ſtella q̃ ãt de natura martis ẽ:hoĩes nimio ſolis ardore fatigat.Pli.ſcri.lib.xviii.ca. xlii. Auẽ parrã oriẽte Syrio ipſo die nõ appere: & donec occidat.¶ Rapidꝰ:ſuo.n.ardore cũcta rapiẽdo deſiccat:Hac ẽt rõne ſupius diximꝰ Rapidũ ſolẽ appellari:qđ hic locꝰ aptiſſime indicat ita eẽ.¶ Rorẽ marinũ.ſ.q amarꝰ ẽ.Pli.li.ix.ca.xlix.ſic ait.Libãotis locis putridis:& macris:ac roſidis ſerit̃ radicẽ hẽt holuſatri: nihil a ture differẽtẽ:Vſus eiꝰ poſt ãnũ ſtomaco ſaluberrimꝰ:qdã eã noĩe alio roſmarinũ appellãt:hæc ille.¶ Ipẽ ue.ordo ẽ:ipẽ cõſedit ſcopulo mediꝰ numeꝝ q̃ recẽſet: cætera ꝑ parẽtheſim claudant̃.¶ Olĩ:qñq;. ¶ Auditi:legit̃ & auditis.¶ Acuũt:iſtigãt.¶ Recenſet: retractat:recognoſcit.¶ Facultas: copia oportunitas.

Tende:doli demũ circũ hæc frangent̃ inanes.
Ipſa ego te medios cum Sol accenderit æſtus:
Cũ ſitiũt herbæ:& pecori iã gratior umbra ẽ:
In ſecreta ſenis ducam:quo feſſus ab undis
Se recipit:facile ut ſomno aggrediare iacentẽ.
Veꝝ:ubi correptũ mãibus uincliſq; tenebris:
Tum uariæ illudent ſpecies:atq; ora ferarum.
Fiet enim ſubito Sus horridus : atraq; Tigris:
Squãmoſuſq; Draco:& fulua ceruice Leæna:
Aut acrem flãmæ ſonitũ dabit:atq; ita uinclis
Excidet:aut in aquas tenuis dilapſus abibit.
Sed quãto ille magis formas ſe uertet ĩ omneis
Tanto Nate magis contende tenacia uincla:
Donec talis erit mutato corpore:qualem
Videris incepto tegeret cum lumina ſomno.
Hæc ait:& liquidũ Ambroſiæ diffũdit odorẽ:
Quo totum Nati corpus perduxit:at illi
Dulcis compoſitis ſpirauit crinibus aura.
Atq; habilis mẽbris uẽit uigor:Eſt ſpecꝰ ingẽs
Exeſi latere in montis:quo plurima uento
Cogitur:inq; ſinus ſcindit ſeſe unda reductos
Deprenſis olim ſtatio tutiſſima Nautis:
Intus ſe uaſti Proteus tegit obiice ſaxi.
Hic iuuenẽ ĩ latebris auerſũ a lumĩe Nympha
Collocat:ipſa procul nebulis obſcura receſſit.
Iam rapidus:torrens ſitienteis Seirius Indos
Ardebat Cælo:& medium Sol igneus orbem
Hauſerat:arebãt herbæ:& caua flumina ſiccis
Faucibus ad limum radii tepefacta coquebat:
Cum Proteus cõſueta petens e fluctibus antra
Ibat:eum uaſti circum gens humida Ponti
Exultans rorem late diſpergit amarum.
Sternunt ſe ſomno diuerſo in littore Phocæ.
Ipſe:uelut ſtabuli cuſtos in montibus olim
Veſper:ubi e paſtu uitulos ad tecta reducit:
Auditiq; Lupos acuunt balatibus Agni:
Conſedit ſcopulo medius:numerumq; recẽſet.
Cuius Ariſtæo quoniam eſt oblata facultas:

¶CHRI. Doli inanes.i.quos inaniter adhibebit:& reuera oĩs fraus:& deceptio res uana eſt:Nã omne qđ eſt: bonũ eſt:fraus autẽ nihil eſt:quod autẽ ſe illum in ſecreta ſenis perducturã eo tempore pollicetur:quo ſol meridiem facit non ab re:Nã ueꝝ in rebus niſi multa luce ſapientiæ: ac doctrinæ diſcerni nõ poteſt.¶ In ſe.ſe. Veritas enim a natura occultatur.¶ Senis:Nam nihil uetuſtius ueritate.Dicitur autem a matre:ideſt a ratione.

¶SER. Hominis ore:humana.ſ.uoce.¶ Nam Quis te iuuenũ cõfidẽtiſſime.i.qſnã hodie enim nã particula poſtponit̃: antea ꝑponebat̃. Terẽtius ĩ phormiõe:Nã q̃ é anus a fratre egreſſa meo?¶ Scis ꝓteu: uocatiuus græcus:ut Orpheu.¶ Neq; ẽ te fallere cuiq̃: Alii quicq̃ legũt:hoc ãt dicit quũ oĩa noueris:deſine aduẽtus mei cauſã uelle cognoſcere.¶ Deũ ꝑcepta ſecuti:pp matrẽ.¶ Grauiter frẽdẽs:cũ ĩgẽti tumultu.¶ Nõ te nullius.i.nõ humilis:ſed magni.¶ Magna lues cõmiſſa tibi.i.magnoꝝ ſcelerũ ẽ iſta ꝑſolutio:& alii ita diſtingũt:ut ſit a te cõmiſſa alii.¶ Tibi has miſerabilis Orpheus:nõ humile ãt numẽ dicit Tiſiphonẽ.i.mortis ultricẽ:nã ideo Tiſiphone dicta eſt:q̃ſi cui cura ſit τισισφονου:ideſt mortis ultio.¶ Haudquaq̃ ob meritũ.i.nõ tales q̃les mereris: nã eius uxoris cauſa mortis fuiſti. Inferret aũt digna ſupplicia:niſi fata ꝓhiberent:qbus fauẽtibus ira numinũ minora ĩfert:licet maiora nõ poſſit. ¶ Moritura puella:merito nõ uidit quippe moritura.¶ Seruãtẽ ripas:tenentem:ut Tantas ſeruabat filia ſedes.¶ At chorus æqualis dryadũ: & Eurydice ergo dryas: & bono cõpẽdio ei⁹ ꝑtermiſit ĩteritũ. ¶ Supremos mõtes : ſũmos:ut Pro ſupreme Iuppiter.¶ Flerũt rhodopeiæ arces : Rhodope mons ẽ thraciæ ſicut pangæa. ¶ Rheſi mauortia tellus: quã poſtea Rheſus tenuit: & ẽ ꝓlepſis ex pſona poetæ. Quo enim tempore Orpheus fuit:Rheſus necdum regnabat in thracia.

Vix defeſſa ſenẽ paſſus componere membra:
Cum clamore ruit magno:maniciſq; iacentem
Occupat:ille ſuæ contra non immemor artis
Omnia transformat ſe ſe in miracula rerum
Ignemq;:horribileq; ferã: fluuiumq; liquẽtẽ:
Verũ ubi nulla fugam reperit pellacia:uictus
In ſe ſe redit:atq; hominis tandẽ ore locutus.
Nam quis te iuuenum:confidentiſſime nr̃as
Iuſſit adire domos?quid ue hic petis iq̃t:at ille
Scis Proteu:ſcis ipſe:neq; eſt te fallere cuiq̃.
Sed tu deſine uelle:Deum præcepta ſecuti
Venimus huc lapſis quæſitum oracula rebus.
Tãtum effatus:ad hæc Vates ui deniq; multa
Ardenteis oculos intorſit lumine glauco:
Et grauiter frendens:ſic fatis ora reſoluit.
Non te nullius exercent numinis iræ:
Magna lues commiſſa: tibi has miſerabilis orpheus
Haudquaq̃ ob meritũ pœnas(ni fata rĩſiſtãt:)
Suſcitat:& rapta grauiter pro coniuge ſæuit.
Illa quidem dum te fugeret ꝑ flumia preceps:
Immanẽ ante pedes Hydrum moritura puella
Seruantem ripas alta non uidit in herba.
At chorus æqualis Dryadũ clamore ſupmos
Implerunt montes:flerũt Rhodopeiæ arces:
Altaq; Pangæa:& Rheſi mauortia tellus:

¶PRO. Quũ Proteus cõſueta petẽs e fluctibus antra Ibat. Proteus deus maris ſolitus ſe ĩ oĩs figuras cõuertere.¶ Altaq; pangæa & rheſi mauortia tellus Pãgæus mõs ẽ & rhodope thraciæ.¶ Rheſi:tellus thracia:q̃ prius dicta ẽ Aria ab areo rege patre. Thracis & Edoniæ:a quo thracia dicta eſt:& q̃dam gens eſt edime:Latine autẽ interpretat̃ anſa:martia ſiue mauortia. Mauors autem dicitur magna uèrtens deus.

¶ANTO Manicis:uĩculis : Nã qſq̃ ꝓquiſnã.¶ Eſt cuiquã: ꝓ dat̃ cuiq̃.¶ Velle.ſ.falleri.¶ Glauco cæruleo uiridi:ut latius li.iii. Ge.ꝓbauĩus.¶ Frẽdẽs:dẽtibus ĩſonãs.¶ Fatis:oraculis:ſũt enĩ fata q̃ dii fant̃ :de qbus latius ſupra Luis ꝑ i nõ ꝑ e ĩ antiqs legit̃. Luis ergo .i. purgas:ut ibi poſt mihi nõ ſimili pena cõmiſſa luetis. Luo enim a lue dicit̃:ut ſcri. Varro.¶ Haudquaq̃: ob meritũ:nõ ſecũdũ meritũ maiores enim meritus eſſes.¶ Sæuit:ordo eſt:& ꝓ rapta cõiuge ſæuit grauiter ꝓ ſeuiret ni fata reſiſtãt.¶ Pãgæa:pãgæus thraciæ mõs ẽ:teſte Pli.li.iiii.cõponit̃ ãt a pã qđ ẽ totũ: & gæa terra.¶ Rheſi tellus : Traciæ partẽ poſſedit Rheſus: ubi Mars omnium deus:ut Mela ſcribit. Pãgæus

¶CHRI. Hominis.n.ueꝝ inq̃rẽtis mr̃ rõ ẽ. Rõ.n.& nõ appetitus optĩa dux ẽ ad ueri inqſitionẽ. Dormit ãt ſenes ĩ antrũ:qa ipſa ueritas ĩ obſcuro latet. Sed cũ ĩgeniũ nr̃m ad ĩq̃rendũ illud accedit:tũc cõcutit̃ oĩs res :& ex ipſa ĩqſitiõe uariæ formæ ĩſurgũt aĩo nr̃o:q̃ ſpeciẽ ueritatis ꝑſe ferãt:ut multa putem⁹ uera eẽ ac bõa:Nã oẽ uerbũ bonũ:q̃ falſa mala ſũt:& tũc cõuertit̃ ĩ feras ꝓtheus qa deludit̃ ĩgeniũ nr̃m falſis imaginib⁹: putam⁹.n.uerã eẽ uoluptatẽ corporeã q̃ ĩ ſe fingit eẽ ſũmũ bonũ:aut ſaturar̃ irã unde naſcit̃ crudelitas q̃ exprimit ĩ tygride. Aut fallimur pulchritudĩe rerũ terrenaꝝ:& credim⁹ illas eẽ ſũmũ bonũ:q̃s ꝑ draconẽ terreſtre aĩal ĩtelligit : nõnũq̃ reponimus fœlicitatẽ ĩ ambitiõe ac ſupbia qđ exprimit leo:nã flãma ira ẽ. Veꝝ quãto magis ille mutabit̃ ĩ uarias formas.i.quãto plures falſæ opiniões ſeſe offerent̃:tãto acrius urget ut uerũ deprendat.¶ Nulla.ſ.r.ſ.poſtq̃ ita reptũ ẽ ueꝝ:ut nulla fallacia occultari q̃at:ꝓteus redit ĩ formã humanã ĩ q̃ ſola ĩeſt rõ: q̃ ueꝝ diſcernit̃:& dimittit formas ferinas:ĩ qbus ſol⁹ ſẽſus ẽ:ĩ quo nõ ẽ cognitio ueri.¶ Nã qs.i.qſnã: & ẽ anaſtrophe ĩ q̃ ꝑpoſitio poſtponit̃:ut Trãſtra ꝑ & remos.¶ Cõfidẽtiſſime:magna.n.eſt cõfidẽtia audere accedere ad ꝓteũ.i.ad difficultãtẽ ueri ĩuẽiẽdi.¶ Scis ꝓteus:ſola.n.ueritas ſeipſã nouit:nec a quocũq; decipit̃.¶ Ardentes.o.l.g.ardẽtes:ſplẽdẽtes ĩgenii .n.acumẽ ĩdicat ſplẽdor ĩ oculis:idẽ notat color glaucus ĩ pupillis:hĩc ẽ q; pallas q̃ dea ſabĩe habet̃ γλαυκωπις cognominet̃:eſt ãt glaucus color quẽ latini ueteres ceſiũ dixerũt:unde ceſiã glaucopiã appellarũt:dicit̃ aũt ceſia teſte Nigi.de color̃ cæli q̃ſi cælia.¶ Orpheus:fabula nota ẽ Orphe.uxorẽ habuiſſe Euri.q̃ dũ Ari.fugeret ꝑ loca herbis floribuſq; ornata:latẽtẽ ſerpẽtẽ calcauit:cui⁹ uenenato morſu extĩcta ad ĩferos deſcẽdit:ẽ ãt Eurydice humana aĩa q̃ dicit̃ Eury.i.altũ iudiciũ habẽs ꝑpea qđ rõnalis ẽ hæc nubit Orpheo cũ corpori cõiũgit̃ & amatur ab Ariſteo.i.ab optĩo:illa ãt corporeis uoluptatib⁹ irretit.id.n.ſt̃ flores atq; herbæ q̃ terræ ſũt pulchritudo optimũ qđ ẽ ꝑ illa fugit atq; a ſerpẽte.i.a peccato qđ inter illas uoluptates latet ĩterimit̃:& ad ĩferos demergit̃: ſed cõcedit̃ orpheo ut illã ſono cytharæ.i.actionũ optima cõpoſitiõe q̃ maxima harmonia eſt unde uirtus exoritur ab inferis reuocet.i. a uitiis liberet:ſed ea lege ne reſpiciat.i.ne in uitia relabatur:nã relapſa habitũ facit.

¶SER. Hebrus:fluuius thraciæ gelidiſſimus.¶ Actias orithyia:athenięſis nympha: quam Boreas in ſuum matrimonium rapuit.¶ Ipſe:Orpheus.¶ Caua teſtudine:periphraſis citharæ.cuius uſus repertus ē hoc modo Quũ regrediens Nilus in ſuos meatus uaria in terris reliquiſſet animalia:relicta etiam teſtudo eſt quæ quum: putrefacta eſſet:& nerui eius remanſiſſent extenti intra corium: percuſſa a Mercurio ſonitum dedit: ex cuius imitatione cithara eſt compoſita.¶ Aegrum amorem:mœſtum:deceptum.¶ Solo in littore:deſerto:in quo ſi/ne uxore morabatur.¶ Tænarias etiam fauces:Tænarus laconiæ promontoriũ eſt:circa finem maleæ: ubi īfe/rorꝫ dicitur eſſe deſcenſus.¶ Maneſq; adiit:regẽq; tremendum:hæc omnia ad laudem pertinent citharæ: q̃ fretus iſta ſuperauit.¶ Neſciaq; humanis præcibus manſueſcere corda:ad exitum futuræ rei reſpexit nõ ad principium:nam primo meruit Eurydicẽ.¶ Erebi de ſedibus imis:de interioribus tenebris inferorũ.¶ Amplexe: inuolutæ: implicitæ: ἐνπεπλεγμεναι.¶ Ixionei uento rota:deeſt cum:& dicit cum uento ſuo rota conſtitit:ideſt cum cauſa uolubilitatis quie uit.¶ Incautũ amantẽ:epitheton amantis eſt.¶ Ignoſcenda quidem ſcirent ſi ignoſcere manes:participiũ ſine uerbi origine:non enim facit ignoſcor:ſicut nec triumphor:regnor.

Atq; Getæ:atq; Hebrus:aq; actías Orithyia.
Ipſe caua ſolans ægrum teſtudine amorem:
Te dulcis coniux:te ſolo in littore ſecum
Te ueniente die:te decedente canebat.
Tenarias etiam fauces alta hoſtia Ditis:
Et caligantem nigra formidine lucum
Ingreſſus:maneſq; adiit regemq; tremendum:
Neſciaq; humanis p̃cibus mãſueſcere corda.
At cantu commotæ Erebi de ſedibus imis:
Vmbræ ibãt tenues:ſimulacraq; luce carentũ:
Quam multa in ſiluis auiũ ſe milia condunt:
Veſper ubi:aut hibernus agit de mõtib9 iber:
Matres atq; uiri:defunctaq; corpora uita
Magnanimum Heroũ:pueri:inuptæq; puellæ
Impoſitiq; rogis iuuenes ante ora parentum.
Quos circũ limus niger:& deformis arũdo
Cocyti:tardaq; Palus inamabilis unda
Alligat:& nouies Styx interfuſa coercet.
Quin ipſæ ſtupuere domus:atq; intima leti
Tartara:ceruleoſq; amplexe crinibus angues
Eumenides:tenuitq; ĩhians tria Cerberus ora:
Atq; Ixionei uento rota conſtitit orbis.
Iamq; pedem referens caſus euaſerat omneis.
Redditaq; Eurydice ſupas ueniebat ad auras:
Põe ſequẽs(nãq; hãc dederat Proſerpía legẽ)
Cum ſubita incautum dementia cepit amantẽ
Ignoſcenda quidem:ſcirẽt ſi ignoſcere Manes.

¶PRO. Tænarias etiã fauces:Tænaros ẽ laconiæ littus:in quo ſpecus eſt:per quem Hercules exſtima/tur deſcendiſſe ad inferos & Orpheus.

¶ANTO. Getæ:de his ſuperius.¶ Hebrus: uide/to ecloga.x.¶ Actias orithyia.i.athenięſis: nã ut Eu/ſebius ſcri.Erichthõii Vulcãi filii: filiã Orithyiã Bo/reas Arictei filius Thrax rapuit: quem fabula uentũ fingit latius etiam Oui.li.vi.met.ſcribit in fine.ſ.He/brus & us atq; & breues ꝑ longis more ſuo:per Dia ſtolen.¶ Attias:attis regio in qua erant athene: ſecũ dum t:habet aſpiratum:inde attias p̃ronymicum.i. Athenienſis.¶ Teſtudine:ideſt cheli.Te dulcis con/iux:Epanalepſis eſt: ideſt replicatio: ſeu anaphora: ideſt relatio uel repetitio.¶ Tænarias: etiam fauces. Tænarus in laconica promontoriũ aduerſum aphri cæ: ripa erecta eſt: ſacram Neptuni ædem conſtru/ctam continens in luco:propinquaq; ſpelunca eſt:per q̃ cerberum ab inferis ſuperius reductum ab Herc. fabulæ canunt.Soli.ſcri.& Stra.li.viii.¶ Fauces: angu

Erebus

ſtos aditus.¶ Erebi: dicunt erebum eſſe terræ pro/fundiſſimũ & abſconditũ locũ.ſeu inferorꝫ profun/ditatẽ atq; receſſum:erebenos aũt græce: latinæ ob/ſcurũ ſignificat.¶ Cocyti: uideto li.iii.Geo.¶ Styx: la tius ſupra.¶ Tartara:iam diximus Eumenides de iis

Cerbe/rus

libro.i.Geor.Cerberus:is dicitur quaſi Creoboros.i. carmen edens:nam Creas caro eſt.Boros edens:de hoc Seneca in Hercule furente ait:poſt hæc auari ditĩs appa ret domus:hic ſæuus umbras territat ſtygius canis:qui terna uaſto capita concutiens ſono regnum tuetur ſor didum tabo caput lambunt colubræ:uiperis horrent iubæ Longiuſq; torta ſibilat cauda draco par ira formæ & cætera.¶ Inhians:intentus:concupiſcens.¶ Tenuit:clauſi:ut illud: intẽtiq; ore tenebant:pro claudebant:nec eſt aliter exponendum:quod & hic locus indicat.¶ Ixionei orbis:uideto libro tertio Georgicorum.¶ Vento: quo quidem moueri ſolebat:cum uento:ergo reſiſtit pone poſt.

¶CHRI. Actias or.orithyia erichthonii athenienſium regis filia a Borea rapta eſt:& in thraciam tranſlata: ex qua zetum & calaim alatos iuuenes ſuſtulit.¶ Te dulcis coniux:Repetitio eſt color rhetoricus qui multum ualet ad commiſerationem captandam:unde ipſe in æneí.Tenemus angitiæ uitrea te fuſcinus unda Te liqui/di fluere lacus.¶ Tænarias:in laconica regione promontorium eſt circa finem malei mõtis: in quo quia hiatus eſt:& ex eo agente ſpiritu murmura audiuntur inferorum dixere fauces.¶ Conſtitit: reſiſtit: non mota eſt: iamq; pedem:maxima commiſeratio ꝙ ueluti nauis quæ multas euaſerit tempeſtates in portu perierit: & eſt pathos ab eo quod eſt præter ſpem.¶ Reddita:quaſi reddita.¶ Dementia:nam uis amoris dementia eſt.¶ In/cautum:nihil tam proprium amanti:unde pueris equiparanť:& propterea.Propter.Quicunq; ille fuit puerũ qui pinxit amorem.Nonne putas miras hunc habuiſſe manus?is primum uidit ſine ſenſu uiuere amantes.Et leuibus curis magna perire bona.¶ Ignoſcenda:nam ſi cognoſceremus quam miſeræ cupiant amantes uiſere rem amatam:& q̃ uehemens ſit hæc perturbatio in hac re iudicaremus illis huiuſcemodi erratum condonan/dum.Sed manes propter illorum crudelitatem nullam nouerunt humanitatem.

Reſtitit: Eurydicenq; ſuã iam luce ſub ipſa
Immemor heu: uictuſq; animi reſpexit: ibi oĩs
Effuſſus labor: atq; immitis rupta tyranni
Fœdera: terq; fragor ſtagnis auditus auernis:
Illa q̃s & me inq̃t miſerã & te ꝑdidit Orpheu?
Quis tantus furor? en iterum crudelia retro
Fata uocãt: cõditq; natantia lumina Somnus.
Iamq; uale: feror ingenti circundata nocte:
Inualidaſq; tibi tendens heu: non tua palmas.
Dixit: & ex oculis ſubito ceu fumus in auras
Cõmixtus tenueis fugit diuerſa: neq; illum
Prenſantẽ nequiq̃ umbras: & multa uolentem
Dicere præterea uidit. nec portitor Orci
Amplius obiectam paſſus tranſire Paludem.
Quid faceret? quo ſe rapta bis cõiuge ferret?
Quo fletu mães? qua numina uoce moueret?
Illa quidem ſtygia nabat iam frigida Cymba.
Septem illum totos perhibẽt ex ordinẽ mẽſes
Rupe ſub aeria deſerti ad Strymonis undam
Fleuiſſe: & gelidis hæc euoluiſſe ſub antris
Mulcẽtẽ Tigres: & agentẽ carmine Quercus.
Qualis populea mœrẽs Philomela ſub um/(bra
Amiſſos q̃ritur fœtus: quos durus arator

¶SER. Eurydicenq; ſuam iã: alii legunt: Iã luce ſub ipſa. ¶ Victuſq; animi: ſic hoc loco dixit: ut O præſtans animi iuuenis. ¶ Reſpexit: ideſt commiſit in legem ſibi datam. ¶ Terq; fragor auditus auerni: quaſi exultarent umbræ reditu Eurydicis. Lucanus dicit in Orpheo ſtrepitum factum redeũte Eurydice ob hoc: quia Gaudent a luce relictam Eurydicen: iterum ſperantes orphea manes. ¶ Iterum crudelia retro Fata uocant. Ouidius: Bis rapitur: uixitq; ſemel. ¶ Natantia lumina: in mortem reducta. ¶ Inualidas palmas: in umbræ tenuitatem reda/ctas. ¶ Heu non tua: quia ſupradixit: Eurycenque ſuam. ¶ Iam fugit diuerſa: per diuerſa. ¶ Præterea: poſtea ut Quiſq̃ numẽ Iunonis adorat Præterea? ¶ Nec por/titor orci Amplius: muſticũ eſt. Dicitur enim bis eandem umbram euocari non licere. ¶ Ex ordine: ſine intermiſſione. ¶ Deſerti ſtrymõis: aſperi inculti. Strymon autem fluuius ẽ Thraciæ: circa quem ad extinguendũ amoris morbatur calorẽ. ¶ Hæc euoluiſſe: talia qualia ipẽ cõmemorat. ¶ Philomela: ꝓ quauis aue. Nam ſpeciem pro genere poſuit.

¶ANTO. Sub ipſa luce: ꝓpe ſuperas auras. ¶ Proſerpina: hanc Plutoni tribuerunt: quoniam terrena uis omnis atq; natura. Diti patri: dedicata eſt: qui di/ctus eſt apud græcos Pluton: quia & recidant oĩa in terras: & orianť e terris: Proſerpina autem ea eſt: græce perſephone nominatur: quam frugum ſemen eſſe uolunt: abſcõditamque quæri a matre fingunt: ut ait Cicero in li. de. n. de. Varro tamen inquit: ꝙ Epichar/mus Ennii lunã ꝓſerpinam quoq; appellat: ꝙ ſolet eſſe ſub terris: nam hæc ut ſerpens modo ĩ dextram: modo in ſiniſtram partem late mouetur: Serpere uero & proſerpere idẽ dicebant: de hac etiam plura li. i. Geor. ¶ Auernis: ſtagnis: in auerno maiores noſtri Homerica defunctorum uaticinia fuiſſe fabulis edi/dere: hanc enim locorum partẽ Plutoni dicatam opinabantur: placatiſq; prius per ſacrificia diis manibus illuc intrabãt: aderant enim qui talibus exponendis ductores eſſent locorum fructus percipientes. Fons uero ibi fluuialibus ſcatẽs aquis excurrit in mare ab eius uſu abſtinebãt omnes ſtygias opinãtes eẽ aquas eo in loco conſtructum erat oraculũ ex aquarumq; feruore uicinarum phlegethõtem eſſe coniecturam factitabant: & ex acheruſia: hæc & plura Strabo lib. v. uideto ẽt latius li. iii. Geo. ¶ Præterea: poſtea. ¶ Portitor orci. i. charon: Vir. lib. vi. æne. portitor has hor/rendus aq̃s: & flumina ſeruat terribili ſquallore Charon &c. poſtea inquit: ipſe ratem cõto ſubigitueliſq; mini/ſtrat: & ferruginea ſubuectat corpora cymba. ¶ Orci: uideto li. i. Georgicorum. ¶ Strymonis: li. i. Geo. diximus. ¶ Mulcentem ti. per id ſua eloquentia feros homines & rapaces reuocaſſe in mãſuetudinem & humanitatem orphea intelligimus. ¶ Et agẽ. c. q̃rcus: per id obſtinatæ opinionis homines intelligimus: qui niſi per eloquen/tiæ uires queunt a ſua pertinacia remoueri. ¶ Philomela: luſciola hoc loco: alibi hirũdo ut latius ſupra oſtendi/mus. Philon autẽ amans dicitur: Mela uero mala: poma ſeu oues. ¶ Miſerabile carmen integrat: Pli. li. x. ſcribit: ꝙ luſciniis diebus ac noctibus continuis. xv. garrulus ſine intermiſſu cantus: denſante ſe frondium germine: in qua una aue perfecta miſicæ ſciẽtia modulatus editur ſonus: & nunc continuo ſpũ trahitur in lõgũ: nunc uariatur in flexo nũc diſtinguiť cõcluſo: copulatur in torto: ꝓmittitur: reuocať. Plura tamẽ ibidẽ leges mirãda qdẽ.

Proſer/pina

Philo/mela

¶CHRI. Immitis: unde nulla eſſet cõmiſeratio ſperanda. ¶ Illa quis & me inquit mi. & te ꝑoratio uehemẽter pathetica. Nam & ſuum uehementer exprimit dolorem. Demonſtrat. n. eo deueniſſe amantes: ut culpa il/lius qui nihil minus q̃ hoc uoluiſſet infœliciſſimo ac æterno diſſiduo ſeparentur. ¶ Heu non tua: quaſi dicat: quod utrunq; miſerrimum accidit. ¶ Quid faceret: dubitatio eſt quam græci aporeſim dicunt quæ uehementer mouet cum dolentis uel iraſcẽtis ſic dubitare: ſic Dido: en quid agã rurſus ne procos oblita priores? ¶ Septẽ illũ. A tempore ẽt uæhementer citatur pathos ſic de Palinuro. Tris notus hibernas immenſa per æquora no/ctes Vexit me uiolentus aqua uix lumine q̃rto Aſpexi italiam: & Achimenides: Tertia iã lunæ ſe cornua lumi/ne complent. Et ſeptima poſt troiæ excidium iam uertitur æſtas. Augetur autem hic locus ꝙ dixit totos: ideſt integros: & ex ordine. i. ſine ĩterruptiõe potuiſſet res geri: uerbi gratia ab idibus Martiis ad nonas Auguſti ut eſſent ſex menſes: ſed nõ integri ĩminuto Martio & Augu. & potuiſſent poni menſes intermedii ſine mœrore: unde illa ægritudo habuiſſet aliquid ĩteruallum & pauſam q̃ facilius ferri poſſet. ¶ Qualis. p. m. p. ſ. u. parabola eſt: unde ſæpiſſime mouetur pathos: aut ĩ miſericordia eſt: aut indignatione: ĩ miſericordia ut hic. Item q̃lis cõmotis excita ſacris thyras & q̃lẽ uirgineo demeſſum pollice florẽ: ĩ ĩdignatiõe ut illud: ac ueluti plẽo lupus ĩ. o. Cũ fremit ad caulas. Et q̃lis mugitus fugit cũ ſau. arã taurus. ¶ Durus: ĩexorabilis: & q mĩ no affectu nõ moueť.

Obſeruans nido implumes detraxit:at illa
Flet noctem:ramoq; ſedens miſerabile carmen
Integrat:& mœſtis late loca queſtibus implet.
Nulla Venus:nulliq; aīum flexere Hymenæi.
Solus hyperporeas glacies:Tanaimq; niualem
Aruaq; Riphæis nunq̃ uiduata pruinis
Luſtrabat:raptam Eurydicen:atq; irrita Ditis
Dona q̃rens:ſpretæ Ciconũ quo munere m̃res
Inter ſacra deum:nocturniq; Orgia Bacchi
Diſcerptum latos iuuenem ſparſere ꝑ agros.
Tũ quoq; marmorea caput a ceruice reuulſũ
Gurgite cũ medio portans Oeagrius Hebrus
Volueret.Eurydicen uox ipſa & frigida lingua
Ah miſeram Eurydicen aīa fugiente uocabat:
Eurydicen toto referebant flumine Ripæ.
Hæc Proteus:& ſe iactu dedit æquor in altum.
Quaq; dedit ſpumātē undā ſub uertice torſit.
At non Cyrene(nanq; ultro affata timentem)
Nate licet triſteis animo deponere curas.
Hæc oīs morbi cauſa:hic miſerabile Nymphæ
Cum quibus illa choros lucis agitabat in altis
Exitium miſere apibus:tu munera ſupplex.
Tende petẽs pacẽ:& faciles uenerare Napæas.
Nanq; dabunt ueniam uotis:iraſq; remittent.
Sed modus orandi quis ſit prius ordine dicam.
Quattuor eximios præſtāti corpore Tauros:
Qui tibi nũc uiridis depaſcũt ſumma Lycæi:
Delige:& intacta totidem ceruice iuuencas.

¶SER. Flet noctẽ:iugi nocte continuo fletu.¶ Tanaimq; niualem:fluuium ſcythiæ.¶ Nunq̃ uiduata pruinis:ſemper niuibus plẽa.¶ Spretæ ciconũ quo munere m̃res: nuptiali ſcilicet.Cicones autẽ ſunt Thraces mulieres:quæ ab Orpheo ſpretæ diſcerpſere eum per liberi ſacra ſimulata.¶ Marmorea caput a ceruice reuulſum: ideſt pulchra.Conſtat enim caput orphei in hebrũ proiectum:& id fluctus in leſbũ inſulam detuliſſe.¶ Hebrus autem fluuius in Thracia eſt:qui ex fontibus rhodopæ montis prolabitur dictus ab Hebro Boreæ fratre: quẽ œagrium ab Oeagro patre dicũt. Sane alludit ad id quod dicit Ouidius:q͂a cum caput eius delatũ ad ripas ſerpẽs mordere uoluiſſet:eſt conuerſus in lapidẽ.¶ Oeagrius hebrus:Oeagrius fluuius eſt pater Orphei:de quo Hebrus naſcitur:unde eum appellauit Oeagriũ.¶ Hæc proteus:ſubaudi dixit.¶ At non cyrene:deeſt territa eſt:quod ex ſequentibus datur intelligi.¶ Pacem petens:pacem:beneficium:beniuolentiam.¶ Faciles napæas exorabiles nymphas:& ad ignoſcẽdum paratas.Sane ſciendum eaſdem eſſe napæas: quæ & Dryades ſunt.Nã ſupra ait:at chorus æq̄lis Dryadũ.¶ Intacta ceruice:ĩdomitã.& dicit ita aīaliũ ſacrificiũ eẽ faciendũ:ut nõ tantũ occidãtur hoſtiæ:ſed cædãt̃.

¶PRO. Spretæ ciconũ quo munere m̃res: Cicones natio Thracũ:qua oppidũ ẽ Iſmaros.¶ Et faciles uenerare napæas:Napææ ſunt nymphæ.

¶ANTO. Hymenæi:nulla cõiugia uide li.iii.Ge.
Tanais ¶ Hypboreas:li.iii.ge.latiꝰ uideas.¶ Tanaĩ:tanais fluuius europã ab aſia diſterminãs iũgit:atq; amboꝝ fines utriq; plabẽs: ĩ Boreã uer per Sauromatas in ſcithiã uſq; atq; ĩ meotidis.paludẽ ꝓtendit̃:orit̃ ãt ex ĩdiæ mõtibus.Dionyſius ſcribit:& Stra.li.vii. & li.xi.¶ Riphæis:uide li.i.Geo.¶ Ciconũ matres:Circa hebrũ thraciæ fluuiũ Cicones habitãt:teſte Mela horũ mulieres:teſte quoq; Oui.li.xi.met.Orpheũ eo ꝙ fœmieũ amorẽ ĩ pueroꝝ uenerẽ trãſtuliſſet: & ꝓpterea eas ſperneret furialiter laniarũ:poſt uero lyrã & caput eius ĩ hebrũ iecerũt.¶ Orgia bacchi:in Rhodope thraciæ mõte orpheus ſonare cantareq; ſolitus erat: & ibi ſacra liberi patris Orpheo primũ initiante cele
Orgia brabãtur:ut ſcribit Mela.¶ Orgia bacchi: Strabo li.x.ſic ait:plurimi igit̃ græcorũ totũ cerimõiale negociũ qđ orgia uocãt bacchanaleq; & cottytiũ & ſacrorũ myſteria libero patri attribuerunt:& Apollini:& Hecate:& muſis:& Cereri ꝓpter hæc Strabonis uerba optime Ser.dixiſſe:uidet̃ li.iiii.æne.ubi ait: orgia apud græcos ſacra omina dicũtur:ſicut apud latinos Cerimoniæ.Sed iã abuſiue ſacra liberi patris orgia uocant̃.ꝓterea orge ita dicit̃.Orgao:cõcito:cõcupio.Orgiazo orgia celebro orgizõe iraſcor:oeagrius hebrus œagros uir ſiue fluuius orphei pater:ut ipſe in argo nautica ait:Dio.itẽ li.v.aſſerit orpheum Oeagri filiũ & doctrina & melodia ac poeſi exceſſiſſe omnes:quorum exter memoria:de hebro ſupius patuit.Ser.autẽ ait:ex Oeagro fluuio natũ hebrum.¶ Sub uer.ẽ uertex cõtorta in ſe aq̃:uel q̄cquid aliud ſimiliter uertitur:inde ꝑ flexũ capilloꝝ ꝑs ſũma capitis ex hoc inq̃ in mõtibus eminẽtiſſimũ:recte dixeris hæc oĩa uertices ꝓprie tamẽ unde initiũ & Fab.li.viii.q ẽt li.i.ſcri.uorſus & uortices dixerũt antiq:q̃ prĩo Scipio aphricãus in e lrãm ſecũdã uertiſſe dr̃:& cap inq̃t:uertex capitis eſt uortex fluminis.
Napææ ¶ At non cyrene:ſupple timuit:refertur enim ad illud.Nãq; ultro affata timen.¶ Faciles:mites placabiles.¶ Napæas:nymphæ ſunt propriæ quæ uirgultis & floribus delectãtur:ut Oreades quæ mõtibus.Lactan.lib.th.iiii.

¶CHRI. Implumes:commiſeratio ab ætate & ab imbecillitate.¶ Oeagrius:refert Dio.ſicu.bacchum ĩſidias lycurgi thracẽſium regis admonitu theropis uiri tracis uitaſſe:ac paulo poſt uictor lycurgum regno ſpoliaſſe illudq; beneficii memor theropi tradidiſſe:q moriens oeagrũ filium a quo & fluui. denoĩatus eſt heredẽ reliq̃t.Ex oeagro ãt natus ẽ Orpheus:dicit̃ Oeagrum fuiſſe ꝓnepotẽ atlãtis ex alcyone una ex filiabus atlãtis:de Orpheo plura alio loco diximus:addã hic fuiſſe & eiuſdẽ noĩs poeta in arcadia:& alius crotonias qui cum Pyſiſtrato athenienſium tyrãno uixit.ſũt q etiã ſex Orpheos noĩent:hũc ãt quẽ ꝑcio habemus ſcribũt Lybiã & ægyptũ peragraſſe & Trimegiſti Mercurii doctrinam imbibiſſe.Quãq̃ teſte Cice.Ariſto. docet Orpheum poetam nunquam fuiſſe:& hoc orphicum carmen Pythagoræi ferunt cuiuſdam fuiſſe cerconis.¶ Se de.i.a.Nam ueritas cum aliqua ex parte ſeſe oſtendit refugit in profundum:ideſt in obſcurum:& nunquam ſe totam oſtendit.
¶ At non cyrene:quia ratio nunq̃ a nobis fugit.¶ Placatam:uel hypallage eſt:ut ait Ser.uel eſt ordo.

¶SER. Orphei datiu⁹ græcus é. ¶ Lethæa papauera.i.agreſtia. ¶ Placatá Eurydicé uitula uenerabere cæſa
Hyppalage ꝓ ueneratá placabis. Præcepta faceſſit.i.facit: & é frequétatiuú ꝑ pricipali. Aut certe iõ faceſſit: quia
plures hoſtias imolauit. ¶ Hic ſubitú: ac dictu mirabile mõſtrú: res enim hæc ex iprouiſo uéit: ut apes ex bobus
erúperét. Ná ꝑcepta Cyreniæ tátú ad placáda numina pertinebát. Notádú ſane qa ex hoc euétu illa ars inuéta é
quá ſupra memorauit: & melior facta ꝑ induſtriá. ¶ Stridere apes utero: & ruptis efferuere coſtis: hæc uerba &
ſecúdæ ſút cõiugationis & tertiæ: núc tátú tertiæ. ¶ Létis uuá demittere ramis: i moré uuæ.i.botryonis deflue/

Quattuor his aras alta ad Delubra Dearum
Conſtitue: & ſacrum iugulis demitte cruorem.
Corporaq; ipſa Boum frondoſo deſere luco.
Poſt ubi nona ſuos Aurora oſtenderit ortus:
Inferias Orphei lethæa Papauera mittes:
Et nigram mactabis Ouem: lucumq; reuiſces.
Placatam Euridicen Vitula uenerabere cæſa.
Haud mora: cótinuo Matris præcepta faceſſit.
Ad delubra uenit: monſtratas excitat aras.
Quattuor eximios præſtanti corpore Tauros
Ducit: & intactas totidem ceruice iuuencas.
Poſt ubi nona ſuos Aurora induxerat ortus:
Inferias Orphei mittit: lucumq; reuiſit.
Hic uero ſubitum ac dictu mirabile mõſtrum
Aſpiciunt liquefacta Boum per uiſcera toto
Stridere Apes utero: & ruptis efferuere coſtis.
Immenſaſq; trahi nubes: iamq; arbore ſumma
Confluere: & lentis Vuam demittere ramis.
Hæc ſuper aruorum cultu: pecorumq; canebá:
Et ſuper arboribus Cæſar dú magnus ad altú
Fulminat Euphraten bello: uictorq; uolenteis
Per populos dat iura: uiáq; affectat Olympo.
Illo Vergilium me tempore dulcis alebat

re: qđ græci βοτρυλον dicút. ¶ Hæc ſup aruoꝝ: ꝑ
aruorú cultú primú libꝝ ſignificat: ꝑ pecora át tertiú
&.iiii. qa & aues pecora ſt. ꝑ arbores ſecúdú: & hoc di
cit. Hæc ego.i.geor. ſcripſit: dú Cæſar i oriéte pugna/
ret. ¶ Fulminat: fortiter facit. ¶ Victorq; uolentis Per
populos dat iura: unú uirtutis é alterú iuſtitiæ. Ná ui
cere uirtutis: uolétib⁹.i.nõ iuitis impare iuſtitiæ eſt.
¶ Viáq; affectat olympo: ꝑparat ſibi diuíos honores.
¶ Dulcis alebat Parthenope.i. Neapolis: q̄ prío ex cor
pore uni⁹ Sirenis illic ſepultæ: Parthéope é appellata.
¶ANTO. Delubra: Var.li.viii.reꝝ diuinaꝝ. Delu
bꝝ ait alios æſtimare i quo ꝑter ædé ſit area aſſum/ Delu/brum
pta deú cá: ut eſt in circo flaminio Iouis ſtatoris: alios
quo loco dei ſimulachrum dedicatú ſit & adiecit: ſi/
cut locú in quo figerét candelá cádelabrú appellatú: Cande/labrum
ita i quo deú ponerét noiatú Delubrú. His a uar.ꝑſcri
ptis poſſumus itelligere id potiſſimú ab eo probatú:
ꝙ ex ſua cõſuetudie i ultío poſuit: ut a dei dedicato ſi/
mulachro delubrú cœpit núcupari: hæc Macro.li.iii.
ſat. ¶ Orphei: melius orphi legemus: ut i Buc. Orphi
calliopea. De quo ibi latius. ¶ Lethæa pa. iá ſup oñdi/
mus. ¶ Vuá: Iuue. ét ait: Examéq; apiú lõga cõſederit
uua. ¶ Hæc ſup ar. cul. Peroratio é: q̄ cumulú qdá: cõ/
cluſioné alii uocát qdá enumerationé: breuiter.n. re/
petit totá ſimul cám atq; materiá decurrédo ꝑ capi/
ta. De hac ét Fabi.li.vi. latius ſcri. ¶ Ad altú: Euphraté
Armeniá maioré itelligit: i qua Euphrates oritur: ut
Stra. ſcrib. li.xi. atq;.xvi. Cæſar át Auguſtus: ut Florus
ſcribit ad oriété uerſus exercitú miſit i armenias Me
dos ꝑthos q poſtea oés cú indis ét Auguſti & Roma/
noꝝ ditiõi paruerút. ¶ Voléteis ꝑ. Auguſt⁹ uirtutis:
moderationiſq; fama: idoſq; ét at ſcythas pellexit ad
amicitiá ſuá: populiq; romái ultro ꝑ legatos petédá:
ut ſcribit Suetõius: Florus ét & Euſebi. q̄ oía latius ſupra patuerút. ¶ Viáq; affectat olympo. Oui. quoq; li.i. faſt.
ait. Sic petit̃ cælú ꝑ labores.ſ.& uirtuté: uitiorúq; fugá: affectare inqt Feſtus é ꝓnú aíum ad faciendú aliqd habe
re: affectat ergo uiá.i.ꝑparat. ¶ Olympo: ad diuinos honores. ¶ Vir. Vir. Maro. i pago q dicebat̃ andes: haud por
cul a Má. natus é. Põ. & Craſ. cõſulib⁹. Cre. ſtudiis erudit⁹ ſúpta toga Medio. tráſgreſſus é poſt breue tṗs Ro. pre
xit: ut ſcri. Euſ. alii uero ſcribút Vergiliú ab Mediolão Neapoli iuiſſe: qđ & ipſemet hoc loco idicat ubi áte alios
& græce & latie eruditior factus: ſe i Vrbé cõtulit. Oſtédit át hic georgica Neapoli ſcripſiſſe: i Vita ipſius ét legi
tur: eú Geor. ſepténio Neapoli. Aeneida uero partim i Sicilia: partim i Cápania.xi. ánis cõfeciſſe: Bucolica át trié
nio ꝑfeciſſe aiút: ános natú: ut Probus aſſerit.xxviii. ide inqt iferius: Audaxq; iuuéta &c. ¶ Parthenope dulcis:
Neapolis olí parthenope ab tumulo Syréis appellata é: ut ſcri. Pli.li.iii. hác Auguſtus poſtea Neapolí eé maluit:
ut Solin⁹ ait: Neapolis uero idé é qđ noua ciuitas: ut ét Stra. docet i li.v. Varro tñ ſcri. qđ ab ea græca uoce Nea/
polis nouapolis ab antiqs nŕis uocitata é Stra.li.v. ait: qđ Neapolis dicta eſt.i. noua ciuitas: qđ poſtea & Calcidé/
ſes icoluerút: & ex ꝑthecuſis: atheniſq; ueniétes ubi parthenopes uni⁹ e ſyrenibus ſepulchrú oſtédit̃. Neapoli át
quiquénalis ſacer ille muſicus & gymnicus cõplures ꝑ dies Celebrabat̃ Agon. Habet & neapolis calidaꝝ aqua
rú ſcatebras: & apparatiſſima balnea nulla ex parte Baianis inferiora. plurimi uero e Roma Neapolim ſeceſſú
facientes uictum: Græcanico ritu perducebant: aut quietis & ocii gratia præſertim: qui eruditioni dabant ope/
ram aut remiſſioris uitæ: deſiderio maxime quos ſenectus affligebat: uel aduerſa ualitudo: hæc & plura Stra.
¶CHRI. Venerabere: Eurydicé placatá ante a te cæſa uitula. ¶ Matris.p.ſ. Ná ſemꝑ é ratiõi obtéperádú ſi ue
rú inuenire cupimus. ¶ Vuá: qa cõſiſtút ita iter ſe herétes: ut formá pendétis racemi faciant. Refert át Pli. ꝙ in to
tú amiſſas apes reparant̃ uentribus bubulis recentibus cú fimo obruptis Vir. ut uides iuuenci corpore exaíato
ſicut equoꝝ ueſpas atq; crabrones Aſinoꝝ ſcarabeos naſci putant. Sút qui mortuas ſi intra tectú hyeme ſerué/
tur: deinde ſole uerno terantur: ac ficulneo cinere toto die foueantur putét reuiuiſcere. ¶ Alebat: quia inde aſſe/
quebar doctriná: quo animi humani ita alunt̃: ut corpora quatuor elemétis: animus.n. imortalis doctrinæ ue
ritate quæ imortalis eſt paſcitur: corpus ex elemétis ex quibus eſt cõpoſitú. Oía.n. ex iis aluntur: ex qbus cõſtat.

℄SER. Studiis florentē ignobilis ocii:ideſt artis poeticæ:quã ociũ ignobile appellauit:ne quid de ſe uideret arroganter dicere.¶ Carmina qui luſi:qui etiam Bucolica ſcripſi.¶ Audaxq; iuuenta:ætate iuuenili. Nã ut diximus ſupra.xxviii.annorum erat:quum Bucolica ſcripſit.& bene breuiter a ſe ſcripturã rerũ executus eſt titulũ. ℄ANTO. Ignobilis ocii:litterarii laboris & ſtudii.i.poetici: hinc etiã Ouidius lib.iiii.de põto ait:de Dionyſio:ille Syracoſia modo formidatus in urbe.Vix humili durã repulit arte famē.docuit.n.corynthi.Idē quoq; li.iiii.de triſt.inquit.Sæpe pater dixit:ſtudium quid inutile tentas.Mæonides nullas ipſe reliquit opes.¶ Luſi:ſcripſi:de quo latius:ibi in Tityro:Ludere quæ uellē carmina paſtorũ.Bucolica intelligit:quod per Epexegeſim ſequēti carmine ſuo more apertius innuit.¶ Audaxq; iuuenta:Homerus in odyſſea inquit:Tu tamē intrato:metuēs nihil: omnibus audens in rebus melior Turnus itē lib.decimo æneí.ad ſuo.Audētis fortũa iuuat:Et Socrates in Gorgia Platonis cenſet.Animam recte inſtitutã tria potiſſimum habere debere.Scientiã primo.Deinde opinionem prudentis.ſ.atq; beniuoli.Tertio audaciã.Vtq; uictorinus ait: audax eſt qui ĩ pſperis rebus temere aliqd aggredit.audax itē eſt ille:q puiſis rõnibus fortiter aliqd incipit.Itaq; & ad malum & ad bonũ.audax referri nõ põt.Temerarius uero ſemper ad malũ.Vtq; Feſtus inquit:audacia ad auide.i.cupide agendo eſt dicta.Audaxq; iuuenta:id ex calore pcedit:calidus.n.ſanguis maiore uirtutē hẽt q̃ frigidus:ut in ſenibus appet:de quo latius li.iii.Geor.cecinit:& cecini & cecinit in antiquis legimus utrũq; cõuenit.

Parthenope ſtudiis florentem ignobilis ocii:
Carmina qui luſi paſtorum:audaxq; iuuenta
Tityre te patulæ cecini ſub tegmine fagi.

℄P.VERGILII MARONIS GEORGICON LIBRI QVARTI AC VLTIMI FINIS.

℄CHRI. Ignobilis ocii:Ociũ aliquãdo ceſſatio ē oĩum rerũ:& hoc dãnat:aliquãdo dicit ociũ cũ animus ab agendo ad contemplandum reuocatur:ita ut ocia ſtudia ſignificent:in illo primo ita ceſſamus a negociis:ut in pigritia contabeſcamus.in altero ita a reliquis actionibus auocamur:ut mentem noſtram ad eam ad quam nata eſt rerum humanarum & diuinarum contemplationem adducamus.Dixit autem ignobile ex maioris hominum patris opinione:q auaritiæ aut ambitioni dediti diuinũ huiuſcemodi ocium uitupent:& ſua ſtultitia ignobile putent cũ nihil ſit nobilius.Vel potius dixit ignobile:ideſt ualde nobile:uolens ambiguo uerbo & uerum oſtendere & ſtultorum falſam opinionem ludere:ut illi aliud putarent dici:cum ille aliud diceret.Carmina qui luſi:paſtorum cum eſſent ea tempeſtate qui aliena ſubriperent:& pro ſuis pponerent: uoluit oſtendere utrumq; opus Verg.fuiſſe:quod etiam in initio quod in ænei.ſcripſit manifeſtum fecit. Finis.

Virgilii Vita

℄SERVII Mauri honorati Grammatici in.P.Vergili Maronis æneidem commentariorum Liber primus.

INexponendis auctoribus hæc conſiderãda ſunt:poetæ uita.Titulus operis.Qualitas carminis Scribentis intentio.numerus librorum:Explanatio.Vergilii uita hæc eſt. Ortus fuit patre Vergi. Matre uero Maia:fuit ciuis Mantuanus:quæ ciuitas eſt Venetiæ.Diuerſis in locis literis operam dedit.Nam & Cremonæ & Mediolani & Neapoli ſtuduit:adeo autem uerecundiſſimus fuit:ut ex moribus cognomen acciperet.Nam dictus eſt Parthenias omni uita probatus.Vno tamen morbo laborabat.Nam impatiens libidinis fuit.Primum a Verg.hoc diſtichon factum eſt in Baliſtã latronē.Monte ſub hoc lapidum tegitur baliſta ſepultus.Nocte dieq; tuũ carpe uiator iter.Scripſit etiam octo libros hos: Cirin: Aetnam: Culicem:Priapeam:Catelecton:Epigrammata:Copam:Diras:poſtea ortis ciuilibus bellis inter Antonium & Auguſtum Aug.uictor Cremonenſium agros qui pro Antonio ſenſerant:dedit militibus ſuis:qui cum non ſufficerent.his addidit agros mãtuanos ſublatos non propter ciuium culpam ſed propter uicinitatem Cremonenſium.Vnde ipſe in Bu.Mãtua ue miſeræ nimium uicina Cremonæ.Amiſſis ergo agris Romam uenit:& uſus patrocinio Pollionis & Mœcenatis ſolus agrum quem amiſerat meruit:Tunc ei propoſuit Pollio: ut carmen Buco.ſcriberet:Quod eum conſtat triennio ſcripſiſſe & emendaſſe.item propoſuit mecœnas Geor.quæ ſcripſit & emendauit.vii.annis.Poſtea ab Auguſto Aeneidem propoſitam ſcripſit annis.xi.ſed nec emendauit nec edidit:unde eam moriens præcepit incendi:Augu.uero ne tantum opus periret.Tuccam & Varrum hac lege iuſſit emēdare: ut ſuperflua demerent nil adderent tamē.unde & ſemiplenos eius inuenimus uerſiculos:ut hic currus fuit:& aliquos detractos ut in principio:Nam ab armis non cœpit:Sed ſic:Ille ego qui quondam gracili modulatus auena Carmen:& egreſſus ſiluis uicina coegi.Vt quamuis auido parerent arua colono: Gratũ opus agricolis:at nunc horrentia martis.Arma uirumq; cano.& in ſecundo cõſtat hos uerſus eē detractos.

Aut ignibus ægra dedere.
Iamq; adeo ſuper unus eram:cum limina Veſtæ
Seruantem & tacitam ſacreta in ſede latentem
Tyndarida aſpicio: dant clara incendia lucem
Erranti:paſſimq; oculos per cuncta ferenti.
Illa ſibi infeſtos euerſa ob Pergama Teucros
Et Danaum penas:& deſerti coniugis iras
Præmetuens Troiæ:& patriæ communis Erynnis
Abdiderat ſeſe:atq; aris inuiſa ſedebat.
Exarſere ignes animo:ſubit ira cadentem
Vlciſci patriam:& ſceleratas ſumere pœnas.
Scilicet hæc Spartam incolumis:patriaſq; Mycenas
Aſpiciet:partoq; ibit Regina triumpho
Coniugiumq;:domumq; patres natoſq; uidebit.
Illiadum turba & phrygiis comitata miniſtris?
Occiderit ferro Priamus.Troia arſerit igni?
Dardanium toties ſudarit ſanguine littus?
Non ita:nanq; & ſi nullum & memorabile nomen
Fœminea in pœna eſt nec habet uictoria laudem.
Extinxiſſe nefas tamen:& ſumpſiſſe merentis
Laudabor pœnas:animumq; expleſſe iuuabit
Vltricis flammæ: & cineres ſaciaſſe meorum.
Talia iactabam & furiata mente ferebar.
Cum mihi ſe non ante alias.

❡Periit autem Tarenti in apuliæ ciuitate Nam dum Metapontum cupit uidere: ualitudinem ex ſolis ardore contraxit. Sepultus eſt autem Neapoli: in cuius tumulo ab ipſo compoſitum eſt tale diſtichon: Mantua me genuit: Calabri rapuere: tenet nunc: Parthenope: cecini paſcua: rura: duces. Titulus eſt æneis deriuatum nomen ab Aenea: ut a Theſeo theſeis. ſic Iuue. Vexatus toties rauci Theſeide codri. Qualitas carminis patet: nam eſt metrum heroicum & actus mixtus ubi & poeta loquitur: & alios inducit loquentes. eſt autem heroicum quod conſtat ex diuinis: humaniſq; perſonis continens uera cum fictis: Nam Aeneã ad Italiam ueniſſe manifeſtum eſt. Venerem uero locutam cum Ioue miſſum ue Mercurium conſtat eſſe compoſitum. eſt autem ſtilus grandiloquus qui conſtat alto ſermone: magniſq; ſententiis. Scimus enim tria eſſe genera dicendi. humile medium grandiloquum. Intentio Virg. hæc eſt Homerum imitari: & Aug. laudare a parentibus. Nam eſt filius Actiæ: quæ nata eſt de Iulia ſorore Cæſaris: Iulius autem ab Iulo filio Aeneæ originem ducit: ut confirmat ipſe. Verg. dicens: a magno demiſſum nomen Iulo: de numero librorum nulla hic quæſtio eſt: licet in aliis inueniatur auctoribus. Nam Plautum alii dicunt ſcripſiſſe fabulas. xxi. alii. xl. alii centum. Ordo quoq; manifeſtus eſt: licet qdã ſuperflue dicant ſecũdũ primũ eſſe: tertiũ ſecũdũ & primũ. iii. Ideo qa primũ Iliũ concidit: poſt errauit Aeneas: inde ad Didonis regna peruenit: neſcientes hanc eſſe artem poeticã: ut a mediis incipientes per narrationẽ ad prima redeamus: & nonnunq̃ futura præoccupemus: ut per uaticinationem. Quod & Hora. ſic pcepit in arte poetica dicens. Vt iam nunc dicat: iam nunc debentia dici. Pleraq; differat: & præſens in tempus omittat. Vnde cõſtat perite feciſſe Verg. ſola ſupereſt explanatio q̃ in ſequẽti expoſitione pbabitur: hæc quãtũ ad Aeneidem pertinet dixiſſe ſufficiat. Nam in Bucolicis: & Georgicis alia ratio eſt. Licet eadem ſit obſeruatio. Sciendũ præterea eſt quod ſicut nunc dicturi thema proponimus: ita ueteres incipiebant carmen a titulo carminis ſui utpote. Arma uirumq; cano. Lucanus: Bella per ema. Statius: Fraternas acies: alternaq; be.

ARGVMENTA. XII. LIBRORVM AENEIDOS.

Aeolus immittit uentos Iunone precante:
Troianoſq; uagos Libycas expellit in oras.
Solatur Venerem dictis pater ipſe dolentem:
Aeneam recipit pulchra Carthagine Dido.
Cui Venus Aſcanii ſub imagine mittit Amorem.

SECVNDI.

Cogitur Aeneas bellorum exponere cauſas:
Graiorumq; dolos & equum: fraudemq; Sinonis:
Exciſamq; urbem: Priamiq; miſerrima fata:
Vtq; patrem impoſitum forti ceruice per ignes:
Extulerit: charamq; amiſerit ipſe Creuſam.

TERTII.

Poſt caſum Troiæ fabricata claſſe ſuperſtes
Vela dat Aeneas: urbemq; in littore Thraces:
Mox aliam pulſus Cretæis Condidit oris:
Cedit & hinc: Helenumq; uidet præceptaq; ſumit:
Aetnæum Cyclopa fugit: ſepelitq; parentem.

QVARTI.

Ardet amore graui Dido: ſoror Anna ſuadet
Nubere: iunguntur nimbo cogente ſub antro.
Incuſat precibus patrem contemptus Hiarbas:
Nauigat Aeneas iuſſu Iouis: illa dolore
Impatiens: & amore: necem ſibi protinus infert.

QVINTI.

In Siculas iterum terras Fortuna reducit
Aeneam: tumuloq; patris perſoluit honorem:
Tum cogit naueis incendere Troadas Iris.
Troes ibi linqunt ſocios: Venus anxia placat
Neptunum: ſomnus Palinurum mergit in undas.

SEXTI.

Sacratam Phœbo Cumarum fertur in urbem
Rex Phrygius: Vatiſq; petit reſponſa Sibyllæ.
Miſenum ſepelit: poſt hæc adit infera regna:
Congreſſuſq; patri diſcit genus omne ſuorum:
Quoq; modo caſus Valeat ſuperare futuros.

SEPTIMI.

Tandem deueniunt Laurentia Troes in arua:
Et pace accepta læti noua mœnia condunt:
Nocte ſatam Iuno furiam uocat: illa Latinos
Inter: & Aeneadas bellum ſerit: & ciet arma
Protinus auxiliis terra inſtruit Itala turmas.

OCTAVI.

Vidit ut Aeneas ſumma ui bella parari:
Arcadas: Euandrumq; ſenem ſibi fœdere iungit:
Dardanioq; duci ſociatur Etruria tota:
Arma petit genitrix: dat Mulciber: in Clypeoq;
Res pingit Latias: & fortia facta nepotum.

NONI.

Ad Turnum propere Iunonia mittitur Iris:
Infeſtatq; animos: aciem mouet ille: Phrygaſq;
Obſidet: inde igni euerſa eſt Aeneia claſſis
Euryalus: Niſuſq; ruunt nece: prælia noctis.
Vi Turnus potitur caſtris: ui pellitur inde.

DECIMI.

Placat & uxorem dictis: Et iurgia natæ
Iuppiter auxiliis inſtructus: Troius heros
Aduenit: occurrunt populi: atq; in littore pugnant.
Occidit a Turno Palas: uictorq; ſuperbus.
Aeneæ eripitur: Mezentius interrit acer.

VNDECIMI.

Occiſis proprium pars utraq; reddit honorem.
Supplicibus Calydone ſatus negat arma Latinis.
Cum Turno alterno iurgat certamine Drances.
Aeneas equitem præmittit: & obuia Virgo
Excipit: extincta Rutuli dant terga Camilla.

DVODECIMI.

Troianis: Rutuliſq; placet coniungere fœdus.
Id Rutuli rumpunt: nato Venus alma medetur
Dictamo: Rutuliq; luunt periuria uicti.
Cogitur Aeneæ Dauni concurrere proles
Pallantea necem miſero dant cingula Turno.

OCTAVII AVGVSTI IN VERGILII AENEIDEM VERSVS.

ERGO Ne ſupremis potuit uox improba uerbis
Tam dirum mandare nefas: ergo ibit in ignes:
Magnaq; doctiloqui morietur Muſa Maronis:
Ah ſcælus indignum: ſoluetur littera diues:
Et poterunt ſpectare oculi: nec parcere honori
Flamma ſuo: ductum quæ operi ſeruabit amorem.
Pulcher Apollo ueta: Muſæ prohibete Latinæ.
Liber: & alma Ceres ſuccurrite: ueſter in armis
Miles erat: ueſter docilis per rura colonus:
Nam docuit: Quid Ver ageret: quid cogeret Aeſtas:
Quid pater Autumnus: quid Bruma nouiſſima ferret
Arbuta formauit: ſociauit Vitibus Vlmos.
Curauit pecudes: apibus ſua caſtra dicauit.
Hæc dedit ut pereant: ipſum ſi dicere fas eſt:
Sed legum eſt ſeruanda fides: ſuprema uoluntas:
Quod mandat: fieriq; iubet: parere neceſſe eſt.
Frangatur potius Legum ueneranda poteſtas:
Quam tot congeſtos: noctesq;: dieſq; labores
Hauſerit una dies: ſupremaq; uerba parentis
Amittant uigilaſſe ſuum: ſi forte ſuperbus
Errauit in morte dolor; ſi lingua locuta eſt
Neſcio quid titubante animo non ſponte: ſed altis
Expugnata malis: odio langoris iniqui.
Si mens cæca fuit: iterum ſentire ruinas
Troia ſuas: iterum cogetur reddere uoces:
Ardebit miſeræ poſt uulnera uulnus Eliſæ.
Tam ſacrum ſoluetur opus: tot bella: tot enſes
In cineres dabit hora nocens: & perfidus error:
Huc huc Pierides date flumina cuncta ſorores
Expirent ignes: uiuat Maro doctus ubiq;:
Ingratuſq; ſui: ſtudiorumq; inuidus orbi:
Et factus poſt fata nocens: quod iuſſerat ille:
Sit uetuiſſe meum: ſatis eſt poſt tempora uitæ.
Immo ſit æternum: tota reſonante Camœna
Carmen: & in populo diui ſub numine nomen
Laudetur. uigeat. placeat: relegatur. ametur.

¶ Argumēta. xii. librorum Aeneidos. xii. uerſibus cōpheſa.

PRimus Habet Libycā ueniūt ut Troes ī urbē.
Edocet excidium Troiæ: clademq; Secūdus.
Tertius a Troia uectos cāit æquore Teucros.
Quart⁹ itē miſeræ duo uulnera narrat Eliſæ.
Manibus ad tumulū Quīto celebrantur honores.
Aeneam memorat uiſentem tartara Sextus.
In Phrygas Italiam bello iam Septimus armat.
Dat ſimul Aeneæ ſocios Octauus: & arma.
Daunius expugnat Nono noua mœnia Troiæ.
Exponit Decimus Thuſcorum in littore pugnas.
Vndecimo Rutuli ſuperantur morte Camillæ.
Vltimus imponit bello Turni nece finem

ADILON.

Aeneas primo Libyes appellitur oris.

¶ Modeſtini iuriſconſulti in primum aeneidos librum argumentum.

VIr magnus bello: nulli pietate ſecūdus.
Aeneas odiis Iunonis preſſus iniquæ:
Italiam quærens Siculis errauit ī undis
Iactatus tandem Libyæ peruēit ad oras
Ignaruſq; loci: fido comitatus Achate
Inditio matris regnum cognouit Eliſæ.
Quin etiam nebula ſeptus peruenit ad urbem.
Arreptoſq; undis ſocios cum claſſe recepit.
Hoſpitioq; uſus Didonis cuncta benignæ:
Excidium Troiæ iuſſus narrare parabat.

Rma:Multi uarie dixerũt cur ab armis Vir.cœperit:oẽs tñ ĩ hãc ſñiam aſſẽtire mãifeſtũ ẽ: cũ cũ ꝯſtet aliũd eſuꝑſiſſe prĩcipiũ:ſicut ĩ p̄miſſa eiꝰ uita mõſtratũ ẽ:Per arma ãt bellũ ſignĩcat:& ẽ tropꝰ metonymia.Nã arma qbꝰ ĩ bello utimur ꝓ bello poſuit:ſicut toga q̃ ĩ pace utimur: ꝓ pace põit: Vt Ci. Cedãt arma togæ.i.bella paci.¶ Arma uirũq;:figura uſitata ẽ ut nõ eo ordĩe reſpõdeamꝰ: quo ꝓpoſuimꝰ:nã prius de erroribꝰ Aeneæ dixit:poſt de bello.hac ãt figura ẽt ĩ ꝓſa utimur.ſ.hyſterõ ꝓterõ.Sic Ci.ĩ uer.Nã ſine ullo ſũptu nr̃o:coriis tunicis frumẽtoq; ſuppeditato maxios exercitꝰ nr̃os ueſtiuit: aluit: armauit.

P.Virgilii Maronis æneí. Liber primus.

Lle ego qui quondam gracili modulatus auena
Carmẽ:& egreſſus ſyluis:uicia coegi:
Vt quamuis auido parerent arua colono:
Gratũ opus agricolis.At nũc horrẽtia Martis

RMA Virumq; cano. Troiæ qui primus ab oris
Italiã fato profugus:Lauiaq; uẽit

¶ Vir&:quẽ ñ dic̃: ſed ex circũſtãtiis oſtẽdit æneã.¶ Cão:polyſemus ſermo ẽ.Tria.n.ſignĩcat aliqñ laudo:ut Regẽq; canebãt. Aliq̃do diuino:ut ipſa canas oro.Aliq̃do cãto:ut hoc loco.Nã ꝓprie cãto ſignificat:qa cãtãda ſũt carmina. ¶ Troiæ:troia regio ẽ aſiæ:Iliũ ciuitas ẽ Troiæ.Plerũq; tñ uſurpãt poetæ:& ꝓ ciuitate uel regionẽ uel ꝓuĩciã ponũt.Iuue.Et flãmis aſiã ferroq; cadentẽ.¶ Qui primꝰ:Quærũt multi cur Aeneã primũ ad Italiã ueniſſe dixerit:cũ paulo poſt dicat antenorẽ ãte aduẽtũ Aeneæ fũdaſſe ciuitatẽ.Conſtat qdẽ:q; habita tẽpo& rõne parite Vir.dicit.Nãq; illo tp̄e quo Aeneas ad Italiã uenit finis erat Italiæ uſq; ad Rubiconẽ fluuiũ.Cuius rei meminit Luc.ut Et gallica certꝰ Limes ab Auſoniis diſterminat arua colõis.Vñ apparet Antenorẽ nõ ad Italiã uẽiſſe:ſed ad Galliã ciſalpinã:ĩ q̃ Venetia ẽ.Poſtea uero: ꝓ motis uſq; ad alpes Italiæ finibus nouitas creauit errorẽ.Pleriq; tñ q̃ſtionẽ hãc uolũt ex ſequẽtibꝰ ſolui:ut uideat̃ ob hoc addidiſſe Vir.ad lauia littora:ut nõ ſignificaret Antenorẽ.Melior tñ ẽ ſupior expoſitio.¶ Italiã: Ars qdẽ hoc exigit:ut noĩbus ꝓuĩciarũ p̄poſitionẽ addamus:ciuitatũ nũq̃:Tamẽ plerũq; ꝑuerſo ordĩe lectũ ẽ:Nã ecce hoc loco detraxit ꝓuĩciæ p̄poſitionẽ dicẽs:Italiã fato uenit: ꝓ ad Italiã uenit.Tul.ĩ uer.Ea die Verres ad meſſanã uẽit.Sane ſciẽdũ ẽ uſurpari ab auctoribꝰ:ut uel addãt:uel detrahãt p̄poſitiões:Nãq; ait Vir.Syluis te tyrrhene feras: ꝓ in ſyluis.Vt ergo illic detraxit loco p̄poſitionẽ:ſic hic ꝓuĩciæ:& ẽ figura.Italia ãt pars Europæ ẽ.Italus.n. rex Siculo& ꝑfectꝰ de Sicilia uẽit ad loca q̃ ſũt iuxta tyberĩ:& ex noĩe ſuo appellauit Italiã.Ibi ãt habitaſſe ſiculos:ubi Laurolauiniũ ẽ:mãifeſtũ ẽ:ſicut ipſe alio loco dicit:Siculi ueteresq; ſicãi.Itẽ.Et gẽtes uener̃ ſicãæ ſæpius.¶ Fato ꝓfugus:Fatũ ad utrũq; ꝑtinet:& q; fugit & q; ad Italiã uẽit:& bene addidit fato:ne uideat̃ aut cã criminis patriã deſeruiſſe:aut noui ĩpii cupiditate.¶ Profugus:ãt ꝓprie dr̃ q ꝓcul a ſedibꝰ ſuis uagat̃ q̃ſi porro fugatꝰ.Multi tamẽ ita diffiniũt:ut ꝓfugos eẽ dicãt eos:q excluſi neceſſitate de ſuis ſedibꝰ adhuc uagãt̃:& ſimul ac ĩuenerĩt ſedes nõ dicãt̃ ꝓfugi:ſed exules:Sed utrũq; falſũ ẽ.Nã & ꝓfugus lectus ẽ q iã ſedes locauit: Vt ĩ Luc.Profugiq; a gẽte uetuſta Gallorũ celtæ miſcẽtes nomẽ iberis:& exules q adhuc uagãt̃:Vt ĩ Sal.Qui nullo certo exilio uagabãt̃ adeo exiliũ ẽ ipſa uagatio.¶ Lauinaq; uẽit litora:hæc ciuitas tria habuit noĩa:Nã prius Lauinũ dicta ẽ a Lauio Latini fratre.Poſtea laurẽtũ a lauro ĩuẽta a Latino:dũ adepto ĩperio poſt fratris mortẽ ciuitatẽ augeret.Poſtea Lauiniũ a Lauinia uxore Aeneæ.Ergo lauina legẽdũ ẽ:nõ lauinia:qa poſt aduẽtũ æneæ Lauiniũ nomẽ accepit:Ergo aut lauinũ debuit dicere:ſicut dixit:aut laurẽtũ:q̃uis qdã ſuꝑflue eẽ ꝓlepſim uelint.

¶ DONA. Proponit & diuidit:& ſeſe cõmẽdat:q; neq; ludrica:nec turpia:ſed ſpectata elegerit.¶ Arma:ſcutũ & reliq̃ q̃ Aeneæ fabricauit Vulcanꝰ.¶ Virũ:nõ ſexus:ſed excellẽtiæ: Ergo uiɽ q talia arma & tã pulchra & hr̃e & gerer̃ potuerit:q romãi ĩperii auctor eẽ meruerit:q iunõis inimicitias & reliquo& deo& factiões ſuꝑauerit:q tot aduerſa mari ꝑpeſus tollerãdo trãſmiſerit: nec errauit ſi prĩo rẽ:deĩde ꝑſonã poſuit.Nã Sal.nulla metri neceſſitate coactus prĩo rẽ.deĩde Po.Ro.ꝑſonã poſuit Virg.ĩ ꝓpoſitiõe liberã ornãdi habuit licẽtiã:Exequẽdi uero aliũ ordinẽ tẽuit.Cano arma & uirũ:ſed armo& deſcriptionẽ prĩo ꝓpoſitã ſequẽti diſputatiõi reſeruabit.¶ Troiæ:altera cũ ꝓpoſitiõe diuiſio ut oſtẽdat qd Aeneas fatali ratiõe cõpulſus:& qd extra fatũ ꝑpeſſus ſit. Fati.n.fuit:ut relicta Troia Italiã peteret:Ergo crimĩe deſertæ patriæ abſoluit̃.Nõ potuit.n.defẽdi q̃ fato ĩteritura erat:ſed neq; pœna fuit q; ſit aſia pulſus ſed gloria:nã minori detrimẽto affectꝰ maiꝰ ẽ emolumẽtũ cõſecutus.ſ.ut Ro.ĩperiũ cõderet.Nõ ergo malo fato& patriã ꝑdidit:ſed ne ab ea detineret̃: Aeneas q ĩpio Ro. cõſtituẽdo dignꝰ auctor parabat̃.¶ Lauia li.cũ alii ãte Aeneã ĩ Italiã uenerĩt:ille tñ prĩus uẽit ad eã partẽ:ubi deĩde fuerũt litora lauia: & prĩus fato uẽit:cũ caſu alii ueniſſẽt.Ergo fato ꝑdidit patriã.Fato excluſus ꝑuẽit ĩ littora lauinia.

¶ CHRI. Arma uiɽ:& ſi heroici poetæ tã græci q̃ latini ꝓponant:inuocent & narrẽt tamẽ græci eodẽ tp̄e

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

ꝓponūt & īuocāt. Hom. n. ī illiade ait μῆνιν ἄειδε θεὰ πηληϊάδεω ἀχιλῆος & in odyſſea ἄνδρα μοι ἔννεπε
μοῦσα πολύτροπον ὃς μάλα πολλὰ πλάγχθη: ſic Heſio. μοῦσαι πιερίηθεν ἀοιδῆσι κλείουσαι. La/
tini uero prīo proponūt: deīde īuocāt: Hoc apud naſonē: Lucanū: ac Statiū: inuenies. Proponit prīo Virg. Ver℞
ī ipſa ꝓpoſitiōe nō ſeruat ordinē. Nā cū prīo arma: deīde uirū ſe dicturū polliceaᷣ: prius uirū. i. errores Aeneæ
deīde arma. i. bella ꝓſequiᷣ. Peruertit āt ordinē eius ꝓpoſitiōis q̄ uniuerſalis ē: & totū opus nō aūt operis partē
diuidit: Poetis qdē cōcediᷣ. Nā & eruditioribus & ocioſis & eadē ſæpe legētibus ſcribūt quos ꝑuerſio ordinis
neq; fallere: neq; pturbare pōt. Oratori uero nō cōcediᷣ. Orat. n. pſæpe apud īdoctos: & occupatos: & q rē ſemel
audituri ſint. Quapropter monet Cice. ut in ea diuiſiōe q̄ tertia īter partes oratiōis totā cām cōtinet: quo ordi
ne ꝓponimus eodē narremus: in cæteris uero ꝓpoſitionbus nō totā cām: ſed particulā aliquā cōtinētibus nihil
ītereſt peruertaᷣ an obſeruetur ordo. Propoſitio āt & īuocatio in poetis ꝓhemii officio fungunᷣ. Huiuſcemo
di aūt exordiū accōmodatū cauſæ turpi. Habet. n. cām turpē nō natura rei: ſed opinione: Laudandū. n. ſibi ꝓpo/
nit Aeneā: de quo erat īueterata opinio illū patriæ deſertorē fuiſſe Quapropter a ualidiſſimo aduerſario℞ ar/
gumēto īcipit: & ꝙ a patria diſceſſerit: ī fatū trāſfert. Captat aūt beniuolētiā a pſona ſua: qm̄ ſe nō ī nugis: ſed in
maximis rebus occupatū oſtēdit. Captat a pſona Iunonis cū illā in odiū ꝓpter iniquā in uirū piū crudelitatē &
īuidiā ꝓpter abuſionē ſuæ potētiæ trahat. Captat ꝑcipue ab Aenea. cū in tot erūnas illū aliena iniuria incidiſſe:
& tamē inuicto aīo illas ptuliſſe oſtēdat. Attētū aūt auditorē reddittū qa non in nugis: ſed in maximis rebus ſe
occupatū oſtēdit: tū qa aliter q̄ multo℞ opinio feratur ſe dicturū polliceaᷣ: ipſa ꝑterea īnuocatio quoniam non
niſi in maximis rebus adhibetur ſummam ſibi audientium attentionē cōciliat. Reddit poſtremo qui lecturus
ſit docilem quia & ſummā rei breuiter atq; diſtincte proponit & dilucide expiicat. ¶ Arma: ſunt qui putēt ar/
ma dicta a græco uerbo ἀρμόζειν. i. cōuenire & q̄drare: inutilia. n. ſūt arma niſi ita quadrēt corpori ut neq; an/
guſtiora arctioraue: neq; rurſus ampliora laxioraue ſint: ut neq; corpus lædaᷣ: neq; cōtra ſe in illis traducar &
fluctuet: ut. de Vlyxe ī armis Achillis ſcri. Iuuena. Vnde cū īterrogaſſet quēdā Xenophon cur ſua arma pluris q̄
cæteri uēderet: qa inqt mea oībus corporibus melius q̄drēt. Sūt q uelint arma ab armis. i. humeris dici: qa & in
feriora īde pēdēt & ſuperiora iiſdē ſubſtētātur. ¶ Virū. i. hominē plurimis maximiſq; uirtutibus ꝑditū. Huiu/
ſcemodi. n. hō ꝓprie uir diciᷣ ab ipſa. ſ. ui. i. ab excellētia animi: & a uiro diciᷣ uirtus. Vnde in. iiii. dixit multa ui
ri uirtꝰ aīo multuſq; recurſat gētis honos. Nōnūq̄ tñ p uirū marē ſimpliciter exprimimus: Nōnūq̄ maritū Te/
ren. O mi uir o mea uxor. ¶ Cano: nā canūtur uerſus poetarū: ſic Home. μῆνιν ἄειδε θεά. Vnde a canendo dictū
carmē uolūt: ſed qa Cice. teſte clarorū uirorū laudes ad tibiā canebanᷣ: Cinere laudare ſignificat: ut ibāt æqua
ti numero: regēq; canebāt: qa ēt ſybillæ priſcæ oracula uerſibus edebāt: dicimus canere uaticinari: ut Sola mihi
tales caſus Caſſandra canebat. ¶ Troiæ: græca nomina nō nunq̄ ita mutant latini: ut diphthōgū ubi ſit i littera
diſſoluant & i in conſonantem uerſum ſequenti ſyllabæ adiungant: ut αἴας aiax μαῖα maia: ſic τροίη troia

Littora multum ille & terris iactatus & alto.

¶ SER. Littora: laurolauiniū cōſtat. viii. milibus
a mari remotū. Nec nos debet fallere quia dixit laui/
na litora. Litus enim dicitur terra quæq; mari uicina
ſicut ipſe Virgilius in quarto: Cui litus arādū: quū: p
naturā litus arari nō poſſit. Ergo ſciēdū eſt litus uocari & terrā. ¶ Multū ille: colliſio eſt & ille hoc loco abūdat.
Eſt. n. īterpoſita particula ꝓpter metri neceſſitatē. ut ſtet uerſus: Nā ſi detrahas ille ſtat ſenſus ſed nō ſtat uerſus
Sicut alio loco ipē nunc dextera ingeminans ictus nunc ille ſiniſtra. eſt autem archaiſmos. ¶ Et terris iactatus:
fatigatus eſt enim apud thraciam monſtro ille quod e tumulo Polydori ſanguis emanauit: Apud cretā peſti/
lentia: Apud ſtrophadas īſulas harpiis Tempeſtate uero & in primo: & in tertio: & proprie locutus. ¶ Nam ia
ctamur in mari fluctibus. Fatigamur in terris: & bene duorum elementorum mala uno ſermone concluſit.
¶ Et alto: modo mari Altum tamē ſciendum eſt ꝙ & ſuperiorem & inferiorem altitudinem ſignificat. Nanq;
menſuræ nomen eſt altitudo.

¶ DONA. Multū il. t. i. & a. alia cum propoſitione diuiſio eſt. Scribit enim quæ mari: quæ terra ſit paſſus.

¶ CHRI. Littora: terra quam mare tāgit: littus eſt dictum ſecundum Scæuolam ꝙ ad id aqua alludat: uel
ꝙ aqua alluatur uel ꝙ ibi aqua elidatur: ſed & uicinæ mari terræ littora dicuntur: ut hic. ¶ Ille: non modo non
Italia uacat: uerum emphaſim facit ut ſit ille quaſi tantus uir & tam crudeliter uexatus. ¶ Italiā: ſunt qui dicant a bo/
bus denominatam: qđ græcorum priſca lingua boues Italiæ dicebantur: quod autem bobus abundaret: ex eo
patet ꝙ multa quæ ſuprema dicebatur inſtituta erat dua℞ ouium boū uero triginta pro copia bouum & oui/
um penuria: ait Gellius. Serui. autē ab italo rege ſiciliæ dictam putat: qui in eam regionem uenerit in qua po/
ſtea regnauit Turnus: Italiam de ſuo nomine illam appellauit: Feſtus autem ſcripſit Italiam dici ꝙ magnos
italos. i. boues habeat: quia uituli ab italis ſunt dicti itali. ¶ Fato: de fato: quoniam plurima dicenda ſunt: in ali
Laui/ um locum differemus. ¶ Lauina: placēt quæ dicuntur a Seruio: tamen ſi Dionyſiū audiamus cū Aeneas ī Italiā
nium uenīſſet auſpicato oppidū in eo loco cōdere cœpit: in quo ſus ꝑgnans: & iā aræ ab Aenea deſtinata diffugiens re
quieuerat. Ver℞ latinus q tum aduerſus rutulos bellum gerebat pegrinos: regnū ſuum intraſſe & urbem ædifi
care cœpiſſe audiens. illuc cū exercitu conualauit ferro aduenas expulſurus. Verum cū deo℞ monitu uterq; ad
amicitiam cōuerteref: adiuuante latino urbē abſoluit Aeneas: nominauitq; lauiniū: ut Romani uolunt a Laui
nia Latini regis filia: ut autem qdā græci fabuloſæ hiſtoriæ ſcriptores ponunt a Lauinia Geloni regis deliorū
filia Aeneæ roganti data a patre: cū fatidica eſſet & ſapiens: Euenit autē: ut dum lauinum conderetur igne per
ſe ex ſaltu accenſo lupus arida ligna ore ferens ſuper igne iecerit: aduolanſq; aquilia motu alarum flammas ex
citarit. Vulpes autem caudam e fluuio madefactam ferens ignem extinguere conaretur: ſed tandem uicta di/
ſceſſit uulpes. Quod monſtrum hoc imperium tandem ſuperaturum quamuis cum difficultate oſtendit.

¶SER. Vi ſuperum:uiolentia deorum ſecundū Homerum qui dicit a Iunone rogatos eſſe deos in odium troianorū:quod & Virgilius tetigit dicēs:Vos quoq; pgameæ.iā fas eſt parcere gēti Diiq;:deæq; omnes. Latē/cet autē defēdit hac ratione troianos q non ſuo merito eos inſequebantur numina:ſed Iunonis īpulſu. ¶Sæ/uæ:Cum a iuuando dicta ſit Iuno:quærunt multi cur eam dixerit ſæuam:& putant temporale eſſe epitheton quaſi ſæuam contra troianos:neſcientes q ſæuam dicebant ueteres magnā:ut Ennius: Inducta fuit ſæua ſtola .i.magna.Itē Virgilius quū ubiq; piū īducat:Aeneā:ait Maternis ſæuus in armis Aeneas.i.magnus. ¶Memorē Iunonis ob irā:cōſtat multa ī auctoribus īueniri p cō trariū ſignificātia:p actiuis paſſiua:ut Pictis bellātur amazones armis:p paſſiuis actiua:ut Populatq; ingē tē farris aceruū.Et hæc uarietas uel potius cōtrarie/tas inuenit̄ ēt ī aliis partibus orationis:ut ſit pnomē p aduerbio:ut eſt Hoc tūc igni potēs cœlo deſcendit

Vi ſuperū:ſæuæ memore Iunonis ob iram.
Multa quoq; & bello paſſus:dū cōderet urbē.
Inferretq; deos latio.genus unde latinum:

ab alto:p huc:Et ī participio:ut Et q̄ uectus abas:p uehebat̄ & in noīe: ut Memorē Iunonis ob iram:Nō quæ meminerat:ſed q̄ ī memoria erat:nā ira nō meminit.De his āt hæc tātū q̄ lecta ſūt ponimus:nā ad eorū exēplū alia formamus. ¶Multa quoq; & bello paſſus:duas cōiūctiones ſeparatas naturaliter nemo cōiūgit.Sed hoc ple rūq; a poetis cā metri fit:ergo hic una uacat.Sicut alio loco:Dixitq;:& plia uoce diremit. ¶Bello paſſus:qđ con tra Turnū geſſit. ¶Dū cōderet urbē: Tres hic ſūt ſignificatiōes. Aut.n.Troiā dicit quā ut primū uenit ī Italiā fe/cit Aeneas:de q̄ ait:Caſtrorū in morē pinnis atq; aggere cīgit:& alio loco Mercurius:Nec te troia capit.Troiam āt dicit:quā primū fecit: Aeneas &.Liuius ī prīo:& Cato ī originibus teſtant̄:Dū.n.i.quo tēpore hæc fieret ab agreſtibus ob uulneratū regiū ceruū cōmota ſūt bella: Aut Laurolauiniū:& ſignificat dū donec.tā diu.n. dimi/cauit q̄ diu tēpus faciēdæ ciuitatis ueniret.i.donec Turnus occūberet: Aut Romā ſignificat: & ē ſenſu dūmodo ergo cōderet urbē aut troiā:aut Laurolauiniū: aut Romā ſignificat. ¶Inferetq; deos latio: Latiū duplex ē : unū a tyebri uſq; ad fūdos: Aliud īde uſq; ad uulturnū.Latiū āt dictū ē q illic.Saturnus latuerit.Inferetq; deos latio: hoc eſt ī latiū:& eſt uſitata figura apud Virgi.Quod.n.cū ppoſitione p accuſatiuū dicimus: ille p datiuū ponit ſine ppoſitiōe.ſic alibi.It clamor cœlo p ad cœlū. ¶Genus unde latinū:Si.iā fuerūt latini:& latiū dicebat̄:cōtra/riū ē qđ dicit ab Aenea latinos originē ducere.pria eſt iucūda abſolutio:ut unde nō referas ad pſonā ſed ad locū Nāq; unde aduerbiū eſt de loco: nō deductio a pſona.Tamē Cato in originibus dicit hoc: cuius auctoritatem Salu.imitat̄ in bello Catilinæ:prīo Italiā tenuiſſe quoſdā q̄ appellabant̄ Aborigines:hos poſtea aduētu Aeneæ Phrygibus iūctos latinos uno nomīe nūcupatos.Ergo deſcēdūt latini nō tātū a troianis:ſed ēt ab aboriginibus Eſt āt uera expoſitio hæc nouimus q uicti uictorū nomē accipiūt:potuit ergo uictore Aenea perire nomē lati nū.Sed uolēs ſibi fauorē latii cōciliare:nomē latinū nō ſolū illis nō ſuſtulit:ſed ēt troianis īpoſuit.Merito ergo illi tribuit qđ ī ipſo fuerat ut poſſet perire:Vnde & ipſe īducit ī.xii.li.rogātē Iunonē ne pareat nomē latinū: itē ī execratiōe Didōis legim9:Nec cū ſe ſub leges pacis iniq̄ Tradiderit.Iniq̄.n.pax ē in q̄ nomē amittit ille q uicit.

¶DONA. Vi ſupe:uis eſt cū fit aliqd cōtra leges.i.cōtra fatū:ut āt oſtēdat nihil tale de ſupis meruiſſe.æneā addit. ¶Sceuæ.m.i.ob.i.Ergo nō pp culpā æneæ fecerunt ſupi : ſed ut obſeqrent̄ Iunōi tanq̄ oīum regine pur/gat̄ igr̄ æneas & deformat̄ Iuno aduerſaria. ¶Sceuæ.i.crudelis q̄ pſequat̄ inocētē & q deo oīum atq; ipſi9 cul tor ſit:onerat ēt eā q inimicitias nulla æneæ culpa ſuſceptas diutiſſime tæciterq; retieret:cū ne id qdā ēt ſi iuſtæ ſint inimicitiæ facer pbis cōueniat.Hoc latius ī.v.Iunōis grauis ita:nec ex ſaturabile pect9.Quā nec lōga dies pie/tas nec mitigat ulla. ¶Dū.c.ur.exaggerat q æneā bello appetiiſſet:cū conderet urbē:&deos īpio publico p futu ros īferret.Qđ ſi obtinuiſſet:nec latinū genus:nec albani principes:nec Ro.īperiū fuiſſe futurū:nec Cæſar impii ro.culmē hiturus:idoluit.n.cū moliri iā tecta uidet iā fidere terræ & bellū p furiā excitauit poſitiōe āt iſta nō ſolū q̄ dicturus ſit:oſtēdi ſed multiformi rōne diuiſiōis utit̄:cōmēdat carmē:æneā a culpa liberat:Iuno.multa uariaq; iuidia obruit:caput carminis ab īuocatiōe muſæ aggredit̄ cui niſi lectoris īſtruendi cā thena pmiſiſſet laboris gratiam pdidiſſet:cū qđ lecturus eēt neſciret:qđ ſi cūcta nō in pleui morti īmature attribuēdū eſt: nā.

¶CHRI. Vi:uis ui & ui in ſingulari hēt.Eſt āt a græco βία.n.apud illos dr̄:& ſignificat robur ut fit uia ui: itē uirtutē:ut multa ui muniet albā.itē uiolentiā:unde dicimus illatā uim uirgini:ſignificat copiā:Vis magna auri hoī illi fuit.Vi ergo ſuperū.i.nō iuſticia & æqtate:ſed uiolētia a q̄ nō abeſt crudelitas : cōciliat ergo beni/uolētiā æneæ a pſona aduerſario q tā iniq; Aeneā inſectarent̄:& a pſona æneæ cōmiſerationē excitat: q non ſua culpa:ſed alio crudelitate in tātas tāq; graues ærūnas inciderit:& tamē oīa animi magnitudine: & ſapien tia tollerauerit & ſupauerit:& cū nō ueriſimile uideret̄ q ſupi dii ita iniq; fuerit hominem pium īſectari oſtē/dit illos ſtudia Iunonis eē ſecutos:quā Home.ēt ſcribit deos in troianos cōcitaſſet. ¶Sceuæ:crudelis: qa iniu/ſta ira cōtra troianos moueret̄.Oſtēdit ex hac re qta fuerit troiano miſeria:cū dea q̄ a iuuādo nomē ſortitur tā iniq; crudelitatē exercuerit:ergo & dea cū munus ppriū dei ſit iuſticia uti:& ea dea q̄ a iuuādo dr̄ p ſummā iniqtatē iuictos crudeliis fuit. ¶Memorē:multa nomina actiue paſſiueq; ponūt̄. Actiue dicimus ſis fœlix:no/ſtrūq; leues quæcūq; laborē.i.ſis ppitia:ac da fœlicitatē.Paſſiue autē: Viuite fœlices:nō q inferant aliis:ſed ipſi accipiant:ſic formidoloſus:& q infert:& cui infert̄ formido. Aliter ergo Teren.Nimis formidoloſa es: aliter: Salu.ſemp illis aliena uirtus formidoloſa eſt:ſic memor actiue ponit̄:ut Dum memor ipſe mei: dum ſpiritus hos reget artus.Paſſiue cum ait Hora.Siue puer furēs īmpſſit memorem dentibus notam.i.de qua illa memi nerit.Sic nūc memorē irā.i.de qua meminiſſet Iuno. ¶Latio:Pli.latiū antiquum a tyberi circeos uſq; producit deinde ad lirim uſq; fluuiū minturnenſiū pceſſiſſe ſcribit.Idē ſenti t Soli.unde a quo ænea:nam ipſe auctor ge neris latini eſt ait.n. Euſe.de tēpo. ¶Latinis:q poſtea romani nūcupati ſunt:poſt tertium annum captiuitatis troiæ ſeu ut qdā uolūt poſt octauum regnauit æneas ānis tribus āte Aeneā Ianus:ſaturnus:Picus:Flaunus: La/

Vis

Latiū

tinus í Italia regnauerűt circiter ánis.cl.Hæc Euſe.Veꝝ ii populi:q ſub Iano:Saturno:Pico:ac Fauno fuerűt:nő
latini ſed aborigenes noíati ſunt:ipſe.n.Diony.alicar.antiqtatis diligẽtiſſimus ſcrutator latinoꝝ ante aduentű
æneæ nuſquá meminit.& Liui.ait Aeneas aduerſus táti belli terroré:aut animos ab originum ſibi conciliaret:
ne ſub eodem iure ſolum ſed etiá noíe omnes eſſent latinos utráq; gentem appellauit:& Stra.idem pene ſentit.
Iuſti.auté in lib.xx.Quid Latinos populos:q ab ænea cőditi uident.Aeneas igit ut exemplum ſuæ clementiæ
populis nuper uictis pberet:utq; ex duobus populis unum efficeret:utrumq; nő ab auctore ſe: ſed aut a latino:
aut a latio deuicto latinos dixit:remittés multum de iure ſuo cui licebat:uel a patria troianos:uel a ſe æneadas
illos denominare:inſtituit auté hoc íperiű Aeneas anno poſt műdű cőditum uigeſimo ſupra quatuor milia.
¶SER. Albaniq; patres: Albá ab Aſcanio cőditá
fuiſſe cőſtat:ſed a quo ícertű utrű a Creuſæ an a Laui
niæ filio:de qua re ét Liui9 dubitat.Hác át quű euer/
tiſſet Tullus Hoſtilius:oés nobiles familias romam

Albaniq; patres:atq; altæ mœnia romæ.

tráſtulit.Et ſciédű bñ hűc ordiné ſemp ſeruare Virgiliű:ut ante dicat latiű:deíde albá:poſt Romá:Quod & in
hoc loco fecit:& in.v.lib.Priſcos docuit celebrare latinos:Albani docuere ſuos nűc maxía porro Accepit roma:
& patriű ſeruauit honoré.Ité in.vii.libro Mos erat heſperio in latio:qué ptinus urbes Albanæ: coluere ſacrű:
nűc maxía rerű Roma colit.ꝑ Altæ mœnia romæ:aut pp gloriá:aut pp ædificia:aut qa í mőtibus collocata é.
¶DONA. Albáiq; pa.atq;.a.m.r.nő ſcripſit.ꝑ Muſa:ab inuocatione muſæ quod erat ſcripturus incœpit: q
cum dea ſit nihil latere oportet:interrogat ergo ut cum nulla in ænea culpa inueniatur:cőfirmet Iu. ſæuitiam.
¶CHRI. Albái patres:ná Aſcani9 relicto lauinio ſuæ nouercæ albá lőgá cődidit:í q ipſi ſuiq; poſteri ſedes re
giáq; habuerűt uſq; ad Romulű Rőæ cőditoré iure igit patres romáoꝝ albái dicét. Regnauerűt aűt iſti reges
ános circiter cétű ac qnqgita.Quo át tpe roma cődita ſit:& qre roma uocata:mira inter ſcriptores uarietas ap/
pet.Freqns opinio é illá cőditá a Romulo & Remo áno prío.vii.olympiadis:áno át poſt captű iliű ſecűdo atq;
trigeſimo ſupra trecéteſimű regnáte athenis Caropo:Cephalő át Gergithius uetuſtiſſim9 ſcriptor illá conditá
pőit ſecűda ætate poſt troianű bellű ab iis q exilio cű ænea ſeruati ſűt a Romo Aeneæ filio idé pene Demagoras
& Agatillus ponűt:Alii aſſerűt Aeneá qs ex moloſis uenit poſt Vlyxé Romá cődidiſſe:& eá ab una iliéſiű mu/
lieꝝ q roma dicebat romá denoíaſſe.Hæc.n.alias troianas mulieres:ut naues incéderét:hortata é errores graui
ter ferés Ariſto.philoſoph9 ſcri.achiuos quoſdá a Troia reuectos tépeſtate í Italiá cőpulſos eé: & qs exacta hye
me ide enauigare decreuiſſent.Tñ cőbuſtis nauib9 ab iis qs captiuas adduxerát mulieribus cőſiliű neceſſitate
ípelléte ímutaſſe:& Romá cődidiſſe Gallias refert Romá troianá mulieré:q cű aliis troiáis uenerat nupſiſſe La
tio ab origenű regi:eiuſq; deíde filios urbé cődidiſſe & a matre denoíaſſe.Xenagoras hiſtoric9 refert Vlyxi ex
Circe tres filios fuiſſe Romű Antiű & Ardeam: q tres urbes cődidere & conditas a ſe denoíauere. Diony.calci/
dé.Romű qdé cőditoré ait fuiſſe ſiue Aſcanii:ſiue Emathionis fili9 fuerit. Alii uolűt Romá cőditá fuiſſe a Ro
mo itali filio.Hæc igit græci ſcribűt ex romanis át nullus ſcriptor uetuſtus é.Sed ex uetuſtis ſermőibus ſerua
tis í ſacris tabulis nőnulli ſuműt æneæ filios fuiſſe Romű & Remum Romæ cőditores.alii ex æneæ filia illos
natos dicűt:& Latino obſides datos:atq; ab eo ſine filiis decédéte heredes regni relictos.Alii dicűt aſcaniű ſuc/
ceſſiſſe:& cű fratribus regnű diuiſiſſe:ipſűq; albá & alia oppida:Romű uero capuá a proauo capy Anchiſen ab
áchiſe & æneá q poſtea ianiculű é uocata a patre a ſe uero Romá denoíaſſe. Hæc quodá tpe fuit deſerta: ſed ſe/
qntib9 deíde tpibus aduétátib9 colonis:quos albani ſub Romo & Romulo duce miſerűt antiq conſtitutioné
reſűpſit:ut duplex fuerit cőſtitutio.Alia paulopoſt res troianas:alia qndecim ætatib9 íferior Antioch9 ſycacu
ſan9 tertiá pőit multo antiqoré regnáte í Italia Morgete.Soli.át refert Euádꝝ cű í italiá uéiſſet oppidű ibi í mő
te íueniſſe:quá Valétiá latini appellauerát.Ergo ipſe hác ne nomé ímutaret Romá græco uocabulo dixit. Ve/
rius tamé putát a Romulo cőditá Romá eáq; qdrata dicta é.eo q eq libra foret poſita.Incipit a ſylua q é in ara
Apollís.& ad ſupciliű ſcalaꝝ Caci finit:ubi tuguriű fuit Fauſtuli í quo máſit Romu.Ro.auſpicato fűdaméta ie
cit duo de uigíti nat9 annos.xi.kalé.maias hora poſt ſecűdá áte tertiá:ut ait.L.Tarűcius mathematicus nobiliſſi
m9 Ioue í piſcib9:Saturno Venere:Marte & Mercurio í ſcorpiőe:Sole í Tauro:lűa í Libra cőſtitutis.Dies illa pi
lia hét obſeruatűq; é deíceps ne q hoſtia cederet pilibus:ut dies ille a ſanguíe pur9 eét.Muſa ab eo qd é μυεῖν.i.
docere dr:uel παρα το μῶ.i.iqro:ná oíum bonaꝝ artiű illas íuétrices eé uolűt.Heſio.i.ſua thegőia muſas a Io
ue eſſe creatas ait:ex Mnemoſine.i.memoria Noué.n.noctes cű illa in Pierio mőte cőcubuiſſe fert:hic nouem
géitæ ſűt muſæ q a mőte ipo pierides appellát:uñ idé Heſi.μουσαι πιερι ηθεν dixit noía át his uerſibus refert.
κλεἰώ:τευτερπη:θαλεια:τε μελπομενητε Τερψἰχορη: τερατώ τε πολυμνιατου ρανιητε
καλλιοπηθηδε προφερες ατηεςιν απάσαων.
Anaximáder lápſacéus:Xenophanes heracleopolites dicűt poetas eé í tutela Apollinis q lyra canit:& noué mu
ſaꝝ í qrű medio ipſe reſidet:& p apolliné humaná uocé ítelligűt q noué íſtrís pficit.Hæc át Fulgétio teſte ítel
ligűt qtuor áteriores détes quoꝝ ſi qs deſit ſibul9:& nő uox ex ore pueit:ité duo labia ſeptía é ligua octauű pa
latű qd græci uranió dicűt qm ſit formá cæli q uráos appellat:q ex re octaua muſa dr urania nona eſt gutturis
pfűditas:p q ſpűs egredit.Ergo át Platői libéter adhæreo:Pőit.n.tátus philoſophis diuini furoris genera qua
tuor de qbus alio fortaſſe í loco dicem9:Inter eos pőit poeticű eűq; a muſis puenire demőſtrat muſas át appel
lat cæleſtiű ſphærarű cátus:ná í li.de repu.ſingulis ſphæris ſingulas ſirenas appoſitas dicit motű ipm ſphærarű
ac ſonű q ide ſit ſignificás .Quapp octo ſphæras octo muſas:ac p illaꝝ cocétű noná pőit:quá qm armőia una é
ex oíb9 ſuauiſſime cőpoſita excellétiſſimá reliqꝝ dixit exiod9 ergo poeſis a diuío furore:furor a muſis: muſæ
a Ioue eodé Plato.teſte pueiűt:ſed de his alio í loco lati9:Alcmeő:ac nőnulli alii eas cæli & terræ filias dicűt.ſed
& de nűero nő oés idé ſentiűt:cű ſint q res tantű ponát muſas ſed nobiliores noué dicűt.Ait.n.ꝑ Home.μουσαι

λέννε ἀπάσαν ἀοιδὸν μένοι ὀπηκάλη. Addit etiã Diodo.ꝙ clio dicit̃ qa κλέοσ gloria eſt & poetæ ex laudi bus qs aliis tribuunt & ſibi & illis maximã gloriã uẽdicãt. Euterpe quoniã ex bonis q̃ ex illa doctrina ꝓueniũt nõ mediocrẽ uoluptatẽ capiãt. Talia qđ ad multũ tẽpus floreãt poetæ θάλλειν.i.florere:& germiare ẽ. Melpo mene a cãtus ſuauitate:ꝑ quã auditores delectãt μέλπω.i.cãto ẽ Terpſicore ꝙ auditores uoluptate capiant ex iis bonis q̃ ex ea doctrina proueniãt τέρπω μαι.i.lector ſignificat. Errato ab amore nomẽ accepit: qa amabiles ſuo carmine reddant poetæ:Polymnia q in diuturna memoria ſunt. Vrania:qa fama:ac animi magnitudiẽ cæ lũ aſcendunt ὀυρανοσ.i.cælo eſt. Calliope ꝙ pulchrã reddat uocẽ quæ cæteris cãtibus antecellat.

Muſa mihi cãs memora.quo numine læſo.
Quid ue dolens:regina deũ: tot uoluere caſus
Inſignem pietate uirum:tot adire labores.

CSER. Muſa mihi cauſas memora:poetæ in tres partes diuidunt carmen ſuum:proponũt:inuocant: narrant.plerũꝗ tamen duas res faciunt:& ipam pro poſitionem miſcẽt inuocationi:quod in utroꝗ ope re Homerus fecit. Nãꝗ hoc melius eſt ut in odyſſea ἄνδρα μοι ἔννεπε μοῦσα πολύτροπον:& in ilia de μῆνιν ἄειδε θεὰ πηληϊάδεω ἀχιλῆος Lucanus tamen ipſum ordinem uertit: primo enim propoſuit:de inde narrauit poſtea inuocauit:ut eſt Nec ſi te pectore uates Accipiam. Sane obſeruandum eſt in omnibus car minibus ne numen aliquod inuocetur:niſi aliquid ultra humanã poſſibilitatem requirimus:hinc in arte poe tica Hor. Nec deus interſit niſi dignus uindice nodus Inciderit. Bene ergo inuocat Virgi.nõ enim poterat per ſe irã numinis noſſe. Item in.ix.libro niſi adderet Iuno uires aíumꝗ miniſtrat:quis crederet Turnum euaſiſ ſe de caſtris? Quo numine læſo:quo in quo in qua cauſa:& eſt.vii.caſus:& communis elocutio.dicimus enim quo te læſi eſt & alia expoſitio:nãꝗ Iuno multa habet numía eſt Curetis quæ utitur curru:& haſta : ut eſt hic illius arma hic currus fuit.eſt Lucina quæ partubus præeſt:ut Iuno Lucina fer opem.eſt regina: ut Quæ diuũ in cælo regina. Sunt & alia eius numina. Merito:ergo dubitat:quod numen eius læſerit. Alii tamen dicunt ſe parãdũ eſſe:ut de odio Iunonis non dubitet: q̃rat autem quod aliud numen eſt læſum. ⁋ Quo numine læſo: ideo trahitur in ambiguitatem:& reqrit in quo Iunonis numen læſit Aeneas:qa in ipſum certa nõ erant odia ſed in gentẽ propter cauſas paulopoſt dicendas. ⁋ Tot uoluere caſus:caſibus uolui:& eſt figura hypallage:quæ fit quotienſcunꝗ uerba per contrarium intelliguntur: Sic alibi:Dare claſſibus auſtros:quum uentis naues de mus non nauibus uentos. Item Animumꝗ labantem Impulit:hoc eſt impellendo fecit labantem. ⁋ Inſignem pietate uirum quia patrem:& deos penates de Troia liberauit:& hic ſe oſtendit merito inuocaſſe muſam. Nã ſi iuſtus eſt Aeneas:cur odio deorum laborat.

CDONA. Inſignem pie.i.deoꝝ cultorẽ:& ſpectatæ uitæ.qđ ergo delinquenti feciſſet cum ita inſectetur in noxiũ. Ergo collige:nam cũ iraſcẽdi cã nõ ſit:& nõ ſaciari innumeris tormẽtis:& grauiſſimis caſibus ꝓbat illã eſſe ſcæuã his dictis iſtruit hoĩes ad bonũ uiuẽdi rõnẽ bonũ.i.uirũ iuſtus dolor moueat: & tamẽ nõ ſit ĩ ultio ne ĩmoderatus:nec iuſtas iras diutius retineat:unde Salu.& iniuria accepta ignoſcere q̃ pſequi malebant.

CCHRI. Quo nũi.l.Quid ue.do.q̃ſi ſtupeat: cũ ignoret aut quo numĩe læſa ſit aut pp quã rẽ doleat:& cur dea cũ ſit ſubſtinuerit in tot calamitates iniicere:uiꝝ nõ mõ piũ ſed pietate p̃ſtãte:cũ nulla uirtus acceptior diis immortalibus eẽ debeat. Eſt.n.pietas q̃ quo oportet amore in patriã in parẽtes:ac in reliquos ſanguĩe cõiũctos affecti ſumus. ⁋ Læſo:Lædere & offendere differũt: Lædit.n.q dãnũ detrimentũ dolorẽ ue afert. Offendit uero qui ex dicto facto ue ſtomachũ indignationẽꝗ cõmouet:& dãnũ nullũ ĩfert. ⁋ Cãs.ſ.efficiẽtes tã graue irã:tã ſæuũ odium. Cæterũ cãs Ariſto.q̃tuor ponit efficiẽtẽ:materialẽ:formalẽ:ac finalẽ. Quod ut expſſius ĩtelligat̃: ponimus Iouis olympici ſimulachrũ:& in eo reqremus cãs:iueniemuſꝗ efficientẽ cãm Phidiã eẽ atheniẽſem q illud inſculpſit:materialẽ uero ebur ex quo factũ eſt formalẽ aũt imaginẽ Iouis q̃ in ebore ſit expſſa ac poſtre mo finalẽ:qa nihil ſit qđ finis alicuius gratia nõ fiat:ergo huius ſimulachri erit finis:ut appeat ꝙ Ioui ſint con ſecrati ludi olympiaci. Pla.uero p̃ter has q̃tuor exemplarẽ ponit:& inſtrũlem. Dicit̃ aũt cã id quod ex eo quod ſit ſequit̃:ut aliud fiat. Veꝝ cã finalis dicitur cã cauſaꝝ:nam propter finẽ reliquæ tres ſunt. Neꝗ eſt nunc quod ꝓſequar quid inter ſe cauſa elementum:& principium:aut cõueniat aut differant.non.n.ad hunc locum atti net talis inqſitio. ⁋ Tot uol.c.fortaſſe non eſt hypallage:nã quis a iuno.ĩpulſus ſit ad multos caſus:ille tamẽ ſua ſapientia & animi magnitudine potius uoluit caſus q̃ ab illis uolueret̃:p̃ſtãtiſſimi.n.uiri potius fortuna regunt q̃ ab illa regant̃. ⁋ Vrbs:an laudat carthaginẽ:ut oſtendatur non omnino ſtultam rei perficiendæ ſpẽ fuiſſe Iu nonis:& ſumuntur loci de probabili quod ponitur in cõſtitutione cõiecturali:in hac eſt ſignum & ſigni partes ſunt locus:tẽpus:ſpaciũ:occaſio ſpes perficiẽdi:& ſpes celandi locus ergo idoneus dabit:ſpem ꝙ eſſet ꝓpinqua Italia:& oppoſita romæ. Erat ſpes pficiẽdi:quoniã & antiqua:& diues:& populoſa:& bellicoſa:ergo q̃uis etiam acceſa eſſet odio. Nõ tamẽ p̃ceps cõſiliũ cœpiſſet:niſi fuiſſet ſpes pficiẽdi. ⁋ Antiq̃ ergo roborata:uiribus oppo nebat̃ naſcẽti. Sic inferius dolet ꝙ urbs antiq̃ ruat multos dominata ꝑ annos Vrbs:hãc deſignabãt ſulco qa ea ducebat̃ qua mœnia futura eſſent:ꝙ cũ illuc ꝑueniebat̃ ubi eẽt futura porta:id ſpaciũ non ſignabat̃ ſulco : ſed portabat̃ aratrũ ne terrã tangeret:unde a portando portã dici uolunt. Ipſe alibi iterea æneas urbẽ deſignat ara tro. Nã Cato ait conditores urbium taurũ in dexteram uaccã interius iũgebant ipſi ĩcincti ritu Gabino.i.togæ parte caput uelati tenebant ſtiuam incuruã:ut glebæ omnes intro ruerent:unde territoriũ quaſi terribouium dictum eſt attritu boum:& aratri. Erant boues albi:ut illo candore oſtenderetur ciues ſine labe eam oportere. Glebæ internæ reiiciebant̃:quoniam omnis fertilitas in urbẽ importanda ſit. Erant ita boues iũcti:ut uacca in terior taurus exterior eſſet qa mulieris eſt q̃ ĩtra domũ ſunt curare: Viri uero q̃ extra de hac re. Oui.i.lib.faſto. Inde p̃mens ſtiuam deſignat mœnia ſulco: Alba iugũ niueo cũ boue uacca tulit. Sulcus aũt ille qui ſic tunc im primebat̃ teſte Pompeio feſto primigenius dicebatur. Vomis aũt æneus adhibebatur:ut refert Macro.

Impulerit.tantæ ne animis cæleſtibus iræ?
Vrbs antiqua fuit Tyrii tenuere coloni:
Carthago:Italiam contra:tyberinaq; longe
Hoſtia.diues opum ſtudiiſq; aſperrima belli.
Quā Iuno fertur terris magis omnibus unam
Poſthabita coluiſſe Samo.hic illius arma:
Hic currus fuit.hoc regnū dea gētibus eſſe
Siqua fata ſinant:iam tum tenditq; fouetq;:
Progeniem ſed enim troiano a ſanguine duci

¶SER. Tātæ ne animis cœleſtibꝰ iræ? Hic iā nō de q̄litate iracūdiæ:ſed de quātitate q̄rit.Nimia &.n.ira ē q̄ nō hēt pietatis cōſiderationē:& hoc qdē ſecūdū ſtoicos dicit:ſed miraṫ cur tm̄.Nā epicurei dicūt deos humana penitꝰ nō curare.¶Tātæ ne:q̄ſi exclamatio ē mirātis.Animis cœleſtibꝰ:diis ſuperis:nā apud īferos cōſtat eē iracūdiā:ubi ſūt furiæ:& iræ:Erinys:Alecto:& Megæra.¶Vrbs antiq̄ fuit:Vrbs dicta ab orbe:q̄ antiq̄ ciuitates ī orbē fiebāt:uel ab uruo parte artari:quo muri deſignabāṫ:& ātiqua āt & fuit benedixit:nāq; ante ſeptuagīta annos urbis Romæ cōdita erat:& eā deleuerat:Aemylianus Scipio:q̄ āt nūc ē poſtea a romāis eſt cōdita: unde antiquā accipe:& ad cōparationē iſtius q̄ nūc ē & Roma antiquiorē:¶Tyrii tenuere coloni: deeſt quam Amāt nāq; antiq p epexegeſim dicere qđ nos īterpoſito ꝓnomīe exprimimus.Itē eſt locꝰ Italiā graii cognomīe dicūt:deeſt quē.¶Coloni āt dicūtur cultores aduenæ.& hos de tyro cōſtat ueniſſe:q carthaginē cōdiderūt.¶Italiā cōtra:Cōſtat tria latera habere Italiā:ſuperi maris īferi:& alpiū.unde tollēdi erroris cā adiecit:Cōtra tyberina hoſtia:q̄ ī īfero mari ſunt.¶Lōge:ualde:Salu.Lōge alia mihi mēs ē patres conſcripti.¶Diues opū:mō tm̄ diues dicimꝰ.Antiq adiūgebāt cuiꝰ rei:ut diues equū:diues pictai ueſtis & auri:iūgētes tātū genitiuo caſui.¶Studiiſq; aſperrima belli:cām oñdit: mirabilē dicēs hos eē bellicoſos & diuites:quū ocioſa ſit ſemp opulētia.Iure ergo hanc diligit Iuno:& uult orbis regna ſortiri.Studiis: nō ſtudio:qa terrebellauit cōtra populū romanū.¶Ferṫ:dr̄ & ingēti arte Virgi.utiṫ:ne ī rebꝰ fabuloſis apta utaṫ licētia poetarū:ſed q̄ſi opinionē ſeqtur.& p trāſitū poetico utiṫ more.¶Poſt habita coluiſſe ſamo:nō cōtēpta: ſed ī ſecūdis habita.Nāq; ī ſuperiori uerſu dixit magis:ut ēt originali loco ſeruet affectio.Sic Iuuenalis.Et ſamia genitrix q̄ delectaṫ arena.¶Hic illius arma:figura creberrima.aduerbiū ꝓ aduerbio poſuit p̄ſētis loci ꝓ abſentis debuit.n.dicere illic ſicut habemꝰ ī ſuperioribus.¶Arma:īſtructā armis Iunonē ī alio loco ipſe teſtaṫ:Ferro accīcta uocat.¶Currꝰ aut ueṙ curū:quo ſecūdū Homerū ī cœlo utiṫ:aut thēſā ſignificat:q̄ deorū ſimulachra portāṫ.Thēſa āt cū aſpiratiōe ſcribiṫ απο του θειου.i.a re diuina.¶Hic illius arma:hic currus fuit quotiēſcūq; nomīa pluralis & ſingularis numeri cōnectūṫ:reſpōdemus uiciniori:ut,ecce hoc loco currui nō armis reſpōdit:eadē & ī diuerſis generibꝰ ē obſeruatio ut magis uicīo ſiue maſculinū ſit ſiue fœmininū reſpōdeamꝰ:utputa uir & mulier magna ad me uēit:Si āt plurali nūero uelimꝰ uti:ad maſculinū trāſeamꝰ neceſſe ē:uir & mulier magni ad me uenerūt.¶Si q̄:q̄ uacat:& ē ornatꝰ cā poſitū utq;:tādē gētiū:locorū:& reliq̄:ut dixitq;:& p̄lia uoce direit.¶Iā tū:ex quo cōſtituta ē a tyriis colōis.¶Tēditq;.f.q;.figuraṙ dixit:nā n̄ rgnū fouet: ſed tēdit:& fouet ut regnū eē poſſit.¶Duci:ductū iri īfiniti modi a paſ.tēpus p̄ſens ꝓ futuro poſuit:& uerbū ꝓ uerbo:ut ſup oſtēſū ē.

¶DONA. Tātæ ne.a.admiraṫ hoc poeta cū dii lenes eē ſoleāt:& miſericordes q̄ rep̄hēdaṫ ī eis qđ ī hoībus diſplicet.Poſt īuocationē āt nō ī adiumētū carminis:ſed ī fauorē ſuſcepti ſui opis poſitas cās enūerat:qbꝰ lecto ī initio aduertat:& Iunonē ſæuā:& deos malo ſtudio Iunonis motos:& æneā nō ſua culpa hæc eſſe paſſū. Vrbs antiq̄:primā Iunōis odiorꝫ cām dicit q̄ æneā īſectatꝰ:qm̄ ab eo gēs oritura erat q̄ īperiū qđ ipſa Carthagini ſeruari cupiebat:p̄ruptura eēt.Volebat ergo ſi poſſet illū extingui.Igiṫ hæc ſola cā ſatis erat ad odia excitanda. Verū aliæ quoq; enūeranṫ:ut cū ſit ꝓcul a culpa æneæ:& ipſe purgeṫ:& Iunonis factio iniq̄ſſima cognoſcatur: Laudaṫ multipliciter carthago:ut oñdaṫ illa Ro.īperiū opprimere potuiſſe maxīe annitente Iunone.¶Antiq̄: nō magna:ut multi dn̄t:ſed ꝓlapſi tp̄is:ut ānoſitate corroborata īperiū ro.naſcēs lōge uis uiribꝰ p̄meret.¶Colōi:ut p̄ter icolas ēt aucta ſit colōis.¶Italiā cō.laus ē a ſitu.¶Diues:a fortūa.¶Studiiſq;:a natura & moribꝰ:ergo omnis erat occaſio Iunōis fauor:locorꝫ ꝓximitas:ſubſtātia rei familiaris:bellatorꝫ numerus:fiducia naturalis: & īnatum ſtudium dimicādi.¶Poſthabita.c.ſ.tanta obſtinatiōe cōtra ro. imperiū nitebaṫ ꝓ carthaginis opibus:ut omnibus terris:& ipſi ſolo genitali illa p̄poſuerit:& īſignia ſui numinis: quicqd potuit ī ea collocauerit.

Coloni ¶CHRI. Colōi:noui:& aliūde ꝓfecti hītatores urbiū:ſed & agrū alienū q ea ꝯditiōe arāt:ut ptē fructuū capi
Carthago. āt colonos appellāt:q de re ruſtica ſcribūt:Carthago ꝯdita ē:ut qdā uolūt a Carchedōe tyrio:ut uero alii a didōe eiꝰ filia ānis.cxliii.Poſt troianū bellū:alii uero dn̄t cōditā a didōe āno mūdi.xc.ac cēteſimo ſupra q̄tuor milia: poſtrēo uero ſūt q uelit regnāte auētio ī latio poſt.iiii.milia.&.ccc.ac qnq̄gita mūdi ānos eā cōditā:ſed poeta ſuo iuṙ hæc fingit ait Euſe.¶Samo:q̄ īſulā uehemēter amabat:qm̄ ī ea adoleuit & Ioui nupſit:& ut ſcri.Var.pthenia priꝰ ē appellata.Itaq; ātiq̄ſſimū hēt ibi tēplū:& ſimulachrū hītu nubētis figuratū:& ſacra eiꝰ āniuerſaria nuptiarū ritu celebrāṫ.ait hero.tēpla ſamū hr̄e pulcherria oīum q̄ ī græcia ſūt.¶Hic iliꝰ ar.h.c.f.repetitio ē color rhethoricꝰ.Dea tēdit.q.d.icci rco audet niti cōtra fata qa dea ē.Libyæ ps tertia terrarꝫ ē:q̄ latini Africā noīant græci dicūt libyā denoīatā a libya Epaphi filia:q̄ Buſiridis mṙ fuit.Parcas qm̄ uita hūana initiū hēt ꝓgreſſū & finē: hæc tria p tres pcas ātiq noīauerūt.Nomīa q̄ ſūt apđ græcos Cloto:Lacheſis:& Atropos: Cloto q̄ ītiū uitæ typū hēt colū cū pēſo geſtat:ut ſit ortꝰ nṙ q materiā uiuēdi p̄bet.Lacheſis uero filū expēſo deducit Id.n.ē tp̄s uiuēdi qđ ſortiti ſumꝰ.Vñ & ipſa a λαγχανω qđ ē ſotitor dr̄.Tertia uero filū a lacheſi iā deductū abrūpit:& dēotat mortē uñ dr̄ Atropos q̄ſi ανευ τροπου.i.ſine cōuerſiōe: qa īplacabilis ē mors:& nulli pcit. Gel.āt refert tribus fatis tria noīa eē latia.Et pria dici parcā a pariēdo:ſecūda:nouā:tercia decimā:qa nono:& decimo mēſe partꝰ ma
Parce turi ſint.Ceſellius uero uīdex parcarū pōit tria noīa latīa:nonā decimā & mortā:ꝓducitq; Liuii uerſū.Quādo dies adueniet:quā præfata eſt morta.Has alii demorgonis ex chao filias dicūt.Alii noctis: alii qbus aſſentitur Marcus Tullius ī libro de natura deorum herebi:& noctis.Has ait Heſiodus bona & mala hominibus ſortiri.

¶SER. Audierat:a Ioue,aut fatis:nõ.n.oía numĩa hñt diuinãdi ptãtẽ:deniqꝫ ne ipſe qdẽ Apollo ſua ſpõte diuinat:ut ẽ Quæ phœbo pr̃ oĩpotẽs:mihi phœbus Apollo Prædixit:& pite audierit:In Ennio.n.ĩducit̃ Iupiter ꝓmittẽs romãis excidiũ carthaginis.¶Tyrias arces:Carthaginẽ dicit q̃ tyrii cõdiderũt.¶Olĩ:nũc qñqꝫ:Tria.n. tpa ſignificat pteritũ:ut Olĩ arbos nã ad imp.q.g.l.pſens:ut.Tũdit̃ olĩ fluctibꝰ:futuꝝ:Nũc olĩ quocũqꝫ dabũt ſe tpe uires.¶Hinc populũ late regẽ:a Ro.laudat ãt eoꝝ populũ dicẽdo late regẽ.¶Belloqꝫ ſupbũ:nobilẽ: ut Ceciditqꝫ ſupbũ Iliũ.¶Vẽtuꝝ excidio:ad excidiũ nota figura.¶Libyæ:carthaginis:& ꝓuĩciã ꝓ ciuitate poſuit.Dicta ãt lybia q̃ ĩde libs flat:hoc ẽ africus:uel ut Var. ait q̃ſi λειϖου σατου υειν.i.egẽs pluuiæ:uñ Sal. Cœlo terraqꝫ pẽuria aq̃rũ.¶Sic uoluere parcas:a filo traxit uoluere:una.n.loqt̃ alta ſcri.alia fila deducit:& dictæ ſunt pcæ κατα αντιφρασιν q̃ nulli pcãt:ſicut lucꝰ a nõ lucẽdo:& bellũ a nula re bella.¶Id metuẽs:ꝗ̃ futuro timor ẽ:Odiũ de pſenti.Metuebat ergo Carthagini.Odiũ ãt hẽbat pp cauſas ſeq̃ntes:& ẽ de utroqꝫ exẽplũ:Cõueniũt qbus aut odiũ crudele tyrãni: Aut metꝰ acer erat.¶Veteris belli:quãtũ ad Vir.ptinet antiq̃ ſi ad Iuno.referas diu geſti.Tũc ãt ad pſonã referẽdũ ẽ:quũ ipſa loqt̃:qđ ſi nulla pſona ſit: ad poetã refert̃. Nũc ergo ueteris ex pſona poetæ ĩtelligẽdũ ẽ:ſicut ipſe alibi.Mirant̃ dona Aeneæ mirant̃ Iulũ Flagrãtiſqꝫ dei uultꝰ:partẽ ad ſe retulit:partẽ ad tyrios q deum eẽ neſciebãt.¶Saturnia: antonomaſia eſt nõ epithetõ:quæ fit quotiẽs pro proprio nomine ponit̃:quod poteſt eſſe cum ꝓprio noĩe:põt & epitheton dici.¶Prima:atqui Hercules prior contra troianos pugnauit:uñ mõ prima princeps accipiẽdum eſt:Nã plerũqꝫ poeta ſignificationẽ nominum dat participiis:uel e contra:ut Voluẽtibus annis ſignificat.n.uolubilibus:hac licẽtia & in nomine uſus ẽ:ut prima pro principe poneret.¶Ad troiã: & ad & apud accuſatiuæ ſunt ꝑpoſitiões.Sed apud ſemper in loco ſignificat ad & in loco:& ad locũ:ut Ad quẽ tũ Iuno ſupplex his uocibꝰ uſa ẽ.Cice.in Verrinis:Decẽ fiſcos ad ſenatorẽ quẽdã relictos.Itẽ ad Marcũ Leccã re habitare uelle dixiſti.¶Caris:argis:illic.n.eã coli oĩbus notũ ẽ.Argos ãt in nũero ſingulari neutri generis ẽ:ut Hora. Aptũ dicet eqs argos In plurali uero maſculini:ut hi argi. cæterũ deriuatio noĩs argiuos facit:nõ argos.¶Cauſæ irarũ:nũc de pteritis loquit̃.¶Manet alta mẽte repoſtũ Iudiciũ paridis:in quo ꝓ Venere paris Alexãder cõtra Iunonẽ Mineruaqꝫ iudicauit.¶Alta mẽte dicit.i.ſecreta:recõdita.¶Repoſtũ:ãt ſyncopa ẽ:unã.n.e medio literã ſeu ſyllabã tollit ſed quũ oẽs ſermões aut ĩtegri ſint:aut pathos habeãt:hi q pathos habẽt:ita ut leti ſunt debẽt põi:qđ ẽt Maro facit:nã & repoſtus & porgite de Ennio trãſtulit:ĩtegris ãt & ipſis utimur & eoꝝ exemplo aliis.¶Spretæqꝫ iniuria formæ:epexegeſis ẽ:hoc.n.fuit iudiciũ Paridis:utqꝫ particula uacet:ſicut alio loco : Dixitqꝫ:& plia uoce diremit.Licet nõnulli ſeparẽt dicẽtes aliud eẽ.Nunq̃.n.cõiũctio põit̃ niſi ĩter duas res.Et ſpretæ formæ referũt ad Antigonã Laomedõtis filiã:q̃ a Iunõe pp formæ arrogãtiã ĩ ciconiã cõſtat eẽ cõuerſam.

¶DONA. Verteret:eã hẽt ſignificatiõe:ut nihil poſt excidiũ ſupſit.Vñ alibi.Quæ te gẽitor ſnía uertit.i.pẽitꝰ ita ĩmutauerit:ut nihil ĩ illo pietatis relictũ ſit.Itẽ & oĩs ĩmo uertit neptũnia troia.¶Id.m.ut firmet pmã fuiſſe prĩcipalẽ cãm ĩcipit dicere alias.Timet ergo ne troiãi ab excidio liberati uel uires aduerſos græcos reparẽt: uel ĩ Italia cõſiſtẽtes carthagini officiãt.Artificioſe deinde aliã cãm addit iudiciũ pidis:& unã iniuriã facit duplicẽ.ſ. qđ offẽſa ſit in eo iudicio q̃ minori ſit poſtpoſita:& q̃ ſit ſpreta forma ſua:qa in pomo ſcriptũ erat: Pulchriori det̃.Hoc maxime uexat mulieres.Hãc igit̃ partẽ facit. Virgi.cũ dicit manet alta mẽte repoſtũ iudiciũ paridis: ſpretæqꝫ iniuria formæ:Vt nõ tãtũ iraſcat̃ qđ uicta ẽ quãtũ qđ forma ſua ſit ſpreta.¶Mãet:ergo ad oĩa ptinet. ¶Repoſtũ:aũt ad iudiciũ paridis.¶Iudiciũ.ſ.corruptũ libidinis pmio.¶Paridis:ut cõuitiũ ſit nõ hominis nomẽ.ſ.quaſi abiecti:uenalis:uulgaris:& in honeſti.Fallunt̃ aũt q referũt iniuria formæ ad antigone.Vnde addit.

¶CHRI. Id.m.Nã hæc ẽ pría cã:reliq̃ ſunt acceſſoriæ.¶Veteris:ac ſi diceret ĩperfecti opis.Hoc alibi ĩpa dolẽs ait:Nã capti potuer̃ capi.Et paulopoſt:Me ne ĩceptis deſiſter̃ uictã:uel mẽor belli.i.ĩiuriarũ ob q̃s bellũ ſuſceperat.¶Saturnia.q.d.crudelis:ut a Saturno eẽ ſe oſtẽdat:dr̃ ãt Iũo a iuuãdo:ſed qm̃ ĩ hoc loco troiãos nõ iuuar̃:ſꝫ ledeṛ cõat̃ optimꝰ uates illã a Saturno ſtela noxia denoĩare maluit.Cæteꝝ poete cũ eã phyſica q̃dã rõne deſcribũt:terrã ĩtelligũt.Hæc pulchre oſtẽdit Diõy.ac Euſe.& Var.Quapp ac rõne ĩpam deã regnoꝝ noĩant:qa hæc terrẽa ſunt atqꝫ oĩs cõtẽtio ĩter mortales:& terraꝝ poſſeſſiõe ẽ.Capit̃ ãt a Marõe allegorice ꝓ ambitiõe q̃ ẽ cupiditas regnãdi:& ĩperãdi.Huius deæ ſimulachrũ ligneũ apud ſamios:ubi apprĩe colebat̃ fuiſſe refert Calimachus:Iunonẽ priſci uoluerũt eẽ nuptialẽ uiri ac fœmĩe cõiũctionẽ.Quapp illi ſacrificãtes bilẽ ad hoſtia ſe mouebãt:ac iuxta arã ĩfodiebãt:ut oñderẽt ſine ira:& odio & amaritudĩe matrimoniũ eẽ oporter̃.Iunõis ãt & Latõæ ptãtẽ ſic iũgũt q̃ Iũo terra ſit:Latõa nox:nã obliuio ex noctẽ p ſomnũ fit.Nos ãt ẽ terræ umbra matrimõii uero finis pcatio ẽ.i.a tenebris ad ſolis lumĩa ꝓgreſſio.Dicũt ãt Ioui Iunõe irata & ab eo diſſidẽte mœſtũ Iouẽ a calabeomene indigna doctũ:& alterã ducer̃ ſimularet.Quapp ille ex q̃rcu muliebre ſimulachrũ cõpoſuit nuptiaſqꝫ pparauit:ad q̃s tritõides nĩphe:& uniuerſa boetia cõfluebat.Qua re cõmota Iuno a Citherõe deſcẽdit: & platæẽſiũ mulieꝝ turba ſequẽte ad Iouẽ puẽit ſimulatiõeqꝫ patefacta illi ſũma cũ læticia recõciliata ẽ ſimulachro ãt qđ dedalẽ appellarũt:Iuno.gr̃a feſta dedala ĩſtituta ſunt Iunõi pterea oĩum mẽſe kalẽdæ dicatæ ſunt. Vñ illi.xii.aras ĩſtituũt.¶Cãæ:iraꝝ.¶Iniuriæ:ĩiuria.n.irã gignit q̃ ẽ accẽſio ſanguis ad ulciſcẽdũ.¶Dolores q: & ipſi ab ĩiuriis naſcunt̃:ait Dio.mulieres diopolitanas ſiue thebanas q̃ ĩ ægypto ſũt(nã diopolis thebe ẽ)pharmachũ aduerſus irã:& merorẽ inueniſſe.¶Aĩo:mẽte.i.memoria:ui manet alta mẽte repoſtũ iudiciũ paridis.

Audierat:tyrias olim.quæ uerteret arces:
Hinc populum late regem:belloqꝫ ſuperbum
Venturum excidio Libyæ:ſic uoluere Parcas
Id metuens:ueteriſqꝫ memor Saturnia belli:
Prima qđ ad Troiam pro caris geſſerat Argis:
Necdum etiam cauſæ irarum: ſæuiqꝫ dolores
Exciderant animo. manet alta mente repoſtũ
Iudicium Paridis:ſpretæqꝫ iniuria formæ:

Nonius in vocabulo honor: iudicium hoc loco interpretatur. sin[e] aliis honoris intelligendo. libenter adu[...] genere quod de equis a Ioue, Troi donatis ob compensationem rapti Ganymedis. Homerus Iliad. eius versus [...] Il. 5. p. 175.

¶SER. Et genus inuiſum:propter Dardanum Electræ pelſicis filiū.Electra pellex fuit Iouis:ex qua Dardanus natus eſt:a quo troiani ducunt originem.¶Rapti:ſtuprati:ut eſt Rapta garamantide nympha:Item & raptas ſine more ſabinas.¶Ganymedis honores:Trois regis troianorum filii.honores autem dixit uel propter miniſterium poculorum:ad quod receptus eſt remota Hebe Iunonis filia: quæ Ioui bibere miniſtrabat: uel ob hoc quod inter ſydera collocatus aquarii nomen accepit.¶His accenſa ſuper iactatos æquore toto: ſuper his:aut de his:aut ſuper metum carthaginis:his quoq; accenſa.¶Reliquias:ut ſtet uerſus geminauit.l.Nam in proſa reliquias dicimus.¶Atq; immitis achilli: bene ſecundum Homerum ſegregauit ducem a populo:ſic Aeneas in ſecundo poſt omnium caſum Priami ſeparauit interitum:ut forſitan & priami fuerint quæ fata requiras:immitem autem dixit qui in patrocli ultionem & circa extinctum Hectorem crudelis fuit.Achilli propter ομοιοτελευτον detraxit s litteram: quæ plærunq; pro ſibilo habetur nō ſolum neceſſitatis:ſed etiam euphoniæ cauſa: ut Saluſtius: A principio urbis ad bellum perſi macedonicum pro perſis.detrahitur autem s tertiæ declinationis genitiuo.

Et genus īuiſum:& rapti ganymedis honores:
His accenſa ſuper:iactatos æquore toto
Troas relliquias Danaū:atq; immitis Achilli
Arcebat longe Latio:multoſq; per annos
Errabant acti fatis maria omnia circum.

¶Acti fatis:ſi odio Iunonis quomodo acti fatis? ſed hoc ipſum Iunonis odiū fatale eſt. laborat enim Virgilius nil troianorum meritis.ſed omnia fatis a ſcribere.Eſt & alter ſenſus:nam fatum uoluntatē legimus:ut Fatis Iunonis iniquæ.i.uoluntate locutiōis:ut hic ītelligamus agebant fatis Iunonis.i.uolūtate.¶Maria oīa circū:ī fine accētū ponimus cōtra morē latinū: ſed corruptio hoc facit:Nanq; ꝓpoſitio poſtpoſita corrupta eſt ſine dubio.

¶DONA. Et genus inuiſum:ut ad principalem cauſam gentis æſtus reduceret.¶Ganymedis: Qui turpiter amatus eſt a Ioue.Eſt autem fœdum hoc loco aliquid intelligere de zodiaco:in quo Ganymedes dicit collocatus:ne infames īter ſancta ſydera ſint collocati:& ſentiamus id quod poeta non dixit. Oſtēdit omnes has cauſas eſſe alienas ab ænea.Atq; ut poſterius dictas oſtenderet incidentes ait.¶His ac.ſu.ideſt ſuper illam quæ fuit. ob excidium carthaginis.¶Vix e conſpectu:A ſeptimo anno incipit narrationem:ut priora reſeruet ad conuiuium didonis.¶Iactatos æquore:hæc omnia ad exprimendam Iunonis iniquitatem pertinent:ut oſtendat excidium carthaginis ſolam cauſam fuiſſe ne ipſa miſereretur:nec deſerit intentionem ſuam quæ cognoſcens nō poſſe expugnare fata:cupiebat ſaltem illos arcere quos ad plenum ſuperare:non poterat.Non miſerabatur igitur:ut iactatos toto æquore:& eos qui ex infinito numero ad paucos redacti eſſent: quos e manibus ſæuiſſimorum hoſtium fortuna ſeruauerat:īſidiis aſſiduis obterreret.¶Reliquias danaum: Magna crudelitas quæ nullis cladibus ſaciari poterat.Laus autem æneæ magna quod de ſolis reliquiis troianorum imperium Romanum condere potuerit:Ergo ni fata obſtitiſſent patriam ītegris opibus defendiſſet:cum in aliena terra imperium condiderit.¶Acti fatis:ideſt ipſi qui fatis agebantur in Italia errabant Iunonis inimicitiis.

¶CHRI. Iactatos æquore:arcebat.Omnibus ex locis Iunonem inuidia onerat pathoſq; commouet: in hoc autem loco citat a modo:ut ipſe alibi altaria ad ipſa trementem.Traxit:& in multo lapſantē ſanguine nati: ſic Demoſthenes ſe pulſatum cothurno quæritur:in quo erat contumelia.Nam non ſolum iniuria ex ſe ſpectat: ſed etiam modus inferendæ iniuriæ: iniuria eſt ꝙ arcet Italia: Mos autem quod arceret crudeliſſime illos per omnia maria iactando:& ut magis illius odium inſaciabile oſtendat:dixit troianos nō ītegros:& florentes in patria in quos poſſet cōcitari aliq̄ inuidia:ſed miſeros atq; infœlices:& qui ex græcorum præſertim Achillis crudelitate ſuperfuerant:qui non ſolum uenia:ſed etiam commiſeratione digni eēnt eoq; magis quod tam diu in eos ſæuierat:ut iam omnis ira ſatiata eſſe potuiſſet.¶Læti:capiebant læticiam propter propinquitatem Italia quæ res magis Iunonem incendebat:Nam ex inimicorum læticia dolent inimici.¶Caris:& ſic & apud Homerum loquitur.

Ητοι εμοι τρεις πολυφιλτατοι ει σι πολιες: Αργος τε σπαρτη τε και ευρυαγυια μυκηνη.

¶Iudicium paridis:de Paride Ganymede atq; aliis troianis dicemus ſuo loco.Hic ad ea quæ dicit Dona. addam ingenioſiſſime poetam noſtrum cum cauſas quæ Iunonem excitabant poneret ita narrare uoluiſſe:ut ipſa ſi adeſſet narraret.Naſi ut ait Cice.a natura:& uſu non eſt recedendum. Non ergo rationem habuit temporum:ſed ſi irata Iuno loqueretur:ſemper ea prima proferret:quibus magis præmeretur:& quia nihil grauius accidit reginæ quā poſtponi minoribus:nihilq; moleſtius fœmine q̄ in iudicio forme ſuccumbere:iudicium in quo utrumq; incommodū eſt prius dixit:deīde qđ moleſtius in ſecundo loco erat:Electram uiro ſuo potitam:quam Ganymedem filiæ in munere ſuccedere.Forma a græco eſt per tranſpoſitionem litterarum. illi enim μορφην nos formam dicimus.Eſt autem forma propter quam aliquid quod non erat eſſe incipit. Nam ebur.Phidiæ Iouis ſimulachrum:non erat:ſed poſtq̄ addita eſt ad materiā forma cœpit eſſe ſimulachrum.Ergo quia dat eſſentiam:& pulchritudinem:forma pro ipſa pulchritudine capitur.¶His accē.ſu. aduerbium eſt in hoc loco ſuper ſecundum priſci.¶Danaum:græcorum a Danao antiquiſſimo rege fratre Aegyptii:qui relicto ægypti regno fratri in græciam nauigauit:argoſq; uenit:& nomen genti dedit:ait autem Pli.Hunc primū naui nauigaſſe cum antea homines ratibus ab erithra in mari rubro inſtitutis uterentur.Euſe.ita ſcribit ægypti quæ prius æria dicebatur ab ægypto ibi regnante nomen accepit cui datū eſt regnum eiecto Danao qui in græcia argos occupauit ac aquis abundare fecit Achilles eſt quaſi ανευχιλου.ideſt ſine cocto quoniam illum Chiron ita educaſſet herbis bacciſq; ſylueſtribus: ut nullum cibum coctum guſtaret. Vnde Euphorion poeta Εις ισην χιλου κατηιε παμβανα γευσος του νεκαμυρμι λουεσμιν αχιλλε αφημι ξαντο. Errabāt: a recto curſu uagabantur. aliquando.peccare:Item paſci:ut mille meæ ſiculis errant in montibus agnæ.

Forma

Danaus

Aegyptias

Achilles

Tantæ molis erat romanam condere gentem.
Vix e conſpectu Siculæ telluris: in altum
Vela dabant læti: & ſpumas ſalis ære ruebant:
Cum Iuno æternũ ſeruans ſub pectore uulnus
Hæc ſecum: me ne incepto deſiſtere uictam?
Nec poſſe Italia Teucrorum auertere regem?

¶ SER. Tantæ molis erat: difficultatis. ¶ Romanam condere gentem: latenter oſtendit hinc odium Iunonis Aeneam pertuliſſe: ꝙ romanæ gentis auctor extabat. ¶ Vix: hoc loco mox ſignificat. ¶ E conſpectu: ut adhuc de Sicilia poſſent uideri. ¶ Læti: uel alacres: uel ueloces: ut eſt Et lætus eois Eurus æquis. Item Et uirgea lætus pabula ideſt feſtinus: & cum omni intentiõe: uel re uera læti: q̃q̃ incongruum ſit propter Anchiſæ mortem: ſed & interitus ſenum minus dolet: & magis lætos intelligendum eſt: ut ſit Iunoni cauſa maioris iracundiæ: ſic enim & in ſeptimo iraſcitur ubi lætum Aeneam ſiculo proſpexit ab uſq; pachynno. ¶ Salis: maris ſecundum Homerum εἰς ἅλα δῖαν Salem autẽ quo utimur ſingulari numero tantum dicimus: quum iocos ſignificamus pluralem tantum ponimus numerum ſecundum Lucanum qui ait: Non ſoliti luſere ſales. Aliquando autem & urbanitatem per ſingularem numerum ſignificamus. ut Terẽtius. Qui habet ſalem quod in te eſt: ideſt quæ res in te eſt maſculini enim generis eſt non neutri: & neutra triptota ſunt: nec ab hoc accuſatiuo nominatiuus eſſe poteſt hoc ſale. ¶ Cum Iuno æternum ſeruans ſub pectore uulnus: de præterito dolorem dixit: de futuro natum: ad utrumq; uulnus retulit. ¶ Hæc ſecum ſubaudi locuta eſt. de eſt enim & hoc fictum eſt: ut ſuperius diximus: Vnde enim hoc ſciret poeta? bene autem impatientiam doloris oſtendit detrahendo ei ſolatia: ut in quarto ſolam inducit Didonem: En quid ago? ¶ Me ne: ne non uacat: ſignificat enim ergo. & eſt coniunctio rationalis. ¶ Incepto deſiſtere: tolerabilius eſt enim non ĩchoare quam incepta deſerere. ¶ Nec poſſe Italia teucrorum auertere regem. ſic & in. vii. Vincor ab ænea: & detraxit more ſuo prouinciæ præpoſitiõem: non enim dixit de Italia: ſed Italia. ¶ Quippe uetor fatis: re uera inquit fata me prohibent: ergo Iuno ignorat uim fatorum: ſed hoc non poſſumus dicere quia ſuperius lectũ eſt: Si qua fata ſinant: Et progeniem troiano a ſanguine duci. Audierat: hoc ergo eſt. omnes res hominum aut ex noſtra uoluntate deſcendunt: utputa ſedere ſurgere: aut ex fati neceſſitate: utputa naſci mori: aut ex deorum uoluntate: utputa nauigare: uel honoribus frui. Nunc de nauigatiõe agitur: & bene inuidioſe quaſi etiam huius rei poteſtatem ei poſſint fata detrahere eſt & alter latens ſenſus: ut ſperet ſe reginam contra exulum fata poſſe aliquid: ſi Minerua numen inferius ualuit contra fata uictorum.

¶ DONA. Tantæ molis: Non fiunt ſine magno labore magna. Laudatur autem æneas: ꝗ nullo labore nulla diuturnitate erroris deſiſtebat ab incepto. ¶ Vix læti: Vtrunq; temperat. Nam læti erant quod eſſent propinqui Italiæ. Sed morte Anchiſæ contriſtati uix erant læti. ¶ Cum Iuno æternum ſeruans ſub pectore uulnus: aduertens Iuno troianos de proximitate Italiæ laborare recrudeſcebat uulnus: & excluſa ab inuentione nocendi: & a loco & a tempore ſic ſuos dolores intimis ſenſibus enumerat. ¶ Me ne: cõponit ſumma arte quales habere debuerit cogitationes carens inuentione ad nocendum: & inducto qualitatis ſtatu per exempla aliena inuenta conſilia enumerat: & comparat perſonam ſuam cum perſona Mineruæ & Troianorum & Græcorum & inimicitiarũ cauſas. ¶ Me ne: emphaſim habet pronomen: & magnum dicendi põdus: quod infra aperuit: cum dicit. Aſt ego quæ diuum incedo Regina Iouiſq; & ſoror & coniux. ¶ Inceptis deſiſtere uictam: incepta ſunt animorum deſtinationes. Saluſtius: Nam talia incepta non conſultorem uertiſſent rerum peſtem factura. Dolet igitur intentionem ſuam ſine effectu defeciſſe: nec ſupereſſe nocendi conſilium uel tempus: & quia bonorum eſt incepta deſerere: ſi aut prece flectantur: aut ſponte ignoſcant: oſtendit utranq; occaſionem perdidiſſe: & incidiſſe in ludibrium: Vt ſcilicet ſuperata diſcederet. ¶ Regem: ideſt ſi perdere non potui debui ſuperare Teucrorum regem. ¶ Italia: ideſt ab Italia. Sic alibi Bellum ingens geret Italia: ergo ſi non poterat perdere ſaltem diſiungere ab Italia: & ſi omnes non perirent: ſaltem id obtineret iuxta unum Aeneam: cuius ſtirpi deberi ſciebat imperium Romanum. ¶ Quippe uetor fatis: Ergo magis debuit uetari Minerua fatis Græcorũ.

¶ CHRI. Tantæ molis: tanti ponderis: ideſt difficultatis. ¶ Lege allegorias noſtras: & inuenies quid proprie uelit. ¶ Tantæ molis: Epiphonema eſt quæ eſt rei enarratæ: uel probatæ ſumma acclamatio: ſic Cicero Facere enim Probus adoleſcens periculoſe quam perpeti turpiter maluit. ¶ Vix e cõſpectu ſiculæ telluris in altum Vela dabant læti: erat adeo intenta his rebus Iuno: ut uix nauigare incœperint: cum animaduertit. Et ſpumas ſalis ære ruebant: ideſt aquam ruendo ſpumoſam reddebant. ¶ Cum Iuno æternum: de hac dea deq; Ioue alio loco dicetur. Quare autem troianis inimica implacabilis fingatur: nos in noſtris diſputationibus chalmadulenſibus: in quibus ſex primos libros ſecundum allegoriam interpr æ tati ſumus: diligenter expreſſimus: nam cum Iuno dea regnorum ſit iureq; poſſit pro cupiditate imperandi: & pro omni ambitione capi. Quid eſt quod ægregium uirum Italia: ideſt a contemplatione diuinarum rerum in qua eſt ſummum bonum magis amouere poſſit: Sed hæc & Reliqua omnia in eo loco intelliges. ¶ Me ne: Hoc iratorum eſt: Vt principia orationis habeant abrupta & præcipitata clauſulas breues & uerba ſubtrahant & ab interrogatione incipiant: Cui uix aliter quam quod uolunt reſponderi poſſit. Hæc omnia in illa Terentiana deprehenduntur. Ego ne illam: quæ illum: quæ me: quæ non. Præterea non poſſunt explicare a principio id quod poſtquam iram euomerunt facilius exprimunt. Itaq; a principio dixit me: nec potuit explicare quid oneris habeat me. Explicauit autem poſtquam in Oratione debaccata euomerat iram: & ſe non nihil collegerat: Aſt ergo quæ diuum incedo Regina Iouiſq;: & ſoror & coniunx.

ℂSER. Pallas ne:Minerua ἀπὸ τοῦ πάλλειν τὸ δόρυ:ideſt ab haſtæ concuſſione:uel quod Pallantẽ gi/
gantẽ occiderit.⁊ Claſſem:ad inuidiã poſuit:ut ꝓ una naui claſſem dicat.ſic Venus:Nauibus infandũ amiſſis
quum Orontis ſola periiſſet:aut re uera unã nauem ſignificat.ut Hora.Me uel extremos numidarum ĩ agros
claſſe releget.claſſis enim dicta eſt ἀπὸ τῶν κάλων:ideſt a lignis:unde & calones dicunť qui militibus ligna
portãt:& καλοπόδια.⁊ Potuit:ad illud referť quod ſupra dixit:nec poſſe.⁊ Vnius ob noxam: In iſtis ſermõi
bus unius:illius:ipſius naturaliter media ꝓducitur ſyllaba:ſed quũ opus eſt corripitur hac excuſatiõe: ꝙ quo
tiens uocalẽ longã uocalis ſequiť:ei ſupiori uires de
trahit:ut ẽ Inſulæ ionio ĩ magno:Et ſub ilio alto: &
ob hoc mutat accentũ:in latino eum ſermone cum
penultima corripitur: antepenultima habet accen/
tum ut hoc loco:Vnius ob noxam:& contra: Naui/
bus infandum amiſſis unius ob iram prodimur.

Quippe uetor fatis pallas ne exurere claſſem
Argiuum? atq; ipſos potuit ſubmergere ponto

ℂDONA. Pallas ne:Quæ non eſſet tanti meriti aut poteſtatis.⁊ Exurere claſſem:Comparatio pœnarum
Minerua potuit naues Græcorum & ipſos exurere:ego unum ab Italia arcere non potui.Exurere:urere eſt ali
quid lædere incẽdio:exurere eſt penitus abolere.Confirmat aũt poeta ſoli æneæ deberi imperiũ:cũ de ipſo ſo/
lo laboret Iuno.illum expirantem:illa propter unum plurimos perdidit:ego a plurimis offenſa unũ ab Italia
arcere nõ poſſum:& quod auget dolorem oſtendit Mineruã minorẽ deã Iouis fulmine uti potuiſſe:& in pœ/
na delicti defendit Auctorẽ.Si ergo ille iniuſte grauiſſimũ pertulit ſuppliciũ:multo magis eius ſocii.Defendit
autẽ culpã in amorẽ reiiciens:& utitur ueniali ſtatu:Factũ enim quod manifeſtũ eſt nõ purgať:niſi dicať non
erat ſuæ mentis nec ſui cõſilii Aiax:ſed furore amoris trahebať.Nã qcqd fit per pathos:nõ aſcribitur homini.
Pallas ℂCHRI. Pallas exurere claſſem:Hæc latine Minerua dicitur:quam non ſolum lanificii ac multarum mu
liebrium artium deam eſſe uolunt:ſed ipſius quoq; ſapientiæ:Aiuntq; non ex muliere conceptam eſſe:ſed ca
pite Iouis ortam:eſt ergo Fabula Iouem cum Iunonem ſterilem uideret:ut liberos haberet: ſæpius concuſſo
Miner/ua capite Mineruam edidiſſe:per quod oſtendunt nulla admixtione rerum humanarum : aut corporearum ab
ipſo deo nobis ſapientiam prouenire.Et re uera habeti omnino ingenio ille erit qui ſapientiam : quæ intelli/
gentiam ſcientiamq; amplectitur ex corporum commixtione nobis prouenire opinetur.Ipſa enim ex intelle/
ctu ſiue potius intelligentia:Quæ pura ſimplex incorporeaq; eſt prouenit:Cicero in libro de natura deorum
quinq; Mineruas ponit.Primam quæ Apollinis mater fuerit.Secundam ortam nillo : quam ægyptii colunt.
Tertiam quæ ſit ex Iouis capite.Quartam Iouis & coryphes Oceani filiam.Quam arcades Coriam uocant:&
Quadrigam inuentricem fuerunt. Quintam ex plante natam : quæ patrem ſuum Pallantem dicitur intere/
miſſe:quia uirginitatem ſuam ſibi uiolare uellet:Huic penarum talaria aſſignant Græci Mineruam athenam
dicunt:a qua dictæ ſint athenæ Vrbs de qua re in Geor.dictum eſt Minerua lanificium & texturam reperit:
& numeros atq; illorum figuras.Hanc Vulcanus adamauit uxoremq; petit.Verum cum illa concubitum re
fugeret ſemen in Terram fluxit:natuſque inde eſt Erichthonius:ſic dictus a terra in qua natus eſt: quæ χθὼν
græce dicitur & a contentione quæ inter Vulcanum & ipſam fuit:quæ Græce ἔρις dicitur.Pallas præterea ap
pellatur:uel a Pallante eius parente interfecto: uel a concuſſione haſtæ. Nam πάλλειν concutere eſt : appella/
Triton tur etiam Tritonia a Tritone africæ palude. Apud quam ut ſcribit Auguſtinus regnante Ogygio apparuit:
Tritõia Fuit autem Cecrops:quo Regnante ab athena : ideſt Minerua athenæ denominatæ ſunt anno mundi quin/
quageſimo ſupra tria milia ac ſexcentos : quo tempore Moyſes ex ægypto populum eduxit. Herodotus au/
tem ait in Africa Maclyes eſſe populos iuxta quos Triton fuit fluuius:ex quo ſit Tritonis palus:ex qua dicunt
Neptunum Mineruam ſuſcepiſſe: Se cum pater illi quandoq; ſuccenſuiſſet:ſe Ioui ad optandam dedit: huic
uirgines ſingulis annis ſacra facientes in duas acies diuiduntur:ac lapidibus fuſtibuſq; inter ſe decertant: & ſi
qua in pugna occubuerit ea pſeudo parthenos:ideſt non uera uirgo appellatur:ante autem quam pugnam in/
eant pulcherrimam omnium ex iis Corinthia Gallea & Tota armatura Græca ornatam Currum imponũt:
illamq; paludem luſtrantem ſequuntur.Cretenſes tamen in Creta Tritonem fluuium eſſe dicunt:& apud il/
lius Fontem ex Ioue natam affirmauit:ibiq; illius templum oſtendunt :addit Diodorus ſiculus: Mineruam
in Tritone flumine natam ab ammone cõiuge Rheæ aduerſus illam cuſtodem poſitam filio:Quem ex amal
thea ſuſceperat:ipſamq; perpetuam:uirginitatem ſeruaſſe & propter animi ſolertiam multas artes inueniſ/
Alcida ſe:& in Bello plurimum ualuiſſe:atq; alcidam belluam quæ ignem uomens omnia inflammaret ingenio ac
uirimus interemiſſe. Dicunt hanc belluam primum in phrygia apparuiſſe quæ ex hoc combuſta uocatur.
Deinde in taurum montem conuerſam cuncta nemora perpetuo tenore ad indos uſq; incendio conſumpſiſ/
ſe:Deinde per phœniciam conuerſam ac libani ſyluis exuſtis per ægyptum in lybiam tranſiſſe uſq; ad heſpe/
rum.ibiq; in ceraunis Syluis omnia cremantem omnes mortales aut perdidiſſe aut in fugam uertiſſe.Donec
pallas eam perdiderit:Aegypti uero Mineruam ætherem eſſe interpretantur:& Iouis filiam uolunt ac Virgi/
nem:Quia æther naturam ſemper incorruptam habeat. Sed ut ad rem redeam. Ex comparatione maxime
creſcit indignatio ac dolor:eſt autem duplex comparatio & ad perſonam ad rem.Dolet enim primum quod
Pallas minor Dea non prohibita ſit quin ſe de hoſte ulciſceretur. Ipſa uero maior dea prohibeatur. Ad rem
autem pertinet quod multo minus flagitium fuit:quod commiſit aiax in Palladem quam quod Troiani in
ſe.Vnius obnoxiam : Neſcio an Seruii ſententia uera ſit.Illud ſcio minime obſeruari. Nam noxa frequenter
pro pœna ponitur.Sed in iure ciuili de uerborum ſignificatione ſcriptum eſt Noxe appellatione omne deli/
Noxa ctum contineri:Ouid.Inuidiam noxæ continet ille meæ.Et alibi Nocte nocent potæ ſine noxa luce:bibuntur
Noxia Noxia adiectiuum potius eſt.Nam noxios & innoxios dicimus.

❡SER. Noxā:pro noxiā:& hoc intereſt inter noxā & noxiā:q noxia culpa eſt.i.peccatū:noxa āt pœna.☞Et furias aiacis oilei furia:amor ē.ut ī bucolicis:ſeu qcunq; furor.☞Oilei:nō uacat:Nā & duo Aiaces fuerunt:& ambo furuerūt:ſed ira Telamonius:hic amore:& ē græca figura ſi dicāus Aeneas Anchiſæ & ſubaudiamus filius:hac āt figura utimur circa patres & circa maritos tm̄:ut Vir.Deiphobe glauci.i.filia.Idē Hectoris andromache:ideſt uxor:Ipſa:bene ipſa:dulcis ē.n.ꝓpria māu q̄ſita uidicta:unde plus dolet Iuno alienis uiribus ſe uti:ut Aeoli:ut iferorū:ſicut ipſa flectere ſi nequeo ſuperos Acherōta mouebo.☞Rapidū:uelocē:ut eſt.Quū rapidus ſol nōdū hyemē cōtigit æqs iā pterit æſtas.Itē rapidi ue potētia ſolis.☞Iaculata:in libris ethruſcorū lectū eſt:iactus fulminū manubias dici:& certa eē numia poſſidētia fulminū iactus:ut Iouē:Vulcanū:& Mineruā:unde cauēdū ē ne aliis hæc numinibus dem⁹.☞E nubibus:ſecūdū phyſicos:qui dicūt colliſione nubiū fulmē creari.☞Rates:abuſiue naues:nā ꝓprie rates ſūt cōnexæ inuicē trabes.Quæ χεδια græce dicta ſunt.☞Illū:auctorē.ſ.criminis.☞Expirātē flāmas:nō animā dicit flāmas:ſed cū aīa fulminis flāmā euomētē:ut ſupius plēo noī adiecit opū.i.diues opū:ſic hic uerbo quū plenū ſit expirat addidit flāmas:ut alio loco Cōfixi expirāt aīas.☞Turbine:uolubilitate uētoꝝ.☞Scopulo ſaxo eminēti.ſcopul⁹:aut a ſpeculādo dict⁹ ē nā σκοπελος απο του σκοπειν aut a tegmēto nauiū απο του σκεπαζειν τας ναυς.Cōtigerūt āt iſta circa Caphareū mōtē Euboeæ.☞Aſt ego:nūc cōparat ſingula:& ne leue eēt qđ dixerat ego addidit deoꝝ regia.ſic Salu.Nos āt:hoc ē Po.Ro.☞Incedo:incedere ꝓprie ē nobiliū pſonarū.☞Iouiſq; & ſoror & cōiux:Phyſici Iouē ætherē.i.ignē uolūt itelligi:Iunonē uero aerē.& quoniā tenuitate hæc elemēta paria ſunt dixerūt eē germana.Sed quoniā Iuno hoc ē aer ſubiect⁹ ē igni.i.Ioui:iure ſuppoſito elemēto mariti traditū nomē ē.Iouē āt a iuuādo dixerūt.Nulla.n.res ſic fouet oīa quēadmodū calor:unde & ζευς Iupiter απο του ζην.i.a feruore dr̄.☞Tot annos:licēter in iſtis locutionibus & accuſatiuo utimur & ablatiuo.Dicimus enim & tota nocte legi:& totam noctem legi.honeſtior autem elocutio eſt per accuſatiuum.

Vnius ob noxam:& furias Aiacis Oilei.
Ipſa Iouis rapidum iaculata e nubibus ignē.
Diſiecitq; rates:euertitq; æquora uentis.
Illum expirantem transfixo pectore flammas
Turbine corripuit:ſcopuloq; infixit acuto.
Aſt ego quæ diuum incedo regina:Iouiſq;
Et ſoror & coniux una cum gente:tot annos

❡DONA. Diſiecitq; rates:Ne ſi alicui contigiſſet euadere:nauigandi ſubſidium.☞Euertitq; æquora uentis:Alieno eſt uſa imperio:nam Iouis fulmen arripuit:& neptuni imperium.Habuit enim poteſtatem in uentos qui alieno ſubiecti ſunt imperio.☞Illum:emphaſim ꝓnomen habet quaſi temerarium inconſideratum ſacrilegum:ꝓphanum qui in templo deæ uirginis ante aras in conſpectu numinis regiam ſacerdotem intactā uiolauit.☞Pectore:quo uulnus omnino lætale eſſet.☞Turbine corripuit:nam aliter infigi nō poterat & oſtendit uim iræ in tanto impulſu.Voluit infigi ſcopulo:ne ad littus deueniens ſaltem ſepulturam acquireret.☞Aſt ego quæ diuum incedo Regina Iouiſq;:Et ſoror & coniux:Declarat quid illud ſit.☞Aſt ego.ſ.quæ omni genere rerum Mineruam ſupero.Sum enim Regina.Sum ſoror & coniux Iouis:Vnde deberem ab eo qui frater eſt & maritus omnia impetrare.☞Vna cum gente tot annos:Cum Minerua uno ictu potuerit.

❡CHRI. Furias:inualidat cauſam:q non fuerit p ratiocinationē:Sed p impulſionē.ſ.p uim amoris:ueꝝ de furiis amoris latius in quarto diſputabit̄.☞Aiacis oili:pro oilei p ſyneresim.Et poſuit datiuū Græcū pro genitiuo latino:alibi in datiuo dixit:ut Orphi Calliope a lino formoſus apollo ubi eſt Orphi pro orpheo.☞Oilus:Rex locroꝝ fuit.☞Ignē Iouis:Potuit ut ſe ulciſceret alienis uti armis.Cæteꝝ fulmē ſecundū phyſicos eſt uapor ignitus cōpactus & ſolidus impetuoſe cadens.Gignit̄ ex uapore groſſo ex contrariis & diuerſis cōpoſito uehementi calore inflāmato:& uentoꝝ nubiūq; concuſſione impulſo:& quaſi lapis igneus fit de cōcauitate nubis deorſum p uiolētiā pulſo Raro cadit in frigidiſſima hyeme:qa pp frigus uapor in aere nō gignit̄:Raro ēt in uehemēti æſtate:qa pp ſiccitatē & ſubtilitatē aeris uapores ī nubibus nō aggregant̄.Sed calore cōſumunt̄.Eadē ratiōe in partibus orbis aut calidiſſimis aut frigidiſſimis rariora cadūt.Et in ea pte Italiæ:q a ſeptētriōe ad meridiē diſcedit:crebriora apparēt.Ergo in uere & autūno uapores multi eleuant̄:& cōdenſant̄:& igneſcūt Priſci fulmen qbuſdā ſacris eliciebant nō ſine piculo.Nā Hoſtilius Rex cū eliceret cū omni regia crematus ē.Ethruſcoꝝ litteræ teſte Plinio nouē deos fulmina emittere dicunt eaq; eſſe undecim generū:ſed Iouē tria emittere. Fulmē
Romani duo tantū ſtatuerūt diurna q Ioui & nocturna:q Sumano tribuunt.De ſumano meminit Plau. Refert Ariſtoteles tria eſſe genera fulminum.Vnum quod adurit:alterum quod qa humidum eſt:non urit:ſed q tangit:Nigra reddit.Tertium eſt clarum:& miræ naturæ.Nā uinum effundit in tactis uaſis.aliquando fracto:uaſe ita obſtupeſcit uinum:ut per tres dies nō fluat.Aurum in ſaccis & uaſa argentea in capſulis ita liquefacit:Vt ſacci capſuleq; integræ maneāt.cōburūt corpora in tactis ueſtibus.Martia romana mulier grauida icta fulmine partu examinato illæſa permanſit:propter hanc triplicem naturam triſulcum fingitur a poetis fulmen.Refert acron cæterorū deorū manubias albas nigraſq; eſſe:Iouis uero rubras.Huius rei haud ignarus Hora.inde Ioue dixit:& rubenti dextra ſacras iaculatas arces.Diſiecitq; rates euertitq; æquora uentis.Exaggerat rē quod illa propter unius ſcelus multos ulta eſt.Exornat aūt locum colore rhetorico:q eſt ſimiliter deſinens.ſ.auertere:exurere ſummergere.☞Turbine corripuit:ſi uētoꝝ in circuitū ſe notāte:& quæq; ꝓſternēte:Pli.aūt ponit repētinos flatus:q exhalāte Terra cooriunt̄:& nubiū cute obducta multiplices exiſtūt inter hos enumerat Typhonē & turbinē:ac turbinē eū dicit:Qui maiore depreſſæ nubis ſpecu erumpit:ſed minus lato quam procella:nec ſine fragore ꝓxima quæq; ꝓſternit.Si idem ardentior fuerit:pſter uocatur amburens cuncta pariter ac ꝓterens:ab hac circulari reuolutione Turbinem dicunt Latini ludū puerorum:quē Græci trochon nuncupant:ipſe alibi.Ceu quondam torto uolitans ſub uerbero turbo.☞Scopulo:ſcilicet ſaxo euboico.

Bella gero:& quiſq̄ numen Iunonis adorat:
Præterea:aut ſupplex aris imponit honorem?
Talia flammato ſecum dea corde uolutans
Nimboꝝ in patriā loca fœta furētibus Auſtris
Aeoliam uenit.hic uaſto rex Aeolus antro
Luctantes uentos:tempeſtateſq; ſonoras
Imperio premit:ac uinculis & carcere frenat.
Illi indignantes magno cum murmure montis
Circū clauſtra fremunt:celſa ſedet Aeolus arce

¶SER. Aut qſq̄:non troianoꝝ ſed omniū generaliter.¶ Præterea:poſtea:Vt ꝑterea uidit nec portitor orci.
Amplius obiectā paſſus tranſire paludē.¶ Talia flāmato:quod ſuperius intermiſerat nūc reddit.Nam dixerat
ſuperius Hæc ſecū:& modo ait uolutans.i.cogitās.Nimborū:nimbi nunc uentos ſignificant:plerūq; nubes:&
pluuias ergo prout locus fuerit:intelligendū eſt ꝓprie tamē dicunt nimbi repentinæ & ꝑcipites pluuiæ:nam
pluuias uocamus lentas:& iuges.¶ Loca fœta:nūc plēa ut alio loco fœta armis.Sciēdū eſt aūt dici fœtā & gra/
uidā:& partu liberatā ut Fecerat & uiridi fœtā mauortis in antro.Enixā aūt eā fuiſſe lac qđ pueris ꝑbebat oſtē
dit:Itē fœtā in illo loco grauida oſtendit: Nō inſueta
grauis tentabūt pabula fœtas:Ergo qa fœta medius
ſermo eſt bene hoc loco epitheto diſcreuit dicēs gra
uis fœtas:ut bonū facinus & malū facinus dicimus:
& bonū uenenū:& malū uenenū.¶ Auſtris: figura ē
celebrata apud Virgiliū:eſt āt ſpecies pro genere.Le/
gerat apud Enniū Furētibus uētis: ſed quaſi aſperū
fugit:& poſuit auſtris ꝓ uentis.¶ Aeoliā uenit:nouē
inſulæ q̄ ſunt poſt fretum Siciliæ appellant æoliæ ab
Aeolo rege Hippote filio.licet & habeāt ꝓpria noīa:
unde Virg.ait:Aeoliā liparen.Poetæ quidē fingunt
hunc eſſe regē uentoꝝ:Sed ut Var. dixit rex fuit in/
ſularum:ex quarū nebulis & fumo uulcaniæ inſulæ
ꝑdicens futura flabra uentorū ab imperitis uiſus eſt
uētos ſua poteſtate retinere.¶ Hic:illic:ut ſupius:Hic currus fuit.¶ Vaſto antro:phyſica ratiōe hoc fingit poe/
ta.Naturale.n.eſt:ut loca cōcaua plena ſint uētis.¶ Luctātes:elaborātes egredi.¶ Sonoras:graui ſonas & eſt tē/
peſtatis epitheton.ordo aūt talis eſt: Aeolus luctātes uētos:& tēpeſtates ſonoras uaſto antro premit.¶ Ac uin/
clis & carcere frenat:tranſlatio eſt ꝑ poeticā licentiā facta:Carcer autē eſt undecūq; ꝓhibemur exire.dictus q̄ſi
arcer ab arcendo.locū aūt in quo ſeruant noxii carcerē dicimus numero tantū ſingulari: unde uero erumpūt
quadrigæ carceres dicimus numero tantū plurali.licet plerunq; uſurpet poeta ut eſt Ruūtq; effuſi carcere cur
rus.¶ Illi īdignātes:hic apte oſtēdit qđ ſit luctātes.¶ Magno cū murmur mōtis:nō circū mōtis clauſtra: ſed cū
magno mōtis murmure.ſic fremebāt:ut ēt ātra poſſent ſonare.¶ Celſa arce:ſecūdū qđ ſupius diximus.uēti.n.
melius deprehenduntur ex alto.¶ Sedet:non ociatur:ſed curat.Vt alio loco ait: Turnus ſecreta ualle ſedebat.
¶DONA. Præterea:in medio poſuit & Bis ē repetēda.¶ Flāmato: ſupius dicit accēſa ſed plus ē flāmato.ꝑ.
Vt oſtēdat quātū accreuerit ira ex cōparatiōe Mineruæ:nocēdi āt cōſiliū de Mineruæ exēplo cœpit ꝑſertim cū
troianos uideret nauigantes.¶ Nimboꝝ in patriā:Habet rationē ꝑſonæ non reginæ:ſed iratæ quæ occaſionē
nolit omittere loci & tpis.Nā ſi rationē regine haberet:mitteret aliquē q æolo iuberet:ſed qa mādata: niſi ipſa
adeſſet:poterant aut negligentius agi aut differri:& ſic ꝑteriret nocendi occaſio:miſit ꝑſonam Reginæ: & ſic
monet poeta per nos ipſos agendum:quod rectius curari uolumus:& inferiori perſonæ inhibendū honorē:
ſi illa indigemus.Nam gratatur:ſibi a potiore eſſe delatū:Cætera ſignificant uentos cauis terræ oriri.
¶CHRI. Quiſq̄ adorat:interrogatio q̄ ſimplex quandoq; eſt:ut Sed uos q tandem?aliquando figurata:cū
nō ſcitandi ſed inſtandi gratia fit.Cice.Quid.n.tuus ille tubero diſtrictus gladius in acie pharſalica agebat:itē
quouſq; Catilina abuteris patiētia noſtra?Nam magis ardet q̄ ſi dicamus diutius abuteris.Interrogamus etiā
qđ negari nō poſſit.Cice.dixit.ne tandem.C.Figulanus facula?Itē ubi difficilis eſt reſponſio:ut uulgo dicimus
qūo pōt hoc fieri.Item inuidiæ gratia:ut Medea Quas peti terras iubes?aut miſeratiōis:ut Vir.Heu quæ me
inquit tellus:q̄ me æquora poſſunt accipere?Conuenit itidē indignationi ut hic?¶ Quiſquam numen iu.a.
Aeolie Inſulæ Item admirationi.Vt Quid nō mortalia pectora cogis improbe amor.¶ Aeoliā:æoliæ inter Siciliā & Italiam
inſulæ ſunt:hæ in cōmētariis Seruii nouē eſſe dicunt.in quo numero librariorū errorē eſſe putāt:nā Pli.atq;
Strabo optimi geographi ſeptē ponunt:has græci a Vulcano q ab illis ηφαιςος uocat ephestiades dicūt latini ab
eodē deo uulcania nominant.Noīa ſingularū etiā extāt:nā prima dicta ē lipara a Liparo auſonii filio: q Italia a
fratribus pulſus illuc uenit eius filiā æolus uxorē dixit & regno ſucceſſit.Lipara olim lōgina noīata ē.Hiera ſe
cūda ē olim theraſia dicta.Collē hēt nocturnas euomentē flāmas.Tertia ſtrōgyleq; apprime ignita ſi futurus
Vētus eſt auſter:caliginē euomit ſi Zephyrus:fumū mixtū igni.Quarta Dydime.Quinta Ericuſſa.Sexta Phœnicu/
ſa.Septia Euonimos.Ptolemeus circa:ſiciliā ponit has inſulas:Dydime:iceſie:Ericodes:phœnicodes: Vulcani
inſula:Lipara:Euonimos:Strōgyle:Vſtica:Oſtēdes:Phorbantia:æguſa:Hierapacōia:æoli inſula.¶ Auſtris: uē
tis ſpēs ꝓ genere ponit.Eſt autē uētus ut placet Ariſto.in meteoris:uapor ſiccus a terra reſolutus cū aliq̄ uir/
tute cæleſti cōpoſitus:a uerrois ait uentū uapore eē frigidū & ſiccū ex terris & aqs ꝑ calorē reſolutū:qa aerē ue
hementer impellit.Dictus eſt āt uētus a ueniēdo:qa nō flat ſed uenit.Vel a uehemētia q̄ in illo ē q̄ terrā ac cælū
cōturbat maria cōcitat.Sunt āt q̄tuor uēti a q̄tuor mūdi partibus:ſed ſinguli in ternos diuidunt.Ergo ab oriē
te æqnoctiali ſubſolanus ē.Sed ad ſeptētrionē habet uulturnū a uoluēdis nubibus dictū:ad meridiē eurū ſic di
ctū qa late flat.Hi ſunt calidi & ſicci:qa ſub ſole diu morant:& ut placet Auerroi in ortu diei ſunt ſalubres: qa
ueniunt ab aere tēperato.Hinc flumina ad orientē labētia ſalubriora ſunt:qa oriētaliū uētoꝝ occurſu & ſolis
oriētalis reuerberatu purgant & tenuiores fiūt ab occaſu æqnoctiali fauonius eſt dictus: qđ foueat q̄ naſcun/
tur.Huic circius eſt ad ſeptētrionē:Zephyrus ad auſtrū.Sunt iſti tēperate frigidi & humidi:qa ſol paruā facit
morā in occidente ꝓptereaq; nec multū calefacit illos nec multū deſiccat: in fine diei ſalubres ſunt: quia a ſole
tunc ſubtiliores reddunt:a meridie Auſter ē dictus:qđ auriat aquas:Huic ad orientē notus eſt: q græce ſic dr

ab humore. Africus ad occidẽtẽ: calidi humidiq; nubes pluuiaſq; inducũt Aerẽ dẽſum. Flumineũq; reddunt. Citãt tẽpeſtates marinas. Impediũt uirtutes aĩales & grauitatẽ corpori afferũt. Ait.n. Hippo. q grauant auditũ & caput Hũores diſſoluũt: & ad exteriora trahũt ſenſus grauitatẽ faciũt: bilẽ corrũpũt: & in recidiuã morbos trahũt. Aperiũt tamẽ poros terræ & germina ꝓducũt: a ſeptẽtriõe boreas ẽ. Huic ad oriẽte aqlo ſurgit. Ad occaſum chorus. Hi uẽti frigidi ſunt & ſicci: Vnde corpora ĩdurãt: poros cõſtrĩgũt: hũores purificãt: Spirit9 ſubtiliores reddũt. Vĩ decoquẽdi & retinẽdi corroborãt. Maſculos teſte Ariſto. ꝓducũt quẽadmodũ auſtri fœminas: Nec me fugit priſcos q̈tuor dũtaxat uẽtos a q̈tuor mũdi ꝑtibus flãtes noĩaſſe. Vnde plures non meminit Home. Deĩde additos fuiſſe ſingulis ſingulos ut eẽnt octo. Poſtrẽo alias q̈tuor ut ſint. xii. ꝑterea idẽ uẽti diuerſis noĩbus uocanṫ: nã eurũ uulturnũ appellãt: & ſubſolanũ empheliotẽ: africũ Libĩ noĩant poetice tamẽ ipſi uẽti aſtræi & auroræ filii dicunṫ: q a Iunõe ꝑꝑ natũ Epaphũ: ut ait Lactã. cõcitati a Ioue repſſi ſunt. Theodõti9 ait: illos a furiis cõmotos: ſed a Ioue hortatu litigii: cœlo pulſos: & cũ oĩa in diuerſa traherẽt a Ioue æolo ſubiectos fuiſſe æol9: æolo Hellenis Deucaliõis frater. Mimas fili9 fuit. Ex hoc & Menalippa nat9 ẽ hippotes: Hic aliũ dicimus eolũ gẽuit q carnẽ ſuſcepit: ex q̈ Neptũn9 boetũ gẽuit. Veꝝ pr̃ illã ex neptũno grauidã nõ credẽs hoſpiti metapũtio adducẽda tradidit: at illa æolũ & boetũ pepit: quos metapõti9 ẽ oraculo: adoptauit ipſi ãt uiri facti metapõti tyrãnidẽ occuparũt: Metapõtiiq; uxorẽ autolidẽ: qa arnæ mari eoꝝ aduerſabaṫ interemerũt. Q đ cũ ægre feret Metapõtius: ſumpta arna matre abierũt: & æolus qdẽ ad eas ĩſulas tyrrheni maris: q̄s a ſe æolias nominauit emigrauit. Hæc Diodo. alii ſcribunt hũc æolum regẽ uentoꝝ fuiſſe fi. Iouis ex Sergeſta hippote. Troiani filia: & habuit ſecundũ Home. vi. filios totidẽq; filias quos matrimonio illis copulauit: Hoc interpretanṫ: quia. xii. uenti ſunt quorum ſex terram diſponunt: ut uires ſuas emittat & ſex illam ad ſuſcipiendã ꝑparant.

Sceptra tenens: mollitq; aĩos: & temperat iras.
Ni faciat: maria: ac terras: cœlumq; ꝓfundum
Quippe ferãt rapidi ſecũ: uerrantq; ꝑ auras:
Sed Pater omnipotens ſpeluncis abdidit atris
Hoc metuens: molemq; & monteis inſup altos
Impoſuit: regemq; dedit: qui fœdere certo
Et ꝑmere: & laxas ſciret dare iuſſus habenas.
Ad quẽ tum Iuno ſupplex his uocibus uſa eſt.
Aeole (nãq; tibi diuũ Pater atq; hominũ Rex

¶SER. Mollitq; aĩos. i. uẽtos ἀπο τῶν ἀνεμων: ut alibi: Quantũ ignes animæq; ualẽt. & Hora. Impellũt aĩæ lintea thraciæ. Mollit ãt iõ dixit: ut ꝑ trãſitũ oſtẽderet uitia naturæ nulla rõne mutari: ſed mitigari aliquatenus poſſe. ¶ Maria ac terras cœlũq; ꝓfundũ: atqui q̈tuor elemẽta ſunt: terra: mare: aer: & æther. Sed hoc loco rite ꝑtermiſit ætherẽ: qa uẽti nõ turbãt ſupiora: ut ait Luca. Pacẽ ſũma tenẽt: Sed aut terras: aut maria: aut aerẽ. Nã cœlũ hoc loco ꝓ aere poſuit: ut Lucretius: In hoc cœlo q dr̃ aer. ¶ Ferant. i. auferant. & eſt aphereſis. ¶ Rapidi: ueloces: ut ſupra. ¶ Verrãtq;: uerrere ẽ trahere a rete qđ uerriculũ dr̃. ẽ aũt principalitas uerbi uerro uerris ꝑteritũ uerſi: unde fit participiũ uerſus: hinc alibi: Et uerſa puluis inſcribiṫ haſta. i. tracta. ¶ Id metuẽs timens: ergo Iupiter timet nõ ſibi: ſed elemẽtis ne turbenṫ eruptiõe uẽtorũ: ut ſi dicas belloꝝ tpe uirũ fortẽ timere nõ ſibi: ſed liberis ſuis. ¶ Molẽq; & mõtes. i. molẽ mõtis: & ẽ figura endyadis ut una res ĩ duas diuidat metri cã ĩterpoſita cõiunctiõe ut alibi Pateris libamus & auro. i. pateris aureis. ¶ Fœdere: mõ lege: alias pace: q̄ fit inter dimicãtes. Fœdus ãt dictũ uel a fœcialibus. ſ. ſacerdotibus: ꝑ quos fiunt fœdera: uel a porca fœde lacerata. i. lapidibus cæſa: ut ipſe alibi: Et cæſa iungebant fœdera porca. ¶ Et ꝑmere & laxas ſciret dare iuſſus habenas: ꝑmanſit in trãſlatiõe. iuſſus aũt ob hoc poſuit: qa ſuo nihil facit ĩperio. Nã tolle hoc: & maior eſt oĩbus diis ſi ad eius uoluntatẽ poſſint elemẽta cõfundi: ut ipe Aeolus Mihi iuſſa capeſſere fas eſt. ſimul & uentoꝝ oſtẽdiṫ uis qbus parũ fuerat montẽ ſuperponi: niſi & regẽ acciperẽt: q ipſe quoq; aliẽo pareret imperio. Ad quẽ ꝓ apud quẽ: ut ſupra. Aeole: rhetoricũ eſt in omni petitiõe hoc obſeruare: ut poſſit ꝑſtari qđ petiṫ. i. ut ſit poſſibilitas: & ſit res iuſta: ut habeat modũ petitio: ut ſequaṫ remuneratio. Et ſciẽdũ ſecũdũ hũc ordinẽ oẽs petitiões formare Virg. ut ĩ hoc loco poſſibilitas ẽ. Et mulcere dedit fluctus & tollere uẽto. iuſta petitio eſt. Gens inimica mihi. Omne. n. qđ cõtra inimicos petimus iuſtũ eſt modus eſt petitionis. Et diſiice corpora põto. Remuneratio. Sunt mihi bis ſeptẽ. Ordo ẽ: Aeole ĩcute uĩ uẽtis: & ẽ figura parẽtheſis. Inter parentheſim & eclypſim hoc interẽt qa parẽtheſis ẽ quotiẽs remota de medio ſentẽtia integer ſermo ꝑdurat ſic a græco dicta q interponaṫ. i. παρεντιθεσθαι plenũ nãq; eſt Aeole incute uim uẽtis. Itẽ Aeneas rapidũ ad naues præmittit achatem: Eclypſis eſt autem quotiens remotis interpoſitis deeſt aliquid ἀπο του ἐλλείπειν: ut quos ego: deeſt enim affligam. ¶ Diuum pater atq; hominum rex: periphraſis eſt: ideſt circunlocutio.

¶DONA. Supplex: nõ qa ſupplicantis uerba ſit locuta: ſed quia uenit. ¶ Aeole: oĩa in hac oratione ſaciata ſunt ſummo artificio. Incipit a nomine: qđ nec Iunonẽ humilẽ facit: & æolo gratũ ẽ. Oſtendit. n. ſe illi beniuolã cũ norit nomẽ & ipſe lætaṫ ſe potiori notũ: ꝑindeq; acceptũ atq; carũ: ergo captat beniuolentiã Iuno. ¶ Facit itẽ attentũ. Cũ idẽ conſiciat æolus officiũ ſuũ Iunoni eẽ neceſſariũ: cũ ſubtiliter intellexiſſet habere inuentos pleniſſimã poteſtatẽ. ¶ Diuũ pater: ne arrogantẽ faceret Iunonẽ: ſi dixiſſet maritus & frater: ut ſupra cũ locuta eſt ſecũ: ergo hic ſatius fuit id intelligi poſſe quam dici: ne autem prolixior eſſet futura oratio ipſa occulte ſibi proponit: quæ excuſationis cauſa potuiſſet æolus opponere: & illis reſpondet ne ulterius accedi poſſit: & negaret æolus uentos eſſe in poteſtate ſua præuenit oſtendens plenam illum a Ioue in eos habere poteſtatem.

¶CHRI. Tẽperat: nõ penitus tollit q̄ naturalia ſunt. Cice. ad Qu. fratrẽ: neq; ego hoc cõtẽdo qđ fortaſſe tũ in omni natura: tum in noſtra ætate difficile eſt mutare animum: & ſi qd eſt penitus inſitum ſubito euellere. ¶ Atris: obſcuris. ¶ Laxas remiſſas: per. x. ſcribitur: laſſus aũt defeſſus: ſed lapſus a labor laberis eſt. ¶ Habenas: lora ſunt freno alligata quæ manibus habemus: ut equum rogamus. Ergo ab habendo.

¶SER. Et mulcere dedit fluctus & tollere uẽto:aliud pẽdet ex alio.nã q mulcere põt:põt & tollere.i.erigere in tẽpeſtatẽ.¶ Gẽs inimica mihi:ſermo hic & nationẽ ſignificat:& familiã ſed nũc ad utrũq; põt referri: nã aut ad familiã Aeneæ:aut ad troianã gẽtẽ referſ.¶ Tyrrhenũ:tyrrhenũ mare dictũ ẽ:uel ꝙ thuſciã alluit.i. tyrrheniã:uel a tyrrhenis nautis:q ſe in hoc mare deiecerũt:nãq; hoc hẽt fabula.Dormiẽtẽ in litore liberꝝ patrẽ puerꝝ nautas abſtuliſſe tyrrhenos:q quũ eẽt expre̾ctus in naui:quo duceref interrogauit:reſponderũt illi quo uolueris.Liber ait ad naxũ ĩſulã ſibi ſacratã:ſed cũ alio uela deflecterẽt:iratũ numẽ tigrides ſibi ſacratas uiſibus eoꝝ obiecit:quo terrore ſe illi in fluctus dedere ꝓcipites.

Et mulcere dedit fluctus:& tollere uento.)
Gens inimica mihi Tyrrhenũ nauigat æquor
Ilium in Italiam portans:uictoſq; Penates.
Incute uim uentis:ſubmerſaſq; obrue puppes:
Aut age diuerſas:& diſiice corpora ponto.
Sunt mihi bis ſeptẽ ꝑſtãti corpore Nymphæ:
Quarum quæ forma pulcherrima: Deiopeiã

¶ Nauigat æquor:τηνθα λαοσαν πλεει figura græca ẽ:nos.n.ꝑ æquor nauigat.ſimiliter ẽt alio loco terrã:mare:ſydera iuro quũ latinitas exigat: ut addaſ ꝓpoſitio:& nõ uacat:ꝙ tyrrhenũ addidit uideſ.n.dicere iã eis Italiã eſſe uicinã.¶ Iliũ in Italiã portãs:res iliõſes:& inuidioſe dicit iliũ quaſi ipſam cernat ciuitatẽ: quũ troianos aſpexerit.¶ Victoſq; penates ne timeat æolus penates lædere tacitæ occurrit q̃ſtioni: portat quidẽ deos:ſed uictos & contẽnendos.¶ Incute uim uentis:duplex ſenſus eſt.incute.n.iniice ſignificat.uẽtis datiuis eſt caſus:ſi aũt fac:ſeptimus caſus ẽ & erit ſenſus:fac uim troianis per uentos.¶ Summerſaſq; obrue puppes:Ordo eſt in ſenſu cõfuſus:ante.n.eſt:ut obruanſ fluctibus:& ſic ſummerganſ. Tota autẽ Iunonis petitio in ſequẽtibus explanaſ.¶ Diſiice corpora ponto:tã uirorũ q̃ nauiũ:ut ipſe alio loco:quũ de nauibus loquereſ:Et toto diſcendit corpore peſtis.Sciendũ ſane eſt artẽ hãc eſſe petitiõis:ut minora impetrare cupiẽtes maiora poſcamus:qđ etiã:nũc Iuno facit.ſcit nãq; ſe fatis obſtare nõ poſſe:ſed hoc ait:ut eos arceat ab Italia.¶ Sunt mihi bis ſeptẽ:non ſine ratiõe Iuno dr̃ nymphas in ſua ꝑtãte retinere:ipſa.n.eſt aer de quo nubes creanſ: ut eſt: Atq; ĩ nubẽ cogiſ aer:ex nubibus aq̃.q̃s nymphas eẽ nõ dubiũ ẽ:iõ ãt nymphã Aeolo polliceſ:qa uẽtorũ rex eſt q aq̃ motu creanſ.bene ergo ei aq̃ iũgiſ origo uẽtoꝝ.Sãe notat Vir.critici:q marito ꝓmittit uxorẽ: qđ excuſat regia licẽtia:iuxta Salu. q ait Denas alii:alii plures habẽt: ſed reges eo amplius.¶ Præſtãti corpore nymphæ:bene ẽt iſtas laudat:ut maior ſit ĩ Deiopeia pulchritudinis gloria.laudabilius.n.ẽ ſupare laudatos:ut ipſe ad maiorẽ Aeneæ gloriã laudat & Turnũ:harũ autem q̃tuordecĩ nomina:ut quidam uolunt in Georgicis inuenimus.

¶DONA. Gẽs ini.hic nõ nõiauit æneã ne reſpõderet æolꝰ nõ audeo ĩ nepotẽ Iouis a quo ĩperiũ ſumpſi.Specialĩe igiſ ſubtraxit gñale poſuit.¶ Inimica:nõ dicit ſe gẽti inimicã:ſed gẽtẽ ſibi q̃ſi ĩferiores potiores ꝓuocẽt:q̃ res ẽt æolo ĩdignationẽ moueat:ut Iunoni auxiliareſ.¶ Mihi.q.d.reginæ:& Iouis ſorori:& cõiugi qđ ne arrogãs uidereſ ſubtraxit.¶ Tyrrhenũ:qđ & facilꝰ cõcitaſ & Italiæ uicinꝰ ẽ.¶ Iliũ.q.d.oẽs opes ſuas ſi amiſiſſet nõ eẽt facultas recuperãdi.Ne ãt excuſaret æolus deoꝝ cãm addidit.¶ Victoſq;.p.Nã q̃uis dii ſint tñ:qa uicti cõtẽnẽdi.¶ Incute.u.u.exꝓſſit pathos ꝑꝑ qđ ñ explicat rẽ ordĩe.Dixit ergo q̃ cupiebat ſđ ꝑꝑ ꝑturbationẽ ſine ordĩe q erat.¶ Incute.u.u.ſ.q;.o.p.& diſiice corꝑa põto qđ neceſſe erat fieri nauibꝰ ſubmerſis.Deiđ põeſ aut age diuerſas.Vt ſi ĩi poſſit ꝑueĩſ primũ ꝑueĩat ſcđm:qm̃ ſpſi neq̃q̃ audeſ:nec ad Italiã ꝑueĩſ poterãt.¶ Sſ.m.addit mũꝰ ut expliceſ ardor cupiditatis eiꝰ.Ex.obliquo ãt pulſat ueneris munꝰ ĩ ꝑidẽ q̃ dedit mulierẽ:q̃ ũ erat ĩ ꝑtãte ſua uñ ꝯtra Iũo dicit.Sũt.m.nec poterat Heléa eẽ ꝓpria uxor nec ĩde creari legitĩa ſoboles: ergo acute dixit ſſ.m.

¶CHRI. Gẽs:ita ad nationẽ referſ:ut ẽt ĩ brutis dicamꝰ gẽtẽ.Vnde alibi de apibꝰ.Cũ gẽtis adultos educũt fœtꝰ imitatꝰ Ho.q de muſis gẽtes dixit : ut illud μυάων ἔθνεα πολλα Tyrrhenũ.n.æ.Figurata locutio:ut oñdit Qui.dicimꝰ.n.nauigio ĩ æquoſ:ẽ ãt hæc oro æoli:& ſupior Iuno.genere deliberatiuo.Cuiꝰ finis ẽ utilitas. Quæ hẽt hõeſtũ:& tutũ.i.utile:& ĩ eo q̃riſ qđ facile fieri põt.Captat igiſ beniuolẽtiã Iuno a nõie ꝓprio: qa illa oſtẽdit notã familiaritatẽ.Itẽ ex eo ꝙ extollit illiꝰ ĩperiũ:atq; ex eadẽ re captat attẽtionẽ:qa nõ niſi ꝑꝑ aliqđ magnũ id nemo rare uideſ.Præterea id facile fieri poſſe qđ petit.Eſſe utile ſibi ꝑꝑ præmiũ qđ ꝓponiſ. Et honeſtũ:qa ulciſcaſ inimicitias tãtæ deæ.Obſeruat ãt hoc maro:ut anteq̃ petitionẽ ponat:id facile: & honeſtũ oſtẽdat.Erat igiſ ordo.¶ Aeole incute uim uẽtis.Sed interpoſuit facilitatẽ dicẽs.Nãq; ti.d.p.a.h.r.Itẽ honeſtatẽ cũ addit.Gens.i.m.t.n.æ.¶ Iliũ.q.d.Sacra:& profana ita in Italiã trãſfert.Vt integrã ciuitatẽ reſtauraturus ſit.¶ Penates:de his uaria apđ antiquos opinio fuit.Nã Nigidi.reqrit an ſint Troianoꝝ.ſ.Apollo & Neptũnus: q mœnia illis ædificarũt:& nõ in Italiã eos æneas uexerit.Idẽ affirmat Corn.labeo hãc opi.tãgit poeta ibi tauꝝ neptũno:tauꝝ tibi pulcher apollo.Var.ãt refert penates:Dardanũ ex ſamothracia ĩ phrygiã:ex phrygia uero ĩ Italiã æneã portaſſe.Sed cũ eos q ſint nõ dicat:ſunt q affirmẽt penates eẽ ꝑ quos penitus ſpiramus ꝑ quos habemus corpus ꝑ quos rationẽ animi.Erit ergo mediꝰ æther.i.Iuppiter:& ſupmus.i.¶ Minerua:& imus aer cũ terra.i. Iuno.huius indiciũ ẽ ꝙ Tarquinus priſcus ſamothracũ ſacris imbutus hæc tria numina ſub eodẽ tecto tẽploq; poſuit:Caſſius Emĩa dicit hos eẽ quos appellãt magnos: Vnde poeta alibi cũ ſociis natoq; pẽatibus:& magnis diis.Higi.addit eos eẽ deos primos:hĩc poeta:patriq; penates.¶ Incute uim:ĩfer uim:& recte ĩcute. Nã uis uẽtorũ eſt ipſa incuſſio:& cõmotio.¶ Bis ſeptẽ:de his meminit in Geor.ut multi putant.Sed nos in noſtris diſputatiõibus in q̃bus allegoricũ ſenſum huius poete exꝓſſimus:hũc locũ phyſice interꝓtati ſumus: nã phœbi auroræq; filius.xiiii.fuiſſe dicũt eaſq; Iunoni nymphas attributas:Iuno aer ẽ. Aeri ãt ſeptẽ attribuunſ:ſeptẽ itidẽ gignunſ q̃ oĩa ſolis operãdũ in noſtro hemiſperio eſt proueniũt.Et igiſ aeris:ut leuis ſit:ut mobilis: aut calidus: ut humidus:ſerenus quoq; taciturnus ſpirabilis iſta ergo ſeptẽ aeri attribuunſ:in aere aũt gignunſ in primis iris:cui tres adſunt miniſtræ pluuia:grãdo:nix:ĩ hac cõtigit:ut nubes ſoli opponunſ ſed nubiũ corpus: ita ẽ ut alia ſui ꝑte dẽſum:alia dẽſius:alia denſiſſimũ ſit:a prima ſubrubeus:a ſecunda ceruleus:a tertia niger eſt color.

¶SER. Connubio iungam ſtabili:propriamq; dicabo:Connubiũ eſt ius legitimi matrimonii:Et bene cõnubio iungam dicit:ut hanc ab aliis ſegregaret quæ a regibus ſine lege habentur ſolẽt enim reges inter plures uni præcipuũ dare nomen uxoris:& connubio:nu:breuem poſuit:quũ naturaliter longa ſit.Nubo enim unde habet originem longa:ſed eſt tropus ſyſtole:qui fit quotiens lõga corripitur ſyllaba pp metri neceſſitaté ſtatius quoq; corripuit Connubialia pandunt antra ſinus Ipſe alio loco longam poſuit:ut eſt Hectoris andromache pyrrhin cõnubia ſeruas?Ité.Cuiq; loci leges dedimus connubia noſtra Reppulit:& Per connubia noſtra: Et Numadumq; petã connubia ſupplex. Sciendum tamen eſt ꝙ plerunq; in cõpoſitione uel deriuatione principalitatis natura corrumpitur.Connubio iungam ſtabili:Multa in unũ contulit uerſum:quæ Iuno promittit dicendo enim connubio oſtendit legitimã:dicendo ſtabili longam promittit concordiã.i. quæ diuortio careat:dicendo propriam:adulterii remouet ſuſpitioné:qđ autem adiecit dicabo:obſequẽtem eam fore demõſtrat.In uſu enim eſt ut dicamus ſacerdos dicatus eſt numini:hoc eſt ad obſequium datus eſt igiť totus cũ dictione pronunciandus eſt. ¶Meritis:præſtitis:ut alibi:Nec te regina negabo ꝓmeritam.i.ꝓſtitiſſe:& alterum pendet ex altero.meritum enim nõ niſi ex præſtantis beneficio deſcendit.¶Pulchra prole:ubi connubii finem oſtendit notanda figura.Frequenter enim hac utiť:nam ꝙ nos per genitiuũ ſingularem dicimus:antiqui ꝑ ſeptimum dicebant: ut hoc loco:parenté pulchra prole.i.pulchræ prolis.Et ſimpliciter intelligendũ eſt. errant nãq; qui dicũt ideo pulchra dixiſſe ꝓpter Canacem & Macareũ in ſe inuicé turpiſſimos fratres:illi enim alterius Aeoli filii fuiſſe narranť.¶Aeolus hæc contra:ſubaudi dixit:quod ex poſterioribus intelligitur: ut ſupra notauimus.¶Regina:inferioris ꝑſonæ reuerentia eſt maiorem meritis appellare:nõ nomine:contra maioris eſt:minoré tantum nomine uocare:qui ordo nõ niſi per indignationé corrumpiť:ut in duodecimo:Sages in extremis rebus Turnũ non regé uocat:ut Ruitq; implorãs nomine Turnũ:& alibi de Ariſtæo:Et te crudelé nomine dicit. Explorare labor: ſuperius nãq; ante multa popoſcerat Iuno:hoc ergo dicit tuũ eſt deliberare qđ uelis.¶Mihi iuſſa capeſſere fas eſt:figura eſt:liptote:quæ fit quotienſcunq; minus dicimus:plus ſignificamus ꝑ contrariũ intelligentes:ut hoc loco:nõ ait licet mihi implere q̃ ꝑcipis:ſed nefas eſt nõ implere q̃ iuſſeris.Ité Munera nec ſperno.i.libenter accipio.¶Tu mihi qđcunq; hoc regni:redit ad phyſicã ratioñé:nam motus aeris.i.Iunonis uẽtos creat qbus Aeolus ꝑeſt dicẽdo aũt qđcunq;:aut uerecunde agit:ne uideať arrogans:aut latẽter pene iocať poeta.q; enim poſſit uẽtos.i.rem inanem tenere?¶Iouemq; cõcilias:hyſteron ꝓteron in ſenſu.non enim Iupiter cõciliatur Aeolo:ſed Aeolus Ioui.q.ſuperiori conciliať.Concilianť autem noui : reconcilianť antiqui. Tu das epulis accumbere diuũ:hæc eſt tu me deũ facis.duplici enim ratiõe diuinos honores meremur:deaꝝ cõiugio & deorum conuiuio:unde & in Bucolicis legimus:Nec deus hunc menſa:dea nec dignata cubili.

Connubio iungã ſtabili:propriamq; dicabo.
Omnes ut tecum meritis pro talibus :annos
Exigat:& pulchra faciat te prole parentem.
Aeolus hæc contra:tuus O Regina qđ optes
Explorare labor.mihi iuſſa capeſſere fas eſt.
Tu mihi(qđcũq; hoc regni.)tu ſceptra Iouẽq;
Concilias.tu das epulis accumbere diuum:
Nimborumq; facis:tempeſtatũq; potentem.

¶DONA. Et connubio iungã ſtabuli propriamq; dicabo omnes ut tecum meritis pro talibus annos Exigat & pulchra faciat te prole parentem:quarũ reꝝ nulla fuit in Helena.non.n.erat Veneris ergo nõ potuit dare ſtabilem :nec legitime collocare.¶Faciat te ꝓle.ꝑ.nã ex legitimo : & ſtabili cõnubio hæc ꝓles erat ſperanda. Extollit ẽt munus primũ a nũero bis ſepté:deinde a q̃litate ꝑſtanti corpore:omnes pulchræ ſunt: qđ difficile eſt:ipſa auté omniũ pulcherrima:in Paride auté nõ erãt talia:qa ex adulterio nõ poteſt dici pater nec legitima eſt proles:ergo nõ pulchra.Nã pulchritudiné hac nõ in corpore ponit:ſed in honeſtate nataliũ:ſic alibi:Naſceť pulchra troianus origine Cæſar.Oſtendit auté poeta debere nos dare ea q̃ magna ſunt apud nos : ut uoto potiamur.¶Aeolus hæc.c.non contra uoluntaté Iunonis:ſed contra uerba:nõ.n.ad ꝑmia reſpondet: nec uideať moueri libidine:ut paris.Reddit beniuolam cum dicit diſcernendo officia Tuum eſt iubere:Meum complere iuſſa.¶Fas eſt:licebit facere etiam ſi illicita iuſſeris.Reſpondet contra ueluti ſi dicat etiam ſi uicti non ſit penates licebit facere.Nam cum qui poteſtatem habet iubet illicita fiunt licita inferiori.Vel dixit contra quia Iuno dixit illum habere imperium a Ioue hic reſpondet habere ab ipſa Iunone:& ut uideatur memor beneficiorum addit tu ſceptra Iouemq;.¶Tu mihi:quod uult eſſe Iunonis ꝙ Iuno illum a Ioue accepiſſe memorauit. ¶Das epulis:ſuperius beneficium humanitatis accumulatur:ſi conuiuium cum potiore miſceatur. Tertio ſi cum potioribus plurimis:quarto ſi inferior perſona non ſedeat:ut fieri ſolet:ſed accumbit:poſuit in fine hoc quod deſideras tuum eſt:Perſonarum igitur in utraq; oratione rationem habuit : ſcilicet Iunonis: æoli:troianoru ui:penatium uictorum ueneris Helenæ Paridis & Deipeiæ. Item loci propter mobilitatem tyrrheni maris:& proximitatem Italiæ.Item temporis:nam & Iuno breuiter orauit: & æolus breuius reſpondit ne longitudine tempus nocendi ſubtraheretur.

¶CHRI. Cõtra uero partes quæ in eo puræ ſunt croceũ:q̃ priores uiridẽ:q̃ puriſſimæ albũ producũt:hæc ergo prima ex aliis ſepté nympha eſt poſt eã python cometa.Fulmen exhalatio tonitruũ ac terræmotus.Verum hæc:ut dixi in noſtris chalmadulenſibus diſputationibus latius inuenies.¶Explorare: Vide in Georgi. Explorat robora fumo.¶Capeſcere:proprie eſt ſuſcipere:ut tuteris aut perficias.Salu.Expergiſcimini:& capeſcite rempublicam.¶Scæptrum:græcum eſt baculus quo utebanť reges Home.σκῆπτρον βάλεγαίη inde σκηπτοῦχοι reges dicuntur.¶Epulis:pro dapibus:ſi uera eſt differentia ꝙ epulæ priuatorum ſint dapes regum:& deorum:illud ãt uериſſimũ eſt epulũ in ſingulari.n.g.eſſe ſignificare conuiuiũ ꝙ publice populo dať. Sceptrũ Epulæ

Hæc ubi dicta: cauum cōuerſa cuſpide montē
Impulit in latus, ac uenti uelut agmine facto
Qua data porta ruunt: & terras turbine pflāt:
Incubuere mari, totumq; a ſedibus imis
Vna Eurusq; Notuſq; ruūt creberq; procellis
Aphricus & uaſtos uoluunt ad littora fluctus.
Inſequitur clamorq; uirū ſtridorq; rudentum.
Eripiunt ſubito nubes cœlumq; diemq;
Teucrorū ex oculis: ponto nox incubat atra.
Intonuere Poli: & crebris micat ignib9 Aether
Præſentemq; uitis intentant omnia mortem.
Ex templo Aeneæ ſoluuntur frigore membra:
Ingemit: & duplices tēdens ad ſydera palmas

¶SER. Hæc ubi dictata Iunone & ab Aeolo. Cauū: ordo eſt conuerſa cuſpide cauū montē in latus impu/lit: & alibi: In latus inq; feri curuā cōpagibus aluū Cōtorſit. q. in rem q̄ facile cedit ictui. ¶ Agmine: uel impetu uel multitudine agmē enim ſermo polyſenus eſt. i. πολλα σημαινων. Nā ſignificat impetū: ut illi agmine facto Lacoonta petūt: & multitudinē: ut Vocat agmina ſæua ſororꝝ etiā exercitū incedentē agmen uocamus. ¶ Porta omnis exitus porta dr̄. q. qua pōt uel importari uel exportari aliqd. ¶ Turbine: uiuentorꝝ. Sciēdū quā/do appellatiuū eſt facit turbinis: ſi nomē ꝓpriū turbonis facit: Vt Oratius Turbonis in armis. ¶ Euruſq; no/tuſq;: cardinales quatuor uēti ſunt: de quibus nunc tres ponit: paulo poſt unū: quem omiſerat reddidit: Vt ſtridens aqlone procella. ¶ Procellis: procella eſt uis uentorꝝ cū pluuia: ab eo ꝙ omnia percellat: ideſt cōcutiat. ¶ Inſequit̄ clamorq; uirꝝ: qa pceſſerat uēto rum ſonus: quē & ipſum clamorē poſſumus dicere. ¶ Stridorq; rudētū: ꝓprie enim in funibus ſtridor eſt. ¶ Teucrorꝝ ex oculis: nunq̄. n. totū cœlū nubibus tegitur: ſed illa pars cōtra quā flauerint uenti: quod aūt dixit diem eripi: ad uidentiū oculos retulit: non ad naturā nam dies adhuc erat. ¶ Nox incubat: nox dicta qa oculis noceat: incubat aūt ideo dixit: ꝙ alie/num tēpus inuaſit. Nam incubare ꝓprie dicitur per uim rem alienam uelle retinere. ¶ Poli: axes. i. extre/mæ ptes cœli. ſup qbus cœlū uertit̄. i. πολειται un/de & uertices latine græce πολοι dicunt̄. ¶ Aether: ætherē hoc loco ꝓ aere poſuit nubes. n. unde & ful/mina aeris ſunt nō ætheris & frequēter Vir. duo iſta cōfundit. ¶ Intentāt: minant̄. oīa āt ad ſuperiora retu/lit. ¶ Extēplo: ilico: & eſt augurꝝ ſermo. Templū. n. dr̄ locus auguris manu deſignatus in aere: poſt quē factum ilico captant̄ auguria. ¶ Aeneæ: ſeruauit τοπρεπον ut Aeneā ultimū territū dicat ex Home. eſt de ulyſſe. και τοτε Οδυσσηος λυτο γουνατα και φιλον ητορ Οχθησας δ αρα ειπε προς ον μεγαλητορα θυμον. ¶ Frigore: timore & eſt reciproca trāſlatio Nā & timor pro frigore: & frigus ꝓ timore ponit̄: ut in Terentio: Vxorē tuā pauitare aiunt: nō timere: ſed laborare frigoribus: utrūq;. n. in unū exitū cadit: ſicut de calore & fri/gore urere dicimus: ut eſt Aut boreæ penetrabile frigus adurat. ¶ Ingemit: nō propter mortē: ſequitur enim Oterq; quaterq; beati: ſed ꝓpter mortis genus. graue eſt enim ſecundū Homerum perire naufragio: qa ani ma ignea eſt: & extingui uidet̄ in mari. i. elemento contrario: ut igneus eſt ollis uigor. ¶ Duplices: duas ſecun/dum morē antiquū. Nam duplices duas dicebāt: ut hoc loco: & binos duos: & utroſq; pro utrūq;: ut Cice. Bi/nos habebā: iubeo ꝓmi utroſq;. Item Saluſtius cū de duobus loqueret̄. Hi utriq; ad urbem imperatores erāt.

¶DONA. Hæc ubi: Poſt utriuſq; orationem: cœpit æolus iuſſa complere. Emiſit plurimos ac contrarios uentos: ut conſurgentibus inter ſe fluctibus regendis nauibus conſiliū non ſuppeteret: & deficiente induſtria facilius mergerent̄: & merſis nauibus corpora diſiicerent̄ & ut complerent̄ iuſſa Iunonis acceſſit ad uiolentiā maris aliorꝝ quoq; elementorꝝ perturbatio nam nox eripuit cœlum ac lucem: ut eſſet eadem facies maris: & terræ ne contra mala conſiliū ſuſcipi poſſet ne neſcirent gubernatores in quam partē niterentur. Mitebantur tonitrua: & fulgura: ut multiplici metu: Troiani deſperātes nihil aliud q̄ mortē expectarent. ¶ Extēplo æneæ: exprimit q̄le & animi & corporis ſenſerit pathos. ¶ Frigore: non pro timore poſuit: nā derogaret̄ eius uirtuti: ergo frigus dixit ꝓprie ꝙ oriebat̄ nō ex caſu euidētiſſime mortis: ſed ex tot aduerſis q̄ corporis calorem extin/xerūt: qa cruciabat̄ aīus uiri fortis q maluiſſet glorioſius in cāpo occūbere q̄ ignobiliter in fluctibus interire.

Procel/la ¶CHRI. Procellis: Pli. uerba ſunt eſſe uentos repentinos exhalante terra editos q uagi ruentes torrentium more tonitrua: & fulgura edant maioriq; illatos pondere curſuq; ſi ſiccā rapiunt nubē ꝓcellā gignunt. Hanc aūt tempeſtatē: & q̄rela Veneris ad Iouē & q̄ Iuppiter reſpondet ex neuio de primo bello punico cœpit. ¶ Po/li: extremitates ſperæ ſunt duæ q circa axē uertunt̄ ſic dicti. Quia πολεω uerto ſignificat. Vnde alibi: ipſe a uer/tēdo uertices polos appellat: ut hic uertex nobis ſemper ſublimis ad illū: Sub pedibus nox atra uidet. Statius:
Vaſtus atq; oīa mundi clauſtra tonāt multiſq; polos īclinat orion. ¶ Vaſtos: proprie uaſtum eſt qd' adeo excreuit. ut forma quæ eſt uelut pierit aliud eſſe uideat̄. Hic dicimus uaſtū hoīem: cuius geſtus non appant hoīs: & uaſtā uocē q̄ formā humanæ uocis amiſit: hinc uaſtare agros dicimus. Ergo uaſtos fluctus adeo magnos: ut mōtes aut̄ aliquid hmōi potius q̄ fluctus uiderent̄. ¶ Oculos: oculi ab oculēdo dicti: nā in cōcauis latēt: ut eminentia undiq; eos defendāt: ꝓpea melius cernūt ex obſcuriori loco. ¶ Et crebri. m. ig. recte qa eodem tēpus ſunt fulge/tre: & tonitrua. ¶ Præſentē: ineuitabilē: nā q præſentia ſunt iā uenere: ergo uitari nō poſſunt: aliquādo fauens:
Præſens ut idē in Buco. Nā tā præſentes alibi: cognoſcere diuos: nam ſola p̄ſentia ſua fauēt dii: aliquādo potens: Hora. ¶ O diua gratū q̄ regis antiū p̄ſens uel imo tollere de gradu mortale corpus. ¶ Frigore: cū aliqd horēdū uenit ī mētē timet interitū natura: & cū diffidat totum corpus uelut̄ ipſam urbē tueri poſſe ſaltē conat̄ cor: ideſt to/tius uitæ arcē tutari: atq; oēm ſanguinē: & p̄ſens ubi calor ē: ut munimen ſic illuc cogit. Hinc mēbra externa a calore deſerta frigeſcūt: & abſentia ſanguis in quo calor ē paleſcūt: & nerui amiſſo calore debilitati diſſoluunt̄:
Inge/mit & tremiſcunt. ¶ Viris: ita horrēdā erāt: ut ēt fortes homines mortē timere cogerent̄ Ingemit: recte: nā legerat apud Cice. in ſecunda tuſ. ingemiſcere nōnunq̄ uiro cōceſſum eſt. Idq; [illegible]ro. ¶ Eiulatus: autem ne mulieri qdē.

¶SER. Oterq; quaterq; beati.i.ſæpius.finitus numerus pro infinito ex Homero eſt de uliſſe τρὶς μάκαρες δαναοὶ καὶ τετράκις.οἱ τότ᾽ ὄλοντο Τροίῃ ἐν εὐρείῃ.χάριν ἀτρείδῃσι φέροντες.¶ Quis:& qs & qbus ſecundú arté dicimus:ab eo.n.qđ eſt a q:in bus mittit:ab eo qđ é a quo in is mittit:ſed a tertia declinatiõe in uſu ſunt datiuus & ablatiuus plurales:licet antiq oíbus uſi ſint caſibus.deniq; Cato í originibus ait: Ques ſunt populi:& declinauit ques quiũ:ſicut puppes puppiũ.¶ Mœnibus altis pp pgama:q̃ altiſſima fuerunt: ex qbus oía alta ædificia pgama uocant̃:ſicut Aeſchylus dicit.¶ Oppetere:ore terrã petere.i.mori etymologia eſt nõ át cõpoſitio poſſumus autem ſicuti hoc ſermone: ut & per ſe plenus ſit: & recipiat adiectionem: ergo dicimus & oppetit:& mortem oppetit:ſicut & expirat: & animam expirat.¶ Fortiſſime gentis: atq ut in artibus legimus ſuperlatiuum gradum non niſi genitiuo plurali iungi conſtat quidem: ſed gens nomen eſt enunciatione ſingulare:intellectu plurale.bene ergo iunxit:in gente enim plures ſunt: ut alibi:Ipſe ditiſſimus agri Phœnicũ.nõ enim unus é ager phœnicũ.ſic Salu.Romãi generis diſertiſſimus.Sane q̃rit̃ q̃re Diomedé fortiſſimũ dixerit: quũ poſt Achillé & Aiacé ipe ſit tertius:unde & Salu.ait primũ græcoꝝ Achillé.multi dicũt iõ fortiſſimũ:qa iuxta Home.& Veneré uulnerauit & Marté:alii ad géte referũt:ꝙ Achilles theſſalus fuit: Aiax græcus:Diomedes dana9: multi ad excuſationé Aeneæ uolunt fortiſſimũ dictũ:a quo cũ conſtat eſſe percuſſum.¶ Tydide:uocatiuus græcus eſt:ſi.n.latine diceret:o Tytida debuit ponere.Omnia.n.patronymica q̃ in des exeunt apud latinos primæ ſunt declinationis:ut Sæuus ubi æacidæ telo iacet Hector.¶ Animã hanc.q.cũ dolore hác animã dixit:q̃ſi diceret:q̃ ad labores nata eſt.¶ Effundere:ſecundũ eos qui dicunt ſanguiné eſſe animã:& ipſe alibi Purpureã uomit ille animã.Nã alio loco alioꝝ opinioné ſequitur:qui dicunt ſpiritũ eſſe animã unde eſt: Atq; in uétos uita receſſit. ¶ Sæuus magnus:ut ſuperius dictũ eſt:Et bene elegit cũ quibus periiſſe debuerit.Ipſe enim & fortis eſt: & numinum proles.Recte ergo his iungit̃:in qbus talia fuerunt.¶ Sarpedon:& in ultima poſſumus accentũ ponere:& in penultima.Nam Homerus & Sarpedonis declinauit:& Sarpedontis:unde & uarius accẽtus eſt. Sarpedonis aũt in antepenultima habet accentũ:Sarpendontis penultima:ſed ſarpedontis uſurpauit.naturalis.n.declinatio eſt Sarpendonis:ut Mẽnon Memnonis:Sinon ſinonis.Si aũt genitiuũ in dontis miſerit: a circunflexo uenit:q eſt in ultima ſyllaba nominatiui:ut Demophon Demophontis laocoon laocontis:ſic ergo & ſarpedontis.Eſt aũt Sarpedõ filius Iouis:& Laodamiæ occiſus a Patroclo.¶ Simois:hoc nomen integrũ ad nos trãſiit:unde ſuo eſt accentu proferendũ.Nam ſi eſſet latinũ:antepenultima haberet accentũ:qa ſecunda a fine breuis eſt.¶ Sub undis:& ſub undis legimus & ſub undas:ſed ſi ſub undas correpta intellige: ſi ſub undis uoluit: uaria ergo diſtinctio eſt.¶ Fortia corpora:hoc eſt uirorum fortium corpora.nulla enim eſt in mortuis fortitudo.Et ex Homero tractum eſt καί σοι μοῖσο τισαλλα βοάγρια καὶ τρίφαλείαι κάππεσον ἐν κονίῃσιν καὶ ἡμιθέων γένος ἀνδρῶν.

Talia uoce refert:oterq; quaterq; beati:
Quis ante ora patrũ Troiæ ſub mœnib9 altis
Contigit oppetere.o Danaum fortiſſime gẽtis
Tydide:me ne iliacis occumbere campis
Nõ petuiſſe? tuaq; aiam hãc effũdere dextra?
Sæu9 ubi Aeacidæ telo iacet Hector:ubi ingẽs
Sarpedone:ubi tot Simois correpta ſub undis
Scuta nirũ:galeaſq; & fortia corpora uoluit.

¶DONA. Oterq;.q.i.multifariã.¶ Quis ante.o.de polyte ex iis q̃ in.ii.dicunt̃ intelligimus:q cede Pyrrhi in cõſpectu patris occubuit.¶ Altis.q.d.integra adhuc ciuitate.ipſe.n.æneas non Troiam altã ſed cãpos ubi troia fuit reliquit:& in fluctibus periclitaturus eſt.¶ O danaũ fortiſſime gentis:Ex illo ad aliud raptus eſt:exiſtimãs ſe infœlicem qui:& hunc exitum uite ſociatur:& ignobili morte periturus.¶ Me ne iliacis:ex his ſe infœlicem exiſtimans q hunc exitũ uitæ nõ habuerit:ſed uir fortis in pelago eſſet moriturus.Non potuit autem explere rationé interueniente fluctu.Eſſet auté uitiũ poetæ:ſi finitis quærelis fluctus interueniſſet. Semper ergo imperfectas reliquit quærelas:ut Hæc dum dardanio æneæ mirãda uident̃:& alibi:Talia fundebat lachrymãs.

¶CHRI. Oterq;:q̃ter:ait Macro.animã cõſtare ex ſymphoniis muſicis: & primum hemioliũ ternariũ: & primũ epitritũ q̃ ternariũ eſſe dicit:& ex his duobus cõſtare diateſſerõ: & diapente: ex quibus diapaſon ſymphonia generat̃.Vnde Virg.nullius doctrinæ expers plene:& per omnia beatos exprimere uolens ait.Oterq; quaterq; beati.¶ Ante ora.p.nam pulchrum fuit:& ſuaue pugnantes pro patria ſpectantibus partibus ſatiſfacere.¶ Oppetere:ore terram petere:Nam qui uiriliter occumbebant:ne quam uocé indignã uiro forti emitterent Mordicus terram petebant.Quod ſic expreſſit Homerus:πρηνέες ἐν κονίῃσιν ὀδὰξ λαζοίατο γαῖαν. ¶ Tua.q.d.adeo forti.Hanc quaſi infœlicé.Pronomina.n.efficaciã ſummam habent.Ergo mirũ ꝙ a tam forti tam miſer non perierit:niſi ad maiorem miſeriam reſeruabatur.¶ Non potuiſſe:cum nunquam pugnare deſtiterim:& ſemper me piculis obiecerim.¶ Hector:ſit piit Hector fortiſſimus troianoꝝ ego quoq; periiſſem niſi fortuna ad maiorem miſeriã me reſeruaſſet.¶ Vbi:ut oſtendat ſe in eadem acie ubi ille pugnabit pugnaſſe.Vbi repetitioné facit:ex q̃ oratio uehemẽtior eſt.¶ Simois:fluit ex ida ſub ilio currens:& ,ppe mare Xantho mixtus:facta palude:apud ſigeũ ,pmõtoriũ in mare cadit:Vnus é ex fluminibus teſte Hero.defecerunt potãte Xerſis exercitu.Apud hunc ex anchiſe Venus æneã concepit.¶ Scuta: equitũ dicunt qa minora. Clypeos uero peditum:& maiores a græco uocabulo qa totũ corpus furet̃ clipeus.i.abſcondat. κλέπτειν.n.furari eſt.¶ Iactanti:inaniter loquenti:iacto a iaceo eſt frequẽtatiuũ:& q iacit amittit:ergo inaniter loquit̃ q uerba amittit: item iactat gloriat̃:qa multa fruſtra loquit̃ Iuue.ipſe lacernatæ cũ ſe iactaret amicæ:hinc iactura eſt detrimentũ ,pprie quod accipimus cum tempeſtate e naui res in mare proiicimus:ut exonerata nauis facilius fluctibus reſiſtat.Sed per tranſlationem pro omni damno capitur.¶ Aquilone:quia ab alto:ideſt a ſeptentrione ueniat.

Scuta Clypei

Talia iactanti ſtridens Aquilone procella
Velum aduerſa ferit: fluctuſq; ad ſydera tollit.
Frangunt̃ remi: tum prora auertit: & undis
Dat latus: inſequit̃ cumulo ꝓruptus aq̃ mons
Hi ſummo in fluctu pẽdẽt: his unda dehiſcẽs
Terrã inter fluctus aperit: furit æſtus harenis.
Treis Notus arreptas in ſaxa latentia torquet:
Saxa uocãt itali mediis quæ in fluctibus aras:
Dorſum imane mari ſũmo: tris Eurus ab alto
In breuia: & ſyrteis urget (miſerabile uiſu:)
Illiditq; uadis: atq; aggere cingit harenæ:
Vnã: quæ Lycios fidumq; uehebat Orontem:
Ipſius ante oculos: ingens a uertice Pontus

¶SER. Talia iactãti: inaniter loquẽti: ut alibi: Atq; irrita iurgia iactat: & Voces dũ iactat inanes. ¶ Aqlõe: ab aqlõe. ¶ Aduerſa: cõtraria: qa ad Italiã nauigãtibus aqlo cõtrarius ẽ. ¶ Frãgunt̃ rẽi: uel gubernacula: uel qđ melius ẽ re uera remi. Antiq.n.uelis remiſq; nauigabãt: ut Validiſq; incũbere rẽis: Obliq̃tq; ſinus ĩ uẽtos. ¶ Auertit ꝓ auertit̃: & ẽ figura creberrima: põt nanq; ꝓ actiui uerbi ſignificatiõe paſſiuũ poni: ut eſt & pictis bellant̃ Amazones armis: ꝓ bellãt. nec nos debet mouere q̃ bellor facit. natura.n. hoc ꝓhibuit: Nã cõpone hoc uerbũ: & iuenit̃ actiuũ: facit.n. debello & debellor: & cõtra ꝓ paſſiui uerbi ſignificatiõe actiuũ põit̃: ut ẽ hoc loco auertit ꝓ auertit̃: & Inſinuat pauor: ꝓ ĩſinuat̃: & Nox humida cælo Præcipitat: ꝓ ꝑcipitat̃: ſed hæc uerba tãtũmodo ꝓ ſe ĩuicẽ ponunt̃: q̃ & actiua eẽ poſſunt: & paſſiua: ut ẽ auerto & auertor: ꝑcipito & ꝑcipitor: ergo nõ poſſumus dicere qđ qdã artigraphus declinatiões actiui uerbi & paſſiui ꝓ ſe: ĩuicẽ põi. Nã & naturalis uerbi declinatio actiua ẽ: & cõmunis deponẽtis ue paſſiua: & aliud ẽ eſſe actiuũ uerbũ: & aliud actiui uerbi declinationẽ. ¶ Dat latus: inclinat̃. ¶ Cumulo: altitudĩe. ¶ Prærupt9: ĩ altũ eleuat9. ¶ Dehiſcẽs.i. ualde hiſcẽs. De.n. augẽtis eũ: ut ĩ Terẽ. Deamo te Syre. ¶ Apit: oñdit: ut Salu. Caput apir̃ ſolit9.i. nudar̃ oñdre. ¶ Arẽis: & ab harẽis: & cũ arẽis.i. uel ab imo mouebat̃ mar̃: uel cũ ipis arẽis: ut ĩ tẽpeſtate ſolet. ¶ Treis: latinũ ẽ. Gẽitiu9.n. pluralis quotiẽs ĩ iũ exit: accuſatiuũ pluralẽ ĩ is mittit: ut puppiũ puppis. quotiẽs ĩ um exit ĩ es mittit: ut patrũ p̃res. ¶ In ſaxa latẽtiã: pp tẽpeſtatẽ. hæc ãt ſaxa ĩter africã & ſardiniã ſt̃. q̃ ſaxa ob h̃ itali aras uocãt: q̃ ibi afri: & Romãi fœd9 inierũt: uñ & Dido Littora littorib9 cõtraria: fluctib9 undas Imꝑcor: q̃ aræ a Siſenna ꝓpiciæ uocãt̃. ¶ Saxa uocãt itali mediis q̃ in fluctib9 aras: Ordo ẽ: q̃ ſaxa ĩ mediis fluctib9 itali aras uocãt. ¶ Dorſũ ĩmãe: eminẽs altũ ſecũdũ Hom. ¶ Mari ſũmo: uel ĩ ſummo. ¶ In breuia & ſyrtes.i. ĩ breuia ſyrtiũ: ut Molẽq; & mõtes. breuia ãt uadoſa dicit: ꝑ q̃ pedibus poſſumus uadere. ¶ Syrtes: ſyrtiũ ſinus duo ſunt pares natura: ĩpares magnitudĩe: ut Sal. dicit. ¶ Lycios: hi troiæ ad auxiliũ cõuenerãt: q mortuo rege Pãdaro Aeneã ſecuti ſunt: unde & ĩ ſecũdo ait: Comitũ affluxiſſe nouoꝝ in uẽio. ¶ Fidũ: fidelẽ utrũq; nomẽ idẽ ſignificat. ¶ Ipſius ãte oculos: ad maiorẽ dolorẽ: unde alibi: Quæq; ipſe miſerrima uidi. Itẽ Qui nati corã me cernere letũ feciſti. ¶ Ingẽs põtus: magna ꝑs põti: & eſt tropus ſynecdoche: ut Salu. in iugurthino ubi ſigna & ſcuta erant præſidium hoſtium per ſcuta intelligendum cætera arma & ideo Tercetum ſcutationes pro armati. ¶ A uertice: aut a puppi quæ uertex nauis eſt: aut ab aquilone: qui flat a mũdi uertice: hoc eſt a ſeptentrione: ut ipſe alibi: Hic uertex nobis ſemper ſublimis.

¶DONA. Iactãti: adhuc loquẽti ĩteruẽit uis fluctus: Nec ꝑmiſit explicare. Fœlices: q ĩ Troia ꝑierũt: Se ĩfœlicẽ q ĩ fluctibus ſit ꝑiturus. ¶ Hi ſũmo i.ſ. fluctibus uario motu ueniẽtib9 alie erigebant̃ tũore fluctuũ: Aliæ deprimebãt̃. ¶ Ab alto: ꝑitus locoꝝ: Eurũ dixit ducere ĩ ſyrtes ab alto.i. a pelago. Alter.n. nõ põt cũ flatus hẽat ab oriẽtis ꝑtibus ĩ qb9 ſunt ſyrtes eo nauigia cogere unde potuit reuocare. Sex igit̃ naues alienatæ ſunt a cæteris. Vna turbata ꝑmit̃ ubi erat æneas. Nũc caſus octauæ deſcribit̃. ¶ Apparẽt.r.n. ut cõpleat̃: id ſubmerſaſq; obrue.p. Periit ergo amicus: & fidus: & in eius: cõſpectu excuſat̃. ¶ Orõtes: q nõ imprudẽtia: ſed ui tẽpeſtatus ꝑierit.

¶CHRI. Fluctuſq; at ſy. hyperbole ẽ: quã latini ſuperlationẽ nominãt. Hæc nõ fit: ut id credat̃ qđ dicimus ſed ut ex qđ incredibile ẽ credat̃ aliqd pene incredibile. Nõ poſtulat ergo ut credat̃ fluctũ ſydera tetigiſſe: ſed ad incredibilem pene altitudinẽ ſe erexiſſe. In hac uirtus ẽ augẽdi & minuẽdi. Fit ãt cũ aut plus facto dicimus: ut hic & Cice. Vomẽs fruſtris eſculẽtis gremiũ ſuũ: & totũ tribunal impleuit. Aut ꝑ ſimilitudinẽ: ut credas innare reuulſas cycladas. Aut ꝑ cõparatiõnẽ: ut Et fulminis ocior alis: aut ſignis qbuſdã: ut illa uel intactæ ſegetis ꝑ ſumma uolaret gramina: nec teneras pedibus leſiſſet ariſtas. ¶ Prora: prior ꝑs nauis qa. Quia ꝓruat aq̃s. Hu-
Prora' Roſtrũ ius extrema acuta: & ferro mũita ꝑs roſtrũ dr̃. ¶ Pẽdẽt: ſuſpẽ ſi ſunt pẽdere.n. põderare ẽ. Et qa antiq̃tus pecunia q̃ ænea erat põderabat̃: & nõ numerabat̃: pẽdere & expẽdere pecunias dicũt: itẽ pẽdere pœnas qa oẽs pœnæ pecuniariæ erãt: Dicimus pẽdere corpora q̃ ſupernæ alligata nullo inferiori fundamento hærent. Itẽ animo pẽdere dicimus cũ ita ambigui ſumus: ut nulli certæ rei hæreamus unde infra ſuſpẽſi eurypilũ ſcitatũ oracula phœbi mittimus. ¶ Aperit oſtẽdit qa res prius clauſæ ſi aperiunt̃ oſtendunt̃. Itẽ aperire uulnerare: qa uulnus qđ latebat oſtẽdit Iuue. fuſte aperire caput cãdelã apponere ualuis. Itẽ detegere. Statius ſic fatus aperto. Enſe uocat ſocios. ¶ Syrtes: duo ſunt ſinus africani maris diſpari magnitudine: ſed pari ꝑiculo dictæ ſunt παρὰ τὸ σύρω.i. traho. Vento.n. trahunt̃ harenæ. Vnde idẽ locus modo uadoſus fit accedẽte cumulo harenaꝝ modo profundior illis alio depulſis. Eſt autẽ & minor ſyrtis: & maior. Minor lotũ cibũ ſuauẽ ꝓducit. Inde loto-
Loto/phagi/tis phagitis appellat̃: de his Salu. nam prope duo ſunt ſinus in extrema africa impares magnitudine pari natura quorum loca ꝓxima terre ꝑ alta ſunt. Cætera interiora: ubi ſors tulit alta alia: alia in tẽpeſtate uadoſa: Nam in tempeſtate fluctus quaſi limũ harenã: & ſaxa trahunt: & hinc facies locoꝝ mutatur. Ipſius ante ocu. citat pathos. Grauiora.n. quæ uident̃ q̃ quæ audiunt̃. Cice. ad Brutũ: Nam & ſi quocunq; in loco quiſq; ſit idem eſt ei ſenſus: & eadem acerbitas interitu: rerum ſuaꝝ: & publicaꝝ: oculi tamẽ augẽt dolorẽ. Mouet ergo pathos atteſtatio rei uiſæ: ut ipſe caput niuei fultum pallantis: & ora & uidi leuiq; patens in pectore uulnus.

¶SER. Magiſter:Leucaſpis ut in.vi.li.Leucaſpim & lyciæ ductoré claſſis orōté.¶Ter ſæpius:finitus numerus ꝓ īfinito.crebros.n.fluct⁹ facit aqlo:ut Salu.Crebritate fluctuū ut aqlo ſolet.¶Ibidé:ibidé & ubiná: multi dubitát ubi debeat eé accét⁹:qa ubi:& ibi naturaliter breues ſunt:ſed rōne finalitatis plerūq₃ ꝓducunť ī uerſu neſciétes hác eé rōné:qa ꝓnūciatiōis cá cōtra uſum latinū ſyllabis ultimis:qbus ꝑticulæ adiūgunť.accétus tribuiť:ut muſaq₃:illene:huiuſce:ſic ergo & ibidé.¶Apparét:aliud ē parere:& aliud apparere.Parere.n.é obedire: ut Paret amor dictis.Apparere aūt uideri:ut Apparet liqdo ſublimis in aere Niſus:& hæc obſeruatio diligéter

In puppim ferit:excutitur: pronuſq₃ magiſter
Voluitur in caput:aſt illam ter fluctus ibidem
Torqt agés circū:& rapidus uorat æquore uortex
Apparét rari nantes in gurgite uaſto:
Arma uirū:tabulæq₃:& troia gaza per undas.
Iam ualidā Ilionei nauem:iam fortis Achatæ.
Et qua uectus Abas:& q̄ grandæuus Alethes:
Vicit hyems: laxis laterū compagibus omnes
Accipiunt inimicū ibrem: rimiſq₃ fatiſcunt.
Interea magno miſceri murmure Pontum:
Emiſſamq₃ hyemē ſenſit Neptunus:& imis

cuſtodiri debet:licet eā auctores metri cā clauſulæ plerunq₃ corrūpát.¶Rari:uel ꝑꝑ maris magnitudiné:Vel qa una ꝑierat nauis.¶Nantes:prima uerbi poſitio eſt no nas nat: unde ē Nare ꝑ æſtatē liqdá:& pría ſyllaba naturaliter lōga ē:licet natare na breuis ſit in eadé ſignificatiōe.¶In gurgite uaſto:Tapinoſis eſt.i.rei magnæ humilis expoſitio. prudéter tamen Vir.humilitaté ſermonis epitheto ſubleuat: ut hoc loco uaſto addidit.Īté cū de equo loqueret ait cauernas ingétis.¶Arma uiꝝ:bene addidit uirū.Arma.n. dicunť cunctarū artiū inſtruméta:ut Cerealiaq₃ arma.¶Īté colligere arma iubet.Īté alio loco dicendū: Et q̄ ſint duris agreſtibus arma.¶Troia: differétia ī ſermōe é & ī ſenſu:& ī ſyllabis. Ná cū ꝓuīciá dicim⁹ & principale ē nomé:& breuis ē tro:quádo át nō eſt principale:& deriuatio eſt:& lōga eſt tro: ut Troius æneas.¶Gaza:ꝑſicus ſermo é: ſignificat diuitias.eſt át generis fœminini:ut Gaza læt⁹ agreſti:quo exéplo apparet quoq₃ ſupfluo q̄ri a multis quéadmodū potuerit auꝝ natare:neſciétes gazas.i.opes dici oé qđ poſſidemus & opes.¶Iá ualidá:zeugma eſt ab inferioribus:qđ fit & á ſupioribus & a medio:plerunq₃ & ad utrunq₃ reſpōdet:ut Troiugena interpres diuū: q numía Phœbi: Qui tripodas Clarii laurus:q ſydera ſentis.ecce hoc loco ſentis:& antedicta & ſequétia cōcludit.¶Ilionei:antiptoſis eſt: ꝓ genitiuo.n.datiuū poſuit.cōſtat.n.huiuſcemodi græca nomina datiuū ſingularé in ei diphthōgū mittere:ut Orphei Ná illa ſolutio eſt quū Orphei dicimus: nec modo Ilionei poſſumus dicere:adſtrictū eſſe genitiuū ut ipſe ſit q & datiuus:qđ & ſi forte cōttingat:nō regulá mutať:ſed antiptoſis fit:q̄ plerūq₃ utunť poetæ:ut urbé quá ſtatuo ueſtra eſt: ꝓ urbs:& Hæret pede pes:pro pedi.¶Vectus:q̄ uehebať ſignificat:& pro preſenti participio quod nō habemus præteritū poſuit.In latino.n.ſermōe a paſſiuo uerbo præſens participiū nō eſt:neq₃ ab actiuo ꝑteritū:ſed quod uno ſermone explicare nō poſſumus:aut circūlocutione oſtédimus: aut ſi hoc nolumus participiū pro participio ponimus:ſed uſurpatiue:ut hoc loco factū eſt.¶Vicit hyems: hyems duas res ſignificat: aut tépus:aut uim uenti:& ſic hoc loco intelligendū eſt.¶Imbrē:imber diciť humor omnis:ut Lucretius Ex igni terraq₃ animalia naſcuntur & imbri:ideſt humore.¶Fatiſcunt:abundáter:aperiunť. Fatim autem abundanter dicimus:unde & afatim.hiſcere autem aperire.¶Imis:bene in imo uoluit eſſe Neptunum:ut iam factam cognoſceret tempeſtatem ut non incipientem uetaret.

¶DONA. In.p.f.hos ſpecialiter cū eoꝝ noībus pōit:q in iis potiores nauigabant:& uno caſu ferebanť.¶Oés accipiūt ini.i.una oīum cá ac ſimilis fortuna fuit:ſed neptūni dať occaſio:ne penitus Iunonis iuſſa implerenť.

¶CHRI. Ferit:hoc uerbū ꝑterito caret teſte Priſciano:ſed a ꝑcutio mutuať & facit ꝑcuſſi: ſic in multis. Ná Siſto ſtatui hét a ſtatuo.Fero tuli.Ná antiq dicebát tulo.Cerno creui a creſco.¶Excutiť:eiiciť.Dicim⁹.n. excuter cū dū aliqd q̄tiť:id qđ ineſt uel ſupeſt deiiciť.Vñ eqté ab equo excuti dicim⁹.¶Voluiť ī caput: ná caput qđ ſtáte illo ſupius erat.Cadédo qa uoluit homo fit inferius.¶Torquet:in gyrū uertit:hic torq̄s ornaméta militaria qa circuli ſunt:ité torq̄re.i.iaculari:qa ut impet⁹ ſit:torq̄mus ré prius q̄ emittamus:ide torméta machinæ qbus miſſilia iacimus ité cruciari:unde torméta cruciatus quoq₃ dicimus.¶Vortex:fit cū aq̄ ī gyrū acta abſorbeť.¶Vaſto imméſo: ꝓprie.n.uaſtū dicimus id qđ ita modū excedit:ut deſtruat formá ſuá.Hic uaſtá uocé dicimus:q̄ nimia ſit:& nō ſeruet decoꝝ:ide uaſtare agros.i.populari:qa formá ſuá amittát.¶Inimicū:téporaneū epithetū:& nō ꝑpetuū:Nō.n.abſolute ita dr̄ inimicus īber:& palidi morbi:& turpis egeſtas:qa pōt eé amicus. ¶Fatiſcūt:hio é:& nō deberet eé hiaſco:ſed fit hiſco.i.fatiſco ualde hiſco:Ná ſtati:& affati ualde eſt.¶Rimis:rimæ hiat⁹ ſunt anguſtiores:& fiſſure ī re:q̄ rūpi īcipit: ide rimari īqrere tractū a ſuib⁹ q paſcétes ītra rimas terræ ſibi cibūt q̄rūt.Eſt át ab eo qđ ē ρηγνυω.i.ſcīdo.¶Pōtū:græcū é pōtus:Διὸς.πουτον: τουνεαυον τερσαι και ταρταρα γαιης.¶Hyemē:& ꝓlixe:& cōſtáti ordíe ita exprimim⁹ allegorias: ſiue morales ſéſus hui⁹ poetæ:ut quod ſemel in una ſignificatione poſitum ſit in eadem deinceps ſemper ponatur. Tédit igiť Aeneas in Italiam:ideſt laudem dignus uir tendit ad ſummum bonum quod eſt poſitum in contemplatione rerum diuinarum teſte Platone quem ipſe ſequitur:Huic implacabilis inimica eſt Iuno: Nam dea regnorum fingitur ab antiquis ergo erit cupiditas regendi adminiſtrandiq₃ in uita ciuili rempu.Hæc enim uirum excellentem ab Italia Carthaginem:ideſt a uita contemplatiua ad actiuam traducere conatur.Sed cum ille a propoſito nō flectatur ipſa per æolum tempeſtatem citat:ideſt ꝑ rationē inferiorem quæ cum circa particularia uerſetur: facile fallitur:quia perturbationibus commoueť:ſed Neptunus : ideſt ratio ſuperior : & intellectus non corrumpitur a Iunone:ſed ſedat tempeſtatem.Quæ omnia quæſo te lector:ut diligéter in illis libris noſtris chamaldulenſibus legas.Puto enim fore:ut te minime pœniteat.

Excutere

Vaſtū
Vaſtare

Rimæ
Rimari

SER. Stagna: ſtagnũ dr̃ aq̃ ſtãs: ſed nũc ꝓfunda maris ſignificat: ab eo ꝙ nõ niſi nimia tẽpeſtate turbant̃: ergo ſtagna & imis uadis refuſa: aliud pẽdet ex altero: qa imobilis aq̃ in imo maris tãtũmodo ẽ. Et alto proſpiciẽs: aut e mari erigẽs caput: aut mari ꝓuidẽs. Placidũ caput: q̃rũt multi quẽadmodũ placidũ ſi grauiter cõmotus: q̃ſi nõ poſſit fieri: ut iraſcat̃ uẽtis: ꝓpitius ſit troianis: uno ãt epitheto more ſuo habitũ futuræ orationis oñdit: ut alibi uno ſermõe: Tũc quaſſans caput. Cœliq; ruina. i. tonitribus: quorũ ſonus ſimilis ẽ ruinis. Nec latuere doli fratrẽ Iuno. & iræ: Aut doli Iunonis: aut fratrẽ Iunonis: gemina igit̃ diſtinctio eſt. Eurũ ad

Stagna refuſa uadis: grauiter cõmotus: & alto
Proſpiciens: ſũma placidũ caput extulit unda.
Diſiectã Aeneæ toto uidet æquore claſſem.
Fluctibus oppreſſos Troas: cœliq; ruina.
Nec latuere doli fratrem Iunonis: & iræ.
Eurũ ad ſe Zephyrũq; uocat: dehinc talia fat̃.
Tanta ne uos generis tenuit fiducia ueſtri?
Iam cœlum: terramq;: meo ſine numine Vẽti
Miſcere: & tantas audetis tollere moles?
Quos ego: ſed motos pſtat cõponere fluctus:

ſe zephirũq; uocat: per hos. n. oẽs intellige. iſti. n. ſunt cardinales. Generis fiducia ueſtri: Aſtreus. n. unus de titanibus q cõtra deos arma ſumpſerũt cũ Aurora cõcubuit: unde nati ſunt uenti ſecundũ Heſiodũ. Αςραι ω δηως ανεμους τενενα ρτεροθυμους Αργεςην: ζεφυρον: βορεην λαι ψηρονε λευθον και νοτον ενφιλοτητι θεω θεα ευνηθειςα. & hoc loco fiduciã ꝓ cõfidẽtia poſuit: quũ fiducia in rebus bonis ſit: cõfidẽtia in malis. Iã cœlũ terramq; ordo ẽ: auſi eſtis ſine meo numine tãtas moles tollere: & cœlũ terraſq; turbare: aut certe illud eſt: ꝙ tria hæc numia: licet diuiſa impia teneat: uident̃ tñ regni totius habere poteſtatẽ: ſicut & ipa elemẽta q retinẽt phyſica inter ſe q̃dã ratiõe iungunt̃: qđ & ipſorũ numinũ ſceptra ſignificãt. Iuppiter. n. triſido utit̃ fulmĩe: Plutõ Cerbero: Neptun⁹ tridẽte. Multi. n. q̃rũt cur de alienis cõq̃rat̃ elemẽtis. Quos ego: deficit: hoc loco ſermo & cõgrue q̃ſi iratæ & turbatæ mẽtis: ut alibi: Me me. ad ſum. itẽ alibi: Incipit effari: mediaq; in uoce reſiſtit. Terẽtius: Quẽ qdẽ ego ſi ſenſero. his. n. affectib⁹ tãtũ ſermõis defectio cõgruit. Sed motos pſtat: prudẽter agit pl⁹. n. ẽ inocẽtibus ſuccurrere q̃ nocẽtiũ delicta punire. Præſtat melius ẽ: ut pſtat trinacrũ metas luſtrare pachynni: & notãdus ſermo nã & p ſe plenus ẽ & tã accuſatiuo iũgit̃ quã ſeptimo. dicimus. n. præſtat illũ: & pſtat illo.

DONA. Nec latuere: fratrẽ ſororis ſtudia nõ latebãt. Ergo uocatis uẽtis: orõnẽ habuit patheticã: utpote cõmoti ai. Abſciſſam. i. nec cõtinuã: nec cõpoſitã. Fuit bræuis: qa ſubueniẽtis ĩ hoc caſu nõ erat: multa loq. Tãta ne: hoc gen⁹ inuectiõis nõ hẽt pricipiũ: & crimẽ exaggerat: oſtẽdẽs illos nõ tñ ſuã: ſꝫ hereditariã ſectari temeritatẽ: qđ uitiũ: qa naturale ẽ nõ põt emẽdari. Sunt. n. uẽti a gigãtibus q bellũ diis ĩferre auſi ſunt: ſed pœnas redder̃: Oñdit igit̃ eorũ eẽ crimẽ qđ amiſerãt eẽ ẽt originale ſãguinis. Gñris: Nõ maculãt filios pãrna ſcelera: pollunt̃ tñ ſi illa ſectant̃. Iã cœlũ: obſcura breuiſq; orõ: & qa irat⁹ erat: & ad ſuccurrẽdũ ꝓpabat. Deiq; trãſit ab aliorũ elemẽtorũ ĩiuria a qb⁹ erat alienũ: & uẽit ad ꝓpriã. Meo. q. d. me ɔtẽpto. Vẽti: abiecte ꝓnũciãdũ ut cõuitiũ ſit nõ nom̃. Tãtas molles: mira ꝓbatio criminis: ut nõ ſolũ afferat uerbis ſed ipſis aſpectib⁹ ſubdat. Quos. e. duo ꝓnoĩa cũ pondere maxĩo. Quos. ſ. ſceleratos: & ex peſſimis ortos: & q̃ ſimiliter ĩtelligi poſſunt. Ego. ſ. iperator loci: & de potioribus diis nõ ulciſcit̃: ſed nõ dimittit eos ſine metu futuræ pœnæ. ne ſe ĩualidũ demõſtraret. Sed. m. p. addit cãm dilatæ pœnæ. Poſt. m. ſi qd deinceps auſi fueritis re nõ uerbis puniã.

CHRI. Cõmot⁹: cõtra uẽtos. Placidũ: erga troiãos. Fratrẽ Iuno. Saturni filios fabulãt̃ antiq Iouẽ: Iuno. neptunũ: & Plutonẽ: Addũtq; ipm̃ cæteros oẽs q ſibi naſcebãt̃ filios uoraſſe Satur. n. ꝓ tpe ponũt: Vnde græce ſubtracta aſpiratiõe cronos dr̃ a chrono qđ ẽ tps: Tps. n. oĩa creat. atq; creata adultaq; cõſumit: p̃ter q̃tuor elemẽta ea. n. ſunt Iuppiter. i. ignis: Iuno aer. Neptunus aq̃: & pluto terra: ergo frater Iuno. eſt: Neptunus: Hic cũ aq̃ ſit a nãdo Neptunus dr̃ græce ãt appellat̃ ποσιδων: qa potũ pbet. ποσις. n. potus ẽ & διδωμι do ĩpe: quãdoq; Amphitrite dr̃. Aq̃rũ dulciũ pticularis uis naides ſunt. Marinarũ uero nereides: Sed ut aliis uidet̃ Amphitritæ uxoris nom̃ eſt. Fundamẽta illi ſacra ſunt qa ei⁹ opa terra mouet̃: obidq; enoſigæus. i. terram q̃tiẽs dr̃. Phyſici aq̃rũ effectiuã ui oceanũ ponũt: Simbolũ ãt tetyn. Vis aq̃ potabilis achelous ẽ mariæ Neptunus. Quæ ĩ quãtũ gignere põt. Amphitrite dicitur mouẽs terrã: quia aq̃ terræmotus cã uident̃. Cõſolidat terrã illã a ſe excludendo. Hinc illũ ασφαλι ꝺνα. i. terrã ſtabiliẽtẽ appellant. Tãta ne. u. Optimũ oratiõis patheticæ: genus qa abruptũ: & cõciſũ ẽ: & ab iterrogatiõe ĩcipit: & quũ ꝓpriũ gygãtũ fuerit aduerſus deos bellũ gerer̃. Vnde uẽti ĩ regnũ Neptũni irrũpere niſi a temeritate paterna auſi eẽnt. Iã cœlũ terrã: cõquerit̃ prius de alienis elemẽtis: ne ſi de ſuo tm̃ min⁹ credibile: & nimis ſibi ĩdulger̃ uideat̃: Auxeſis ẽ: Nã mai⁹ qdã ẽ moles q̃ fluct⁹: & mira uariatio: ut mõ fluct⁹ ad ſydera tollũt: mõ prupt⁹ aq̃ mõs: mõ tãtas moles dicat. Quos ego: mouet pathos Apoſiopeſis: quã Cice. reticẽtiã: Celſus obticẽtiã nõnulli: ut Quintiliano placet ĩterruptionẽ noĩant ſic alibi: Quãquã. o. ſed ſuperẽt qbus hoc Neptune dediſti: Et nouimus: & q te trãſuerſa tuẽtibus hirquis. Sed motos: obſeruat ppon. Nã ſapiẽtẽ deũ rõne duci poti⁹ q̃ ira rapi oportebat. Ergo prius piclitãtibus ſubuenit quã noxios puniat. Præſtat: deeſt ante ſtat: ergo meli⁹ ẽ: nã cũ plura ſe offerũt: illud ante ſtat qđ prius ẽ eligẽdũ. i. qđ ẽ melius. Sic alibi: pſtat trinacrii metas ſuperare pachinni. Eadẽ rõne dicimus pſtare q̃ſi prõptos paratoſq; eẽ: ut q̃ tenemur faciamus: Cice. pueris albini oĩa recepi: & pſtabo: unde ẽ pſto nomẽ q̃ſi prõptus: & paratus: Hinc dicimus ſeruos pſtolari dominos. i. prõptos paratoſq; ſe pbere ne in mora fit: cũ illi eorũ opera uti uolunt. Terẽ. quẽ pſtolare: Eſt ẽt pſtare ante ſtare. i. excellere. Cicero in rheto. contra Hermagorã: At mihi uident̃ homines cum multis rebus humiliores: & inferiores ſint hac re maxime beſtiis præſtare ꝙ loqui poſſint. Componere: ponere ne alius alium excedat: ergo placare: & adæquare ſic dicimus componere lites: Nam quod Marcellus ait: recreare: & reficere: ut uix defeſſa ſenis paſſus componere membra ab eadem ratione eſt: Sic ꝙ ſignificet comparare: & diſponere: & ornare ꝙ colligere: & reliqua huiuſcemodi hinc originem habent.

Preſto
Cõpo-
nere

¶SER. Poſt mihi nõ ſimili pœna cõmiſſa luetis: aut nõ ſimili pœna.i.nõ ea: q̃ troianos affeciſtis aut certe mihi nõ ſimili.i.uehemẽter irato.¶ Luetis: pſoluetis.& hic ſermo a pecũia deſcẽdit antiquoꝝ.n.oẽs pœnæ pecuniariæ fuerũt.¶ Maturate fugã: cũ maturitate.i.cũ trãquillitate diſcedite. Quo mõ dicimus matura iracundiã tuã.i.mitiga: pniciosum.n.ẽ troianis ſi maturẽt fugã: hoc ẽ ſi accelerẽt.¶ Sæuũq;: uel magnũ: uel uere ſæuũ in uentos: qa minat̃.¶ Sorte: ac ſi diceret potuiſſe ſe ẽt cœlũ tenere: Aeolũ uero beneficio & carceris regna meruiſſe.¶ Immania: aſpera. Manũ.n.antiq bonũ dicebãt: & inde mane dr̃: qd.n.melius? & p antiphraſin manes inferi: qa nõ ſunt boni.¶ Veſtras eure domos: iraſcẽtiũ ẽ uti ꝑprio noĩe ut Terẽ. Ego in piſtrinũ te Daue dedã. Aut q̃ſi cõtra principẽ tẽpeſtatis iraſcit̃: quẽ primũ cõſtat egreſſum eſſe. Quod ãt dixit ſaxa ĩmania: de pſeudulo Plauti tractũ eſt: ubi ait: Niſi carcerẽ aliquãdo effregeritis ueſtrã domũ.¶ Aula: irriſio eſt: ſequit̃.n.carcere: & nihil tã cõtrariũ ſi ſimpliciter ĩtelligimus.¶ Clauſo: qa dimittere uẽtos nõ ipſius ẽ: ſed iubẽtis.¶ Carcere regnet: licet carcer ſit: tamẽ regnũ eſt Aeoli hæc.n.p affectu poſſidẽtis intelligẽda ſunt: ut alibi quũ de rure loq̃ret̃: Poſt aliquot mea regna uidẽs.& alibi: Regũ æq̃bat opes aĩo.¶ Dicto citi⁹: nõ ante q̃ diceret.dixit.n.hæc ait: Sed citi⁹ q̃ dici poteſt.

Poſt mihi non ſimili pœna commiſſa luetis.
Maturate fugam: regiq; hæc dicite ueſtro:
Non illi imperium Pelagi: ſæuumq; Tridẽtẽ
Sed mihi ſorte datum: tenet ille ĩmania ſaxa
Veſtras Eure domos illa ſe iactet in aula
Aeolus: & clauſo uentorum carcere regnet.
Sic ait: & dicto citius tumida æquora placat.
Collectaſq; fugat nubes: ſolemq; reducit.
Cymothoe ſimul: & Triton annixus: acuto
Detrudunt naueis ſcopulo: leuat ipſe tridenti
Et uaſtas aperit ſyrteis: & temperat æquor:
Atq; rotis ſummas leuibus plabitur undas:
Ac ueluti magno in populo cũ ſæpe coorta eſt
Seditio: ſæuitq; animis ignobile uulgus:

¶ Placat: ſub poetica licẽtia phyſicã quoq; tãgit rationẽ. Mare.n.dr̃ eẽ Neptunus: quẽ ſupius dixit grauiter eẽ cõmotũ: qa tẽpeſtas erat: nũc ãt ait placat: qa iã ſedari cœperãt maria.¶ Collectas: aut nũc collegit & fugauit: Aut ante a uentis collectas fugauit: ideſt reſoluit.¶ Cymothoe: nomĩa deoꝝ plerunq; de cauſis ſunt facta ab elemẽtis: quæ numina dici uoluere maiores: ut Cymothoe.i.curſus fluctuũ ἀπὸ τοῦ θέειν τὸ κῦμα.¶ Tritõ: deus marinus: Neptũi & Salatiæ deæ maris filius ab aq̃ ſalſa dictæ.¶ Annixus: antiquũ ẽ: ut cõnixus: qbus hodie nõ utimur. Dicius.n.ad niſus & cõniſus: ſed & multa alia uſus cõtra antiqtatẽ uindicauit. Illi.n.parſi dicebãt: nos peperci. Itẽ nos dicius ſuſcepi: illi ãt ſuſcepi: Vt ſuccepitq; ignẽ foliis.¶ Leuat: leues ac nauigabiles facit: ut Noſtrũq; leues quæcũq; laborẽ.& ſcire debemus prudẽter poetã ꝑ cauſis uel tẽdere uel corripere orationẽ: ut hoc loco piclitãtibus troiãis tota celeritate dicit eẽ ſubuẽtũ. Cõtra in.v.li.ubi nullũ periculũ eſt: latius deſcribit placãtẽ maria: Neptunũ: Itẽ in ſecũdo qñ imminet piculũ uno uerſu ait: Quo res ſumma loco pãthu: quã prẽdimus arcẽ?¶ Perlabit̃ undas: figura ẽ: qđ.n.nos mõ dicimus p ꝑpoſitionẽ nomini copulatã ſequẽte uerbo: antiq uerſo ordĩe p ꝑpoſitionẽ detractã nomini iũgebãt uerbo: ita tñ ut eſſet una ps oratiõis: & faciebãt honeſtã elocutionẽ. Nos dicimus p undas labit̃: illi dicebãt plabit̃ undas: Itẽ p forũ curro: & pcurro forũ. Notãdũ plane q; plerũq; accuſatiuũ regit caſum plerũq; ad ablatiuũ trãſit.¶ Ac ueluti magno in populo: Vir.tẽpeſtati populi motũ cõparat: Tullius populo tẽpeſtatẽ ꝑ Milone equidẽ cæteras tẽpeſtates & ꝑcellas in illis duntaxat fluctibus cõtionũ. Ideo ãt magno addidit: qa ubi frequẽs populus: ibi crebra ſeditio.¶ Animis ignobile uulgus.i.ſtultũ: ut cõtra nobilẽ aĩum prudẽtẽ dicimus: unde ẽt paulopoſt ait: arrectis auribus ſumpſit.n.trãſlationẽ ab animalibus: ut Terẽ. Arrige aures Pãphile.¶ Vulgus: & maſculini & neutri lectũ ẽ generis.neutri hoc loco.alibi maſculini: ut ĩ uulgũ ambiguas. Et hoc ẽ artis ut maſculĩo utamur: qa oĩa latina noĩa in us exeũtia: ſi neutra fuerĩt: tertiæ ſunt decliatiõis: ut pecus pecoris: ſi ãt ſecundæ declinatiõis fuerint: maſculina ſunt.uulgi autẽ facit: non uulgeris: ut docti: clari.uſurpatũ tamẽ ẽ: ut neutrũ genus ſit ꝑpter unũ græcũ nomẽ.i.pelagus: q̃uis.n.pelagi faciat: neutri tamẽ ẽ generis.

¶DONA. Maturate: celeri⁹ remeate.¶ Regi mittit: & regi cõuitia deformãs regni ipſius ptãtẽ: & pſonã aſſerẽs nõ hẽre regnũ: ſed ſaxa nõ aulã ſed eẽ cuſtodẽ carceris.¶ Dicto citi⁹: effect⁹ ſtatĩ appet obiurgatiõis: & dilatæ pœnæ: ut dicto citi⁹ placidũ fiat mare: & oĩum elemẽtoꝝ rẽouet ĩiuriã.¶ Ac.u.hac cõparatiõe dat̃ occaſio: ut oñdat cuius meriti: & grauitatis dẽt eẽ q ĩ ciuitate ſua prĩcipes ẽ: Nã cũ uẽtũ ẽ ad furorẽ ſi uiꝝ pſtãtẽ meritis audiũt ei⁹ dictis acqeſcũt.¶ Seditio: ut popul⁹ furẽs mot⁹ grauitate uiri qeſit: ſic mar̃ auctoritate rẽctoris qeuit.

¶CHRI. Poſt: deiceps cũ uacauero a cõponẽdis fluctibus.¶ Nõ ſimili pœna: nã erĩt tũc re q̃ nũc ẽ minis: uel nõ ſimili mihi qa tũc ero ocioſus: ut poſſim ulciſci: nõ ãt ĩpeditus negociis: ut nũc cõmiſſa peccata: ſic alibi qđ meus æneas ĩ te cõmittere tãtũ.¶ Maturate.f.maturare ſecũdũ Nigidũ ẽ: cũ neq; citius neq; ſeri⁹: ſed cõueniẽti tpe fit. Vnde põa matura dicimus q̃ neq; acerba: & ĩmitia ſunt: neq; nimis caduca: & decocta: ſđ tẽperate adulta. Hãc tẽperationẽ Augu.ſic græce exprimebat σπεῦδε βραδέως: ſic igitur mõebat: ut ad rẽ agẽdã: & ĩduſtriæ celeritas: & diligẽtiæ tarditas adhiberet̃: ex qbus cõtrariis ſit maturitas: unde nr̃ poeta alibi maturare: & ꝑperare: ut cõtraria põit Frigidus agricola ſi quãdo cõtinet ĩber Multa forẽt q̃ mox cœlo ꝑperãda ſerẽo maturare dat̃.¶ Veſtro: ignominioſe dixit: q̃ſi dicat utiliſſime rei regẽ.¶ Nõ.i.i.p.q̃ res magna ac lata ẽ.¶ Tritõ: de hoc dicet̃ ĩ ſexto.¶ Ac ueluti: cõparat tẽpeſtatẽ populo. Cõtra Statius populũ tẽpeſtati: ut ſic ubi diuerſis Maria euertere ꝑcellis: Hinc boreas euruſq; illinc niger imbribus auſter Pulſat dies regnãtq; hyemes uenit æquoris alti Rex ſublimis eqs: gemĩuſq; ad ſpumea tritõ Fræna natãs late pelago dat ſigna cadẽti.¶ Seditio: Ciuilis diſcordia a ſeorſum eundo.¶ Vulgus: Nã imperita multitudo perturbatione potius rapit̃ q̃ ratione ducitur.¶ Animis: Animus eſt quo ſapimus: anima qua uiuimus. Ergo bruta animã habẽt Iuuenalis principio indulſit cõmunis cõditor illis tantũ animas nobis animũ quoq;. Verũ animos in plurali etiã accipimus pro uehementia

Aĩus
Anima

& ꝑturbatiõe ipſius animi:ſic illud pone aĩos & pulſus abi:& Iuuena.Nos animoꝝ impulſu & cæca cupidine ducti.Ergo animis furoribus & ꝑturbationibus.Itẽ animos dicimus uehementi animo præditos.

Iãq; faces & ſaxa uolant:furor arma miniſtrat.
Tum pietate grauẽ ac meritis:ſi forte uirũ quẽ
Conſpexere:ſilẽt:arrectiſq; auribus aſtant:
Ille regit dictis animos & pectora mulcet:
Sic cũctus pelagi cecidit fragor:æquora poſtq̃
Proſpiciens genitor:cœloq; inuectus aperto
Flectit equos:curruq; uolãs dat lora ſecundo:
Defeſſi æneadæ quæ proxima littora curſu
Contendunt petere:& libyæ uertunt̃ ad oras.
Eſt in ſeceſſu longo locus:inſula portum
Efficit obiectu laterũ:quibus omnis ab alto
Frangit̃:inq; ſinus ſcindit ſeſe unda reductos.
Hinc atq; hinc uaſtæ rupes:geminiq; minant̃
In cœlum ſcopuli:quorum ſub uertice late

¶SER. Furor arma miniſtrat:ſic alibi: Rimanti telũ ita facit.¶Grauẽ:uenerabilẽ: uñ & cõtẽptibiles leues dicimus:& ſane ſeruat circa hãc rhetoricã diffinitionẽ cui dat & iuſticiã & peritiã dicẽdi:ut Tũ pietate grauẽ & Ille regit dictis aĩos.Orator.n. ita diffinit̃:uir bonus dicẽdi peritus.quẽ.i.aliquẽ.arrectiſq; auribus aſtãt de iperito & ſtulto populo ſermonẽ facit recte arrectis aurib⁹.Dicit & ẽ ꝓpriũ aĩaliũ.¶Genitor:uenerabilis:ut Tybrim pr̃:ergo hoc nomẽ & ad ueꝝ ꝑtinet patrẽ:& ad honorẽ refert̃.¶Cœloq; inuectus aperto:nõ ꝑ cœlũ uectus:ſed cœlo iã ſerẽo uectus per maria.¶Curru:nõ ut quidã putãt ꝓ currui poſuit:nec ẽ apocope:ſed ratio artis antiquæ:qa oĩs nominatiuus pluralis regit genitiuũ ſingularem:& iſoſyllabus eſſe debet:ut muſæ huius muſæ:hi docti huius docti.Itẽ a genitiuo ſingulari datiuis regit̃ ſingularis:ut iſoſyllabus ſit:ut huius docti huic docto: unde eſt Curruq; abſciſa duoꝝ Suſpendit capita.Et libra die:ne ſi dieifeciſſet:maior eſſet noĩatiuo pluurali.¶Secũdo:troianis obſequẽti.& tract⁹ ẽ ſermo a ſequẽtib⁹ ſeruis.i.pediſſeqs ſecũdis:ut ſecũdã fortunã dicimus:q̃ ẽ ſecũdũ nos.i.ꝓpe nos:uel a ſimilitudine uẽti tractũ eſt propitii q flet a tergo ut pro ſequit̃ ſurgẽs a puppi uẽtus eũteis.¶Defeſſi æneadæ:nũc troiãi:aliquãdo Romãi:ut Aeneadæ in ferrũ pro libertate ruebãt.¶Curſu:aut ſecũdũ q̃ ſuperius diximus proxima curſu :ideſt curſui:aut cõtendunt curſu petere:& ẽ ſeptimus caſus.¶Vertuntur.ſ.a propoſito itinere:hoc eſt ab Italia.¶Eſt in ſeceſſu longo:eſt topotheſia:ideſt fictus ſecundũ poeticã licentiã locus.ne aũt uideret̃ penitus a ueritate diſcedere:hiſpanienſis carthaginis portũ deſcripſit: cæterũ hũc locũ in africa nuſquã eſſe conſtat:nec incongrue propter nominis ſimilitudinẽ poſuit:Nã topographia eſt rei ueræ deſcriptio.hoc tamẽ ad Homeri imitationẽ feciſſe Vir.uidetur.qui portũ ithacæ ſic deſcripſit.

φορκυνος δε τις εςι λιμην αλιοιο γεροντος
εν δημω ιθανης δυο δε τροβλητες εν αυτω
ακται αποῤῥωγες λιμενος ποτι πεπτηυιαι
αιτ ανεμων σκεπoωσι δυσαηων μεγα κυμα
εκτοθεν:εντοσθεν δε ανευ δεσμοιο μενουσι
νηες ευσελμοι: οταν ορμου μετρον ικωνται.
αυταρ επι κρατος λιμενος τανιφυλλος ελαιη
αγχοθι δ αυτης αντρον επηρατον ηεροειδες
ιρον νυμφαων αι νηιαδες καλεονται
ν δε κρητηρες τε και αμφιφορηες εασιν
λαινοι.ενθα δε πειτα τι θαι βωσσουσι μελισσαι.

¶Seceſſu:ſinu ſecreto.¶Locus:ſubaudi quẽ:ut ſuperius Vrbs antiqua fuit.Et eũ ſciẽdũ quotiẽs p̃mittimus nomẽ cuiuſlibet generis & interpoſito primo noĩe ſequit̃ nomẽ alterius generis:mediũ illud pronomẽ proprii nominis genus ſequit̃.ut Saluſtius in Catilinario:Eſt in carcere locus:quod tullianũ appellat̃.ecce ꝓprio iunxit:non appellatiuo:Tullianũ enim ꝓprium nomen eſt:carcer appellatiuũ:ſi autem utraq; nomina appellatiua fuerint:licẽter cui uolumus reſpondemus.¶Inq; ſinus ſcindit ſeſe unda reductos.i. replicabiles.¶Gemini: pares ſimiles:interdũ & duos ſignificat:ut gemini fratres.¶Minant̃:eminent:ut minaſq; mœrorũ ingẽtes: & illa uſq; minat̃.¶Sub uertice:hoc eſt circa radices montis:q̃ ad rectã lineã ſuſpiciunt cacumen:ideſt uerticem.

¶DONA. Cœlo aperto:quia dixerat eripiunt ſubito nubes cœlum.Liberauit igitur a tempeſtate troianos Neptunus:ſed euentus aliud attulit.Nam illos in libyen terrã inimicæ Iunonis detulit. Ergo in caſum deteriorẽ deuecti ſunt.¶Defeſſi:licet feſſi nitebant̃ proximam terrã attingere:ne interea aliquis caſus emergeret. ¶Contendunt:oſtendit curſus difficultatem quem feſſi complere nitebantur maxime quia in aqua difficilior greſſus eſt properantibus curſum.¶Eſt in ſeceſſu:loci hæc deſcripto negocium neceſſaria eſt.Placiditas enim fuerat pelagi ꝓcuranda ꝓpter corruptas naues.¶Hanc p̃bebat obiectus laterum.Secretum uero proficiebat: quia cauendũ erat ꝓpter regiones incognitas.Hoc dabat lõgitudo ſeceſſus:Nympharũ domus aquarũ copiã p̃ſtat:Sunt & defenſacula aduerſus ſolem antrum & nemus.Tantaq; erat oportunitas loci: ut naues anchoris non eſſent retinendæ.¶Ab alto:a mari mira igitur breuitas quæ contineat omnia neceſſaria:Cum autem locus contineatur quatuor partibus ponit duo latera & ingreſſum. Quartam deinde partem poſuit.

¶CHRI. Iamq; fa.&.ſ.u.Ponit rem ante oculos:ut pingere eã uideat̃.¶Furor:Explicat qd ſit ſæuit animis.

Pietas ¶Tũ pietate:pietas iuſticiæ pars eſt qua diligẽs officiũ tribuimus patriæ & iis q nobis propinquitate cõiuncti ſunt.Huius partes ſunt amicitia & liberalitas.Pietate ergo huius uiri cogunt̃ reliq:ut eos pudeat furoris:& grauitate uero:ut pudeat leuitatis.Virũ hominẽ his uirtutibus excellentẽ.¶Cõſpexere:Cũ orator ſit uir bonus dicẽdi peritus ex ipſa bonitate fidẽ ſibi cõciliat & ex ea ſilentiũ:Ergo ſilent & attentionẽ p̃bent.Vnde arrectis auribus aſtant.Dictis.i.ſua eloquentia.¶Regit aĩos:Qui ſine rectore in omne facinus cadunt: & profecto: ut ait Cice.Oratoris eſt poſſe dicendo genus hominũ tenere:mẽtes allicere:uoluntates impellere quo uelit: unde ãt uellit deducere.¶Proſpiciens genitor:Grauis eſt in hoc loco & digna quæ a bonis uiris audiat̃ allegoria ſed hãc uide in diſputationibus noſtris chamaldulenſibus.¶Regit:Ne tunc ruant.¶Mulcet:ut diſcedant a propoſito Aeneadæ quaſi dicat tales quia tanto hæroe cognominandi ſint.Nam quamuis defeſſi nõ propterea ob/

miſerunt quin ſtrenue aliquem portum teneret.¶ Contendunt:omnibus uiribus ĩcumbunt.¶ Eſt in ſeceſſu.
Deſcriptio iſtius portus a poeta cõficta eſt:ĩ qua nõnulla ſumit a portu hiſpanicæ carthaginis. Imitať aũt Ho/ Abru/
merũ:q ita cenſẽ portũ deſcribẽs eũ aliter quã hic ponat.Syllius quoq; ſic deſcribit.Carthago impẽſo naturæ pta
adiuta fauore: Excelſos tollit pelago circũflua muros arctatas ponit fauces modica inſula Claudit: Qua titan Ripa
ortu terras aſpexit eoo.Rupes abrupta montium ſunt.Ripæ uero margines fluuiorum:ut littora ſunt maris. Littora

Aequora tuta ſilent:tũ ſiluis ſcæna coruſcis
Deſuper horrẽtiq; atrũ nemus ĩminet umbra:
Fronte ſub aduerſa ſcopulis pẽdẽtibus antrũ:
Intus aquæ dulces:uiuoq; ſedilia ſaxo
Nympharũ domus:hic feſſas nõ uicula naues
Vlla tenent:unco non alligat anchora morſu.
Huc ſeptem Aeneas collectis nauibus:omni
Ex numero ſubit:ac magno telluris amore
Egreſſi optata potiuntur Troes harena:
Et ſale tabentes artus in littore ponunt:

¶SER. Tũ ſiluis ſcæna coruſcis:hoc eſt ſiluarũ co
ruſcarũ.i.criſpantiũ:ut Iuuenalis:Lõga coruſcat Sar/
raco ueniente abies.& poſuit ſeptimum ꝓ genitiuo:
ut ſuperius pulchra prole.¶ Scæna.i.ĩumbratio.& di
cta ſcæna ἀπὸ τῆς σκιᾶς.apud ãtiquos.n.theatralis
ſcæna parietẽ nõ habebat:ſed de frõdibus umbracu/
la q̃rebãt:poſtea tabulata cõpõere cæperũt in modũ
parietis.¶ Horrẽti:horror plerũq; ad odiũ ptĩet:ple/
rũq; ad uenerationẽ:ut hoc loco.ſic Luca. Arborib9
ſu9 horror ẽ:& horridus ĩ iaculis.¶ Atrũ nemus:tro
pus ẽ p atrũ nigrũ oſtẽdit:p nigrũ umbroſũ :p ũbro
ſum denſũ .i.frõdibus plenũ.¶ Viuo:naturali:ut Vi/
uo p̃ter uehor hoſtia ſaxo.Nympharũ dom9:aut ue
rũ dicit:& eſt hiſtoria:aut ad laudẽ pertinet loci. Ta/
lis inqt locus eſt:ut domus credať eſſe nympharum.

¶ His:ꝓ illic more ſuo.¶ Anchora morſu:hoc nomẽ cũ ĩ græco unde originẽ ducit ἄγκυρα aſpirationẽ nõ ha
beat in latino aſpirať:qđ eſt cõtrariũ.Nã magis græcorũ eſt aſpiratio:ſed hoc in paucis noĩbus inueniť. morſu
aũt de anchoris bene dixit:quũ alio loco inueniamus:Tũ dẽte tenaci Anchora fũdabat naues.¶ Telluris amo/
re:cuiuſcũq; poſt pericula:unde & ſuperius dixit.Quæ ꝓxima littora curſu cõtẽdunt.& paulo poſt ĩfert: Opta
ta potiũtur troes harena.Tellurẽ aũt ꝓ terra poſuit:quũ Tellurẽ deã dicamus:terrã eluũ ut plerũq; uulcanũ po
nimus ꝓ igni:Cererem pro frumẽto Liberum pro uino.¶ Arena:quæritur habeat nec ne nomen hoc aſpira/
tionem:Varro ſic diffinit:ſi ab ariditate dicitur non habeť ſi abhærendo:ut in fabricis uidemus:habet. melior
tamen eſt ſuperior etymologia.¶ Sale tabentes:madefactos aſpergine.

¶DONA. Frõte ſub aduerſa:Semper autem loca ſic poeta deſcribit:ut ingrediens:ſic facit Saluſti.Quæ oĩa
mutabunť ſi ut recedẽs ſcribat.Addit aũt deſcriptioni duos:altos ſcopulos:ut ſit unde latus proſpectus in pela/
gus appareat ad inquirendas naues ab Aenea ſeparatas.Opacitas autẽ ut minus ab extremis conſpiciatur facit.
¶ Septem:Vna in qua ipſe erat:tres de ſaxis:tres de ſyrtibus ereptæ.¶ Optata:quia contrariam in perturbatio/
ne pelagi uiderant:cum nauigia ad imum uſq; deprimerẽtur.¶ Tabentes ſale:a contrario.Sal enim conſeruat.
Sed inuentus eſt caſus:ut tabeſcat ſale quod ſeruari cõuenit.Aqua.n. maris q̃uis ſalſa admittit corruptionem.

¶CHRI. Coruſcis:Coruſcare proprie ſplendere eſt.Et quoniam ſplendor criſpať & tremulo motu moue Coru/
tur Iccirco pro criſpare capitur queadmodũ micare.¶ Nemus:dicitur ab eo ꝙ νέμειν:ideſt paſcere:hoc Ethru/ ſcare
ſci appellant boſcum ab eadem ratione.Nam βόσκω paſco eſt:ut Theocritus βοσκέτας αἶγας:In illo enim
armẽta paſcuntur.¶ Nympharũ: aquarum dulcium particulares uires Nymphæ ſymbolum ſunt:ut marina/
rum nereides: Verum etiam montium Nymphæ dicũtur oreades:quia ὄρος mons eſt ſyluarũ Dryades Δρῦ
μος enim græce ſylua eſt.Hamadryades dicuntur:Quæ cum arboribus & naſcuntur & intereunt.Napeæ flo
rum & uallium ſunt νάπη enim conuallis eſt.Naiades poſtremo fontium dicũtur ut multi tradiderũt.¶ Vn/
co morſu:Vnco dente quo terram mordet.¶ Anchora:græce ἄγκυρα diciť.¶ Telluris:deos terræ habuerũt
antiqui Tellurem dictam a ui fœmina qua ſemina recipit.Itẽ tellumonẽ a ui maſculina qua ſemina terra emit
tit:Appellant etiam altorem ꝙ omnia ex terra aluntur.Item rurſorem ꝙ rurſus eodem cuncta reuoluntur.
Ergo iſta ſunt nomina deorum terræ.Terra autem eſt ipſum elementum.¶ Sale tabentes:pathos mouet hæc
declamatio a contrario.Nam miſerum eſt membra ea re tabeſcere qua carnes ſeruari ſolent.¶ Ponũt ĩn littore:
ponunt artus tanquam effœti omnibus uiribus.¶ Silicis:Pli.de ſilice ſic ſcribit:nigri ſilices optimi quibuſdam
in locis:& rubentes nonnuſquam:& albi ſicut in tarquinenſi : & anitianis lapidicinis circa lacum uolſienſem:
& in ſtintonienſi ſunt quibus nec ignis nocet.Idem:& in monumenta ſculpti contra uetuſtatem ĩcorrupti per
manent:ex iis forme fiunt in quibus æra funduntur.¶ Achates:ſpecies lapidis eſt olim teſte Pli. in magna fuit
auctoritate nunc nulla.reperta primum in ſicilia iuxta Achatem fluuium :poſtea in pluribus locis excedẽs am/
plitudine:& uarietatibus diuerſis mutantibus cognomina eius ſpecies quædam eſt in ipſis:quæ contra araneo
rum:& ſcorpionum ictus ualeat hæc in Creta reperitur ſed idem ſiculas poſſe crediderim quoniam primo af/
flatu illius prouinciæ ſcorpionum peſtis extinguitur:India inuentæ quæ idem faciunt: & aliis miraculis pol/
lent.Reddunt enim ſpecies nemorum fluminum:& iumentorum:& heredæ:& equorum ornamenta : Spe/
ctaſſe etiam prodeſt oculis.Sitim ſed autem in os aditæ ſunt:& in ipſis quarum ſuffitu tempeſtates auertãtur:
& fulmina ſiſtantur.Argumentum eſt ſi inferuens ahenum coniectæ refrigerent.Eſt & quædam unius colo/
ris quæ inuictos athletas illam geſtantes facit:Argumentum ꝙ in ola olei plena cocta cum diuerſis pigmentis.
& intra duas oras ſub feruefacta unum colorem ex omnibus faciat minii.Hæc pauca e multis: quæ apud Pli.
ſcripta ſunt excerpſi:Nuſquã tamẽ.illic eſt ꝙ geſtata fauorem cõciliet:Sed uel geſtabat:ut eſſet inuincibilis: uel
potius referamus achatem ad id quod eſt ἄχος:ideſt cura: nam cura:& ſollicitudo ſemper comitať principes:
Scintillã recte:nã ſcintilla ardẽs eſt:Fauilla uero extincta unde in.vi.Reliquias uino:& nigram lauere fauillam.

Ac primũ ſilicis ſcintillam excudit Achates.
Succepitq; ignem foliis.atq; arida circum
Nutrimenta dedit:rapuitq; in fomite flãmã:
Tunc Cererẽ corruptã undis : cerealiaq; arma
Expediunt feſſi rerũ:frugẽſq; receptas
Et torrere parant flãmis:& frangere ſaxo.
Aeneas ſcopulum interea conſcendit:& oẽm
Proſpectũ late pelago petit Antea ſi quem
Iactatum uento uideat:phrygiaſq; biremes
Aut Capyn:aut celſis ĩ puppimus arma Caici
Nauem in conſpectu nullã:trys littore ceruos

¶SER. Ac primum ſilicis ſcintillam excudit:bene adiecit ſpeciẽ: quia in certis lapidibus inuenitur ignis. excudit autem eſt feriẽdo elicit:quia cudere eſt ferire:unde & incus dicitur:quod illic aliquid cudamus: ideſt feriamus.¶ Achates:alluſit ad nomen.Nam achates lapidis ſpecies eſt.bene ergo ipſum dicit ignem excudiſſe:unde etiam Achatem eius comitem dixit.lectum eſt enim in naturali hiſtoria Plinii:q; ſi quis hunc lapidẽ ĩ annulo habuerit:gratioſior eẽ uideatur ideo achates æneæ comes dicitur quia ſolicitudo comes eſt regibus ανιος.n.cura dicitur & ſolicitudo.¶ Succepit:pro ſuſcepit:ut diximus ſupra:¶ Rapuitq; in fomite flammas: pene ſolœcophanes eſt:nam cum mutationem Verbum ſignificet:ablatiuo uſus ẽ:ſed hoc ſoluit aut antiqua circa communes præpoſitiones licentia:ut eſt Conditus in nubem contra:Et nota conduntur in aluo.Item ſæua ſedens ſuper arma:Et gemina ſuper arbore ſidunt:Cice.Quod ille in capite ab hoſtium duce acceperat.Item in principio libri tertii uerrinarũ:Et ſi fortes fueritis in eo quem nemo ſit auſus defendere.¶ Aut rapuit: raptim fecit flãmam in fomite:ideſt celeriter.¶ Corruptam undis: aqua emollitam.¶ Cerealiaq; arma: fugiens uilia ad generalitatem tranſiit propter carminis dignitatem: & rem uilem auſit honeſtate ſermõis:ut alibi ne lucernam diceret:ait Teſta cum ardente uideret Scintillare oleum.Et ſciendum eſt iudice euphonia dici cerealia: uel cerealia : Typhoea:uel typhoia: Cæſarianus: uel cæſarianus:In his ergo licentia deriuationis ẽ.¶ Feſſi rerum:hoc eſt penuria fatigati. & feſſus generale eſt.Dicimus enim & feſſus animo: ut Ter feſſus ualle reſedit:& feſſus corpore:Quod magis eſt proprium.Et feſſus rerum a fortuna uenientium:ut hoc loco: epitheta enim nunq̃ uacant.Sed aut ad augumẽtum:aut ad diminutionem:aut ad diſcretionẽ ponuntur.¶ Fruges: generaliter omnes fruges uocantur:& errant qui diſcernunt frumenta a frugibus.Nam Cicero ait:olei & frugum minutarum:quum de leguminibus diceret:ut oſtenderet frumenta & fruges uocari.frugum autem nomen tractũ eſt a frumine:ideſt ab eminẽte ſub mento gutturis parte.¶ Receptas:liberatas: ut Medioq; ex hoſte recepit.¶ Et torrere parant flãmis & frangere ſaxo:multi hyſteron proteron putant nõ reſpiciẽtes ſuperiora:quia dixit undis Cererem eſſe corruptam.quam neceſſe fuerat ante ſiccari: qui tamen etiam contra hoc illo ſe tuentur exemplo.Nunc torrere igni fruges nunc frangite ſaxo.& uolunt etiam hyſteron proteron eſſe quod falſum eſt:Nam & hodie ſiccari ante fruges & ſic frangi uidemus:& quia apud maiores noſtros molarum non erat uſus:frumenta torrebant:& ea in pilas miſſa pinſebant:& hoc erat genus molendi:unde & pinſores dicti ſunt:qui nunc pictores uocantur.Pinſere autem dici Perſius probat:ut o Iane A tergo quem nulla ciconia pinſit.¶ Aeneas:merita perſonarum uilibus officiis intereſſe non debent: quod bene obſeruat ubiq; Virgilius:ut in hoc loco:Item in ſexto:cum diuerſis officiis troianos diceret occupatos: ait:At pius Aeneas arces quibus altus Apollo Præſidet:niſi cum cauſa pietatis interuenit:ut ad ſepeliendum ſocium de Aenea dixit: Nec non Aeneas opera inter talia primus Hortatur ſocios:paribuſq; accingitur armis.¶ Scopulum:ideſt ſpeculam:& quando ſpeculationem ſignificamus.g.eſt fœminini:ut ſpecula miſenus ab alta:ſpeculum autem in quo nos intuemur generis eſt neutri.ut Iuue.Speculum ciuilis ſarcina belli:quod græce ενοπτρον.¶ Late petit:in quantum poteſt.¶ Pelago:in pelagus:ut Inferetq; deos latio.¶ Antea ſiquem:ordo eſt Aſcendit ſcopulũ requiſiturus antea capyn.Caicum.¶ Si quem uideat:& uſus eſt hoc genere elocutionis:quo & Terẽ.qui dixit: Quod pleriq; omnes faciunt adoleſcentuli.Atqui nil contrarium.omnes enim generale pleriq; ſpãle:ordo ergo eſt:quod omnes faciunt adoleſcentuli ut animum ad aliquod ſtudium adiungãt: pleriq; equos alere: pleriq; canes.Aut certe quem uacat:ut ſuperius diximus iſtas frequenter uacare particulas.ut alibi Virgilius rhebe diu res ſiqua diu mortalibus ulla eſt:nemo dicit:ſi qua ulla:ſed ſi.ulla uacat ergo q̃:itẽ in Lucilio: Ecquem Pamphilum quæris : quem uacat:nã de uno loquebatur.¶ Biremis:naues habentes remorum ordinem geminum:ut alibi triplici pubes quam dardana uerſu impellunt.¶ Puppibus arma caici:quia nauigantium militum eſt puppibus arma religare:ut alibi Pacẽ orare manu & præfigere puppibus arma.¶ Errantes : paſcẽtes. ut ipſe alibi.Mille meæ ſiculis errãt in mõtibus agnæ.Re uera enim dum paſcũtur:uagantur: & in ſeptimo de ceruo Errabat ſiluis:& alibi cum de columbis diceret:Paſcentes illæ tantum prodire uolando.¶ Ceruos: cerui dicti ſunt απο των κερατων:ideſt a cornibus.Sciendum eſt etiam latina nomina græcã plerunq; ætymologiam recipere:ſed cerui non ſunt in prouincia proconſulari:ad quam uenit Aeneas.aut ergo fictũ eſt ſecũdũ poeticũ morẽ:aut ob hoc dictũ qa heroicis temporibus ubiq; omnia naſcebant̃:ut ipſe Omnis feret oĩa tellus.

¶DONA. Achates:ignem fieri curabat:ut madidas fruges torreret:ut ſic ſiccatæ frãgi poſſent.Nõ ergo ẽ p̃poſtera ordinatio:Neq; dixit coquere:ſed torrere : Nã meminerat dixiſſe.Oẽs accipiũt inimicũ imbrẽ reliqui igit̃ ſeipſos curabãt Aeneas ãt anxius de ſalute ſociorũ labori nõ pepercit:ſed altitudinẽ ſcopuli aſcẽdit nõ ergo tãtũ ptinet ad ꝓſpectũ deſcripta altitudo ſcopuli q̃tũ ad laudẽ Aeneæ.Qui ãt nõ ꝓſpexit uim pelagi aut de refectione corporis nõ curauit:& ut ſalutẽ ſociorũ procuraret nullo uictus labore tantam altitudinem aſcendit.

¶CHRI. Excudit:ſecũdũ Diome.Cariſi.& focã p̃ſẽtis tẽporis ẽ dicũt.n.cudo cuſi:Alii tñ uolũt eẽ pteriti qđ meli9 uidet̃ qa ſequit̃ ſuſcepit.¶ Ceruos: Aĩal timidũ.ſed lõgiſſimæ uitæ.Scribit Ariſt.qđ prudẽtia reliq̃ bruta

anteit:& iuxta uiã parit metu hoíum:ut feras ab inuadendis natis arceat.In uolucrũ partus excedit: inde herbã ſeſili petit mox redit ad prolé iulũ ducẽs ad luſtrũ aſſuefacit quo fugere diſcat:uno aditu é luſtrũ qué a feris tuet̃:mas fructuũ tpe piguior factus ſecedit ſẽtiẽs ſe facilius capi poſſe:Cornua ĩ locis ubi difficilius íueniri poſſint:depõit unde é ꝓuerbiũ q̃ cerui cornua:Nõ uult.n.inermis reperiri:Siniſtrũ cornu a nemĩe adhuc repertũ é.Id.n.medicaméto ꝑditũ é:Bimis cornua oriunt̃ ſimplicia:& recta ad ſubularũ ſimilitudiné:Vnde & ipſi ſubulões dicunt̃:Sĩgulis ãnis mẽſæ aprili cornua amittũt:& donec renaſcant̃ noctu paſcũt̃:Auenẽata fera morſi cácros edũt:qđ & homini ꝓdeſſe credit̃:Sibilo:& cãtu demulcent̃ a uenatorib⁹ quo allecti facile: capiũtur. Ita unus uenator cãtat alter ſibilat terti⁹ a tergo ferit:ſed ſi aures arectas habeat ita ſẽtit:ut ĩſidiæ illũ nõ lateãt: Hæc Ariſto.Pli.ãt ait:Ceruus herba cinaræ uenenatis pabulis reſiſtit:ui canũ urgẽte.ultro ad hominẽ cõfugit: Ceruæ fœtus curſu fugã meditari docet ad ꝑcipitia duci:& ſaltũ oſtẽdit ſemꝑ ĩfuga acquieſcũt ſtãteſq; reſpiciũt cũ ꝓpe uẽtũ é rurſus fugã repetũt:Hoc fit ĩteſtini dolor̃ adeo ĩfirmi:ut ictu leui ĩtus rũpat̃:Sĩplex aĩal:& omniũ rerũ miraculo ſtupet adeo ut equo uel boue accedẽte ꝓcul hominẽ iuxta uenãtẽ nõ uideat aut ſi uideat arcũ ipſũ ſagittaſq; miret̃:Cornua mares habẽt ſoliq; aĩaliũ ſingulis ãnis deponũt:ſed ita ĩuidẽt:ut dextꝝ cornu negẽt ĩuẽiri ceu medicaméto aliquo ꝑditũ:Hoc quoq; mirabili⁹ é cũ ĩ uiuariis mutẽt oĩb⁹ ãnis:Sĩgulis ãnis adiiciũt ramos uſq; ad ſextũ annũ deĩceps ſimilia renaſcunt̃:Sĩgulare remediũ ad uenena é odor aduſto cornu ceruino: Nã his é cũ ſerpẽtibus pugna:nã illos e cauernis ẽt renitẽtes nariũ ſpiritu extrahũt:Vita lõga:nã poſt cẽtũ annos capti ſunt cũ torqbus aureis quo Alexã.ita reliqrat Febriũ morbũ nõ ſẽtit hoc aĩal quin.& medet̃ huic timori: Nos ſimus q̃ſdã fœminas prĩcipes oĩbus dieb⁹ matutinis carmẽ eã deguſtare ſolitas:& lõgo euo caruiſſe febribus.Tragelaphus ĩ nulla re diſtat a ceruo niſi ꝙ barbatus eſt: & armorũ uillis armatus:Placet aũt qđ ait Serui. qđ nõ ſint ĩ ꝓuĩcia aphricæ:Nã ait Herodot⁹ ceruis:& apris omnis libya caret cũ habeat leones elephantes urſos ſerpẽtes & aſinos cornua habẽtes.Itẽ capite canino.Itẽ ſine capite oculos ĩ pector̃ habẽtes. ⁋ Agmẽ ab agẽdo dicitur:& quia agere ĩpellere eſt nonnunq̃ ſignificat impetum:ut ibi agmine facto Laooconta petũt. Itẽ ducere.Hinc exercitũ ordine ductũ agmẽ dixerũt:Et quia ad impetum faciendum omnes in unum coeunt:agmen pro multitudine capimus.⁋ Quæ onerarat ca.potius q̃ quibus onerat cados:Nam cũ uinum ſit ex illis nominibus quæ in plurali carent tribus caſibus:ſi dixiſſet quibus ſub intelligendum erat uinis contra uſum.

Proſpicit errantes:hos tota armenta ſequũtur.
A tergo & longũ per ualles paſcitur agmen.
Conſtitit hic:arcumq; manu:celereſq; ſagittas
Corripuit:fidus quæ tela gerebat Achates.
Ductoreſq; ipſos primũ capita alta ferentes
Cornibus arboreis ſternit:tum uulgus:& oẽm
Miſcet agens telis nemora inter frondea turbã:
Nec prius abſiſtit:q̃ ſeptem ingentia uictor
Corpora fũdat hũi:& nũerũ cũ nauibus æqt:

¶SER. Tota ĩter totũ & oẽ hoc ĩtereſt:ꝙ totũ dicimus unius corꝑis plenitudinẽ.oẽ de uniũerſis dicimus:utputa totũ auditoriũ habet ſcholaſticos:hoc é plenũ é auditoriũ ſcholaſticis:oẽ auditoriũ hẽt ſcholaſticos.i.oĩa auditoria.Vſurpãt tamen poetæ & iſta cõfũdũt:ut hoc loco tota ꝓ oĩbus poſuit:& contra ꝓ toto oẽm poſuit ut é Oẽmq; reuerti ꝑ Troiã.Statius: Et totos ĩ pœnã ordire nepotes.i.oẽs.Pleriq; deriuationẽ dicũt ab eo qđ é tot tot⁹ ut ab eo qđ é quotquot⁹:ſed illđ notãdũ ꝙ ĩ deriuatiõe mutat plerũq; nãm nã cũ tot nãliter breuis ſit totus ꝓducit̃:quot⁹ uero ſecũdũ originẽ ſuã breuis rẽanet.⁋ Agmẽ:agmẽ pro prie dr̃ ordĩata multitudo:ut é ãbulãtis exercit⁹. neq;.n.ĩ uno loco ſtãs agmẽ uocat̃: aut ſi ĩnuẽtũ fuerit: uſurpatũ é:uñ bñ adiecit lõgũ:ut ĩcedẽtiũ oſtẽderet ſignificationẽ.⁋ Cõſtitit:cõ ſecũdũ naturã breuis é ſꝑ: excepto quũ.f.uel.ſ.ſeqt̃:tũc.n.tñ ꝓducit̃ ſicut ĩ ſyllaba ĩſula ĩſula.⁋ Corripit̃:aut đ pharetra corripuit:ut é corripit hic ſubita trepidus formidĩe ferrũ: Aut ab Achate:ut eũ ſecutũ eẽ ꝑ ſilẽtiũ ĩtelligamus:ut ĩ illo loco.Ni iã ꝑmiſſus achates Afforet:Itẽ Nũc repeto ãchiſes fatoꝝ arcana reliqt.⁋ Gerebat:aut tũc:aut q̃ gerer̃ cõſueuerat.⁋ Cornibus arboreis:aut ſubaudicũ:ut illo loco:At ꝑ ixionii uẽto rota cõſtitit orbis.i.cũ uẽto.Aut certe ſecundũ ſupradictã figurã ꝓ cornuũ arboreorũ.melius tamẽ é:ut cũ ſubaudias.⁋ Tũ uulgus:bene uulgus ductorib⁹ ĩteréptis.⁋ Miſcet:ꝑturbat circũagit:ĩſeqt̃.⁋ Frõdea: ꝓ frõdoſa poſuit.plerũq;.n.dũ uarietati declinatiõis ſtudẽt poetæ:mutãt ꝓprietatẽ:nã frõdeũ é totũ de frõdibus:ut trũcus:frõdoſus uero é lucus:licet.n.abũdet frõdibus nõ tamẽ é de frõdibus totus:ut ſaxeus & ſaxoſus.⁋ Quã ſeptẽ:bene finiuit numerũ.neceſſitatis.n.é hæc uenatio:nõ uoluptatis:ĩ q̃ plura reqrũtur.⁋ Victor:hoc loco ꝓpoſiti effector:ut eſt Atq; rotis ĩſiſter̃ uictor.⁋ Fũdat humi:ꝑ humũ & é aduerbialiter poſitũ:ut Humi nitẽs.i.ꝑ humũ.⁋ Cũ nauibus:Cacephaton in ſermone: qđ fit ſi cum particulam n litera ſequatur.⁋ Hic pro inde:Abutitur enim aduerbio more ſuo.

¶DONA. Proſpicit:bis accipe:ut nauẽ nullã ꝓſpicit:ſed tamẽ ꝓſpicit ceruos.⁋ Gerebat:uel tunc ꝑſens uel portabat æneas tela q̃ achates ĩtẽtus igni excitãdo reliquerat:Nõ uidit naues:ſed euẽtus oſtendit ceruos:q̃ res nõ aduenãdi uoluptatẽ:ſed ad uictus neceſſitatẽ recepta eſt.Septẽ ergo maiores ſtrauit ĩ qbus alimoniæ maior eſſet copia.Multos deinde paruulos ĩteremit.Reꝑhendũt ãt temerarii quod poeta dixit.A tergo ſequunt̃ Error eſt interpretãtiũ. Nã tres ceruos errãtes in littore ſequebant̃.Alii ꝑ ualles a tergo paſcebant̃:ita ergo legit̃. Proſpicit tres ceruos:& hos ſequuntur tota armenta:A tergo uero totum agmen paſcitur:Ergo illi errabant. hi paſcebantur:Neq; enim omnes errabant:aut omnes paſcebantur:Sed alii erant ſubiecti oculis eius Alii fuerant poſt ipſum Similis autem uerſus eſt.Theſtilis:& rapido feſſis meſſoribus.æ.hoc eſt & theſtylis:item puppibus & læti.n.im.c.ideſt:& puppibus.Ipſi quoq; numeri græcũ diuerſitatem ſignificant. De errãtibus enim pluraliter dixit de paſcentibus uero ait:A tergo & longum per ualles paſcitur agmen.Ergo in littore poſitos pluraliter dixit.In uallibus uero paſcitur agmen .Huc accedit ꝙ qui paſcitur nõ errat:& qui errat nõ paſcitur.

Hinc portũ petit:& ſocios partitur in omnis.
Vina bon⁹ quæ deride cadis onerarat Aceſtes
Littore trinacrio:dederatq; abeuntibus Heros
Diuidit:& dictis mœrentia pectora mulcet.
O ſocii (neq; enim ignari ſumus antemaloꝝ)
O paſſi grauiora dabit deus his quoq; finem:
Vos & ſcyllæam rabiem:penituſq; ſonanteis

¶SER. Partitur:Saluſtius ait:prouĩcias inter ſe partiuerant:nam & partio:& partior dicimus:& eſt uerbũ de his:q̃ quũ utranq; recipiãt declinationẽ ꝓ nr̃a uolũtate:actiuæ tamẽ ſunt ſignificatiõis:ut punio punior: fabrico fabricor:laboro laboror:quanq̃ tẽtauerit Prob.facer̃ dr̃iam ĩter actiuã paſſiuãq; ſignificationẽ:ut dicam⁹ tõdeo alterũ : tõdeor ab altero:ſed hoc ĩ aliis uerbis dicere nõ poſſumus ut fabrico fabricor:paſco paſcor: nã legim⁹ Florẽ depaſta ſalicti & Paſcunť uero dumos.Sũt ãt alia uerba q̃ actiuæ decliatiõis ſignificatiõiſq; ſũt ut cædo:Sũt q̃ paſſiuæ:ut cædor.Inuenimus tamẽ actiuã declinationẽ hr̃e paſſiuã ſignificationẽ:ut uapulo:& contra declinationẽ paſſiuã actiuã habere ſignificationẽ : ut loquor.Hæc ergo caute ab illis ſegregãda ſũt uerbis. ¶Vina bõus q̃ deĩde cadis onerat aceſtes:ordo ẽ:deĩde uina partitur:q̃ Aceſtes dederat. ¶Trinacrio: grecũ ẽ:pp tria ακρα.i.ꝓmõtoria.ſ. lilybæũ : pachynnũ: peloꝝ:latĩe ãt triq̃tra dr̃.¶Heros:uir fortis ſemide⁹ plus ab hoĩe habẽs:ut ait Heſiod. Ζευς ηρονι Δης ποι ηδε Δικαι οτερον και αρειον ανδρων ηρωων θει ον γενος:οι καλεον ται ημιθεοι.¶O ſocii: ordo ẽ:o ſocii reuocate aĩos: bene ãt ſocios dixit : ut ſe eis æq̃ret. ¶Ignari : pro ĩmemores:& eſt acyrologia.Ignarus eſt.n.q ignorat:ĩmemor qui oblitus eſt.¶Antemalorum υφεν eſt:ut alibi Cœli ſubterlabentia ſigna.Ante.n.hic ad ſolã ꝑtinet coniũctionem:& plẽitudinẽ uerſus.¶O paſſi grauiora:arte magna utiť. uult.n. eos meminiſſe grauiſſimorũ:ut p̃ſentia facilius tolerẽt:& bene grauiora dicit eẽ trãſacta: ut futura oſtẽdat eẽ leuiora.¶His quoq;.ſ.ſicut & grauioribus.¶Scyllæã rabiẽ:exẽpla ꝓ negociorũ q̃litate ſumer̃ debem⁹:ut hoc loco in marinis periculis põit ꝑ acta tempeſtatis exẽpla.¶Penituſq; ſonãtes:ideſt ualde & aut ualde ſonãteis.

¶DONA. Hinc por.pe. pacta ceruoꝝ ſtrage q̃ troiãis ſatis ſit:remeat ad naues.¶Bõus:bonus ciuis: & bonus largitor.¶Cadis:p̃termiſſo cadorũ nũero.oſtẽdiť uinĩ copia.¶Onerarat:oſtẽdiť nõ quãtũ uoluerit largitor datũ:ſed quãtũ troiani ferre potuerũt.¶Abeũtibus.q.d.p̃ter id q̃d manẽtibus dederat.¶Dictis:nõ poterãt in maxĩo mœrore cibũ cadere.Ergo adhibẽda conſolatio erat.Veꝝ a pſona aliena a mœrore:ſed hæc ĩ ſolitudine:nõ reperiebať.Hãc igiť ſubit æneas q aĩ p̃ſtãtia mœrore uĩcere poterat.Hic ita ſe gerit:ut neq; ſe ſatis triſtẽ oſtẽderet ne a cõſolatiõe illos deiiceret neq; omnino doloris immunem : Ne in ſua cauſa omnino alienus uidereť.¶Mulcet:nã grauiſſime ĩflictus mœror pẽitus rẽoueri nõ poterat:Sũpto ãt cibo:& uino more hũani ingenii ſupať aĩoꝝ uẽtura relaxatio.Si ãt hæc cõſolatio ab alieno ſit poſſet reſpõderi Terẽtianũ illud:Tu ſi hic ſis aliter ſentias.Cũ ãt ſocio mallorũ põt attẽte audiri.¶O ſocii .ſ.laborũ:Mira arte loq̃tur norat.n.odioſum illud eẽ laborãtibus utpote cuius cauſa uniuerſi trahebanť ꝑ tot & tam diuturnas calamitates.Ponit ergo præmiũ:o ſocii laborũ.q.d.q nil ſine me paſſi eſtis:ergo debetis audire q̃ dicã.¶Ignari:Mira conſolatio:nã cũ odioſa ſit ĩfortuniorũ dura cõmemoratio exulcerãs eorũ corda:q paſſi ſunt:adiũgit poeta cõmemorationi cõparationẽ:ut dicta ipſa potius medicinæ ſint q̃ exulcerationi:Nã enũeratio p̃teritoꝝ malorũ ac grauiorũ oſtẽdit ferẽda eẽ p̃ſentia:Addit & ſuſtinẽdi cõſuetudinẽ nutriſſe patiẽtiã.¶Grauiora:ut ĩ cõmodoꝝ nouitas grauius ꝑuertit:ſic ferẽdi cõſuetudo q̃cq̃d acciderit fecili⁹ tollerat. ¶Dabit de.ſ.ultro reſpõdit ſi q̃rerẽt: q̃do hæc mala ĩuẽiẽt finẽ:& poſt cõpationẽ grauat p̃terita:& leuat p̃ſentia:& a generali ad ſpecialẽ rõnẽ uẽit.¶Scyllæã ĩ mari ſiculo ẽ loc⁹ horrẽdis ſaxis obſeſſus:Nõ ãt mulier uſq; ad pubẽ hũani corpis. Inferius uero canibus armata.

Hæros ¶CHRI. Hæros:dr̃ ab eo q̃d ẽ αρετη.i. uirtus q̃ maxĩa ĩn illis fuit hic Ariſto.excellẽtiſſimã uirtutẽ heroicã uocat:uel ab eo q̃d ẽ αηρ:q̃d poſt mortẽ nubibus inuoluti a Ioue hoĩbus p̃poſiti dicanť:uel ab ερας.i. terra q̃a eorũ bella de ĩpiis fuerũt.Augu.ãt hoc nomẽ a Iunone dicit tractũ:q̃ græce hera dr̃:q ẽt refert filiũ illi fuiſſe. Heroa nũcupatũ hoc myſticũ ſignificãte fabula q; aer Iunoni deputeť:ubi uolũt cũ demõibus heroas habitar̃: quo nomine appellant alicuius meriti animas defunctorũ.Itẽ ait alibi gyrũ:& nymborũ ac uẽtorum cacumina aeras eẽ aĩas q̃ aĩo nõ oculis cernanť: & uocari heroas: & genios:& lares:Trimegi: auct.ẽ heroas habitare ĩter aeris puriſſimã partẽ ſupra nos:& terrã ubi nullæ ſunt nebulæ.¶Oceſtes : crimniſii fluminis filius fuit ex ægyptæ Hyppotæ troiani filiæ.¶O ſocii: Oratio eſt in genere deliberatiuo. Suadet .n.eẽ deponẽdũ timorẽ: & more ſuo ante aquã ponat q̃d petit:ĩterpõit ea q̃bus illud utile honeſtũ:& facile eẽ oſtẽdať:Eſt.n.ordo:o ſocii mittite mœſtũ timorẽ oſtẽdit ãt facile fieri poſſe:& deber̃ quoniã aſſuetis accidat:& qui grauiora paſſi ſint: & polliceť deũ:ut aliis p̃teritis malis:ſic huic p̃ſenti finẽ daturũ.Ponit ãt honeſtũ: & utile hoc ne ſuccumbant malis:ſed magno aĩo patiãtur: quoniã ſic aſſecuturi ſint nõ mõ ſedes:ſed tranquillas ſedes:nec tranquillas ſolum uerum etiam in quibus conſtituant imperium: Deniq; addit id quod in deliberando plurimum ualet

Socius ſcilicet neceſſitate:quando fata quibus obſiſti non poteſt ita uelint. ¶O ſocii:exequat ſe illis : & ſic captat be-

Comes niuolentiam:Nam ſocius par dignitate:& reliquis rebus eſt Comes uero ſequitur : ut ſi ſeruus non ſit tamen priori par non extet.Ergo Cicero pro Marcello dixit illum ſocium:& comitem:ſocium quidem quia in republica par ſibi erat comitem autem quia cum non eſſet ſibi collega in conſulatu in eo non erat ſocius : ſed ſuffragator.¶Ignari: proprie poteſt poni : Nam qui iam conſcii ſunt malorum ex conſuetudine iam ſunt in ea ſpem fortitudinis . de qua dicit Ariſtotiles Veteranos eſſe fortiores tyronibus. ¶O paſſi gra. captat beniuolentiam uel a commiſeratione uel quia laudat eorum animorũ robur:& ſimul arguit a maiori:Nam qui ſunt paſſi grauiora:multo magis patientur minora:& tacite innuit: turpe futurum:ſi paſſi grauiora nunc deficiãt. Verum quia potuiſſent obiicere grauia ad certum tempus ferri poſſunt ſemper autẽ nõ poſſunt: Addit.¶Dabit.d.h.q.ſi.hoc probat coniectura reliquorum calamitatum quæ tamen finem habuerunt.

¶SER. Acceſtis:ꝑ acceſſiſtis:aut ualde acceſſiſtis.i.iuxta.& bene ait acceſtis:nō.n.paſſi ſunt hæc picula:ſed his fuere uicini.¶Cyclopea ſaxa:aut q̄ Cyclops in Vlyxē iecit:aut certe ſiciliā dicit in q̄ Cyclopes habitauerūt: ut ipe cētū alii curua hæc habitāt ad littora uulgo īfandi cyclopes poſſum⁹ tñ ætnā accipe: nā & ipſe in.iii.ait. Nocte illā tecti ſiluis īmania monſtra pferrimus.¶Mœſtūq; timorē:qd̄ mœſtos & ſollicitos efficiat: ut mors pallida:& triſtis ſenectus.¶Mittite:omittite:& ē tropus aphæreſis:qūo tēnere:ꝑ cōtēnere.¶Forſan:fortaſſis: forſitā:forte:fors unū ſignificāt:ſed uarie ꝑ metri rōne ponūt.¶Olim:mō futuri tpis ē.¶Meminiſſe:meminit & genitiuū regit & accuſatiuū.dicimus.n.& memini maloꝝ & memini mala & iuſta rōnē:nam memoriæ obliuio cōtraria ē: & obliuiſcor ſimiliter & genitiuū regit & accuſatiuū:ut obliuiſcor cæteris & incēdioꝝ:& obliuiſcor iniurias tuas & itē Cice.obliuiſcor Iniurias tuas o Clodi.¶Iuuabit: futuri tpis ē. huius aūt uerbi pteritū pfectū anomalū ē.Nā cū primæ cōiugatiōis uerba in tpe pfecto aut in aui exeāt: ut amaui:aut in ui ſolutā:ut tonui: hoc uerbū neq; ī aui facit:neq; ī ui ſed uui ut Iuui.Luca.Iuuit ſumpta ducē : iuuit dimiſſa ptās.¶Per uarios caſus : argumētū:a cōpēſatione.¶Sedes qetas:nō uacat qd̄ adiecit qetas.habuit.n.ſedes in thracia & in creta : ſed nō qetas.¶Illic fas regna reſurgere troiæ:figura eſt & iā antedicta:qua p contrariū aliqd ītelligimus. dicēdo enim illic fas oñdit alibi nefas:ut occurreret cogitationi ſocioꝝ:ne fatigati malis quaſcūq; reqrerent ſedes:qd̄ etiā in.v.factū eſt nauibus incenſis.¶Durate:duri eſtote ad ſuſtinēdos labores.ſic Oratius : Vix durare Poſſunt īperioſius æquor.¶Et uoſmet rebus ſeruare ſecūdis:παρέλκον eſt.Sciēdū aūt eſt has pticulas met:piam:pte:ut egomet:qſpiā:ſuopte:tutemet:& ſimilia ornatus cauſa poni.Sūt enim aduerbia.quicqd enim ab illis ſeptē receſſerit partibus:aduerbiū ſit neceſſe eſt.Itē queadmodū ꝓbamus aduerbia eſſe quia dicimus docte facio:docte feci:docte feciſti & mutato uerbo remanet aduerbiū ergo ſic & in iſtis particulis īuenimus:ut egomet:noſmet:ut mutatis caſibus:uel pſonis:cū eadem particula remaneat aduerbia ſine dubio ſunt.Nulla enim hoc alia pars orōnis admittit.Notādū ſane q; hæ particulæ plerūq; ſuā uim & naturā habēt nō ſyllabarum.Nā quū te & me lōgæ ſint tutemet dactylus īuenit:nec poſſumus.harū partiū naturā diſcutere:quia ſub regulis nō ſunt.¶Voce refert πλεονασμὸς qui fit quotiēs addūtur ſuperflua:ut alibi: Voceq; his aurib⁹ hauſi.Terētius:His oculis egomet uidi.¶Curis:cura ab eo dicta eſt q; cor urat deniq; paulo poſt ait Premit altum corde dolorē.¶Aeger:ē & triſtis & male ualēs ægrot⁹ āt ſiue ægrotās tm̄mō male ualēs.¶Spē:lætitiā:& ē crebra apd̄ Virg.figura:q̄ fit quotiēs ſignificat ab eo qd̄ pcedit id qd̄ ſeqt.Nā ſpē lætitia ſeqt.ſpes uero ī uultu nō uidet:ſed lætitia.hæc aūt figura & uerſa uice fit:ut intelligamus ab eo qd̄ ſequit id qd̄ pcedit:ut Meritæq; expectēt pmia palmæ:palmā ꝑ uirtute poſuit:q̄ primū meret:& palmā poſt accipit.¶Prædæ:ad pdā:ut īferetq; deos latio.¶Accingūt:ſtudioſe parāt:ut alibi:Accingūt opi.accitos.n.īduſtrios dicimus: ut paribuſq; accīgit armis Ora.Alti⁹ ac nos pcincti ſum⁹:ſicut cōtra neglīgētes diſcinctos uocam⁹:ut diſcinctos mulciber afros & hor.qd̄ aut auar⁹ ut chremes terra pmā diſcict⁹:aut pdā ut nepos ut græce εὔζωνοι expediti dñr.¶Dapibuſq; futuris:ābitioſe dixit q; ſint cerui dapes futur.¶Tergora:terg⁹ tergoris:uñ & tergora coriū ſignat: tergū uero tergi:ut tēplū tēpli dorſū ſignificat:ut Saluſti.ſqa tergis abſtinet.¶Viſcera nu.uiſcera nō tm̄ iteſtina dicſus:ſed qcqd ſub corio ē:ut ī albano lati⁹ uiſceratio dabat.i.caro.ē āt ntūs hoc uiſc⁹ hui⁹ uiſceris:ut Lucre. Viſc⁹gigni ſāguēq; creari.ſāguē āt iō dixit:qa ſāguis facit:ut carm carmis.ſi.n.ſāguis dicert par eēt ntūs gtō ut āguis piguis.

¶DONA. Acceſtis:Oſtēdit fortunæ ſuffragio ex intima ſaxoꝝ parte liberatos.¶Forſan & hæc:delectabit nos cū ad ꝓſpera uenerim⁹ etiā hæc inter mala enumerare.¶Olim:tria tpa ſignificat pteritū pſens :& futurū. ¶Durate:qn̄do p mala ad bona trāſeūdū eſt:ſpe bonoꝝ tollerāda ſunt aduerſa:pſertim ubi ſpōdet p breuiſſimū tps ociū ſempiternū.¶Fata:ergo parēdū eſt:nā illis obſiſti nō poteſt.¶Illic fas:& euadēdi : & pueniēdi ſpē pollicet:& aſſerit Italiā ſolā eſſe q̄ digna ſit in qua troiæ imperiū reſurgat.¶Curiſq; ingen.æ.pſuaſoris erat:ut metū diſſimularet cū ſpem pſuadere tentaret:& regis erat afferre cōſolationē utrūq; ergo pſtitit: neq; oportebat illū in ſua cā ſine cura eſſe.¶Illi:oſtēdit quid potuerit conſolatio. Nā niſi mœror ſublatus fuiſſet refectionē aliquā non queſiſſent.¶Tergora diripiunt:diuidit per officia procuratio epularū neq; delitioſæ dapes aut irritamenta gulæ erant iis paranda:qui naufragio:& in edia laborauerunt.¶Tergora:eodē tpe alii detrahebāt coria.Alii anteq̄ tota corpora apparerent reſecabant partes:& ut plenā properationem oſtendat addit.

¶CHRI. Animos:uehemētiā animoꝝ quaſi fortitudinē quæ in calamitate occubuerat.¶Per uarios caſus duo dicit primo oſtēdit nō eē refugienda mala p quæ uenit ad tantū bonū:deinde nō eſſe dubitādū de eo bono quod ꝓmittūt fata.¶Durate:nō hoc dixit niſi poſtquā oſtēderat quare eēt tollerādæ.¶Rebus ſecūdis : q̄ſi indubitate oſtēdat euaſionē.¶Aeger:magna ſapiētia:qua poterat uim afferre perturbationibus:& ita coercere ne apparerent.¶Spem:quomodo pro lęticia ponitur quæ eſt de præſenti bono quod nullū hic eſt ergo in propria ſignificatione dixit ſpē quæ ita uultu demonſtrari poterat:ut lęticia.Nā utraq; res hilaritatē habet: Verū de ſpe ac reliquis animorū moribus alio loco diſtinctius dicetur.¶Dapibus fu.ex affectu illoꝝ loquitur qui in tanta ægeſtate uilia precioſiſſima putabant:ut illud poſt aliquod mea regna uidens mirabor ariſtas.

Acceſtis ſcopulos:uos & cyclopea ſaxa
Experti:reuocate animos : mœſtumq; timorē
Mittite:forſan & hæc olim meminiſſe iuuabit.
Per uarios caſus:per tot diſcrimina rerum
Tendimus in latium:ſedes ubi fata quietas
Oſtendunt:illic fas regna reſurgere Troiæ.
Durate:& uoſmet rebus ſeruate ſecundis.
Talia uoce refert:curiſq; ingentibus æger
Spem uultu ſimulat : pmit altū corde dolorē.
Illi ſe prædę accingunt:dapibuſq; futuris:
Tergora diripiunt coſtis:& uiſcera nudant.

Pars in fruſtra ſecãt: ueribuſq; tremẽtia figũt.
Littore ahena locãt alii: flãmaſq; miniſtrant.
Tum uictu reuocant uires: fuſiq; per herbã
Implentur ueteris bacchi: pinguiſq; ferinæ.
Poſtq̃ exempta fames epulis: mẽſæq; remotæ:
Amiſſos longo ſocios ſermone requirunt
Spemq; metũq; īter dubii: ſeu uiuere credant:
Siue extrema pati: nec iam exaudire uocatos:
Præcipuæ pius Aeneas: nunc acris Oronti
Nunc a Myci caſum gemit: & crudelia ſecum
Fata Lyci: fortemq; Gyan: fortemq; Cloãthũ:

¶SER. Veribus: ecce nomẽ de his: quæ in numero ſingulari indeclinabilia ſunt: ut ueru: cornu: genu. ¶ Tremẽtia: palpitãtia adhuc. ¶ Ahena locãt: quibus utebantur nõ ad elixandas carnẽ: ſed ad ſe lauandos: heroicis.n. tpibus carne non ueſcebantur elixa. huic aũt nomini maiores aſpirationẽ dabãt. Nã ahena dicebant. ¶ Tunc.i. poſtquam ſe lauerunt. ¶ Victu: cibo: unde & cõuictores dicimus: ut Horatius: Nõ quia ſum tibi Mœcenas cõuictor. Nam cõuiuæ a conuiuio dicuntur. ¶ Fuſi: polyſemus ſermo eſt: ſignificat enim & diſcumbentes ut hoc loco: & fugatos: & occiſos. ¶ Implentur: impleor duos caſus regit. dicimus enim & impleor huius rei: ut Cicero. Squalloris plenus ac pulueris: & Terẽtius: Plenus rimarum ſum: & impleor illa re: ut hoc loco: & alibi: Plenãq; ſagittis threiciis. & Iuuenalis: Lectica Mathonis Plena ipſo. ¶ Ferinæ: feras dicimus aut ꝙ omni corpore feruntur: aut ꝙ naturali utuntur libertate: & pro deſiderio ſuo feruntur. Poſtq̃ exempta fames: caute ĩ mœſtitia cibis famem exemptam dicit: ideſt fugatã: nõ ad affluẽtiã quæſitã ſicut Homerus.

Αυταρεπεὶ ποσιος και εδητύος ἐξέρον ἔντο.

¶ Menſæq; remotæ: qa apud maiores menſas apponebant ꝓ diſcis unde eſt. Et menſæ grata ſecũdæ. duas enim hẽbant menſas: unã carnis: alterã pomorũ. ¶ Amiſſos: nõ reuera: ſed ut illo tpe putabãt. ¶ Exaudire uocatos: aut ſubaudiamus deos: & quaſi cõqueſtio eſt ꝙ non flectãtur ꝑcibus: aut certe hoc dicit: nõ ſolũ periiſſe eos ſed nec ſepulturã hẽre: ad quã uocentur. nouimus enim ꝙ mortuoꝝ umbræ ad ſepulturã uocabantur: ut eſt Maneſq; uocabat Hectoreum ad tumulũ: & eſt figura ab eo qđ ꝑcedit id qđ ſequitur: qa poſt facta ſepulchra: manes uocantur. ¶ Præcipue: præter omnes quaſi aliis magis pius. ¶ Oronti: pro orontis: ut Immittis achilli. ¶ Secum: propter ſocios: ut ſupra Spem uultu ſimulat.

¶DONA. Veribus tre. fi. Hoc eſt in quibus adhuc aliquid ſpiritus teneretur. ¶ Ahena: aquam imponebãt igni ut elixam facerent carnem: Hæc coquendis uiſceribus celeritatem præſtant. Deniq; epulis paratis uires labore & fame perditas reuocant. ¶ Fuſiſq; per: adeo aduerſariorum obliti erant ut fuſi per herbam plus ſibi ingererẽt q̃ refectio poſtulabat. Hoc autem præſtitit perſuaſio cõſulti regis. ¶ Ferinæ: per ſe ſuauis. caro eſt hæc: ſed additur pinguedo ut ſuauior animos appetẽtium irritet. Vino autem acceſſerat gratia a tempore qualitate & quantitate. Nam & uetus & optimum & abundans fuerat. Hinc dixit implentur ueteris Bachi. ¶ Poſtq̃ exempta fa. Fame & laſſitudine oppreſſos nullos cura tangebat. Refectis uero uenit in mentem recordatio ſociorum quorum cum de morte incerti eſſent erant inter ſpem uitæ & mœtum mortis. Aeneæ autem maior ponitur uirtus qui nec cibum ſumpſit. nec diſſimulare de perditis potuit: nec eorum curam poſuit: qui nec ſuperaſſe poterant. ¶ Secum: Nam apud alios ſpem uultu ſimulat.

¶CHRI. Ahena: ab eo quod æs fit æreus atq; æneus: & ſubſtantiuum per diſſolutionem diphthõgi & ĩterpoſitionem .h. ahenum uas ex ære quo aqua calefit. Si autem capacius ſit: ut id quo utuntur infectores ad ueſtes tingendas & huiuſmodi artifices cortina dicitur: ut inuenies apud Plinium: Flammas: quia flando excitantur. ¶ Bacchi: ideſt uini: & eſt denominatio color rethoricus: quæ trahit orationem a rebus propinquis: ut intelligantur res quæ ſuo non ſit appellate nomine: Vt ab inuentore: ut ſi tarpeiam capitolium dicamus ut ſi pro libero uinum ponatur: ut ab inſtrumento: ut ſi fariſſas pro macedonibus ponas: aut quod fit pro eo quod facit ut cum dicimus Mars hoc fecit: ideſt bellum: aut quod facit pro eo quod fit: ut pigrum

Metus
Spes

frigus quia pigros facit. Item cum ponitur continens pro contento aut contra. ¶ Spemque metu inter: Anaſtrophe eſt: quia præpoſitio poſtponitur: ut Tranſtra per & remos: ideſt per tranſtra: Poſuit autem hic duas perturbationes ambas de futuro. Nam metus eſt opinio impendentis mali. Spes eſt impendentis boni. Sed poſuit ſpem pro libidine: Nam ſpes ſedatus eſt motus in bono quod expectatur: & cadit in ſapientem. Quatuor enim ſunt perturbationes: Hæ autem in ſapientem non cadunt. Quia expellunt tranquillitatem ex animo in qua ſemper eſt ſapiens: excitantur enim non ſua natura: ſed falſa noſtra opinione: & habent motum aduerſan

Læticia
Libido

tem rationi. Nam cum de bono præſenti ſupra modum lætatur dicitur læticia geſtiens. Si autem ex futuro bono nimis pendet dicitur libido: ergo læticia geſtiens eſt opinio recens boni præſentis: in quo efferri rectum uideatur. Libido autem eſt opinio futuri boni: quod ſi ex uſu iam præſens eſſe & adeſſe. Sin autem in malo præſenti ſimus dicitur illa ægritudo. Quæ eſt opinio recens mali præſentis: in quo demiti contrahiq; animo rectum eſſe uideatur. Si autem eſt impendens ac futurum malum dicitur metus qui eſt opinio impendentis mali quod intollerabile eſſe uideatur. Verum ut perturbatio omnis motus eſt aduerſans rationi. Sic inuenitur appetitus qui rationi obtemperet & conſtanter ſedateque inſurgat. Ergo in bono futuro eſt uoluntas. Ea autem eſt quæ quid cum ratione deſiderat. In præſenti autem eſt gaudium quod placide conſtanterque mouetur. Sin autem ſit de futuro malo appellatur cautio præſentis autem mali nulla bona affectio eſt. Ergo poſuit ſpem pro libidine & nimia cupiditate. ¶ Præcipue pius: Semper in officiis iuſticiæ pietatis ac fortitudinis hunc præcipuum facit. ¶ Gemit: optime dixit ut ſupra ingemit: Variat autem hunc locum ne ſimilitudo faſtidium afferat. Non enim dixit Gemit caſum orontis Lycigiæ Colanthi. Sed diſtinxit: & inſuper exornauit reperitione.

Et iam finis erat:cũ Iuppiter Aethere ſummo
Deſpiciens mare ueliuolum terraſq; iacenteis
Littoraq;:& latos populos:ſic uertice cœli
Conſtitit:& libyæ defixit lumina regnis.
Atq; illum taleis iactanté pectore curas.
Triſtior:& lachrymis oculos ſuffuſa nitéteis
Alloquit̃ uenus:o qui res hominumq; deũq;

¶SER. Finis:uel fabularũ uel diei.ſeqtur nãq; paulopoſt Aeneas p nocté plurima uolués.Et ſciẽdũ ẽ Virgi. nõ ſemp dicere ortũ uel occaſũ diei ſed aut ĩtellectui relinq̃re ut hoc loco:aut negociis tpa ſignificare aut poeti ca καλλοπισμῷ.i.exornatiõis rõne nõ oĩa exprimere:unde ait Hora.in arte poetica:nec uerbũ uerbo curabis reddere fidus ĩterpres:quáuis pleriq; de tráſlatiõe græcitatis hoc aſſerát dictũ.Home.ſane iſta cõténés tpa uniuerſa deſcribit.⁋Quõ Iuppiter æthere ſũmo deſpiciés:œconomiá iſtá ſcd̃m matheſim uidet̃ ordinaſſe Virg. Ná Ioue in altitudine ſua poſito cũ Venere ſignificat̃:quod p mulieré aliqua felicitas poſſit euenire:ergo quoniá Aeneas in parté regni admittet̃ a Didone per occaſioné coniugii: iccirco hoc poetice p̃miſit.ſane & illud aduertédum ẽ q; peritiſſime dixit triſtioré Veneré fuiſſe cũ Ioue ex quo ſignificat exitũ uxoris ĩfelicé futurũ.Ná ſe utiq; Dido ĩteremit̃ qd̃ aũt Mercuriũ facit a Ioue defluenté ad occaſum deſcédere.i.ad ĩma terrarũ oſtédit amicitias qdé fore: ſed minime diuturno tépore permanere.Illud etiam lectum eſt: & mathematici dicunt Venere in uirgine poſita:miſericordé fœminam naſci.atq; ideo Virgilius fingit in habitu uirginis uenatricis Venerem occurriſſe filio:q; & miſericordem poſtea reginam probauit Aeneas:& in uenatiõe cũ ea p̃mixtus eſt.⁋Aethere ſummo: qui ſummus eſt:& ꝓpriũ ætheri epitheton dedit:quia omnibus ſuperior eſt.⁋Deſpiciens: deorſum aſpiciés ſicut ſuſpiciens ſurſum aſpiciens.Notandũ ſane q; ſi diſpiciens dixerimus diligenter inq̃rens ſignificamus:ſicut deduco & diduco.Ná deduco eſt ꝓſequor:diduco uero diuido.⁋Veliuolum:duas res ſignificat & qd̃ uelis uolat̃.i.tráſeat̃ ut hoc loco:& qd̃ uelis uolat ut Ennius naues ueliuolas.qd̃ & ꝓprie dixit & eſt iſta reciproca tráſlatio nauiũ:& auiũ.Legimus.n.Et uelorũ pandimus alas: & cõtra de apibus. Nare p æſtaté liquidá:quõ natatus nauiũ ſit:alæ uero auiũ.Et ſciendũ eſt reciprocá tranſlationé eſſe & partis unius.⁋Iacétis:aut in lõgũ expoſitas:aut ꝓpriũ epitheton eſt terrarũ.ná cætera eleméta mobilia ſunt:ſola terra ſtabilis eſt: unde & bruta dicit̃ aut iacétes inferius poſitas.ſunt.n.oĩum ĩfimæ elemétorũ.⁋Latos populos:quom populos numero plurali dicimus urbes ſignificamus.quom uero populũ unius multitudiné ciuitatis intelligimus ut populũ late regé belloq; ſuperbũ de Romano enim intellexit.⁋Sic:qd eſt ſic.i.ut iſta cõſpiceret.⁋Et libyæ defixit lumina regnis: ꝓœconomia.i.diſpoſitio carminis.uituperabile enim fuerat ſi ex abrupto tranſitũ faceret:qd̃ in nouo fecit.Atq; ea diuerſa penitus dũ parte gerunt̃:q̃ res tamé excuſat̃ uno ſermone atq; ea.i.eodé tpe qd̃ ſolũ eſt interpoſitũ:nũc uero bene tráſiit:qa ĩducit Ioué & de rebus humanis cogitáté:& aphricá reſpiciété:ad quá Venere troiani.Vnde honeſtꝰ color ẽ:ut uenus adeat Ioué timẽs ne romana fata carthagini cõcedat.fœlix.n.euẽtus ſeqtur loca q̃ reſpexerit Iupiter.unde in.ii.ait.Aſpice nos hoc tátũ:& alibi:atq; oculos rutulorũ reiicit aruis:ubi erat futura uictoria.⁋Tales:de rebus humanis.⁋Iactáté pectore curas:nũc ſcd̃m Stoicos loqtur: q deos dicũt humana curare.Interdũ ſcd̃m Epicureos poetica utés licétia:unde illud Nec curare deũ credis mortalia quenquá.⁋Triſtior:cõparatiuũ ꝓ poſitiuo poſuit quádo.n.triſtis eſt Venus:ut nunc triſtior diceret̃?⁋Oculos ſuffuſa nitentis:nitidos oculos lachrymis p̃fuſos habés:& eſt figura q̃ fit quotiés participio præteriti tp̃is a paſſiuo iungimus caſum accuſatiuum:ut deiectus animum:mœſta uultum.dicendo autem nitentis expreſſit etiam nimiam in lachrymis pulchritudinem.ſicut de Euryalo Lachrymæq; decoræ.

¶DONA. Finis:epularũ uel fabularũ:uel lucis.⁋Deſpiciens:Iuppiter ex alto actus hominũ cõſiderabat:uenus aũt arrepta occaſione eũ alloqtur.⁋Triſtior:q̃ antea.⁋Lachrymis:Ille ẽ maxius dolor q ante uocis exortũ lachrymis p̃cedétibus nũciat̃.⁋Tales:res plena ſubtili arte:ubi nõ p̃ſonarũ ſolũ:ſed rerũ habet̃ ratio.Loqt̃ Venus ad Ioué ſi priuata filia ad patrẽ:ſi publica ĩferior dea apud ſũmũ deorũ:Vicit át qd̃ publicũ fuit cõcitat ſubtilé inuidiá:quod Iuppiter:cuius ſit iuſte curare:qd dii:qd hoĩes agant omiſſerit uerum æneá pium & innoxium tot torméntis diſſimulás uexari ſinat:p̃ponit̃ ergo publica p̃ſona & ſubnectit̃ priuata:apud.n.patré nõ potuit cõqueri de diis.Sed apud deorũ regé.Diis auté applicauit æternis.r.i.Et hominibus fulmine.t.

¶CHRI. Vertice cœli:eũ locũ ſignificat:qué mathematici appellát decimá domũ.Et ẽ in medio cœli.Quæ domus eſt decima ĩ ordine.xii.domorũ cœli:q̃ ſignificat reges ſublimitaté:exaltationé:dignitates: & laudem. ⁋Triſtior:ſub triſtis.Significat enim cõparatiuũ aliquádo minus q̃ põſitiuũ:ut crudior fuit hodie roſcius Lachrymis:Sunt qui a lacerando lachrymas dici putant:ſua.n.ſalſedine genas lacerant.⁋Vt.n.e naribus pituita & ex auribus bilis ſic ex oculis atra bilis emittitur. Hic autem humor quia terram refert ſalſus eſt: ꝓptereaq; corrodit.Alii dicũt lachrymas dici a Græco uerbo.Ná illi δάκρυα dicũt lachrymas ab eo qd̃ ẽ δακρύω mordeo quia oculos mordét.Antiqui auté lachryma:ſepulchrũ:& pulcher aſpirauerunt.⁋O qui: O uocantis eſt. Ité admirantis: ut O qualis facies & qualis digna tabella.Indignantis:ut O tépora o mores.Optantis ut quanq̃ o:ſed ſuperét quibus hoc neptũne dediſti:Eſt auté oratio ĩ genere deliberatiuo: Suadet.n.Ioui ut liberet troianos a periculis:deducat in Italiá.Ponit rẽ facilé:cũ ille oĩa poſſit.Ponit honeſtá:cum pollicitus fuerit.Ponit utilé quia detur filio & poſteris.Captat beniuolentiá:cũ appellet regé hoĩum & deorũ. Eſt ſermo patheticus.Ná ſtatim a principio latenter cõqueritur quod cum oĩa poſſit:promiſſa nõ obſeruet:prorũpit interrogationé q̃ tũc grauiſſima eſt:cum aliter quá uelit ĩterrogator reſpõderi nõ poſſit:ut hic Nam cum dicat quid meus æneas cõmiſit:nõ poteſt reſponderi niſi nihil.Agit auté táquá apud deorũ regé de iure:táquá auté apud patrem de cõmiſeratione.Quibus duobus cõiunctis oportet eam conuinci.⁋O qui rex.h.Hoc principio & beniuolétiá ſimul captat & facultatem ineſſe in Ioue oſtendit:ut det quod petit:cum multo maiora poſſit.

Aeternis regis imperiis:& fulmine terres:
Q uid meus Aeneas in te committere tātum?
Q uid Troes potuere? quibus tot funera paſſis
Cunctus ob Italiam terrarum clauditur orbis?
Certe hinc Romanos olim uoluentibus annis
Hinc fore ductores reuocato a ſanguīe Teucri
Q ui mare:qui terras omni ditione tenerent
Pollicitus:quæ te genitor ſententia uertit?
Hoc equidem occaſum Troiæ:triſteiſq; ruinas
Solabar:fatis contraria fata rependens.
Nunc eadem fortuna uiros tot caſibus actos
Inſequitur:quem das fine Rex magne laboꝝ?

¶SER. Aeternis regis īperiis & fulmine terres:uolūt qdā ſupfluo regis ad deos referri:terres ad hoīes:neſcientes maioris eē ptātis idē poſſe circa deos quod circa hoīes. ¶ Et fulmine terres:nō ſine cā adiecit terres.eſt.n. fulmē qđ terreat:eſt qđ afflet ut Fulmīs afflauit uentis:ē qđ puniat:ut uel pater oīpotens adigat me fulmīe ad umbras.pemptorii aūt fulmīs late patet ſignificatio.& eſt qđ pſagit:ut De cœlo tactas memini pdicere quercus. ¶ Quid meus:ſubaudi filius:ut Aiacis oilei:ut ante diximus. ¶ In te:mō cōtra te.alibi ꝓ ſignificat: ut Benignū accipit in teucros animū:ideſt ꝓ teucris. ¶ Quid troes potuere: Argumētū ab impoſſibili. ut alibi:non ea uis aīo.& eſt ualidius q̄ a uoluntate. plus.n.eſt nō poſſe q̄ nolle. Troes:erit noīatiuus tros. & hæc breuiter ſciēda regula eſt:qa oīa noīa monoſyllaba græca:quæ in latinū ſermonē trāſeūt: tertiæ tantū ſunt declinatiōis:& tā latine q̄ græce decliari poſſunt: ut tros trois & troos: Pan panis & panos.ut arcadici dictū panos de more lycæi. ¶ Ob Italiā:ne ad Italiā perueniāt toto orbe pelluntˀ:atqui ī africa ſunt: ſed ſi diligenter requiras etiā inde pelluntˀ.ait nanq; Hoſpicio ꝓhibemur arenæ. ¶ Certe hinc romanos : atqui hoc nuſq̄ legimus:ſed Iouē ꝓmiſiſſe p ſilentiū intelligimus:ut ſupius de Iunōe audierat. ¶ Voluētibus: uolubilibus.& eſt participiū ꝓ nomine. Voluens.n. qui uoluit:uolubilis aūt q uoluitˀ. Anni autē uoluūtur:nō uoluūt:ut eſt atq; in ſe ſua per ueſtigia uoluitur annus. ¶ Fore:futuros eſſe:& ē de uerbis defectiuis. ¶ Reuocato:dicēdo reuocato oſtēdit Italiā:unde Dardanus fuerat. ¶ A ſanguie teucri: Teucrū ꝓ Dardano poſuīt. Dardanus enim de Italia ꝓfectus eſt:teucer decreta:qa ſolēt poetæ noīa de pſonis aut ꝓuinciis uicinis uſurpare:ut Domitus pollucis habenis Cyllarus:quū Caſtor equoꝝ domitor fuerit. Itē Et māibus Progne pectus ſignata cruentū:pro Philomena. Item Didonē dicit ſidoniā:quō ſit tyria:a loci uicinitate. Itē Quid loquar aut ſcyllam niſi? quō Phorci fuerit. Et ſciēdū eſt inter fabulā & argumētum & hiſtoriā hocītereſſe:q; fabula eſt dicta res cōtra naturā ſiue facta:ſiue nō facta:ut de Paſiphæ hiſtoria eſt quicqd ſecundū naturā dicitur:ſiue factū:ſiue nō factū:ut de Phedra:argumētū ut ſic:diffinit eſt res ficta: quæ tamē fieri poteſt.ut ſunt argumenta Comœdiaꝝ. ¶ Omni ditiōe:melius omni quā omnis. Nā ſignificat omni poteſtate:ut ſignificet omni poteſtate.i.pace:legibus bello. ¶ Pollicitus:pollicēur ſpōte:promittimus rogati. ¶ Quæ te genitor ſentētia uertit:uerecunde agit Venus:nec enim cōueniebat:ut apte cōtra uxorē ageret apud maritū unde & ſimiliter reſpondet Iuppiter:Neq; me ſententia uertit. ¶ Hoc:hac re. ¶ Rependens:compenſans:& eſt tranſlatio a pecunia quæ antea pendebatur. ¶ Nunc eadem ſimilis:qualis ab initio fuit: Vt oſtendat nec longitudinem temporis prodeſſe troianis. ¶ Finem:ac ſi diceret non regnum requirimus.ſed finem laborum.

¶DONA. Aeternis:ergo nō ſunt cōtēnenda ueluti ea q̄ ad tps ſunt.q.d.nō ueniūt dii cōtra fata. ¶ Quid:freta inocētiā Troianoꝝ: q̄rit nomē delicti:quo nō inuēto cōſtet eos in meritos pati. ¶ Aeneas:ſpeciale ponit nomē atq; inde trāſit ad genus. ¶ In te:regē.d.&.h.qui oīa hēs in ptāte. Auū ſuū:ꝓmiſſorē noui īperii:quē oēs dii ſuſpiciūt:& hoīes fulmine territi uenerantˀ. ¶ Meus.ſ.filius tuus nepos. ¶ Tantū:bis repete qd tm̄ æneas: & qd tm̄ troes. ¶ Tantū:tā magnū tā īmane. ¶ Cūctus:ad id redigitˀ:nec alibi ſtare:nec in Italiā uenire poſſit. Ergo reſtat ut in fluctibus ſemp exagitetˀ. ¶ Pollicitus:cōuenit ex ueteris ꝓmiſſi īmo pollicitatiōis fide turpe.n.ē decedere de fide turpiſſimū cuius mutare ſniam. Quid ergo tāto deo pſertim ubi filiæ nepotiſq; uertatˀ īcōmodū. ¶ Genitor:pōit poſt publicā pſonā patrē ut appareat neutrā illaꝝ decere pfidia traduci. ¶ Vertit:cū uas uertitˀ: oē qđ hēt effunditˀ. Ergo oñdit qđ Iuppiter inimica pſuaſiōe ita ſit uerſus:ut nihil pietatis ſit ī eo relictū:quā integra filiæ pſtare debuit. ¶ Genitor:multū ualet hæc pſona ī ꝓmiſſis:q̄ nō liberis ſolū ueꝝ & poſteris ſint ꝓfutura. Quæ ſnīa.q.d.qs te potior q te poſſit uertere? ¶ Hoc eqdē:diſſimulādū eſt dānū:ſi qđ admiſſum ē alterius cōmodi ratione pēſatˀ. Vnde cōpēſatio dicitˀ ueluti ſi in altera lāce dāno poſito ī altera cōmodū par aut maius ponatˀ. ¶ Occaſū troiæ:oſtēdit rē maximā piiſſe:Caſus.n.paruæ rei ē uel pſone īferioris. Occaſus diuīæ rei uel pſonæ ſupioris:nā ſolē lunāq; occiderˀ & uiros pclaros occidiſſe dicius. ¶ Repēdēs:cōparās & exequās mala fata bōis. ¶ Nūc eadē:nō ſolū nō uēiūt bōa ſed manēt mala. ¶ Quē das.ſ.qa Iuppiter pōt poſtulata cōplerˀ & potuit efficere ne aliqñ acciderēt. Pōt & ſic ītelligi. ¶ Quē das.ſ.i.qñ troiāi ueniēt ī Italiā aut qñ carebūt his malis.

¶CHRI. Aeternis:ergo nec defuit adhuc nec de futura ē ſibi facultas. ¶ Regis:in q̄ re icluditˀ iuſtitia quā in eo laudat cū iuſta ab eo īpetrare cōtēdat. ¶ Terres:ergo & aduerſarios noſtros ne iniuſte in nos agāt terrore cōtinebis. ¶ Quid æneas:& qd tros: Vt cū rex & populus extra noxā ſint nuſquā crimē relinquatˀ. Magna aūt miſericordiæ motio eſt:ut poſt tot calamitates etiā regno excludantur:ut nuſq̄ cōſiſtere liceat: & latenter Iunonem ingenti inuidia onerat. ¶ Certe hinc:aſſentio primi aduerbii:& repetitio alterius maximū affert pōdus oratiōi:Maxima aūt exaggeratio pollicitatiōis cū alia repetitiōe:cū dicit. ¶ Qui mare q.t.o.d.t.quæ.t.g. Quis adeo potens apud te:ut deducat te:& penitus deducat:Id.n.eſt uertit de uia recta pſertim cōtra filiam & nepotem id.n.eſt genitor. ¶ Hoc equidē:a duplici loco mouet πάθος & quod ī calamitatibus maximis diutius fuerit:Nā diuturnitas hoc facit:ut illud Septem illū peribēt totos ex ordine menſes. Et quod pter ſpem conſolationem amiſerit:ut illud O lycida uiui peruenimus aduena noſtri. Quod nunquam ueriti ſumus.

¶SER. Antenor potuit:nō ſine cā Antenoris poſuit exēplū:cū multi euaſerint Troianoꝝ piculū ut capys:q cāpaniā tenuit:ut Helenus q macedoniā:& alii q ſardiniā ſcđm Saluſtiū:ſed pp hoc ne forte illud occurreret:iu re uexari tanq̄ ꝓditorē patriæ.elegit ergo ſimilē pſonā.hi.n.duo troiā ꝓdidiſſe dicunt ſcđm Liuiū:qđ & Virg. Per trāſitū tāgit:ubi ait:Se quoq; principibus pmixtū agnouit achiuis:qđ excuſat Hora.dicēs:Ardētē ſine frau de troiā:hoc eſt ſine ꝓditiōe:quæ qđē excuſatio nō uacat.nemo.n.excuſat niſi rē plenā ſuſpitiōis. Siſenna tamē dicit ſolū Antenorē ꝓdidiſſe:quē ſi uolumus ſeq:augemus exēplū:ſi regnat ꝓditor:cur pius uagat? ob hoc aūt credit græcis antenor priam ꝓdidiſſe: qa & legatos q pp Helenā uenerāt:ſuſcepit hoſpicio:& Vlyxē i mē dici habitu cognitū nō ꝓdidit.¶ Illyricos penetrare ſin⁹: Antenor nō illyricū nō liburniā ſed Venetiā te nuit.ideo aūt Virg.dicit Illyricos ꝙ īde uenit qdā He netus rex q Venetiā tenuit:a cuius noīe henetiā dictā

Antenor potuit mediis elapſus Achiuis
Illyricos penetrare ſinus:atq; intima tutus
Regna Liburnoꝝ:& fontem ſupare Timaui:

poſteri Venetiā noīauerūt.¶ Tutus:ideo tutus:qa rhetii uindelici ipſi ſunt liburni:ſæuiſſimi admodū populi: cōtra quos miſſus ē Druſus.hi aūt ab amazonibus originē ducūt:ut etiā Horatius dicit.Quibus mos unde du ctus p omne tēpus amazonia ſecuri dextras obarmet q̄rere diſtuli.hoc ergo nūc ad augmētū ptinet ꝙ tutus eſt etiā īter ſæuos populos.¶ Fōtē timaui:amāt poetæ rē unius ſermōis circūlocutionibus dicere:ut ꝓ troia dicāt urbē troianā:ꝓ buthroto arcē bruthroti:ſic & mō ꝓ tiauo ait fontē timaui:& paulopoſt urbē patauii.i.patauiū.

¶DONA. Antenor.ꝓ.cōparatio a minore ad maius exaggerat mœrorē:antenor ergo alienus a neceſſitudīe tua homo humilis & depſſus manus hoſtiū potuit effugere.¶ Illyricos penetrare:uoluit demōſtrare difficulta tē pueniēdi:& ad hoſtiles ptes penetrādi q̄ oīa facit dictis poſterius ānexis.Penetrare.n.ē penitus ītrare: & ſinus ſunt receſſus terraꝝ pēitus remotaꝝ: qbus clauſis nō potuiſſet euadere ſi picula extitiſſent:& miro uerbo uſa ē trāſiī qđ ē ſine moleſtia uel īpedimēto quo uis pueīī.Et qa fontē ſupare difficultatē nō demōſtrat addit.¶ Vn de per ora nouē &cætera:& cōmemoret tantæ illum fontē uirtutis eſſe:ut per nouē illius ora tutus trāſiret. Penetrare

¶CHRI. Antenor:admiror:dicere Seruiū teſte Liui.antenorē & æneā ꝓditores priæ dictos fuiſſe:Quæ.n. ſcribit Liui.hæc aduerbiū ſunt.Satis cōſtat troia capta ī cæteros ſeuitiū eē troianos duobus ænea antenoreq; & uetuſti iure hoſpitii & qa pacis:reddēdæq; Helenæ ſemp auctores fuerāt oē ius Belli achiuos abſtinuiſſe: Duo ergo dicit Liui.& antiquos græcoꝝ hoſpites hos duos fuiſſe:& pacis reddēdæq; helenæ ſemp auctores extitiſ ſe.in hoꝝ utro ꝓditionis accuſant: An qa hoſpites fuerint ante bellū.Nā in bello non potuerunt: atqui hoc eſt patriā prodere:ſed potius illius maieſtatē ꝓpagare:an quia pacis ac reddēdæ Helenæ p ſummā iniuriā ereptæ auctores fuerint: cū id fuerit patriā ab iis quæ ſecutæ ſunt calamitatibus liberare:illāq; iuſticia illuſtrare:cum ius faſq; poſtulēt:ut rapta ac raptores repetētibus tradant.Neq; ueriſimile eſt uoluiſſe poetā eum uirū quem omni laudum genere ad diuinitatem uſq; extollere cōtendat:uel minima infamiæ ſuſpitione deturpare. Neq; cum dixit ſe quoq; principibus permixtū agnouit achiuis. Oſtendit illum aduerſus patriam pugnaſſe: quod neq; Home.neq; alius ſcriptor unquā ponit:ſed amore in patriam adeo flagraſſe:ut dum illam tutetur uel in ter confertiſſimos hoſtes ferri non dubitauerit.Dixit ergo Antenor potuit ut a maiori argumentum faceret: Nominauit autem potius antenorem quam cæteros Troianos:quia illi in Italiam nō peruenerant excepto ca py:qui unus (ut puto) e comitibus æneæ fuerat. Quāobrē ego is ſum : q libenter illis aſſentio:q ciuem optimū fuiſſe dicūt:& de recōciliatiōe inter priamū & Græcos ægiſſe:ſuaſorēq; ſemp reddēdæ helenæ ſe pbuiſſe.Glau cū filiū:qa ſequebatur Paridē abdicauiſſe eundēq; ab agamēnone cæſum nō fleuiſſe.Hic capto ilio cum nūcia ret in eū cōſpirari:mare cū ſuis cōſcēdit:henetis qui ſub Pylemene fuerant eū ſecutis.Itaq; ſuperato ægeo ac io nio:adriaticū peruēit: ac hinc dalmates illyricos:liburnoſq; linquēs.Hinc apulos:& picenos: in euganiā uenit: pulſiſq; inde euaganeis patauiū cōdidit.Prouincia ipſa ab heneto qui ſub eo erat henetia primū:poſt Venetia ē appellata.Nec uidētur huic ſentētie cōtraria eſſe quæ ab Euſebio ponūtur:quāuis ſcribat Hectoris filios adiu uant heleno iliū recuperaſſe pulſis:inde antenoris poſteris:nam potuerūt illi & fortunæ auxilio:& hoſpitalita te antenoris intercedente ita ſine ulla fraude patriam recuperare:ut helenus inter inimicos græcos regnare po tuit.Quapp nō hæc ſcripſit poeta ut duos huiuſcemodi uiros ꝓditionis argueret:qua re nihil magis a ſuo cō ſilio quo auctore Romani generis illuſtrandum ſibi propoſuerat:alienum eſſe potuit: ſed ut oſtenderet ſi an tenor tanta fœlicitate in Italia ſedes regnumq; occupauit nullo ſanguine Ioui coniunctus: non debere ab eadē Italia æneam nepotem ſuum arceri.¶ Henetos:aūt de quibus meminit Seruius in paphlagonia aſiatica regio Veneti ne fuiſſe:a qbus italici oriūdi ſunt Liui.& Pli.ſcribunt:Strabo tamen Venetos italicos a Venetis galiæ populis Coloniā eē cēſet.alii dicūt henetos ueniſſe in Italiā cū Antenore. ¶ Illyricos:illyrici tenēt q̄ iſtro ſunt alpibuſq; Illyria cōtinua īterq; Italiā & germaniā iacētia.inchoāt aūt a lacu uēdelicoꝝ:& rhetoꝝ:& rœnioꝝ:ipſius ore ptē occu parūt daci q boios & tauriſcos deleuerūt.Eſt āt dicta illyria ab illyro polyphemi filio.¶ Intima:ſuplatiuū ab eo quod eſt ītus.¶ Lyburni:ſinus ionicus adriatici pars eſt:huius a dextra latus facit illyriā. Siniſtrum uero Italia uſq; aqleiæ receſſus. Ad terrā illyricā īſulæ ſunt abſyrtides:curictica:lyburnicæ:itemiſſa:traguriū: mellina:cor cyra pharus.¶ Tymauus:fluuius eſt Venetoꝝ concordiæ atq; tergeſtæ oppidus uicinus.Ex mōte grādi per no Tymavius mē ora effuſus ampliſſimū ante alia fontē facit:ex quo tandem uno alueo fluens in adriaticū exit mare in ſinū trigeſtinum. Ait Florentinus Boccatius: Strabo uero non procul aquileia : quæ Venetias regionem terminat Diomedis templum eſt:& portus Tymauus:& lucus miro decore.Septem aſſunt fluuiatilis aquæ fontes ma re irrumpentes lato:& profundo ſane fluuio: Reliquos uno excepto : ſalſas habere aquas Polybius ſcribit:lo cumq; ipſum maris fontem:& matrem ab incolis uocari.¶ Tymauus:ut ait Poſſidonius : e montibus delatus decidit in profundum:deinde intra terram abſorptus ſtadiis circiter.ca.xxx.decidit in mare.

Vnde p ora nouẽ uaſto cum murmure mõtis
It mare ꝓruptũ:& pelago premit arua ſonãti.
Hic tamen ille urbem Pataui:ſedeſq; locauit
Teucrorum:& genti nomẽ dedit:armaq; fixit
Troia:nunc placida compoſtus pace quieſcit.
Nos tua progenies:cœli quibus annuis arcem:
Nauibus infandum amiſſis unius ob iram
Prodimur:atq; Italis longe diſiungimur oris.
Hic pietatis honos? ſic nos in ſceptra reponis?

¶SER. Vnde per ora nouem:multi ſeptem eſſe dicunt ꝙ ſi incerta fides eſt:finitus eſt numerus pro infinito. ¶ Vaſto cum murmure montis:tanta ui exit in mare:ut etiam reſonet uicinus mons: & ſic dictum eſt: ſicut ſuperius:Illi indignãtes magno cum murmure montis Circum clauſtra fremunt. ¶ Mare: amat poeta rem hiſtoriæ carmini ſuo coniungere. Varro enim dicit hunc fluuium ab incolis mare nominari. ¶ Proruptum: ideſt effuſum fluens. & melius eſt proruptum q̃ præruptum legere. bene autem diffiniuit quid eſt largus fons: ſolutum mare. ¶ Pelago:aquarum abundantia. ¶ Premit: populatur:uaſtat. ¶ Hic tamen:hoc eſt & in hoc loco difficili. ¶ Vrbem pataui:ideſt patauium. Patauiũ autem dictum eſt uel a padi uicinitate: quaſi padauium:uel απο του πετεσθαι:ideſt a uolando: quod captato augurio dicitur conditum. uel quod auem telo petiſſe dicitur:& eo loco condidiſſe ciuitatem. ¶ Sedeſq; locauit:ex uotis ſuis facit inuidiã dicens.id conceſſum Antenori:quod ipſa deſiderat. ¶ Et genti nomen dedit:hoc eſt quod ne uictori quidem concedetur Aeneæ quod ſcimus a Iunone eſſe perfectũ. contra quam obliq; loquitur propter conſiderationem mariti.ut ait ne uetus indigenas nomen mutare latinos Heu troas.ſ.i.hi autem primis temporibus ab Antenore dicti ſunt antenoridæ. ¶ Armaq; fixit troia:hoc eſt ſecurus eſt quia ſolent omiſſa militia:ſiue gladiatura:quibuſlibet templis arma ſuſpendi:ut Horatius: Veranius armis Herculis ad poſtem fixis & danais de poſtere fixum. ¶ Compoſtus:ſyncope eſt. detraxit enim de medio ſyllabam: ut Pocula porgite dextris. ¶ Nos tua progenies:ſic loquitur quaſi ſit una de troianis. Nam aliter ſenſus non procedit:quod autem dixit tua progenies epexegeſis eſt:ut Aſt ego quæ diuum incedo regina. ¶ Annuis:quia nutu ſemper promittit aliquid Iuppiter. ¶ Infandum:pro infande.ut in ſexto Miſerum ſeptena quot annis corpora natorum pro miſerabiliter. Item Toruumq; repente clamat:pro torruæ:& eſt figura quæ fit quotiens nomen pro aduerbio ponitur. magis autem poetica eſt. in proſa aut rara:aut nunquam. tamẽ hoc loco infandum poteſt eſſe etiam interiectio dolentis. ¶ Vnius:produxit hic penultimam. ¶ Prodimur:multa quidem hic ſermo ſignificat. ſed modo porro damur:ſcilicet ab Italia. Et ſciendum eſt omnium auctorum eſſe conſuetudinem res dubie poſitas in ſequentibus explanare:& planius dicere:ut hoc loco. nam q͛d eſt prodimur oſtendit dicens. Atq; Italis longe diſiungimur oris. ¶ Hic:ideſt talis.ut Hunc ego te Euryale aſpicio: ideſt talem. ¶ Honos: cum ſecundum artem dicamus honor:arbor:lepor:plerumq; poetæ or in os mutant cauſa metri. os enim longa eſt: or breuis. hoc quidem habet ratio. ſed in hoc loco etiam abſq; metri neceſſitate honos dixit. Item Saluſtius pene ubiq; labos poſuit:quem nulla neceſſitas coegit. melius tamen eſt ſeruire regulæ. ¶ Sic nos in ſceptra reponis? reponis in ſceptra aut ad imperia reſeruas. Sic:hoc eſt per naufragia:aut certe antiqua eſt licentia communium propoſitionum ſceptra pro in ſceptris.

¶DONA. Vaſto cum murmure montis it mare proruptum:ut fons ſolo uocabulo re uera ſui abundantia in terris pelagi faciem oſtenderet. Repete ergo potuit hoſtes euadere potuit penetrare:ſi illi potuit ſuperare.ſ.t. ¶ Hic.ſ.in regionibus hoſtilibus:& omnes difficultates. Ergo unum aduerbiũ & pornomen graue pondus doloris adiecit. ille minoris dignitatis cur tantum fœlicitatis adeptus eſt:ut tutus tranſierit: tutus peruenerit:tutus urbem ſuis condiderit:tutus nomine Troiano uocitari indigenas fecerit:tutus arma troiana:ideſt uicta in eorum partibus fixerit. quos non conſtat uictores fuiſſe. Nos tranſit ad comparationem. ¶ Tua progenies:interpretatio eſt. ¶ Tua:qui deos homines in poteſtate habes. apud quem priuilegium primi gradus habere debemus. ¶ Dum ſpe promiſſorum ducimur naues amiſimus:& promiſſam Italiam tenere non poſſumus. ¶ Vnius ob iram:optime ad finem orationis reſeruauit:ne ſi inter initia dixiſſet offenſus Iuppiter ſororis & coniugis iniuria alienaretur. Nec etiam nomen Iunonis poſuit: ut ſine offenſa ad iniuriarum numerum perueniret.

¶CHRI. Nos tua progenies:per contentionem qui color rhetoricus ſummam uim orationi affert. Eſt.n. huiuſcemodi Antenor uir nulla cognatione:aut affinitate tibi coniunctus. In Italiam incolumis uenit: & ſine difficultate urbem condidit:in qua cum ſuis in ſumma tranquillitate degit. Nos autem qui tua progenies ſumus poſt diuturnos grauiſſimoſq; errores: & multa pericula in ea terra quam fata conceſſerunt conſiſtere non poſſumus. ¶ Nos:admiſcet perſonam ſuam:Nam cum filius ex matris uiſceribus: ſit nihil euenit nato: Quin idem:& matri non eueniat. Quinetiam dolentius in filio quam in ſe damna ſentiunt matres:Maximopere igitur mouet Iouem cum oſtendat ſe Iouis filiam iſdem calamitatibus quibus æneas præmi. ¶ Cœli quibus annuis arcem:quid grauius accidere poteſt:quam illis qui iubente Ioue tanto deo cœlum ſperabant nunc terras denegari:Eſt autem maximum pathos cum aliquid præter ſpem euenit: ut alibi demonſtrauimus. ¶ Vnius:quaſi dicat etiam ſi plures irati nobis eſſent ne dum una tamen contra tua iuſſa nullum efficacem conatum habere deberent. ¶ Diſiungimur:miſerum non tenere Italiam: ſed miſerius ab longæ remoueri: ut omnis ſpes potiundi eripiatur. ¶ Hic pietatis honos? cum ualidis iam argumentis occupauerit mentem Iouis ad poſtremum grauiſſima interrogatione uehementer urget: ut non ſolum perſonam deæ ad deum agat: ſed licentius filiæ ad patrem: & in ea interrogat ad quæ aliter quam ipſa uelit Iuppiter reſponderet non poſſit.

¶SER. Olli:mō tunc:propter ſequentia.pronomen enim nō debet poni cum nomine:ſed pro ipſo nomine.nullus enim dicit illi natæ.alias tamē olli illi ſignificat:ut Olli dura quies oculos:& ferreus urget ſomnus. ¶ Subridens:lætum oſtendit Iouem:& talem qualis eſſe ſolet quom facit ſerenum.poetarum enim eſt clemētorum habitum dare numinibus:ut ſupra de Neptuno dictū eſt.¶ Serenat:hoc uerbum de his eſt: quæ caret prima poſitione:quod fit in his quæ in noſtra non ſunt poteſtate:ut tono:fulmino:pluo.hoc.n.non poſſumus dicere:niſi forte perſona inducat̄ eius:qui poteſt:ut tale aliquid Iuppiter dicat.¶ Oſcula libauit natæ:leuiter tetigit.Et ſciendum eſt oſculum religiōis eſſe: ſuauiū uoluptatis.ut alibi:Summaq; per galeā delibās oſcula.& Terentius:O Thais meū ſuauium.¶ Parce metu:quoties in cauſis arguimur:ante nos purgare debemus.& ſic ad actionem deſcendere: quod & hoc loco Iuppiter facit:ante.n.obiecta purgat:& ſic uenit ad promiſſionem.& eſt parce metu elocutio uſualis: ideſt dimite metū:quomodo dicimus parce uerbis: parce iniuriis.¶ Cytherea:omnia quæ apud græcos ei diphthongon habent:apud latinos in e productū

Olli ſubridens hominum Sator:atq; deorum:
Vultu quo cœlum:tempeſtateſq; ſerenat:
Oſcula libauit natæ:dehinc talia fatur.
Parce metu Cytherea manent imota tuorum
Fata tibi cernes Vrbem:& promiſſa Lauinii
Mœnia:ſublimemq; feres ad ſydera cœli

conuertuntur Κυθέρεια Cytherea:Μήδεια Medea.Omnia autem quæ dicit Iuppiter ad ſolutionem pertinent antedictorum:Ideo autem nunc dicit Parce metu:quia ſuperius dixerat triſtior.¶ Manent immota: quia dixerat:Quæ te genitor ſententia uertit:& ſimul per tranſitum dogma ſtoicorū oſtendit nulla ratione poſſe fata mutari.¶ Tuorum:uel troianorum:uel Romanorum.¶ Fata tibi:non propter te fati enim immobilis ratio eſt.ſed aut uacat tibi:ut qui mihi accubantes in cōuiuiis:aut certe tua ſunt tibi fata: non tamen propter te. ¶ Cernes urbem:aut mœnia lauini:aut Romam ſignificat:quia quom proprietatē detrahimus:qd̄ magnum eſt ſignificamus:ut ſi dicas legi oratorem:nec addas quē:intelligo Ciceronem:& ne longa ſit expectatio: adiecit & ꝓmiſſa lauini mœnia:aut certe detrahe & ſicut multi & epexegeſin facis.Cernes urbem: ideſt promiſſa lauini mœnia.¶ Sublimemq; feres ad ſydera cœli: ꝓpter illud cœli qbus annuis arcem.Aeneas enim ſecundū quoſdā in numicū cecidit fluuiū:ſecundum Ouidium in cœlum raptus eſt: appellatuſq; eſt Iuppiter Indiges.
¶DONA. Olli ſubridēs: ut uenus lachrymis anteq̄ loq̄ret̄ ſignificauit dolorē internū:& qd dictura eēt.Sic Iuppiter ſtatim debuit hilaritate uultus & oſculo & prima partis orationis demere angorē filiæ: nec oportuit eam circuitiōe deferri.¶ Subriſit:riſu utitur ut eā exhilararet:ſed ſubriſit ut maieſtatem ſeruaret ex modeſtia. Nā ſatori hominū & deoꝶ turpis erat plenus riſus.Subriſit.ut partē daret troianoꝶ caſibus partē reſeruaret illis q̄ erat ꝓmiſſurus.¶ Vultu quo cœlū:tali qualē habet cū elementa tranqllat.¶ Oſcula: ſignū optimū cum beniuolentiā ſuā oſculo publicat.¶ Dehinc:oſtēdit ſigna iſta nō fruſtra fuiſſe ꝓmiſſa: q̄ ueneris mœtū leuarēt. ¶ Parce metu:Si ſolū hoc dixiſſet:abūde ſuffecerat ad demulcēdū animū.Reddit.n.ſecurā & nihil imutatū eſſe demōſtrat.Dat āt huic poeta ꝑſonā regis nō patris.De futuris.n.nō niſi deus loquit̄. Ergo cytherea dixit & nō filia:& tuorū & non noſtroꝶ.¶ Manēt tibi fata:hoc ſat erat:ſed ut ſaciaret quod aſſerebat addidit imota.Deinde enumerat ſpecialiter quod generaliter clauſerat.Reſpondet etiam quærimoniis ueneris.Nam cum illa dixiſſet.Cunctus ob Italiam terrarum clauditur orbis:Hic dicit cernes urbem.¶ Et ad id cæli.q.a.a.ponitur.
¶CHRI. Subridens:optimū temperamentū non ſolum qa tantæ maieſtatis nō erat profuſius ridere: ueꝶ qa ut hac modeſta exhilaratione ſpē auxilii præſtabat ſic ſolutiori riſu contemptū oſtendiſſet.¶ Cytherea:Venus a cytheris inſula dicta.Eſt autē cythera inſula e regione lacedæmonis locus contra ſpartē bellū gerentibus apprime aptus.De qua inſula dixit chilō ſpartanus uir ſapiens ꝓſtare lacedæmonibus illā demergi quā extare. Venus prima cœli & diei filia fuit.& ex Ioue ſeu libero amorē geminū & gratias genuit.¶ Filia cœli:qa ſuo cœlo affixa eſt:& diei qa lucidus eſt planeta.Geminū amorē.ſ.caſtū & laſciuū.Gratias q̄ ſine amore nō ſunt. uenus ſecunda ex uirilibus cœli nata eſt. Saturnus.n.ut ait Heſio.accepta falce a matre: q̄ illū ulciſci cupiebat ex inſidiis uirilia amputauit cœlio.Et eoꝶ ſanguineis guttis terra gygantes erynes & nymphas melias genuit.uirilia autē in mare proiecta:& fluctibus agitata ſpumam fecerunt:ex q̄ uenus creata eſt:unde a uirilibus q̄ μήδεα dicunt̄ philomedea. A ſpuma uero q̄ ἀφρος appellat̄ aphrodite dicit̄:& qa mari primo cytheris inſulæ adhæſit:ac mox in cyprū profecta eſt cytherea ac cyprogenia dicit̄.Tertia autē uenus Iouis & dionæ filia: ex qua eſt Aeneas:antiquiſſimū autem illi templum aſcaloniæ urbis ſyriæ fuit.Nā quod in cypro eſt:hinc ueniſſe cyprii uolunt:quod autem in cytheris phœnices:q ex hac ſunt ædificarunt:Hoc ſcythæ qui ſyriā inuaſerunt cum rapuiſſent.Venus in eos fœmineū morbū immiſit uocat̄ ab aſſyriis militia:arabes alitā:Perſæ mitrā nominant ait Herodotus uenus latinæ dicit̄:uel quod ad omnia animalia ueniat:uel qd per eā omnia ueniant.i. orianī. uenerem gignendi uim dicunt.Si autē ad hiſtoriā referas dicunt cretenſis Iouis illā filiam fuiſſe: & qua ætate & quibus ſacris nuptiæ ſint celebrandæ inueniſſe.ac primū in ſiciliā iuxta.Ericē nauigaſſe deinde in Paphum cypri:& in inſulam cytherā:& in aſiam & ſyriā:ait Diodo.Eſt præterea ſtella uenus in tertio cœlo amoris conciliatrix:& apprime ſalutaris propter optimū in ea contemperamentū humoris & caloris. Solus planetarum excedit zodiacum duobus gradibus.Nunquā a ſole diſcedit ultra.xlvi.Gradus:quoniam illum ſubſequit̄ motu naturali.Antecedit autem motu proprio planetarū:qui eſt ab occidente in orientem cōtra motum firmamenti:apparet in occidente poſt occaſum ſolis:& dicitur heſperus ſiue ueſper:quando autem cōtra apparet in oriente ante ortum ſolis:& dicitur lucifer & iubar.Plinius autem apud græcos Pythagoras auctore Parmenide deprehendit eundem eſſe luciferum & Heſperium.Inducit amatores muſice & uerſuū Domicilia ſua ſunt libra & taurus.Manet in uno quoq; ſigno.xxix.dies.& perficit curſum trecentis & quadragintaocto diebus.

Cytherea Venus

Heſpus Lucifer

¶ SER. Magnanimũ:magnus & paruus:quoniã mẽſuræ ſunt ad aĩum:non niſi κατα χρησινῶς adhibent. ¶ Hic.i.Aeneas.& eſt ordo:hic bellũ ingẽs geret Italia.¶ Tibi fabor.n.hoc loco excuſat queſtionẽ futurã:& quaſi Veneri dolenti quæ uera ſunt dicit:ſed aliter loquetur cunctis præſentibus diis:dicet.n.in decimo: Abnuerã bello Italiã cõcurrere teucris.¶ Quãdo:ſiquidem.¶ Remordet:ſollicitat:Terentius.Par pari referto:ꝙ eã mordeat.¶ Arcana:ſecreta:unde & arca & arx dicta quaſi res ſecretæ.¶ Italia:in Italia.& detraxit præpoſitionẽ more ſuo:ſic illo loco:Nõ libyæ nõ ante tyro deſpectus hiarbas.i.ĩ tyro.nã ſi aduerbialiter uellet dicere:Tyri diceret.

Magnanimum Aeneam:neq; me ſñia uertit:
Hic(tibi fabor eñi:qñ hæc te cura remordet:
Longius & uoluens fatorum arcana monebo)
Bellum ingens geret Italia:populoſq; feroces
Contundet:moreſq; uiris:& mœnia ponet:
Tertia dum Latio regnantem uiderit æſtas:
Ternaq; tranſierint Rutulis hiberna ſubactis.
At puer Aſcanius:cui nunc cognomen Iulo
Additur:Ilus erat dum res ſtetit Ilia regno:
Triginta magnos uoluendis menſibus orbes
Imperio explebit:regnumq; a ſede Lauinii
Transferet:& lõgam multa ui muniet albam.
Hic iam tercentum totos regnabitur annos.

¶ Populoſq; feroces.¶ Cõtũdet: ĩcõgruũ fuerat in cõſolatiõe bella ꝑdicere:ob hoc ergo & uictoriã pollicetur.¶ Moreſq; uiris & mœnia ponet:hyſtorõ ꝓterõ in ſenſu:ante.n.ciuitas deĩde mons:poſt iura cõdunt Leges aũt mores dici nõ dubiũ eſt.¶ Tertia dũ latio: rhetorice:ne breue eſſet ſi triẽniũ diceret:tpa diuiſit in ſpẽm:ordo aũt eſt lõgiſſimus:nã aliter nõ ꝓcedit. Sublimẽq; feres ad ſydera cœli Magnanimũ Aeneã. Tertia dũ latio regnãtẽ uiderit æſtas.¶ At puer aſcanius:prudẽter exitũ Aeneæ oſtẽdit.& tacuit dicẽdo filiũ poſtea regnaturum.¶ Cui nunc cognomẽ iulo. ¶ Addit:ſecũdũ Catonẽ hiſtoriæ hoc hẽt fides:Aeneam cũ pr̃e ad Italiã ueniſſe:& ꝓpter ĩuaſos agros cõtra Latinũ Turnũq; pugnaſſe: in quo ꝑlio periit Latinus:Turnũ poſtea ad Mezentiũ confugiſſe:eiuſq; fretũ auxilio bella renouaſſe:qbus Aeneas Turnuſq; pariter rapti ſunt:migraſſe poſtea in Aſcaniũ & Mezẽtiũ bella:ſed eos ſingulari certamĩe dimicaſſe. Et occiſo Mezẽtio Aſcaniũ Iulũ cœptũ uocari a prima barbæ lanugĩe:quæ ei tpe uictoriæ naſcebat. Sciẽdũ eſt aũt hũc primũ Aſcanium dictũ a Phrygiæ flumĩe Aſcanio: ut ẽ Trãſq; ſonãtẽ Aſcaniũ:deinde illũ dictũ a rege Ilo:poſtea Iulũ occiſo Mezẽtio:de qbus noĩbus hoc loco dicit:At puer aſcanius cui nũc cognomẽ Iulo addit Iulus.Ab hac hiſtoria ita diſcedit Virg.ut aliqbus locis oſtẽdat ſe nõ ꝑꝑ ignorãtiã:ſed ꝑ artẽ poeticã hoc feciſſe:ut illo loco:Quo magis Italia mecũ lætere reperta:ecce αμφιβολικῶς hoc dixit:oſtẽdit tamẽ Anchiſem ad Italiã peruẽiſſe.Sic aũt omnia cõtra hanc hiſtoriã ficta ſunt ut illud ubi dicitur Aeneas cõdidiſſe Carthaginẽ:cũ eã conſtet.lxx.annos ante urbẽ Romã conditã.Inter excidiũ uero Troiæ & ortũ urbis Romæ ãni ĩueniunt.cccxl. ¶ Cognomẽ Iulo:ſi ꝓprie loqueret agnomẽ diceret:non cognomẽ:ſed magis ad familiã reſpexit:quia omnis gens Iulia inde originẽ ducit.dicimus autẽ & nomẽ eſt mihi Cicero:ut Terẽtius.Aecyra ẽ huic nomẽ fabulæ: & Ciceronis:ut Sal.Cui nomẽ obliuiõis condiderãt:& Ciceroni:ut Cui Remulo cognomẽ erat:& Ciceronẽ: ut æneadaſq; meo nomẽ de nomine fingo melius tamẽ ẽ datiuo uti.¶ Magnos orbes:tria ſunt genera annoꝝ aut.n.lunaris ãnus eſt.xxx.dieꝝ:aut ſolſticialis.xii.mẽſiũ:aut ſecũdũ Tulliũ magnus:q tenet.xii.milia quingẽtos annos:ut in hortẽ.Horũ annoꝝ quos in faſtis hẽmus magnus.xii.milia qngẽtos qnqginta qtuor amplectit:hoc ergo loco magnum dicit cõparatione lunaris:& alibi:Interea magnũ ſol circũuoluitur annum.annus autẽ dictus eſt qſi annus.i.ãnulus:ꝙ in ſe redeat:ut eſt.Atq; in ſe ſua ꝑ ueſtigia uoluit annus:uel απο ανανεουσθαι.i.ab ĩnouatiõe.¶ Voluẽdis:uolubilibus:ut ſupra.¶ Ab ſede lauini trãſferet:uerũ eſt:uitans.n.nouercalem inuidiã deſeruit Lauinium:& Albam lõgam cõdidit:dictam ab omine albæ porcæ repertæ:uel ſitu ciuitatis. ¶ Vi:non uirtute.nam multa ſignificat.¶ Hic iam:præterea.¶ Tercentum:quomodo tercentum annos dicit: cum eam quadringentis regnaſſe conſtet ſub albanis regibus:ſed cum præſcriptione ait tercentũ:ſcilicet uſq; ad ortum urbis Romæ:ait nãq;:Donec regina ſacerdos Marte grauis.& conſtat in regno Romuli:& Numæ: & Tulli Hoſtilii:qui euertit Albam centum annos quibus pariter Roma & Alba regnarunt eſſe conſumptos.¶ Totos:ideſt ſine intermiſſione.

¶ DONA. Magnanimũ æneã:fabor ſentẽtia ad ſydera cœli:Vt autẽ aptiorẽ faceret generalitatẽ addit fatorũ diſpoſitionẽ.Tangit aũt geſta ab ænea ad cæſarem & tẽpora cæſaris.Quæ ſcribẽda cũ ꝓpoſuiſſet morte ꝓuentus:nõ impleuit breui igit oratione ſecurã facit Venerẽ lõgo deinde ordine futura explicat.Nõ enim ocioſe audiſſet Venus.quæ ꝑtinerẽt ad gaudiũ:niſi prius amotus eſſet metus.Sic Teren. Vbi inueniã Pamphilum ut metũ in quo nũc eſt adimã:atq; expleam animũ gaudio.¶ (Fabor:enim) arcana fatorũ quæ nulli fas ẽ noſſe:comẽdat ſenſibus filiæ:& ſe illicite facere demõſtrat ut cognoſcat illa beniuolũ ſtudium patris.¶ Tibi:quia filia es ſollicita.quia nolo te uexari angoribus Tu docta tuorũ fata latæberis.¶ Bellum:proponit curã belli ſed bona Ventura promittit.Mortẽ autẽ æneæ.quod erat triſte ſubticet.¶ At puer:oſtẽdit quod optabile ẽ æneæ non externum:Sed filios ſucceſſuros eo fœliciorem ut non triẽnio:ut ipſe:ſed triginta annos ſit regnaturus. ¶ Hic iam tercentum:poſt triennium æneæ.xxx.Aſcanio.&.ccc.hectoreæ genti dant.Regina quæ qũis geminos pariat:ad unũ Romulum imperiũ peruenturũ oſtẽdit:& parricidiũ occultat & Romanos a Romo appellatum iri:qui tanta ſint fœlicitate regnaturi:ut nullis alterorũ regnum temporum terminis claudant.

Alba longa ¶ CHRI. Regnabit:refert Li.albam lõgã nomẽ ſumpſiſſe:& ab alba porca cuius noĩe cõdita eſt:& a ſitu urbis:quoniã in mõtis iugo in lõgitudinẽ porrecta ſit & cõditã eſſe ab aſcanio æneæ filio. Sed utrũ ab eo quẽ ex Creuſa in phrygia,an ab alio quẽ ex Lauinia in Italia generat ambigit.Tamẽ ita ꝓſequit. Is aſcanius quacunq;

ſit matre natus:abũdante Lauini multitudine albam cõdidit:atq; inter lauinũ & albam triginta interfuere an/
ni.Siluius deinde regnat aſcanii filius caſu quodá in ſyluis natus.Is æneam ſiluium creat:inde latinũ ſiluium a
quo aliquod coloniæ deductæ priſci latini ſunt appellati.Manſit deinceps ſiluius oĩbus cognomen.alba ex La/
tino ortus:& ex alba atis:ex Ate capis:ex Capi Capetus:ex Capeto Tyberinus:qui in traiectu albulæ ſubmerſus
nomé ſuum flumini reliquit.Ex Tyberino orit̃ agrippa & ex agrippa Romulus q fulmine ictus periit ex quo
eſt auẽtinus:a quo mõs auẽtinus:quia in illo ſepultus eſt nomé ſumpſit.Auentini filius procas eſt: q numitoré
creat:& amuliũ.Amulius Numitoré cui regnũ legatũ erat:quoniá grandior eſſet natu pellit:filiũq; interimit:
& filiam ueſtalem uirginem facit:quæ grauida facta Martem ſiue ꝗ ita crederet:ſiue ut qa deus auctor culpæ
honeſtior eſſet:patré nuncupat.Eius partu natus eſt romulus & remus:Hæc Liui.Diony.aũt halycarnaſeus re
fert aſcaniũ Creuſæ filium qui antea Euryleõ uocabat̃:albam condidiſſe.Erat æneæ & alter filius: ſed ex Laui/
nia:Hic Siluius uocabatur quoniá mater illa metuens priuignũ illum clanculũ in ſyluis alendũ curauerat tra/
dens illũ Tyrrheno paſtori:quem latino ſciebat fuiſſe acceptũ. Mortuo autem aſcanio certabant de regno hic
Siluius & Iulus aſcani filius:Sed populus lité diremit:Siluiũq; regnare iuſſit:Iulo aũt regni loco ſacram quan/
dam poteſtatẽ attribuit honoré periculis imperii uacanté.Qué idẽ Diony.ſcribit in domo Iulioꝝ ad ſuá uſq;
ætatem duraſſe:in qua Cæſar mirifice floruit.Regnauit autem Siluius:unde triginta annis.Aeneas filius.xxxi.
Latinus li.albá.xl.Capis.xxviii.Poſt tũc ponit Dionyſius regnaſſe Calpetũ annos.xiii.Tyberiũ octo.Agrippam
trigintatres.Poſt hunc loco Romuli ponit alladium tyrannica uiolentia uiꝝ qui deos contemnens fulminum
& tonitruum imitationibus ſe deum credi cupiebat.Verum imbribus & fulminibus in eius domum cadenti/
bus:& lacu iuxta quem habitabat in eius domum exundante cum tota domo abſortus eſt auentinus regna/
uit annos trigintaſeptem.Procas uigintitres.Amulius qui fratri regnum eripuit duos & quadraginta regna/
uit annos:Euſebius ait aſcanium albam condidiſſe anno mundi uigeſimoſeptimo ſupra quatuor milia & re/
gnaſſe annos.xxxviii.Deinde Siluiũ poſthumũ.xxix.Aeneá Silui.xxxi.Latinum.l.albá.xxxix.⁊ Atim: ſiue ægy
ptum.xxiiii.Capim.xxviii.Caleptum.xiii.Tyberium.viii.Agrippam.xl.a Remulum qué alibi Remulũ uel Ro
mulum.xxxix.Auẽtinũ.xxxvii.Procam.xxiii.Amuliũ.xliiii.⁊ Annos:anni certus modus apud ſolos ægyptios
ſemper fuit.aliæ gentes diſpari numero pari errore mutabant. Arcades enim trium menſium habebant an/
num:acarnanes ſex.reliqui Græci.cccliiii.dierũ Romulus romanus ex decem mẽſibus inſtituit annum a Mar
tio initiũ ſummenté confectũ ex.ccc.iii.diebus:Numa deinde Pompilius addit qnquaginta. Mox etiá unũ dié
ad honorem imparis numeri addidit.Verum cum ſol.ccc.& ſexagintaquinq; diebus ac quadrante zodiacum
conficiens annum faciat:ſicq; deeſſent.xi.dies anno ac quadrans græcorum quidam inſtituerunt ut octauo
quoq; anno nonaginta dies intercalarentur:dieſq; illos υπερβαινοντας: & menſes εμβολισμους: appella/
runt.Romani autem alternis annis binos & uicenos alternis ternos & uicenos intercalabãt. Vnde octauo an/
no quatuor actis intercalationibus propter illum quem addiderat. Numa octo dies ſupererant. Itaq; errore
cognito inſtituerunt ut tertio quoq; octennio non nonaginta:ſed ſexaginta ſex intercalarentur remotis uigin
tiquatuor diebus qui totidem annis affluebant.Intercalatio autem fiebat poſt uigintitres diem februarii ter
minalibus ſacris peractis: deinde reliqui qui erant quinq; religionis cauſa poſt intercalares ponebantur: ne
Martius a Februario diſiungeretur. Fuit etiam tempus in quo intercalatio religionis cauſa ſublata ſit.Quin
& ſacerdotes in fauorem publicanorum numerum dierum modo augebant:modo diminuebant. Cœſar au/
tem ad uerum curſum ſolis annum redegit conſumptis iis diebus qui confuſionem facerent.Itaq; fuit ille an/
nus.cccxliiii. dierum. Voluit eſſe ex.ccclxv.diebus: & quarto quoq; anno propter quadrantem ſuperabun/
dantem diem intercalari iuſſit.Annum romani a bruma:hebræi ab æquinoctio uerno: græci a ſolſtitio. Ae/
gyptii ab autumno incipiunt.Ait Iſidorus:Atq; hæc de ſolari anno.Eſt & annus lunaris triginta fere dierum:
eſt & annus magnus qui impletur quotienſcunq; omnes planetæ ac omnes octauæ ſphæræ ſtellæ eodem re/
dierint unde a principio mundi motum inceperunt.De hoc ſpatio uariæ apud priſcos fuerunt opiniones:Ta/
men Andalo & Paulus florentinus cum ex triginta & ſex millibus annorum conſtare dixerunt:quoniam gra
dus in cœlo.ccc.ac.lx.ſunt & ſtellæ fixæ non niſi centennis annis ſingulos gradus conficiunt. Quapropter totũ
cœli ſpacium minori tempore peragrare minime poſſunt.

Gente ſub:hectorea:donec regina ſacerdos
Marte grauis geminam partu dabit Ilia ꝓlem:
Inde Lupæ fuluo nutricis tegmine lætus
Romulus excipiet genté:& mauortia condet
Mœnia:romanoſq; ſuo de nomine dicet.
His ego nec metas rerum:nec tempora pono
Imperium ſine fine dedi:quin aſpera Iuno
Quæ mare nũc:terraſq; metu cœlũq; fatigat:
Conſilia in melius referet:mecumq; fouebit
Romanos rerum dominos:gẽtemq; togatam.
Sic placitum.ueniet luſtris labentibus ætas

¶SER. Gẽte ſub hectorea.i.troiá:ſed debuit dicer̃
æneia:dixi᷒ ſupi᷒ poetas noĩa ex uicio uſurpe.⁊ Do
nec regía ſacerdos:hiſtoria hoc hẽt. Amuli᷒ & Nũi/
tor frẽs fuerũt: Amulius frẽm regno pepulit: & filiũ
ei᷒ necauit:filiá uero Iliá Veſtæ ſacerdoté fecit: ut ſpẽ
ſobolis auferret:a q̃ ſe pũiri poſſe cognouerat. hác ut
multi dicũt Mars cõpreſſit:uñ nati ſũt Rem᷒ & Ro
m᷒:quos cũ mr̃e Amuli᷒ ꝑcipitari iuſſit in tiberí:tũ
(ut qdá dicũt) Illá anié ſibi feci uxoré:ut alii ĩter quos
Ora.Tiberis:uñ ait:Vxori᷒ amnis.Pueri uero expoſi
ti ad uiciná rĩpá ſũt.Hos Fauſtul᷒ repit paſtor: cuius
uxor erat meretrix Aca Larẽtia:q̃ ſuſceptos aluit pue
ros.hi poſtea auũ ſuũ Nũitoré occiſo Amulio in re/
gna reuocauerũt:qb᷒ dũ cũ auo anguſtũ Albæ uide
ret̃ ĩpiũ:receſſerũt:& captatis auguriis urbé cõdide/
rũt:ſed Rem᷒ prior ſex uultures uidit:Romul᷒ po/

ſtea.xii.q̃ res bellũ creauit:in quo extinctus ẽ Remus:& a Romi noĩe romãi appellati. Vt tãt ꝓ Romo Rõulus dicereẽ blãdimẽti gratia factũ eſt:qđ gaudet diminutiõe:qđ ãt a lupa dicunẽ aliti:fabuloſum ẽ ad celandã auctoꝝ romãi generis turpitudinẽ:nec icõgrue fictũ ẽ:Nã & meretrices lupas uocamus:uñ & lupanaria: & cõſtat hoc aĩal in tutela eẽ Martis:ut alibi Martius a ſtabulis rapuit lupus.¶ Regina regis filia:abuſiue ait more poetico: ut alibi:Magnũ reginæ ſed.n.miſeratus amorẽ.i.regis filiæ Paſiphæ.¶ Marte gra.grauida:ut Nõ iſueta grauis tentabũt pabula fœtas.¶ Inde:deinde.¶ Fuluo tegmine.i.pelle lupæ:q̃ utebaẽ more paſtoꝝ.ſed hoc multi repꝛehendũt cur nutricis tegmine uſus ſit q gemĩa rõne refutanẽ:uel falſitate fabulæ:uel exẽplo Iouis:q capræ nutricis ſuæ Amaltheæ utiẽ pelle.¶ Excipiet gentẽ:Remo.ſ.interẽpto.poſt cuius mortẽ natã cõſtat peſtilẽtiã:uñ cõſulta oracula dixerũt placãdos eſſe manes fratres extincti:ob quã rẽ ſella curulis cũ ſceptro & corona: & cæteris regni inſignibus ſemꝑ iuxta ſanciente aliqd Romulũ ponebaẽ:ut pariter imperare uidereẽ:unde & Remo cũ fratre q̃rinus Iura dabũt.¶ Romãoſq; ſuo de noĩe dicet:perite nõ ait Romã:ſed romãos Vrbis.n. illius ueꝝ nomẽ nemo uel in ſacris enũciat:deniq; tri.ple.qdã:ut ait Varro hoc nomẽ auſus enũciare i crucẽ leuatus ẽ: qđ nec Iginus qdẽ quũ de ſitu urbis loquereẽ expreſſit.¶ Nec me reꝝ nec tẽpora pono:metas ad terras retulit: tpa ad annos Lauinio.n.& Albæ finẽ inſtituit:romanis tribuit æternitatẽ.¶ Quin:q̃etiã:minus.n.ẽ ẽt: Nã plenũ eſt q̃etiam:ut Quinetiã hiberno moliris ſydere claſſem.¶ Aſpera Iuno:tolerabilius hoc Iuppiter dicit:ut criminaretur uxorem:marito magis congruit q̃ alii.¶ Metu:ut ſupra:Id metuens.¶ Terras cœlũq; fatigat: ut alibi Abſumptæ in teucros uires cœliq; mariſq;.¶ Conſilia in melius refert:qa bello punico ſecundo Iuno placata cœpit romanis fauere.¶ Gentẽq; togatã:bene gentẽ:qa & ſexus oĩs & cõditio toga utebaẽ:ſed ſerui nec colobia nec calceos hẽbãt.togas ãt ẽt fœmĩas habuiſſe cycladũ & ricinii uſus oſtẽdit.recinuis ãt dr̃ ab eo qđ poſt tergũ reiiciẽ:qđ uulgo maforte dr̃.Sic placitũ: uel fatis uel mihi.Nã ĩpſonale ẽ.¶ Luſtris:q̃nq̃ẽniis.& bene olympiadib⁹ cõputat tpa:qa nõdũ erat uel roma uel ꝯſules.luſtrũ ãt dictũ:q poſt q̃nq̃nniũ unaqq; ciuitas luſtrabaẽ.

¶ DONA. Aſpera iu.aperte ponit quod uenus unius ob iram dixit:ergo tantam fœlicitatem pollicetur: ut acerrima inimica poſito odio futura ſit.

Meta ¶ CHRI. Metas:ſic dicta eſt meta uel qa ſit poſita ĩdimenſo ſpacio:uel q illam metianẽ quadrigæ. Eſt aũt terminus ad quẽ curritur & cũ illic peruentũ ſit neceſſe eſt ut circa ipſam flectanẽ.¶ Hinc Iuue. Per quem magnus equos arunce flexit alumnus:& Statius Flectere ſi poſſet circum compedia metæ.& Virgi.in.v. Hic uiridem æneas frondẽte ex ilice metã Conſtituit ſignũ nautis pater unde reuerti Scirẽt & longos ubi circũflectere curſus poniẽ tamẽ ꝓ omni termĩo.¶ Togatã:ſic Laberius poeta licẽtiã & libidinẽ ut tollã petis togatæ ſtirpis.

Cum domus Aſſarici Phthia:claraſq; Mycẽas
Seruitio premet:ac uictis dominabitur Argis:
Naſcetur pulchra troianus origine Cæſar:
Imperium oceano:famam qui terminet aſtris.
Iulius a magno demiſſum nomen Iulo.
Hunc tu olim cœlo ſpoliis orientis honuſtum
Accipies ſecura:uocabitur hic quoq; uotis

¶ SER. Dom⁹.a.i.familia troiana.Nã Aſſarac⁹ Capyn gẽuit:Capys Anchiſen:uñ Aeneas auctor romãi gñis:ex qb⁹ Mũmi⁹ q Achaiã uicit.¶ Phthiã: Achillis p̃riã.¶ Mycẽas:Agamẽnõis p̃riã ut Agamẽnoniaſq; mycẽas.¶ Naſceẽ:ad id rñdet Certe hĩc romãos: & oĩs poetæ ĩtẽtio:ut ĩ q̃litate caris dixim⁹ ad laudẽ tẽdit Auguſti:ſicut & ĩ Sexti catalogo:& ĩ clypei deſcriptiõe.Hæc ãt Iouis allocutio p̃ti obſerua purgat: p̃ti aliqd polliceẽ.¶ Pulchra:alluſit ꝑp Venerẽ:uñ & uen⁹ aurea nũcupaẽ.¶ Troian⁹:ac ſi diceret ẽt Cæſar troian⁹ ẽ.¶ Cæſar: hæc ẽ q dict⁹ Cai⁹ Iuli⁹ Cæſar.C. ꝑnomẽ ẽ:Iuli⁹ ab Iulo:Cæſar uel q cæſo mr̃is uẽtre nat⁹ ẽ:uel q au⁹ eius ĩ aphrica mãu ꝓpria occidit elephãtẽ: q Cæſar dr̃ Pœnoꝝ lĩgua.¶ Impiũ oceão famã q term.aſt.aut ad laudẽ dictũ ẽ aut certe ẽ ſcđm hiſtoriã.Re uera .n.& britãnos q ĩ oceão ſũt uicit:& poſt mortẽ ei⁹ cũ ludi funebres ab Aug.ei⁹ filio adoptiuo darenẽ:ſtella medio die uiſa ẽ uñ ẽ Ecce dĩõæi ꝓceſſit Cæſaris aſtrũ.¶ A ma. ſicut Alexãder:ſicut Põpei⁹.¶ Olĩ:mõ futuri ẽ tpis. ¶ Cœlo:ĩ cœlũ.¶ Spoliis.o.uicto pharnace Mithridatis filio:q re uera ĩ oriẽte fuit:ceteꝝ ægypt⁹ ĩ q̃ Ptholemæum uicit ĩ auſtrali ẽ plaga.¶ Hõuſtũ: ĩter hõuſtũ & oneratũ hoc ĩtereſt:q onerat⁹ ẽ q̃licũq; pſſus põdeẽ:hõuſt⁹ uero cui on⁹ ipm honori ẽ:ut ſiqs hoſtiũ ſpolia ferat ſed onerat⁹ aſpiratiõnẽ nõ hẽt:qa ab onere uẽit. honuſtus uero qa ẽt ab honore deſcẽdit retĩet aſpiratiõnẽ.Accipies ſecura:qa poſt mortẽ Cæſar meruit arã faſtigiũ:flaminẽ:ut C.ui phi.¶ Hic.q.q.põt ĩtelligi ſicut romul⁹:ſđ meli⁹ ſicut Aeneas:de quo ſupius ait: Sublimẽq; feres ad ſydera cœli Magnaĩmũ Aeneã.Quoq; ãt ſemꝑ ad ſimilitudinẽ põiẽ:ut Tu quoq; littoribus nr̃is.Nã iõ ĩ Bucol. dr̃ nãq; erit ille mihi ſemꝑ Deus.& ĩ Georgi.ĩ medio mihi Cæſar erit.t.c.Votis:uel ad uota:uel ĩ uotis uocabiẽ.

¶ DONA. Ad.d.a.extrem⁹ cumulus lætitiæ:ut q ad tꝑs uictores erãt iis quos uicerãt ſeruituri eẽnt q ẽ plus q̃ antenorẽ ĩteruictores populos cõſediſſe:& ꝑ medios achiuos ꝓlapſum eẽ.Veꝝ qa hæc in honorẽ Cæſaris ſcribebat:aperuit quod in poſterioribus fuiſſet ſcripturus:niſi mors præueniſſet.Nam poſt mortem Turni ſe q̃banẽ.xxx.ac.ccc.annoꝝ geſta:ac deinceps uſq; ad cæſaris tpa facta.Et cæſarẽ ita amplificaturũ Romanũ ĩpiũ: ut nihil relinq̃ret qđ nõ ſe ſubactũ fatereẽ.¶ Pulchra:optĩa & hõeſta:ut nõ corpis ſit ſed originis.¶ Iuli⁹:Cæſar trahẽs nomẽ demiſſum ĩ tm̃ ãt dõituꝝ oẽs gẽtes:ut exiſtẽtib⁹ triũphis ei⁹:pax dehĩc:& fides.ꝑpetua ꝑmãeret.

¶ CHRI. Phthiã:ps Theſſaliæ auſtralis ẽ:ĩ q̃ thetidis fanũ ꝓpe pharſalũ ueterẽ & nouũ ẽ iuxta magneſiũ pelagus Strab.¶ Mycenas:pelopõneſi ẽ urbs cõdita a pſeo Iouis & Danaæ fi.Cæſar:nõ hic prius Cæſa cognomiatus ẽ.Nã & ĩ Iulioꝝ.familia plæriq; ante hũc cæſares fuerũt.Et Pli.li.vii.ait auſpicatius euecta parẽte gignunẽ: ſicut Scipio aphricãus prior natus ẽ:primuſq; Cæſar a cæſo mr̃is uero dictus.Helius aũt ſpartanus ſcri. primũ q cæſar appellatus ſit nomẽ accepiſſe ab elephãto:q murica lingua cæſa dr̃ in pſio a ſe Cæſo: Vel qa mortua matre cæſo uentre ſit natus uel qa magnis crinibus utero materno ſit effuſus: uel qđ oculos ceſios habuerit. Ha-

buit āt originē Iulioꝝ domus a regibus albanis:q̄ a Iulio aſcanio ſunt.Nam a remulus ſiue Romulus filiū:habuit Iuliū:ut placet Euſebi.qui fuit proauus Iuli proculi: qui cū Romulo Romā cōmigrans Iuliā gentem fundauit. ¶ Nomē:in Cæſare nomē fuit.In Aſcanio uero cognomen:Nā a lanugine qua primū eius genæ ueſtiri cœperant: dictus eſt Iulus:Eſt āt Iulus diſſyllabū nomē:ſed metri ratiōe fit dierēſis in prima ſyllaba: & efficit triſyllabum.

Aſpera tum poſitis miteſcent ſecula bellis.
Cana Fides: & ueſta rhemo cū fratre quirinus
Iura dabunt:diræ ferro: & compagibus arctis
Claudentur belli portæ:furor impius intus
Sæua ſedēs ſuper arma & cētū uinctus ahenis
Poſt tergū nodis fremet horridus ore cruento.

¶ SER. Aſpera.t.miq̄ tūc.i.Cæſar̄ ꝯſecrato.Quū Auguſtus regnar̄ cœpit clauſo iā tēplo:pax erit ꝑ orbē.Cōſtat āt tēplū hoc ter eē clauſū.Primū regnāte Nūa: poſt bellū pūicū ſecūdū:tertio poſt bella actiaca:q̄ ꝯfecit Augu.quo tpe pax q̄dē fuit q̄tū ad exteras ptinet gētes:ſed bella flagrauer̄ ciuilia:q̄d & ipē ꝑ trāſitū tāgit dicēs.Furor ipi9 itus.Hui9 āt apiēdi uel claudēdi rō uaria ē: alii dicūt Romulo cōtra ſabios pugnāte:quū i eo eēt ut uinceret:calidā aquā ex eodē loco erupiſſe:q̄ fugauit exercitū ſabioꝝ.hic ergo tractū morē:ut pugnaturi apirēt tēplū:q̄ i eo loco fuerat cōſtitutū:q̄ſi ad ſpē auxilii ꝑſtini.Alii dicūt Tatiū & Romulū fcō fœder̄ hoc tēplū ædificaſſe:uñ & Iāus ipē duas facies hēt:q̄ſi ut oſtdat duoꝝ regū coitionē:uel q̄ ad bellū ituri debēt de pace cogitar̄.Eſt alia melior rō q̄ ad ꝑliū ituri optēt reuerſionē.¶ Cana.f.&.u.ſubaudierit.ul' q̄d i cāis hoib9 iueit̄:uel q̄d ei albo pāno iuoluta māu ſacrificat̄:ꝑ q̄d oſtdit̄ fidē deber̄ eē ſecretā:uñ & Ora.Et albo rara fides colit̄ uelata pāno.Veſtā uero religionē:q̄a nullū ſacrificiū ſiue igne ē:uñ & ipa & Iāus i oib9 ſacrificiis iuocat̄.Veſta āt dicta uel ἀπὸ τῆς ἑστίας: ut digāmos ſit adiecta:ſicut ꝑ uer:enet9 uenet9:uel q̄d uariis ueſtita ſit rebus.Ipſa.n.eē dr̄ terra:q̄ ignē hēre nō dubiū ē ut ex ætna Vulcāoq̄ dat̄ itelligi.¶ Rēo cū fratre q̄rin9:multi ſic itelliger̄ uolūt:ut ſupra dixius: q̄a poſt peſtilētiā ad placādos fratris māes geminis oib9 uſus ē Romulus:uñ ē Vidē ut gemiæ ſtēt uertice criſtæ.Sed hoc eē nō pōt:q̄a iteratio ē aūdictoꝝ:aut ordo ꝑpoſter9:ſi poſt dictū Cæſarē Romulū repetit.Cōſtat ꝑterea Iāi tēplū patuiſſe ſub Romulo.Alii uolūt ꝑ hos romāos itelligi.Vera tū hoc hēt rō Quirinū Aug.eē:Remū uero ꝓ Agrippa poſitū:q̄ ſororē Aug.duxit uxorē:& cū eo ꝑit bella tractauit:uñ ē Parte alia diis & uētis Agrippa ſecūdis.Nā adulās popul9 romāus Octa.tria ei obtulit noīa:utrū uellet Quiri.an Cæſar:an Aug.uocari.Ille ne unū eligēdo ꝑtē lædēret:q̄ aliđ offerr̄ cupiebat:diuerſo tpe oībus uſus ē.Et ꝑmo Quiri.dictus ē:& idē Cæſar:poſtea q̄d & obtiuit Aug. ſicut Sueto.ꝓbat:& i Geor.oſtdit Vir.Nā cū de Gāgaridū uictoria diceret q̄ iuxta Gāgē ſūt:q̄q̄ ab Aug.uicti ſunt ait:Victoriſq̄ arma Quiri.Vt āt ꝓ Agrippa Remū pōeret:poetico uſus ē more.Nā nom ex uicio ſūpſit.Hoc ergo dicit:cū cœpit.Iulius Cæſar cœlū:tener̄ patis oībus bellis:ira Dabūt Aug.& Agrippa.Romulus āt rō Quiri.dict9 ē:uel q̄ haſta utebat̄:q̄ ſabioꝝ ligua curis dr̄ Haſta.n.i.curis telū lōgū ē uñ & ſecuris q̄ſi ſemicuris ul' q̄d græce κοίρανος rex dr̄ uñ Hom.q̄s εἷς κοίρανος ἔστω:Cōſtat āt græcos fuiſſe romāos:uel ꝑp ḡris nobilitatē.Mars.n.cū ſæuit Gradiuus dr̄:cū trāq̄llus ē.Quiri.dēiq̄ i urbe duo eius tēpla ſunt:Vnū Quiri.itra urbē q̄ſi cuſtodis & trāq̄lli: aliđ i appia uia extra urbē ꝓpe portā q̄ſi bellatoris uel Gradiui.¶ Diræ:cū aptæ ſūt.¶ Cōpagibus:ābages: & cōpages antiq̄ tātū dicebāt:poſteritas admiſit ut & cōpago dicat̄:ſed nō q̄a uarius eē pōt noīatius dēt ēt decliātio mutari:queādmodū nec i iſtis noībus:arbor arbos:uomer uomis:nā & arboris:& uomeris tātū facit.ergo cōpages cōpagis:q̄m cōpago uſurpatū ē.cōpaginis āt nēo pēitus dicit Oui.tñ i.i.Meta.ait:atq̄ ita diſparibus calamis cōpagie ceræ cōpagie a gtō cōpaginis eē arbitror.¶ Furor ipius intus:ut ſupius diximus ꝑp bella ciuilia:q̄ geſta ſunt ꝯtra brutū & Caſſiū ab Aug.in Philippicis:cōtra Sextū Pōpeiū ab Aug.in ſicilia.¶ Sæua ſedēs ſup arma: ſecūdū antiquā licentiā.Sciendū tamē hodie in & ſub tantū cōmunes eſſe ꝑpoſitiōes:cæterū ſup & ſubter iā accuſatiuæ ſunt: ſicut clā & poſt:q̄ antea cōmunes fuerūt:nūc in his mutata natura eſt.¶ Ahenis nodis:non centum nodis: ſed cathenis:quas circumlocutione ſignificauit:quia ſunt cathenæ nodi plures.

¶ DONA. Iura dabūt.i.leges Romuli ꝑdurabūt:& deniq̄ ceſſura oīa mala fœlicitate Cæſaris dixit furorē.ſ.& bellādi neceſſitatē.¶ Hæc.a.&.m.Expoſita futuroꝝ ꝓmiſſiōe ꝓuideri ſecuritas debuit:ne naufragi i terris alieis: & i q̄bus inimica regnabat Iuno:aliquā uiolētiā paterent̄.ꝓcurat̄ āt troiāis ſecuritas ꝑ duos quoꝝ alter auus:alter affinis ē.Nā maia Mercurii mr̄ Troianoꝝ generi nectebat̄.Debuit ergo ad effectus implendos talis mitti ꝑſona: quæ ꝑceptorum auctoritate duplici ratione ducta celerius maturaret alarum iuuante ſubſidio.

¶ CHRI. Cana:Quia qui fidē ſeruāt:nō mutāt̄:ſed cōſtanter in amicitia ꝑſeuerant:in eaq̄ ſine aliqua nouitate cōſeneſcunt.¶ Veſta:de hac alio in loco.¶ Secura:pollicet̄ non ſolū fugam periculoꝝ:uerum etiā uacationē curarum.¶ Fides:hæc duplex eſt.Alia.n.dicit̄:a fidendo:q̄a per eā confidimus aliquid futurū.Hæc autem una ē ex tribus illis theologicis uirtutibus:Alia autē eſt quā Cicero fundamētum iuſticiæ nūcupat:diciturq̄ fides q̄d fiat q̄d dictū eſt:Iuſticiæ.n.partes ſunt:Religio:Innocētia:Pax:Cōcordia:Pietas:itegritas:& uēdicatio: itegritas āt eſt iuſticia q̄ reꝝ cōſtātiā dictorūq̄ ueritatē iuiolabiliter cōſeruat.Fides ē itegritas qua dictorū cōuētorū cōmuniter uel ſpecialiter cōſtitutorū itemerata ueritas cuſtodit̄.Veꝝ de iuſticia latius paulopoſt.¶ Cōpagibus:&cōpagē:& cōpaginē dixerūt Ouid.Atq̄ ita diſpoſitis calamis cōpagine ceræ.Et Seneca in epiſtolis cōpaginē dixit.Belli portæ:ſcribit Piſo in annalibus ædificatū templū a Numa Pōpilio inter romanū boariūq̄ forū Iano gemino fuiſſe: & ab eo inſtitutū:ut eius porta clauſa pacē aperta bellū ſignificaret:Clauſa eſt ter primo ſuo tempore: Secundo
primo bello punico a Luctatio finito:Tertio ſub Auguſto finitis bellis ciuilibus.Ianus ut refert Macro.ſiue ſol: ſi Ian9
ue mūd9 putet̄ ab eūdo dr̄ q̄a mūdus ſp eſt i motu.Appellaturq̄ Ianus.Itē pr̄ gēinus.Itē Iunōius: q̄a kalēdaꝝ ē pri Ge
ceps q̄ Iunoni dicatæ ſunt:unde illi:ut ait Var.xii.aræ dicatæ ꝓ.xii.mēſibus dicatæ erāt: Dicit̄ cōſinius a conſerē min9
do.ſ.propaginē generis humani.Itē q̄rinus:q̄a belli ſit portus:Dicit̄ Patultius: & cluſinius: quia bello ualuæ eius Iuno
pateant:& pace claudant̄:uolebant romani in bello ſabino quod raptis uirginibus geſtū eſt portā q̄ erāt in radi nius.

cibus collis uiminalis deinde ab euentu Ianuale uocatam claudere: Sed cum ter clauſiſſent: & totidem ſua ſponte pateret: armati ingreſſum cuſtodiebant: mox cum audirent ab alia parte ſuos a Tacio fugatos fuga arrepta cuſtodiã deſeruerunt tũc erãt irrupturi ſabini cum ex templo per hanc portam magna uis torrentium ſcatẽtibus undis erupit: & multas cateruas hoſtiũ aut feruẽtibus aqs uſtas: aut uaſte uoragine deuoratas ferunt. Hinc mos mãſit Iani Ianuam in bello ad auxiliũ patere. maia filia fuit Athlantis: Sed de ipſo eiuſq; natis in Georgicis diximus: ¶ Et maia: & Ioué natus eſt Mercurius: cũ ex eodem Ioue atq; Electra natus etiam Dardãus ſit: Ergo utraq; ab origine cõiunctus erat troianis Mercurius: & qa ex Ioue natus eſſet: & Aeneas Ioué auũ habebat: & qa ex maia q̃ electræ ſoror eſſet: ex q̃ erat Dardãus: itaq; nõ ſolũ qa nuncius eſt deorũ mittendus erat Mercurius uerũ etiã qa cognatus troianus pro illorũ ſalute laboraturus eẽt: De Mercurio autem dicemus in qnto huius uoluminis libro.

Hæc ait: & Maia genitum demittit ab alto.
Vt terræ: utq; nouæ pateãt Carthaginis arces
Hoſpitio Teuchris: ne fati neſcia Dido
Finibus arceret: uolat ille per aera magnum
Remigio alarum ac Libyæ citus aſtitit oris.
Et iam iuſſa facit: ponuntq; ferocia Pœni
Corda uolente deo: in primis regina quietum
Accipit in teucros aĩum mentemq; benignam:
At pius Aeneas per noctem plurima uoluens:
Vt primum lux alma data eſt exire: locoſq;
Explorare nouos: quas uento acceſſerit oras:
Qui teneãt (nã ĩculta uidet) hoĩes ne feræ ne
Quærere conſtituit: ſociiſq; exacta referre.
Claſſem in cõuexo nemorum ſub rupe cauata

¶ SER. Et maia genitum: Mercurium: & eſt periphraſis. Cicero in libro de deorum natura plures dicit eſſe Mercurios: ſed in deorum ratione fabulæ ſequendæ ſunt: nam uarietas ignoratur ſimul alluſit poeta: qa per caduceatores: ideſt inter nũcios pax ſolet fieri. ¶ Vt terræ: propter illud quod ſequit̃: Hoſpitio ꝓhibemur arenæ. ¶ Pateant: pp illud: Cũctus ob Italiã terrarũ clauditur orbis. ¶ Hoſpitio: ad hoſpitium. ¶ Ne fati neſcia dido: non ſui. Nam ſi ſciret exitum ſuum multo magis uetaret: ſed fati dixit: uoluntatis Iouis: ſicut Fatis Iunonis iniquæ: aut certe fati troianorum: qui nõ ſponte ſed neceſſitate ad aphricam uenerant: qđ utiq; ignorabat Dido. Illo enim tempore inuadẽdarum terrarum cauſa fuerat nauigatio: ut Saluſtius meminit: Facili tũ mutatione ſedium: quod etiam excuſant troiani. Non nos aut lybicos ferro populare penates Venimus: ergo hoc agitur: ut diſcat Dido eos ad Italiam tendere: quomodo ergo ſe iungit æneæ? ſed furoris illud eſt: nõ conſilii. Nam nec ſacerdotibus hæc dicentibus credidit: unde eſt: Quid uota furentem. Quid delubra iuuãt. ¶ Remigio alarum: tranſlatio reciproca: ut ſupra diximus. ¶ Citus: cũ enim alia ſigna tarde ad ortus ſuos recurrãt: Mercurius octauo decimo die in ortu ſuo inuenit̃. ¶ Pœni: antiſtœchon eſt quaſi phœni. ¶ Volẽte deo: Mercurio uel Ioue. ¶ In primis: præcipue. ¶ In teucros: pro teucris: ut ſupra diximus. ¶ Per noctem: decet enim pro cunctis regem eſſe ſollicitum ut apud Homerum.

Ου χρη παννυχιον ευδειν βουληφορον ανδρα ω λαοι τε τραφαται: και ποσσα μεμηλεν.

¶ Alma: alma lux dcã ꝙ alat uniuerſa unde & alma Ceres: ꝙ nos alat Nam phyſici dicũt oĩa per diẽ creſcere quomodo igitur Virg. ait Exigua tantũ gelidus ros nocte reponit? ſed hoc pro miraculo poſitũ eſt: ut ẽt Plini. ſentit. ¶ Locos: & locos & loca dicimus: cũ in numero ſingulari locus tantũ dicamus: ſimile eſt & iocus: nã & ioca facit & iocos. ut ioca atq; ſeria cũ humillimis exercerent: & q̃ multa ioca ſolent eſſe in epiſtolis: & Tum iuuenes agitare iocos. ¶ Quas uento acceſſerit oras: diximus ſuperius figurã fieri: cũ ꝓpoſitio detracta nomini uerbo copulat̃: & plerũq; eam ſuã retinere naturã: plerunq; cõuertere Hoc ergo ſciendũ eſt ꝙ cũ caſum ſuũ retinet hyſterologia eſt: ut hoc loco: quũ autẽ mutat figura eſt: ut cũ ait Cumarũ adlabitur oris. oris enim pro oras poſuit. Plerũq;. n. ſuperfluas ponunt ꝓpoſitiones. ¶ Qui teneant: iure dubitat: cũ oĩa cernat inculta. eſt autẽ ordo: qui teneant hoĩes ne feræ ne: media per parentheſin dicta ſunt. ¶ Exacta: exquiſita. ¶ In cõuexo: nemorum ꝓœconomia ad cauſam pertinens. non enim tenebitur ab aphris: ut naues Ilionei. ¶ Conuexo: curuo. unde etiã cõuexum dicimus cœlũ. ſane ſubaudiamus loco: ut alibi: Caſtrorum & campi medio. ſ. ſpatio. ¶ Sub rupe cauata: perphraſis eſt ſpeluncæ.

¶ DONA. Nouæ: qa nouitas regni cũcta hẽt ſuſpecta: ut ipſe res dura: & regni nouitas. m. t. c. m. Vel lege: ut Terræ carthaginis: & nouitas ædificiorũ pateat teucris: ſolus aũt Iuppiter miniſtro Mercurio potuit ꝑſtare: ut inimicos ſuos carthago ſuſciperet: ſed oĩa cũ celeritate erãt agẽda: quã breui ſermõe eſt amplexus. Terras ãt dixit: ne in regiõibus carthaginis aut in littoribus agẽtibus uexarent̃. ¶ Nouas ar. Etiã ſic accipimus: ne carthaginẽ ĩcogniti ueniẽtes aduerſa paterent̃. Remigio alarũ: aliter. n. uolare nõ potuiſſet. ¶ Et iã iuſſa: Fructũ executionis impletæ poſuit. ¶ Ponũt ferocia corda: Natura ferox ĩ lenitatẽ mutat̃. ¶ Volẽte deo: nã niſi dei. i. Iouis: uel Mercurii iuſſus interceſſiſſet: natura ferox immutari nõ potuit: & qa reginæ partes in ſecũdo loco poſuit: correxit dicẽdo in primis: Nã ipſa fuit leniẽda: q̃ uel: incitare illos poſſet: uel uiolẽtiã cõprimere. Et quoniã fieri nõ poterat: ut eodẽ tpis puncto ferocitatẽ ponerẽt: & amarẽt liberauit uerba: & nõ dixit amant: ſed ponũt corda ferocia. ¶ At pius æneas: interpoſita narrationi fuerãt uerba Veneris: & Iouis in luctu troianorũ: nũc ad narrationẽ reddit eo unde digreſſus fuerat. ſ. Et iã finis erat. ¶ Exacta: propoſuerat plura in maſculino & fœminino: Hæc aũt ut cõplecteret̃: poſuit neutrũ. ¶ Claſſem in cõuexo: exiturus cũ ſolo achate: nec omnino inermis fuit: ut temerarius: nec omnino armatus: ut timidus: cũ ſolis igitur inquit haſtilibus: & uno ſocio in ſolitudinem enim iturus debebat eſſe expeditus propter requiſitionem celerem: & maturum reditum. Ad omnia circumſpectus ſocios omni. cautela occultat.

¶ CHRI. Pateant: ut quaſi urbe penorũ pro ſua utantur teucri. Carthaginis cum ſtupore pronunciatur. q. d. urbis omnino inimicæ: & pp naturalem crudelitatem: & propter aduerſariam Iunonem. ¶ At pius æneas: Deſcribit principem omni uirtutũ genere accumulatiſſimũ. Eſt enim & ſumma diligentia: & ſumma in ſuos charitate

ꝓdíus q̃ ne noctu qdẽ ſalutis ĩueſtigãde curã omittat: Eſt & ſũma prudẽtia q: & ſocios optĩe occulat: & cautiſſime ad exploratiõe rerũ accedat. Nec defuit magnus aĩus & ĩ rebus ꝑiculoſis tẽtãdis excluſa temeritate fortitudo. Deniq; magna ĩ illo apparet caſtitas: q aſpectu pulcherrĩæ uirginis minime mot⁹ ſit. ¶ Per noctẽ: ut quietẽ mortalibus a natura datã ſibi ſubtrahẽs publicæ curæ ĩuigilaret: q̃ Iouis apud Homerũ ꝓceptũ eſt ου χρη παννυχιον εὑδειν βουληφορον ανδρα. Nõ.n.decet: totã noctẽ dormire populi cõſultorẽ uirũ. ¶ Pluria: nam nunq̃ recte conſulitur niſi prius omnes quæ in cauſam cadere poſſunt rationes in unum conferamus: ac quibuſq; uel falſis uel ineptioribus eiectis ſolidas ueraſq; teneamus. ¶ Vt primum: optimus progreſſus. Nam & prius conſulto: & ubi cõſulueris mature facto opus eſt: Cõſulit ergo prudẽter ꝑ noctẽ: Deĩde prima luce qd̃ decreuit fortiter aggredit̃.

Arboribus clauſã circũ: atq; horrẽtib⁹ umbris
Occulit: ipſe uno graditur comitatus Achate
Bina manu lato criſpans haſtilia ferro.
Cui Mater media ſeſe tulit obuia ſilua
Virginis os: habitumq; gerẽs: & uirginis arma
Spartanæ: uel qualis equos Threiſſa fatigat
Harpalice: uolucremq; fuga ꝓuertitur Hebrũ.
Nãq; humeris de more habilẽ ſuſpẽderat arcũ
Venatrix: dederatq; comam diffundere uentis
Nuda genu: nodoq; ſinus collecta fluenteis.
Ac prior: heus inquit iuuenes mõſtrate meaꝝ
Vidiſtis ſiquam hic errantem forte ſororum
Succĩcta pharetra: & maculoſæ tegmĩe lyncis:

¶ SER. Arboribus atq; horrẽtibus umbris: umbris arboꝝ: quomodo Molẽq; & montes: aut certe arboribus & umbris ſpeluncæ. ¶ Comitatus achate: diximus quæri cur: Achates Aeneæ ſit comes: uaria qdẽ dicũtur melius tamẽ hoc fingit̃: ut tractũ nomẽ ſit a græca ætymologia αχος enĩ dr̃ ſollicitudo quæ regũ ſemp eſt comes. ¶ Bina: ſi ad utrũq; referas: bene dixit bina ſi ad Aeneã tãtũ: antiquus mos eſt: ut ſupra diximus bina ꝓ duobus põi: ſicut Et duplices tẽdẽs ad ſydera palmas ¶ Lato ferro.i.lati ferri ut Pulchra faciat te ꝓle parentẽ .i.pulchræ prolis. ¶ Media ſeſe tulit obuia ſilua: quam græci υλην uocant poetæ nominãt ſilua.i.elementoꝝ congeriem: unde cuncta procreantur: & multi uolunt Aeneã in horoſcopo uirginẽ habuiſſe. bene ergo in media ſilua uirginis habitu ei Venerẽ poeta fecit occurrere: ut ſupra diximus Venere in uirgĩne cõſtituta: & miſericordes ꝓcreantur fœminæ: & uiri per mulieres felices ſunt: futuri: ut probamus in ænea. ¶ Virginis os habitũq; gerens: uultũ & amictũ. ¶ Spartanæ: lacænæ: Sparta.n.ciuitas eſt Laconiæ: ubi ſunt puellæ uenatrices. Redditur autem cã cur uirgo ſit ĩ ſiluis.i.ꝓpter uenatum. ¶ Threiſſa: Thracia & eſt ſolutio: nã threſſa facit: ſicut Creſſa genus pholoe. ueniunt autẽ ab eo uerbo: qd̕ ẽ cres: thres. & ut creiſſa non faciat: illud ẽ qa creſſa ꝑ η ſcribit̃: nec põt recipere ſolutiõnẽ. threiſſa uero per ει diphthongõ: unde & reſoluit̃. ¶ Fatigat: ſuo.ſ.curſu. ¶ Harpalice: hæc ẽ quæ patrẽ ſuũ captũ a Getis multitudĩne collecta liberauit celerius: q̃ de fœmina.põt credi: unde & flumina dicit̃ celeritate tranſiſſe. multũ aũt epithetõ fluminis eius addidit laudi. ¶ Præuertit̃.i.tranſit. dicimus aũt & præuertit & præuertit̃ noua rõne. Nã paſſiua declinatione utimur in actiua ſignificatione: ut hoc loco. cũ autẽ actiua declinatio eſt paſſiuã hẽt ſignificationẽ. ut ille me præuertit. ¶ Nãq; humeris: de more: ut oſtẽdat̃ eſſe uenatrix. ¶ Habilem: aptũ ſexui. Vnuſquiſq; enim habet arcũ ꝓ uiribus ſuis. ¶ Comã diffundere: ut diffunderetur. græca autẽ figura eſt: ſic alibi: Et argenti magnũ dat ferre talentum: unde da bibere uſus obtinuit: qd̕ facere non debemus: ne duo uerba iungant̃: niſi in poemate. ¶ Nuda genu: undũ genu habens: ut ſi dicas bonus aĩum: & eſt græca figura: ſed non ea quã diximus fieri per participiũ præteriti tp̃is: & caſum accuſatiuũ. hæc.n.per nomen fit: q̃uis ad unã ſignificationem recurrant. ¶ Sinus colecta: ut Oculos ſuffuſa nitentis. ¶ Ac prior: paulopoſt ſequitur: inquit. ¶ Heus inquit: heus nunc aduerbium uocãtis: alias interiectio eſt dolentis: ut Heus ẽt menſas cõſumimus inqt iulus. ¶ Errantem: inueſtigantem. ¶ Succinctam: inſtructam: uel ut aliĩ dicũt in cingulo habentem pharetrã: & pellẽ. ¶ Maculoſæ lyncis: Lyncus: rex ſcythiæ fuit: q miſſũ a Cerere Triptolemũ: ut hoĩbus frumẽta mõſtraret ſuſceptũ hoſpitio: ut in ſe gloria tãta migraret: ĩterimere cogitauit: ob quã rẽ irata Ceres eũ conuertit ĩ lyncẽ ferã uarii coloris: ut ipſæ uariæ mẽtis extiterat. & erit noĩatĩuus hæc lynx: ut Pan: Tros: q̃ ĩ gẽĩtiuo una ſyllaba creſcũt.

¶ DONA. Cui rei: inſeruit deſcriptio portus Claſſem in conuexo nemorum. Quanta ergo diligentia fuit qui non antea profectus q̃ ſociorum ſaluti conſuluiſſet. Et cum uno ad incertum pergit: Additur ad laudem a loco tempore & perſona: nam cum ſeſe fœmina ad fallendum compoſita ſolo in ſylua obtuliſſet motus libidine non eſt: quamuis uirginitas pulchritudo: & ueſtitus accenderet: Accedebat ad caſtitatẽ congeries calamitatum: quæ etiam libidinoſos coercet: unde Terent. Nulla adeo ex re iſtud fit: niſi ex nimio ocio. ¶ Debuit: Venus offerre loquendi fiduciam: ne improbum uidetur: quod cum uirgine cum ſola tunc eſſe putaretur. miſerent colloquium: ſed & ad fallendum quoq; pertinebat: ut non ſolum ſpecie: ſed etiam ſermone imprudentes traduceret: ut ad interrogandi neceſſitatem uenire potuiſſent. ¶ Monſtrate: interrogatio eſt breuiſſima quæ tamen neceſſaria ad fallendum continet. Dixit & ſigna ueſtitus: & habitum expreſſit: Breuius autem reſpondet Aeneas: nec tamen a propoſitis aberrat. ¶ O quante: Complecto reſponſo explicat ſeriem: extimationis: quam de ea habuit.

¶ CHRI. Mater: q̃re Venus ĩ excidio troiano ſe: ut deã filio oſtẽdit: & q̃re hic ut uenatricẽ: ĩ noſtris chamaldulẽſibus exp̃ſſimus: q locus nõ te fugiat obſecro lector. Videbis q̃ altos q̃q; ꝓfũdos ſẽſus diuinus poeta ſub huiuſcemodi fabulaꝝ figmẽtis abſcõdat. ¶ Spartanæ: ex legibus Lycurgi cogebant̃ ſpartãæ mulieres uirilibus officiis exerceri: uñ & mõs ĩ Lachonia παρθενιος ẽ a uirginibus dictus q̃ ĩ eo uirgĩes uenarẽt̃. Et ꝓpertius ſic huius rei meminit: multa tuæ ſpartæ miramur iura paleſtræ: ſed mage uirginei tot bona gymnaſii. Et ĩfra: Et mõ taygeti crines aſꝑſa pruina Sectat̃ patrios ꝑ iuga lõga cães: & Plato ĩ rep. ſua oſtẽdit qd̃ ſi ĩ cæteris animãtib⁹ fœmine⁹ ſexus prĩo uiribus ẽ maſculĩo: ita & mulieres uirilia munera obire poſſunt. ¶ Harpalycæ: fabulã narrat Seruius: Sed ẽt

Pier. in hasta fol. 310. p. 2.

legiť Boreæ filiā fuiſſe Harpalicē ī q̄ par ē rapidiſſimi pr̄is fuiſſe uelocitatē: Hæc Phineo regi nupſit priuignisq̄ ī fenſa fuit. ⁊ Succīctā pha. & ma. te. lin. Copulat diuerſos caſus cōtra cōſuetudinē: ſed melius ī aliq̄bus codicibus legiť pharetra ī ablatiuo. Eādē q̄ōnē habet. ⁊ Quod ſcelus: aut lapithis: aut calidona merētē: ſed & lapitas īueniť & calidone. Itē iuſticia ne prior mirer belli ne laboꝝ: ſed iuſticiæ legiť: ait Priſcia. ⁊ Apri: a græco ē remota pr̄ia littera κάπρος. n. dr̄. Apri ſemel ī āno gignūt. Pluria feritas eo tēpore ī maribus. Nā īter ſe dimicāt durātes coſtas attritu arborum: in india cubitales dentium flexus gemini ex roſtro totidem a fronte ceu uituli cornua: in Arabia nullum eſt ſuillum genus: hedera apri ſibi in morbis medentur: & cancros uaſcendo maxīe mari eiectos: ait Pli.

Aut ſpumantis apri curſum clamore p̄mentē?
Sic Venus: & Veneris contra ſic filius orſus.
Nulla tuarum audita mihi: neq̄ uiſa ſororum.
O q̄ te memorem uirgo? nāq̄ haud tibi uultus
Mortalis: nec uox hominem ſonat: o dea certe:
An Phœbi ſoror: an nymphaꝝ ſanguinis una:
Sis fœlix: noſtrumq̄ leues quæcūq̄ laborem.
Et quo ſub cælo tādem quibus orbis in oris
Iactemur doceas: ignari hominumq̄ locorūq̄
Erramus: uento huc uaſtis & fluctibus acti.
Multa tibi ante aras nr̄a cadet Hoſtia dextra.
Tū Venus: haud eq̄dē tali me dignor honore.
Virginibus tyriis mos eſt geſtare pharetram:
Purpureoq̄ alte ſuras uincire cothurno.
Punica regna uides: Tyrios & Agenoris urbē.

¶SER. Curſum clamore p̄mētē: plerūq̄ duo diuerſa ī unū exitū cadūt: licet cōtraria ſignificēt: ut hoc loco uidiſti. n. ēt ad uocē ptinet: qđ ēt ex æneæ reſpōſiōe colligiť. ⁊ Orſus: nūc īcepit: alias finiit: ut Sic Iupiter orſus. ſed illic p̄prie poſuit: hic uſurpatū eſt: p̄teritū. n. participiū ē. ⁊ Audita neq̄ uiſa: hic p̄bať q̄a ſuperius hoc iterrogauerat Venus. ⁊ O q̄ te: q̄ dea ſit dubitat: Nā deā eſſe cōfidit. Hōe. ἐν τῷ ξ ὀδυσσείας αὔτικα μειλίχιον καὶ κερδαλέον φάτο μῦθον γουνοῦμαί σε ἄνασσα θεός νύ τις ἦ βροτός ἐσσι εἰ μέν τοι θεός ἐσσι τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσι ἀρτέμιδί σε ἐγώ γε διὸς κούρῃ μεγάλοιο εἶδός τε μέγεθός τε φυήν τ' ἄγχιστα ἐΐσκω εἰ δέ τίς ἐσσι βροτῶν τοὶ ἐπὶ χθονὶ ναιετάουσι τρὶς μάκαρες μὲν σοί πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ. Nec uox hoīem ſonat: græca. n. figura ē. ⁊ O dea. c. cōcluſio ē ſyllogiſmi: q cōſtat ex p̄pōe: aſſumptiōe: & cōcluſiōe: nā ſi nec uox nec uultus mortalis ē: reſtat ut dea ſit. ⁊ An Phœbi ſoror. i. Diana: nā uēatrix ē. bene āt ſuſpicať p̄ loco & q̄litate hītus pſōæq̄. ⁊ An nymphaꝝ ſāguis. i. generis. ⁊ Sis fel. p̄picia. felix. n. dr̄ & q hēt felicitatē: & q facit eē felicē: ut ī buc. Sis bonꝰ o felixq̄ tuis. unde & cōtra Iuno ī ſeptīo dicit. Quæ potui īfelix. i. diuerſa troiāis. ⁊ Leues leuē facias: ut Leuat ip̄e tridēti. ⁊ Quæcūq̄: ſeu Diana: ſeu nympha. ⁊ Et quo ſub cælo aut ſub q̄ parte cæli: aut ſecūdū epicureos dixit: q plures uolūt eē cælos: ut Cic. ī Hortēſio. ⁊ Tādē: hoc loco uacat tādē: Sciēdū ſāe multas p̄ticulas ad ornatū p̄tineř t̄m̄mō: utputa. n. dū: gētiū: locoꝝ: terraꝝ. Hoīumq̄ locorūq̄: hypmetrꝰ uerſus. unā. n. plus hēt ſyllabā: q quotiēs ſit debet ſequēs uerſus a uocali īcipeř: ut hoc loco: Itē Oīa Mercurio ſimilis uocēq̄ colorēq̄: Et crines flauos: niſi forte ſynæreſis fiat ī fine. i. uocaliū colliſio: ut ē Nec cura peculii: hic. n. nō ē neceſſe: ut ſequens a uocali uerſꝰ īcipiat. ⁊ Hoſtia dextra: hoſtiæ dicūť ſacrificia: q̄ ab his fiūt: q ī hoſtē p̄gūt: uictiæ ſacrificia q̄ poſt uictoriā fiūt: ſed hæc licēter cōfūdit auctoritas. ⁊ Tali me dignor honoř. i. ſacrificio & aut uult ſe p̄bař nō numē: ſed uirginē tyriā: aut certe q̄a Paphiæ Veneri: q̄ Cypri coliť: tuř t̄m ſacrificať & floribꝰ. ⁊ Dignor: dignā me iudicio: ut Cōiugio āchiſa ueneris dignate ſup̄bo. i. digne hīte. ⁊ Purpureoq̄: aut pulchro: aut roſei coloris. ⁊ Suras uīcire cothurno: cothurni ſūt calciamēta uenatoria: ſuras quoq̄ uīciētia: quorū q̄s utriq̄ aptꝰ ē pedi: iō & numero uſus eſt ſingulari. ⁊ Punica regna uides: hic attētū facit Aeneā. ⁊ Tyrios: nil intereſt utrū Tyrios an Sidonios dicat: noīa. n. ut diximus de uicino mutuantur. ⁊ Agenoris urbem: quam fecerunt Agenoride: Agenor autē rex Phænicis fuit ſic alibi: Et tādē euboicis cumaꝝ allabiť oris. i. ad Cumas: q̄s fecerūt hi q de Chalcide uenerant Euboeæ ciuitate.

¶DONA. O dea: cū hoc p̄nūciatū ſit ſequiť certe an phœbi ſoror. ⁊ Quæcūq̄: ſiue Diana: ſiue nympha: Hæc āt æneæ: dať ſciētia religionū. nō. n. poſſet aliq̄d diuinū ītelligere ī hoīs forma niſi q̄a pollebat omni ſciētia ſacroꝝ. ⁊ Multa hoſtia: Cogebat nō ad īterrogata reſpōdere: q̄a & ipſa ignorātes cupiebat īſtruere: ſed prīo nō primis: ſed nouiſſimis occurrit. nā ſi oblationē ſacrificii ī extremo poſitā tacēdo acceptaſſet: cōfirmaſſet ſe deā: qđ cōfutare feniſtat. ⁊ Tali: nā ſi honorificētiā mereor talis erit q̄ hoī p̄ſtāda nō deo exhibēda ſit. ⁊ Virginibꝰ ty. q̄a uēus ſuſpicari poterat q̄bꝰ ſignis illi deā ſe putabāt. Iccirco illa cōať auerteř. Hītus. n. iq̄t quo me deā ſuſpicāini nō meꝰ ē iq̄t: ſed oīum tyriarū uirginū: q̄ ī his regiōībus ſūt. Ergo patriꝰ mos pharetrā & cothurnos p̄bet. Hoc āt facile poterat illa pſuadere: q̄a æneas ſe regiōes ac hoīes ignorař dixerat. ⁊ Punica. r. u. breuis & cōcinna narratio. Nō. n. debuit Aeneas ſub īcerto diutius teneri & ipſa idē uolebat. Reſpōdet āt eo ordine quo interrogatur. Ille enim quo ſub cælo & . q. o. m. o. hæc punica regna uides & deſignato loco dicit pſonas tyrios inquit & addit ſuperioris cōditoris nomē.

¶CHRI. Nāq̄ ha. t. u. ſic ait: Diua potēs nemoꝝ: nā te uultuſq̄ pudorq̄ Mortali de ſtirpe negāt. ⁊ Phœbi. ſ. Diana q̄ uenatrix ē: unde Qualis ī eurotæ ripis aut p̄ iuga cynthi exercet Diana choros. ⁊ Nympharū: ſecūdū Ariſto. moriūť tādē nymphæ: ſed ad pluria ſecula durāt. De his uero & faunis & panibus: idē inuenies apud Euſebi. Pamphilū. ⁊ Hoſtia: q̄d ad uictia differat: ſic pōit Oui. uictia q̄ dextra cecidit uictrice uocať Hoſtibus a domitis hoſtia nomē hēt. ⁊ Agenoris urbē: poetæ auctorē generis p̄ ipa gēte ponūt ut ſupra Reuocato a ſāguie teucri. Genꝰ iſtorū ſic ſe hēt: Ex Ioue prīo natus ē Epaphus ex hoc Bellus priſcus: ex bello agenor: hic Phœnicē genuit: ex Phænice ſecūdus bellus natus ē: q Methres ē appellatus. Huius filii ſūt Pygmaliō & Dido & Anna. Eiuſdē āt Phœnicis filiꝰ fuit Pliſthenes: ex quo natus Sicarbas q patri in ſacerdotio ſucceſſit: & Eliſam quæ Dido a Maro. appellatur uxorem cepit: Eſt ab eodem Belo priſco alia ſucceſſio. Fuerūt enim ſibi filii Danaus & Aegyptus: ægyptus lynceum genuit q pulſo ſiue cæſo patruo ſuo Danao argis regnauit: reliquitq̄ Abātem filium: q̄uis ſunt qui hunc a priſco.